PHILIPPI AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST EREMITAE, SVMMI INter Germanos Medici & Philosophi.

CHIRVRGIA MAGNA,

in duos tomos digesta.

TOMVS PRIMVS,
continens

DE VVLNERIB. ET FRACTVRIS. Lib. III.
DE VLCERIBVS. Lib. III.
DE TVMORIBVS ET APERTVRIS. Lib. VII.

Nunc recens à
IOSQVINO DALHEMIO OST.OFRANCO
Medico Latinitate donata.

Cum gratia & Priuilegio Cæsar. Maiestat. ad annos sex.

ARGENTORATI.
M. D. LXXIII.

ILLVSTRI AC GENEROSO DOMINO PETRO DE GRANTRYE, DOMINO IN BESNE, EQVITI & Galliarum Regis Consiliario, eiusdemq; ad Alpinos Rhætos Legato,

***PETRVS PERNA TYPOGRAPHVS* S. P. D.**

MAGNAM Magni illius [redacted] Chirurgiam, quam dudum nostris typis publicam facere (edito officinæ nostræ Indice) pollicitus sum, Generose Domine, sub amplissimo nomine tuo iam tandem in Latinam linguam conuersam exteris quoq; hominibus legendam exhibeo, multiplicem quod spero & apud illos, & apud te gratiam initurus. Quia enim etiam illi, qui nouam hanc, vt ipsi appellant, medicinæ hæresin, vel authoritate sua, vel editis scriptis acerrimè impugnant, eam laudem Paracelso nostro non inuiti concedunt, & magna ipsum chirurgicarum rerum peritia cum summa coniunctam felicitate excelluisse, & in externorum remediorum accuratiore per chemiam præparatione docenda, atque in vsum reuocanda, non inutilem operam posuisse, factum est, vt ab exteris hominibus plerisq; omnibus non solùm auidissimè huius operis editio expectaretur, verumetiam nonnulli quasi iure quodam eam à me exigerent, duobus maximè aduersum me argumentis vtentes. Primò quòd alijs forsan minus vtilibus eius authoris scriptis excudendis inuigilarem: dein quòd datam fidem tardius redimendo spes suas nimis diu morarer. Persuasum enim plerisq; est, ad lites illas medicas disceptandas huius libri vsu eruditos non sine reipublicæ incommodo destitui. Sed facilè cũ istis rursus gratiam inibo (licet tardius tandem tamen ipsorum votis satisfaciens) si dilationis causam audierint, atq; moram hanc quantulamcunq; puriore (quam hucusq; in Paracelsicis nonnullis scriptis habere licuit) translatione compensari viderint. Quanta etenim religione omnia Interpres hic noster reddiderit, ij iudicabunt, qui versionem hanc non cum Dornianis modò, sed cum ipsius etiam Oporini quorundam Paracelsicorum scriptorum versionibus conferre voluerit. Quinetiam et eo nomine gratiorem fore hanc operam nostram bonis omnibus confido, quòd tua autoritate, quam omnes meritò maximi faciunt confirmatam in publicum emitto. Ex eo etenim tempore, quo tu Paracelsicæ Philosophiæ & Medicinæ non tuendæ modo, sed etiam omnibus modis cognoscendæ ac excolendæ partes tibi sumpsisti, omnes libenter fatentur non dubijs argumentis se colligere, frequentiores quàm vnquam habuerit cultores adeptam esse, scilicet nemo est, qui prudentissimi viri generis nobilitate, regia gratia, consiliarij & legati regij authoritate præstantis iudicium non admiretur, suspiciat & imitandum putet. Ego certè quasi fato quodam ad te pertinere hinc nascituram

gloriam (nascetur autem sine dubio maxima) auguror, namq; & antea tuo nomini destinatum fuit opus hoc, & iam inter plurimos tu vnicus es putatus, qui aduersus Zoilorum aculeos autoritatis & virium satis habiturus sis. Liceat autem hic, quia hoc ad te quidem maximè pertinet, aliorum tamen etiam cognoscere nonnihil interest, commemorare causas non præstiti dudum officij. Iam biennium plus minus est, quòd Gerhardus Spina, homo, nequid peius dicam, spinosus & lubricæ fidei operis conuersionē pactus, mox siue laboris magnitudine deterritus: siue alicunde pinguiorem mercedem sperās, astu se à contractu liberare cœpit, namq; nescio quibus argumentis librū sic suspectum nostratibus medicis reddidit, vt paucis post diebus ab ipso transferri, & à me excudi prohiberent censores. Itaq; præter spem à [redacted] pere desistere coactus omnino intermissurus fueram, ni & bibliopolarum indesinentibus flagitationibus, & doctorum quorundam literis, quibus vt editionē maturarem hortabantur, fatigatus, denuò animum induxissem consiliū ineundi de excudendo libro & data fide liberanda, ea tamen moderatione, ne cuiusquam authoritati quidquam decederet. Mouebant me præter cætera quoque Celsitudinis tuæ literæ, quibus admonebas & petebas, ne Dornio deesse vellem. Falsò enim T. C. persuaserat, me negotium trahere. Har[illegible] literarum quoties recordabar (recordabar autem sæpissime) quomodo illam de me conceptam opinionem amoliri possem, cogitabam. Itaque nullam non mouere lapidem cœpi, quò quàm purissimā libri huius conuersionem nanciscerer: quod dum molior commodum narratur mihi integrum opus Latinum à Iosquino Dalhemio medico doctissimo asseruari, ab ipso in priuatorum hominum quorundam gratiam conuersum, quo cognito, nil prius habui, quàm vt inspiciendi operis copia mihi fieret, quam vix summis precibus consecutus, talem cernebam esse, vt iam Dornianam versionem non desiderarem amplius, neque me pœniteret illam omisisse. Itaq; hominem hortari ac rogare cœpi, vt quem in paucorum gratiam laborem suscepisset, typis à me multiplicatum pluribus vtilem fieri pateretur, sed tantum abfuit, vt persuaderem, vt etiam ille affirmare nō dubitaret, alio fine à se translationem factam non esse, quàm vt Gallos duos iuuenes Paracelsicæ medicinæ studio insanientes, genuinis Paracelsicis deliramentis (vt ipse loquebatur) propositis ad dogmaticam medicinam reuocaret: quo responso ipse quidem videbatur sibi significasse mihi, frustra me publicationem expectare. Verùm ego contrà eodem argumento vsus (ad hominis ingenium me accommodans) ostendi, vel ob id potissimū scriptum hoc suum publicandum esse, quòd sectæ vanitate proposita, dum plures cautiores redderet, quàm optimè de pluribus mereri posset. Ad hæc præstare aiebam, extare cōuersionem, quæ (qualis sua esset) vbi id res pateretur, notioribus & magis medicis appellationibus nonnulla exprimeret, quàm si forsan ex ipsius sectæ cultorib. laborem hunc suscipiens aliquis, omnia ipsorum modo appellans, plus tenebrarum quàm lucis scripto adferret. His ergo argumentis tandem, & vix tandem commotus, pollicitus est, vbi omnia reuidisset, ad me mittere, vt quod mihi videretur facerem. Itaque non ita multo pòst cum exemplari suo literas misit, quarum verba hæc ferè erant

rant

rant. Chirurgiam Latinam hic mitto, quam olim in duorum iuuenum gratiam conuerti, non quòd eam aliquando edendam cogitarem, sed vt ipsos nimium Paracelsisantes à proposito reuocarem: quam si excudere voles (quamuis mallem ἀνέκδοτον) caue sub meo nomine publices, sed anonymos prodeat: nolo enim deliramenta ista me approbare quisquam vt existimet. Cætera quod attinet, scire te volo, me paraphrasticè plerisq; in locis sententias authoris reddidisse, loca inuenias, in quibus non quid dixerit, sed quid dixisse oportuerit, vel certè dicere voluisse visus est, expressi (quid isthæc verba sibi velint, indicabũt vtriusq; linguæ periti. Adhæc manuscripto exemplari, quod meo iudicio autographũ non mentiebatur, adiutus, multa secus quàm vulgata editio habeat, transtuli. Denique si quando in carpendis ac ridendis aliorum erroribus prolixior videbatur (quod in proœmijs & epilogis illi solenne est) inutilia resecui. hæc in suis literis ille. At dicat nunc quispiam, Quorsum hæc, an non malum nomen ista libro conciliabunt? minimè verò. Nam etsi is fuit interpretis animus, qualem ipsius literæ, & quæ antea diximus, ostendunt: tamen quantò præstet, talem nos habere versionem, quàm Dornianam, eruditi facilè iudicabunt. Discernet quoq; C. T. quantum præstent Erua Lupinis, quæ cùm tantopere huius operis legendi copiam sibi fieri concupiuit, vt tædium atq; impuritatem Doriniani styli non dubitauerit deuorare, modò rem ipsam consequi ac intelligere posset, quàm hilari fronte hanc puriorem susceptura sit, iam mihi videre videor. Itaq; tuam Celsit. etiam atq; etiam oro, vt vnà cum libro & me humilem suæ Cel. seruulum in suam clientelam denuò suscipere velit. Et si quid à me peccatum hucusq; est (quamuis illius culpæ, cuius me reum facere ille voluit, liber sim) benignè condonet, & denique Iosquino nostro, cuius nomen vel inuito ipso operi præfixi, si forsan iniquius illud feret, me reconciliare, omni officiorum genere in illum collato, conetur.

Vale Illustris & Generose Domine. Basileæ
XIIII. *Cal. Sept. anno* 1573.

AD SERENISSIMVM POTENTISSIMVMQVE PRINCIPEM, DIVVM FERDINANDUM, Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. Regem, Archiducem Austriæ, Dominum suum clementissimum:

D. THEOPHRASTI PARACELSI

PRÆFATIO.

CVM Clementissime Cæsar, Deus Opt. Max. nullo personæ respectu habito, omnes æquo iure naturæ legibus incluserit, vt iam summi ac infimi, potentes simul & debiles vnâ omnes morbis, ipsiq; morti subesse cogantur. Ipsius tamen prouidentia ante humani generis creationem cùm præuidisset futuros morbos, nisserta huius labis, medicum ac medicinam ad præcauendos ac curandos morbos creauit etiã. Hinc Sapiens medicum ac medicinam colendam, suspiciendam, honorandam propter necessitatem præcipit: nam væ illi, qui necessitatis tempore, auxilio destituitur. Relinquitur ergo, medicinæ legibus neminem exemptum esse.

Harum difficultatum magnitudine permotus ego, Princeps Potentisime, studio iuuandi genus humanũ, hoc Chirurgicum opus conscripsi: nam vulneribus cùm nemo non expositus sit, neminem ab eorum curatione addiscenda liberum esse patet. Quamobrem cùm singulis ista solicitudo incumbat, summũ inter mortales ac primarium caput subditis eam deferre ac publicam facere decuit. Quo nomine ego quoq; sub Augustæ Maiest. tuæ titulo in publicũ prodire volui, non dubitans, T. Maiest. gratum me fecisse, qui hunc tantum laborem, non solùm huic, sed & toti posteritati vtilẽ futurum, subire non dubitauerim. Etsi enim & alij quoq; simili labore defuncti sunt, quid tamen ego præstiterim, quid alij commiserint, tua Maiest. dijudicabit facilè. Nam hoc de tua Maiest. certò mihi polliceor, Patrem patriæ eam fore, ac in errores medicorum, qui tãnta multorum pernicie regnant, grauiter animaduersuram, veræq; medicinæ patrocinium contra Pseudomedicorum calumnias suscepturam. Nam cûm

bestijs

bestijs hoc natura ingenerauerit, vt prolem suam à ferarum iniurijs tueri conentur, quis dubitet, T. M. subditorũ suorum corpora à pestilentibus medicorum erroribus tutam esse cupere? Quare cùm T. M. ad errores expurgandos ac vera dogmata plantanda diuinitus suscitatam persuasum habeam, veræ medicinæ fundamenta, quæ ab antiquis medicorum coryphæis ad nos vsque pertinuerunt, pauca ipsa quidem, sed assidua nouarum inuentionum accessione mirificè à me locupletata, excolere animum induxi. Nam cùm Deus Opt. Max. per naturam vberrima plurimarum rerum experientia supra reliquos mortales omnes me donauerit, vt iam Empiricę veræ titulũ per varios casus, per tot discrimina rerũ, bello, inquam, pace, egestate, miseria comparatum, mihi legitimè vsurpare possim, diu iam suppressos labores, vsu, exercitio, varia ac multiplici experientia comprobatos ac confirmatos, tandem in publicum proferre nõ dubitaui. Quo in opere cùm ea prima mihi cura fuerit, vt certa, vera, probata omnia essent, altera T. M. solicitudo nunc erit in tuenda propagandaq; veritate, ne ea malignitate pseudomedicorum denuò obscuretur, vel ab ipsis, tanquam labor suus esset, vsurpetur, quanquam mea nil admodum refert, quis eo fruatur, modò fideliter, verè ac piè tractetur. Neq; interim aduersariorũ calumnias admodum exhorresco, Cl. Cæs. nam quantus quantus eorũ numerus est, minima tamẽ eorum experientia, fides, ac in curando infelicitas me consolantur, ac satis confirmant. Adhæc cùm T. M. experientiæ tutelam susceperit, nõ dubito illis ruinam imminere: etenim si chirurgica nostra hoc opere descripta pręcepta vsu suam veritatem comprobauerint, vt probatura nõ dubito, ipsos palmam mihi cõcessuros vel inuitos oportebit. Itaq; in bonã spem venio, me T. M. imò toti orbi hoc meo labore in perpetuum (donec ex cœli huius cõuersionib. noua omnia renascantur) non mediocre commodum cõciliasse. Interim me sub T. M. tutelam recipi humilimis votis expostulo. Datum in Munchrath VII. Maij, anno CIↃ IↃ XXXVI.

Tuæ Rom. Reg. Maiest.
subditus

Theophr. ab Hohenheim,
Vtriusq; Med. Doctor.

DOCTISSIMO VIRO D. DOCTORI

VVOLFGANGO TALHVSERO, AVGV-

stanæ Reipublicæ Medico & Physico,

~~THEOPHRASTVS PARACELSVS~~

S. P. D.

TRES sunt causæ, Vuolfgange amicissime, quæ ad opus Chirurgicum conscribendum me impulerunt maximè, vt ambitionem, quæ omnibus ferè medicis, quoscunq; videre, vel ex scriptis cognoscere potui, familiaris est, interim omittam. Primaria causa ea est, quòd omnia omnium medicorum, qui ante me fuêre scripta, tam ruinosis innitantur fundamentis, vt in summis periculis, nulla planè salutis spes expectari ex illis possit. Altera, immensum ac intolerabile damnum, quod passim ex chirurgorum imperitia ægris quotidie conciliatur. Tertia causa est symptomatum, quæ vulneratis accidunt, varietas, in quibus præcauendis ac curandis, cùm thesaurus medicinæ lateat, mirum tamen ne verbo quidem veteres eorum meminisse. His, inquam, causis permotus ego, multiplicem meam experientiam publici commodi causa non vlterius supprimere, sed studiosis fideliter potius communicare volui. Hoc onus dum mihi ipsi impono, iam meorum antagonistarum cogitationes, quales sint futuræ, auguror. Sed nil me ista permouent, ad istos clamores iam dudum aures meæ occaluerũt. Te ego arbitrum ac sequestrum hac in causa exopto, quem scio iudicio pollere, nullarumq; partium studia sequi, sed ex æquo & bono omnia ponderare. Potuissem hoc opus meum secretioribus remedijs, longo vsu à me comprobatis, refertum ac exornatum in publicum emittere: verùm quia ferè ab imperitioribus hoc æuo Chirurgia tractatur, ad illorum ingenium & captum me accommodare malui. Maiora illa remedia separato opere de Morbo Gallico, tum in Chirurgia nostra minore descripta inuenies, quæ tibi probata iri non dubito. Deum precor, omnium vt medicorum vnà tecum mens fiet: multo namq; melius ægrotis consultum foret, nec tam malè forsan audiret ars nostra. De te ego hoc mihi polliceor, arbitrum huius causæ æquissimum me habere. Vale feliciter in Christo.

Augustæ, Pridie Calendarum Augusti,

Anno M. D. XXXVI.

THEO.

THEOPHRASTI PARACELSI,

IN PRIMVM CHIRVRGIAE MAGNAE TRACTATVM.

PRÆFATIO.

AB ineunte ætate, Lector humaniſſime, in indagandis ſacræ medicinæ fontibus, accuratiorem ſemper diligentiam adhibui, vt qualis quantaq́ ea eſſet, atq́ an Artis nomen mereretur cognoſcerem: quod vt facerem, variæ extiterunt cauſæ. Mouebat me in primis operationum incertitudo, qua alij malam, alij planè nullam artis opem ſentiebant, quidam etiã omnino ex ea morerentur, idq́ non vni alicui morbo peculiare erat ſaltem, ſed omnibus in vniuerſum commune. Adeò vt noſtro ſeculo ne vnicus medicus quidem eſſet, qui vel Odontalgiam, imò quod in prouerbio eſt, reduuiam curare poſſet. Ad hæc tanta in veterum ſcriptis apparebat ſimplicitas, tantus contrà in aulis principum ac potentioribus rebuspublicis medicorum faſtus cum ſumma ignorantia coniunctus, vt dum purpura, gemmis ac auro ornati iſti incedunt, tamen ditiſſimos quoſq́, qui vim maximã auri pro redimenda ſanitate offerebant, planè deſperatos relinquerent, &c.

Iſtis ego inductus rationibus, altius de hac re cogitare cœpi, ſubibat nonnunquam in mentem opinio, fabuloſa omnia eſſe quæ de hac arte circumferrentur, ac excogitatas ſaltem emungendarum pecuniarum technas, quin ſolam fidem ſeu ſuperſtitionem potius omnia efficere non rarò perſuaſum habui. Itaque ſæpius iſta ſtudia reliqui, recepi ſæpius, meæ quoque imperitiæ mihi conſcius, non quid mihi videretur ſentiendum eſſe, ſed quid alij ſentirent, addiſcere oportere, colligebam. Quamobrem omnibus Germaniæ, Galliæ ac Italiæ Academijs peregrinando inſpectis ipſorum dogmatibus aſſentiri planè multis de cauſis inconſultum videbatur: verùm vlterius quoq́ Hiſpania, Portugallia, Anglia, Boruſſia, Lituania, Polonia, Pannonia, Valachia, Tranſſyluania, Croatia, Illyrico, imò omnibus totius Europæ nationibus peragratis, vndique non ſolùm apud medicos, ſed & chirurgos, tonſores, aniculas, magos, chymiſtas, nobiles ac ignobiles, optima, ſelectiora, ac ſecretiora, quæ vſpiam extarent remedia, inquiſiui acriter. Sed hoc effeci ſolùm, vt denuò medicinam artem incertam, inconſtantem ac vetitam eſſe crederem, eamq́ Dæmonum ſaltem illuſionem quandam eſſe opinarer, totamq́ relinquerem, alia capeſſens ſtudia, donec tandem perlecto Euangelico illo Chriſti dicto, Sani medico non indigent, ſed ægri: intelligere cœpi, non poſſe non artem hanc, iuxta Chriſti verba, conſtantem certam, perpetuam et veracem eſſe, nihilq́ hic caſui, nihil ſuperſtitioni, nihil dæmonibus adſcribendum. Itaq́ iterum reſumptis ac relictis ijs quæ olim audiueram à profeſſoribus, tum quæ ab antiquis in re medica memoriæ tradita erant, intellexi veram ac genuinam medicinæ radicem à nemine illorum vnquam intellectam vel deſcriptam, ſed circa riuos omnes, circa fontes neminem occupatum fuiſſe, & quòd ipſi quæ docerent in ſcholis met non intelligerent, quodq́ in ſuis apud ægros conſultationibus neque morbum, neque morbi aptum remedium cognoſcerent: ſed vnius ambitionis ac ſuperbiæ ſtudium dominari apud omnes perſpexi: vt rectè cum Apoſtolo parietes dealbatos eos appellandos cenſeam.

Quare ad inquiſitionem nouam veræ medicinæ fontium detruſus, eius in chirurgia periculum feci, quòd eius certitudinem hactenus accuratius, quàm vllius alterius medicinæ partis vſu didicerim.

Quamuis autem de repurganda penitus Medicina hoc ſeculo certi quid polliceri mihi non poſſim: nam vetuli iſti canes errores ſuos mordicus retinere, proq́ ijs ceu pro aris et focis decertare ſuſtinebunt, tamẽ non dubiã de futuris temporib. ſpem con-

cepi, forè vt aliquando nanijs, nugis, fabulis, erroribusq́; istis relictis, posterior ætas veram medicinam capessat. Huius quoq; hic admonuisse vtile videtur, eam consuetudinem, qua in consultando medici, chirurgi, tonsores, &c. obseruant, friuolam ac inanem esse. Siquidem omnibus luce meridiana clarius est, nullum hoc tempore extare Doctorem medicum, qui vel simplicissimum vulnus curare possit, cùm tamen interim magno cum fastu vtriusq; medicinæ doctores se scribant, ac salutari velint. Itaq; cùm ars ipsa per se perfecta sit, aio, nil opus esse istis medicorum consultationibus: nam quemadmodum architectus artem perfectè discere, non de ea consultare debet, etenim nisi artem calleat, quantumcunq; consultet, nunquam ædificium parabit. Sic medicus sola artis peritia, non de ea consultationibus ægros curare poterit. Eam ego artem hoc libro complexus sum, in quo etsi horrido dicendi genere vtor, nil refert. Medicina enim ars sanandorum morborum est, non Rhetorica. vos de verbis parum soliciti, rem vt intelligatis studete.

Itaq; hunc nostrum laborem medicis in vniuersum omnibus dedico, doctis ac indoctis. Doctos enim quosdam esse, quiq́; singularia quædam remedia habeant, non ignoro, nec eos me docere velle præsumo, si quòd quandoq; acrius in quosdam inuehor, vt nil doctos illud remorabitur: sic indocti se notari statim sentient. Itaq; vniuersos ac singulos denuò ad excolendam medicinam hortor, & vt velint, ex animo precor. Moneo etiam vt in timore Domini ambulent: nunquam enim illos tum remediorum copia destituet. In summa, perfectionem capessite artis vestræ: nam eam perfectam creauit Dominus, sicq́; vestra opera cedent ad laudem & gloriam diuini nominis, Amen.

Petrus Ramus

DE PARACELSO.

THEOPHRASTUM PARACELSUM, *Basilienfis Academia Medicinæ lingua Germanica professorem habuit, qui in intima naturæ viscera sic penitùs introiuit, metallorum stirpiumq; vires & facultates tam incredibili ingenij acumine explorauit ac peruidit, ad morbos desperatos & hominum opinione insanabiles percurandum, vt cum Theophrasto nata primùm medicina perfectaque videatur. Tanta Asclepiadi fama Romæ in populo militiæ studijs dedito contigit, vt totam veterem medicinam abrogaret, nouamq; sectam conderet, qua sæpe vino, aliâs abstinentia cibi viniq́, fricatione corporis, ambulatione, gestatione, morbi omnes curarentur. Itaque cùm ea fama excitos Mithridatis regis legatos & pollicitationes spreuisset, hominemq́; è funere relatum seruasset, vniuersum propè hominum genus in se conuertit. Theophrastus nempe Germanicus hîc Asclepiades fuit, quem Adamus Abodestenius Basileæ suscitat, sicuti tota Germania plerique excellentes medici.*

CHYRVRGIAE MAGNAE Philippi [redacted], vtriusq; Medicinæ Doctoris,

PARS PRIMA

DE VVLNERIBVS.

Tractatus Primus, de ijs quæ ad Chyrurgum pertinent.

QVID AD PRIMVM VVLNERIS intuitum Chyrurgum & scire, & iudicare oporteat.

CAPVT PRIMVM.

INTER PLVRIMA QVAE CHYRVRGVM NOSSE decet, primum ac præcipuum illud est: vt quocunque tandem oblato vulnere, primo statim intuitu, quale nam illud sit, cognoscat: quo de curationis possibilitate, ac fine, certi quid prædicere queat: ne forsan magno suo artisq; dedecore ac incommodo, aliquid quod naturæ impossibile sit, polliceatur: vel agendo citra id quod natura præstare poterat, non sine ægri magno malo subsistat: omnino enim naturæ vim ac virtutem prædictionum normā constituere medicum decet. Siquidem omnes conatus irriti euadunt, ac oleum & opera luduntur, si quid attentemus naturæ viribus superius: sin minus quàm natura possit promittamus, duplex est periculum: nam vel ægri damno, naturæ non, vt decet, auxiliamur: vel nostram ipsorum ignorantiam detegimus, dum naturæ potentiam nos non cognouisse ipsi prodimus. Itaq; vt & Artis & Naturæ, tum suijpsius rationem habeat Medicus, necessarium est, quod tria hæc non nisi simul subsistant, ac vno deficiente, reliqua statim corruant quoq;.

Cognitio. Prædictio.

Naturæ vis norma prædictionum.

Memineris itaq; Naturam sic comparatam esse, vt sui similis semper permaneat, nunquam vim sibi fieri à medico patiatur: sed sic arti præesse, vt ad ipsius nutum ac voluntatem, te & artem tuam mutari necesse sit. Curabis ergo, vt talia illi remedia adferas, quę ipsa non respuat: constitutum enim iam hoc est, te naturam, non ipsam te imitari ac sequi oportere. artis itaq; summum mysterium erit in naturæ & remedij conuenientis cognitione: hæc enim cele-

Vulnerum generalia prognostica.

rem efficiunt curationem. Membrum in totum resectum, nunquam agglutinabis: abscissum, non tamen plane, nemo est qui sic reponere posit, vt nihil superlit incomodi: paralyseis ex neruorum vulneribus nunquam tolluntur, quemadmodum & læthalia vulnera curationem non admittunt. Istiusmodi ergo curationes caue aggrediaris, quòd earum pollicitationes ridiculæ & sint, & habeantur: sufficiat tibi, inspecto vulnere quid per naturam fieri posit, cognoscere, ac artis beneficio efficere: cuius particulares præceptiones, vt sunt quæ ad glutinationem pertinent, quòd ex vsu ac experientia quàm ex scriptis cognoscantur rectius, scribere intermitto: hoc tamen obserues velim, ne tua inscitia naturæ damnum inferas. Sæpius enim Chyrurgos ac tonsores iactabundos audias, qui nasum triduo ante abscissum, & sero tandem in niue repertum: digitos etiam præsectos, & alia portentosiora quoque, glorientur se restituere posse. Ego quoque memini, cùm apud Forum Iulij essem, me tonsorem vidisse, qui magna omnium admiratione, cuidam, cui auris præsecta erat, eam cemento adglutinarit. verùm gloria ea breuis ac inanis fuit: nam altero post die suppurata, statim decidit, ipseque vulgi fabula factus est. Huiusmodi iactantiam quis probet? Ego in medico veritatis studium, industriam, grauitatem, præ omnibus alijs virtutibus requiro: orationem quoque naturæ congruentem, quæ apud rerum peritos fidem mereatur, gloriosam esse medico notum esse puto.

Signorum ratio.

Signorum præterea cognitio, ac symptomatum quæ vulneribus quotidie superueniũt, peritia, admodum necessaria est: vt quid ea mali portendant ac designent, cognoscas: & symptomatum difficultates præcauere posis: etenim si sanorum corpora tot casibus sunt exposita, quid in ægro sperandum putas? vbi syderatio, atrophia, apoplexia, comitialis morbus, vulneribus superuenire sæpissime conspiciuntur: quæ nisi tu cognoscas, & præuideas, tua inscitia magnum & tibi & ægro conciliabis malum: quoniam maius sæpe damnum videmus ex incuria medici, ac symptomatum contemptu, quàm ab ipso met vulnere nasci. quæ mala facile auertes, si & signorum & symptomatum gloriosam habueris cognitionem. Cognitionem non simplicem, qualis fabrorum & cerdonum est in sua arte: sed absolutam, & scientificam: quam nisi habeas, artis operationem ne aggrediaris: in qua non opinio, non iactantia, non contentio, non superbia, sed vna, ac sola scientia & cognitio dominatur: sed antiqua est hæc artium pestis, quòd earum praxin theoriæ præponunt plerique, & ferè apud chyrurgos coniugio artis magisterium comparatur.

Erga vulneratos verò indulgentia quàm sit noxia, non admodum scribere opus esse puto, cùm & optima remedia infamari, & di

ligen-

ligentem operationem confundi, ægrorum inobedientia experiamur quotidie, quemadmodū vicißim ęgrorum obedientia medicū magno ſollicitudinis onere leuari quandoq; videmus. Itaq; ſemper videris vt tu imperium in ægrum obtineas: præſtat enim illum quàm te dolere: quod niſi facias, cogeris quandoq; illi blandiri, ac concedere quæ non careant periculo, & propter quæ inſcitia ab alijs argui poßis. Accedit ad hæc, quòd homo occultas multorum morborum cauſas in ſe continet, quæ leui indulgentia in actum deduci facile poſſunt, in quibus cauendis, in exceſſu quàm in defectu peccata leuiora ſunt: cùm tot ſint vulnerum ſymptomata, vt eorum ratione omnia penè vulnera lęthalia pronunciare auſim. Nam & tempus, & natura, & temperamentum in ægrotis, ſingula ad interitum declinant. Itaq; primum omnium circumſpicies de omnibus quæ ad operis perfectionem pertinent methodicam: ad quam rem plurimum iuuabit ſequentis capitis lectio, ex quo ſymptomatum rationem, antequam curationem aggrediaris, addiſces: nolo enim te, vbi iam vulnus offertur, tum demum diſcere velle: ſed vt antea quæ vtilia, quæq; noxia occurrere poßint, cognoſcas: nam in ægrotantibus experiri, diſcere, remediorum periculum facere, ſemel licuit, & vni licuit, à quo te diſcere decet, non denuo experiri: ne forſan, quod ille ait, Per mortem experimenta feciſſe dicaris.

Vulnera omnia ſymptomatum ratione lethalia.

DE METHODO CVRANDORVM VVLNErum, ac de iuuantibus & nocentibus.

CAPVT II.

PRIMVM itaq; ſcire oportet, quænam ſit efficiens cauſa curationis vulnerum: ea enim conueniens remedium indicare poteſt. Scias ergò naturam corporis, carnis, oßium, neruoſarumq; partium radicalem ac congenitum Balſamum in ſe continere: qui vulnera, puncturas, omnemq; continui ſolutionem curandi facultate præditus ſit. quod ſic intelliges: Balſamus naturalis fracta oſſa conglutinat: balſamus naturalis in carne reconditus, carnoſum vulnus ſanat: ſicq; omnis humani corporis pars curationis efficientem cauſam, id eſt, naturalem medicum in ſe continet, qui ipſius continuitatem ſolutam denuo coniungat. Quapropter meminerit Chyrurgus, non ſe, ſed Balſamum, qui in corpore conſiſtit, vulnera curare: non enim leuis error eſt, ſi medicus ſibi curationem adſcribat. Hoc ſolum namq; chyrurgi officium eſt, ac chyrurgię opus, Naturæ curam gerere in loco affecto: ne ſcilicet vulnus à cauſis externis irritetur, ac Balſami curatrix facultas impediatur: ſed vt ipſa abſq; impedimento ſuo munere fungi poßit, medici induſtria adiuta: vt iam rectè dicatur, bonus Balſami cuſtos, bonus Chyrurgus eſſe. Definiemus itaq; Chyrurgum cuſtodem naturæ (balſami radicalis) ab actioni-

Balſamus radicalis.

Chyrurgi officium.

Balſami cuſtos Chyrurgus.

bus externorum elementorum. Elementorum siquidem ea natura est, vt naturæ, vbi ea debilitata est, vim facere conentur: quorum actiones si per medicamenta impediat medicus, suo munere defunctus esse ritè dicetur, atq; interim natura in suo Balsamo non impedita fęliciter actionem perficit (maximè si decenti ac industri deligatura adiuuetur) perficit autem, dum carnem aut neruū, aut id in quo vulnus consistit, generat. Exemplo res illustrior fiet. Carnem, adipem, axungiam, sanguinem, medullam, &c. non sane hominem generare quisq; est qui dicat: neq; à cibo generari consentaneum est, sed natura vim obtinet nutritiuam, ac augmentatricem, qua id ipsum perficit: istæ tamen facultates cibo & potu conseruantur, quemadmodum nec pluuia, nec terra lignum generare dicuntur, sed arbor: nec tamen ipsa sine terra vel pluuia durare potest. Exemplo itaque terræ vulnerum curationem declaremus: Balsamus vulnera curat, quam tamen actionem, nisi nutriatur, nunquam perficere potest. Nutritionis ergo necesitas Dieteticen medicinæ partem fecit. Est & alia nutritio Balsami, per medicamenta vulneri imposita, qua & melius & celerius curat: est enim & medicamentum aptum Balsami nutrimentum. Adeò vt in hoc tota ars consistere videatur, si medicus naturæ conueniens nutrimentum offerat: quo si ipsa destituatur, statim vulnus peius euadit, omnisq; generis symptomata subito ingruunt: vulnus putrescit, ac fœtidum exhalat, quæ duo signa nutrimenti errorem certò testantur: nec verò nutrire solum, sed & mundum conseruare vulnus oportet, quòd in putredine Balsami vires deperdantur. Notabis quoq; hic duplicem puris differentiam: pus enim in vulneribus detentum aliud à putredine est vulneris, aliud à nutrimento medicamentoso, quod excrementitium pus dicitur. Balsamus enim ex medicamento vbi nutrimentum attraxerit, reliquum ceu fęces & stercora depellit: nam ipsum vti omnis cibus excrementum in se continet. Hinc discat Chyrurgus in vulneribus, non pus, non putredinem, sed excrementum generari debere: vt hinc etiam pateat, quàm noxium dogma sit illud, quo vulnera obstruere, & ad suppurationem deducere iubemur. Monitos quoque Chyrurgos volo, vt in posterum vulgatum suendorum, ac albumine oui oblinendorum vulnerum morem abijciant, tanquam naturæ aduersissimum: stultum namque est (quod multis rationibus comprobare possem) istis incumbere, cùm hoc solum requirat natura, vt à putredine libera sit, atq; medicamentis eo quo dictum est modo iuuetur, ac ab excrementis, singulis deligaturis exoneretur. Hæc nunc dixisse sufficiunt de efficiente causa curationis vulnerum, ac de ijs quæ iuuant: cætera omnia extra hunc catalogum, inter nocentia referentur.

Nutritio Balsami duplex.

Puris in vulneribus differentia.

Vulnera non sunt consuenda.

Excrementa vulnerum.

Medicamenta autem ea (vt & hoc moneamus) quæ non ge-

nerant excrementa, non sunt medicamenta dicenda, sed venena potius. quare si medicamento aliquo adhibito nulla excrementa appareant, iam periculum imminere scias: imprimis autem si ea prodeant, in dignoscendis illis te exerceto. Non raro enim Chyrurgos vidi, quibus fœtor ac putredo vulnerum in delicijs essent, & ex quibus optima sibi pollicebantur: verū exitus acta ꝓbabat. Tu hoc pręceptū ex me habeto: quandocunq; cōtigerit vulnus aliquod fœtere, instar vlceris putridi: neq; te nec medicinā tuam, neq; vulnus ipsum proficere. Quare cognitio medicamentorum necessaria est me dico: vt quæ excrementa generent, quæ minus, quæ bona, quæúe mala sit, sciat: nisi enim horum peritiam habeat, casu agit, quocunq; tandem euentu agit. Quod si sors cura proficiat, iam omne id arti suæ tribuunt isti homines, & in multos annos id prædicant, Excrementa & Saniem deblaterant, cùm præter voculas istas sciant nihil. Hoc potius studeatis moneo, vt & vulnus cognóscatis, & eius curationis internam causam intueamini: exterius verò ipsum & mundum seruetis, & ab iniurijs tueamini. Hæc namq; vera est curandorum vulnerum methodus. Cognitio simplicium necessaria.

QVÆ VVLNERA LETHALIA SINT, *quæ minus: tum vbi Paralysis metuenda sit.*

CAPVT III.

Conuenit verò etiam & de vulneribus maturè iudicare posse, num ea lethalia sint futura, nec ne: ac an resolutio membri secutura sit, pronunciare: tum quatenus in pristinum statum membrū affectum reduci queat circumspicere. cuius rei sequentia capias documenta.

Primùm, quicquid perfectum est in totum, vel sic vt ex cute tantum adhuc pendeat, hoc nunquam curari posse certissimum est. Vulnerum prognostica. De profundioribus verò vulneribus tale erit iudicium: brachij (exempli causa) diameter in decem partes diuidatur, nūc quicquid vltra nonum punctum perfectum fuerit, etiamsi rursus agglutinetur, nullum tamen eius vsum fore speres. Si verò vulneris profunditas citra nonum punctum substiterit, quantò puncta pauciora erunt, tantò confidentius de salute pronunciabis.

Vulnera in partibus carnosis, nisi arteriarum ac musculorum ratione id fiat, periculo semper vacant: Vulnera carnosa. horum tamen ratione vel resolutio, vel mors aliquando subsequi potest. Vulnera quoq; transuersim facta, nisi studiosè percurentur, resolutionē minantur. Vulnera trāsuersa.

Neruosarum verò partium vulnera, nisi medicorum errore id accidat, non efficiunt paralysin: Neruorum vulnera. nam nec neruus, nec ligamentum, nec tendo præsectus, quâ neruus est, ligamentum vel tendo resolutionem facit: sed quia vel in medicamentis, vel dięta, vel in alijs casibus error commissus est.

Articulorum vulnera.

Articulorum autem vulnera, deperdito oſſe, vel patella aliqua, vti periculum non mediocre minantur: ſic ſi nihil horum abſciſſum ſit, facile reſtituuntur, cauendum tamen vnicè erit, ne phlegmone incidat: hæc enim ſi accidat, ſpes nulla curationis integræ ſupereſt: ſic ſi in locum oſsis deperditi caro ſuccreſcat, deſperatum malũ eſt, ac membrum ipſum neceſſario reſoluitur.

Vulnera artuum.

Atq; vt ſummatim dicam, artuũ vulnera omnia, ſeu punctim vel cęſim illata, longa, tranſuerſa, profunda, facile à reſolutione & contractura liberantur, ſi conuenientes medicinæ in promptu ſint: tales autem non ſunt eæ, quæ in æreis chyrurgorum theculis ac capſis latent, quibus ipſi ſæpius plus damni dant, quàm commodi adferant: vnde ego non immeritò ipſorum relicta medicina, aliam ac meliorem, qua iſtis malis occurrere poſsim, ſequor.

Capitis vulnera.

Capitis præterea vulnera grauia quandoq; adferunt ſymptomata: apoplexiam, mortem ſubitam, epylepſiam, ſenſuum ac loquelæ imminutionem ac abolitionem: non quidem in omnibus, ſed pro natura eorum qui affecti ſunt. Horum itaq; curatio pro tempore, ſexu, complexione, natura, & proprietatibus patientium variatur: medicamenta etiam quæ præ manibus habentur, curationem immutant: ſunt qui mania, ſunt qui phreneſi corripiantur, quibus & ſua ſingularis curatio competit.

Oculorum & aurium &c. vulnera.

Notandum quoq; organa ſenſuum, ac linguæ vulnerata, nec apoplexiam nec paralyſin cauſare, ſed ſimplicia eſſe vulnera, quæ curationem non admittant, niſi admodum exigua ſint.

Veſicæ vulnera.

Veſicæ vulneratio lethalis eſt, quòd ipſa glutinationem non admittat.

Cordis & pectoris vulnera

Corde etiam ac pectore vulnerato, ſalutis omnis ſpes adempta eſt. Inteſtinorum verò vulnera quamuis curationem nullam admittant, non tamen lethalia putantur, quòd ope peritorum artificum ipſorum actio aliò transferri poſsit. Diſtinguenda tamen ea ſunt ratione ſitus, quòd ipſe aliquantiſper iudicium mutet.

Splenis vulnera.

Splenis vulnera ac puncturæ nec lethales ſunt, nec periculoſæ, ac quicquid ibi mali ſubeſſe poſſet, hoc omne venæ ſectione pręcaueri poteſt.

Veſicæ bilis vulnera.

Veſiculę bilis vulnera cõtrario modo ſe habent: nam & indubitatam ac miſerandam mortem adferunt.

Pulmonum vulnera.

Pulmonum verò vulnera quamuis lethalia non ſint, curationem tamen nullam accipiunt, ſed in phthiſim, tuſsim, diſpnęam, & ſimiles affectus tranſmutantur.

Ventriculi vulnera.

Ventriculo autem vulnerato, etſi mors certa conſequatur, vita tamen quandoq; in longum tempus adhuc protrahitur: ſitus verò ratione aliâ alijs velocius interimunt: ea namq; quæ à latere ac dorſi regione infliguntur, peſsima quidem ſunt, ſed anteriora magis le-

gis lethalia habentur. Hepatis vulnera sequuntur, quæ etiamsi curari impossibile sit: nam semper ad deterius inclinant, diuturnos tamẽ magis morbos faciunt, quàm vt lethalia habeantur: ferè enim totius corporis consumptio, ea excipit. *Hepatis vulnera.*

Renum vulnera Hepaticis respondent, nisi quòd salubriora existant, facultatem insitam renum destruunt tamen. *Renum vulnera.*

Obseruare verò & illud conuenit, vulnera ad radices & emunctoria partium principum facta, lethalia esse, celerius verò vel tardius interficere, pro dignitate partis cui ministrant. *Vulnera in emunctorijs.*

Latentia autem vulnera (si intus ad radices sunt) difficilimè iudicantur, ob id quod sensibus non sunt exposita. Contingit etenim non rarò miranda vulnera sanari: contrà, quæ extra periculum esse credebantur, necem adferre, cuius rei causa est locorum ac partium dignitatis diuersitas: nam vulnera tum pectoris, tum ventris profunda ac penetrantia quandoq; lethalia non sunt, quòd forsan in obtusum ferantur. *Latentia vulnera.*

Vulnera capitis, siue ea magna sint, siue parua, periculosa sunt omnia: caput namq;, cùm variorum morborum irritabiles causas in se contineat, quid mirum eas per vulnera exacerbari, maximè verò si & ægrotantis natura ac vires, tum medicamentorum malignitas concurrant? Sin ad cerebri substantiam vulnera penetrauerint, omnis iam curationis spes præclusa est. *Capitis vulnera.* *Cerebri vulnera.*

Vulnera etiam quæ extentis ac porrectis artubus accidunt, ijs quæ flaccidis vel pendentibus membris infliguntur, & curatu difficiliora, & magis lethalia existunt, quin & præsentaneam mortem non rarò adferunt. Præter iam memoratas vulnerum differentias, aliæ plures species inueniuntur, quas peritus Chyrurgus ex iam dictis signis facile dignoscet ac iudicabit. Sed experientiæ stulta persuasio multis turpiter imponit, à quibus cauere tutum est: horum namq; opinio ægrorum est perditio.

Adhæc tempus, horæ, cœlestium corporum influxus, motus & natura, vulnera aliâs curatu facilima, lethalia efficiunt: homo enim singulis horis mille casibus expositus est, quorum cognitio nõ subitò, sed paulatim comparari potest. *Vulnera placida cur fiant lethalia.*

CHYRVRGO QVID PRÆCIPVE METVENdum in vulneribus: ac quid influxus cœlestium corporum noceat.

CAPVT IIII.

SCire verò & Chyrurgos conuenit, quid maximè in vulneribus metuendum veniat. Nam vt maximè videantur quandoq; salubres esse plagæ, tamen quia pluribus casibus expositæ sunt, periculum ferè subest: vulnera siquidem iratis inflicta, & periculosa, & cu- *Iratorum vulnera.*

ratu difficilima exiſtunt, methodicamq́ curationem inuertũt, quòd iræ nullum (præter conſumptionem) exiſtat remedium, bilis verò

Prægnantium vulnera abortum faciunt.

feruor difficilimè contemperetur. Sic mulieres prægnantes vulneratæ, de abortu & partus doloribus periclitantur: quin conuulſiones & tormina non rarò ſuperueniunt. Iisdem quoq; malis expoſiti ſunt iracundi, inſidi, odioſi, Saturnini, ac Martiales.

Intuitu ſolo quidam nocent.

Sunt qui ſolo venenoſo intuitu vulneribus mala ſymptomata conciliare poſſunt: vti in mulieribus apparet, quæ intuitu inficiunt, quemadmodum & à ſudore & afflatu quoq; venena ac morbos communicari videmus. iſthæc itaq; omnia, antequam curationem auſpiceris, tollas oportet.

Suilla vulneratis noxia.

Vulnera præterea recens paſtis ac potis illata: maximè ſi fuerint cibi concoctu difficiles, vti ſuilla caro &c. curationem retardant: nam quia & concoqui, & diſtribui in vniuerſum corpus eos oportet, vulneribus nocere manifeſtum eſt.

Hæreditarij ac Periodici morbi.

Cæterùm, quia quandoq; hæreditarijs vel periodicis morbis, vulnerati obnoxij ſunt: Conuulſioni ſcilicet, Epilepſiæ, & ſimilibus: huiuſmodi certè mala principio ſtudioſe præcauere oportebit, quòd ijs ingruentibus, natura obruta niſi adiuuetur, vel plane concidat, vel curationem longiorem efficiat.

Fiſtulæ & cancri in vulneribus.

Quemadmodum & vulneribus, quibus alij morbi complicantur: vt Atrophiæ, Fiſtulæ, Cancri, vlcera, curatio nulla adhibenda eſt, niſi iſtis (quę omnem curationem ad ſe pertrahunt) prius ſublatis. Itaq; & morbum ipſum, & ſymptomata conſiderabis, ne & te & ægrum perdas: niſi enim iſta prævideas, ſummum tibi conciliabis malum. Neq; enim ſuprà quàm natura ferat, quidq; in iſtis attentandum erit, ne ex vulnere non vulnus, ſed difficilius quoddam morbi genus conficias.

Cœli influentia in vulneribus conſideranda.

Cœleſtium verò corporum influxus, ac impreſsio, quàm efficaciter operetur in iſtis, iam oſtendendum erat: ſed quia diſputatio iſta & prolixa & difficilis eſt, Aſtronomis eam relinquemus. Certè ſi peſtilentiam ſuperiora efficere poſſunt, quis dubitet cœleſtia vulneribus ſua influentia nocere poſſe? Quamobrem ſtudioſus ac diligens

Chyrurgus cœli ſitum inſpicere debet.

Chyrurgus cœli ſitu inſpecto, ſi eum infauſtum viderit, & ægro periculum pronunciare poterit: de cætero verò ſic iudicabit, vt cum aſtris pugnare temerarium putet, niſi mutatis eorum diſpoſitionibus: nam medicinæ (quemadmodum & in peſte accidit) niſi hoſte ſuperiores ſint, parum proficiunt. quare & hoſtium vires, & medicamentorum poteſtatem acuratè conferet medicus, quòd ob ſubiecti (hominis ſcilicet) inconſtantiam ac mutabilitatem iudicia periculoſa exiſtant.

Vulnerum ingenita malignitas ſolis Arcanis curatur.

Contingit præterea vulnera ipſa malignitatem quandam contrahere, quemadmodum lutum, non debito tempore effoſſum, cicadas producere, ligna cęſa cariem extrahere videmus. quod ſi accidat, memineris huiuſmodi diſpoſitiones, non niſi ſingularibus Arcanis tolli poſſe, quæ ſic ſe ad vulneris naturam habeant,

vti

vti herbas quasdam ac semina cicadis & cariei aduersari nouimus. Hisce ergo Arcanis supra vulgatam medendi rationem vteris: nam sæpissime accidit aptis etiam adhibitis remediis, vulnera in deterius prolabi (veluti quandoque cæsa ligna, vel factas insitiones non regerminare ob temporis iniurias) cuius rei causa solis cœli conuersionibus rectissimè tribuitur. Ista quamuis rarò accidant, accidunt tamen aliquando. horum itaque gratia in Astronomicis exerceri Chyrurgi officio consentaneum esse iudico: ne ei quod sutoribus quibusdam euenit, contingat, qui cùm calceamenta omnis generis suere nouerint probè, ea tamen inuertere nequeunt.

Astronomiæ peritia Chyrurgo necessaria.

RECENTIBVS VVLNERIBVS TVM INueteratis, *quæ & quales medicinæ conueniant.*

CAPVT V.

Deligandorum autem vulnerum rationem nouisse decet, tum in recentibus, cùm in inueteratis plagis: apta namque ligatura, vti inueteratis mirifice prodest: sic inconcinna recentibus etiam officit. Recentia itaque vulnera â symptomatis primùm præcauenda sunt, quod nisi fiat, non mediocre malum ægro conficies. Hoc autem singulari capite admonere placuit, propter ineptos quosdam Chyrurgos, quos subinde gloriari audias, se huiusmodi admonitionibus posthabitis, etiam felici successu vulnera curasse: esto ita sanè, sed illi interim quantis doloribus ægros excruciarint, quantos errorum aceruos cumularint, reticēt. Curandi ratio illorum talis est: vulnere oblato, ipsum albumine oui emplastrant, sicque tertium diē expectandum præcipiunt; qui error ipsorum primus est, & neutiquam tolerandus: tu verò hunc vt deuites, vulnus plane ne consuas, sed iuxta doctrinam secundi tractatus, ipsum suo nutrimento alito. Sin inueteratum & sordidum occurrat vulnus, â pure & fœtore ipsum mundabis prius: hoc enim solo differunt, curatio sordidi ac mundi vulneris. Vulnus itaque vel mundum antea, vel iam demum mundatum, singulis diebus bis deligabis, præcisè semper duodecim horis interpositis: horas autem studiosè obseruabis, quòd post duodecimam horam cuiusuis medicamenti & actio, & nutritio elanguescat, ex quo vulnus ipsum postea paulatim in deterius prolabitur: nam ab externis elementis non amplius tutum existit. hac ergo methodo ad finem vsque curationis progredieris: vbi tamen iam ad cicatricem ducendam perueneris, sufficiet forsan viginti quatuor horis semel deligare: ne nimium autem confidens sis, moneo. Secundus Chyrurgorum error est, quòd elapso triduo, & albumine consumpto, pice, cera, seuo, oleo, inuicem mixtis, adiectis quandoque thure, mastiche, viridi æris, gummi, & similibus, vulnus implent: quæ remedia quia nimium calefaciunt, vulneribus non conue-

Deligatura vulnerum apta quid efficiat.

Recentia vulnera vt tractanda.

Error vulgarium chyrurgorum.

Vulnera inueterata vt sint tractanda.

XII. horæ in ligaturis obseruandæ.

Alius error.

conueniunt. adhæc tam pueriliter cocta sunt, vt ne vel minimum quidem nutrimenti vulneri adferri possint: taceo quòd naturales facultates nimia sua attrahendi potentia inuertunt, vnde phlegmones, tumores, erysipelata, calores vehementes, punctorij dolores, atque infinita alia contrahũtur. Quare si his malis obrutũ uulnus tibi offeratur, statim illi medicamẽtis mundificatiuis vocatis impositis, aptam deligaturam adhibebis: dicta autẽ medicamenta talia quoque sint, quæ partis temperiem conseruent. hac ratione lethalia nedum periculosa vulnera percurabis. Vulnera verò cùm pro sexus, temperaturæ, temporis, ac symptomatum ratione, nunc lethalia, nunc curabilia existant (videas enim non rarò idem vulnus in hoc salutare, in illo lethũ afferre) ego rectißimè omnia lethalia potius quàm salutaria dicenda esse existimo, quòd propter ea quæ dixi, de salute difficillimum iudicium existat: nam symptomata omnia ferè latenter subeunt. Lethalia tamen vulnera sine exceptione dico, quæ cerebro, cordi, ventris orificio, vesicæ, intestinis exilibus, occipitio, ac tracheæ arteriæ infliguntur: reliqua quæ pulmonibus, epati, & similibus visceribus accidunt, lethalia quoque existunt quidem, sed perdurant longius, & ferè alijs morbis tandem complicantur. Eodem modo diuturna & mortalia sunt vesiculæ bilis, ventriculi, arteriarum, & venæ portæ vulnera: tum ea quæ transuersim musculis incidunt, & quæ extentis membris infliguntur, quamuis ista minus periculosa esse non inuitus concesserim. Ii quoque, quorum venæ, nerui, arteriæ, ac viscera (quod non rarò accidit) à naturali situ euariant, vulnerati peius habent, difficiliusque sanantur. Morbi etiam lethales, vt apoplexia, & similes vulneribus coniunctæ, præsentaneam inducunt necem. Quinetiam cœlestes influentiæ, terrores subiti, & negligentia medicorum, tum temporum mutationes mortis sunt concausæ.

Mũdificatiua medicamẽta.

Vulnera omnia lethalia rectè dicuntur.

Notandum interim est, capitis vulneribus phrenitim, opticis neruis oblæsis cæcitatem, organorum auditus transpunctionibus surditatem succedere. Generationis verò membrorum vulnera si non lethalia sint, sterilitatem tamen inferre. Articuli autem transuersim dissecti, resolutionem faciunt, alio modo læsi, conuenientibus remedijs non difficulter restituuntur. Ligamentorum verò ac tendonum Balsamus si pereat, membrorum resolutionem facit: vti & atrophia si vulneribus complicetur, idem mali genus inducit. Sunt præterea multa vulnerum genera, quæ paralysin efficere possint: vt ea quæ ad radices ligamentorum consistunt, aliaque infinita, quæ etsi ex sui natura talia non sint: tamen temporis, horarum, ac symptomatum adminiculo talia euadunt: quibus etsi Medicũm quandoque resistere impoßibile sit: tamen harum rerum cognitione exercitari necesse est. Contrà resolutiones multæ remedijs aptis pręcaue-

Vulnerũ partium propria symptomata.

Genitalium vulnera.

Paralysin quę vulnera faciant.

cauebuntur quandoque, si phlegmoni oxyrrhodino impsito, deligationem aptam feceris. medicamentis mundificatiuis adhibitis, & stictico emplastro superimposito, ad finem vsque curationis progressus fueris, abiecto tonsorum vnguento albo.

Est & tertius Chyrurgorum error, quo Sinoniæ, id est, albi glutinis fluxiones concitant: quod vbi accidere videris, tum eorum medicamenta cum theculis æreis per fenestras deijcito: tempus enim & necessitas aliam medicinam expostulant. Itaque vulnus aceto rosaceo abluito statim, ad calorem temperandum: emplastrum sticticum superimponito, ad fluxionem sistendam: fluxione & intemperie sublatis, mundandum vulnus suscipe, ac tandem iuxta rationem iam commemoratam cum emplastro stictico curationem perfice. Sunt præterea errorum multæ centuriæ, imperitis Chyrurgis ac medicis familiares. Nos ex ijs paucos, præcipuos tamen, annotare voluimus, quo eos propter periculi magnitudinem deuitare studiosius possis, nostramque methodum cognoscere accuratius. Huius etiam certum te esse volo, nullam curationem putrefactione perfici posse, vel debere: per ea etenim vulnera curari debent, quæ putredini resistũt maximè: nam remedia curandis vulneribus destinata, Sal referunt. Sal enim Balsamus quidam externus est. is autem balsamus ex ijs parari debet, quæ partis vulneratę, vt visceris, nerui, ossis, articuli, &c̃ nutrimentum in se continet. Hæc est illa nostra di[illegible]ma methodus, sine qua nullam gloriam in medicina consequi datum est.

Tertius error.

Putrefactio cauenda in vulneribus.

VVLNERVM ACCIDENTIA TEMPOris ac cœlestium motuum ratione euenientia, &c.

CAPVT VI.

MAnifestum illud est, ac præter demonstrationem fidem meretur, cœlorum conuersiones varia morborum genera in nobis causare: nam sanorum etiam corpora infici ac defœdari ab ijs, nil refert commemorare, adeò vt illius actiones declinare impossibile videatur: nam admirandi sunt cœlestium effectus, quos si sani non effugiunt, quis dubitet vulneratos ijs subiectos quoque esse? sed hæc à quibusdam, nisi experientia conuincantur, incredibilia habentur. Notabis ergo, cœlum quemadmodum in sanis febrium efficiendorum vim habet: sic in vulneribus febres excitare posse, & tales quidem febres, quæ statis periodis rigore & calore paroxismum perficiant, quæ quotidianarum ac tertianarum typos obseruent, quæque non prius ægrum relinquant, quàm vulnus ipsum coaluerit. hasce ergo affectiones, Chyrurgus non symptomata vulnerum, sed veras febres esse pronunciabit. Contigisse etiam hominum memoria scimus, grassante peste, vulneratos (qui præter vulnus plane nil incommodi sentiebant) sine bubonibus ac carbunculis tamen, peste corre-

Febres in vulneribus à cœlo fiunt.

Pestis in vulnere.

correptos fuisse, alios biduū tantū, alios paulò diutius superuixisse. Sunt vulnera quibus causonicæ febres superueniunt, quæ ferè lethalia conspeximus. Vidimus in castris, cùm milites ex febribus ardentibus epidemicis linguarumq́ asperitate laborarent, vulneribus asperas cuticulas superuenisse, similes ijs quæ linguas molestabant, ita vt fauces & vulnera inuicem referrent. Hæc & alia ut non infrequenter eueniunt, sic curationem non admittunt, nisi per ea remedia quæ morbis ipsis specifica habentur, vt pestilentialia uulnera pestilentialibus, causonica causonicis remedijs (id est, quæ pesti & causoni adhibentur aliâs) percurari obseruauimus. Obseruatum & illud aliquoties est, hemorrhagiam uulneribus superuenisse, non quidem genuini sanguinis, sed materiæ cuiusdam quæ sanguinē referret, quæ nullis remedijs curari poterat. Sed cum eo tēpore Dyssenteriæ epidemicos grassarentur, quarum deiectiones illum sanguinem referrent, eosdemq́ periodos utramq́ malum seruaret, tandē exhibitis Dyssenteriæ specificis remedijs, & uulnerū hemorrhagia sanata est. Istiusmodi casus Chyrurgum sedulo obseruare decet: mihi non raro occurrerunt, occurrerunt olim, occurrent & postea.

Prunella.

Dyssenteria vulnerum.

Historia memorabilis.

Oblatus mihi aliquando est quidam seruus ex eorum numero qui metallis effodiendis destinati sunt, qui ex vulnere quotidie ter quaterq́ rigore corriperetur. aderat & spasmus, qui membrum nunc in hanc, nunc in illam partem conuelleret: huic ego exhibito vitrioli liquore (quòd epilepticum quiddam subesse videretur) sanitati restitui. Hanc historiam ob id narrare volui, vt ostenderem, in huiusmodi casibus medicos à Chyrurgis in consilium aduocari debere. Etsi enim Chyrurgos decebat istarum quoq; rerum peritiam habere: sed vt ob horum inertiam à periculo tuti simus, præstat medicos quoq; in consilium adhibere. Superueniunt adhæc vulneribus affectiones quædam, quorum radix non in ipso vulnere, sed in toto corpore continetur (vt sunt phrenitides, epilepsiæ, & similes passiones) has iam non vulnerum symptomata, sed verè morbos apellabimus, quòd percuratis etiam vulneribus permaneant. Istis itaque malis consilium ex medicina quærendum erit: quorum quia pauca vel nulla adhuc reperta sunt, omni studio in id incumbendū erit, vt ea inueniamus, si modo ægris consultum velimus. Et certè Chyrurgos chyrurgorum nomen vsurpare non decebat, nisi hæc & vidissent & curassent aliquoties, ne subinde ad medicos recurrere cogerentur: etenim cùm ex vulnere originem duxerint hi morbi, Chyrurgorum erat eos tollere posse. Nam Chyrurgus dicendus non est, qui solum suere, deligare, carnem secare, rodere, ac radere didicit: sed qui omnia ea quæ vulnus circumstant, cum ipso mali fonte tollere potest.

Epilepsiæ in vulneratis vnde.

DE

DE MORBIS INTERNIS, QVI VVLNERIbus complicantur, ex quibus Cancer, Fiſtula, & Syreon &c. generantur.

CAPVT VII.

CAuſas ac radices ex quibus paulatim Fiſtulæ, Cancri, vlcera depaſcentia, eryſipelata, gangrenæ ac phagedenę naſcantur, in cor poribus abſconditas detineri ſciendum eſt. Quæ ſi in aliquem locũ decubuerint, & iam erumpere conentur, accedente plaga, vel cęſim vel punctim illata: tum demum ſe produnt manifeſtè, ac cum vulnere complicantur. Vnde ſumma vulneris malignitas oritur, nullis, etiam nobiliſsimis vulnerarijs remedijs ſuperabilis, nullaſq; cicatrices agnoſcens. Itaq; quia vulnus non ſimplex eſt, ſed fiſtuloſum, cancroſum, &c̃, non ſimplex medicamentum, ſed fiſtulas, cancros &c̃ curare valens adhibendum erit. Eſt in quibus medicamen ti vis, antequam hæc mala perfectè elaborata appareant, ipſa abſumat. Quod ſi iam in ſtatu ſint, vulnere relicto, iſta tractanda veniunt: vtriſq; enim ſimul incumbere non licet, quòd contraria requirant remedia. difficilius itaque prius curandum. Quare vellem Chyrurgos non ſimplicia tantum vulnera, ſed & tumorum, & vlcerum: vt Cancri, Fiſtularum, Phagadenæ ac Syrei curandi rationem callere: ne & ſuo dedecore, & ægrorum malo, turpiter inchoatam iam curationem intermittere cogerentur: vel ſaltem vt meminiſcent in huiuſmodi caſibus relicto vulnere, curationem inuertendam eſſe.

Fiſtuloſa & cancrenoſa vulnera vt curanda.

Obſeruandum præterea eſt, vulneribus luxuriantibus ſæpius carnem increſcere, fungorum ac ſpongiarum inſtar, quam dum imperiti Chyrurgi (qui rariſsimè ſine damno operantur) nunc corroden tibus medicamentis tollere, nunc ſectione aufferre, conati ſunt: Lerneæ hydræ capita repullularunt, vt ſine dolore ſcribere etiam nequeam miſerias, quibus ægros afflixerunt. Cauſam harum ſpongiarum paulò altius repetere libet. Verrucarum quoddam genus eſt, quod abſciſſum ſubinde maius ac copioſius prorumpit, & quò ſæpius vel abſciſſum, vel arroſum fuerit, eò luxuriat magis: ex quo genere & fungos, & ſpongias, de quibus iam diximus, eſſe putandum eſt. Etenim huiuſmodi verrucarum radice vulnerata, conſentaneũ eſt fungos & ſpongias tales, à luxuriante natura protrudi. Accidit & illud, ſed rarius, ex cicatricibus iam olim ductis, ſimilem carnem enaſci, vtut ſit, verrucarũ ratione id accidere manifeſtum eſt. Idem mali genus non rarò ſcyrrhi & œdematis ſpecie ſe prodidit, quæ quamuis minus periculi habeant, tamen ſedulum ac diligentem requirunt artificem, vt & dignoſcere, & expertis remedijs malo ſubuenire poſsit. Hæc eo nomine hîc dico, vt ſinguli ſibi ab iſtis aſinis cauere poſsint: qui cùm morbum nunquam viderint antea, gloriantur tamen ſe curare poſſe, ad quam rem peſtiferis planè

Spongiæ ac fungi vulnerum.

Verrucæ fungos creant.

vtuntur remedijs. Ista autem mala vulneribus complicata tam sunt varia, ac aspectu miseranda, tantam in curando requirunt sedulitatem, vt verbis explicare vix queam. Itaq; tu qui te Chyrurgum profiteris, isthæc curare scias: sin nescis, adhuc Laureatis annumerari te ne pigeat: es enim semidoctor saltem.

DE VVLNERIBVS QVÆ VENENATIS TELIS INFERUNTUR.

CAPVT VIII.

Tela quamuis venenis inficere omnium memoria turpe habitum sit: tamen hominum malignitas hoc flagitij genus subinde non intermittit, vnde & vulnus ipsum, & venenosa materia intolerandis affligunt cruciatibus: quare istis quæ auxilia competant, scribere conuenit. Inficiendi genera varia sunt, quæ silentio prætcterire præstat. Inficiuntur ab hostibus enses, gladij, hastæ, tela: domesticis verò vsibus venenum contrahunt instrumenta mechanica: vt falces exempli gratia, quæ usus tempore dum incalescunt naturam eorum quæ secāt ut herbarum rubetarum, serpentum, aranearum murium, ac locustarum, facile recipiunt: sic uomeres à terra quam secant, ueneni quiddam contrahunt. ista itaq; sedulo considerandа, et ab ijs studiose cauendum: nam quamuis ex attritu, & dum acuuntur, aliquod rursus ueneni deperdant, nunq; tamē ipsū totum perit. Dissimilis ratio est eorum instrumentorum quibus fabri lignarij vtuntur, ut securis & dolabræ: isthæc namq; salubritatis quiddam contrahunt potius, ex lignis quæ secant. Vitrum quamuis uenenum sit ex sui natura, tamen nisi intra uulnus permaneat, ipsum inficere nequit. Fusorum uerò ac aliorum instrumentorum, quæ frequenter manibus versant homines (mulieres præcipuè) virus admodum pestiferum vulneribus existit, quod ea ex frequenti vsu venenum in se recondant vehementissimum. Lapides ac metalla ueneni nihil habent, quamuis non negauerim ferri quandoq; essentiam à Dyphrige non probe purgatum, inficiendi uires seruare. Venena huiusmodi quomodo extrahere conueniat, quia secundo tractatu suis locis remedia scribemus, nil opus est hîc cōmemorare. illi itaq; remedijs fac instructus sis si nisi enim ea cognoscas, sed vulgatis uti pergas, sero tandem summo cum dedecore ad ista confugere cogeris. Obseruare quoq; acuratè oportet, num huiusmodi symptomata, ex ueneni communicatione orta sint, uel an ab alia aliqua causa originem duxerint: nam ob signorum similitudinē difficilis est dijudicatio. Sed telorum studio, quàm casu infectorum, maiora existunt nocumenta. Calores urentes, phlegmones, decoloratio partis, laterumq; punctiones, (præcipuè in sclopettorum globis) accidunt, quibus mitigandis, frigidū aliquod oleum uulnera-

Tela uarijs modis inficiuntur.

Instrumentorum mechanicorum uulnera venenosa quæ sunt.

Vitri uulnera.

Instrumenta muliebria uenenosa.

Veneni symptomata.

nerarium infundes. Reliquorum verò symptomata mitiora sunt, nisi casu vel aranearum vel buffonum venenum conceperint, vulneriq; communicauerint: ea itaq; iuxta canones tertij tractatus curabis, reiectis ærearum theculorum inutilibus unguentis.

CIBO, POTU, VENERE, EXERCITIIS, &c. *quomodo ægri seipsos perdant.*

CAPUT IX.

Sed Medicô omnia secundum rationem operanti, ægrorũ tamen inobediẽtia quandoq; omnẽ curationem confundit, ut non raro accidat: uulnera salubria aliâs, in paralysin abire: membra uulnerata atrophia consumi, innumeraq; alia huiusmodi symptomata euenire, ne dicam mortem quandoq; subsequi: in ista ergo intentũ medicum esse conuenit, ut causam mali declarare posſit. Libertate namq; ægrorum uidemus naturam sic irritari ac concitari, ut nunquã postea suo munere fungatur, sed extra suos limites exspatietur, nec se contineat amplius. Exemplo sit venereorum vsus, quo mem brum passum sic inflammatur, vt ad omne morborum genus dispositionem acquirat, maximè si situs vulneris concurrat. Itaq; quo pacto istis malis subuenire posſis, distinctione cognosces. Vidimus veneris vsu membrum sacro igne correptum, syderatum, ac gangræna affectum resecari oportuisse: alios statim mortuos, alios lethalibus febribus, alios cõuulsionibus, quosdam erysipelate captos obijsse. Quare in huiusmodi casibus, memineris libidinem hanc nullis remedijs extirpari posse: sed donec à seipsa sedata fuerit, relinquendam, ac tum demum acuratiore medicatione vulneri inuigilandum. Sic immodicum exercitium vulnerati membri, quamuis non tam grauibus periculis subiacet, non tamen periculo res va catriam & phlegmones, ex quibus succeſſu temporis gangrænæ, vel febres symptomaticæ, vel atrophiæ, vel resolutiones nasci posſunt, concitari solent quandoq;. Curabis itaq; ægro quietem illius membri, ne ex contemptu leuis mali, aliud maius oriatur. Similiter in diætę legitima administratiõne, hoc est, cibi ac potus ordinaria quantitate aliquid studij ponendum est, ne forsan repletione, quæ vulneribus nocentisſima existit, aliquid damni ægro cõcilies: nam natura vbi aliquo morbo grauata est, non vult ab eo abstrahi, sed modum & auxilium desyderat, quo morbum euincere posſit: quod si impediatur, ad quandam iracundiam concitata, toto corpore furere incipit, à quo furore consequenter tabes, febres, phlegmones, alijq; ingentes dolores concitantur. His ergo de causis horum inquam periculorum metu, conuenit medicum, non quod ęgri petulantiæ libuerit, sed quod salus & ratio iusserint, sibi licere putare. Meminimus quoq; præter prædicta mala, maiora sæpius, à veneris

Intemperantiæ ægrorum fructus.

Venere vel vulnerato interdictum.

Febris à venere facta.

Exercitiũ immodicum improbatur.

Natura à morbi curatione non abstrahẽda.

intemperantia accidiſſe, Apoplexiam puta, ſyncopen lethalem, epilepſiam, hydropem, quibus nulla medicina ſufficeret, ſed certiſſima mors ſubſequeretur. Præterea in cibo & potu legitimis exhibendis magnam requirunt ægri medicorum diligentiam: nam ſi vulnerarijs cibis ac potionibus vulnera glutinantur quid prohibet, ipſis vulneribus aduerſantibus exhibitis, rem deteriorem effici? cùm ſemper vltrò in deterius ruat natura. Itaqꝫ flagris ac cruce digni ſunt Chyrurgi, qui contempta Diætę regula ac norma, quiduis ægris licere ſinunt, cùm tempus & occaſio tantum periculi tamen in ſe contineant, vt ſumma quandoqꝫ prudentia ac diligentia non ſufficiant, ad præcauenda ſymptomata, quibus ægri expoſiti ſunt.

Delectus ciborum.

DE SYMPTOMATIS QVÆ ÆGRI TEMperaturam ſeu complexionem ſequuntur.

CAPVT. X.

MEdici verò ratiões & in id intẽtas eſſe oportet, vt meminerint homines alios εὐαλθεῖς eſſe, alios δυσαλθεῖς: iſta enim conſideratio medici, curęqꝫ velocitatis ſcopum continet. Nam quemadmodum, vt exemplo rem declaremus, lignũ aliud alio ſecatur, ſculpiturqꝫ facilius: aliud alio durius, pluribusqꝫ germinibus ac ramis præditum eſt, omne tamen fabri ac artificis induſtria tandem euincitur, ac perpolitur (ſic quoqꝫ de gemmis ac lapidibus intelligas licet) Eodem modo de hominum corporibus iudicare conuenit: etenim cùm ex terra omnes pronati ſimus, ipſa autem & durum & molle, & craſſum & gracile &c̃, in ſe contineat, ſimile autem generet ſimile: nos quoqꝫ inuicem diuerſos eſſe, pro ratione eius ex quo orti ſumus, quis dubitet? Quapropter iſtis animum aduertere Chyrurgos decet, vt an facile vel ægrè curationem admittat ſubiectum corpus, cognoſcant, ſimiliter ac fabri tiliæ lignum quàm abietis nodoſos truncos facilius ſubigi ac ſecari norũt. Sunt qui admodum tenera ac ſubtili natura præditi inueniuntur, vt ijs vel minima vulnera (quæ aliorum corporibus nihil negotij faceſſerent) lethum adferant. naturarum itaqꝫ iſta diuerſiſsima diuerſitas ſedulitatem maximam requirit. Quare hæc non minima cauſa eſt, quæ me coëgit, vt vulgatis medicamentis relictis, noua quærierim: nam, etſi ea vni quandoqꝫ ſalubria exiſtant, tamẽ poſtea vix decimo vſui ſunt. moneo itaqꝫ vt repudiatis iſtis, formulas ſequenti tractatu annotatas recipiatis: habebitis namqꝫ calipodium ſingulis calceamentis aptũ (quod aiunt.) Nam etſiamſi quandoqꝫ videbuntur dyſepulotica eſſe vulnera, omnia tamen tandem iſtis remedijs noſtris curari cognoſcetis. Adhęc iubeo Chyrurgos præparata medicamenta ſingulis partibus conuenientia aſſeruare. Empyricorum enim tranſitus ille ad ſimilia mirè medicinam conſpurcauit: ſed boni iſti homines, hoc

Alij alijs facilius curantur.

Remedia antiquorum repudiata.

Tranſitus ad ſimilia Empyricorum.

nes, hoc solo se defendunt, dum contemptis meis remedijs, obijciunt, iam olim antequam ego extitissem, vulnera curata esse. Esto ita sanè: nam vulnera ante me curata esse non inficior, hoc tamen dico, meis remedijs, in magnis cladibus ac oppugnationibus, me (quantum natura ferebat) ex mille non vnum spe sua frustrasse, vel perdidisse, cùm ipsi interim vix vigesimum quemque restituerent. quare meum institutum cuiuis prudenti probari mihi persuadeo. Volui autem hoc loco ista commemorare, quò hominibus ostenderem differentiam veræ ac fucatæ medicinæ: nam veræ medicinæ tantus olim honos habitus est, quantus & iam habetur: falsæ verò tam omnes fuerunt infensi, quàm iam sunt, sed non dignoscūt eam homines: non enim antiquitas hanc illa meliorem facit, alioquin & lolium tritico æquiualeret: vnà enim oriuntur, nemo tamē tam stupidus est, qui lolium quàm triticum malit. Ista hominibus patefacere mihi propositum est, vt tandem (cùm æque facile rectum ac falsum addiscatur) veræ medicinæ studio flagrare incipiant aliquando.

Antiquitas ad commendandam artem nō sufficit.

DE VVLNERIBVS QVÆ MVLIERIBVS *menstruis laborantibus accidunt.*

CAPVT XI.

Symptomatum magnitudo & varietas, quam huiusmodi in casibus accidisse memini, admonet de istis scitu & iucunda & necessaria quædam annotare. Vidi cuidam vulneratæ, sanguinem menstruum non per consueta loca, sed per vulneris sinum effluxisse: alias vidi, quibus Epilepsiæ, conuulsiones, aliaque symptomata superuenirent, neque intermitterent, donec Menstrua fluere desinerent, ac uteri anarhopia & katarhopia sedarentur. Quibusdam phlegmones, cephalalgiæ, dyspneæ, nausea accidunt, vnde uulneris curatio impeditur ac difficilior redditur: hisce ergo malis si mederi velis, menstruorum inordinationem prius tollas necesse est, quò medicamenta suas actiones perficere rectius possint. Obseruare & illud cōsueuit, mulieribus singularem quandā iracundiæ speciem accidere, qua si correptæ vulnerentur, omnia iam dictis grauiora euenire: conuulsionibus namque totius corporis corripiuntur: vnde vterus molestatur quoque, sicque duplex malum nascitur: quorum vtrumque sua habet grauia symptomata: nam conuulsionibus paralysis, vterinis malis matricis suffocatio succedit. Sciendum itaque, quoniam istiusmodi mala circa vulnus ferè sęuiunt accerrimè, primùm omnium de sedanda matrice & tollendis conuulsionibus consiliū quærendum esse: quę res autem apud medicos, non qui Doctoris titulo superbiunt (venalis namque est) sed longo rerum vsu peritos. Remedia hic scribere decebat, sed nostra lingua difficulter redduntur, &

Sanguis menstruus per vulnus effluere visus.

Iracundię muliebris symptomata.

singularem tractationem requirunt. hîc igitur negotium hoc intermittamus. Illud hîc obseruemus potius, iam dicta mala tum hemorrhagiæ ac phlegmones, si concurrant cum memoratis malis, si non lethalia, certè curatu difficilima efficere vulnera. ista itaq; studiosè præcauebis prius, vel si præcaueri impoßibile est, ne in prædictione à scopo aberres obseruato.

SIGNA VVLNERVM, EORVMQVE Significationes.

CAPVT XII.

Symptomata omnia vulneribus superuentura præcedentibus quibusdam signis cognoscuntur. Quamobrem chyrurgici officij erit, quibuscunq; signis apparentibus quid ea præmonstrent ominari posse. Medici enim est quidem, vulnus clementer, tuto, ac celeriter curare. quod si omnibus ritè administratis, id non eueniat, argumentum certißimum est, aliquid mali superuenturum esse: quod quomodo arte dignosci poßit, hoc capite aperiemus. Simiotikin namq; medicinæ partem ego summum secretum existimo, de qua neq; medici, neq; chyrurgi veteres quidquam fide dignum memoriæ prodiderunt. nos quæcunq; longa exercitatione experientiaq; comprobauimus, ea fideliter depromemus: laudabile namq; videtur, neq; cuiq; vitio dandum, veterum inuentis sua supperaddere velle.

Simiotiki medicinæ pars summum est secretum.

SIGNA.

Artuum atrophia vt præuideatur.

Artuum vulnera, quibus ex dolore, phlegmone est concitata, si circa axillæ articulum (vulnere in brachio existente) vel coxendicem (si pes vulneratus sit) noctu, vesperiq;, ac in mutationibus tempestatum: tum si Luna noua vel plena fuerit, dolores ac fluxiones augeãtur, iudicabis ea mẽbra, vulnere clauso, in tabem abitura.

Similiter vulnere ad glutinationem apto apparente, si circa ipsum versus membrorum extremitates, vel retrò ad articulos, tumores fiant, qui paulatim indurescant, nec digeruntur, sed glutinato iam vulnere persistunt, id est, si singularis sit affectus factus, periculum est, ne abscessus colligatur, vulnere ipso longè deterior, ex quo vlcus fiat: imò syderatio ac caries oßium, totiusq; membri subsequatur. Ichores quoq; (seu cambium) si fluere incipiant, tabes membri certißima subsequitur, quæ curationem nullam admittit, nisi iusta quãtitate eius quod defluxit, regenerata, alioqui membrũ ipsum exsiccatæ arboris instar exarescit, fitq; membrum aridum vocatũ.

Abscessus vulneri superueniens.

Vigiliæ quid portendant.

Vulnera preterea quæ somnum impediunt, vigilias ac inquietudines inducunt: item quæ punctionibus aßiduis molestant, maximè vbi sitis inexhausta accesserit, lethalia sunt, nisi forsan medicamentorum malignitate id accidat, quod excipio: loquor enim hîc de naturæ impotentia, non de medicorum erroribus. Item vbi oculi con-

Oculorũ conuersio quale signum.

Phrenitidis futuræ signa.

Stridoris dentium significatio.

li conuelluntur, vbi lingua balbutiunt, auditusq́ deprauatus est, atq; vbi loquuntur tardius, lethale est. Sin vulnera humida subinde sint, nec pus generent, nec glutinari pergant, sed subsistãt (si nec cordis palpitatio, nec membrorũ debilitas coniunguntur: hæc enim lethalia sunt) certum est hoc indicium, ea in Cancrum, Fistulam vel aliud vlcus malignum abitura. Sic vbi vulnus ipsum curationem libenter receperit, corpus autẽ tristetur, id est, si vulnus benè, corpus autem malè habeat, signum hoc est lethale. Phrenitidem in vulneribus superuenturam, minantur trux aspectus, oculorũ inuersiones, loquela audax & vehemens, membrorum agilitas, febris, maximus circa caput æstus. hæc eadem signa Maniam, vel aliam aliquã rationalis animæ læsionem, pro subiecti varietate, minantur. Stridor autem dentium (nisi id à verminatione fiat) si cum mentis abalienatione contingat, minatur lethalem aliquem casum superuenturum.

Epilepsiæ futuræ signum.

Vbi verò spuma circa os apparet, spiritus difficulter ducitur, stertor adest, oculi conuelluntur, artus spasmantur, iudica vel conuulsiones, vel Epilepsiam in propinquo esse. Si in somnis vulnerati membrorum apprehensiones sentiant, nisi ab insomnijs vel terroribus id accidat, puris collectionem ostendit. Vbi verò tumores fiunt, qui tarde curationem admittunt, ostendit membrum mox sensum amissurum esse. Quod si ventriculi supinitas superueniat, vomitus ac nausea, cum siti immodica, signum est venas ac neruos abscissos loco & officio motos esse. Huiusmodi signa alia permulta restant enumeranda, sed horum capita enumerasse sufficiat: sufficiant quoq; ista ad omnia symptomata superuentura præcognoscenda, sed discere & experiri, totius huius considerationis fundamẽta sunt.

VVLNERA DESPERATA, VEL PERPERAM CVRATA, QVOMODO TRACTANDA SINT.

CAPVT XIII.

QVamuis præsenti tractatu recentia tantum vulnera expedire propositum fuerat: tamen cùm inueterata plura occurrant, de ijs etiam proprio capite disserere placuit. Nam si quis tonsorum ac veterinariorum istorum artes inspiciat, mirari subeat, quomodo lentiginem, nedum grauiora vulnera ipsos curare possibile sit. Istis itaq; in vulneribus hoc primùm considerabimus, an medici errore, an à morbo quodam vel symptomate vulnus ipsum deprauatum sit: isti duo enim sunt deprauationis modi: vbi à morbo malum est, & Chyrurgus id non agnoscit, sua imperitia ægrum perdit: sin absque morbo, rursum suæ artis incertitudine damnum conciliatur: quod vbi contigerit, erroris causam inquire. Si à morbo complicato vulnus deprauatum fuerit, eius curandi rationem ex alijs nostris chyrurgicis libris addisces. Potes quoq;, si placet, alios scriptores ac

pseudomedicos inspicere, in quibus tamen spei parum ponendum existimo, quòd effectu rarissime potiantur, cùm tamen Deus Opt. Max. medicinæ effectum constituerit curationem ipsam, quam illi non consequuntur. Vnicum est quod hic docere placet, à nullo vnquam veterum proditum (cuius quoque gratia præsens caput scribere instituimus) quodque ex nostra schola primum extitit: vnum scilicet esse medicamentum vniuersale, in omnibus istis malis, quæ à morbis complicatis oriuntur: vt sunt, Cancer, Fistulæ ac similia, Realgaris scilicet sal, vti Alkali, cuius conficiendi rationem hic docere nolo, sufficiat meminisse, si eam desideras, suo loco reperias descriptam, quo omne genus Fistularum ac Carcinomatum, Phagedenarum, Syreon tum Fungorum cum vulneribus complicatorũ extirpare funditus, tandemque vulnus ipsum cicatrice claudere potes. Cuius remedij inuentor primus quia ego extiti, meritò proprio capite illud commemorare libuit. Gloriari enim non præter decorum possum, de mea multiplici rerum experientia, qua omnes qui extiterunt ante me superare me scio. Vnde non immeritò id iuris mihi sumpsi, omnia scilicet naturæ secreta publicandi. Cogit verò me ad iactantiam summa experiẽtia mea, dum Doctores istos, Chyrurgos ac tonsores nulla experientia, minimo vsu, summa infelicitate morbos curare, imò ægros perdere video: multos malleos habent isti fabri, vim tamen & vsum eorum ignorant. at quid porco margarita prodest, cùm nil sciat quàm vorare? Ego Alchymiam prædico, quæ secretas medicinas conficit, quibus omnia desperata mala sanantur: hanc ipsi cùm ignorent, nec Chymistæ, nec Medici dicendi sunt. Nam aut remedia penes Alchymistas sunt, vel penes Medicos: si penes hos, ea ipsi ignorant: si penes illos, ijdem ea non didicerunt. quomodo igitur laudem aliquam merentur isti homines? Eum ego summis laudibus euehendum iudicauerim potius, qui naturam eò deducere potest, vt ad auxiliandum apta sit, hoc est, vt extractis salubribus inutilia reijcere sciat, tum qui ipsius efficaciam cognoscit: nam præparatio & scientia, id est, Chymia & Medicina, vt à se inuicem separentur, impossibile videtur: quod si quis ea sciungere instituerit, nil nisi meras tenebras in Medicinam introducet, ac vera sanè stultitia foret, quòd hac separatione omnia medicinæ fundamenta ruerent. Vt autem mearum rationum certitudinem cognoscatis, non multum laborandum mihi puto: hoc vnũ moneo, vim remediorum istorũ pseudomedicorum inspicite, quibus vulnera primùm perdunt, vbi iam deprauata sunt, nũc hoc, nũc illo experimẽto adhibito, miserè ægros excruciant, tandemque vbi omnia nihil profecerint, omni salutis spe adempta, ad mortem miseros adigunt. Sed de complicatis morbis satis. Nunc medici errores intueamur. Vulnera à Medico deprauantur, remedijs inconuenienti-

Realgaris salis vsus à Paracelso inuentus.

Alchymiæ laus.

Alchymia à medicina non separatur, vti nec præparatio à scientia.

nientibus adhibitis, sectione scilicet, vstione, lotionibus, vnctione, medicamẽtis erodentibus, alijsq; hoc genus pestiferis artibus, quas tu cum omnibus alijs Chyrurgorum venenosis remedijs (quibus subinde in deterius abire solet malum) rejcies, obseruatis interim cautelis secundi tractatus de purgandis & claudendis vulneribus. Sed Deo Opt. Max. (cuius beneficio medicinas hasce inueni, laus sit in sempiternũ, cui quoq; pro ijs gratias ago, quacunq; tandẽ ratione eas nactus sim. Verum quia Iatrochymista sum: vtrumq; enim scio & Medicinam & chemiam, liceat mihi errores qui committuntur detegere, ac pestifera remedia ista repositis in eorum locum salubrius rejcere, quod vt faciam lubentius, ardens iuuandi studiũ ac prompta voluntas iubent. Sed de istis & alijs malis ac deprauatis vulneribus curandis, Deo dante, secundo huius operis libro vtilia documenta tradam, quibus ad eminuendam istorum doctorum ac pseudomedicorũ iactantiam uti possitis: plura enim ab illis perperam curata vulnera, & quæ desperata habebantur, ego persanaui.

Paracelsus Iatrochemista est

SVENDORVM VVLNERVM RATIO: AC SVturas non acu sed medicamentis fieri debere.

CAPVT XIIII.

PRodere vero ipsorum & in consuendis vulneribus stultitiã, imò rejcere conuenit, itaq; reiectis acubus, alijsq; quibus ad rẽ hanc isti vtuntur, ne pigeat meliora discere. Vulnera consuendi mos antiquus est, adeo vt primus eius author ignoretur, aiunt isti, firmam hanc rationem videre, stulticia tam antiqua est quàm prudentia: ergo non rejcienda, quis non rideat? Frigidum argumentũ est, cùm antiquitate errores excusantur. Stultitia tam est antiqua quàm sapientia: nihil hoc ad virum sapientem pertinet, filius an ne sequatur parentis fatuitatem? Sed pergamus. si vulnus consuas, scias ipsam suturam inutilem esse: quia putrescit mox & decidit: quod si rursum consuas, denuo decidit, & cogeris tandem dehiscere sinere vulnus ipsum: nam semper in idem recidit siue suturam facias, siue intermittas, hoc saltem interest, quòd illa vulgata ratione magis excrucientur ægri, quare stulticiam istam ex qua malorum tanti acerui oriuntur (quæ omnia iam scribere non vacat) vt dolores, plegmones, defluxiones ad partem affectã &c̃, intermittatis quæso. Vt autem consuẽdi meliorem ac certiorem rationem teneatis; ista vos fundamenta obseruare vellem. Nimirum naturam ipsam tantũ quantum singulis diebus glutinat suopte marte intrinsecus contrahere ac suere, sicq; pgredi paulatim, donec ad labia & extremitates ipsius vulneris peruentum sit, totumq; glutinetur, fabrorũ instar, qui duos asseres glutino iungunt. Cicatricem vero æquè angustam facit, ac si sutorio filo consuisses. Memini me interfuisse vulnerum curationibus, vbi

Antiquitas errores non excusat.

Suturarũ vulgarium incõmoda.

Natura ipsamet vulnus suit ac glutinat.

vbi tonſores audiebam, qui filo ſutorio ac porcinis ſetis vulnus conſuendum eſſe conſulerent, quòd metuendum putarent, ne ſericum filum non ſufficeret, hinc videre liceat ſtupiditatem horum hominum. Sed tu hoc facies, cura vt remedijs bonis inſtructus ſis, iuxta noſtros canones, quibus obſeruatis, neruos, ligamenta, tendones, cutem, carnem, legitimis remedijs adhibitis, (ſine errore) naturę ſuenda ac glutinanda relinques. Hoc niſi feceris, chyrurgi nomen nunquam mereberis, ſed eius qui naturæ aduerſari ſtudeat: adeo vt niſi Diuino magis quàm tuo auxilio iuuarentur ægri, nunquam ſine damno tuo vterentur conſilio tuaq; opera. Natura enim ſic comparata eſt, vt iucundam & quæ ſine dolore fiat curationem ipſa deſideret: nouit enim talem præſtari poſſe, exhorreſcit verò ad tortorum iſtorum ingreſſum. Hinc ego ſuendi rationem non ſolũ vt ab arte alienam, ſed & vt dolores [illegible] fluxiones concitantem improbo, & doleo tam inartificioſam operationem inter artis ſecreta numerari: ſed de his idem eſt cum vrinarum inſpectione iudicium, vbi lucri quàm ſalutis ratio maior habetur, quòd ſi nõ ſpectaretur, facile ab arte exularent futuræ iſtæ miſerandæ. In quarum locum ſi ſubſtituerentur pulueres glutinatorij, ac aquæ collecticæ, de quibus ſequenti tractatu diſſeremus, quarum & artificioſa eſt præparatio, & admirabilis efficacia, non vulnera ſolùm, ſed maiora quoq; mala curarentur facilimè, quæ iſti incurabilia proclamant. Sed errorum ſemper plus quàm verorum canonum extitit, quos ij loquacitate tegunt, ſub qua vulgus artem latere exiſtimat, ſicq; tandem in verorum locum falſa ſubſtituuntur remedia.

Lucrum errores fouet in Medicina.

DELIGANDORVM VVLNERVM RATIO.

CAPVT XV.

QVamuis ſecũdo tractatu cuiuſuis remedij adhibendi rationẽ, ab initio ad finem vſq; curationis, deſcribemus, hîc tamen loci commoditate illecti deligandorum vulnerum modum annotabimus. Deligaturus initio vulnus primum omnium ipſum Oleo vel Balſamo vel vnguento vulnerario tepidis, vna cùm his quæ in ijs intabuerint, implebis, dein Emplaſtro ſtictico impoſito accuratè deligabis, circa vulneris autem regionem eadem ipſa adhibebis, vel ſi mauis oxyrrhodino ipſum membrũ irrigabis. Et iſtud continuabis in nouem vel octo dies, prout vulnus ipſum magnum vel paruum extiterit: immutabis autem ſeu iterabis ſingulis XII. horis. Iſtis ritè perfectis, maiore cura nil opus eſt, niſi vulnus admodum amplum ſit, vel in quo tendo vel ligamentum aliquod vulneratũ, maiora ſymptomata minetur: tum enim pro tua induſtria maiorem adhibebis diligentiam. Vbi vulnus punctim factum eſt ſyphone,

Deligaturæ vera ratio.

Tempus legitimum.

oleum

oleum aliquod ex prædictis iniiciendum erit, vulnusq; vt dictum est curandum. Semper autem prima deligatio acuratissima esse debet, quòd tùm necessitas maximè postulet. Capitis autem vulnera curandi ratio hæc est: petiam lineam uel cottum imbue calido oleo vulnerario (à Balsamo autem, id est, destillatis oleis abstineto) pòst herbis ac floribus, qui oleo incabuerunt, imple, impletam in vulneris profunditatem immitte, deuitatis tamen meningibus (quas tangere piaculum est) quo facto, emplastrum superimpone, ac tandem deliga. Capiti autem ea maximè emplastra conueniunt, quæ Gummina & Lythargirum, non autem Resinam, vel Colophoniam, vel Camphoram recipiunt. huiusmodi remedijs & curandi modo ferè circa nonum diem vulnera omnia tertia parte sanantur, nam curam in tres partes distingui, initiū, medium, & finem. Vbi autem vulneratus iam vires recollegerit, omisso oleo, Balsamum substitues, tanges verò vulnus penna in Balsamum intincta, postea emplastro imposito, curam continuabis, donec nerui, articuli, &c. antea nudati, iam tecti apparuerint. Vltima postea deligatura subsequetur, quę solis emplastris sticticis absoluetur ad cicatricē vsq;. hæc curandi ratio mihi familiaris est, in vulneribus ossium, neruorum ac similium, in quibus de curatione desperant alij. Sin vulnera non admodum periculosa sint, sufficiet vno ex prædictis modis, assumpto vulneris curationem perficere: nam si in istis initio statim recta deligatura fiat, commodumq; remedium adhibeatur, nil periculi amplius metuendum erit. Supersunt alia remedia, vulnerarij pulueres, potiones vulnerariæ, sublimata, destillata & similia, de quorum vsu suis locis copiosè disseremus.

Capitis vulnera vt curentur.

Emplastra capitalia.

DE QVIBVSDAM MORIS QVI *vulneribus curatis succedunt.*

CAPVT XVI.

VVlnus curare artis esse facilè concedo, perfectioris tamen artis opus esse affirmo, & vulnus ipsum curare, & ne morbus aliquis curato vulneri superueniat, diætæ legitima ratione præscripta pręcauere posse. Exempli causa, scarificatio vel venęsectio naturæ oppressæ subuenit, quæ nisi adhibeatur, alij morbi succedunt: sic in magnis vulneribus, vbi nō scarificatio seu phlebotomia sed profundiss: vulnus spectatur, cauendum hīc a[l]icui morbo occasio præbeatur, cauebitur autem, si per uulnus ipsum naturā exonerauimus (quemadmodum venęsectione futuros morbos præcauemus) id autem quo pacto fieri debet, pro tua industria cognosces, temporis, loci, occasionis semper habita ratione: ferè namq; aliàs tumores ac abscessus interni fiunt. Notandū etiam, magnam sanguinis profusionem aliquando dispnæam, quandoq; hydropē efficere, aliosq;

Sanguinis profusio immodica quæ mala faciunt.

aliosq́; tumores, non raro quoque complexionis seu temperaturæ mutationis causam existere in ægris? succedunt quandoq́; etiam vulneribus vertigo, ventriculi imbecillitas, similesq́; passiones à quibus vt sibi ægri curati caueant, admonebis, vbi diætæ formulam præscribes. Ista quamuis ad medicos pertineant, nil tamen de istis memoriæ ab ipsis proditum est, frustraq́; ipsorum scripta consuluntur. Tu ista vt præcaueas, & scarificatione & phlebotomia, prout situs vulneris expostularit, vteris & ad purgandũ sanguinem Aquã Cichoreæ & Camedrios exhibebis: hæ enim omnem sanguinis noxam tollere aptæ sunt. Obseruatione præterea dignum est, vulnera inflicta, magnorum morborum qui iam generabantur medelam esse, maximè vbi magna venarum vasa aperta fuerint: nam si phlebotomia tantopere commẽdatur, quid prohibet ista vulnera phlebotomiæ curam nominare? Ego agrestem hominem noui, qui cum à multis annis surdaster fuisset, tandem cùm casu in tumultu quodã auris illa cum mala parte abscissa esset, auditum recuperauit: sic debilitatem visus, diuturnas quartanas, quæ nullis remedijs obedirent, curatas esse, meminimus. vidi quoq́; in prælijs, quibus pestes ac febres ardentes successerunt, eos qui in prælio vulnus accepissent, euasisse, cùm reliqui perirent. Sic erysipelati obnoxios obseruauimus post vulnus acceptum ab hoc malo liberatos esse. Quin & Arthritide molestatos vidimus, post vulnera nil mali aliquot annis sensisse. Quamobrem medicum tam usum quàm noxam vulnerum obseruare decet: nam nõ raro accidit, per se pestiferum, ex accidenti tamen vtile ac salubre effici.

Camædrios & Cicoreæ vsus ad purgandum sanguinem.

Vulnera sunt remedia imminentium morborum.

Surditas à vulnere curata.

Quartana per vulnus curata.

Arthritis post vulnus curata.

IN VULNERIBUS QUID LOCORUM *ratione obseruandum sit.*

CAPUT XVII.

PRæter ea quæ superius commemorauimus loca, genitalium locorum vulnera omnium periculosissima sunt, quòd summis ea doloribus affligant. Istorum tamen deligandorum eadem est ratio quæ superius dicta est, nisi quo ob intensissimos dolores ac phlegmonum uehementiam anodyna seu paregorica remedia requirant, conficientur autem ex farina fabarum, in vino & aceto cocta, quam subinde recalefactam cataplasmatis instar impones, donec dolor mitigatus remittat, vel loco fabaceæ farinæ lutum furnarium, eodẽ modo præparatum adhibebis, tum doloris sedandi, tum defensionis (quam ista loca desiderant maximam) gratia. Quod si istis dolor non acquiescat, tum ℞ fl: camomillæ, verbasci ana M: i. olei q. s. coquantur & fiat cathaplasma, imponatur calidum. Si nec istis dolor mitigetur, ad Ebulum in vino coctum & cathaplasmatis forma præ-

Genitalium vulnera periculosissima.

Cathaplasma ad phlegmonas genitalium.

Ebuli vsus.

ma præparatum, tamē ad sacram anchoram confugies. Sin Oscus (id est, scrotum) exeat, tum difficulter retinetur, retinetur tamen per terram sigillatam, non eam vulgatā officinarum, ex quouis luto confectam, sed nobis singulariter notam. Sunt præterea intestinorum ac pæritonei vulnera, quæ quia glutinationem vti diximus non admittūt, argenteis fistulis continuanda rursus erunt, quod si præstari potest, vt aliquando contingit, salus speranda est, quo pacto autem id fieri debeat, exercitatione, quàm ex scriptis disces melius. Recti quoqꝫ intestini exitus à vulneribus causatus, eodem modo non difficulter sanatur. In huiusmodi casibus miram quandoqꝫ chyrurgorum ac tonsorum audias iactantiam, qui non ista saltem, sed & membra, aures, nasum, digitos, &c. triduo ante abscissa se restituere velle gloriantur. Sed quia nugandi tempus habent: non enim alijs occupantur, quis non illis ignoscat? Verum cùm minora non curent, de maioribus fabulosa eos dicere mihi persuadeo. ego experientia edoctus, quantam fidem ista mereantur, scio, sed pergamus. Capite vulnerato ocymum in vino coctum imponitur, magno successu, similiter Lauendula, Maiorana, Saluia, propter mentis alienationem ac vertiginem, atqꝫ syncopas adhibentur. Similiter de Pulmonibus, Epate, Splene, ac Renibus sciendū isthæc, viscera Auro potabili sustentari ac nutriri debere, quod præparatum omnes medici asseruare debent, quòd nullius precij medicus sit, qui illud nō habet. Ego quidem & præparationē noui, ipsumqꝫ habeo, sed iam non publicari præstat, tempus forsan reuelabit.

Oscus exitus per terram sigillatam retinetur.

Intestinorum vulnera vt curentur.

Ocymi usus in capitis vulneribus.

Aurum potabile Paracelsi.

Peroratio primi Tractatus.

CVM hactenus omnia theoremata medicæ artis, quæ extra remediorum formulas chyrurgum nouisse oportet, ac sine quibus minimum vtilitatis ex Rescriptis seu Receptis, quæ vocāt, reportaturus est medicus, oratione explicuerim, repetere denuo lubet quod in proœmio scripsimus. memini enim ibi, quomodo aliquando cum persuasione ductus putauerim vulgata medicorum theoremata vera ac absoluta esse, ipsam artem fastidire ceperim. Verum ego tandem, eorum imperfectione cognita, nil prius, nil iucundius habui, quàm hanc sentinam expurgare, ac medicinam suo nitori restituere. Sed meum propositum dum considero, sentio illud pseudomedicis istis nunquam probatum iri. at contrà dum video nil spei in illis ipsis cum fructu poni, illos me impedire non patiar. Non inficias eo, præclara esse quorundam Germanorum nostrorum ingenia, quæ si huic arti excolenda inuigilarent, nō inutilem operam præstitura forent. Et doleo certè, ea studijs ijs corrumpi & frangi, quorum minimus in hominū conuersatione vsus existit. Isti viri si vsum Medicinę accurratius considerarent, plus ope-

Germanorū commendatio.

ræ in ea poneret. Si enim charitatem proximo præcipuè debemus, an ne maius dilectionis opus eſt, quàm ſi proximo id quod ille chariſsimum habet (ſanitatem ſc:) reſtituamus? Eos ego ad medicinam capeſſenda adhortor, quo eam ex iſtorum Theſſalorum manibus, qui eam tam fœdè conſpurcarunt, tandem eripiant, iſtaq; inutilia ſtudia, nec à Deo nec à natura imperata relinquāt, ſed diſcant Chriſtianæ charitati magis conſentanea exercere: quid enim iſta ſtudia (quæ illi humaniora appellant) aliud ſunt niſi vanitas, quorum nec vſus nec fructus vllus, neq; in ſeipſos, neq; in alios redundat, ſed nil niſi ſonus quidam tibiæ agreſtis ſunt, qui dum auditur aliqua ratione animos afficit, at vbi deſierit, nullius momenti amplius habetur? Sed fucatis ſtudijs ſemper inuigilamus accuratius, quòd popularem applauſum mereantur. Hinc medicinæ ſtudium tot ſeculis incultum remanſit, quòd nemo ſine contemptu ei vacare poſſet: quin & ipſum Deum Opt: Max: qui diuino ore ſuo ægros medico opus habere protulit, ludibrio habent, totamq; Euangelij doctrinam contemnunt irriſores iſti. quamobrem in eam denuo ſententiam deuenio, Medicinam non in cuiuſuis eruditione ſtabiliendam eſſe, quòd eruditi ferè omnes Cathedram Peſtilentiæ poſſideant, loquor autem hîc de vulgata illa, & fucata ſcholaſtica eruditione. Me interim illud ſcripturæ teſtimonium conſolatur, quod expreſſè innuit Medicum à Deo creatum eſſe, itaq; ego iſtorum blateronum loquax auxilium, non deſidero amplius, ad expurgandam Medicinam, ſed opera perfecta cordatorum hominum, quibus integritas cordi ſit, mihi ſufficiant.

Humaniores vocatæ literæ vanitas ſunt.

Medicinæ cōtemptus vnde ſit.

Veruntamen intelligo quemadmodum plures ſe miniſterio Euangelij immiſcent, & nemo eſt qui nō de Deo loqui præſumat, eos tamen qui in vineam vocati ſunt cum fructu eam colere ſolos, reliquos vero Sues & beſtias eſſe, quæ diruta macerie in vineam domini irruerunt, eamq; diruerūt, qui ſuo tempore quoq; meritas pœnas daturi ſūt. Sic magnum eſſe Medicorū aceruum, peritorum autem ac fidelium minimum numerum: nullus enim porcus eſt qui non hanc vineam diruerit. Hinc Apoſtatæ monachi, qui deſidiæ, crapulæ, ſcortationi aſſueti erant, cum viderent ad faciendam medicinam (vulgaris vſus) præter loquacitatem, artis parum deſiderari, quo ſuo ventri proſpicerent, Medicinæ ſe immiſcuerūt, atq; ſic Medicinæ ſacratiſſ: ſcientia, fertilis ager fuit omnibus ijs qui laborum pertæſi, ocium captabant. Nec verò apoſtatæ ſoli, ſed & carnifices, cæteriq; eius farinę homines, quibus probū virum annumerari pudeat, hanc lucri fœcundam artem captarunt. Iſtis tamē Medicum animo frangi non decet: nam ſi Prophetæ pſeudoprophetas, Apoſtoli pſeudoapoſtolos iuxta ſe tolerarunt, medicum quoq; pſeudomedicos ferre non iniquum erit, ſedulo autem illud

Medicinæ ager ocij fertilis.

dictum

dictum Christi, medico obseruandum est, cum inquit: Nemo venit ad me nisi quem traxerit pater meus cœlestis, eadem namq; ratiõe Medicum à Deo creatum, æger consulit, quem eò deduxerit Dominus: nam & Medicorum & ægrorum duplex genus existit, iustorum & iniustorum, sui ægri itaq; suos medicos quærunt, & vicissim, interim tamen inuicem permixti omnes viuunt, quemadmodum nunquam triticum sine vicia vel lolio accreuisse videmus. Sed isthæc iam sufficiant, properemus iam itaq; ad sequentem tractatum. Medici & ægri duplices.

FINIS PRIMI TRACTATVS.

RHIEIRRI PARACEESE PRIMÆ PARTIS CHYRVRGIÆ magnæ Tractatus secundus.

Procœmium.

CHARITAS proximi iubet, vt qui in publicũ quid emittunt, scripta sua, sine fuco & præstigijs, sed certissima experientia nixa alijs legenda præbeant, ea quoq; obseruata conditione, ne nimia copia luxurient, vel penuria frigeant, sicuti & agros planè incultos, vel nimium cultos fructũ non ferre videmus. Quamobrem, commendandis scriptis accommodatissimum est excessum & defectum cauere, quod istis nõ obseruatis, vel inutilia vel pestifera euadant opera, cuius rei argumentum manifestiss: sunt Barbarorum quorundam scripta, qui cùm de omnium morborum curationibus à capite ad calcem disseruerint, tamen interim nihil egerunt, quàm vt vera eum falsis iungerent, omniaq; confunderent: nam cùm non publici commodi, sed popularis auræ captandæ gratia scripserint, ea operibus suis inseruerũt, quorum ne decimum quidem partem experientia comprobarunt. Sunt qui mihi vitio vertant, quòd non vtar authoritatibus scholasticorum medicorum, quasi verò ob id minus docti viri nomẽ merear (Cùm tamen omnes isti quotquot sunt, siue Germani, siue Itali, nõ digni sint qui corrigiam calceamentorũ meorum mihi soluant.) Ego vero hoc testor, nil me scribere, nisi, quod Deo teste aduocato, comprobare possim, hoc mearum vigiliarum fundamento posito, mirum quot crabrones irritauerim, volunt vt illorum scriptis citatis res comprobem, cùm hoc medio nunquam optato fine

Barbarorum scripta qualia sint.

Authoritatibus cur non utatur Paracelsus.

potiri queam: quia enim ipsorum libri mendis scatent, quomodo non nisi mendacia scribere? vix enim unicum theorema apud illos inuenias, quod fuco vel contradictione careat. Atque ut scribã quod sentio, sic ego iudico omnia ipsorum scripta, dubiæ consultationes sunt, nulla hic demonstratione, nulla experientia quidquã cõprobatur. ac vel cæcus videre queat Auicennæ magnos Canones, Mesuei atque reliquorum Barbarorum commentarios (quos tamẽ vulgus quasi sanctos habet) mendaciorum plurimũ, veritatis minimũ continere. Multi morborum centurias describunt, cùm tamen vix decuriam viderint, nedũ curarint, istis ne ego nitar? istos mihi imitandos proponam? quorum asseclas, video ex centum vix decem curare, & consultationum centuria descripta vix quinque ægris prodesse posse, ac qui una garrulitate ac superbia, quarum fœcundissima altrix est Italia, nituntur. unde id quoque iuris sibi sumunt, ut quiduis, quod ad exornandas suas nęnias facere possit, pro vero ac certo scribere audeant. Sed dæmone præceptore vtuntur, qui cùm Rhetor sit, quomodo non orationis illecebra ipsorum phantasias exornaret? sed væ fatuo, qui hæc pro Euangelijs reputat. In omnibus quamobrem scriptis non Medicis solum sed Chronicis atque

Veritas in omnibus scriptis spectanda.

Historicis summa ac unica virtus est veritatis studium, quod si non adsit, non scripsisse præstiterit, sed mentiendi occasio ampla est, & vulgus tenebras quàm lucem mauult. De hac difficultate rescindẽda tale meum est iudicium. Spiritus viuificat, litera interficit, inquit scriptura. Spiritus & literæ diuersa ratio est: Spiritus unicam veritatem continet, hinc qui veritatem saltem scribit, non literas pingit, sed veritatem per se quidem inuisibilem, sed quam scripto vel voce percipere possumus. Litera verò (scripturæ) est cùm quis veritatem non scribit, sed per consequens mendacium: hinc sequitur literam, id est, mendacium interficere, quare qui scribunt, veritatem scribant, alioqui hominem interficiũt, homicidij verò pœna à Deo constituta est æternum supplicium. Immitandos itaque nobis pro-

Apostoli in scriptis breues sunt.

ponamus Prophetas & Apostolos, qui fœcunda breuitate veritatis fontem descripserunt, qui nil nisi quod Diuino ore notare iussi erant, scripto prodiderunt: horum exemplo & nos veritatem, cuius simplex est oratio, proponamus, nec patiamur inanis glorię studio in loquacitatis vicium nos detrudi: nam si illi summum bonum sine orationis pigmentis describere potuerunt, nec nobis difficile erit in tenuiori materia idem præstare. Nõ sum etiam ignarus eius, quod Christus dicit: Vbi receptus fuero ex hoc mundo, mittam vobis Spiritum sanctum, qui omnia docebit vos. Qui si nos (vti nõ dubitandum est) docebit, certè præter veritatem nil docebit, veritas autem tenui oratione contenta est, quæ mundo qui pompam spectat non sufficit. Itaque si loquacitatem spiritui sancto tribui audi-

ueritis,

ueritis ne credite: nam si sermonis prolixitas veritatem efficeret, fateri cogeremur, Christum non omnia quę necessitas requirebat dixisse. Ista scripturæ loca eo nomine citaui, vt ostenderem Medicinam iam sola loquacitate ac interficiente litera descriptam haberi, vt præter casum nil certi in ea habeatur amplius. Hanc literam dum à spiritu separare conor, stultus ab omnibus habeor, nec forsan immeritò: Oceanus enim immensus est, ex quo enatare impossibile videatur. Margaritas porcis non proijciendas, necq; sanctum canibus porrigendum aiunt, ac consequentiam faciũt: ergo veritas scripto non est publicanda. bene dicunt: nam ipsi porci sunt ista margarita indigni, quorum vnicum fundamentum est, litera mendax & interficiens, quasi vero non imitandus nobis esset Christus, qui veritatem ab Euangelistis scribi, ab Apostolis vniuerso orbi annũciari ac prædicari voluit, cui si baptisati fidẽ habeamus saluabimur. Itaq; si porcos ab ouibus separauerimus, porcos nos deterrere non patiemur, quin cæteris veritatem scribamus. Sequitur ergo secundus operis nostri tractatus, Medicamenta & remedia continens, quibus omnia vulnera tam cæsim, quàm punctum facta (quantum natura patitur) curare docebimus. Quod si nostras compositiones cum veterum rescriptis, quandoq; concordare videritis, nolo vos ea isthinc exscripta putare, sed quia Medicina à mundi origine vsq; certissimo semper fundamento innixa est, nos illud tenere, cæteros vero fabulis ac fucis, si non vndique certè plerisque in locis conspurcasse iudicabitis: nam vbi illi quod tamen rarissimum est, Medicinam incorruptam reliquerunt, nil mirum erit, si inuicem concordemus. Mihi itaq; multiplici experientia exercitato, liceat medicinæ imperfectionem sarcire, vel aliorum in ea errores notare, tu interim sequentia remedia & disce & exerce, posthabita omni loquacitatis pompa, quæ nihil ad artem facit: Et eris perfectus Medicus.

Argumentū secundi tractatus.

VVLNERATORVM DIÆTA, SEV *victus ratio.*

RErum non naturalium administrationem indebitam, vulneratis periculosam esse extra dubium omnibus esse puto, cùm eandem sanis nedum ægris noxiam esse quotidiè experiamur. itaq; cùm videamus diætam curare vulnera, victus rationem inconcinnam vulneribus nocere negare non possumus, necq; tamen vera victus ratio sine remedijs aptis, vel optima remedia absque legitima diætæ ratione, quidq; laude dignum postulabunt, sed semper ista coniuncta esse oportet. Quam pseudomedici in ptisana, alica, iusculis diætam obseruant, explodenda est, quod ab istis natura integra abhorreat, nedum læsa. quamobrem digestinæ virtutis facultas in

Dięta curat vulnera.

Vulneratis diuersus cibus competit.

præſcribendo victu inſpicienda erit, ſic ſi ebrius aliquis vulneratus ſit, ante ſobrietatis tempus nil ferè offeres, ſed vſque in tertium & quartum diem, ſola tenui victus ratione, ptiſana ſcilicet, &c. contentus eris. Sobrius vero ſi vulnus acceperit, huic certe euchymis, & plurimi alimenti cibis ſuccurres, quod in eo concoctrix facultas integra adhuc ſit, ebrius vero dupliciter læſus ſit, continui ſcilicet ſolutione, & naturalium facultatum noxa. In victu vero offerendo varietatem captabis, quòd ea ægris grata ſit, quibus quandoque gratificari licet paulò deteriore victu, cauendum tamen à carne ſuilla, anſere, anate, & volucribus aquatilibus, &c. quos cibos quiuis vulneratis obeſſe nouit. Vnice autem illud obſeruandum erit, vt & ſæpe & modicum offeras, repletionem nimiam, famem ac ſitim caueas. Sitis etenim (vt reliqua taceam) Epatis ratione euenit, quod cùm vulneri alendo ſanguinem mittat, ad attractionem humidi incitatur. quare vulneratis potus non prohibendus, quod eius tanta ſit neceſsitas: ſitis enim medicina quædam eſt, & propter medicamenta euenit ferè, neque etiam ſiue vehementer ſiue leuiter vulneratus, quiſquam ad cibum vel potum capiendum cogendus eſt, niſi vbi ventriculus refrixit, vel appetentia ob frigiditatem illam concidit: tum enim victum calidum, vt ius carneum vel auenatum offeres. Præter iam dicta in vſu alimentorum quædã pauca conſiderantur, vt puta, ætas & natura ægri, ciborum bonitas ac malignitas, temporiſque ratio. In potu autem vulneratis exhibendo accuratior quædam ratio obſeruanda erit: nam ſiti quàm fame magis moleſtantur ægri. Epar ſiquidem (ſitis origo) magis, quàm ventriculus (in quo fames reſidet) afficitur: hæmorrhagia enim Epati communicatur maximè non ſic ventriculo: quamuis enim ventriculi actio ferè debilitatur in vulneratis, cui & epar poſtea cõſentit, tamen cùm potus nil admodum in ventriculo commoretur, de eius offenſa nil metuendum, tum etiam Epar inde iuuari certò cognoſcimus: nam potus in vulneris nutritionem alteratus, ab Epate ad vulnus tranſmittitur. quòd ſi potus multum ſanguinis generet, minus damni inde metuemus. Itaque quiuis Chyrurgus potionum delectum habeat, ijs in locis, in quibus Medicinam facit.

Suilla vulneratis nocet.

Potus vulneratis quis ſit præſcribendus.

Quies membri affecti.

Cætera quod attinet, ægri membri, ægro quietem imperabis præcipue, & vt ab ambientes aëris mutationibus ſibi caueat monebis: quòd ſi contingat vulnus cùm morbo alio, ſcilicet conuulſionibus, Epilepſia, colico dolore, complicari, (vti primo tractatu admonuimus) caprinam, in Febribus oua deuitabis, & ſimiliter de alijs. Cibos vero condimentis, aromatis, deſtillatis cinnamomi ac garyophyllorum aquis condire ac temperare licebit. Quin & carnes ſine aqua in duplici vaſe coquere vtile erit, potes ſi placuerit, ad Epatis & ventriculi confortationem carnes cum vino vel aqua, cinnamo-

Carnes vt ægris ſint coquendæ.

mo

mo ac caryophyllis eodem modo decoquere. Notandum quoque est inter initia humido quàm sicco victu magis iuuari ægros: nam Epati tum temporis potius, quàm ventriculo prospicere oportet. Nec illud ignorandum, in magnis capitis vulneribus potiones fortes, vinum sublimatum & similia intermittenda esse, vtendum verò aqua in qua panis maduerit, mixta cum succo cinnamomi.

ALVVS ASTRICTA, VRINÆ SVPPRESsio, & vomitus, in vulneratis, quomodo curentur.

VVlneratis aluus dura redditur varijs de causis: quandoque enim natura nimio sanguine profuso, ad expulsionem impotens redditur, quandoque constipatio ex diuturno decubitu oritur, præterea quoniam appetitus deperditur, atque concoctio viciatur, pauca excrementa generari manifestum est, quin & febres ac phlegmones, quæ superueniunt, excrementa dissipant. Adhæc & illud patet, in multa siti pauca excrementa fieri. His de causis si aluus adstricta sit, ante tertium vel quartum diem nil admodum eam soluere laborabis, nisi pectoris quandam angustiam senserint ægri, atque tum etiam glande vti sufficiet, quod si glandes nil promoueant, Cassiæ medullam, electuarium de succo rosarum, Diaphænicon vel Benedictam laxatiuam exhibebis, neque verò plane contemnenda sunt, apozemata & diluta, vt foliorum senæ, polypodij & similium, quorum descriptiones vt vulgo notas iam prætereo. Nunquam tamen naturam ad excretionem cogere, Clysteri vel simili aliquo remedio attentabis: neque enim vnquam tantum cogendo proficies, quantum natura per se efficere potest, viribus non plane destituta, itaque ne nimium præceps sis, in aluo mouenda moneo. Vomitus prætérea vlneratis superuenit quandoque, qui quoniam & periculi minimum habet, & ferè vbi natura vires recollegerit soluitur, nullam curationis indicationem propriam habet, verum ne plane sine remedio sis, ℞ fermenti M. i. succi menthæ cum aceto extracti q. s. coquantur in formam cathaplasmatis vel Emplastri, calidum imponatur ventriculo, vbi refrixerit eodem succo rursum calefiat, finatur per tres horas à pastu. Similiter vrinæ suppressio ægris accidit, quàm vt tollas, ℞ lap: cancrorum, exhibe in succo vel aqua raphani, quòd si non perficiant, ℞ croci q. s. factus sacculus imponatur inguinibus, vel da glandes siccatas in pul: redactas in potu, &c. Verum de istis, ista scripsisse sufficiat, quod ea vna cum curatione vulneris per se abeant.

Quinque de causis aluus supprimitur in vulneratis.

Vomitus vulneratorum.

Vrinæ suppresio.

SECVNDI TRACTATVS CHYRVRGIÆ MAGNÆ PARACELSI, DE remedijs vulnerum, telorum, & Scleppetorum componendis.

CAPVT I.

DE COMPOSITIONE REMEDIOrum præcepta generalia.

Absolutis hactenus ijs, quę ad cognitionem ac theoriam curandorum vulnerum pertinebant, præscripta quoque generali diætandi formula, tum quo pacto symptomatis vulnerum succurrendum sit ostenso, tempus postulare videtur, vt tandem quibus remedijs curatio absoluēda sit aperiamus. quod priusquam aggrediamur, hanc generalē componendorum quorumuis remediorum methodum obseruare conueniet. Quemadmodum in homine anima, qua tamen homo, homo est, inuisibilis existit, sic in medicamento, & corpus est medicamenti, & eius veluti anima, quædam actio seu energia, quæ etsi sine corpore non existit, (nam per corpus necessario agit) corpus tamen ipsum ad sanandum nihil conducit, nisi quòd actioni subest. Verū cùm aliquod corpus necessario adsit, videtur cuiusque medicamenti duo corpora constituenda esse, purū alterū, alterum impurū (hoc illius quasi subiectū) in quorum separatione, ars componendorum medicamentorū vniuersa constituta est. Separatio autem, fit nō sine corruptione eius, quod est corporis, quam subtilis deinde præparatio (suo loco dicenda) consequitur. Obseruandū tamē, quædā medicamēta esse, quæ absque separatione, vel corporis corruptione adhiberi postulant, quibus singularis quoque mistio conueniet. Sunt & tertij generis medicamēta, quę actionē suā in alieno corpore melius quàm in proprio perficiunt: horum ergo corpora permutanda erunt. Vltimum genus est, eorum quæ per se nullam vim vel actionem obtinent, subtiliore tamen præparatione adhibita, admirādas facultates nanciscuntur. Hæc noua videntur, ab antiquitate non recepta, magno damno & dedecore tamē ignorata: dum enim non considerant veteres, medicamenta quædam separatione, quædam subtiliore præparatione, quędam alienorum corporum inductione actiones meliores habere, imò omnino habere, duorum, trium, pluriúmue compositione, pueriliter defectum suum sarcire conantur, quod tamen nunquam quisquam consequetur, manente eo quod est impuro corpore. Generalissimum itaque hoc sit medico in medicamentis considerandum, quánam præparationis formula medicamentum

Actio est anima medicamenti.

Actio medicamenti in separato corpore.

I. In suo proprio corpore.

II. In alieno corpore.

III. Ex præparatione nata.

IIII.

mentum ad summum actionis suę deduci posit, quod qui ignorat, subulcus non Medicus habendus est. Isto igitur canone obseruato, notandum deinceps est, CALORIS multas esse differentias: CALOR ENIM EST INSTRVMENTVM OMNIVM PRAEPARATIONVM, atque ob id singulariter contemplandus. Caloris differentiæ sunt ignis, sol, fimus, calidum innatum, &c. differentia autem in actione consistit: nam medicamento aliquo in cucurbita ad solem posito, alia erit eius vis, quàm si vel igne, vel carbonibus, vel in fimo præparatum fuisset, & vicissim. Sic aqua, sic arena, etsi ambo extrinseco calore agant, diuersimode tamen agunt. quamobrem vt cuiuis medicamento competentem adferas calorem, hasce differentias studiosè notabis, quas veteres medici dum contemnunt, vnico calore contenti, omnia permiscent, summa cum imis confundunt: tu caue sic agas, imò quæ ad solem pertinet, ad solem præpara: sic quod in Reuerberatorio parari debet, illic præpara. Sunt ex antiquis medicis, qui ab Alchymistis edocti, isthæc non planè intermittunt, sed quia fundamentis Chemicæ artis destituuntur, pauca suo loco agunt. nos in præsentiarum quantum ad curationem vulnerum pertinebit, commemorabimus, reliqua suis locis non omissuri, monentes interim, vt stultas pharmacopæorum præparationes abijciatis.

Calor est instrumentum omnium præparationum.

Caloris differentiæ.

POTIONES VVLNERARIÆ QVOMOdo parandæ ac corrigendæ.

CAPVT II.

Vulnerariarum potionum vis ac facultas ea est, vt auxiliante natura, intrinsecus omne vulnus tam cæsim, quàm punctim illatum percurare posint. Etsi enim natura per se morbos curat, tamen si confœderati medici auxilijs adiuuetur (auxilia autem naturæ cognata sint oportet) facilè opus perficiet. Huiusmodi ergo auxilia potionum forma maximè commendantur: nam cùm natura vegetabilia quædam habeat, quæ si in alia corpora redigantur & applicentur, vulnera curant, certè nulla meliore forma, quam in potiones redacta actionem perficient: etenim potionem natura ceu alimentum recipit, cui quæ inest medicamentosa vis non respuitur à natura etiam. Vulnerariæ istæ potiones, quamuis omni ætate in vsu fuerunt, tamen pauci veterum ex legitimis simplicibus legitimè eas confecerunt, sed ferè pro more suo sordide ac oscitanter pararunt. Sciendum quoque huiusmodi potiones, non solum medicamenta, sed & alimenta esse. itaque eadem ratione licebit cibos vulnerarios parare, scilicet vt ea ipsa remedia, vna cum cibis percoquantur: verum quia tardius distribuuntur, & ferè ventriculi aliqua imbecillitas subest, omittuntur. mihi sanè non displicent, si ventriculus

Potionem natura ceu alimentum recipit.

Cibi vulnerarij.

lus

lus eos concoquere poſsit. Varietas potionum vulnerariarum ex ingredientium diuerſitate deſumitur, huius generis ſimplicium ferè centum numero ſunt, quorum v. vel vi. circiter ad vnam potionem aſſumūtur, quarum vires in aliud corpus, vinum exempli gratia, traducendæ ſunt, ante omnia tamen delectu opus eſt, quòd alia melius, alia celerius, alia deterius, alia tardius ſuam operationem perficiant. Eſt vero & alius quoque harum potionum vſus, quòd ingruentibus malis ea occurrant: conſeruant enim naturale temperamentum, omnemq; intemperiem corrigunt: adhæc naturam ſic alunt, vt planè nil ipſa præterea deſideret, quod nullo extrinſecus adhibito medicamento quiſquam effecerit, quamobrem huiuſmodi cognoſcendis, & legitimè comparandis, ſedulā operam nauabit medicus. Vidi preter inferius notata, mirandos effectus cōſecutos eſſe huiuſmodi medicamenta. Belgradi cum eſſem memini me vidiſſe Thracem ſeu Vualachum quendam, qui vnico hauſtu exhibito quoduis vulnus curaret, ego tamen cùm eius periculum facerē pro locorum ac temporis varietate non perpetuo valere didici. Sic in Croatia Zygum quendam (vulgo Zyginer) vidimus, qui cuiuſdam herbæ ſucco in potu exhibito omnes puncturas, in quibus ſymptomata grauia nulla adhuc eſſent, ſanaret. Stockholmij quoq; in Dania erat matrona quædam nobilis, quæ omnia vulnera (neruorum vulneribus & ijs in quibus oſſa fracta eſſent exceptis) tertio hauſtu dato glutinaret, ſed iſtis (quia ferè in ſimplicibus tantùm ac carnoſarum partium vulneribus proſunt) medicus contentus ne eſto, ſed certiora inquirat. Obſeruauimus veruntamen exorciſtam ſeu Magum quendam oſsium fracturas ac neruorum vulnera huiuſmodi potionibus curaſſe, ſed vbi rem penitus inſpeximus, non potione, ſed extrinſecus adhibitis remedijs (ſuo loco dicendis) id eum effeciſſe cognouimus. Priuſquam autem potionum formulas præſcribo, ſimplicia ex quibus eæ parantur ordine annotare placet: notabo autem ea ſaltem, quorum ope omnis generis vulnera, quocunq; tandem modo facta, curare poſsis.

Potionum vires.

Hiſtoriæ aliquot memorabiles.

Magi cuiuſdā mirandæ curationes.

Sanicula alba.	terius herba.	Ariſtolochia.
Sanicula ſylueſtris.	Limonium vtrunq;.	Agrimonia.
Alchimilla.	Mumia.	Symphitum.
Dracunculus.	Sperma ceti.	Perſicaria.
Ophiogloſſon.	Noctua.	Beta vtraq;.
Sapo.	Terra ſigillata vera.	Pauonis pennæ.
Senecta Serpentis.	Rhabarbarum.	Polytrichum aureum ſiue Apuleij.
Trifolium.	Buxi folia.	
Conſolida media.	Cyclamen.	Lilium conuallium, id eſt, Ephemeron nō lethale.
Telephium.	Peryclimenum.	
Paſtinacæ ſatiuæ al-	Tuber.	

Præter

Præter commemorata ſimplicia, etſi plura ſunt, ſufficiunt tamen iſta, quin hoc ſcire ſat ſit, inter iam dicta tria eſſe, quorum ſucco epoto, omnia vulnera ac puncturæ curentur. Item duo notata eſſe, quorum vtrunq; prius aquæ intinctũ, ſi vulneri imponatur, ipſum vulnus prius glutinari, quàm herbæ computreſcant. Eſt & vnum ex his, quod ter potum vulnera, omniaq; vulnerum ſymptomata glutinare, ac tollere efficax eſt, ſed iſta admiranda naturæ cognitio non niſi laboribus comparatur, eſtq; ſecretior quàm quæ ſcriptis publicanda ſit. Sunt & ex commemoratis, quædam quæ inteſtinorum vulnera nõ aliter quàm carnoſarũ partiũ vulnera glutinãt. Diſcendum itaq; ac experiendum, ſtrenueq; laborandum in horum inquiſitione, quòd ſi ego iſta omnia tibi communicarem, iniurius tibi forem. Sed ad deſcriptiones ac formulas potionum progredior, quibus ſi inſtructus fueris, Medici nomen magno ægrorum commodo tuleris, &c.

Notandus. *I.* *II.* *III.*

PRÆPARANDI MODVS ANTIquorum, tum recentium.

SOlenne fuit antiquis, potiones haſce ex vino ad tertias cum remedijs cocto parare, ſtulta ac inſulſa ratione, quòd ſcilicet guſtus, facultas, & natura vini, huiuſmodi coctura planè deperdatur: quod vt præcaueamus, vinum in cantharum cum remedijs imponemus ac commiſſuris vaſis, probè circumlitis in duplici vaſe decoquemus: ſic enim de vini ſubſtantia, ac viribus non ſolum nil perditur, ſed & in illud omnis facultas herbarum decoctarum tranſit. Noſtra hæc præparandi ratio eo nomine gratior eſſe debet, quòd eo modo paratæ potiones, non vt reliquæ tormina ac nauſeam cõcitent: maximè ſi ex auſteris vinis, qualia Kelhamium Tigurinum, ac Brigantinum ſunt, parentur. Deligendum autem ad hanc decoctionem erit vinum antiquum, album, tenue. Vitandum vero rubrum ac craſſum, quod alienæ facultatis non facilè particeps fiat. Poſſunt vindemiarũ tempore, ſine coctura potione, tales parari ſi herbæ enumeratæ in muſto deferbuerint, ac poſt tertium menſem, aliæ recentes impoſitæ fuerint, vt vinum omnem eorum qualitatem induat, quod deinde abſq; vlteriore præparatione, potionis vulnerariæ loco dari poterit. Contingit quandoq; vino nos deſtitui, vel patientes abſtemios eſſe, vel aliâs vino facilè lædi, vti vbi caput grauiter vulneratum fuerit, in huiuſmodi caſibus parabuntur potiones ex herbis contuſis & in cantharo, vt dictum eſt, in diplomate coctis: fundunt namq; de ſe liquorem qui potionis vulnerariæ loco eſſe poteſt, quia tamen fere ingratus eſt liquor, cinnamomum adijciemus, tum guſtus commendandi, tum reſtaurandarum virium gratia. Tres iam commemorati modi ſingulares, in omni-

Error Medicorum.

Potiones vulnerariæ vt coquendæ.

Potionum ſapor ingratus vt emendetur.

omnibus caſibus ſufficere poſſunt, eſt tamen & quartus non minus elegans, cùm herbarum loco ſucci eorum in duplici vaſe, cum aromatis decoquũtur. Simili ratione alimenta vulneratis parabimus, ſi carnes vel pullos ac gallinas, &c. cum aqua quantum ſufficit adiectis herbis vulnerarijs in duplici vaſe decoxerimus, vel ſi aqua diſplicuerit, in vino decoques, ac gelatinam parabis: huiuſmodi enim alimenta mirum in modum vulnerum glutinationem adiuuant.

Gelatinæ.

FORMVLÆ POTIONVM VVLnerariarum.

℞ Saniculæ, Vincæ peruincæ, Centaureæ Bethonicæ ana M. 1. Conſolidæ regalis M. ſs. Agrimoniæ M. 2. decoquantur vt præſcriptum eſt.

ALIA.

℞ Ophiogloſſi M. 3. Alchimillæ M. 2. Vincæ peruincæ minoris M. 1. Periclimeni M. 1. ſs. Rhabarbari ℥ 1. Rhapontici ℥ 3. coquantur vt dictum eſt:

ALIVD.

℞ Angelicæ ℥ ſs. Mummiæ ℥ 1. Spermatis Ceti ʒ 2. glandium ℥ 2. Telephij M. 2. Ciclaminis ℥ 2. Limonij vtriuſque ana M. 3. Vini quantum ſufficit, fiat decoctio in duplici vaſe, potes ſi placuerit tertiam partem aquæ aſſumere.

Sunt & alij præparationum modi, ſi herbæ in aquis deſtillatis intabuerint, ac poſtea in duplici vaſe coquantur.

VT,

℞ Aenæ Limonij ſextariũ vnum, herbarũ Limonij M. 1. Diapenſiæ M. ſs. Vincæ peruincæ M. ſs. fiat decoctio eo quo dictum eſt modo in canthari.

Nobiliſsimæ vero huius generis potiones arte Chæmica parantur, ſimili modo quo oleum arceutidum album conficitur, nimimirum ſi ijſdem herbæ vulnerariæ iungantur: eſt namque in baccis iuniperi, ſingularis ac ſecretior quædam facultas vulnera reſpiciens, hic modus elegantiſsimus eſt. ſed cùm hîc chemica docere non ſit propoſitum, faciliorem, ac ſimpliciem rationem parandi potiones ex baccis iuniperi præſcribemus.

Baccarum Iuniperi virtus.

VT,

℞ Baccarum Iuniperi contuſarum lib. 2. Limonij vtriuſque, periclimeni radicis Diapenſiæ albæ ana M. ſs. Ophiogloſſi M. 1. ſs. Symphiti ariſtolochiæ ana ℥ 5. Perſicariæ ℥ 4. deſtillẽtur arte chemica, aquæ deſtillatæ rurſus immergantur, herbæ dictæ tum Baccę Iuniperi cum cinnamomo, & fiat decoctio in diplomate vaſe bene occluſo.

Similiter ex floribus vulnerarijs cum Spica (vti oleum de

ſpica) paratur pinguedo quædam quæ par ua doſi, tam in cibo, quàm in potu ſumpta, vuln eribus prodeſt.

EXEMPLI CAVSA.

℞ fl: ſpicæ M. *j*. hyperici M. iiij. fl: Verbaſci M. ij. fl: Bethonicæ, centauri minoris, Prunellæ ana M. ß. fiat more ſolito.

ALIVD VNIVERSALE.

℞ Rad: Symphiti ℥ ij. ariſtolochiæ ℥ iij. Calami aro: ℥ *j* Ireos ℥ ß. herbæ vincæ peruincæ M. iiij. Saniculæ albæ M. ß. pennarum extremitatis caudæ pauonis ʒ ij. Myrrhæ, Maſticis, Thuris, Mumiæ ana ℥ ß. Rhabarbari ʒ *vj*. coquantur in vino vel aqua deſtillata, vel ſucco Limonij, vel aqua communi, prout neceſsitas poſtulauerit. Hæc de formulis potionum vulnerariarum dicta ſufficiant, quarum etſi apud quoſdam plurimæ aſſeruentur, tamen præparandi inſcitia in vſum nõ veniunt. Vix enim vllum remedij genus minus vſurpant Chyrurgi iſtis potionibus, partim ob negligentiam, partim componendi ac præparandi inſcitiam, cùm tamen tam certa ex ijs ſperanda ſit ſalus in puncturis. Doſis harum potionum ex vſribus laborantis, tum ea ipſarum vehementia dijudicatur.

VNGVENTORVM VVLNERARIOrum parandorum ratio.

CAPVT III.

Vlneribus curandis, vnguenta omni ætate adhibita eſſe experientia didicimus: nam vnguentorum mentionem apud antiquos fieri audias, cùm omnium reliquorum ne verbo quidem meminerunt remediorum. Iſtorum nanq; vſus vulgatus, & domeſticus fuit ſemper: antiquitus enim nemo non ea domi ſuæ, ad vſum ſubinde aſſeruabat præparata. Illis autem temporibus ea, quæ corpus dabant duo tantummodo fuêre, Mel ſcilicet & Butyrum; ea autem vulgus, eo nomine præcipuè delegerunt, quod Apes ac Boues omne genus florum ac herbarum exſugere & depaſcere viderent, exiſtimantes (nec ſine conſilio) ijs varias herbarum facultates communicari. Verum ſucceſſu temporis, cùm ſophiſtica Medicinam quoq; inuaſiſſet, iſthæc quaſi ruſtica & nimis ſimplicia contemni cœperunt: atq; horum loco alia fucata magis, minus tamẽ vtilia ſubſtitui. Ego vero candide hortor medicos, hæc ne contemnant, quæ veteribus in vſu fuerunt, ac pſeudomedicorum iſtorum fucatas cõpoſitiones, vt ſummas peſtes defugiant. Et vt (quantum in me eſt) veterum compoſitiones in vſum reuocentur, ipſorum aliquot reſcripta ſeu formulas in medium adferam, quod ſi non Græcorum, Arabum, Mauritanorum, ac Ægyptiorum vtar ingredientibus, nõ ſtatim ea abijci velim: erunt enim illis, ſi non ſuperiora, ſaltem viribus paria, & talia quæ vulgo ſuccedanea vocantur. Ea autem quæ

Vnguentorũ. vſus antiquus

Corpus vnguentorum quæ dent.

Antiquórum inuenta commendatur.

Quid pro quo.

corpus constituunt promiscuè assumere licebit, vt pro melle butyrum, & vicissim, vti occasio & tempus iusserint.

EXEMPLA.

Recipe Butyri maialis recentis lib. *j*. Arnoglossæ, Limonij vtriusq;, Betæ, cum radicibus ana: M. *j*. Ophioglossi M. iij. contundantur & permisceantur cum Butyro, & insolentur per menses aliquot, pòst percolentur, ac seruentur ad vsum.

ALIVD.

Recipe Butyri maialis lib. iij. Rad. Symphiti maioris lib. *j*. Ophioglossi lib. *j*. ß. intestinorum terræ mundatorum lib. ß. Aristolochiæ rec: quartarium vnum, cõtundantur simul omnia & fiat pulticula, quam vel insolare, vel in fimo digerere, vel frigido aliquo loco, ad humiditatis separationem reseruare poteris. Huiusmodi compositiones plures passim existũt, sed istæ duæ ad quoduis vulneris genus curandum sufficient: quò autem diutius à putredine tuta sint vnguenta ista, butyrum aliquoties in aqua salsa lauare, vel salis modicum toti compositioni adijcere conueniet. Licebit etiam ex vnico medicamento vnguentum parare, vt ex Melle & Ophioglosso, vel floribus Hyperici, Butyro & Rad: Aristolochiæ, vel Symphiti maioris: in istis autem delectus adhibendus pro regionũ & cœli varietate. Hactenus antiquitatis monumenta protulimus, sequitur recentior modus non minus elegans, à nobis primum inuentus & vsurpatus. ℞ radices & herbas ex commemoratis, quæ placuerint, eas adhuc virides contunde in formam pulticulæ, postea affunde vini, tantum vt paululum supernatet, coque in duplici vase cantharo inclusa, per horas decẽ, dein exempta rursus cõmisce, & percola, ac adiectis mellificij apum recẽtis vel Butyri, quantũ sufficit mixtisq; omnibus imponantur in cantharum, & coquantur vt prius, cocta iterũ percolentur, ac prælo exprimantur, deniq; Alembico indita insolentur, vsq; ad iustam consistentiam, ac reseruentur ad vsum, & habebis vnguentum, in quo confidere possis, in summis difficultatibus: deligere autem poteris, vt efficacissima Rad: Symphiti, Aristolochiæ, Ophioglossum, Limonium, & intestina terræ.

Vnguenta ne putrescant.

Vnguentorũ noua compositio Paracelsi.

Collectica præstantissima.

Admiratione insuper digna est hominum antiquorum industria, in indagandijs humanæ naturæ conseruantibus remedijs: nã singuli suarum regionũ peculiaria simplicia in vsum adhibuerunt, hinc quidam Melle & Butyro relictis, Gummina & Resinam, pro vnguentorum corporibus receperunt. Resinæ autem cum diuersæ sint, alia alijs magis minusúe placuit. Quamobrẽ vt horum quoq; rationem diuersitatemq; cognoscas, paucas quasdam formulas exempli gratia describemus.

Vnguenta ex Resinis præparata.

Resi-

Reſinarum nobilium apud Germanos duo tantum genera reperiuntur, Laricea & Abiegna, ex Laricea paratur vnguẽtum tale. vt:

Recipe Reſinæ Laricea lib. *j.* albumina ouorũ numero 20. agitentur benè, ac ſubigantur, fiat vnguentum colore ſubflauum, cui permiſce pul: Rad: Symphiti maioris ℥ ſs. ariſtolochiæ rotundæ ℥ *j.* farinæ hordei ʒ *vj.* ſubigantur omnia, & fiat vnguentum perfectum in omnia vulnera.

ALIVD EX RESINA ABIECTIS.

Recipe Reſinæ abiegnæ lib. *j.* liquefiat paulatim, & à ſordibus perpurgetur: poſt adijce medullæ vituli parum, radicis ſymphiti, vel inteſtinorum terræ, tantundem, vel quantum ſufficere videbitur: contundantur omnia, & permiſceantur in mortario calido, & imponantur vulneri.

Alij quibus iſta non ſufficiebant, vnguenta parabant ex reſina & cera, cũ oleo temperatis, adiectis herbis, ac radicibus, omnibusq́ inuicem mixtis, ſed iſta quia vlceribus quàm vulneribus magis pro ſunt, alium in locum reſeruabimus: tum etiam quòd cera ad corpus conſtituendum minimum virium habeat, eam libenter omittimus. Cera, non dat bonum corpus.

Quæ hactenus de iſtis vnguentis diximus, non paucos mouebunt ſcio: nam hoc mirandum eſt, Medicos minus quàm idiotas curando proficere, ſed pſeudomedici ſunt non Medici, quos ſubtilitas ſeducit, cum ſimplicitate nõ minus efficere poſsimus: hinc ruſtici felicius curant, quòd ſimplicibus contenti ſint, Medici verò dum ſubtiliora ſcrutantur, ex vno errore, in alium prolabuntur, maximè verò in præparatione peccant iſti homines, quæ tamen vnica ferè in medicamentis conſideranda venit.

DE OLEIS ET BALSAMIS VVLnera curantibus.

CAPVT IIII.

Oleorum quàm Balſami vſus antiquior, compoſitioq́ ſimplicior exiſtit: nam Balſami confectio Chemiæ ſingularem peritiam requirit, & ab Alchymiſtis primum inuenta eſt. Olea verò vulneraria ab antiquis dudum ante in vſum recepta ſunt: nam cùm quibuſdam vnguentorum forma ac mellis, corpus non vſq; adeo placeret, de commodiore forma remedijs cogitarunt, & an oleum, facultates florum, radicum, ac herbarum, ſic quoq́ combiberet periculum fecerunt, nec ſine ſucceſſu quidem: nam experientia edocti ſunt, commodius hoc quàm illic fieri poſſe, breuiq́ tantum creuit horum oleorum vſus, vt omnia reliqua remedia in deſuetudinem, ac contemptum venirent. Vbi ea in vſum adhibebantur, lauandũ prius vulnus erat, pòſt infundendum oleum, ac demum deligan-

Balſami compoſitio ab Alchymiſtis primum reperta.

Oleorũ vſus vnde tantopere creuerit.

Olea vt adhibenda.

dum, huius curandi rationis Chriſtus in Euangelica parabola, de vulnerato & Samaritano meminit quoq;, magno argumento huius artis antiquitatis & præſtantiæ. Poſterioribus ſeculis Chemiſtę cùm deſtillatis oleis, plus quàm ſimplicibus tribuendum putarent, reiectis ſimplicibus, deſtillata pararunt, & ob artificioſam præparationem Balſami nomine appellarunt: Quibus etſi plus virium tribuam quàm ſimplicibus, experientia tamen diuturna didici vulgatam Chemiſtarũ deſtillandi rationem, per laterum commixtionem reprobandam eſſe, & eam vſurpandam, qua ſine omni admixtione aliorum corporum per Retortam deſtillantur: in quo opere perficiendo, accuratè ſpectandum, vt vbi Spiritus progredi, vel color olei in magis rubicundum mutari cœperit, deſiſtamus, ne alieno colore, vel ſapore, aut odore ipſum imbuamus. Eadem ratione Chemiſtæ in olei Therebintinæ extrahendo peccarunt: nam illorum more paratum, calidius eſt, quàm vt carnis generationem in vulneribus promouere poſsit. Itaq; ſi tu id parare velis, vti de oleis monuimus, deſtillabis, & habebis Balſamum nobiliſsimũ pro neruorum vulneribus curandis.

Balſami nomen vnde.

Chemiſtarum error in præparatione Balſami.

Oleum Terebinthinę vulgare improbatur.

Attentatum quoq; idem eſt in Gummi, cera, Reſina, &c. deſtillandis, ſed ſine ſucceſſu. Itaq; huius formæ remediorum, quatuor ſunt differentiæ: oleum ſcilicet ſimplex, & deſtillatum: item Terebinthina ſimplex & deſtillata. nos ſingularum ſpecierum, quaſdã formulas ſelectiores exempli cauſa annotabimus.

OLEVM ET TEREBINTINA SIMPLEX
pro vulneribus, quæ & deſtillari poſſunt.

Recipe Corporis, id eſt, olei vel terebintinæ lib. *j*. ſl: camomillæ Rolarũ rub: prunellæ ana M. *j*. ſl: Hipericonis M. iiij. ſl: cẽtaureæ, chelidoniæ ana M. ſs. mixta omnia ponãtur ad ſolẽ per duos menſes, hoc oleo ſeu Balſamo mira præſtantur in vulneribus præter omnem dolorem, ſi placuerit poteris ſequenti anno, eoſdẽ flores, in eodem oleo denuo macerare, & habebis medicamentum nunquam ſatis laudatum.

ALIVD.

Recipe Herbarum Ophioglosſi, Limonij minoris, Agrimoniæ, Saniculæ ana M. *j*. ſl: Hyperici M. ij. rad. Symphiti M. ſs. vermium terreſtrium mundatorũ numero 100. olei vel terebenthinæ, quantum ſufficit pro maceratione omnium, ſiſtantur ad ſolem, ad tempus legitimum digeſtionis, & vtere. Poſſunt iſtis oleis imponi quoq; Mummia, Maſtiche, Thus & Mirrha, ſed in iſtis modus ſeruandus eſt (quòd olea flores lubentiſsime recipiant: maximę verò facultatis ſunt flores Hiperici.) Quidam viride æris, limitaturam

Fl: Hyperici commendantur:

terri

ferri & similia (quæ tamen suis de causis mihi displicent) injiciunt: ab istis vt tibi caueas, moneo.

Notare & hoc conuenit, semina earum plantarum, quæ oleis injiciuntur, si contusa per hyemem calidiore in loco in oleis macerentur, ea multo efficaciora reddere. *Semina.*

BALSAMI VVLNERARII FORMVLA.

Recipe olei oliuarum lib. ß. Terebintinæ quartar. j. flor. Hyperici quantum sufficit ad implendum, florũ Verbasci tertiam partem ad fl: Hyperici, Vini albi generosiss: sextarium vnum & semis, decoquantur ad consumptionem vini, postea ad tempus legitimum insolentur, hoc Balsamo nunquam te sine mirando successu vsurum tibi persuadeas. Quemadmodum diuersis temporibus varia remedia inuenta sunt, sic vernicis præparatio singulare remedium humano generi aperuit. Namque ij qui Fernicem parabant, eius experimentum vtile in Mammarum inflammationibus, & alijs vlceribus malignis, fecerunt: atque hinc vlterius progressi, enumeratis herbis ac floribus impositis, ad vulnerum curationem felicissime adhibuerunt. hæc formula quia crassior, diuturniorem insolationem requirit: nihilo tamen reliquis deterior est, si Mastiche, thure ac Myrrha adiectis digeratur: & vbi aliquãdiu in digestione persliterit, Mummia quoque ei adijciatur. Obseruandum quoque, Fernicem, si ex oleo vulnerario, cum vino Carabe, ac Mastiche percoquatur, multò generosiorem reddi. *Fernicis vsus in vulneribus.* *Mammarum inflammationes.*

Progressu quoque temporis, nec istis contenti homines, medullas quoque cum dictis herbis permistas, ad solem in oleosam quãdam formam reducere conati sunt, quod dum faciunt, alter alteram præfert alijs, tandem experientia edocti, humanam optimam esse, post hanc ceruinam, in harum defectu vitulinam præferendam dicerunt. Sic & axungiam seu pinguedinem animalium, simili ratione in olea resoluere optimo successu tentarunt, atque in hoc genere humanam primas tenere, post caponis & gallinæ non inutiles esse cognouerunt: inter pisces tamen nullius axungiam præter quàm Thymalli vtilem repererunt, ex qua præstantiss: oleum vulnerarium parari consueuit. Fernicem, cuius superius meminimus, si ex oleo vel Terebintina destillatis confeceris, nobiliorem experieris, quod & hic monere placuit. Formulas Balsamorum ac oleorum plures nõ describo, quòd sciam me præstantissimas omnium proposuisse, tu si alias desideres: obseruatis superioribus canonibus, facilè necessitate postulante eas conficies. *Humanæ medullæ vsus.* *Axungia humana.* *Thymalli piscis axungia.*

DE VVLNERVM CVRATIONE PER MEDIcamenta expurgantia (vulgo mundificatiua dicta.)

CAPVT V.

QVandoquidem natura ipsa, Balsamum qui vulnera curat, interius in se reconditum circumfert, vt nil præter mundationem, ad vulnus curandum deesse videatur: de ea quoque pauca admonere non inutile forsan fuerit. Videmus enim canes lingendo vulnera sua curare, nulla alia ratione, quàm quòd ea expurgent, quos imitati prisci homines, vulnera sua, manuum præcipuè, frequenti linctu pulcrè curarunt: verum successu temporis delicatiores facti, à linctu abhorruerunt, ac vrina vulnera lauare cœperunt: sicque carnosa vulnera facile curauêre: sed quia fœtorem vulneribus conciliabat, & frequentem deligationem requirebat, pigritia ducti, & hanc reliquerunt, ac ad vinum cōfugerunt, quod etiamsi non contemnendum esset, tamen in magnis vulneribus sufficere non poterat, tandemque ad aquam salsam progreßi, eam vtiliter tum hominibus, tum bestijs adhibuerunt: verum ne hæc quidem diu durauit etiam, sed in eius locum successerunt sequentia mundificatiua.

Canes linctu vulnera sua curant.

Mūdificatiua varia.

Vrina.

Vinum.

Aqua salsa.

Primum, in vino decoxerunt aliquas herbas vulnerarias, modico salis adiecto, eoque decocto, vulnus ipsum lauarunt, tandemque emplastri loco fauos contusos imposuerunt.

Alij aluminata aqua, adiecto pauco atramento, vulnera curarunt. Quidam succo plantag: ac Chelidoniæ pauco sale adiecto vulneribus medicari solent: sunt enim non paucæ herbæ, quæ solo succo vulnera glutinant. Arabum vulgus sale cum melle ad vulnera sananda vtitur. Istiusmodi curationes etiamsi tardè fiant, tamen, quia periculo ferè vacant, vulgò gratiores existunt, contempta interim pseudomedicorum curandi ratione. Sunt & alia, quæ secretiore quadam natura vulnera expurgandi prædita sunt, vti Persicaria, quæ si in aqua lota vulneri imponatur, ipsū sanat ex insita salis facultate, sed de ea plura in capite de operationibus cœlestium dicere animus est.

Persicaria occulta vi vulnera expurgat.

Huiusmodi vilia remedia videntur, viles tamen operationes non habent, sed plus istis effeceris quandoque, quàm magnificis illis ac prolixis pseudomedicorum descriptionibus. Huius tamen te meminisse volo, hoc capite, notatam curandi rationem in ijs tantum vulneribus sufficere, in quibus nulla grauiora symptomata ægros molestant, vel quæ non nimis magna sunt, nisi forsan æger optima sit corporis constitutione.

DE EMPLASTRIS PRO VVLNERIbus, & puncturis curandis.

CAPVT VI.

Empla-

EMplaſtrorum compoſitio, etſi ferè exotica ſimplicia requirit, nihilo minus tamen præſtantia apud nos fieri poſſunt emplaſtra, quod Diuina gratia, ſic regiones omnes totius orbis inter ſe comparatæ ſint, vt altera alterius defectus facile reſtituat, ac compenſet. Horum ergo compoſitionem in præſentiarum docere placuit, quòd etſi iam antea enumeratæ medicamentorum, formæ ad omne vulneris genus tollendum ſufficiant, tamen ſingularem quandam vim contra ingruentia ſymptomata emplaſtris ineſſe cognouerimus. Quoniam verò & noſtratia quædam ſimplicia ſymptomatis non minus occurrunt, ea nos ſingulari libro paruæ Chyrurgiæ diſcripſimus: hîc de Emplaſtris ſolum ſticticis locuturi. Inuentionem & originem multorum remediorum, vti ad mechanicos artifices ſuperius retulimus, ſic in Emplaſtrorum inuentione plurima illis accepta ferimus: namq; figuli Lythargiri vires, fabri ferrarij Crocum Martis, ærarij fabri Squammam æris primum docuerunt, ac huiuſmodi documenta, Experimenta vocarunt. Alchymiſtæ quoque mira iſtis in rebus didicerunt ac docuerunt, expertiq; ſunt, vt in Minio ac Cerusſa, alijsq; quæ hîc ſcribere nil opus eſt. Hos ſecuti philoſophi, qui horum ſimplicium vires deſcribêre, & compoſitionem machinari auſi fuerunt: ac primum quidem ex cera & oleo ſimplicia parauerunt emplaſtra, quibus deinde (quod minimum efficaciæ ijs ineſſe perſpicerent) alia, vt Minium, Ceruſſam, rubiginem ferri, Squammam æris, ac Lythargirum, cæteráque ſimilia adiecerunt, cerotaq; confecerunt: poſtea cùm ne his quidem contenti eſſent, Gummina & Magnetem, quod attrahendi vi prædita ſcirent, cum ſarcoticis pulueribus, vt Thure, Maſticha, Myrrha, ſimilibusq; admiſcuerunt, ſicq; paulatim progreſsi, ſubinde meliora confecerunt, donec miraculoſas etiam curationes iſtis emplaſtris præſtarent. Verum ſophiſtarum ac pſeudomedicorum malitia hæc quoque tandem corrupta ſunt & adulterata, quorum vt nequitia prodatur, antiquorum emplaſtra conficiendi rationem in publicum proferemus. indigna enim ſunt, quæ diutius lateant: nam medicum à Deo ad ſalutem ægrorum, non pro theſauris reponendis, (quod pſeudomedicis iſtis peculiare eſt, creatum ſcimus. Sed iam ad emplaſtra pergamus.

Emplaſtra Germanica.

Sticticum emplaſtrum alias pro punctura Germ: Ein Stichpflaſter.

Experimenta Mechanicorũ artificum.

Vulgatiſsimus emplaſtro conficiendi modus, apud antiquos fuit talis. Recipe Ceræ lib. *j.* picis Græcæ quartarium *j.* colliquatis inuicē, & adhuc modice calentibus inſperge pul:ramēt:lap:Carneolæ, Corallij vtriuſq;, Magnetis, Molybdenæ ana ℥ ſs. Carabe, Maſtiches, Thuris ana ʒ *vj.* Myrrhę, Mumiæ ana ℥ ſs. poſt adiectis ℥ *j.* Terebintinę agitētur, dum refrixerint omnia, tandē malaxētur,

Emplaſtra antiquorum, vt parari ſolita.

pinguedine thymalli piſcis, ac reponatur ad vſum. Poteris hoc emplaſtro vti optimo ſucceſſu, non in vulneribus ſolum, ſed etiam in quibuſuis vlceribus malignis.

ALIUD.

Recipe Ceræ virgineæ lib. *j*. picis Græcę tantundem, Terebinthinæ q̃rt. *j*. colliquatis ad ignem inſperge pul: Maſticis ℥ iij. ſuccini ℥ ß. ſtent ad lentum ignem quarta horæ parte, poſtea adijciantur pul: Myrrhæ, Thuris ana ℥ ß. Mummiæ ℥ ij. Aloes Epaticæ ℥ *j*. ß. Camphoræ ℥ ß. agitentur probe, donec refrigeſcant omnia, tandemq́ iam dicta pinguedine malaxentur, ac reponantur ad vſum, valet mirifica ad puncturas curandas. Aliud quod glandes, tela, ac armorum fragmenta extrahit. Recipe autem Cerę lib. *j*. colophonię, picis ſutorum ana q̃rt. *j*. liquefactis adijciuntur Gummi Ammoniaci ℥ ij. Bdelij ℥ *j*. Magnetis ſubtiliſsime pulueriſati ℥ v, ſuccini ℥ iij. mixta omnia malaxantur cum oleo ouorum, ac reſeruantur ad vſum in extremis malis, tum pro vulneribus perperam curatis glutinandis. Præter iam dictam rationem, alius eſt emplaſtra conficiendi modus, ſcilicet, cùm cerotis alia medicamenta adijciuntur, eaq́ in emplaſtra rediguntur: vt ſequitur.

Alius componendi modus.

Recipe Ceræ, Lythargiri, olei communis, ana lib. *j*. fiat Cerotum, cui adijce.

Ammoniaci, Bdelij. ana ℥ ß. Galbani oppoponacis ana ʒ. *vj*. diſſoluantur in aceto, ac percolata, rurſus ad iuſtam ſpiſsitudinem recoquãtur, & cum ceroto, ſuperius vnitis ac permixtis inijce, pul: Molybdenæ, Coralij vtriuſq;, Magnetis ana ℥ *j*. ß. Thuris, Maſtiches ana ℥ *j*. Terebinthinæ ℥ iij. olei anethini ℥ ß. fiat emplaſtrum ſecundum artem. Vel:

Recipe Oppoponacis q̃rt. *j*. perpurgetur (vt dictum eſt) ac cum Ceroto miſceatur: tum ℞ Mummiæ ℥ iij. Ariſtolochiæ ℥ ij. Maſtiches, Thuris, Myrrhæ ana ℥ ß. Terebinthinæ q̃rt. *j*. Olei Laurini ℥ *j*. Cãphorę ʒ ij. malaxentur oleo camomillæ, & fiat emplaſtrũ. Vel: Recipe Ammoniaci perpurgati ℥ v. ſang: draconis ℥ ij. Colophoniæ ℥ iij. picis naualis ℥ *j*. Thuris, Maſtiches ana ʒ *vj*. Myrrhæ ℥ *j*. Terebinthinæ ℥ iiij. malaxentur oleo laurino.

Hactenus proſecuti ſumus emplaſtrorum, tum inuentionis modum, tum duplicem componendi rationem, ea facilitate, tantoq́ cõpendio, vt iam cuiuis promptum ſit, reiectis erroneis pſeudomedicorum compoſitionibus, alias præſtantiores excogitare. Ego certe præter dicta emplaſtra, longo vſu hoc quod ſequitur cõprobaui efficaciſsi: eſſe.

Emplaſtra Paracelſi viualia.

Recipe Ceræ virgineæ, olei vulnerarij noſtri ana lib. *j*. ß. Lythargiri auri lib. *j*. plumbi loti lib. ß. fiat Cerotum, cui adijce Fernicis cum

cis cum herbis parati (de quo supra) lib. ß. Terebinthinæ quartariũ j. gummina ac pulueres superiorum descriptionum quæcunq; placuerint, malaxentur cum Balsamo vulnerario, ac fiat emplastrum secundum artem. Alia præterea stictica emplastra, multa experientia comprobaui, quorum descriptiones, in secundum nostri operis tractatum de vlceribus reseruabimus, quod ea non tam vulneribus quàm vlceribus curãdis prosint. Decebat quoq; emplastra pro deprauatis, ac perperam curatis vulneribus sanandis describere: sed quia de ijs copiose in minori chyrurgia disseruimus, eo studiosum lectorem ablegamus. Cęterum obseruandum, mala, quæ istis non vincũtur remedijs, alio modo attentanda esse, si modo possibile sit: namq; ad impossibile non extendit medica ars. vt exempli causa, latentes tormẽtarios glandes, latentiaq; tela, nec emplastris, nec alijs remedijs extrahi posse scimus: ab istis ergo abstinendum. Hæc itaque de emplastris dicta sufficiant: nam de istis hoc certò polliceri possum, eorum vsu nunquam non optato fine potiri posse Medicum. Illud quoq; in more positum habeo, vt emplastrum compositurus, prius Lythargiri satis magnam copiam cum Fernice ad horas 10. decoquam in massam, quæ in puluerem redigi possit, ex eaq; Cerotum parem, hincq; emplastra, eo quo meminimus modo. Nota.

DE PVLVERIBVS TRAVMATICIS.

CAPVT VII.

Traumatici pulueres, olim in vsum recepti sunt, à serpentum exemplo, quos quandoq; dissectos, cùm semetipsos rursum cõglutinare herbis quibusdam homines viderent (quas deinde ab effectu SERPENTARIAS vocarunt) Eas herbas dein in puluerem redactas, ad glutinandas etiam abscissas corporis partes vsurpandas putarunt, puerili certè ratione, quòd rem male distinguerent: nam hominis partes, motus, atq; vitæ principium non seorsim obtinent, quemadmodum in reptilium diuersis partibus fieri videmus. Adhæc serpentes seipsos vel linctu, vel masticatis huiusmodi herbis impositis, curare suspicio est: mirandis enim virtutibus à natura dõtati sunt. Quos etiam si Empirici studiosè imitari sunt conati, operam tamen luserunt: etenim viuum cum mortuo nullam planè communionem recipit: interim tamen dum in istorum inquisitionem intenti sunt homines, hoc repererunt Senectæ anguium mirificam quandam vim inesse ad vulnerum curationem: vt hinc non dubiam coniecturam facere liceat, serpentes magis senecta sua se curare, vel alia aliqua insita vi, quàm herbis, cùm id ante receptum sit, naturalem Balsamum vulnera curare.

Serpentariæ herbæ.

Senecta anguium.

Hoc

Hoc argumento ducti Empirici, Senectæ anguium (quod nullas alias huiusmodi herbas cognoscerent) suendorum vulnerum vim tribuerunt: nec istis contenti, alia quoq; experimenta fecerunt: ea enim ætate, nullus erat fili & acus vsus in suturis faciendis: verum cùm & hanc suendi formam recepissent, nec ea tamẽ vtilis esset, perrexerunt alia, quibus labia vulnerum contrahendi vis esset, inquirere, tandemq; voti cõpotes facti, pulueres ac succos tales repererunt, qui vulnerum labia contrahendo sibi contigua redderent, naturamq; in glutinando adiuuarent. Eo autem nomine pulueres isti potiores sunt habendi, quòd vna opera, summum, imum, ac mediũ vulneris, per eos natura glutinet, quod in potionibus, oleis, vnguentis, ac emplastris non præstare potest, sed saltem ab imo, & intrinsecus exteriora versus facere cogitur. Notandum vero, in vsu horum puluerum illud est: Quòd etsi eorum operatio velocissima existat (nulla enim alia remediorum forma citius glutinat) ab ijs tamen abstinendum esse, vbi symptomata aliqua grauiora vrserint, vtputa phlegmone, febris tumor durus, hæmorrhagia, &c. quòd istis scilicet actio medicamenti impediatur: vel igitur intermittendi pulueres sunt, vel istis symptomatis prius incumbendũ.

Puluerum præstantia.

Pulueres isti in triplici differentia sunt: vel enim ob siccitatem constringunt, vt Bolus Armenus: vel alia de causa, vt Acatia, id est, succus prunorum agrestium immaturorum: astringunt, vel glutinis instar coniungunt labia vulnerum, vt Tragachantum. Nec verò bases solum harum compositionum considerandæ veniunt: sed & alia corrigentia & ingredientia, quæ naturali balsamo nutrimentum suppeditant. (Sequuntur formulæ triplices.)

Puluerum differentia triplex.

I. Recipe Boli armeni veri quartarium j. dissoluatur in aqua Aluminis, quantum sufficit, destilletur, dein alia superfundatur aqua, ac denuo elambicetur, itereturq; toties, donec Bolus in oleum degeneret, qui ad Solem dein exsiccatus, ac in puluerem redactus misceatur cum ℥ j. Thuris, ℥ ß. lap. Carneoli ʒ ij. Mumimæ: omnia in pul: redacta, bis quotidie vulneri inspergantur, ac emplastrum sticticum superimponatur. Valet ad vulnus sanandum & præcauenda symptomata supradicta. Oleum iam dictum, quemadmodum & oleum Saturni, & oleum de croco Martis, ac de ære vsto tantæ sunt efficaciæ, vt verbis exprimere non possim, præcipue in cauendis symptomatis.

II. Alius: Recipe Acatiæ, succi Gallarum immaturarum ana partes æquales, coquantur ad consistentiam Electuarij, pòst insperge pul: rad: Symphiti maioris octauam partem, coquãtur in aqua aluminis, denicq; ad Solem exsiccetur, redigaturq; in puluerem. Hoc puluere nunquam vteris sine emplastro, quòd de Symptomatis superuenturis periculum sit.

De

III.

De Tragagãto quod diximus, exempli causa, verius diximus: nam in huiusmodi puluerem redigi non potest. Ego non raro & certe optimo successu, latomorum lutum linimenti instar vulneribus adhibui, lutum autem Ægyptio more paratum esse debet, scilicet, vt in humore actionem suam perficere possit. Soleo loco olei lini, oleum traumaticum ex oleo lini paratum, tum loco calcis, Corall:alb: vstum recipere. Sunt & alij pulueres, qui etsi non admodũ artificiosi sint, tamen quia in aliorum defectu vsurpari possunt, aliquas paucas eorum formulas describam: non enim delector copiosis Receptarum descriptionibus. Recipe Thuris, Myrrhæ, Masticis ana ℥ ß. Corall: rub: ʒ ij. aloës Epat: ℥ ij. descriptionis superioris pul: ad pondus omnium fiat puluis. Alius:

Lutum lapidarum.

Recipe Acaciæ, succi Gallarum immaturarum, succi Saniculæ, succi Clematidis, succi Ophioglossi ana ℥ v. exsiccentur ad solem, interim dum siccantur, adijce Gummi Ammoniaci perpurgati ℥ ij. omnia exsiccata redigantur in puluerem.

In vsu puluerum horum præscribenda erit ægris diæta ad siccum declinãs. cum pauco potu. Cætera simplicia quę vulnera constringunt, quia ferè arte Chemica parantur, ad suum locum reseruabimus.

Victus ratio.

DE VVLNERVM CVRATIONE PER
cœlestes operationes.

CAPVT VIII.

Artes quædam Chyrurgicæ, à primis Astronomiæ cultoribus inuentæ sunt, quibus admiranda (virtute ætherea) in vulneribus præstabant. Verum eæ post obitum antiquorum Magorum sic deperditæ sũt, vt vix aliqua vestigia supersint amplius. Ars autem cœlestium impreßionum erat, vt actionem influentem in corpoream aliquam substantiam deducerent, in qua deinde vigeret. Res exemplo declaretur. Semen Rosæ, virtutem & naturam rosæ obtinet, nec tamen Rosa adhuc est, sed vbi ipsum in terram cõiectum germinauerit, tum demum Rosam producit. Eadem ratione cœlestes quædam virtutes ac actiones existunt, quę in gemmas, quæ Peantides & Gammahij (alias gemmæ huyæ) vocantur à priscis Magis sunt seminatæ, hincq; ortæ postea, non secus, ac semen quod ex arbore decidit ac regerminat. Hæc illa veterum Ægyptiorum, ac Persarum Astronomia extitit, qua gemmas cœlestibus virtutibus ornarunt. Neq; vero ista statim adynata reputanda sunt: nam q; si cœlum pestem aliosq; morbos nobis immittere credimus, cur non benignas eius virtutes nobis communicari speremus? Similiter si in hominum corpora agit cœlum, cur nõ in lapides quoq; tela sua torquere putemus? Huiusmodi cœlestibus spiculis plurimi tangun-

Magica experimenta antiquitus excelluerunt.

tanguntur, quæ Magus qui firmamenti peritiam habet, facile si noxia sint, deuitabit; vel si benigna fuerint, posito a suo corpore eidem communicabit, vt iam illud corpus vim illius cœli, seu influentiæ plane in se obtineat. Hinc reperti sunt apud Ægyptios lapides, qui gestati morbos quosdam efficerent: vicissim vero alij, qui eosdem morbos persanarent. Sic Gemmas Huyas, id est, Peantides vidimus, quibus sagittarij insculpti essent aduersus tela, quibus Enses aduersus vulnera valuisse. Magos etiam lapides, ad curandum febres efficaces reddidisse scimus: nec contra morbos solum, sed & vulnera, eorumq; symptomata, hæmarrhagiam scilicet, Sinoniam, conuulsiones ac Epilepsiam, pugnantes fecisse. Sed vt illa ętate, horum vsus frequens, & authoritas magna fuit, sic paulatim pseudophilosophorum sophisticę adaucta, in desuetudinem ac contemptum venerunt, aliaq; puerilia in horum locum sunt substituta.

Ægyptiorum virtuosi lapides.

Peantides lapides contra vulnera valles.

Lapides autem isti, qui adhuc extant ab antiquis parati (quòd alius plane iam sit cœlorum situs ac influxus, quàm olim fuerit) nõ amplius tam sunt efficaces, quàm tum erant, quamobrem conuenit eos de nouo præparare.

Extant quidem magni veterum Centones in Medicina, Astronomia, rebusq; naturalibus, sed nil nisi meræ nugæ sunt, & verba sine ratione: in horum locum præstabat, hanc artem maioris vsus ac certitudinis substituere: verum surdis fabula.

Ars Magica cur male audiat.

Ars magica quòd secretior esset, nec vulgaribus philosophis cognita, tum quòd non solum lapidibus, sed & verbis huiusmodi vires mirabiles ingenerabãt, Magi, odioso vocabulo Præstigiatrix appellari cœpit. Nam imperiti harum rerum homines, qui tamen artis titulum sibi vsurpabant, ad artificiosas operationes Cruces, ac Exorcismos addiderunt: hinc deinde vulgus Magicæ artis imperitũ Exorcismis, characteribus, preculis signaturis, ✠ alijsq; friuolis, rebus eam vim tribuere cæpit. Verum aliter se res habet: nam constellatio, sub qua parantur lapides, ac verba, vires inducit, non Exorcismus. Hoc quoq; errore ductæ Sagæ ac Striges, mulieres in eum, in quo adhuc versantur, errorem inciderunt. Exemplo, Deum naturaliter varijs modis, facultates ac operationes rebus concedere docebimus. Quædam terræ nascentia præparatione adhibita, ad omne morborum genus Catholica remedia effici possunt, quæ deinde in substantia applicantur. Simili modo medica vis inest cœlo, quæ & ipsa tripliciter nobis communicatur. Primo per corpora terrestria, vt Persicariam vel Gemmas, vt Peantides vel Gammahy. Secundo per verba, vel scripta, vel pronunciata, non tamen scriptura verbo efficaciam dat, sicut nec terra Persicariæ, sed sola cœlestis influentia. Tertio operantur sydera per Fidem nostrã, si cum cœlo ea concordet, nec de Incantatione hic aliquid suspiceris: natura-

Exorcismi improbantur.

Persicaria est Catholicum remedium.

naturalis enim cœli hæc est actio, diuersa tamen ab actionibus Elementaribus. Sed de omnibus istis copiose in nostro libro Magico disseruimus. Admirari itaque amplius tantopere non debemus, cùm iam naturaliter ista fieri non negemus vltra, manifestum etiam est, Carneoli virtutes non à terra ortum ducere, sed cœlitus implantari, sic Sapphyri, sic vngulæ Onagri, sic cornu Monocerotis, plurimorumque aliorum corporum vires solummodo cœlestibus influentijs tribuendæ veniunt. Hinc illa dubitatio dissolui potest, cur idem remedium eodem in morbo, diuersis corporibus non similiter efficax sit. Nam non omnes morbi cœlestes sunt: itaque vbi Elementares morbi sunt, Elementaria remedia: vbi cœlitus demissi, cœlestia adhibenda erunt. Patet ex hoc loco etiam, cur cùm tot aduersus pestem Experimenta habeamus, in paucissimis tamen ea prosint. Etenim vel cœlum adeo vehementer, ac quasi violenter agit, vel remedium est, quod contra cœlum nō pugnet, sed tantum agit solummodo, quantum ex Elementorum crasi agere natum est. Opera igitur danda est Chyrurgo, vt vires Gemmarū, herbarum, Radicum, ac seminum cœlitus infusas accurate cognoscat: nec horum solum, sed & characterum ac verborum quoque: istis namque & glandes scloppetorum latentes, tum telorum ferramenta, quæ nullis alijs remedijs cedunt, extrahuntur mirabili plane artificio. Nec quemque deterreat vulgi de istis opinio quòd præstigiatricem superstitiosam, ac prohibitam hanc artem proclamat. non inficias eo, exorcismos, cruces, &c. odium mereri: nam & ego ea ab arte exulare iubeo. Nam in Radicula operationem perfici sine exorcismo manifestum est. De istis hæc hactenus publici commodi causa admonere placuit: quæ etiamsi paradoxa sunt, vera sunt tamen & perfecta: omne enim Perfectum à Deo, à quo omnia sunt creata, & sine quo nihil existit.

Magicus liber Paracelsi

Pestis cur tot antidotis non euincatur.

DE SVBLIMATIS QVIBVSDAM AC DEstillatis ad vulnerum curationem pertinentibus.

CAPVT IX.

CHemicam artem ad naturæ defectus sarciendos inuentam esse, nemini dubium esse putamus. Nam natura etiamsi præstantissima plurima suppeditet remedia, quædam tamen produxit imperfecta, ac cruda, quibus perficiendis separatio adhibenda est, qua purum ab impuro liberatur, vt tandem vires suas perfectè ostendere possit. Hanc artem sic callere Chyrurgum volumus (vti sutorem rationem atramenti parandi scire oportet) quam nisi sciat, Chyrurgi nomen nunquam merebitur. Plurimum namque refert quomodo medicamenta præparentur, vtque ad summum actionis gradum perducantur: etenim nō quemadmodum res est, sed vti esse debet (id est,

Chemiæ præstantia & necessitas.

omnibus casibus sufficere possunt, est tamen & quartus non minus elegans, cùm herbarum loco succi eorum in duplici vase, cum aromatis decoquūtur. Simili ratione alimenta vulneratis parabimus, si carnes vel pullos ac gallinas, &c. cum aqua quantum sufficit adiectis herbis vulnerarijs in duplici vase decoxerimus, vel si aqua displicuerit, in vino decoques, ac gelatinam parabis: huiusmodi enim alimenta mirum in modum vulnerum glutinationem adiuuant.

Gelatinæ.

FORMVLÆ POTIONVM VVLnerariarum.

℞ Saniculæ, Vincæ peruincæ, Centaureæ Bethonicæ ana M. 1. Consolidæ regalis M. ß. Agrimoniæ M. 2. decoquantur vt præscriptum est.

ALIA.

℞ Ophioglossi M. 3. Alchimillæ M. 2. Vincæ peruincæ minoris M. 1. Periclimeni M. 1. ß. Rhabarbari ℥ 1. Rhapontici ℥ 3. coquantur vt dictum est:

ALIVD.

℞ Angelicæ ℥ ß. Mummiæ ℥ 1. Spermatis Ceti ʒ 2. glandium ℥ 2. Telephij M. 2. Ciclaminis ℥ 2. Limonij vtriusq; ana M. 3. Vini quantum sufficit, fiat decoctio in duplici vase, potes si placuerit tertiam partem aquæ assumere.

Sunt & alij præparationum modi, si herbæ in aquis destillatis incabuerint, ac postea in duplici vase coquantur.

VT,

℞ Aenæ Limonij sextariū vnum, herbarū Limonij M. 1. Diapensiæ M. ß. Vincæ peruincæ M. ß. fiat decoctio eo quo dictum est modo in cantharo.

Nobilissimæ vero huius generis potiones arte Chæmica parantur, simili modo quo oleum arceutidum album conficitur, nimimirum si ijsdem herbæ vulnerariæ iungantur: est namq; in baccis iuniperi, singularis ac secretior quædam facultas vulnera respiciens, hic modus elegantissimus est. sed cùm hîc chemica docere non sit propositum, faciliorem, ac simplicem rationem parandi potiones ex baccis iuniperi præscribemus.

Baccarum Iuniperi virtus.

VT,

℞ Baccarum Iuniperi contusarum lib. 2. Limonij vtriusq;, periclimeni radicis Diapensiæ albæ ana M. ß. Ophioglossi M. 1. ß. Symphiti aristolochiæ ana ℥ 5. Persicariæ ℥ 4. destillētur arte chemica, aquæ destillatæ rursus immergantur, herbæ dictæ tum Baccę Iuniperi cum cinnamomo, & fiat decoctio in diplomate vase bene occluso.

Similiter ex floribus vulnerarijs cum Spica (vti oleum de Spica)

ſpica) paratur pinguedo quædam quæ par ua doſi, tam in cibo, quàm in potu ſumpta, vulneribus prodeſt.

EXEMPLI CAVSA.

℞ fl: ſpicæ M. j. hyperici M. iiij. fl: Verbaſci M. ij. fl: Bethonicę, centauri minoris, Prunellæ ana M. ß. fiat more ſolito.

ALIVD VNIVERSALE.

℞ Rad: Symphiti ℥ ij. ariſtolochiæ ℥ iij. Calami aro: ℥ j Ireos ℥ ß. herbæ vincæ peruincæ M. iiij. Saniculæ albæ M. ß. pennarum extremitatis caudæ pauonis ʒ ij. Myrrhæ, Maſticis, Thuris, Mumiæ ana ℥ ß. Rhabarbari ʒ vj. coquantur in vino vel aqua deſtillata, vel ſucco Limonij, vel aqua communi, prout neceſsitas poſtulauerit. Hæc de formulis potionum vulnerariarum dicta ſufficiant, quarum etſi apud quoſdam plurimæ aſſeruentur, tamen præparandi inſcitia in vſum nō veniunt. Vix enim vllum remedij genus minus vſurpant Chyrurgi iſtis potionibus, partim ob negligentiam, partim componendi ac præparandi inſcitiam, cùm tamen tam certa ex ijs ſperanda ſit ſalus in puncturis. Doſis harum potionum ex viribus laborantis, tum ea ipſarum vehementia dijudicatur.

VNGVENTORVM VVLNERARIOrum parandorum ratio.

CAPVT III.

Vlneribus curandis, vnguenta omni ætate adhibita eſſe experientia didicimus: nam vnguentorum mentionem apud antiquos fieri audias, cùm omnium reliquorum ne verbo quidem meminerunt remediorum. Iſtorum nanq; vſus vulgatus, & domeſticus fuit ſemper: antiquitus enim nemo non ea domi ſuæ, ad vſum ſubinde aſſeruabat præparata. Illis autem temporibus ea, quæ corpus dabant duo tantummodo fuêre, Mel ſcilicet & Butyrum; ea autem vulgus, eo nomine præcipuè delegerunt, quòd Apes ac Boues omne genus florum ac herbarum exſugere & depaſcere viderent, exiſtimantes (nec ſine conſilio) ijs varias herbarum facultates communicari. Verum ſucceſſu temporis, cùm ſophiſtica Medicinam quoq; inuaſiſſet, iſthæc quaſi ruſtica & nimis ſimplicia contemni cœperunt: atq; horum loco alia fucata magis, minus tamē vtilia ſubſtitui. Ego vero candide hortor medicos, hæc ne contemnant, quæ veteribus in vſu fuerunt, ac pſeudomedicorum iſtorum fucatas cōpoſitiones, vt ſummas peſtes defugiant. Et vt (quantum in me eſt) veterum compoſitiones in vſum reuocentur, ipſorum aliquot reſcripta ſeu formulas in medium adferam, quod ſi non Græcorum, Arabum, Mauritanorum, ac Ægyptiorum vtar ingredientibus, nō ſtatim ea abijci velim: erunt enim illis, ſi non ſuperiora, ſaltem viribus paria, & talia quæ vulgo ſuccedanea vocantur. Ea autem quæ

Vnguentorū vſus antiquus

Corpus vnguentorum quæ dent.

Antiquorum inuenta commendatur.

Quid pro quo.

corpus constituunt promiscuè assumere licebit, vt pro melle butyrum, & vicissim, vti occasio & tempus iusserint.

EXEMPLA.

Recipe Butyri maialis recentis lib. *j*. Arnoglossæ, Limonij vtriusq;, Betæ, cum radicibus ana: M. *j*. Ophioglossi M. iij. contundantur & permisceantur cum Butyro, & insolentur per menses aliquot, pòst percolentur, ac seruentur ad vsum.

ALIVD.

Recipe Butyri maialis lib. iij. Rad. Symphiti maioris lib. *j*. Ophioglossi lib. *j*. ß. intestinorum terræ mundatorum lib. ß. Aristolochiæ rec: quartarium vnum, cõtundantur simul omnia & fiat pulticula, quam vel insolare, vel in fimo digerere, vel frigido aliquo loco, ad humiditatis separationem reseruare poteris. Huiusmodi compositiones plures passim existũt, sed istæ duæ ad quoduis vulneris genus curandum sufficient: quò autem diutius à putredine tuta sint vnguenta ista, butyrum aliquoties in aqua salsa lauare, vel salis modicum toti compositioni adijcere conueniet. Licebit etiam ex vnico medicamento vnguentum parare, vt ex Melle & Ophioglosso, vel floribus Hyperici, Butyro & Rad: Aristolochiæ, vel Symphiti maioris: in istis autem delectus adhibendus pro regionũ & cœli varietate. Hactenus antiquitatis monumenta protulimus, sequitur recentior modus non minus elegans, à nobis primum inuentus & vsurpatus. ℞ radices & herbas ex commemoratis, quæ placuerint, eas adhuc virides contunde in formam pulticulæ, postea affunde vini, tantum vt paululum supernatet, coque in duplici vase cantharo inclusa, per horas decẽ, dein exempta rursus cõmisce, & percola, ac adiectis mellificij apum recẽtis vel Butyri, quantũ sufficit mixtisq; omnibus imponantur in cantharum, & coquantur vt prius, cocta iterũ percolentur, ac prælo exprimantur, deniq; Alembico indita insolentur, vsq; ad iustam consistentiam, ac reseruentur ad vsum, & habebis vnguentum, in quo confidere possis, in summis difficultatibus: deligere autem poteris, vt efficacissima Rad: Symphiti, Aristolochiæ, Ophioglossum, Limonium, & intestina terræ.

Vnguenta ne putrescant.

Vnguentorũ noua compositio Paracelsi.

*

Collectica præstantissima.

Admiratione insuper digna est hominum antiquorum industria, in indagandijs humanæ naturæ conseruantibus remedijs: nã singuli suarum regionũ peculiaria simplicia in vsum adhibuerunt, hinc quidam Melle & Butyro relictis, Gummina & Resinam, pro vnguentorum corporibus receperunt. Resinæ autem cum diuersæ sint, alia alijs magis minusúe placuit. Quamobrẽ vt horum quoq; rationem diuersitatemq; cognoscas, paucas quasdam formulas exempli gratia describemus.

Vnguenta ex Resinis præparata.

Resi-

Resinarum nobilium apud Germanos duo tantum genera reperiuntur, Laricea & Abiegna, ex Laricea paratur vnguētum tale. vt:

Recipe Resinæ Lariceæ lib. j. albumina ouorū numero 20. agitentur bene, ac subigantur, fiat vnguentum colore subflauum, cui permisce pul: Rad: Symphiti maioris ℥ ß. aristolochiæ rotundæ ℥ j. farinæ hordei ʒ vj. subigantur omnia, & fiat vnguentum perfectum in omnia vulnera.

ALIVD EX RESINA ABIECTIS.

Recipe Resinę abiegnæ lib. j. liquefiat paulatim, & à sordibus perpurgetur: pòst adijce medullæ vituli parum, radicis symphiti, vel intestinorum terræ, tantundem, vel quantum sufficere videbitur: contundantur omnia, & permisceantur in mortario calido, & imponantur vulneri.

Alij quibus ista non sufficiebant, vnguenta parabant ex resina & cera, cū oleo temperatis, adiectis herbis, ac radicibus, omnibusq; inuicem mixtis, sed ista quia vlceribus quàm vulneribus magis pro sunt, alium in locum reseruabimus: tum etiam quòd cera ad corpus constituendum minimum virium habeat, eam libenter omittimus. Quæ hactenus de istis vnguentis diximus, non paucos mouebunt scio: nam hoc mirandum est, Medicos minus quàm idiotas curando proficere, sed pseudomedici sunt non Medici, quos subtilitas seducit, cum simplicitate nō minus efficere poßimus: hinc rustici felicius curant, quòd simplicibus contenti sint, Medici verò dum subtiliora scrutantur, ex vno errore, in alium prolabuntur, maximè verò in præparatione peccant isti homines, quæ tamen vnica ferè in medicamentis consideranda venit.

Cera, non dat bonum corpus.

DE OLEIS ET BALSAMIS VVLnera curantibus.

CAPVT IIII.

OLeorum quàm Balsami vsus antiquior, compositioq; simplicior existit: nam Balsami confectio Chemiæ singularem peritiam requirit, & ab Alchymistis primum inuenta est. Olea verò vulneraria ab antiquis dudum ante in vsum recepta sunt: nam cùm quibusdam vnguentorum forma ac mellis, corpus non vsque adeo placeret, de commodiore forma remedijs cogitarunt, & an oleum, facultates florum, radicum, ac herbarum, sic quoq; combiberet periculum fecerunt, nec sine successu quidem: nam experientia edocti sunt, commodius hoc quàm illic fieri posse, breuiq; tantum creuit horum oleorum vsus, vt omnia reliqua remedia in desuetudinem, ac contemptum venirent. Vbi ea in vsum adhibebantur, lauandū prius vulnus erat, pòst infundendum oleum, ac demum deligan-

Balsami compositio ab Alchymistis primum reperta.

Oleorū vsus vnde tantopere creuerit.

Olea vt adhibenda.

dum, huius curandi rationis Christus in Euangelica parabola, de vulnerato & Samaritano meminit quoq;, magno argumento huius artis antiquitatis & præstantiæ. Posterioribus seculis Chemistę cùm destillatis oleis, plus quàm simplicibus tribuendum putarent, reiectis simplicibus, destillata pararunt, & ob artificiosam præparationem Balsami nomine appellarunt: Quibus etsi plus virium tribuam quàm simplicibus, experientia tamen diuturna didici vulgatam Chemistarū destillandi rationem, per laterum commixtionem reprobandam esse, & eam vsurpandam, qua sine omni admixtione aliorum corporum per Retortam destillantur: in quo opere perficiendo, accuratè spectandum, vt vbi Spiritus progredi, vel color olei in magis rubicundum mutari cœperit, desistamus, ne alieno colore, vel sapore, aut odore ipsum imbuamus. Eadem ratione Chemistæ in olei Therebintinæ extrahendo peccarunt: nam illorum more paratum, calidius est, quàm vt carnis generationem in vulneribus promouere posit. Itaq; si tu id parare velis, vti de oleis monuimus, destillabis, & habebis Balsamum nobilissimū pro neruorum vulneribus curandis.

Balsami nomen vnde.

Chemistarum error in præparatione Balsami.

Oleum Terebinthinę vulgare improbatur.

Attentatum quoq; idem est in Gummi, cera, Resina, &c. destillandis, sed sine successu. Itaq; huius formæ remediorum, quatuor sunt differentiæ: oleum scilicet simplex, & destillatum: item Terebinthina simplex & destillata. nos singularum specierum, quasdā formulas selectiores exempli causa annotabimus.

OLEVM ET TEREBINTINA SIMPLEX *pro vulneribus, quæ & destillari possunt.*

lt. c. 195.

Recipe Corporis, id est, olei vel terebintinæ lib. j. fl: camomillæ Rosarū rub: prunellæ ana M. j. fl: Hipericonis M. iij. fl: cētaureæ, chelidoniæ ana M. ss. mixta omnia ponātur ad solē per duos menses, hoc oleo seu Balsamo mira præstantur in vulneribus præter omnem dolorem, si placuerit poteris sequenti anno, eosdē flores, in eodem oleo denuo macerare, & habebis medicamentum nunquam satis laudatum.

ALIVD.

Recipe Herbarum Ophioglossi, Limonij minoris, Agrimoniæ, Saniculæ ana M. j. fl: Hyperici M. ij. rad. Symphiti M. ss. vermium terrestrium mundatorū numero 100. olei vel terebenthinæ, quantum sufficit pro maceratione omnium, sistantur ad solem, ad tempus legitimum digestionis, & vtere. Possunt istis oleis imponi quoq; Mummia, Mastiche, Thus & Mirrha, sed in istis modus seruandus est (quòd olea flores lubentissime recipiant: maximę verò facultatis sunt flores Hiperici.) Quidam viride æris, limitaturam

Fl: Hyperici commendantur:

terri

ferri & similia (quæ tamen suis de causis mihi displicent) iniiciunt: ab istis vt tibi caueas, moneo.

Semina.

Notare & hoc conuenit, semina earum plantarum, quæ oleis iniiciuntur, si contusa per hyemem calidiore in loco in oleis macerentur, ea multo efficaciora reddere.

BALSAMI VVLNERARII FORMVLA.

Fernicis vsus in vulneribus.

Mammarum inflammationes.

Recipe olei oliuarum lib. ß. Terebinthinæ quartar. j. flor. Hyperici quantum sufficit ad implendum, florũ Verbasci tertiam partem ad fl: Hyperici, Vini albi generosiss: sextarium vnum & semis, decoquantur ad consumptionem vini, postea ad tempus legitimum insolentur, hoc Balsamo nunquam te sine mirando successu vsurum tibi persuadeas. Quemadmodum diuersis temporibus varia remedia inuenta sunt, sic vernicis præparatio singulare remedium humano generi aperuit. Namq; ij qui Fernicem parabant, eius experimentum vtile in Mammarum inflammationibus, & alijs vlceribus malignis, fecerunt: atq; hinc vlterius progressi, enumeratis herbis ac floribus impositis, ad vulnerum curationem felicissime adhibuerunt. hæc formula quia crassior, diuturniorem insolationem requirit: nihilo tamen reliquis deterior est, si Mastiche, thure ac Myrrha adiectis digeratur: & vbi aliquãdiu in digestione perstiterit, Mummia quoq; ei adijciatur. Obseruandum quoq;, Fernicem, si ex oleo vulnerario, cum vino Carabe, ac Mastiche percoquatur, multò generosiorem reddi.

Humanæ medullæ vsus.

Axungia humana.

Thymalli piscis axungia.

Progressu quoq; temporis, nec istis contenti homines, medullas quoq; cum dictis herbis permistas, ad solem in oleosam quãdam formam reducere conati sunt, quod dum faciunt, alter alteram præfert alijs, tandem experientia edocti, humanam optimam esse, post hanc ceruinam, in harum defectu vitulinam præferendam didicerunt. Sic & axungiam seu pinguedinem animalium, simili ratione in olea resoluere optimo successu tentarunt, atq; in hoc genere humanam primas tenere, post caponis & gallinæ non inutiles esse cognouerunt: inter pisces tamen nullius axungiam præter quàm Thymalli vtilem repererunt, ex qua præstantiss: oleum vulnerarium parari consueuit. Fernicem, cuius superius meminimus, si ex oleo vel Terebintina destillatis confeceris, nobiliorem experieris, quod & hîc monere placuit. Formulas Balsamorum ac oleorum plures nõ describo, quòd sciam me præstantissimas omnium proposuisse, tu si alias desideres: obseruatis superioribus canonibus, facilè necessitate postulante eas conficies.

DE VVLNERVM CVRATIONE PER MEDICAMENTA expurgantia (vulgo mundificatiua dicta.)

CAPVT V.

Quandoquidem natura ipsa, Balsamum qui vulnera curat, interius in se reconditum circumfert, vt nil præter mundationem, ad vulnus curandum deesse videatur: de ea quoque pauca admonere non inutile forsan fuerit. Videmus enim canes lingendo vulnera sua curare, nulla alia ratione, quàm quòd ea expurgent, quos imitati prisci homines, vulnera sua, manuum præcipuè, frequenti linctu pulcrè curarunt: verum successu temporis delicatiores facti, à linctu abhorruerunt, ac vrina vulnera lauare cœperunt: sicque carnosa vulnera facile curauêre: sed quia fœtorem vulneribus conciliabat, & frequentem deligationem requirebat, pigritia ducti, & hanc reliquerunt, ac ad vinum cōfugerunt, quod etiamsi non contemnendum esset, tamen in magnis vulneribus sufficere non poterat, tandemque ad aquam salsam progressi, eam vtiliter tum hominibus, tum bestijs adhibuerunt: verum ne hæc quidem diu durauit etiam, sed in eius locum successerunt sequentia mundificatiua.

Canes linctu vulnera sua curant.

Mūdificatiua varia.

Vrina.

Vinum.

Aqua salsa.

Primum, in vino decoxerunt aliquas herbas vulnerarias, modico salis adiecto, eoque decocto, vulnus ipsum lauarunt, tandemque emplastri loco fauos contusos imposuerunt.

Alij aluminata aqua, adiecto pauco atramento, vulnera curarunt. Quidam succo plantag: ac Chelidoniæ pauco sale adiecto vulneribus medicari solent: sunt enim non paucæ herbæ, quæ solo succo vulnera glutinant. Arabum vulgus sale cum melle ad vulnera sananda vtitur. Istiusmodi curationes etiamsi tardè fiant, tamen, quia periculo ferè vacant, vulgò gratiores existunt, contempta interim pseudomedicorum curandi ratione. Sunt & alia, quæ secretiore quadam natura vulnera expurgandi prædita sunt, vti Persicaria, quæ si in aqua lota vulneri imponatur, ipsū sanat ex insita salis facultate, sed de ea plura in capite de operationibus cœlestium dicere animus est.

Persicaria occulta vi vulnera expurgat.

Huiusmodi vilia remedia videntur, viles tamen operationes non habent, sed plus istis effeceris quandoque, quàm magnificis illis ac prolixis pseudomedicorum descriptionibus. Huius tamen te meminisse volo, hoc capite, notatam curandi rationem in ijs tantum vulneribus sufficere, in quibus nulla grauiora symptomata ægros molestant, vel quæ non nimis magna sunt, nisi forsan æger optima sit corporis constitutione.

DE EMPLASTRIS PRO VULNERIBUS, *& puncturis curandis.*

CAPVT VI.

Empla-

EMplaſtrorum compoſitio, etſi ferè exotica ſimplicia requirit, nihilo minus tamen præſtantia apud nos fieri poſſunt emplaſtra, quod Diuina gratia, ſic regiones omnes totius orbis inter ſe comparatæ ſint, vt altera alterius defectus facile reſtituat, ac compenſet. Horum ergo compoſitionem in præſentiarum docere placuit, quòd etſi iam antea enumeratæ medicamentorum, formæ ad omne vulneris genus tollendum ſufficiant, tamen ſingularem quandam vim contra ingruentia ſymptomata emplaſtris ineſſe cognouerimus. Quoniam verò & noſtratia quædam ſimplicia ſymptomatis non minus occurrunt, ea nos ſingulari libro paruæ Chyrurgiæ diſcripſimus: hîc de Emplaſtris ſolum ſticticis locuturi. Inuentionem & originem multorum remediorum, vti ad mechanicos artifices ſuperius retulimus, ſic in Emplaplaſtrorum inuentione plurima illis accepta ferimus: namq; figuli Lythargiri vires, fabri ferrarij Crocum Martis, ærarij fabri Squammam æris primum docuerunt, ac huiuſmodi documenta, Experimenta vocarunt. Alchymiſtæ quoque mira iſtis in rebus didicerunt ac docuerunt, expertiq; ſunt, vt in Minio ac Ceruſſa, alijsq; quæ hîc ſcribere nil opus eſt. Hos ſecuti philoſophi, qui horum ſimplicium vires deſcribêre, & compoſitionem machinari auſi fuerunt: ac primum quidem ex cera & oleo ſimplicia parauerunt emplaſtra, quibus deinde (quod minimum efficaciæ ijs ineſſe perſpicerent) alia, vt Minium, Ceruſſam, rubiginem ferri, Squammam æris, ac Lythargirum, cæteráque ſimilia adiecerunt, cerotaq; confecerunt: poſtea cùm ne his quidem contenti eſſent, Gummina & Magnetem, quod attrahendi vi prædita ſcirent, cum ſarcoticis pulueribus, vt Thure, Maſticha, Myrrha, ſimilibusq; admiſcuerunt, ſicq; paulatim progreſsi, ſubinde meliora confecerunt, donec miraculoſas etiam curationes iſtis emplaſtris præſtarent. Verum ſophiſtarum ac pſeudomedicorum malitia hæc quoque tandem corrupta ſunt & adulterata, quorum vt nequitia prodatur, antiquorum emplaſtra conficiendi rationem in publicum proferemus. indigna enim ſunt, quæ diutius lateant: nam medicum à Deo ad ſalutem ægrorum, non pro theſauris reponendis, (quod pſeudomedicis iſtis peculiare eſt, creatum ſcimus. Sed iam ad emplaſtra pergamus.

Emplaſtra Germanica.

Sticticum emplaſtrum aliàs pro punctura Germ: Ein Stichpflaster.

Experimenta Mechanicorũ artificum.

Vulgatiſsimus emplaſtro conficiendi modus, apud antiquos fuit talis. Recipe Ceræ lib. *j.* picis Græcæ quartarium *j.* colliquatis inuicẽ, & adhuc modice calentibus inſperge pul: ramẽt: lap: Carneolæ, Corallij vtriuſq;, Magnetis, Molybdenæ ana ℥ ſs. Carabe, Maſtiches, Thuris ana ʒ v*j*. Myrrhę, Mumiæ ana ℥ ſs. poſt adiectis ℥ *j*. Terebintinę agitẽtur, dum refrixerint omnia, tandẽ malaxẽtur,

Emplaſtra antiquorum, vt parari ſolita.

pinguedine thymalli piſcis, ac reponatur ad vſum. Poteris hoc emplaſtro vti optimo ſucceſſu, non in vulneribus ſolum, ſed etiam in quibuſuis vlceribus malignis.

ALIVD.

Recipe Cæræ virgineæ lib. *j.* picis Græcę tantundem, Terebinthinæ q̄rt. *j.* colliquatis ad ignem inſperge pul: Maſticis ℥ iij. ſuccini ℥ ſs. ſtent ad lentum ignem quarta horæ parte, poſtea adijciantur pul: Myrrhæ, Thuris ana ℥ ſs. Mummiæ ℥ ij. Aloes Epaticæ ℥ *j.* ſs. Camphoræ ℥ ſs. agitentur probe, donec refrigeſcant omnia, tandemq́ iam dicta pinguedine malaxentur, ac reponantur ad vſum, valet mirifica ad puncturas curandas. Aliud quod glandes, tela, ac armorum fragmenta extrahit. Recipe autem Cerę lib. *j.* colophonię, picis ſutorum ana q̄rt. *j.* liquefactis adijciuntur Gummi Ammoniaci ℥ ij. Bdelij ℥ *j.* Magnetis ſubtiliſsime pulueriſati ℥ v, ſuccini ℥ iij. mixta omnia malaxantur cum oleo ouorum, ac reſeruantur ad vſum in extremis malis, tum pro vulneribus perperam curatis glutinandis. Præter iam dictam rationem, alius eſt emplaſtra conficiendi modus, ſcilicet, cùm cerotis alia medicamenta adijciuntur, eaq́ in emplaſtra rediguntur: vt ſequitur.

Alius componendi modus.

Recipe Ceræ, Lythargiri, olei communis, ana lib. *j.* fiat Cerotum, cui adijce.

Ammoniaci, Bdelij. ana ℥ ſs. Galbani oppoponacis ana ʒ. vj. diſſoluantur in aceto, ac percolata, rurſus ad iuſtam ſpiſsitudinem recoquãtur, & cum ceroto, ſuperius vnitis ac permixtis inijce, pul: Molybdenæ, Coralij vtriuſq́, Magnetis ana ℥ *j.* ſs. Thuris, Maſtiches ana ℥ *j.* Terebinthinæ ℥ iij. olei anethini ℥ ſs. fiat emplaſtrum ſecundum artem. Vel:

Recipe Oppoponacis q̄rt. *j.* perpurgetur (vt dictum eſt) ac cum Ceroto miſceatur: tum ℞ Mummiæ ℥ iij. Ariſtolochiæ ℥ ij. Maſtiches, Thuris, Myrrhæ ana ℥ ſs. Terebinthinæ q̄rt. *j.* Olei Laurini ℥ *j.* Cãphorę ʒ ij. malaxentur oleo camomillæ, & fiat emplaſtrũ. Vel: Recipe Ammoniaci perpurgati ℥ v. ſang: draconis ℥ ij. Colophoniæ ℥ iij. picis naualis ℥ *j.* Thuris, Maſtiches ana ʒ vj. Myrrhæ ℥ *j.* Terebinthinæ ℥ iiij. malaxentur oleo laurino.

Hactenus proſecuti ſumus emplaſtrorum, tum inuentionis modum, tum duplicem componendi rationem, ea facilitate, tantoq́ cõpendio, vt iam cuiuis promptum ſit, reiectis erroneis pſeudomedicorum compoſitionibus, alias præſtantiores excogitare. Ego certe præter dicta emplaſtra, longo vſu hoc quod ſequitur cõprobaui efficaciſs: eſſe.

Emplaſtra Paracelli viualia.

Recipe Ceræ virgineæ, olei vulnerarij noſtri ana lib. *j.* ſs. Lythargiri auri lib. *j.* plumbi loti lib. ſs. fiat Cerotum, cui adijce Fernicis cum

cis cum herbis parati (de quo supra) lib.ß. Terebintinæ quartariū j. gummina ac pulueres superiorum descriptionum quæcunq; placuerint, malaxentur cum Balsamo vulnerario, ac fiat emplastrum secundum artem. Alia præterea stictica emplastra, multa experientia comprobaui, quorum descriptiones, in secundum nostri operis tractatum de vlceribus reseruabimus, quod ea non tam vulneribus quàm vlceribus curādis prosint. Decebat quoq; emplastra pro deprauatis, ac perperam curatis vulneribus sanandis describere: sed quia de ijs copiose in minori chyrurgia disseruimus, eo studiosum lectorem ablegamus. Cæterum obseruandum, mala, quæ istis non vincūtur remedijs, alio modo attentanda esse, si modo poßibile sit: namq; ad impoßibile non extendit medica ars. vt exempli causa, latentes tormētarios glandes, latentiaq; tela, nec emplastris, nec alijs remedijs extrahi posse scimus: ab istis ergo abstinendum. Hæc itaque de emplastris dicta sufficiant: nam de istis hoc certò polliceri possum, eorum vsu nunquam non optato fine potiri posse Medicum. Illud quoq; in more positum habeo, vt emplastrum compositurus, prius Lythargiri satis magnam copiam cum Fernice ad horas 10. decoquam in massam, quæ in puluerem redigi poßit, ex eaq; Cerotum parem, hincq; emplastra, eo quo meminimus modo.

Nota.

DE PVLVERIBVS TRAVMATICIS.

CAPVT VII.

TRaumatici pulueres, olim in vsum recepti sunt, à serpentum exemplo, quos quandoq; dissectos, cùm semetipsos rursum cōglutinare herbis quibusdam homines viderent (quas deinde ab effectu SERPENTARIAS vocarunt) Eas herbas dein in puluerem redactas, ad glutinandas etiam abscissas corporis partes vsurpandas putarunt, puerili certè ratione, quòd rem male distinguerent: nam hominis partes, motus, atq; vitæ principium non seorsim obtinent, quemadmodum in reptilium diuersis partibus fieri videmus. Adhæc serpentes seipsos vel linctu, vel masticatis huiusmodi herbis impositis, curare suspicio est: mirandis enim virtutibus à natura dotati sunt. Quos etiam si Empirici studiosè imitari sunt conati, operam tamen luserunt: etenim viuum cum mortuo nullam planè communionem recipit: interim tamen dum in illorum inquisitionem intenti sunt homines, hoc repererunt Senectæ anguium mirificam quandam vim inesse ad vulnerum curationem: vt hinc non dubiam coniecturam facere liceat, serpentes magis senecta sua se curare, vel alia aliqua insita vi, quàm herbis, cùm id ante receptum sit, naturalem Balsamum vulnera curare. Hoc

Serpentariæ herbæ.

Senecta anguium.

Hoc argumento ducti Empirici, Senectæ anguium (quod nullas alias huiusmodi herbas cognoscerent) suendorum vulnerum vim tribuerunt: nec istis contenti, alia quoque experimenta fecerunt: ea enim ætate, nullus erat fili & acus vsus in futuris faciendis: verum cùm & hanc suendi formam recepissent, nec ea tamē vtilis esset, perrexerunt alia, quibus labia vulnerum contrahendi vis esset, inquirere, tandemque voti cōpotes facti, pulueres ac succos tales repererunt, qui vulnerum labia contrahendo sibi contigua redderent, naturamque in glutinando adiuuarent. Eo autem nomine pulueres isti potiores sunt habendi, quòd vna opera, summum, imum, ac mediū vulneris, per eos natura glutinet, quod in potionibus, oleis, vnguentis, ac emplastris non præstare potest, sed saltem ab imo, & intrinsecus exteriora versus facere cogitur. Notandum vero, in vsu horum puluerum illud est: Quòd etsi eorum operatio velocissima existat (nulla enim alia remediorum forma citius glutinat) ab ijs tamen abstinendum esse, vbi symptomata aliqua grauiora vrserint, vt puta phlegmone, febris tumor durus, hæmorrhagia, &c. quòd istis scilicet actio medicamenti impediatur: vel igitur intermittendi pulueres sunt, vel istis symptomatis prius incumbendū.

Puluerum præstantia.

Puluerum differentia triplex.

Pulueres isti in triplici differentia sunt: vel enim ob siccitatem constringunt, vt Bolus Armenus: vel alia de causa, vt Acatia, id est, succus prunorum agrestium immaturorum: astringunt, vel glutinis instar coniungunt labia vulnerum, vt Tragachantum. Nec verò bases solum harum compositionum consideranda veniunt: sed & alia corrigentia & ingredientia, quæ naturali balsamo nutrimentum suppeditant. (Sequuntur formulæ triplices.)

I. Recipe Boli armeni veri quartarium j. dissoluatur in aqua Aluminis, quantum sufficit, destilletur, dein alia superfundatur aqua, ac denuo elambicetur, itereturque toties, donec Bolus in oleum degeneret, qui ad Solem dein exsiccatus, ac in puluerem redactus misceatur cum ℥ j. Thuris, ℥ ß. lap. Carneoli ʒ ij. Mumimæ: omnia in pul: redacta, bis quotidie vulneri inspergantur, ac emplastrum sticticum superimponatur. Valet ad vulnus sanandum & præcauenda symptomata supradicta. Oleum iamdictum, quemadmodum & oleum Saturni, & oleum de croco Martis, ac de ære vsto tantæ sunt efficaciæ, vt verbis exprimere non possim, præcipuè in cauendis symptomatis.

II. Alius: Recipe Acatiæ, succi Gallarum immaturarum ana partes æquales, coquantur ad consistentiam Electuarij, pòst insperge pul: rad: Symphiti maioris octauam partem, coquātur in aqua aluminis, denique ad Solem exsiccetur, redigaturque in puluerem. Hoc puluere nunquam vteris sine emplastro, quòd de Symptomatis superuenturis periculum sit.

De

De Tragagãto quod diximus, exempli causa, verius diximus: nam in huiusmodi puluerem redigi non potest. Ego non rarò & certe optimo successu, latomorum lutum linimenti instar vulneribus adhibui, lutum autem Ægyptio more paratum esse debet, scilicet, vt in humore actionem suam perficere possit. Soleo loco olei lini, oleum traumaticum ex oleo lini paratum, tum loco calcis, Corall: alb: vstum recipere. Sunt & alij pulueres, qui etsi non admodũ artificiosi sint, tamen quia in aliorum defectu vsurpari possunt, aliquas paucas eorum formulas describam: non enim delector copiosis Receptarum descriptionibus. Recipe Thuris, Myrrhæ, Masticis ana ℥ ß. Corall: rub: ʒ ij. aloës Epat: ℥ ij. descriptionis superioris pul: ad pondus omnium fiat puluis. Alius: *Lutum lapidarum.*

Recipe Acaciæ, succi Gallarum immaturarum, succi Saniculæ, succi Clematidis, succi Ophioglossi ana ℥ v. exsiccentur ad solem, interim dum siccantur, adijce Gummi Ammoniaci perpurgati ℥ ij. omnia exsiccata redigantur in puluerem.

In vsu puluerum horum præscribenda erit ægris diæta ad siccum declinãs, cum pauco potu. Cætera simplicia quę vulnera constringunt, quia ferè arte Chemica parantur, ad suum locum reseruabimus. *Victus ratio.*

DE VULNERUM CURATIONE PER *cœlestes operationes.*

CAPUT VIII.

Artes quædam Chyrurgicæ, à primis Astronomiæ cultoribus inuentæ sunt, quibus admiranda (virtute æthereca) in vulneribus præstabant. Verum eæ post obitum antiquorum Magorum sic deperditæ sunt, vt vix aliqua vestigia supersint amplius. Ars autem cœlestium impressionum erat, vt actionem influentem in corpoream aliquam substantiam deducerent, in qua deinde vigeret. Res exemplo declaretur. Semen Rosæ, virtutem & naturam rosæ obtinet, nec tamen Rosa adhuc est, sed vbi ipsum in terram cõiectum germinauerit, tum demum Rosam producit. Eadem ratione cœlestes quædam virtutes ac actiones existunt, quę in gemmas, quæ Peantides & Gammahẽ (alias gemmæ huyæ) vocantur à priscis Magis sunt seminatæ, hincq; ortæ postea, non secus, ac semen quod ex arbore decidit ac regerminat. Hæc illa veterum Ægyptiorum, ac Persarum Astronomia extitit, qua gemmas cœlestibus virtutibus ornarunt. Neq; vero ista statim adnata reputanda sunt: nam si cœlum pestem aliosq; morbos nobis immittere credimus, cur non benignas eius virtutes nobis communicari speremus? Similiter si in hominum corpora agit cœlum, cur nõ in lapides quoq; tela sua torquere putemus? Huiusmodi cœlestibus spiculis plurimi tangun- *Magica experimenta antiquitus excelluerunt.*

naturalis enim cœli hæc est actio, diuersa tamen ab actionibus Elementaribus. Sed de omnibus istis copiose in nostro libro Magico dißeruimus. Admirari itaq; amplius tantopere non debemus, cùm iam naturaliter ista fieri non negemus vltra, manifestum etiam est, Carneoli virtutes non à terra ortum ducere, sed cœlitus implantari, sic Sapphyri, sic vngulæ Onagri, sic cornu Monocerotis, plurimorumq; aliorum corporum vires solummodo cœlestibus influentijs tribuendæ veniunt. Hinc illa dubitatio dissolui potest, cur idem remedium eodem in morbo, diuersis corporibus non similiter efficax sit. Nam non omnes morbi cœlestes sunt: itaq; vbi Elementares morbi sunt, Elementaria remedia: vbi cœlitus demissi, cœlestia adhibenda erunt. Patet ex hoc loco etiam, cur cùm tot aduersus pestem Experimenta habeamus, in paucißimis tamen ea prosint. Etenim vel cœlum adeo vehementer, ac quasi violenter agit, vel remedium est, quod contra cœlum nō pugnet, sed tantum agit solummodo, quantum ex Elementorum crasi agere natum est. Opera igitur danda est Chyrurgo, vt vires Gemmarū, herbarum, Radicum, ac seminum cœlitus infusas accurate cognoscat: nec horum solum, sed & characterum ac verborum quoq;: istis namq; & glandes scloppetorum latentes, tum telorum ferramenta, quæ nullis alijs remedijs cedunt, extrahuntur mirabili plane artificio. Nec quemq; deterreat vulgi de istis opinio quòd præstigiatricem superstitiosam, ac prohibitam hanc artem proclamat. non inficias eo, exorcismos, cruces, &c. odium mereri: nam & ego ea ab arte exulare iubeo. Nam in Radicula operationem perfici sine exorcismo manifestum est. De istis hæc hactenus publici commodi causa admonere placuit: quæ etiamsi paradoxa sunt, vera sunt tamen & perfecta: omne enim Perfectum à Deo, à quo omnia sunt creata, & sine quo nihil existit.

Magicus liber Paracelsi

Pestis cur tot antidotis non euincatur.

DE SVBLIMATIS QVIBVSDAM AC DEstillatis ad vulnerum curationem pertinentibus.

CAPVT IX.

Chemicam artem ad naturæ defectus sarciendos inuentam esse, nemini dubium esse putamus. Nam natura etiamsi præstantissima plurima suppeditet remedia, quædam tamen produxit imperfecta, ac cruda, quibus perficiendis separatio adhibenda est, qua purum ab impuro liberatur, vt tandem vires suas perfectè ostendere poßit. Hanc artem sic callere Chyrurgum volumus (vti sutorem rationem atramenti parandi scire oportet) qui nisi sciat, Chyrurgi nomen nunquam merebitur. Plurimum namq; refert quomodo medicamenta præparentur, vtq; ad summum actionis gradum perducantur: etenim nō quemadmodum res est, sed vti esse debet (id est,

Chemiæ præstantia & necessitas.

perfectiſs:) vſurpanda venit. Deus enim non vult tam oſcitanter Medicinam tractari, ipſe quidem Remedia creauit, ſed à nobis preparari voluit. Siquidem in labore ac ſudore faciei pane veſci nos iuſsit. Itaq; ars Chemica non repudianda erit Chyrurgo.

Poſito nunc eo, medicamentis præparationem adhibendam eſſe. Notandum, quòd etſi præparationis modi plurimi ſint, duos tamen, Sublimationem ac Deſtillationem ad vulnera curanda ſufficere. Nam etſi Reuerberatione, Calcinatione, ac Diſſolutione magna vis medicamentis accedat, Arcana tamen illa, quia ad alias curationes referuntur, alibi ſcribenda ſunt. Paucas harum deſcriptiones hic annotaturus ſum, quòd paucus earum hactenus vſus fuerit, & apud vulgus ieiuna experientia. Nam donec Medici, pharmacopæorum præparationibus contenti erunt, nil laude dignum vnq; proferent. Et Alchymiſtæ (nam iſti admiranda experiuntur) dum morborum cognitionẽ ſibi comparauerint, nil ſuis remedijs etiam præſtantiſsimis, efficient. Omnino enim cõiunctas artes eſſe oportet Medicinam & Chemiam, ſi modo fructum aliquem inde ſperamus. Sequentibus igitur verbis ſedulo animum aduerte. Antimonium itaq; miranda virtute pollet in ſanandis vulneribus, quibus Carcinomata, Fiſtulæ, ac Syreon, &c, complicãtur. Cuius ſecrẽtum quia penes me eſt (non enim puto extare in iſtis caſibus, præſtantius, nobilius, certius aliquod remedium) publicare non dubitaui. verum quoniam praxis difficulter ſcripto profertur, moneo vt preparandi modum apud Chemiſtas addiſcas: nam te indignum foret, præmanſum mandere. Videbis illic ex lib. j. parari ℥ ij. olei Antimonij. Recipiunt autem illi Antimonij lib. iij. Salis gemmæ in calcem redacti tantundem, deſtillant per Retortam, in Athanar, id eſt, igne fortiſsimo per 3. dies, & 3. noctes, & prodit oleum rubicundũ Antimonij præſtantiſsimum, artis Chemicæ ſecretum nunq; ſatis laudatum, in deſperatis vulneribus. Ab huius tamen vſu abſtinendum, vbi non complicata fuerint, Carcinomata Fiſtulæ, &c. Similiter Venerẽ ſublimatione tãtas vires acquirere experti ſumus, vt iã cũ Antimonio de prestãtia certare audeat. Eius preparatio talis eſt: Venus cũ Mercurio, in calcẽ redigitur, calx deinde aque fortis aliquantum combibere ſinitur, pòſt denuo exſiccatus, cum duplo ſalis communis in Reuerberatorio ſublimatur, & aſcendet puluis viridis, leuis ac ſubtilis, qui in vulnera inſperſus emplaſtro ſtictico impoſito, omnia vulnera curat, quibuſcunq; tandem malis ea grauata ſint. Huiuſmodi virtutes pluribus alijs Metallis, ac Mineralibus inſunt, quæ ſola præparandi ignorantia ignorantur: quàm vero Medico turpe ſit, iſta ignorare, quilibet ipſe iudicet. Hinc certè medicinæ contemptum originem duxiſſe certum eſt: hinc Medici preſtigiatores ac improbi homines habiti ſunt. Incumbendum igitur

Alchymiam Medici, Medicinam Alchymiſtæ diſcant.

Deſtillatio Antimonij.

Sublimatio Veneris.

tur omnibus in id est, vt suæ artis perfectionem sibi proponant, quàm studio, opera, ac sedulitate se comparare posse sibi persuadeant. Ante omnia verò experientiam comparēt, qua si destituantur, & artem & Artificem contemni sciant: comparabunt autem eam non in anilibus artibus, sed in præstantibus illis, quales de Venere & Antimonio annotatæ iam sunt, tum in iusto adhibendi modo: nam ridiculum est præsentibus nobilissimis remedijs eorum genuinum vsum ignorare.

DE SANGVINE SISTENDO

in vulneratis.

CAPVT X.

SAnguinis fluxum prohibiturus, ante omnia ægri complexionē, naturam, venarum situm, tempus, horam, iram, vulneris dispositionem, &c. considerabit. *Quę confideranda antequam sanguinem sistas.* nam si in sano corpore, quanto magis in ægro hæc contemplanda erunt: siquidem quandoque contingit, vt huiusmodi fluxum sistere impossibile sit: quod si quis eum violenter supprimere conetur, symptomata aliquod accerset, hemorrhagia longè grauius. quamobrem in istis casibus naturalis virtus omnino spectanda erit. Commune itaque axioma Medico obseruandum: quòd sublata causa, tollatur effectus. Quare si ex IRA vel FEBRE hemarrhagia concitata sit, cùm in huiusmodi dispositionibus natura remedia respuat, Iracundiam ac appetitum prius sedare necesse habemus. Si motus causa, sit quies: si repletio, inanitio imperādaerit, sicque semper contraria dispositio inducenda: quemadmodū si celestis constellatio in causa sit, eam prius finiri oportet. Nisi enim ista prius curentur, lethales fieri possunt hemarrhagię. *Hemarrhagiæ lethales.* Nemo eum curabit, qui ipse curari non vult: nemo cuiusquam iram sedabit, nisi ipsa remittat, & sic de alijs: res exemplo clarior fiet. Ebrius si vulnus accipiat, vapores tum magis caput petunt, capitisque venas replent, & ipse sæuit magis: Ebrietatem tamen nemo est, qui interim curare possit. Et per consequens, hemarrhagiam ab Ebrietate natam curare difficile erit. Ista Chyrurgos obseruare decet, ne impossibilia & arti & naturæ polliceantur. Ex dictis colligitur, sanguinē nunquam sistendum, vel sistere attentandum, vbi ex commemoratis causis fluxerit: *Sanguis in quibus sistendus, vel minus.* nam hic nec amuleta, nec characteres, nec cauteria, nec deligaturæ quidque prosunt. Et etsiamsi nonnunquam sistatur sanguis, vel grauiora symptomata ingruere, vel tabem, aut paralysin membri subsequuturam esse sciendum erit. Si enim in sanis venæsectio inconcinna, paralysin, tabem, atrophiam, &c. efficit, an nō in vulneribus idem fieri credamus? Vulnere vero sanguinem profundente, vbi ista mala non adsunt, sistere ipsum licebit, nec tamē prius, quàm iustam aliquā sanguinis copiam profuderit: ea autem

quanta esse debeat, diuturna experientia te edocebit. Et vt summatim dicam, quando & quomodo sanguis sistendus sit, scias, omnem eam mensuram, in medicamento, vulnus curante sitam esse, siue oleum, siue vnguentum, siue emplastrum, siue tandem Balsamus illud sit: nam ipsum si legitimum sit, sanguinem tum demum fluere prohibebit, vbi eius quantum satis est profluxerit. Nam omnia quę hic fiunt suo marte, salubria, quæ coacte, periculosa putanda sunt.

Plethoricorũ euacuatio per fluxum sanguinis.

Accidit quoq; non raro, vbi corpus plethoricum est, non prius sanguinem sisti, quàm plenitudo ad vasa euacuata sit: item in calidiore temperatura, idem quandoq; euenit. His in casibus, supprimere nec difficile, nec periculosum est, quod si non succedat, cogere etiam licebit, quòd inter duo mala, mortem scilicet & periculum minus malum deligendum sit: facilius enim remedium contra symptomata, quàm contra mortem reperitur. Ante omnia verò membra calida seruare, & ambientem frigidum deuitare, semperq; Emplastro stictico tectum seruare vulnus conuenit: ipsum enim & symptomata præcauere, & sanguinem, vt facilius sistatur temperare, efficax est.

Varices si sanguinem fundant quid agendum.

Notandum quoque si casu varices, aut alioqui intortæ venæ aperiantur, nil admodum de sistendo sanguine cogitandum esse, quòd huiusmodi euacuatione plurimum prauorum humorum natura deponat. Memoratis conditionibus obseruatis, si ars iubeat hæmorrhagiæ occurrere, etiamsi plurima sanguinem sistentia ad manus sint, tu tamen vt summam spem in Sticticis emplastris reponas moneo. Cæterum (vt & hoc moneam) in temperatis corporibus, nunq; sollicitum de istis esse oportere, cùm natura per se sanguinem vtilem reseruet, extra dubium esse putamus.

SEQVVNTVR SIMPLICIA SANGVI-
nem cohibentia.

1. Crocus Martis subtilis: Reuerberatus.
2. Æs vstum instar Croci Martis paratum.
3. Farina volatilis insperſa, vt cũ sanguine mixta obstruat.
4. Pili leporini, & præcipue sub cauda.
5. Muscus craniorum cadauerũ.
6. Carneolus suspensus vel in manu detentus.
7. Cinis Ranarum.
8. Hæmatites lapis.
9. Dysenterica remedia.
10. Lana seu Xylon in putamine nucis alligatum vulneri.

Caracteres sanguinem sistũt.

Qui istis remedijs nõ cohibetur sanguis, præcipue vero duobus prioribus, difficulter vel nunq; sistitur: quamobrem tum nil tentandum vlterius, sed expectandum donec vltrò fluere desinat.

Neq; interim contemnenda erit cœlestis operatio, quæ characteribus

perficitur, quam in extremis tentare quoq; licebit. Obſeruandum & illud eſt, ſi dum ſiſtitur ſanguis ad interiora confluere velle videbitur, ſtatim à propoſito diſcedendum eſſe, ne forſan abſceſſus circa interiora fiant. Hæc hactenus de hæmarrhagia ſiſtendâ dicta ſufficiant, quam facile colleticis remedijs conſequi licet, etiam conſentiente natura.

DE SINONIA SEV FLVXV GLVtinis albi ſiſtendo.

CAPVT XI.

Fluxus iſte duabus de cauſis in vulneribus accidit: vel enim ægrorum libidine ac inobedientia concitatur, vel Chyrurgi errore, tum in medicamentis, tum in deligaturis committitur. Haſce ergo cauſas ſi vel prohibuerimus, vel emendauerimus, fluxus iſte facillime præcauebitur: ſin iam adſit inſtar ſanguinis fluentis, de quo iam dictum eſt, ſiſtetur: ſi enim commodis remedijs adhibitis apta deligatura fiat, facile natura ad officium redit, ac ad priſtinum ſtatū reducitur: Hinc diſcas licet quæ medicamenta Chyrurgici remedij nomen mereantur: nempe ea ſaltem, quæ non ſolum vulnus glutinare, verum & omne genus ſymptomatum, ac fluxionum arcere poſſunt. Experimenta ac formulas remediorum, quibus fluxus iſte cohebitur, quia paſsim deſcripta reperiuntur, annotare intermitto, tum quòd plerunq; fallacia ſunt, tum quod ego plus ſpei in traumaticis oleis, vnguentis, ac emplaſtris ponendum putem. Quod ad cauſas & ſymptomata huius fluxionis attinet, idem de ijs iudicium eſt, ac de fluxu ſanguinis: itaq; ſimilis conſideratio naturalis potentiæ tibi incumbit. Cætera quæ ad hunc locum pertinent, alibi copioſius deſcripſimus. Prognoſticon fluxus Sinoniæ, niſi ante ſtatum ſiſtatur, atrophiam, ac paralyſin membri facit. Quod ſuccinctius de hiſce ſcribam, nec operandi modū mihi notum ac familiarem oſtendam, ne mireris: nam res non periculo vacat, ſiquidem enim omnis ſalus in medicamentis ſita eſt illa, vt tibi cōpares moneo: nam illis omnia effeceris, ſin his deſtituaris, malū ægro conciliabis. Itaq; non de ſingularibus experimentis, quæ fluxum hunc ſiſtant ſollicitus ſis, ſed de ijs tibi proſpicito, quę præter hoc, & vulnus ipſum curare queant.

Deligatura apta ichorum fluxum curat.

DE CALORE, FRIGORE, PHLEGMONE, TVmoribus, duritia, decoloratione partis, carne ſupercreſcente, vulnerum ſcilicet ſymptomatis compeſcendis.

CAPVT XII.

Frequens admodum hactenus facta eſt mentio ſymptomatum, quæ vulneribus ſuperueniunt: ea itaq; quomodo declinanda

vel compeſcenda ſint, præſenti capite edocere propoſui. Vulnera ſiquidem placidiſsima, & aſpectu laudabilia, etſi imperitis medicis periculo vacare credantur, talem tamẽ ſemper diatheſin obtinent, à qua facilis ac præceps in deteriora lapſus ſit. Etenim vniuerſali corporis harmonia oblæſa, certe ſpeciales integras manere incredibile eſt: nam exempli cauſa, ſi quis ſympotas plures irritet, is & totum conuiuium diſſoluit, & compotorum quemq; ad iram concitat: ſic gladius tum totius corporis, tum ſingnlorum membrorũ harmoniam ac temperiem corrumpit: nam & hic, vti in exemplo diximus, ſingulæ partes per ſe fremunt. Sed vtut ſit, cuiq; vulneri malitiam coniunctam eſſe, etſi plane aliâs ſymptomatis vacare credatur, putandum eſt. Quia ergo vulneribus ex huiuſmodi agitatione congenita quaſi malicia communicatur, de ea breuiter quædam admonere haud inutile fuerit, quo vulneri ab ea cauere poſsitis. huius itaq; malignitatis, etſi variæ ſint ſpecies, nil tamen artificioſa diſtinctione opus eſt, generaliter ea cognouiſſe ſufficiat. Cognoſcitur autem multa obſeruatione ac inſpectione: aliam enim cognitionis formam meliorem nullam ſcripto exprimere poſſum. Symptomatum ſumma genera tria ſunt, ad quæ omnia cętera tanquam ad capita referuntur: Phlegmone, Spaſmus, ac Caro luxurians. ea vero non ſolum per vim illatis vulneribus, ſed & ſtudio factis, vt quæ à Lythotomis in Hernia, ac calculo veſicæ curando fiunt, (quin iſtis maxime propter loci, ac partis naturam ac ſitum) ſuperueniunt. Ad * Phlegmonem tanq; ad caput, & calor & frigus referuntur, quibus dein durities ac decoloratio ſubſequuntur, omnibus iſtis vnica curatio competit, quæ in generalem vulneris ſanationem includenda venit. Curatio horum etſi multifariam ab alijs pertractata fuit, ferè tamen erroribus ſcatet. Noſtra ratio excellentiſsima eſt, quæ per luſquiamum abſoluitur, vel papauer, aut Lolium. Etſi enim Hyoſciamo plurimum tribuam, nil refert tamen eius loco iſta ſumere, pro conditione ſcilicet & occaſione ægri, ac remediorum. Scio hæc noſtra mitigantia paucis placere, ſed alios ego non curo: experientia enim didici, ſine iſtis non placari naturam.

*Intemperiem forſan rectius.

Intemperiei calidæ curatio.

Nam huiuſmodi in caſibus natura parum admodum, præter quietem, ac doloris ſedationem poſtulat, itaq; vt naturam adiuues, ægro ſomnũ procurabis: is enim dolores compeſcit, vti & in ebrijs ebrietatem edormiri videmus. Canon curationis huius eſt, vt membro quies, corpori ſomnus concilietur. Formula vero remedij talis.

Somnus dolores compeſcit.

Epythema anodynum.

Recipe Rad: Hyoſciami quantum ſufficit digeratur in aceto roſaceo ad Solem, fiat epythema, in eo madeant petiæ lineæ, imponãtur loco dolenti tepidæ, donec dolor quieuerit, Ego luſquiamum

cuius

cuius vires mihi perspectæ sunt, maxime commendo, possunt qui volunt eius loco alia anodyna recipere.

Spasmus insuper (cuius meminimus) frequentissimè vulneribus complicatur, quem per ea quæ neruos confortant pellere poteris, inter quæ primum locum obtinent oleum Terebinthinæ, (quod primo profluit) tum oleum oliuarum, quibus locus affectus & partes adiacentes perungi sedulo debent.

Spasmus vt curetur.

Olei Terebinthinæ vsus.

Luxuriantis præterea, seu supercrescentis carnis memini superius, non quod ei singularem curationem deberi putem, sed vt aliorum ea in re errorem detegerem: cum enim illa non permanentem dispositionem habeat, sed vltrò siue ob medicamenti vim, siue ob ægri plethoricam constitutionem fiat, abeat ac absumatur, nil opus est, eam singularibus remedijs absumere, quod tamen pseudomedici stulto proposito attentant, per Corrodentia medicamẽta, quorum cùm maligna natura sit, actio quoq; violenta & naturæ inimica existit. Quidam alumine vsto, alij vitriolo, nonnulli Auripigmento, sunt qui Mercurio sublimatè ad eam rem vtuntur. Sed hoc efficiunt isti carnifices, vt dum carnem arrodunt, tantam malignitatem vulneri concilient, vt postea vel nunquam, vel difficilimè curationem recipiat. Ego de his hoc præceptum do, vt vbi huiusmodi caro, vel Sireon ortum habuerit in vulneribus, siue ex plethora, siue alia de causa, iuxta receptas hoc libro annotatas, eam tollatis: sic enim nec dolore, nec periculo ægrum cruciabitis. Cætera symptomata vel sub iam dictas regulas referuntur, vel iuxta canones x. & xj. capitum curantur.

DE MEDICAMENTORVM DELECTV, *& adhibendi modo.*

CAPVT XIII.

Medicamentorum vsus non solum in legitima adhibendi ac deligandi ratione, sed & in optimorum aptorumq; artificioso delectu consistit, de quo etsi sæpius hactenus, nunc tamen ex professo dictum sit, pauca quædam scribere constitui.

Obseruabis itaq; remediorum profectum, hunc in modum. Si ex imposito medicamento, dolor ac alia symptomata, præter ea quæ vulneribus necessario superueniunt, accrescant, statim illud amouendum scias. verum distinctione hic opus est: accidit enim frequentissime ex inconcinna deligatura, dolores ac symptomata excitari: quare tum non medicamentum abijciendum erit, sed expectato deligandi iusto tempore (quod ferè xij. horarum est,) ligatura emendanda. Dolores enim si quid aliud studiosè præcauere Chyrurgum decet: semper namq; mali quid portendunt.

An vtile sit remediũ quomodo cognoscatur.

Dolores semper sunt malum signum.

Sæpius etiam monuimus hactenus, puris generationem, ac

fœtorem in vulneribus prohiberi debere, quod certè non nisi per medicamenta fieri poterit. Itaq; si ista generari videbimus, medicamenti vim intendendam esse conijciemus: nam pus ac fætor eo generatur, quòd ipsum medicamentum à malo superetur ac euincatur. Quinetiam si in deterius prolabi vulnus videatur, de immutando medicamento cogitandum erit, namq; mutationes eiusmodi si fiant in vulneribus, certissimum sunt superuenturi symptomatis signum: hinc nisi medicamentum prospere agat, mali quid suspicari possumus. Quapropter obseruandum, quòd oleis traumaticis confidenter vti liceat, quòd eorum vsum fœlicissimus in huiusmodi malis consequatur successus. similis quoq; efficacia est potionum traumaticarum, maximè vbi eæ ex ijs simplicibus paratæ fuerint, quæ omnia membra respiciunt, ac anodyna sunt. Vnguenta operationes quoq; non vulgares obtinent, verum in ijs deligandi tempus xij. scilicet horarum obseruandum erit, sed viij. horæ quandoq; sufficiunt etiam. Catholicum autem hoc esto in omnibus remediorum formulis, vt ea quæ vulneri aduersari videbuntur, remoueantur, atq; si refrigeratione vulnus opus habebit, vt refrigerantia ipsi remedio admisceantur. Nam etsiamsi (quod verè dicere possum) omnium præstantissima remedia hoc tractatu descripta sint, qualia vix tota Europa inueniantur: tamen tam vniuersalia esse non possunt, quin quandoq; vulneri aliquid accidat, quod ipsa compescere nequeant: maximè vero in omnibus refrigerantia desiderari manifestum est. Quin nec illud negauerim, alios oleis, alios vnguẽtis, alios Emplastris, alios potionibus, alios balsamis, alios sublimatis ac destillatis, alios cœlestibus impressionibus magis obedientẽ naturam obtinere: atq; hinc singulas singulorum naturas spectandas esse, nec statim pronunciandum istis hoc profuit, ergo huic cõducet: nam quemadmodum, hominum varia temperatura existit, sic Deus Opt: Max: multa remediorum genera creauit, quibus medicum animum aduertere oportet. Idem intelligendum de iusto medicamentorum exhibendorum tempore, tum ægrorum ad perferenda medicamenta dispositione, in quibus omnibus considerãda morbi cum remedio, tum nutrimenti cum medicamento conuenientia ac vnitio, vti & puris, fœtoris, ac verminationis generatio prohibita, mirificam in operando fœlicitatẽ præstant. Cætera hanc rem concernentia suis locis commodè absoluentur: hîc tria Capita obseruanda. I. Ægri cum medicamento conuenientia. II. Deligandi ratio respectu excrementi. III. Puris, fœtoris, doloris, ac similium præcautio: ista tria namq; rem totam absoluunt, vt negotium nulla iam vlteriore declaratione indigeat. Vnum restat notandum, si in profundioribus punctionibus ac vulneribus, pus colligatur, Lauamento illud expurgandum esse: parato scilicet ex vino, Myrrha, &

Pus ac fœtor in vlceribus vnde sint.

Refrigerantia remedijs omnibus adiungenda.

In remediorũ adhibitione tria spectãda.

Lauamenta.

Sale

Sale coctis, ac per syringam iniectis: iniecto autem lauamento, vulneratum membrum pronum æger habebit vt posseffluere posit, ne forsan interiora rodat: verum artificiū hoc, experientia artium magistra docebit,

SALVBRIA AC INSALVBRIA VVLnera, quomodo cognoscenda sint.

CAPVT XIIII.

QVid casus ac fortuna in vulneribus possint, nō alienum esse à Chyrurgia consyderatione putamus. Fortunæ enim rota, cœlestibus motibus, signis, ac astris subiecta est, sic, vt omnes ipsorum operationes excipiat, siue ea à retrogrado, siue progrediente motu, siue bonæ, siue malæ imprimantur. Vicissim nos in terrestri globo, motu, illi motui aduerso mouemur, occurruntque nobis varia atque diuersa, à quibus alteramur. motus autem iste alius est à vulgari illo Astronomorum motu. *Fortunæ rota.*

Itaque si quis vulneratus sit, si mala aliqua fortuna superueniat, vulnus magis infortunatum efficietur: nam quemadmodū ventum morbosis magis noxium videmus quàm sanis, sic constellationes vulneratis quàm sanis plus obesse iudicandum est. Vocamus autem huiusmodi constellationum aduentum, FORTVNAM, vel INFORTVNIVM: nam ista non necessariò, sed quasi casu eueniunt, quòd scilicet bonum bono, malum malo, vel bonum malo, fortuito iungatur. Itaque vulnera sub Geminis, Virgine, Capricorno inflicta, deterrima sunt: minus noxia quæ sub Tauro & Leone, pòst sub Ariete, inde sub Aquario, Piscibus ac Cancro accidunt. Omnium verò saluberrima sunt sub Libra, Scorpione, ac Sagittario accepta. *Fortuna quid Paracelso.* *Signa cœli quæ salubria, & insalubria, & neutra sunt effectu.*

Sic horæ planetariæ, siue inæquales quæ vocantur, diuersæ sunt, salubritatis respectu: nam Solis hora omnium salubrrima est, pòst Iouis, hinc Veneris, dein Mercurij, postea Martis: insaluberrima autem Lunæ ac Saturni horæ existunt. *Planetariæ horæ.*

Vulnera verò quæ post Nouilunium fiunt, si sub Hypochondrijs sint, deteriora sunt, quàm quæ Luna plena accidunt: quæ verò suprà diaphragma sunt, meliora sunt crescente, quàm decrescente Luna. Sic nocturna diurnis, pomeridianā antemeridianis periculosiora habentur. In mensibus, Martio, Aprili, ac Augusto malignitas summa, Maio ac Iulio salubritas primaria, reliquis omnibus mediocritas tribuitur. Istæ conditiones eo nomine accuratè notandæ sunt, quòd per eas vulnera etiam placidissima, lethalia euadant. Infortunia hæc tamen facilè deuitabūtur, legitimo vsu nostrorum remediorum, quæ præsenti tractatu annotauimus. Sin vulgatis pseudomedicorum formulis vti pergas, non solum non declinabis isthæc mala, verum maiora etiam capiti accersis. Itaque fortuna ac infortunium ratione tēporis, quomodo accidat, exemplo disce.

Viator,

Viator, dum in itinere eſt, malis ſimul ac bonis expoſitus eſt, quæ vel nolens ſi occurrant, recipit, quę ſi non iter faceret, nunquam occurrerent. Similiter aſtra, tempus, ac motus nobis occurruut, prout nos ſub ĳs verſamur ac deprehēdimur, vnde dolores, ſymptomata, aliaq; mala oriuntur: quibus omnibus Chyrurgum intentum eſſe oportet, ne res inter ſe confundat, remediaq; præſtantiſsima aliâs, contemptui exponat. Non ſolum enim is Medici nomen meretur, qui ſimpliciter curare nouit vulnus, ſed is potius, qui omnia quæ vulneri accidere poſſunt, futura præcauere, vel facta tollere poteſt. Sed iſtis dum vulgus animum nō aduertit, in facultatem medicam ea relata ſunt, vt iam omnia iſta penes Medicos eſſe, vel ad Medicos pertinere credantur. verùm tantum abeſt, vt hæc cognoſcant iſti medici, vt nec ſcripto, nec opere Medicos ſe eſſe teſtētur, vt Chyrurgos & Tonſores taceam interim.

DE CLAVDENDO VVLNERE, NE *aperiatur amplius.*

CAPVT XV.

VVlnus ſimplex, quod in carnoſa tantū ſubſtantia conſiſtit, glutinare facillimū eſt, paulò difficilius glutinātur, quæ in neruoſis ac oſſeis ſunt partibus. Id verò difficilimū eſt, quę vulnus comitātur, eiq; ſuperueniunt, curare ac præcauere poſſe: hinc enim perfecti Medici titulum conſequi licet. Quoniam verò multa hactenus ſymptomatum mentio facta eſt, præſenti loco ea quæ vulneris ad cicatricem perductionem impediunt, vel conſequuntur, commemorabimus. Artis enim eſt, vulnus ſic claudere poſſe, ne fungi, atrophię, vel rupturæ ſubſequantur, de quibus malis pręcauendis, (quoniam nihil à quoq; hactenus perſcriptum eſt) noſtra ſecreta publici commodi gratia proferemus. Imprimis igitur quædam obſeruanda erunt in medicamentorum adminiſtratione, quibus obſeruatis, nil horum malorum amplius metuendum erit. Ac fungorum generationem quod attinet, ſuperius monuimus, fungorum cauſas in verrucarum radicibus contineri, ex quibus ad aliquot pondo vſque fungos enaſci vidimus, quibus qualis curatio conueniat, & alibi multis in locis, & in Chyrurgia minori ſingulari capite pertractauimus. Verum quia & præſenti opere & vulnera, & vulnerum ſymptomata curare docemus, de ĳs regulam quoque præſcribere decet. Itaq; ſi vulneratus quiſpiam ſit per vel iuxta varices: earum radices lauamento quodam eluere, poſt puluillos in eo madefactos imponere, ſicq; vulnus deligare conueniet. Parabitur autem lauamentum ex Sale Armonico aliquoties per Tartarum ſublimato, ac ſuper Marmore in aquam ſoluto. Nec eſt quod ſalis Armoniaci acrimoniam atq; malignitatem hic verearis: namq; ſic paratus

Fnugorum generalia vt curanda ac pręcauenda.

Lauamentū pro fungis.

ratus omnem acrimoniam deponit,fitq; singulare huius mali rememedium, quo si vtaris,optimo successu vulnus claudes. Monendi etiam mihi hic veniunt Chyrurgi,ut subinde si occasio dederit,imò semper vulnus inspiciant,quò certiores fiant,quæ & qualia mala illis succedere posint. Nam quod sæpe hactenus diximus, Medica ars non simplici curatione, sed & præcautione ac prognostico absoluitur.

Præcautio prædictio & curatio Medicum absoluunt.

Frequens & illud est, vulneribus glutinatis ea denuo rumpi, iisq; postea Carcinomata,Syreon,ac Fistulas subsequi,sed hæc facile anteq; radices agant, extirpantur,si vulnus priusq; primò deligetur,viridi oleo Vitrioli abluatur: illud enim mali originem per pus expurgat, ac omne genus carcinomatum, Phagedenarum, ac Herpetum radicitus euellit: verum origo mali,aliquanto difficilius discernitur, non tamen diutius periti medici iudicium defugere potest. Viride vero Vitrioli oleum non est,cur expauescas:ipsum enim vnicum est,ac sacrum curandorum carcinomatum,Fistularũ ac Phagedenarum remedium, id est, secretum,cuius virtutes qui ignorat,indignus est qui Medici titulo gaudeat. Quinetiam vulneribus curatis defluxiones typicę(id est,quæ tempestatum ac motus Lunæ ratione periodicè infestant)succedunt,quæ nisi deriuentur,membri vulnerati atrophiam,paralysin, forsan etiam arthritin efficiunt. Sed quia hæc mala superuentura,manifestis signis in curatione deprehenduntur (nam ferè pro motu Lunæ crescunt, ac imminuuntur) ea facile declinabimus. facta euacuatione per pilulas Artheticas, habito personæ quoq; respectu, tum oleo laterino in vulnus infuso,si scilicet dolores succrescant.

Viride oleum Vitrioli.

Typici catarrhi.

Vniuersam symptomatum rationem (quantum eius ego experientia didici) mihi oratione prosecutus esse videor:nihil enim hactenus scripto prodidi, quod non diuturno vsu verißimum esse comprobauerim. præsenti tamen capite præcipue illud tractauimus, quo ne cicatrix denuò rumpatur prçcauendum putamus: nam non raro Chyrurgos,ac tonsores monui, ista vt prçcauerent: sed ferè responderunt, sua parum interesse, se nouo vulnere facto, nouum præmium cupidisſ; expectare: sicq; stultè in sua nequitia gloriabantur.

TELORVM VVLNERA QVOMODO TRActanda,& quid à cæteris differant.

CAPVT XVI.

QVamuis abundè hactenus de puncturis dictum à nobis sit, tamen cum telorum vulnera,hoc quoq; singulare habeant,vt ob nimiam eorum profunditatem, ima vulneris diffculter sub visum se proferat:isti quoq; difficultati, quomodo occurrendum sit, decla-

Telorũ vulnera profunditate à cæteris differunt.

declarare conuenit: nam etſi magna vis eſt emplaſtrorum ſtícticorum: tamen cùm magna ſit horum diuerſitas caſuum, diſtinguere hîc non inutile fuerit, ſiquidem non minimum periculi hinc oriri poſsit.

Lauamentũ prò teli vulnere.

Itaq; ſi ſors tale vulnus offerat, duplici remedio ei ſuccurrendum erit: primò per Emplaſtrum ac potionem vulnerariam: deinde per lauamentum per ſyringam iniectum, quod ex melle, vino, aqua, alumine & ſale commode parabitur: doſim ſingulorum ingredientium, ſi medicus es, tu pro rei varietate immutabis commode. itaq; nil opus eſt, eam multis verbis exprimere. Lauamentum autem toties iterabitur, donec illud purum rurſus effluat, quo abſoluto opere, oleum aliquod traumaticum, eodem modo per ſyringam iniicere vtile erit, tandemq; emplaſtro ſtíctico deligare. Ob-

Lapides aſtacorum.

ſeruatione autem digniſsimum eſt, quòd lapides aſtacorum (ſiue cancrorum fluuialium) poti, mirandam in iſtis efficaciam habeant, nec in iſtis ſolum, ſed in omni etiam inflatione præcauenda. Hac (quam ſcripſimus) methodo in omnibus tum puncturis, tum telorum profundis vulneribus, ſiue ea in carnoſa ſubſtantia, ſiue etiam in oſsium iuncturis ſint, progrediendum tibi eſſe memineris.

Characteres iuxta cœli influentias confecti.

Verum omnia iſta Characteres iuxta cœleſtes influentias confecti, multò facilius curabunt, ſi vel in inteſtina penetraſſet vſq;. Decubi-

Situs membri affecti.

tus verò in huiuſmodi vulneribus, vel maximè ſpectandus venit: nam ſi membrum ſupinum teneat æger, gurgitem purulentum faciet, qui in prono ſitu non fieret. Itaq; ſemper membra vulnerata prona tenenda, hoc eſt, vt fundus ſurſum, labia verò vulneris deorſum ſpectent: namq; ſic facilimè curationem recipient, eo tamen dempto, vt ſi Balſamum vel oleum vulnerarium infuderis, ſupinũ membri decubitum ægro imperes. Aliud adhuc præter iam dicta in telorum vulneribus (ſupra communiũ vulnerum ſymptomata)

Viriũ lapſus præcauendus.

ſymptoma eſt, debilitas ſcilicet vitalium facultatum, quæ in iſtis multo maxima exiſtit: quamobrem accuratiore tum in victu præſcribendo, tum in reſtaurandis viribus, diligentia opus erit, maximè ſi fœtor aliquis, vel principia gangrænæ, vulneriſq; labiorum decoleratio apparuerint: vel vbi vlceris cum vulnere complicationem metuemus. Quamobrèm in ſanguine grumoſo diſſoluendo, ac aluo lenienda ſedulam operam nauabis. Quæ porrò ad vulnerũ profundorum curationem requiruntur, ex generali vulnerum curandorum Methodo petenda erunt, qua obſeruata, omnia vulnerum genera percurabis facile: namq; tam perfecta eſt à Deo creata ars Medica, quàm quæuis ars alia ſit. verum quòd non ſemper fine potitur, non artis, ſed ſubiecti defectu hoc accidit: quemadmodum cùm nodoſum lignum enormiter ſecatur, non artis ligni cauſa id accidiſſe dicimus.

DE TELORVM FERRAMENTIS *latentibus extrahendis.*

CAPVT XVII.

EXtrahendorum telorum, quæ infixa corporibus intus hærent, duplex est modus: vnus quidem per attractionem, alter per protrusionem seu impulsionem, quæ ambæ indicationes ex telorum forma petuntur: nam vbi teretes ac oblongæ telorum formæ sunt, per attractionem ea eximũtur: vbi vero hamis prædita tela fuerint, (quæ nunc vulgò barbulata vocantur) quia quo pacto ea retrò extrahantur, nondum inuentum est, per impulsionem ea protrudere in aduersam partem cogimur. similiter de sclopettorum glandibus, quæ in ossa, ac ossium articulationes penetrarunt, extrahendis, cùm nihil adhuc repertum in rerum natura sit, ferè ad occultas herbarũ, ac radicum proprietates recurritur: sed quia eæ saltem valent, vbi extractio non per contrarium nixum impeditur, vulgatam medendi rationem tenere præstiterit. Nam quæ autor Herbarij de viribus radicum ac herbarum (quæ videlicet feras recludant, ac clauos extrahant, tum de gemmis,) prodidit, fabulosa sunt: nam horum omnium attractio similis est ei, quæ in Herculeo lapide conspicitur, qui ferrum liberum attrahit quidem, non sic fixum: itaq; hic distinctè loquendum erit. Etenim non inficias eo, feras ijs reclusas esse, clauos extractos, aliaq; similia perpetrata. Verum hæc arte Magica præstita sunt, qua Magnes terrestris, cum Magnete Firmamenti coniunctus fuit, sicq; per eum non ista saltem, sed & hamata telorũ ferramenta retrorsum educta sũt. Eadem ratione vires attractrices herbis, ac radicibus à Magis implantatæ sunt, dum ij simplicia ea cœlestibus astris subiecerunt. Quamobrem perperam ex istis concluditur, hoc huius speciei indiuiduum id præstitit: ergo omnia ijsdem viribus pollent: nam nisi arte Magica constellentur, frustra eũ effectum ab illis expectabis. quin & hoc obseruandum est, constellatas huiusmodi facultates successu temporis deperditas iri.

Tela duobus modis extrahuntur.

Telorum differentia.

Herbarij autor notatus.

Magnes vt attrahat ferrum.

Magnes Firmamenti cum terrestri, arte Magica iunctus.

Veruntamen vt tandem de educendis hoc genus telorum ferramentis, ac scloppetorum glandibus, aliquid in medium adferamus. Sciendũ vnicum restare ijs de rebus remedium, quod in quibusdam verbis constellatis consistit, quibus præsentibus nullo negotio, omnia telorum genera duobus digitis ex vulnere eximere licet. Sed Sophistarum inuidentia hanc artem obscurauit, vt quàm sub pœna anathematis, ac ignis supplicij, exercere interdictum esset: cùm tamen nullæ hîc plane subsint præstigiæ, nulli exorcismi, nihil necromanticum, sed omnia sint naturalia, ac ex ijs rebus, quas Deus ad vsum hominum creauit, parata: per quæ Diuina miracula palam fiunt, sed ea est Ignorantiæ labes, vt Diuina opera Dæmonibus: & vicissim, ascribat.

Constellata verba tela extrahunt.

Iamdictum remedium si contemnas, ægrum necessariò excarnificabis: nam vel circumiacentes partes putrefacere prius oportet, vel secare (quo vel retrorsum educas vel propellas) necesse est, vel ipsa tela intus per quædam instrumenta confringere (quo per partes eximi possit) cogeris, verũ quantis ista doloribus proficiantur, ĳ sciunt, qui in horũ manus aliquando inciderunt. Ego certè non minus, quàm isti hypocritæ, Diuinæ voluntati obedire satago, nil tamen detereor, quin ĳs quæ illi execranda putant, vtar, vt quę non prohibita esse sciam. Denicꝫ ad huius tractatus conclusionem illud admonendum puto. Si pręsentis tractatus canones obseruentur, ac eiusdem præscripta remedia adhibeantur, telorum extractionem plus quàm Chyrurgorum instrumentis adiuuari, maximè si dolores ac phlegmones fieri prohibeantur, quæ tamen mala concitantur ab huiusmodi instrumentis.

III. Modi extrahendorum telorum vulgares.

Peroratio secundi Tractatus.

QVod in præsentis tractatus procemio monuimus, eum, scilicet qui scripta in publicũ emittere velit, sic de artis quam docet certitudine, veritate, constantia, ac perpetuitate scribere, ac certũ esse debere, vt nullũ hic dubium, nullam opinionem, nullã spem, vel persuasionem dominari, sed meram veritatem præcellere sciat. Hoc ipsum sine iactantiæ nota nosmetipsi de nobis gloriari possumus. Etenim quæcũcꝫ præsēti hoc nostro Chyrurgico opere prodidimus, omnia ea longo vsu certacꝫ experientia comprobata esse, vel eorum quocꝫ testimonio, qui nostra ope adiuti sunt, testatum facere possemus. Itacꝫ scripta nostra non tam ex nostra authoritate, quàm operum præstantia fidem merentur, quæ laus, Diuina gratia, numcꝫ ea, quod spero, destituet, quantumcunque æmuli ac obtrectatores nostri contra tumultuentur. Namcꝫ doctrinam nostram nõ quasi cereo naso præditam effinximus, vt pro libito eam cuiuis torquere liceret, sed certam ac constantem: etenim non quod placeret, sed quod res ipsa doceret, scribendũ nobis proposuimus, quòd ea docendi ratio vel maxime Medica, id est, certa esset: Medicina enim nõ cerea est, non iuncea, vel quę loquacitate comparetur, sed talis, quæ experientia & vsu nitatur ac cõstet, ĳsꝗ comprobanda sit. Quamobrem de experientia, & quod ea fideliter à me scriptis mandata sit, iure gloriari possum, nec quisꝗ est, qui mēdacĳ vel erroris hic nos arguere queat, cũ non quá nobis videretur, sed quá ars & experientia iuberet, omnia direxerimus, quod à paucis alĳs obseruari videas. Et quamuis quod vulgo fertur, Margaritas non proĳciendas porcis esse, nos à scribendi munere deterrere poterat: maiorem tamen rationem publici commodi habere oportuit: nam etsi eorum qui ista contemnent, ingens erit numerus, erit

Paracelsum nemo potest erroris conuincere.

tamen

tamen aliquis etiam eorum, qui ea amplectentur: etenim quemadmodum sanitas non omnibus, sic ars quibusdam nec competit, nec cōtingit: non enim qui speciosos oculos, vel aures habet, statim videt vel audit bene: sed Deus est, qui istæc bona quibus vult, impertit, qui quibus Medicinam concesserit, eos quoq; perfectos efficiet: contrà qui sine Diuino permissu Medicinam sibi vsurpant, produntur non ita multo pòst. Qui non rogat, non accipit: qui non quærit, nō inuenit: non pulsanti, nō aperitur, inquit scriptura: itaq; ab ijs qui non orant, quærunt, pulsant, id quod habent, auferetur, hoc est, nequitia illorum vltione diuina tollitur.

Memoratas ergo ob causas secretiora, longo vsu tamen & experientia à me comprobata, remedia hoc tractatu publica feci, nō ignarus, quosdam pseudomedicos, hypocritas, & pharisæos in simili scripti genere laborasse, ac indies adhuc expecto empyricum huiusmodi scriptum ab Empyrico ac hypocrita non vulgati nominis consarcinatum. Verum illi experimenta sua mirè palliant, ac ad multa extendunt, ijsq; suam hypocrisin celant. Mira sanè res est hypocrisis, quæ non in aliquo mechanico artificio, sed in solis scientijs phantasticis locum habere potest: nimirū quòd hic laborum nimium, lucri plurimum suppetat. Sic in medicina Empyrici hypocritæ sunt, qui vno experimento ad omne morbi genus vtūtur. Cauendum itaq; in omni artium genere ab hypocrisi erit: hæc enim vnica omnium artium pestis est, quæ apud plurimos arti prævalet, quemadmodum & Hypocritas semper maioris quàm Christum & Apostolos habitos esse videmus, & scortatorem scortum publicum ardentius, quàm coniugem amplecti experientia docemur, qui error donec durabit, difficulter vera Medicina clarebit.

Empyrici cuiusdam liber Chyrurgicus.

Interim lubens fateor, non exotica, sed domestica ferè remedia à nobis prodita esse, tamen hoc polliceri possum, ad vulnerum, tam cæsim, quàm punctim factorum, tum telorum ac glandium, perfectam curationem nihil hîc desiderari: nisi forsan tuos proprios defectus, inexperientiam nimirum, experientiæ stultā persuasionem, opinionum portenta, nobis ascribere velis. Sed ab istis cauendum tibi est, vtpote de quibus sit in extremo iudicio ratio reddenda.

Domestica remedia à Paracelso descripta.

FINIS SECVNDI TRACTATVS.

PRIMÆ PARTIS CHYRVR-GIÆ MAGNÆ RHIEIRRI RARÆ edit Tractatus tertius.

DE MORSIBVS VENENOSIS, ET OSSIVM *fracturis, alijsq́ ad vulnerum Chyrurgiam pertinentibus.*

Præfatio.

Fractura & morsus ad vulnera quatenus referantur.

PRæter armorum ac telorum plagas, hucusq́ pertractatas, aliæ supersunt adhuc vnitatis solutiones, quæ nullibi rectius quàm sub vulneribus collocantur: nam Morsus Canis, vel alterius bestię: item ossis fractura, etsi vulnera verè non sint, tamen aliquid vulneribus simile obtinent. Sic quoque ambusta, cutis excoriationes, atque sanguis concretus (siue ex plaga, vel casu ex alto fiat) partiumq́ refrigeratio, ad Chyrurgiam referuntur. Non sic gangræna, pestis, Antrax, Carbunculus, &c. ea enim mala rectius ad tumorum, ac vlcerum curationem, quàm ad vulnerariam Chyrurgiam accommodantur. Quæ itaque præsenti tractatu docebo, ea omnia vna cum punctionibus & vulneribus absolutissimè cognosci à vulnerario medico, præcipio: nam horum absolutiorem noticiam, quàm Gangrænę, Apostematum, Carbunculorum, &c. consequi datur, vt quæ omnia in naturæ possibilitate constituantur: nam omnia ea quæ extra hanc posita sunt, suis locis annotabimus. Hîc vero ea saltem commemoraturi, de quibus astantes etiam iudicare possint, an ad medicinæ possibilitatem accedant, nec ne, (hoc est, an salutaria vel lethalia, curabilia vel curatu impossibilia sint.) Nam in cæteris quibusdam etiam lethalia quandoque salutaria videntur, & vicissim: nam ijs omne malum Medicamentis tolli posse falso persuasum est, vnde postea artem contemptui habent Centauri isti. Verum hic obseruandũ, in impossibilibus frustra laborari: itaque possibilitas Medicinæ norma constituenda erit, in qua tamen vità & mors æquè dominantur. itaque hanc præcauere, illam cônseruare Medici officium erit.

Possibilitas est Medicinæ norma.

Hoc itaq́ tertio tractatu Remedia pro affectibus ijs, quos commemorauimus, ad vulnerariam Medicinam pertinere, scribemus: quæ quomodo ad nos peruenerint, ostendere tempestiuum videtur: isthæc enim vlterius clam habere publici commodi causa nolui. Remediorum omne genus ab hominibus successiuè inuentum esse, sine dubio est: aliud enim casu, aliud inquisitione, ac

industria

industria repertum, ac publicum factum est, ad quos duos inuentionis modus, LVMEN NATVRAE quoq; accessit, adeo vt & canibus certum fieret, lingendo vulnera eorum curari, ac homines qui hoc Lumen suspicerent, mira in morbis fugandis cognoscerent. Verum Pharisaici hypocritæ ac literatores medici, omnia hæc remedia Lumine naturæ reiecto, ad se rapuerunt tandem, vt iam vulgus nil commodi amplius sperare posset. Quemadmodum Christus in Euangelica parabola vulnerati in Hiericho, idem ostendere voluit: ibi enim etsi Sacerdos ac Leuita etiam misericordiam exercere potuissent, vnus tamen Samaritanus præstitit, causa est, quòd illis LVMEN NATVRAE concessum à Deo non erat, huic vero à Deo Opt: Max: donatum. itaque ibi salus quærenda ægris, quo ea à Deo reposita est, id est, ijs soli curandi officium præstare possunt, quibus Naturale Lumen datum est. Sic vbi Spiritus Domini nõ est, nihil spirituale efficitur: nam quæ sine illo fiunt, Prodigia à Pseudochristo sunt, vti & curationes extra Lumen Naturæ factas, à Pseudomedicis fieri dicimus. Itaque vno verbo dicam, Remedia nostra per Samaritanos, hoc est, veros Medicos ad nos peruenisse.

Lumen naturæ.

Lumine naturæ prediti soli curare possũt.

Samaritani veri Medici.

Veruntamen hi quandoq; in vsu, & adhibendorum remediorum ratione non parum aberrant, ob exercitationis nimirum defectum. Medicina enim & diuturnam & diligentem exercitationem requirit: nam remedia non in vno, vel aliquibus, sed in centum vel pluribus etiam ægris experta ac comprobata esse necesse est: qua in re summa diligentia ac obseruatio requiritur, vt nimirum morbi natura, & ad remedium habilitas, & dispositio accuratè cognoscatur, quam naturæ ac morbi cognitionem, qui sibi comparauerit, iam medici nomen non immeritò vsurpabit. Mihi sane plurima huiusmodi remedia, à vilibus ac imperitis hominibus communicata sunt, qui ipsi cùm in adhibendis ijs peccassent, sine sperato frustrabantur. Ego verò eorum vsum longa exercitatione edoctus, ijs postmodum optimo successu vtebar. Adeo vt non immerito me horum experimentorum Correctorem, ac examinatorem gloriari possim, quiq; eorum legitimum vsum ostenderim: nã apud Pseudomedicos, neque exercitio, neque vsu satis comprobata extabant: cuiusuis enim remedij comprobatio sufficientem requirit numerum ægrorum, ij interim re non satis cognita, tumido spiritu scripturiunt, totosq; codices nugis suis replent. verũ õ miseram scriptionem, quæ ante sufficientem experientiam prodit, nemo Chronica de factis scribit, quæ nondum contigerunt, sic autores isti nunquam tantos remediorum centones comportasset, si de ijs saltem quorum vsum cognitum habuêre, scripsissent: sed stulti de rebus futuris sibi scribendum putarunt.

Empyricorũ corrector Paracelsus.

Antiqui stulte de rebus futuris scripserunt.

Veruntamen quia diuturna experientia horum loquacitatē vſu lngè ſuperat (nil enim verba inania ad ſanandum conferunt) hanc explodere, ac in eius locum experientiam ſubſtituere æquum videtur. Etſi enim plurimi hoc ægrè ferunt, me meis principijs per veterum autoritates fidem non conciliare, mea parum refert, cùm antea eam mihi rerum experientiam tribuam, qualem nemo veterum habuit. Etiam hoc experientia didici, ſpeculationes quibus iſti ſe macerant, nil ad Medici perfectionem facere, ſed artem ſolam. Ars autem iſta experientia eſt, non ſpeculatio, quæ ipſa Theoriam præcedit: nam vbi quid expertus fueris, tum demum eius naturam contemplari conueniet, & poſt hanc iterum experiendum. Hæc vera Empyria eſt, non Chyrurgorum ac tonſorum vulgarium, ſed artificioſa. Nam Medici Theoria Experientia eſt, &c. Sequitur iam deſcriptio eorum vulnerum, quæ ſine telis inferuntur, quæ & Diætæ formulam ac curandi rationem continebit.

Ars medica experientia eſt non ſpeculatio.

Theoria eſt Medica Empyria.

DIÆTÆ RATIO HORUM VULNERUM.

DEMORSORUM A CANIBUS

Diætæ ratio.

Victus ratio quam præſcribimus, etſi in omnibus morſibus obſeruandam eſt, Canum tamen rabidorum morſus eam accuratiſſimam deſiderant, Summe autem in hac ſpectandum erit, vt Bilis ſeu Choleræ rabiem attemperemus, ne ea radices agat. Namq; vt primum quis à cane demorſus eſt, ſtatim Caninæ rabiei natura occulta quadam vi, Choleræ communicatur, quæ furere incipiens, omne genus Bilioſorum morborum excitat. Verum hîc nil admodum laborandum, quod in Bilioſis aliâs factitant Medici, ſed ſufficit Frigidam frequenter propinaſſe, ac reuomuiſſe, tum à vini potu prohibuiſſe. Neque eſt vt metuas, ne potus altius venenoſam materiam deducat: nam vel iam deducta eſt, antequam diætam præſcriberes, vel nil amplius vereri opus eſt. Exhibebis itaque præter aquam, ſi ita videatur, Cereuiſiam, vel potiones paratas ex pomis, prunis ſylueſtribus, vel oxyachanta. Cibus erit Braſſica, muria condita, & omnia refrigerantia, tanta copia oblata, vt remoueant.

Frigidæ vſus choleram compeſcit.

Braſsica demorſis vtilis.

Vtile quoque fuerit folia Roſarum & Senæ, ad ſ. q. in ſero lactis incoxiſſe, ac addita pauca Benedicta Laxatiua in potu frigidè exhibuiſſe. Nil tamen eſt quòd vulgatum Medicorum dictum te remoretur, cùm dicunt, Senam Melancholiam educere,

Sena quid purget.

cere, sufficiat tibi scire, materiam peccantem in hoc affectu per eam deijci, siue ea Melancholia est, siue quid aliud. Acetaria quoque cum multo oleo, Acetum rosaceum, in quo conseruæ Rosarum modicum dissolutum sit, prosunt maxime vbi læuit malum. Cauendum etiam vnice erit, ab aromatum ac odoramentorum vsu, maxime vbi ea calida fuerint. Vbi febris crescere inceperit, Acetum rosaceum cum succo oxyacanthæ in potu dabis: nam tum de rabie ingruente metus est. Sciendum quinetiam est, hoc modo vulneratos Caninam planè naturam induere. itaque duram illis medicinam competere: optimum igitur erit eos aliquandiu in frigidam immersos continere.

Acetaria. Aceti Rosacei potus.

Obseruandum præterea, demorsos non omnes rabiosos fieri, sed alijs quibusdam morbis corripi aliquos, maxime qui natura Biliosi non sunt: intentum ergo medicum esse oportet in ægri complexionem, vt qui morbi illi ingruant, discernat.

Rabiem non omnes demorsi sentiunt.

A SERPENTE, VIPERA, LACERTA, VEL alia venenosa bestia demorsis, quæ victus ratio præscribenda.

VEnenum bestiarum, siue punctione, siue morsu, casu vel ira, quod peius est, pessimum per exorcismos communicatum, deletur si in cibo offerantur ea, quæ cordi, Epati, ac Ventriculo confortandis appropriata sunt: nam cùm Venena principes maxime partes petant, eas munire ac confortare, ad frangendam illorum malitiam necesse erit. Quare vbi venenum Cor petere ex signis cognoueris, exhibebis Oleum in quo calybs candens aliquoties restinctus sit, ad lib. *j*. pondus, cum puluer: Corall: rub: ℥. ij. El: de gemmis ℥ ß. singulis verò diebus quinquies bibet æger, prima vice tepidum, postea frigidum.

Venena principes partes petunt. Venenum vt à corde arceatur.

Potus aliâs erit Vinum rub: astringens calybeatum, cum modica Theriaca, singulis vero vini haustibus ʒ ß. Corall. rub admiscenda, hocq; potu vtendum, donec salutaria signa appareant. Quod si inter Olei vsum sitis inexhausta excruciarit, Lac calidum cum pl: Corall: dabis. Laudanum vocatum Arcanum nostrum, quod omnia ista superat, vbi mors in propinquo est, suo capite, describemus. Nos, quidquid alijs videatur, Philonium Persicum dum oleū bibitur, datum, mirifice caput aliasq; principes partes tueri testamur. Sciendum etiam, sitim immensam, quæ crescentis & cor petentis veneni certiss: argumentum est, quia potu restinguere non datur, extrinsecus adhibito Epythemate ex aceto Rosaceo cum Camphora, & Sandalis parato, attemperandam

Laudanum Theophrasti. Philonium Persicum.

esse. Quæ ad victus rationem pertinēt vltra, suo capite annotabuntur, hic scire sat est, Tenuitatem victus primarium scopum esse.

FRACTIS OSSIBVS AC SANGVINI CONcreto qualis diæta conueniat.

POtus & cibus in fracturis indicationem singularem nō habent, saltem hoc cauendum in hoc malo, ne calida victus ratio calores ac febres faciat & augeat: frigidiori ergo diætæ intendendum, quæ & modica sit, & ad roborandas vires comparata.

Frigidus victus in fracturis vtilis.

Grumoso vero ac intus concreto sanguini dissoluendo, cibus conuenit, cui aliquid purgantium medicamentorum adiectū sit, vt Ptisana cū Rhabarb: vel rad: Asclepiadis, aut fol: Senę, Terebinth: vel Lacca. Sic cibarijs Mummiam ac Rheon Ponticū vtiliter incoquemus. Verū medico prudenti ac prouido, moderabitur mali magnitudo, vt præterea specialibus regulis nil opus habeamus.

Purgantia in cibo exhibita.

AMBVSTIS QVIS VICTVS EXHIBENDVS.

VBi adustio lethalis non est, nil admodum necesse habemus accuratiore diæta ægros macerare. At vbi mortis periculum imminet, ea contemnenda non erit. Itaque extrinsecus imponenda, quæ calorem extra attrahant. Sin malum in tantum auctum est, vt ea non sufficiant, per intrinsecus exhibita, is quoque restinguendus erit, dabimus itaque succum Sedi cum aqua mixtum, vel succum cancrorum fluuialium extractum, cum aqua fl: tiliæ, aut simili, &c. Aceto quoque rosaceo, vti dictum est, vtemur, donec periculi magnitudo imminuta sit.

Succus sedi & astacorum.

REFRIGERATORVM VICTVS RATIO.

QVi ob refrigerationem de gangræna periclitantur, adiuuantur maximopere Rosaceo aceto, & pipere longo, vna cum vino generoso, in potu datis: quin & ea conducunt, si cibaria ijs quoque condiantur. Qui vero iam morti propinqui sunt, Aqua vitæ cum Theriaca & radice tussilaginis contemperatæ, sunt nutriendi, ijsque in satis magna copia vtendum. Vbi ista ad manus non sunt, Zinziber: Garyophyll: Cardamom: Grana Paradisi, &c. vino incocta, ac calida pota, proderunt maxime, si dein ad sudandum se composuerint, quo frigus extrà ferri denuo possit.

Aqua vitæ cū Theriaca.

DE MORSU CANIS RABIDI.

CAPUT I.

Canum morsus triplices. Rabiosorum. Iratorum. Ludentium.

CAnum morsus triplices sunt: Rabiosorum, Iratorum, ac Ludentium. Omnium periculosissimi Rabidorum sunt: nam rabies per morsum ad interiora fertur, sicq; duplex malum iunctum est. Post hos iratorum morsus periculosi sunt: nam & ira cum vulnere iungitur quoque, vnde venenum existit. Sine insigni periculo sunt, qui à ludentibus inferuntur: namq; curarionem facillime recipiunt. Idem iudicium erit de morsibus Luporum, Aprorum, ac similium bestiarum, verũ omnes ij ad Morsus iratos referendi erũt, eodemq; quo canini modo curandi.

Rabies vt fiat in demorsis.

Rabidi vero homines efficiuntur, ex morsu rabiosi canis, hac ratione. Canis rabiosi omnes cogitationes, omnisq; malignitas, dũ mordet ad hominem, atq; locum in quem morsum infert, intentæ sunt: vicissim homo dum mordetur, metuit, omnesq; speculationes ad eundem locum refert: iam morsus tempore eodem in loco sunt, ac iunguntur canis imaginatio, ac hominis speculatio, atque tum hæc ab illa per contagium inficitur, quemadmodum fumus seu exhalatio iucunda à fœtida corrumpitur: nam etsi imaginationes istæ tactiles non sunt, sunt tamen corporeæ, (id est, aëreæ, vtí ventus) atq; sic earum mixtio accidit. Imaginatrix seu phantastica facultas interim in homine, Magnetica quadam attrahendi virtute pollet, qua alias imaginationes (vt caninas in hoc casu) ad se attrahit, non aliter quàm colorem ac sonum, quem alter communi sensu percepit, alter per visum ac auditum in se recipit, eodemq; reponit. Sic præsenti in casu Imaginatio humana, per vulnus attrahit caninam imaginationem venenatam, atq; vicissim ab ea inficitur, eiusq; naturam induit. Nam quemadmodum aquam multam, pauco croco tingi videmus, sic hominis totam rationem, à canina phantasia corrumpi putandum est.

Imaginationes corporeæ. Imaginatio Magnetica.

Signa rabid.

Hæc humanæ rabiei origo est, quæ his signis cognoscitur. Canum instar obuios mordent, canina appetentia corripiuntur, alijsq; malis exagitantur, quæ à nulla causa intrinseca excitari possunt, sed à sola ista quam dixi praua imaginatione. Quamobrem morbus iste naturalis nullo modo dicendus erit, imò naturæ aduersiss. appellandus, neque morbus solum, sed & omnia eius symptomata, calor, phlegmone, intemperies, &c. Quin & ij qui superueniunt morbi, diuersiss. sunt ab ijs, qui alijs vulneribus iunguntur. Itaque in curandi ratione, tantum à vulgato modo declinabimus, quantum hoc vulneris genus, cum suis symptomatis, ab alijs euariare videbimus.

Itaq; in

Curandi ratio.

Itaq; in curanda rabie, primum ſcopum eſſe Bilis euacuationem ſuperiora teſtantur: verum cùm cholera in tantum inficiatur in rabie, vt niſi eam detrahas, ſummum periculum metuendum ſit. Eam non per aluum ſolum, ſed & ſupra vacuare oportebit, quantò valentius, tantò melius: nam hic mediocritas nil promouet. Purgandum verò per ea quæ bilem ſolam, eamq; potenter trahunt: vt ſunt Rhabarbarum, Colocynthis, Agaricus, ſuccus corticis ſambuci, Eſula, &c.

Bilem purgantia remedia.

Interim etiam dum Bilis ex toto vacuatur, parti proſpiciendum quoq; erit, quæ affecta eſt. Vtiliſsima autem ad hunc ſcopum erunt, ea quæ Paronychijs ſanandis adhibentur; vt ſunt de ſtupefacientium genere Sperniola, oleum Mandragoræ, &c.

Stupefacientia parti adhibenda.

Quibus tantiſper vtendum erit, donec dolorem ſedatum eſſe cognouerimus. Vulnus vero ipſum Emplaſtro ſtictico (cui tamen pix Græca admixta non ſit) deligandum. Hiſce tribus remedijs, Cartartico nimirū, Emplaſtro ſtictico, ac Anodynis quemuis canis rabioſi morſum percurabis facilè. Obſeruandum tamen, rabiem, quæ difficulter cedit, Opiatis exhibitis medicamentis (inter quæ Sulphur vitrioli chemico modo paratū, aliaq; multa numerantur) ſedandam atq; curandam eſſe, quidquid deblatterent cōtrà vulgares Practici. Deſcriptiones purgantiū opiatorum, ac ſtupefacientium remediorum, etſi plurimæ annotari poſſent, ſufficit tamen ſimplicia, ex quibus ea componuntur, oſtendiſſe: compoſitionem enim vſus ac exercitatio ipſa docebunt.

Sulphur vitrioli opij vim refert.

Iratorum vero canum morſus, ſciendum intrinſecus aſſumptis medicamentis nil opus habere, ſed extrinſecus iam commemoratis facile percurari. Ludentium autem morſus curabis vulneris ſimplicis inſtar, quemadmodum II. Tractatu iam oſtendimus. Catholicum tamen in omnibus canum morſibus eſto, Emplaſtra primum locum in ijs curandis obtinere: dein Choleræ rabiem per opiata temperandam eſſe: tum cauendum maximè, ne vulnus ſiue morſus, in aliud genus morbi, vt vlcus, &c. abeat.

Opiata Bilis furorem tollunt.

DE MORSV SERPENTIS, VIPERÆ, Lacertæ, ſimiliumq́; Beſtiarum.

CAPVT II.

Duum generum morſus venenoſi ſunt.

Iratorum & iratio.

Singularem quandam malignitatem obtinere, hoc genus vulnera obſeruādum. Quæ omnia in duplici differentia reperiuntur. Nam vel ex ira, vel ex rabie mordent: ex ira, cùm irritantur: ex Rabie, dum coniurationibus, id eſt, Exorciſmis vrgentur. Itaq; iratarū ſerpentum, ac viperarum morſus, quia ipſis & ira, & venenum à natura implantatum eſt, morſus ſeu vulnus quoq; naturale habendū eſt. verū quod à Coniurationibus ortū habet, longè eſt à natura alienum.

alienum. Etenim nihil quod secundum naturam est, exorcismis vincitur: nam natura ijs non subest, sed id quod coniurationibus cedit, incantatum est, & id quod ex incantatione adest, Exorcismis pellitur.

Naturales morbi ab exorcismis non vincuntur.

Hinc venari licet causam, quamobrem quædam viperæ Exorcismis domentur, quædam non: & cur quidam serpentum domitores, optato fine potiantur, alij minus. Nam exorcismus vnionem spirituum desiderat; qui ex corpore non pelluntur, nisi per ieiunia & preces, id est, per Diuinam virtutem ac fidem, cui nihil denegatum est, sine qua quæ fiunt coniurationes, exorcismi veri non sunt, sed inutiles, quibus exorcista cùm multum tribuat, nihil tamen efficit.

Vnio spirituum in exorcismis necessaria.

Sciendum ergo, viperas dum coniurantur, in rabiem agi, non aliter quàm porci in Euangelio, qui à dæmonibus obsessi erant, quos eo ablegauerat Christus: nam in Viperis dæmones habitant, qui per exorcismos fatigati, ipsas in rabiem agunt, ac exagitant: ex qua dein venenosissimi morsus oriuntur.

Viperæ à coniuratione in rabiem aguntur.

Et vt summatim dicam, nil coniurationibus domatur, quod dæmone obsesso non sit, vel vt ipse exorcista dæmonium habeat oportet: habent autem serpentes dæmonia in se, quæ tractari se patiuntur, non ex vi Exorcismi, sed spe occasionis, ad maius malum comparandum.

Serpentes dæmonia habēt.

Itaque obseruandum in rabiosis istis morsibus, (cùm demorsa pars colorem, figuram, &c. viperæ quæ momordit induat) præternaturalem quandam affectionem adesse, à dæmonibus coniuratis inductam, sic porci illi, qui à dæmonibus obsessi in mare se præcipitarunt, si aliquem momordissent, morsum inflixissent contra naturam, quemadmodum de serpentibus dictum iam est. Quin & hoc contradictione vacat, rabiosos canes à dæmonibus exagitari, vnde deinde homines demorsi rabiem incurrant: quia enim canibus non raro homines plus quàm pauperibus ac mendicis benefaciunt, ac misericordes sunt, non dubitandum est, ad vltionem huius peccati, Deum Opt: Max: canibus dæmonia immittere, hæc etsi capite priore annotanda fuerant, quia tamen illic naturalia tantum tractauimus, hunc in locum reseruare maluimus.

Rabidi canes à dæmone exagitantur.

Coniecturam itaque de tali dæmonio facere poteris, si præscriptis remedijs nil concedat malum. Contingit etiam non raro Lupos inueniri, qui homines simul ac iumenta mordeant, lanient, ac deuorent, nō Luporum more, sed plane dæmoniaca specię, vt iam dubium non sit, à dæmone obsessos esse: nam & reliqui lupi eos auersantur & fugiunt, quemadmodum & nos à dæmonibus obsessos homines deuitamus.

Lupi dæmonibus obsessi.

Etenim cùm venationibus nimiū indulgeant homines, animarū etiam salute posthabita, credendū est, Diuino permissu hæc accidere. quare in omnib. mediocritas obseruāda, & meliora semper priore loco absoluēda. Quę istis in reb. dubitatio

alicui

alicui ſuccurrere poſſet, hoc argumento facilè tolletur. Etenim cùm hominum corpora à dæmonibus obſideri videamus, quis dubitet, beſtiarum, maximè Serpentum, quibus Deus ſuo ore maledixit, à ſpiritibus malis occupari? Itaque ſtudioſe cauendum ab obſeſsis iſtis animalibus: nam dæmones ea tractabilia, & hominibus morigera faciunt, quò ipſi tandem eorum imperio potiantur. Verum vt de naturalibus tandem iterum loquamur, conſiderandum quomodo venis læſis venenum in corporis intima penetret: nam aperta aliqua vena, per venenoſum huiuſmodi morſum, ſtatim iuxta venæ rectitudinem, per contagium intro ſerpit venenum, quod ſi itaq; caput ea vena reſpiciat, in cerebrum: ſin pectus, in cor: ſin hypochondria, ad hepar ſtatim venenum fertur, vnde periculi magnitudinem dein metiri in promptu eſt. Quare malo huic præcauendo ac curando, vtile erit ſtatim per aſſumpta, cor ac principes partes munire ac roborare. Extrinſecus vero vulneri attrahentia, ad oras vero vulneris Defenſiua applicare, veneni inhærentis, ac phlegmones quæ acceſsit gratia. Cæterum vbi ea per malignos ſpiritus facta ſunt vulnera, quomodo curanda ſint, hîc à me non docetur, ſed ſaltem vbi naturalia ſunt, quæ experientia didici prodeſſe, propono.

Coniurationē cur ferant obſeſſæ beſtiæ.

Venenū quomodo interiora petat.

Statim roborandum.

Medicamentum intrò aſſumendum tale eſt: ℞ Metridatij ℥ ij. Theriacæ bonæ, ℥ j. pul. Coralliorum rubeorum ℥ j. ß. detur quantum neceſsitas poſtulare videbitur: nam vera doſis, non niſi experientia addiſcitur. Quod ſi hæc parum proficiant, dabis aurum Diaphoreticum, vel Laudanum, materiam perlatam, vel gemmam diſſolutam: hæc namq; ſumma ſunt in iſtis malis ſecreta, in quibus certam ſalutis ſpem ponere potes.

Laudanum. Aurum Diaphoreticum. Materia Perlata. Gemma diſſoluta.

Exterius vulneri commodiſsimè impones, ℞ Emplaſtri ſtictici ex Lytargiro, gummi & mummia confecti quartarium j. gummi ℥ ij. mixta denuo coquantur in Emplaſtri formam. Hoc Emplaſtrum iuxta communem canonem impones, ac deligabis, donec in melius inclinare vulnus videbitur: tum enim ſufficiet ſimplex ſine gummi adiectitio vſurpare. Optimū verò fuerit, celerrimè omnia adhibere, propter celerem veneni motum. Defenſiuum quoq; remedium, toti membro affecto impoſitum plurimum iuuabit. parabitur autem ex fl: Verbaſci, hyperici, Ruta, Roſis in aceto ad tēpus maceratis in Sole, epithema hoc calidum lineis pannis imponetur, donec intemperies, phlegmone, &c. in totum receſſerint.

Celeritas commendatur.

Quæ à ſpiritibus fiunt vulnera, curandi conſilium apud me nullum inuenêre adhuc: vnum hoc ſcio & moneo, ab exorciſmis abſtinendum eſſe: nam etſi non inſcius ſim, non niſi naturaliter venena tranſire in corpus vulneratum, tamen interim iſta perſuaſio apud paucos exoleuit. Itaq; Deum propter ſuperſtitionem iſtam, multa

Spirituum vulnera.

multa dæmonibus concedere credendum eſt. Nam vti Scortatori ſcortũ, Aleatori talũ, furi occaſionẽ, prædoni viatorẽ: ſic Exorciſtę ſpiritum ſuum offerri diuino permiſſu (ad induranda corda infidelium ac flagitioſorum) manifeſtum eſt. Verum iſta opera ſuũ quęq; artificem iudicabunt, ac teſtabuntur in nouiſsimo die.

Superſtitionẽ Deus ſuperſtitione vlciſcitur.

DE ARANEORVM, RVBETARVM AC *ſimilium animalium Venenis.*

CAPVT III.

PRæter hactenus memoratas beſtias, alia ſuperſunt animalia, quę etſi vulnus facere non ſufficiant, tamen veneni ſui contactu aliquid huic ſimile efficere poſſunt. Itaq; venenorum imprimis natura, ac diuerſitas conſideranda, tum in animalibus, tum in terræ naſcentibus, quorum, cùm infinitam varietatem exiſtere non inſcius ſim, aliquorum vt Rubetarum ac araneorum, &c. vt quorum natura mihi perſpectior eſt, deſcribere operepretium putaui: nam eorum quorum natura mihi incognita eſt, non meminiſſe pręſtiterit, quòd de ijs nihil experientia didicerim.

Rubetarum & araneorum venenum.

Hoc vnicum de venenis pronunciare poſſum, nemini adhuc eorum naturam exquiſite cognitam eſſe, adeo vt dicere auſim, experientia me didiciſſe aliquod veneni genus exiſtere, à Theriaca inuictum. Quid de ipſorum diuerſitate dicam? Scorpio veneno inficit, ſed ſui ipſius mali remedium eſt, an vero aliquod huic ſimile inuenias. Arſenicũ & idem interficit, non tamen ſeipſum curat. Sic Mercurius venenum eſt, multis tamen medicina, vt iam iſta enumerare nil attineat, cùm impoſsibile ſit omnia memorare: quoniam omnibus venenis, quæuis alexipharmaca non repugnant. Ego quę vſu ac experientia addidici, contra Araneorum, Rubetarum, ac Salamandræ venena facere fideliter proponã. Verum Salamandram paulò aliam curationem obtinere puto: nam nullum vnq; ab ea demorſum vidi, ſed Chemiſtas quoſdam ſcio, qui cùm tincturã quandam, ad Rubrum ei ineſſe crederent, eam fictili cui canalis ferreus adherebat incluſam igne vrgebant, denique per canalem illum Mercuriũ infundebant, vnde poſtea fœtor, ſeu halitus venenoſiſſimus proſiliens, ſic miſeros illos auriquæſtulos inficiebat, vt quandoque cum facie totũ corpus intumeſceret, non raro etiã mors ſubſequeretur. Pro hoc mali genere quod expertus ſum valere, breuiter & quantum Chyrurgicum negotium patitur, annotabo. Ad hoc caput tamquam ad ſummum genus referendi erant omnes ij morbi, qui in aurifodinis, ac fuſorijs tabernis ob metallorum venenoſam vim, endemij habentur: verum quia ſingulari, & ad hoc deputato libro (de morbo metallico, ſeu ſubterraneo, Bergkranck-

Venenorum natura nemini adhuc ſatis perſpecta.

Salamandræ venenoſus halitus.

Salamandræ tinctura ad Rubrum.

heit) tum in minori Chyrurgia, omnia huc pertinentia abſolutiſſimè docuimus, eo diligentem lectorem remittendum putauimus.

Remedia itaq; ad Aranei, Rubetæ, ac Salamandræ venena, prꝍſtantiſsima ſunt Terra ſigillata, & Solis axungia: hæc in Salamandræ, illa in Araneorum ac Rubetarum venenis, poſterius remedium ſuo capite, id eſt, ſub titulo de Arſenici ac Mercurij veneno tollendo annotatum reperies. hîc pauca quædam de terra ſigillata obſeruanda oſtendemus. *Terra ſigillata eſt corpus Minerale.* Terra Sigillata noſtra, non ea eſt officinarum vulgaris, ex luto albo eloto parata, qua omnes totius Germaniæ ac Italiæ, imò Europæ officinæ ſcatent: non enim tam copioſa extat vera, vt omnibus vbique ac ſemper eam nanciſci promptum ſit. Nam hæc terra ſubtilis eſt, ac Mineralibus annumerata, metallorum inſtar ſubterraneos ductus, ac venas obtinens, inuentu difficilis, cognita paucis, multis prædicata, ea in trociſcos minutiſsimos redacta ſigillo notatur, ac TERRA SANCTI PAVLI nominatur; *Terra S. Pauli.* quæ quia etiam iam adulterari cœpit, ex præſcriptis notis cenſenda erit. Bis mihi eam videre licuit, ſemel in Croatia apud Arabem quendã agyrtam: tum apud Siculum quendam rerum Metallicarum peritum, ad Mariam Lauretanam, quæ ſuos ductus, tanquam metallum obtinebat. *Terra ſigillata vera rara eſt.* Sed hanc noſtram paucitas, ac precium, illius vero copia, obſcurarunt. dolendum tamen, neque Germaniæ, neque Italiæ doctores Medicos, tantum adhuc didiciſſe, vt ſuum lutum, à vera ſphragyde antiquis tantopere prꝍdicata, diſcernere poſsint.

Vſus terræ ſigillatæ noſtræ eſt, vt ea cum ſputo in pulticulam redacta, Aranei ac Rubetæ veneno imponatur, ſanat ſine periculo, non iſta ſolum, ſed & aliarum venenatarum beſtiarum morſus, ſi initio ſtatim adhibeatur. *Axungia ſolis.* Axungia ſolis intrinſecus & extrinſecus vſurpatur, ſi Salamandra momordit vel læſit, exhibetur fere in vino diſſoluta bibenda, &c.

DE OSSIVM FRACTVRIS *curandis.*

CAPVT IIII.

Cauſæ fracturarum ſunt omnes Procatarticæ. CAuſas fracturarum oſsium, ſcribere nil admodum referre puto, cùm externas ac violentas eas eſſe omnibus manifeſtum ſit: nam quemadmodum calybis, ſic & oſsis fractura vehementem cauſam deſiderat. *Fracturarum differentiæ & origo.* Fracturæ vero origo ea eſt, quòd oſsium ſubſtantia inſtar Talci vel Auripigmenti aſſellata ſeu foliata exiſtit, vnde ea non per tranſuerſum ſolum, vt calybs rumpuntur, ſed & per longitudinem ſinduntur. Verum de curatione potior nobis ſermo eſt, in qua conſiderandum læſa quoque ſit cutis nec ne: nam vbi ea inte-

integra adhuc est, accurata operatione opus est, vt singula iterum suum in locum reducantur, quo facto, tum demum ad ea quæ ossa conglutinant, progrediendum erit. Sin ossi fracto vulnus quoque complicetur, Emplastris ac Oleis Traumaticis vnà cum fracturas glutinantibus medicamentis vtendum erit. Constitutæ ergo iam duplices fracturæ, earumq́ duplex curatio: simplex scilicet, & cum vulnere complicata. In omni vero fractura, bis in die deligandum esse præcipimus, omninoq́ splenijs ac ferulis abstinendum, verum nostris vtendum instrumentis, circulo nimirum trochleæ incumbente, (quem modum quosdam ex discipulis nostris docuimus, aliâs scripto explicatu difficilem) quo commodissime omnem fracturã repositam suo legitimo in situ conseruabis. Nam hoc Catholicum in fracturis putamus, siue sint cum vulnere complicatæ, siue nõ, vt scilicet quotidie bis ipsa deligetur, (ad euentandum nimirũ calorem) loco non moueatur, ferulis non cingatur, &c. Quæ si non obseruentur, varia subsequuntur mala, phlegmone, putredo, post hanc gangræna, non raro etiam m[illegible]s, pro loci nimirum diuersitate, & morbi magnitudine, auctis [illegible]minutis omnibus. Intemperies itaq; omnium maximè præcauenda: nam eam subsecuta putredo difficulter soluitur, sed ferè in Fistulas ac vlcera profunda, & fœtida abit. præcauebis autem commodissimè, si dietim bis malum inspicias, nec tertio die deligaturã intermittas, quod Chyrurgorum vulgus factitare solet: nam etsi aliquos eo modo curaris, præstat tamen maioris mali deuitandi causa nostram methodum sequi.

Fractura cum vulnere. — *Fracturæ duplices.* — *Circulus Paracelsi pro curandis fracturis.*

Ferulis vero abstinendum eo nomine præcipimus, quòd ijs vti sine commotione, ac repositi ossis dislocatione non possimus. Adhæc ferularum vsus, fortem deligaturam requirit, fasciarũ quoque copia, phlegmones atq; intemperiẽ necessariò quasi facit. Quin contingit non raro tumorem ex phlegmone ortum, mane in se residere, ex quo non potest non fascia laxari, ac os repositum dislocari. Itaq; propter duo hæc incommoda, intemperiei nimirum plegmones, ac putredinis concitationem, cum fracturæ dislocationem, (ex qua claudicatio vel intortum mẽbrũ sequitur) ferulas necessario reijciendas putamus. Cætera quod attinet, scias, nõ vsq; adeo excellentis artificij esse fracturam curare, maxime in iuuenibus, in quibus vnica Symphiti radix contusa, cocta & imposita callum facit: sic Aristolochia, serpentariæ, ac Traumaticæ herbæ quæuis vino incoctæ ac impositæ sufficiunt.

Ferulis cur abstinendum. — *Symphiti radiorum contusa fracturas curat.*

Est præterea herba quædam, Herba Sophiæ dicta nobis, quæ tam cruda, quàm cocta omnem fracturam sanat. Idem de nostris Oleis, Balsamis, Vnguentis, Emplastris, Traumaticis tibi confidẽtissime polliceri poteris, saltem vt præscriptos canones obserues: namq; natura leuissimo auxilio adiuta, plurimũ per se efficit. Duo

Herba Sophiæ.

Vulneris cum fractura complicati curatio. præterea in fracturis ſtudioſe ſpactanda erunt, nimirum vt vulnus cum fractura complicatũ poſt oſsis repoſitionem demũ curemus, ſic vti vulnus curandum præcepimus, dein agamus per Symphitũ, Ariſtolochiam, &c. vti diximus: ſemper vero mane ac veſperi deligemus. Tum vt Ecchymoſin (de qua capite ſequenti) ſi quæ fiat, ex qua Tuſsis, Sternutatio, Punctorius dolor, &c. oriuntur, quàm citiſsime ſoluatur, ac ex corpore dėpellatur. Sciendũ quinetiam eſt, naturam in locandis ac reponendis quibuſdam oſsibus, vt coſtis, &c.

Repoſitio vbi neceſſaria. noſtra ope minimũ indigere, in alijs, vt artuum, &c. noſtrum accuratum auxilium deſiderare.

Symptomatum fracturarum curatio. Symptomatum autẽ, vt caloris, tumoris, &c. ex quibus putredo, curandorum hæc ratio eſt, vt Oxyrrhodino calido reſtinguantur, ac oleo hyperici, vel florum Verbaſci, (quemadmodũ in Oleis vulnerarijs docuimus) ac ſimilium tumor diſcutiatur: nam cętera primarij ſcopi, vltrò ſecum trahunt, vt de ijs multũ differere nil opus ſit. Sin, quod ob medicorum imperitiam frequẽtiſsimum eſt, Ignis ſacer, vlcus cacoëthes, vel fiſtula, &c. ſubſequatur, ſciendum nil ſpei ampli[illegible]ſupereſſe, ſed vel membrũ amputandum, vel certiſsimam mort[illegible]xpectandam eſſe. Denique obſerua, idem plane quod de fractis oſsibus diximus, in cõminutis ac cõtuſis iudicium eſſe, niſi quod hîc oſſa libera plane remouenda præcipiunt Chyrurgi.

DE CVRATIONE ECCHYMOMATIS.

CAPVT V.

Ecchimomatis cauſæ & cauſata. Ecchymoſis ſeu Ecchymoma, cauſas procatarcticas habet, ruptionem, contuſionẽ, caſum ab alto: nam iſtis de cauſis ſanguis extra vaſa effuſus, in parte dolente colligitur, in grumos abit, ac tandem putrefactus, vicinas partes erodit, ac vlcus facit, pro loci natura varium. Itaque Ecchymomatis primarias differentias nos ſtatuimus à partium diuerſitate, vt aliud ſit partium internarum, aliud externarum, vt artuum, &c. hincque duplex quoque naſcitur curandi ratio.

Sanguis concretus duplex.

Prædictio. Nos ambas ſeorſim paucis abſoluemus. Sanguis cõcretus exteriorũ partium vti periculo plerumque vacat, ita in interioribus collectus, propter apoſtemata, quæ minatur, ferè mali maioris author eſt. itaque & propter hæc, tum propter impendentes obſtructiones, in omni etiam leuiſsima ecchymoſi interna, de diſſoluendo grumo, ſine mora cogitandum eſt.

Sanguis purgandus & mundandus. Sciendum quoque in contuſione tam artuum quàm viſcerũ, ſemper de mundando ac expurgando ſanguine conſiliũ ineundum eſſę: nam ſemper (niſi forſan in admodũ iuuenibus) maius aliquod malũ in propinq[illegible]o eſt, niſi hoc fiat: ſin pręſtetur, iam omne procul eſt periculum. Itaque ſemper primo grumi diſſoluendi, fundendi, digerendi: nam ijs manentibus, ſi curationẽ conficere pergas, Ignem ſacrum, putredines, inflammationes, &c. excitabis, malæque medicinæ, quæ ferro perficitur, autor eris.

Diſſol-

Diſſoluendorum autem grumorum duplex eſt modus: per interiora remedia alter, alter per extrinſecus admota, tā in interiorum, quàm artuum, ecchymoſi:

Grumi vt diſſoluantur.

OLEVM AD SANGVINEM CONCRETUM in artubus.

Recipe fl: Verbaſci M.*j*. Fl: Hyperici M. iij. Rad: Aſclepiadis M. ſs. Mummiæ ℥ *j*. olei oliuarum recentis lib. ij. Terebinthinę lib. *j*. Vini rub: opt: ſextarios duos, coquantur omnia per horas vij. pòſt vaſe vitreato probe occluſo macerentur ad ſolem, ad tempus, ac exprimantur, & babebis oleum ad hoc malum incomparàbile, ſi eo pars affecta vnguatur manè & veſperi.

PVLVIS AD DISSOLVENDÒS GRVMOS SANguinis circa interiora collectos.

Recipe Rhabarbari electi ʒ ij. Mummiæ ʒ. ſs. Laccæ rub: Spermatis ceti ana ʒ *j*. Boli Armeni, Terrę ſigillatæ ana ʒ ſs. rad: hyrundinariæ ʒ iij. fiat puluis ſubtilis, exhibeatur ʒ *j*, in aqua fl: tiliæ vel conſimili, valet ad ecchymoſin, tam intrinſecā quàm extrinſecā tollendam: nec eſt vt plura remedia requiras, duo hæc nunquam te, etiam in ſummo periculo, deſtituent, certò ſcio.

AD AMBVSTA EX LIGNOrum flamma.

CAPVT VI.

Duſtionis differentiæ variæ ſunt, atque hinc eius curandi rationes diuerſę. Nam quemadmodum medicamenta ad ſolē cocta alias vires adipiſcuntur, quàm ad ignem parata: alias ad flammā, alias in prunis cocta, vtque alia eſt ſulphuris, alia aquæ vitæ, alia lactis, alia mellis flamma in præparandis remedijs: ſic aduſtiones à flamma ſimplici, lacte, aqua, puluere tormentario, ſulphure, metallis, fulmine, fulgure, &c. aliæ ſunt ab ijs, quæ à vapore, metalli fuſionibus, aqua ſalis, vitrioli Aluminis, &c. fiunt, imò omnes à ſe inuicem diuerſæ putandæ ſunt, diuerſamque curationem requirūt, quam etiam commòdioris doctrinæ gratia, ſuis diſtinctam capitibus proponemus. Et flammæ ſimplicis lignariæ curatio quidem talis eſt. Primum omnium calorem, ad exteriora attrahes hoc modo. Recipe Butyri recentis, quantum ſufficit, calefiat, calidiſsimum aquæ frigidæ infundatur, ac agitetur, donec niuis inſtar inalbeſcat, pòſt abiecta aqua ſeruetur ad vſum, in forma vnguenti, valet ad omnem aduſtionem ſimplicem à ligno, Lacte, Oleo, Butyro, Reſina, &c. factam. Vſus tēpore quotidie bis, ter, quatérue, aut pluries locū affectum eo perunges, ſtudebisque ſemper pinguem ex butyro ſeruare

Vſtronum differentię.

Vnguentū ad ambuſta.

partem affectam, nec vnq̃ patieris exsiccari, donec plane percurata sit, hoc vnguento quamuis maximũ calorẽ facillime extrahes: quin vbi adustio tanta fuerit, vt vlcera fiant, ipsum sufficiet si Emplastro stictico iũgatur, nec opus est multum alijs insudare remedijs inquirendis, hoc vnico, sed certissimo, tuto cõtentus eris. Obseruabis tamẽ in adustione per pingues res, vt Oleum, Butyrũ, &c. factas, maiorem paulò Emplastri stictici vsum requiri.

Pinguium vstio vt curetur.

DE ADVSTIONE EX METALLIS, AQVIS *mineralibus, ac similibus curanda.*

CAPVT VII.

Metallicarum adustionum curandarum vna Methodus.

Metallica ac Mineralia, singularem quandam veneni communicandi rationẽ obtinent, ipsis à propria natura implantatam, atq; hinc propriam quoq; curandi methodũ, quę etsi ad omnia metalla generalis est, in particularibus tamen quandã diuersitatem obseruat: nã restinctio caloris diuersa est, in Mercurio, Sale, Vitreolo, ac Alumine, tũ in rubigine, quibus etsi ea, quæ ad simplicẽ adustionem præscripta est (priore capite) etiam cõuenire possit, tutior tamen est, quam pòst annotabimus. Venenũ de quo diximus, metallis peculiare similẽ quodammodo pestem adfert, ac Rabiosi canis venenũ: itaq; non solum de calore extrahẽdo, sed & de veneno extirpando, cogitãdum. namq; ipsum, quod à Vitreolo, Alumine, Sale, ære, &c. generatur, fere vlcerum, quæ cachoëtę vocantur, causa existit, non raro quoq; lepram faciunt: Lepram non verã quidem, sed spuriam, legitimæ non absimilem, à qua totius temperatura dissoluitur. Ad extrahendũ autem, ac restinguendũ calorem, seu vstionem Metallorũ, ℞ Adipis suillæ, id est, lardi quantũ sufficit, liquefiat ac incalescat, pòst calidiss: infundatur in aquam Solani, agitetur dum consistentiam vnguenti nactus fuerit, hoc vnguento peruntctum malum, sine aliorum remediorum accessione percuratur.

Lepra spuria ab vstionibus Alum: Vitrioli, Salis, &c.

A Mercurio vsti vt sanentur.

Vbi à Mercurio quis vstus est, locum affectum in lacte calidissimo intinctis pannis, vicies vel vltra fouere conuenit, sic vt vbi refrixerit semper immutetur, pòst vnguento ex Butyro parato calorẽ extrahere, Emplastro de Colophonia, cicatricẽ facere oportebit. Hic vstionis modus rarus est, contingit tamen si Amalgamata quæ vocant parẽtur. Singularia hic affectus symptomata habet, Odontalgiam ac Tremorem, quæ abstinentia à contactu Mercurij vsu Aquæ vitæ in lotione manuum, tum gargarisatione seu oris collutione, cum aqua Lauendulę, sine negotio curantur: frequentia hæc sunt ijs, qui Cinnabarim parant, Mercuriũ per descẽsum pręparãt, Metalla separant, alijsq; Metallorũ artificibus, &c. Vstiones porro ab aquis salinarum, fontium Aluminis & Vitrioli, quocumq; tandẽ modo eę fiant, periculosissimę sunt: nisi enim accuratè empyreuma,

Symptomata huic vstioni singularia.

id est, calor extrahatur, grauißima subsequuntur mala. Nos pro his certißimũ remedium, sub vnguẽti forma proponemus. Habet autem Olei nucum, lib. ß. Sęui ceruini, lib. j. Butyri præparati vti pręcepimus, lib. j. ß. misce, fiat vnguentũ. vtatur quotidie bis, mane & vesperi, donec nihil doloris, phlegmones, ac caloris superſit. Deniꝙ ſi iſtis non plane cedat: Balſamo, vnguento, vel puluere traumatico, cicatricem facias, deliges autem medicamenta, quæ maculas quoꝙ fieri prohibent. Hæc remedia ijs quoꝙ vſtionibus, quæ tinctoribus accidunt, non incommode adhibebis.

Empyreuma Salis Vitrioli, &c. vt tollatur.

DE VSTIONE PVLVERIS TORMENTARII, *Salnitri, ſulphuris, & aquæ regalis curanda.*

CAPVT VIII.

ADuſtionis iſta ſpecies, præter cœleſtẽ vſtionem, longe omniũ periculoſißima eſt, quemadmodũ & ea quę à vehementibus Chemicorum aquis, vt Mercureali, Gradatoria, Regali, &c. excitatur: hęc tamen magis ob Corroſionẽ, quę à venenorum acrimonia excitatur, quàm alia de cauſa grauis eſt. Illa vero multis modis: nam & admodũ penetratoria eſt, & reſtinctu difficilis, propter Salnitrũ & Sulphur, quorum calor non niſi à ſeipſis conſumi poteſt. Nos de iſtis ſingulari capite differere non infrugiferum putauimus. Itaque vt primum quis à puluere tormentario vſtus fuerit, vtile erit hoc vnguento locum paſſum perungere.

Tormentarij pul: vſtio cur curata difficilis.

Recipe Butyri lib. j. Ol: nucum, Sęui ceruini ana lib: ß. Medullę Tauri quartarium j. liquefacta ac feruida infundantur in aquam Nympheæ ter quatérue, agitentur probe, & fiat vnguentum, quo vngatur ęger, vbi incaluerit, renouare conuenit, donec dolor quieuerit, ac deniꝙ vt vulnus ſimplex curare.

Vnguentum pro vſtionibus pyrici pulueris.

Sin à Chemicis aquis, vſtio facta ſit, præter hoc, oleis traumaticis, vel ſtictico Emplaſtro, Corrodentem vim frangere enitendũ eſt, tandemꝙ curare. Ego in huiuſmodi caſibus, ſi quis alius, remediorum varietate abundo, ſed iſtis quæ ſcripſi, vim primariam tribuo, expertus.

Chemicarum aquarum vſtio.

DE AMBVSTIS A FVLMINE ET *fulgure, curandis.*

CAPVT IX.

MAteria huius ignis ex qua Firmamentale Sulphur ac Salnitrũ eſt: nam quemadmodum ex terra prodeunt Sulphur ac Salnitrũ, ex quibus deinde in vnũ coactis ſingularis oritur ſubſtantia: ſic cœleſtes materias huic reſpondentes eſſe, omnino putandũ eſt: ſi enim pluuia & nix in cœlo generantur, quid prohibet ignem quoꝙ ac Salnitrum illic naſci? Itaꝙ Fulmen eiuſꝙ ignem, cœleſtẽ quandã compoſitionẽ eſſe ad exemplũ huius terreſtris, à ſyderibus

Sulphur & Salnitrum cœleſtiá.

comparatam pronunciamus. Quamobrem sciendum, quemadmodum cœlum elementa superat, sic huius ignis malignitatem longo post se spacio, omnes reliquas Elementarij ignis vstiones relinquere. Nam ferè vel pręsentaneam mortem adfert, vel indubitatam alicuius membri iacturam: quidquid enim contigerit, vel destruit totū, vel corrumpit, ignis nostri exemplo, qui ligna vel omnino in cineres redigit, vel in carbones mutat: nūc vti ex carbone, nedum ex cinere, lignum fieri impossibile est, sic huiusmodi membra vix in pristinum statum reduci posse putandū erit, ne impossibilia polliceamur, ac in artis operibus aberremus. Duplex ergo fulminis curatio est: nam ijs, quæ iam quasi in carbonem abierunt, omnimoda ablatio, reliquis quæ mediocriter se habēt, alteratio, ac pristini status inductio cōpetit. Hoc interim meminisse decet, quandam huius ignis speciem esse, quam extinguere ante Sulphuris & Salnitri cōsumptionem impossibile sit. Ego quæ quinta vice, (pluries enim huiusmodi casibus nō interfui) expertus sum, fideliter proponam.

Similitudo pulcra.

Fulminis duplex curatio.

Medicina itaq; in hoc malo sit, quæ antequam empyreuma extrahatur, vehementiss: refrigeret: nam nisi ea adhibeatur, vrēdi nullus finis est, quemadmodum hoc ipsum in puluere tormentario sæpiss: experimur. Restinctorij illius medicamenti formula talis est: Recipe Spermatis ranarum, succi Sedi, Astacorum fluuialium, ana partes æquales, Myrrhæ, Vitrioli modicum, mixta omnia, imponantur membro affecto, donec calor remittat, quo restincto, vnguentis præscriptis ad vstiones, curationem perficito.

Refrigerans remedium optimum.

Sin eousq; malum sæuijt, vt iam omnia instar carbonum vsta sint, hoc emplastro vtere, tum pars emortua à sana abscedet ac decidet.

Recipe lib. j. Colophoniæ, lib. ß. Picis communis, quartarium j. Ceræ olei, & Terebinthinæ modicum, malaxetur, & fiat Emplastrum, quod impositum, viuum à mortuo separat: tu dein ad curationem absoluendam Emplastro stictico contentus esto.

Vt pars emortua à sana abscedat.

DE EMPYREVMATE A GLANDIBVS *tormentarijs facto restingendo.*

CAPVT X.

EMpyreuma siue vstio hęc periculosa existit multis modis: nam eius calor diuturnus est, & metallicam quandam venenositatē comitem habet, tum ex violento ictu difficultatis quid contrahit. His curandis malis primum omnium ad refrigerandum glandem, restinguente medicamento vtendum erit, cuius etiam vsus erit, quamuis non in corpore amplius glans inhæreat. Huius generis autem sunt, Acetum rosaceum, Succi Solani, Nympheæ, Semperuiui, &c.

Glandis calor vt restinguendus.

uiui, &c. ſuccus Aſtacorum, tum Sperneolæ ſi per ſyringam injiciantur ſępius, donec calor reſederit, quo facto, vnguentis, balſamis &c. vulneratis, tamq; puncturã ſimplicem curare conueniet: verũ tum propterea, quæ vna cum glandibus penetrarunt extrahenda, tum alijs multis de cauſis emplaſtrorum Sticticorum vſus contemnendus non erit

Verum refrigerantium magna vbiq; copia eſt, vt Limacum, Ranarum, Aſtacorum, inteſtinorum terræ, ſuccus Sperneolum, & ſimilia. Succi tamen herbarum Nymphææ, Solanni, Semperuiui potiores habentur, neq; contemnendum etiam atramentum ſutorium. Omium verò pręſtantiſsimum parabis, ex aceto roſaceõ, & ſucco Aſtacorum inuicem mixtis: horum vero non hîc ſaltem ſed & in pulueris tormentarij vſtionibus vti licebit. Accidit quinetiam non rarò vulneratos perterrefactos aquæ ſe immergere totos, vel frigida vulnus fouere, quod vbi factum fuerit, ſufficiet vnguento ad ambuſta ſuperius præſcripto curationem perficere. Sciendum deniq; hanc vſtionis ſpeciem interim lethalem fieri, ſi calor interiora ac principalia mẽbra, vt cerebrũ &c. petat, quo in caſu ſalus nulla ſperanda amplius. Sin lethale adhuc malũ non eſt, intrinſecus per potiones datas calorem reſtinguere enitendum eſt. Potiones autẽ in totum refrigeratoriæ ſunto, aqua, lac, zythum, ſuccus pomorũ, pręcipue verò commendatur aqua prunorum Cypriorum minorũ (quæ Germani Cepartem vocant) pota à vino autem omnino arcendi erunt ægri.

Succi herbarum refrig:

Lethalis vſtio.

AVRIVM TINNITVS, VISVS HEBETVdo ex vſu Tormentorum Bellicorum nata, vt curentur.

CAPVT XI.

Maiorum tormentorum fragor, Campanarum ſonitus, Molendinorum tumultus, vtpote excellentia & vehementiora ſenſibilia audiendi facultatem corrumpunt, quandoq; & auriũ quendam tinnitum efficiunt: nam auditus organi ſtructura ſubtiliſsima, iucundos tantum, lenes & harmonicos ſonos ſine iactura cepit, à reliquis acutis nimiumq; grauibus illæſum vix permanens. Simile de oculis eſt iudicium, qui cùm tantum luminis ſaltem requirent, quantum ad diſcutiendas tenebras ſufficit, ab excellenti quoq; fulgore, vt Solis & Ignis, &c. facile deſtruitur. Hinc ignis ſubitus è tormentis erumpens, etſi corporaliter oculos non ſubeat, quia tamen ſubitus ac præfulgidus eſt, eos non poteſt non lædere. His itaq; incõmodis, quomodo mederi oporteat, paucis aperiam. Vbi aures tinniunt, Auricularum frequentes ſcarificatus fieri, Luna inferiora ſigna percurrente, vtile erit, quibus ſi nil perfeceris, cucurbitulas poſt aures appones: quod ſi ne ſic concedit malum, ad venæ

Auricularum ſcarificatio.

ſub

ſub lingua ſectionem, tamq́ ad vltimum remedium confugiendum erit.

Oculorum affectorum curatio.

Oculis præterea affectis, conueniet frequens fomentatio ex viciarum vel hordei farina à furfuribus non mundata, vt nimirum ea in aqua coquatur, & calidus vapor in oculos recipiatur, donec lachrymas fundere deſinant, quo facto in canthum maiorem, aliquoties mane guttam Olei laterini immittere haud infrugiferũ fuerit.

Ol: Laterini vſus.

REFRIGERATORVM CVRANDI RATIO.

CAPVT XII.

DVpliciter quis refrigerari poteſt: nam refrigeratio alia eſt ex diuturno vſu frigidarum rerum, vt inambulatione in aqua frigida, quæ non poteſt non conſequenter defluxiones in artus concitare. Alia refrigeratio eſt, ex hyemalis frigidi ambientis gelu facta, quæ finita hyeme, fere in manifeſtum morbum degenerat. Eſt & tertia ſpecies, quę effectum ſuum ſtatim prodit, vt cum mors ſtatim eos apprehendit, vel membrum aliquod in totum perit.

Refrigerationis differentię.

De refrigerationibus, quæ vel hyeme, vel mora in aquis frigidis contrahuntur, quæq́ paulatim in alios morbos abeunt, quia Medicorum potius, quàm Chyrurgorum opera ſanantur, nihil hîc præcipere animus eſt. De ea tamen ſpecie quæ manifeſtum malum ſtatim facit, non tam medicis quàm Chyrurgis propria, in præſentiarum quædam docere conuenit. Quoniam autem fere ijs in locis, quibus morbi frequentius ac peculiariter quaſi fiunt, optima mali remedia habentur, tamen in hoc affectu longe alia ratio eſt. Nam apud Alpinos, Heluetios, & Monticolas, rude hominum genus, hic affectus frequentiſſ: eſt, apud quos tamen nullum adhuc vtile reperias remedium, anilia, puerilia, ſtulta omnia ſunt, quæ apud ipſos expiſcari mihi licuit. Ego quæ ijs in locis aliquandiu commoratus, expertus ſum, proponam. Membrum ergò extremè refrigeratum, mortuum eſſe dubium non eſt: nam ad priſtinum ſtatum reducere illud impoſsibile eſt, ſed putreſcit ac decidit, quaſi in lepra. Etenim ſine controuerſia conſtat, lepras frequentes ob refrigerationem fieri. Quamobrem iſta membra cùm ſui ablationem neceſſario oſtendant, nil in eorum curatione ſudandum erit, ſed omni ſtudio in id incumbendũ, vt emortuum à ſano ſeparemus, ne pars ſyncera trahatur: quin hoc tentandum, vt quamprimum ad deperditi reſtitutionem properemus, ſi modo id reſtitui poſsibile ſit: nam in digito vel ſimili membro, fruſtra hoc tentari quis ignorat.

Lepræ frequẽtes ex refrigeratione.

Medicamenti autem eius quo vtimur deſcriptio hæc eſt. ℞ Piperis longi, Cardamomi, Granorum Paradyſi ana ℥ j. Euphorbij ℥ ij. Maſtiches, ℥ j. ß. redigantur in puluerem, ac coquantur in

Vrinæ pueri, vel hominis Ruffi sextarijs duobus, donec octaua pars supersit, pòst colentur, ac eo quod superest, membrum refrigeratum, ter quotidie vngatur, & abscedet mortuum à viuo, pòst per vnguenta vulneraria claudatur vulnus. Mira huic vnguento calefaciendi vis inest: nam e& aliqua parte perunctus, mirum si illa die frigus sentiat. In præcauenda vero refrigeratione, à varijs varia vsurpantur, pelles ab alijs, ab alijs corium, sed omnia ista longe superat, Papyrus complicata, calceamentis ac tibialibus imposita, omnem aëris inclementiam in extremo gelu arcet, omnes pelles, ac coria antecellit, sed ne humectetur, cauendum. Vt viuum à mortuo abscedat. Papyri vsus contra frigus.

Quibus omnimoda refrigeratio ad mortem vsq; penetrauit, ijs Theriacam & Camphoram cum aqua vitæ mixtã exhibere, ac in stratis componere vtile est, Zinziber quoq; & Calamus vino incocta mirifice pota prosunt. Item aqua vitæ, in qua crocus intabuerit. Aromata præmansa frigus arcent, &c. Præter hæc nil de refrigeratione curanda, vel præcauenda penes me est, sed sufficierit ista sine dubio in omni casu. Notandum denique quandam refrictionis speciẽ esse, quæ tam periculosa, quàm ipsa est, esse non cernitur, sed ea detenti, plerumq; per somnum extinguuntur. Membra denique refrigerata leprosorum instar insensibilia efficiuntur, ac magnis refrigerationibus ferè cutanea mala, scabies scilicet, Psora, &c. succedunt. Aromata frigus arcent præmansa.

DE SINGVLARIBVS QVIBVSDAM Chyrurgicis obseruationibus.

CAPVT XIII.

ETsi summa fide, accuratissimaq; diligentia, tribus his libris totum vulnerum curandorum negotium tradidimus, tamẽ quia & alij quidam idem stadium decurrerunt, sua singuli placita proponentis, admonendum duximus, nostrum scriptum, & certissimis fundamentis niti, & absolutissima experientia contineri. Nam etsi Chyrurgorum, quædã cautelæ nondum à nobis expressa sunt, tamen nihil de operis perfectione detractum puto, cùm vsus, exercitatio ac experientia, quàm scripta de ijs admoneant rectius. Nam quæ ex libris discuntur, verarum cautelarum, seu obseruationum nomen non merentur, sed quæ vsu & exercitio comparata sunt. Ego quę hoc seculo certissima, optima, nobilissima sunt, scripsi, nõ inscius posteriora secula plura obseruatura esse. Nam hora, dies, annus, seculum, noua semper produnt, quæ omnia scriptis mandari nequeunt, sed ad obseruationes referuntur. Itaq; si tu illis nostram Medicinam applicaueris commode, obseruationum vsum cognosces. Sic miranda sæpe vulnera fiunt in cladibus, de quibus nil apud antiquos, vel recentiores scriptum inuenias, ijs particulariter mederi

Particularis methodus vt ex vniuersali deducatur.

deri etsi non docuerunt alij, generaliter tamen descriptam methodum, tu si specialem feceris, curandi modum inuenies. Nam hic artis vsus elucescit, si temporis, ægri, &c. imò omnium particularium ratione habita, medicinam feceris. Quin non raro vidi, adeo miranda vulnera, quæ nulla vnquam medici industria curari potuissent, nisi optima remedia præsto fuissent: verum ea est naturæ industria, vt si aptis remedijs adiuuetur, sic omnia disponat, vt medici diligentiam plurimum superet. Quare sedula nauanda opera in præstantibus remedijs conquirendis, pòst in experientia ac naturæ cognitione non minus laborandum. Obseruandum etiam, hydropicorum, Ictericorum, Arthritide, ac Podagra laborantium vulnera, exsiccandæ aquæ, ac sedandorum tumorum rationem requirere: nam vbi humiditas peristit: nunquam sperauerís vulneris glutinationem. Sic Paralyticorum, ac Podagricorum vulnera, magnam medici industriam requirunt: nam pro subiecti diuersitate euariant. Nunc salubria sunt, nunc noxia: nunc curatu facilia, nunc difficilia. quamobrem Medicos peritos in consilium adhibere tutissimum fuerit.

Humiditas glutinationi aduersatur.

Hactenus omnia quæ ad Chyrurgiam pertinent, absoluisse mihi videor, tanta quidem diligentia, vt nihil desiderare possis. Nam vsu, exercitatione, experientia, tantum nactus sum peritiæ, vt plus nemo vnquam, pauci tantundem adepturi sint. Nil ergo te moueant, quæ Doctores bullati contra me eblatterant: nugæ enim sunt & næniæ, ac de rebus illis inexpertis, inania verba, quibus nil nisi Doctoris titulum prætendere possunt: sed de his satis.

Peroratio.

ABsoluta iam nobis est Diuina gratia vulnerum Chyrurgia, non quidē omnibus placitura: sed eos, ego qui meliora sciunt, vt ea proferant, etiam atq; etiā rogo. De meis ego scriptis, hoc vere pronũciare possũ, satis superq; ea vsu, ac exercitatione comprobata esse, & illum qui paria possit, videre vt liceat opto. Gloriari ac iactari reliquis familiare est, & promptum alios præ se contemnerē: verum si rei natura, ac experientiæ magnitudo pensitentur, illis forsan non minor ero. Vnicum hoc studium Deos testor mihi fuit, damna ægrorum præcauere, quod dum conor, varijs me expono iniurijs. verum Pharisæorum, ac Hypocritarum istorum calumnias nil moror, quibus nil nisi controuersias serere propositum est. Medicis præsenti opere me satisfecisse persuasum habeo. Etsi enim polito, ac arduo dicendi genere vsus non sum, nil admodum refert, patria, ac vernacula lingua, quæ Heluetica est, quàm Rhetorico stylo vti malui, cùm non linguam sed artem docere institutum esset, tum quod sufficeret ad experientiam meam, toto orbi proponendam, qua & Medicis & ægrotis innumeris adhuc prodesse animus est. Rogatos interim Medicos omnes velim, meam in illustranda medicina operam meliorem in partem interpretentur. Ego vicissim illis omnia fausta fœliciaq; in Practico opere, tum veram veræ Medicinæ cognitionem ex animo precor.

Paracelsi studia.

Paracelsus Heluetius fuit.

FINIS PRIMÆ PARTIS CHYRVRGIÆ MAGNÆ [illegible], Medici & Philosophi summi.

CHY.

CHYRVRGIAE MAGNAE RNIEIRRE RARACEESI MEDICI CLArißimi, pars Secunda, de Vlceribus cognoscendis, & curandis.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPI, DIVO FERDINANDO, DEI GRATIA Romanorum, Vngariæ ac Boemiæ Regi, Archiduci Austriæ, &c. Domino suo Clementißimo.

CVM DEVS OPT. MAX: NVLLO HABITO PERsonæ respectu, à mundi vsq; origine, morbos earumq; causas mortalibus omnibus communes esse voluerit. Hinc Iulium Cæs: Augustæ Maiestatis tuæ antecessorem, grauiss: morbo conflictatum esse Historiæ testantur, eius successores omnes morbis, plerosq; vulneribus extinctos esse, docent, omnes remediis indiguisse, nemine à Medicinæ ditione liberum fuisse legimus. Quia, inquam, omnes sub iugum medicinæ missi sumus, imò ipsi quoque Medici ei subiecti sunt, rationi consentaneum est, Medicos maximè in morbis præcauendis, ac curationibus eorundem, occupatos esse debere. Quòd officium Medici cùm sit, REX INVICTISSIME, Imitationem Medico, nisi vbi genuinæ Medicinæ fontes perspexerit, necessariam non esse, extra dubiũ esse puto: nam cùm opinionibus, cõtradictionibus, ac sectis Medica facultas abundet, interim autem de ægri corio res agatur, manifestum est, eam quę vulgo in scholis traditur, ac in chartas refertur, veram medicinam non esse. His de causis ego hunc secundum Chyrurgiæ nostræ librum scribendum suscepi; in quo absq; omni errore, vel contradictione, & artis & naturæ possibilitas declaratur. Et quamuis non ignoro, qualia sint aliorum de istis iudicia futura, maxime vbi originem, & causas vlcerum quas nos assignamus, censebunt: nedum curationes quas plane non intelligent. Verum cùm consydero erranti nil nisi suum dogma placere, & omnes sui similes fieri in votis esse, ipsorũ nugas ne pili quidem fecero.

Iul: Cæsar ægrotauit.

Omnes sub iugum Medicinæ missi sumus.

Imitatio à Medicina exulare debet.

Ego Canones ac Methodum, aliaq; Pseudomedicorum scripta, aliquando & colui, & honoribus prosequutus sum. Sed cùm & alios mecum viderem frustra sudare ac laborare, de alia ratione cognoscendæ, ac faciendæ medicinæ inuenienda cogitare cępi, quam multis tandem laboribus ac vigiliis consecutus sum, quibus parcere maluissem, si vulgatam Medicinæ methodum certam ac firmã

Preuilegia Medicis ab imperatoribus cõcessa, noxia.

perspexissem. Verumenimuero, indulta ac preuilegia Medicis collegijs, iam olim ab imperatoribus concessa, iam ab ijs vsurpantur, quos adhuc erroribus intricatos esse manifestum est, quos in ęgrorum perniciem agere quotidie experimur, adeo, vt si iam certo constet, ægrum medici inscitia perijsse, tamen Rescripto legis Aquiliæ excusetur Medicus. Preuilegia non damno, sed ab immeritis vsurpari doleo. Consulem Romanum quondam Medicos interfecisse, ac vrbe expulisse memoriæ proditum est, quòd impunè quemcp interficere nemini licere vellet: quod idē si & iam caueretur, de multis ægris melius ageretur. Verum donec huiusmodi immunitatibus imperiti gaudebunt, nemo ad Medicinæ perfectionem vncp aspirabit. De meo scripto vt loquar iam, Clementissime Cæsar, nollem quemcp putare, me contradicendi studio, vel ex petulantia aliorum canonibus reiectis hæc scribere: sed hoc potius sibi persuadeant omnes cupio, me quem metipsum meorum operum rationem reddere oportet, quàm longissimè ab errorum labyrinthis abesse cupere, tum publici commodi gratia, meam diuturnam experientiam alijs quoque vtilem reddere conari. Hos autem labores meos, sub tuæ Augustæ Maiestatis nomine apparere volui, vt meę erga tuam Maiest: obseruantiæ pignus essent: tucp vicissim mei meorumcp laborum patronum ageres. Sperans, me & T. M. & Reipubl: laborem nec ingratum, nec inutilem sumpsisse. Datum Augustæ 11. die Augusti, Anno 36.

Lex Aquilia.

Medici olim Roma expulsi.

T: Rom: R: Mt:

subditiss:

[redacted] vtriuscp Medicinæ Doctor.

THEOPHRASTVS PARAcellus Lectori beneuolo S.

QVIA ab ineunte ætate salutis ægrorum supra quàm dici posśit, studiosiss: fui, quomodo illis impendentia pericula auerterē, semper meditatus sum, ac quo pacto salutis comparandæ rationem, quæ Dijs ac mortalibus placeret, ostenderem cogitaui. Quo in labore dum versor, omnia omnium, qui ante me fuerunt scripta relinquere coactus sum: nam nil vtilitatis ex ijs consequi fas erat, quòd nullis certis inniterentur fundamentis, sed omnia rimarum ac ruderū plena essent. Nauseam forsan hæc tibi mouebunt amice Lector, sed mihi crede, omnia facile certiss: argumentis confirmarem, si tibi molestum non esse scirem. Adhæc Medico cui ægrorum salus cordi sit, hæc forsan auditu non ingrata sunt, vtpote vera. Iudica quæso L: beneuole, aduersarij mei quales sint, odij causam inquirere ne pigeat: neminem sanè inter omnes reperies, qui ægrorum salutis causa, me odio habeat. Deum precor meliorem illis mentem infundat, se metuo ne illorum corda indurare velit: tam enim bilis in illis turget, vt nil supra. Ego odij radices paucis exponam. Non medici isti, sed pseudomedici, si tantum lucri ex me haberent, quantum incommodi ex detectis à me illorum erroribus, sentiunt nunquam, mihi crede, inuiderent, sed tamq; Dianam quandam colerent. Tu macte virtute Lector, ad laudem ac Medicam perfectionem summam enitere, ac nostra scripta sine stomacho iudica, inuenies quæ legisse non pigebit,

Vale.

Antiquorum scripta cur reijciat.

Paracelsus cū Medicis exosus.

THEOPHRASTI PARACELsi in vlcerum Chyrurgiam

Proœmium.

Contrarius Paracelsus.

DVM Chyrurgica scribo, plerique me Medicis CONTRARIVM appellant, meq́ illis ex opposito semper constituunt. Ii quidem mea sententia bene dicunt: nam illis contrarius sanè sum, at naturæ interim familiaris. vestrum iam iudicium esto, an si naturæ familiaris sum, non immerito illis contrarius dicar. Malo ego tamen naturam me non accusare, quàm eos qui naturæ contrarij sunt. Verum ostendat quis, quomodo contrarij nomen mihi cõueniat, Medicinam artium præclarissimam constituo, eam ex summis artibus, Philosophia, Astronomia, Chymia, Physica, ceu è fontibus petendam assero: an non hæc naturæ consentanea sunt? relinquitur igitur ijs tantum me contrarium esse, qui non ex Lumine naturæ medici extiterunt.

Medicinæ veræ fontes.

Adhæc illud frequentissimè mihi vitio verti audio, quòd permanentem mansionem nullam habeam, quòd scilicet non post fornacem, quod mei contrarij faciunt, domi desideam. Sed cùm à Cl. I. C. ac amico intimo Dn. Zacharia Pirer intelligam, Medicum in Iureconsultorum libris perambulanum appellari, ex vi vocabuli colligere possũ, medicos non intra mœnia nasci, sed peregrinationibus perfici. Itaq́ vt paucis dicam: tantum inter me ac illos interest, quantum inter nigrum & album. Ars hæreditate non comparatur, non sola lectione librorum, sed Ruminatione ac masticatione, hoc est, vsu ac experientia, quæ non domi, sed extrà fieri debet, perficitur. Quare si quis me illis contrarium dicat, ad alium iudicem non prouocabo, quòd tale iudicium mihi honori, illis vitio sit.

Medicus Perambulanus esse debet.

Dicat quis, rectè ne fecerim, an peccarim, quòd peregrinationibus meis didicerim morbos ac vlcera curare, ac quæ à meis aduersarijs male curata sunt, restituere? Istá ne cõtemptũ mereri quis putet? esto, contemnat quis, contemptum hunc nõ ex rei indignitate, sed inuidia ac scientiæ odio esse, quis non cũ ipsorum met philosopho pronunciet? Qui scientiæ vnicũ hostem esse ignorantiam prodidit.

Quamobrem cũ Diuina benignitate, tantam rerũ experientiam adeptus sim, quam & vtili proposito alijs cõmunicare animus est, quis æquior iudex non meus conatus commendet, ipsorumq́ calumnias reprimendas iubeat? Verum illos nil moror amplius, si

nostra

nostra non placent, suam pingant ac fingant sibi Lucretiam, vel si malunt, Troianam Helenam: sed cùm non scriptis saltem, sed & opere artis cognitionem testatam facere medicus debeat, nil illi impedient, quo minus vinum mihi sapiat. Te Lectorem monitum ac rogatum volo, rem, non verba: opus, non loquacitatem vt spectes, & eris nobis æquior.

THEORIÆ VLCERVM PAracelsicæ Fontes.

NOVA dogmata temerarij ingenij argumenta esse, omnibus decantatum est, nec mihi ignotũ, sed æquitas in istis normæ loco esse debet: nam consuetudo ars non est, sed Ars illud verè dicitur, quod opere ipso demonstratur. Itaque consuetudine relicta, non statim ars repudiatur. Verum hîc mox nobis obijciat quispiam, & ante me etiam vlcerum curandorum ac cognoscendorum rationẽ cognitam fuisse, nec medicinam solum mihi, sed ante hæc secula multis, ac nunc quoque plurimis cultam esse. Huic nos respondendum hac ratione ducimus, Originem & causas vlcerum à nemine vnq̃ ante nos ex veris fontibus traditam esse, quod consequenti sermone patebit. Adhæc vlcera curata non negamus, at quomodo? vt ex decem vix vnus curaretur æger: adhæc tanta temeritate in ægrorum perniciem, quiuis quoduis attentaret: quæ mala extirpare, nostra oratio sibi proponit. Præterea quæ de causis & origine vlcerum ab ipsis prodita sunt, tam pugnant cum eorum curandi ratione, vt nil supra. Verbi gratia, remedia quibus vtuntur, sunt Mercurius, Lythargyrum, Alumẽ, Vitreolum, Minium, Ærugo, Terebinthina, Resina, Gummi, &c. Ista quis mihi intueatur simplicia: Mercurius quomodo in Choleram, Pituitam, Melancholiam & sanguinem agit? (& similiter de reliquis.) Iterum, si Choleram cathartico deijcias, an vlcus curasti, edoce, quem vlcere laborantem, tuo Rhabarbaro, cortice sambuci, Clystere, Rosarum syrupo, &c. curasti? Quomodo ergo dicis, causam veram te ostendisse vlcerum, cùm iuxta tuos Canones, ac Regulas vlcus curare tibi sit impossibile? Purgas, sed causam non tollis: Clystere aluum soluis, at mali radicem non attingis: per podicem inutilia extrahis, interim noxio corpore ad vlcus confluente.

Consuetudo non est Ars.

Causas vlcerũ veras Medici ignorant.

Cathartici vlcera non curantur.

Sed originem seu primum vlcerum fontem quem facis? Epar nimirum. At dicas nunc, si in Epate mali radix est, cur non illic vl-

cus fiat, vel in ſplene, ſi eò originem referas? verum vel ſub axillis, vel ad inguina, &c. certo ſcilicet aliquo in loco? cur quæſo ſi à capite humor defluit, pituita ſcilic, et bilis, vel alius, cur non potius in capite, quàm ſubiectis partibus vlcus facit? an ne inter defluendum eam nanciſcitur acrimoniam? Sed reſpondes: ſic ſcriptum in meo codice eſt: Ergo, &c. Item ſic pro lectione profeſſorem aſſerente audiui: itaq; ſic ſe habet. O miſeram conſequētiam, ſi ſic res comparata eſt, vt in libro deſcriptam legis? quid cauſæ ſubeſt, quòd non ſanentur ægri? Verum remedia veſtra contra vlcera (vt tandem fucum aperiam) ab aniculis, ruſticis, agyrtis, carnificibus, qui veſtros Canones ne viderunt quidem, didiciſtis, emendicaſtis, ſuffurati eſtis. Si tam certò origine[redacted] cur non ex veſtræ artis fundamentis formulas remediorum deſcripſiſtis? an emendicari oportuit? Sed quia fundamenta claudicant, illinc nil boni eruere potuiſtis. Veſtros codices tantopere prædicatis. ſed mihi credite: Si Lignum (nam totam ligneam feciſtis artem) Si Mercurius non eſſent, tam rari eſſent Medici, quàm eſt Aſinus cæruleus rarus. Itaq; ſi iſta duo remedia ſola artem perficiunt, quid tanto librorum aceruo opus eſt? D. Brandt, certe ſæpiſsimè me veſtrarum Bibliothecarum admonet, in ſua ad Narragoniam nauigatione. Ridiculum ſane eſt, propter duo hæc remedia Lignum, ſcilicet & Mercurium tot chartas commaculatas eſſe, cùm minimo libello tota ars veſtra comprehendi potuiſſet.

Medicorum probationes ridiculæ.

Vulgares Medici vnde ſua remedia habeant.

Guaiacum & Mercurius ſūt Medicorum tota Medicina.

SECVN-

SECVNDÆ PARTIS CHYRVRGIÆ MAGNÆ PHILIPPI AVREOLI PARACELSI, Tractatus Primus,

DE ANTIQVORVM MEDICORVM, TAM VERORVM QVAM PSEVDOMEDICORVM AD VLCERA EXPERIMENTIS.

DE VVLNERARIORVM REMEDIORVM vsu inutiliter in vlceribus attentato.

CAPVT I.

POST inuentam vulnerum curationem, cùm & vlcera paulatim fieri inciperent, remedia vulnerum in vlceribus vſurpari cœperunt, ſecundo quandoque, quandoq; improſpero ſucceſſu. Maxime vero potiones, olea, vnguenta, traumatica, ac Emplaſtra, in vſum recepta ſunt: inter omnia tamen plurimum valere Emplaſtra experientia docuit, vndè nõ mediocris laus illis conciliata eſt. Verum enim domeſticum hoc ſemper malum fuit in Medicina, rerum cauſas & origines ignorari, quod & hic contigit. Eius mali cauſa fuit ſemper oſcitantia, lucri & voluptatis ſtudium inter medicos, qui tibias, Cytharam, cantum, magis quàm ægrorum ſalutem ſectati ſunt, quod in aliȷs mechanicis artibus non contigit: eæ enim ſemper cultores habuêre, quibus virtus ac laus maiori quàm emolumentũ curæ eſſet. Hic vero promixi dilectio ſtatim extincta eſt, ac præceptum quo non tam noſtræ quàm proximi ſalutis ſtudioſi eſſe iubemur, omnino neglectum: cùm tamen hoc præceptum omnibus ſanis, inquirendi conſiliȷ pro ægris, neceſsitatem imponat. Quin ipſe met Deus naturæ huius author, quærere vt inueniamus præcipit, cùm inquit: Diſcite ex me, quia mitis ſum, & humilis corde. Quamobrem diligens remediorũ indagator nunquam deſperare debet, ſed eius quod quærit inuentionem ſibi certò polliceri: nam nihil tam ſecretum natura habet, quod ipſi denegatum ſit. Hinc in paucis quibuſdam fraternæ charitatis ſcintillæ enituerunt, qui canum exemplo ægrorum vlcera lingere non exhorruerunt, ac ſanitatem ſummum bonum poſuerunt, omni pompa ac voluptatis ſtudio poſthabitis: diligẽs dein indagatio iſta docuit, acriora ac vehemẽtiora vlcerũ, quàm vulnerũ remedia eſſe debere: edocti quin etiã hinc ſunt, magnã vlcerum varietatẽ eſſe, ſuamq; ſingulas ſpecies curationẽ propriam deſiderare: tandem per indicationem contrariȷ

Medicinæ domeſticum malum.

Vulnera quidam lingere non exhorruerunt.

Putredo vlcerum quibus arcenda.

remedij, vlcerum putredinem, aqua salis, fabrorum ac similium, arcere tentarunt: non ita multo post Chelidoniæ, fol: quercus, ac musci, cranìorum, resinæ, ac Terebinthinæ vsus innotuit. Verū curationis perfectio semper desyderata adhuc est. Donec tandem adulterata ac Sophistica Medicina, nugis ac loquacitate, sic falsa remedia palliauit, vt passim pro veris haberentur: sed quia Sophistæ vētris ac gulæ tantū commodum quærebant, nil solidi indagare solliciti fuerunt, sed ruinosis fundamentis contenti, nescio quas næni-as superstruxerunt. Isti tamē vt maxime vulgata remedia extenuare conati sunt, tamen Deus Opt: Max: ea tali effectu donauit, vt passim ijs vti quàm fucatis (quæ medici falsarij obtrudebant) vulgus mallet.

DOLOR VLCERVM, QVAS INQVIRENdi remedij occasiones dederit.

CAPVT II.

Mala Medicina.

DOloris magnitudo, malam medicinam, vt scilicet contrarium contrario, malum malo pelleretur, primum omnium induxit. Hinc illa per acres ac rodentes medicinas, Salem, Vitreolum, Lixiuium, ex herbis Radiculam & Chelidoniam, &c. curandi ratio orta, sed ferè vbi grauius aliquod malū erat, inutilis ea fuit, quamuis in vulgaribus nō omnino contemnenda esset. Post hæc ad sectionē ventum est: verum quia radix mali resecari non potuit, sua ipsorum explodenda temeritate cognita, mox eam abiecerunt, ad Vstionem se conuertentes, in qua tanta luserunt varietate, vt nil supra, alij candente Metallo, auro scilicet, argento vel ferro: alij liquefactis, Plumbo ac Stanno in vlcera infusis, mali radicem frustra exurere conati sunt. Et sane meo quoque tempore fuerunt, qui ipsum attentarent, sed frustra omnia: nam nisi quandoque Natura ipsis remedijs efficacior vlcera curasset, nullus vnquam sanitati ab illis restitutus esset. Fuēre qui non irrito conatu, Mercurium calidum vlceribus infunderent, & sane non spernenda salutis spes in hoc remedio apparebat, nisi Tremor & odontalgiæ quæ sequebantur, curationis hanc rationem abijcere coēgissent. Atq; sic subinde in eo laboratum est, quomodo minus malum, per maius incommodum tolleretur, sed à Medicinæ veris theorematis, hoc alienum esse, facile palàm fecero. Contrarietatis ista indicatio certe non malum remedium ostendit (nam malum malo simile potius est, quàm contrarium) sed bonū, clemens, benignum: nam iram patientia, nō ira vincit: irā à maiore ira vinci, ac pelli contrà dicunt illi. ita sane: nam nec ego hoc inficias eo, sed cruenta victoria est: etenim si fortis à forti vincatur, victoria non sine incommodo paratur: sic si malum

Rosio.

Sectio.

Vstio.

Mercurij calidi infusio.

Malum malo non rectè pellitur.

vlcus

vlcus à malo remedio superetur, talem hęc curatio memoriam post se relinquit, vt æger se non curatũ mallet. Quamobrem omni studio in id incumbendum, quo pacto leni remedio malum euincas, qua in re quid ego præstiterim, sequentes tractatus testabuntur.

ALCHYMISTARVM IN MEDICINA *vlcerum labores & inuenta.*

CAPVT III.

CVm Alchymistæ didicissent, Medicos per acria, ac rodentia medicamenta vlcerum curationem tentare, ipsi Chemico more remedia illa parare cœperũt, ac summas illis rodendi vires inducere, sunt conati. Sic salem cõmunem, & salem petræ ac gemeũ per Reuerberatorium in calcem redegerunt, Vitreolum quoq; calcionatum, medicis vtendum exhibuerunt, qui deinde ad vsum adhibitis remedijs, non parum virium ad sanandum inesse illis experti sunt, maximè vbi ea mali radicem attigissent. Verum cùm varietas quædam vlcerum appareret, istis particularibus relictis, ad vniuersalia animum adiecerunt, inter quæ Mercurius sublimatus palmam tulisset, nisi ob intensissimos dolores quos creabat, contemptui habere cœpisset. Secundum locum Arsenicum meruit: pòst Realgar, aliaq; deinceps Corrosiua, quibus omnibus in quibusdam singularibus personis, suas vires non deesse obseruatum est. Atque hinc Physici perspecta varietate ista, iuxta diuersitatem remediorum vlcerum differentias quasdam meditati sunt. sed omnia manca, ac mutila erant, quòd originem morbi non intelligerent: originem dico quam Astronomia ac Genealogia, non hominum modò, sed & cœli indicant. Nam cœlum (in cuius consideratione Medicum perpetuo versari decet,) subinde mouetur ac senescit, suasq; operationes senis hominis instar, accuratius ac seuerius perficit. Humana vero Genealogia, semper in deterius abit, veneno per parentes cõmunicato, vt iam posterior priore semper morbosior sit & habeatur. Hæc huius secretioris philosophię ignoratio, omnium illorum errorum mater est.

Alchemistarũ præparationes.

Mercurius.

Arsenicum. Realgar.

Astronomia & Genealogia nouorũ morborum causæ primæ.

Verum sciendum omnibus seculis Medicinæ vehementiam affectatã esse, hoc est, malo malũ pellere attentatum, sed decebat considerasse iram nullam, quamuis maximã sibi opposita, patientia non euinci. Etsi enim vlcera venenatã esse, certum erat, non tamen ideo venenis ea curare statim oportuit, cogitandum potius erat, duo contraria, iram scilicet ac lenitatem in eodem corpore inesse posse. Sic in Mercurio, (qui in vlceribus curandis primas tenet) duas contrarias facultates, dulcẽ scilicet & corrodentẽ inesse videmus, itaque per Mercurij dulcedinem non corrosionem curandum esse

Venenum nõ statim veneno pellendum.

Mercurio duę aduersę insunt qualitates.

scire

Scorpio sui-met veneni est remedium.

ſcire debebant, ſed quia dulcedinem ignorabant: nil mirum eſt ſi hoc modo egericat. Scorpio item, veneni ſui medela eſt, ſed certe non qua venenoſus eſt, ſed quia duas diuerſas naturas obtinet. Hæc in eum finem protulimus, vt oſtenderemus, vulgatum illud quaſi Axioma, Malum malo pellendum eſſe, in Medicina non valere: ſed cum in quouis corpore bona & mala quædam natura inſit, malam ſeparandam ac bonam Medicinam faciendam eſſe.

DE COMPOSITIS MEDICINIS EX CORRO- *dentibus & vulnerarijs, earumq́ vſu ac noxa.*

CAPVT IIII.

Corrodentia Eſcharam faciunt.

COgnita iam ac perſpecta corrodentiũ medicamentorũ natura, quomodo ſcilicet ea Eſcharã facere nata eſſent. porrò illa vulnerarijs medicamentis admiſcere tentarunt, ac vtiliſsime ea Reſinoſis ac Emplaſticis remedijs, iungi & miſceri didicerunt: vnde poſtea innumera Emplaſtrorum, ac vnguentorũ deſcriptiones extiterunt. Sed quia nec iſta vera Methodus erat, qua vlcera curari oporteret, varia & hic acciderunt aduerſa ſeu mala, quæ curationẽ turbarent. Namq́ immenſus hic eſt errorum Oceanus, enauigari impoſsibilis: etſi enim Eſchara ſatis magna decidebat, nil tamen de radice mali adhuc ademptum erat. Nam in origine ac radice mali inquirenda ac tollẽda, omnes, & Phyſici ac Medici à ſcopo aberrarunt, in quo tamen attingendo ſcriptores plurimi ſtrenue laborarunt: verum quia ex iiſdem fontibus, argumenta ſua (ex quibus & priores) haurirent, non minus quàm illi ſpe ſua deiecti ſunt. Interim ſi quando Naturam per ſe vlcus curare accideret, illi iam perſuaſum habebant, rem acu ſe tetigiſſe.

Vulneraria Corroſiuis vtiliter miſcentur.

Sciendum porrò vulnerariam medicinam hîc magnum vſum præſtare, Corroſiuis dulcibus iunctam, ſed ſemper ad originem reſpiciendum, quod niſi fiat, oleum & operam ludes: nam nulla plane medicina proficiet, fonte mali neglecto, ſed ſi hic vlcus ſanes, alibi aliud protrudet natura, priore longe peius. Itaque & illa quorundam perſuaſio ſtulta & ridicula eſt, qua quidam vlcus in vſtionem, vel vulnus tranſmutare conati ſunt, ipſumq́ dein tamquã vulnus vel vlcus curare: nam roſio, ſectio, vſtio, non ſunt legitimi curandorum vlcerum modi, quemadmodum Phyſici ac Chyrurgi nonnulli prodiderunt. Neq; ea curandi Methodus, quâ abſtinentia & vſus Ligni Guaiaci imperatur, vera ac cum mali fontibus conſentiens eſt: nam niſi vltrò iam natura curare vehit (cum enim non contemnendum auxilium putamus) nil ea proficies. Hæc eo nomine dicimus, vt admoneremus, curationem quæ tempore, occaſione, ab ipſamet natura perficitur, non expectandam. Ea enim vera Medicina eſt, quæ & ipſam naturam celeritate præuertit.

Vlcus, non recte in vulnus tranſmutatur.

QVO-

QVOMODO ARTIFICES QVIDAM STVDIO *sanitatis, varia remedia inuenerunt, per quæ multorum morborum causæ innotuerunt.*

CAPVT V.

VEterum Chemistarum tanta fuit in inueniendis ac inquirendis remedijs diligentia & industria, vt eam non celebrare ac memoriæ mandare indignum videatur: nam etsiamsi non semper quod sperabant consequebantur, tamen hac occasione Magnalia Medicinę innotuisse manifestum est. Per ipsos enim metallorum viliorum transmutatio tentata est, quam etsi naturæ impoßibilem esse non asseram, pluribus tamen difficultatibus obrutam constat. Nam ferrum in Cuprum, Venerem in Saturnum mutari, nemo est qui ignoret, &c. Illi ergo miranda hac specierum transmutatione obseruata, eam in medicum agrum transferre voluerunt: nam cùm Tincturas suas malè curatas, à gallinis domesticis deuoratas, id efficere casu obseruassent, vt plumæ deciderent, nouæq; succresceret, (quod & ego testari possum.) Experiri placuit, an in humano corpore superflua, sic quoq; absumpta irent, vnaq; vlcerum radices tollerentur, & sanè, vti in tractatu de curatione vlcerum ostendemus, non plane irritus conatus fuit. Huiusmodi experimenta facere, naturæ non inconsentaneum est, sed maxime gratum: nam & illa ipsa quandoq; hac ratione vires suas ostentat. Etsi autem per huiusmodi experimenta curatio vlcerum, non plane inuenta est: nam statim ea per sophisticam quatuor humorum commentationem, adulterata sunt, partim omnino cont[illegible] corrupta (etenim quamprimum loquacitas in medicina dominari cœpit, veræ Medicinæ fontes turbati sunt.) Tamen donec istis Arcanis inquirendis inuigilatum est, lumen quoddam naturæ illuxisse credere licet. Nam quid maius in tota medicina esse poßit, ista expurgatione, qua omnes superfluitates totius corporis radicitus euelluntur, consumuntur, resoluuntur. Illa enim vulgata purgatio, an purgationis nomen mereretur, cùm ea saltem detrahat, quæ paulo temporis momento regenerari poßunt? In summa, si semen primarium mundum reddatur, tum iustam purgationem factam esse dicendum est. Nam etsi ab antiquis quæ singulos humores purgent, descripta inueniantur, scripta tamen inania, & sine pondere sunt, eo argumento, quòd etsi humores purgasse se glorientur, morbos tamen curasse testari non poßint. Verbi gratia. In quartana, etsi Melancholiam vel Choleram adustam expurges, non tamen cedit febris. At si anti quatū sanguinē expurges, regeneres, nouū facias (quod in Liene effici oportet) iā quartanā curasti, quod nisi præstes, nunq; quartanariū quemq; sanitati restitues. Similiter Hydropis curatio contingit, si nouus

Metalla transmutari.

Expurgatio seu renouatio.

Purgatio quæ vera sit.

Quartanę curatio quomodo fiat.

Hydropis curatio vt fiat.

ſi nouus ſanguis generetur,qui deinde reliquum corruptum & ueteratumq́ expellit. Sic dētes eroſos,putrefactos,quos nullis remedijs curare poſsibile erat, per huiuſmodi Arcana ex aluolis extractos,ac nouas dentium radices regeneratas ſcimus, atq́ eadem ratione ſciendum in quartana Lienem ſic renouari debere, imò in omni morbo,maxime vero in vlceribus ſemen illud, in quo morbi radix latet, expurgandum eſſe:nam ſine hoc medio,curatio omnis irrita erit.

CAVSÆ VLCERVM QVAM VARIIS MODIS *inuentæ. Et cur radices eorum quandoq́ loco cedant.*

CAPVT VI.

MAla illa Medicina de qua ſuperioribus capitibus ſermo fuit, quæ malum peiore malo pellit:etſi per ſe noxia eſset,egregiarum tamē inuentionum ac experimentorum occaſionem præbuit. Nam Aquæ Gehennæ & Mercuriales, cùm in vlceribus vſurpatæ eſſent, ob nimium quem faciebant dolorem,etiam vlcerum cauſas ac radices ad ſuperficiem eduxerunt. Ea enim eſt Corrodentium medicamentorum(ob ſpirituum quos continēt penetrationem,ac tenuitatē)vis,vt per vlceris occultos meatus intrò ferantur,illicq́ mali radices diſcutiant ac reſoluant, extraq́ ad vlceris oras pellant. Sed quod ſępe hactenus monuimus,non mediocre periculum ſubeſt:nec niſi à rerum peritiſsimo artifice(qui ſuperuenturis ſymptomatis reſiſtere poſsit) ac in robuſtiſsimo corpore,ijs vti licet. Ego ſanè,qui periculorum illam multitudinem expertus ſum, omnes, vt ijs abſtincant,hortor. Eſt inſuper alia quoque Naturæ actio quæ Magnetica quaſi facultate per aſſumpta medicamenta, vlcera curat: nam aſſumpta medicamenta cauſas vlcerum intrò ad ſe trahunt, vt poſtea leui admodum remedio cedant, ſed pſeudomedicorum ambitio, ac auaritia huic arti exitioſæ fuerunt. Quamobrem hortor, vt denuo omnes in recolendis huiuſmodi remedijs operam locent ſuam. Nam prodigij certe inſtar eſt, tales morbos exteriores per intrinſeca pharmaca non aliter quàm alium aliquem morbum, Icterum ſcilicet, hydropem,aut ſimilem alium, percurari poſſe,obſcurata autem hæc medendi ratio eſt,per peſtiferum illud medicorum dogma, quo extrinſecos morbos, exterius ſaltem adhibitis remedijs curandos præcipiunt, quo dogmate recepto,vſtio, ſectio,corroſio, ac aliæ mille ægrorum carnificinæ, ac peſtes introductæ ſunt. Adhæc in vſu corrodentium remediorum, alius adhuc intolerandus error dominatur, quo omnibus perſuaſum eſt,officinarum medicamenta,non artificioſas Chemiſtarum præparationes vſurpandas eſſe, cùm tamen luce Meridiana clarius ſit, pharmacopolia iſta nil niſi peſtifera medicamenta ſuppeditare.

Aquæ Gehennæ.

Corrodentium facultas.

Error medicorum exploſus.

Pharmacariorum remedia peſtifera.

Sed

Sed sic res nunc sunt comparatæ, vt si quis medicamentum etiam præstantissimum habeat, nisi ipsum à pharmacopæo præparatum sit, pro veneno habeatur ac explodatur.

NOVORVM MORBORVM ORIGO, VT cœptam curandi rationem inuerterit.

CAPVT VII.

NOuorum morborum, ac prius ignotorum ortus, cum ipsorũ inter se complicationes seu syndromæ, nouorũ remediorum inquisitionem cùm requirerent, variorum iterum errorũ seminaria præbuerunt: quemadmodum enim humanum genus nouitatis studiosum est, & varietate delectationem capit: Sic facultates illę morborum effectrices, noua subinde machinantur mala. Itaq; similiter vt Mechanici artifices noua ac varia opera, quæ placeant & delectent architectantur: ita & Medicos, perpetuo in inueniendis nouorum morborũ remedijs occupatos esse decet: nouus enim morbus nouũ desyderat remedium. Vt iam veterũ scriptis nemo contentus esse possit, ad medicum opus faciendum, nisi forsan in vulgato, ac antiquis noto morbi genere. sed ad initium redeat oratio nostra. In ortu nouorum morborum Chemistæ ac Empyrici homines diligentes ac laboriosi, quopacto noua remedia experirentur ac inuenirent, operam dederunt: & certè institutum eorum fructu nõ caruisset, si nõ sophistica illa ac loquacitatis studiosa Medicina, vnâ irrepsisset: sed de singulis effectus satis superq; testatur.

Veterum libri ad cognoscendam & faciendam medicinam non sufficiunt.

Morbum Gallicum, iam verbi gratia, consideremus, vnde is originem duxerit. Ex coitu nimirum Leprosi Galli, cum scorto impudenti, Bubonibus venereis laborante, quod deinde scortum cõtagio omnes infecit, qui postea in eius amplexus venerunt, atq; sic ex Lepra & Bubone venereo, Gallica ista Lues orta, per contagium totum perreptauit orbem, quemadmodum ex Equi & Asinæ coitu Mulorum genus extitit. Neque vero inter initia alio quàm per venereos amplexus contactu, malum contagiosum fuit. Luis venereæ exemplo, quis dubitet per coitum alios quoq; morbos mixtos, ac complicatos extitisse? Cùm omnibus manifestum sit, veneris vsum multorum morborum hæreditariorum matrem ac radicem esse. Hos itaq; morbos, si cum vlceribus complicentur, accuratè distinguere oportebit, quo facilius aptis adhibitis remedijs curationẽ recipiant. Nam hoc iam experientia docuit, in omnibus vlceribus cum morbis venereis complicatis, Mercurium tamq; sacram anchoram ac Patronum esse, & vnicum Arcanum, de quo Venus gloriari possit.

Morbi Gallici prima origo.

Mercurius est Arcanum Veneris.

VNIVERSALIA QVÆDAM VETERVM MEdicorum secreta pro vlceribus remedia, quomodo reperta.

CAPVT VIII.

DE vlceribus h[a]ctenus sermo fuit, cum quibus quia per venere os amplexus, Gallica lues complicata quandoq; est, quidā luē gallicam ijsdem cum vlceribus remedijs curandam magno errore putarunt: cùm enim alia huius origo sit (venus nimirum) alia vlcerum reliquorum, non potest non diuersa remedia ab ijs desiderare. Semper tamen Mercurius sublimatus in hoc casu pro vniuersali seu catholico remedio habitus est, quòd eius mirifica facultas omnibus nota esset. Hoc de eo experientia manifestum fecit quoq;, illum per os assumptum ptyliasmo concitato malū curasse, non quòd causa morbi saliua esset, sed inerat in ea tamen. quemadmodum crocum aquę iniectum, aquam tingendi virtute donat: nec tamē aqua tingere dicitur, sed ex ambobus mixta essentia. Mercurij virtutibus hac ratione publicatis inuidum Sophistarum genus, vt eas obscuraret, correctiua quædam medicamenta, nil ad rem pertinentia (Nā in solo vnico Mercurio (mihi crede) totus curationis thesaurus conditus est, qui correctione nulla eget) adiecit: sicq; eius vsum verum ex manibus medentium excussit, vt iam sola Gallicæ luis remedia in omnibus vlceribus vsurparētur, sed quanto malo norunt omnes: nam cùm venerea non essent, hoc remediorum genere iuuari neutiq; potuerunt. Hæc propterea admonere placuit, vt ostenderem, Gallicę Luis curationem, tanto mortalium multorum incōmodo in vlcerum chyrurgiam introductam, rursus eijciendam, ac intra suos limites pellendam esse. Etsi enim vlcera quoq; variantur, commiscentur, ac cum alijs morbis complicantur: tamen nisi venerea aliqua concausa accesserit, neutiq; Luis Gallicæ curationem ijs adhibendam esse manifestum est. Imò etsi veneris vsu vlcera quodammodo immutata viderentur: nullum tamen manifestum morbi Gallici signum apparet, Mercurio abstinere præcipimus. Gallica enim lues non solum ex naturalibus causis, sed Diuino permissu originem duxit: sicuti enim Pestis non solum naturaliter sæuit, sed pœnę loco à Deo immittitur: sic luem veneream, diram Scortatoribus pœnam à Deo Opt. Max. constitutam esse putandum est, adeo vt persuasum habeam, Sophistas ac Pseudomedicos istos quoque ceu carnifices diuinæ pœnæ adiunctos esse, vt scortatores falsis suis curationibus magis adhuc excrucient ac torqueant. Verum in vlceribus alijs, solum naturales causas agere certum est, nihilq; pœnarum adesse.

Lues Gallica aliam quam vulgare vlcus curationem requirit.

Mercurij verus vsus & abusus.

Mercurio quādo abstinendum.

Lues Gallica scortatorum est pœna.

VLCERVM CAVSAS MINERALES ESSE, *nec humoribus adscribendas.*

CAPVT IX.

BReuem hîc ac succinctam causarū vlcerū explicationē, non prolixam disputationē expectabis, amice lector, vberiorē omnium tractationē sequēti libro accepturus. Corrodentē itaq; quandā vim ipsi

ipsi quoque sensui non absconditam, in humano corpore consistere, mirum quosdam non animaduertisse: ego planioris doctrinæ gratia eam, quàm possum, dilucide exponam. Sudorē hominis salsum sapore esse, nemo est qui ignoret: at sudorem Sal non dixeris recte, Salis tamen excrementum si appelles, nil à vero aberraueris. Sal ille vbi lateat inquirendum vlterius est: nam ex eodem fonte, & vlcera fieri, & sudorem emanare consentaneum est. quia autem ex venis sudor prodit, venas salis illius receptacula esse, vna & vlcerum primas origines continere manifestum est. Iam vero Salem istum in venis contentum, iustam multitudinis portionem, ad opus suum perficiendum obtinuisse, & quidquid superfluum est, per sudorem deponere, à natura edoctum esse, credibile est. Quoniam autem fatalis quædam ataxia seu inordinatio omnibus rebus inest, quæ ad corruptionem deducit, eam quoque Sali huic natura imposuit, quam præcauere, vel factam immutare, medici officij fuerit. Ista itaque inordinatio si humanum corpus apprehenderit, eius quandam efficientem causam adesse constat, quæ aptam temperaturam destruat, eam autem sanguinem esse, conuincere non difficile foret. sanguinem dico salsum ac Mineralem, in quo Sal iam præualet. quamobrem non est, vt humoribus hanc actionem tribuamus, sed Minerali corpori; quàm vero absurdum sit, Mineralia humores appellari, quis ignorat? non minus quoque temerarium est, cùm vnica sit vlcerum causa materialis, quatuor tamen eorum differentias, iuxta humorum diuersitatem, constitui. Nam neque Melancholia, nec bilis, nec pituita, vlcerum causam continere comprobari potest, verum in sale, qui per sudorem ad locum affectum defluxit, eam residere ex iam dictis, puto manifestum esse. Cur vero certum aliquem locum occupet Sal iste, causa est, cùm per inordinationem illam quam dixi, Harmonia totius corporis dissoluta est, Sal ille turgens in eum locum decumbit, qui propter excellentiorem inordinationem ad suscipiendum aptissimus est. Quò vbi peruenerit, contra naturam pugnans, si superior euadat, iam in illius loci venas se insinuans, illic radices agit, vnde postea paulatim illius loci temperie corrupta se prodit, vixque tandem à natura, nisi præsenti auxilio, euincitur iterum.

Sudor est Salis excrementum.

Sudoris & vlcerum eadem est materia.

Salis corruptio fatalis.

Vlcerum vnica causa materialis.

Vlcera quomodo fiant.

DE SEMINE SENII CAVSA EFFICIENTE, *quodque ad futuros morbos faciendos prædestinatum est.*

CAPVT X.

Statim in primo nostro ortu, ipsaque etiam conceptione ad mortē nos prædestinari, notū omnibus est. Ex quo sequitur, nos in morbos incidere, qui non ex nostra natura, seu essentia proueniant,

Ad mortem omnes sumus prædestinati.

sed extrinsecus nobis ingenerantur. Verbi gratia, Pestilentiam cõtra ac prçter naturam esse scimus omnes, itaq; semen eius ab extrinseco nobis cõtigisse patet, sicq; de reliquis morbis iudicandũ quoq;, singulos scilicet à suis colonis, quorum infinitus numerus existit, nobis implantari. Homo enim ad Dei imaginem sanus ac perfectus creatus primo est, in qua perfectione cùm non perstitisset, tantum miseriarum sibi contraxit, vt Deum etiam, quòd eum creasset, pœnituerit: post illum ergo lapsum, Deus hominibus omne morborum genus inseminauit, vt iam quiuis homo in suum morbum prçdestinatus oriatur seu nascatur.

Coloni morborum.

Cùm ergo ortus ille, morbum seminarium fato quodam secum adducat, illum primam omnium morborum causam, hunc finẽ ac terminum vitæ rectè dicemus. Hæc autem nil ad eum morbum, circa quem medicina versatur, pertinẽt: nam morbus is quem medici obiectum facimus, ortus sui causam, extra istam prçdestinationem habet, seminaturq; à nostra corruptibilitate. Sed vt & in materia vlcerum, negotium teneatis, sciendum est, nullam ἀταξίαν in humano corpore esse, quàm quæ à semine primo excitatur, quod tamẽ seditiosus in republica, sic ipsum in humano corpore agit: nam quemadmodum seditionum origo insensibilis est, sic vlcerum primã causam videre impossibile est: nam vti cõceptus mentis sensibus, sic & naturæ istæ operationes nobis incognitæ sunt. Est ergo quiddam, quod nemo verbis exprimere potest, quod habilitatem illam ad actiones suscipiẽdas efficit. verbi gratia, Sal, quid in sanguine continetur, habilitatem habet, ad cutem & carnes errodendas. Itaq; quantum Lumen naturæ de istis colligere cõcedit, in eam sententiam deuenio, interiorẽ quendã hominem in nobis esse, à Deo Opt: Max: ea industria donarũ, vt nocendi varias artes calleat: vult enim Deus varijs nos calamitatibus affligi. Vt vt sit, hoc indubitatum esto, aliter quàm demonstratum est, primas morborum causas indagari non posse, hocq; certum esse, ex Sale vlcera nasci. Vnde vero illam habilitatem Sal nactus sit, vt hoc vel illo modo agat, aliter explicare nescio, quàm quòd occultos quosdam harum actionũ architectos imaginari oporteat: nam & in semine ex quo arbor nascitur, quis illum certæ formæ sculptorem, aliter quàm imaginatione concepit vnq; ? Itaq; intrinsecum quid omnium rerum habilitatum præstans in homine, mente concipiendum est.

Morbus qualis Medici sit obiectum.

Homo internus nos destruens.

Architecti occulti.

DE ELEMENTIS, EORVMQVE IN *humano corpore actionibus.*

CAPVT XI.

IN humano corpore quatuor humorũ harmoniam antiqui somniarunt: istam autem commentationem vanam esse, multis argumentis

mentis conuincere promptum est. Etenim cùm humanum corpus ad exemplum maioris illius mundi creatum sit, quatuor elementa non humores in se continere manifestum est. Elementum dico nō calidum, humidū, frig:sicc:&c. qualitatem scilicet, sed veram substantiam, quę non vnicam tantū qualitatum syzigiam obtinet, sed omnes vnà comprehendit. Vt verbi gratia, Elementum terræ voco, non quod frigidum & siccū saltem in ea est, sed & quod, frig:& hum:call:siccum:calid:& humidum est, omnia scilicet quæ terra cō tinet, Elementi terræ nomine veniunt. Sic, aqua, quę ex aqua fiunt, quæq; in aquam resoluuntur, aquæ Elementum dicūtur. Aër, ventus, &c. aëris elementi nōmen ferunt, non complexionis solius, sed totius substantiæ ratione habita. Item ignis elementum voco Firmamentū, & quæ in eo insunt omnia: calidum scilicet, & frigidum, vt Sol ac Luna: humidum item ac siccum, vt nix, aqua, &c. Idem de homine iudicandum est, ex quatuor scilicet Elementis ipsum compositū esse. Vt verbi gratia. Ignis in homine est anima: Terra, quidquid è sicco corpore nascitur. Quòd vero ex Liquore nascitur, Aquę est Elementum: sic quod ex vacuo, vbi nulla substantia est, oritur. Aëris Elementum voco, ex quo sequitur colicam ab aëre fieri, & Melancholicos rectius Lunaticos, Cholericos Martiales, Phlegmaticos Aquarios appellari, sicq; de reliquis, quæ in prӕsentiarum memorare nil refert: sufficiat quæ vlcerum negotium attinent tetigisse. Sciendū quoq;, Epatis morbos Epati, Capitales capiti, Spleneticos Lieni, non Bili, Pituitæ, Melancholiæ, Sanguini, &c. ascribendos esse: siquidem multi istis in partibus morbi accidunt, nullo istorum humorum præsente. Quamobrem phantastica illa humoralis Morborum origo explodenda est. Longè alia etenim causarū morbificarum ratio est, quàm hæc in istorum cerebro enata phantasia. Siquidem in confesso quasi iam est, Stellas Morbos inducere posse, & quidem omnes, valeant ergo humores illi: nam Morbi ex hominis corpore, tamq; plantæ ex terra existunt, quomodo ergo ex Melancholia, &c. morbum esse dicis? Intollerandus est error dogmatis illius apud medicos, quo ex temperaturę similitudine morborum causas arguūt. verbi causa, Morbus iste Melancholicus est, inquiunt, causa: quia frigidus & siccus, eiusdem scilicet cum Melancholia temperamenti. O insignē philosophiam, quasi vero Elementi, & Elementati diuersa non sint temperamenta. Flammulam ex terra natam, quis quæso dixerit frigidam? filium diuersi à parente temperamenti esse, quis non sexcenties obseruauit? Itaq; sic ego iudico ex terræ, quod in homine est, elemento, calidum, ex Aquæ Elemento siccum (exemplo lini palustris in maiori mundo) morbū nasci posse. Similiter quę rationis oblæsionem in homine efficiunt, ex suo Firmamento veniunt: nec est vt quispiam dicat ab aliqua

Elementa non humores in nostro corpore ponenda.

Terræ Elementum quid.

Ignis Elementum.

Lunatici. Martiales. Aquarij.

Stellæ morbos inducūt

Error Medicorum explosus.

Curaturus cũ stellis debet pugnare.

quatuor qualitatum malum extitisse, sed diuersitas ex stella effectrice auguranda erit, Luna scilicet vel alia aliqua. quare in curando non humores purgare, sed contra stellas pugnare intentio esto. Nam quemadmodum ferrum vulnerat, non quòd ipsum frigidum calidumue est, sed quia acutum, ac ad vulnerandum prædestinatum: vel sicuti lapis, inter volucres aut canes coniectus, eos ad fugam vel iram concitat, non qualitatis ratione, sed quia lapis est: sic de morborum causis tam internis, quàm vlcerum externis iudicandum erit, neq; quidquam Humoribus acceptum ferendum.

EMPYRICORVM SECRETIORA, PER FIDEM AC IMAGINATIONEM, TUM NATURALIUM FACULTATUM CONSIDERATIONEM, INUENTA.

EMPYRICORVM SECRETIORA, PER FIdem ac imaginationem, tum naturalium facultatum considerationem, inuenta.

CAPVT XII.

QVia experientiæ in cõstituenda medicina primas me tribuere, non semel professus sum, tempestiuum fortasse iam fuerit, eorum qui idem sensere, sententias adducere: itaque artes illas per quas illi sibi rerum experientiam compararunt, breuiter enarrare instituo. Superiori capite antiquorum dogmaticorum, experientiæ adulteratos fontes, satis superq; aperuimus, vt iam in illis cõfutandis, nil operæ amplius ponendũ esse videatur. Quare experientiam liberam à rationis imperio esse debere, cùm iam ostensum sit, modos comparandæ eiusdem hos tenete. Primum omnium magna in istis Fidei authoritas est, hinc quidam visiones per lapides, Berillũ scilicet & similes affectarũt. Verum sciendũ hic quid illud sit, quod in huiusmodi visionibus apparet. Nil hic contra naturam est sanè, neq; quidq; contra creaturarum essentialem proprietatem: at num sic se res habeat, vel minus, ipsorum Fidei relinquitur. Tantum hic admonuisse sufficiat, quòd constellatus ascendens, eius qui secreta naturæ (quæ Dei opera sunt) studiosè inquirit: quia cum ipso artifice (si modo bonus artifex sit) cognationem habet, iam omnia illi secreta aperit, pro cognationis magnitudine nimirum, hinc summi ac integerrimi artifices, qui experimenta per Berillos, Specula, vngues, volucres, &c. inquisiuerunt, quia excellenti fide præditi fuerunt, suos vicissim Ascendentes habuerunt, qui fidem ipsorum præclarissimis inuentionibus remunerarunt. Hic modus varia, salubria ac insalubria, certa ac incerta remedia suppeditauit, iuxta cuiusuis artificis, ad suum ascendentem, genituram. Hæc qui intelligit, non iam ignorat pseudomedicorum experientiam, vtpote magistri experientiæ oppositam repudiandam esse. Quinetiam & ipsa met natura per Anatomiam, Chyromantiam, Physiognomiam, seipsam satis superq; contemplandam proposuit, dum hostem eiusq; victorem

Visio per lapidem.

Ascendens est spiritus coniuratus.

victorem semper coniungit: nam nullus morbus est, quin suam formam habeat, quæ forma suum quoque remedium ostendit statim. Exempli gratia: Oculorum Anatomia, & Euphragiæ herbæ anatomia similem plane rationem obtinent: nam ex eodem plane semine oriuntur, soloque visu discernuntur, quę cognatio iam ostendit Euphragiam omnia oculorum vitia præcauere ac curare. Quãobrem sedula opera nauanda erit medico, in Anatomiæ studio cognoscendo: ipsa enim cuiusuis morbi remedium ostendit cognationem hominis, cum exteriore natura innuens. Nam quiuis morbus cum suo remedio similem Anatomiam, Physiognomiam, ac Chyromantiam obseruat. Quod nisi quis consyderet, oleum & operam in inquirendo ludet. Etenim si inuenire propositum est, certe per medium id fieri necesse est. medium autem illud Lumini naturę cognatum sit oportet, siue Astronomicum illud sit tandem, vt Fides, siue naturale per formarum similitudinem: nam propter istos duos inueniendi modos, nullus artificialis superest, nisi casum (de quo sequentibus capitibus docebimus) etiam annumerare placeat.

Obscura hæc sunt, atque ex anatomicis Paracelsi discenda.

Euphragiæ & Oculorum similis est Anatomia.

Duo saltem sunt inueniendorum remediorum modi præter casum.

REMEDIA VT MIRABILITER INVENIantur, & quomodo is qui ea prodit, ignotus lateat.

CAPVT XIII.

PSeudomedicorum, in gradibus medicamentorum inueniendis, de quibus multa Dioscorides, Auicenna, Serapio &c. conscripserunt commenta: etsi ad ostendendam vlcerum curationem non plane nullam coniecturam continere videantur: tamen si quis penitius rem introspiciat, artis fundamenta ridicule ab ipsis tractata cognoscet: nam per illorum gradationes quibus diu noctuque defatigantur, nemo vnquam artis opem sentiet, cùm & arti & naturæ aduersissimæ sint. Qua de causa ego aliam inueniendorum remediorum rationem ostendere permotus sum, & quidem de ijs quæ casu inueniuntur, sic sentiendum existimo, à summo bono ea proficisci, quod tamen pro datore (liceat sic loqui) haberi non vult. Quemadmodum enim eius, qui eleemosynam dat, sinistra nescire debet, quid faciat dextra (hoc est, prædicari beneficium suum, à nemine debet) sic huius præcepti autor Deus, idem quod iussit obseruat, hoc est, clam beneficia impertit, ex quo patet hypocrisin vitandam esse. Nam & Deus secreta sua, ac natura mirabiliter, sed clanculum hominibus patefacit: hinc quosdã Chemistas vidimus, qui nec vsu, nec eruditione prędici, sed vnica spe, ac simplicitate, nixi admirandorum operum inuentores fuêre: quorum dein vsum alij ea excoluerũt. Hæc eo nomine prolixius proponere placuit, vt ostenderemus pseudomedicorũ, in remediorũ

Gradus Medicamentorũ à Dioscoride & Auicenna male sunt distincti.

Casu quomodo inueniantur remedia.

Spes Chemistarum.

experientia comparanda, errorem, tum vt nostræ methodi certitudinem testatam faceremus. Quamobrem, cùm Deus Opt: Max: clam remediorum inuentionem largiatur, omni studio in id incūbendum erit, vt ea quocunque tandem modo id fiat, experiamur: vt iam & Astrologiam ac Geomantiam non omnino repudiandas horum causa putem. etsi enim artes ipsæ per se ridiculæ sunt, si tamen ijs mediantibus vtile aliquid præstari posit, quis eas plane contemnendas dicat?

Astrologia, & Geomantia remediorū inuentionem adiuuant.

MEDICO ANTE OMNIA MORBOS CREA-turarum maioris mundi, pòst humani corporis inquirendos esse.

CAPVT XIIII.

CVm omnes medicorum scholæ, in vlcerum causis explicandis, ad vnam Humorū τετραχτὺν suam recurrant, quæ tamen nusquam ad radices mali ostendendas sufficere potest, aliam illis viam monstrare (per Philosophiam scilicet exteriorū terræ nascentiū) haud inconcinnum fuerit. Nam & illa terrestria suos morbos habent, humani corporis affectionibus respondētes, vt iam in eo solo, Philosophi ac Medici differentia consistat, quòd ille in cognoscenda exteriorum natura & affectione, hîc in homine morbos & naturas indagando occupatus sit. Quamobrem qui bonus Medicus esse volet, philosophiæ cognitione instructus sit opórtet: idem enim quod ligna, herbas, frutices, &c. lædit, in homine idem causare putandum est. Verum quemadmodum in herbis, &c. nemo humores inesse recte dixerit, sed vnica illic humiditas adest, quā nos liquoris nomine afficimus. (namque omne corpus ex liquore, Sale, & Sulphure constructum est, neque ipsorum vnum abesse, neque quartum aliquod superaddi posse manifestum est.) Sic in homine Liquor, non humor aliquis inesse dicetur, qui cum reliquis duobus, quę totum corpus constituunt, omnium morborum interna causa constituendus erit. Atque hæc de morborum materia in præsentiarum dicta sufficiant. Quæ vero ipsorum efficiens causa ponenda sit, primum Philosophicis, pòst Physicis rationibus indagandum veniet: etenim nisi per Physicas rationes, ad veræ Medicinæ fastigium euadere datum est, quòd si alia via in Medicam artem quis ingrediatur, irruisse, non venisse: furtiuè ac clanculum, non precario eam occupasse dicemus. Quare philosophiæ ante omnia studendum erit: nam quemadmodum is causas putredinis, cariei, &c. in ligno explicat, sic Medicus in Microcosmô, hoc est, in homine morborū efficientes causas ostendit.

Philosophus quid à Medico differat.

Liquor non humor recte dicitur.

Physica ad Medicinam necessaria.

Itaque Philosophicis rationibus manifestum est, vlcera aliā à

Sale

Sale fieri, alia ab astris imprimi. Illa philosophus, hæc Astronomus consyderat. sed quoniam Medicus non vnicè speciali, sed omnibus vniuersalibus causis inhiat, præter philosophiæ peritiam, Astronomiæ quoquè cognitionem eum habere decet. Hæc paucis proponere placuit, tum vt fontes veræ Medicinæ monstrarem, tum vt Humorariam illam Medicinam, nullis principijs veris innixam, explodendam meritò esse ostenderem. quæ hîc præterea dicenda fuerant, ex Philosophicis nostris libris, ad quos te remittimus, petes.

Astronomiæ peritia medicæ necessaria.

MEDICI GENERATIONEM, VT RAtionalis ex irrationali esse.

CAPVT XV.

HOminem sine vllo sapientiæ, intellectus, artiumque habitu in hanc lucem prodire, mirabilium tamen operum autorem ac effectorem fieri, atque in artibus, tum vtilibus, cùm noxijs (omnes enim æquè ex ratione proficiscuntur) mirum in modum proficere manifestum est. Contrà tamen pseudomedici hoc nobis persuasum volunt, nullas deinceps inuentas iri posse, sed eas, quæ iam extant, saltem excolendas esse iubent. Verum rectius sentientes Medici, subinde in requirendis nouis versantur, non ignari posteriora secula prioribus semper aliquid superaddere posse: nam pictores modernos primo pictore, &c. præstantiores esse pronunciare quis dubitet. Sed nihil horum admittit Medicorum vulgus, imò hoc vrgent, Auicennam eiusque sequaces, sic in Medicina suspiciendos esse, vt vel latum vnguem ab ijs discedere nefas habeatur. Verum quia nobis constat illorum doctrinam imperfectam esse, iam tandem fundamenta humanæ sapientiæ, eiusque doctores declarare tempestiuum videtur. Cœlum ac terra homine mediante, hominem generant: nam terra corpus, cœlum mentem suppeditat: corpus, vt ex terra est, sic in eam rursus abit. At Mens, quia cœlestis est, & in firmamento consistit, ac in idem mutatur. Veruntamen propter ista tertium adhuc superest, Diuinum scilicet donum, quo homo non iuxta firmamentum, sed per illud viuit. Verum de naturalibus nobis hîc sermo est. Etsi enim Dei Opt: Max: dona ista sunt, tamen interim ex naturæ præscripto quodammodo fieri intelliguntur. Nam homo artes discit, ac fallitur vicissim ab astris: namque & ab astris homo sic procreatus est, vt ad artes, vel non artes, ad sapientiam vel stulticiam inclinatus videatur. Ex quo manifestum fit, quamobrem homines alij plurimarum artium inuentionibus inclaruerint, atque adhuc clareant, alij Sophisticis nugis se intricauerint. Nam Firmamenti natura bona vel mala, hoc ipsis suppeditauit. Sic Christus ad bene fa-

Auicenna nõ est Medicinæ princeps habendus.

ciendum natus est, Iudas ad proditionem, sed his non nasci melius erat: nam ex malis astris nati sunt, quorum instinctu scribunt quoque, docent, omniaq; iustorum exemplo faciunt. Sed Christi regula nos ipsos discernere docet, qua iubemur ex operibus illorũ ipsos iudicare. Quamobrem (vt iam de Medicis loquamur) eum Medicum imitandum (ceu iustum) nobis proponemus, qui opera sua ad verum finem deducit, praedestinationemq; consequitur: namq; ex his iudicabimus, ex bonis astris eum natum esse: vti contrà ex malis astris ortum esse dicemus, cui contrarium acciderit. Sed sciendũ, virum sapientem, omnia astra siue bona sint, siue mala, cùm ex Deo sit, superare, soliq; Theodidacti, non etiam naturae periti, hoc praestare possunt. Nam qui à Deo docti sunt, doctissimi sunt, multoq; spacio post se relinquunt eos, qui ab astris instructi fuerint: medio inter hos spacio sunt, qui ex LVMINE NATVRAE Docti euaserũt. Tres itaque modi discendi sunt, seu vt rectius dicam, Doctores, à quibus discimus. Iis tamen semper à latere adhaerẽt falsarij, à quibus Pseudomedicos suam artem edoctos esse, pronunciare non dubito: nã nec de astris, nec de Lumine naturae quidq;, paucissima verò de Deo in ipsorum scriptis inuenire posis.

I. Deus docet.
II. Astra docent.
III. Lumen naturae docet.

ANTIQVIS MEDICIS INSIGNIORIBVS, *quomodo multorum remediorum vsus innotuerit, absq; principiorum etiam cognitione.*

CAPVT XVI.

Astra medicos genuerũt.

Astra sic medicos in Lumine naturae constitutos genuerunt, vt suopte marte, cogitando ac ratiocinando varias artes indagare non desisterent, in vlceribus curandis praecipue. Primus autẽ fons inuentionum istarum, in constellationibus ac influentijs erat, qui in Alchymiam deriuatus, non mediocri accessione artem Medicam locupletauit. Est autem Alchymia Pyrotechnia quaedam Medica, qua mirandae praeparationes, transmutationes, transsubstantiationes, &c. rerum medicarum artificiose producuntur. Hac itaq; ratione inuentis remedijs, accessit quoq; dispositio quaedam remedij inuenti, cum ipso vlcere. Talis enim est Firmamenti constellationis, cum terrestrium corporum natura, cognatio, vt is qui coelesti doctrina instructus sit, terrestrium rerum cognoscendarum studio non destitutus sit: quibus coniunctis, tandem coelitus influentia illa copulatur, sicq; ex tribus istis simul iunctis, verus medicus existit: quo modo si Medicus generatus sit, numq; illum remedia etiam subitò, ac in rem praesentem necessaria, destituent. Sed aliud genus Medicorum iam ad artis gubernacula sedet, quod sophismatis inani loquacitate, magnis conscriptis centonibus, suas nugas tuetur. verum ij Astronomiae nullam nisi voluptatis causa operam impen-

Alchymia quid.

Origo veri Medici.

impendunt, cùm tamen præ omnibus alijs artibus illi ſtudendum eſſet. Ea enim ars, ſi quæ alia, certiſsima eſt, maximumq́ ad communem vitæ vſum, commodum præſtat: ipſa namq́ cuiuſuis hominis ſiue ſenis, ſiue recens nati, naturam aç inclinationem monſtrat, cuius reſpectu poſtmodum ad quaſuis actiones aptitudinem ſuam cognoſcunt homines. Et ſanè ſi noſtro ſeculo (nam priſcis tēporibus hoc præſtitiſſe aſtronomos, teſtantur tot admirandæ magnorum ingeniorum inuentiones) accuratius Aſtronomię cognoſcendæ inuigilaremus, multo ſapientiores, doctiores, ingenioſiores homines euaderent, quàm fiant aliâs: nam ſi quis ad ſuę inclinationis, ac naturę contrariā artē detrudatur (quod nō poteſt non ſæpiſſime accidere ex Aſtronomiæ ignorantia) peruerſus, hebes, ſtupidus potius, quàm artificioſus, ſeu ingenioſus euadet. Atq́ hæc omnis mali in omnibus Religionibus, Facultatibus, Artibusq́ radix, atq́ origo ſemper extitit, cuius mali deuitandi gratia, maiore certè ſtudio in Aſtronomiam incumbendum eſt: hæc enim vnicus theſaurus totius orbis exiſtit, ſed hominum oſcitantia, magno malo iſta in deſuetudinem venerunt. Aſtronomiæ vtilitas.

DE NOVORVM REMEDIORVM INTER Medicos vero vſu, ac abuſu.

CAPVT XVII.

MEdici vulgares non ita pridem repudiatis antiquorū, ac ſuorum præceptorum remedijs, alia in eorum locum receperunt reſcripta, Ligni nimirum, vnctionum, fugimationum, ac lotionum vſum. Sed nō quemadmodum verè geniti (vt priori capite monuimus) medici, ſed vt ſpurij re male cōſiderata, hoc perpetrarūt. Nam quaternitate humorū propoſita, iuxta eam ſua remedia partiti ſunt. Humorum quaternitas. verumtamen cum cauſam mali non ad humores, ſed ad Sales referenda ſit, ipſos toto cœlo erraſſe, non poſſumus non pronunciare. Hinc & ſuis remedijs, vel nouos induxêre morbos, vel illos ipſos longè grauiores efficêre. Remedia ipſorum primaria ſunt Guaiacum & Mercurium, qui non iuxta humorum differentias, ſed pro Salium varietate diuiſionem ſortiuntur. Itaq́ Salium diuerſitate conſiderata, iam dicta remedia ſuis ſingula ſpeciebus applicata prodeunt, atq́ Medicina à calumnijs libera reddetur, quibus illa iam pridem notata fuit, ob inconcinnam curationem, quæ non aliunde, quàm ex Humorum quaternione orta eſſe videtur. Quamobrem tandem Humoribus repudiatis, vlcerum differentias pro Salium diuerſitate conſtituamus: hinc enim cognoſcemus, quæ vlcera vſum ligni, vel in aquæ, vel in liquoris forma, cumq́ cū vel ſine abſtinētia poſtulēt, quę Mercurio per ſuffumigia, vnctiones, loturas, &c. hoc vel illo modo iuuentur. Hęc in mediū adduximus, vt Pſeu- Remedia iuxta Salium diuerſitatē ſunt partienda.

domedicis peruersam suam mentem aliquo modo emendaremus, quo abiecta sua Humoraria quaternitate, aliquando resipiscerent, ac nostram diuidendorum morborum, tum praeparandorum remediorum rationem, aequiore iudicio censerent: nam ea vnica est, quae certam salutem polliceri aegris nos patitur.

NON QVALITATVM CONTRARIETATEM, *sed actiones, in curando spectandas esse.*

CAPVT XVIII.

CVm morbus omnis non ex Elementi qualitate, sed ab actionibus eius, curationẽ recipiat, quid opus est frigidus ne vel calidus sit morbus, multũ inquirere? Exempli causa, Febris calida est, quam tamen frigus non pellit, sed Medicamenti actio potius, in hanc igitur inquirendum accuratius erit: nam frigus in calido morbo, calor in frigido, potius ad dictam, quam ad ipsum medicamentũ referri debet. Itaq; in omni morbo Medicus virtutes, ac actiones primum omnium considerabit: eae namq; ad curandum sufficient. Atq; idem specialiter in vlceribus praestabit quoq;: etenim quòd antiquitus ipsorũ alia frigida, humida, calida, sicca, &c. iudicata, ac per contrarias qualitates curata sunt, quàm sit inconcinnũ, curationis ipsius finis testatum facit. Quamobrem si vlcus calore exuperet, non ipsum vlcus, sed Salem, qui vrticae instar vrit, calidum dicemus, cuius actio si euicta sit, iam vlcus curatum erit. Sic humiditas non per siccitatem tollitur, sed coagulatione curatur. Sciendum ergo, Exsiccationem à coagulatione non parum diuersam esse: nam illa saltem ad riuos, non vt haec, ad fontes (liceat enim hoc exemplo vti) penetrat. Iterum, siccitatis curatio non in humectando, sed in dissoluendo nobis constituitur. In summa, omnis curatio virtuti seu facultati, non qualitati accepta ferenda est. Quo falso dogmate, dum medicina imbuta est, plurimorum errorum occasiones non deerunt. Quis autem tam stupidus fiet, qui non humiditati potius quàm frigori, vim extinguendi ignis tribuat? Simili ratione nec Incarnandi, Purgandi, &c. vim quisq; ad frig: cal: hum: sicc: retulerit. Itaq; omnibus modis Medicos admonitos velim, ne multum in qualitatum contrarietatibus inquirendis operae ponant, vel maxime tamen in vlcerum curatione eam auersentur: etsi enim istis quandoque aliquid moueant, nil promouent tamen. verbi causa, Camphora in vlceribus, quibus phlegmone iuncta est, calori auersatur quidem, verum non extinguit, quemadmodum Atramentum sutorium, Myrrham, Thus, &c. id efficere videmus. quare omni studio in id incumbendum erit, vt nõ qualitatum saltẽ respectu habito, medicamenta conficiamus: imò potius vt vbiq; vniuersalia remedia adhibeantur, efficiamus, quae & Salium acrimoniae

Febrem frigus non pellit.

Coagulatio humiditatem curat.

Coagulatio ab exsiccatione differt.

Dissolutio sicci curatio.

Camphorae vsus.

moniæ primum reſiſtere, tum Incarnationē promouere nata ſunt, quibus procuratis, omne genus ſymptomatum ſine negotio, poſtea tollemus. Quę dicta hactenus ſunt, de morbis, non ſymptomatis intelligi volumus: nil enim prohibet ad mitigandum calidum dolorē frigidis, ad frigidum calidis vti: ſic phlegmonas quæ vulneribus, fracturis, &c. ſuperueniunt, tantum abeſt, quòd curare prohibeamus, vt etiam refrigerantibus mitigari non ſemel præceperimus hactenus. Diſtinguendum quamobrem inter morbum, & ſymptoma erit. Nam Morbi per ſe Elementa ſunt, pugnant autem inuicem ignis & aqua, aqua & aër, aër ac terra, &c. Itaq; in morbis ipſa elementa, non qualitates inuicem opponi debent, at in ſymptomatis quæ morborum (vt fumus ipſius ignis) excrementa ſunt, qualitates non omnino aſpernamur. Quemadmodum aūt fumus ignē, ſic ſymptoma morbū oſtendit: atq; vt nemo ignē reſtincturus de fumo ſollicitus eſt, ſic nemo de ſymptomate curando laborare debet.

Morbi ſunt Elementa per ſe.

Symptoma & morbus vt differant.

SINGVLARIA QVÆDAM IN VLCErum cognitione obſeruanda.

CAPVT XIX.

SImultates quæ mihi cum pſeudomedicis exercentur, cùm hinc ortæ ſint, quòd faſtu ac ſuperbia, quibus ſuam velabant inſcitiam, manifeſtatis, ipſorum reditus non parum imminuerim (cùm tamen ipſis præmia laborum non inuideam, ſed id agam potius, vt virtutis, quàm inſcitiæ præmia malint) Hoc præſenti libro veterū, de vlceribus ſententiam commemorare: ſequenti verò, ex Aſtronomiæ ac Philoſophiæ fontibus demonſtratam poſtliminio in ſcholas medicorum reducere propoſitum eſt. Itaq; quòd ſæpius antea, & iam quoq; monendum putamus, ſine cognitione Philoſophiæ, (quæ Elementorū ac Elementatorum Maioris mundi cōtemplatio eſt) neminē in perfectum medicum euadere poſſe. Eam itaq; primum quis ſibi cōparabit, pòſt per Phyſicā (phyſiologia aliâs) humani corporis abſolutam cognitionē, quę illi exteriori mundo, omni ex parte reſpondet, venabitur. verū quia & vtriuſq; cognationis ſcientia ad curandos morbos mirificè cōducit, hanc quoq; (quam Aſtronomiæ nomine nos afficimus) ad Medici perfectionem pertinere, affirmare nō dubitamus: nam altera hominis pars terrea, ex terra per Phyſicam, alter cœleſtis ex cœlo per Aſtrononomiam cognoſcenda eſt. Verum vt de Phyſica (quę vna ad Medicinæ cognitionem plurimum facit) dicamus, ea quadruplex eſt, iuxta Elementorum numerum: vna eius ſpecies Hydromantia, id eſt, aquatiliū corporū, Philoſophia eſt. Altera Pyromantia de igneis corporibus, Aſtronomia eſt. Tertia ſpecies, quæ de terræ naſcentium naturis ſolicita eſt, Geomantia dicitur. De quarta parte, quæ Aërearum rerum contemplationē continet, nil admodū ab antiquis annotatum

Philoſophiæ definitio.

Phyſica.

Phyſica quadruplex.

Hydromantia.

Pyromantia.

Geomantia.

inuenias, nihilo minus tamẽ reliquis addiſcenda. Hic autẽ non poſſum non animaduertere, in quorundam ſophiſtarum ridiculã phyſiologiam, qui Geomantiam in punctis, Hydromantiã in aquatilium ſortilegijs, Pyromantiam in igneis quibuſdã Augurijs conſtituerũt, hiſq; nugis magnũ Philoſophię malum conciliarunt, contẽpto plane NATVRAE LVMINE. Sed iſtis nugis Medicus nil moueatur moneo: hoc illi curæ potius ſit, quomodo Deo ſuam artem, omneſq; actiones (quæ certe de huiuſmodi rebus friuolis eſſe non debent) comprobet. Cùm enim Deus nos ratione, atq; intelligentia præditos voluerit, rerum optimarum (qualis humanæ naturæ eſt) cognitione nos exerceri vult, &c.

ADHORTATIO AD NOVAM HANC Medicinam vlcerum capeſcendam.

CAPVT XX.

Sine Lumine naturæ craſſiſſimi errores cõmittuntur.

MEdicinam deſcripturo, quot, quantæq; difficultates obſtent, vel vnica iſta, quam iam attulimus Philoſophiæ quadripartita diuiſio manifeſtum facit: etenim nulla eius pars hactenus (ne vel minima quidem) ſine erroribus tradita eſſe inuenitur, cuius rei cauſam nos omnem ad LVMINIS NATVRAE cõtemptum referimus, quòd niſi nobis ſcopum proponamus, facilime in ſummos errores impingemus: illius ergo tenebras diſcutere, ſi Deus faueat, animus eſt. Scio tamen, quantam impatientiam quorundam ſubire cogar, in iſtarum quatuor partium declaratione, ſed nil iſtis permoueor.

Chemiæ præſtantia.

In hunc quaternionẽ medicę perfectionis, Chemiam refero quoq; multis de cauſis: ipſa namq; eſt, quæ vera, ſimplicia, Magnalia, Arcana, Myſteria, Virtutes, Vires, imò omnia, quæ ad Remediorum ſcientiam pertinent, ſuppeditat, multò quàm vulgata Pharmacopœia perfectius. Sed apud omnes Alchymia male audit, obijcis. bona

Chemiæ contemptus.

verba quæſo: aliæ quoq; artes, Aſtronomia ſc: Philoſophia &c. contemptæ ſunt, nihilo tamen ob id imperfectiores. Adhæc de illa ſaltem Chemia, quæ in præparationibus Magnalium, extractionibus Myſteriorum & Arcanorum, tum in ſeparationibus puri ab impuro conſiſtit, ſermo hîc eſt, per quam Medicinam habere datur, omnibus modis abſolutam, puram putam perfectamq;. Nam etſi

Deus nos remedia perficere voluit.

Deus Opt: Max: omne genus medicamẽtorũ de terra creauit: non tamen ſtatim ea perfecta voluit, ſed illi placuit, vt in illis perficiendis, & nos aliquam operam poneremus. Nam vt panem quotidianum, quem oramus ſubinde, largitur: non tamen ſine noſtris ſudoribus colenda terra eſt, ſerendum, metendum, molendum, pinſendum, &c. ſic medicamenta nobis præſtat, quæ nos ad perfectionẽ dein, ad quam prædeſtinata ſunt, deducere tamen vult. Perficiet itaq; medicus remedia ſua, ope Alchimiæ nõ Pharmacopœię, quæ vile tantum ac inutile Medicinæ ſeruitium eſt. Nec eſt vt

mihi

mihi quis vitio vertat, quòd tam varias artes, facultates, scientias ad Medicinam refero. Si enim in medico vniuersarum rerum scientia requiritur, certe Philosophiam, Physicam, Chemiam, vt potissimas artes Medicum callere necesse erit: nam omnium hominum in rerum natura, naturæq; Lumine, medicus perfectissimus existit, tum consilio, tum auxilio.

Cur tot artiũ peritia in Medico requirat.

Peroratio.

QVÆ hucusq; præsenti de vlceribus opere à nobis commemorata sunt, prima huius Medicinæ incunabula, tum theorica, tum practica, continet. In eo vero qui mox subsequitur tractatu, Causas atq; originem omnium vlcerum copiosius describemus, in quo si ab alijs dissentire visus fuero, ne mirere: nam vt maxime virulentis in me conuicijs detonare soleant antagonistæ mei, manifestum tamen faciam, illorum istis de rebus scripta nil solidi continere, sed mera figmenta, erronea dogmata, hominumq; pestes esse. Etenim cum Exitus acta probet (quod aiunt) haud difficile mihi erit, nostra tum dogmata, tum remedia ipsorum nugis potiora esse demonstrare. Quamobrem, humanæ lector, ne præcipiti iudicio in censendis nostris scriptis, vt sis, oro, sed opera quæ de scriptis abunde testari possint, expecta ac inspice. Cæteros qui vel rerum ignari, vel ex desidia, vel auaritia artem conuiciantur, nil moror: cũ enim non in ea palestra, in quam nati sunt, se exerceant, indignos iudico qui responsum mereantur. Itaq; Lector optime, sine bile ac stomacho ista legas velim, amore potius erga ægros permotus ista intelligere ac discere, in votis sit tibi, quo si præditus sis, omni superbiæ, odio, inuidiæ, auaritiæ valedices.

Argumentũ sequentis tractatus.

FINIS PRIMI TRACTATVS SECVNdæ partis.

DE ORIGINE ET CAVSIS VLCERVM, D. RARAE celsi Tractatus II.

Præfatio.

QVAMVIS multi multa hactenus de origine, caufis, materia, effentia, ac curatione vlcerum fcriptis tradiderint: tamen cùm duabus præcipuis in rebus mihi non fatisfaciant, noftrum laborem inutilem fore non mihi perfuadeo. Alterum eft, quòd ijs fundamētis, quibus Medicina nititur, vt funt Philofophia, Chemia, Aftronomia, &c. deftituti penitus, penitusq́ fuerint, fidem dictis faciunt nugæ illorum, quas in chartas retulerunt. Alterum vero, cur in vlcerum medicina feueriorem cenfuram nō fuftineant, eft illud, quòd nulla plane rerum experientia præditi, magnos centones ex tonforum, ac veterinariorum tantū placitis deblaterarunt, in quib. fi forte quid infit laude dignum, non ex feipfis, fed ex alijs fuffurati illud habēt: fuit enim hoc ab aliquot feculis fcriptoribus folenne, vt alienis plumis corniculas fuas ornarent. Verum non tam hoc deteftandum, quàm illud admirandum eft, tanto tempore neminē extitiffe, qui fucum fubolfaceret: nam vnanimi confenfu ab omnibus in horum verba tamq́ ad facra Euangelia iuratum erat. interim non inficias eo, quædam ab ipfis (quorum tamen paruũ femper extitit) recte intellecta, bona fide propofita fuiffe. Omnium vero maximè medicinæ nocuit illud, quòd Imperatorum etiam edictis, ad horū Magiftrorum placita, difcipuli aftringebantur, atq́ iftis canonibus ea autoritas tribuebatur, vt quę iuxta eos adminiftrata effent, etiam in ægrorum perniciem, rata rectaq́ haberentur. Verū fic ego iudico, quòd magis ex re Medicæ artis foret (fiquidem Euangelia non funt, quæ de ea fcripta inueniuntur) fi in inquirenda veritate, cuilibet laborare licitum effet, atq́ nouis ad vetera fubinde adiectis artē locupletare. Etfi enim quod Chriftus inquit: Difcipulus nō eft fupra magiftrum, tamen cùm vnicus fit Magifter, pater fcilicet qui in cœlis eft, nec ifti Magiftri nobis (quos fuperare conari non liceat) habendi erunt: imò in Medicina fic agendum, vt ipfe met Chriftus præcepit, cum inquit: Exemplum dedi vobis, vt ficut ego facio, fic & vos faciatis. Si ergo Chriftus nobis imitandus eft, dicta cum factis iungenda erunt: nam & ipfe, & verba, & opera adhibuit fimul. Itaque qui inani loquacitate fophifticis difputationibus, nullo adhibito opere, tempus terunt, Chrifti imitatores non funt: hinc

Duabus in rebus quid de vlceribus fcripfēre, deficiūt.

Preuilegia Medicinę nocuerunt.

Chriftus in Medicina imitandus.

hinc nec veri Medici habendi, ac plane relinquendi. Alia quinetiam Medici ac Theologi ratio est: nam qui diuina loquitur, etsi diuina non faciat, Theologus tamen habetur. At Medica qui dicit, nisi medica faciat, Medicus dicendus neutiꝗ erit. Ars ipsa perfecta est, nos vt perfecti simus, vt & pater noster cœlestis, studeamus. quòd si ob nostrum naturæ corruptionem, neꝗ ab hominibus, neꝗ ex Lumine Naturæ consequi eam possumus, ab eo discamus, qui dixit: Discite à me omnes, quia mitis sum, & humilis corde. Hæc hactenus.

Medicus à Theologo vt differat.

DVPLEX ADDISCENDÆ MEDICINÆ METHODVS: HINC duum generum Medici existunt.

CAPVT I.

DVPLEX via seu Methodus addiscendarum omnium artium est: altera quæ ad certitudinem, altera quę in errores deducit. Errorum causæ mens ac ratio aberrantes existunt: aberrant autem, si nimium sibi tribuant. Certitudinis causæ sunt, ea quæ experimentorum nomine veniunt, quæꝗ naturæ consona habentur, talesꝗ actiones producunt. Hinc alij Medici autodidacti sunt, alij à natura edocti. Atꝗ his duobus modis omnia quæ in Philosophia, Medicina, Astronomia, &c. scripta sunt, tractantur. Vtriusꝗ methodi originem ac causas ostendimus, quò manifestum faceremus, Medicinam, quæ & ipsa Methodo tradenda est, non phantasmatis ac speculationibus, sed per experientiam docendam discendamꝗ esse: non enim decet, vt homo qui ad Dei imaginem factus est, Medicinam quæ & ipsa diuinum opus existit, pro libito, ac rationis suæ iudicio torqueat. Expellendi itaꝗ ex medicorum scholis erunt, qui animi tantum gratia de Medicina disputare, ac pro & contra arguere solent: cætera nil opus est, eos refellere, cùm suam met inscitiam celare non possint. Sunt præterea quemadmodum Methodi, duo discipulorum genera: alij enim phantasmatis se dedunt, alij Empyriam sectantur, quæ sanè vnica veritati, perpetuo iuncta est. quòd vero ratiocinatio colligit, nõ raro vacillat. Sensibilibus namꝗ obiectis solis natura cognosci vult ac potest, nil ratione indigens. Exempli causa: in montis visceribus quid contineatur, neutiꝗ ratiocinatione, sed sensibus cognoscimus, qui manifestè ab obiectis mouentur, rerumꝗ naturas nobis patefaciunt. Sic in religionis quoꝗ

Certitudinis artium causæ.

Medici autodidacti.

Disputationes medicorum explosæ.

Empyriæ laus.

negotio beatitatis, seu vitæ sempiternæ negotium aures à Christo hauriunt, nec opus est nostra vt ratio plura confingat. Similiter in

Astronomia experientia nititur.

cœlestiũ motuũ doctrina, sane nil nisi quod experientia manifesto sensu prodidit (reiectis ratiocinationibus) dominatur. Itaq; quidquid homo vel dicere, vel scribere vult, vt alios doceat, illud nõ nisi mediante experientia facere debet, quod vt in alijs omnib. sic maxime in ijs, quę vitã ac sanitatẽ concernunt, obseruandum erit. Cõstat

Aristotelis Meteorologici libri mendaces.

itaq; naturã non rationẽ nos artes docere. Exemplo rẽ manifestiorem reddamus. Scripsit Aristoteles de cœlestibus impreßionibus librũ, quem de Meteoris inscripsit, in quo à capite ad calcẽ vsq; nil nisi mera mendacia, anilibus ratiocinatiunculis confirmata, prodita inuenias: quorũ Mendaciorũ cultores habuit, Petrum Tartaretũ, &c. & sexcentos alios huius farinæ philosophastros, ne dicã fatuos. At certè si ex naturæ penetralibus Meteororum causæ, vt sunt: pluuiarum, niuis, tonitrui, &c. eruantur, multò alię eę apparebũt, quàm

Astronomia corrupta.

ab Aristotele ꝓditæ sint. Huius generis phantasmata Astronomicã quoq; scientiã inuaserũt, eiusdem cũ Aristotelicis Metroris valoris, vt sunt quę de Augurijs, Geomãticis, alijsq; id genus sortilegijs pro

Albertus de Metallis.

dita habẽtur. Sic de Metallorũ generatione Albertus: sic de morborũ causis Auicenna disputarũt, ratiocinationib. nimirũ, cũ experientia ex diametro pugnantib. vsi. Quamobrẽ cũ Medici subiectũ sit corpus humanũ, animę sc: domiciliũ, cõsideranda illi erit eius nobilitas: nã cùm ipsum Deus crearit, Medicoq; subiecerit (vt et sanitatẽ sc: & morbos in eo cõseruat, vel depellat) nihil opus est, nouis excogitatis phãtasmatis ac ratiocinationibus id ꝑficere, siquidẽ ars

Medicina per experientiam nata.

Medica nõ in contemplatione, sed in actione potius constituta est. Ideoq; non tã rationibus, q̃ experientia firmãda. Cùm .n. medicina instar omniũ actiuarum artiũ, ꝑ experientiã nata sit, Experientia duce pfecta opera in ea efficere, et quę de eius veritate testẽtur, cõuenit.

Medicinæ primus magister.

Est itaq; primus iã Medicinę Magister, corpus ac materia naturę, ex quib. non ex temetipso discendũ, si discere animus sit. Sic etiã in rebus metallicis, ꝑ experientiã admirandę artes innotuerũt, quas nemo vnq; ratione consecutus esset: hinc ex ipsis metallis, plurimæ artes extiterũt. Itaq; cùm Medicina in natura consistat, sic vt natura ipsa sit Medicina, sane illa ipsa nullibi, quã in natura disci ac inquiri debet: nã quemadmodũ ex luto & igne figulorũ ars: ex ferro & igne fabrilis (ꝑ malleũ) extitit: vti inq; ex igne, ac cinerib. vitriariorum artificiũ, ex lana & fuso textrina, ex argento et igne aurifabrorũ ars nata est: sic ꝑ experientiã natura Medicinã, omnesq; artes absq; ratiocinationũ adminiculo, ꝑduxit. Hęc Sophistę, q repudiata experientia, suis rationib. q̃duis confingunt, accuratius cõsyderẽt velim, vt tandẽ Lumini naturę tenebras offundere desinant. Meminerintq;

Medicus ex igne generatur

Medicũ à natura ꝑ ignẽ generari: nã ignis & in igne labor, naturam mani-

manifeſtā faciunt: itaq; vt Fuſores ex ære aurum & Argentū, ſic & Medici mediante igne ex corporib. Arcana, Myſteria, Magnalia, eſſentias, etc. ꝓducere debēt, per ſeparationē aliaq; vulcania opera. Quin & Microcoſmus ad medici generationē plurimū quoq; confert: nā per ignē reſolutio, ex quib. ille (tribus primis videlicet) cōpoſitus ſit, manifeſtū facit. Ex igne ergo Medicus quid homo, quid medicamentum ſit, diſcit, & extra ignis diſciplinā nulla alia ſchola eſt, per quam Medicinā addiſcere liceat. Quare non immeritò forſan ad operis noſtri limen duplicē diſcendæ medicinæ methodum explicuimus: cōtemplandi enim ac cogitandi anſam, de repurgāda ab erroribus medicina, Medicis nos dediſſe perſuaſum habemus.

Microcoſmus ad Medici generationem valet.

DE OMNIVM MORBORVM GENERALIBVS CAVSIS.

CAPVT II.

IN morborum, vlcerū verò pcipue cauſis indagandis; multi varijs rationib. laborarunt, multorumq; erroneorū dogmatum ſemina ſparſerunt, cùm tamē vnica omniū ſit cauſa Corruptio, quam Deus Opt: Max: omnibus Elemētaribus, ac ſublunaribus corporibus ſic implātauit, vt omnia corrūpi, interire, morte diſſolui, experiētia doceat. Huic corruptioni cùm homo aſsidue ſubiectus ſit, ſemp occurrere debemus: qd ſi ea ingruat, Morbus iā à Medicis appellat. Itaq; corruptio iſta, quę ineuitabilis contrarietatē conſequitur, omnium morborum mater dicenda erit. Ea aūt quib. modis fiat, Anatomia plurimarū partium, ex quibus hominis cōpages cōſtat, edocet: partes illę, quia tēperaturas cōtrarias inuicē obtineant, non poſſunt nō corruptionis ſeminaria fouere: nam oēs vnica cutis mēbrana concluſæ, certam, tum qualitatē, tum quantitatem obtinēt quidem, ſed cōplexione, eſſentia, actionibus, mirum quàm inuicē pugnēt. Aliud Epatis, aliud Pulmonum, aliud ventriculi, aliud veſicæ munus eſt, aliaq; ſubſtantia, alia humoris, alia partis ſatio eſt, alio loco hoc, alio illud cōtinetur ac ſubſiſtit: hæc tanta diuerſitas, quomodo non corruptionē aliquando moliatur? Cæterum nō iſta ſolum, ſed & hereditaria à parentibus ſeminaria per generationem communicata, ac ſubinde innatos, ꝓpagata, Morborum manifeſtas occaſiones præbent: nam ſemper nati parentibus, quod ſanitatē attinet, deterioris fuerunt conditione. Sic Abelus & Cain, minus quàm Adamus & Eua, illi filijs magis, hi nepotibus plūs valuerut. Adeo vt niſi Deus auertat, cōijciam fore, vt aliquando futuri ſint morbi (ex iſta hæreditaria veneni cōmunicatione) plane incurabiles. ſuſpicionē Peſtilētia auget: hanc enim iam crebrius fieri, pluresq; quàm olim corripere apparet, ſic vt iam quinto ferè anno recurrat, cùm olim vix quinquageſimò repetere viſa ſit: tum mille iam eo corripi videas, quorum vix 100. antiquitus correpti fuiſſent. Accedunt adhæc tot morbi Epidemij, tantaq; vlcerum frequentia.

Corruptio omnium morborum cauſa.

Morbus quid: corruptio.

Parentum ſeminaria morbi

Quamobrem cùm ea sit humani corporis conditio, vt tum generationis, tum creationis ratione perpetuo ad corruptionem declinet, adeo vt si omnes actiones optime quis proficiat, sibiq; probè valere videatur, corrumpi tamen pergat, necessario tamen morbum aliquando incidit, hinc non inconcinne OPORTET, omnium morborum causam, dixerit quispiam: nam tam ea quæ intrinsecus insunt, quàm ea quæ extra ipsum corpus circumstant, sic in corruptionem conspirant omnia, vt vnica Medicina excepta illis resistēdi omnis spes adempta sit.

Oportet est omnium morborum causa.

Medici officium.

Itaq; Medici officium erit, corruptionis modum, & differentias, & ad curandum, & ad præcauendum necessarias memoria tenere: discet autem eas quemadmodum faber ignem ac ferrum per ignem addiscit, hoc est, per sensum & experientiam, sine omni ficta & fucata Physicæ iactatione. Ex quo sequitur, cùm nimirum corruptio, tam sensu percipi possit, quàm ignis calor tactu percipitur, vlterius naturam Microcosmi inquirendam esse, vt quomodo morborum causas effectrices in se contineat, sciamus: nam cùm contra illas medicamenta pugnent, necessariò cognoscendæ erunt. Sic vbi morbi ab Astris facti sunt, ex astris eorū cognitionem venabimur, ex eo nimirum corpore in quo insunt: est enim hoc in omnium rerum scientia comparanda vniuersale, vt illinc vbi res inest, petatur: sic Piscationem aqua docet, cœlum cœlestia, terram terrestria, morbum morbosa, iusticiam iusta, ignē ignea ostendunt, quidquid verò aliter, vel docetur, vel discitur, stultum est, ac repudiandum: nam nemo qui ex Diabolo est, de Deo loquitur, nec infernales de vita beata disserunt, sed ex eo omni in quo est, addiscitur. Patet ergo duo esse, ex quibus generetur medicus: Morbum & Medicamenta: Morbum per morbum cognoscit, Medicamentanta verò per Medicamēta: hoc est, vnumquodq; ex eo quod est.

Anatomiæ vius.

Cognoscit autem Anatomiæ ope: hæc enim apertum illi hominem, Corpus physicum scilicet omnibus suis partibus absolutum proponit, quod corpus Physicum si cognoscat, iam verè Medicophilosophus erit.

Vbi Philosophus desinit, ibi incipit Medicus.

Atq; tum vbi philosophus desinit, ibi incipit Medicus, hoc est, vbi morbum cognoscit, philosophus adhuc est: at si morbum curet, iam verè Medicus practicus appellabitur. Hi ergo duo modi sunt comparandæ Medicinę, ad quorum priorem Anatomia mundi, ac Astronomia: ad alterum, Alchymia & virtutum naturalium cognitio referendi sunt. Nam quòd alij de rebus medicis scripserunt, cùm in Theoria solos humores, in Praxi solum Macrum cum Lumine Apothecariorum sciant ac proponant, nec fidē nec laudem vllam mœrentur.

Lumen apothecariorum.

DE CAVSIS NATVRALIBVS *corporis ægri.*

CAPVT III.

Vt

VT autem aliquando naturam corporis ac materiæ, ex qua vlcera oriuntur, quantum eius in Physico corpore natura, ac experientia nos docuerũt, aperiamus. Sciendũ hominis corpus eiusq; singulas partes, ex tribus corporibus, Liquore, Sulphure & Sale cõponi. Ex quib. Sulphur siccarum rerum, Liquor humidarũ est, & utrorumq; coagulatio p Salem facta, Physicũ corpus cõtinet. Atq; hęc cuiuslis corporis, tã animati quàm inanimati cõpositio est: humidũ sc: Liquor est, q̃d ardet Sulphur, quod verò post vstionẽ remanet Sal, omnia iusto pondere, quouis in corpore creata à Deo, quæq; Vulcani beneficio, qui q̃dquid in Physico corpore est, eruit, ad oculum demonstrari possunt, siue ex igni, siue aqua, seu aëre, vel terra sit: nam in vniuersum omnium corporum tria ista prima materia, vltima materia, initium, medium, finisq; sunt. Hæc etsi philosophica magis quàm medica sunt, tamen quia omnium vlcerum causam Salẽ constituimus, de eo breuibus disserere oportuit. Cùm autem omne corpus, siue viuum sit, siue mortuum, vt à putrefactione tutum sit, causã requirat, Balsamus quidam omnibus rebus perfusus à Deo creatus est, qui si non esset, statim putrefactio subsequeretur. Sic in cadaueribus quæ Balsamo peruncta sunt, putredinem arceri videmus: sicq; in Physico corpore naturalem quendam ac congenitum Balsamum esse auguramur, qui si homini non inesset, viuens integerq; à putrefactione tutus non foret. Balsamum hunc nemo nisi mors aufert. differunt autem inter se Balsamus iste, ab illo verè vocato Balsamo, quòd alter viuorum, alter mortuorum conseruationi inseruiat. Quò autem rectius Balsami huius naturam sciamus, intelligendum est, Salem de quo diximus, vitæ necisq; Balsamum esse, cuius dein variæ species iuxta corporum diuersitatem existunt. Itaq; quemadmodum carnes Sale conditæ à corruptione immunes esse videmus, à Balsami virtute, qui in Salis naturam abire solet: sic intrinsecus in nobis Sal gustu percipitur: cuius beneficio à putredine conseruamur. Hæc de Sale vlcerum causa dixisse sufficiat, quæ Corollarij vice in vnam summam colligemus. Tria corpus nostrum constituunt: Sal, Sulphur, & Liquor, quorum hæc ad vlcerum generationem nil pręstant. Sal vero Balsamus corporis Physici, vlcerum causa hoc loco cõstituitur. Est tamen & hoc notandũ, Salem coagulare, duriciemq; conciliare omnib. corporibus, metallis, sc: lapidibus, lignis, homini, omnibus nimirũ iuxta coagulationis mensurã. Verum cùm nil tam præstans in rerũ natura inueniatur, quod labe ac vitio careat. Huic quoq; Balsamo duo inhærent non vulgaria mala: vnum quòd ipse interitui, ac corruptioni ęquè ac alia sublunaria (quorum nullum suæ corruptionis terminũ transgredi potest) subiectus sit. Itaque si corruptio illi Balsamo accidat, iam causam vlceribus præbet: namq; vt primum ille alterationem sense-

Corpus nostrum ex Mercurio, Sulphure & Sale cõpositum.

Liquor quid. Sulphur. Sal quid.

Balsamus à Deo creatus.

Balsamorum differentiæ.

Sale à putredine tuti sumus.

Balsami vitium I.

ſenſerit, illius membri ſeu corporis putredô ſequitur, membri dico: nam Balſami variæ ſpecies ſunt, quemadmodum & partes variæ, hinc Epar, hinc pulmones ſine aliarum partium detrimento putreſcere quandoq; videmus. Alterum Balſami vitium eſt, quod ipſe Sal eſt, Sal inquam diuerſus, nunc dulcis Sacchari vel mellis inſtar, nunc acer & acetoſus, in ſumma, tam multiplex quàm ſunt ſapores varij, quæ temperamentorum diuerſitas in cauſa eſt, vt Balſamus iſte Corrodendi nonnunquam facultatem adipiſcatur, quam dein calor, febris, phlegmone, &c. conſequuntur, pro natura ſcilicet ſalis peccantis. Hæc generalis theoria eſt cauſæ ac peccantis materiæ in vlceribus, ex qua particularia multa, eaq; vtilia documenta haurire licet. verbi cauſa: vlcerum diuerſitas, informa, figura & imaginibus magnam Salium differentiam innuit, eamq; in Phyſico corpore, accuratè à Medicis diſcendam & inquirendam monet, vt ex formę habitu de materia peccante pronunciare poſsint. Sed de iſtis in ſingulorum generationis modo, ſpecialiter & accuratius diſſeremus poſtea. Hic notabis, vti aquarum variæ ſpecies ſunt, omnes tamen aquæ generaliter dicuntur, ſic hominum varia genera inueniuntur, quæ tamen omnia hominum nomen merentur, ita vlcerum varia genera exiſtere, quæ ex naturæ diuerſitate formam, ex Phyſionomiæ differentia alios mores habent: nam alia figura aliam ſignificationem, alia forma aliam eſſentiam, alia imago aliam proprietatem oſtendit.

Balſami vitiũ alterum.

Phyſionomia vlcerum.

His quæ de Salibus dicta ſunt, non ſine vſu excrementorum rationem ſubiunxero fortaſſe. Itaq; ſciendum, Liquorem ſua excrementa per Poros, Sulphur per Inteſtina, Salem per vrinam deponere. Vrina itaq; ſi in terra nitreſcat, Salem nitri efficit percoctà: hoc quidem in animatis Salis excrementum eſt, in inanimatis verò Salis excrementum dicitur Alkali: extrahitur autem Alkali hoc ex eo quod poſt Salis, Sulphuris, Mercurij ſeparationem reſiduum manſit corpore. Hæc ad oſtendendam Salis & Balſami naturam in medium adduximus, quæ multis alijs adhuc rationibus confirmare non difficile fuerit. Nam cùm in nutrimento & nutrito ſimilitudo quædam inſit, omnia autem nutrimenta ex Sale, Liquore, pinguedine ſeu ſulphure conſtet, manifeſtum eſt, illud quod nutritur ex ſimilibus compoſitum eſſe. Simile enim ſimili nutritur, itaq; Sulphur Sulphure, Sal Sale, Liquor Liquore nutriri dicimus. Fit autem nutritio, cùm ingeſto in ventriculũ alimento, Archeus vi Vulcani coctam materiam digerit, & ad ſua loca tranſmittit.

Liquor vt excrementa deponat. Sulphur. Sal.

Alkali eſt Salis excrementũ.

Nutritio vt fiat.

REMEDIA QVOMODO A FORMÆ ET *imaginum ſimilitudine oſtendantur.*

CAPVT IIII.

Vlcerum

VLcerum generationis modum, etsi aliqua ex parte in Physico corpore ostendat philosophia, sciendū tamen alios adhuc duos modos, quib. vlcera fiunt superesse: Impresionis sc: & Fontis, quos sic intelliges. Homo varijs externis iniurijs expositus est, corporalibus, Spiritualibus, Elementis, Firmamentis, visibilibus & inuisibilibus, ex quibus facile corrodēs influentia sequi potest, à Firmamēto & syderibus exagitata. Etenim si Solis calorem in tantū augeri quandoq; vidimus, vt nemora & segetes adureret, & in flammam conuerteret: si conspicillis cutis cauterisari, ac pustulæ excitari possunt: certe & ab astris hominum corpora sic affici per influxum cogitandum est, quasi actuali cauterio cutis vsta esset. Et sanè huiusmodi impresiones consideratione dignæ sunt: nam quemadmodum fulmen turrim, vel arborem, vel (quod non raro accidit) hominem tangit, sic & huiusmodi impresiones fieri solent, quæ ob id Metaphoricè fulmina, ac fulgura dici poterunt.

Impresionis vlcera.

Corrodens influentia.

Cutis cauterisatio per conspicilla.

Fontis vlcera quæ vocauimus, vt fiant, exemplo, & analogia declarabimus. Fontes ex petris quemadmodum erumpere videmus, sic in humano corpore fluxionem oriri posse, quæ aliquem in locum decumbens, tandem erumpat, cuius fons & origo nemini notus sit, atq; hinc seminaria, ac radices mali eruere imposibile habeatur, credibile vtique est. Atq; vt verorum fontiū alij calidi sunt, alij frigidi, alij Sulphurei, alij Aluminosi, &c. sic & in humano corpore factas fluxiones analogia quadam partiri licebit. Sunt autem & præter iamdictas, ac superius commemoratas, vlcerum causæ aliæ, quæ in corruptione Salis ac Balsami radices habent, adeo vt ex seipsis malitiæ suam causam habeant, huius generis tres sunt: Pestis, Bubo, & Pleuritis.

Fontis vlcera.

Pestis, Bubo, Pleuritis, quā causam habeant.

Alia insuper vlcera sunt, quæ Balsamo vim faciunt, cuiusmodi ea, quæ à bestiarum morsibus, vulneribus, & Erysipelate fiunt. Superest & sextum genus, quod ex raucedine ortum habet. Vltimo deniq; loco vlcerum duo adhuc habentur genera, Gangræna sc: & Elephantiasis. Atq; hæc in vniuersum sunt vlcerum differentiæ, quæ extrinsecus apparent. Sunt qui & viscerum vlcera his annumerare velint, Hepatis puta, Pulmonū, Renum, Vesicæ, Oesophagi, &c. verum istis, quia accuratior eaq; medica magis curatio competit, nil admodum immorabimur, cùm hîc exteriora tantum, & quæ Chyrurgi opera curentur, tractemus. verum ne nihil de ijs dixisse videamur, vnico saltem capite ea edisseremus.

Viscerum vlcera ad Chyrurgiam non pertinent.

Notandū insuper ad vlcera cognoscenda, maximoperè conferre ipsius affectus, operationē, formam, figurā & imaginē accuratè cōtemplari: nam nihil in rerū natura sine forma generatū, perfectumq; est, nihil est, quod operatione careat: itaq; p formam ac operationē cuiusuis corporis, suam essentiam expiscamur, sic omnia quæ terra

Affectus ipsius forma.

Sales corporis Phyſici & Microcoſmi eandẽ operationem obtinent.

mariq; generantur, ſuas eſſentias per formam ac operationem produnt. De operatione exemplum tale eſto. Salia corporis Phyſici exterioris vnam eandemq; cum ſalibus Microcoſmi (ſi ea ad vicerum generationem pergant) operationem habent, atq; ob id ſimilitudo operationum, inuiſibilem ex uiſibili indicat, hoc eſt, exterior figura, interiorem quandam præfigurat, vt ſalia exteriora, internorum indicationẽ habent. Atq; ſic quæuis exterior figura imaginationem, id eſt, æqualem formationem de interiore quadam oſtendit. Per haſce ergo operationes, earumq; ſigna cuiuſuis vlceris differentiæ manifeſtæ fiunt, vt ſcilicet ex quo genere ſalium, vitriolato ſcilicet, Aluminoſo, &c. vlcus ipſum ſit, cognoſcamus, ad quã cognitionem mirificè quoq; conducit formarum contẽplatio: nam qualis forma ſalium exteriorum à coagulatione fit, talis quoq; in homine efficitur, ſed tamen in forma reſoluta: eſt enim formæ ad formam ſua ſimilitudo, ac coagulata forma ſignificatur à forma reſoluta. itaq; cuius generis fuerit forma exterior coagulata, eius generis cẽſebitur forma interior reſoluta: coniunges ergo formarum ſyzigias cum operationum ſimilitudinibus. Hæ namq; concordantiæ expeditam atq; ab erroribus tutam habent dignotionem, nec vlla phantaſtica indigent ratiocinatione: ſunt enim hæc (formam & operationem puta) ex lumine naturæ deſumpta: imò ipſum lumẽ naturæ ſunt, iuxta quod iam tandẽ morbis nomina impones, nimirũ qualẽ formarũ ac operationẽ inuenies in phyſico corpore, tale nomẽ tibi cõfinges, atq; ſic ab omnibus erroribus te liberũ cõſtitues.

Figurarum cognatio.

Obſcura ſunt hæc.

Nomina morbis vt imponenda.

De ARTE Signata.

Obſeruandum autem & hoc ſedulo eſt, nihil plane naturam produxiſſe, cui non ſuæ effectionis ſignum impreſſerit. pro exemplo hominem ſumamus, huic nulla ineſt facultas animalis, naturalis vel vitalis, quæ non exteriore aliquo vel geſtu, vel habitu, vel membro, lingua ſcilicet, oculis, auribus &c. conſignata ſit: ſed iſta iam relinquo, vt de quibus in libro de Proportionibus Phyſiognomiæ diſſeruerim, tum quòd hunc ad locum non omnia pertineant. Quæ diximus, etſi in homine appareant manifeſtiſsimè (eſt enim homo pluribus affectibus refertus) non deſunt tamen in alijs quoq; corporibus. Sic plantago quæ neruis referta eſt, ſuam virtutem oſtendit. Sic Sauinæ forma vſum ipſius prodit. Atq; etiamſi in homine viſus manifeſtiſsimè de appetitu, aures animi voluptate, Lingua de cordis agitatione ac affectu teſtentur: tamen hæc omnia, & in floribus, & ijs, quæ linguarum loco ſunt, inueniuntur. Quamobrem qui in Medicina experientiæ titulum ambiunt, ij ſtudeant hanc artem, qua natura in exterioribus interna deſignat, addiſcere: Hæc enim ſunt Medicæ artis Scholaſticalia, quibus ſi quis principio deſtituatur, verũ ac optatũ artis finem nunquam conſequi poterit.

Plantaginis forma.

Sauinæ forma.

DE MORBIS QVI EX TEMPORVM *alterationibus fiunt.*

CAPVT V.

ANtequam particulares vlcerum deſcriptiones aggrediamur, pauca quædam ad rem facientia præmittere viſum eſt. Itaque notandum, naturam in omnibus metallis producendis, anteq; ea perficiat, alteratione temporis florida reddere, ſicuti arbores anteq; fructus producant, florere videmus, hoc & omnibus mineralibus commune eſt, & à Salis generatione non alienū: nam & ipſe dum generatur, ante perfectionē flores, quod illius tempus ſtudioſe medicis eſt obſeruandū. Quod de exteriore mundo dictum eſt, in homine ſimiliter ſe habet: cùm ergo talis in homine minera contineatur, ea ſi floreat (quod tempeſtatem hic appellat) certe agitata, ad corruptionem inclinat, quod tamen in exterioribus non accidit: nam ea ſi floreant, fertilitatem potius quàm corruptionem portendunt: nam ea hominis cum maiore mundo cognatio non ſemper materiata eſt, ſed ferè ſpiritualis, qui ſpiritus tñ corpus contineat, differt ab illo tamen, vt caro à ferro, quorum vtrumq; corpus quidem eſt, diuerſa tamen exiſtunt. Ex quo ſequitur, ſi hominis minera effloreſcat, corpus concuti (concuſsio illa accidit tum propter ſenſum, tū ea ratione, quòd in tam minuto corpore, vniuerſę maioris mundi proprietates concluſæ ſunt.) itaq; ſi homo cū obſtructionibus laboret, rigores ac horrores fiunt. Vbi itaq; talis tempeſtas ingruit, frigus ſentitur (nam omnis tēpeſtas cū frigore incipit) quod totum corpus peruadit, ſimiliter vt Boreas aërem refrigerat: hinc itaq; horrores oriuntur, qui eouſq; durant, donec huius venti omnis eſſentia abſumpta ſit, qua abſumpta, tandem ex ea quæ in rigore facta eſt, agitatione, calor corpus apprehendit, isq; etiam totum corpus peruadens, nō prius remittit, donec omnis materia abſumpta ſit. Quòd ſi ſupra modū corpus incaleſcat, fumi ad caput feruntur, atq; quandoq; rationem obledunt, quandoq; ſoporem faciunt, maximè vbi illa tempeſtas ſtupefaciente natura participet. Vt autē tandem quomodo vlcera fiant oſtendam: obſeruandum eſt, vbi vētus ille vehementiſsime materiam exagitarit, in eum eam locum decumbere, vnde locus ſtatim in tumorem attollitur, phlegmone accedit, rubedo accreſcit: quòd ſi tantum virium nondum habeat, vt erumpere poſsit, locum relinquit, ac turgens huc illucq; fertur, rubicundo colore ſe prodens. quare ſi tempeſtas illa adhuc debilis ſit, ſolutu facilis eſt: ſin iam radices egerit, & aliquo loco fixa hæreat, negotium medico faceſſere ſolet, atq; fere ſub hypochondrijs firmari ſolet, & illic partem aliquam rodere ac exulcerare. Tempeſtates hæ ferè in ſanguine conſiſtunt ac fiunt primum, ſed paulatim

Mineralium floreſcentia.

Floreſcentiæ interioris ab exteriori differentia.

Rigor & horror vt fiant.

Febris vt fiat.

Sopor & paraphrenitis vt fiant in Febre.

etiam in solidiores partes agere incipit, ibiq; venas neruosq; erodens, tumorem facit, ac vlcus, sæpe cum vento totum corpus peruadens. Eius varia nomina apud Germanos sunt, Latini Erysipelata appellare solent.

Erysipelas.

DE SIGNIS AC GENERAtione Fistularum.

Fistulę ex Sale petræ fiunt.

EST vlcerum quoddam genus, quod ex Sale Petræ oritur. Is Sal clemens est, nec vsq; adeo acris ac erodens: nascitur autem in hunc fere modum. Terra Salis Balsamum in se continet, quæ si purum ab impuro separet, & excrementa deponat, contingit ea quandoq; foras erumpere, atq; tum ab aëre & sole exsiccantur, & in nihilum abeunt: sin in terram mersa ac remanere cogantur, quò nec aër, nec calor, nec Solis radij penetrant, tum formam quandam turbinatam, & oblongam deorsum propendentem nanciscuntur, indurantur, ac in Salem Petræ mutantur. Itaq; Sal petræ terræ excrementum est, ex Sale & Balsamo natũ. Simili ratione in homine Sal (qui Balsamus est) existit, qui corpus conseruat, cùm excrementa sua per poros deponere diximus: quod si pori illi obstructi sint, vel natura non excernat, corruptio quædam subsequitur: nam illa excrementa intrinsecus in lacertorum cauitates decumbunt, ac cum ijs in locis propter calorem coagulari in turbinem non possint, resoluuntur, & ab intra exteriora versus rodunt, ac depascuntur circumiectas partes, donec ad cutem peruenerint, ibi demum vlcusculum, vel pustulam faciũt, quod sensus iudicio leuem curationem requirit. at vbi curationem aggressus fueris, tum demum morbus se prodit, intus basim extra conum ostendens, non aliter quàm de Sale petræ diximus: nisi quòd Salpetræ corpus est, hoc cauitas. Verum loca in quibus generari possunt, multa sunt, vt verbi gratia, iuncturæ omnes, contiguæ diuersæ partes, (id est, vbi ligamenta, nerui, tendones, & c. carnem contingunt) nares, oculi, aures, costæ, malleoli, in summa, nullibi ferè non generatur. Vbi ergo iam aliquo in loco vlcus factum est, subinde excrementa eo deponuntur, non solum naturalia, sed & quæ ex inconcinna dięta auctiora fiũt, perpetuoq; madet locus, ac ferè vbi iam confirmatum malum est, nullo dolore amplius molestat. Hoc mali genus à Fistulæ similitudine Germani cum Latinis Fistulam appellant.

Sal petræ quid sit.

Fistulę quibus in locis fiant.

Fistulæ dolore carent.

DE VLCERIBVS QVÆ EX SALE Nitri corporis fiunt.

CAPVT VII.

SVperioribus capitib. monuimus Salē sua excremēta per vrinas deponere (eũ Salem nimirũ, qui principiũ partium cõseruationi subser-

subseruit) Excrementum hoc, vrina scilicet, vbi in terra copiosum collectum fuerit, in pultem abit, qui Nitru Latinis appellatur, quod si coquatur, Salem quendam ex se fundit, quem Salemnitri dicunt, eius prima origo ex Balsamo animati corporis est: is enim Balsamus cum subinde se expurget per vrinam, causa est illius Salis, qui acrimoniam Balsami obtinet. Quamobrem sciendum, cùm necessario corruptio nobis incubat, & huius excrementi non debitã euacuationem destructionis causam fieri: nam nisi per vrinam deijciatur, in carnosas partes decumbit, illicq; paulatim alienã naturam cõtrahit (quemadmodũ de Nitro ostendimus) donec tandem ad effectũ suum perueniat, quem antequam contingat, Schyrrhosos multos tumores excitat, qui paulatim magis magisq; indurantur, ac attolluntur; nõ aliter quàm in nitri præparatione coctos fieri, & magdaleones apparet. Itaq; vbi iam aliquandiu hic detenta ista excrementa fuerint, & sua ipsorum acrimonia, tum insiti caloris accessione rodere incipiunt, donec tumores illi singuli, in singula caua vlcera abeant, quæ omnia coaceruata videntur, quemadmodũ & Salnitri gleba plura tubera ostendit. Familiare istis vlceribus est, vt nunc humida, nunc sicca sint, pro symptomatum nimirũ varietate: hoc tamen à prioribus differunt, quod hæc non vt illa perpetuo madeant, sed ferè vbi humectata fuerint, ad exsiccationem se iterũ accingunt. Hoc mali genus Schrophulas Latini nuncupant, sed rectius quis forsan Nitri vlcera ea quis vocauerit, à materia scilicet, quæ illa facit.

Nitrum ex vrina fit. — *Schyrrhi vt fiant.* — *Vt ab aliis vlceribus differant.* — *Schrophulæ.* — *Vlcera, Nitri.*

DE VLCERIBVS QVÆ DOLORE *nullo molesta sunt.*

CAPVT VIII.

Quamuis acris & calida Salium natura est, tamen quandoque calor ipsorum superatur: nam cùm ad summum suæ malignitatis peruenerint, nec vltra progredi possint, ipsa met emoriuntur, maximè vbi ea ad Salis Gemmæ naturam accesserint: horum namq; ea est proprietas, vt vires suas non exerant, nisi vbi iam interficere volunt: itaque eorum actio non vitalis, sed lethalis est, & quod dolore perficere debebat, hoc insensibilitate efficit. Huius rei ea causa est, quòd Salis spiritus vt animalia noxia, semper negotium differunt, quo tandem subito ingruentes, ægrũ opprimere possint. Sed cùm ex improuiso mors accidat, nec ipsi quod propositũ erat, efficere possunt. Sciendum quapropter est, vlcera hæc ex morte eiusq; operatione (quæ putrefactio est) originẽ ducere: non quòd totus homo moriatur, sed vnum solummodo membrũ emoritur, quemadmodum manus abscissa sine totius corporis interitu, emori videtur. Quapropter obseruandum medico erit, vt omnium rerũ quæ

Salis spiritus corpus destruere conantur. — *Putrefactio est mortis operatio.*

in homine sunt, scientiam habeat, vt si contingat aliquod membrũ ad interitum suum inclinare, nec per vitales actiones, sed per lethales corrumpi, sciat in huiusmodi casibus nil contra vitales actiones attentandum, si vitales sint, nec contra lethales, si lethales sint: in hoc enim vlcerum curationes differunt maximè. Sed huiusmodi vlcerum causas manifestius declaremus. Coquitur in nobis suopte marte quidam sal, quem gemmæ salem vocant, qui purgandi cum sui ipsius, tum aliorum humorum facultate pollet: in quam actionem dum non satis intendit, ab alijs euincitur, quæ victoria ipsius interitus, ac mortis causa euadit, qua occasione ex Sale gemmæ fit Alumen scissum, quod si emoriatur, Entali appellari solet. Veruntamen etsiamsi operatio ipsa emortua sit, non tamen ab operationibus statim quiescit omnino: nam mortua æquè ac viua, quadam actione participãt: nam donec aliquid plane in nihilũ abierit, ipsum nunquam à generando quiescet. Etenim mors nil nisi primum vitæ spiritum aufert, manente interim secundario spiritu, qui pro sua natura agere non desistit.

Sal gemmæ in homine.

Sal Entali.

Itaque in humano corpore ad huiusmodi generationes vlceratio sequitur, quæ sensu omni vacat: nam ferè illic colligitur, vbi tangendi vi minimum homo pollet. verbi causa: sub genu, & intra cubitum. quia autem Sal gemmæ naturam Grandulationis obtinet, pluribusque lapillis, & angulis scateat, idem ergo & hic resolutione fieri videmus, vt nimirum ad exemplum grandulationibus sparsim per totum membrum vlcera parua fiant. Quapropter in curatione sedulo obseruanda erit ista mortis differentia, quæ neglecta multis imposuit, multis grande malũ conciliauit: nam etsi lethalis aliqua operatio ingruat, nihilo minus tamen operatio alia nõ quiescit: nam mors primæ operationis vires frangit quidem, statim tamen alias generat: mors enim nullã morbi causam aufert, morbi propositũ si frangat, è vestigio aliam producit causam. Hęc ratio etsi Sale gemmæ singularis, ac propria non est, sed & omnib. Salibus cõmunis, tamen quia reliqui Sales, hoc modo affecti, non vnam aliquam partem, sed simul vniuersum corpus occupant, hîc vni Sali gemmeo eam facultatem tribuere placuit. Istorum vlcerum nomina cùm tam varie in medicina vsurpentur, hic reticemus, sufficiat tibi ea vlcera ex Sale gemmæ orta, nuncupare. hæc vera nominis ratio est: nam ipsa ex Sale gemmæ per putrefactionẽ generata sunt, cùm ipse in summo gradu, sua operationis morte præuentus esset.

Grandulatio.

Mors causam morbi non aufert.

Salis gemmæ vlcera.

DE VLCERIBVS EX PHYSICO VITRIOLO.

CAPVT IX.

Fiunt etiam vlcera, quæ & forma & operatione sua Vitriolũ referunt. Est autem vitriolum minerale corpus, ex coctura ad eam

quam

quam refert consistentiam percoctum, maioris vsus gratia. Huius inquam similitudine vlcera in humano corpore oriuntur, in tibijs ferè firmata: nam si Sal ille Vitriolatus corrumpatur, ista in loca decumbens, primum varices facit, quæ Vitrioli domicilium factæ ipsum retinent, donec ex seipso Erodentem vim nanciscatur, quam vbi nactus fuerit, paulatim partes illas in tumorem attollit, dein tumores illos erodens, caua vlcera facit, quæ postea instat Vitrioli circumiacentes partes depascuntur. Et notandum hic, vitriolum raro absque dolore agere, nisi forsan vbi iam ex corpore effluxerit, quod etsi factum sit, tamen statim iterum coaceruatur, nec prius æger intermittit, quàm vniuersam tibiã in vlcus conuerterit, ac si quid vlcerationem effugiat, illud ipse stupidum reddit: nam omne vitriolum Sulphur stupefactiuum in se continet.

Varices vitrioli domicilia.

Vitrioli stupefactiuum Sulphur.

Euenit tamen non raro, huiusmodi Salia & Vitriolum ad Erosionem nõ peruenire, propterea quòd ad tantam acrimoniam, quæ corrodere posit, non euadãt: quòd si fiat, facile Spasmi ac punctiones accidunt. Vitreolum enim intus conclusum Sinoniam inflammat, quæ inflammatio postea Spasmos, ac puncturas causare efficax est. Quin non raro accidit, Vitriolum superiora versus per illas venas ferri, donec ad earum radices peruenerit, vbi dein consistens lethale vlcus facit. Adhæc cùm ea Vitrioli forma sit, vt in lapillos cõcrescat, etiam in humano corpore multas strumas, ac scyrrhos lapillorum similes & forma, & duritie efficit: quorum dein alij, qui corrodendi vi pollent, in vlcera abeunt: alij qui eà destituuntur, integri permanent. Operatio Vitrioli sequitur, quæ numquam non (ob prohibitam euentationem) putredinem ac fœtorem facit: ea enim omniũ Salium natura est, vt quò calidiore ac humidiore loco sunt, eò citius putrescant: contrà in loco calido, sicco, accidit, vtut fit, Vitrioli ca semper natura est, vt caua vlcera facere ac fluere desideret.

Vitriolum conclusum Sinoniam inflammat.

Scyrrhi à Vitriolo efficiũtur.

Similis plane vitriolo, in carabe operatio existit, eo saltem differens, quòd pauciorem inflammationem, nullumque spasmum, maiorem vero dolorem efficiat: cognoscuntur vlcera hæc ex defluente aqua citrina, cui quandoque sanguis concretus copulatur: aqua enim illa sanguinis grumos vnà educit secum. Peculiare huic vlcerum speciei est, quòd ea laborantes, acerrimo visu, capiteque integerrimo sint, antequàm tamen ea aperiantur vlcera, capitis dolores, ac visus debilitas ægros habent: cuius rei causa non ad decumbentes fluxiones, sed ad sursum elatos vitrioli vapores referenda est: at vbi iam apertum vlcus est, vapores non ascendunt amplius, itaque morbi soluuntur. Atque hinc patet, vlcera hæc claudenda non esse, nisi prius omnis vitrioli substantia radicitus euulsa sit.

Succini albi operatio.

Vitriolata vlcera non sunt claudenda.

DE VLCERIBVS ALVMINOSIS.

CAPVT X.

SVnt porrò vlcera quæ primum cum tumore,ac inflatione sine calore & erosione se produnt. Primum enim tibiæ in tumorem humidum attolluntur,humor is facile exsiccationem admittit, successu tamen temporis putrescere incipiens, ex qua putredine postmodum fœtor,ac fluor,vlceraq́ oriuntur. vlcera hæc Alumini comparantur:etsi enim per illud neq; tumor,neque putredo causatur: imò ad eorum curationem non mediocre auxilium præstat: tamen eatenus,qua calore quodam participat,putredinis causa fieri per accidens potest:omnis namq; putredo à calido est,& rectè calor Mater putredinis nuncupatur. Vlcera quæ tractamus hic,raro dolore molesta sunt, insignem tamen tumorem,humiditatemq́ præ se ferunt,non in schyrrhos vel œdemata excrescunt, sed potius ex diuturna putredine inuicem ortus causam præbent: ampla & profunda sunt,non raro totum crus occupantia, diuturna omnium vlcerum maximè sunt,ac si non debitam victus rationem præscribas,fere in hydropem vniuersalem conuertuntur: at vbi digta legitima obseruata fuerit,prospera admodum valetudine homines sunt, his vlceribus laborantes:adhæc magnam quoq; in Peste,Pleurisi, ac Lue Venerea,præseruationem præstant.

Alumen vlcera curat per se, facit per accidens.

Calor mater putredinis.

Aluminosa vlcera in hydropem abeunt.

Vlcera quinetiam inueniuntur (vt iam antea meminimus) quæ diuturnitate temporis in syderationem abeunt, quam intensissimi dolores consequuntur, frequens hoc est in vitriolatis: etenim vbi Alumen,ac Vitreolum semet ipsa in calcem redigerint, vi insiti caloris,aliam plane quàm antea adipiscuntur essentiam: at moram requirit hæc calcinatio,qua humor omnis absumitur,solumq́ alumẽ siccum relinquitur,non aliter quàm Alumen & Vitriolum vi ignis in calcem redacta,acriora,rodentiora,magisq; dolorifica fieri videmus: sic & hîc intrinsecus vitreolum calcinatum,subter cutim cauitatem facit,ossa arrodit. quæ omnia mala primum quidẽ à fluxione fiunt,at ea postea exsiccata,exarescũt vlcera, nisi quando ex improba victus ratione, collecta excrementa illac euacuantur:tum enim & humida apparent. Similiter de Alumine in calcem redacto iudicandum,quòd si iuxta calcinationis suæ naturam agat,hyderum nõ facit,sed exsiccat potius,sitimq́ inexhaustam efficit, Huius generis vlcera à Sale communi fiunt quoque, si ipse corrumpatur,humida ea primum apparent, mox intrinsecus exsiccantur, maiore quàm Aluminosa dolore affligunt, calore vero nullo participant. Causa horum vlcerum est corruptio Salis communis, à calore humido, quem natura dum expellere conatur, in artus detrudit, vbi fi exitum inuenerit,à fonte ipsius,vsq; ad ostium.illi natura viam præparat, per

Sitis inexhausta ab Alumine.

Salis communis vlcera.

per quàm ſubinde effluere ſolet. Salium horum non vnum genus eſt, omnes tamen communes appellantur, eodē omnes modo agūt, eodemq; curantur. Qui ſi ſuopte marte (vti illis peculiare eſt) exſiccentur, facilem curationem faciunt: ſin calcinentur omnium difficilimè ſanari ſolent. Conſiderantur itaq; vlcera Aluminis, vitrioli, ac Salis communis bifariam: vel cruda enim ſunt, vel calcinata.

DE VLCERVM PESSIMO GENERE, *quod difficilimè reſtinguitur.*

CAPVT XI.

SVnt præterea Sales quidam, qui in principibus hůmani corporis partibus conſiſtunt, quemadmodum in Auro & Luna Arſenicum, Sales iſti, ſi ſua ipſorum virtute à partibus, quibus inſunt, ſegregātur, (vti per ignē Realgar ab Auro) tū ſpiritus Microcoſmi vitales, eos in exteriores partes propellunt, ceu ventus à Deo excitatus, fumum (qui & ipſe mobilis eſt) exagitare ſolet: ſunt enim Realgaria hæc ſimili quoq; natura prædita, vt à corde ad exteriores artus facile ſe propelli patiātur: imò vltro ferantur, tot tantisq; affectionibus, ac periculis expoſitus homo eſt, vt vel eo nomine iuſtiſſimè Microcoſmum illum appellemus, vt qui omnia maioris mūdi pathemata in ſe contineat. Atqui Realgaria iſta in homine creata ſubſtantialiter eſſe putandum non eſt: nam poſtmodum in eo generari cōtingit, vt exempli cauſa: Realgar, Aurū, Chymus, tria hæc æs vnum ſunt, quorum quoduis ſingularem virtutem obtinet, quam tamen dum vnà conſiſtunt omnia, neutrum exerit. Similis planè in homine Orizon eſt, ſubſtantia non viribus. Sed ad exemplum redeo. Homo itaque à diuina prouidentia, ac prædeſtinatione per artem impellitur, vt Aurum per ſuum Fulmen, Chymum in Scoriam, Realgar ſub forma fumi, in ſublimatum corpus ſeparet, vt iam Aurum, Realgar, Chymum, loco viribus, ſubſtantiaq; ſeparata ante oculos conſtituat. Quæ de exterioribus dicta ſunt, de internis etiam accipienda ſunt, vt ſcilicet intelligamus, intrinſecus in nobis eſſe aliquem, qui corruptionis huius efficiens cauſa ſiet. hunc nos deſtructorem Archeum vocamus, nouo vocabulo & inaudito hactenus: nam nunquam adhuc vſq; Medicina per Philoſophiam adoleuit, vt deſtructorē hunc, quis nam eſſet, intelligeret ac agnoſceret. Notandum itaque hunc Archeum intrinſecus in homine omnia Vulcania artificia diſponere, facere, ac perficere, ac quamuis rem in vltimam ſuam materiam deducere. Vltimam autem alicuius rei materiam voco, ſi ipſa ad ſuam iubilationem, ac exaltationem perueniat, vt in ſuperiore exemplo, Aurum in ſuam virtutem, à reliquis duobus ſeparatum in vltimam materiam deductum eſſe dicimus. Hac ratione per Archeū in igne Vulcani, ab

Realgaria in homine ſubſtantialiter nō inſunt.

Archeus deſtructor corporum.

Realgaris plures species.

orizonte Realgar quoddam separatur, quod dein pro ea qua pollet natura vlcus facit: sunt namq; variæ Realgaris species: nam præter dictum, aliud est Realgar Lunæ, aliud Mercurij, aliud Iouis, aliud Veneris, aliud Saturni. itaq; quot Realgaris species, tot sunt horum vlcerũ differentiæ, diuersis proprietatibus præditæ: sunt quæ bulimiam quandam congenitam habeant, adeo vt carnes ipsas in quibus consistunt, vel etiam alias exterius admotas, aliaq; edulia depascantur: alia corrodentem venenosam materiam nacta, pro eius veneni natura agunt, quasi exterius admotum Realgar esset. Quinetiam sunt Realgaria quæ ex Salibus fiunt, simili modo, ac in artificialibus separationibus Sales produci videmus: nam dũ illi expurgantur, sordes suas à se expellunt. itaq; aliud Realgar à sale communi, aliud à vitreolo, aliud ab Alumine se expurgante generatur. Realgar ergo hoc singularia quædam vlcera producit, quorum symptomata pro materiæ diuersitate euariant: nam vlcus à Realgare vitriolato factum, bulimiam: ab aluminoso, corrosionem comitem habet. Quare quamcunq; partem Archeus præparauerit ac separauerit, ea excellit, atq; in operationẽ erũpit, realgarinũ vlcus pessimũ ac venenatũ efficiens, cui nemo vnquam per officinarũ putidas compositiones auxiliabitur: nam antiqui cùm originem mali non intellexerint, nec remedia ijs adhibere docere potuerunt, &c.

Bulimia à Realgare vitriolato causata.

DE VLCERIBVS FACIEI, ALIARVMque partium arsenicalibus.

CAPVT XII.

Fusor & fusoria officina in homine.

ADmirabũtur scio, & ridebũt non pauci, si viderint me in Microcosmo fusorem (quem Archeum appello) ac fusoriam officinam constituere, ij admirari quæso desinant: nam ista in ægrorũ commodum (cuius omni ætate studiosissimus fui) facilius probauero omnia, quàm mei antagonistæ vel vnicum, de humoribus ac sex rebus naturalibus dogma confirmare queãt: qui cùm tot sectas, hæreses, Schismata, inter se alant, mirum si quid certum cõstansq; apud illos sit: sed missos istos, qui contra ius fasq; in Apollins cathedra sedent, faciamus. Vlcera de quibus hîc nobis sermo instituitur, varijs modis Medicorũ vulgus partitur, varijsq; nominibus insignita profert: sed nullus istarum distinctionum vsus est. vos isthæc signa obseruate potius, quæ Realgarinorum vlcerum patognomonica sunt. Dolor intensissimus si vexet, si comparatione aliorũ vlcerum maxima deformitas adsit, si caro, cutis, ossa, nerui, ligamenta, &c. exeduntur, si statim ac aliquem locum materia occupauerit, varij colores apparent, iudica Realgarinum vlcus esse, quod omnibus veterum remedijs resistit. Quamobrem ego, qui à natura ab istis Hæresibus separatus sum, atq; ad desperata restituenda dona-

Apollinis cathedra.

Signa vlcerum Arsenicalium.

ra illis domestica remedia suppeditarit, quàm illinc vnquàm haurire queant. Medico vtile esse non inficior, vt intelligat, qui morbi Græcos, qui Arabes, qui Sarracenos, qui Gallos, qui Germanos, qui Italos potissimum affligant: quid terræ, quid Mari, quid Cœlo, quid Elementis quotidie nouum ac recens accidat: quid item antiquitus acciderit. Hæc inquàm omnia in Medico requiruntur, non tamen necesse est, in Græca lingua, cæteris omnibus relictis, ista cognoscere velle: namq; ijs in regionibus vbi subiecta Græca non sunt, quid opus est Græcanicis remedijs vti, quæ plus forsan damni quàm emolumenti ægris adferre queant? Sed facilis excusandæ inscitiæ modus est, vt cùm in Germanica lingua rem non intelligas, Grçcè apud Germanos loquaris, vel Latinè nesciens Indica lingua vtare: fere enim quę rara & incognita sunt, opinionem singularis scientiæ merentur. Itaq; vt correctionem huius imposturæ paucis aperiam, consultum mihi videtur, vt patriorum seu endemiorum morborum cognitionem, ac curandi rationem, quiuis sibi comparet: interim autem cæteros morbos, qui exteras nationes affligunt, aliquo modo intelligere discat: etenim Rhenani ægri à Græcis medicis, Thuringi ab Arabibus parum auxilij sperare possunt. Neq; Deus Opt: Max: Mendaces illos Græcos terrestres deos constituit, vel in arte medica quasi Euangelistas esse voluit: quamuis enim in sua regione fidem illis plane non derogē, tamen in Granata vel Portugalia minimum ipsis crediderim. Sed idem quod Romæ Græcis accidit, qui perinde vt illi salutem, sic medicinæ peritiam ipsi sibi solis ascripserunt: namq; quemadmodum Latia lingua Romam, sic græca Græcorū Imposturas palliare cogitur, quòd si illæ linguæ suam praxim in Germanicam quoque transfunderēt, actum certè iam de ipsarum authoritate esset.

Correctio huius imposturæ.

Græci non sunt Euangelistæ Medicorum.

DE LIGNI CORRECTIONE.
CAPVT XVII.

AD tollēdos errores qui in vsu ligni committuntur, maximum auxilium præstabit, naturam ac vires ligni prius accuratè cognouisse: namq; si rationibus addiscas, Incarnatiuam vim in Guaiacano ligno præualere, iam statim, nisi planè rudis sis, intelliges, magno ægrorū incōmodo impura ipsorū corpora huiusmodi curandi rationi subijci: hanc itaq; si imposturam tollas, iam correctionem maximam huic errori attuleris.

Incarnatiua virtus in Guaiaco præualet.

Hoc autem incommodum cùm ipsimet animaduertissent, ne planè impuris corporibus mederi velle viderentur, ad ligni vsum abstinentiam quoque adiecerunt, putantes in defluxionibus Luis Gallicæ, ac vlceribus manantibus, hanc genuinam medendi rationem

Abstinentię vulgatæ correctio.

nem esse, cùm tamen fucata saltem sit: hunc ergo errorem vt corrigamus, consultum videtur, ægros euchymis, ac multum nutrientibus cibis pascere, quo imposturæ illi dieteticæ remedium inueniamus. Sciendum tamen præparationem huiusmodi alimentorum, * non vulgata ac magyria ratione fieri debere, sed in vase duplici incluso, scilicet in Cantharum vel vas clausum nutrimento decoquendo: in potu verò ea ratio, quam de potionibus vulnerarijs præscripsimus obseruanda erit, quemadmodum in nostro libello de vsu ligni copiosius disseruimus.

Paracelsi liber de vsu ligni Guaiaci.

Omnino autem ignorandum non est, tantas, tamque copiosas virtutes, ligno non inesse, quantas clamosi isti agyrtæ ei tribuunt, atque ad multo plures affectiones ipsum vsurpari, quàm virtutes eius patiantur. Itaque in impostura ligni corrigenda, summum erit illud, vt quid certo de ligno sibi polliceri quis posit, intelligamus, veluti nos in correctione ligni copiosè demonstrauimus.

Error hic vt sit corrigendus.

DE SVPERSTITIOSIS SANCTOrum medelis corrigendis.

CAPVT XVIII.

IMpostura hæc non Medicinæ solum, sed & puriori relligioni omni ætate plurimum semper negotij fecit, licet nulla vnquam ratione demonstrari posit, sanctos vel immittere, vel curare morbos posse: cùm enim vel ipsorum testimonio, sancti summa nos charitate complectantur, quomodo illos grauissimorum dolorum causas constituemus? quamuis non negauerim, incantationibus ac maledictionibus morbos conciliari posse, verum multò alia ratione accidere, in nostro de superstitionibus libro demonstratum inuenies. Verum vt erroris huius originem adferamus, sciendum sacrificos impostores auarissimos homines sanctis primum hoc tribuisse, vt vulgo persuaderent, Sanctos morbos immittere, qui vel à Superstitione, vel etiam à naturalibus causis orti excitatique essent. Atqui imposturam hanc abolere impossibile est, nisi sacrificorum totum genus, quod superstitionem istam pertinacissimè defendit, funditus extirpetur: namque sophismatis ac elenchis, sic vulgus circumueniunt nequam isti homines, vt etsi hodie errorem hunc quis condemnet, ab ipsis persuasus, cras obuijs, quod aiunt, vlnis eum denuo apprehendat. Tolerandum hoc fortasse erat, nisi & illi qui se à sanctis affligi autumant ægri, medico dein omnino inobedientes sese præstarent, vnde deinde ex falsis imaginationibus sic morbi trãsmutantur, vt cùm antea naturales fuissent, iam nullum penitus typum obseruent amplius. Namque ex istis imaginationibus, defluxio, locus, aliaque signa, per quæ in cognitionem causæ morbi deuenitur,

Sancti morbos immittere non possunt.

Liber Paracelsi de Superstitionibus.

Sacrificorum imposturæ.

Ægri seipsos affligunt superstitione.

Imaginatio mutat morbos, eorúmque signa.

quales & ipsorum naturæ, & instrumentorum habilitas ferunt. Spirituales isti artifices varijs arcanis ornati sunt, bonis scilicet ac noxijs, quæ pro loci natura diuersa fabricant. Operum horum iam prognostica paucis aperiantur. Si itaq; contigerit homines multo quàm ipsorum ferant prudentia, mores, ac naturæ, morosiores euadere (quod fieri non raro animaduertimus) varijsq; morbis incognitis antea conflictari. Cœlum malè dispositum iudica, à cuius peruersa operatione non ita multo pòst Pestem causatam iri, metuendum. Quod de vniuersalibus dictū est, in particularibus quoque considerationem meretur. itaq; si vlcera cacoëthe appareant, internos artifices in opere aberrare scias: etenim quandocunq; exterioris mundi negotia claudicant, interiorem periclitari non potest non verum esse. Hæc de morbis transmutatis hactenus dixisse sufficiat, in quibus non tam vniuersaliter, quàm de vlceribus specialiter admonendi mihi fuistis.

Pestis à cœli infausto positu oritur.

DE VLCERIBVS QVÆ COELITVS *imprimuntur, ac influunt.*

CAPVT XIIII.

COElum eiusq; influxus contemplari, (propter eos morbos quos à Firmamento imprimi omnibus in confesso est,) Medicum debere, non minus quàm simplicia ea, quę ad remediorum cōpositionē adhibet, ex eo manifestum est, quòd cùm quattuor sint, quæ Medicum perfectum reddunt, Philosophia, Astronomia, Alchymia & Medicina: Astronomia, quæ circa cœlestium versatur contemplationē, eam nobis ad Medicinæ perfectionē necessariam ostendat. Sunt qui tribus repudiatis vnà, Medicina contenti esse velint, eo argumento, quòd nusq; Galenus de cœlestibus impressionibus (etiam in Pestis cōsideratione, quę tamē omnibus ad cœlū refertur) verba fecerit. Quasi vero nō vitio potius quàm virtuti tribuendū sit, eū, qui principatū Medicinæ affectarit ac vsurparit, ista ignorasse, sine quib. in Medicū perfectum euadere non datur. Sed noxiū hoc artis Medicę dogma est, quod vni homini tantū tribuit, atq; imitationē rationibus pręfert: ex eo enim accidit, vt omnes impunè Medicos se esse profiteantur, ac ex arte rem faciant, qui alias artes vel desidia, vel ignorantia relinquere coacti fuêre. Verū iam tandē ostendam, quomodo cœlum vi sua attractrice multorū vlcerum efficiens causa sit. Magnetem, Succinum, Mastichem, Resinas, aliaq; huius generis: ferrum, sordes ac similia attrahere videmus. Sic in cœlo stellæ plurimæ existunt, quæ in homine recondita, ac sibi familiaria (siue humores sint, siue quid aliud) ad exteriorē corporis regionē educūt atq; attrahunt: certū enim est, nihil in hoc sublunari globo esse, q nō Stellis aliquid de sua natura cōmunicare cogatur,

Medicū quatuor artes perficiunt.

Galenus cœlestium impressionum non meminit.

Cœlum quomodo vlcera faciat.

Stellæ ab inferioribus nutriuntur.

gatur mag[illegible]o ſuo phialo: [illegible] ſolem ex humidis humida extrahere eaq; arefacere videmus: ſic quælibet ſtella ex ſuo corpore cui dominatur, attrahit quędã, quibus deperditis, ipſum corpus ad interitum inclinare apparet. Huc reſpicere manifeſtum eſt eos, qui non niſi inſpecto prius cœli ſitu, ligna cædunt, ac lutum fodiunt: quippe non ignari, cariem, aliaq; vitia à ſuperioibus accidẽre. Quin & illud experientia docuit, Saphirum gemmã Anthracem aperire aurbendo, donec vlcus fiat manifeſtum: quod ſi ea lapidis natura eſt, ea[illegible] aſtris quoq; tribuere, [illegible] ſcilicet ab ipſis Carbunculum, Ant[illegible]em Apoſtema, &c. fieri dicamus, [illegible]um Gemmæ eam virtutem non [illegible]ſi ab aſtris habeant. Long[illegible] harum effectionum cauſas adferunt pſeudomedici. verum quia omni occultioris naturæ cognitione deſtituuntur, quid mirum cœleſtium influxionum effectus illos ne[illegible] intelligere? Iterum, cum angelicam vrſinam ijs quos Radijs ſuis apprehenderit, omnem virtutẽ ſubtrahit, non video quomodo non Firmamento illam quoq; vim tribuamus: ſiquidem iam conſtitutum ſit, nil in Elementari orbe eſse, quod non in Firmamento exiſtat quoq;. Quamrbrem notandum, ſi vlcera fiant lethalia, vel quæ methodicam curationem non admittant, curandi rationem inuertendam eſſe, aliaq; remedia vſurpãda: nam in ijs cœli influxum prędominari certiſsimum eſt. in hoc ergo vlcerum genere nullane ſpei in vulgatis medicorum libris ac pharmacopœorum officinis ponere licet: putida enim ac inutilia ſunt, quæ ipſi præſcribunt ac componunt remedia. Itaq; ad Aſtronomicæ Medicinæ canones recurrendum erit, illicq; remedia petenda. Quæ diximus hactenus, vberiore explicatione non indigent: vnicum enim argumentum a[illegible]maiore omnem dubitationem tollit. nam ſi cœlum pluuiam, niuem, tonitru, fulgur, &c. efficit: ſi cœli tempeſtas alterationem corporibus inducit, vt iuxta eam magis minuſq; valeamus: manifeſtum eſt, cæterorum quoq; morborum, maximeq; vlcerum efficiendi poteſtatem ei tribuendam eſſe, quidquid Galenus eiuſq; ſequaces deblatterent.

Saphirus Anthracem aperit.

Angelica Vrſina eſt Cardopatia ſeu Carlina.

Aſtronomica Medicina.

DE VLCERIBVS FONTIS (*appellatis.*)

CAPVT XV.

VLceris hoc genus, quod fontis vlcus appellauimus ſuperius, explicaturus, exempli loco adducam illud. Fontium calor frigusúe, ſiue ex cœlo ſunt, ſiue à terra, à calido & igneo fonte ſub tera latente, ſuaſq; actiones perficiente, conſiſtunt, augenturq;. Atqui nihil in his inferioribus; vel calidum, vel frigidum eſt, quod non caloris frigoriſue ſui cauſam cœlum agnoſcat: at terram interim ceu concauſam iſtarum qualitatum augmentum ac decrementum procurare

Caloris frigoriſq; cœlum cauſa eſt.

curare non negauerim, Radix tamẽ, vt dixi, in cœlo eſt, quæ in prima rerum creatione ſic vt apparet, eſt ſegregata, iterumq́ꝫ terreſtribus mutua cognatione iuncta. Simili plane ratione, de fluxionibus humani corporis iudicandum eſt, eas ſcilicet à cœleſtibus operationibus dependere, vt dirimi facile non queant. At vt maximè difficulter ab ijs alienentur, atq; medelam accipiant, tamen hominem coactè illas impreſsiones ferre non fatemur, ſed per Aſtronomicam Medicinam reſiſtendi præſidijs confirmari poſſe, contendimus. Generationis quoque horum modus fontibus aquarum omni ex parte reſpondet: nam quemadmodnm illæ ex Petris ſcaturiunt, ortus tamẽ ſui ratione, ac ſemina manifeſta non habent, ſed perennes fluunt ſemper, ſic & iſtæ fluxiones humani corporis, ex nullo, vel ſaltem obſcuro ſemine emanantes, perennes quaſi ſunt. Iſtis ſanè ſingularem curationem adhibẽdam eſſe, differentia horum ab alijs vlceribus (quæ ortus ſui manifeſta ſeminaria habent) innuit. Homo cûm ex terra ortus ſit, terræ quoq; naturam refert. atqui terra Flammulam, Linum Aquaticum, &c, cauſtica & puſtulas excitantia producit. Ergo in homine ſimilia quædam germina naſci poſſunt, quæ huic ſenſu moleſta ſunt, illi ob craſsitiem inſenſibilia.

Catarrhi à cœli influxu dependent.

Flammula vim cauſtică habet.

Itaq; fontium hac analogia conſtitutâ, notandum deinceps eſt, quemadmodum fontium varia genera ſunt, temperie, actionibus, accidentibus varijs inuicem differentia, ſic & harum fluxionum nõ vnam eſſe diſtinctionem, ſed plurimas, quas curandi ratio ſtudioſè obſeruandas innuit: nam frigida, ſtupefaciensq́ꝫ defluxio à calida longè aliam curandi methodum requirit (CVRATIO.)

Etſiamſi autem iſtis fluxionibus curationem adhibere, & impoſsibile ſit, & inconueniens: (nam nemo fluminis impetũ in fonte ſuo remorari poteſt, vti radicitus ex ſemine ortam plantam euellere licet) tamen non deſunt ad ſuſtentationem remedia, neq; Medicum eſt, ſtatim de curatione deſperare. Etſi enim pſeudomedicorum decreta incurabiles iſtas fluxiones pronuncient, tamen eæ conſultationes, quæ cœli influxum præſupponunt (quas neq; apud Galenum, neq; alios eius farinil ogodædalos inuenias) aliquid ſpei adhuc ſupereſſe quandoq; oſtendunt.

Cautio in prædictione obſeruanda.

DE VLCERIBVS QVÆ CVM VVLNERE, fractura, ac morſu complicantur.

CAPVT XVI

VLcerum quæ vulneribus, fracturis, morſibus, alijsq́ꝫ non bene curatorum vulnerũ ſymotomatis ſuperueniunt, hinc fere radices trahunt, quòd dum illis medicamur, niſi probè ab externis iniurijs ea muniamus, ex ſua natura, vulneris ſcilicet in alienam abeut, ac in vlcera tranſmutantur. Veluti ouum cuius putamen confractũ

Cauſæ.

est, facile quoque putredinem contrahere apparet. Sic & homo si ab extra illius corpus apertum fuerit (id est, vnitas soluta) tum externa elementa, ac aër circumstans in interiora agere incipiunt, eaque corrumpere: est enim exteriorum multo quàm interiorum natura durior, adeo, vt inter ea similis ac inter Silicem ac Carbunculum gemmam comparatio sit, itaque corruptio facilis existit, ac studiose præcauenda. Etenim cùm ea sit immundorum natura, vt mundis semper quoque labem aliquam inferre conantur, summo sane studio in tuendam mundiciem incumbendum erit, maxime si à Firmamēto alterata esse Elemēta intellexerimus. Ex quo sequitur, humani corporis continuitatē soluta, siue per Arma, morsum, vstionem, fracturas, &c. ipsum corpus externorum & circumstantium Elementorum iniurijs expositum esse, & in vlcerosam dispositionē facile prolabi. Quamobrem Medicamenta parietis instar collocāda inter corpus & circumstantia, Elementa erunt: quod nisi & ipsa medicamenta sint ritè præparata, sed æquè ac externa elementa immunda, facilior multò erit ad vlcus transitus. Atque hinc nata putredo corruptionis vehementis causa euadit, quam auferre, nisi tota ea parte, quam ipsa occupauit, ablata, impossibile est. Actiones istæ Elementorū externorum summa diligentia propter curandi rationem obseruandæ sunt: nam ab impreßionū ac Saliū actionibus nō parum diuersæ apparent, quas quia Humoristę illi medici ignorarunt, nō est vt multū vtilitatis ex ipsorū lectione reportaturos nos speremus. Etsi enim non negauerim, ipsorū curationes confirmari posse, si eæ essent causæ quas illi aßignant: verū illi eas indemōstratas assumpserunt, atque hac sumptione totam artem fœdißime conspurcarunt. Vos hoc axiomatis instar habete. Quemadmodum respiratione ac inspiratione corrupti aëris, hominis interiora inficiuntur, sic & per vulnera nō probè munita, venenū ambientis aëris communicari nobis posse. Atque hoc vt in quauis vnitatis solutione catholicum est, sic in venenatis morsibus, ac vulneribus ab intoxicatò telo factis, vnicè considerandū: etenim veneno cum ambientis intēperie conspirante, celerrima ingruit destructio. Quin & in fracturis, (vbi eæ perperam curatæ fuerint) cum vlcere cōplicatio admodum periculosa existit, ac fere curationis spem adimit. Itaque vbi tale vlcus oblatum fuerit, sciendum, curationem per Elementa (id est, ipsorum Elementorum remedia) faciendam esse: semper enim ex eadem classe, è qua morbus est, remedium petere cōuenit, quod qui nō intelligit, sed semper de cōtrario remedio cogitat, is vt à curatione abstineat, admoneo.

Corpus vulneratum Elementorum iniurijs est expositum.

Causas non demonstratas Humoristæ assumunt.

Curatio per Elementa.

DE VLCERIBVS QVI EX PROPRIA *constellatione generata sunt.*

CAPVT XVII.

Acci-

ACciduſt quandoq; vlcera, quorum infectio ex ſua ipſorūmet conſtellatione originem dūcit, nullā accedente vel cœleſti vel Elementari cauſa procatarctica, huius generis ſunt vlcera mammarum, quæ ab vtero oriuntur. verbi gratia, Cor ſuam conſtellationē habet, habet & ſuam vterus, quarum ſicut Archeus interior ad exteriorem ſe habet vtraq;. Vteri itaq; Syderea virtus ſi à vero tramite aberret, totam illius regionem, quanta ea eſt, ad deſtructionem diſponit, ac inficit, haud aliter quàm Anthracem à cœlo accendi videmus: nam & ſic quoq; vterus, hîc ex irtrinſeca illa ſua influentia vlcera creat, putredinem in lacte vberibus &c. efficiens. Simili ratione Bubones fiunt, corrupta ſcilicet Oſei conſtellatione. Nam Oſei operatione ſuum met Sydus corrumpente, ac quaſi efferata deſtruente, Peſti ſimile hoc malum oritur: etenim quemadmodum cœleſtis illa influentia partem ſibi cognatam inflammat, ſic radios Syderis Oſei hîc ſe habere cogitandū eſt. Peſti ſimile malum dixi: nam ſunt quædam ſingularia loca, in quibus frequenter Bubones peſtilentiales fiunt, cuius generis & Oſei regio eſt. Quin & ſydus Oſei interna quædam peſtilentialium ſtellarum conſtellatio eſt: verum ſuperiori tandem conſtellatione accedente, tum demum exterioris Oſaicæ Peſtis cauſa euadit (obſcura omnia ſunt.)

Cordis conſtellatio.

Bubones Venerei vt fiant.

Oſaica Peſtis.

Itaq; quod ſupra monuimus, ſcilicet in Phyſico corpore totum contineri Firmamentum, ipſumq; iuxta cœli Phyſici regiones diuidi, hic denuo memoria reddendum eſt, ac obſeruandū prętereа. Quod ſi ex cœleſti conſtellatione peſtis fiat, ſuo ad quem eam influxus deſtinauit loco, eaq; lethalis nō ſit, ſed locō cędat ac ſoluatur, nec plane tamē, quòd, inquam, niſi ea concinne ritis adhibitis remedijs, percuretur, vlceroſa ac fiſtuloſa ſequatur diſpoſitio: ac dein interiore deſtructo ſydere alia ſuperueniat peſtilentialis conſtitutio, ab illa diuerſa quidem, ex ea tamen orta. Quamobrem moneo in peſtis curatione ſedulo in conſolidatione laborandum eſſe, quod ſine ea nulla curatio abſolui poſsit. Pauca hæc exempli quaſi loco ad oſtendendam conſtellationis vim, in medium attulimus, monentes interim, & huius generis alia innumera exiſtere, & iſtis conſideratis facile cognoſci, quid Aether Olympius, ac Phyſicū ſydus poſſint. Hæc ſcio Medicos Firmamenti ignaros non intelligere, ſed ipſimet huius inſciciæ cauſa ſunt.

Bubones peſtilentiales in Fiſtulas abeūt.

Aether Olympius.

VLCERA QVÆDAM PER INCANTAtionem à Lamijs fieri.

CAPVT XVIII.

VLcera per incantationem à Sagis fieri poſſe, vel facta deteriora effici, etſi vulgo incredibile ac fabuloſum putetur, ſapientioribus attamen non plane fictum videtur. Et ſane duo omnino modi

ſunt quibus iſta fiunt: vel enim à ſpiritibus, vel ex incredulitate accidunt, quæ ambo cùm extra LVMEN NATVRAE poſita ſint, naturaliter, ſeu ex naturæ fontibus, de ijs diſſerere nemo poterit. Spiritus autem quomodo huiuſmodi operationes perficiant, ſcitote, quòd Sacræ literæ admonent de hoc caſu in Hiſtoria Iobi: is enim antequam à diabolo tētaretur, integra & fortuna & ſanitate fuit, ſed poteſtati diaboli ſubiectus, toto corpore vlcerato eſſe cœpit, à ſatana nimirū percuſſus. Hæc ſi concedamus, vt certè inficiari nefas eſt, quis dicat iam tum huiuſmodi tentationes deſijſſe, nec ad hæc vſque tempora, imò ad finem ſeculi durare ac duraturas eſſe? Sane non contemnenda Satanæ potentia eſt, vt qui mille fallendi ac tentandi artibus præditus ſit, & qui, Scriptura teſte, ſemper rugiens obambulat ſicut leo quærens quē deuoret. Quamobrē firmiter credendū, nō tantū animæ, ſed & eius domicilio, corpori ſc: noſtro ipſum acriter inſidiari, cū & experiētia cōſtet, & Euāgeliū doceat, ipſum corpora noſtra obſidere, ac miris modis deformare poſſe. Stat itaque ſētētia, Satanā diuino permiſſu omnis generis plagis humanū genus afficere poſſe. Atque quemadmodum homines varijs artibus prædici ſunt, quas omnes ex rebus à Deo creatis, ac per ſenſum & rationē cognitis, faciūt, exercent, perficiūt. Sic Spiritus homines lōgo interuallo ſuperare cōſtat: ij namque ſimplicia ac ſpecies ſuas nō ex corporeis, ſed ex incorporeis, cœleſtibus, ac Firmamentalibus, quibus æque ignis, ſulphur, ac Salpetræ ineſt, ac iſtis Elementaribus corporibus deſumunt. Quod ſi ergo vt hominibus, ſic & Satanæ ſcientiam componendi largitus Dominus Deus eſt, certum eſt ipſum vētum excitare, ignem accendere, ex ſalepetræ & ſulphure grandinē ac fulmina efficere, quibus omnibus nos fortunis exuat, poſſe: nam quò ars à Deo repoſita eſt, illic ipſam vigere probabile eſt. Sic ergo Iob, ſic alij, quos in tentationem induci Deus permiſit, à Satana afflicti, tractati, percuſſi ſunt. Sciendum itaque eſt, eam quorundam hominum peruerſitatem eſſe, vt cùm toto corde, & ex tota anima Deum diligere deberent, ad ſatanam conuerſi, eius mancipia euadant, ac odio proximi flagrare incipiant. Qua dein maleuolentia cum malis ſpiritibus iuncta, eorum ſibi ſcientiam vſurpat: atque ſic ſpirituum miniſterio conceptum odium in proximos euomit. Sed præmium huius nequitiæ æquale cum Iuda proditore ferent omnes, & ſanè quicunque tales ſunt, ſub exitum vitæ huius rei manifeſtiſsima indicia produnt: eſt enim æqua cum labore ipſorum merces. Veruntamen nec in illis quibus mala à ſpiritibus infligūtur, ſine diuino permiſſu quidquam proficit hoſtis maleuolentia: at ille ipſe qui proprio Filio non pepercit, nobis quoque crucem ac afflictionem à proximo imponit, ac conciliat, &c.

Spiritus quomodo vlcera faciant.

Imaginatio ſeu incantatio vt lædat.

Iudæ proditoris præmium.

Porrò

Porrò nunc incredulitas, quæ horum malorum causa altera nobis constituta fuit, expedienda superest, qua de re dilucidissi- Christi verba in Euangelio extant, cùm inquit: Si fuerit fides vestra, sicut granum sinapis, & dixeritis huic arbori, &c. Ex istis enim consequitur, si fidem habuerimus in Christum, fore, quæ ille pollicitus est: sin fidem in Satanam habeamus, itidem illius promissorum participes futuros: vtroque enim modo Diuina operatur potẽtia, teste Christo, cùm loquitur de Pseudoprophetis & Antichristo. Signa & miracula facient (inquit) per Satanam, & ego Satanæ scientiam ac potestatem tribuam, vt ipsorum miracula de illis testentur: nam propter fidem ipsorum Satan talia perficiet miracula per ipsos. Quapropter, in Satanæ potestate asserendã, nemo nimium sit incredulus: nam quemadmodum Deus de pijs testimonium perhibet per miracula, sic de impijs Sntan. Itaque non immerito de incantatione & similibus, per quæ vlcera quandoque infliguntur, hoc loco disseruimus.

Incredulitas est vlcerum causa.

DE VLCERIBVS QVÆ EX ELEMENtis duobus, igne & glacie fiunt.

CAPVT XIX.

VLcera quæ ex Elementorum manifestis qualitatibus, (id est, intemperie) oriuntur, cùm singularem curationem requirant, singularem quoque theoriam non immerito sortita sunt. Quapropter quod initio diximus, hominem tribus è rebus compositum esse, quarum vna Sulphur est, sciendum, hoc genus vlcerum in Sulphure radices suas habere. Itaque si Sulphur inflammetur, iam operationem suam auspicabitur, ac in igneam degenerabit naturã, igneasque actiones producit, hoc est, caustica sua vt pustulas excitat quãdoque membrum, non raro totum corpus adurens. Neque est, vt quis admiratione ducatur, si audiat Sulphur me in humano corpore cõstituere. Etsi enim ad oculum non apparet, inest tamen omnibus suis facultatibus in corpore Physico, non aliter quàm de Salibus dictum est hactenus, quorum essentia quoque etsi conspicua non est, tamen virtus & actio latere nequit. Sic etenim in prima rerum creatione comparata sunt omnia, vt Sulphur quandoque caro sit, quandoque lignum, &c. Sed omne id quod ab igne euincitur, Sulphur putandũ est: reliqua vero duo (Sal scilicet & Mercurius) igni resistunt, ac in vltimam materiam reducuntur. Quia ergo ex carne, ossibus, & similibus Sulphur generari diximus, quod dein inflammatum vlcera faciat: Scitote, quòd corpus ab initio omne Sulphur fuit, à quò dein in mediam materiam perductum est, vt iam caro, sanguis, &c. esset, vnde illę partes corruptibiles effectę, intrinsecas

Sulphuris inflammatio.

Sulphur quid in homine.

Corpus primo Sulphur fuit.

Caro & sanguis media materia corporis sunt.

Caro & sanguis media materia corporis sunt.

concitarunt incommoderationes, vt iam homini suæ met ipsius substantiæ aduersentur, ac subinde appetant rursum reductionem ad primam materiam: nam media creatio primæ omnino inimica est, ambęq; mutuam corruptionem satagunt, atque prima alterius in se reductionem machinatur, qua facta, homo denuo in terram ac puluerem, ex quo (media creatione) factus erat, redit. In quo puluere etsi manifeste Sulphur non apparet, nil refert: nam & ex terra lignum fit, cùm tamen terra lignum nec sit, nec dicatur. Itaque omnibus modis primum corpus, in quo morbus inhæret, cognoscendum est: post, causa morbi, & quę rursum ad primā materiam corpus reducere cogitat, contemplanda: sic namq; omnes prædestinati sumus, vt varijs modis corrumpamur, ac in primam materiam relabamur, corruptionis inquam: huius quædam species Sulphuri quoq; inest, qua à media creatione ad primā inclinat, ac Elementariam inflammationem contrahit, vt rectè ignis isto in casu corruptionis materia dicatur.

Affectus locus & causa primum cognosci debent.

Ignis ergo iste per quem Sulphur hoc accenditur, varijs modis nascitur, quemadmodum & externi ignis ortus varios esse conspicimus: hic ex silice excutitur, alter per speculum adurens concipitur, tertius ex motu (quod in funiculis apparet) nonnullus alia ignifera arte comparatur. Eodem dico modo ignis interior inuisibilis exoritur: nam silicum ignem referris, qui fit per cœlestes impresiones, Solis interioris, qui Sulphur accendit. Solem illum, vt qui nec diem nec noctem faciat, Galenici medici non intelligunt, quippe cuius naturam numq; didicerunt. Verum si Sol externus lignorum Sulphur accendere potest, rectè interiori nostro soli eandem vim tribuimus. Sunt porrò in homine motus quidam, qui pro natura sua Liquorem exsiccare valent ac Salia in calcis formam adurere, à qua postmodum membra in Sulphuream naturam deducta, vi caloris inflammantur. Accensionum genera etsi plura existunt, iam commemorata duo tamen præcipua quasi sunt, & reliqua in se continent omnia. Quæ ambo (vt summatim omnia quæ diximus colligam) corpus primum inflammant, & ad primam materiam retrudere conantur, (vnde postea ad conspiciendam flammam aptum redditur, &c.) Quòd hominem ab igne consumendum pono, non vsq; adeo insolens putandum est: nam & huius r[illegible] terra quoq; documenta manifesta prodit: quoties enim terrestr[illegible] ignes emicant, qui [illegible] commonefaciunt de hominis igne. Etsi enim non eadem ratio est primæ ac mediæ creationis ac materiæ, terræ scilicet & hominis, ignis scilicet terrestris, ac humani, attamen eorum æquales Operationes esse, experientia docuit: nam vt maxime ignis terrestris, qui corporeus est, ac visibilis, interno hominis igni (qui soli ei in quo est sensibilis, omnibus inuisibilis co-

Ignis internus varijs modis existit.

Sol in homine internus.

Alter modus inflammationis Sulphuris.

lis cognoscitur) æqualis non videatur, est tamen iuxta hanc differentiam amborum essentias metiri facile. Verbi causa, Montes plurimi sunt perpetuo igne deflagrantes, alij nō perpetuo quidem, sed eousq; durante, donec omnimoda ad primam materiam reductio facta sit. Sic in Styria vidimus ex male curato igne nocturno totos campos deflagrasse, cùm ad ignis restinctionem frustra concurreret plebs. verum istas ignis externi causas indagare philosophos relinquimus, sufficiat nouisse hæc quandam ad Medicam artē præfigurationem habere. Simili ratione igneas operationes quæ in Adoptis fiunt Chemiæ (cuius Medicum peritum esse volumus antequam ad artem accedat,) considerandas volumus. Harum conflagrationum exemplo, contingit in humano corpore, post diuturnas vlcerationes, Sales quandoque calcinari, atque Sulphurea corpora in primā materiam reduci, tandemq; accendi. Quin & idem ex inconuenientibus adhibitis remedijs accidere videmus, maxime à Mercurio viuo: itaque Medicos hortor, vt Chemico studio ipsius venenositatis scintillas tollere discant. Adhæc post diuturnas ægritudines huiusmodi inflammationes accidere possunt, verum vbi in sanis factæ fuerint, atque vbi nulla in remedio culpa est, sciendum mali causam eam esse, Sydus illac influere, ac impressionem facere velle: sumus enim superiorum influxibus recipiendis non aliter subiecti, quàm elychnium ad ignem è silice excussum excipiendum. quæ dico noua ac impossibilia non sunt: etenim si arbores, ædificia, &c. cœlo fulmine tanguntur, an non & nostra corpora huiusmodi ignes excipere queant? hoc saltem interest, hic inuisibiliter fieri, illic omnia ad sensum apparere.

Historia.

Operationes in Adoptis.

Mercurij venenosæ scintillæ.

DE CAUSIS ET GENERAtione Lepræ.

CAPUT XX.

AD vberiorem Lepræ intellectum, ante omnia Leprosæ putredinis, à quauis alia differentiam obseruare conuenit. Est enim Leprosum corpus putridum, omni Balsamo ac Sale priuatum, vita tamen, Sulphure & liquore non destitutum. Reliquæ vero putredines, sine Balsami vel Salis interitu accidunt, quamobrem minus periculosæ habentur. Sciendum itaque, vbi in Balsamo vita non inest amplius, iam & Salem quoque deperdi, quo deperdito, reliqua duo, Liquor scilicet & Sulphur, pro sua natura, ac conditione agere incipiunt, & sic sine Sale generant, quod generatum nos LEPRAM appellamus: quæ etsi in putredine consistat, omnis tamen adeo diuersa est, vt nunquam in duobus

Leprosi corporis descriptio.

Lepra quid sit.

ſimilis appareat. Diuerſitas hoc ſe modo habet, artifex manuarius iuxta varias dimenſiones opera diuerſa producit, ex inſita ſua virtute. Sic putredo hęc pro varietate complexionum ac conditionum, diuerſi generis venenoſitates concipit: ſunt enim corruptionis noſtræ cauſa miris modis differentes, veneni diuerſitas omnis ad inſitam refertur diſpoſitionem, quarum omnes quidem vnam cau-
I. ſam habent, ſed varijs modis ſe produnt. Dicimus itaq; Lepram fieri per putredinem ſine Sale & Balſamo cauſatam, ab operationibus Sulphuris & Liquoris: duo enim hæc ſi tertio (Sale ſcilicet) deſti-
II. tuantur, non poſſunt niſi Lepram efficere. Neque vero hoc ſaltem modo Lepra generatur, ſed & ſi Sal naturam ſuam deperdat, quod per cœleſtes quandoq; influentias accidit, Lepra quoq; fit omni-
III. um peſsima. Quin & vbi Balſamus per magnas corporis refrictiones congelatus corrumpitur, Lepra fieri poteſt, vti & in vino per magna frigora abeunte, corruptionem quandam inemendabilem
IIII. fieri videmus. Lepræ deniq; nonnullæ fiunt in generationi ſubſeruientibus partibus, quæ ſi in poſteros propagetur, omnino incurabilis eſt. Nam vbicunq; Balſamus corrumpitur, vel abſumitur, nulla amplius ſanationis ſpes ſupereſt: nam quemadmodum cinis, non amplius in ligneam ſubſtantiam reduci poteſt, ſic nec vllum corpus, cuius Balſamus abſumptus eſt, priſtinæ ſanitati reſtituere Medicus poterit: etenim ſine eo tanta eſt reliquorum trium corporum malignitas, vt eo abſente, viuum corpus ſic putrefaciant, vt cadauera poſt mortem putreſcere ſolent. Itaque magna huius morbi varietas & malignitas exiſtit, quandoq; vniuerſum corpus, quãdoq; vnicum membrum, ſępius ſolos pulmones, vel manum ſolam inuadens. Ea tamen malignitate eſt, vt etſi vnica in parte conſiſtat, integram tamen corpus inficere, ſenſu priuare, ac ſtupefacere queat. atq; hoc in correptis infallibile ſignum futurę in aliqua parte lepræ eſt, ſi illa pars ſtupore corripiatur, deinde ſenſum paulatim amittat. Sciendum tamen Balſamum (qui lepræ cauſa dictus eſt) corpus ſuum non amittere, ſed vim ſaltem, id eſt, formam ſolum abire per putrefactionem) cùm autẽ forma quæuis à Salis corpore fiat, Salis corruptionem fieri debere manifeſtum eſt, ex qua vlcera, puſtule, duri tumoros &c. oriuntur, omnia pro loci & temperaturę diuerſitate euariantia. Eſt autem Lepra talis affectus, qui etiam pro ſua natura omnibus animantibus accidere queat, vni tamen homini euenire ſolet, vel quia vnus homo ad talem corruptionem conſtitutus eſt, vel quia ciborũ quorundam talis effectus eſt: hinc videmus porcos qui temperie ad humanam naturam beſtiarum omnium proxime accedunt, ab hoc malo non vſq; quaq; tutos eſſe. Sed plura de lepra hominis, vt quę nec præcaueri, nec curari poſsit, ſcribre ſuperſedeo. Attamẽ quę ex perfrictione fiũt, tũ ex cœleſtibus influ

Leprę quæ incurabiles.

Lepræ futuræ ſignum.

Lepra ſoli homines corripiuntur.

influentijs, lepræ per Medicinas cœlestes curationem admittere videntur: illæ vero quæ vel hæreditario factæ sunt, vel diuinitus immissæ (vt immitti non dubitamus) ad mortem ferè comitantur.

V. Lepræ interiores.

Denique non ignorandum, intrinsecas quasdam lepras esse, quæ vix post duodecimam generationem se prodant, ac si prodeant, finiuntur, & in perfectam sanitatem abeunt: veruntamen frequenter raucedinem, scabiem, mala vlcera efficit, quæ quia ex lepra (etsi imperfecta ea erat) originem habent, curationem non admittunt. Itaq; Medico accurata cōsideratio adhibenda est, in huiusmodi incerti iudicij occultis morbis, ne forsan sanabiles pro incurabilibus, & vicissim pronūciet, cuius generis erroribus multas occasiones præbent falsa & inconcinna Pseudomedicorū, de Lepræ iuxta humores differentijs scripta, itaq; ab illorū lectione abstinendū iubeo.

DE VLCERIBVS QVÆ CHAOS INtrinsecus in nobis generat.

CAPVT XXI.

Chaos est Aër.

Flatuum ac aëris retentionem (est autem aër chaos quoddam, corruptionis causam continens) vlcera facere, exterioris mundi theoria ostendit. Aër namq; exterior Firmamento circumscriptus, intra eius circumferentiam coactus est, ibiq; omnia quę sunt peruadens, etiam in homine agit: nam cū ipse corruptionis causa sit, imò ipsemet corruptus venenum concipit, quod dein omnibus corporibus, quæ ipse contigerit, cōmunicat: hinc in pomis putredines, in arboribus caries, in homine vlcera oriuntur. Sic in homine cutis exterior firmamentū est mundi minoris, in quo chaos æquè ac in maiori mūdo insunt, & ex seipsis, & à maiore mundo corrupi idonea, ex qua corruptione interiorū partium vlcera nascuntur, multò quàm in exterioribus frequentiora, ac grauiora: nam illic sensus vegetior est, & facilius immundicies colligitur. Generatio putredinis in hunc ferè modū contingit: vbi pars aliqua venenū illud concepit, iam inflāmari incipit, ac suppurari, vnde vlcus oritur, quod interius saltē consistit, nec vnq; extrà fertur. hinc morbi isti periculosi, ac lethales habentur. Et quò maior partis dignitas, ac cum corde cognatio est, tantò periculosius malum est: nam dignitatis partis ratione morbi Acuti, Chronici lethales ac sanabiles euadunt. Porrò quæ de generatione ac virtutibus ventorum alibi diximus, ad hominē quoq; hic referenda sunt: nam & in homine venti generantur, qui cùm ventis maioris mundi cognationem habent: hinc sequitur, exterioribus corruptis, interioribus quoque illam corruptionem communicari, neq; tamen exterioribus ventis vim generandorū vlcerū tribuimus, sed interioribus solum: verū nisi hi ab illis irritarentur, nec isti operarentur, perinde ac Silicis ignis, igni pulueris

Cutis hominis est firmamentum Microcosmi.

Venti in homine generātur vt in maiore mundo.

pyrici

pyrici iunctus, flammã facit, hoc est, in silicæ ignis est, est & in puluere tormentario, attamen nisi ille in hunc conijciatur, ignis non fiet, simili plane ratione de ventis iudicandum est. Notandum etiam, ventorum quamuis multæ differentiæ sint, vnicam tamen saltem esse vlcerationem, cuius tamen differentiæ ex hoc petendæ sunt, quòd alia aliarũ partiũ substantia ac essentia est. Verum quòd ventus ille externus non omnibus ex æquo nocet, causa est diuina prouidentia, quæ membraneam cutẽ pro propugnaculo opposuit, tum quod regiones earumq́ situs magnam diuersitatem habent, vt in vnica nostra Germania centuplex & vltra inueniatur, omnis à cœlestibus constellationibus dependens. Quamobrem Medicus iuxta constellationum diuersitatem Astronomicis rationibus mũdum partiri debet, totiusq́ mundi, iuxta easdem descriptionem conficere. Nam in populosis vrbibus cœli cum hominibus conspirationem videre est, vt iam vbi venti illi climata illa peruaserint, eos homines inficiant: sin nulla conspiratio illic sit, sine noxa illas regiones transit. Atque hæc de vlceribus internis, earumq́ ex Chao ortu dixisse sufficiat.

Mundus iuxta constellationũ diuersitatem partiendus.

Peroratio.

QVÆ hactenus de causis ac generatione vlcerum prodita à nobis sunt, quàm difficulter locum apud plerosq́ inuentura sint, non me latet: tam enim mordicus tot seculorum consensu cõfirmatam quatuor humorum in vlceribus theoriam, pleriq́ retinere conantur, vt satis mirari nequeam, neminem hactenus extitisse, qui fucatam illam, ac Sophisticam humorum quaternitatem accuratius censeret. Sed mali causa ea est, quòd cùm ad capessendam Medicinam maximopere necessaria sit Philosophiæ cognitio, passim omnibus persuasum sit, ex Aristotelicis eam libris hauriendam esse, cùm tamen pro Græcorum more, quibus mentiri non insolens est, nil nisi meras nugas, ac mendacia in libros effuderit Aristoteles ille. Adhæc Astronomię imperitia, ac Alchymiæ ignoratio, eiusdem malis causam præbuêre: nam sine Alchymia Medicinam facere velle, perinde est, ac si Architectus sine norma, & perpendiculo ædificium construere animum inducat. Fundamenta itaque nostræ Medicinæ experientia iam confirmata sunt, nimirum quòd Salium corruptio, & ex ea corrodens nata virtus omnium vlcerum causa existat, adeo vt si plane ferreus homo esset, hac corruptione facta, ab vlceribus tutus non foret. Etenim tanta, vel non minor huius Salis resoluti malignitas est, ac illa Aquæ fortis

Humoraria vlcerũ theoria.

Aristoteles pro more Græcorum mendax.

Salium corruptio omnium vlcerum causa.

ex alumine & Salenitri præparati, nec vllus Sal calcinatione, præparatione, vel ſublimatione vehementior parari poteſt, Sale corporis Phyſici: hinc tanta vlcerum diuerſitas, tot diſtinctionibus abinuicem diſcreta, quæ tamen ad pauciora capita facile contrahi poſſet, curationis deſcriptionem diu multum ex antiquis me haurire poſſe perſuaſum fuit, ſed in caſſum omnia. Itaque ſtultum eſt, quòd tantum ſcientiæ antiquis tribuitur: nam ſi docta iuuentus fuiſſet, forſan erudita ſenectus iudicanda foret, ſed quale ſenium rudem iuuentutem conſequatur, omnibus manifeſtum eſt: hoc ego verè pronunciare poſſum, omnes antiquos ijs rebus ætatem triuiſſe, quæ ſcientiæ ac ſapientiæ primaria ſunt impedimenta. Quamobrem vos iuuenes ſeneſque iam tandem labia comprimite, & me audite de morborum cauſis, ac curatione præſenti opere diſſerentem.

Antiquorum inutilia ſtudia.

FINIS SECVNDI TRACTATVS.

Ph: Paracelsi

DE VLCERVM CVRATIONE, TRACTATVS TERTIVS, IN tres Partes diuisus: quarum Prima est

DE VNIVERSI CORPORIS RENOVATIONE.

Procemium.

Medicina praeciosissi: thesaurus.

SVMMVM mysterium ac praeciosissimum thesaurum in hac corruptibili vita esse Medicinam, quę in tollendis humani corporis morbis consistit, ex eo manifestum est, quòd post summum bonum (quod in dilectione Dei consistit) nil maius sit Dilectione proximi: an vero quidquàm est in hoc mundo, quo proximo tuo magis gratificari, ac commodare queas, quàm si auxilio artis Medicae, dolores ac morbos illi molestos, & tantũ nõ iamiam vitam eripientes depellas? Itaque cum huius dilectionis nos moneat Deus, imò eius gratia creauerit, summo studio manibus pedibusq́ enitẽdum medico erit, vt in officio sit, hoc est, morbos ab aegrorum corporibus pellere discat. Aegri vero magnitudinem huius doni diuini, quo mediante à poenis peccatorum ipsos liberari permittit, metiantur (esse autem morbos ac vlcera peccatorum poenas, Morbus Gallicus argumento est,) nam Deus Opt: Max: dissimulata peccatorum labe, Medicinam humano generi largitus est, quo Lazari rediuiui instar, è faucibus Erebi eripiantur: hinc rectè proximus illorum Medicus, Medici Deus habetur. Medici ergo cùm aegrorũ proximi sint, exemplo Samaritani in Iericho, qui non solum vinum & oleum vulnerato infudit, sed iumentum, pecuniamq́ suppeditauit, ac pro ipso fideiussit, aegros vt semetipsos diligant, quod nisi fecerint, rationem non praestiti officij, in nouissimo iudicio reddere cogentur.

Morbi sunt poenae peccatorum.

Medici aegrorum proximi.

DE TINCTVRIS SANGVINEM *gubernantibus, ac renouantibus.*

CAPVT I.

Philosophorũ antiquorum studia.

ANtiquorum Philosophorum in indagandis causis lõgae vitae, quantum studium, quantúsue labor fuerit, ex ipsorum in rerũ natura indaganda collocata opera colligere licet, quo omnia omnium gene-

um generum remedia,eorumq; vsum indagarunt,atq; eo nomine sapientiæ studiosi appellati fuêre. Verũ perfecta cõponendorum, ac præparandorũ medicamentorum scientia destituti, eam ab Alchymistis petere nõ sunt veriti,atq; sic vtrorumq; coniunctis laboribus,tandẽ genuina præparandorum remediorum scientia exorta est, quę dein varijs Chemicis experimentis,in Medicinam transfusis,mirificè aucta propagataq; est. Ante omnia vero Tinctura, quã vocãt, excelluit,cui tamen deinceps non mediocrem infamiam cõflarunt Aurifices ac Chrysopœi,qui eam ad metallorum transmutationem imprimis vtilem censuerunt: sed quantum & quid de istis quiuis sibi polliceri possit,ac debeat, ex Naturę lumine demonstratum nobis alibi est, itaq; hîc sicco pede transeundum.

Tinctura summum remedium.

De Chrysopœia Paracelsi iudicium.

Tincturam illos confecisse,qua metallorum colores transmutarent,sordes purgarent, &c. satis constat , vnde deinde de ea in Medicinam transfundenda cogitare cœperunt: sic & Metallorum flores maioribus quàm ipsa Metalla virtutibus præditos videntes,eos Medicis vtiles facere sunt conati.

Metallorum flores.

Itaq; illis temporibus, siue ex cœli conuersionibus benignis, siue ex ingeniorum fœcunditate hoc accidit, Tincturæ illæ inuentæ excultæq; sunt: quarum quanta fuerit efficacia,antiqui ea de re codices testantur,quos diu à pseudomedicorum turba suppressos,nos publicos facere non dubitauimus. nobis sane experientia cognitum est, ad sanguinem purgandum mirificam illis facultatem inesse. Verum cùm ego de vlceribus curandis in præsentiarum agere constituerim,non præter rationem erit, si remedia nostra,vnde ea sumpserimus,ostendamus. Itaque ex Chemistarum ea scholis prodijsse fateri non dubito. attamen quæ in Chrysopœia, & Argyropœia conspexi vtilia ad renouationem corporis esse, sola, (repudiatis inutilibus) prodidi.

Remedia Paracelsi Chemica sunt.

Et quoniam Chemica ars infinitis erroribus scatere visa est, qui vel ex transpositione, vel omissione inuidiosa irrepserunt, vnde postea artifices, dum scripta sequuntur, seducti, alias semitas, prioribus relictis, ingredi coacti, varia, noxia ac innoxia,& vtilia inuenerũt, illud quoque Augiæ stabulum repurgandi pro virili nobis laborem sumpsimus.

Chemia medica à Paracelso repurgata.

In quo eò felicius mihi versari licuit, quòd ab ineunte ætate, magno artis studio captus, summa diligentia sub excellentissimis præceptoribus, adeptæ Philosophiæ peritissimis, arte huic studuerim. Præceptores fuerunt primum Vuilhelmus Hohenhemius, parens meus fidelissimus, aliiq; infiniti, qui ea qua debebant fide nil me cælabant.

Vuilhelmus Hohenhemius Paracelsi pater.

Adhæc plurimorum doctiss: hominum scriptis non mediocriter adiutus sum, Settgahij nimirum Episcopi, Erhradi Lauentalij, Nicolai Hipponensis Episcopi, Matthæi Schachtij, suffraganei Phreisingensis, Abbatis Spanhemij, aliorumq; doctiss: Chemistarum. Quin & Chemistarum varijs expe-

Paracelsi in Chemia præceptores.

rimentis locupletior factus sum, inter quos honoris causa nominandus mihi venit, nobilißimus vir Sigismundus Fueger Schvvatzensis, qui magnis sumptibus pluribus ministris sustentatis, magna artem Chemicam accesione locupletauit, alios, ne longior sim, enumerare omitto. Quamobrem cùm experientia primum, pòst Philosophiæ cognitione, tum Vulcanicæ artis, ac corporis Physici scientia non fucata, præditus sim, corrigendi hosce errores mihi non immerito partes sumpsi. Laboris nostri specimen ac rudimentum in Tincturis hîc proponimus.

Sigismundus Fueger nobilis Chemista.

SIMPLICIA EX QVIBVS TINCTVRAE *præparantur, sunt hæc.*

AVRVM.	BALSAMVS.	VALERIANA.
MERCVRIVS.	CORALLI RVB.	GAMANDRAEA.
ANTIMONIVM.	MVMIA.	CICHOREA.
SAL PHILOSOPHORVM.	MELISSA.	HYRVNDINARIA.
	CHELIDONIA.	

Omnium horum (ab auro initium facientes,) Tincturæ vt sint extrahendæ, breuiter ac methodice docebimus, quo labore, si nos leuassent antiqui, quibus nugas quàm seria tractare semper magis arrisit, magnas illis gratias deberemus: verũ cùm illi deficiant, nos defectum restituere conabimur.

TINCTVRA AVRI PRO CVRANdis vlceribus vt separetur.

CAPVT II.

Tinctura quid sit.

Tincturam auri voco, ipsius corporis colorem, quem si à corpore separauerimus, vt corpus album remaneat perfectum opus erit. Sunt enim color ac corpus res abinuicem differentes, atque ob id separari se patiuntur, hoc est, purum (quod color est) ab impuro, (id est, corpore) seiungi, quod nisi primum fiat, omnis labor inutilis euadit. Separatione ergo facta, statim ad coloris clarificationem, ac ad summum gradum exaltationem, properandum erit. Gradus autem ad quem tinctura exaltari potest, quinquies duplus est, id est, quinquies in bis xxiiij. nam sublimior nõ euadit. Tinctura hæc summũ in expurgando, renouãdo, restituendo, tũ membro affecto, tum vniuersi corporis sanguine, mysterium continet, cuius administrationem docebimus infra, iam præparationem dixisse sufficiat.

Color est accidens corporeum separabile.

Summus auri gradus.

PRAXIS.

Corpus auri primum per aquam Salis, à Malleatione, ac natura Metallica remoueatur, id est, corrumpatur. dein residentia per Aquam dulcẽ abluatur, color per Spiritũ vini extrahatur, spiritus deniq;

Aqua Salis vt fiat.

Spiritus vini vt fiat.

denique à colore eleuetur, & in fundo remanebit tinctura quam optas. AQVAE SALIS COMPOSITIO. Recipe Salem (absq; artis accessione ab ipsa natura) albissimum, quem aliquoties fundes, post in puluerem tenuissimum redactum, cum succo raphani mixtum agitabis, post resolutionem destillabis, destillatum cum ęqua portione succi Sanguineę, destillabis adhuc quinquies. In hac aqua laminæ solis per Antimonium repurgatę in puluerem facile resoluuntur. Puluis deinceps hoc modo præparatus, aqua dulci destillata abluendus eousq; est, donec nullum amplius Salem resipiat: nam Sal cùm in ipsius substantiam non penetret, facile lotione abluitur. SPIRITVS VINI COMPOSITIO. Recipe vini generosissimi sextarium vnum, infundatur in vas circulatorium iustæ magnitudinis (hoc est, in quo vinum facile agitari possit) ponatur in Balneum Maris, ad profunditatem quàm vinum occupat, ac fiat decoctio ad dies 10. commissuris vasis optimè circumlitis, ne quid expiret: dein cucurbitę indatur, ac lento igne Spiritus abstrahatur, qui vt primum transierit (quod ex suis signis cognosces) vrgere desine: nam reliquum nil nisi vinum sublimatum est. Hunc itaque spiritum superiori pulueri, qui instar Alcool esse debet, infunde, vt palmum superet, ac vitro inditum, probeq; munitum in Balneo calido per mensem digerito, & separabitur color, ac Spiritui commiscebitur, atque in fundo remanebit puluis albus, his omnibus separatis funde puluerem, ac transmutabitur in aquam Metallicam, cuius spiritus iuxta artem euaporentur, & residebit in fundo liquor optatus. Cuius deinde gradationem auspicaberis, quam in Retorta iustæ magnitudinis quinquies, hoc est, ij. iiij. o. facies, fiet autem commodissimè per eleuationem, quæ valde attenuat.

TINCTVRÆ CORALLORVM PRO *mundificatione sanguinis extractio.*

CAPVT III.

Corallorum tinctura sanguinem purgat.

Tinctura & corpus differunt.

CORallorum color seu tinctura mundandi sanguinis, tam secretam ac arcanam continet facultatem, vt cui eius vsus perspectus sit, Lepræ præcauendæ ac curandæ maximum teneat mysterium: tanta namq; illi virtus est, vt ne vel minimum vlcusculum generari patiatur, sed omnem omnium venarum sanguinem exquisitissime perpurget. Tincturę autem corallorum extractio, sic attentanda, vt solum id vnde coloratæ sunt, separare conemur: nam illud tincturam dicimus, non ipsum corpus. Itaque studiose considerandum medico, vt tincturas ijs ex rebus quærat, quæ excellentibus coloribus præditæ sunt: eæ namq; summam mundificandi sanguinis vim obtinent, quod in corallis facturus sic pro-

cedes. Primum omnium ex Corallis in subtilissi: Alcool redactis, per spiritum vini color abstrahitur, dein præparetur ad summum suæ bonitatis gradum.

PRAXIS.

Corallorum color simili vt Auri ratione extrahitur, qui deinceps sedecim vicibus igne aperto, ascendat, ac denique in Balneo M: sexies à fæcibus oleum abstrahatur, seruetur'q; vsui, Exhibetur scrupuli instar cum ʒ j. Aquæ Theriacalis.

Dosis.

AQVA THERIACALIS.

Recipe Spiritus vini ℥ v. Theriacæ bonæ ℥ ij. ss. Myrrhæ Romanę rubeæ ℥ j. ʒ ij. Croci Orietalis ʒ ij. mixtis omnibus fiat destillatio, per alembicum, &c. Hac ratione exhibita Corallorum tinctura, seu mysterium, omnis generis Fistulas, Cancros, Syreia, Phagadenas, &c. radicitus curat.

DE TINCTVRA BALSAMI EXtrahenda & præparanda.

CAPVT IIII.

Vlcera in Lepram degenerant.

Arcanum Balsami.

ACcidit non raro vlceratos vbi longo tempore vlcera perstiterint, vel male curata fuerint, in affectis partibus Lepræ similem quandam dispositionem contrahere, vnde nullum dein restaurans vel renouans remedium, propter summam putredinem, proficere videmus, in quo casu omnis deinceps spes in Arcano Balsami constituenda erit: ipsum enim solum, & hoc genus mali, & alia corrodentia vlcera, percurare potens est. Itaque Balsamo mirificam facultatem inesse, si vt docebimus administretur, dubitandum non est.

PRAXIS.

Recipe Balsami ℥ ss. Spiritus vini lib: j. ss. ℥ ij. circulentur in vase circulatorio ad mensem vnum, dein per alembicum (qui in hoc remedio Retortæ præstat) destilletur, ac denuo cum ℥ ss. Balsami commixta digerantur, commissuris vasis probe curatis. Et orietur mixtum quoddam à priore corpore alienum (hoc enim in omnibus rebus Gradandis catholicum est, vt sui corporis naturam ac essentiam amittant.) Id'q; quater reiterandum erit, si ipsum volatile factum sit.

Medicamentum hoc Balsami tanta penetrandi facultate pollet, vt nulla sit humani corporis particula, quam non penetret, nullus morbus

morbus, nulláue corruptio quam non curet: corruptio enim necessario accidit, ac medici subiectum est: nam Deus est qui corrumpit, Medicus qui restituat: vult enim Deus hoc medio nos ad secreta naturæ perquirenda instigare, &c.

DE TINCTVRA ANTIMONII RE-
staurante ac renouante,

CAPVT V.

INueniendorum remediorum, eorumque naturæ indagandæ rationem, vel vnius Antimonij exemplo, quis facile addiscere possit. Quemadmodum enim primum arte Chemica, ipsi soli virtutem repurgandi Auri inesse, ac perfectam, quæ nullas relinquat sordes, inesse cognitum est. Sic Medici eiusdem vires in humano corpore experturi, illius Arcana inquirere non sunt veriti. Atque hinc didicerunt, tincturam, quæ illi inest, extrahendam esse, quæ idem in humano corpore expurgando præstet, quod in Auro mundificando efficere ipsum apparet. Exempli gratia, Vrticæ, Flammulæ, Cantharides, vi caustica pollere videntur, qua pustulas excitant, at Chemica arte si præparentur, non solum aquam in pustulas, sed certum quemuis humorem attrahent. Sic Magnes arte Chemica præparatus, ferramenta telorum è vulneribus attrahit, hinc Stictica emplastra ex eo præparanda præcepimus. Atque sane huiusmodi subtilibus secretis primam nostræ chyrurgiæ partem ornare animus erat, sed Alchymiæ contemptus, ac Pseudomedicorum Sophismata à proposito nos absterruerunt: at ne quid indictum nobis abiret, in minorem Chyrurgiam ea reseruauimus.

Mercurium Sol purgat.

Caustica per Chemiam parata melius agunt.

Sciendum præterea est, quemadmodum Antimonium solum aurum purificat, reliqua metalla omnia consumit, (adeo vt argento adhibitum, eius pondus mirum in modum minuat) sic solum humano corpori expurgando dicatum esse, non ita reliquis. Homo enim quoad vires ac perfectionem maximam cum auro similitudinem habet, atque hinc Stibium Aurum tantum & hominem ad summum vsque puritatis gradum euehit, reliqua omnia absumit: instar ignis enim est, qui quædam purgat, quædam penitus absumit. Antimonij huius itaque natura cathartica est, sine fœcum ac excrementorum reiectione: et enim illud solum pellit (supra omnia reliqua Arcana) quod immundum hominem reddit, eumque expurgatis omnium morborum ac vlcerum causis, ad summam sanitatem reducit. In elaborando illo summi Philosophi desudarunt, sed in cassum omnia: nostra tandem ætate, nostra inquam opera elaboratus perfectusque est. Itaque istud secretum est, quo omnis curatio auspicanda erat: multorum namque perditio per illud præcaueri posset, quam Pseudomedici ac Opinionistæ nostri ægris conciliant. Eius præparan-

Antimonium auro excepto omnia metalla corrumpit.

Mercurij natura purgatoria, & qualis.

di rationem Chemię peritis:(nam iuxta vulgatas pharmacariorum regulas tradi nequit) nos impertiemur.

PRAXIS.

Tincturæ Antimonij præparatio.

Recipe Antimonij in subtilißimo Alcool redacti quantum sufficit, in clauso reuerberatorio, ad spacium vnius mensis reuerberetur, & euadet volatile leue, primò album, mox luteum, dein rubrum, postremò purpureum, seu violaceum: quo facto, ab ipsius Lilio essentia sua per spiritum vini, qui viginti digitis supereminet, extrahatur, dein separetur: separatus iste vini spiritus namq; nobilßimam, preciosißimam, & tantum non diuinam Lilij essentiam ad omnes morbos percurandum pręsentißimam continebit. In quo perquirendo remedio, omnium qui ante me vixerunut Philosophorum ac Artistarum labores vani fuêre.

Paracelsus Antimonij tincturã primus inuenit.

DE TINCTVRA SALIS PHIlosophorum.

CAPVT VI.

PHilosophi veteres quàm indefesso studio in perquirendis Arcanis naturę, ad sanitatẽ facientibus, laborarint, omnibus manifestum esse puto, sed an ij ad optatum finem vsq; peruenerint, apud plerosq; dubium est. præparationis sane ignorantiam intra metas ipsos continuisse certum est: itaq; ad nos vsq; perfectionis finis pertinuit, quamobrem nobis acriter in perficiendis ipsorũ principijs incumbendum est: neq; est vt quisq; de Humoristis me loqui existimet: ipsorum namq; ars (si modo artis nomen meretur) iam dudum inuenta perfectaq; fuit. Ad priores nostra iam redeat oratio: illi, inq;, quàm in excolenda Medic: sudarint, (quia oscitantia illius seculi annotatum non est,) nobis satis non constat. Ingentium tamen laborum certißima argumenta in Salibus habemus. Hos etenim cùm viderent, quicquid vspiam est, à putredine tutum asseruare, non temere ratiocinati sunt, ad humani corporis putredines præcauendas quoque vtiles futuros. Itaque Sales præparauerunt, ex primarijs Arcanis inuicem, ac cum Sale mixtis, vt Florib: Auri, Antimonij, & Corallorum, &c. (quos à se Philosophorum sales appellare placuit,) eosq; ægris cum cibo exhibuerunt. Quin non ita multo pòst ex omnibus rebus, Sales istos conficere didicerũt, quorum singulorum vires, cùm illis perspectæ nõn essent, plures inuicem miscuerunt, ac ægris exhibentes eorum effectus obseruarunt: huius generis sunt Sales Valerianæ Melissæ, Chelidoniæ, Angelicæ, Eryngij, &c. de quibus mox plura.

Sales antiquorum Philosophorum.

Quoniam autem inuentiones variæ fuerunt, variæ quoq; descriptiones ac formulæ Salium istorum sparsæ sunt, in quibus deligendis

gendis accurato iudicio opus est, nec sufficit ad commendandum remedium, Salis philosophici titulum habere. Salomon loquaci homini peccatum non deesse pronunciauit, per peccatum Mendacia intelligens. itaque si aliqua huiusmodi formula occurrit, verborum lenocinijs fucata, Mendosam illam esse iudicabis: siquidē simplex est veritatis oratio. Verum quod superius monuimus, optima quæque Salium composit: adhibita esse, præcipuè vero Flores Antimonij, admonitos tamen vos velim interim, Fl: Antimonij vulgatam præparationem, vt & quintæ essentiæ Auri, à Rupecissa [redacted] proditam, & à Raimundo Lullo haustam, genuinam non esse: nam vt verum fatear, nulla eorum descriptio ad me pertinuit, quam vsurpandam consulam, nisi ea quam nos inuenimus, forsan alicui arrideat: sed ad Sales redeo, quorum ex nostra correctione ac præparatione duas formulas proponemus. Vt,

Loquacitas Mendacij argumentum est.

Rupecissa Monachus. Raimundus Lullus.

Recipe Salis Auri, Salis Antimonij, Salis Melissæ, ana ℥ ß. Salis communis ℥ viij. misceatur, ac singulis matutinis cum mica panis torrefacta modicū vtere. Ne mireris quòd Salem Solis, & Salem Antimonij dicam, cùm tamen Sales non sint, si scires quæ scire debebas, admirari desisteres. Alius. *Sal I.*

Recipe Salis Gamandreæ, Salis Cichoreæ, Salis Valerianæ, ana ℥ j. Salis absynthij, ʒ ij. Salis Vitrioli, ʒ j. Salis communis lib: j. misce ac vtere, vt supra. Reliqua quæ supersunt in administratione docebimus. *Sal II.*

CVR ISTA ARCANA PRODIderit Paracelsus.

CAPVT VII.

Tincturas reiuuenescere facere, dictum iam aliquoties est, quod quidam sic intelligentes putabant, vti Gallinis ac volatilibus pennæ deciduæ fiunt, sic cutem, pilos, vngues, &c. hominis abscedere ab earum vsu debere: verum nō sic accipiendum erat, sed potius id eas pellere, quod pennis volatilium in homine respondet, humores puta, vlcerū causas effectrices. Itaque humores istos, tamque noxios ac superfluos à tincturis pelli credendū est: nam ridiculum foret, de partibus corporis nostri, quæ aliqua functione ac vsu non carent, quales sunt cutis, pili, vngues, &c. intelligere velle. Etenim natura interim non paucis in locis quid in hoc casu in homine possit, testatum facit, vt in Serpentibus senectas exuentibus apparet, (sed hæc præsentis loci nō sunt.) Sic Ispida auis, cuius cutis quotānis post mortē etiam, nouas plumas producit, argumentu huius renouationis esse potest. Sic etiā Merulæ, Turdelæ, aliæque aues, araneis vescuntur ad corporis sui renouationem ac restaurationem.

Tincturæ vt iuuenem faciant dicantur.

Ispidæ auiculæ miranda natura.

Quia ergo in homine, qui & ipse eiusdem cum bestijs (quoad materiam) substantię est, aliquid hisce respondens inesse, extra dubium sit, (nam satis superq; hoc testatum fecimus hactenus) quod scilicet à tincturis istis edometur, dico illud residuam humiditatem esse à Sale resoluto (nam de vlceribus nobis sermo est) pronatam: humor namq; iste humori pennarum similis plane existit, quod ex eo innotuit, quòd eodem Medicamento, & ista humiditas in homine, & gallinarum pennæ deciderent ac eijcerentur. Hæc etsi ridicula pluribus videbuntur, quia tamen sensu & experientia confirmata sunt, fidem merebuntur. Nam si in effectu Medicinæ perfectio consistit, necesse est Medicum per exteriora obiecta rerum causas venari: huiusmodi ergo experimentis mirifice locupletatus, ego aliam Medicinæ constituendæ rationem ingressus sum, quàm in Medicorum scholis hactenus factitatum sit, quam etiam tueri mihi facile erit, cùm vel Cæsare iudice, saltem per effectus, facta, signa, &c. non verbis inanibus causam tueri, & actor & reus cogatur.

Tincturæ quid in homine efficiant.

Quamobrem præsentis huius tertij Tractatus primam partem, quę curationibus consecrata est, eo direxerimus: vt quopacto vniuersali ratione quorumuis vlcerum causæ ex suo loco radicitus euellantur, ac noua substantia generetur, ostenderemus, confidentes, omnibus cordatis medicis rem gratam nos fecisse: inscios enim ac ignaros non moramur.

DE VIRTVTIBVS AC OPERAtionibus *tincturarum.*

CAPVT VIII.

Homo solus Aurum est.

CVm inter omnia animalia, homo solus aurum sit, hoc est, Auri similitudinem gerat, rationi consentaneum est, ipsum vt aurū tractari debere, ex quo sequitur, quemadmodum Aurum à suis sordibus perpurgatur, sic & hominē à suis excremētis emundandū esse. Quod si analogiam istam deserat Medicus, ac per solos Clysteres, syrupos, potiones, &c. humanum corpus expurgare instituat, iam in crassissimo versatur errore: nam non causam morbi, sed stercora sola pellere tentat. Cùm enim duo sint in homine, quæ morbos efficiunt, corruptio nimirum trium primorum corporū, quam nos destructionem vocamus, & Stercorum collectio, inter vtraq; accurate distinguendum erit: nam vt stercora euacuentur, omnes omnium Humoristarum Medicorum libri scatent: at Destructionem quomodo tollere oporteat, nemo discere, nedum scribere, vel per somnium cogitauit, cùm tamen hoc vnicè in omni morborum genere considerandum sit. Verbi causa, Laboret quis vlcere, quid prodest singulis diebus stercora euacuari? quid confert tenuem diætam

Destructio & stercorum collectio duę omnium morborum causæ.

diætam præſcribi? an ne ſtercora morbum fouent? an crapula morbum fecit? minime gentium. itaq; aliò ſe conuertit medicus, vt nimirum per tincturam expurgare animum inducat: ea enim genuina curatio eſt,& vtilis. Itaq; cùm deſtructio quàm ſtercorum collectio cauſa vehementior ſit, magis quoq; in renouatione quàm purgatione Medico laborandum erit. Atq; hæc præcipua cauſa fuit,qua permoti deſtructiones omnes accuratius pertractauimus: hinc quoq; manifeſtum euadit, purgationem,clyſterem, abſtinentiam &c. genuinas curationes vlcerum non eſſe: niſi enim Tincturæ renouatio fiat,curatio nulla dicenda eſt: nam quæ aliâs fiunt curationes,fortuitæ ſunt. verbi cauſa: ſi ea in illud tempus incidat, quo ipſa met natura renouationem moliebatur (vt in Serpentibus & Merula &c: apparet fieri) tum enim expeditiorem curationem fieri non inficior,ſi ſtercora ſubtrahantur:at huic euacuationi curationem acceptam ferendam eſſe plane pernego. Exempli nobis loco Mercurius eſſe poteſt, qui omne vlcus, etiam à morbo Gallico factum,curat radicitus: ipſe enim purgat, ipſe reiuueneſcere facit, ipſe inuertit, ipſe renouat,atq; propter has cauſas ipſum curare dicimus, non quia virtus incarnatiua illi inſit: illam namq; Balſamo naturæ acceptam ferimus, ſed quia illum ipſum purificat,renouat, ab omnibus ſordibus expurgat: quo expurgato, purificato, renouato, vera ſequitur curatio, vti de curatione morbi Gallici manifeſtius patebit. Renouatio quàm purgatio maius opus. Mercurius quomodo omnia vlcera curare dicatur.

Neceſſaria itaq; Tincturarum conſideratio eſt: eæ enim non hominem, hominem faciunt, id eſt,ægrum ſanum efficiunt: nam qui excrementitijs ac noxijs humoribus ſcatet,iam homini vero non æquipollet. Quemadmodum ergo Aurum ſi ipſum finum non ſit, per Antimonium expurgatur, donec ad ſummum ſuæ bonitatis gradum perueniat:ſic Medico hominum corpora conſideranda veniunt, diſtinguendum ſcilicet illi eſt, quoto gradu ſanitatis quiſq; conſtitutus ſit:eo enim cognito,facile per Antimoniales Tincturarum virtutes quemuis hominẽ ad ſummã ſanitatẽ exaltare poterit. De gradibus iſtis à nemine hactenus quidq; proditum eſt, nos de ijs ſcitu digniſsima in noſtris Archidoxicis paragraphis annotauimus,iſta ſane cõſideratio & vtilis,& neceſſaria admodũ eſt,niſi parum referre dicamus,quantum quis ab optimo ſtatu declinarit nouiſſe. Immunditiες illæ,de quibus iam antea locuti ſumus,in duplici inueniuntur differentia : aliud enim ab aurea natura hominis, aliud à nutritione excrementum prouenit : etenim quemadmodũ in auro ſordes quædam ſunt, quæ ab optimo gradu ipſum declinare faciunt, quæq; per Antimoniũ expurgari debent:ſic in homine excrementa quoq; ab Auro, (liceat perpetuã analogiam obſeruare) ꝓuenientia latent. At cũ homo in hoc aurũ ſuperet,quòd nutritione Humanum corpus, vt à Medico conſiderandum. Excrementa duplicia auri & nutritionis.

tione opus habeat insuper, aliud quoq; excrementi genus colligere necesse habet. Hac itaq; excrementorum differentia obseruata, facilis erit superioris dubij solutio: vbi enim minerale excrementum fuerit crapula, morbi causam vix augebit: atq; hinc curatio per abstinentiam ac purgationem inutilis erit: nam in Minerali excremento expurgando, Mineralis medicina, quæ in solis tincturis, vtputa, Sole, Mercurio, & Antimonio, &c. consistit, necessaria est, quo

Tincturę quo modo operentur. expurgato, sponte reliqua stercora euacuantur. Tincturarum autem operatio (vt & illud aliquando annotemus) in hunc ferè modū fit. Veluti ignem videtis, ligna ac similia corpora, quę nullam vt aurum &c. hominis figuram gerunt, in vniuersum facit absumere: sic & tincturas operari credendum est. Sic & quemadmodum Antimonium omnes auri sordes expurgat, ipsumq; perficit, ac ad summum gradum exaltat per cementationem. Similiter cementi similem

Tincturarum cementatio. naturam Tincturas ipsas obtinere manifestum fit, ex eo quòd huius ac ignis plane similes operationes perficiat. In tincturis cum igne coniungendis mire defatigarunt se antiqui artistę: videbant enim ex istorum coniunctione plane sacra Medicinam prodituram, sed frustra omnia.

DE TINCTVRARVM VSV ET ADMINISTRATIONE.

CAPVT IX.

VSVS TINCTVRÆ AVRI.

ADministratio tincturæ Auri, ad tollendam vlcerum radicem huiusmodi ferè est: ʒ eius cum ℥ Theriacæ optimæ commiscetur, mixturæ huius ℈ j. ieiuno exhibetur, & in lectum composi-

Sudor. to sudor imperatur. In istis administrationibus obseruandum; vbi eæ factæ fuerint, noxios humores statim per ipsum vlcus, vel per hæmorhagiam, vel alium fluxum effluere, adeo vt in ipso met vlcere tincturæ operationem videre liceat. Sciendum tamen tincturam non diutius exhibendam, quàm donec humores per vlcus effluere desinant, quod ferè x. vel xij. die accidit, atq; tum curationem vlceris leuissimo quouis remedio perficere promptum est.

DE ADMINISTRATIONE TINCTVRÆ Corallorum.

Arcani Corallorum vsus is est, vt in ℥ x. aquæ Cichorij vel Chamædrios ℥ j. ß. tincturæ Corallorum dissoluantur, ac vbi vsus expostularit, eius mixtura ʒ ij. 5. horis ante prandium, ac 5. à cœna

Victus ratio. exhibeantur, continuando per 6. vel 7. dies. Interim tamen accuratè cibandus æger est, edulijs Euchymis, à potu vel planè arcendus,

vel

vel sola aqua Cichorij, vel fumi terræ sitis compescenda. Cætera quod attinet, sciendum, si ex vlcere subito copiosus humor effluat, ac ipsum deinceps exsiccetur, ac dolere desinat, iam ab exhibitione tincturæ desistendum esse. Sedulo verò mali magnitudinem considerabis: nam iuxta illam dosim tincturæ attemperare oportet.

ADMINISTRATIO TINCTVRÆ BALSAMI.

Balsami tinctura exhibetur in substantia, dosi v. granorum, aliâs vino albo veteri permixta exhibetur, bis quotidie à sumpto cibo: vsus eius continuandus est, donec plane exaruisse ac exsiccata vlcera videamus: nam fonte mali sublato, tanta varietas vlceribus accidit, vt in contrarium plane statum transijsse videantur, atque illius operationem ab intra extrorsum fieri apparet, cuius obseruandũ etiam, Balsami tincturam solam ad vlcera curanda exhibitam sufficere, & se ut remedio extrinsecus imposito, ad tegendum saltem vlcus, curationem perfici posse.

ADMINISTRATIO TINCTVRÆ ANTIMONII.

Vindemiarum tempore, ℞ musti boni, quantum sufficit, ac singulis xx. sextarijs, impone ℥ ß. tincturæ Antimonij, deferbeant omnia, ac referuentur ad vsum. Atque vbi necessitas postulauerit, ægros ad Mensis spaciũ hoc potu sustentato, nec quidque bibant præterea. Miram illius in repurgando, mundificando, incarnando, ac claudendo vlcere virtutẽ experieris: nam vlcus ceu vulnus ipsum esset, instar potionis vulnerariæ perfectè consolidat, nec opus est extrinsecus, nisi vulgato emplastro vti. Optarim sane loco omnium Receptarum ac compositionum vulgariũ, hanc vnicam potionem substitui, forsan non tam malè audiret Medicina, minusque periclitarentur ægri.

TINCTVRÆ SALIS PHILOSOPHOrum administratio.

Salis nomen meruit hæc tinctura, quod Sal sit, & Salis instar vsurpanda veniat, itaque eo cibi omnes qui ægro exhibentur, condiendi erunt: nam eius vsu radix ac origo mali penitus extirpatur, *Sal quomodo agat.* ipsumque vlcus ab omni veneno repurgatur, vt deinceps recens sanguis, qui affluit paulatim, ipsum consolidare possit. Paulò diuturnior ista, quàm reliquarum Tincturarum curatio existit: tam vero certa ea est, vt nec Cancer, nec Fistula, nec Syreon, &c. ipsi diutius resistat, sed vt primum mali radix extirpata fuerit, sine negotio consolidatio ac incarnatio subsequuntur.

VT POST CVRATIONEM FACTAM *sanitas conseruetur.*

CAPVT X.

Neutra dispositio in morbũ est prona.

CVm sanorum ad morbum prolapsus in procliui sit: multò magis eorum qui neutra sunt constitutione pręditi, morbis accommodæ naturæ habentur, itaq; præcautionem seu prophylacticen illis pręscribere officij Medici erit. Itaq; sanitatis conseruatio in ijs qui vlceribus obnoxij sunt, vel fuerunt, hoc ferè modo fit. Sole in primum punctum Arietis ingrediente, tincturę (quamcunq; tandē eligere placuerit) dosim præscriptam ea quo in administratione docuimus ratione adhibe, non secus ac si iam ex vlcere laboraret ęger, idq; quotannis itera, & erit ab omni vlcerum genere tutus. Etsi autem præter enumeratas tincturas aliæ plures habeantur, vt Asclepiadis, Mumię, Camedrios, Mercurij &c. eas tamen certis de causis describere omisimus: etenim Mumiæ eadem cum Balsamo preparatio est, Irundinariæ verò, Gamandreæ &c. Melissę, Antimonij, vel Salis Philosophorum tincturam referunt. Adhæc cùm illorum operatio minus efficax sit, eas consulto reticuimus. Veruntamen Mercurij tincturæ summum secretum, etsi hic commemorandum fuerat, propter vlcera, tamen commodior de ea tractandi occasio in vlceribus morbi Gallici offeretur.

Æquinoctiorum obseruatio.

Tincturæ aliæ cur non pertractatæ.

Mercurij Tinctura.

Epilogus.

FVndamenta artis extrahendarum tincturarum ex Sole, Corallis, Balsamo Antimonio, & Sale philosophorum, omnibus cognoscenda esse, vel ex vsu ipsorum excellenti manifestum est, quæ etiam pro eo ac potuimus dilucidißime proponere studuimus. Etsi autem non sint defuturi, qui nostram in his obscuritatem calumnientur: tamen cùm Medicis scripserimus, medicos autem ista intelligere deceat. Atqui si nil aliud sciant, quàm in Medicorum scholis hinc inde didicerunt, nil mirum, etsi ista non intelligent, multò minus Chyrurgi ac Veterinarij vsum ex istis percipient, si saltem æreas suas theculas variegatis coloribus pueriliter exornare sciant. Summa hæc est, eritq; semper Medicinæ pestis, quòd Doctoris titulus omnium rerum scientiam perficere creditur, cùm tamen illi nugas tantum per omnem vitam didicerunt: quemadmodum & Chyrurgos artis suæ magisteriũ consecutos vulgus persuasum habet, si æream suam pyxidem vnguentis vario calore distinctis implere didicerint. Proinde si quis Medicus perfectus esse velit, plura scire, discere ac cognoscere eum oportebit, quàm ij omnes, à quibus ipse didicit, sciuerint, ac cognouerint: quod si fieri debeat, ante

Obscuritas vnde.

omnia illis persuasum esse debet, Pharmacopœiam ancillam saltem esse veræ illius præparandorum remediorum artis, ipsumque Auicennam in censura seueriore Medici, nedum Principis nomen sustinere non posse. Sed erunt plures, quibus hoc paradoxum videatur, Pharmacopœiam veram componendi medicamenta artem nõ esse, ac Sophistas illos pseudomedicos dici: verum illi meminerit, solos ignorantes scientiam hostes habere. Ignorantes dico, qui de scientia sibi cognita falso gloriantur: nam nisi illis persuasum esset, negotium se tenere, de addiscendo vlterius solliciti essent, nec tantopere in defendendis suis fucis laborarent. Sed Magistratum aliquando seuerius in istos socios animaduersurum confido: quòd si & huius quoque negligentia omnia, omnibus in posterum, vt hactenus licebunt, mirum si non deteriora ægris accidant. *Pharmacopœia vulgaris est Chemiæ ancilla.*

Ego summum bonum in istis pono, integritatem ac puritatem conscientiæ.

FINIS PRIMÆ PARTIS TERtij Tractatus.

Ph: Rafacolsi DE CVRANDIS VLCERIBVS, TRACTATVS Tertij, Pars II.

Procœmium.

ET si ab illa prima curandorum vlcerum per Tincturas ratione, vtpote longe omnium tutissima ac certissima, ne latu vnguem quidem discedere decebat: tamen quia difficilis ea est, & à paucis hactenus cognita, tum quòd non raro contingit, radicem vlceris non intra corpus latere, sed eo ipso loco quo vlcus est, consistere, (vnde illa tincturæ exhibitio frustranea esse poterat) particularem iam tandem omnium specierum, eo quo præcedente tractatu enumeratæ sunt ordine, proponemus: *Tincturæ inutiles.* ac quia sine morbi cognitione curatio inutilis est, paucis quoque signa singularum vlceris specierum prosequemur. *Curationem dignotio vtilem facit.* In qua tractatione, si non ea Methodo vtar, qua antiqui, parũ refert: nam & de ijs rebus tractare me videbitis, quarũ ne verbo quidem mentionem fecerunt illi, nedum vt perfectè descripserint: adhæc cùm nulla in ipsorum scriptis certitudo insit, Medicina autem certis innitatur fundamentis, non immerito

istas partes mihi sumpsi. Etsi autem tantum oneris me perferre posse non mihi tribuo, spero tamen non defuturos homines cordatos, qui auxiliares operas mihi sint locaturi, difficile esse conceptam de pseudomedicis opinionē ex hominū animis euellere scio, maximè cùm tantam nostræ Medicinæ amplitudinē perspexerint: nam eius cognitionē intra 24. ætatis annū nemo facile sibi cōparauerit, quod in ipsoru Medicina solenne est: nam illic oportet intra 24. annum Doctoralia insignia cōsequi. quia autē oportet Doctorem fieri, sane & nihil scire Doctorē oportet: nam ij. iij. vel v. annis omnes Medicinę partes, vel per transennā inspicere, nedū penitus cognoscere impossibile est: nam quomodo tantulo tēpore Philosophiā, Astronomiam, Alchymiam, Physicam, &c. quis addiscat? vt interim illud omittam, quòd Parabolanum esse, plurimasq́ regiones peragrare ac perquirere illum oporteat. Proinde omissis illis, nostra de vlceribus experimenta depromamus.

Medicina Paracelsi longo tempore addiscitur.

DE PRIMO VLCERVM GENERE (IVXTA *diuisionem secundi tractatus*) curando.

CAPVT I.

SI æger tibi occurrat, qui vlcus, vel plura etiam vlcera ostendat, primū omnium de prima inuasione inquires: quod si respondeat, Primū omnium rigorem, mox æstum (idq́ aliquoties) inuasisse, ac nunc hoc, nunc illo loco ruborē excitasse, tandem certo loco constitisse, phlegmonem, duritiem, vlcusq́ effecisse, hoc responsum si feras, iudica vlcus efflorescens seu tempestuosum esse. Curandi illius rationem tripartitam facimus: alia namq́ tumori, alia vlceri, tertia conseruationi deputata est. I. Si rigor corripiat, etsi pestilentiali simillimus sit, nullam manū admoue, sed expecta, donec calor ingruat, ac quem in locū videris materiam decumbere velle, & morbi Centrū facere, eū hoc Epithemate fouebis: quod Recipit Myrrhę rubeæ ℥ ß. Thuris albiß: tantundem, singula seorsim duobus sacculis in puluerem redacta includantur, ac in aceti opt: sextario semis, vini albi opt: sextario vno, percoquantur, linei panni in eo calido madefacti, subinde imponantur Centro, donec calor omnis remittat, præstantissimum est in omni efflorescentia remedium, ac quod vnicum ad perfecta curatione sufficere possit: nam sic calorē omnem extrahit, vt de cætero nulla amplius sollicitudo supersit.

Vide cap. 3. secundi tractatus.

Efflorescens vlcus.

Centrum morbi.

II. Quòd si iam factum ex tumore vlcus sit, eodē remedio phlegmonē, si quæ adsit, remouebis, ac dein an sordidū illud sit, cōsiderabis, quo ipsum si necessitas expostulet repurges, ad quod sequens mundificatiuū conuenientissimū erit. ℞ Aluminis vsti aceto restincti ℥ j. ß. Aloes hepat: ℥ j. mellis ℥ v. puluerisatis, puluerisandis fiat mixtura ad modum Emplastri, imponatur mane & vesperi. Sin iam inueteratum vlcus fuerit, Calcinati modicū adijcies, & repurgabi-

Mundificatiuum.

gabitur optime, fietq; ad consolidationem aptissimum, quæ fiet in hunc mundum.

Rec: Emplastri stictici libr: j. cui malaxando commisce, Calcinati ℥ ß. croci Martis ℥ j ß. deligetur vlcus bis quotidie, donec perfectè curatum sit, &c. III. Curato deniq; vulneri, ne recrudescat prospiciendum erit, quod fiet, si quotannis aliquoties venæ varicosæ, siue in suris eæ sint, siue in malleolis, aperiantur. Quin & curationis tempore, si efflorescentes venæ putridæ ac leprosæ apparuerint, frequenter eas secare vtile fuerit. Præcautio.

DE FISTVLARVM CVRATIONE.

CAPVT II.

SI æger quispiam foramen paruum, seu strictam cauitatem, perpetuo madentem, in corpore ostendat, eam initio immisso syphone explorato: si namq; cauitatē intrinsecus ampliorem sentias, quàm extra appareat, porrò interrogandus æger erit, an ex vlcusculo aperto primum extiterit: si enim affirmet, certò scias fistulā esse. Fistularum exploratio.

Quod mali genus cùm nec prisca nec præsens ætas, suopte marte coaluisse meminerit, solis Medicamentis, ijsq; præstantissimis curatio perficienda erit. Nos remedia eius in intrinseca & exterius admota partiemur, intrinsecus exhibito potu, exterius admota aqua, vel emplastro, vel linimēto &c. nos fistulas curare solemus absq; omni victus ac diætæ accurata obseruatione. Sequitur forma potionis. Fistulæ nullæ à natura sanantur.

Recipe Ciclaminis M: ij. Saniculæ alb: M: j consolidæ mediæ M: ß. fiat decoctio in vino albo, vase duplici occluso, dein adijce ol: Garyophyllorum, per Alembicum præparati ℥ j. ß. bibat æger ter singulis diebus, iusta olei diuisione procurata, hoc solo potu recentes Fistulæ curantur penitus: inueteratis verò præsens quoq; linimentum adhibendum, quod recipit. Potio.

Olei laterini ℥ iij. ol: Terebinthinæ, lib: ß. olei Caryophyllorum ℥ j. ß. Thuris, Mastiches, Myrrhæ ana ℥ ß. Mummiæ, ℥ iij. vrgeantur omnia igne fortiss: ac destilletur oleum, quod per syringam quotidie bis inijciatur, ac cauitas vino, vel aqua Salis subinde eluatur. Extrinsecus impones Emplastrum ex Calcinato præparatum. Sunt præterea & alia præstantissima, ac certiss: in Fistulis curandis remedia, oleum Saturni & Mercurij, cum aqua Mercuriali, &c. aliaq; plura. Oleum.

Notandum insuper est, vbi loci incommoditas Emplastrum non fert, verbi gratia: si in oculis vel auribus fistulæ fiant, potionem & iniectionem illam sufficere. Nec est præterea vt alijs remedijs sollicitus sis, omnia ea præsenti capite descripta sunt, qui nescit, discat.

DE VLCERIBVS NITROSIS CVRANDIS.

CAPVT III.

Signa. Dignotio. Scyrrhi non sunt curationi irritandi.

SI in ægro vlcera caua coaceruata vnum in locum plura occurrant, eaq́ sicca sint, cum modico pure, originem eorum inquirito: nam si primum pustulæ minutæ fuêre, deinceps autem in Scyrrhos transmutatæ sunt, paulatimq́ in vlcera degenerarunt, hoc qui sequitur modo curabis. Obseruandũ tamen ante durationem est, ne Scyrrhos curare attentes, siue per digerentia, siue per corrodentia: periculo enim recidiuæ ambo non vacant, sed potius expecta, donec ex ipsis vlcera percoquantur à natura.

Consolidandum vnà & mundificandum est hoc remedio. ℞ Vnguenti de vitellis ouorum, quartarium j. olei de Mercurio ʒ j. misce, vtere de horis xij. in xij. donec absoluta penitus curatio sit: vel si mauis, loco olei recipe duplum, id est, ʒ ij. Calcinati maioris: imò si stícticum Emplastrum magis arriserit, eo vti poteris: omnia enim æquè conducunt.

Forma affectus huius.

Forma horum vlcerum plurimum euariat, tum & situs: quandoq́ enim in ventre cinguli instar corpus ambiunt, quandoq́ in artubus colliguntur, sed ista curatiuas indicationes nõ immutant, si omnia ex Scyrrhis extiterint: istud enim quàm illud considerare potius oportet. Quæ de istis vlceribus antiqui prodiderunt, ridicula, friuola, ac plane puerilia putanda sunt, qui si nostra remedia tenuissent, non tam in distinguendis illis lusissent: tot enim species eorum quilibet numerauit, quot remedia inutilia conficere potuit, &c.

DE VLCERIBVS EMORtuis curandis.

CAPVT IIII.

Curationis scopi.

SI æger quispiam vlcus ostendat, eiusq́ generationem, ac symptomata enumeret, ac dicat inter cętera, nunquã antehac, nec in pręsens etiam, dolorẽ se sensisse, curationẽ vt sequitur aggredieris. Primum mundandum vlcus, dein incarnandũ, vltimo claudendum: mũdabis per Calcinata, incarnabis per Emplastrum stícticum simplex, claudes croco Martis: istis tribus curandi modis ac remedijs, nullum vlcus est, quod resistere queat. nos vberioris doctrinæ gratia specialius omnia docebimus.

I. Mundificatio.) ℞ Vnguenti de melle, quantum sufficit, Calcinati modicum, detergetur vlcus, donec nullus fœtor, nullaq́ putredo supersit amplius, quod fere intra vj. diem accidet.

II. quo facto, consolidationẽ cum Emplastrõ stíctico de Lythargiro vel Colofonia auspicare, ac cõtinua, donec consolidatũ sit, renouando Emplastrũ quinto quoquo die: quòd si interea tẽporis maiore mũdificatione opus fuerit cõsolidationem aliquãdiu suspẽdes, ac eius loco mundificatiuo vteris.

III. Tandẽ vbi claudendũ vlcus erit,

erit. Recipe Crocum Martis per reuerberationem præparatum, cumque quotidie bis insperge, quando autem secunda vice eum inspersurus es, locum eluere sequenti lauamento conueniet. ℞ Aquæ fontis ℥ j. Aluminis ℥ j. salis communis ℥ ſs. mixtis omnibus lauetur locus, ac denuo insperge Martis crocum, donec cicatricem feceris. Denique victum ægris prescribere accuratissimè conueniet, sanguinis missionem, ac Thermarum naturalium vsum imperare. Lauamentum.

DE PEDVM VLCERIBVS *manantibus curandis.*

CAPVT V.

SI sub genu in tibia magnus tumor appareat, cum multis fumis, adhæc plurima vlcera serpentia ac erodentia cum duritie, aliisque in figura affectibus, quæ mali prima origo fuerit, interrogabis: si ex pluribus pustulis coaceruatis, atque paulatim auctis primum extitisse audieris, talem curandi rationem ingredi properabis: nam malum hoc à seipso numquam curatur, sed subinde peius euadit. Curandi ratio quinque capitibus absoluitur: fumigatione, tumoris ablatione, mundificatione, consolidatione, & cicatricis inductione. nō ignorandum tamen, si forte ex peccato in victu, fluxio quoque complicetur, aliam curandi viam, de qua deinceps tractabimus, ingrediendam esse. Fumigatio.) Recipe rad: Asclepiadis ℥ ij. Saniculæ, Potamegeti, Musci lapidum, & fl: Sambuci, ana M. j. coquantur in aqua fontis, & excipiatur fumus, non tamen lauandum esse ægrum memineris, quod si efficacius remedium desyderes, adiicere poteris fl: Comomillæ M: ij. stercoris columbini, M. iij. Gallinarum M. ſs. fumigandum quotidie bis, mane & vesperi, antequam deliges. Curationis Scopi quinque. I.

Vt autem pes detumescat. Recipe fl: tapsi, hyporiconis ana M. ij. fl: Sambuci M. iij. fl: camœmeli M. ij. fiat decoctio in vini & aceti, ana partibus æquis, exprimatur materia, ac cataplasmatis instar calida imponatur, eousque, donec de expurgando consilium capere tempestiuum fuerit. Mundificaturus deinceps vlcus, Recipe vnguenti de vitellis ouorum quantum sufficit, acuatur cum Calcinato, ac quotidie bis imponatur, sordesque studiose detergantur, dum in fundo recens caro appareat, quo facto, ad consolidationem progredieris, in hunc modum. Recipe Emplastri stictici de Colofonia quartarium j. de Lithargyro lib. ſs. Resinæ mundatæ ℥ j. ſs. coquantur lento igne, ac cum croco Martis malaxetur, fiatque magdaleon: poteris, si ita visum fuerit, calcinato acuere: vsus eius est, vt quotidie bis renouetur, omissa fumigatione, &c. Denique vbi claudendum ratio iusserit. Recipe putaminū ouorum vstorum ℥ ſs. Aluminis vsti cum aceto restincti, ʒ j. Croci Martis ℥ j. ſs. Thuris, II. III. IIII. V.

Myrrhæ, Maſticis, ana ʒ ſs. fiat puluis ſubtilis, inſpergatur, donec vera cicatrix fiat. Quoniam autem non raro accidit, vt pes tumere non deſinat, ſed perpetuo morbus in magnitudine ſit, nil adeo de eolaborandum conſulo: nam diuturnitate morbi hoc accidiſſe certum eſt. Interim tamen ſubinde ægri monendi ſunt, vt tempore conuenienti phlebotomia vtantur. Deniq; obſeruandum, ſi ex intemperantiore victu cum vlcere fluxio complicata fuerit, curationem euariare. Exhibenda ergo tum erit theriaca de Corallinis, vt ſupra infraq; deijciant, ac confortandi ægri cum Electuario Diacubebe, ſingulorũ doſim ex ægri natura, habitu, ac temperatura ipſemet metieris. Adhæc vt acuratiſsima victus ratione vtantur, præcipies.

Venæſectio imperanda ægris.

DE PVTRIDO AC FOETENTE *vlcere curando.*

CAPVT VI.

SI ægrotus offeratur, cuius pes putreſcat, cum magna fluxione, ſine tamen Errodentis alicuius materiæ ſigno, adſint quoque phlegmone, tumor, fœtor, ac ſordes, eum de principio mali interrogabis, ſi ex violenta aliqua cauſa, vt vulnere, punctura, contuſione, &c. primum contigiſſe cognoſces, hoc modo curationem aggredieris. Mundabis primum, pòſt conſolidabis: in iſtis namq; duobus tota curandi ratio conſiſtit. Mundificatio hunc in modum fit.

Curationis Scopi duo.

I. Recipe Conorum ſeu Locuſtarum abietis recentium, Maio menſe, adhuc humore turgentium, collectarum, numero xxx. fiat decoctio, donec reſina omnis exiret, tum fiat expreſsio, ac reiectis inutilibus, coquatur reſina reliqua, vſq; ad aquæ conſumptionem. Reſina remanens cum ouis aliquot redigatur in formam vnguenti, cui prout res poſtularit, calcinati adijcere poteris, & ſic pro mundificatiuo adhibere. Mundato vlcere, ad conſolidationem procedendum.

II. Recipe ergo Ceræ lib: *j.* Colophoniæ lib: ſs. picis ſuperioris, quartarium *j.* liquefactis ad ignem, inſperge Ariſtolochiæ, ſymphiti maioris ana ℥ ſs. Maſticis ʒ ij. Myrrhę ʒ v*j*. Succini ℥ *j.* ſs. Fernicis ℥ ij. fiat vnguẽtũ, quo vngatur pars affecta bis quotidie. Sin inter conſolidandum mundificatione rurſus propter collecta excrementa indigebis, omnino illam non intermittendam ſcias: niſi enim fundus vlceris ſemper mundus ſeruetur, fruſtra cõſolidationem molieris. Sic vbi alia vlcera complicata fuerint, diſtinctione quoq; opus erit, & ſua quoq; ſingularis cura proprio capite deſcripta adhibenda. Deniq; curatione abſoluta, vtile fuerit ægro balneum Salinarum imperare, ad putredinis reliquias (quæ ex humida aluminis frigiditate prouenerant) abſumendas.

Fundus vlceris mundus ſeruandus.

Salinarum balneum.

DE

DE VLCERE CACOETHE CVRANDO.

CAPVT VII.

VLcerum hoc genus nullo alio signo, quàm ipsius met ægri relatione optime cognoscitur. Proinde si æger de perpetuis, summisq; doloribus, quales in Phagedena, cancro, &c. fiunt, conqueratur, curatione à mitigante remedio auspiceris: cùm enim ob intensissimos dolores impoſita medicamenta nulla ferat affectus iste, manifestum est, dolorem ante omnia mitigandum esse, quod non considerantes nonulli, turpissimo errore ista vlcera incurabilia pronunciarunt: nam cùm nec remedia tenerent, nec doloris causam scirent, vt suæ inscitiæ tegumentum haberent, Medicæ arti hanc notam inurere non sunt veriti. Sed ad mitigationis formam pergo, quæ Recipit, Garyophylorum quartarium j. baccarum iuniperi quartarium ß. sulphuris virtiolati ℥ j. ß. destillentur, vase probè occluso, oleum, cui adde olei laterini dimidium, trium mitigantium maiorum ana duodecimam partem, destilletur iterum. Oleo hoc quemcunq; dolentem locum oblinieris, omnem dolorem statim remittere senties. Mitigato dolore, ad renouanda vlceris interiora properandum, quod vt efficias, Recipe olei de Arsenico fixo ℥ v. olei de Garyophyllis ℥ iiij. Realgaris clari, perspicui crystallini ℥ j. misceantur omnia, in mixtura intingantur peciæ, ac loco passo imponantur, renouando post duodecimam horam, idq; ter iteretur, & videbis Escharam abijci à natura, sub qua carnem viuidam inuenies, in qua quoniã sordium aliquid ferè adhuc inest, mundificatiuo cum calcinato superius descripto, ter, quaterue vlcus deligabis, & sic ad consolidationem descendes, quam simplici Emplastro stictico facile absoluere poteris. Obseruandum tamen frequentissime, pessima symptomata hisce vlceribus superuenire: nam ferè venæ ac nerui eroduntur, ossaq; cariem contrahunt: si itaque huiusmodi ossa cariosa occurrant, caue ne lima vel alio instrumento ea atterire vel frangere, iuxta carnificum tonsorum vulgatum modum, attentes: sufficiat tibi ea mundasse, & si vsta vel inflammata fuerint, extinxisse: nam facile deinceps carnem ossi superinducere tibi erit, nec est vt sic miseros ægros excarnifices. Remedium nostrum quo ossa erosa, inflammata, &c, restituere solemus, Recipit olei de Camphora, per albumẽ oui præparati, olei Caryophillorum, ana ℥ ß. mixtis inuicem, iuxta reliqua remedia, vtor felicissime.

Mitigatiuum præstantissimum.

Fundi vlceris renouatio.

Ossa cariosa vt sint tractanda.

DE VLCERE DEPASCENTE CVRANDO.

CAPVT VIII.

SI æger quispiã vlcus ostendat in facie, omoplata, pectore, costis, vel simili aliquo humani corporis parte, quod circũiacentes partes carnosas omnes depascitur, atq; ad aures, dẽtes, maxillas, costas,

scapulas,&c. vsq; penetrat, omnium vlcerum pessimum genus esse iudica. Quæ duobus præcipue remedijs euincere possibile est, oleis scilicet Metallorum, ac dulcedine Mercurij: istis namq; quotidie bis si perungatur vlcus, Salem morbi causam radicitus extirpari observauimus. Præcipua autem virtus est olei Saturni, dehinc Lunæ, pòst Martis, deinceps Veneris, vltimo loco Iouis: omnia autẽ ista longis interuallis superat dulcedo Mercurij, & ipsa olei formam referens. Sunt tamen & alia remedia, quæ istis malis medeantur quoq; vt Arcanum Regis, Aquæ Mercuriales, &c. sed ea vt recentia vlcera curant, sic in inueteratis sola non sufficiunt, sed vt morbus magnus est, sic vehemens requirit remedium. Proinde Medicos adhortatos volo, vt ijs comparandis animum adijciant. Sed præparatio subtilior est, & magnam laborantis industriam requirit, quam quia isti Medicastri fastidiunt, explodendam è Medicorum Scholis vociferantur, at vt primum nomen talis remedij audiunt, Alchimicum est, clamitant, reijcite: quasi vero eorum non intersit ista nouisse. sed an isti Medicorum nomen mereantur, [illegible] bet relinquo iudicium. Præparandi rationem breuibus aperiam: Metallorum Arcanum fit, si ipsorum essentia destruatur, quemadmodũ de Auri tinctura præparanda superius admonuimus. Mercurij vero dulcedo, quæ oleitatem quandam omnis rosionis expertem refert, vt extrahere coueniat, posterioribus libris ostendemus. Realgaris vero ac Aquarum Mercurialium compositionem, vtpote vulgo decantatam, nil refert commemorare.

Olea Metallorum. Dulcedo Mercurij. Arcanum Regis. Arcanum Metallorum.

DE VLCERIBVS TRANSMVtatis curandis.

CAPVT IX.

SI æger conqueratur, vlceris sui formam primo talem fuisse, mox aliam factam, iterumq; aliam, sicq; perpetuo mutari, nec vnq; ad pristinam formam redire, sed nouam semper semperq; fieri, iam sufficiunt ista tibi ad affectus speciem cognoscendam. quamobrem statim ad id quod iam sub sensum cadit, non ad id quod olim fuit, curandum animum adijcies. Curationem Mercurio ac Colophonia, Lythargiro, ac Gummis perficies: ista enim perfecte consolidant, ille vero ex centro etiam vlcus mundificat, ac ad recipiendam consolidationem aptum reddit. Itaq; Mercurium coagulato per aquam Aluminis, coagulatum in tenuissimum puluerem contérito, ac cum vnguento fusco permisceto, atq; vlceris totam interiorẽ regionem perungito, donec interiora viuida plane appareant, tum ℞ Emplastri de Lythargiro lib: j. olei communis, Ceræ ana lib: j. Colophoniæ tantundem, lequefiunt ad ignem, liquefactis insperge pul: Thuris albi ℥ j. ß. Fernicis ℥ ij. ß. malaxentur, & fiat magdaleon, de

Mercurij præparatio.

on, de quo pro more vulgato emplastra facies, & impones, nec sollicitus vlterius sis de curatione: ista enim ritè adhibita, facile eam perficiunt: nam & ipsum vlcus è sua natura curationem facile recipit: vt maxime autem tuta sint vlcera hæc, tamen cùm de vna forma in aliam subinde degenerent, nisi præcaueamus, impossibile est illa non tandem in Lepram abire. itaq; hic Medicum sui officij studiose meminisse decet. Lepræ periculum præcauendum

DE CVRANDIS VLCERIBVS A COElesti influentia impressis.

CAPVT X.

VLcera hæc non nisi Astronomica ratione cognoscuntur. itaq; ab ægro annus, mensis, dies, ac hora inuasionis perquirantur, & ad illud tempus thema cœleste erigatur, atq; tum apparebit, num ab aliqua cœlesti impressione vlcus factum sit: quòd si cœlestis impressionis vi effectum esse vlcus apparuerit, de curando illo cogitandum erit. Itaq; vel influxio à cœli iniquitate, vel transijt ac desijt iam, vel durat adhuc: si illud sit, vt simplicis vlceris curationem institues: sin hoc remediū indagandum tibi erit, quod iuxta cœlestes impressiones comparatum sit. Apparet itaq; duplicem curandi methodum esse: naturalem scilicet, & supernaturalem. naturalis consolidando ac mundificādo perficitur: itaq; hoc genus vlcerum ad aliud quoddam caput referes, ac iuxta illius canones percurabis. Si verò impressio adhuc duret, per ea operandum est, quæ oculta quadam vi (vulgus incantationem esse putat) agunt, vt sunt Persicaria, Serpentaria syluestris, Consolida media, id est sophiæ herba) adhibentur autem in hunc modum: primum eas frigida abluas, pòst vlceri imponas, dein sub fimum seu terram pinguem sepelias, ac lapide contegas, vt cito putrescant: nam vt primū putrescere incipiunt, vlcus quoq; curationem auspicatur: vbi autem iam plane computruerint, & ipsum vlcus percuratum erit. Neque per incantationem ista fieri quisq; credat, sed virtute potius cœlesti, quam Deus Optimus Maximus sic disposuit. verum istis curationibus malum nomen conciliarunt Pseudomedici, qui cùm Astronomiæ ac Magiæ ignari penitus sint, ista quomodo intelligerent?

Astrologica vlceris dignotio.

Duplex curandi ratio

Persicariæ supernaturalis actio.

DE FLVXIONIBVS HVMANI corporis curandis.

CAPVT XI.

VLcera ex defluxionibus nata sic distingues: si quis à parentibus hæreditario malum contraxit, à defluxione factum pronuncia: itidem si æger aliâs humida cōplexione fuerit, iudicandū: contra verò si diuersum appareat. De horū curatione longe quam de reli- Vlcerum ex fluxione ortorum dignotio

quorum

quorum, aliter cogitandum: nam quemadmodum fontem nemo ſupprimere, niſi in ipſa ſcaturigine poteſt, ſic etiam in hoc caſu aliquid nobis deeſſe credendum eſt. Atqui ſicuti ſæpius à ſole fontes exſiccari videmus, adeo vt plane nullus humor effluat, eodem modo ſoles quidam ſunt, (id eſt Medicinæ) qui harum fluxionum exſiccandarum vim ſimilem cum Sole habent. Adhæc ſunt quorundam hominum conſtitutiones admodum ſiccæ, vt facile iſtas humiditates diſsipent, ſicq́ vlcerum cauſas tollant. Duo itaq́ modi ſunt exſiccandarum fluxionum, à Sole alter, alter à propria natura, de quo nihil in præſentiarum. Curaturus ergo vlcera à cauſa iſta pronata, ante omnia tenuem victum præſcribendum ſcias: quid enim proderit ſolem exſiccare, ſi ſtatim pluat iterum? deinceps exſiccandum per crocum Martis erit: is enim naturalem Solis operationem in homine perficit. præter illum in huiuſmodi fontibus exſiccandis nil cognitum habeo: at ſufficiet iſte, ſcio, ſaltem eo procurato, vt ſubinde vlcus mundũ ac apertum ſeruetur, pro fluoris euacuatione, ſiue fluat, ſiue minus.

Fluxiones duobus modis exſiccantur.

Supereſt & alia curandi ratio, per deriuationem ad alia loca, ſed ferè ſtabilis ac diuturna non eſt: imò ſæpius priore malo peius aliquod naſcitur. Quin & purgationes ad exſiccandos hoſce fluxus non improbarem, niſi ea alio loco damnum forſan darent, priore peius.

Fluxionum deriuatio.

CVRATIO VLCERVM CVM FRACTVRA, *vſtione, vlcere, &c. complicatorum.*

CAPVT XII.

VLcerum iſtorum cauſæ, quia manifeſtæ ſunt, facile ex ægri relatione cognoſcũtur: generationis tamẽ modus ferè ab inſcitia Chyrurgorum prouenit, qui vulnera, fracturas, &c. dum inconcinnis adhibitis remedijs curare tentent, in vlcera peſsima ea tranſmutant. Membrum proinde affectum, vel os ipſum fractum, an reſtitui ſuæ integritati poſsit, ex ijs quæ in vulnerum curatione dicta ſunt, dijudicabis: quod ſi ob corruptionem nequeant, ſanum ab ægro, mundum ab immundo, iuxta præcepta primæ partis ſeparabis, ac eadem eius impreſsionem per Sophiæ herbam, Perficariam &c. vt monuimus, curabis.

Cauſa.

Prædictio.

Curatio.

VLCERA EX CONSTELLATIONE *nata vt curentur.*

CAPVT XIII.

COgnoſcendorum vlcerum huius generis hæc vnica ratio eſt, vt ſi nullis naturalibus remedijs, qualia ſunt, Mumia, Conſolida, Emplaſtra, vnguenta, &c. ea obediant, Conſtellata eſſe, ac huiuſmodi

iuſmodi quoque remedia deſiderare cognoſcas. Remedia hæc à ſua met natura conſtellata eſſe debent. verbi gratia: vt Chelidonia, Folia quercus, Plantago, &c. hæc enim certiſs: ac tutiſsime curant: quod ſi in ſubſtantia adhibita non proſint ſtatim, tum Recipe Chelidoniæ M: iij. fol: quercus M: ij. contundantur, & putrefiant in fimo, deſtilleturq́ oleum, quo vlcus abluatur, atque vt incarnetur, etiam eorundem exſiccatorum puluerem inſperges, donec curatio abſoluta ſit. Conſtellata remedia.

Peroratio.

IN curandis vlceribus quibuſuis quatuor ſumma capita obſeruanda eſſe monuimus: primo Doloris ſcilicet ſedationem, ſecundo mundificationem, tertio conſolidationem, ac quarto clauſionem, eaq; omnia abſoluta nobis hactenus ſunt, quorum rationem ſi Chyrurgi tenerent, nullum plane vlcus eſſet, (niſi forſan diuinitus inflictum) quod curationi ipſorum non obediret. Verum cùm auaritia, ſuperbia, inuidia, aliisq; vitiis laborent, non illis, ſed ægris potius iſta ſcripſiſſe volumus, quos etiam monendos duxi, ne temere ab huius farinæ hominibus remedia recipiant, etſi ſub meo nomine circumferantur: cùm enim eorum præparatio ſit artificioſa, non facile niſi à rerum iſtarum peritiſs: hominibus ea confici poſſe ſciendum eſt. Doctis itaq; hæc, non rudibus ac tyronibus ſcripſiſſe nos meminerint omnes. Quatuor ſunt quibus omnia vlcera curantur.

FINIS SECVNDÆ PARTIS TERtii Tractatus.

Rh: Ratacolsi

DE CVRANDIS VLCERIBVS, TRACTATVS TERtij, Pars vltima.

Procœmium.

QVAMVIS secunda huius Tractatus parte, omnia ad vlcerum curationem pertinentia abundè satis explicata nobis sunt; tamen cùm ea subtiliora ac difficiliora sint, quàm quæ vulgus medicorum assequi possit, ad ipsorum me captum accommodare, amore ægrorum permotus, ac periculorum quæ illis ex perperam facta curatione imminent, territus, placuit, non quòd ipsorum hac in re pigritiem ac inertiam fouendam duxerim, sed quia intelligo hebetiora ac rudiora quorumdam ingenia illis, quę supra dicta sunt, percipiendis non sufficere. Proinde si qui sunt Medicinam exercentes, qui ante dicta non intelligunt, ij iuxta subsequentes canones opus Medicum faciant, quo, si non omnino, ex parte tamen ægri leuamen ac curationem sentiant.

Quas autem descripturus sum remediorum formulas, ab antiquis quandoq; mutuatas, magno iudicio delectas, multa ac diuturna experiētia à me cōprobatas, artificiosa mixtione locupletatas scias velim: nam cùm ab antiquis quondam prima ętate mihi communicatas, & ego & non pauci alij in vsum adhibuissemus, tam periculosas, inutiles ac putidas eas experti sumus, vt de alia componendorum pharmacorum ratione cogitandum mihi putarim. itaq; ad illam animum adijciens, immutatis plerisq;, sic excolui, & experientia comprobaui, vt eorum vsu, quantum natura fert, ad omnia vlcera percuranda, non mediocre auxilium Medicis, ægrisq; accessurum sit. Quia autem magni quidam morbi, vt Cancer, Fistulæ, Syreon, Mordax, Phagedena, &c. vniuersalia Arcana ac Mysteria requirunt, (nam ista particularia ferè contemnunt) moneo vt vel ab eorum curatione desistant Chyrurgi, vel Remedia secundi Tractatus præparare ac adhibere discant.

Paracelsus antiquorum formulas excoluit.

Itaq; sciendum, quæ deinceps descripturi sumus, particularia omnia esse, atque vt particularia describerē, vestra me coēgit ignorantia. Duplici autem ratione vti placuit: quarum prior omnibus vlceribus curandis communis est: altera particularium quorundā malorum, vt Cancri, Fistulæ, &c. curationem ostendit, quibus eo modo vtaris hortor ac moneo, vt si non lubet, vel licet difficiliora illa

Particularia remedia.

illa cognoscere, iuxta hos tamen canones procedendum tibi putes, ne si illa vulgata medicorum via incedas, contra naturam in ægri perniciem laborasse videaris.

DE VLCERIBVS PER MVNdificatiua curandis.

CAPVT I.

ANtequam autem cuiusquam morbi, seu vlceris curationem aggrediaris, distinguendum tibi sedulo, inter morbos & remedia erit, ne quod vulgus medicorum factitare solet, dum varia, tibiq; incognita adhibes, vel damnum inferas, vel, si forte succedat, casu curasse dicaris. Quamobrem si vlcus Corrodētem Salem, causam non habuerit, hoc remedij genus adhibere tempestiuum erit: quod Recipit, Terebinthinæ lib: *j*. vitellorum ouorum, numero xx. agitentur, ac cum æqua portione mellis coquantur ad ignem, fiat vnguentum, quo mane ac vesperi deligetur vlcus, & mundabitur ab omnibus sordibus. quia vero non solū mūdare, sed & perfectè consolidare, ac claudere vlcus oportet, sequenti quoq; remedio ad operis perfectionē vteris: quod Recipit, Vnguenti prioris lib: *j*. Terebinthinæ lotæ, ac agitatæ lib: ss. calidè (ne ferueant tamen) coquantur ad ignem, ac inijciantur Galbani, Opponponacis, Bdellij in aceto dissolutorum, ana ℥ *j*. pul: Aristolochiæ ℥ *j*. ss. fiat mixtura, qua omnia vlcera, sine Corrosione facta, curare promptum est.

Mundificatiuum.

DE CVRATIONE PER CALCINATA.

CAPVT II.

CAlcinata (ea intelligo, quæ corrodente vi carent) singulari curandorum vlcerum, ex ipsis fontibus, facultate prædita sunt. Atqui in eorum vsu distinguendum prius inter vlcera est: nam ijs solum conducunt, quæ à Sale Corrosiuo, iam olim emortuo, facta ac relicta fuêre. Apparet enim non raro nimborum instar, in aliquem locum materiam quandam irruere, ac subitò vlcus amplum, ac latum efficere, quòd si indebitis remedijs quis curare attentet, periculo non vacabit, ne Sal Balsami inflammetur & aduratur, fiatq; vlcus diuturnum. Tu, ni simile occurrat, per Calcinata in hunc modum cūrabis. ℞ Vitellorum ouorum, numero x. Terebinthinæ ℥ vij. ss. fiat vnguentum, cui adijce Calcinati ℥ ss. deligetur hoc vnguento bis quotidie, & mirandum successum experieris. Atq; vbi iam claudendum vlcus est, Emplastro sequenti vteris: quod Recipit, Resinæ lib: *j*. ceræ lib. ss. picis Græcæ quartarium *j*. liquefactis ac commixtis adijce Calcinati ℥ *j*. vtere. Hoc Emplastro omne genus vlcerum recentium, nec ita profundorum, facilimè curatur: atqui vbi in latum ac profundū serpere visa fuerint, superius unguen-

Calcinata quibus vlceribus conueniant.

Vnguentum ex Calcinato.

Emplastrum ex Calcinato.

tum in puluillis quoq; adhibere vtilissimum fuerit. Sciendū quinetiam est, curationē non aggrediendam, nisi materia furere ac turgere desierit: etenim videas vulgares Medicos, dum initio statim curare volunt, doloriss: ac maximè diuturna vlcera efficere. Proinde Canonem hunc studiosè obseruabunt Medici.

Non curandum dum materia adhuc turget.

DE CVRANDIS VLCERIBVS PER *Corrodentes Sales Calcinatos.*

CAPVT III.

EST & tertia curandi ratio, per Corrodentes Sales Calcinatos, cuius generis sunt, Alumen, Vitriolum, &c quorum vsus ferè est, in perperam facta ante vlcerum curatione restituenda: cùm enim absq; fundamento viuido, nullum vlcus curari possit: (nam si eo destituatur, cui rei caro increscat?) de deprauato illo restituendo per isthac remedia cogitandum erit. Obseruandum quinetiam est, hoc genus vlcera frequenter curata facilia apparere, nullis tamen interim remedijs obedire, in quo casu inspiciendus quoque vlceris fundus erit: nam ferè putridus est, atq; sui ablationem ostēdit. quamobrem nisi illum antea remoueris, ab istis remedijs abstineto: nam tantum abest (eo persistente) aliquid vt proficias, vt etiam officias plurimum. Remedij formula cum correctione hæc est.

Quando vtendum Calcinatis rodentibus.

Fundus vlceris mundandus.

Recipe Aluminis vsti aceto extincti, Olei de Arsenico à propria resolutione facti, ana quantum sufficit, misceantur. Iterum fiat vnguentum ouorum cum alumine mistum. vel, ℞ Calcinati, Vitrioli ana quantū sufficit, misceantur cum vnguento de Cerussa, vtere.

Quia vero plerumq; de vlceris profunditate putrida nō constat, curationem ab vnguento de alumine calcinato auspicari vtile fuerit: quod nisi intra quatriduum ad curationem inclinare vlcus videbitur, ad vnguenti de oleo Arsenici & Aluminis vsum descēdes: sin ne istis concedat malum, tandem vnguento, de Vitriolo vteris. neque vero putes ordinem hunc, ob id quod posteriorum quàm priorum curatio velocior est, inuertendum esse: vt maximè enim cito cures, tuto tamen vt cures potiore loco reponendū erit, &c. Sciendum porrò est, si necessitas posterioris vsum imponat, Escharam fieri, quàm vt projcias oleo Laterino, post hoc Butyro (ad dissolutionem) vteris. veruntamen etsi statim non abscedat, non tamen ab vsu Calcinati desistendum erit, sed pergendum, donec Eschara vltrò decidat, quo facto, nil nisi cicatricem ducere superet amplius. Sunt huius generis Corrosiua alia, vt Mercurius sublimatus, Arsenicum, &c. verum ab eorum vsu, ac carnificina omnes, vt abstineant, moneo.

Eschara vt decidat.

Neq; vero clam te habere possum, tutiorem, vtiliorem, ac magis ar-

gis artificiosam curationem horum vlcerum superesse, quam etiam publici commodi causa supprimere diutius nolo: modus est, vt absque escharra fundus putridus abscedat, quod bifariam accidit: vel enim putrefacere, vel si venenosa materia illi insit, eam extrahere sine carnis oblæsione licet. Putrefactionem hoc remedio procurabis. *Putrefactio. I.*

Recipe aluminis vsti, aceto extincti ℥ ß. salis armoniaci ʒ j. vitellorum ouorum numero iiij. mellis cochleare vnum, farinæ hordei ℥ ß. misceantur omnia ad formam vnguenti, quo singulis viginti quatuor deligetur vlcus, ac impleatur, & ne denuo effluat, vnguentum panno crassiore caueatur, idque iteretur quarto, & abscedet omne, quod putridum est, relinquetúrue in fundo caro viuida, quam incarnantibus cuti adæquare deinceps licebit. Alter modus sic habet. *II.* Recipe succini in pollinem redacti quantum sufficit, vase occluso, ad lentum ignem liquescat, liquescenti tertia pars terebinthinæ infundatur, misceatúrque, idque toties iteretur, donec pro singulis ℥ ß. succini, Terebinthinæ ℥ ij. habeas: huic materiæ si crassior videatur, aliquantulum olei lini adijcies, vt linimenti formam acquirat. vsus eius est, vt cum puluillis adhibeatur, & extrinsecus vlcus emplastro stictico de colofonia cõtegatur, & absolues curationem in diebus quatuordecim: poteris, si ita videbitur, post quintum curationis diem aliquid calcinati adijcere, sed illud tuæ industriæ relinquimus.

DE CVRATIONE VLCERVM *per Tartari Balsamum.*

CAPVT IIII.

Balsami vsus obscuratus duobus erroribus.

Præstantissimi huius remedij vsum, non mediocri infamia ac suspicione onerarunt duo præcipuè errores: alter, quòd tempore, & loco indebitis, rerum ignari eum usurparunt: nam cùm saltem curat vlcera, quorum radix in ipso loco (non intrinsecus in corpore) existit, frustra quis eo vtatur, si alibi mali origo consistat. *I.* Alter error in præparatione eius commissus est: pauci enim vt illum natura desiderabat, conficiebant, id est, solum calcinabant, calcinatum in olei formam resoluebant, & hoc sufficere putabant. *II.*

Balsami Tartari vires. Præparati certè legitimè Balsami huius mirifica facultas est, (si cuius alius remedij) in absumendis superfluis humiditatibus, phlegmonis, carne supercrescente, &c. ante omnia verò in pedum putridis ac manantibus vlceribus excellens remedium est: vt maxime enim tumeant, putrida, antiqua, caua, atque crosa ea sint, vnico tamen hoc remedio perfusa, vncta, illita, &c. ex ipsa vsque radice longè latéque percurantur: nam tumorem laxum primo absumit, ac mirãnda sua exsiccandi facultate morbum in vniuersum enecat, adeo

vt nullus Sal tam vehemens ſit, qui illi reſiſtere queat, ſed omnia ab eo exſiccantur, non ſecus ac ſolem paludes maximas quandoque combibere videmus.

Etſi autem multa paſsim ab antiquis remedia deſcripta inueniuntur, ad iſta vlcera ſananda, opinione hominum, ac prædicatione illorum, qui ea deſcribunt, vtilia: tamen quia nec illi ipſi, multo minus ipſorum diſcipuli in ijs curandis, vtilem aliquam operam ponunt, ſatis conſtare puto, ipſos rerum fontes non intellexiſſe, ſed ſaltem, vt de omnibus ſcripſiſſe viderentur, mendaciſsimo ore effuſiſſe, vel quia de rebus incertis conſultandum ſibi putabant, hunc laborem ſuſcepiſſe. At quia conſultationes ſaltem ſunt, non demonſtrationes, licebit nobis, relictis illorum nugis, meliora inquirere. Itaque de Balſamo noſtro hoc verè affirmo, ipſum, ſi vlcus pedum manans ſit (nam de cæteris non tam certa eſt mihi experientia) nō tantū ſuperficietenus, ſed ex ipſo fonte percurare. Præparatur autem in hunc ferè modum. Recipe ſalis petræ lib: j. Arſenici ℥ j. calcis viuæ ℥ iij. tartari, quartaria iij. pulueriſentur omnia minutiſsime, & vaſe non vitreato calcinentur, calcinata ſoluantur, ac per filtrum deſtillentur, ſolutum illud deinceps vratur tribus vicibus, quod fiet ipſo coagulato, & cum æqua portione Salis petræ calcinato, idq; tertia vice: vltimæ calcinationi affunde aceti deſtillati quantum ſufficit, abſtrahatur igne fortiſsimo ad dulcedinem vſq;. dein,

Balſamus Tartari vt fiat.

Recipe olei huius quantum ſufficit, aluminis calcinati aceto extincti tantundem, miſceantur, & fiat pulticula, quæ (fomentato prius pede) imponatur ac deligetur, pòſt circa duodecimam horam locum conſidera, qui ſi rubeat admodum, caue ne properes: imò ſufficiat tibi viginti quatuor horis ſemel deligare: continuabis autem huius vſum, donec rubedo ac phlegmone vltrò remittant: quo facto,

Recipe olei ſuperioris quantum ſufficit, tragaganti in aqua roſarum diſſoluti pro libris ij. vncias ij. camphoræ ℥ ſs. mixtis omnibus vngātur, ac perfūdātur vlcera, eorumq; cauitates, ac ſine dolore ac periculo videbis pedem ſuę priſtinę formę reſtitui ac exſiccari. Quod ſi caua quoq; adſint vlcera, quæ incarnationem deſiderare videbuntur: tum Recipe olei præcedentis ℥ v. Mumiæ ℥ j. croci Martis ℥ j ſs. olei ouorum ʒ x. miſce, ac vtere, donec clauſum fuerit. Penitus abſoluta curatione, iubeo, vt adhuc ad ſpacium decem dierū quotidie ſemel præſenti Balſamo (ſine adiectione) pes vngatur: quin ſingulis annis poplitis vel malleoli venam (ex conſilio periti medici) incidere, atque ſemel vnctione vti, magnum ad præcautionem auxilium præſtat.

Caua vlcera quomodo curanda ſint.

Venæ ſectio.

DE

DE CVRANDIS VLCERIBVS PER *præsectionem neruorum & venarum.*

CAPVT V.

FRequenter hoc in ægris euenit, vt superiores partes excrementa sua inferioribus transmittant, hinc quandoque in tibijs vlcera eueniunt, mali origine in superioribus existente. Si ergo Sales non venenosa qualitate, sed sola quantitate peccare contingat, nimirum quia copiosi in alieno loco continētur, manifestum est, alio in loco, quàm in quo consistunt, curationem faciendam esse: quia autem curationis intentio est, ne in partē affectam defluant amplius humores, primi rerum inuentores considerato eo, quòd in affecto loco non ita in superioribus partibus materia peccaret, secundum eos ductus retrogredientes supra affectum locum, venas, & neruos per ac iuxta quos defluxiones fieri animaduerterunt, non inutili inuento præciderunt.

Sciendum tamen, hoc curationis genere vtendum non esse, nisi in defluxionibus quæ supra affectam partem, nulla venenosa qualitate participant: etenim aliâs vsurpata, duplex periculum exoritur: namque vel alio suprâ loco denuo erumpit, atque tum cordi propinquius malum est, quòd natura fortior antehac in distantiores partes detruserat, vel si forsan efflorescentiæ Paroxismus ingruat, si non ad necem vsque, certe ad summum periclitabitur æger: quamobrem distinctio illa sedulo obseruanda erit, ne tuum Medicari sit potius dicendum Latrocinari. *Vbi hæc curatio conueniat.* *Paroxismus efflorescentiæ.*

Modi huius curationis varij sunt, ferè supra genu venæ commodissimè se produnt, vbi eas scalpello, cauterio, vel corrosiuo medicamento diuidere, ac vulnus amplum facere, atque inter vtrasque vulneris oras callum generare solent, qui fluxioni viam præcludat. Atqui frequenter hoc contigit, fluxiones in alias venas decubuisse, vel alterum latus, non raro vtrumque occupasse, vel intro pulsas, cachexiam fecisse, ventriculum, Epar, &c. oblæsisse: imò ipsam quandoque mortem attulisse. Proinde monitos Chyrurgos volo, meminerint ab inueteratis, atque consuetis fluxionibus omnino abstinendum esse, recentibus vero magna sollicitudine prospiciendum, atque vtilem phlebothomiam præscribendam. *Tres modi præsecandarum venarũ.*

Incisionis modum nil opus est præscribere, cùm nullo artificio perficiatur, quemadmodum & vstionis rationem, vt quæ rusticis quoque nota sit: hoc potius notandum, cauendum ne reliquo malo paralysin quoque membri superaddas, quod in incisione frequenter accidisse memini. Corrosiuorum tandem vsum (inter quæ Mercurius sublimatus primas tenet) quibus Escharam generant, quid opus est annotare? cùm carnificinæ istæ plus satis Chyrurgis notæ *Incisio.* *Vstio.* *Erosio.*

sint, nec nisi summa necessitate vrgente, vsurpandæ. Quæ si ijs vel cogat, ad curationem perficiendam meo consilio exhibebis potionem traumaticam vulgaris vsus, quæ rursus per vlcus emanare parebit: si ergo incorruptam eam iterum effluere obseruaueris, scito fontē ab vlcere non ita multum distare: itaq; in propinquo venas præcidendas esse: nam quò proprius, eò res habet melius, & ferè præstat sub genu quàm suprà eas præcidi, quo facto, vnguentum parti vulneratæ impones, dum callum faciat, qui quarta siue quinta perficietur hebdomade.

Potio vulneraria vulgaris exhibenda.

Istis absolutis ad ipsius vlceris curationem descedendum erit, quæ Emplastro stictico, aliòue vulgari quouis remedio facile perficitur. Quin non rarò vidi absq; vllius medicamenti vsu quandoq; vlcera sanata esse, at alijs in locis denuo erupisse, quę facile quoque Martialibus remedijs postea curarentur. Sed de istis omnibus docti Medici iudicabunt accuratius, an ex morbi benignitate, vel naturæ efficacia acciderit.

Martialia remedia.

VT PER BALNEA AEREA AQVÆ DVLcis, & pedilotia vlcera curentur.

CAPVT VI.

PArticularis huius remedij ea est natura, vt si illud vlceribus adhibeatur, quibus hoc curationis genus non competit, ea multò deteriora efficiat, atq; multò periculosissimam hęmorrhagiam cōcitet. Proinde acurato iudicio opus est, ne in remedij huius delectu aberremus. Sunt enim sub hanc curationē, ea saltem vlcera referenda, quę sub poplite sunt, ampla, putrida, carne luxuriante abundantia, ac crebra hæmorrhagia (quæ leuissimo quoque contractu exasperatur) molesta, neq; in tibia saltem, sed & alio quocunq; loco si fuerint, hanc curationē admittunt. Cognita ergo affectus specie sciēdū quid remediū hoc pręstet, nimirū putredinem omnē, ac sanguinem superfluum extraiht, neq; quidq; præterea efficit, itaq; statim ac ab eius vsu desistemus (quod fiet vbi iam bonus ac vtilis sanguis fluere inceperit) consolidandum erit. Remedij formula hæc est. Recipe conorum abietis recentium, ac succi plenorum M: ij. locustarū iuniperi, corticū fagi arboris, ana M: j. Chelidonię, potamegeti, fol: quercus ana M: ß. rad: Asclepiadis, Aristolochiæ, ana lib: ß. fiat decoctio sufficiens, in eo lauentur pedes mane & vesperi quotidie. Aliud:

Balnei natura.

Balnei formula.

Recipe Saniculæ, Limonij, Ophioglosi, fol: quercus ana M: iij. rad: Vincæ toxici M: j. symphiti, Aristolochiæ ana M: ß. conorum abietis M: j. ß. fiat decoctio, in qua per triduum lauentur pedes. Absoluta lotione, Emplastris consolidantibus ad operis perfectionem laborandum: non enim simplex lotio sufficere potest. Interim dum

Consolidatio.

dum lotionibus vtemur, curabimus, vt ad manus sint sanguinē sistentia remedia, aliaq; ad hanc rem facientia, quo in omnem euentum præparati simus.

DE VLCERVM CVRATIONE PER destillata olea, gummi, & aquas.

CAPVT VII.

EST vlcerum quoddam genus punctorio dolore supra modum molestum, in quo curando, nulla nec corrodentia, nec calcinata remedia, vt Vitriolum, vt Alumen &c. sufficiunt: quin nec vnguentis, oleis, emplastris, cæterisq; hoc genus remedijs cedit, sed medium, quod aiunt, digitum porigit, ac subinde deterius euadit. Huic ergo solis destillatis remedijs auxiliari possumus, nec ijs solum, sed semper consolidantia præstantissima coniungere oportet: nam sola destillata cùm saltem vlcus ad curationem suscipiendam habile efficiant, non sufficient, hoc meminisse te volo, ea saltem vlcera sub hæc remedia pertinere, quæ alijs non obediunt remedijs, sed calore, punctione, summisq; doloribus, die noctuq; affligunt. Destillata quid in vlceribus efficiant.

Remedia destillanda pauca sunt, inter quæ excellunt oleum commune, Petroleum, Terebinthina, Caryophilli, Zingiber, Nux Muscata, &c. Adhæc faciunt quoq; omnia ea, quæ fluxum Siconiæ sistunt, quæq; ad Solē destillata habentur olea: omnia namq; hæc mirifice dolorem sedant, atq; ad curationē suscipiendam aptitudinem inducunt.

REMEDIORVM FORMVLÆ aliquot.

Recipe Cariophyllorum ℥ v. Zinziberis ℥ j. Nucis Moschatæ, ℥ ß. destillētur per Alembicū, fiat separatio per gradus, & pro magnitudine doloris alterentur. Aliud:

Recipe Olei cōmunis lib: j. Thuris albiß: ℥ ß. Caryophillorū ℥ ij. ß. fiat destillatio per alembicū, & separētur per gradus. Aliud:

Recipe Terebinthinę lib: j. Petrolei quartarium ß. destillentur in Alembico, iuxta gradus.

ALIVD PRÆTEREA INCARNANS, consolidans, & claudens.

Recipe Thuris, Mastiches ana ℥ j. ß. Caryophillorū ℥ j. Mumię ℥ ij. ß. Bdellij, ʒ ij. Galbani ℥ j. destillentur, & inter destillandū fiat separatio per gradus, dein destilletur oleū oliuarum quoq; per gradus, ac mutui singuli oleorū gradus cōmisceantur, ac florib: Hyperici vasa impleātur, seruenturq; ad vsum. Vtendi ratio est, vt cum

penna oleo intincta totum vlcus, ac circumiacentes partes tingantur quotidie bis, manc ac vesperi, quod si interea temporis dolor, ac calor recrudescant, nil prohibet remedium iterare. Extrinsecus autem imponendum erit Emplastrum de Calcinato, primo cap: descriptum: sufficiunt namque ista ad curationem perficiendam. Sciendum ergo, cùm hæc vlcera nulla Attractiua (ne Terebinthinam quidem) Emplastra, vnguenta, &c. siue anodyna ac paregorica ea sint, siue minus, perferre, exceptis per destillationem paratis. itaque non immerito in Medico Chemiæ peritiam requiro, vt siquidem pharmacariorum coctur æ non sufficiunt, ipse defectum sarcire queat.

Vlcerum horum malignitas.

Collyria.

Sunt præterea Collyria, quæ cùm ad oculos parata sint, tamen excellentem vsum in istis vlceribus persanandis præstant: nam cùm pinguia ac destillata sint (ea enim præcipue commendo) Corrosiui Salis compescendi vim obtinent. Quinetiam Balsama nonnulla ex Corrosiuorum destillatione composita, mirifica in hoc casu virtute pollent: etsi enim corrosiuam vim non plane exuunt, tamen diuturnitate temporis eam mirum in modum temperatam acquirunt.

Balsama Corrosiua.

VT PER THERMAS VLCERA SANENTVR.

CAPVT VIII.

Thermis seu aquis natura calidis, magnam ad humanæ vitæ sustentationem vim inesse nemo est qui dubitet: etsi enim aquæ nulla penè autoritas est, tamen eius vsu certè quàm vini, meliora omnia conseruari animaduertimus: sic potus ceruisiæ quàm vini salubrior habetur quoque, vt qui non tam frequentium morborū causa existat. Quòd si vulgaris aquæ tanta virtus existit, quantò maiorem efficaciam ijs tribuemus, quibus aliquam manifestā qualitatem impresit natura? quales sunt Calidæ, Sulphureæ, Vitriolatæ, acidulæ, &c. Experientia sanè docuit, quemadmodum terræ nascentium variæ ad humanæ naturæ morbos curandos virtutes existunt: sic Aquarum, & quæ illis insunt, salium varias facultates haberi, illis quasi respondentes. verum negligentia Medicorum (qui ea quæ maximè cognoscere debebant, flocci pendunt) aquarū virtutes, hactenus ferè incognitæ latuerunt. Nos de thermis, quātum ad præsens negotium facere videbitur, breuissime differemus. Itaque sciendum, eos solum vlceratos ad thermas mittendos esse, qui vlcerum radicem non intrinsecus in visceribus, sed in ipsa affecta parte habent, hac distinctione, vt Aluminosum vlcus, Aluminoso balneo, &c. curare velimus: nisi enim ista concordantia obseruetur, frustra omnis curatio attentabitur. Veruntamen istud quoque remedij genus tum recentibus (nam ea statim curat) tum inuete-

Cereuisiæ quàm vini potus salubrior est.

Vlcerati qui sint ad thermas mittendi.

inueteratis plane, non incommode adhibebitur, maximè vbi illic nulla fluxio, nullumq́ vehementius symptoma adfuerit. Cùm autē ipsæmet thermæ, Incarnandi, Consolidandi, &c. vires satis manifestas faciant, non difficile erit Medico diiudicare, quę cuiuis commodissimæ sint futuræ. Sciendum quoq́, vt maximè quis euelcis sit, tamen nisi in ipso vlcere origo consistat, à balnei vsu eum plane arcendum esse, nisi mortem quàm vitam malit. Sed ne ille auxilio plane destituatur, inspice an typicum malum siet, quod si cognoueris, frequentes ac tempestiuas illi venæ sectiones ad præcauendam recidiuam imperabis. Thermarum delectus.

QVOMODO TEMPVS, QVOD IPSVM Medicus est, vlcera curet.

CAPVT IX.

QVemadmodum (quod aiunt) post nubila Phœbus redit, sic quandoque vlcera apparent, quæ cùm diu multumq́ sæuierint, tandem desęuiunt quoq́, atqui non plane remittunt: etsi enim tempus diuturnum, causam vlceris tollat, vlcus tamen ipsum plane curandū Medico relinquit. Proinde in hoc casu vnica hæc consideratio relinquitur, quomodo vlcus ipsum consolidetur, siquidem de causa sollicitū esse, nil refert amplius. Huius rei ignorantia ducti Medici quidam sexcenta in vlcerum curatione experti sunt, sine fructu tamen omnia: siquidem tempus legitimum nondū præterierat, quibus deinde succedentes alij æquè imperiti leuissimis remedijs, fumigio sc: vnguento, lotione, vsu ligni, alijsq́ huius farinę medicamētis adhibitis, vlcera illa percurarunt: hinc videmus quoque leuissima vlcuscula ab accuratiss: ligni vsu non euinci: vicissim maximos morbos anili remedio sanari, temporis scilicet ratione curationem concedente vel prohibente. Vbi ergo tempus elapsum de curatione monuerit, leuibus saltem remedijs vteris, vnctione scilicet, fumigijs, ligno: prę omnibus autē vnguenta traumatica, ac stictica emplastra commendantur: ea namq́ vbi vlcus sęuire desierit, quale illud sit, curare sufficiunt. Dignotio sic ferè in hoc casu habet. Si videris vlcus antea dolorosissimum ac peruicacissimum à doloribus & malitia sua subito desistere, tum curationem aggredi tempestiuum erit: habebis enim auxiliantem naturam, quod si succedat, ne statim de quouis vlcere curando glorieris: in omnibus siquidem singulare quiddam inest. Temporis cōsideratio. Dignotio.

DE VLCERVM CVRATIONE PER Sparadrapum.

CAPVT X.

VLcera quæ in tibijs consistentia, causam fouentē intrinsecus in corpore latentē, illac tamen effluentē, habēt, singularē quandā curatio-

curationem obtinuerunt, quæ præſectioni venarũ ſuperius explicatæ, quodammodo reſpondet: impediũtur namq; deligaturis arte factis fluxiones, ne ad vlcus decũbant, atq; ſic vni vlceris curationi inuigilatur. verum fucata quædam Medicina hæc eſt, & in paucis vſurpanda: etenim ferè periculũ eſt, ne alibi erumpat iterum, priore longê deterius malum. Itaq; ſciendum Sparadrapi vſum ſolummodo conferre, ſi à manifeſta, ac procatarctica aliqua cauſa fluxio concitata fuerit, vt à ſcalpendo, contuſione, &c. atq; ſi hinc fluere illuc humores incipiant. Sparadrapi vſus modernus, qui per tenias ſeu faſcias ſimplices fit, antiquitus incognitus fuit, & penitus omni artificio caret: antiqui namq; præparabãt ex ſanguinem & Sinoniam ſiſtentibus remedijs: nos vt ea in vſum reuocentur, vnicam deſcriptionem dabimus. Recipe putaminum ouorum vſtorum, teſtarum cochleę vſtarum, ana ℥ v. lap: hęmatitis ℥ j. ß. Boli Armeni ℥ iij. terræ ſigillatæ, ℥ ij. ß. pulueriſentur, ac cum tragaganto in roſacea diſſoluto commiſceantur in formam pulticulæ, quę faſcię inducta vbi fuerit, fiat deligatura ab infernis ſurſum verſus, iuuat mirum in modum. Facta deligatura, quia neceſſario ſupra eam humores colliguntur, de ijs educendis cogitandum erit, ſiue per purgationes, ſiue abſtinentiam, ſiue vſum ligni, &c. id fiat, exſiccari certe oportet, nec antea faſcias diſſoluere, quàm omnis humor abſumptus ſit, omniaq; priſtinæ ſanitati reſtituta: verum hoc nunq; ſperare licet, ſi fluxio à toto corpore fuerit, quamobrem moneo, vt anteq; curationem aggrediaris, de prima ac fouente cauſa cogites.

Sparadrapũ quibus conueniat.

Purgatio.

Epilogus.

DEſcripſimus hoc tertio tractatu vlcerum remedia, quibus ferè vulgus medicorum abutitur, eo fine, vt ſublato abuſu, cuiuſq; remedij genuinum vſum oſtenderemus, monentes, ne vno remedio omnia vlcera curari poſſe ſibi perſuaderent: ſed vt ſingula ſingulis conuenientia adhibere diſcerent, ne ſibi ignominiam, ægro damnum (ſi ſine delectu operentur) concilient. Sunt particularium horũ remediorum x. quibus etſi plura quis adiungere poſſet, tamẽ quia commodiore loco (quarto nimirum de curatione morbi Gallici libro) deſcribi poſſunt, eò reiecimus. Optarim ſane, omnes qui Medicinam facere cogitant, in iſtis Particularibus ſtudioſè exerceri, forſan melius & ægris & medicis conſultũ foret. Rogatos quoq; medicos omnes volo, (ſi modo exorari ſe patiuntur) ne ipſos pigeat, ea quę ſcribimus, perlegere ac diſcere: ſiquidem hoc ſolo fine ſcripſimus, vt ex ipſorum animis falſo conceptos errores euelleremus.

Decem particularia Paracelſi.

FINIS CHYRVRGIÆ VLCERVM.

CHYRVRGIAE MAGNAE THEOPHRASTI PARACELSI, PARS TERTIA,

DE VLCERIBVS ET TVMORIBUS prӕter naturam, ſeptem libris abſoluta.

LECTORI BENEVOLO THEOP. Paracelſus S. D.

CVM AEQVVM SIT, OMNES MEDICOS EA quæ ipſi experientia didicerint, in aliorum quoque vſum publica facere, ſiue eam multam habeant, ſiue paucam. Hos de tumoribus prӕter naturam libros deſcribere eadē cauſa permotus ſum: maximè cùm Medicus, niſi ſingulari ingenio præditus, in ſolis aliorū ſcriptis fidē ponere nequeat: nam nō nuda litera, ſed praxis, multarumq́ rerū experientia, in arte noſtra fidē facere ſolent. Ad hæc praxis quàm theoria in Medico prior eſſe debet: ad illā namq́ hæc cōſequitur, non in Medicina ſolū, ſed in philoſophia etiam: ad hæc igitur principia ſequentes libri, vt artis noſtræ initia, perfectionemq́ oſtēdant, conſcripti à me ſunt. In quibus ſi breuior ſum, (nam quæ antiqui ſæpe triginta, quadraginta, imò infinitis capitulis deſcripſerunt, ea ego vno atq́ altero capite abſoluo) cauſam ſcias eam eſſe, quòd confuſionē deuitauerim. verbi cauſa: vlceratio ex Abſceſſu ſeu Apoſtemate facta, vlcus verum non eſt: itaq́ ſub vlcerum deſcriptionem non referenda. Sic Peſtis, Antrax, &c. non ad vlcera, ſed ad peſtilentiæ deſcriptionem referenda eſt. Similiter ex Hydrope facta vlcera, ad ſuum caput reſeruanda. Quamobrem ſequentibus libris titulum fecimus, de vlceribus, quæ æquè ac peſtis ſingularis morbus exiſtūt. Et quemadmodū arbor quęuis ſingularem, tum theoriam, tum praxin requirit: ſic vlcera ſuam ſingularem Theoriam & praxin hoc libro ſortita ſunt: quamq́ eſt inconcinnū lapides, & ligna eadem theoria deſcribi, tam eſt inconueniens vlcerationes priores cum vlceribus iſtis coniungi. Etſi enim in praxi quodāmodo concurrunt, tamen in theoria neceſſario diſiungendæ mihi fuerunt. Vlcera autem præſenti opere appellabo eas ſolutiones continui ſolutiones, quæ ex Corroſiuis tam viuentibus, quàm emortuis, tamq́ ex ſuo ſemine enatæ ſunt: nam non ſecus, ac ex ſemine ſuo Maiorana, ex flore ſuo Anthera exiſtit, de morbis iudicandum quoque eſt, vt ſcilicet ex ſeminibus ſuis deſcribātur. Porrò monitos Medicos velim, ne intricatis ſpeculationibus poſthac ſe inuol-

Paracelſus cur iſtis in libris breuior ſit.

Vlceris nomine quid hîc intelligat.

inuoluant, ſed ſimplici Theoria, quæ ex empyria primum extitit, contenti ſint, qua vtilia, noxia, præſentia, præterita & futura, inſtar naturalis Prognoſticatoris, nõ tam in morbis (id eſt, philoſophia) quàm curatione (id eſt, Medicina) ipſorum diiudicare facile erit. Neque quiſquam cogitet Neotericus vel Moderniſta, qui ex antiquis hauſta profundunt ſolumodo, vel autoritate antiquorum, vel contradictionum reconciliatione litem noſtram dirimi poſſe: nam in ipſa radice diuerſi ſumus: ipſi namq; cæcam Theoriam faciunt, hoc eſt, vt vno verbo dicam, Sophiſticam: ego verò ſenſibus prædictam, id eſt, quæ à ſenſu ac experientia rationes producit. Medicinæ enim fundamenta ſine ſenſu ac experientia nulla ſunt: nam ſine illis veritas conſiſtere nequit. Differimus præterea in eo, quòd ipſi Praxim ex theoria architectetur: nos viciſsim ex Praxi theoriã. Requirimus etiam in Medico non ſolum naturæ Microcoſmi, ſed & vniuerſæ naturalis philoſophiæ cognitionem, non ex phantaſmatis ac ſpeculationibus, ſed ſenſuum ac experientiæ iudicio exortam: hæc enim veritatis, illa Sophiſmatũ ſtudioſior apparet. Itaq; ſi meæ Medicinæ ab illorũ medicina differentiam intelligere placet, quantum ſomnia à rebus veris abſint, conſiderate: ſimilis namq; planè inter nos diuerſitas exiſtit. Quamobrem Lectores humaniſsimi, quę vel breuitate, vel obſcuritate difficilia in hoc opere vobis videbuntur, vberius in opere de Apoſtematibus explicata inuenturos vos, polliceamini vobis. Interim rogatos omnes volo, ne ſine experientia diuturna quiſq; de iſtis iudicare præſumat: nam Sophiſticis illis medicis quàm ingrata ſint futura bonorum de noſtris ſcriptis iudicia, animus pręſagit. ſed nil iſtos tenebriones ac impoſtores, qui nil niſi nugas ex ſuis cathedris, inſtar canum (qui noctu expergefacti latrant, cauſam latratus ignorant) detonare ſolent, moror. ſiue Doctores ſint, ſiue Magiſtri, parum refert. Experientiam & candorem non inanes titulos triente redemptos, deſidero. Vale. Colmariæ 8. Iulij. Anno 1528.

Paracelſus reconciliationẽ non admittit.

Praxis, theoriam præcedit.

Medicinarum duarum differentia.

Pſeudomedici canibus comparati.

PRV-

PRVDENTISSIMO VIRO D. CONRADO VVIKRAMIO, VRbis Colmariensis Cos: Dn: suo obseruantißimo,

THEOPHRASTVS PARACELSVS S. D.

EXCELLENDI ac dominandi studium diuinitus hominibus implantatum esse, neminem puto inueniri qui dubitet: cùm enim sibi soli nemo natus sit, nulla ratione pluribus prodesse quis potest, quàm si ipse ad Reipublicæ gubernacula constitutus, publicum primùm commodum, postea singulorũ ciuium honorem ac emolumentum procuret. Atqui vt hoc præstet, iuuandi ardens studium requiritur, quo antiqua & noua, præsentia, præterita, & futura omnia considerando, quid quoquo loco conueniat, curet, ac promoueat. Quo studio quia tuam dominationem mirificè excellere animaduerti, eam hoc loco alloqui visum fuit. Functiones varias à Deo Opt: Max: mortalibus demandatas esse in eum finem constat, vt quisque dilectionis præcepto commodius obedire poßit: sic pauper à mendico beneficium non sentit, sed à diuite, nudus solius vestimentarij, æger vnius Medici opera indiget, vt iam quicunque functione ac officio careat, ei benefaciendi facultatem deesse certum sit. Cùm itaque omnia in vsum proximi accommodanda veniant, manifestum est, Medico etiam vt excellat studendum esse: is enim vnicus artis nostræ triumphus est, vt quod Deus à nobis requirit, prę́stemus. Triumphus iste in tribus potißimum emicat: in Politia nimirum, Medicina, & Theologia: hanc suis patronis, illam tibi, viro scilicet Politico commendo. Medio loco constitutam, in quam ego natus sum, qua vnica, dilectionis præceptum abunde præstare occasio est, ego pro virili excolere semper studui. Diligentiæ itaque eius testimonia, hos septem de vlceribus libros constitui, in quibus experientiæ potius quàm veterum authoritati studui, vnde forsan non mediocri odio me onerari continget: verum T. D. ego testem aduoco, me nullius contemnendi studio, sed iuuandi ægros, tum abusus ac errores, qui in Theoriam ac Praxin irrepserunt, detegendi causa permotum ista scripsisse. Quod si inuidię stimulis exagitentur, cuiuis iudicandum relinquam, an immerito crassißimos illorum errores detexerim. Etsi enim nõ ignoro, lolium infœlix, ac Zyzania ex tritico penitus extirpari non posse, quemadmodum T. D. in Repub: administranda, idem experitur quotidie, tamen aliquid prę́stare si non potui, certè volui. T. D.

Dominandi studium diuinitus datum.

Functionum varietas vnde.

Medicinæ Triumphus.

Paracelsi studium.

ſpem mihi facit, ſe pro viribus vera dogmata propagaturam, errores ac Zyzania extirpaturam (hoc enim viri Politici officium eſſe nemo ignorat) cui me commendatum etiam atque etiam cupio. Datæ Colmariæ 8. Iulij. Anno 1528.

TERTIÆ PARTIS CHYRVRGIÆ MAGNÆ PARAcelſi de Vlceribus

LIBER I.

Causam vlcerum Corroſionem eſſe.

CAVSAS corruptionis ſanitatis, incontinui ſolutionibus, quæ ad Chyrurgiam pertinent, externorum corporum exemplo diſcere licet: illic enim Erucæ, vermes, blattæ, aliæque ſexcentę peſtes, quomodo cõtinuum ſoluatur, oſtendunt. Etenim niſi in ligno (verbi cauſa) corroſiua quædam vis ineſſet, ipſumque ex tribus primis compoſitum conſtaret, numque morbus fieret. Nam putredini vlcerationem acceptã ferre quàm ſit incõueniens, hinc patet, quòd putredo nullum plane dolorem humano corpori inferre poſsit, cùm omnia putreſcentia ſenſum deſtruant. Itaque vbi dolor, ac Eroſio perſiſtunt, virtute Salis operantis, qui in parte dolẽte plurimus collectus eſt, omnis putredo arcetur. Atqui ſi liuida, nigra, fœtentia, &c. putrida quis dicere forſitan velit, is Medicè non loquetur: ſiquidem etiamſi admodum à Corrodente Sale pars decoloretur, niſi tamen ſenſu omni plane priuetur, putrida dicenda neutiquam erit, cùm nec illud putredinis veræ nomen mereatur, vbi omnis omnino vita euanuit: verũ late patens putredinis ſignificatio eſt, ac ferè pro cuiusque arbitrio vſurpatur. Ego vero vlcera nullo modo à putredine originem duxiſſe, dicenda puto, vt maxime quidã contendant dolorem illum, qui ea comitatur, putredinis principiũ eſſe: at illi Salis permixtionem eſſe non intelligunt. poſſet quidem putredinis rudimentum dici: propterea quòd omnis huiuſmodi contrarietas mortem efficere queat, cui poſtea putredo ſubſequeretur: ſed arte caret iſta loquendi ratio. Exulare ergo ab vlcerum theoria putrefactiones, à Praxi purificationes ac mundificationes iubeamus. Conſideremus potius cõcordantiã ac contrarietatẽ Salũ ac remediorum, ex quibus noua temperies dolore ac calore longe expulſis inducitur. Veluti enim igne lignũ depaſcente, aqua affuſa reſtinctio fit, ac vlterioris corruptionis cauſa precauetur: ſic in Microcoſmo hic accidere putandum eſt: imò quanto homo ligno præſtat,

Vlceratio nõ fit à putredine.

Putredinis ampla ſignificatio.

præstat tantum perfectius omnia effici. Proinde cùm veteres causam & effectum in vlcerum theoria omnino ad putredinem referant, eoq́; in Praxi omnia dirigant, iuxta suas scilicet Choleræ, Melancholiæ, &c. acidæ, salsæ, adustæ, &c. distinctionum rationes. Ego nil horum credendum penitus affirmo: siquidem & ratio & experientia docent, omnia cùm sensibilia, tum vegetabilia corpora ex Sale, Sulphure, & Mercurio, tanquã principijs initio extitisse. Ex ijsdem his tribus sanitas ac morbus diuersimode causantur. itaq; omnia theoremata Medica ac Philosophica, iuxta ternarium hunc metienda sunt, repudiatis quatuor humoribus, quos etiamsi speciosa quadam ad numerum ac temperaturam Elementorum analogia pallìant, tamen à Philosophia ac arte Medica plane abhorrent, ac aliena sunt, cùm iuxta eam morbos partiri impossibile sit: quòd enim de calido, frigido, &c. dicunt illi, inconueniens omnino est: nam quomodo Salem cal: sicc: Sulphur calidum siccum, Mercurium cal: siccum, vicissim verò Mercurium, Sulphur, Salem, frigidum & humidum, iuxta eos dicemus? quamobrem Elementa quæ in suo gradu fixa consistunt, nec augentur, neque decrementum suscipiunt, in assignandis morborum causis omittamus. Siquidem non secus, ac Sol omnia corpora eodem calore afficit, sic & Elementa in omnibus hominibus æqualiter se habere constat. Verum quod complexiones attinet, duæ sunt: Calida, scilicet, & frigida: hæc constans ac immutabilis, ceu nix: illa vt ignis permanet, à quibus omnium rerum vita existit, nullaq́; ægritudo causari potest. Friuolum ergo est, morborum causas ex ijs desumere, vt videlicet dicamus, hunc hominem illo frigidiorem vel calidiorem esse, cùm omnes æqua caliditate ac frigiditate participemus: quin multò magis temerarium illud est, iuxta hunc calorem, vel frigus hoc morborum gradus metiri velle, sicq́; morbos ipsis Elementis subijcere, cùm tamen in eo vitam ac sanitatem potuerim antea: quomodo ergo ægritudinem tu illis constituis? Sane, sanis omnibus æquus complexionum gradus est, ægris vero (vt qui iam à natura & calore declinant) admodum inæqualis: sunt enim in alia iam dispositione, orta à prima materia. Itaque sanum corpus Elementis non sine ratione contulerit quispiam (si complexionem spectet) non ita ægrum, quod ab horum essentia diuersum factum est. Quis enim ignem Persicum, ex igne ortum dicat, cùm eo loco ignis nullus sit? sed morbus saltem, qui absq; igne venit, & quo veniente, ignis Elementum aufugit. Cedunt enim morbis Elementa ipsa, & vbi morbus est, ibi nullum Elementum superesse scimus.

Omnia ex Sale, Sulphure, & Mercurio composita.

Elementa in suo gradu sunt fixa.

Complexiones duæ sol.

Complexio omnibus sana & æqualis est.

Ignis, Persici ignis est Sal nitrum Sulphuris, ex eo ceu ex silice erumpens, & instar ignis artificialis nostri omnia depascens,

Ignis, ignis Persica.

imò ipsum omni ex parte referens. Quemadmodũ namq; ignis ex silice excutitur, in silice tamen non esse constat, sic ex corpore morbi existunt. item veluti ignis, è silice erumpens, Elementum non est, sed arte factus ignis, illiusq; tantum imaginem ac ideam referens: * at corruptibilis interim contra elementorum naturam, cùm nullum Elementum intereat, ante cœli terræq; dissolutionem. quod Maris exemplo addiscere potes: ipsum siquidem non consumitur, ac etsi in cacabo eius portionem concoquas, donec nil supersit amplius, non tamen absumptam rectè dices: nam per cocturam in Chaos, ex hoc iterum in aquam transmutatur. Sic terra, lapides &c. vsta, frixa, &c. quocunq; tandem modo tractata, semper in se redit. Similiter & aëris elementum consumi nequit, quamque est impoßibile elementum consumi, tam quoq; difficile est de nouo fieri. Verum lignorum ignis corrumpitur, quia Elementum non est, sed Sulfureũ corpus, vento quàm simillimũ, qui & ipse aër verè non dicitur, sed generatum quoddam corpus corruptibile. Elementum namq; ignis illud verè est, quod Firmamento excepto nemo nec generare nec corrumpere potest. Sic Sol cum suis astris Elementum est: nam illius calorem nemo augere, vel minuere potest. Itaq; toto cœlo aberrant medici, cùm Elementa quæ nil nisi vitam tribuunt, corporaliter nobis inesse imaginantur. Quia enim sine calore, ac frigore vita non consistere potest, siue in sensibilibus, siue in vegetabilibus, mirum eos sic delirare vt in ijs ipsis morbos constituere velle, varijsq; nominibus humorum, qualitatum, complexionum &c. afficere. considerandum erat, morbos omnes corruptibiles esse, ac instar flammæ vel scintillæ consumi, manentibus interim Elementis ac complexionibus illæsis. Elementa enim vt in hominem ingressa sunt: sic ex eo rursus abeunt, terra scilicet in terram, aqua in aquam, chaos in aëra, ignis in Solis calorem, ibiq; persistent, donec cœlum ac terra dissoluentur. Ista inquam vera Elementa sunt, quibus friuole admodum morbos adscribitis, iuxta ea morbos calidos, frigidos, humidos, siccos &c. dicentes. Atqui non hæc, sed id quod euanescit, morbum efficit: imò morbus ipse est, Elementorum insensibilitatem efficiens.

Digreditur à proposito pro more.

Mare non consumitur.

Redit ad propositum

Ignis nostri cũ vento similitudo.

Sol est Elementum.

Elementa perpetua sunt.

Quod si omnino quis vrgeat, omnem morbum calidum, vel frigid: vel humid: vel sicc: &c. esse, hoc est, cum cõplexione seu natura Elemẽtari consistere: ei sic responsum volo: ea quæ frig: & cal: &c. sunt, vera elementa nõ esse, alioqui nil sub cœlo esset, quod Elementum non foret: liquidè constat omnia Sublunaria corpora, seu vita prædita sint, seu eadem destituta, necessariò vel frig: vel calida esse. Interim non inficias eo, in corporibus nostris quatuor Elementa consistere, verum in sanis hoc est, non perinde integris: nam

In ægris corporibus 4. Elementa non insunt.

nam præſente morbo calor ac frigus,&c. aufugiunt, ſicq́ corpus Elemento deſtitutum Mortis imperio ſubiectũ eſt. Calor natiuus qui in nobis eſt, ignis Elementarius eſt, non ſic calor præter naturam.

Calor natiuus eſt Elementaris.

Caro ergo quæ iam corroditur, viuit adhuc, ac tum demũ vbi abſcedit à corpore, id eſt, quod vos illam facitis. Sin illa erroſa caro alia carne reſtituatur, ei calorem naturalem, ſeu Elementarium ineſſe non rectè quis dixerit, cùm calor ille non conſiſtat, non niſi in ijs quæ ex ſpermate generata ſunt, ſed calorem, ſi quem habet, aliunde ex vicinia mutuatur. Atqui vt de calore ac frigore præter naturam, ſeu morbido loquamur, ſciendum varijs modis accidere: primo ab exercitio vehementi, quandoque ab oppilationibus ſeu obſtructionibus vehementibus, alijsq́ multis modis.

Calor præter naturam varijs modis fit.

verum iſtos calores, &c. nec complexiones, nec Elementa eſſe cogitabis: ſi enim complexiones forent, complexionẽ leui momento immutari poſſe contingeret, quod impoſsibile eſſe oſtenſum eſt. Perinde ſe ac in putrefactionibus res habet: illic enim ſtercus, etſi duplo calidius euadat (vt incaleſcere apparet) quàm ab æquo reiectum ſit, nemo tamen calorem illum Elementum appellat, &c. ſed digeſtum ſolummodo. Hæc pauca protheoremata ad veſtibulum operis de vlceribus præmittere placuit. Sunt & alij errores, qui incautis facile imponunt. verbi cauſa, Sales Elementum in ſe habent, cùm tamen iuxta illud non operentur, non recte quis Elementum illis curandis adminiſtrauerit: nam virtutibus Sales vacui ſunt, ſolamq́ vitam, non operationem ab Elementis habent: quæ enim illis differentia ineſt.

Sales ſolam vitam ab Elementis habẽt.

exempli gratia: quòd Alumen Roche à Plumoſo, Sal Armoniacus à Sale Maris differt, non ſuperabundantis Elementi ratione hoc fit, cùm omnibus æqualis inſit, imò potius propter acerbas, dulces, acres, ſalſas, &c. qualitates. Itaque ſalſedo, amaritudo, dulcedo, ponticum, acerbum, acetoſum, &c. inter qualitates, non inter complexiones numerari debent: qualitates enim æque ſunt, ac in homine pulchritudo qualitas eſt, quam, quis eſt, qui ad Elementa referat? Sic Sal gemmæ acrior eſt, quàm Sal Anathron, eoq́ pulcrior quoque, ceu homo homine, lingua linguâ acrior conſpicitur, etſi in vtriſque eadem forma eademq́ inſit materia.

Sapores ſunt qualitates nõ complexiones.

Hinc apparet cur diaphanes ſit: cùm enim in ſua ſit exaltatione, neceſſariò quoque purum ac pulcrum eſt. Diſcere quoque hinc licet, cur Sal Sale, homo homine fortior ac acrior exiſtat. Camphoræ quis frigiditatem inſpiciat, ea ab elemento certe non eſt, ſed à qualitate: item, Cantharidum cauſtica vis an elemento aſcribenda? minime vero, cùm ne grij quidem ignis plus habeant, quàm camomilla. Sic vrtica vrit non elementi ratione, ſed propter formæ ſubtilitatem. Hæc, hęc, illa diuina myſteria ac Magnalia ſunt, quæ ſi ex veræ Philoſophiæ fontibus hauſeritis, facile

Camphora cur frigida.

vobis morborum originem, ac causas assignare fuerit. Atqui, illa Philosophia non est, quam Aristoteles, Auerrhoës, Albertus, &c. docuerunt, qui Medicinæ nil, vel minimum tenuerunt: imò quę in chartas effuderunt, omnia absq; experientia eblatterarunt. Itaq; verum illud dictum nostrum esse apparet, cùm Philosophum ex Medico (non autem vicissim) generari debere pronunciamus. Sed fidem dictis faciunt ars vestra, opera vestra, facultates vestræ.

Philosophus ex Medico generatur.

ENEORMR·ÆS EISDE VLCERIBVS

LIBER II.

Salium differentiæ.

EX ijs proinde quæ præcedenti libro dicta sunt, manifestum euadit, vlcerum causas non complexionibus, non Elementis, non qualitatibus, sed Salibus, quorum differentię sunt, Corrosiuum, acutum, acerbum, acetosum, &c. adscribendas esse, ea obseruata ratione, quòd cùm nullum planè vlcus absq; corrodente virtute consistere posse dicamus, Corrosio autem extra Sales nulla sit, omne vlcus Salibus acceptum ferendum esse: neque tamen putandum est, Sales seipsis meliores, vel deteriores euadere (quemadmodum de suis complexionibus fabulantur pseudomedici) sed certò sciendum, pro cuiusq; Salis natura, atque mixtionis varietate, nouum subinde vlcus, ante incognitum oriri. Itaque obseruandum, corporis sani constitutionem seipsa meliorem numquam euadere, sine naturæ propriæ corruptione, verum deteriorem facile fieri, propter cōgenitum corruptionis seminarium, quod dum Microcosmus separatus nondum est, in optima concordantia consistit: verum vbi separatus fuerit, à sua temperatura alienum euadit. hæc ergo causa est, cur morbo ingruente totum corpus horreat: propter dissolutam nimirum illam corporis concordiam: nam vt primum aliqua species separata est, iam viribus suis integra existit, quas in illa harmonia ostendere non poterat. Illud itaque quod separatur, Salis species necessario est, (si de Chyrurgicis istis morbis, ac vlceribus loquamur) cùm ergo constet, Sales vlcerum causas existere, eorum plus centum species in corpore nostro inesse, ignorandum non erit, ex quorum malignitate ac mixtione vlcera diuersa euadunt, alia curatu faciliora, alia difficiliora, ista hac, illa alia forma ac natura prædita, quemadmodum enim alia est Salis Vrinæ, alia ferruginis, alia Aluminosi, &c. natura: alius Vitrioli, alius Salis communis,

Sanum corpus seipso melius non euadit.

Salium plus centum species.

munis, Nitri, Aluminis, &c. ſapor: ſic alius aliorum dolor eſt, ſi à concordantia vniuerſi Sales ſeparati fuerint, inſtar Salis miſeræ. Obſeruandum tamen, antequam Sales ſeparentur, talem illorum temperiem eſſe, vt ſalem guſtu dijudicare nequeas, non ſecus ac varijs ſuccis inuicem permixtis, de certa aliqua ſaporis ſpecie pronunciare impoſsibile eſt: at vbi ad ſeparationem res inclinare cœperit, quò fini propior, eò facilior dijudicatio apparebit: tandem verò ſeparatione abſoluta, manifeſtiſsime Salis ſapor apparet: etenim in omnibus tam terreis, quàm aqueis corporibus, integra manente compoſitione, vt certa ſpecies animaduerti non poteſt: ita facta ſeparatione illa, latere nequit: ſeparatio enim ſpecies Metallorum, Gemmarum, Salium, &c. prodit. Quæ hactenus de Salibus dicta ſunt, ad omnes Catholica ſunt. iam ad ſpecialia deſcendendum. Sales ex Realgare progredientes, quales ſunt Arſenicalis, Auripigmenti: Vineæ, Petreus, Aluminoſus, Vitriolatus, Maris & huius generis alij, pro ſui veneni malignitate tumores & punctiones vehementiſs: in vlceribus excitant, quos omnes ſales in humano corpore exiſtere ignorandum non eſt: tot namq; Microſmus Salium ſpecies obtinuit, quot maior mundus oſtendere poteſt. Sic quemadmodum per proprium Salem Venus in viride æris conuerti cernitur, eodem modo Sales ſeparati corpus deſtruentes, extrinſecus vlcera faciunt: verum ceu in ære argentum, plumbum, bona, mala, vtilia, inutilia, &c. nemo ante ſeparationem diſcernit: facta autem ſeparatione, Arſenicus, Realgar, Auripigmentum, Antimonium, Sulphur, &c. ad oculum apparent, quæ in compoſito venenum non erant, reſoluta autem, vel pili magnitudine lethale venenum exiſtunt, (ſic Sales ante & poſt ſeparationem ſe habere intelligendum.)

Sales ante ſeparationem quales ſint.

Separatio quaſuis ſpecies producit.

Quamobrem iam tandem ſeparationis (quæ vlcerum antecedens cauſa eſt) modum oſtendamus. Sunt Sales quidam ſubtiles ac liquoroſi, qui in corpore conſiſtentes cũ reliquis, ex ſua ipſorum ſubtilitate corruptionem efficiunt: quod exemplo vini clarũ euadit, Vinum integrum, ſalſo omni ſapore deſtitutum, ſed inſigni dulcedine guſtui adplaudiens apparet, quod tamen diuturnitate temporis Tartarũ acerrimum, ſc: Salem generat: ſimili modo in humano corpore cutis dolium eſt, liquores verò vinũ, qui ſi Salẽ (qui Tartaro reſpondet) deponant, is adusq; cutis membranã decurrit, cuius cùm non tanta (quæ lignorum in dolio eſt) durities ſit, ab illis eroſio oritur, ſicq; vlcus. Iterũ vinũ aceſcens conſideremus, q̃d amiſſo ſpiritu acorem contrahere ſcimus, at acetoſum ſaporem quis animaduertit prius? nemo. vnde ortus autem? ex ſeparatione nimirum: conſimile ergo plane de liquoribus corporis noſtri iudicium eſt, quorum cùm ſit infinitus numerus, aliquo tamen eorum

Separatio Salium vt fiat.

Tartari Sal acerrimum.

Cutis hominis eſt dolium.

accescente, corrosiua facultas exoritur. Sed tantum salium numerum admirabitur forsan aliquis: verum mirari desinet, si vlcerum varietatem intueatur, quam ab vna aliqua Salis specie extitisse impossibile est. Phagedenã quis inspiciat, ea si in viginti hominib. sit, viginti Salium instar abinuicem differunt, quam diuersitatem stultum ac puerile est, ad Choleram, Melancholiam, complexionem, &c. referri: tam enim cholera ac melancholia non sunt, quàm inconueniens est ad lupum transferri, varietas illa aliò referenda est. Auri variæ species sunt, Arabicum, fluuiatile &c. sic ferrum, sic stannum aliud alio durius, ac malleo magis obediens: huius diuersitatis causam si cognoueris, vnde tam varia vlcera sint, scies etiam. Corrosiuorum itaque salium separatio quomodo vlcera efficiat, exemplo Tartari & aceti dignoscere facile fuerit: velut enim vinũ vino acrius ac durabilius est, sic Sal Sale tardius vel citius, acrius, vel remissius ad suam exaltationem peruenit: atque vt Minerale vnum alio velocius perficitur (quemadmodum in opere de generationibus demonstrauimus) sic morbus morbo citius maturescit. Cùm itaque nil vlcus faciat, nisi corrosiuum sit: nil corrosiuũ sit, nisi ipsum & salexistat: quomodo non istis potius fundamentis, quàm inanibus Auicennæ & sequacium deliramentis Medicus fidem adhibeat?

Phagedena in omnibus est dissimilis.

Liber Paracelsi de generationibus naturalium.

Ne pigeat quæso, naturæ operationes in ipsis elementis considerare. Aquam primo tibi propone, ac considera obsecro, quot Sales illa producat: Alumina scilicet, Vitriola &c. Terram dein inspice, quàm varios Sales illa ostendat in Pipere, Zinzibere, Arona &c. vt interim de Tereniabin & Nostoch nil dicam. Atque isti Sales, horumque Salium species, tam ab inuicem diuersæ sunt, vt vnam ab alia differre, & in quo differant, diiudicare promptiss: sit: non secus enim se habent, ac omne hominum genus: ceu enim illic vnum ab alio facile dignoscere est, sed duos inuicem omni ex parte similes inuenire impossibile: sic & Sales, ab hisque procreati morbi dignotionem facillimam obtinent, similitudinem verò plus quàm difficilem. Consideretur etiam, corpus omnes elementorum formas in se continere: quod si est, vt verè est, quomodo licet ergo in calidis, frigidis, humidis, siccis morbos fingere? hoc eò dictum est, vt meminerit quiuis in corpore vim producendi fructus, ac Mineralia bona, mala, vtilia, noxia, non secus ac reliqua Elementa obtinere, vti luculentiss: in lib: de sanat: & ægritud: Microcosmi & Elementorum demonstrauimus. Aurum fructus sui Elementi est, Smaragdus item sui, atque hi fructus sunt sanitatis, perinde in homine res habet: alius enim alio longioris vitæ est, ob id quòd fructus sanitatis huic crescant, ille vero nulli. Sic aurum dicimus Lepram curare, aurum illud fructus sanitatis est eorum, qui Lepram non patiuntur. Eodem modo si dicam: hic Elixir habet, pro vita longa, in eo

Sales.
Sales terræ.

Liber Paracelsi de sanit: & morbis Microcosmi & Elementorum.

Aurum fructus sui Elementi.

Aurum vt Lepram curare dicatur.

Smaragdus

Smaragdus crescit, non lapis, sed Smaragdus tamen. Medici ergo officium fuerit, horum fructuum (si alicubi sit) defectum resarcire: contra verò generationem prohibere, vbi morbosi fructus generētur: nam & illos corpus producit. Verbi causa, Arsenicum maior mundus habet, quod & in homine est: illud ergo si separetur, mors superuenit, vt in Prunella. eodem modo qui Ictericia laborat, eius crocum Auripigmenti generatū dicimus. Quia ergo corpora quędam exterioris mundi incorruptibilia quasi sunt (velut aurum) quis non eum cui fructus talis nascatur, longioris vitæ futurū pronunciet? Vicissim si veluti in Elementatis, vt in ferro rubigo, & lephanteo caries, sic in corpore similis fructus nascatur, sanitatē quis huic polliceatur? Atque sic in vniuersum de omnibus Elementis iudicandum est, quòd scilicet & noxia & vtilia producunt: ipsa tamen per se noxam non sentiunt, propter singularem suam Anatomiam, quâ insensibilia corpora existunt. verum quia corpora nostra sensu prædita sunt, non ita horum fructuum venenum laterę potest, sed vbi separationis tempus aduenerit (quod exemplo Tartari & Aceti cognoscere potes) morbi subito prorumpuut, haud aliter quàm quandoq; ex Elemento quopiam vnico die Mineram prodire videmus, quæ vti se produnt, sic & morbi proueniunt. itaque hos iuxta illorum ortum artificiose distingues: si enim cognoscas tempus efflorescentiæ Mineræ alicuius, facile morbos ex ea oriri solitos prognosticabis, quæ efflorescentia quia ex separatione oritur, manifestum est, morbos quoq; ipsos ex separatiōne existere.

Prunella est ex Arsenico separato.

Anatomia Elementorum.

Nisi enim separatio in maiore mundo esset, nullum Metallum: in minori vero si non esset, nulla nec sanitas, nec morbus oriretur, sed omnium æquabilis, ac perpetua temperatura foret. Ex quo patet, quantam operam Medicus in separationis recta cognitione ponere debeat.

Separatio si non esset, nullus morbus, nec vllum Metallum foret.

Porrò nunc ostendendū superest, quomodo homo Elementū esse, ac quatuor Elementorum formas in se continere dicatur: ea enim de causa ipse quintum cœlum, ac quintum esse appellatur, nō quod hac vel illa complexione præditus sit: nam complexiones Elementum non constituunt, & proinde nec quintum cœlum. Mineralia vero quæ inde nascuntur, ea inquam sunt, quę Elementum constituūt. Atq; sic homo Elemētum dicitur, cuius Mineralia sunt, sanitas & ægritudo, quæ ex corpore ceu ex matrice producuntur: semen autē matricis illud est, ex quo omnia Mineralia existunt: sed de semine hîc tractare omitto, quòd ad Philosophiam quàm Medicinam pertineat rectius. Etsi autem non Aristotelis ac Artistarum lyra hîc cano, parum refert, natura mihi potior testis est, quæ vti hęc fiant, manifestè ostendit. verum exemplo sequenti diuisio manifestior euadet. Elementum aquę corpus suū in aqua habet,

Homo quintum cœlum dicitur.

Sanitas & Morbus sunt Mineralia hominis.

Aristotelis Lyra.

bet, ac ſua Mineralia ex ſe in aliud Elementum, terram videlicet producit. Similiter & terræ Elementum ſua Mineralia ex ſe in aëra protrudit. Atque ſic Elementum corporale ſua quoque Mineralia in alia educit Elementa, vt iam quæ ex Elemento aquæ prodeunt, conſiſtant in Phyſico Elemento corporeo: quæ vero in iſto, ea iam in lucem prodeant. Stante ergo eo quòd vlcera Mineralia ſint, ſciendum, quòd veluti in terra, quæ Mineralium corpus eſt, (materia rectius) hîc Aluminoſa, illic Vitriolata, alio loco Salia, nō nullo loco nihil produci apparet. Sic in humano corpore facta Elementorum ſeparatione, ſanitatem vel morbum fieri: corpus enim inſtar Elementi terræ eſt, ſuſcipiendis reliquorum trium Elementorum actionibus ſubiectum. Sumus itaq; vniuerſum nos humanum genus, vnum corpus morborum, in quod pro regionum varietate Mineralia variè diuiſa ſunt. Atqui vt in vno homine ſolo non conſiſtunt, ſed in varijs diuiſa, ſic ſciendum, tot diuiſiones eorum eſſe, quot venæ ſunt in hominibus. itaque prout in venam aliquam inciderit, eatenus ſanus, vel æger homo videbitur. De quibus omnibus vberius in Philoſophia de Generationibus naturalium diſſeruimus, quam conſules.

Omnes homines vnum corpus ſunt.

ENÆ·ORMR·ÆS·TI DE VLCERIBVS

LIBER III.

ANTEQVAM ad Morborum diuiſionem deſcendamus, docendi ratio poſtulare videtur, vt antiquorum de iſtis rebus ſcripta & placita producantur. Sciendum itaque, vlcera veteres Apoſtemata appellare ſolitos fuiſſe, magno ſane errore: nam ex illo deinde innumeri alij pullularunt, vt vère dicere iam poſſim, hanc primam omnium qui in Receptis illorum ſunt, errorum radicem eſſe. (Admonendus mihi lector es, vlcus hîc Paracelſo eſſe, quod alibi aperturam cutis, nouo apud Latinos Chyrurgos vocabulo appellat: etſi autem hîc vlcus ab apertura Germanis offner ſchaden diſtinguat: tamen cùm vlcus non raro hucusq; appellauerit, hanc continui ſolutionem nos quoque per totam hanc tertiam partē, vlceris, quàm aperturæ nomine vti maluimus, quod ſemel admonuiſſe ſufficiat.) Quapropter ſi iſtis nominibus confuſe forſan vſus fuero, ſcias cauſam in libro de ſuppuratione à nobis redditam eſſe. Nam alioquin apoſte-

Apoſtemata quid ſint veteribus.

Vlcus & apertura [redacted] differunt & non differūt.

apostemata sub vlceribus pertractare animus non est, ne forsan in eam difficultatem me quoque coniiciam, in qua omnes tum antiqui, tum recentiores inextricabiles hærent. Quinetiam sunt quę sub vlcera retulerunt antiqui, quæ nos sub Syronibus maluimus comprehendere: vicissim de nodis quædam habemus, quæ ad Apostemata ipsi referunt. Quamobrem etsi contingat, quandoque nomina veterum excidere, seu studio à me poni, memineris hac sola causa id fieri, quòd plerique vestrum illorum nominibus vti assueuerint: itaque ne in nominibus remora esset, cauere studui. Alioquin illa nomina non vsurpo, quòd ea tueri velim, vel defendi posse existimem, cùm non me fugiat, nomina ipsorum quandoque cum rebus conuenire, vt album cum nigro: namque ea perpetua sunt, cùm interim infinitis vicibus morbus mutetur. Adhæc ex varijs linguis, Arabica, Syriaca, Caldaica, Hebræa, &c. consarcinata, quarum hæc isto, illa alio nomine eundem morbum exprimit: cuius rei simile quiddam inter Germanos accidit, vbi eiusdem morbi nomina in locis etiam proximis inuicem varia existunt: vt interim taceam, Rusticos quandoque morbis nomina imponere, nulla similitudinis, causæ, vel curationis habita ratione. Quamobrem omnia peregrina nomina repudianda nobis duximus, & ea solum vsurpanda, quæ latina sunt, & vel ex curatione, vel causa, vel similitudine ad alium aliquem morbum extiterunt: nam reliqua quæ antiqua fuerunt, quia alia nunc morborum ratio est quàm olim, cur reseruari oportuerit non video: qui eorum Patronos agunt, ipsi viderint quomodo defendant. Sane, si Astronomi eam sibi meritò licentiam sumunt, vt pro libito signis cœlestibus nomina, ab hominibus & bestijs desumpta imponant, cùm tamen sola figuræ similitudine, non ratione formæ substantialis inuicem conueniant: quid prohibet in re medica morbis nomina affingere, iuxta suas cū Mineralibus, quę ex quatuor matricibus fiūt, similitudines? cū nō hîc formas seu corpora intelligā, sed saltem cognationē quam in operādo vident obseruare. Etenim in Microcosmo huiusmodi formas ac corpora nō rectè quis cōstituat, cū ipsorū tantū naturę & affectiones insint. Itaque Corrosiua Microcosmi Salibus, Vitriolatis, Aluminibus, Arsenicis, etc. similia nomina rectissimè obtinebūt.

Nominibus antiquorum cur vtatur.

Germanorū consuetudo.

Astronomorum licentia in fingendis nominibus.

¶ Sciendum itaque, primam morborum diuisionem ratione materiæ instituendam esse, dein ratione loci, post iuxta motus diuersitatem subdiuidendum. Hinc enim similitudinem morborum cum motu, ac natura exteriore cernere licebit. Alia enim vlcera vt ventus fiunt, & abeunt: item quemadmodum signa Firmamentū percurrunt, sic quædam mineralia totum corpus peruadunt: item veluti quidam fructus statis anni temporibus florent ac crescunt, sic non pauca vlcera certo tempore florent, sed hæc loci ferè ratione accidunt,

Diuisionum varietas.

Anatomia cur sit discenda.

accidunt, itaq; Anatomia sedulo Medicis perdiscenda est, vt motu illo durante, vbi vlcus futurum sit, præiudicare queant: ex anatomia enim Medicus discit morborum metas, semitam, motum, &c. vt in sua arte Nauta, tabellio, venator. Adhæc augmenta & declinationes morborum, tam frigidè ab antiquis distincta sunt, vt ex eorum scriptis te extricare nequeas: nam cæcum principium faciunt, statum & decrementum oculatum, hoc est, illud sola coniectura, hoc ipso sensu manifestari asserentes. Sed ad mineralium materiam progrediamus tandem, & ostendamus quomodo ea cum Mineralibus exterioribus consentiant. Si ergo dicam: hoc vlcus ex Realgare est, progrediendum vlterius erit, & quot eius species sint, indagandum. Et apparebit Realgaris exterioris quatuor species reperiri: nam terrestre Realgar spongia est, aqueum Arsenicus, aëreũ seu ex Chaos Tereniabin quarta, Igneum coniunctio Saturnina. his itaque quatuor Realgaria Microcosmi respondere necessarium erit, itaque species distinguere facile. Quę de Realgare dicta sunt, ad alias quoque Mineralium species transferre licet. Distinctio originis morborum in duobus capitibus constituta fuit: in materia nimirum, & in materię motu: prior iam explicata, posterior adhuc explicanda superest. Quamobrem obseruandum, morbos quandoq; fieri instar Venti, adeo vt vlcera quandoque centrum faciant in loco, in quo causa multò, quàm in radice debilior existit. causa huius rei est, quia morbus Elementi eius, in quo est, verbi gratia, ignis, motum ac materiam repræsentat: motum inuasione, materiam cõsistentia. Ex quo manifestũ euadit, cur quędam lustra in Microcosmo Nymphalem cursum (seu motum) aliquot tempora terrestrem, quidam Menses igneum, nonnulla minuta, ipsius Chaos obseruẽt: itaque in prædictionibus ac inquisitionibus morborum, non iuxta vnum aliquod Elementum, sed iuxta omnia quatuor pronunciandum esse constat, siue de præsentibus, siue de futuris sentẽtiam feras: etenim motus ac impreßiones in multiplici sunt differentia, quemadmodum & coniunctiones: sed quò & ante dicta, & pòst dicenda de separatione rectius intelligas, Exemplum adducemus. Ferrum inspiciamus, quo pacto diuturnitate temporis, Elementa rubiginem ex illo extrahant, quæ post separationem manifestè se prodat: causa huius est, Motus quo ex non ente ens factum est: similiter, inquã, in humano corpore, si talis motus ingruat, accidens quoddam superuenit, à quo corpus exceditur (vt à rubigine ferrũ) veluti in Noli me tangere, accidere videmus. Iterũ aquam intueamur, quæ perpetuò ipsa decurrit, corpore aquæ persistente, ac veluti fluxus ille crescit, ac decrescit: eadẽ ratione illud Elementum in Microcosmo, moueri, augeri, minui, &c. putandũ est. Sic & Chaos varie alterari videmus, varieq; agere: iam labia findit, iam cutim, vt in leoninis,

Realgaris quatuor species.

Nymphalis cursus.

Noli me tangere.

Chaos varie alteratur.

in leoninis,&c. huic itaque exteriori actioni, interioris ac sibi correspondentis actio similis apparet. Atque quemadmodum terra aëris iniurijs, pluuiæ, niui, pruinæ, &c. subiecta est: sic humanum corpus sui quoque Liquoris actiones suscipere cogitur. Ista exempla abunde ostendere causas, ac originem, loca & principia vlcerum mihi persuasum habeo. proinde Medicum decet, ex quatuor Philosophijs, & natura Microcosmi expertum loqui, vt vbi ad curationē ventum fuerit, proprietates matricum perspectas habeat. Sequitur ergo iam tandem vlcerum diuisio, non ab Elementis, sed à materierum proprietate desumpta. Sunt itaque Materiæ tres in vniuersum, Materia scilicet Salis, Materia Realgaris, & Materia Kakimiæ: hæ inquam omnes omnium vlcerum subiectæ materies sunt, quæ & alias iam subdiuisiones sortiuntur. nam Sales sunt tres, Alumen, Vitreolum, Sal. Realg: duo, Arsenicum & Auripigmentum. Kakimiæ itidem tres species habentur, Marchasita, Thalcum, & Kakimia, harum specierum deinceps aliæ habentur magis speciales, verbi causa, sub Vitriolo sunt Cuperosum viride: album, sub Alumine, Rochum, crudum, plumosum, entali, &c. Sales itidem varij sunt, vt Sal gemmæ, Petræ, Nitri, Alkali, quemadmodum & Arsenicum aliud Rubrum est, aliud album, flauum, &c. Thalci species sunt Aureum, Argenteum: Marchasitæ, Aurea, Argentea, Mineralis, Granatosa, &c. Ad hæc species istas, tam multipliciter inuicem complicari contingit, atque pro loci ac regionis varietate alterari. Itaque pro istius diuisionis trimembris ratione, iam deinceps tres libri sequuntur, causas signa, & curationem singulorum vlcerū continentes, in quibus ostendemus quoque rationem, quamobrem alia Mineralia Metallica, alia Diaphona appareant. ista enim explicatio ad cognitionem causarum vlcerum, non mediocre adiumentum præstabit. Etsi autem vlcerum diuisionem, iuxta doloris rationem instituere potuissemus, vt alia dolorosa, alia dolore carentia constitueremus: tamen quia Corrosiuorum natura, operatio, motus, &c. ferè diathesin ad mortem obtinent, imperfecta fore videbatur huiusmodi diuisio. Notandū præterea de Corrosiuis hoc est, ea ex quibusdam simplicibus fieri, quæ sua natura aliâs non rodunt, vt Alkali: causa est, quod cùm omnia in tribus primis constituta sint, nequeant tamen absque ipsius simplicis destructione separari: nam in separatione, virtus Mercurij, Sulphuris, Salis euanescit, ac retrò in primam Materiam abit, vti extra Microcosmum videtis, Mercurium in fuliginem, Sulphur in oleitatem, Salem in Alkali transmutari. nam Oleum, Fuligo & Alkali, à tribus primis differunt: materiam enim primā, in vltimā materiam, sine medio non transire manifestū est. Quamobrē nō tam primā quàm vltimā materiam contēplari medico incumbit, quod ex exemplo patere persuasum habeo.

Diuisio vlcerum à Materia.

Salis species.

Kakimiæ species.

Thalci species.

Mercurius vt in primam Materiam abeat.

Vbi itaque prima Materia trium primorum in vltimam eorundem materiam in Microcosmo abiturire cœperit, fiet hoc iuxta naturam Elementorum, hoc est, Alkali corporis ceu terra, Alkali liquoris instar aquæ, Alkali Chaos instar Tereniabin, & Alcali ignis velut grando: nam omne corpus, quod ex materia prima fit, in vltimam abire tandem cogitur. Itaq; vltima Magna materia, principium suum habet in fine augmenti primæ materiæ. proinde si corpus Microcosmi in suam materiam transeat, tum vlcera fiunt ex tribus primis Salibus, qui tribus primis insunt, quæ quidẽ virtus diathesis dicitur: sic si liquor Microcosmi alteretur, suum Alcali facit, Chaos & ignis itidem suum. nam veluti Æthna terram in Alcali reducit, Elementum suum Diaphanon incinerat: Chaos suam Mannam: ignis suum Crystallum in calcem redigit: sic de inuisibilibus istis finalibus operationibus iudicandum quoq; est. Hucusq; proposita diuisio vlcerum, quę in Mineralibus Corrosiuis magnam quoque differentiam inesse innuit: nam Saccharum dulce est, Acetosa acerba, Gentiana amara, Piper acre, Vitriolũ rodens, &c. illa tamen omnia Sales sunt, ob id corrodendi facultate prędita. Veruntamen hęc posterior diuisio, vt in Theoria, propter distinctiones necessaria est: sic in praxi non vsq; adeo singularẽ vsum habet. Cæterum obseruare quoq; conuenit, non pauca vlcera in desuetudinem venire, alijs insuper nouis ac superiori ętati incognitis superuenientibus: cuius rei ratio, etsi ab elementis nulla adferri potest, sufficit tamen Microcosmi sensus & experientia, qui in generationibus omnes reliquas coniunctionibus suis longo interuallo superat: nam vegetabilia ac sensu carẽtia corpora impossibile est, tantas vires continere, quantas Microcosmus obtinet. Etenim vt de morbis recens ortis ac exoletis dicamus, sciendum Microcosmi virtutes aliorum corporum efficaciam longè anteire: nam Elementa duo (vt exemplo res clarior fiat) extra Microcosmum coniungi, nedum generare simul impossibile est: nam singula per se seorsim manent, ac seminum suorum diatheses seruant. at non perinde in Microcosmo res habet: nam is non solus, sed alio accedente generat. Ex hac autem coniunctione, duo elementa in suo procreato vnum elementum producunt. hæ ergo, ac huiusmodi aliæ mixtiones nouorum morborum causæ euadunt. Nam contradictione hoc omnino vacat, ex duorum coniuncta operatione, procreari tertium ac nouum aliquod. Etsi non inficior quosdam morbos Elementis implantatos esse: sed illud nil attinet, istam de causis morborum ex coniunctionibus tractationem. Ista quæ diximus magnam ad intelligendum diligentiam requirunt: sunt enim abstrusiora.

Vltima magna materia.

Microcosmi excellentes virtutes.

Morbi aliqui elementis sunt implantati.

Atqui iam tandem quid Sal sit, Realgar, vel Kakimia explicare tempestiuum fuerit. Sunt itaq; Realgar & Kakimia, sales quoque

& Salium

& Salium nomine veniunt: etenim quòd paulo aliter superius ea distinximus, illud porpter curationem fieri oportuit. In summa, quæcunque in vlceribus, ac carnis erosionibus, causæ vim obtinent, omnia Sales vocantur. Sic salium quoque nomine appellantur iam dictorum species, vt Sal petræ, gemmæ, &c. Arsenicum, Marchasita. Verum omnes ab inuicem ferè differunt, ratione accidentium: nam quod formam Arsenici refert, Sal Saturni vel metallorum est: quod acido gustu præualet, Aluminosum dicitur. Sic Marchasita, Sal Sulphuris nuncupatur &c. Atque sic de reliquorum dignotione Iliadus docet. Denique notandum ex tribus primis quoque singulos sales produci: est enim Sal Mercurij alius à Sale Sulphuris, hic rursus alius à Sale Salis corporalis, ex quibus singulis singulæ quoque vlcerum species existunt. Istam prolixam theoriam, non semper opus est in Praxi obseruare: sufficit quandoque ad solam vim corrodentē, qualis qualis ea sit, respexisse. Cęterū si cui forsan nomina Realgaris, Thalci, Kakimię, &c. negotiū facessant, vel odiosa fuerint, is hoc suæ inertię, non nostræ obscuritati tribuet.

Arsenicum & Marcasita sunt Sales.

Sales trium primorum diuersi.

Quæ præterea ad Medicinam vlcerum pertinent, sequentibus libris accuratè describentur.

EMEORMR·ÆS EISDE VLCERIBVS

LIBER IIII.

IAM porrò de operationibus Salium differere necessitas postulat. septem modi operationis ac dolorum in illis obseruati in vniuersum sunt, iuxta nimirum saporum diuersitatem: etenim doloris ac saporis specierum numerus vnus idemque est: itaque ab amaro & acerbo diuersi dolores, ab acido & acri itidem dissimiles fiunt. atqui quemadmodum sapores linguæ aduersantur, sic & reliquæ carni: etsi enim reliqua caro gustu non vt lingua prædita est, atamen dolorū perinde ac illa differentias dijudicat. Intelligendū proinde est, Morbos sub Sale acido (ceu Alumen est) comprehensos, quales sunt Syreon, Fistula, Estiomenos, Polypus, &c. astrictorum quendam dolorem repræsentare. Quæ vero mala à Salibus acribus fiunt, vt sunt Ignis Persicus, Prunus, Cancer, Anthrax, &c. aquis fortibus ac Mercurialibus ęquiparātur. Vicissim quę ex vrētibus Salibus existunt vlcera, velut Formicæ, Esseræ, malum S. Ioannis, S. Quirini, &c. dolorem faciunt, qualis à Cantharidibus, &

Dolorum septem species.

Dolores ad gustuum seu saporum differentias accommodantur.

Sales acres.

Sales vrentes.

Vrtica excitantur. contra vlcera Rodentia, perinde ac Arona, & Zingib: doloris speciem efficiunt. Vlcera dein putrida, & perpetuo manantia, quia à Sale amarisſ: fiunt, sub gustum Colocyntides & amarillæ referuntur. Quæ vero sub Salibus corrodentibus cõtinentur vlcera, Erisipelas scilicet, Cancrena, Cambucca (ex parte) Lupus, vlcera cum magno tumore & adustione, &c. Realgaris & Colchotaris instar dolorem inferunt. Denique si quæ sunt vlcera quæ ex dulci Sale fiunt, vt sunt Scrophulæ, Fistulæ, vlcera ex Scyrrhis, &c. facta, tum dolore carentia, Liquiritiæ ac Polypodij saporibus comparantur. Dolorum hasce species sic dijudicabis, qualem scilicet dolorem res illa, si in vlcus conijciatur, fecerit: eiusmodi dolor à re illa nomen accipit. verbi causa, Liquiritia quia sapore nullo molesta est, sic vlcera quoque dolore carentia sub eam referuntur, ac ab eadem nomen accipiunt: è contra Corrosiua vehementiora vti crura integra depascuntur, sic à Salibus corrodentibus nomina sua meruerunt, in omnibus scilicet similitudine obseruata.

Sales dulces dolorem non faciunt.

Notandum præterea est varias ipsorum in vlcerum effectione operationes existere, quemadmodum & coloris, formæ, ac proprietatum ratione magnam quoq; differentiam animaduertimus: nam colorem & formam omnino à Salibus effici putandum est: nam vbi Sal non est, color nullus esse potest, quod in colorum ac tincturarũ extractione manifestissimè patet. Etenim perinde ac à Sale, color, herbarum, lapidum, aliorumq; corporum differentias sortitur, sic in homine siue sano, siue ægro, à Sale prædominante colorem causari necessarium est. Quamuis autem nonnunquam ex putredine coloris alteratio accidere videtur, tamen illic non de vlceribus ac morbis, sed de sola putredine contentio est, quod ex fœtore testatum euadit: nam vbicunque fœtor est, ibi & putredo, vt in stercore: ipsum enim vbi à calore intestinorum putrificatum est fœtorem ac colorem contrahit, quę antea dum in ventriculo adhuc esset, omnino caruerat: atq; veluti homines, inter se varijs modis differunt, sic fœtor & color diuersisſ: euadunt. Formæ autem quod ex natura Salis prædominantis variæ sint, Crystallus, Citriuolus, Saphirus, Granatus, &c. varijs & abinuicem differentibus formis prædici ostendunt: sicuti & Alumen, Vitreolum Sal: &c. humida, sicca, granulosa, &c. formis, à Sale donantur. Exemplo horum in corpore, vlcera alia longa, lata, rotunda, angulosa, &c. euadunt, formam disponente Sale prædominante. Sed formarum nõ adeo necessaria descriptio est, cùm doloris species peccantem materiam satis superq; demonstret. Adhæc Salis natura incorruptibilis est, simili ratione, ac in Elementis apparet, ex quibus quæ prodeunt omnia ab inuicem differunt, adeo vt in Elemento terræ non

Forma vlcerum à Sale ortum ducit.

Color à Sale est.

liceat ostendere duas plantas, omni ex parte inuicem æquales, in Elemento aquæ nunquam duos lapides omnino similes inuenias, &c. Omnia namque suam proprietatem à Sale suo sibi implantatam retinent, vt in externis, sic etiam in homine.

Optarem sane, vt ex Pseudomedicorum aliquo liceret mihi colorum ac formarum causas audire. Si Melancholia est, si Phlegma est id, vnde color est, ostende quæso colorum causas in generatione Metallorum, arborum, herbarum ac similium: color enim in homine, & alijs quibusuis corporibus ab vna communi causa efficitur. Vnde humores prodierunt, vt formam, colorem, proprietatem, &c. tribuant? ex prima certe materia ista prodeunt, & ex vltima materia mores: quomodo ergo proprietates ex posteriori describentur, cùm posteriora ex prioribus dependeant? namque omnis vltima materia ex prima operatur. Exempli causa: vinum sui generati vltima materia est, cuius prima materia, Sulphur, Sal & Mercurius sunt. Ex quo sequitur, Ebrietatem faciendi vim, non vino sed Sali Mercuriali adscribendam esse, qui & Lupulo eandem facultatem communicat. Item Aqua quod humectat, certe Sali Resoluto hoc acceptum fert. Itaque tam inconuenienter Vino & Aquæ, sine tribus primis quis ista tribuat, quàm inconcinnè vos vlcerum radices humoribus adscribitis. Atque si omnino humores constituendos vrgeatis, sequeretur certe tot humores constituendos esse, quod sunt morborum species: siquidem pro confesso habetur, quemuis morbum ex suo singulari semine prodire, vno eodemque hoc argumento concidit quoque dogma illud vestrum, quo Chyrurgicales morbos instar aliorum morborum, ex iisdem internis causis deducitis: verum errorem istum alijs scriptis libellis nos refutauimus, ad quos lectorem ablegamus. *Humores innumeri statuendi.*

Cæterum accidit non raro Sales inuicem diuersimode misceri, ex quo dein formæ, colores, dolorum species, omnia scilicet mirabiliter permiscentur. itaque in causarum distinctionem sedulo tunc Medico intendendum erit, maximopere autem conducit doloris speciem animaduertere. Etenim vbi dolores punctorij accidunt, quibus ægri se ceu cultro secarentur, vel pungerentur, affici dicunt, certissimum argumentum habebis permixtorum Salium: dum enim inuicem permiscentur, in se mutuo agunt etiam, ac furere incipiunt, ex quo furore ebullitio, ex hac dolor ille punctorius existit. Hinc ergo illa vlcerum inæqualitas, qua iam in profundum, iam in latum serpunt, nec vllam certam vlceris speciem referunt, oritur: pugnantia enim illa nullam certam admittit generationem. Etenim perinde ac Mineralium, sic & vlcerum magna varietas existit: quod si omnia Mineralia in idem centrum concurrere contingat, necesse est cuiuslibet speciei proprietates in forma, dolore, co- *Punctorij dolores Sales per mixtos arguunt.*

lore,&c. cum congenitis ſibi tumore,calore, ariditate,humiditate, &c.vnà apparere. Itaq; deteſtandus error eſt,quo tam grauis morbus ex Sale ortus, ſub putidos humores refertur: quos tamen ad eum finem peruenire impoſsibile eſt, ad quem illi eos cogere conantur. Siquidem corporis regiones ante omnia partiri oportet, ex qua partitione deinceps manifeſtum euadit,qui nam Sales Corroſiui in quauis regione generari ac conſiſtere queant. namq; veluti orbis regiones aliæ,alios fructus producunt, ſic & corporis partes aliæ alijs abundant. Atquè quot in mundo Salium differèntiæ notãtur, tot quoque in Microcoſmo oſtẽdere licet. itaq; formam vlcerum, humorum differentijs plane non reſpondere credendum eſt. Præterea ſciendum, vlcera non eſſe Emunctoria ſtatuenda, ſeu loca quædam appellanda, per quę corpus exoneretur. Nam non aliter hic ſe res habet, ac ſi corrodente medicamento os ſanũ excaues ac erodas, in quo, donec corrodens virtus operatur, omnis curatio inutilis eſt. Iã porro de foraminib. ſeu vlceribus aluminoſis, quorũ in profundũ ſerpere propriũ eſt, dicere cõuenit. Horum ergo radices in generibus Aluminum figuntur. atq; velut Aluminum variæ ſpecies ſunt, ſic & horum vlcerum magna varietas exiſtit. Namq; ſi Alumen à ſuo corpore ſeparetur, iam ſtatim corrodentem facultatem aſciſcit, qua (iuxta Salium corrodentium naturam) carnem ſubiacentem depaſcitur. Separatio hęc quomodo fiat, ſic intelligẽdum eſt, cum nil tam noxium ſit, quod non ſuum quoque ſingularem vſum obtineat. veluti Araneum videmus, præter ſuam venenoſitatem, mirificam quandam vim ad omnes Febres chronicas percurandas obtinere.. ſimiliter Creticum vinum, (ſaluberrimus alias potus) ſumme corrodens acetum, quod nil niſi Alumen eſt, in ſe continet, &c. Cum inquam ſic à natura comparatum ſit, ſciendũ eſt, ſemper ad Arcani conſtitutionem bonum æquè ac malum requiri: tam enim venenum quàm antidotus, tam dulce quàm auſterum corpori ineſt: nam corpori colores omnes, omneſq; ſapores ineſſe demonſtratum eſt. Etenim quemadmodum Saturno tres colores inſunt, flauus, albus, ruber: in Marte itidem tres, purpureus, ruber & niger, neque tamen Saturnus vel Mars color eſt, Sic de Salium coloribus per ſeparationem iudicandum eſt. atq; veluti rubedo [redacted], flauẽdo, flauõ colore tingit, virtute ſcilicet ſeparationis: eodem modo Alumen, vt Alumen, Sal, vt Sal hîc in Vlceribus agit. Quod ſi admirari ſubeat, quomodo ſic inuiſibiles Sal, Alumen, &c. in corpore ſubſiſtere queant, ſtatim ad acetum recurres: illud enim dubium tibi ſoluet. Quis enim in vino incorrupto acetum ineſſe ſenſu iudicauit vnquàm? attamen quis ineſſe dubitauit quoq;? Similiter in Venere Calchantum ineſt, imò ipſa Calchantum eſt, atq; ſeparatione in Chalchantum reducitur, nemo tamen

Vlcera non ſunt emunctoria.

Separatio vt fiat.

Maluaticum vinum acetũ acerrimum habet.

men

men Venerem Vitriolum esse rectè dixerit. Quamobrem sic de separatione iudicandum est, eam formæ esse non speciei, quin & illa alia separatio, Veneris, qua Venus in Sal, (quod Vitriolo multò vehementius rodit) conuertitur, non speciei, sed formę quoque est, & dicitur. Sed separationem iam tandem missam faciamus. In cum itaque (quem diximus) modum separatione facta, constat pro natura separationis corrosionē diuersam esse, aliudq́ dolorem, aliud vlcus (seu foramen) dici. Itaque Aluminis à viridi æris, ipsius crudi, ac vsti differentias consideres velim: perinde enim ac in his vlcerum differentiæ se habent, Veruntamen hoc omnibus commune existit, vt in profundum serpant. Quod si malignitate sua Saturnina vlcera superare videantur, iam certo statuendum est, symplocin quandam variarū causarum subesse, à qua non raro Lupū, Esthiomenum, Fistula, Scrofulas, aliaq́ huius farinę vlcera exorta esse animaduertimus.

Separatio non est speciei sed formæ.

Sales porro qui transmutationē à corporibus aliorū mineralium suscipiunt, similem ferè ac prędicti dignotionis rationēm habent, verbi causa: Sales qui à corporibus Metallicis extrahuntur, magnam cum Alcali cognationem habent. Sic in ægritudinibus quibusdam in quibus sola Planetarum loca obsidentur, vt in Noli me tãgere, in Ærugine &c. prima causa Sal est: at talis Sal, qui Martis naturam sequatur. Atqui quemadmodum ex Marte tres vel quatuor Salis species extrahi arte possunt: sic plures vna tentiginis (puto ferruginis legendum esse) species occurrere constat. In hoc itaq́ vlcerum genere curando (si quidem vulgata curandi ratio non sufficit) sedulo loca Planetarum in homine, tum ægritudines quæ illis in locis fieri possunt distinguere medicus debebit. Nos propter sequētes curationū canones breuiter loca & ęgritudines planetarū distinguemus, Mars faciē occupat, Sol vmbilicū eiusq́ circūiacentes regiones, Luna spinā dorsi, Venus gēitalia ac in mulieribus vterū, Iupiter occiput ac posteriora cranij, Mercurius interiora viscera, Saturnus vero artus. Pręter vmbilicū autē, obseruādum Solē quoq́ suo imperio cōplecti collū, pectus, hypochondria, & quidquid inter inguina & clauiculas continetur. Lunā verò pręter spinā costas quoq́ scapulas & lumbos obtinere. Martem autē cum facie omnes reliquas partes carnosas faciei respondentes: vt sunt manus interiora, plantæ pedum &c. vna cum vulua muliebri sibi vsurpare. Saturno insuper tribuuntur etiam, canales omnes, ligamenta, nerui, medulla, iuncturę, occiput, nucha, cranium, frons ac oculorum cauitates cum superiore nasi parte. Venus tamen præter pudenda Oseum & quę generationi subseruiunt membra nil admodum singulare habet. Mercurio denique sine exceptione interiora omnia subseruiunt, Lingua gingiuis ac paucis alijs, quę Marti tribuuntur,

Plantarum regione in homine distinguuntur.

Solis regio.

Lunæ regio.

Martis regio.

Saturni regio.

Veneris regio.

Mercurij regio.

exceptis: quamobrem autem Mars interiora quædam sibi vsurpet, suis locis in curationibus non indictum nobis abibit. Iam enumerata partitio maiorem in praxi, quàm in theoria vsum habet. Itaq; si cui ex arte opus medicum facienti (iuxta scilicet superiorem Salium simplicium partitionem) res successu careat, certò statuendum esse, à Sale transmutato, qui à corpore Metallico separatus, certum locum occupauerit, malum originem duxisse. Sic hæmorrhoides, sic Saphenam, sic Saluatellam, &c. alijs quàm suis locis vlcera causare obseruatum est: imò sanguis quandoq;, ac Liquor carnis (corpus Metalli non soluens) alius apparet, quàm esse debebat. itaque ista distinctio non floccipendēda à quoquam est: nam sanguis, medulla, Sinouia, cæteriq; Liquores respectu Metallorum diuersa ratione, causæ sunt. Etenim Morphea quandoque naturam Metallicam referre videtur, cùm tamen reuera eiusmodi non sit. Verum praua tentigo plane Martialis sanguinis est. Non raro Hydrops in vlcus mutatur, atque sic curationem suscipit, non sine opinione cōcurrentis virtutis Metallicæ. Adhæc Ictericiam sæpius vidimus virtute Mercurij sępissimè per poros cutis expulsam in scabiem & pruritum abijsse, cuius rei causam quoque rectissimè ad Metallicā vim Mercurij retulimus. Atque sic in pluribus vlceribus Physica curatio cum Chyrurgica coniungenda erit, maximè vbi morbus Physicus in Chyrurgicum transmutatus fuerit. itaq; Medicus primum Physicum morbum, pòst Chyrurgicum expellere tentabit, semper Sales transmutatos in Remediorum delectu, ac compositione præ oculis habens: etenim in hoc maximè curandi ratio differt, quòd aliam methodum curandi Alkalia, ac Sales Metallorum requirant, veluti sequentibus libellis manifestum euadet.

Morphea metallica.

Ictericia Mercuriales.

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS

LIBER V.

VT causas sanationis vlcerum cognoscamus, sciendum ante omnia est, corpori nostro Balsamū inesse, cuius virtute ipsum à putredine tutum existat. Balsamum illud singulare omnibus corporis partibus inest: aliud namq; in sanguine, aliud in medulla, aliud in arterijs, ossibus, &c. ostendere licet. Balsamo hoc integro & incorrupto permanente, impossibile est cutis apertionem fieri: at vbi per

Balsami officium in homine.

per Salium separationem (veluti iam ante monuimus) ipsum corrumpi contigerit, iam corrosionis principia iacta sunt. Itaque in curatione hoc vnice, vt id quod de Balsamo corruptione absumptũ est, restituamus, studendum erit: hæc namq; totius curationis summa existit. Balsamum per quod iacturam illam resarcimus, quia nostro corpore insufficiens inest, ex alijs Elementatis corporibus extrahere necesse habemus, illud inquàm Balsamum in exterioribus Elementis reperitur, estq; id, à quo & reliqua generata se à putredine tuentur. Quamobrem rectè quis Mummiam exterioris Elemẽtorum corporis, (id est, suorum fructuum) ipsum appellauerit. itaque vbi Balsamum Microcosmi ad curanda sua vlcera non suffecerit, ad Balsama corporum Elementarium recurrendum erit, quæ in radicalibus quorumcunq; nascentiũ, Matricibus congenita inueniuntur: omne namq; vita præditum corpus, ex Balsamo hoc, vitale est. Quocirca in Balsami extractione primum hoc spectandum erit, quantum scilicet eius in subiecto corpore insit: etenim non corpus, non forma, sed vnicum Balsamum in corpore delitescens, ex quo ipsum viuit, inquirere animus est.

Mummia Elementorum est Balsamus.

Extractio horum Balsamorum ferè separatione absoluitur, nimirum dum Arcanum à corpore, quod ipso Balsamo sustentabatur, aufertur. Sciendum autem, Balsamum Elementare nil aliud esse, quàm quod in tribus primis Liquorem Mercurialem appellare solemus, ex quo consequitur, omnem curationis vim in Mercurio inesse, Mercurius huiusmodi manifestissime in Thereniabin, & Nostoch apparere solet, tum in Mineralibus aquæ, fructibus terrę, atque in astris. Hinc ratio elucescit quoque, quamobrem tantam vim ad vlcera percuranda Antimonium contineat, nimirum quia Liquore Mercuriali magis, quàm reliquæ Marcasitarum species abundat. Hinc itidem Auri vis curatoria spectatur: etenim nullum corpus ex aquę Elemento productum copiosiorem, ac subtiliorem Liquorem Mercurialem obtinuit. Sic ex terræ nascentibus nõ est secretius remedium, Liquore Mercuriali Realgaris Cheirini, atque similiter de Chao ac Firmamento, pro ratione suarum operationum iudicandum erit. Ad cognitionem autem cuiusuis Liquoris Mercurialis, scire oportet, metalla in huiusmodi quandam materiam transmutari, vt Ferrum in Crocum Martis, Venus in florẽ æris, Stannum in spiritum Iouis, &c. atqui isthæc veri Liquores nõ sunt, sed accuratiore iuxta suos canones separatione opus est, qua ad vlcera quæuis persananda ea apta reddas. Balsamorum variæ formæ, ac descriptiones iuxta classes Mineralium quatuor Elemẽtorum, apud antiquos extant: alij sub Emplastri, alij sub pulueris, alij sub olei aquę & impressionis, &c. forma describere solent. Verũ illas ego descriptiones vt ineptas, artificio omni carentes, & naturę plane

Extractiũ Balsami.

Liquor Mercurialis.

Metallorum mutationes.

plane repugnantes,atque vnica diæta(seu vt vocant regimine)obsignatas(quæ tamen naturæ hostis verè est,& dicitur) omnino reijciendas putaui.quid enim opus est tanta confusione,& ægrum & lectorem spe sua fallere? cùm vnius Balsami vsus,id quod separatū est,perfectè expurget ac remoueat, ac corpus accessione noui Balsami,in pristinam dispositionem reducat. Quę commemorata sunt hactenus omnia, quomodo præparare ,ordinare, applicare,&c.cōueniat,tum addiscemus, vbi Generata omnia, qua Balsami specie ornata ac dotata sint,cognouerimus,ac separandi modum genuinū tenuerimus, veluti consequentibus exemplis abunde manifestum euadet.

Balsami Solis extractio.

Itaque Balsamum Solis extracturus,ipsum absq; spiritu Salis,Realgare,& similibus in puluerem, oleum vel aquam transmutabis,id est, vt ex natura Metallica in corpus Resinæ, seu Mirobalano simile conuertatur curabis. Eadem plane ratióne aliorum Metallorum corpora tractanda erunt.Etenim sine hac transmutatione,id est,ex sua natura in naturam mediam,inter primam & vltimam Materiam reductione, impossibile est aliquod Minerale perfectam operationem, suæ naturæ conuenientem, perficere: etsi enim quandoque ad speciem actionem suam perfecisse videantur, tamen non ex veris causis ac fundamentis ea progreditur. Quia enim omne generatum ad suam prædestinationem pergit, necesse erit Medicum illud ipsum, ex sua prædestinatione in ARCANVM deducere.

Prædestinata in Arcana sunt reducenda.

Quamobrem Aurum per Crudum Thereniabin in succum quendam reducitur absq; omni destillatione,etenim per destillationem Sal exaltatur, qui in Auro neutiquam prædominari debet, vel in puluerem, &c. sic vt Metallicam essentiam amittat, nec in primam vel vltimam Materiam conuertatur, sed in vtrarumq; medio consistat,in hunc modū. Recipe Solis foliati ℈ iiij. Alcool vini de Pino,de Melissa,ana ℥ ij. digerantur ad spacium vnius mensis,pòst Butyrum abstrahatur, ac per mensem digestum, tepore balnei destilletur,& prodibit Balsamum Solis,etiam vlceribus grauiores morbos persanans.

Quòd si forsan præcium remedij nimium accusent aliqui,eos nil moror: etenim fucū,si ita velint, minoris facere possunt.verum vbi ægritudo ac necessitas postularint, neminem laborum, ac sumptuum pigeat,pœniteátue,quo ægro (qui absq; Balsamo sanitatem consequi non potest)certum ac indubitatum auxilium præstare posit: maximè cùm æque magni sumptus quandoque pro Albo cocto, Oxycroceo, & similibus inutiliter expendantur.

Balsamus ferri vt fiat.

Simili ratione ex ferro balsamū extrahemus,ipsum cū aceto destillato reuerberantes in crocum, & ab illo croco octies vel nouies Salem Armoniacū abstrahentes, donec in oleum abeat, quod dulce efficiemus arte. Vsus balsami Solis & Martis eiusmodi est, vt illud sin-

lud singulis septimanis ter, hoc post duodecimam subinde horam vlceri imponatur. In cupro deinceps eiusmodi quoque balsamum reperitur, si ipsum in vitriolum, hoc in aquam, huius colcothar in oleum rubicundum reducatur, ambo hæ miram in quibusuis difficilioribus morbis Cancro, Lupo, Fistula, (in quibns pro speciei proprietate nil reliqua proficiunt remedia &c) percurandis efficaciam præstant.

Plumbi quoque spiritus ex cinere eius per acetum destillatum extractus, ac in oleosam dulcedinem reductus, non in vlceribus solum, sed & in vulneribus & apostematibus mirifice conducit. Similiter ex Argento viuo oleum extractum, Balsamo auri viribus plane respondet. Adhęc coagulatum à colchotar, & cum aqua Parthenionis adhibitum, reliquorum mineralium Balsama longo spacio superat: Quinetiam ipso in florem vel Crocum conuerso in horum vlcerum curatione non infeliciter vteris. Sanè si pseudomedici qui scientiam Metallicæ artis sibi solis ascribunt, ista penitus introspicerent, intelligerent forsan maius in fabrorum officina quam Francofordianis Myropolijs, commodum (ad curandum) inesse. verum compatriotæ, affines, veteres Pharmacopœorum consodales, ac amici sunt, nec facile amicitiam hanc sibi relinquendam putant, cùm tamen fusoria fornax tinnitu mortarij longè pręstaret.

Balsamus Mercurij.

Crocus ac flos Mercurij.

Superioribus remedijs viliora non sunt, quæ ex Realgaridibus præparantur: nam Arsenici ea virtus est, vt omne vlcus qualecunque illud tandem sit, percurare solum posit, verum acrimoniam veneni sui prius auferre oportet in hunc modum: nimirum vt per Salem vrinæ fixetur, tum enim vltro in Oleum resoluetur, ea qua diximus virtute prædicum. Antimonium quoque aqua Vitrioli in pultem coctum, ac per Salem armoniacum purificatum: crassum, ac purpureum, seu fuscum liquorem fundit, superiori viribus parē. Ne mireris huiusmodi simplicibus vlcera persanari, vt quæ virtutes suas ab ipsamet natura compositas acceperint, nam Auro supra lx. virtutes, Cupro xx. Realgari xxx. &c. natura concesit, vt iam meritisimo iure Pharmacariorum inutilia Remedia, à Medicis stupidissimis composita, repudianda duxerim: nam & naturam ipsammet Compositorem esse ignorantes, naturæ defectus resarcire conati sunt, & ex suis, thecis arculis, & pyxidibus, ea depromere voluerunt, quæ natura in suis Arcanis recondiderat.

Oleum Arsenici.

Antimonij oleum.

Simili modo Sales in vlceribus vsurpati, curatoriā facultatē sibi inesse ostendūt. Itaque si Alumini corrosiuū dēatur, & absque stipticitatis corruptione (non tamē per calcinationē) in liquorē reducantur Vitriolum non in liquorem, sed in oleum transmutetur, Salis viriditas reiectis reliquis extrahatur, eam quàm diximus virtutem illis vsus testabitur, qui regimini Thermarum omni ex parte respondet,

Aluminum stipticitas quid faciat.

det,

det,nam & Thermæ ex huiusmodi Salibus separatis primum extiterunt:hinc per virtutes hasce aquæ frigidæ incalescunt,ac ad curanda vlcera efficacissimæ euadunt. latet enim hîc causa ob quam Thermæ calidæ sentiuntur.

Modus extractionis Balsamorum,ex generatis Elementi aquę, Metallis scilicet,reliquisue mineralibus Antimonio,Granatis,&c. ad generata Elementi terræ, commode quoque adoptari poterit. nam Liquor Mercurialis hic ęquè,ac in Auro,serpentinam ac Cōsolidam facit producitq́ .Atque quemadmodum Celsius Balsamo suo,reliqua in suo genere (ceu & Aurum in suo) superat,sic iuxta Celsij naturam omnia transmutare opus erit,consolidam scilicet serpentinam,&c. Etsi autem Celsius extra separationem,quoq́ vlcera persanare solet,nihili tamen ea est ratione suæ latentis naturæ.cum in desperatis vlceribus eius vsus certissimus, ac indubitatus plane sit,at non perinde in mediocribus. Quamobrem necesse quoq́ habebimus hîc ex prędestinatione in Arcana naturas cogere. in Arcanis enim herbæ exaltantur. Modus transmutationis sic ferè habet,vt sepius per calidā reiterentur aqua ac perfundātur,donec liquor à fæcibus separari se patiatur, tum enim exsiccari ac sub pulueris forma reseruare vtilius fuerit. Atque hîc generalis modus est, quo omnes serpentinæ ac consolidæ, quæ sub forma Herbæ sunt, in suam potentiam reducuntur. Modus in radicibus ac seminibus consimilis plane est, nisi quod prius ad tempus ea digerere oportet.

Herbæ in Arcanis exaltantur.

Ex lignis autem sic extrahes, ligna in suum Alcali reducito, cuius Sulphur asseruato,latet enim in eo Mercurialis Liquor, quē separare impossibile est.Itaque obseruandum quantum Balsami in huiusmodi consolidis insit,ne pro Mercuriali alium forsan Liquorem asseruetis:verbi causa,si quis Buxum pro Botin accipiat,hoc ei eueniet. Resinæ vero,Gumina,& similia per digestionem, vt correctionem suscipiant, similiter transmutari debent. sed istis nemo nimium tribuat, siquidem perfectum Balsamum non contineant. Elementi aëris generata perinde ac terræ,præparari volunt. verū cùm ijs Thereniabin eiusq́ species desint, difficulter myrobalanus extrahitur. Generatorum insuper ex igne(ea puto quæ materialiter ex ipso generantur) operationes difficilime transmutationem accipiunt: itaque vt in Arcana conuertas, frustra tentaueris. At quæ materiatæ sunt, non ita inobedientes se artificis industriæ præbere solent,& facile ipsorum Arcana ad potentiam quiuis deducat, veluti in impressionibus manifestum euadit. verbi causa, si vlcus Lentiginosa conspergatur,ipsa dein sub lapide putrefacta curationi occasionem præbeat, hanc curationem,Impressionem super cælestem vsurpant, & ignis Elemento pleriq́ tribuunt,admiratio-

Lentiginosa.

mirationem iſta forſan alicui mouebunt, ſed maiora his, ignis præſtare obſeruatus eſt. Eſt & ſupercæleſtis alia impreſsio, qua ægro non animaduertente, abſq; omni remediorum vſu, per(coniunctionem ſcilicet ſupercœleſtem) morbi curantur, perinde vt de Lentiginoſa dictum eſt. Coniunctionum harum peritiam ſingularem nos in medico requirimus, ne forſan ſuperſtitionibus tribuere velit, quæ illas non attinent: hinc enim fontes ſunt Figuratorum & Signaculorum, quibus vlcera curantur. adhæc præculæ hinc confirmantur, quæ immerito à quibuſdam ſuperſtitionis calumniam ſuſtinent, cùm Cabala præcularum & Signaculorum, tum Lentiginoſæ, de qua diximus, operationes neutiquam Magicas eſſe, ſed naturaliter ab Elemento ignis proficiſci comprobet. Operationes hæ à Medico cognoſci debebant, ſed plerięq; quia incorporea iſta ſunt, in his hallucinantur, vel planè cæci ſunt. Hactenus tradita de præparationibus Balſamorum quatuor Elementorum, accuratè à Medicis perpendenda & excolenda ſunt, & ad ſpecialiora accommodanda, vti in ſequentibus magis eluceſcet.

Signaculorũ virtus.

Cabalæ vſus.

Natura autem Balſami, quod extrahitur dulcis, & temperata nullaq; excellenti qualitate prædita eſſe debet; nam in curationibus vlcerum ridiculum eſt, per ſiccam qualitatem, humiditatem: per frigidam, caliditatem curare velle: cum iſta potius impedire quàm curationem promouere animaduertatur. In vlcerum curationibus enim, Balſami temperies & dulcedo, frigus, calorem, humiditatem, ſiccitatem, dolorem, omnia omniaq; mulcet & curat. Itaque ſummum in hiſce curationibus eſt, vt Medicus verum Balſamum extrahat, ac ſuperantes qualitates corrũpendo attemperet: niſi enim hoc fiat, omnis curatio inutilis futura eſt. Adhæc attractiua vis Balſamo ineſſe nulla debet, cùm attractio ſummum ſit venenũ in iſtiuſmodi curationibus: atque materia peccans in centro abſcondita, per purgantia non attrahentia pelli debeat. Itaque ſi aliqua talis attrahẽs virtus, vel etiam corrodens vis, tuo Balſamo ineſſet, eam deſtrues, verbi cauſa, Arſenicum ac Mercurius ſublimatus primaria conſolidantia ſunt, atqui eorum Corroſiuam vim prius corruptam iri oportet, ne ſcilicet vrant, tumorem vel puncturas excitent, ſed æquabili temperie lactis vel mellis inſtar miteſcant ac dulceſant.

Balſamum dulce eſſe debet.

Balſamo vis attrahens ne inſit.

Quocirca moneo in præparatione Balſami, ſolam illius virtutem conſolidatiuam ſpectandã eſſe, cui nulla inſit virtus Diaphoretica, nulla cauſtica vel rodens facultas, vel ab Elementis orta complexio. Atque hæc temperies in cauſa eſt, quamobrem tantum Auro ac Lentiginoſæ tribuamus. ſic Conſolida craſſa, quàm rotunda ad incarnationem aptior eſt, etſi vtrique vnus, idemq; Balſamus inſit: itidem Mummia ſicca Maſtiche in curatione præſtat(quod non vt hæc calore excellat, etſi ambo parem Balſamum obtineant. Itaq;

In Balſamo vis conſolidadua ſpectatur.

hoc vniuersale in omnibus nostris formulis remediorum esto, etsi non semper moneamus, nullam hic complexionem, nullam virtutem (siue extractiua sit, siue alia aliqua) considerari debere, sed in omnibus corruptionem machinandam, quo absque omni qualitate sola dulcedo ac temperies applicari possit.

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS.

LIBER VI.

DE SYRONVM OZENARVM ET *Fistularum ortu, & curatione.*

Ferrugo.

SI in faciei ea parte, quæ Marti subiacet, naso puta, labijs, genis, &c. vlcus fiat: Ferrugo nuncupari malum solet, nimirum quod instar ferruginis in Metallo, ab extra introrsum, non autem contra subiectas partes depascatur, vbi scilicet per poros cutis materia peccans expulsa, diutius illi adhæserit. Malum hoc faciei solum, non item reliquis Marti subiectis partibus, volæ scilicet ac plantis pedum, &c. propter singulare quoddam venarum genus accidit.

Locus affectus.

Causa.

Causa mali est coniunctio duarum diuersarum essentiarum, liquoris scilicet Metallici, qui Sal sanguinis est, & liquoris Martialis, qui Sal Martis dicitur: ex istis inquam duobus Salibus coniunctis, huiusmodi malum existit, in hunc ferè modum incipiens. Si nares sanguine abundent, vel ipsum copiosum gingiuæ profundant, vel denique sanguine caput repletum sit, eiusque fluxus supprimatur, tum sanguis ille in Martis partē decumbens, illic erosa vena, morbi centrum facit. Alia quoque occasione fieri quandoque conspeximus, cùm nimirum inscitia medicorum, verrucæ labiorum, nasi, faciei, &c. erosæ essent, radice verrucarum in venis existente, venas illas in morbi centrum degenerasse.

Cancer nasi.
Fistula.
Syron.

Distinguendum inter ista hoc ferè modo est: si enim ex regione nasi progrediatur, Cancer nasi, sin è genarum medio, Fistula, sin prope aures fiat, Syreon appellatur: ferè tamen in omnibus istis ad labia, & nasum vsque extenditur malum: sunt enim illic locustæ illarum venarum, quæ hoc morbi genus efficere aptæ sunt. Si itaque ex immodico fluxu vena erodatur, (vti monuimus) scitote illud à Sale Colcothariño fieri: namque vbi ille cum Sale Martis iunctus fuerit,

fuerit, vnà operantur ac ferruginis initia faciunt. Operatio eius vbi cunque tandem fiat, semper sui similis est: perpetuo namque Sal Colcotharinus per poros extruditur, ac ab exteriore ambiente nos aëre, cui cùm interno nunque vel raro conuenit, irritatus furere incipit, ac pro quantitate & acrimonia vtriusque Salis, tum natura affectę partis, ac sanguinis copia, cutem, carnē, omnesque subiectas partes erodit, quemadmodum in affectis sensus optime dijudicat. Furor iste ac rosio durat, donec omnia quæ Martis imperio suberant abolita sint, quòd si huius quoque limites serpendo transgrediatur, iam lethale malum est. Lethale quoque, vbi aures occupauerit: nam ea eius natura est, quod si nil in superficie quòd depascatur superfit amplius, interiores quoque Mercurij partes subingrediatur, ac dentes cùm gingiuis erodat, vbi scilicet iam nasum, labia, genas, &c. deuorauerit antea. Subiecto dein omni absumpto, Salis quoque acrimonia & venenositas perit tandem, ex quo sequitur, quòd vbi Sal Colchotarinus & Martis suam venenositatem non exerunt amplius, retro iuxta venarum rectitudinem ipsa feratur & mortem efficiat. Sæpissime quinetiam accidere solèt, vt huiusmodi coniunctio tardè & occultè admodum fiat, nec vllis certis signis, sed sola eschara, pustula, &c. se prodat, atque tum hunc Syronem periculosissimum & curatu difficillimum pronunciabis, nam horrenda symptomata ob Sales se mutuo pellentes expectare oportet.

CVRATIO.

Curandi scopi duo potissimum sunt: alter vt furorem illum temperemus, alter vt facto iam affectui medeamur. Ille duobus modis perficitur: vel enim Salium malignitas (perinde ac Arsenici virulentia per butyrum tollitur, vel ignis ab aqua restinguitur) compescenda est, vel venæ illę præsecandæ. Prior modus hisce quinque pinguedinibus Oleo de Camphora, liquore corallorum alborum, Liquore Lithargirij, Resina de Marte & axungia cupresi, perficitur, si nimirum illarum vna affecto loco imponatur ac deligetur, donec dolor omnis remittat. Posteriori modo perficiendo necessario Anatomiæ peritiam præficimus: hæc namque venarum ductus ostendit, quibus cognitis quæ vena, quo loco præsecanda veniat quod ipsum varijs quoque modis fieri poteſt, cauterio, sectione, Escharæ procuratione & similibus modis, quos iam velut & Anatomię rationem in præsentiarum non doceo, cùm lectorem requiram iam in artis principijs abunde edoctum.

Pinguedines pro ferrugine.

In facto iam affectu curando, ista potissimum obseruanda veniunt. primum absumptam iam partem restitui, & adimpleri amplius non posse: dein reliquum quod adhuc superest per Oppo-

deltoch, vel aquam, vnguentum, puluerem &c. eidem adſcriptum, curandum eſſe. Notandum tamen remedia aliqua exiſtere, quæ vtrumq; ſcopum adimpleant. huius generis ſunt Realgar fixum, Operimenta fixa, Aquila fixa, quibus obtinendis maximopere ſtudere medicus debet, propter ingentia pericula quæ priori modo frequenter iuncta ſunt: nam venas præſecare, earum impetum diuertere, iuxta Anatomicos canones, maioris certe & difficilioris artificij eſt ipſa met curatione. Obſeruandum deniq; eſt, curationem iſtorũ vlcerum diuturnã eſſe, ſi quorum aliorum: nam ratione ætatis vlceris ferè curatio longa exiſtit: itaq; feſtinare nullo modo conſultum videtur: niſi forſan Balſamo Solis, Mummia Mercurij, &c. remedijs quæ radicitus Syrones curare poſsunt, inſtructus ſis.

Realgar.
Operimenta.
Aquila fixa.

Emplaſtrum Oppodeltoch.

Aqua Lentiginoſa.

Remedia reliqua quibus Syrones percurantur, ſunt Emplaſtrum quod recipit, Reſinæ abietis, Colofoniæ, Terebinthinæ ana lib: ſs. Ceræ virgineæ lib: j ſs. Armoniaci, Mirrhæ ana ℥ ij. Realgaris fixi ʒ iij. fiat emplaſtrum pro more, quod quotidie bis renouatum ad finem vſq; curationis impones. Quod ſi debile nimis ſit, & tardius agere videatur, ſequenti vnguento vteris quod habet. Olei Realgarini, de aquila fixa, ana ʒ ij ſs. olei de vitellis ouorum ℥ j. Terebinthinę lotæ ℥ ij Litargirij acetoſi ℥ ſs. fiat vnguentum ſubtile. Sequens quoq; puluis quemuis Syronem qui intra ſuam regionem conſiſtit percurare ſufficiens eſt. Recipit autem Croci Martis, florum æris ana ℥ ſs. Operimenæ fixæ tantundem fiat puluis. Similiter aqua Lentiginoſa ab Aquila vel Realgare deſtillata mirifica expurgandorum vlcerum facultate pollet ſi quotidie locus affectus ſemel ea lauetur. Verum prętat in omnibus ſpeciebus iuxta Anatomicas rationes venas præcidere, ad præcauendam recidiuam &c.

DE CARCINOMATVM ORTV & curatione.

Cancri deſcriptio.

Cancri nomen vnde.

Si in mulierum mammis, vel virorum ſcapulis, ampla rubedo, cum apertione, pure fætido, magno calore, multisq; cauitatibus ac fiſtulis intrò pertinentibus, tumoribus, Scyrrhis, &c. appareat, æger q; de punctionibus conqueratur, Cancrum appellabis vlcus hoc, à ſimilitudine Cancri fluuialis cocti. Atque etſi non omnino iſta ſtatim loca occupentur, ſed lumbi, brachia, venter, coſtarum regio, ſpina, &c. ſimiliter vt dictum eſt, afficiantur, nil prohibet affectum Carcinoma quoque appellare. Hoc tamen ab inuicem differunt, quod quæ in mammis & ſcapulis fiunt Carcinomata, Lethalia ſemper ſunt: at non perinde de reliquis pronunciandum ſtatim eſt, cùm illic ſalutis ſpes non omnis præcluſa ſit. Carcinomata quæuis pro ſexuum varietate cauſas diuerſas obtinent, nam quæ

viris

viris accidunt, hæmorrhoidalem ſanguinem cauſam agnoſcunt, & poſteriora corporis occupant, vt ſunt ſpina, omoplatæ, &c. quin non raro in artubus conſpiciuntur. Quæ vero Mulieres affligunt, ferè in anteriore corporis parte reſident, à ſanguine menſtruo originem ducentia. Obſeruare quoque conuenit, occultos quandoq; Cancros fieri, quales ſunt, qui vterum, anum, mammarum interiora affligunt, atque eos fore Lethales, eſſe meminimus. Sed vt de Cancri materia aliquid admoneamus, ſciendum vtrumq; ex Realgarino ſanguine fieri, menſtrualem tamen hæmorrhoidali veneſiorem eſſe: eſt enim Sal Mercurialis, qui in mulieribus frequentius quàm viris coaceruat. Et ſane cuiuis mulieri ratione menſtrui Carcinoma fieri poteſt, cùm ob hæmorrhoides quæ rariores apparent, in viris paucisſimis Cancri generentur.

Mulierum carcinomata.

Principium Cancri ferè ex redundantia, quam natura Mineralium expellere conatur, oritur. quod ſi expulſio per oppilationes impediatur, iam ſanguis ille retro fertur (virtute expulſiua alium exitum quærente) & pro natura Salis Mercurialis, rodere incipit, ac dictis ſignis, quæ omnia Mercurialis ſalis naturam ſapiunt, ſe prodit. accidit tamen quandoq; oppilationes iſtas Cancrum non producere, maximê vbi illud Realgar Mercuriale non excelluerit, verum vel Colcotharinum, Aluminoſum, Sal Zuccharinum, &c. primas tenuerit, ex quorum deinceps naturæ varietate, clementia vel periculoſa vlcera exiſtunt. Quamobrem ſciendum ab oppilatione Cancrum, Lethalem euadere, vel non euadere. Etenim ſi hæmorrhoidalis vel menſtrui ſanguinis retentio fiat, Lethalis eſt, Lethale quoque vbi in partem aliquam incubuerit, illiusq; viæ, ſeu meatus obſtruantur: retrò enim tum fertur, & aliis locis vlcera facit. quod ſi in mammis & ſcapulis ea fiant, præſentisſima mors eſt. Itaque ſummo ſtudio enitendum erit, vt congenita vis expulſiua, ab oppilationibus liberetur: nam virtus iſta ſeu naturaliter, ſeu præter naturam agat, certis periodis recurrit. quod ſi ergo tempore motus illius ea per oppilationes impediatur, illa certè impeditio mater mortis euadit: nam virtus expulſiua non quieſcit donec mors finem ei faciat. Quocirca ſedulo iſta in curatione conſideranda ſunt, maxime vbi morbi magnitudo dilationē non concedit. Sciendum autem Carcinomata in mulierum mammis à lacte prouenire, ſiue album illud ſit, ſiue rubeum: quæ verò in ventre fiunt, non ab hoc, ſed à Menſtruo illarum venarum ſanguine naſci: omnium autem periculoſisſima ſunt, vteri ac pudendorum Carcinomata, nimirum omnibus menſtrui ſpeciebus ad illius generationem concurrentibus. Poſsibile tamen etiam eſt, antequam cancer fiat, multo retrò tempore ſcyrrhos, chœrades aliosq; tumores duros extitiſſe, qui ſero admodum aperientur, atq; hoc genus Carcinoma-

Cauſæ & origo carcinomatum.

Oppilatio in cancro quid faciat.

Lac cauſa cancri in mamillis.

tum omnium tutißimum esse solet: nec est quod alijs nominibus mala hæc (vbicunque in corpore ea sint) nominanda putes quàm Carcinomatis: nam omniũ vna eademq́ causa, sanguis scilicet, seu Sal hæmorrhoid. & menstru: est, omnibusq́ vna curatio conuenit.

CURATIO.

Summum quod in curatione spectare conuenit, illud est, vt hæmorrhoidum ac menstrui fluxus in suam potentiam deducatur. Etenim menstruum quod in sua potentia non consistit, oppilationes efficit, sic & hæmorrhoides agunt: itaque horum Salium legitima temperies procuranda erit, certis quibusdam remedijs: nam sanguis menstruus, sicut & hæmorrhoides, dum suam essentiam obseruant, nullius mali effectrices esse possunt.

Curatio duplex.

Curatio etsi duplex est, Physica altera, altera Chyrurgica: tamen vtramq́ Chyrurgum tenere conuenit, tam eam quæ in suam temperiem humores reducit, quàm illam quæ ei quod iam à corrodentibus absumptum est restituere intendit. Itaq́ remediorũ duo quoq́ genera cõstituenda erant, vt sint quæ intrinsecus incommoderationem emendent, & quæ foris adhibita, curent: hæc tamen non agunt, absq́ interioris Medicinæ accessione. adhæc non adeo difficile foret, hanc quoq́ Medicinam sic comparare, vt perinde ac illa insensibiliter ageret.

Hæmorrhoides & Menstrua in suam potentiam deduci debent.

Curaturus itaque Cancrum, ante omnia hæmorrhoides, ac menstrua in suas potentias deduces, atq́ nihil constrictionem, fluxum album vel nigrum, spissum vel tenue curabis, neq́ multum de aperiendis oppilationibus sollicitus eris: etenim illis ad suam potentiam deductis, ista vltrò euanescunt. Post hæc ad restitutionem eorum, quę Corrosio absumpsit descendendum erit. sed ferè vt in Syronibus, sic & hoc loco procedere conueniet, itaque parum de illa sollicitum esse necesse est. Atqui hoc non inficior, in Carcinomate quædam Arcana esse, quæ in Syronibus venenorum instar sint. Adhæc sciendum, exteriora Arcana interioribus nihil conferre, itaque de solis internis sollicitum esse oportet, quòd ijs procuratis à quauis deinde Serpentina, Cancer curetur. Quamobrem interna Medicina, non solum potentias duarum interiorum causarum roborare potis esse debebit, sed vnâ quoque vt consolidatiua sit necesse erit. Sic namq́ in re medica comparatum est, vt vbicunque morbus ab erosione est, illi specificum consolidatiuum opponatur. hinc nos non immerito reijcimus ea medicamina, quæ solum deopilant, probamus vero quæ vnâ & consolidare possunt. Ex hoc sequitur in externis remedijs, nos vulgatis cõtentos esse debere. Verum interna, menstrua & hæmorrhoides attemperare debebunt,

Resina auri.

Veluti est Resina auri, quæ non solum eos, qui in artubus, sed etiam

qui

qui in ſcapulis & mammis fiunt Cancros, ſimpliciter abſq; vllius alterius medicamenti admixtione curare ſufficiens eſt. Verum ſi dicto remedio deſtituamur, eius loco vſurpabimus gluten aquaticũ, vulgo Sperma de piſcibus nuncupatur, nimirum cum Spermate de aquatico, ipſum in aquam redigentes, & epithematis loco parti adhibentes: omnes namq; Cancri malicias tollit, niſi vbi puncturæ moleſtant, hæ enim ſi adſint, Lethale malum pronunciandum erit.

Gluten aquaticum.

Sperma de aquatico.

DE RELIQVIS VLCERIBVS ET *Aperturis in vniuerſum.*

Sunt inſuper plus viginti aperturæ ſpecies, varijs nominibus appellatæ, varijsq; cauſis attributæ, ab antiquis, quas tamen omnes cùm ab vnica cauſa proficiſcantur, vno nomine afficere, vnoq; remedio curare nihil prohibet. Principio ergo nil ſollicitum eſſe oportet, æqualis ne vel inæqualis vlcerationis forma ſit, profunda ne vel ſuperficialis tantum: nam iſta pro loci natura euariant: adhęc etſi Salium omnium variæ ſpecies exiſtunt, omnium tamen vna eademq; origo eſt. Cùm itaque formę ac ſigna vlcerum tam diuerſa ſint, neque conſiderandum admodum, Aluminis ne, Nitri, Vitrioli, Plumoſi, Entali, &c. ſint nec ne, vel an ſub Euforbio, Pipere, Flãmula, Vrtica, &c. comprehendantur, vel denique an iuxta Metallorum, vel Marchaſitarũ ſpecies diuidi oporteat. nam hæc Theorica magis ſunt, eaq; de cauſa ſuis Paragraphis deſcripta: ſed ſufficiat cuiuſq; generis ſpecies vnis iiſdemq; ſignis dignoſci, verbi cauſa: quemadmodum Mineralia cum quatuor Elementis efflorescũt, ſic & quatuor Alumina, &c. conſtituũtur: quibus tamen omnibus dignoſcendis, communia quædam ſigna ſufficiunt, ſicq; in reliquis Plumoſi, Entali, &c. vlcerum ſpeciebus agendum quoque erit. Neque admodum anxium eſſe conuenit, in præcedentibus & coincidentibus ſignis cognoſcendis, fallacia namq; ſunt, & ex accidẽte originem ducunt: accidente dico, quod antea locum paſſum occupauerat, vt ſi Apoſtemate, duritie, Sephyro, vel Sclyroſi ea parte moleſtatus antea fuiſſet, eaq; mala iam tandem in aperturam, ſeu vlcus abirent. conſtat enim neceſſario vlcerationem fieri, itaq; anxie de iſtis inquirere, nil opus erit, cum in Theoria nil admodum conducant, minimum vero in Praxi.

Morbi antegreſsi.

Vlcerationes iſtæ vbicunq; in corpore conſiſtant: conſiſtunt autem frequentiſsimè in capite, Scapulis, humero, brachio, lateribus &c. initio magno calore ac rubore apprehenduntur, mox minutiſs: cauitates exoriuntur, quæ ſuceſſu temporis in vnum amplũ vlcus degenerant. Vlcus hoc ſiue in brachio, tibia, lumbis, ſpina, capite ſit, perinde eſt: veluti & cauſa, Sal nimirum etſi multiplex

lore, &c. cum congenitis sibi tumore, calore, ariditate, humiditate, &c. vnâ apparere. Itaque detestandus error est, quo tam grauis morbus ex Sale ortus, sub putidos humores refertur: quos tamen ad eum finem peruenire impossibile est, ad quem illi eos cogere conantur. Siquidem corporis regiones ante omnia partiri oportet, ex qua partitione deinceps manifestum euadit, qui nam Sales Corrosiui in quauis regione generari ac consistere queant. namque veluti orbis regiones aliæ, alios fructus producunt, sic & corporis partes aliæ alijs abundant. Atquè quot in mundo Salium differentiæ notātur, tot quoque in Microcosmo ostēdere licet. itaque formam vlcerum, humorum differentijs plane non respondere credendum est. Præterea sciendum, vlcera non esse Emunctoria statuenda, seu loca quædam appellanda, per quę corpus exoneretur. Nam non aliter hic se res habet, ac si corrodente medicamento os sanū excaues ac erodas, in quo, donec corrodens virtus operatur, omnis curatio inutilis est. Iā porro de foraminib. seu vlceribus aluminosis, quorū in profundū serpere propriū est, dicere cōuenit. Horum ergo radices in generibus Aluminum figuntur, atque velut Aluminum variæ species sunt, sic & horum vlcerum magna varietas existit. Namque si Alumen à suo corpore separetur, iam statim corrodentem facultatem ascisci t, qua (iuxta Salium corrodentium naturam) carnem subiacentem depascitur. Separatio hęc quomodo fiat, sic intelligēdum est, cum nil tam noxium sit, quod non suum quoque singularem vsum obtineat. veluti Araneum videmus, præter suam venenositatem, mirificam quandam vim ad omnes Febres chronicas percurandas obtinere. similiter Creticum vinum, (saluberrimus alias potus) summe corrodens acetum, quod nil nisi Alumen est, in se continet, &c. Cum inquam sic à natura comparatum sit, sciendū est, semper ad Arcani constitutionem bonum æquè ac malum requiri: tam enim venenum quàm antidotus, tam dulce quàm austerum corpori inest: nam corpori colores omnes, omnesque sapores inesse demonstratum est. Etenim quemadmodum Saturno tres colores insunt, flauus, albus, ruber: in Marte itidem tres, purpureus, ruber & niger, neque tamen Saturnus vel Mars color est, Sic de Salium coloribus per separationem iudicandum est. atque veluti rubedo [redacted], flauēdo, flauo colore tingit, virtute scilicet separationis: eo[redacted]modo Alumen, vt Alumen, Sal, vt Sal hîc in Vlceribus agit. Quod si admirari subeat, quomodo sic inuisibiles Sal, Alumen, &c. in corpore subsistere queant, statim ad acetum recurres: illud enim dubium tibi soluet. Quis enim in vino incorrupto acetum inesse sensu iudicauit vnquàm? attamen quis inesse dubitauit quoque? Similiter in Venere Calchantum inest, imò ipsa Calchantum est, atque separatione in Chalchantum reducitur, nemo tamen

Vlcera non sunt emunctoria.

Separatio vt fiat.

Maluaticum vinum acetū acerrimum habet.

men Venerem Vitriolum eſſe rectè dixerit. Quamobrem ſic de ſeparatione iudicandum eſt, eam formæ eſſe non ſpeciei, quin & illa alia ſeparatio, Veneris, qua Venus in Sal, (quod Vitriolo multò vehementius rodit) conuertitur, non ſpeciei, ſed formę quoque eſt, & dicitur. Sed ſeparationem iam tandem miſſam faciamus. In eum itaque (quem diximus) modum ſeparatione facta, conſtat pro natura ſeparationis corroſionē diuerſam eſſe, aliudq; dolorem, aliud vlcus (ſeu foramen) dici. Itaque Aluminis à viridi æris, ipſius crudi, ac vſti differentias conſideres velim: perinde enim ac in his vlcerum differentiæ ſe habent, Veruntamen hoc omnibus commune exiſtit, vt in profundum ſerpant. Quod ſi malignitate ſua Saturnina vlcera ſuperare videantur, iam certo ſtatuendum eſt, ſymplocin quandam variarū cauſarum ſubeſſe, à qua nonraro Lupū, Eſthiomenum, Fiſtula, Scrofulas, aliaq; huius farinę vlcera exorta eſſe animaduertimus.

Separatio nō eſt ſpeciei ſed formæ.

Sales porro qui tranſmutationē à corporibus aliorū mineralium ſuſcipiunt, ſimilem ferè ac prędicti dignotionis rationem habent, verbi cauſa: Sales qui à corporibus Metallicis extrahuntur, magnam cum Alcali cognationem habent. Sic in ægritudinibus quibuſdam in quibus ſola Planetarum loca obſidentur, vt in Noli me tāgere, in Ærugine &c. prima cauſa Sal eſt: at talis Sal, qui Martis naturam ſequatur. Atqui quemadmodum ex Marte tres vel quatuor Salis ſpecies extrahi arte poſſunt: ſic plures vna tentiginis (puto ferruginis legendum eſſe) ſpecies occurrere conſtat. In hoc itaq; vlcerum genere curando (ſi quidem vulgata curandi ratio non ſufficit) ſedulo loca Planetarum in homine, tum ægritudines quæ illis in locis fieri poſſunt diſtinguere medicus debebit. Nos propter ſequētes curationū canones breuiter loca & ęgritudines planetarū diſtinguemus, Mars faciē occupat, Sol vmbilicū eiuſq; circūiacentes regiones, Luna ſpinā dorſi, Venus gēitalia ac in mulieribus vterū, Iupiter occiput ac poſteriora cranij, Mercurius interiora viſcera, Saturnus vero artus. Pręter vmbilicū autē, obſeruādum Solē quoq; ſuo imperio cōplecti collū, pectus, hypochondria, & quidquid inter inguina & clauiculas continetur. Lunā verò pręter ſpinā coſtas quoq; ſcapulas & lumbos obtinere. Martem autē cum facie omnes reliquas partes carnoſas faciei reſpondentes: vt ſunt manus interiora, plantæ pedum &c. vna cum vulua muliebri ſibi vſurpare. Saturno inſuper tribuuntur etiam, canales omnes, ligamenta, nerui, medulla, iuncturę, occiput, nucha, cranium, frons ac oculorum cauitates cum ſuperiore naſi parte. Venus tamen præter pudenda Oſeum & quę generationi ſubſeruiunt membra nil admodum ſingulare habet. Mercurio denique ſine exceptione interiora omnia ſubſeruiunt, Lingua gingiuis ac paucis alijs, quę Marti tribuuntur,

Plantarum regiones in homine diſtinguuntur.

Solis regio.

Lunæ regio.

Martis regio.

Saturni regio.

Veneris regio.

Mercurij regio.

exceptis: quamobrem autem Mars interiora quædam sibi vsurpet, suis locis in curationibus non indictum nobis abibit. Iam enumerata partitio maiorem in praxi, quàm in theoria vsum habet. Itaq; si cui ex arte opus medicum facienti (iuxta scilicet superiorem Salium simplicium partitionem) res successu careat, certò statuendum esse, à Sale transmutato, qui à corpore Metallico separatus, certum locum occupauerit, malum originem duxisse. Sic hæmorrhoides, sic Saphenam, sic Saluatellam, &c. alijs quàm suis locis vlcera causare obseruatum est: imò sanguis quandoq;, ac Liquor carnis (corpus Metalli non soluens) alius apparet, quàm esse debebat. itaque ista distinctio non floccipendēda à quoquam est: nam sanguis, medulla, Sinouia, cæteriq; Liquores respectu Metallorum diuersa ratione, causæ sunt. Etenim Morphea quandoque naturam Metallicam referre videtur, cùm tamen reuera eiusmodi non sit. Verum praua tentigo plane Martialis sanguinis est. Non raro Hydrops in vlcus mutatur, atque sic curationem suscipit, non sine opinione cōcurrentis virtutis Metallicæ. Adhæc Ictericiam sæpius vidimus virtute Mercurij sępissimè per poros cutis expulsam in scabiem & pruritum abijsse, cuius rei causam quoque rectissimè ad Metallicā vim Mercurij retulimus. Atque sic in pluribus vlceribus Physica curatio cum Chyrurgica coniungenda erit, maximè vbi morbus Physicus in Chyrurgicum transmutatus fuerit. itaq; Medicus primum Physicum morbum, pòst Chyrurgicum expellere tentabit, semper Sales transmutatos in Remediorum delectu, ac compositione præ oculis habens: etenim in hoc maximè curandi ratio differt, quòd aliam methodum curandi Alkalia, ac Sales Metallorum requirant, veluti sequentibus libellis manifestum euadet.

Morphea metallica.

Icteritia Mercuriales.

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS

LIBER V.

VT causas sanationis vlcerum cognoscamus, sciendum ante omnia est, corpori nostro Balsamū inesse, cuius virtute ipsum à putredine tutum existat. Balsamum illud singulare omnibus corporis partibus inest: aliud namq; in sanguine, aliud in medulla, aliud in arterijs, ossibus, &c. ostendere licet. Balsamo hoc integro & incorrupto permanente, imposibile est cutis apertionem fieri: at vbi per

Balsami officium in homine.

per Salium separationem (veluti iam ante monuimus) ipsum corrumpi contigerit, iam corrosionis principia iacta sunt. Itaque in curatione hoc vnice, vt id quod de Balsamo corruptione absumptũ est, restituamus, studendum erit: hæc namq; totius curationis summa existit. Balsamum per quod iacturam illam resarcimus, quia nostro corpore insufficiens inest, ex alijs Elementatis corporibus extrahere necesse habemus, illud inquàm Balsamum in exterioribus Elementis reperitur, estq; id, à quo & reliqua generata se à putredine tuentur. Quamobrem rectè quis Mummiam exterioris Elemẽtorum corporis, (id est, suorum fructuum) ipsum appellauerit. itaque vbi Balsamum Microcosmi ad curanda sua vlcera non suffecerit, ad Balsama corporum Elementarium recurrendum erit, quæ in radicalibus quorumcunq; nascentiũ, Matricibus congenita inueniuntur: omne namq; vita præditum corpus, ex Balsamo hoc, vitale est. Quocirca in Balsami extractione primum hoc spectandum erit, quantum scilicet eius in subiecto corpore insit: etenim non corpus, non forma, sed vnicum Balsamum in corpore delitescens, ex quo ipsum viuit, inquirere animus est.

Mummia Elementorum est Balsamus.

Extractio horum Balsamorum ferè separatione absoluitur, nimirum dum Arcanum à corpore, quod ipso Balsamo sustentabatur, aufertur. Sciendum autem, Balsamum Elementare nil aliud esse, quàm quod in tribus primis Liquorem Mercurialem appellare solemus, ex quo consequitur, omnem curationis vim in Mercurio inesse, Mercurius huiusmodi manifestissime in Thereniabin, & Nostoch apparere solet, tum in Mineralibus aquæ, fructibus terræ, atque in astris. Hinc ratio elucescit quoque, quamobrem tantam vim ad vlcera percuranda Antimonium contineat, nimirum quia Liquore Mercuriali magis, quàm reliquæ Marcasitarum species abundat. Hinc itidem Auri vis curatoria spectatur: etenim nullum corpus ex aquæ Elemento productum copiosiorem, ac subtiliorem Liquorem Mercurialem obtinuit. Sic ex terræ nascentibus nõ est secretius remedium, Liquore Mercuriali Realgaris Cheirini, atque similiter de Chao ac Firmamento, pro ratione suarum operationum iudicandum erit. Ad cognitionem autem cuiusuis Liquoris Mercurialis, scire oportet, metalla in huiusmodi quandam materiam transmutari, vt Ferrum in Crocum Martis, Venus in florẽ æris, Stannum in spiritum Iouis, &c. atqui isthæc veri Liquores nõ sunt, sed accuratiore iuxta suos canones separatione opus est, qua ad vlcera quæuis persananda ea apta reddas. Balsamorum variæ formæ, ac descriptiones iuxta classes Mineralium quatuor Elemẽtorum, apud antiquos extant: alij sub Emplastri, alij sub pulueris, alij sub olei aquæ & impressionis, &c. forma describere solent. Verũ illas ego descriptiones vt ineptas, artificio omni carentes, & naturæ plane

Extractio Balsami.

Liquor Mercurialis.

Metallorum mutationes.

plane repugnantes,atque vnica diæta(ſeu vt vocant regimine)obſignatas(quæ tamen naturæ hoſtis verè eſt,& dicitur) omnino reijciendas putaui.quid enim opus eſt tanta confuſione,& ægrum & lectorem ſpe ſua fallere? cùm vnius Balſami vſus,id quod ſeparatū eſt,perfectè expurget ac remoueat, ac corpus acceſsione noui Balſami,in priſtinam diſpoſitionem reducat. Quę commemorata ſunt hactenus omnia,quomodo præparare,ordinare,applicare,&c.cōueniat,tum addiſcemus, vbi Generata omnia, qua Balſami ſpecie ornata ac dotata ſint,cognouerimus,ac ſeparandi modum genuinū tenuerimus, veluti conſequentibus exemplis abunde manifeſtum euadet.

Balſami Solis extractio.

Itaque Balſamum Solis extracturus,ipſum abſq; ſpiritu Salis,Realgare,& ſimilibus in puluerem, oleum vel aquam tranſmutabis,id eſt, vt ex natura Metallica in corpus Reſinæ, ſeu Mirobalano ſimile conuertatur curabis. Eadem plane ratione aliorum Metallorum corpora tractanda erunt.Etenim ſine hac tranſmutatione,id eſt,ex ſua natura in naturam mediam,inter primam & vltimam Materiam reductione, impoſsibile eſt aliquod Minerale perfectam operationem, ſuæ naturæ conuenientem,perficere:etſi enim quandoque ad ſpeciem actionem ſuam perfeciſſe videantur, tamen non ex veris cauſis ac fundamentis ea progreditur. Quia enim omne generatum ad ſuam prædeſtinationem pergit, neceſſe erit Medicum illud ipſum, ex ſua prædeſtinatione in ARCANVM deducere.

Prædeſtinata in Arcana ſunt reducenda.

Quamobrem Aurum per Crudum Thereniabin in ſuccum quendam reducitur abſq; omni deſtillatione.etenim per deſtillationem Sal exaltatur, qui in Auro neutiquam prædominari debet, vel in puluerem, &c. ſic vt Metallicam eſſentiam amittat, nec in primam vel vltimam Materiam conuertatur, ſed in vtrarumq; medio conſiſtat,in hunc modū. Recipe Solis foliati ℈ iiij. Alcool vini de Pino,de Meliſſa,ana ℥ ij. digerantur ad ſpacium vnius menſis,pòſt Butyrum abſtrahatur, ac per menſem digeſtum, tepore balnei deſtilletur,& prodibit Balſamum Solis,etiam vlceribus grauiores morbos perſanans.

Quòd ſi forſan precium remedij nimium accuſent aliqui,eos nil moror: etenim fucū,ſi ita velint, minoris facere poſſunt.verum vbi ægritudo ac neceſsitas poſtularint, neminem laborum, ac ſumptuum pigeat,pœniteátue,quo ægro (qui abſq; Balſamo ſanitatem conſequi non poteſt)certum ac indubitatum auxilium præſtare poſsit: maximè cùm æque magni ſumptus quandoque pro Albo cocto, Oxycroceo, & ſimilibus inutiliter expendantur.

Balſamus ferri vt fiat.

Simili ratione ex ferro balſamū extrahemus,ipſum cū aceto deſtillato reuerberantes in crocum, & ab illo croco octies vel nouies Salem Armoniacū abſtrahentes, donec in oleum abeat, quod dulce efficiemus arte. Vſus balſami Solis & Martis eiuſmodi eſt, vt illud ſin-

lud singulis septimanis ter, hoc post duodecimam subinde horam vlceri imponatur. In cupro deinceps eiusmodi quoque balsamum reperitur, si ipsum in vitriolum, hoc in aquam, huius colcothar in oleum rubicundum reducatur, ambo hæ miram in quibusuis difficilioribus morbis Cancro, Lupo, Fistula, (in quibns pro speciei proprietate nil reliqua proficiunt remedia &c) percurandis efficaciam præstant.

Plumbi quoq; spiritus ex cinere eius per acetum destillatum extractus, ac in oleosam dulcedinem reductus, non in vlceribus solum, sed & in vulneribus & apostematibus mirifice conducit. Similiter ex Argento viuo oleum extractum, Balsamo auri viribus plane respondet. *Balsamus Mercurij.* Adhęc coagulatum à colchotar, & cum aqua Parthenionis adhibitum, reliquorum mineralium Balsama longo spacio superat: Quinetiam ipso in florem vel Crocum conuerso in horum vlcerum curatione non infeliciter vteris. *Crocus ac flos Mercurij.* Sanè si pseudomedici qui scientiam Metallicæ artis sibi solis ascribunt, ista penitus introspicerent, intelligerent forsan maius in fabrorum officina quam Francofordianis Myropolijs, commodum (ad curandum) inesse, verum compatriotæ, affines, veteres Pharmacopœorum consodales, ac amici sunt, nec facile amicitiam hanc sibi relinquendam putant, cùm tamen fusoria fornax tinnitu mortarij longè pręstaret.

Superioribus remedijs viliora non sunt, quæ ex Realgaridibus præparantur: nam Arsenici ea virtus est, vt omne vlcus qualecunq; illud tandem sit, percurare solum poßit, vęrum acrimoniam veneni sui prius auferre oportet in hunc modum: nimirum vt per Salem vrinæ fixetur, tum enim vltro in Oleum resoluetur, ea qua diximus virtute præditum. *Oleum Arsenici.* Antimonium quoque aqua Vitrioli in pultem coctum, ac per Salem armoniacum purificatum: crassum, ac purpureum, seu fuscum liquorem fundit, superiori viribus parē. *Antimonij oleum.* Ne mireris huiusmodi simplicibus vlcera persanari, vt quæ virtutes suas ab ipsamet natura compositas acceperint, nam Auro supra lx. virtutes, Cupro xx. Realgari xxx. &c. natura concesit, vt iam meritißimo iure Pharmacariorum inutilia Remedia, à Medicis stupidißimis composita, repudianda duxerim: nam & naturam ipsammet Compositorem esse ignorantes, naturæ defectus resarcire conati sunt, & ex suis, thecis arculis, & pyxidibus, ea depromere voluerunt, quæ natura in suis Arcanis recondiderat.

Simili modo Sales in vlceribus vsurpati, curatoriā facultatē sibi inesse ostendūt. Itaq; si Alumi: corrosiuū dēatur, & absq; stipticitatis corruptione (non tamē per calcinationē) in liquorē reducantur *Aluminum stipticitas quid faciat.* Vitriolum non in liquorem, sed in oleum transmutetur, Salis viriditas reiectis reliquis extrahatur, eam quàm diximus virtutem illis vsus testabitur, qui regimini Thermarum omni ex parte respondet,

det, nam & Thermæ ex huiuſmodi Salibus ſeparatis primum extiterunt: hinc per virtutes haſce aquæ frigidæ incaleſcunt, ac ad curanda vlcera efficaciſsimæ euadunt. latet enim hîc cauſa ob quam Thermæ calidæ ſentiuntur.

Modus extractionis Balſamorum, ex generatis Elementi aquę, Metallis ſcilicet, reliquiſue mineralibus Antimonio, Granatis, &c. ad generata Elementi terræ, commode quoque adoptari poterit. nam Liquor Mercurialis hic ęquè, ac in Auro, ſerpentinam ac Cōſolidam facit producitq́; . Atque quemadmodum Ceſius Balſamo ſuo, reliqua in ſuo genere (ceu & Aurum in ſuo) ſuperat, ſic iuxta Ceſij naturam omnia tranſmutare opus erit, conſolidam ſcilicet ſerpentinam, &c. Etſi autem Ceſius extra ſeparationem, quoq́; vlcera perſanare ſolet, nihili tamen ea eſt ratione ſuæ latentis naturæ. cum in deſperatis vlceribus eius vſus certiſsimus, ac indubitatus plane ſit, at non perinde in mediocribus. Quamobrem neceſſe quoq́; habebimus hîc ex prędeſtinatione in Arcana naturas cogere. in Arcanis enim herbæ exaltantur. Modus tranſmutationis ſic ferè habet, vt ſępius per calidã reiterentur aqua ac perfundãtur, donec liquor à fæcibus ſeparari ſe patiatur, tum enim exſiccari ac ſub pulueris forma reſeruare vtile fuerit. Atque hîc generalis modus eſt, quo omnes ſerpentinæ ac conſolidæ, quæ ſub forma Herbæ ſunt, in ſuam potentiam reducuntur. Modus in radicibus ac ſeminibus conſimilis plane eſt, niſi quod prius ad tempus ea digerere oportet.

Herbæ in Arcanis exaltantur.

Ex lignis autem ſic extrahes, ligna in ſuum Alcali reducito, cuius Sulphur aſſeruato, latet enim in eo Mercurialis Liquor, quē ſeparare impoſsibile eſt. Itaque obſeruandum quantum Balſami in huiuſmodi conſolidis inſit, ne pro Mercuriali alium forſan Liquorem aſſeruetis: verbi cauſa, ſi quis Buxum pro Botin accipiat, hoc ei eueniet. Reſinæ vero, Gumina, & ſimilia per digeſtionem, vt correctionem ſuſcipiant, ſimiliter tranſmutari debent. ſed iſtis nemo nimium tribuat, ſiquidem perfectum Balſamum non contineant. Elementi aëris generata perinde ac terræ, præparari volunt. verū cûm ijs Thereniabin eiusq́; ſpecies deſint, difficulter myrobalanus extrahitur. Generatorum inſuper ex igne (ea puto quæ materialiter ex ipſo generantur) operationes difficilime tranſmutationem accipiunt: itaque vt in Arcana conuertas, fruſtra tentaueris. At quæ materiatæ ſunt, non ita inobedientes ſe artificis induſtriæ præbere ſolent, & facile ipſorum Arcana ad potentiam quiuis deducat, veluti in impreſsionibus manifeſtum euadit. verbi cauſa, ſi vlcus Lentiginoſa conſpergatur, ipſa dein ſub lapide putrefacta curationi occaſionem præbeat, hanc curationem, Impreſsionem ſuper cæleſtem vſurpant, & ignis Elemento pleriq́; tribuunt, admiratio-

Lentiginoſa.

mirationem ista forsan alicui mouebunt, sed maiora his, ignis præstare obseruatus est. Est & supercælestis alia impreßio, qua ægro non animaduertente, absque omni remediorum vsu, per (coniunctionem scilicet supercælestem) morbi curantur, perinde vt de Lentiginosa dictum est. Coniunctionum harum peritiam singularem nos in medico requirimus, ne forsan superstitionibus tribuere velit, quæ illas non attinent: hinc enim fontes sunt Figuratorum & Signaculorum, quibus vlcera curantur. adhæc præculæ hinc confirmantur, quæ immerito à quibusdam superstitionis calumniam sustinent, cùm Cabala præcularum & Signaculorum, tum Lentiginosæ, de qua diximus, operationes neutiquam Magicas esse, sed naturaliter ab Elemento ignis proficisci comprobet. Operationes hæ à Medico cognosci debebant, sed plerique quia incorporea ista sunt, in his hallucinantur, vel planè cæci sunt. Hactenus tradita de præparationibus Balsamorum quatuor Elementorum, accuratè à Medicis perpendenda & excolenda sunt, & ad specialiora accommodanda, vti in sequentibus magis elucescet. *Signaculorũ virtus.* *Cabalæ vsus.*

Natura autem Balsami, quod extrahitur dulcis, & temperata nullaque excellenti qualitate prædita esse debet: nam in curationibus vlcerum ridiculum est, per siccam qualitatem, humiditatem: per frigidam, caliditatem curare velle: cum ista potius impedire quàm curationem promouere animaduertatur. In vlcerum curationibus enim, Balsami temperies & dulcedo, frigus, calorem, humiditatem, siccitatem, dolorem, omnia omniaque mulcet & curat. Itaque summum in hisce curationibus est, vt Medicus verum Balsamum extrahat, ac superantes qualitates corrũpendo attemperet: nisi enim hoc fiat, omnis curatio inutilis futura est. Adhæc attractiua vis Balsamo inesse nulla debet, cum attractio summum sit venenũ in istiusmodi curationibus: atque materia peccans in centro abscondita, per purgantia non attrahentia pelli debeat. Itaque si aliqua talis attrahẽs virtus, vel etiam corrodens vis, tuo Balsamo inesset, eam destrues. verbi causa, Arsenicum ac Mercurius sublimatus primaria consolidantia sunt, atqui eorum Corrosiuam vim prius corruptam iri oportet, ne scilicet vrant, tumorem vel puncturas excitent, sed æquabili temperie lactis vel mellis instar mitescant ac dulcescant. *Balsamum dulce esse debet.* *Balsamo vis attrahens ne insit.*

Quocirca moneo in præparatione Balsami, solam illius virtutem consolidatiuam spectandam esse, cui nulla insit virtus Diaphoretica, nulla caustica vel rodens facultas, vel ab Elementis orta complexio. Atque hæc temperies in causa est, quamobrem tantum Auro ac Lentiginosæ tribuamus. sic Consolida crassa, quàm rotunda ad incarnationem aptior est, etsi vtrique vnus, idemque Balsamus insit: itidem Mummia sicca Mastiche in curatione præstat (quod non vt hæc calore excellat, etsi ambo parem Balsamum obtineant. Itaque *In Balsamo vis consolidatiua spectatur.*

hoc vniuerſale in omnibus noſtris formulis remediorum eſto, etſi non ſemper moneamus, nullam hic complexionem, nullam virtutem (ſiue eattractiua ſit, ſiue alia aliqua) conſiderari debere, ſed in omnibus corruptionem machinandam, quo abſq; omni qualitate ſola dulcedo ac temperies applicari poſsit.

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS.

LIBER VI.

DE SYRONVM OZENARVM ET *Fiſtularum ortu, & curatione.*

Ferrugo.

SI in faciei ea parte, quæ Marti ſubiacet, naſo putà, labijs, genis, &c. vlcus fiat: Ferrugo nuncupari malum ſolet, nimirum quod inſtar ferruginis in Metallo, ab extra introrſum, non autem contra ſubiectas partes depaſcatur, vbi ſcilicet per poros cutis materia peccans expulſa, diutius illi adhæſerit. Malum hoc faciei ſolum, non item reliquis Marti ſubiectis partibus, volæ ſcilicet ac plantis pedum, &c. propter ſingulare quoddam venarum genus accidit.

Locus affectus.

Cauſa.

Cauſa mali eſt coniunctio duarum diuerſarum eſſentiarum, liquoris ſcilicet Metallici, qui Sal ſanguinis eſt, & liquoris Martialis, qui Sal Martis dicitur: ex iſtis inquam duobus Salibus coniunctis, huiuſmodi malum exiſtit, in hunc ferè modum incipiens. Si nares ſanguine abundent, vel ipſum copioſum gingiuæ profundant, vel denique ſanguine caput repletum ſit, eiuſq; fluxus ſupprimatur, tum ſanguis ille in Martis parte decumbens, illic eroſa vena, morbi centrum facit. Alia quoque occaſione fieri quandoque conſpeximus, cùm nimirum inſcitia medicorum, verrucæ labiorum, naſi, faciei, &c. eroſæ eſſent, radice verrucarum in venis exiſtente, venas illas in morbi centrum degeneraſſe.

Cancer naſi.
Fiſtula.
Syron.

Diſtinguendum inter iſta hoc ferè modo eſt: ſi enim ex regione naſi progrediatur, Cancer naſi, ſin è genarum medio, Fiſtula, ſin prope aures fiat, Syreon appellatur: ferè tamen in omnibus iſtis ad labia, & naſum vſque extenditur malum: ſunt enim illic locuſtæ illarum venarum, quæ hoc morbi genus efficere aptæ ſunt. Si itaq; ex immodico fluxu vena erodatur, (vti monuimus) ſcitote illud à Sale Colcotharino fieri: namq; vbi iſte cum Sale Martis iunctus

fuerit,

fuerit, vnà operantur ac ferruginis initia faciunt. Operatio eius vbicunque tandem fiat, semper sui similis est: perpetuo namque Sal Colcotharinus per poros extruditur, ac ab exteriore ambiente nos aëre, cui cum interno nunque vel raro conuenit, irritatus furere incipit, ac pro quantitate & acrimonia vtriusque Salis, tum natura affectę partis, ac sanguinis copia, cutem, carnē, omnesque subiectas partes erodit, quemadmodum in affectis sensus optime dijudicat. Furor iste ac rosio durat, donec omnia quæ Martis imperio suberant abolita sint, quòd si huius quoque limites serpendo transgrediatur, iam lethale malum est. Lethale quoque, vbi aures occupauerit: nam ea eius natura est, quod si nil in superficie quòd depascatur superfit amplius, interiores quoque Mercurij partes subingrediatur, ac dentes cùm gingiuis erodat, vbi scilicet iam nasum, labia, genas, &c. deuorauerit antea. Subiecto dein omni absumpto, Salis quoque acrimonia & venenositas perit tandem, ex quo sequitur, quòd vbi Sal Colchotarinus & Martis suam venenositatem non exerunt amplius, retro iuxta venarum rectitudinem ipsa feratur & mortem efficiat. Sæpissime quinetiam accidere solet, vt huiusmodi coniunctio tardè & occultè admodum fiat, nec vllis certis signis, sed sola eschara, pustula, &c. se prodat, atque tum hunc Syronem periculosissimum & curatu difficillimum pronunciabis, nam horrenda symptomata ob Sales se mutuo pellentes expectare oportet.

CVRATIO.

Curandi scopi duo potissimum sunt: alter vt furorem illum temperemus, alter vt facto iam affectui medeamur. Ille duobus modis perficitur: vel enim Salium malignitas (perinde ac Arsenici virulentia per butyrum tollitur, vel ignis ab aqua restinguitur) compescenda est, vel venæ illę præsecandæ. Prior modus hisce quinque pinguedinibus Oleo de Camphora, liquore corallorum alborum, Liquore Lithargirij, Resina de Marte & axungia cupressi, perficitur, si nimirum illarum vna affecto loco imponatur ac deligetur, donec dolor omnis remittat. Posteriori modo perficiendo necessario Anatomiæ peritiam præficimus: hæc namque venarum ductus ostendit, quibus cognitis quæ vena, quo loco præsecanda veniat quod ipsum varijs quoque modis fieri potest, cauterio, sectione, Escharæ procuratione & similibus modis, quos iam velut & Anatomię rationem in præsentiarum non doceo, cùm lectorem requiram iam in artis principijs abunde edoctum. Pinguedines pro ferrugine.

In facto iam affectu curando, ista potissimum obseruanda veniunt. primum absumptam iam partem restitui, & adimpleri amplius non posse: dein reliquum quod adhuc superest per Oppo-

deltoch, vel aquam, vnguentum, puluerem &c. eidem adſcriptum, curandum eſſe. Notandum tamen remedia aliqua exiſtere, quæ vtrumque ſcopum adimpleant. huius generis ſunt Realgar fixum, Operimenta fixa, Aquila fixa, quibus obtinendis maximopere ſtudere medicus debet, propter ingentia pericula quæ priori modo frequenter iuncta ſunt: nam venas præſecare, earum impetum diuertere, iuxta Anatomicos canones, maioris certe & difficilioris artificij eſt ipſa met curatione. Obſeruandum denique eſt, curationem iſtorū vlcerum diuturnā eſſe, ſi quorum aliorum: nam ratione ætatis vlceris ferè curatio longa exiſtit: itaque feſtinare nullo modo conſultum videtur: niſi forſan Balſamo Solis, Mummia Mercurij, &c. remedijs quæ radicitus Syrones curare poſſunt, inſtructus ſis. Remedia reliqua quibus Syrones percurantur, ſunt Emplaſtrum quod recipit, Reſinæ abietis, Colofoniæ, Terebinthinæ ana lib: ſs. Ceræ virgineæ lib: j ſs. Armoniaci, Mirrhæ ana ℥ ij. Realgaris fixi ʒ iij. fiat emplaſtrum pro more, quod quotidie bis renouatum ad finem vſque curationis impones. Quod ſi debile nimis ſit, & tardius agere videatur, ſequenti vnguento vteris quod habet. Olei Realgarini, de aquila fixa, ana ʒ ij ſs. olei de vitellis ouorum ℥ j. Terebinthinę lotæ ℥ ij Litargirij acetoſi ℥ ſs. fiat vnguentum ſubtile. Sequens quoque puluis quemuis Syronem qui intra ſuam regionem conſiſtit purcurare ſufficiens eſt. Recipit autem Croci Martis, florum æris ana ℥ ſs. Operimenæ fixæ tantundem fiat puluis. Similiter aqua Lentiginoſa ab Aquila vel Realgare deſtillata mirifica expurgandorum vlcerum facultate pollet ſi quotidie locus affectus ſemel ea lauetur. Verum pręſtat in omnibus ſpeciebus iuxta Anatomicas rationes venas præcidere, ad præcauendam recidiuam &c.

Realgar. Operimena. Aquila fixa.

Emplaſtrum Oppodeltoch.

Aqua Lentiginoſa.

DE CARCINOMATVM ORTV & curatione.

Si in mulierum mammis, vel virorum ſcapulis, ampla rubedo, cum apertione, pure fætido, magno calore, multiſque cauitatibus ac fiſtulis intrò pertinentibus, tumoribus, Scyrrhis, &c. appareat, ægerque de punctionibus conqueratur, Cancrum appellabis vlcus hoc, à ſimilitudine Cancri fluuialis cocti. Atque etſi non omnino iſta ſtatim loca occupentur, ſed lumbi, brachia, venter, coſtarum regio, ſpina, &c. ſimiliter vt dictum eſt, afficiantur, nil prohibet affectum Carcinoma quoque appellare. Hoc tamen abinuicem differunt, quod quæ in mammis & ſcapulis fiunt Carcinomata, Lethalia ſemper ſunt: at non perinde de reliquis pronunciandum ſtatim eſt, cùm illic ſalutis ſpes non omnis præcluſa ſit. Carcinomata quæuis pro ſexuum varietate cauſas diuerſas obtinent, nam quæ viris

Cancri deſcriptio.

Cancri nomen vnde.

viris accidunt, hæmorrhoidalem sanguinem causam agnoscunt, & posteriora corporis occupant, vt sunt spina, omoplatæ, &c. quin non raro in artubus conspiciuntur. Quæ vero Mulieres affligunt, *Mulierum carcinomata.* ferè in anteriore corporis parte resident, à sanguine menstruo originem ducentia. Obseruare quoque conuenit, occultos quandoque Cancros fieri, quales sunt, qui vterum, anum, mammarum interiora affligunt, atque eos fore Lethales, esse meminimus. Sed vt de Cancri materia aliquid admoneamus, sciendum vtrumque ex Realgarino sanguine fieri, menstrualem tamen hæmorrhoidali venenosiorem esse: est enim Sal Mercurialis, qui in mulieribus frequentius quàm viris coaceruat. Et sane cuiuis mulieri ratione menstrui Carcinoma fieri potest, cùm ob hæmorrhoides quæ rariores apparent, in viris paucissimis Cancri generentur.

Principium Cancri ferè ex redundantia, quam natura Mine- *Causæ & origo carcinomatum.* ralium expellere conatur, oritur. quod si expulsio per oppilationes impediatur, iam sanguis ille retro fertur (virtute expulsiua alium exitum quærente) & pro natura Salis Mercurialis, rodere incipit, ac dictis signis, quæ omnia Mercurialis salis naturam sapiunt, se prodit. accidit tamen quandoque oppilationes istas Cancrum non producere, maximè vbi illud Realgar Mercuriale non excelluerit, verum vel Colcotharinum, Aluminosum, Sal Zuccharinum, &c. primas tenuerit, ex quorum deinceps naturæ varietate, clementia vel periculosa vlcera existunt. Quamobrem sciendum ab oppila- *Oppilatio in cancro quid faciat.* tione Cancrum, Lethalem euadere, vel non euadere. Etenim si hæmorrhoidalis vel menstrui sanguinis retentio fiat, Lethalis est, Lethale quoque vbi in partem aliquam incubuerit, illiusque viæ, seu meatus obstruantur: retrò enim tum fertur, & aliis locis vlcera facit. quod si in mammis & scapulis ea fiant, præsentissima mors est. Itaque summo studio enitendum erit, vt congenita vis expulsiua, ab oppilationibus liberetur: nam virtus ista seu naturaliter, seu præter naturam agat, certis periodis recurrit. quod si ergo tempore motus illius ea per oppilationes impediatur, illa certè impeditio mater mortis euadit: nam virtus expulsiua non quiescit donec mors finem ei faciat. Quocirca sedulo ista in curatione consideranda sunt, maximè vbi morbi magnitudo dilationem non concedit. Sciendum autem Carcinomata in mulierum mammis à lacte *Lac causa cancri in mammillis.* prouenire, siue album illud sit, siue rubeum: quæ verò in ventre fiunt, non ab hoc, sed à Menstruo illarum venarum sanguine nasci: omnium autem periculosissima sunt, vteri ac pudendorum Carcinomata, nimirum omnibus menstruis speciebus ad illius generationem concurrentibus. Possibile tamen etiam est, antequam cancer fiat, multo retrò tempore scyrrhos, cherades aliosque tumores duros extitisse, qui sero admodum aperientur, atque hoc genus Carcinoma-

qui in scapulis & mammis fiunt Cancros, simpliciter absque vllius alterius medicamenti admixtione curare sufficiens est. Verum si dicto remedio destituamur, eius loco vsurpabimus gluten aquaticũ, vulgo Sperma de piscibus nuncupatur, nimirum cum Spermate de aquatico, ipsum in aquam redigentes, & epithematis loco parti adhibentes: omnes namque Cancri malicias tollit, nisi vbi puncturæ molestant, hæ enim si adsint, Lethale malum pronunciandum erit. Gluten aquaticum. Sperma de aquatico.

DE RELIQVIS VLCERIBVS ET *Aperturis in vniuersum.*

Sunt insuper plus viginti aperturæ species, varijs nominibus appellatæ, varijsque causis attributæ, ab antiquis, quas tamen omnes cum ab vnica causa proficiscantur, vno nomine afficere, vnoque remedio curare nihil prohibet. Principio ergo nil sollicitum esse oportet, æqualis ne vel inæqualis vlcerationis forma sit, profunda ne vel superficialis tantum: nam ista pro loci natura euariant: adhęc etsi Salium omnium variæ species existunt, omnium tamen vna eademque origo est. Cùm itaque formę ac signa vlcerum tam diuersa sint, neque considerandum admodum, Aluminis ne, Nitri, Vitrioli, Plumosi, Entali, &c. sint nec ne, vel an sub Euforbio, Pipere, Flãmula, Vrtica, &c. comprehendantur, vel denique an mixta Metallorum, vel Marchasitarũ species diuidi oporteat. nam hæc Theorica magis sunt, eaque de causa suis Paragraphis descripta: sed sufficit cuiusque generis species vnis ijsdemque signis dignosci, verbi causa: quemadmodum Mineralia cum quatuor Elementis efflorescũt, sic & quatuor Alumina, &c. constituũtur: quibus tamen omnibus dignoscendis, communia quædam signa sufficiunt, sicque in reliquis Plumosi, Entali, &c. vlcerum speciebus agendum quoque erit. Neque admodum anxium esse conuenit, in præcedentibus & coincidentibus signis cognoscendis, fallacia namque sunt, & ex accidẽte originem ducunt: accidente dico, quod antea locum passum occupauerat, vt si Apostemate, duritie, Sephyro, vel Sclyrosi ea parte molestatus antea fuisset, eaque mala iam tandem in aperturam, seu vlcus abirent. constat enim necessario vlcerationem fieri, itaque anxie de istis inquirere, nil opus erit, cum in Theoria nil admodum conducant, minimum vero in Praxi. Morbi antegressi.

Vlcerationes istæ vbicunque in corpore consistant: consistunt autem frequentissimè in capite, Scapulis, humero, brachio, lateribus &c. initio magno calore ac rubore apprehenduntur, mox minutiis: cauitates exoriuntur, quæ successu temporis in vnum amplũ vlcus degenerant. vlcus hoc siue in brachio, tibia, lumbis, spina, capite sit, perinde est: veluti & causa, Sal nimirum etsi multiplex

existit, nulla admodum distinctione indiget: nam sufficit in theoria nouisse, Salē causam esse, nec refert an gemmę, Nitri, Peræ &c. sit, nec ne. verum Sales iuxta suam acrimoniam partiri non vsq; adeo inutile in opere practico foret, vt sc: primum Sal salis, dein Sal gemmæ, post Sal nitri, vltimo loco Sal vrinæ constituretur: nam iuxta hos gradus de calore dein iudicare facile fuerit, vt scilicet postremo summum calorem tribuamus.

Salium gradus.

Exoriuntur quoq; vlcera Plumosa: his ferè signis dignoscenda, scalpendi desiderium adest, calor, rigor, pustulæ, similes ijs quæ ab Vrticis fiunt, ingruunt: quę vbi ad tempus perstiterint in vlcera caua transmutantur, multò quàm antea calore magis molesta: sicq; ex Alumine Roche, Iameno &c. vlcera, non tamen perinde vt ex Plumoso dolorosa: quæ denicq; ex alumine glaciali fiunt, omnium sunt mitissima & clementissima. Huiusmodi proprietates & signa in inquirendis ac dignoscendis vlceribus ex ipsorum simplicibus & simplicium gradibus desumes, caue tamen, putes, morbi quantitatem ex gradu te metiri posse: pugnant enim cum theorematicis Medicinæ principijs, vt ex humoribus eorundemq; gradibus morbi magnitudinem deducamus, sed cæcorum quorundē medicorum commentum hoc est, itaq; explodendum.

Simili modo ex Vitriolatis diuersa oriuntur vlcera, quæ vbi aperta fuerint, copiosam aquam cum multa spuma subinde profundut. Signa, quibus dignoscantur, ista ferè sunt, cauitas parua apparet, primùm profunda quidem, & vndiquaq; ceu factis cuniculis subtus excauata, quam circa dein & alia oriuntur, similia huic, à quibus deinceps & ossa cariosa ac putrida redduntur, tandemq; vlcerum labia decidunt, nouamq; figuram adipiscuntur. Omnia huius formæ vlcera nos Vitriolata appellamus, omnibusq; æqualem curationem adhibemus. differunt abinuicem non gradu, sed colore, qui alius in Colcotharino quàm Glaciali inest Vitriolo, ruber scilicet ille, hic albus: cæteri colores qui ferè à pure & carne putrescente causantur, cum diuersis temporibus diuersi incidant, in Theoria difficilem causarum assignationem habent. Omnium mitissima huius generis vlcera à sale Zuccharino fiunt: nam ea rarissimè dolorem comitem habent. Reliqua vlcera quæ vniuersalia dicuntur, non facile ad certam aliquam normam partiri quispiam queat. perinde enim res habet ac si 1000 semina eiusdem speciei, quis in terram proijciat, quæ certè inde enascentur plantæ, vix duæ inuicem similes inueniantur. eodem plane modo vlcera quę vniuersalia vocantur, omnia eiusdē generis sunt, diuersarū tamen interim specierum, veluti malū & pyrus diuersa sunt quidem abinuicem: at vnicam primam materiam obtinent. hac ergo ratione Medicum suam theoriam instituere oportebit, si de vlcerum curatione ex arte differere

Vitriolata vlcera.

Zuccharini Salis vlcera.

Vniuersalia vlcera.

differere velit. quælibet namq; curatio ex vltima materia oriri debet, nec ex illis falsis ac inutilibus distinctionibus, quibus tota Medica ars turpißimè conspurcata est producenda.

Sed ad curationem pergamus, tandem in hac spectandum erit, vt remedium aquæ instar præparetur, quæ omnia suffocat insensibilia, qualicunque ea tandem sint, atqui veluti quædam aquæ subesse possunt, veluti lignum lapides, &c. quæ ab aqua non suffocantur, (id est, euincuntur:) sic quædam arperturæ sunt, vt cancer, Syrones, &c. quæ hisce remedijs itidem non cedunt: viciśsim quemadmodum lignum aquam putrefacit, sic quædam vlcera sunt exempli gratia, vt Lupus Herisipyla, &c. quæ tantum abest, vt istis obediant, vt etiam longè deteriora ab vsu horum remediorũ euadant. Quamobrem obseruandum erit, quomodo aquæ potentia operetur, vt & sic sensu carentia vlcera ad germina, insensibilia cōparantes, sciamus quæ vlcera sub hanc curationis legem collocanda sint. Nam si quid aliud hoc â Medico accuratè obseruandũ erit, vt virtutes exteriorum naturalium, ad internas comparet; (nam istæ iuxta naturam illorum disponi volunt) atque miserandam illam Humoristicam Theoriam reijciat. Etenim vlcerum Anatomia sic comparata est, vt illás humorum distinctiones, approbationes plane respuat. Sed curationis leges, & remedia iam tandem scribere tempestiuum est. Vlcus sub aliqua harum Salis specierum constitutum, sequenti Mundificatiuo primum omnium eluito. Recipe Succi Lentiginosæ, lib: ij. Realgaris fixi ℥ ß. Croci Mercurialis ℥ j. ß. digerantur vnà per triduum. Mundificatiuum Mercuriale appellamus, cuius vsus est, vt quotidiè bis mane, scilicet & vesperi eo vlcera lauentur, ac deinceps Oppodeltoch imponatur, donec satis mundum vlcus appareat, quo facto per Oppodeltoch, tandem curationem absolues.

Lupi & Erysipelatis malignitas.

Mundificatiuum Mercuriale.

Oppodeltoch.

MVNDIFICATIVVM ALIVD.

Recipe Operimenæ fixæ, ℥ j. Aquæ Culiculæ lib: j. vtere vt prius. Quod si suspicio adesset, alicuius superuenturi mali, vel noui vlceris, ad priorem modum recurres: ea enim vlcerum singularis, quædam proprietas est, vt si ipsa non iam existerent, tamen tandem orirentur: si ergo talis casus occurrat, tamq; verũ vlcus non vt symptoma curabis. Accidit denique vlcus à natura vltro mundificari, proinde solo Emplastro vtendum esse manifestum euadit. Caue autem festines vel naturam cogere præsumas, nam vim ac coactionem natura non patitur, si verè curari vlcus debebat.

D. THEO-

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS

LIBER VII.

DE IGNE PERSICO.

IGNIS Persici eiusque specierum explicationem instituturijs considerationis principia paulò altius repetenda erunt. Fundamenta in duobus primis Sale & Sulphure insunt: quod enim vrit & ardet Sulphur est, quod vero accendit, potentia Salis appellatur. ex hac namque potentia quoduis lignum accenditur: lignum enim sua natura Sulphur est (illud intellige quod conflagrat) sic ignis ex Silice, marmore, &c. excutitur, nimirum ex ipsorum Sale. Notandum ergo Salium discrimen, alius namque Alabastrinus est, & igne caret, alius Marmorinus ignem continens. Atque veluti Salis durities ignem dat non tamen vrit, sed in ligno, id est, in Sulphure suam operationem perficit: itaque quemadmodum si lignum flammam conceperit, illud iam ad corruptionem suam properat: sic si in Microcosmo microcosmica huiusmodi inflammatio accidat, de corruptione corpus periclitatur. verum sicut lignum ligno, conflagrat velocius & vrit vehementius, vt faginum abietino, &c. sic pars vna corporis, quàm alia ad concipiendam inflammationem aptior existit, causa huius rei Coagulatio est, quæ in corporis partibus consistit. quiuis namque gradus ignis, ex coagulatione Salis omnes progrediuntur. etenim quanto Sal vehementior est, tanto Gangræna maior, quo tenuior ac purior eò calidior existit. Hinc ratiocinari licet, quamobrem ea quæ paucam coagulationem habent, paucam quoque flammam contineant, nam quæ ex puris constituunt Salibus, vt sunt Resina, Colofonia, &c. citissime flammam concipiunt, dant enim suum gradum ex natura Salis Diaphani. Quòd autem Sal Petræ, Sal Nitri, Argentum viuum, &c. tantam habent tempestatem: causa est excellens perspicuitas Salis, & humiditas, quæ illi ægrè dissolubilis inest: ea enim cuiúsuis salis natura est, quod ex sua humiditate furorem illum habeat. atque hinc varij oriuntur vstionis modi, pro Salium nimirum diuersitate, sic Sal Petræ respectu Sulphuris furit, Sulphure quiescente, sic inquàm in abiete Sal Petræ, & Sal Sulphureus in Fago inest. Quæ de Sale accensionis Sulphure, flammæ causa in vniuersum dicta sunt, specialiter omnia ad humanum corpus in Igne Persico adaptari poterunt.

Potentia Salis.

Sal Alabastrinus.

Sal Marmoreus.

Coagulationem multam multa flamma arguit.

Quemadmodum ergo Elementata exteriora ab igne exuruntur, sic de igne Persico in humano corpore accenso iudicandum est.

Aſtra in homine.

nam quatuor Aſtra æquè in humano corpore, ſeu Microcoſmo inſunt, ac in maiori mundo conſpiciuntur. Sunt autem accenſionum duo modi, alter cum ex Silice ignem excutimus: huic modo reſpōdet Ignis Perſicus: qui cauſam extrinſecam habuit contuſionem, fracturam, aut illegitimi remedij vſum. Altera accenſio ex Aſtris eſt, id eſt, ex natura & fit in hunc modum, vt ſi à ſole quid exſiccatū ab ipſo accenderetur & exureretur, rarum hoc eſt, itaque raro quæ ab aſtris ignis Perſicus excitatur, nam perinde vt de Sole dictum eſt: ſic & Sulphur Microcoſmi ab interiore Aſtro accenditur. accenſio hæc pro diuerſitate partium, intenſior ac remiſsior eſſe ſolet.

Sulphur Microcoſmi ab Aſtro accenditur.

Eſt & tertia inflammatio illi reſpondens, qua montes & ſaxa conflagrant, ignem à noſtro igne inextinguibilem concipientes, in quo caſu tamen aliqua Saltem pars (quę ſubiectum eſt) ardet, reliqua illæſa. talis eſt cùm Eſthiomenos & Carcinoma ex facili aliqua cauſa calorem preter naturalem concipiunt. Item quemadmodum, in fodinis Zinnabrij, Mercurij, Salis Nitri, &c. à vento quandoq; illa Mineralia accenduntur, ſic & per Chaos noſtrum materia peccans aliquo in loco conſiſtens inflammatur. De affecto loco inquirendo nil admodum ſollicitum eſſe oportet, ferè in digitis pedum, iuncturis, medulla, carne, intrinſecus in ijs regionibus, quæ ſuprâ & infra Diaphragmati adiacent, non raro in capitis regionibus malum conſiſtit. Hinc variæ ignis Perſici ſpecies ſunt: alius enim montano igni reſpondet, vt Lupus, qui verus Ethna eſt: alius cum puſtulis & Eryſipelate incipiens, ſero admodum flammam concipit, reſpondens diuturno, at debiliori igni: tertius ſubito ingruit, & vnius horæ ſpacio totum membrum exurit, veluti Prunus: alius per contactum ſeu contiguitatem vrit, & ignis Perſicus verè dicitur. Plures horum ſpecies antiqui Apoſtematum nomine affecerunt, atque ad portentoſas cauſas retulerunt, ſed res vt diximus ſe habet. Mirabuntur ſcio imperiti Medici, quo pacto Sol & Ethna in hominis corpore conſiſtant, verum illi ſuos humores, quos fingunt, admirentur potius. Noſtra ſane Theoria, hæc principiorum firmamenta ex tribus primis certiſsima habet, ex illis namq; omnia Mineralia perfectè continemus. Adhæc cum quatuor quoq; Elementa in nobis inſint, ipſorum etiam potentias in nobis dominari manifeſtum euadit.

Ignis Perſici ſpecies.

Lupus eſt Ethna.

Sol & Ethna in homine.

Sed vt de Gangræna aliquid dicamus, ſciendum ipſam Anodynam quandam vſtionem eſſe, inde ortam, quod initio partes Microcoſmi à natura Narcotica ſtuporem contraxerūt, abolito ſenſu. his ergo membris ſi præternaturalis aliquis calor ſuperueniat, iam ea Gangrænam habere dicuntur: huius nos ignis ſingularia remedia in curatione ſeu praxi deſcribemus. Sed ad Theoriam reuertamur

Gangræna quid ſit.

mur, in qua ſciendum à calidis & vrentibus herbis ac ſimplicibus, Ignem hunc perſicum excitari poſſe. remedia talia ſunt, imò deleteria medicamenta, vrtica, flammula, Cantharides, Realgar, Arſe-

Ignem Perſicum efficientia ſimplicia.

nicum &c. Fit etiam ignis Perſicus Iliado aliquod Minerale ex ſua cathena protrudente, omnia namq; mineralia in noſtro corpore continemus. Itaq; quicunq; pedem ſeu tibiam prurientem habent, cum multis puſtulis, eorum morbus virtutibus vrticæ reſpondet: quæ verò mala, puſtulas aqua plenas habent, virtutibus flammulæ conferuntur. Si itaque flammula talia in corporibus noſtris efficit, an non mineralibus quis eaſdem imò maiores virtutes tribuat? cùm omnia velut in theoria & praxi extrinſecus in maiore mundo, ſic & in ijſdē intrinſecus eadē eueniat. itaq; reijcienda omnino erit illa fucata inutilis ac anilis humorum, coleræ, phlegmatis, & Melancoliæ theoria, vt quę contra philoſophię principia, contra naturam Microcoſmi, cōtra ipſammet experientiā ceu ex Diametro pugnet.

CVRATIO.

In curando igne Perſico illa in primis ratio tenenda erit, quæ in reſtinguendis exterioribus ignibus obſeruari ſolet, vt nimirum quemadmodum in theoria illos reſtingui diximus, ſic & in praxi hos extinguēdos tibi proponas. Itaque ignem ex lignis ſuſcitatum quam facile affuſione ſimplicis aquę extinguant homines, at eadem ipſa aqua non ita in igne Perſico operari obſeruata eſt. itaque penitus medico introſpiciendum in aquæ eſſentiam erit, & cognoſcet

Aqua eſt Alumen reſolutū dulce.

eam nil aliud eſſe, quàm Alumen reſolutum dulce, ex quo eruitur Alumen ad reſtinctionem ignis Perſici adhibendum eſſe: alia tamen ratione quàm in lignario igne, vt maximè eadem ſit materia.

Cognitum præterea eſt Ethnæ ignem à nulla penitus aqua extingui poſſe. quòd ſi ergo ſimilis paſſio in humano corpore foret,

Lac Sulphuris Ethnæum ignem extinguit.

fruſtra ſane Alumen Zuccharinum adhiberetur. itaque quia Sulfuris lacte Ethnæ ignis reſtinguitur, illud ipſum quoque ad ignem Perſicum accommodari debebit. Itaq; ſedulo ſpecierum ignis perſici meminiſſe oportet: nam alius comparatur lignario igni, alius montano ſeu Ethnęo, tertius Salis Nitri, alius Reſinę, &c. Hac ergo ratione in extinguendo Sulfure Microcoſmi progredieris, nec vlla alia compendia ex Medicinæ fontibus excogitare licebit illis ipſis exceptis quæ de Mineralibus annotata ſunt. Itaque non mirum eſt, pſeudomedicos ac chyrurgos ignes iſtos non modo non extinguere poſſe, imò malum deterius ſæpius efficere, adeo vt ex partis alicuius inflammatione, non rarò totum corpus in maximum diſcrimem deducant, cum veros medicinæ fontes legitimaq; remedia tantum adeſt, vt affectent, vt auerſentur etiam maximè. Deniq; ob-

Præciſio mēbrorum improbatur.

ſeruandum morem illum reſcindendarum Gangrænoſarum partium plane inartificialem eſſe, atq; omnino cum Medicina pugnare,

medi-

medicina dico non veſtra fictitia,ſed vera,certa,ac legitima. verum vt maximè cùm arte pugnet, tamen quandoq; vbi imperitia Chyrurgi malum conflatum eſt,Enſe reſcindendum eſt,ne pars ſyncera trahatur. Nos non ſerra vel inſtrumento, ſed ſubſcripti emplaſtri vſu emortuas partes ab integris ſeparare ſolemus. Recipe Colofoniæ lib: iij. Liquorum Myrrhæ ℥ vj. Ex quatuor Gummis lib:ſs: fiat emplaſtrum,quod ea parte applicetur qua ſanum emortuo contiguum eſt. verum vbi os ex vſtione nimium induruiſſe conſtaret, non præter rationem putarem, ipſum ſerra diſcindi,ſed à ſanis partibus ſedulo cauendum & abſtinendum.Hac ratione emortuę partes auferuntur,integris etiam quandoq; manentibus oſsibus.Conſolidatio deniq; per aquam Salis& Oppodeltoch auſpicanda erit, ſed inter omnia remedia præſtant quę ſequuntur. Aqua,ſanans ſanam partem, ægra iam remota. Recipit aquæ Salis ex raphano ℥ j. ex Culicula ℥ iij. ſucci plantaginis digeſti ℥ viij. mixta manè & veſperi adhibeantur. Vt pars emortua cadat.

ALIA.

Recipe Succi chelidonię,aquę Aluminis Rochi,Iameni ana ℥ j.ſs. Nitri reſoluti ℈ ij,miſce & vtere vt prius.

EMPLASTRVM.

Recipe Olei de frumento,de ouis ana ʒ ij.ſs. de Glandulis ℥ v. Ceræ , picis communis, ana ad pondus omnium ,fiat cerotum ſecundum artem,adhibeatur pro more vulgato. Gangrænæ autem Salnitroſæ per ſolum Vitriolum reſolutum, quod curentur,ignorandum non eſt: Ethneæ deinceps per bituminis naualis,& Camphoræ reſolutæ,æqua pondera curari conſueuerunt : Gangrænæ autem igni lignario reſpondentes Thure & Myrrha : Sulphureæ vero,ac Reſinoſæ,per Lac virginis ex Sulphure paratum curantur plerumq;. in vſu autem omnium horum curandum eſt , vt ſubinde noua imponantur,nec vnq; pars ſicca relinquatur;ſed perpetuo humectetur. Verum vbi tarde nimis vocatus fueris, & iam malum inueteratum ſit,procedes vt ſupra edoctus es. Gangrænæ variæ ſpecies quibus remedijs ſanentur.

DE VLCERIBVS DEPASCENTIBVS.

Depaſcentia vlcera formam ac materiam ex Salibus habere, vt pleriſq; dubium non eſt, ſic modus generationis pauciſsimis cognitus,explicandus nobis relictus eſt. Intelligendum ergo, generatum nullum abſq; Reſina exiſtere , dempta ea quæ Sulphuri adeſt pinguedine. Reſina hæc liquor quidam eſt,generatis omnibus præter tria illa prima,congenitus. Atqui quemadmodum in non paucis arboribus,imò in quibuſdam herbis etiam , Reſinas erumpere videmus,cum interim in reliquis plantis lateant: Sic etiam in Microcoſmo Emunctoria ſua,quandoque naſciſci, Reſinas haſce con- Reſina Microcoſmi quid.

tingit. Atq; veluti isthic à forma specifica eruptio fit, eodẽ modo in Microcosmis formã quandam specificã dominari credendum est. Hinc ergo manifestũ euadit, quamobrẽ Resina ista Salis, vbi ad suam exaltationẽ peruenerit, in alijs plãtis sub forma picis, in alijs forma Resinę, Gummi, Terebinthinæ, &c. erũpat. Nimirũ similiter in Microcosmo res habet, vbi varia quoque formã vlcera huiusmodi prodeũt, nonnullis scabiei, quibusdã pruriginis, alijs pustularũ forma, (quę singula tandẽ in vlcera abeunt) proueniunt. Pręterea quibusdam (quemadmodũ de Resinis latentibus dictũ est) Resinæ nõ erũpunt statim, nisi vbi ad exaltationẽ suã peruenerint, atq; tũ nulla (ex cõmemoratis) signa in illis iuuenias. hæc ergo catholica horum vlcerum sunto. Porro aũt ignorandũ non est, quod in Resinis, Gũmis, Therebinthinæ speciebus, &c. natura quædã seu proprietas

Sal Plumosum in Gummis & Resinis. Salis plumosi insit: quã de re considerandam vobis vrticã proponite, quæ acuitatem ac malitiam suam, non in profundo suæ substantiæ, sed extra eam obtinet. similis affectio in hoc vlcerum genere mente & imaginatione concipienda erit, cum differentijs quoq; ijs, quæ in Iua Rubea, Pipere, Zinzibere, Cubebis, &c. (quorum omnium singularis quædam proprietas vrticosa in substantia mortua quasi, extra vero eam efficacissima existit) insunt. Sal itaque iste extraneus in Gummis & Resinis, peccans Materia cum sit, atq; Microcosmus similes quoque extraneas passiones, pruritum scilicet, scabiem, tineam, aliasq; similes, ad oculũ ostendat: quis non Theorematis nostris, iam antea propositis fidem habeat? Etsi autem non

Separatio fit à materia finali. inficior, isthæc Apostematibus alijsq; hactenus commemoratis vlceribus accõmodari posse: verum cum finalis materia, in qua Medicus concludere debet, separationem faciat atq; curationem, signa, materiam atq; dictarũ causarum concordantias distinguat, tãdemq; per vltimã materiam ea confirmet, quis nõ singulari huic affectui, singularem quoq; causam tribuat? maximè cum hinc eximia illa ratio fidem mereatur, qua in depascentibus vlceribus Salem ex-

Sal extraneus est Plumosus. traneum, quem rectẽ in hoc casu Plumosum quispiam dixerit, Vrticosum etiam esse, neq; vllius alterius speciei asseritur.

Signa autem dignoscendorum vlcerum, istorum vsu atq; experientia potius quàm ex scripto quis addiscat: veluti & resinam abietis à Botin & Pini, &c. sensu quàm ratione rectius dignoscimus. Sed diuersa paulò in Microcosmo ratio est, ob ipsius formam corpoream, & naturalem, ac insitum calorem, quo externa generata destituuntur. Signis istis ferè dignoscuntur tamen, quod Estiomena gummata, vlcera resinata, &c. naturam Colophoniæ, ac Picis repræsentare scimus: quæ vero pustulas, vrticam, scabiem quæ,

Iua Rubea. plumosum, &c. sequi, veluti & Iuæ Rubeæ sua quoq; peculiaria signa nemo ignorat. Atque sic velut omnes Sales ærugines, &c. ac

quidquid

quidquid in vniuersum virtutem Corrosiuam participat, in exterioribus agere conspicimus, intrinsecus quoq; vbi in Microcosmo & in actũ eruperint, ex forma, colore, calore, dolore alijsq; symptomatis, facile dignoscuntur.

Neq; vero est, vt ad vnum certum locum morbum alligemus, vel generali aliquo nomine à loco sumpto appellandum putemus: nam nullum Chyrurgicum nomen à loco ducitur, nisi vbi loca Planetarum morbus aliquis occupauerit, vti in Syronibus. atqui longa alia in Esthiomenis ratio est: Veluti enim arbores varijs locis Resinas protrudunt, sic & Liquores in Microcosmo pelluntur, atq; vt maximè & in arboribus, & in Microcosmo certus quandoque erumpentis fluxionis locus existit, nil tamẽ opus est noua nomina, noua remedia excogitare, vnum omnibus generale nomen, vnum omnibus Esthiomenis, Catholicum remedium esto. Etsi autem hic naturæ refragari difficile est, quæ (particulariter) non rarò vno aliquo simplici, Esthiomenum cruris curat, eo ipso vero brachij non curat: tamen cum Medici officium requirat, vt vno nomine appellatum morbum, vno remedio percuret, siue in supernis partibus ille sit, siue in infernis, nil nostris rationibus hanc obiectionem obstare puto. Itaq; nominum multitudinem causarumq; diuersitatem ab Humoristis Medicis assignatam in hoc affectu, ab arte nostra exulare iubeamus.

Chyrurgica morborum nomina non ducuntur à loco.

In Esthiomenis vnum esse debet remedium generale.

Porrò quemadmodum exteriora generata videmus corpus nostrum afficere, tum vbi illa in materiam peccantem abeunt. verbi causa, si Arsenicus in corpus nostrum agit, tum illud exulcerat, sic alumen plumosum, sic vrtica longo vsu cutem exulcerant, velut omnia cætera corpora quæ salis naturam participant. similiter de intrinsecis Mineralibus iudicandum est. Proinde ipsorum naturas accuratè distinguemus, quo si ea in actionem erumpant, illis perinde ac extrinsecis mederi possimus. Veruntamen externa generata ab internis differre, in eo quod illa ad tempus solum, hæc verò perpetuo agant, paucis incognitum esse puto: quin interna fixa esse, externa autem mobilia perinde manifestum est. De vlceribus deniq; depascentibus, vberiore sermone differere, eorumq; signa, ac differentias assignare eo nueniebat. verum quia hæc materia nimis ampla, copiosa, & intricata est, nec nisi summa experiẽtia præditis peruia, negotiũ hoc ad secretiorem quãdã Philosophiam remittimus.

Arsenici in corpus nostrũ actio Corrosiua.

Generata intranea vt ab externis differant.

Curandi aũt ratio hoc ferè modo se habet: Prima vt Sal exterior extrinsecus, nõ intrinsecus auferatur. Dein vt more Chyrurgorum vulgato vlcus claudatur. Remediũ anodynũ, & restinguẽs pro doloribus ac vlceribus depascentibus, id est, Esthiomenis tale esto.

Curatio.

Recipe Salis Metallorum ℈ ij.
Aquæ de Bitumine veris ℥ vj.

Mixta digerantur per quatriduum, dein hoc remedio per quatuor vel quinq; dies, seu donec dolor omnis remiserit, vlcus lauetur, quo facto, sequenti mixtura ad consolidandum vteris (quæ sic habet.

Recipe Cinerum de Saturno lib: ß. Olei oliuæ albi lib: vj. Lithargiri præparati in viscum quartaria iij. fiat mixtura, coquatur in calidis cineribus ad horas xij. imponatur mane & vesperi.

ALIVD PRIORIS FORMÆ.

Recipe Salis vrinæ ℥ iij. Salis Metallorum è Saturno ʒ v. coquantur & digerantur in aceto destillato, donec fiat fermentum simile Elixiri, cui deinceps adijcies decimam sextam partem Camphoræ liquefactæ, & vteris velut dictum est. post huius vsum ad claudendum vlcus recipies Oppodeltoch, vel Emplastrum pro Fistulis sequenti capite descriptum. *Oppodeltoch.*

DE FISTVLIS.

De Fistulis antiqui fabulosa scripsere. De causis & origine Fistularum varia, & fabulosa ab antiquis memoriæ prodita inuenias, quæ recentiores quidam obstinatè defendere non dubitant, & ea maximè quæ ad Fistularum differentias pertinent: quasi vero Fistularum plures essent differentiæ, nec omnium eadem penitus natura, quamuis enim loco quodammodo à cæteris lachrymalis differant, tamen vna omnium essentia, ac originis ratio est. Itaque quod omnibus vlceribus cõmune est, hoc ipsum quoq; ad Fistulas referemus, nimirum quod Salem Corrosiuum causam agnoscant. Neq; est quod doloris ratione aliquam differentiam statuendam hic esse, quis sibi persuadeat: siquidem Sales etsi omnium formarum causæ sunt, non tamen statim dolores efficere quoq; necesse habent, cũ experientia edoceamur, Sales quosdã sine omni dolore corrodere posse. itaq; nil opus est de noua Theoria cogitare, vlcerationis ratio sufficit, nec plura requiruntur. *Formæ à Sale dantur.*

Sal itaq; is qui Fistulas efficit, idem ille est, qui in Casia est, in arũdine, &c. ac ex quo Conchilia, & Æthites lapides fiunt: est enim excauationis omnium corporum, vna quædam ac communis causa, quam tamen in curatione non admodum respicimus, cum dolor & natura Corrosionis, ferè curationem ad se pertrahant. Etenim quãuis vlceratio nulla fiat sine forma, tamen ipsa sola ad inuertendam curationem, insufficiens est. Formarum quidem absolutam cognitionem in Medico, quatenus Philosophus est, ac Theoricus, omnino requiro, vt sc: differentiam omnium formarum tam in vlceribus, quam externis generatis, Granato sc: & Marchasita, vnde eã sit ostendere queat, non tamen sic in curatione procedendũ. Sed ad exemplum redeamus. De Casia & arundine similitudo nobis proposita fuerat, ex quo Fistularum Theoriam nos deducturos pollici- *Simile.*

citi

citi sumus, sc: vt materiam ac ip[illegible]orum cauitatis causam ostenderemus. Proinde scitote, quod v[illegible]uti arundinum variæ differentiæ existunt, sic non vnum genus Fistularum esse, atq; vt illæ varijs de causis, varias formas nanciscuntur, sic Fistularum formas diuersas, diuersis à causis produci. Neq; tamen præter Salem, alia aliqua causa afferri potest: qui cum omnibus communem formam largiatur, ex ea ipsa formarum æqualitate, non potest quod ipse materia primitiua sit semetipsum prodere. Quapropter Medicos hortor vt formarū differentias sedulo discernant, quo accuratius de morbi materia peccante pronunciare queant, namq; (vt crasso exemplo rem confirmem) veluti nemo marem à fœmina distinguet, nisi formarum ratione, sic causas morborum nemo sine formarum diuersitatis cognitione internoscet, causam autem morbi necessario cognosci ad rectam curationem, quis est qui dubitet? Notandū porro est, quemadmodum formæ ratione arbor ab arbore, lignum à ligno differt, quæuis vero arbor, ac quoduis lignum ab igne absumitur, sic in curandis Fistulis, quæ varias quidem formas quandoq; sortiuntur, tamen vnam communem curandi methodum sufficere. Curatio enim ignis consumentis instar se habere debet, qui velut in comburenda pyro alius non requiritur quàm in fago, pino, tilia, &c. sic curatio vna, omnibus Fistulis accommodari potest. itaq; illa subtilis & accurata disquisitio, Medicum non vsq; adeo sollicitum tenere debet: namq; qui huiusmodi subtilitatibus se exercent, nunquàm veræ Medicinæ absolutam cognitionem sibi comparabunt. Illud certe fateri omnino cogimur, sensus nostros non intra cutem hominis penetrare: at contra nimijs speculationibus indulgere, æquè cognitioni officit. Proinde rectè ego subinde moneo & inculco, vt in naturis quatuor Elementatorum indagandis (quæ vera experientia est) sedulo laboremus: illic enim experientiæ matrix quasi est, quæ sensuum iudicio penitus sese subtrahere nequit. Itaq; cognatio hominis cum quatuor Elementatis obseruetur. Sin & de locis sollicitus esse quis velit, is Cassia fistula, Aristolochia rotūda, Zuccharum &c. quatenus locis differant contempletur, & intelliget quomodo Fistulæ aliæ pone oculos, aliæ post aures, aliæ alijs in locis generentur: neq; tamen quisquam cogitet, nouam ob id Theoriam, vel nouam curam excogitandam esse, vna omnibus Theoria, vna Praxis sufficit & abunde est.

Sal est materia primitiua Fistularum.

Fistulæ omnes eodem modo curantur.

Matrix experientiæ.

Sal autem quem diximus Fistularum causam esse, Sal petræ est: is enim non potest sine cauitate consistere. proinde si ipse ab Iliado separetur, intrinsecus in corpore, vel etiam extrà perinde vt in Arundinibus, ac Aristolochia rotunda (quæ & ipsa intrinsecus caua est) cauitates efficere solet, quæ operationes Salis petræ, etsi vniusmodi non sunt, tamen à Medico distingui (quantum ad curatio-

Salpetræ est causa Fistularum.

nem attinet) necesse non habent. Quemadmodum autem in arundinibus contenti succi, alij dulces sunt, alij austeri: sic Humores qui per Fistulas effluunt, varios quoque sapores obtinent: humores verè illi nil aliud sunt, quàm nutrimentum medullarum, ad quas cùm ob affectum corpus peruenire nequeant, per Fistulas extrà deriuantur, in pus mutati. Quapropter sciendum, quod vbi Sal in materiam peccantem abierit, quòd Cuniculos agere incipiat, qui si deinceps præternaturalis calor copuletur, iam ad efficiendam putredinem nil amplius deesse. Sin calor externus nullus accedat, tum nulla fluxio nullúmue pus apparet, sed simplex cauitas existit. Itaque sciendum, calorem præternaturalem finalis formæ corruptorem esse, ac intentiones Salium, in operando impedire posse. Præterea loci ratione (quod sæpius iam monuimus) memineris, nullam in curandis Fistulis differentiam obseruari: est enim Salis natura à calore liquefieri, quod cùm omni corporis parte fieri possit, vbique quoque Fistulæ generari poterunt. verùm quemadmodum in plantis, aliæ alijs plurem humiditatem requirunt, sic in Fistularum genere, pro loci varietate Humor copiosior, vel paucior fluere solet, pro Salis scilicet multitudine, vel paucitate.

Humorum è Fistulis fluentium varietas.

Fistulæ in omnibus corporis partibus fieri possunt.

Quod si verò cui ista ratio non sufficiat; sed planius causas ac originem Fistularum sibi explicari velit, eum secretiore quadam Philosophia dotatum huc accedere volo, quo sequentia penitius introspicere possit. Itaque ceu quis eam teneret rem explicemus. Quemadmodum omnia quæ in rerum natura crescunt, ex suo semine crescunt: sic Fistulæ quoque suum ex quo crescant semen habent. semen illud materia peccans est: peccantem autem materiã non voco, omne id quod per cauitatem effluit, sed id quod intus latitans fluxionem causatur: id ipsum verò (veluti omnium rerum semina) minutum admodum est. Proinde sciendum, morbum nõ esse omne illud quod ex semine nascitur, sufficit radicem ipsam quæ seminis naturam maximè seruat, morbum appellasse. Ex quo curatiua intentio oritur, in curatione radicem euelli debere. Cæterum quod ad causæ causam (hoc est ad seminationis rationem) inquirendam attinet, tam est Medico factu impossibile, quàm rationem reddere, cur si quis ex fractura fistulam contraxerit, cur ipsum crus fractum sit, sc: vtrinque occultæ causæ sunt, hic fortuitæ, illic fatales.

Omnia ex semine fiunt.

Radix mali in curatione est euellenda.

Ad curationem autem Fistularum progredientes, obseruabimus, primò Fistularum quoddam genus esse, quod vel membri affecti atrophiã, vel totius corporis consumptionem efficere natum sit: cuiusmodi est illud quod ex perperam facta curatione primitus natum est. In hoc genere curatio fere desperata est maxime si membrum intumescere inciperet. verum quid facto opus sit in symptomatis vulnerum explicatum est supra.

Curatio Fistularum.

At si

At si Fistulæ legitimæ fuerint, tum Recipe Olei de ferro, de Saturno ana ℥j. Olei Mercurialis ℈ j ſs. miſce, vngantur labra fiſtulæ per dies nouem & curabitur, nec ſollicitus ſis de fundo fiſtulæ: pręſtat medicinam eo peruadere quàm oculos tuos. Aliud ſimile ſub forma emplaſtri. Recipe Cerę, Colophoniæ ana quartarium vnum, ex maioribus quatuor gummis ana ℥ j. ex quatuor Reſinis ana ℥ ſs. fiat magdaleon, temperetur cum oleo Lauri & Terebinthina ſecundum artem. Vnguentum. Emplaſtrum.

ALIVD SVB FORMA POTIONIS.

Recipe Aquæ foliorum cerui, foliorum tinearum ana lib: ſs. Aquæ ſophiæ ℥ iij. miſce, ſingulis diebus bis, mane & veſperi hauriatur vncia vna cum vino ad menſis ſpacium, & ſanabitur. Plura remedia non deſunt. verum iſta mihi vſualia ſunt & pręſtantiſſima quibus contentus eris. Potio.

Peroratio.

Cauſis ac curatione vlcerum ac aperturarum omnium abſolutis, iam Medicos fideles monendos duxi, vt noſtram Theoriam, quæ in cauſarum inquiſitione, Praxim quæ in Remedrj legitimi inuentione ac vſu deſcripta nobis eſt, ſedulo legant ac relegant. Ego quidem non inficias eo, vicies pluribus dictis, & cauſas & remedia deſcribi potuiſſe, ac debuiſſe. Verum prolixitas ſi in aliqua alia arte in Medicina certe locum non habet, verba pauca, ſenſus perfectus, remedia ſuccincta, virtutes immenſæ in arte noſtra probantur, quæ omnia ſane ſedulo Medicos conſiderare decebat, vt ex paruis magna depromere poſſent: tantis enim nos theſauris donauit natura, vt nil ſupra, adeo vt ne Thymi, quidē (maiora iam prætereo) virtutes omnes deſcribi poſſint. Quapropter præſtare vnius herbæ virtutes abſolutè cognitas habere, quàm omnium dotes per tranſennam ſaltem inſpexiſſe, affirmo. Sed plerią Medicorum noſtros labores corrugata fronte inſpicient, non quòd artem veram proditam videant, ſed quod ſuam nequitiam detectam doleant. Verum illos rubros & nigros Galeros nemo ſic ſuſcipiat moneo, vt ipſorum ſuperbia ſe ſeduci patiatur. Loquacitas à Medicina debet exulare.

FINIS PRIMI TOMI.

IN PRIMVM TOMVM CHY-
RVRGIÆ MAGNÆ [redacted] Index locupletissimus.

Prior numerus Paginam: alter Lineam denotat.

Astra

Corru-

Eupbra-

Fluxio-

Laua-

Medi ci-

N

Nutri-

Q

R

Sal

Sopor

Telo-

Venæ

Vlcera

Vulne-

INDICIS PRIMI TOMI.
FINIS.

Aureoli Philippi THEOPHRASTI BA-RACELSI SVMMI PHILO-sophi & Medici Chyrurgiæ Magnæ

TOMVS SECVNDVS.

CONTINENS

De Tumoribus, Pustulis, & Vlceribus Morbi Gallici Lib. x.

De Curatione & Imposturis Morbi Gallici Lib. octo.

QVIBVS INSVNT EIVSDEM Authoris

ANATOMIA.
CHYRVRGIA MINOR, &c.

Omnia à
IOSQVINO DALHEMIO HIETICH-TAVVIO OSTROFRANCO GERMANO LATINITATE DONATA.

ANNO SALVTIS
M. D. LXXIII.

Aureoli Theoph. Paracelsi
CHYRVRGIAE MAGNAE
PARS QVARTA,
DE
TVMORIBVS, PVSTVLIS, AC VLCERIBVS MORBI GALLICI, CONTINENS
Chyrurgiam Minorem.

In decem libros distincta.

CLARISSIMO AC PRVDENTISSIMO VIRO HIERONYMO BOnero, vrbis Colmariensis Dictatori Theophrastus P. S. D.

EXPERIENTIA, OMNIVMQVE MAGNARVM rerum, quæ inde à protoplasto ad nostra vsque tempora extiterunt, cognitio, quàm grata sit, quamq́ iucunda Deo, hominibus, & cuiusuis propriæ ac singulari memoriæ atque menti, nemo vt existimo est, qui ignoret: maximè si quis mente recolligat, quantis donis genus humanum Deus Opt. Max. ornarit: etenim Prophetarum scripta euoluentibus, manifestum euadit, quibus secretis Spagyros donarit. Reliquę vero historiæ lectio docet, quibus virtutibus Monarchæ ab ipso dotati fuerint: quanta enim virtus bellica in Alexandro Magno, Iulio Cæsare, & Machabæo enituit? quàm perspicax Augusti ingenium fuit? nec in istis solum, sed & inferiorum quoque Politiarum contemplatione mirificè mens hominis exercetur, dum quomodo singulæ virtutes, artes, &c. à singulis artificibus inuentæ, excultæ, ac propagatæ sint, cogitat. quod si à terrenis istis dein animum quis ad cœlestia illa & supernaturalia conuertat, tum demum præstantißimorum, innumerabilium, ac penè fidem excedentium Arcanorum atque Magnalium contemplatione sic afficietur, vt miraculorum diuinorum non poßit non recenti subinde voluptate reminisci. Verum Clariss. ac Sapientiss. vir, quid istis commemorandis te detineo, quin potius ad artem Medicam, artium omnium maximam, & plus quàm præstantißimam, nostra decurrit

Historiarum cognitio.

Medicinæ laus.

oratio? Eius siquidem vnius beneficio omnium antedictorum bonorum cognitio & vsus nobis contingit, confirmatur fide, excolitur obedientia, perficitur summo illo erga proximum dilectionis præcepto, imò medicinam ipsissimam esse Dilectionem rectè quis dixerit: etenim si vsus magnitudo etiam apud Deum præualet in actionibus nostris: quid quæso vtilius, quid magis necessarium, quid ad laudem & gloriam comparandam accommodatius Arte medica quis inueniat? vt iam extra controuersiam sit, Magnalium Dei præstantiss. esse Medicinam, & ipsam pluribus quoque magnalibus abundare. His ergo rationibus C. V. (cum quòd intelligam te secretioribus Medicis studijs libenter vacare) permotus ego, hos decem libros de causis morborum recentium cognitu maximè necessarios, sub tuo nomine in publicum prodire volui, sperans me Deo Opt. Max. laborem non ingratum, Reipub. verò vtilissimum, quique æquiora hominum iudicia meritus sit, sumpsisse. Interim diligentiam meam atque indefessum pro excolenda medicina studium toti orbi beneuolus offero.

Vale.

Colmariæ 11. Iunij.

Anno 1528.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO D. T[redacted] ab H[redacted]heim Salutem dicit.

AD refrenandam ac compeſcendam audaciam eorum, qui magno faſtu, inſano clamore, atque inſolentibus titulis, Medicinæ gubernationem ſibi ſtolidè iam ab aliquot ſeculis vſurparunt, Lector beneuole, Errores qui in morbi Gallici dignotione ac curatione inter illos accumulati ſunt, infinitos, prodere animum induxi. etſi verò ipſorum merita atque fatuitas ſic omnibus cognita eſt, vt vel me non ſcribente, nemo illis fidem adhibeat amplius, tamen vt legitimam cognoſcendi ac curandi morbi Gallici methodum rectius oſtendere queam, in illorum erroribus redarguendis non inutiliter aliquando commorabor. *Paracelſi ſtudium.*

Morbi hanc ſpeciem, Gallicum morbum aptiſsimo nomine à patrio ſolo, in quo primùm extitiſſe hominum memoria annotatum eſt, appellare ſoleo: nam magnarum rerum nomina à natali loco confingere non infrequens ſcriptoribus eſſe memini. *Nominatio.* Puſtularum nomine ſi forſan quis contendat malum appellari debuiſſe, is certè & ſuam in arte medica inſcitiam prodet, & quod Generalius illud nomen ſit, ſe non intelligere oſtendet. Accedit adhæc, quòd nouum morbum (qualis Gallicus eſt) inconcinnum foret antiquo nomine notari, mihi quoq; non competebat nouum nomen, antiquato eo quod vſitatum erat, ſubſtituere. itaq; imitatione Latinorum, qui malum hoc SEMEN GALLICVM appellant, ſecundum Gallos, à quibus originem duxit, Gallicum morbum nuncupare placuit. *Semen Gallicum.* Cætera quæ ad inſtituti noſtri explicationem pertinent, ſic breuiter accipe. Remedijs vtor vulgo vſitatis, tum etiam mihi peculiariter notis, in quibus tamen aſſequendis pauciſſimi ſcopum contingent. Germanica lingua dein vtor, nimirum quia tanta noſtrorum medicorum eruditio eſt, vt ne hanc quidem ſint aſſecuti, nedum ſi Latina vel exoterica aliqua ſcriberem. *Germanicè cur ſcripſerit.* Stylus adhæc inuſitatus eſt: atqui talem requirit Experientia noſtra. Remedijs præterea ac ſimplicibus exotericis, ac ſingulari artificio præparatis, vti neceſsitas cogit: ſiquidem vulgata omnes noſtras ſpes fruſtrantur. Denique noua quandoque vſurpo vocabula, non tamen ſine cauſa. *Exoterica remedia cur vſurpentur.* Medicinæ enim varietas hoc iubet, ſubiecti nouitas cogit: namque nouus morbus cum nouo nomine, nouum remedium, nouumq; Medicum parit.

Quæ dicta ſunt hactenus, omnia ad eum ſcopum à me referuntur, vt Morbi hoc genus abſque omni errore percuretur: nam

Simile.

perinde ac in teli iactu, sic in curatione res se habet: illic etenim non qui orbem tetigit, sed qui scopum attigit, artifex habetur: sic & in arte medica non is qui amplum tantum curans, & iuxta illud paruum quoque curandum existimans Medicus dicitur, sed is qui vtrumque suo modo curare potest. Quod si non initio statim cuiuis satis factum fuerit, is sciat in progressum omnem defectum resarciri. interim monitos Lectores volo, noua nomina, noua simplicia, nouosque morbos, noua diligentia addiscere ne dubitent. etsi enim spero quosdam fore, quibus nouitas ista molesta futura non sit, tamen interim cæteri excitandi ac confirmandi mihi sunt: nam cùm non omnes similiter ad artem medicam instructi accesserint, diuersa oratione in ipso statim operis limine compellare placuit.

Itaque rogatos omnes volo, si qua in re meam requirent vlteriorem fidem, vel explicationem, de ea candidè moneant, relaturi sine dubio expectatiss. responsum. Vale.

Colmariæ.

THEO-

THE PARACELSI DE TVMORIBVS, PVSTVLIS, ET Vlceribus Morbi Gallici

LIBER PRIMVS.

IN QVO

Errores Theorici & Practici antiquorum Medicorum deteguntur.

CAPVT PRIMVM.

NAT VRAE ea est benignitas, atque erga humanum genus clementia, vt si qua ipsa pauperiem fecerit, de re compensatione statim sollicita sit, si quem naufragium fecerit, eidem portum in quem se recipiat, subito offerat. Huius inquam naturæ suæ memor optima parens nostra, Natura, cùm primum morbum Gallicum produxisset, ex suo ipsa Lumine Medicos curandi mali gnaros progerminare voluit. Verum ea est rerum humanarum infelicitas, vt nunquam sine zizania atque infelici lolio triticum proueniat. simili itaque malo inter medicos illos ex chemicis fornacibus prognatos, pestis quędam pigritia, arrogantia, & auaritia defœdata prorepsit, ex quo factum deinceps est, vt horum hominum iniquitate & sceleribus pressa sanctissima ars magnam ruinam traxerit: etenim fucata & palliata speciosis quibusdam nominibus remedia, etiam à cerdonibus, rusticis, fullonibus, alijsque huius farinæ hominibus nequissimis circumferrentur. Gręcos, Arabes, Latinos, ac Barbaros sectantes medici, vt aliquid supra vulgus scire putarentur, non dissimili fraudis genere vnguentorum, fumigiorum, ac ligni Guaiaci vsum introduxerunt, absque quorum notitia nemo Doctoris, vel Magistri titulum sibi vsurpare auderet: ipsis verò cognitis, Medicus absolutissimus quis diceretur.

Naturæ quanta benignitas.

Latrochemistæ.

Doctorum abusus.

Cùm ergo natura Microcosmi fato quodam hisce Medicis (qui de morbi essentia etiam cum ipsa rerum natura pugnantem Theoriam exædificauerant) subijceretur, ipsorum astutia, imò nequitia factum procuratumque est, vt ipsorum opinionibus contradicere capitale haberetur, cùm tamen eo ipso quòd opinionibus nituntur, contradicendi occasiones in manus tradant, & satis superque testatum faciant, suam Medicinam fucatam penitus penitusque esse, ipsisque verissimis Medicinæ ac Philosophiæ fontibus contradicere, vt iam huiusmodi Medicinam tam Theoricam, quàm Pra-

Medicina vulgaris est carnificina.

cticam, nil nisi Carnificinam, emungendarum pecuniarum officinam, atque ægrorum certissimam perniciem, quæ etiam naturæ vim faciat, pronunciare non dubitem. Et quod peius est, eo dementiæ progressi sunt stupidiss. homines, vt de errore admoneri nolint, imò pertinacissimè, tanquam pro aris & focis contendant, suam artem medicam veram esse, sua remedia certa, & vsu comprobata, ab omnibus esse amplectenda, cùm interim ipsi naturam cogere, Microcosmum pro arbitrio excarnificare non desinant. hanc suam tyrannidem quia ipsi acriter tuendam putant, ego contrà viriliter oppugnandam publici commodi gratia mihi sumpsi, quod dum facio, nemo mihi vitio vertat, si quando virulentiore calamo in illos inuehor: siquidem ea est causæ turpitudo, vt clementem non ferat accusatorem.

CAPVT II.

Dissentiones medicorum de specie morbi.

PRincipio itaque, cùm in eum modum de morbi essentia disputaretur, ad Remediorum quoque inquisitionem transgredi cœptum est. Morbum nullus eorum viderat antea, quem vt cognoscerent, varij varios codices perlegebant. Hic Galenum, ille Auicennam, alius P. de Argillata consulebant, si forsan aliquid cum suo morbo consentiens illic descriptum inuenirent: sicque ex diutina lectione varia variorum iudicia extiterunt, dum alius Serpiginem, alius Lepram, tertius Esthiomenon esse pronunciat. Primum ergo illinc exportatum est vnguentum de Cerussa (aliáque à veteribus pro scabie vsurpata) atque in vsum adhibitum, cuius impotentiam postquam cernerent, atque naturam neque calefieri, nec siccari velle intelligerent, sua ipsorum ignorantia considerata, cristas paulatim demittere cœperunt. Sed ne nihil planè agerent iuxta Auicennæ & Galeni canones, ad digerentia, laxantia, & catharctica decurrerunt, neque illic eadem omnes vsurpabant, alijs Fumariam, alijs Senam, alijs Mannam, quibusdam Rhabarbarum præferentibus: quin inuenti etiam sunt, qui ab Elleboro, Colocinthide, Esula, Catapucia, Vitriolo, atque Scammoneatis non abstinerent. verum hanc curandi rationem frequentia funera, manufactæ Paralyses, aliáque huiusmodi dira mala, non ita multò pòst inuerterunt. Atque iam parum spei in arte supererat, nisi Diuus P. de Argillata miseris istis socijs vnguentum contra scabiem, pruritum &c. suppeditasset. Vnguenti forma & præparatio operosa admodum erat, in qua nec ipsimet consentiebant: Lullianis namque Mercurius, Empyricis Euforbium, & Staphisagria. Dogmaticis Lythargirum & Sandali præferebantur. Denique qui omnium peritissimi sibi videbantur, ij Zinnabarin decantabant, iamque

Simplicia quę curando malo sunt adhibita.

Vnguenti forma vulgarium medicorum contra scabiem Gallicam.

passim

pasſim huiuſmodi ſchedæ circumuolitabant. Recipe Euforbij, Staphiſagriæ, Lythargirij ana, Mercurij cum ſputo extincti ad pondus omnium, aruinæ quantum ſufficit. ex iſtis inquam ſimplicibus, ſimplicia, id eſt, quæ nullam penitus artem ſaperent, vnguenta conficiebant, donec tandem & ruſtici linguæ latinæ ignari intelligerent, Remedium ſic ſe habere. Recipe Lythargiri pro ſex cruciatis, Axungiæ porcinæ Maſſam dimidiam, Manubria cultellorum ex ſandalo numero ij. Zinnabari ℥ ij. ſs. Mercurij ℥ v. agitentur benè, & fiat vnguentum quo vngantur partes optimè: & ſanè niſi calida, & aurei annuli eorum prodidiſſent, neutiquam Crœſi diuitias conſecuturi fuerant. Vnguenti vſus huiuſmodi erat: primùm pars affecta, & quæ vicinæ illi circumpoſitæ erant vngebantur, vſque dum etiam per os crumperet cum malo ipſum remedium. bone Deus, quantus terror eos occupauerat, cùm cernerent ægros in cœmiterium confugiſſe. Attamen quo pacto hanc defluxionem auerterent, ſpeculari non deſierunt, qui Doctores titulo ſuperbiebant, ſemen plantaginis maſticandum præcipiebant, Chyrurgi Mel roſatum & Alumen decoquentes, malo mederi conabantur. Monoculi medici aquam mororum præſcribebant. Tandem ex Herbario Prunellæ vſus innotuit. O præclaros medicos.

Ruſtici fucum ſentiunt.

Prunella.

CAPVT III.

CVm ergo iſtiuſmodi vnguentis parum admodum proficerent, aliam interim curandi rationem, æquè ac prior fuerat, naturæ contrariam ingreſsi, quo pacto fluxionem à dentibus purgatione auerterent, cogitabant. ſed circulo iſto abſoluto, ſemper priores recurrebant vnctiones. Interim tamen frequentiſsimi ſepeliebantur ipſorum ægri: itaque ne forſan propter vnius funera alterius quoque Remedium contemneretur, paulatim in ſectas ſciſsi ſunt. Quarum hi illos incuſabant, quòd Mercurium non rectè extinguerent: iſti viciſsim hos, quòd coagulandi artem non callerent: quidam tranſmarina ſimplicia ſua declamabant (poſt caulam ſcilicet, & in plateis paſsim naſcentia) nonnulli qui ſe Alcumiſtas appellant, neſcio quam coagulationem per herbas profitebantur. Hos deinde ſubſecuti alij in locum vnctionum Tenuem victum ſubſtituerunt, mira ieiunia, Quadrageſimas, Aduentus, &c. confingentes, omnia nimirum in eum euentum, vt ſi vnius remedio non reſpondiſſet euentus, alter à calumnia liber eſſet, interimque pecunias ab ægris tuto emungeret. verùm exitus ſeu opus, quod de artifice teſtatur, non admodũ diuturnam hanc curandi normam paſſum eſt: itaque & hîc ſpe ſua deiecti, ad fumigationes confugerunt, atque vndique quâ corporis aliquis meatus patebat, fumigantes,

Sectarum occaſio.

Tenuis dieta inſtituitur.

miror

Mercurius basis fumigiorũ.

miror quomodo culum ac cunnum prætcrierint. Basis fumigiorum erat Mercurius, quem ne omnes similem haberent, miris formis eum repreſentare annixi ſunt: alius in calcem redactum oſtendebat, alter axungia vrſina enectum. ſed vulgus maturè admodum fucum ſenſit, ac remedij hoc genus repudiare cepit, atqui malo quodam fato Cinnabaris tandem emerſit, cuius virulentia cùm initio vulgo incognita eſſet, huic aucupio ad tempus accommodata eſca fuit, multóſque orco demiſit. Omnium iſtorum in locum tandem lotiones ſucceſſere: nam hoc illis peculiare eſt, deteriora fere melioribus ſubſtituere: deteriora dico ipſorum met iudicio: breui etenim, at nimis maturè tamen, quis huius remedij vſus eſſet, ęgrorum periculo didicerunt. Itaque & hoc repudiato, ad Corroſiua progreſsi ſunt, eo ſucceſſu, vt dum ſanas partes læderent, ægras relinquerent, ex ſimplici malo duplex èxiſteret, atque ægri præ nimio pruritu ac dolore inuiti ſaltare ac tripudiare cogerentur. Remedia forſan requiris, audies, ſed (ob dictas cauſas) diuerſa: alius namque alumine vſto, alius Rubro henricho (quem vocant) alius Sale Armoniaco, vt Mercurium ſublimatum, & Realgar [illegible]cam, negotium ſuum exſequebatur: ſudatoria, ſtuffas, clibanos, & id genus pecunioſas ipſis artes, iam breuitatis cauſa omitto.

Cinnabaris violentum remedium.

Lotiones.

Corroſiua.

Tandem cùm in omnibus iſtis ngnijs nil ſpei amplius ſupereſſet, alia quæſita ſunt homicidiorum excuſandorum remedia. itaque alij Eccleſiaſticas dignitates ambiuerunt, alij inſtitorum ac mercatorum ſe negotijs immiſcebant, maximè quæ ad Lignum ſanctum pertinebant, ſcilicet & illic aliqua adhuc lucelli ſpes emicabat, Mercatores illi non ſanitatis, ſed lucri cauſa Lignum importarant: quippe non ignari, ne in natali ſolo quidem hoc malum curandi vim ligno ineſſe: nam & illic paſsim in plateis & compitis infinitum viderant ægrorum numerum. Sed quid multa, idem hîc quod alibi illis euenit. atquì non planè ſine ſpecie erat hoc remedium: etenim vt commendatius eſſet, tenuem dictam eius vſui coniunxerunt, eamq́ue ſex ſeptimanis continuandam præſcripſerunt. O ieiunium, ô miſerum paſcha, ſcilicet per dies quadraginta omnia ex voto ſucceſſerant: ſed heu poſt Dominicam Palmarum hîc angor perpetuus incipiebat, & boni illi fratres cum Dominica tertia cantaſſent Lætare Ieruſalem, in Pachate re male conſiderata, pro Reſurrexit, canebant Requiem æternam, &c. & ſuos ægros mittebant in Emaus. Tantum ſcilicet in vniuerſum eſt, quidquid in huius curatione ab illis attentatum eſt hactenus, quod ſi ſuo modo pergere velint, monitos eos volo omnibus modis conſiderent, quantum naturæ in iſtis poſsibile ſit: namque quicunque non conſiderata prius Natura, ex ſuo cerebro Medicinam facit, vel manifeſtè na-

Lignum cur à mercatoribus allatum.

Requiem pro reſurrexit.

Ægri in Emaus abeunt.

ſtè naturæ repugnat, vel caſu curat, quæ dein curatio Mercurio, non Medico accepta feretur.

CAPVT IIII.

MAiorem ſanè apud noſtros atque Italos Medicos prudentiam ſperaſſem, quàm illi re ipſa præſtiterint. Nam dum omnia inuertunt, & lumine naturæ ſe deſtitutos oſtendunt, & ſuarum formularum bonitatem ſuſpectam reddunt: etenim ex ijs manifeſtum euadit, illos nulla de morbi cauſa habita contemplatione, ſtatim ad ipſam curationem properaſſe, ſicque Praxin Theoriæ præpoſuiſſe. verum non ignoratis forſan ex Praxi Theoriam primùm extitiſſe, ſcilicet cùm ex experientia progrederetur: atqui aliud eſt experientia, quàm vſus veſtrorum remediorũ, vnctionũ dico, Lotionũ, Corroſiuorum, Ligni, &c. iſta namque multorum periculo abundè comprobarunt, cuiuſmodi ipſa experimenta ſient. itaq; & vos omnésque qui vos ſectantur, plurimũ à ſcopo deuiatis, cùm vel veſtro ipſorum teſtimonio experientia veſtra incerta ſit, atque putida. quod ſi Praxis huiuſmodi eſt, qualem Theoriam hinc exædificari quis cogitet? Sin iſthæc remedia veſtra authoritate ſcholarum & Doctorum, à quibus toti dependetis, defendere conemini: quid aliud erit hoc, niſi inanis ſermo, ad ægrorum perniciem comparatus? Iſtud potius ex me ſcitote, Theoriam nõ minus quàm Praxin actionẽ quandam eſſe: eſt enim Theoria cuiuſuis rei, nil niſi ſpeculatiua quædam praxis, veluti & ipſa praxis eſt actio operatiua: quid ergo vos effecturos putatis, ſi ſpeculatio operi ſeu actioni non reſpondeat? vtraque ſanè vel vera, vel falſa ſint oportet. Architectum intueamini, is in mente domum exædificat, vnde verò illud ædificium aſſumit? vtique ex practica operatiua, quæ niſi prius exiſteret, nunquam ſpeculatio ipſa foret. Itaque vtramque praxin ex experientia progredi iam demonſtratum eſt, vos quomodo veſtræ ſpeculationes cum demonſtrationibus conueniant, ipſi videritis. Verùm ſic res veſtræ comparatæ ſunt, vt ſolo habitu ac titulis à ruſticis differatis, cætera per omnia ſimiles, adeò, vt mirari ſubeat alicubi in rerum natura Academias exiſtere, quæ tales ſuppeditent Medicos, qui à ruſticis, quàm à ſuis præceptoribus plura didiciſſe ſe fateri cogantur. Sed perinde vobis ac Cherioni euenit, qui pro pernis roſas in fumo exſiccare volebat: nam gladium quem natura nobis in manus tradidit, ad vſum accommodare imperiti eſtis.

Theoria ex Praxi primũ extitit.

Theoria eſt quædam actio.

De ideis.

Titulis à ruſticis differunt pſeudomedici.

CAPVT V.

Scripta aliorũ de lue Gallica censentur.

NEque verò ignarus ſum, quoſdam Italos ac Germanos editis libris de puſtulis diſſeruiſſe, veruntamen quibus rationibus illi nitantur, ſic breuiter accipite. Sunt qui Choleræ puſtularum Gallicarum generationem tribuant, ſuęque opinionis rationem requiſiti reſpondent, Paragraphò ſiquidem, &c. Atqui quis vnquam in medica arte autoritatem tanti æſtimabit, vt ex paragraphi allegatione dubia decidi poſſe cogitet? experientia potius, demonſtratio, atque veritas ipſa præualeant. Cætera illorum hominum mendacia tacitus prætereo, qui cùm non vereantur antiquorum authorum authoritates ad nouos, atque antiquitati incognitos morbos vi quadam traducere: quomodo non quiduis ſine iudicio ad confirmandas ſuas opiniones producent?

Realiſtę & Moderni.

Numquam ſanè mihi perſuaderi paſſus eſſem, eos qui partim Realiſtæ, partim Moderni nuncupantur, tam omnis philoſophiæ atque tranſmutationum ignaros eſſe, niſi reipſa experirer. Pariſienſium, Montiſpeſſulanorum, Colonienſium, ac Viennenſium, etſi tanta ruditas non exiſtit, talis tamen eſt, vt quis iurè in illis maiorem eruditionem requirat.

Ex humoribus puſtularum cauſæ demonſtrari nequeunt.

Atque vt tandem quod ſentio proferam, ſic liberè ego pronuncio, Humorum illam quaternitatem merum figmentum contrà omnem naturam excogitatum eſſe, tantum abeſt vt puſtulas Gallicas ex illis deduci confirmari poſsit. Admittam, ſiue Paragraphum, ſiue Sparagraphum contrà alleges, parum mea intereſt: tam miſerè enim veſtros tractatis humores, vt & ipſa met natura hac in parte vos reformidet: iam ſale conditur humor, eſtquè vobis phlegma ſalſum, iam aceto perfunditur, & euadit phlegma acetoſum, atque huiuſmodi ſexcentas nugas fœcundiſsima veſtra capita comminiſcuntur. Subtilitates iſtas (liceat veſtra bona venia ſic appellare) Artiſtæ primùm in medicam artem transfuderunt, qui cùm

In Logicam inuehitur.

ſecundum olidam ſuam Logicam medicinam diſtinguendam præciperent, fœdiſsimè artem pulcherrimam conſpurcarunt, adeò vt iam non quod veritas iuberet, ſed phantaſia deliraret, rectum putaretur. Acceſſerunt inſuper authoritates huiuſmodi, Hæc dixit Iſaac, hæc Hugo, &c. quid iſta ad Hugonem, Truſianum, Sillanum, Azararium, &c. an illorum aliquis Gallicum morbum cognouit,

Authoritates in medicina nil probant.

vel curauit? ſcilicet Gentilis & Iacobus de Partibus tuam contegent ruditatem: tute te conſule, an iſtæ authoritates ſufficiant. Sed vt paucis rem concludam, ſic de omnium eorum qui Morbum Gallicũ deſcripſerunt centonibus iudico, nullũ penitus Theorema vel Medicamentũ vtile totis illorũ libris deſcriptũ inueniri. Itaq; ſi quiſ-

quisquàm est Medici nominis studiosus, is ab istis allegationibus (quibus nec Coloniæ, nec Parisijs honestè vti licet) abstineat. Siquidem iam demonstratum est, omnium tum Germanorum, quàm Italorum scripta autoritatibus antiquorum innitentia, inutilia, putida, pestifera, atque explodenda esse.

CAPVT VI.

IAM ergo documentum vniuersale, ac vtile vobis tradere instituo, scilicet vt humorũ illum quaternionẽ, quem tantopere Medica ars (eam dico quæ pontificum diplomatis munita stultè superbit) prædicat ac vrget, tamquàm pestilentissimum dogma abijciatis: dictis meis scio tum demum fidem adhibebitis, vbi cognitis ægrorum, tam salutis quàm insalubritatis causis, dogmata ista naturæ planè contraria esse, neque vlla ratione defendi posse obseruabitis, atque tum quoque quantum signis, atque dignotionibus scribentium, tribuendum sit, manifestum euadet.

Humorarius quaternio reijcitur.

Quod si humani corporis cognitionem quis affectet, is non istis perpetuo inhærebit, sed vlterius progressus, cuiusuis lapidis, ligni, &c. atque omnium quas natura produxit rerum virtutes addiscere non subterfugiet. virtutes illæ, non sane ex humore aliquo, vel aliquo quatuor Elementorum (ad quod Asylum perpetuo recurrunt illi) referentur. Quin & illud in Mespilo non ignorandum quamobrem ille contra ac pyra formatus, ac vicissim quamobrem horum putredo secus ac illius in vitio sit. Sed istarum differentiarũ causas, quonam referri debere putas? ad Melancholiam vel Choleram dices: quasi vero rerum omnium causæ in quadratura illa lateant. Circulum mihi considera, an ne ille cùm trigono vel tettagono aliquam habeat similitudinem? maiore sane prudentia Medicinam vestram, omni experientia destitutam, tractare nos decebat.

In humani corporis naturam quatenus sit inquirendum.

His ergo quæ diximus mente comprehensis, iam deinceps omni scientia vos destitutos esse, non amplius vrgebo: nã ista Medicinæ fundamenta sunt, sed ea tam in mundo exteriore, quàm in ipso met homine æquè sunt consideranda: amborum namq; eadem est ratio, eandemq; vtraque admittunt vel respuunt in quaternionem illum diuisionem. verum exterior mundus, quàm homo prius est considerandus: nam nisi penitus perspectis, quarumuis terrarũ aquarum, ignium atq; aëris cuiusuis, naturis, contentis, generibus & speciebus, nemo vnquàm Medici nomen sibi vsurpare poterit. Terram nobis exempli causa proponamus, primum quot eius species toto orbe sint, post quomodo & quamobrem hæc pinguis, illa sabulosa, hæc lenta, illa friabilis, hæc tali illa alio colore prædita sit, an non tibi cognoscendum putas? vtiq;, nam ex istis conceptionibus earpis, dein natura innotescit. Atqui ista cognitio non inani-

Mundus exterior æquè ac homo est considerandus.

Terrarum differentiæ.

Aquarum differentiæ.

bus veſtris contemplationibus, ſed veræ Philoſophiæ beneficio comparatur. Similiter de aquarum diuerſitate iudicandum: nam perinde ac huius variæ ſpecies exiſtunt, ſunt enim aquæ aliæ ſalſæ, aliæ acidæ, nonnullę dulces, &c. ſic & in humano corpore liquores diuerſi reperiuntur.

Aëris & ignis diuerſitas.

Eodem modo in lapidum naturis res ſe habet, nec in iſtis ſolum, ſed & plantarum, arborum, Metallicorũ corporum, & quidquid vſpiam natura ex ſuperioribus quoq; Elementis, Tereniabin & Noſtoch produxit, ſic in te recondita habeas, veluti in Iliado illa conſiſtunt. in hoc enim ſingulę ſpecies ſingulæ ſeparatim compræhenduntur. Vbi denique iſta omnia mente complexus fueris, tum demum ad Anatomiam Microcoſmi progredieris, vbi ſi didiceris, Morbos non ex humoribus, ſed veluti poma in arboribus, ſic eos ex hominis corpore germinare: iam in verum Medicum euadere poteris.

Anatomia Microcoſmi quando ſit tempeſtiua.

CAPVT VII.

ASſumpto proinde eo quod iam demonſtratum abundè eſt, quod ſcilicet in humano corpore omnes maioris mũdi ſpecies inſint: iam altius in illum quaternionem, quem vos Medicinæ fulcrum conſtituitis, inquiramus. Cum ſanitas ac ægritudo corporum in partium ipſarum diſpoſitione conſiſtat, partes autem plus centuplices inueniantur, quomodo conſiſtere poſſe humorarium illum quaternionem putas? Sane niſi Mineralium partes intueamini, numquàm vel leuiſsimæ diariæ febris cauſam reddere, vobis poſsibile erit, niſi Vitriolatum aliquem humorem magno veſtræ artis dedecore confingere velitis. Verum nil iſtis meis argumentis etiam firmiſsimis, permoueri Germanos ac Italos Medicos, tribus ex rationibus intelligo: alij namq; eorum iam ſenes ac laboribus fracti, quietem quærunt, Alij crumenæ quàm ægris medentur accuratius, meaq; ſcripta, ob id parui pendunt: Vltimi nouitatis pertæſi, tam pigri ac vecordes ſunt, vt vix ſeipſos loco moueant. His inquam de cauſis perpetuo dominabuntur in arte veſtra errores: interim tamen non dubito fore aliquos, qui meis veſtigijs inſiſtentes, acriter veſtris Mendacijs contradicant. Primum enim naturæ imperitos eſſe, eiq; manifeſtè contradicere cum vitioſum non putetis: dein, morborum deſcriptionibus (etiam inuita Minerua conſarcinatis) quia vnà antiquitate comendantur, ſine iudicio pertinaciter fidem adhibeatis, cur non ad detegendos veſtros errorę me compelli paterer.

Mineralium conſideratio neceſſaria.

Tribus de cauſis Paracelſi ſcripta negliguntur.

Calumnias, conuitia, atq; blaſphemias quibus me petituri ſunt iſti, (eos dico qui corpus ac animum cùm mihi debeant furtiuè ea mihi abſtulerunt) non tam metuo, quàm vereor, ne illi ipſi

magna

magna multorum hominum iactura, imò vitæ periculo nostris remedijs abutantur, quod vt magis metuam, facit ipsorum cum reliquis suę farinę nequam hominibus inita familiaritas, in quam nunquam (mihi crede) descendissent, si vel scintillam pietatis adhuc reliquam haberent. Veruntamen silentij nostri causa nō ea est, quòd illos pertimescam, sed quia scio plagiaros ac fures istos, crimē ac infamiam suā non posse nō vultu ac opere prodere, à respondendo supersedeo. Huius generis nebulones plurimos Basiliensis Academia cum illic Medicinam profiterer suppeditauit, qui cùm ad tempus coniunctissime mihi conuixissent, cognitis quibusdam nostræ artis secretioribus remedijs me deseruerunt, atque pro officijs meis erga ipsos, tantum abest vt aliquam gratitudinis significationem dederint, vt etiam manifestè mihi contradicere, mendacijs & contumelijs me petere non dubitarent. Sed quod ad initium operis in procemio polliciti sumus, Theoricos errores & remediorum abusum quæ magno ægrorum incommodo apud vos radices egerunt, quantum in nobis est præcauere, tollere, abolere, omnibus neruis atque viribus conabimur: nā ista prius expurgata sentina reliqua posthac erunt faciliora ac magis peruia. Quod si forsan ob virulentiorem stylum, maledicentiæ crimen, quis mihi obijciat, atque scurrilitatis accusare velit, ei si candidus est, (nam cæteros nil moror) sic breuiter respondeo: si ipsi tam perspecta essent, quàm mihi cognita sunt istorum hominum scelera, duplo vehementiore calamo ea persequenda præciperet. Neque tam sum rudis rerumque imperitus, vt non facile coniectura assequi possim, me à paucissimis intellectum iri, à pluribus verò contemni: quippe non ignarus, falsum cum vero neutiquam consistere posse. Denique quod fortunæ ac virtutis comitem esse intelligo, omnes omnium calumnias facile contempsero.

Basileæ Medicam professionem Paracellus fusinuit.

Errores tollere est Paracelsi studium.

Stili vehementia defenditur.

CAPVT VIII.

QVò autem errores vestros tam theoricos quàm practicos facilius homines cognoscant, occasiones quibus in eos illapsi estis aperiendæ mihi iam sunt. Principio ergo ab agyrtis ac experimentatoribus edocti, Mercurium in istis morbis summum mysterium esse omnem in illum spem vestram coniecistis, & sane vt quod res est fatear, vni Mercurio omnis curatio debetur: namque sola vis Mercurialis curare apta est, siue in plantis ea sit, siue in alijs rebus. verum in præparandi ratione error vester latet, in qua cum recte intelligatis, extingui illum primum debere, non tamen quemadmodum id præstari debeat cognoscitis: etenim donec suum in apprehendendo Auro naturam conseruat, integer est. Atque hinc manifestum euadit, axungiam vrsinam ac sputum ad illud præstan-

Mercurij vsus in lue Venerea.

Mercurij inepta extinctio.

dum non sufficere, cùm verò alios extinguendi modos, neque in Galliæ vel Italię academijs didiceritis, ipsi iudicate, qua fronte Doctoris titulo superbiatis: maximo certe damno vos ægros afficere constat, cùm eos non rectè præparato Mercurio vltro qualituros aliàs si non enecatis, certè paraliticos facitis, cæteros veterinarios iam pretereo, quibus forsan talia non sunt, quę ac vobis vitio danda.

Mercurius omnibus reb us inest.

Inscitiam quoque vestram hîc non commemorabo, quam ipsi celare non potestis, dum soli Argento viuo mineralem illam vim tribuitis, quasi vero non singulis ea plantis congenita foret, sed vnico huic minerali implantata, quis quæso eam in Tereniabin desiderat? quis in Locustis? quis in Galbano? Cætera quę Mercurij vim atinent, in ipsius pręparatione dicentur. iam ad cęteros errores pergamus, inter quos primus sese offert in laxatiuarum medicinarum abusu consistens, quæ dum Mercurio cômiscentur, in morbi quoque declinatione tantum abest vt proficiant, vt etiam nouum morbi augmentum, ipsamque denique mortem inducant. est namque ca-

Euforbij Scâmoneæ malignitas.

vis Euforbij ac Scâmoneæ, vt sensim in corporis intima penetrantes, facultates vitales dissoluant, vt successiuè imminutis viribus tandem mors consequatur. neque istis contenti quidam, Arsenicum

Arsenici praua correctio.

ausi fuere laxatiuis iungere, cuius vt venenositatem corrigerent, species de gemmis adiecerunt quo vsu ipsi sciunt. Similiter in vnguentis aberratum turpissimè à plerisque est, dum scilicet Axungiam porcinam, cerussam, Minium, Lythargirium, & alia huius generis simplicia, etiam natura contradicente commiscuere: nam hoc solum ab ijs effectum esse obseruabimus, vt oppilatis cutis spiraculis morbi fucatam quandam repræsentarent curationem, quæ tamen vltra subsequens plenilunium non duraret.

Mercurij virtus vniuersalis est cognoscenda.

Sed errorum omnium illa radix est, quod Mercurij minerali virtute incognita difficile est inquirere, quibus correctiuis eius venenositas sit tollenda: quo ignorato, qualia euadant composita quilibet Practicorum ac Theoricorum canonum gnarus facile iudicabit. Consequitur ad hæc & illud etiam quod affecto loco incognito qua parte remedium applicandum sit difficile assequamur, adeò vt iam optimis præsentibus remedijs nil efficiatur, nisi vt si non mors, certe paralysis curationem absoluat. Non secus de fumigijs actum est: namque Montis-

Montispessulanorum & Salernitanorum error.

pessulani ac Salernæ Medici cinnabrio in fumigijs adhibito iam perfectam se curandi morbi rationem assecutos esse opinantes, prępropero concepto gaudio subsequentem calamitatem grauiorem reddiderunt. ô lepida capita, istos ne quis homines dignos iudicat, quibus contradicat? cum simplicia nondum dignoscere didicerint? namque illi cinnabarim à Mercurio alienum esse opinantur, cùm tamen eadem plane sint: sed ista iam ommittamus. Stante verò eo quod Cinnabaris Mercurius sit, sequitur duobus tantû ligamentis

ipsum

ipsum posse ac debere accommodari, vestramq́ vulgatam administrandi rationem (qua Thuri, Aliptæ, sulfuri &c. permixtum fumigando intra corpus impellitis) friuolam ac Mercuriali naturæ plane aduersam esse. Verum ista detegere forsan me non debuisse contendent quidam, parcendumq́ fuisse existimationi primũ ipsorum, tum coniugum ac liberorum incommodis, sed bone Deus, quasi non liberis & coniugibus, ægrorum potius, quàm vestris prospiciendum fuerit.

Cinnabaris duobus tantũ adhibetur lagamentis.

In lotionibus deinceps perinde ac in istis mira nouitatis affectatione ludunt impostores Medici, sed ferè secunda consilia deteriora sunt, quòd in Mercurij ac Arsenici vsu manifestum euadit: in lotionibus namq́ adhibiti crudam quidem superfluitatem absumunt, sed ea certis periodis deinceps recurrere non desistit, cùm locus recipiens aliunde superfluitates influentes, ab istis vehementibus remedijs debilitetur.

Lotionum abusus.

CAPVT IX.

SED iam tandem in Corrosiua animaduertere tempestiuum est. Primum, Colcothar adhibito non inficior corrodi partes: nam non ægras solum, sed & sanas absumere ipsum vltrò confiteor. Sed an curandi vim participet, hoc est, quod in dubium reuoco, & sane cùm Mercurialis non sit, nemo conuincet eam illi virtutem tribuendam esse. Quis non Alininam vestram admiretur solíditatem, quòd cùm ipsa met natura Liquorem curationis opificem crearit, nondum tamen tanto tempore eousq́ progressi sitis, vt quisnam ille esset, vobis inquirendum putaretis? Atqui vt vestram inscitiam vulgus quoque intelligat, curandi methodos vlterius prosequar. Arsenicum, Calcinata, & Sublimata magno animo adhibetis, at priusquàm tempus appetat, quo absolutam medicamenti operationem pollicemini, iam in Elysijs campis versantur ægri, ipsi met de vestris canonibus censuram ferte quæso: si morbus quadrifariam se habet, quamobrem simplicia adhibetis? cur non & ipsa medicamenta in quatuor classes partimini? Verum Mercurius & Cinnabaris satis testantur, ac edocent, cuiusmodi componendorũ medicamentorum artifices sitis: imò & vos ipsi egregiè vobis conscij, ne nimia ac subita noxa sit venenum, per partes adhibere didicistis, &c. Atqui Nouerca certe natura esset, & iniquus pater Deus, si non alia pellendi mali remedia, præter venena constituissent. Adhæc in illo non mediocriter peccatur, cùm Corrosiua non integræ adhuc cuti (namq́ huic aperiendæ ipsa destinata sunt) sed apertæ iam adhibentur, vnde dein ipsa facile ad interiora penetrare queant. Itaque obseruandum hîc discrimen est inter apertam &

Colcothar partes arrodit sine vsu.

Liquor est curationis opifex.

Ægri in campis Elysijs.

Error in vsu Corrosiuorũ.

aperiendam cutim: nam illa in Corrosiuis differentia, qua solis coloribus diuersa repræsentantur remedia, puerilis, friuola atque inanis est, & digna quæ explodatur.

CAPVT X.

VErum planius vestram comprobemus inscitiam atque inertiam, Medica arte ad hunc modum ab agyrtis ac impostoribus occupata. Doctores qui præter purgationem parum admodum intelligunt, vt aliquo modo eam vindicarent, sibique restituerent, pontificio diplomate muniti, curandi rationem ex Auicennæ, Galeni, ac Rasis canonibus deductam, in digestionem, purgationem, laxationem, ac mortificationem retulerunt: atque perlectis omnibus Regulis (iuxta iusiurandi tenorem) ex Plateario centonibus, copiosissimas simplicium ac compositorum classes, ac descriptiones effuderūt, conniuentibus imò approbantibus Philosophis, Theologis ac Iuri, consultis, qui ex præscripto legis Corneliæ, homicidia non difficulter tuebātur. Remedia posthæc vt morbis aptius adhiberentur, in causam accuratius inquisitum est, quam alij Coleræ, alij Sanguini, alij Melancholiæ, alij Phlegmati acceptam ferrent: tandem consensu Montepessulanorum ac Parisiensium veterinariorum (non contradicentibus quoque Germanis) sententia obtinuit, quod Morbus Gallicus à phlegmate, Turbetho ac Hermodactilis transmarinis: à Sanguine, Cassia & Māna: ab atro humore, lapide Lasuli (asini dicere volebam) curaretur. an ne in stercore morbus Gallicus est, quod purgationi curationem tribuitis? sed scio ad digestionem recurretis, & ad vestram Cichoream, cuius exemplo à mane ad vesperam vsque (vt illa solem imitatur) numque delirare desistitis, confugietis. Sanè si digerendo & purgando malum hoc curandum est, vel alia ægrorum testimonia vobis proferenda erunt, vel alia simplicia inquirenda. etenim si Diacridium, si Scammonea, si Esula, &c. aliæque species iuxta Dominum Platearium, & D: Doctorem de purgandis, vniuersales in morbo Gallico Medicinæ sunt: si inquàm tantum purgatio conducit, ægros à vobis sanitati restitutos producite, & vestræ subscribam opinioni. sed heu stercorariorum silentium: contra ergo ex me hoc habetote, quod Morbi Gallici, ARCANVM, sit Remdium.

Plat[e]arius.

Lex Cornelia de homicidijs.

Humores singulos purgantia medicamenta.

Esula & Diagridium in Lue Gallica nil prosunt.

Arcanum morbi Gallici est Remedium.

CAPVT XI.

TAndem vero ęgris omnibus de salute desperantibus, nemineque amplius vobis nummos subministrante Lignatum profecti partim, partim Cardinalitio Galero ornati, pristino statui restituti estis:

Medici lignatum profecti.

estis: ô superbenedictam Syluam quæ victum suppeditat, sed væ lignorum baiulis, vah quam vtile lignum hoc? quot peregrinationum laboribus Medicos leuauit? nam cur Romam quis iret petitũ indulgentias, cùm præ foribus vænales prostent, cur non potius in proximum Iubileum, quis iter differat? noua audite, cùm illa regione vnde lignum hoc conuehitur obambularem, passim in plateis sparsos ægros cernere erat: si ergo tam nobile lignum est, cur non sanitatem recipiunt ægri? si raritas virtutem adauget, væ pauperibus: sin multitudo & copia vires imminuit, væ Theophrasto. sed breuibus concludam, quoniam solius ligni fama, omnes vestros præceptores Hippocratem dico Galenum, &c. ex manibus vobis excussit, cur non ego cum ipsis, vos atque lignum vestrum reijciam? namq; cum multis annis hinc inde in Academijs ac Gymnasijs Medicinæ insudaueritis, tamen tandem ad lignum, tamq; ad sacram Anchoram confugitis, ista ne vestra Doctoralitas est? iste ne vestrorum studiorum finis? siccine forum lignariũ, vestras Scholas superauit, vt plus illinc lucri expectandum vobis putetis, quàm ex vastis Hippocratis, & Galeni codicibus? Atqui quoniam lignum importatum in officinas nostras est, non tamen virtutes quibus illud commendatur obtinet, condimento illud tingere, vt Carpobalsamum referret necesse habetis, nisi vestras execrandas in Mercurio, Cinnabari, purgationibus, æstuarijs, vnctionibus, Corrosiuis, &c. nequitias antea intelligerem, non possem non admirari vehementer vestras lances, quod non æquè à querno ligno deprimantur, quodq; repudiatis aromati: Mineralibus transmarinis, &c. lignum omnibus istis præferre conemini. Sed rusticos plurimos noui, qui ex ligno, non eius virtutibus, perinde ac vos rem facerent.

Galenum eiusq; sequaces cur reijciat.

Lignum quernum pondere pugnat cum Guaiaco.

CAPVT XII.

SED ad præparationem ligni pergamus, Eius quinta essentia, an in ligno, vel in cerebro nostro consistit, quod tam difficulter eam ostendatis? vbi eius separatio est? ô Philosophos, ô miseram Empyriam, quamobrem ieiunia instituitis, ac tenuem diætam si ligni tanta vis est? scilicet eadem in Buxo, Terebotin & Robore nõ existit. Si in Guaiaco tria prima insunt, quid decoctione opus est? Sin virtus ac forma specifica sunt, inutilis rursus decoctio erit: sin Arcanum, quid prodest componere? veruntamen lucri cupiditas omnibus istis facile medetur. sed quid lucrum dico, vel pecuniæ iacturam, aliud maius damnum est, quod vt vobis contradicam me cogit, scilicet quod tam male mulctantur ægrorum corpora.

Ligni vulgatus vsus improbatur.

Præterea, quis est, qui eã vim Ligno inesse ostenderit? vel vnde eius virtus vobis innotuit? an color? pondus? durities? sic excellũt?

nihil minus: nam contrâ afferri possunt, quibus hoc facile cedat, atqui forsan occulta illi facultas inest, concedo: at quid tum correctione ac compositione opus est? Sed lubet iam quid mihi olim contigerit commemorare. Cùm inter Transsyluanos agerem, atque Oppodeltoch meum paulatim contemptui haberi inciperet, de Aquarum virtutibus commentari cœpi; atque sic vulgus Aquarum efficaciæ tribuere volebat, quæ tamen ego ab Oppodeltoch meo proficisci non ignorabam, perinde itaque iam vestræ res habent: etenim vulgo persuasum est, at non perinde vobis, quamobrem in id iam vobis incumcendum sedulo erit. Itaque vt tandem concludam, vnicum hoc exquirere ex vestrum aliquo optarim, vnde nam virtus illa, quam tantopere effertis (adeo vt Microcosmicã eam esse pronunciare non dubitetis) vobis innotuerit? atque quamobrẽ tam accurata ipsum indigeat decoctione, sed iam responsum tale audire mihi videor. Sic aiunt qui illud ad nos conuehunt, bene habet, intelligo, propediem sc: vbi præ copia ipsum vilescere incipiet, quernum lignum de primatu certabit.

Oppodeltoch [redacted].

Ligni virtus Microcosmica.

CAPVT XIII.

VT tamẽ in omnibus hactenus commemoratis erroribus res sese habeat, veniam facile impetrabitis, si hoc vnicum vos præstitisse video: ne sc: post absolutam curationem, primogenio affectu duriora atque grauiora subsequantur symptomata. Quod dico expertus dico: namque remedium quod uel symptomata non cum morbo plane tollit, uel symptomata ipsis morbis peiora creat, nõ remedium, sed venenum, & huiusmodi Medicus non medicus, sed Carnifex dici ac proclamari debet: quomodo enim medicus quis dicatur? quomodo remedij nomine veniet illud? à quo non cum morbo symptoma tollitur, vel antea præcauetur? quasi tam nuda esset natura, vt non queat vno eodemque remedio, vna eademque operatione ambo præstare? non sane natura tam pauper est, sed vos adeo rudes estis, non natura symptomata generat, sed vos arte facitis: sic nimirum multos conspeximus, vestra inscitia intumuisse, syderatos esse Phtisicos euasisse, ac tandem extremum diem clausisse, lucro vestro interim non imminuto: nam siue quis euadat, siue succumbat, præmium vos accipitis: nam tamque in desperatos vestrã operam vos contulisse astute infertis: adhæc tam excæcatum vulgus est, vt vltro pro homicidio pecuniam numeret: nam Vir bonus est, inquiunt, laboribus nullis pepercit, fecit quod potuit, scilicet, hoc est, curare, vel si maius curuare. Hactenus prologi instar errores pseudomedicorum notauimus, quem prologũ, etsi textui connumerari nolim, textu tamen non minorem haberi velim: etenim

Remedia non dicenda sunt quæ non perfectè curant.

Mala quæ in concinnam sequuntur curationem.

Prologi instar se habet hic primus liber.

non

non minoris operæ est, quid falsum quàm quid verum rectumq́ꝫ sit ostendere: etsi enim ad curationem istud propriè non pertinet, tamen vsu non caret, cùm ægros cautiores efficiat, nos sane vbi cum ætate eruditio accreuerit, in hoc scripti genere accuratiorem operam posituros pollicemur.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, TVMORIBUS AC VLCERIBUS MORBI GALLICI, Liber secundus,

OSTENDENS

QVEMADMODVM IVXTA ANATOMICAS RATIONES IN OMNIVM MORBORVM causam materialem inquirendum sit.

CAPVT I.

PROPTER singularem in omnium morborum inquisitione, Anatomiæ vsum, non inconueniens duxi antea quam de causis morbi Gallici sermonem instituā, de Anatomia verba facere: quandoquidē quod nobis hoc loco scitu dignum est, oculis quoqꝫ percipi debeat, id quod in primis ad Chyrurgiam pertinet. Nam hinc planè sequens prodit, quæ ad illarum originem respicit ratio. Extra enim primam materiam nihil nobis incumbit aliud, quàm quod hæc sola indicat. Quoniam autem eo res Anatomica rediit, vt existimatum sit hactenus, ex hominis mortui cadauere omnia quæ ad Anatomiam pertineant abunde demonstrari posse, (vnde deinceps illud de quatuor Humoribus pestilentissimum dogma pullulauit quoque) ego tamen hoc secandorum corporum studium planè puerile existimo, si ad illa maiora artis mysteria conferatur: etsi interim non pauci sint, qui maximi illud faciunt, & ad morborum dignotionem plurimum facere contendant. Qua quidē ex re Medicina in Theoricam deducta, neque sine magnis erroribus adhuc suffulta est. Quædam enim rationes idipsum agnoscunt, nempe multo alia quàm corpus mortuum esse dissecanda: localem namq́ꝫ etsi Anatomiam intelligant, nondum tamen Ictteritiam, Hydropisim,

Editus hic Liber aliàs à Bodenstenio est, sub titulo Anatomiæ.

Anatomiæ vsus.

Anatomia morborum ex locali non addiscitur.

ſim, aliosue morbos a[illegible]oſ[illegible]o. Quam [illegible] quia Anatomiam [illegible] dicum perficere conſtat) An[illegible] duplicem [illegible]tuimus Localem alteram, alteram eſſen[illegible] [illegible]. Cùm itaque Localis vna eſſe debeat, qua ratio[illegible] ca[illegible] [illegible]di poſsit, nõ video, nisi præ[illegible]lente Anatomia exter[illegible] [illegible]ione, [illegible] demum extincti corporis Anatomia [illegible]. Quod si [illegible]la- cumque ſaltem in vobis eſſet a[illegible] Medi[illegible] ra[illegible], [illegible] profecto fateri cogemini, nullam [illegible] neque [illegible], neque [illegible] reperiri [illegible]quam poſſe, quema[illegible]modum [illegible] hoc quoque [illegible]d- mirantur, quod corpus mortu[illegible] [illegible] debeat, vnde aliquid quod viue[illegible] con[illegible]at [illegible]pro[illegible] [illegible] expendentes, Eſſentiam, proprietatem, ac virtutem [illegible]nnem, quæ Anatomiæ præcipua ſunt deſiderari [illegible]o, ac plane ſimul [illegible] defuncta. Proinde vos admonitos velim, ſi tantisper vobis viui corporis cõſeruatio curæ eſt, eius in mortuo ſalutem nullam [illegible]eratis. Altera

Anatomia Eſſata.

vero quæ Eſſentialis eſt, hactenus quidem intacta permanſit, præcipuum tamen ac profeſsionis Medicæ ſumm[illegible] plenè intra ſe cõtinet. Verum quemadmodum communis iam con[illegible] [illegible]e- uit, vt omiſsis melioribus, deteriora ſtudioſè ex[illegible]olantur, ſic & in

Optima ſunt odioſa.

hac artis Medicæ parte torpor & ignauia præualuerunt. Optima quæque etenim c[illegible]ntemptui habentur, ac vobis ea vatiniano odio proſequi ſolenne à multis iam annis fuit, vnde etiam quaſi actis cuniculis iſte error veſter, omnes tam Theoricos quàm Practicos canones perreptauit.

CAPVT II.

PRincipio ergo propte[illegible] animi veſtri caliginem, Localem anatomiam accipite in hunc [illegible]odum, vt ex hac nonnihil quod ſequẽti rationi conueniat intelligatis. quod quidem aduerſus [illegible] eſt, qui huic tantumodo ſtudent [illegible] abunde ſufficere arbitran[illegible], ſcire pulmonis ac hepatis aliarumque humani corporis partium ſitum atque cum alijs connexionem. Nam ſi in huiuſmodi rebus medica ratio verſaretur, fieri nõ poſſet, quin aliquis hinc in vos redundaret vſus.

Viuum corpus viuam Anatomiam requirit.

Atqui cum corpus quidem viuum viuam quoque è regione Anatomiam obſeruari deſideret, viua certe corpora atque huic quidem æquilibrio conuenientia accipienda declarat. Quod ſi Anatomiam hinc inde probè contemplemini, locum mihi detis neceſſe eſt, quo par pari comparem: habitus enim ac cuiusque membri ſubſtantia ei tantum ſigno conuenit in quo minimum deliteſcit. Quocirca Anatomiam vos quærere decet, vltra eam quam cadauer præſcribit. Neque hoc mihi vitio vertatur, quaſi vero Diaphragma neſciam, aut veſtris adſtipulari nugis cogar: nam euidens [illegible] ratio quod multo plura oſtendit vitæ Anatomia ad aliam vitam, quàm ſi in defuncto

inqui-

Verus vſus. Anatomiæ

inquirere velim, id quod ad vitam attineat. Quapropter in hoc potius Anatomia obſeruanda eſt, quo pacto morbi in hac ſe ſpargant, quique loci aut regiones ſuis peculiaribus morbis conueniant aut non: cuius quidem Anatomię rationem ſi habueritis, gloriari haud immerito poteritis, aliquo modo philoſophię vos nomina dediſſe: probe nimirum & exactè indagando id, quod ad Medicum pertineat proximè, nec non & pomorum quoq; contemplari generationem, quæ in peculiaribus ſuis naſcuntur locis, ſimiliter vt cupreſſi, atq; ea in alijs locis. Nam quî hoc, an non ex Anatomia proficiſcitur? proinde obſeruandum quo pacto ſe ita confluentia iungat vt eius exactam cognoſcatis & rationem & originem. Viuam igitur Anatomiam vobis proponite, non illam quę cum laruis eſt luctam, ex qua nihil elicere poteſtis aliud quàm quod natura extrinſecus repræſentauit. Quare hoc opus, hic labor eſt, vt maiori nunc quàm hactenus ſtudio in eam incumbatis. Vbi enim primum in hoc erratum fuerit, actum erit planè, niſi forſan præſens vobis ac propitius ſuppetias tulerit Mercurius. Ad hunc igitur modum Anatomia Microcoſmi dignoſcenda eſt, vnà cum ſuis locis & regionibus in dictis morbis, non quod morbos locis accommodem, verum quo & vobis officium ſinam, & res clarius appareat eadem toties inculco, ſaltem vt Anatomia quo pacto in flore ſuo ac ſuis exaltationibus pergat non omittatur.

Viua Anatomia diſcenda.

CAPVT III.

Auri anatomia.

PRæterea vero & in ſpecie Anatomia dignoſci debet, veluti de Auro quod Anatomiam ſuam exhibet, hoc eſt, membro ſuo, in tot regiones, nihilo tamen ſecius vniuerſum in vno eſt corpore, tametſi multis milliaribus à ſe inuicem diſtent ac longe lateq; diſperſum ſit. Quemadmodum igitur aurum ſic ſparſum iacet, membra tamen eius candore diuiſa, ita quoq; Anatomia cognoſcēda venit. Sicut totus mundus eſt vnum corpus, ita & omnium hominum morbi vnum corpus exiſtunt. Sed quemadmodum diuiſio extenditur, nempe quod in vna quidem vena ſæpe aurum latet, vltra tamen hanc minime, eodē modo & morbi ſeſe habent. Veluti quoties homo, toties item eiuſdem venæ minera. Hinc impoſſibile eſſe ſatis claret, vt vno eodemq; morbo vniuerſi homines laborēt, non ſecus atq; impoſsibile eſt omnia terrarum genera auri eſſe feracia Eius rei hoc ſit exemplum. Quotquot enim ſunt loci & regiones in quibus ſe metalla produnt, idq; variè quemadmodum omnes procreationes ſuum habent exitum, ſimiliter & in homine euenit. Sicut ergo nec bolus nec lephanteus auro poteſt eſſe conſperſus, ita nec idem ille habitus in hōmine exiſtēs Cardiacę obnoxius eſſe poteſt. Neque hoc mihi malignè interpretandum quod in Anatomia

Anatomiæ multitudo.

Lephanteus non eſt auro conſperſus.

vostam

vos tam diu detineo: nam eò me vestra cogit ignorantia, ac immẽsæ veterum scriptorum nugæ. quod si peculiariter de sola hac (quemadmodum institueram) sermo nobis esset, errores vestros clarius in medium producerem, ac plane vlcus vobis, vbi maxime doleret aperirem. Cæterum hinc non alius tantopere colligendus est fructus, quàm vt aliquando relicta mortua hac Anatomia consideretis ac rem æqua quod aiunt lance ponderetis, quàm falsè quamque ineptè hactenus scriptitarint, quicunque ad nostra vsque tempora de Anatomia sermonem texere sunt conati, qua quidem & vos & illi sic professionem conspurcastis medicam, vt tantum non in vniuersum extincta sit, tametsi nihil vobis restat amplius quàm vt de Ferrariensium columnarum structura ac Parisiensibus tantisper histrionibus gloriemini. Verum huiusmodi præstigijs Itali frequentissime vtuntur, quibus perpetuus est ac indefessus ad fucum faciendum animus, quibusque nos Germani ceu Barbari nummũ (quod aiunt) contemplandum subinde ac non difficulter porrigimus, non considerantes, quidquid cum laruis negotium habet laruam quoque esse. Quocirca non tam Medicina quàm nefandus quidam fucus ac impostura hæc est merito nuncupanda.

Anatomicorum scripta censentur.

Italorum præstigiæ.

CAPVT IIII.

Quapropter non immeritò eiuscemodi differentias Anatomię adscribendas esse censeo, sed & eandem Medicę professionis basim esse existimo, quandoque tam varia terrarũ genera sunt, quod nihil aliud ostendit, nisi tam varias esse hominum quàm terrarum diuisiones: è diuerso quoque, quemadmodum quæuis tellus peculiari quadam fertilitate pollet, & alia aliud producit, sic etiam ex hominibus quiuis proprium suum ac peculiarem morbum profert, id quod in hanc sententiam accipiendum est, quod eadem ratione corpus humanum in tam varias dispositum est naturas & essentias. Vnde tam est impossibile ex aliquo corpore in quo eiusmodi natura fuerit profluuium procreari, quàm lutum producere aurũ posse. Et quemadmod[illegible]m vnicuique terrę peculiares sunt destinati fructus similiter [illegible] varia sunt in Microcosmo corpora, tamque varij subinde pro[illegible]ucuntur morbi. Cæterum quidquid corpori ęquale est exhibet it[illegible]m æquales morbos non aliter, atque æquale quidem solum æqualia poma. Atque hæc quidem Anatomia est, cui vos & fidem & studium adhibere conueniens est, non solum considerantes quia hîc pirus nascatur alibi malus, ac rursum alio loco aut quercus aut fagus, verum potius quo pacto confluentia huiusmodi quidem simul atque vnà propagari permittat. Summum enim ac pręcipuum hoc esse in Medico duco, vt confluentiam Anatomiæ probè intelligat, quo scilicet pacto loca & morbi inter se conueniant, non quia id

Terrarum diuersitas consideranda.

Morbi seu fructus ex Microcosmo prodeunt.

citra exteriorem Anatomiam fieri debeat, verum potius vt per eandem in confluentiam deducatur, cuius quidem rationem, ac intellectum vbi habueritis, haud difficulter in vestram me sententiam deducetis. Nam vt apparet, quatuor sunt essentiæ quæ vnicuique semini suum dant profectum, sic eodem ipsæ vniuersam Anatomiam conflent, necesse est. nec vllam posthac mentionem faciatis vel corruptionis, vel putrefactionis, vel eiusmodi somniorum, quibus hactenus ita fuistis obruti, vt pessima quæque pro optimis nulla habita ratione delegeritis. Porro tametsi posset fortè Anatomiæ diuisio contingere, vt altera Chyrurgiæ tribueretur, altera vero Physicæ, rem tamen ipsam non vsque adeo ad vnguem attingere ea diuisio videtur. Anatomiæ siquidem Geometria intellectum, alia ratione præbet. Sed & Iliadi habitus idipsum aperit, præsertim cũ vnum corpus existat.

Semina [illegible] la à quatuor essentijs f[illegible].

Anatomia alia Physica est, alia Chyrurgica.

CAPVT V.

POrro essentiarum Anatomiam intelligere potissimum est, idque tantum influentiæ gratia. Quid enim ex omnibus, quæ ad Medicum attinent, hunc confluentiæ intellectum æqui pollet? cum præsertim citra Anatomiam natura ferè protulerit nihil. hinc est quod omnia genera, & species separauit in semetipsa. Quonam igitur pacto, mortuum cadauer secetes, extendentes, ac miserè laniantes, quidquam ex eo consequentur, quod viuenti vtile futurum sit? cùm hîc quod captatis nusquàm adsit amplius? Veruntamen quemadmodum decem sunt pomorum genera, decem item genera pirorum, idque vniuersum sub vna solum Anatomia: similiter quoque & totidem Ictericiæ genera sunt, ac item paralyseos & omnium præterea aliorum morborum. Atque eius generis morbos, vnum & vos in vestra Anatomia reperitis? an hac ratione (nisi forte quod conijcio vobis Gallis, ita Germanos dcludi volupe est) plures quærere languentes conamini? quin potius id quod dudum hinc aufugit peruestigatis? quamque & hoc, & omnes alij morbi sub vna eademque consistunt Anatomia. Hæc duntaxat aduersus quatuor Humores dicta sint, qui nullum neque locum, neque rationem Anatomiæ pati queunt, neque vlla via, quemadmodum feruntur, ex his morborum origines contingere possunt. Quur igitur tantisper de vestris humoribus gloriamini? quid sic ampullas ac sesquipedalia verba subinde proijcitis? quandoquidem non aliter, atque poma in suis locustis prodeant morbi, & perinde vt illic sic etiam in morborum generatione sanguinem, aut phlegma considerare ridiculũ est. Nam hoc loco sinapium summam rei, & quidquid tandem hîc scire conuenit abundè proponit. Hoc itaque si caueritis quisnam à vobis tandem fatuum abiget, cùm tam profundè radices egerit, vt

Anatomiæ Essatæ vera ratio.

Pomorum decem genera.

Humores quatuor nullam ferunt Anatomiam.

Sinapi.

euelli à quocꝗ vllo pacto nequeat. quin & hoc certum eſt, eum qui pomis ſuos dare & adimere nucleos poteſt, eum nõ minus & morbis quoque, non tamen conſultis prius quatuor humoribus dominari poſſe. Harum igitur ægritudinum ratio ex ſola debet Anatomia ferre iudicium, non autem ex Humoribus. Contemplemini quæſo vos vel meſpila poma, creſcunt enim ea neque ex colera, neque ex Melancolia, verum potius ex confluentia Anatomiæ. Hûc hûc adhibete nares, & olfacite, quid nam ſit ſpecificum, quod hunc fructum in radice adoriatur, idꝗ etiam his comparate ægritudinibus. Nam & eodem pacto morbi naſcuntur, non ſecus atque ex tellure fructus. quapropter corpus ipſum omnium ægritudinũ quaſi fundus eſt, ex eo namꝗ non aliter quàm ex terra fructus procreantur. Cùm igitur corporis fructus morbi ſint, circumſpicite vbi nam inueſtigari debeat Sinapi, quod pro Eruca hactenus, ſed falſò accepiſtis. Verum quemadmodum ſoletis vtiliſsima quæꝗ ſpernere, ita etiam hac in re priſtinam obſeruaſtis conſuetudinem. Coſmographiam quæſo Anatomiam eſſe ſinite, nec non Tropicũ Cancri & Capricorni, & lineã Meridionalẽ, &c. Similiter quo pacto quatuor matres in ſuapte ſint Anatomia ſitæ, cõtemplemini. Has enim ſi exactè cognoueritis, Microcoſmum in ſuo eſſe, integrum habebitis. Contemplamini Anatomiam, quàm concinnè in ipſa tum manus, tùm pedes ſint: quinetiam conſiderate quid in hac ſint digiti, quid membra principaliora, atꝗ his ſimilia. Et tametſi non omnia confeſtim ad peragendum iter, vel etiam tactum compoſita ſunt, nihilo tamen minus eius Elementi membra ſunt. Sicut enim manus & pedes ſuis peculiaribus funguntur officijs, ita idipſum & fructibus iniungitur. quæꝗ eorũ regiones ſunt eodẽ quocꝗ pacto, & in terra regiones percipiuntur. Aquæ porro Anatomia quale corpus habeat vide. quemadmodum enim eius membra ſunt Mineralia, ſic quoque & Tereniabin Chaos membrum eſt, & Galaxia ſpina ignis.

Meſpila vnde oriuntur.

Aſtronomica quædam.

Simile.

CAPVT VI.

PRincipio obſerua quod ex Elemento aquæ procreentur gemmę, hoc eſt ſui Elementi membrum, metalla quocꝗ, idque aliud eſt membrũ, minerę porrò aliud membrum, demum & lapides & hoc ipſum aliud membrum &c. Sicut igitur ea membra in ſuis regionibus ab alijs differunt, ita etiam in homine ſe res habet: proinde totum mundum ſui Elementi corpus eſſe conſidera. Veruntamen vt ſe metallorum membrum ſpargit in ſuis nimirum regionibus diſſectum, nonunquam centum miliaribus æs ab ære diſtans, interdum aliquot ſtadijs ſaphyrus à Saphyro ſitus, ſimiliter ſulfur à ſulfure, marmor à marmore longè latèꝗ diſsitũ, nihilo tamẽ ſecius

Gemmæ ex aqua fiunt.

Sapphyrus.

vnũquodꝗ

quodq; hoc vnum est membrum. Eodem modo & in corpore obseruanda sunt eiuscemodi loca, nempe quemadmodum Mineralium, fructuum, vel impreßionum loca inter se confluunt, simili pacto & in corpore eius generis loca nonullis ægritudinibus destinata sunt, vt omnes quidem homines, similiter vnum corpus sunt, inter hos tamen multæ ac variæ regiones existunt. In alia quidem regione hydrops cadit, quæ est impreßio ignita, in nonullis hominibus Cardiaca prodit, hoc est, Manna Chaos, in aliis erumpit febris, & est impreßio terræ. Similiter quoq; Anatomia cuiusuis hominis potißimum per se in eiusmodi regionibus sic se habet, quemadmodum regionum aliquot centuriæ sunt, in quibus mineralia latitant, ita & in corpore aliquot centum partes existunt, in quibus vlcera corrosiua continentur: Et quemadmodum nec extra illas regiones prædictæ mineræ, ita neq; vltra has partes corrosiua vlcera vspiam amplius reperiuntur. Nam vt hac in parte Bolus siue lutum corpus est, in quo nullum minerale locum habet, simili quoque pacto & principaliora membra in seipsis tale quid minime patiuntur.

Homines omnes vnū corpus sunt.

Manna Chaos.

In Bolo nullū inest Minerale.

CAPVT VII.

QVum autem Medicinæ ad amußim iuxta Anatomiæ rationem expertum esse conueniat aliquem, quid tandem eximii fructus cadauer vobis in vestris gymnasiis, quiduè selectioris iudicii daturus sit? & tamen ob id tam male in me affecti estis, quod viuam Anatomiam tantisper commendo, id quod à me dictis rationibus nō immerito fit, quare corrosiua in principalioribus membris non perinde vt in exterioribus exulcerent. Hoc ipsum si vt vos arbitramini, ex solo loco capere possem, haud iniuria gloriaremini vagabundum ac erronē me nuncupantes, meamq; experientiam sinistrè vt cætera omnia interpr[æ]tantes, cui tamen in hoc potißimum hactenus incubui, ne philosophia in vniuersum destitueret, & mundana Anatomia clarior aliquanto magisq; perspicua reddetetur. Possum quoq; haud immerito huc vos in nostrum ordinem vocare, vt à fundo vsq; altius quâm sunt vlli putei cognitionem habeatis, poßitisq; vnum quodque lutum ab alio probè discernere, quamlibet item tellurem ab alia, quæ videlicet mineralium plus compos sit quàm alia, quæue sit ea tellus in qua cedrus locum habeat & alio in loco pinus, aut vbinam ex Elemento aquæ Adamas producatur, vel vbi se Iaspis exaltet. Hanc cosmographiam si non secundum literam solum, verum iuxta normam naturæ apprimè cognoueris, quî dicere queam non esse te Medicum, quo tamen nomine hactenus plerosq; indignos habui. In hanc autem nassam me haud vnquam pellicietis, vt aliam credam esse in physico corpore

Anatomia cadauerum improbatur.

Adamas ex aqua producitur.

Anatomiam loco eius quæ mundana est, aut non posse comparari impreſsiones ęgritudinibus: & quemadmodum hactenus non permiſiſtis inexpoſtulatam membrorū chaos fixationem, ita nec hunc mihi fomitem vnquam extinguetis. Quod ſi vero nullam apud vos ſpem habuero reliquam, qua pedibus in meam ſitis ituri ſententiam: in cauſa eſt, quod vos intus & in cute obſidet nequam, facitque vt perinde animo ſitis affecti ac medicus aliquis, cui valetudo proſperior odioſa ſit. Quemadmodum autem localem prius Anatomiam poſui, vt in hanc ſententiam intelligas velim quod ad ęgritudinum loca attinet, quænam in vno morbo conſonent membra: veluti quæ in pruritu patiantur, quæue in Alopecia, quę in hydropiſi quæ in Aſcite &c. intelligendum: ſimiliter etiam quæ vermes & Aſcaridas foueant: item quæ loca vitæ & quæ ſint mortis, quibus in locis Mummia deliteſcat, in quibus caducus lateat, vbi nam paralyſis gubernet, vbi letargicus morbus, vbi reliqui denicꝫ omnes. quod quidem vniuerſum idcirco indicatum volui, vt hoc pacto localem Anatomiam intelligatis: quemadmodum Aurum in ſua deliteſcere minera ſcitis, ita è regione calybis quocꝫ ac ferri inter ſe differentiam probè dignoſcatis, & quo nam corpore Rubinus floreat, aut quo ſe Berillus abſcondat, quoué pacto Karabe & coralli exoriantur, quemadmodum ſua vbicꝫ corpora non indifferenter habeant: & in hanc ſententiam concluſum volo, quot, quamcꝫ variæ ſunt ægritudines totidem quocꝫ eſſe corpora & loca, ſicuti externæ Anatomiæ vnicuicꝫ procreato ſuum corpus idcꝫ proprium ac peculiare conferunt. vt enim Duelech argentum non producit ſic nec hydropiſim epar. Quocirca mortuum cadauer haud iniuria reijci ſperniq́ꝫ poteſt, ceu ad hanc rationem capeſſendam minimè idoneum. quandoquidem cognitio iſta non ex phyſico corpore proficiſcitur, verum potius ab externo eius quod intrinſecus eſt corporis, agnitionem capias neceſſum eſt.

Alopeciæ differentia.

Caducus vbi lateat.

Berillus

Duelch non producit argentum.

CAPVT VIII.

Eſſata Anatomia cenſetur.

CÆterum & de Eſſata Anatomia nonnihil dicendum eſt, quod cur fiat, hæc eſt qua mouemur ratio: quod multa ſubinde in ſubiecto inquirere conamini. An hactenus non tantum in vobis habuiſtis iudicij, quod nunquam vllum in vita ſubiectum fuit? Quid nam in eo quæritis, cùm ſciatis maius aliquod eſſe à quo ſubiectum pati oporteat. Reſpicite quęſo terram, ea pino velit nolit ſuum exitum cogitur concedere Quid igitur Epar tandem prohibere poſſit? an quidquam iudicij habet veſtra medendi ratio, cùm ſubiectum perinde ac morbum contemplemini, putetisq́ꝫ cognito ſubiecto rem (ſi dijs placet) optimè geſtam? Iam opinor rationem ſcitis. An non vos pudet tam craſſa Minerua præditos, quod ſubiectum pro mate-

pro materia & causa morbi accipitis? Nunquam nè vobis suboluit an præ vini copia subolere non poterat, quod vnumquodq; subiectum accidenti sit obnoxium? id si concedatur quid quæso in subiecto remanet, quãdo adhuc accidens superest? hęc ob id dico, quia quod quodlibet accidens Essata Anatomia existit, quantumuis in subiecto circum voluemini, id quod vestris præceptoribus acceptum feratis, cùm nec ipsi à vobismet melius quid reperire possitis, illorum tantum verbis addicti. Hoc igitur ita se habente, quod subiectum operiri accidens oportet, quò se vestræ quadripartitiones conferent? quorsum vestra cholera? quorsũ vestri humores? quorsum qualitates? quorsum etiam sex res naturales & totidem innaturales? Hæccinne Medicæ professionis ratio esse debet? Itaq; iam tandem tantam passim ægrorum ac languentium copiam admirari desinam. Quomodo quæso tam impudenter humores, complexiones, qualitates &c. considerandas in morbis clamatis, cùm ista ad morbos nihil attineãt? Namq; nemo mihi vnquam persuadebit, sufficere, signis aduersum me si agatur, quibus solis hactenus innixi estis: respondebitis enim ac concedetis tandem, Theoriam vestrã ac difficiles illas vestri fundamãti subtilitates præter subiectum nihil esse aliud. Vbi igitur permanebit Essata Anatomia vnde morbus exorietur? Negotium profectò vobis non paruum incumbit, cùm omnibus vestris codicibus quibus tantopere confiditis, vt cuius Microcosmum insimulatis, reipsa sic habere conuincatis. qui tamen hoc? Nam codices vestros & autores, vobis, vestris vxoribus ac liberis, popinæ ac cellario vtiliores esse quàm vel me, vel mea scripta lubens concedo. Verum hinc vel vobis honoris aliquid, vel malè affectis corporibus nonnihil commodi accedere, hoc est, quod ego neg[illegible] Summatim autem & conclusiuê rem expediẽdo, semel dico, præter mera mendacia nihil esse aliud, nec vlli sinceræ Medicinæ veritati vllo modo finitima quæcunq; vobis hactenus tantopere arriserunt, huic nostrę rationi contraria. Tametsi vos modo corpori & culinę prospectum sit, quo pacto & animę consulatur parum torquemini. Præcipuum autem quod me de vobis Experimentatoribus malè habet, est quod sic vno eodemque ephippio (quod aiunt) ad omnes vtamini equos. Quod si alicui Franco equiti vsuueniret, vocaretur planè insulsus ac suæ artis parum expertus. Atqui vos Pileones (sic enim vocare vos libet, cùm rubris tantisper pileis gloriemini) multo estis insulsiores magisq; inepti, quod vbi semel res prosperè cesserit, vbiq; sic procedendum citra omnem rationem arbitramini: id vero quàm ridiculum est?

Complexiones improbantur.

Simile.

CAPVT IX.

Physicũ corpus quatenus sit considerandum.

VErum quo tandem Essatam Anatomiam aggrediamur hoc summum ac præcipuum rei argumentum est, quod corpus Physicum nullo modo considerari oporteat ad morbi originem, nec in subiecto quidquàm agi, neque in eo morbum inquiri. Sed perinde est, vt de pomo, quod vnde nam crescat, promite quæso, si quid habetis. Num ex terra dicitis? erratis: primum est enim subiectum: an ex ligno? neque hoc verisimile, nam rei subiectũ est. Non aliter profecto hac de re loquimini, quàm si caput per fenestram protendente aliquo, dicat quis ex domo eum vel fenestra nasci. An quia Gallinæ pullus ex testa caput rostro exerit, ex ouo eum procreari statim dicetis? toto certè quòd dicitur cœlo erratis: quamquàm rudiores rerumq; naturalium ignari, haud difficulter vobis adstipulari forsan soleant. Verum vos egregij Domini Doctores, omnia & credere, & agere vobis probè licere putatis. Neque Aristoteles quidem mecum sentit, neque hi mihi credunt, aut vnquàm credituri sunt, qui me toties deceperunt, quiue id adhuc conantur, quique suæ tantum rei student. Sed ij duntaxat fidem mihi habẽt, à quibus vtraq; Anatomia dignoscitur, plus quidem eruditionis in vestris esse Bibliothecis existimassem, quàm vt idiotas demum vestræ causæ testes adducere cogeremini: si quis ex specu aliquo prodeat, inde eum procreatum esse statim hominibus persuadetis. Dicite obsecro vnde nam vrina prouenit? vnde stercus? vtrum ab Epate vrinam produci ais? quo pacto sic esse probabis? an ex renibus? tum enim profecto admones me militis cuiusdam, Mantua Neapolim proficiscentis, dicentisq; se venire à Capua. Cæterum de stercore, vtrum ipsum ex stomacho venire dicis? quo ergo tandem pacto habet stomachus, aut quale nam est vas illud in quo tantum subinde est stercoris? vtrum ex intestinis? hæc esse eius hospitium nequeunt, vt ne dicam interim huiusmodi generationem Anatomiæ Essatæ conuenire, non Cosmographiæ. Neque vero miror, quandoquidem dicitis puerum in matrice nasci, nec aliam habere causam, quàm vt per pudendum muliebre egrediatur, tam insulsa vos in medium argumenta producitis. Quid tandem de plasmate isto vobis videtur? vtrum ex subiecto proficiscitur an ex Essato? aut quonam pacto in matrice nascitur? an hactenus numq; animo volutastis, quod quidquid ingreditur suum quoque habere exitũ oporteat? Sic igitur poma nascuntur, sicq; nascuntur & morbi. Dispicite ergo qui morborum sit parens, nempe Anatomia Essata.

Poma vnde crescant.

Vrina & stercus vnde proueniant.

Pueran in matrice nascatur.

CAPVT X.

VT autem sciatis vnde vrina & stercus proueniant, ex patina nempe & poculis, vnde autem puer? ex Osseis, vnde vero poma?

ma? ex centro ſeminis: Hæ res omnes ſunt inuiſibiles, ſolum enim corpus ſubiectum eſt. Itaque conſultemini quînam pomum in arboris truncum & ramos perueniat: quiuè arbor ex terra prodeat, & quo pacto in matricem puer? Quando ſi præmanſum in os vobis inferatur, nullis plane dentibus opus habebitis. Niſi enim per os ingrediatur, vnde quæſo aut vrinam accipias, aut ſtercus? quidnam igitur tibi cum ſubiecto negocij eſt, eum tam nullam prorſus habeas Eſſati notitiam? Id vnum à vobis ſcire percupio, vnde nam eſt in veſica lapis? An ex loco cui ineſt eum prouenire dicitis, tum corpus iam quidem mortuum, quod in vita ſatis firmum efficere non poterat, in tumulo plane perficiet. Vnde nam Tartarus prouenit? vnde arena? vtrum à renibus, aut regionibus ſuis? quinam hoc accidit? ediſſere quæſo. Aut ſi hoc non vultis, vel à me edoceri non pudeat, quod niſi per os ingrediatur, aut inde Mineralia ſeparentur, numꝗ fore vt vel Tartarus, vel Arena, vel Lapis generentur. An non miramini cur eiuſmodi vobis argumenta proponam: adigunt huc me tam immenſa veſtra mendacia, quod adeo obliuiſcimini, quænam corpora Mineralia in cibo deliteſcant, multoꝗ minus animaduertitis, quo pacto ſeparationes Tartari in Microcoſmo contingant. Numquid igitur tales vos doctores eſtis? Atqui vt tandem rem expediam & ſummatim dicam: omnes ſanè morbi, ab extrinſeco veniunt in ſubiectum, ex quo ſequitur, quot poma, quot nuces, quotquot fructus alij. totidem etiam eſſe morbos. interim tamen vos non pudet omnia quadrifariam partiri, ſc: hoc Melancholia eſt, hoc colera &c. Conſiderate elementum ignis ex quo tam nix quàm calor prouenit, tam frigus quàm calor. Similiter etiam quotquot huiuſmodi accidentia ſunt ignitarum impreſſionum, totidem ſunt etiam ægritudines in Microcoſmo, & quotquot Mineralia totidem etiam morbi. Quid igitur vos de humoribus, putrefactionibus, corruptionibusꝗ philoſophamini: nunquid ſatellites eſtis, qui ad hunc modum corrumpitis? Quando morbos tam ſtudioſe indagare curioſitas eſt, edocete me quęſo vnde Sauina naſcatur: num quid ex colera dicitis? tum certe tellurem afficitis iniuria. Si enim omnes quatuor ex terra naſci poſſe affirmatis, tum & voſmetipſos & veſtros languentes decipitis. vt taceam quod mihi forſan obijcere poteratis, quis Calcedonio ſuos tribuat colores? vtrum Melancholia an ſanguis? Quis Meliſſæ ſuas virtutes? num phlegma? nequaꝗ. Sed forſan obijciat quis, quid hæc ad humores: reſpondeo nō minus vos, vel illud latere, quàm morborum quorumcumꝗ originem. Nam in vtriſꝗ idem eſt intellectus. Sed quia nec extrinſecum quidem cognoſcitis, quiſnam illo vnumquodꝗ diſpoſuerit, qualecumꝗ tandem veſtræ ignorantiæ

Præmanſum ſtudioſis non eſt ingerendum.

Tartarius cur fiat.

Morbi omnes ab extrinſeco veniunt.

Nix ex igne generantur.

Meliſſæ virtutes vnde.

operculum phantasia suppeditat ex quatuor videlicet humoribus. Item vos quàm estis scilicet probè instructi.

CAPVT XI.

NVncp nè intellexistis cur Astronomus astrum declaret, cum de natura planetarum loquitur, & ascendentium, deq́ coniunctionibus, cometis & his similibus. An existimatis de corpore eum loqui, hoc est, de eo quod nomenclaturam habet? ne quaquàm hoc: proponit enim sibi suum Essatum, veluti de Sole, cuius pul- *Sol calorem quomodo dat.* critudo colorem non dat, neque Lunæ rubedo eandem tribuit naturam. perinde atque flaua Cæsaries aut citrina nullum corpori calorem, aut emolumentum adijcit, ita etiam hoc Essatum iuuat. Quod si corpus assumerent vbinam permaneret earundem natura? Naturã ergo assumunt & corpus missum faciunt. Quum vos igitur in Microcosmo aliter agendum ducitis quàm eiusmodi processus indicat, in omni vestro conatu errore vos circumduci (id quod certè fit) necesse est. Contemplemini hominem qui viuit, an ipsum caro foueat an ipse carnem, vtrum vita & corpus vnum sunt an duo? quodnam igitur illorum sustentat alterum? An non hoc verum est, id quod amittimus nec vnquam amplius visuri sumus, hoc ipsum est quo de loquimur. Alterum enim quod manibus contrectamus quidnam habet quod in vsum Medicum venire queat? *Antrax vt nascatur & perficiatur.* quemadmodum cum Antrax nascitur, quid eum perficit num sanguis & caro? quonam igitur pacto in Antracem ingrediantur audire vellem. Vbinam suum est tempus? vnde eius proficiscuntur signa? Si autem neglecto corpore diceretis, prouenire eum ex spiritibus vitæ, tum demum rem ãcu tangeretis. Verum huius rei vniuersæ summa hęc est, quod ex morte id agnoscimus in hanc sententiam, quia hoc quod nobis effugit vtramq; & prospetam & aduer- *Signa cœlestia vnde.* sam præstat valetudinem. Proinde non est quod miremini cur in cœlo cancer sit, quotue pręditus pedibus, nec qui in cœlo est caper, viridibus nesit cornubus insignis an lazurijs, quin potius vitam eorum expendite quæ formas illas excellit omnes. Hinc enim & sanitas proficiscitur & infirmitas. Quod si vero quoquam pacto bonos medicos vos esse nauaretis operã, id quod tamen vestra scripta & receptorum descriptiones minimè declarant, tum hasce differentias etiam in simplicibus obseruaretis, ita vt relinqueretis corpus solamq; eximeretis virtutem. Nam vtrinq; tam in Microcosmo quàm in professione Medica, vtrinque dico, corpus nullius est vsus, verum potius vita in vita. Atque hæc est Anatomia, de qua nobis in præsentiarum sermo est.

CAPVT XII.

Sed

SEd quid hoc sibi vult, quod Iuristas, Theologos, Artistas, Sophistas & eius farinæ homines im me irritare contenditis? quid enim mihi cum illis, aut illis mecũ negotij est? quod si mihi vt Medico essent similes, sat profecto à me respõsionis quod suffecturum eis esset acciperent: tametsi fateor, omnes professiones quandam habere in se ad artem Medicam industriã, non tamen alia ratione, quàm nonullis vetulis inhæret: alius enim perlegit, alius auscultat, & quo quisque studio ducitur, eo & hanc fingi debere existimat. Verum vos ipsi circumspicite quo pacto hanc clauam mihi è manibus extorqueatis. Neq; enim terrebitis me, quia peregrinis quibusdam vocibus vtar, ex quibus tamen plus honoris quàm ignominię adepturum me non diffido. non enim aliam ob causam peregrinæ vobis sunt, quàm quia nunquam cœlum mutastis, domi perpetuo instar testudinũ desidentes, si quid à quotidiano vsu paulisper discrepet, aut præter consueta singulis septimanis negotia quid contingat, extemplò, neq; hircos, neque capras inter se dignoscitis. Quin semel nundinas acceditis Franckfordianas, ac cathedram apud Moschouitas inspicitis, quidq; toto penitus orbe remoti agant maris incolæ? Tum enim vestrum prouerbium facile vobis excidet, quo subinde vtimini: ego nescio: non est in vsu: ego numquàm audiui, neq; legi. Hæc enim omnia vbi primum experti fueritis, quàm à Galeno seducti hactenus, ac perditi sitis facile animaduertetis, nec tamen idcirco magis quàm vetulus aliquis canis lori impatiens ad meliorem frugem reducemini: tantum scilicet in erroribus adolescere dispendium est. Nam vt meliorem à me instructionem, non dico postuletis, sed expectetis tantum, pudor prohibet, ac ridiculum planè foret, nec præter ignominiam, si vestrum à Vienna sceptrum, nec non tam pulcre dispositum Montis pessulani ordinem sic negligatis. Meum autem consilium perpetuo fuit, neglectus & nominis & colorum, idq; quo minor fraus esset. Tametsi probè scio vos à vestris ægrotis liberalius & longè melius munerari, quàm à vobis ipsis. Hinc enim facilè conijcio, rẽ vestram solum ob id institutam esse. Proinde cum tantisper vester animus respiciat eò, ad æs nimirum & crumenam, non hinc planè retrahere vos consilium est: quandoquidem fateor, non parum vobis inde frugis acquiri, nempe ex apparatu illo ædium, vestimentorum, aulæorum, tam præcioso & ambitioso, pulpitis item omni genere codicum refertis, ac lingua denique tam fœliciter eloquente. Veruntamen hinc accidit vt minus mirer, lenones, carnifices, profugos ac deploratos apostatas, aduocatos & quidquid tandem eius est generis, quod præ segnitie victum vltra quærere nequit, in vestrum se conferre sodalitium, cum vtrorumq; ratio tam vestra quàm illorum ita pulchrè conueniat vt fermè sit eadem. Eloquar

Vocibus peregrinis cur vtatur.

hoc

Medici vulgares è medio tollendi.

hoc ingenuè magis ex vſu reipublicę fore Medicos huiuſmodi è medio tolli, quàm ſic impunè tolerari, cum conſeruato vno atque altero ſexcentorum mors procuretur languentium. Quàm proſpere eius farinæ fex commiſta eſt, vt Arabes, Græci, Chaldæi, Latini quoque tam pulchrè conueniant. ô quàm aures mihi tinnient, ſimul ac hæc mea ſcripta pellecturi ſunt: poteratis vel purpuram potius quam eiuſcemodi viles contexuiſſe pannos, ac ita Centones oſtentare, tametſi ne ſic quidem alicuius momenti futuri.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, TVmoribus ac vlceribus morbi Gallici, Liber tertius,

QVI EST DE TRANSPLANTATIONE.

CAPVT I.

POST explicatam Anatomiam, iam deinceps de tranſplantatione ſermo nobis commodiſsimè inſtituetur: namque ad puſtularũ dignotionem ac Theoriam maximopere conducit, noſſe tranſplantationis rationem. perinde namque ac ex ligno, tinea: ſic & ex corpore Morbus Gallicus tranſplantatur. Atque etſi & alij non deſunt morbi, qui & ipſi ex tranſplantatione originem ducunt: tamen quoad originem, interim differunt: namque in Lue Venerea à Luxu ſemper incipit tranſplantatio, non perinde in reliquis: itaque tranſplantatio in ſimplicem, ac in Luxalem diuidetur, quæ in Morbo Gallico omnino neceſſaria eſt. Interim tamen obſeruandum eam eſſe huius mali naturam, vt in nullum corpus tranſplantetur, niſi ipſum iam ad alium aliquem morbum diſpoſitum ſit, ſiue is externus ſit, vt Æſtiomenos, Cancer, Morphea, Alopecia: ſiue internus, vt Febris, Arthritis, Paralyſis, &c. neque vero abſolutum perfectum morbum eſſe neceſſe eſt, ſufficit enim vel ſcintillula vnica. Etenim cum primũ accedente Luxu ab eodem, iſte prior morbus in actum deducitur: hinc ergo puſtulæ aliæ Æſthiomenæ ſunt, aliæ Paralyticæ. Verum antequàm de tranſplantatione corporis diſſerere incipiam, prius tranſplantationes quatuor matricum explicare, haud inutile fuerit: nam harum exemplo etiam illæ generari ſolent.

Morbus Gallicus tranſplantatur.

Luis Venereæ tranſplantatio, quid à reliquis differat.

Morborum differentiæ.

Puſtularum differentiæ.

lent. Nam veluti plurimæ herbæ, ac plantæ reperiuntur, quę primum non ex ſemine extiterunt, ſic plurimæ hominum formę ſunt, quæ ſuo protoplaſti caruerunt. Atq; hæc omnia quidem aptiſsimè tranſplantationi accepta feruntur. quod & in puſtulis manifeſtum ipſæ enim non ſecus ex alterius morbi tranſplantatione extiterunt prius: ac quandoque per inſitionem ſalicem in perſicum arborem degneraſſe obſeruauimus.

CAPVT II.

NAturam autem tranſplantationis in hunc modum intelligere promptum erit. Primum cum natura omnia quæcunque ipſa produxit vnq; formis ſimilibus in eadem ſpecie ornauit ſemper: ſic ſemē quodlibet ſui ſimilem fructū Minerā ſuæ naturę corpus ſemper & perpetuo generare videmus: identidē in Tereniabin alijſq; impreſsionibus cernere eſt, vbi non ætas, non tempus, non intempeſtas vlla à ſuo tramite naturam detrudit. Veruntamen coniunctio ſupereſt, quæ iſtum naturæ decurſum interrumpere potis eſſe cernitur. Namq; primum protoplaſtum intueamur, atque dum illo varias creaturas conferamus, apparebit certè ipſas ab illo non parum euariare. Item aſtrorū impreſsiones contemplemur, quàm formis inuicē ipſę, tū ab illis euarient: ſic herbarū ingens multitudo apparet, quàm ſemina in prima creatione habuiſſe credibile nō eſt. Deniq; quot ſunt beſtiarū genera, quę in prima creatione nō extitere: ſed deinceps in natura rerū apparuerūt, vt de Mōſtris interim nil dicā. Si ergo tranſplantatio nouarū huiuſmodi formarum cauſa ſtatuatur, certè Tranſplantationis cauſam, Coniunctionem haud immerito ponemus, cuius ea eſt conditio, vt ipſa ex duobus contrarijs eiuſdem generis, inuicem mixtis, (extra corpus animatum tamen) naſcatur, neque vero duobus ſaltem ſed & tribus, quatuor, quinq; & deinceps: namq; quò magis varia ac multiplicia ſemina inuicem commiſcentur, eo magis compoſiti fructus emergunt. Ex hoc ſequitur Medicum non ſolum eorum morborū cognitionem habere debere, qui ex ſuis proprijs ſeminibus oriuntur, veluti in herbaceo genere, Ocymum ac Maiorana, ſed & eorū qui ex tranſplantatione oriuntur, ſicuti in eodem genere Spica & Angelica: Atque quemadmodum quandoque duo ſemina non vſquadeo ab inuicem diuerſa commixta fructum aliquem ſingularem producunt, ſic duos congeneres morbos inuicem mixtos, tertium producere, cui dein ſingula ſua Theoria adaptanda ſit, non ignorandum. Etenim veluti Mulus, Equi vel Aſinæ naturam non refert, ſic nec tertius ille ex tranſplantatione natus morbus, reliquorum ſimilis exiſtit, vnde dein quoq; is ſingulare ex ſe ſemen fundit. Veluti autem in monſtrorum genere, alia dein ſui ſimile generant, vt Rhinoceros

Coniunctio naturæ vim frangit.

Monſtra ſunt ex tranſplantatione.

Coniunctio quid.

Spica & Angelica ſunt plantæ tranſplantatæ.

noceros, alia pereũt vt Mulus: ſic de morbis hîc, & de quatuor matricibus iudicandum erit. Quin & poſsibile illud putamus, vt illa tranſplantatio in tertiam vel quartam iteretur vicem: nam hoc medio Gigantes primum extitiſſe coniectura eſt, nam tempore mutãtur non ſolum colores, ſed & formę & fructus aliæq; impreſsiones, ſanæ, ægræ, rationales & irrationales. Hæc hæc illa naturę Magnalia ſunt, quæ tempus ipſum vel producere, vel abolere gaudet. Hominem primum nobis contemplandum proponamus, is ex ſe totum humanum genus tranſplantauit, in quo cùm tanta formarum varietas exiſtat, Tranſplantationem inuerſam conſtituere neceſſe habemus, niſi enim ea eſſet, nulla ratione formarum varietatem ſaluare poſsibile foret, tantum abeſt, vt diuerſitatem ſubſtantiarum demonſtrare poſſemus. Tranſplantatio vero præter naturam, (ex ipſa tamen natura ducta) ea eſt qua à tramite ſuo declinans natura, monſtra, Cyclopes, Gigantes, Mulos, &c. producit.

Gigantes ſunt aliquoties tranſplantati homines.

Tranſplantatio inverſa.

Tranſplantatio præter naturam.

CAPVT III.

SCiendum autem inſenſibilia ſemen ſuum, ſiue duo ſint, ſiue plura, non niſi adiumento ſenſibilium commiſcere poſſe: itaque inſenſibilium Tranſplantationes plantante aliquo ſenſibili neceſſario perficientur. quod dico de duobus Globi Elementis, terra, & aqua intellectum volo. nam ex duobuș reliquis, hoc Cometas, illo Loram, coniunctione quãdam produci ſcimus, quod ipſum ea ratione eueniti: lla enim duo Elementa liquida ac fluida ſunt. itaque non ſecus, ac tres quatuor pluréſue Liquores inuicem commiſcentur, ſic & iſta inuicem iungi poſſunt, vt tertium aliquod corpus repræſentent, quod in reliquis duobus Elementis, in ſicco cõſiſtentibus, cõtingere neutiquam poteſt. Atque veluti commixtis varijs liquoribus variorum ſaporum potus emergunt, ſic & in præſentiarũ magna illa corporum, ac formarum diſsimilitudo cauſatur. accedit ad hoc quod in aëre quandoque hominum formæ appareant: nam in aëre homines quoq; ſunt, ſiquidem omnes ex eodem facti ſumus. Quin & in cæteris quoq; Elementis ſimile quiddam accidit quandoque: hinc enim ex tranſplantatione Nymphæ terreſtres extiterunt. Hæc etſi ad morborum praxim non pertinent, tamẽ in Theoria vſu non carent. itaque quicumq; Medici nomen aſſumere volet, iſtarum prius rerum cognitionem ſibi comparabit, atq; ab ineunte ętate in diſcernendis generationũ modis verſabitur. ſecus enim ſi quis in medicam vrbem veniat irruiſſe, non præcario veniſſe dicendus eſt, itaque qui ex triuijs, Myropolijs, Muſicorum collegijs, &c. in Medicinam irruunt, quomodo Medici dicentur? Sed ille vnicus fons eſt corruptæ medicinę, ad quem expurgandum omnes qui

Senſibilia ad tranſplantationem requiruntur.

Homines ſunt in aëre.

qui reipublicæ consultum volunt adhortor. Namq; cum Medicus nascatur, quis illas subito transmutatas bestias Medici nomine dignè afficiet? etenim quàm est impossibilis specierum transmutatio: quàm difficulter ex malo, pyrus efficitur, tam præter omnem veritatem est, huiusmodi neq; homines in bonos Medicos euadere.

CAPVT IIII.

SED ad fundamenta propositi negotij accedamus. Elementa singula, multas sub se species specierumq; genera habere constat, Constat & illud, ægritudines inuicem, & specie, & genere diuersas inueniri, tamq; latè patere sanitatem, quàm ipse morbus pateat. Consequens ad ista est, quod vbicumq; species inueniuntur, illic composita fieri ope transplantationis posse: quin & illud indubitatum est, quamuis speciem in semetipsa compositum transplantatum efficere posse. Hinc singularis quædam sanitas est Pini ad Cupressum, Cedri ad Libanotidem, foliorum ad flores, & vicissim, itaq; tot sanitatis species sunt, quot in vnoquoq; genere rerũ differentiæ. Sic & de Morborũ ex transplantatione originẽ ducentium natura inquirendum, quod non fiet, nisi ab incunabulis quis naturę vim ac specierum exaltationem addiscat. Quamobrem non sufficit ad singulos morbos singula nouisse experimenta: siquidem transplantatio ista, morbos in eodem semper gradu consistere non sinit: Verum vt laboribus parcatis varijs ad elabendum elenchis vtimini, Atqui longè alia philosophia ad artem medicam adferenda est, explodendaq; vestra sunt somnia. Sed ad transplantationes ex terra factas properamus, vbi sciendum, Lauendulam primum quoddam semen esse, sed ex proprij sui Liquoris transplantatione, Spicę herbę rudimenta ponere, eaq; deinceps confirmare: sic Ostrucium primum quoddam semen est quoq;, ex cuius transplantatione Angelica (suo dein singulari semine prædita) emergit: itidem Graphorij transplantatio Rhaponticum suppeditat: Gariophylli deniq; flore & radice ex Aquilegijs trãsplantantur, accedente succo Vrticæ vel Melissæ. Atq; huius generis sexcenta naturæ peritis cognita sunt, veluti in Arboreo genere, pini cum iuniperi semine transplantatio, tertium quiddam ab vtrisq; diuersum producit: sic Terebotin & Zirbus commixti, Terebinthum rub: efficiunt: sic Sauinæ & spicæ transplantatio, Rosmarinum: sic Liquoris terræ cum frumento commixtio Cyanum: cum Zizania papauer producit. Similiter de Raphano ac Napo iudicandum, quorum alter ex Rapo, alter ex Pastinacta transplantatis extitit primùm. Atq; de speciebus transplantationis hactenus.

Elementorũ species.

Sanitatis multæ differentię.

Lauendulæ transplantatio.

Gariophyllorum transplantatio.

Cyani transplantatio.

CAPVT V.

Dd

mala simplicia constitueretis, cùm à quouis accidente transplantari queant.

CAPVT VI.

Similiter ac de terrestribus transplantationibus explicatum iam est, sic & de ijs, quæ in Elemento aquæ contingunt, paucis disseremus. Transplantatio itaquè in aquis facta semper accedente extractione conficitur: sunt enim perinde vt in homine, sic & extra ipsum Matrices quatuor. Neque est vt quisquam putet, vnius saltem generis esse huiusmodi extractiones, variæ enim sunt atque singulæ nouis repræsentandis formis destinatæ. Sic ergo intelligendum, Lasurium lapidem nil esse nisi transplantatum Argentum, vel extractionem ab Argento transplantatum: nam argenti naturam amisit, & ab argento iam aliud atque diuersum quiddam existit. Totius extractio est ex Minera Martis, estque ferrum transplantatū. Saphyrus vero ex quinta Lasurij transplantatione facta est gemma. Adamas autem ex secunda Saturni transplantatione. Smaragdus denique cuprum transplantatum est. vt de reliquis iam verba non faciam, quæ ex fructibus Elementi aquæ, extractiones sunt. Veluti Aurum quod Sulphuris, Argentum quod Mercurij, Argentum viuum, quod similium Metallorum extractum existit. Sic Cinnabaris extractum è Saturno & Marte per Mercurium est, Chalcedonius ex Sale, extracta gemma. Sed species iam omnes, quia ad Medicam artem non pertinent, enumerare superuacaneum videtur. De Mineralibus etiam paucis explicemus. Marchasita, Kakimiæ extractum est, Kakimia Thalci, Carabe extractio est Resinæ sui Elementi, Sulphur Marcasitæ, Asphaltum succini nigri, Marmor & Chalcedonius ex Amethisto: singulæ vero tres gemmæ ex Sale extracta sunt, veluti silex ex mucilagine Salis quoque extrahitur. Omnia iam dicta etsi vnam eandemque materiam nacta sunt, tamen pro diuersitate separationis multas inuenerunt differentias, vt iam hæc extractio huius, illa alterius coloris appareat. Quærendum iam vlterius est, num & simili ratione Pustularum origo, atque causa ex Mineralibus Microcosmi deduci ac demonstrari queat. Et sanè cum tria prima. Mercurius, Sulphur & Sal, curationem pustularum ostendant, (nam formæ ac colorum in pustulis varietas ex illis dependent) hinc eam comprobare non admodum operosum fuerit. Sunt enim quatruplices matrices tam extra quàm intra Microcosmū, ex quibus quomodo Cambuccæ vlceratio ex Bubone, & Cambucca extractio quędam sit, manifestum euadit. sic Morpheosę pustulę ex Morphea extractę sunt, sic ex tētigine praua Pustulæ prauæ extractæ quædam sunt, cum dictis affectionibus magnam cognationem habentes.

Gemmæ vnde sint transplantatæ.

Gemmarum variæ extractiones.

CAPVT VII

Morbus vt à vita Aes ab auro separatur.

POrrò autem, quemadmodum in Mineralibus Aurum ab ære, sic in humano corpore morbum à vita separari sciendum est. vicissim veluti non raro in huiusmodi separationibus Mineralium, purum ab impuro omnino non secedit, sic quandoque ægritudines cum vita ad mortem vsque complicatæ permanent. Denique perinde ac artifex, in separationibus, naturæ impotentiam, ac defectum arte relarcit, dum purum ab impuro per arte separat, sic & Medicus quod natura in Microcosmo imperfectum reliquit, perficere debet. Itaque Medicus non solum vt Mineralia, Martialia, Vitriolata, &c. cognoscat, sed & separare queat, operam dabit. Hinc euenit vt quandoque natura suo marte, pustulas protrudat, Escharã faciat, eamque tandem abijciat, solaque malum perfectè curet, veluti nonnunquàm integra auri ramenta ex ære decidunt, vel Mercurius à Cinnabrio abscedit, aut fulgur ex Saturno emicat in huiusmodi casibus, vt tua opera nil opus est, sic ea maximè requiritur, vbi ad actionem perficendam natura ipsa non sufficit. Sed in istis nil admodum laboratis vos, sin vltrò natura curet, hîc omnis in vestrum lignum, suffumigium, vnguentum, &c. magno fastu, ac clamore laus confertur. At melius ego de vestris curationibus sentirem ac loquerer, si veluti Metallorum fusores impurum à puro perfectè separant, sic & vos post curationem absolutam perfectè sanum hominis corpus repræsentare possetis. Sed quod antè diximus, si vltrò morbus curetur verba vos deficiunt, in Guaiaco extollendo, cùm interim si verum fateri velitis, ipsi met negare non possitis, citius absque vestra opera curatum iri morbum, quàm ea accedente.

Cur medicis contradicat.

CAPVT VIII.

OBseruandum præterea est in Mineralibus aquæ, duas, tres, pluresuè species vt Antimonium, Marchasitam ac talcum, quandoque Arsenicum, Realgar & Auripigmentum in vna simul consistere malitia, quæ singula acuratè Medico inquirenda erunt, vt huiusmodi compactionem relaxare queat. Quod si istiusmodi mineralia duo, tria quatuoruè in vnũ concurrisse vos videatis, iam choleram, iam Pituitam, iam Bilem, iam Melancholiam esse statim pronunciatis, cùm tamen origo pustularum satis superque testatum faciat, non ab Humoribus sed à Mineralibus malum procreari, atque ad corpus Elementatum aquæ referri debere. Esto autem concedamus, Coleram vt mali causam dicatis, si iam ego contra Plumosum, ac vitriolum dicam an reprehensione dignus sermo meus erit: verum quæso recto magis consonum est, vt Sal dicamus vel Choleram: sane si medico dignum est, non quòd opinio ac phantasia iubet, sed

Humores repudiantur.

bet, sed quod Philosophia verè docet proferre, vtriq; non Choleram (quod phantasticum est) sed Salem, iuxta philosophicas rationes pronunciabitis. Hæc eam saltē ob causam monuisse voluimus, vt quoniā Microcosmus corpus habet substantialibus Elementis refertum, medicus intelligat, sibi hoc corpus perfectè cognitum esse debere. verum quia vestris propositis successus non respondet, argumēto hoc esse potest, naturam Microcosmi nunquam penitus vobis perspectam fuisse. Nam quod Choleram, quòd Melancholiam in humano corpore constituitis, qualis nam ista philosophia est? Salem videre oculis, contrectare manibus possum, non ita vestros humores. Salem dico, Phlegma dulce & salsum quem aliquando vos appellatis. Præterea Choleræ portentosas diuisiones in Prasinam, Vitellinam, &c. facitis, quasi vero differentiæ à colore & non à forma petendæ sint, taceo quod trium primorum in quibus tamen fundari Medicinam oportet, ne verbo quidem mentionem, facitis. Microcosmi naturam pro modulo vestrarum speculationum dirigere conamini, cùm interim ipsius vim ex Globulo, & Testa addiscere vos ipse velit: nam quemadmodum in istis sic & in Microcosmo omnia comparata sunt. Sal pro Cholera.

Similiter in tertio Elemento obseruandum, quonam locorum Chaos suum Thereniabin reponat, quàm absque vlla lege Thereniabin cadat, adeo vt planè nullam constantem in illo naturam inuenire detur: cùm nunc laxandi, modò confortandi, aliàs stupefaciendi, modo penetrādi, modò mundificandi facultatem participet, vt nō dicam quandoq; aromaticum, quandoq; dulcem, pinguem, acrem, austerum, &c. saporem repræsentari. Istas certè Mannæ, seu Thereniabin differentias studiosè perpendere Medici debent, vt quamobrem non eadem semper facultate, vt Opponacum & Camphora, &c. polleat, sed nunc hęc, nunc illa excellat. Itaq; cùm Chaos ad constitutionem Microcosmi concurrant, pro diuersitate eius pustulas variare dubitandum non erit, nam perinde vt Mannæ iam hæc, iam illa qualitas præcellit, sic pustularum symptomata diuersa euadunt, quædam cum Laxatione, quædam cum vi Diaphoretica, quædam cum Anodina virtute, multis cum in colore, tū primis qualitatibus differentijs comitatæ ingruentes, vti manifestius deinceps patebit. Saporum differentiæ vt distinguantur.

CAPVT IX.

QVapropter pustulas quæ quandam cum impreßionibus cognationem obseruant contemplari conuenit. Verbi causa, hyemalibus infestantibus pustulis per Solem, id est, per Medicinas resoluentes curationem aggrediemur: è conuerso æstiua ingruente Sol est Medicina resoluta.

influentia, per hyemalia, id est, Coagulatiua remedia malum tollere adtentabimus. Sin aliæ forsan intempestiuæ ingruant impressiones, vt sunt grandines, ros, pruina, &c. nil admodum laborare oportet, cùm vltrò successu tẽporis aboleantur. Quod si verò astrali Elemento generaretur quodpiam Cristallo ac Berillo simile, tum ipsum quod generatur ferè fixum est, nec tam facilè loco mouetur, nisi illa coagulatio in tantum infringatur, vt nunquam deinceps ad coagulationem peruenire queat: namq; eiusmodi Elementi ignis proprietas est, talemq; naturam quandoq; Pustulæ referre cernuntur: namque sic corpus penetrant, vt sine negotio nunquam deinceps euellantur, sed omni ex parte Berillorum naturam referant. Simili planè ratione, nimirum ventorum instar, dolores, punctiones, vectigationes &c. contingunt. itaq; in curandis illis obseruandum, nè quidquam attẽtemus nisi prius exitu qua erumpere possit præparato. Quamobrem si (ad eum modum comparatis pustulis) suffocando curationem perficere quis vellet, tantum abest vt optatum contingeret scopum, vt etiam repulsa ad centrum suum materia omnimodam corruptionem, ipsam sc: mortem procuraret, quod cùm non raro vobis accidat, mirum tamen quàm concinnis rationibus vos excusare possitis. Verum ista nostra Philosophia exterioris atq; interioris mundi elementorũ proprietates ostẽdens propediem si quid benè ego iudico Montagnanam ac Sauanarôlam ex Medicorum scolis explodet.

Ignis proprietas.

Curatio per suffocationem improbatur.

CAPVT X.

IStis quæ hactenus commemorata sunt maximam consideratione m deberi, atque longè extra artis nostræ pomeria, præstigias, nugas, atq; nęuias vestras quibus artem conspurcastis, expellendas esse. Deniq; si modo Medicorum nomen non indigne vsurpare velitis, ne in Aristotelis Platonis, Scoti, Alberti cæterorumq; hoc genus hominum scriptis, (ex quibus nil nisi meras nugas haurire licet,) tempus teratis, conuenire: omnes sanè, qui integra sunt ratione non inuiti fatebuntur. nam nisi quis studiose perlectis saniorum medicorum scriptis, atq; per iudicium ignis tamq; ad Lesbiam regulam experimentis comprobatis, ad reliqua illa Theoremata accedat ac quemadmodum illa cum Anatomia, Physica ac Philosophia conueniant accuratissimè ponderet, sed in salebrosis illis scholasticorum speculationibus ac opinionibus volutari pergat, nunquam sanè Medici nomen mereri poterit. Siquidem qui aliorum autoritatibus nituntur, non ipsi suam experientiam produnt, sed suam inscitiam aliorum nomibus palliare student. honestius certe ac vobis magis dignum erat, ipsorum scripta exquisitiore trutinã

Aristotelis & Platonis lectio prohibetur.

Autoritates in Medicina non valent.

censere,

censere, nec sic absque iudicio vestris sententijs confirmandis adaptare: Thomistarum namq; hoc, non Medicorum scholis conuenit: neque enim Medicus cuiusquam autoritate niti potest, nisi ipsi æquè ac authori res cognita perspectaq; sit. Siquidem pictores quoque videmus, (licet nunc eos in exemplum adducere) eos qui in mente concepta operis sui idea fœlicius pingere, quàm eos qui alio rum etiam artificiosissimas pincturas imitantur: nunquam enim is qui imitatur ad illam quam antecessor habuit perfectionem, euadere potest.

Imitatio perfecta nunquam esse potest.

D. THEOPHRASTI PA-RACELSI DE PVSTVLIS, TVmoribus ac vlceribus morbi Gallici, Liber quartus,

DE MORBORVM TRANSMVTATIONE.

CAPVT I.

ANTEAQVAM de morborum transmutatione sermonem instituamus, haud infrugiferum fuerit, de tempore quatenus ipsum salubritatis vel insalubritatis causa existere potest, paucis differere, non tamen vltra quàm impressiones exteriores requirere videntur. nam ex supradictis demonstrationibus omni iam contradictione vacat: similiter ac in cœlo Cometæ generantur, ac messis tempus causatur, sic & intrinsecus in hominum corporibus idem euenire. Sed cœlum iam inspiciamus, omnesq; quæ in illo sunt stellas, & intelligemus nullam penitus esse, quę non ratione sui motus, bonum aliquid, vel malum in istis inferioribus, efficiat: ad quam tamen actionem non potest non tempus concurrere. hinc itaque dierum varietatis, & nostræ in illis alterationis, causas eruere promptum est: namq; omnibus ijs quæ astra attingunt mutationem quandam adferre manifestum est, Quinto nostro cœlo excepto, cui illud dominari non assero: illud vero concedo, perinde vt in exteriore mundo, sic & in nostris corporibus, nostra Astra nouas subinde mutationes efficere. Namq; nil in rerum natura creatum est, quod in summo fastigio fixum maneat, sed omnia æquis legibus sub defluxum ad corruptionem natura conclu-

Stellæ singulæ suos effectus habent.

Stellæ quinto nostro cœlo non dominantur.

Ad astronomiæ studium exhortatio.

sit. Quamobrem Medicos adhortor, vt per Astronomiam interiora iuxta externa dijudicare discant, vnà cum reliquis tribus artibus ad Matrices pertinentibus. nam quemadmodum externus mundus in quatuor Matrices distributus est, sic eædem ipsę intrinsecus in nostris corporibus constitutæ sunt: itaque hîc Philosophiam quæ in naturis substantiarum consistit, ab Astronomia, in qua prognosticationi potissimum studemus, distinguere oportet. Similis constitutio Elementati corporis terræ est: ipsum enim semina suppeditat, ex quibus deinceps arbores fructusque generentur. Atqui quę est rerum creatarum infelicitas, vix decima quandoque pars ad frugem peruenit, nimirum tot casibus exposita sunt omnia vt non solum generanda impediantur, sed ipsa quoque generata non rarò penitus corrumpantur: iam calor, iam frigus, iam ventus, iam pruina, pluuia, &c. obsunt: pars putrescit, pars à vermibus arroditur, & sexcentę huius generis pestes infestant. Quia ergo in Microcosmo quatuor illa corpora subsistũt, similibus planè symptomatis intrinsecus expositus est: namque generatũ ipsius corporis, non secus à grandine pruina, &c. interioribus, corrumpitur, vt ipsum iam putridũ, iam cariosum, iam alio modo malè affectum reddatur. Non enim conuenit dicere corpus suo generato destitui, nam suppeditat ęquè messem, vindemiam, niuem, ęs, aliaque ac exterior mundus, vnde dein ab istis intra cutim conclusis, morbi efficiuntur. sic vt vnicum exemplum adferam. Pleurisis pomorum putrefactionem refert. Hinc ergo accidit, vt alijs alijsque temporibus, alij atque alij prodeant morbi: namque quemadmodum certis temporibus fruges, de pruina ac grandine periclitantur, sic & generatum humani corporis.

Pleurisis refert pomorum putredinem.

CAPVT II.

Elementorum actiones necessariæ.

Sales exacerbati morbos efficiunt.

HOc idem in tertio corpore aquositatis scilicet obseruandum est, quod nimirum ipsius generata Mineralia, ab alijs matricibus ac casibus, incidant in coagulationem, resolutionem, calcinationem, &c. iam in Sulphur abeant, iam in Realgar, pro varietate nimirum actionum. Elementorum namque quatuor illa, etsi nisi vnà consistere non possunt, tamen in se mutuo agere non desinunt. Pro numero ergo quatuor Elementorum, quatuor summa morborum genera constituimus. Itaque vbi Salia vel alia corpora Aquositatis Microcosmi, ab alijs corporibus exacerbata fuerint, iam ipsa in actionem erumpunt, & subito morbus existit. hinc in exteriore mundo, instar horum morborum aliquando inauditæ formæ æris Salium ac Gemmarum reperiuntur.

Similiter in Tereniabin obseruandum, quod is quamuis semper eodem modo cadat, non tamẽ similes subinde virtutes habeat:

nam Man-

nam Mannam atque Chaos, suum nunc diaphanum, nūc alio quodam modo, insignem proijcit. Eodem planè modo intrinsecus semper in periculo versamur: nam vbi Chaos actiones suas supra modum exercere incipit, singulis horis noui quid producit, & sanè nisi hoc foret, semper omnia eodem modo se haberent, neq; sanus in morbum incidere periclitaretur, neque æger salutem sperare vnq; posset. Verum sic res cōparatæ sunt, vt nil in eodem statu (neq; in homine, neq; extra ipsum) perpetuò cōsistere ac permanere queat, sed necessario antequ͂ penitus corrumpatur, aliquid aduersi perpetiatur. Cū ergo in exterioribus Elementatis, huiusmodi fiant transmutationes, quis dubitet similes in nostris corporibus accidere posse? quis non vltrò concedat corpora nostra suopte ingenio noua quædam architectari posse? Itaq; vt de morborū descriptione quid sentiam edisseram, sic ego iudico nullū penitus morbū describi certo posse, siquidem non datur morbus etiam specie idem, qui nō aliqua [illegible] in re a priori differat, quę cum [illegible] omnes quotquot veræ Medicinæ cognitionē affectant, ex animo hortor, vt Philosophię Mineralium sedulam in[illegible] operam [illegible], quo omnium nouarum generationum causas (quæ illinc hauriuntur) reddere addiscant. Contra autem quomodo non cæteros Doctores vilipendam, qui harum rerum cognitionem nec possunt, nec volūt assequi, sed simplici autorum allegatione contenti sunt, quiq; non secus ac mēdici, rusticos liberales similacium vel sincomistum panem, carnes vel caseos mirabiliter commemorare, [illegible] paragraphos, folia, capitula, &c. allegare solent.

Morbus nullus certo posset describi.

Philosophia Mineralium nouarum generationum causas ostendit.

CAPVT III.

SI itaq; iam deinceps mihi ceu Medico, causas ac originem Luis Venereæ aperire licet. Ex natura Microcosmi (ad quam tamq; [illegible] scopum semper collimare soleo) atque veris veræ Medicinæ fontibus, sic ego pronuncio, Morbum Gallicum quemadmodum singulos reliquos morbos, à tēpore primitus procreatū fuisse accedente tamē spermatis corruptione: tū temporis enim varij generis Mineralia quandam à spermate corruptionem contraxerunt. Fidē dictis facit, quod inde à prima vsque mundi creatione, nulla vnq; ætate maior luxus maiorq; in rebus Venereis, licentia, turpitudo, atq; commixtio fuerit, quàm illo seculo, quo primum in hominum corporibus hoc mali genus apparere cœpit. illud tempus incidit in annum reparatæ salutis, 1478. & circiter, quo ratione temporis, illa transmutatio contigit.

Morbus Gallicus à tempore est procreatus.

Anno 1478. primum extitit morbus Gallicus.

Sanè, luxum huius mali causam esse, nemo nisi qui experientiæ contradicere velit inficiabitur. Itaq; hoc in præsentiarū, tamq; futuræ disputationis fundamentum certissimū & nos cōstituamus

Morbum

Venus Morbi Gallici causa sine qua non.

Morbum Gallicum ex Venerearum rerum intemperantia tamq; à causa sine qua non, primum extitisse. cui dein fundamento, Medico stylo, hoc est, modesto, & naturæ lumini consentaneo reliqua attexemus.

CAPVT IIII.

Appetitus coitus est in vtero & Osco.

APpetitus rerum venerearum in muliebri vtero, partim in virilis membri Osco consistens, ille est, qui prima huius morbi rudimenta posuit, qui cū annotato suprà tēpore tā vehemens tamq; frequens & inordinatus grassaretur, omnes morbi tamq; cōiuratione facta in hunc vnum conspirarunt. Proinde in actu venereo

Vterque in Venere tamq; ager se habet.

sciendum est, vterū qui tamq; ager hîc se habet, omne id quidquid in viro venenosum, infectum ac contagiosum est, attrahere. atq; sic attracta illa materia in se reseruata eo loco morbi primitias facere, cum qua dein fœmina si quis alius cōgrediatur, in ipsa attractione forti existente, contrahit & ille contagium.

Contagium vi serpat.

Contagij enim communicatio sic se habet, veluti in amphoram aquæ modicum croci coniectu totam aquam tingit, sic illa parte contracta lues paulatim in totam corporis substantiam subintrans grassatur, integrumq; corpus depascitur.

Obiectio.

Verum hic quis mihi obijciat, & ante hæc tempora per venereas commixtiones, contagiosos quoque morbos inuicem communicasse viros ac mulieres, neq; tamen vnquam Morbo

Responsio.

Gallico, simile malum comparuisse, huic ego sic breuiter respōdeo, ab nulla vnquàm hominum memoria tantam fuisse in veneris vsu intemperantiam, quæ tantum malum excitare potis fuisset, quàm illo ipso seculo, quo Pustulæ Gallicæ primum extiterunt. Quocir-

Morbus Gallicus ex omnibus contagiosis est conflatus.

ca extra dubium esto, Morbum Gallicū, malum esse ex omnis generis contagiosis affectibus conflatum, non secus ac pictores quandoque plures inuicem colores commiscere, ex quibus tandem vnicus oriatur, cernimus. Quod si vero quis Diuinitus immissum hoc mali genus hominibus esse dicat, huic non vsque adeo contradixero, verum de naturalibus causis, hic agimus non de illis, quæ supra naturam sunt.

CAPVT V.

ATqui temporis contemplationem iam omittamus, atque ad negotium ipsum accedamus propius. Verum vt Theoriam nostram rectius intelligatis, scitote hunc mihi primarium scopum propositum esse, vt ostendam, Morbum hunc nouum esse, ex varijs tamen antiquis, accedente luxu compositum, veluti iam prioribus capitibus abundè demonstrasse me persuasum habeo. Quia

Sani absolutè contagium nō suscipiunt.

vero ex alijs eum morbis componi concessum iam est, ex hoc manifestum euadit, neminem illo affectu corripi posse, qui sano sit corpore,

pore sed vt is morbosus sit necessario requiri, neq; necessum est tamen eo ipso pustularum morbo quemcq affectum esse: sufficit enim quilibet alius morbus qualiscunq ille tandem sit: nam luxu accedente facile illa complicatio per contagium efficitur, morbusq transmutatur. Paucis adductis exemplis negotium clarius reddamus. Esto podagricus quispiam qui cum affecta iam in vtero muliere congrediatur, is tum dum in actu est, illud venenum ab antecessore suo immissum in se attrahet, ex quo dein tophi ac paralyses fiunt, atque symptomata ea quæ podagram prius comitabantur, iam morbi Gallici fæturæ fient. quod si interim plus minusuè signa podagræ perdurent, ad transmutationis magnitudinem causam referemus. Sic si Esthiomeno quis conflictetur, & cũ infecta commisceatur, quia Estiomeni operatio, vlceratio est, vlcera Gallica generabuntur. Similiter Colica in paralysin abit cum Morbo Gallico, scabies in pustulas &c. Vicissim si per illum congressum alius contagiosus morbus, vt materia podagrica, Esthiomeni salsedo, dulcedo aliaq huius generis communicetur, iam compositum euadet malum ac varijs symptomatis pustulis, vlceribus tophis &c. comitatum prodibit. Similiter & de Morphea ac Lepra iudicandum: omnes namq materiæ pro varietate luxus transmutantur. Etenim spermatis infectionem siue ea à Physicalibus siue Chyrurgicalibus morbis facta sit, necessario constituere oportet. Etsi enim quandoq pruritus, Erysipelas, gonorrhœa, vel cambucca primum videatur saltem esse, tamen per seminis resolutionem tandem illò degenerant. Per illam namq resolutionem ac commixtionem coniunctione quadam in suum medium, hoc est pustulas transmutantur, manentibus tamen semper illius transmutati affectus signis, forma, natura, &c.

Podagra in luem veneream vt abeat.

Vlcera Gallica vnde fiant.

Spermatis infectio necessaria est ad huius mali generationem.

CAPVT VI.

Obseruandum ergo est quod vbi luxus ac libido suam iam matrici nequitiam impresserint, sic vt ex illa compositione nouus morbus generetur: de triplici in vniuersum morborum genere periclitentur ægri. Etenim qui defluxionibus obnoxij sunt, ij vnà cum pustulis, paralysin, stuporem, podagram, arthritim, tumores tophos aliudue aliquod simile malum, ne interim Guttam omittamus, contrahunt, quibus dein defluxionibus per luxum à matrice dolores complicantur, Morbusq gallicus copulatur. Hinc illa specierum morbi Gallici varietas existit, vt vix duos eodem modo affectos inueniri possibile sit. Similiter de internis morbis iudicandum est, verbi causa, in hydrope quædam internorum viscerũ corruptio est, cui tamen si pustulæ gallicæ complicentur, pro ipsarum more actiones suas exerere solẽt ac peculiare est, huiusmodi namque mor-

Defluxionum fæturæ.

Varietas Luis Gallicæ vnde

que morbi, (niſi iam in ſua iubilatione ac exultatione conſiſtant)
II. nihil præter dolorem mali vlterius inferre poſſunt. Secundò ſi materia ſpermatis à ſcabie, pruritu, cicatricibus, malo mortuo &c. infecta fuerit, tum iſtæ finales oſtenſiones cum ſuis coæqualibus, in
III. ſimilis naturę puſtulas abeũt. Deniq; ſi ab Eſthiomeno, Cancrena, vndimia, ſely roſi, infectum ſemen ſit, tum Corrodens natura in hexin abit, quod ipſa ſua natura vlceratiua fuerit, tum vlcus facit: ſin minus, nullũ vlcus fiet. Hęc ergo cauſa legitima eſt, propter quam tumores, tophi, vlcera, puſtulæ, herpetes, paralyſes & ſimilia in Morbo Gallico fiunt, quę tamen omnia cum mille modis eueniant, pro varietate eorum morborum qui cum contagione in vtero concepti ſunt, diſtinguenda erunt. Quamobrem quicunque ex huius morbi curatione laudem affectant Medici, omnibus modis in id incumbent, vt primum ſpecies accuratè à ſe inuicem diſtinguere, tum ſuis certis ſignis internoſcere addiſcant: ad quam conſiderationem apprimè vtilis erit lectio libelli noſtri, cui titulum fecimus de morbis inueteratis.

Species luis Gallicæ vt diſtinguantur.

Liber Paracelſi de morbis inueteratis.

CAPVT VII.

CVM itaquè puſtularum (meo iudicio) peculiaris aliqua origo non ſit, niſi quatenus ex reſolutis in ſperma morbis, commixtio quædam facta, dein vniuerſum corpus perreptauit, (nihil enim perinde per totum corpus, ac ipſum ſperma permeabile exiſtit) nõ inconueniens videtur omnium reliquorum morborum ſigna, antequàm ad huius inquiſitionem quis accedat, cognitione perquirenda eſſe. Atq; etiamſi morbus qui ſignificatur, non ſtatim in oculos incurrat, indubitatum tamen eſto, nullum penitus eſſe morbũ qui non multò ante malignitatis ſuæ fundamenta iecerit. Sunt namq; morbi, qui cùm ante viginti annos non dubijs ſignis ſe prodiderint, poſtea tandem ab ipſis ægris, atq; medicis contempti, plenè eruperunt: alij vero etſi diu latuerint, tamen numquàm penitus ſub conſpectum ſe dant, ſed vltrò ab ipſa natura abſumuntur. Itaq; ſi hoc genus morbi ingruat, ex Medici officio erit, vt iuxta illius ſigna illud dignoſcere queat. Proceſſus autem reſolutionis illius de qua diximus in hunc ferè modum habet. Cùm in illo actu Luxus quis eſt, tum morbi qui in hominis illius corpore inſunt, per appetitum reſoluuntur, atque vnà cum ſpermate in aliud muliebre ſcilicet corpus tranſeunt: verum non niſi vi, eos reſolui poſſe, ignorandum non eſt. In hunc ergo modum in ſperma, ſeu quod ex ſpermate generatum eſt, propagato morbo, ipſe, donec per multas generationes paulatim abſumatur, perpetuo hęreditarius eſt. abſumi paulatim dico, quia nihil à corruptione immune eſt, nec ſanitas, nec morbus, imò ne ipſa quidem mors. Obſeruandum ergo in ſemine

Sperma totũ corpus facilliſme permeat.

Morbi xx. annis latere poſſunt.

Hæreditarij morbi ex contagioſis.

latere

latere ſperma cum omni ſua malignitate, atque ex eo cauſam omnium ægritudinum ac impreſsionũ prouenire. Hinc in prole morbi ſeminarium eſt, ob eamq́ cauſam in liberis morbi fiunt qui debebant parentes afflixiſſe. Vt iam lepra, lues Gallica, aſthma, peripneumonia, diſtortio, aliaq́ ſexcenta mala (quæ vix calamus fundere poteſt) liberos affligentia, ſanitatis parentum certiſsima ſigna exiſtunt. Verum de hoc puſtularum genere, in praxi copioſius edifferemus, nam cum illic in ſignorum explicatione prolixior ſim futurus, commodius quàm in Theoria omnia addiſcentur. Sed quemadmodum illo modo venenum communicatur, ſic hoc loci multò vehementius, adeo vt quandoque à parentibus totum abſcedat, ſoliq́ fœtui implantetur. Quin & poſsibile eſt, vt etſi à parentibus abſcedat, nil tamen incommodi proli adferat, maximè vbi admodum calidi vteri ſunt, vt venenoſam illam materiam diſsipẽt, vel ſi forte in ipſum vteri fundum, in quo fœtus receptaculum eſt non pertingat. Denique ob nobilitatem ſuam quandoque à maligna illa materia ſemen ſeparatur, atque tum malum in parentibus remanens fœtum non affligit, quemadmodum & vbi eſſentia illa maliciæ in vtero ſubſiſtens ad prolem non penetrat, quod ferè fit vbi bilioſi vteri ſunt: namq́ poſt ſperma nihil eſt, quod æquè celeriter corpus vniuerſum peruadat. Quòd ſi præterea & ipſa pars imbecillis ſit fieri vix poteſt, quin mulier, illa morbo Gallico corripiatur. veluti è contra, ſi vir illud ad ſe attrahat, periculum eſt ne eodem morbo capiatur.

Contagium quandoque plene quandoque penitus non proli communicatur.

Bilis celeriter corpus peruadit.

CAPVT VIII.

VBI itaque materia ex matrice abſoluto actu cum natura effluit, non ignorandum iam per totam corporis ſubſtantiam materiam diſperſam eſſe: in illa tamen abſceſsione ſingulares aliquas partes, præ cæteris occupari, atque deinceps exedi, in tumorem attolli vel exulcerari, pro natura ſcilicet materiæ priorem morbum cauſantis: namq́ quilibet morbus ſuum peculiarem locum obtinet, in quo exaltetur. Adhæc in puſtuloſo affectu nulla vis ineſt, qua ipſe per ſe ſine adiumẽto & acceſsione alterius morbi; vlcera, tumores, tophos, &c. efficere poſsit. itaque ſi aliquis talis affectus erumpat in hunc modum procedendum erit. Si ipſe in paralyſin abeat, argumento eſt prius defluxionem quandam fuiſſe à qua morbus ſeu dolor excitatus ſit, atque cum nec puſtulæ, nec tumores fiant, dulces defluxiones eſſe pronunciandum.

Morbi omnes ſingularibus in locis exaltantur.

Paralyſis defluxionis eſt argumentum.

Sin Puſtulæ, Phlictenes, ac Herpetes erumpant, ſciendum ipſas extrinſecus coagulari virtute morborum antecedentium, id eſt, extra locum ſuum obtinere, non tamen ſine luis Gallicę diſpoſitione, qua à reliquis morbis diſcernuntur. Deniq́ quæ in vlcera abeunt

affectiones, inueteratum morbum Chyrurgicalem arguunt commixtum esse: quorum sanatio facilis vel difficilis ex natura ipsius morbi diiudicanda erit. Verbi causa, si lepra commixta spermati quemquam infecisset, iuxta eius malignitatem pronunciandum foret, atque incurabilitas prædicenda, similiterque de podagra prognosticandum, nisi forsan quispiam Lepram ac Podagram, seorsim subsistentes curare posset. De Lethalibus quoque morbis simile penitus iudicium esto, veluti in reliquis quoque morbis agendum diximus. Quò autem prædictiones certiores fiant, omnes qui ei rei student admonitos volo, vt quintum librum nostrum de signis morbi Gallici sedulò legant & relegant: non enim feliciter prædicent saltem sed & optimo successu Medicinam facient. Iudicium dein confirmabit quoque lectio libri de vlceribus, in quo quemadmodum singula vlcera primo exoriantur, ac in se mutuo transmutentur ostensum est. ad eos itaque libros sedulum lectorem remittimus, nè hic actum agere videamur.

Lepra & Podagra cum Lue Gallica complicatæ non curantur.

Liber Paracelsi de vlceribus.

CAPVT IX.

QVemadmodum itaque nos hactenus de causis & origine præsentis mali disseruimus, sic omnino volumus & iubemus, vt quicunque de huius morbi causis etiam disputationē instituere volunt, prius omnium reliquorum morborum causas ad vnguem teneant: dein vt quomodo per luxum transmutatio fiat in Gallico morbo ex ipsa rerum natura petitis principiis, edisserant: nam de iis quæ diuinitus immittuntur, morbis in præsentiarum nobis sermo non est. Atqui aliam quam naturalem huius mali causam esse nostram sc: in rebus venereis intemperantiam, non possum non affirmare, cum ipsa experientia edoceat neminem hac lue corripi nisi qui immoderatius res venereas sectetur. Adhęc cum Medicina nos penitus non destituat, sed mali curationem largiatur, certissimum est, si quo modo curationi euentus non respondeat causam nō præstiti auxilii nequaquam Deo, sed inscitiæ Medici adscribendam esse: namque etsi Medicus remedium teneat, nisi tamen accuratè morbos distinguere sciat, neutiquam rectè curare poterit. Quocirca non immeritò quispiam in hoc genus Medicastros inuehatur, qui cum Linguarum Græcæ ac Hebraicæ nonullam cognitionem habeant, ob id quoque in medica arte primatum sibi vsurpare conantur sc: vt sic misertæ plebeculæ tutius imponere queant. nam eo saltem nomine, Doctoris vel Licentiati nomen ambiunt, ac nationes plurimas peruagantur, vt omnes impunè excarnificare audeant. verum quanta artis Medicę pestis illa sit, quod plerique medicorum sola lectione contenti nullo prius adhibito vsu, quemuis morbum curare aggrediuntur, paucos esse puto qui non intelligant: nam etsi reme-

Causa luis Gallicæ solum est naturalis.

Morbi nisi discernantur etiam optimis remediis non cedunt.

remedium quale nam sit sciant: tamen nisi quoq; qua forma, quomodo, quando, quibúsue illud conueniat experientia prius didicerint, plus damni dabunt, quàm ægris tolerandum sit. Summū certe illud in empyrica Medicina malum est, quod ferè cui affectui remedium conueniat ignoratur. Quamobrem nos deinceps ea quæ in Practica Medicina hactenus desiderata sunt, summo studio, & quanta possumus fide conficiemus: namq; quæ hactenus alij de facienda Medicina conscripserunt volumina, nil nisi ad emungēdas pecunias, non autem ad curandos morbos faciunt. Hûcusq; vero à nobis commemorata, tamq; Prodromos quosdam ac Prolegomena Practicæ Medicinæ esse volumus. itaquè de principijs nil admodum solliciti erimus amplius, cum tempus ac natura subinde varia atque diuersa, tam sensibilia quàm insensibilia, producere non desinant, quæ cùm inter homines Adamum, Abrahamum, Dauidem, atque ipsum ex parte Christum diuersißimo ingenio præditos produxerint, quis dubitet, in morbis etiam nouas ac diuersas formas effici posse: namq; omnes sectæ, substantiæ, partes & quicquid vspiam in rerum natura existit, sic inquàm omnia comparata sunt, vt subinde noui aliquid producere, nulli prohibitum denegatúmue sit. Atq; perinde vt ingenia varijs modis immutantur, iam illis delectantur, iam ista amplectuntur, semperq; posteriora, recentiora habentur: sic in transmutationibus essentiarum, formarum, colorum, in morbis res se habet. Sed ista ad librum de signis referuemus.

In remediorū legitima vsu quæ sint consideranda.

Nouos morbos vt homines natura producit.

CAPVT X.

ITaq; ante omnia omnium morborum Minerales naturas, tam Physicas, quàm Chyrurgicas distinguemus, in eum qui sequitur modum. Minerales naturę, vel sunt Corrosiuæ, vel Mellifluę: quæ Corrosiuæ sunt, illę in depascentes nouasq; formas abeunt, Pustulas, Phlyctenas, Escharam, Herpetem, vlceraq; his similia efficientes. Quæ vero Melliflua sunt Mineralia, nihil horum penitus producunt. Etsi enim quandoq; Melliflua Corrosiua ipsa imitantur, tamen in huiusmodi casibus Corrosiua mortua, ac viua in sua operatione esse intelligendum est. Itaque Melliflua ea dicantur, quæ in defluxiones, dolores articulorum, Paralyses ac Tophos transmutantur. Ex quo sequitur duplicem curandi rationem existere: Physicalem Mellifluis, Chyrurgicalem, Corrodentibus destinatā. proinde cauendum ne hanc cùm illa & vicißim confundamus, nisi forsan Melliflua cum Corrosiuis complicata duplicem curationem requirere viderentur, tum & illud sedulo cauendum, ne ea quæ fixa iam sunt in transmutationem deducere conemur, siquidem

Mineralium diuisio.

Corrosiua Mineralia.

Melliflua Mineralia.

Curatio Mineralis duplex.

omnia transmutata in membris, non autem in Mineralibus subsistunt, quantum ad fixa attinet. Veluti enim duo Mineralia vna sunt, aliud dulce, aliud austerum, sic & duæ fixæ essentiæ se mutuo comitantur, quæ nisi resoluantur, omnem curationis spem præcludunt.

D. THEORMR·ÆSTI·RA-RAQBESI·DE TVMORIBVS

Pustulis ac vlceribus morbi Gallici, Liber quintus,

DE SIGNIS MORBI GALLICI EX CHYrurgicis morbis nati.

CAPVT I.

Signorũ vsus.

ABSOLVTIS itaque iam tandem transmutationum modis, ad Signorum contemplationem tam Theoriæ quàm Praxi Morbi Gallici consentaneam, descendemus. Signorum siquidem is vsus singularis existit, quod per ea externorum internorumque morborum, tum à se inuicem, tum à morbo Gallico, dignotio petatur.

Contagium tribus modis fit.

Sciendũ proinde, infectionem seu contagium tribus modis accidere, itaque signorum rationem trifariam quoque sese habere.

I. Primus modus quo Pustulæ Gallicæ concipiuntur, per Luxum fit:

II. alter cum hæreditario iure in sobolem propagatur:

III. tertius quando ex contactu corporum infectorum ac contagiosorum malum communicatur.

Contagium ex hæreditate.

Primus modus explicatus iam nobis est. sequitur nunc alter, in quo (veluti ex proximo libello patet) obseruandum, etsi iuxta naturas parentum iudicentur liberi: tamen quandoque tam præstans semen esse, vt non statim venenum illud concipiat, liberique à morbo immunes euadant.

Contagium ex contactu.

Sin ex contactu nascantur Pustulæ, vt vestimentorum stragularum, valorum, instrumẽtorum, uel quod in eodem lecto cum contagioso quis recubuerit, tum ferè ante anni spacium Morbus Gallicus non iudicatur, nisi forsan Chyrurgicus aliquis morbus occasionem præberet, vt æquè ac per luxum subito vniuersum corpus inficeretur: Aliâs enim ante elapsum anni spacium, de malo certi quid non pronunciatur, namque natura à solo contactu, tam subito corrumpi nequit.

Cosſi.

Quod si Cosſi in corpore lateant, ij tunt

ĳ tum protruduntur aliâs multo quoque tempore non prodituri. Quamobrem etſi ex huiuſmodi luxi Coſsi naſcantur, non tamen Puſtulæ Gallicæ appellari merebuntur. veluti ſi Podagra vel Paralyſis, (quæ aliquandiu latuiſſent) à luxu proritatæ erumpant, nõ ſtatim Morbi Gallici, ſed ſuo potius nomine afficientur. Si huiuſmodi morbi Remedĳs lui Gallicæ deſtinatis, intra anni ſpacium non curentur, vel ſaltem repellantur, tum non amplius Coſsi, Podagræ, Paralyſes, &c. Sed Gallici Morbi, vocabuntur. Itaque non niſi præmeditatè ad curationem puſtularum accedendum eſt, ſeduloq; inquirendum, ex quo modorum genere affectus exiſtat. Etenim præter tres modos commemoratos quartus aliquis non datur. Quin ea naturæ benignitas eſt, vt etſiamſi quis ad morbum diſpoſitus ſit, imò eo iam quaſi laboret, non tamen ſtatim morbum ſæuire vel adaugeri patiatur: non enim omne quod ruinam minatur ipſa deĳcit, ſed omnibus modis ſuffulcire conatur. Quocirca nolim quemq; exiſtimare me ſic categoricè prõnunciaſſe, vt quicunq; vel luxu, vel contactu, vel parentum vitio, morbi primitias poſuerit, ſtatim contagioſus proſcribatur. Siquidem naturam cõſtat vbicunque poſsibile eſt, corporis noſtri ſtructuram ſartam tectamq; ſeruare conari, in alĳs tamen atq; alĳs fœlicius, pro temperamentorum ſcilicet bonitate.

Naturæ in nos clementia.

CAPVT II.

QVO autem fœlicius in ſignorum explicatione verſemur, obſeruandum erit Morbum Gallicum, non vnius modi eſſe, ſed omnino varium, varĳſq; formis inſignitum, quas nos breuitatis gratia in quinque omnino differentias retulimus, quæ ſunt, Herpetes, Puſtulæ, Paralyſis, Tumores, Vlcera, &c. quæ ſingulæ deinceps in varias iterum diſpeſcuntur ſpecies: varĳ namq; Herpetes ſunt, variæ Puſtulæ, variæ Paralyſes, varĳ tumores, variaq; vlcera. nimirum quia multi morbi exiſtunt, qui herpetas, vlcera, tumores, & ſimilia producant. Quod ſi ergo pro illorum morborum diuerſitate iſta diſtinguuntur, quomodo non ratione Luis Gallicæ quoque ſeparari debebunt? Singulas itaque differentias quàm fieri poterit breuiſsimè in ſuas ſpecies ſubdiuidamus. Herpetes ſub ſe continent Serpiginem, Guttam roſaceam, Cicatrices, & ſimilia. Puſtulæ, ſpecies habent, Exanthemata, Pruritum ſcabiem, &c. Tumorũ genere cõpræhenduntur Podagra, Tophi, Scyrrhi, &c. Sub Paralyſes autem referũtur à defluxionibus nati morbi, Arthirtis, Iſchias, fluxus menſium inordinatus, mineraliumq; fluxus. Vlcera denique diuiduntur, in Eſtiomenon, Phagadenam, Ignem Perſicum, & his ſimilia mala. Haſce differentias accuratè in medendi ratione ob-

Morbi Gallici quinq; ſunt genera.

Herpetis ſpecies. I.

Puſtularum ſpecies. II.

Tumorum ſpecies. III.

Paralyſeos ſpecies. IIII.

Vlcerum ſpecies. V.

seruare conuenit, siquidem pro horum affectuum ratione curandi, rationem immutari contingit. Verbi causa, si quis vlcere Gallico laboret, considerandum iam est, cuius generis illud sit. ponamus Esthiomenon esse, hinc vtrinque manifestum euadit, cum vlceris Gallici remedio, medicamentum Esthiomeno sanando destinatum, commiscendum esse. Hinc etiam causam cognoscere licet, quamobrem vno eodemque vnguento Herpetes, Pustulæ, vlcera, Tumores &c. non curentur: cum tamẽ omnia morbus Gallicus sint: nimirum singulis speciebus, singulæ remediorum formæ conueniunt: & veluti in simplicibus vlceribus, Phagadena Esthiomeni, vlcus sordidum, Lupi remedio non curantur, sic in Gallico morbo suas quasdam differentias esse intelligendum est. Sic quoque tumorum remedia cum podagricis medicamentis commiscenda sunt, si aliqua participatio subesse intelligatur. Sic exanthemata cum Serpigine, pustulæ cum Alopecia confusæ, mixturam remediorum indicare cernuntur. Summa itaque cura in distinguendis Luis gallicæ speciebus adhibenda erit, & quæ species cum quo genere implicetur inquirendum sedulo: nam Gallicam luem esse, ad curationem non sufficit scire, nisi etiam quænam species sit cognoscatur. Itaquè non immerito vulgaribus Medicis huius mali curationem nimis arduam affirmamus, siquidem illi sua remedia non vni alicui speciei destinata, sed omnibus in vniuersum, sub eodem genere consecrata adhibent.

Remedia vt sint permiscenda.

CAPVT III.

QVO autem differentiæ quibus à se inuicem quinque species euariant rectius intelligantur, ab Herpete auspicati aptißimo ordine singulas definitione explicabimus. Est itaque Herpes, Morbus Pustulosus, cuius tres sunt differentiæ: quandoque enim cutem depascitur, quandoque instar exanthematum apparet, sine tamen cutis noxa: nam non per poros cutis, sed per ipsam cutis substantiam erumpit. Hinc euenit quod Herpetes sæpe crustas faciant, sæpe vero vomicas excitent, (nimirum quia crustosa aliqua materia iuncta est) sæpius Rhagades, pruritum, &c. generent, idque certis quibusdam & ad generationem aptis locis. Quamobrem de Herpete sciendum, ipsum cum intra corpus operationem nullam perficere poßit, per cutem erumpere, ibique rubiginis instar consistere, atque non secus ac rubigo solet, exteriores partes depascere, quod non ipsi solum, sed & omnibus exanthematis commune est: itaque ad exprimendam illius naturam cum nomine Gallico, ipsius speciei nomen coniungatur.

Herpes quid.

Herpetis differentiæ.

Herpes est instar rubiginis.

Tumores. Tumores vero Gallici non rarò verrucarum similes fiunt: hinc si illarum materia commisceatur Condylomata fiunt, in ano & pudendis

dendis alijsq; corporis partibus: differunt tamen à Condylomatis & Verrucis reliquis, quatenus contagij quædam signa habent. Sũt dein tumores, qui in altum attollunt affectas partes, veluti sunt ij qui in Arthritide & Podagra fiunt, quiq; à defluxionibus corpus inuestantibus, attolluntur: hi inq; signis quoque Lui Gallicæ proprijs distinguuntur.

Pustulæ. Pustulæ autem, per se suaq; natura, nil nisi crustæ, seu Escharæ sunt: ex vna enim eadem materia ista fiunt. quamobrem cum Cosi, Saphati, &c. similiter se habeant, ipsorum naturam quandoq; Pustulæ imitantur: nam ex natura Salis, ex qua omnes crustæ fiunt, singula ista generantur, differentię vero ac proprietates quibus singula insigniuntur, ex spermatis ac Mineralium varijs corruptionibus ortum habent.

Paralysis quid. Paralysis deinceps est dolor quidam ossium, nam fluxiones solummodo istis in partibus (articulis scilicet) sæuire solent. quod si in contracturam abeat membrum, vel aliud quippiam aduersi illi accidat, ab alio quodam externo Liquore, vt verbi gratia in Lue Gallica, tum naturalis illa materia, per se conficit quandam venenositatem, veluti manifestum est duo contraria numquàm secum conuenire, (non complexionis tamen causa) vt in Tartaro & Alumine apparet.

Vlcera quid sint. Vlcera deniq; sunt nihil aliud quàm errosa Minerarum emunctoria, sed num ea Gallica sint, singularibus quibusdam signis manifestum euadit. obseruandum tamen quæ ex Physicalibus morbis fiunt, clementiora esse ijs quæ ex Chyrurgicalibus morbis generãtur. Adhæc quæ ex resolutis, quàm quæ ex coagulatis rebus fiunt, mitiora quoque solent esse. Sed de signis Physicalium ac Chyrurgicalium morborum sequentibus duobus libellis accuratius pertractabimus.

CAPVT IIII.

Theoria vera ex Praxi proficiscitur. QVia vero ad Praxim iam propius accedere ordinis instituti ratio iubet, atquè ad praxin quibusdam hactenus constituta Theoremata, sufficere non possent, omnibus notum esse cupio, aliam nullam Theoriam mihi probari præter eam quæ Praxi ceu certissimo fundamento innitatur. Iterũ, quoniã non pauci erũt qui deuitata prolixitate rem ipsam breuius sibi explicari cupiant, ijs hoc loco gratificari proposui. Quod si itaq; breuitatem spectans, quandoq; quorundam consimilium morborum mentionem nullam fecero, omnes vt in ęquiorem partem studium meum interprętentur rogatos volo: non enim inscitia sed breuitatis studio quædam sicco pede transiliemus, aliàs enim non ignarus sum. Quod si singulos morbos pro eo ac res requirit sermone prosequi vellemus

multæ chartæ non suffecturæ essent, neq; nostrum propositum est, ex quouis Apostata vel exule, Medicum facere: quamuis non desunt, qui suo vitæ genere relicto nostris scriptis nequitiosè abutentes Medicorum titulos sibi vendicent. Itaq; ad ipsum centrum radicemq; morbi idiotis incognitam accedamus, atque morbos quantum in se sunt explicemus: nam si quæ extrinsecus morbis ipsis aduenientia intacta prætermissa fuerint, sic singulos æquos lectores iudicaturos existimo, tantã esse Morbi gallici varietatem, atq; malignitatẽ, vt verbis totam compræhendere vix posibile videatur. Verbi gratia, si de tentigine praua loquamur, quatenus ea faciem occupare solet, ea autem præter hanc & crura vel brachia molestare cognoscatur, sufficiat hîc partem prosequutos esse, cum illa in practico negotio nobis non reticeantur. Accedit ad hoc quod quiuis affectus quacumq; corporis parte consistens, alias quoque partes in consensum trahat, adeò vt supra vires humanas sit, omnia methodo compræhendere velle. Quoties enim tentigo praua, dũ in itinere est, vt in malas irruat pedes, crura, brachia, &c. infestat? has tamen partes aliter quàm consorti, lege ac per accidens affici quis affirmet? Sicq; de augmento etiam morborum iudicandum, nam si praua tentigo per se drachmæ instar sit, si ipsa cum pustulis copuletur, iam decuplo maior, ac vehementior euadet, vbicumq; tandem in corpore consistat. Quod si ergo alij morbi signa sua pathognomonica non statim obseruẽt, non est vt quis nouũ statim morbi genus fingat: vnica enim Gallicæ luis complicatio adhibita facile nodum ac dubium tibi eximet, sed illud vobis disceptandum iam relinquamus, ne dum nos publici ac ægrorum commodi gratia, desudamus: vos otiosi domi desideatis, ad quam rem vnicè conducent in vtraq; medicina scripti libelli nostri, ex illis namq; absolutam signorum cognitionem petere licet, quæ nos propter horarios Medicos & nummorum Doctores silentio præterimus.

Morbi Gallici mira varietas.

Exemplum.

Morbi per consensum.

Libelli Paracelsi de signis.

CAPVT V.

VT ergo considerationis huius fundamẽta intelligatis: primùm leuissimam morbi Gallici speciem contemplandam nobis proponamus: nam iuxta hanc & de grauiore pronunciare promptius erit. Apparent itaquè quandoq; pustulæ gallicæ à pruritu & scabie non ita multum differentes, non raro squammarum instar apparẽt alio atq; alio loco copiosiores. eas primum pro scabiei varijs generibus distinguere addiscas: nam hę cum supra id quod scabies sunt, Lues, seu contagium quoque sint necessario quàm saphati, furfures, tineæ, pruritus, squammæ, &c. deteriores quoq; erunt. Quocirca prius quid saphati, quid furfures, &c. sint, inquirendum, & quia eas in sua natura non contigisse certum est, non ignorandum maiorem

Pustularum differentiæ.

maiorem illis malignitatem communicatam fuisse, adeò vt iam per se veri morbi non sint, sed saltem præsagia quædam futuræ Lepræ, Morpheæ, ac similium pasionum.

Sin Lues Gallica illis complicetur, per contracturas, tumores, herpetes, & alia id Morbi gallici peculiaria symptomata, tum ad inquisitionem speciei, istis quinque quasi capitibus vteris, Contractura scilicet, Pustulis, defluxionibus, vlceribus seu abscesibus, febribus, tumoribus, cutis exesionibus. Ea enim sunt quæ quemque morbū qualisnam sit, certisimè indicant. Itaque si contractura, Pustulæ, Tumores, Vlcera, &c. istis complicentur, iam indubitata de Lue Venerea sententia pronunciari potest. Verbi gratia, si saphati, furfures, tineæ, squamma, pruritus, istis concomitantibus signis incidant, de Pustulis gallicis certisimum indicium erit. Sin squammæ decidant, vel pruritus quasi turgente materia hinc inde replet, furfures, tineæ, saphati, tumòres, herpetes, aliaque id genus simpliciter habeant, àd sua genera morborum Chyrurgicorum facile referentur. Hæc autem in eum finem præsenti loco commemoro, vt pro ratione complicatorum morborum Luem Gallicam curatu faciliorem, vel difficiliorem euadere intelligatis. Dehinc notandum quoque, Pustulas in multiplici differentia inueniri: nam perinde vt formis sic & symptomatis, infinitis modis à se inuicem distinguuntur. Sic variæ ex Esseris natæ Pustulæ sunt, aliæ turbinatæ, aliæ albicantes, vtræque tamen dolore carentes. Aliæ vero ex Formicis generatæ rubicundæ sunt, calore summo molestæ. Quæ vero ex Cosis fiunt, amplæ sunt, duræ, ac robustæ, inuicem tamen vt ipsa met Cosi multis modis euariantes. Similirer ex Tuberibus plurimæ differentiæ emergunt. quarum aliæ sublimes, aliæ tumidæ, aliæ rubicundæ, omnes tamen per summam superficiem crustosæ sunt. Denique Variolarum instar, quædam Pustulæ sunt, caput, pectus, ac pudenda maximè occupantes, hæ nigræ. Gummosæ ac pruriginosæ ... rè sunt, ac diuturnæ. Eum itaque in modum si Pustulæ sese habentes occurrant, licet non omnino concordantes, pro ratione signorum ad aliquod genus iam enumeratorum morborum, eas tamen in suam classem referes. in quibus autem contractura quoque inuenietur, quia omnimodam primitiui affectus corruptionem ostendit, eas simpliciter sub Luem Veneream collocabis: aliæ enim sine hac subsistere possunt, istæ autem non possunt non illam ceu causam & matrem agnoscere. Proinde in contemplationem signorum sedulo incumbendum, quo in opere practico, singula à seinuicem mala accuratè distingui posint.

Morbi Gallici peculiaria symptomata.

Saphati.

Pustulæ ex Esseris natæ.

Ex Cosis natæ Pustulæ.

Ex Tuberibus natæ Pustulæ.

Pustulę gummatæ.

CAPVT VI.

SVnt dein Pustulæ Gallicæ, quæ secus ac cicatrices, Herpetes, impetigines ac panni se produnt, veluti sunt exanthemata, quæ

iisdem

iisdem ac illa locis erumpere solent, (quemadmodum & cicatrices quæ toto quandoque corpore apparent) Sin ea infecta contagio fuerint, tum durioribus symptomatis vt sunt, contractio, tumor, vlcus, &c. conflictantur. Nullus enim omnino morbus, qui si cũ hac Lue complicetur, non maiorem subito contrahat malignitatem. Itaq; si cicatrices in corpore appareant, quibus contractura complicata sit, de Morbo gallico pronunciato, similiterq; in Herpete impetigine, serpigine ac pannis agito. sin contractura non concurrat, tamq; simplices morbos curato. Hinc cum argentũ viuum ad istos morbos curandum quandam virtutem participet, ignobiles quidam agyrtæ magnam illi remedio laudem conciliarunt, cùm hoc genus mala pro pustulis gallicis curanda suscepissent. Quò autem Herpetem ab Exanthematis distinguere queas, primum ad morborum descriptiones recurrito, quibus si crustæ copulentur, etsi nullum præterea signum adsit, præter fissuras seu Rhagades manuum, pedum, labiorum ac auricularum, tum audacter pronunciabis Pustulas gallicas esse, ex Herpete, impetigine, serpigine, panno, cicatricibus, hisq; similibus malis, natas. Quin hoc catholicũ esto quod vbicumq; aliquis affectus, suprà id quod talis est, aliquid amplius est, (id est, malignior existit) statim ad Morbum Gallicum referri debeat, inter omnia autem auctæ malignitatis signa, vel vnæ Rhagades maximè excellunt.

Morbi omnes si cum Lue Gallica complicentur maligniores euadunt.

Agyrtæ Mercurio magnã laudem per accidens conciliarunt.

Herpes vt ab Exanthematis distinguatur.

Canon.

Præterea Morbus Gallicus nonnumq; formam suam miris modis transmutat, iam vt verruca, iam ceu bronchocale, iam vt varix, iam vt vlcus scliroticum, iam vt scrophulæ sese repræsentans, atq; huius sane speciei, dubia & tarde prodeuntia signa sunt, suis tamen modis discernenda, quandoque enim bothor, porros, polypum, nactam, natam, naptam, formicas, Chiolos, medenas, exituras vel aliud quidpiam his simile referunt. Veruntamen quemadmodum monuimus, in prædictione is modus esto, vt si (verbi causa) varices appareant, signa tamen & proprietates varicum omnino non obseruent, sed non obscuram malignitatem comitem habeant, Pustulas Gallicas ex Varicibus natas esse pronuncies. Sic Pustulas Gallicas, verrucas repræsentantes, ex Verrucis natas dices, sic de nodis sicq; de callis iudicandum quoque. Adhæc in Gallica Lue frequenter tumores duri, ac Scirrhosi reperiuntur, magnitudine multum abinuicem differentes, Malignitate apostemata simplicia admodum excellentes. Formarum differentiæ ferè istæ sunt, quod nunc glandulas, modo schrophulas, modo testudines referũt. quarum omniũ distinctio vt & ipsius morbi Gallici, ex primaria morborum partitione petenda erit. Multitudinem harum distinctionum miraberis scio, verum reuera varietas Chyrurgicalium morborum quæ singulorum affectuũ ferè singularis est, non saltem hasce di-

Formarum varietas in Lue Gallica.

Varices vt malum portendant.

Tumorum differentiæ.

ce distinctiones, imò absolutissimam atq; omnibus modis perfectam cognitionem requirit. Itaque non cuiuis Medicastro Luem Gallicam tractare promptum esse manifestum euadit, cum tantum subsit periculi vt centies etiam quandoq; desperet peritus medicus antequam optatum contingat portum. Quocirca non immerito toties moneo atq; inculco, vt morborum omnium causas inquiratis, vt vnde porri, nacta, nata, napta, furunculus, chiadus, botho, polypus &c. generetur, intelligatis: nam singuli isti morbi in matricē deriuari ac accedentibus pustulis tumoribus, vlceribus, herpetibus & in morbū gallicū transmutari possunt, &c. quemadmodū iam & antea abunde demonstratum fuit.

Causæ morborum sedulo sunt inquirendæ.

CAPVT VII.

VEluti autem notum vobis est, vlcera alia corrodentia esse, alia virulenta: & illa rursum, ambulantia, lata, cancrosa, cauernosa, esthiomena &c. Sic eadem ipsa quo pacto sub Gallicæ luis classem referenda sint non est ignorandum. Itaq; vbi illa vlcerum corrodentium species, præter signa pathognomonica, aliaq; longa experientia obseruata, adhuc maiorem aliquam malignitatem cum contractura ostenderint, tum sine cunctatione Luem Gallicam esse pronunciandum erit. Namq; vbi materia illius morbi ad concipiendam luem hanc, disposita iam est, tum centuplo vehementius meatus illos per quos alias fertur, afficit, adeo vt vbi vlcus corosiuū est, corrosio vsq; ad xxxv. gradum extendatur. Sin ambulatiuum sit, centuplo maiore dolore (accedentibus signis morbi gallici) partes subiectas erodere solet. Similiter vbi lata, cancrosa, esthiomena aut cauernosa fuerint, ijsq; lues gallica copulata sit, & dolorem maiorem esse, & curationem ex Gallica ex simplici componendam fore intelliges. Proinde si in hunc modū vlcus Gallicū generetur, sciendum relicta illius antiquati morbi causa, aut proximam quę vlcerationem fecit, tollendam accedes.

Corrosio in Lue Gallico ad xxxv. gradum extenditur.

Vicissim Elephantiasim contemplemur, quo pacto ea si in Luem Gallicam abeat internoscenda sit. Principio ergo si in Luem Gallicam degenerare incipiat Elephantiasis, tum variæ pustulæ ac contracturæ fiunt, quæ pro more Elephantici morbi (cui tardè increscere peculiare est) tardè augentur, corpus exsiccant, & syderatum reddunt. Proinde antequam contagium in Elephantiam abeat, hoc est, priusquam Gallicus morbus perfectè factus sit, difficilis est prædictio, quemadmodum & de Lepra, Elephantiasi, similibus que diuturnis morbis periculosæ sunt prædictiones. sed vbi iam Elephantiasis per totum corpus serpsit, ac in locustas decubuit, vel vbi Elephantica lues iam in pustulas abijt, tum de confirmato malo, non

Lues Gallica ex Elephantiasi vt cognoscatur.

Elephas tardè increscit.

lo non vsq; adeo difficile est pronunciare. Nam in hoc affectu quãta miseria sit, explicari verbis vix potest: etenim cum per se morte grauior morbus sit Elephantiasis si eidem supra id Lues Gallica copuletur quoq; iam centuplo cumulatior miseria euadit. Siquidem manum, pedem, latus vel aliam aliquam partem occupans exsiccando, erodendo, in tumorem attollendo, vlcerando (instar lepræ) tam miserè excruciat vt Elephantia iam exoptanda foret. Quin in tantam quandoq; magnitudinem locustas ab hoc malo excreuisse obseruauimus, vt qua corpus aliâs naturaliter se habens maximum existat, mole hac multis modis superaretur.

Mirum.

CAPVT VIII.

Morphea.

SImiliter de Morphea quæ solam faciem aliâs occupare consueuit, iudicandum. Atqui quoniam Morphea non nisi vitio totius corporis fieri potest, & facies minimum ad eius generationem confert, manifestum euadit quod si Morpheam recipiat Gallica Lues, non possit non, antequàm in suum Centrum decumbat, totum prius corpus perreptasse. Etenim perinde vt omnia membra peruadit Morpheæ materia, sic & Luis Gallicæ totum corpus peragrat. proinde si illis in locis pro ipsorum natura, contracturæ vlcera, tumores, &c. fiant, facilis curatio existit, quia propria morbi sedes illic non est, at in facie, hoc opus, hic labor. Quia itaque totũ artificium in Morphea faciei versatur, scias antè omnia signa Morpheæ (antedicta) cum signis Luis Gallicæ conferenda ac ponderanda esse, atq; colligendum an curatio facilis, vel impossibilis futura sit: nam pro eo ac signa te docuerint, in curatione deinde procedendum erit. Similter de Gutta Rosacea iudicandum, sed interim hæc ab illa accuratè propter curationem distinguenda. Quin & Fistulæ ac Carcinomata, vbi patognomonica sua signa nõ tenuerint, commode sub Luem Gallicam referentur. & proinde quia venenum auctarij loco concepisse intelliguntur, singulari seu peculiari methodo sub curationem venient. De tentigine praua vero sic ego iudico, quoniam per se singularia signa pauca habet, si tamen dolores omoplatarum dorsi, ac spinæ, contractiones artuum, tumores tandem in vlcera ac pustulas abeuntes eam comitentur, tum omnibus modis Gallicæ Lui annumerandam & adscribendam eam esse: neque hîc scrupulosa aliqua distinctione opus est, sufficiat in arte Medica naturam nobis imitandam proposuisse, quę & ipsa nullam hic distinctionem adhibuit. Deniq; de Syreo sic res habet, vt etsi morbus hîc in Gallicum abeat, suam tamen peculiarem curandi rationem requirat. Similiter Phagadena si in Morbum Gallicum his vulgaribus signis degenerasse cognoscatur, sub Gallicam curationem, cui tamẽ specificum Lupi remediũ coniunctum sit, referetur; huius

Fistulæ & Cancer.

Tentigo praua.

Syreon.

Phagedena.

huius mali malignitas,etsi quandoque tam vehemens non sit, vt statim accuratam curandi rationem requirere videatur, tamen quia subinde in circumiacentes partes occultè grassari non desinit,celerem curationem indicare solet.

Prunus autem & Ignis Persicus,etsi rudimenta quædam suæ malignitatis posuerint, tamen prius non erumpunt, quàm Lues Gallica aliqua ex parte imminuta esse videatur, atque hac occasione illis malis causa suppeditata.verum vtut sit in Medendi ratione, harum passionum specificum remedium cum curatione Gallica coniungendum esse manifestissimum est. *Prunus & ignis Persicus.* Simili planè ratione Gangræna nisi Pustulæ adsint numque accidit: hæc hactenus.vos autem quod attinet, omnes & singulos monitos velim, vt istis quinque generibus contenti,quemuis morbum specialem, qualis ille sit, ad aliquod horum referre discatis, qua in re accurato iudicio multaque lectione opus est, ne forsan ex deprauato iudicio, ægro damnum, mihi,nobisque ignominiam concilietis. *Gangræna.*

CAPVT IX.

DEnique quod hæmorrhoides attinet, quacumque corporis parte erumpentes,si Pustulæ ac contractiones eas comitentur magna contagij suspicio est:itaque inspiciendum an quâ illæ erumpunt, vlcera efficiant.hoc enim si sit de Lue Gallica hæmorrhoidibus cōplicata audacter pronunciabis.Curatio vtrorumque eadē est,idemque morbus,sub duabus tamen formis. *Hæmorrhoides quando Luem Gallicā ostendent.* Secus paulò de condylomatis iudicandum est,ipsarum namque locus specialior est, Gallicæque illæ pustulæ in illo saltem loco consistere solent verrucis implicatæ. Similiter in vteri seu vuluæ Rhagadijs seu scissuris,quia ad communicandum cōtagium aptissimæ sunt,signa Morbi Gallici nos clam haberi difficulter possunt. *Rhagadiæ cū Lue Gallica.* Quibus Cambucca respondet quoque: nam nisi & ipsa simili modo extitisset, haud talis apparere posset, *Cambucca.* multò verò magis Bubo. *Bubo.* verum quia intestina inhabitat, atque ipsis emunctorijs tam vicinus est,tū quia vt Anatomicæ rationes ostendunt,difficulter vlterius serpere potest,ferè vltrò euanescit,nisi forsan intempestiuè adhibitis repellentibus medicamentis, vi quadā in alienum locum depulsus sit: tum enim si sæpius iam assignata Luis Gallicæ signa, ipsum comitarentur,aptissimè ad Morbū Gallicum referri poterit. Singulare huic speciei est, vt formis ac loco multū euariet, quandoque sub Herpetis forma, locum Buboni proprium obtinent, nonnunque alia forma,hunc vel alium aliquem humani corporis locum occupans,sed ferè in proprio loco increscente malo, alibi ipsum diminuitur, alias si terminum suum transgrediatur,properare nil prodest.

Panaritius vt morbum Gallicum transiens.

Porro & Panaritius si ex luxu exacerbetur, in Gallicum morbum transmutari potest, veluti & Zimiæ, V-rdimia, Atrici, Mora, atque omnis generis Cōdylomata. nam si ista, vel vnico saltem Morbi Gallici signo comitata appareant, non amplius suam singularem curationem requirunt, sed cum Morbo Gallico vnus morbus (sub duabus tamen formis) facta, vnà cum Morbo Gallico curatione extirpari desiderant. Quod si vero Pustulæ, vno aliquo peculiari loco erumpant, vt in Alopecia, vbi solum caput infestatur, tum Alopeciam esse prædicendum est, nullis etiam apparentibus adhuc Pustulis. Quamuis non inficior sæpius aliquem morbum, sic in Luem G-llicam transmutari, vt ipse penitus non agnoscatur amplius, fe[illegible]era Lues sit, quæ quandoque in solo capite consistens, nec vlcer[illegible]ptans, quia Alopeciæ quædam signa habet, non inconcinnè c[illegible]is nomine afficietur. Simili ferè ratione malū mortuum in Luem venereã degenerare putatur, sed rudimentum Lepræ potius, quàm Lues venerea dici meretur, propter noxæ magnitudinem.

Alopecia.

Malum morbum in morbum Gallicũ transiens.

Lepra vero vbi in Luem hanc transmutata fuerit, membrorum sturem, ac efflorescentiam efficere solet, semperque res in deterius inclinare cernitur. Proinde, Luis venereæ, quæ ex hoc genus morbis magnis ac contagiosis oritur, naturam addiscere conuenit: nam ferè vbi Lepra in Luem Gallicam abijt, ipsa quasi euanescit, manentibus adhuc signis ipsius, vlceribus scilicet, tumoribus, maculis, hydrophorbia alijsque similibus, nec vllum deperditur signum, præter ea quæ ad examen lepræ pertinent, ea namque cùm sub iugum huius Luis veniant, deperduntur, & ipsius magnitudine obscurata, Lepram esse pronunciare non in procliui sit. Itaque in examine Leprosorum Medici cauebunt, ne, vbi Lues Gallica Lepræ complicata est, solis signis confidant, sed potius ad operationes medicamentorum, Realgaris Corrosiuorum ac Oppodeltoch frustraneas respiciant. Etenim cum malum hoc genus remedijs non euincitur, vel irritatur saltem, tum certissimum Lepræ signum adest. itaque huiusmodi Lues Gallica veluti & Lepra pronunciari debet. Interim tamen non raro accidit, Pustulas non sic omnino istis remedijs inobedientes esse, sed curari se patiuntur: verum non ita multò post recrudescunt, & aliquoties curatæ subinde tamen reuertuntur. proinde accurato iudicio opus est, ne pro lepra Luem veneream, vel pro hac illam pronunciemus esse. Sed iam tandem enumerationi finem facio, nam omnia genera morbi Gallici, quæ ex morbis Chyrurgicalibus pronascuntur sermone prosequutus esse mihi videor.

Cautela in examine leprosorum obseruanda.

Quod si forsan aliquis omissus foret morbus, eum vos ex
Chyrurgicis nostris libris facile
restituetis.

D. THEO-

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS TVmoribus ac vlceribus morbi Gallici, Liber sextus,

IN QVO SIGNA MORBI GALLICI EX morbis Physicalibus facti explicantur.

CAPVT I.

DESCRIPTIS hactenus Chyrurgicalibus morbis, atque quo pacto per signa in cognitionem morbi Gallici inde nati deueniamus, rationibus demonstratis, ordinis ratio postulare videtur, vt deinceps de Physicalibus morbis sermonem instituamus, nimirum quibus rationibus ex ipsis Lues Gallica generetur ostendentes. Ad quam tractationem antequàm ingrediamur, prius differentiam inquirere qua à præcedentibus signis ista separentur non inutile fuerit. Itaque hoc genus morborum quod internorũ nomine afficimus in hoc maximè à Chyrurgicis differt, quod ipsum ferè lethum adferat, hæc vero in multum tempus protrahantur. proinde in curatione accuratius animaduertendum in internos morbos tanquam periculosiores. Atqui iuxta vulgata Medicinæ theoremata mihi quis hic obijciat forsan Febres quæ & ipsæ inter morbos internos numerantur raro lethales esse. verum breuiter sic ego contra, vt maximè lethales per se non sint, tamen huius mali accessione non posse non periculosas euadere, atque etiamsi quandoque lethales morbi salutem inueniant, tamen non de casu sed de morbi materia quiduè ea in corporibus hominum efficere queat, vobis sermo institutus est. Veruntamen vt de eo quod in Physicalibus morbis primum locum obtinet signo, primum dicamus, Mensium fluxum ante omnia contemplari conuenit. Itaque si mulier in actu venereo cum vno vel pluribus (fere tamen plures requirũtur: nam Lues Gallica non ab vno sed à pluribus morbis prouenit, siquidem iuxta Cambuccosam vtrinque existentem dispositionem ea accidit. hinc etiam patet prius præparatum luis venereæ venenum esse debere antequam morbus exoriatur &c.) perpetrato, mensium fluxum inordinatum, hoc est, qualitate vel quantitate peccantem, patiatur: vel maiores quàm pro more dolores sentiat, atque contractura, herpes, tumor, vlcus vel simile quidppiam subsequatur, tum pronuncia, eam in Luxu venereo menstruum suum infecisse, illudque contagium retrò per meatus illos qua mẽses defluunt serpsisse. Quod si ergo serpen-

Argumentũ huius libri.

Physicales morbi vt à Chyrurgicalibus differant.

Febres cum Lue Gallica sunt periculosæ.

Mensium fluxus.

Menstruum in Luxu inficitur.

do ad oſſa vſq; penetrauerit, ſy[illegible]ptomata iam enumerata omnium vehementiſsimè ſæuire [illegible]tur: nimirum quia omnia mineralia in menſtruo recondita latent, maximè vero Sales. hinc itaq; pruritus quandoq; euenit, quandoq; ſcabies, puſtulæ, vlcera &c. infeſtant, non raro alcola, ſerpigo, & ſcyrrhus fiunt. Quin & hoc peculiare eſt, quod fere Paroxiſmus ſubſequitur vbi fluxerũt menſes, pro tempor is nimirum dimenſione. quod ſi vero periodos certas non obſeruet defluxio, illa, certum eſt corruptorum menſium indicium: ſin certis periodis menſes fluant, corrupti tamen ſint, tum herpetes aliæq; corruptorum menſium ſoboles generantur. Adhæc ſi eius acuitas exaltatioq; multa vel pauca, dulcis vel corrodens appareat, tùm vel puſtulæ fiunt, propter ſalſedinem, vel vlcera, ob audactam corroſionem, omnia tamen ijs locis erumpere videntur, quibus menſes, vel naturaliter vel præter naturam ſuum emunctorium habuerint. Cæterum cum omnibus notum ſit menſtruum ſic diſpoſitum eſſe, vt cuiuis morbo occaſionem præbere poſsit, manifeſtum hinc quoq; euadit, ipſum ſiue in iuuenculis ſit, ſiue in vetulis, niſi probè clarificetur ac mundetur nullam vnquam abſolutam ſanationem admittere morbi eius quem cauſauit. Itaq; non iuuenibus ſaltem, ſed & ijs quibus fluere iam deſierunt, ſemper in illum paroxiſmũ intendendum eſt. In quo negotio à chyrurgicis regulis non digredior, ſed ad illos vos remitto, ſufficit mihi ſi quæ illic deſcripta ſunt, eorum certas cauſas hic reddere queam.

Mineralia omnia in menſtruo latent.

Corruptorũ menſium ſignum.

Menſium emunctorium.

Paroxiſmus menſtrualis obſeruandus.

CAPVT II.

Similiter de hernia iudicandum. etenim perinde ac Menſtruum ſolis mulieribus, ſic hernia ſoli virili ſexui conuenit. Etſi autem hernia morbus antiquus eſt, atq; cum Lue venerea nunqaam comparatus, neq; viciſsim hęc cum illo comparetur, attamen ſigna non pauca ſunt quæ magnam affectuum cognationem teſtentur. adhęc & illud eſt, quod Curatæ lui gallicæ hernia ſuccedat, quod certiſsimum ſignum eſt, chronicos huiuſmodi morbos, cauſam habere venenum, ab illa lue contractum: licet nullum amplius reſtet aliud indicium. Herniæ verò ſignum exquiſitum eſt, quod malum ſubinde increſcit, neq; vnquam locum mutat: nam Hernia præter quam quod genitales partes in tumorem attollit, ſignum pathognomonicum aliud nullum habet. Sin ipſa cum lue gallica complicetur, tum mixta ſunt, ac fluctuantes aquas, tumores, vlcera, verrucę, &c. ſuperueniunt. hæc inquam, ſigna ſunt, quæ herniam cum morbo Gallico implicitam eſſe oſtendunt, quandoq; omnia illa quinq; ſupra commemorata adſunt quãdoq; aliqua. Sin intrinſecus ea conſiſtant per penem lacteus ſuccus vel pus redditur, accedentibus ijſdem quæ memorauimus ſignis.

Hernia ſolis viris accidit.

Hernia poſt Luem Gallicam.

Herniæ ſignũ Patognomonicum.

Herniæ internæ ſignum.

Porro

Porrò autem etsi hernia, atq; corrupta illa vrina alios quosdam vrinariorum meatuum ac vasium morbos ostendere possint, tamen non curato eo, semper herniam pustulosam esse dicito: etenim istis signis in pustulis apparentibus scito morbũ hunc iam transmutatum esse, nec nisi curata lue Gallica medelam recipere. Eodem planè modo in non paucis alijs affectibus, extra ipsorum Centra, vlcera vel dolores fiunt: & quamq; morbi illius locus ille planè non est, tamen efficacia Luis Gallicæ illic procreantur. siquidem tanta huius mali virulentia est, vt si vsquam aliquid est, quod omnibus modis sanum perfectumq; non sit, illud inuadat atque exulceret. Sic Hernia etsi sua natura saltem in genitalibus fiat, tamen si reliquo corpore aliquod ex annotatis quinq; Luis Gallicæ signis appareat, iam Gallica appellabitur, non secus ac herniam vẽtosam, humerosam, carnosã &c. aliâs appellare solemus. Curandi modus est, vt specificis depellantur, aliâs enim fere perpetuo durant.

Hernia Pustulosa.

Hernia quando Gallica sit dicenda.

Specificorum vsus necessarius in Hernia.

CAPVT III.

QVin etiam vehementissima quandoq; lues ex podagricis defluxionibus concitari solet, vbi illę quod non vsque adeo difficile est, in Gallicum morbum transierint. Etenim cùm vtrumque malum hæreditarium sit, hic morbus omnium maximè contagiosus proinde efficitur, atq; cùm tumores ac tophi in podagra frequẽtes sint, in hoc genere vehementissimè quoq; sæuire hæc lues solet. Nam vlcera, ac herpetes, cùm de essentia podagrę non sint, hîc procreari nequeunt: itaq; dictis saltem modis affligere potest. Species hæc omnium quotquot vspiam sunt, dolorosissima est, multo calore magnisq; tumoribus comitata. Namq; omnes morbi qui ex liquoribus naturæ fiunt inter quos podagra primas tenet, si à spermate corruptionem aliquam concipiant, paroxismos nanciscuntur non secus ac in podagra videre licet. Proinde si podagra à luxu in morbum Gallicum transplantetur, tum vehementissima symptomata eueniunt, quæ ab influentijs cœlorum ac intemperantia in otio, cibo, potu, luxu, ac venere, (veluti in podagra accidit) augmẽtum assumunt. non enim cœlum solum suas influentias habet, verum & quilibet potus immoderatior defluxiones concitare potest. Si itaq; Podagra ex vini immoderatiore ingurgitatione primum extitisset, tum à vini temporibus (non secus ac aliæ quæ à cœlestibus influxibus natæ illorum periodos obseruant) ipsa gubernatur. Quapropter ante omnia influxus à qua nam causa fiat considerandum, dein prędictio ac curatio subiungendæ. sic in podagra in Luem gallicam transmutata initio signa, quæ vinum vel influentiam cœlestem indicant perquirentur, quo facto facilis, causæ morbi gal-

Tophi Podagrici.

Lues Gallica ex Podagra summum dolorem comitẽ habet.

Potus immoderatior fluxiones concitat in Podagra.

lici dignotio subsequetur. Ex quo sequitur, tumores illos multò quam natura podagræ ferat, vehementiore dolore affligere. adhęc. podagræ destinatis locis non contenta, lues hæc, omnes cæteras totius corporis partes dolore ac tumoribus diuexare conatur.

Podagrę quādo vis Corrosiua iungatur.

Quod si podagræ corrosiua aliqua vis coniuncta sit, coniuncta autem est, vbi ea simplex non manet, sed aliis morbis complicatur, tum Herpetes generātur, qui dein si materię multitudo & acuitas tanta sint, in vlcera degenerant: Namque ex Podagra omnes quinque Luis gallicæ species germinare possunt, (sic tamen vt non morbi sed symptomata tum dicantur) Etenim podagra talis affectus est, qui cum omnibus aliis morbis complicari queat. Curationem quod attinet, sedula opera danda est, vt curādę podagrę rationem ante omnia teneamus: namque hoc genus morbi gallici nemo vnquam curabit, nisi podagræ curationem aliquoties præstiterit: nam podagra cum suapte natura curatu difficilima existat, an quisquam putet aucta illis per luem, malignitate non difficiliorem reddi? atque discamus, vel morbum morbo, vel quemuis affectum per se depellere: vterque enim modus necessarius est. Quamuis non inficior, Podagram & Luem gallicam eodem in corpore, locis saltem distinctas consistere posse ac solere: veluti quispiam podagricus, cum contagiosa concumbens non statim etsi contagium contrahat, vnico saltem morbo laborabit: nāque seorsum à lue Gallica, alium morbum consistere posse impossibile non est. In quo casu, duplici curatione, non vt aliâs mixta vtetur, cuius hic lectorem admonere necessarium duxi.

Podagræ curatio necessaria.

Podagra & morbus Gallicus, idē corpus locis tamen diuersis occupare possunt.

CAPVT IIII.

Catarrhus in corpus Luis Gallicæ transmutatus.

Simili modo si catarrhus in corpus Luis Gallicæ transmutetur, per signa ipsius naturam cognoscere poterimus. Itaque contingit non raro contracturam accidere iis membris, in quæ aliâs decumbere Catharrhus solebat. causa huius symptomatis est, quod Lues Gallica vnâ cum Catarrho mouetur, augmentum ac decrementū suscipit, atque nisi Catharrhus esset, contractio illa neutique acciderét: quod eo argumento fidem meretur, quia Catarrho desinente, vltrò illa contractio aboletur. Pustulæ quæ in hac specie erumpūt mites sunt & ferè aquosæ, nisi vbi salsus Catharrhus est: tum enim pruriunt. Pustulæ: Sed ad signa pathognomonica huius affectus progrediamur, inter quæ primum locum obtinet, gargareonis ac faucium inflāmatio ac exvlceratio, dein erosio ossis Basiliaris ad palatum ac nares vsque, sic vt quandoque per nares cibus potusque reddatur, post hæc, parulides ac epulides, atque musculorum laryngis inflammationes exoriuntur. Vbicunque ergo huiusmodi erosa vlcera appa-

Pustulæ aquosę à Catarrho.

Symptomata huius speciei.

apparuerint, cum signis proprijs Luis Gallicæ, Catharrũ cum Lue Gallica complicatum esse prædicito: quamuis enim successu temporis in subiectas capiti partes quoque grassetur, tamen signa oris, faucium & laryngis, ad prædictionem sufficiunt, nam huius speciei natura ea est, vt ferè sua regione desideat. Quod si alias quoq; occupare contingat, aliam speciem huic complicatam esse, potius quàm hanc aliò migrasse dicemus. Quandoq; cum squinantia, aliâs cum branca, nonumq; cum folio (prout Reuma ipsum ceciderit) cognationem habere videntur, nullumq; plane morbi Gallici genus existit, quod celerius ac vehementius putrescat, quàm Reumaticum hoc. Quapropter in curationis modo, necessitas postulare videtur, vt vnà cùm pustulis Catharrum ipsum depellamus. Accidit prætereà quandoq;, lachrymæ oculos, venenosi Humores aures, vt erodant ac exulcerent, adeò vt Fistulæ fiant: eas proinde iuxta signa Morbi Gallici distingues, & si aliqua illorum concurrant, tum Medicamentis non Fistulis appropriatis, sed quæ Luem Gallicam curare valeant vteris: sin nulla adsint, suo eas modo curari nil prohibet. Quamuis non raro obseruauimus, Luis Gallicæ remedia huiusmodi simplicibus Fistulis adhibita, non mediocre commodum attulisse: est enim in curandi ratione magna Luis Gallicæ cum grauissimis quibusq; morbis cognatio, quæ res multis in arte Medica erroribus occasionem præbuit. Etenim cum hoc genus morbos Luis Gallicæ remedijs curari cernerent pseudomedici, promiscuè deinde quibusuis affectibus ea adhibere cœperunt. Simili ratione si quid in gingiuas decumbens eas exulceret, errodat ac absumat, dentesq; mobiles faciat, vel plane proijciat, sufficiet, medicamento putredinem illam prohibente vti. Verum non raro, naturæ benignitate hæc Luis Gallicæ species vltrò curatur, quod non intelligentes Medici curationem suis remedijs magno fastu tribuunt.

Squinantia.

Catarrhi cum Pustulis curatio.

Luis Gallicæ curatio cum grauiorum morborum curatione cognationem magnam habet.

CAPVT V.

AD eum modum si hydrops eiusq; species in Morbum Gallicum transplantentur. qualis qualis eius species sit, omnes eodem modo dignoscere licebit: tumor enim quilibet, etsi pro hydropisi non definiatur, si particularis fiet, huius mali indicium esse potest. sic tumefacta crura, membra grauata, vlcus serpens, color faciei pallidus, labia decolorata, pustulæ curatu difficiles, amplæ, humidæ, aquosæ, atq; vbi in vlcera degenerarint, multam aquam fundẽtes: si complicatum aliquod lignum ex ijs quæ Lui Gallicæ ascribimus habeant, certum efficiunt Medicum, corpus huius Luis ex hyposarca primitus originem duxisse: sin ex Ascite ortum habeat, eiusdem ligna perinde ac isthic manifestum facient, similiterq; de reli-

Hydrops cũ Lue Gallica complicata vt dignoscatur.

Ascites.

quis hydropis speciebus in Gallicam Luem transmutatis sentiendum. Cognita itaq; hunc in modum affectus specie, altera iam consideratio Medico incumbit, nimirum vt inquirat, num huiusmodi Morbus Gallicus lethalis sit nec ne: Namq; qui ex hyposarca originem duxit, mortem certissimam minatur. etsi enim hydrops, accessione Luis Gallicæ malitiam suam, aliqua ex parte amittat, tamen aditum ad mortem subinde machinatur. Proinde Medicus semper in eum scopum intendat, vt in lethalibus morbis, veluti hydrops est cum Gallico complicatis, certissimam mortem expectet, nisi aliâs simpliciter subsistentem illum morbum curare valeat: tum enim salutis spes omnino præclusa non est: tamen vtut sit, si contagiosorum istorum hominum vrina pauca ac rubra sit, atq; malum pro motu lunæ, nunc increscere nunc decrescere videatur, admodum præsens mortis periculum esse scias. Quapropter in signis prognosticis sedulò se medici vt exerceant hortor, quò quantum ipsis artique posibile sit intelligant, nec quamq; luem tamq; curabilem assumant, vel suscipiant: nam qui secus medicinam facit, solo casu nititur, veluti cecus qui quandoq; casu rectam viam attingit, vt non immerito quandoq; admiratio me capiat, quomodo vestro ligno vestrisq; vnguentis, dum nullam obseruatis distinctionem non dico aliquid præstare, sed non omnes qui fidei vestræ se credunt orco demittere posiitis.

Lues Gallica ex hydrope quæ & quando lethalis.

Vrina pauca & rubra malũ signum.

CAPVT VI.

ICteritia dein suis quoq; coloribus in luem Gallicam transmutata ex solo ferè colore signorum ad internoscendũ abundè satis suppeditat. Itaq; si pustulæ, tumores, vlcera, herpetes &c. cum croceo vniuersi corporis colore appareant, Morbum Gallicum ex Ictericia pronatum esse dicito. Quin etsi toto corpore color luteus non statim sit, sed vel solæ pustulæ croceæ sint, vel cutis qua malum grassatur tincta, vel denique vlcera flauam aquam solummodo fundent, nullis accedentibus alijs Ictericię signis, nil te moueat, quò minus idem pronũcies: namq; Ictericia quæ ante toto corpore apparuerat, omnis ad locum contagio affectum confluxit, atq; cum Lue commixta est. Quod si curata huiusmodi Lue Gallica, non omnino quoque Ictericia abijsset, sed aliqua adhuc corporis parte fixa hæreret, periculum est de recidiua, atquè signum certissimum. Verum hoc Ictericiæ peculiare non est, sed omnibus complicatis morbis cõmune: nisi enim radicitus vterq; morbus euellatur, subinde remanes, alteri recrudescendi occasionem præbet.

Lues Gallica ex Ictericia vt cognoscatur.

Ictericia ex vniuersali specialis.

Recidiuæ impendentis signum.

Obseruandum præterea est, quod si hunc in modum affectum corpus, tabe absumatur, sitisq; increscat, lethale malum pronũciandum sit, maximè si vrinæ lethales appareant, ac contractura re-

Tabes lethale signum.

mittens vlceribus occaſionem præbeat, hoc inq; certiſsimum mortis ſignum eſt, oſtendit enim Ictericiam ad cor vſq; peruaſiſſe, atq; vitalem ſpiritum inquinaſſe. Quapropter quid ictericia ſit, quomodo ea increſcat, quóue pacto ſi ipſa Luem procrearit, ipſius ſulphur (acuitatis ac Corroſionis cauſa) abſumendum ſit, ante omnia addiſcet Medicus. ſiquidem iſtis ignoratis impoſsibile eſt mortem deuitari poſſe, quidquid tuo Guaiaco ac vnguentis mendax tribuas interim. Sulphur in Ictericia abſumi debet.

CAPVT VII.

AB ineunte ætate mirari ſubijt, vos qui & titulis & galeris rubris tam ſplendidè ornati eſtis, tanto tempore quo artem exercuiſtis, nondum tamen cuiuſuis ſpeciei Luem Gallicam curandi rationem inueniſſe. verum cum dein cernerem vos non vt extrà, ſic in mente ornatos eſſe, ſed intus, magnam inſcitiam, ruditatem, ac ſtultitiam alere, mirari deſij, intelligens veſtram medelam, dignum eſſe vaſi operculum, nam ligno medemini lignei ſtipites. Quando tandem reſipiſcere animum inducetis? an non naturæ ſatis refragati eſtis? an nondum ſatis damni dediſtis ægris? nondúmue veſtram ipſi agnoſcitis ruditatem? ô tempora, ô mores. Febres diſtinguere, ac infinitis chartis commaculatis deſcribere nouiſtis? Puſtulas vero quas intelligere pluris intereſt nondum ſcitis? in hoc malo omnis veſtra opera collocanda erat, hîc laus quærenda: ſed vtrimq; eadem eruditio eſt, hîc muti eſtis, illic blatterones. ſtudia veſtra ſæpius puerorum me admonent, qui euoluendo libros, picturas, aſteriſcos, ac rubricas ſolum ſpectant ijsq; delectantur: conſimili plane ratione veſtra ſtudia ſe habent. At ſi hæc Doctorem decent, non video quid inter Doctorem & Calfactorem interſit. Itaq; ſi modo veritas cordi vobis eſt, omnibus modis ſymiotikin amplectemini, vt ex hac de corpore ac morbo ſententiam ferre poſſitis. verum metuo ne ſi iſta addiſcere demum oporteret, ad triuiales ſcholas vobis redeundum eſſet, magno certè animi dolore. Gonorrhæa ergo exempli loco contemplanda propoſita eſto: quid hic cōſiderandum venit primo? ſcilicet an ipſa Puſtuloſa eſſe queat, dein ſi poſsit, quatenus cum Lue Gallica conſiſtat, quibus locis, qua forma, &c. Hæc ſi vos audiatis, heu quantus terror veſtra pectora occupat? Similiter in ſtranguria, Iſchuria, mictu ſanguinis, alijsq; huiuſmodi cum Lue Gallica complicatis, quàm accurata diſtinctione quàm ſedula præcautione in curando opus eſſe putas? ne pigeat ergo Theoriam hanc noſtram addiſcere, cum aliter paulò maioreq; experientia ac diligentia, quàm veſtri codices deſcripta ſit. ſed ſtultis ac pueris ſua ſemper placent. Si veſtra Theoremmata vera ſunt, cur non fœlix praxis ſubſequitur? Contemplando hęc innoteſcere

Ligno Medici ligno medentur.

Gonorrhæa quatenus Puſtuloſa eſſe poſsit.

Theoria ex praxi hauri- enda.

Signorũ vſus adhuc igno- tus.

innoteſcere non inficior, hoc vero eſt quod contendo, Theoriam ex praxi non ex inanibus phantaſmatis hauriendam eſſe. Theoriam ſingularem ac ſpeculatiuam habetis, quam præclara illa, ſcilicet in ſyrupis & purgationibus praxis ſequitur. Vel cæcus veſtram ſtultitiam animaduertere poſsit, verum in corradendis pecunijs ſat ſapitis. Quotquot vnq; Gallica Lue infectos, curandos ſuſceperitis nondum tamen ſymptomatum rationem, ac ſignorũ vſum in præſenti malo addidiciſtis. Si itaq; ſigna nõ intelligitis, quomodo morbos qui à ſingulis ſignis demonſtrantur dignoſcetis? Signa, ſigna inquàm diſtinguite, ne audiatis hanc vocem ſępius D. Doctor vos ægros multos conficitis.

CAPVT VIII.

Lues Gallica multos mor- bos abolet.

Lethargus in Luem Galli- cam.

Caducus in Luem Galli- cam tranſmu- tatur.

Peſtis cum Lue.

SVnt deniq; morbi Gallici nonnullæ ſpecies, quæ varios ſecum morbos auferunt, quarum corpora per ſe ac ſingulariter non agnoſci poſſunt. Verbi gratia, vbi ex paralyſi factus morbus eſt, ibi paralyſi abolita ne minimum quidem eius ſignum amplius ſupereſt. Proinde ſummo ſtudio in ſignorũm cognitione laborandum eſt, vt ſi de huiuſmodi morbis ſuſpicio oriatur, paralytica membra ſuo modo curare poſsimus, atq; ne Lue Gallica corripiantur precauere. Reliquæ vero paſsiones articulorum, vt arthritis, ſciatica, cũ vnâ cum membri extenuatione, grauiſsimos dolores excitent, non ſic occultè noſtrum iudicium præterlabi poſſunt. Itaq; ſi in aliquo membro vlcus, tumor vel contractura vltrò fiat, ſcito ex hoc genus morbi originem duxiſſe, vel à paralyſi eò decubuiſſe, vnde dein morbus Gallicus prognatus ſit. Sin Lethargus in Luem Gallicam abeat ſecus res ſe habet: nam primo lethargus per ſe curandus eſt, dein paſsio ipſa, hoc eſt, coniunctim ambo depellantur: nam Lethargus vbi in Luem hanc tranſmutatus fuerit medelam recipit. Sic de Caduco ſciendum eſt, quod vbi meatus illi in quibus cauſa morbi ſubſiſtit, Lue Gallica correpti fuerint, magna capitis vlcera fiant, quibus mederi non liceat, niſi ipſo quoq; caduco morbo in curationem deducto. Signa huius mali ſunt, ſpaſmus, tremor, mentis oblæſio aliaq; Epileptici morbi Symptomata. Quocirca quæ de ſignis dicta ſunt hactenus ante agreſsionem operis Medici, ſedulo cognitione ſunt inquirenda. Quin ſi epidemicæ febres, peſtis atq; horum ſimilia accidant, pro locorum varietate, de ſalute pronunciandum erit, atq; de curatione cogitandum. Etenim veluti iam ſæpius monuimus vnà cum Lue Gallica auferri debent, namq; ſi ſingulis ſingulas curationes, quis adhibere vellet, accidere poſſet, vt altero ſublato, alter adhuc reſtaret: verbi gratia abolita Lue, peſtis adhuc ſubſiſteret. Deniq; accidit non raro, vt dum Chronicis morbis detinentur homines, alij atq; alij ſuperueniant morbi, adeò vt

in eo-

in eodem corpore plures vnâ grassentur aliquando, quod si accidat, sedulo abinuicem eos distinguere studebis. Nam Asthma, tussis, fætor oris, diabetes, hemoptoe, lethales sunt morbi, nisi quis arte eos eò redigere valeat, vt cum Lue Gallica in vnum corpus coalescant, atque tandem per commune aliquod Emunctorium propellantur. Mulieres verò ex Mola, suffocatione, præcipitatione, retentione, profluuio, &c. similibus in casibus maximè periclitantur: namque ferè corpus ad tabem redigitur. Itaque antequàm curationem aggrediaris, per signa ista, Luem Gallicã ab omnibus cæteris morbis segregabis, sic vt vnicum Gallicum malum, obiectũ tuum fiet: neque cogites te prius Luem auferre velle, dein reliquos: præposterum namque illud foret, & illi morbi interim tale venenum conciperent, quod non nisi summo præsidio, expelli non sine periculo posset.

Chronicorũ morborum cum Lue Gallica complicatio.

Lethales morbi Chronici qui sunt.

Muliebres affectus.

CAPVT IX.

IAM tandem finem symiotices faciamus, quod si signa omnia descripta à nobis non sunt, vestræ industriæ hoc tribuendum putauimus. interim vnumquemque admonitum volo, vt corpus ipsum morbi eiusque in matrice generationem cognoscere sedulò addiscat, vt inde quemadmodum contagium communicatum sit colligere queat. Quin & hoc accuratè obseruandum, num aliquid fixum redditum sit necnè: nam pro temporis ratione curationis possibilitas decerni solet. Proinde non sufficit Practicos nos esse, Physices quoquè cognitio requiritur, nec interni solum corporis, sed ex externorum natura cognita nobis esse debet. Cogitandum quoque horam producere morbos prout Astra ipsa disposita fuerint, itaque non morborum saltem signa, sed & cœlorum ac Elementorũ impressiones spectandæ sunt: hæc namque quid in illis attentandum sit admonent, normæque instar sunt. Quoniam autem signa à tempore immutari cõtingit, illius quoque meminisse decebit. namque istis in rebus perinde vt coniunctio, oppositio vel aspectus se habet. quod si ergo signa ista in deterius vergant, non admodum multam salutem exinde sperare poterimus. Verbi causa, Ictericia in Cardiacam, alius quiuis morbus in Cachexiam transiens, maius periculum ægro conciliant. quod si secundarij isti morbi Fixi fiant, iam & de ipsa Lue melius aliquid sperare similiter non licet, & ferè mors in olla est. Ex Renibus quoque lethale signum habetur, si cum ipsorum arenis vel calculo Lues Gallica complicetur. Quemadmodum & vbi aliquis morbus antea cum Lue commixtus denuo in suam essentiam, ac propriam formam regreditur. verbi gratia, si hydrops vel Caducus antea cum Lue compositi, iam ad suos proprios paroxismos redeant, tum de morte certissima audacter pronunciabis, maximè

Corpus & generatio cuiusque morbi cognoscenda.

Astrorũ vires in morbis.

Ictericia in Cardiacum cum periculo transmutatur.

Ex Renibus lethale signũ.

maximè si penitus remiserint dolores Gallici morbi. Quæ prætere- rea de huiusmodi signis explicanda supersunt, ea ex vestris scholis facilè supplebuntur, vel successu temporis (si errores forsan ingruant) appendicis loco à me describentur.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS vlceribus ac pustulis morbi Gallici, Liber septimus.

VIAM STERNENS AD CVRATIONEM eius affectus, ex morbis tam externis quàm internis prognati.

CAPVT I.

PRimo propositi operis libro, errores vestros in opere practico, tum contradictiones vestras, quibus ipsi naturæ repugnatis, quanto potuimus candore deteximus: verum maiore vestro cum dedecore quàm commodo, nimirum cum tantus vestrum numerus sit, nullam tamen adhuc in Lue Gallica receptam seu compositionẽ ostendistis, quæ iuxta vestros canones consarcinata, aliquam in opere practico præstiterit vtilitatem. Proinde non immerito cum tantopere libris vestris confiditis, nec tamen spe vestra potimini alia præsidia, quibus hominibus fucum faciatis: inquiritis, vt interim reliquam turbam medicorum, pharmacopœorum, xyloiatron, &c. mentionem nullam faciam, qui præcario impetratis à me quorundam vnguentorũ, Cerotorum, Emplastrorum, &c. descriptionibus, meo primum nomine dein ipsis remedijs turpiter abutentes. perinde ac venator apro, sic illi rusticorum crumenis laqueos ac insidias ponebant, nulla sanitatis ægrorum, vel suæ ipsius virtutis, existimationis, vel salutis habita ratione. Sed medica arte ceu mercibus quibusdam, vitam sustentant isti agyrtæ, qua ægris ceu adulterato aromate, imponentes, magnas passim strages faciunt. Interim quanta turpitudo sit, quemq; vestrum (nullum enim excipio) nè id quidem quod ante pedes modo est non agnoscere, vt de secretioribus ad Physicam pertinentibus nihil dicam. Sed in pompa, iubilatione, speculis, atq; tinnitu pilæ ac mortarij omnis vestra ars sita est, quam dein simiæ imitantur, tonsores, hos rustici, adeò vt etiam

Paracelsici apostatæ.

vsq;

Monachi notantur.

vſq; ad ambitioſos Monachos, (inter quos ſanctimoniæ ſpecie Carthuſiani & Obſeruantes excellere volunt) peſtis illa propagetur. qui dein vbi aliqua remedia emendicati fuerint, eá mendaciter ſua venditant, & quò fauorem ſibi concilient, ac donaria conſequãtur, Phariſæorum inſtar expendunt, hoc ſaltem efficientes, vt cum remedia aliàs per ſe damnanda non ſint, ipſa tamen contemptui habere vulgus incipiat. Sane ſi impoſturæ ad Medicam artem faciũt, Andouerpiæ ac in Franckofordianis nundinis, potius quàm in libris veſtris ſtudendum eſſet, optimumq; comparandæ huius Medicinæ medium foret, exiſtimationis propriæ nullam habere rationem: hoc vnico namq; fundamento iacto, vltrò aduolant remedia. Neq; opus eſt addiſcendæ Medicinæ gratia exteras Academias adire, ſufficit cum Agyrtis illis Theriacam ruſticis vendentibus ad tempus hinc inde migraſſe. Hinc non immerito in veſtra tribu numerantur, Monachi, Apoſtatæ, Iudæi, Nebulones, carnifices, atque ferè qui de veſtro ſodalitio ſunt, vel Phariſæi ſunt vel Nequam, dñ velint ne vtrumq; vnâ ſient. Sed Mechanici artifices reſtant, qui laborum pertæſi in Medicum agrum, perfricta fronte irruũt. & homines ceu beſtiæ eſſent reputantes, in quoſuis nullo reſpectu ſuis remedijs graſſantur. Eos ego ſatis admirari nequeo, tanta omnis honeſtatis atq; humanitatis obliuione captos eſſe. Sed paucis rem expediam, ſi quis virtutis amor in illis eſſet, in ſua arte gloriam quæſijſſent.

Pſeudomedicorum tribus.

CAPVT II.

QVid nam ſubtilitatis Guaiaco ineſt, quod ſic illud promiſcue quibuſuis morbis adhibetis? de hoc ſanè omnibus conſtat. eos qui ſemel curam ligni ſubierint, priſtinæ ſanitati nunquam penitus reſtitui poſſe: etſi enim videatur morbus curatus eſſe, nihilo tamen tutius viuunt ægri: namq; vel de præpropera recidua periclitantur, vel ſi diutius ea differatur, capitis affectus aliaq; mala paulatim radices agunt, ac ingraueſcunt, morbuſq; priore duplo peior erumpit tandem. Verum ſi rem accuratius expendam, patebit voſmetipſos virtutes ligni ignorare. Quid Pandectarius veſter & Herbarius dicunt, an experimentum eſt? vbi ergo Philoſophia remanet, ex qua experientia operatur? Siccine in Academijs eruditi eſtis vt à Mercatoribus artis veſtræ ſumma myſteria addiſcẽda vobis ſint? vt præceptores Cardinales agnoſcatis? qui ſine dubio de hac re pauca obliuioni tradidere? Similis planè in ſectionibus veſtra prudentia elucet, in qua integri lacerti quandoq; præſecantur. ô malam medicinam: caro illa ſi bona eſt, atq; aliquam adhuc corpori vtilitatem præſtare poteſt, quamobrem abſcinditur? ſin plane putrida & inutilis euaſit, cuius quæſo culpa niſi veſtra hoc accidit? verum no-

Guaiaci vſus incertus.

Sectiones improbantur.

Nouacula bonus Medicus.

uacula optimus veſter Medicus eſt, quis tamen vſus qualis ſanitas ſubſequatur ipſimet decernite. Fumigia deinceps perpendamus, an non merito præſtigiæ à me appellentur. Mercurius ſi alia ratione quàm inſtar cibi adhibeatur, nil niſi venenum eſt: hoc tamen de aqua Mercuriali noſtra non dico, ſed de veſtro ſublimato correcto. Veluti enim vinum bibi, non per vapores in corpus humanum impelli deſiderat, vtq; caro deuorari non fumo excipi vult, ſic quoq;

Mercurius in ſuffumigijs adhiberi non debet.

Mercurius in cibum præparari, non fumigij inſtar adhiberi debet. Summũ certe in arte Medica myſterium eſt, ſcire qua forma quodlibet ſimplex corpori adhibendum ſit, quo ignorato, non poſſunt non illa grauia ſymptomata quæ tantopere vos ſubinde in ægris veſtris terrent, euenire. Veruntamen cùm vulgus decipi velit, vosquè ceu Deos veneretur, bona quandoq; fortuna Argentum viuum vobis ſupra captum veſtrum ſucceſſum largitur. Denique ſi

Veterum remedia in Lue Gallica non prodeſſe.

forſan quis occurrat, qui veterum in hoc affectu remedia vſurpanda eſſe contendat, eum meminiſſe velim, cum illa ad luem Gallicam præſcripta non ſint, haud poſſe quoq; illum ſcopum contingere. Sin quid pro quo ponere velitis quod vobis vſitatum eſt, merdam pro muſco recipietis. Verum boni medici eſtis, vbi vltro morbus declinat. Sed hoc ex me ſcitote. Omnem curandi morbi Gallici

Virtus Mineralis.

virtutem in vnica & ſola VIRTVTE MERCVRIALI reconditam eſſe, non in veſtro Argẽto viuo ſuppoſititio. Quomodo autem vis Mercurialis omnium rerum Guaiaci, cupreſſi, Buxi &c. cognoſcatur, non niſi per digeſtionem ac ſeparationes virtutum mercurialium innoteſcere poteſt. Itaq; per ſeparationes iſtas non in Guaiaco ſolum, ſed & in Abiete & Pino ligni Guaiaci virtutes reperiuntur. Proinde qui vim Mercurialem ex rebus quibuſuis extrahere non nouit, pro tritico ſtipulam ægris porrigit.

CAPVT III.

HAſce ergo ſeparationes cum aliquando animum induxiſſetis addiſcere, atq; virtutes corporum exaltare, bona à malis ſeparando cogitaretis, cum omnem viam vobis præcluſam eſſe, niſi eam quæ per Artem Chemicam patebat intelligeretis ad Alchymiſtarum ſcholas vos contuliſtis: in quibus quidquid attẽtabatis, Aſini eratis ad Lyram. ò præclaros Alchymiſtas qui cum alembicum cucurbitæ nondum agglutinare didicerint, ſumma artis myſteria tractare audent. ſi iactantia curandis morbis ſufficeret, vel ſi coram cæcis Alchymia tractanda foret, iam optimi Medici & Chemiſtæ eſſetis. Si Philoſophia eloquẽtia eſt. Rebis ori tuo imponamus. ſed

Mercurij variæ & inutiles præparationes.

ad rem. In Mercurij præparatione mirum quanta formarum varietate ludant, hic aſſat, alter elixat, hic rubrum alter chryſtallinum Mercurium oſtendit: ſc. vterq; inutilem Fermentum oſtendant,

Elixir

Elixir depromant, tum eos Artiſtas eſſe dicam. Mercurium arcanum morbi Gallici eſſe ſcire vos nõ inficior: at cum nec ipſum morbum cognoſcatis, nec Mercurij præparandi rationem teneatis, in perpetuum vos Medicos eſſe non pronunciabo. nam quod vbi planè deſperatum malum eſt ad Aquam regalem cæteraq́ corroſiua confugitis: carnificina eſt non Medicina. O inexplicabilẽ veſtram ſapientiã, quam in Capite mortuo, floribus Iouis, croco Martis &c. oſtenditis, ſc: illa artis ſecreta & myſteria ſunt. Ea ego ſi quis alius magni facio, ad luem Gallicam quoq́ non nihil facere confiteor, ſed componendi primum rationem, dein adhibendi modum quo vtimini non probo. Si praxis ex Hermetis codicibus, Reymundi & [redacted] Rupeciſſæ libris ac Quinta eſſentia addiſcenda eſſet, hoc tamen pro certo affirmare auſim, neminem veſtrûm adhuc proferre poſſe quidnam quinta eſſentia ſit, etiamſi vita illi hoc reſponſo redimenda eſſet. Multa quæritis, ſed inuenitis pauca. adhæc inania Macri, Plinij, ac Dioſcoridis nugamenta (experimenta dicere volebam) nõ libenter deſeritis. Miror ſanè tantopere vos antiquorũ autoritates defendere, cùm tamen ex ipſis veſtras actiones & operationes nullo modo penitus tueri poſsitis. Adhæc in Hypocrate qui tam frequens vobis in ore & lingua eſt (non autem in cerebro) nondum tantum profeciſtis, vt ſi ille reuiuiſcat, vel ad abiectiſsimas operas veſtro ſeruitio vſurus eſſet: parum namq́ honoris illi ex veſtra commendatione ac allegatione accedit. Si medicina noua eſt ad quid antiquorum codices euoluitis? ô quàm vtilis vobis ad præſtigias veſtras eloquentia eſt? quæ artem non ſecus ac Philomelę cantus coruum exornat. De Plinio veſtro eloquentiſs: hoc iudicium eſt meũ, ipſum cum omnibus artibus ac experimentis cum tegulario Ehreſtettano neutiquam comparandum eſſe, qui ſi idiotam non ſuperat, vt certe non ſuperat, vos ergo qui illo nitimini cui comparabo? quem vtut legatis ſic tamẽ intelligitis, vt maximè neceſſaria vos obliuioni tradere non animaduertatis. Itaque iam tandem vos Experimentatores qui hoſtiatim emendicatis remedijs Medicos ſe profitentur eſſe pronuncio & proclamo, ac artem perinde vt remedium, hoc eſt, vtrumq́ præpoſterè intelligere: nam qui morbo alicui medetur morbi autem cauſam, eſſentiam ac naturam perſpectam non habet, is Experimentator eſt, quod cum & vos faciatis, quomodo non eodem nomine vos compellabo? Experimẽtatores ergo eſtis, non Doctores, quidquid interim vulgus, quod vobis decipere facile eſt, de vobis ſentiat

Reimundus & Rupeciſſa non tantur.

Quinta eſſentia quid ſit medici ignorant.

Hippocratem medici non legunt.

Plinius notatur.

Experimentator quis ſit dicendus.

CAPVT IIII.

VErumtamen omiſſis iam iſtis ad curationẽ ex qua omnes Medici Theorici æquè ac Practici naſcuntur, accedamus, quam

Curatio duplex morbi Gallici.

Abstinentia ad curationem non pertinet.

nos duplicem statuimus: altera est quæ intrinsecus in corpore radices & causas euellit: altera quæ exterius facta, vlcera, tumores, herpetes, contracturas &c. tollit. Quod vero medici cæteri cuiuis curæ suam abstinentiam annectunt, id nos penitus in lue gallica reijcimus, & profitemur præscriptam in hoc morbo abstinentiam certissimum imperitiæ medici argumentum esse. Est enim omnis diæta per se vel Medicina vel venenum. Itaq; si Medicina aliqua tam efficax non est, vt maliciam ventris seu partium naturaliū non præcaueat, tum sane legitimum morbi remedium inuentum nondum est: namq; omnis recta medicina sine diætæ præscriptione suum cui deputata est, morbum absolute curare valet. Et sane si quid ego iudico, diæta saltem in eum finem in artem introducta est, ne dum quid facto opus sit ignorant, medici nihil agendo in contemptum venirent: proinde si cętera mutus sit medicus, de ciborum ac potus delectu apud ęgros disserere incipit. Adhæc sciendum morbos per abstinentiam curatos, recrudescere, nisi ea deinceps perpetuo obseruetur. verum non sic de recidiua periclitantur curati, si curatio per conuenientia remedia sine abstinentiæ accessione facta sit. Itaque de curatione sic agere mihi propositum est, vt remedium & morbo & cibo ac potui aduersum sit, adq; omnia quæ insalubria esse poterant medicinæ subiecta sint.

Diætæ regulam cur præscribant Medici.

CAPVT V.

Simplicium cognitio necessaria.

ANtequam autem curationis modum auspicemur, necessariū videtur esse admonere vt simplicia quibus morbi curantur, cognoscere addiscatis, veluti & quemuis morbum singulariter cognosci debere iussimus: nam morbo qui cum lue Gallica complicatur cognito, componendorum simplicium ratio manifesta euadit. Itaque in furfuribus & squammis Radices vrticæ ac Thapsi singulariter prosunt, atqui furfures & squammas accurate à cæteris morbis consimilibus discernere oportet, nè effectus non respondeat. In Saphatis Rad: hermodactylorum & Satyrionis commendantur. In scabie & pruritu Acetum, Sulphur, & sem: Plantaginis conferre creduntur. Verum externa remedia hæc sunt, & ad Chyrurgiam pertinent, proinde ab ijs quæ sequente libro describentur separanda. Si itaq; iam commemorati morbi cum Lue Gallica complicarentur, iam enumeratis quoq; remedijs curandi forent, adiecto

Realgaris purpurei vsus.

tamen Realgare purpureo, non autem Mercurio, Zinnabari, vel alijs hoc genus vehementibus remedijs, quibus vulgus medicorum vti consueuit. Simili ratione in Cossis vapor Flammulæ, in Variolis, aqua rutæ, in Tuberibus aqua Canapi, in Esseris & Formicis liquor aluminis, adiecto Mercurio non extincto prosunt. Sin Serpigines & Cicatrices aliaq; hoc genus mala apparerent, in Brioniæ

niæ radice summam spem collocabimus: atqui cum complicata cũ Lue isthæc mala fuerint, Mercurius Chrystallinus adijcietur maxime cum fructu. In Herpete, Panno, Impetigineq́, aqua Cyclaminis cum Realgare rubro (propter luem) proderit. In varicibus, Nodis, Verrucis, &c. ex Sigillo (polygonato) remedium petetur. Callus vero, Sephyrus, Schlyrosis, &c. Resina Locustarũ Abietis curabuntur. In Scrophulis autem ac Glandulis Oppoponacum magnam curandi vim obtinet, quemadmodum & Salem gemmæ in Testudinibus, ac Bothor, non sine magno successu quidam vsurpant. Denique in Furũculo, Chiado & Nacta simplicibus, Vitriolum per se, cum Lue vero complicatis, adiecta Aquila rubra prodest. Simili modo Melli & Aloe epaticę, quæ in vlceribus aliàs curandis sufficiunt, vbi morbi Gallici signa quoq; aderunt, Realgar Crystallinum cõmiscebimus. Atque ista in omnibus affectibus catholica sunto, nimirum vt intelligamus cuiuis affectui duplicem competere curationem, vnam quæ morbum auferat, alteram quæ membrum affectum pristino statui restituat, verbi gratia, in cauo vlcere aliud remedium ad implendum adhibemus, aliud quod membrum suæ naturæ ac essentiæ planè restituat.

Brioniæ vsus. *Realgar rubrum.* *Vitriolum.* *Aquila rubra.* *Realgar christallinum.*

CAPVT VI.

Similis planè de internis affectibus cautio obseruanda erit, veluti, in Iċteritia, Perula summum quidem arcanum est, at nisi Aquila rubea ei adijciatur, nunquàm ipsa ad euellendas morbi Gallici radices sufficiet: in Catharrhosis pustulis, Cardo cum aquila non mutata radicitus malum euellere potest: sic in Caduco, Cãphora: in Paralysi, Liquor Auri: in Gamorrheis Balsamus, cum Colchotar rubeo ex Calybe præparato remedia salutifera sunt: cõponi tamen isthæc simplicia inuicem debẽt, quod neutrum eorum seorsim, vtrumq; affectum persanare valeat. Stultè itaque nonulli purgationibus, vnctionibus, vsu decocti ligni sancti, alijsq; his similibus ad Elephanticas pustulas, vtuntur, cum ista non arcana sint, neq; quemq; vsum præstẽt, sed potius certissima ęgrorum pernitities sint. Atqui forsan in Squinantia, vuula, Catarrho &c. certiora quàm nos remedia tenetis. Esto ita sanè, iam ego mea vobis nõ obtrudo, vestris vtamini licet, sed male metuo ne & nostra non intelligatis, nec vos quoq; singularia habeatis. Sane nisi mensium ciendorum ac sistendorũ absolutissimam rationem quis calleat, nunquàm nisi oleum & operã ludere velit, ad Luem Gallicã cum mensium inordinato fluxu complicatam, curandam accedet. Lignum Guaiacum intueamini quæso an per se seu specifica quadam facultate Elephantiasim, Iċteritiam, Hydropisin, aliosq; affectus curet,

Perula. *Aquila non mutata.* *Guaiaci vsus improbatur.*

vel minus, quod si ita sit, quid prohibet ipso in Lue Gallica quoq; vti? Sic vnguenta vestra quaquęso virtute morbos curant? siccine vno ephippio omnes equos integere conuenit? Sed stultitia ac superbia occæcati plures species esse pustularum non cernitis?

CAPVT VII.

Quid in curatione Luis Gallicæ spectandum.

ANtequam autem ad Luis Gallicæ curationem quisq; accedat, consyderet prius moneo, an illud corpus seu illum morbum ex quo primum Lues exitit, vel cum quo primum complicata fuit, curare possit, nec ne: nam si illud teneat, iam omnino spe vacuus non accedet ad mali huius curationem. Sin curare corpus illud nesciatis (quod fore non dubito) à morbi quoq; Gallici curatione abstinebitis, nisi marsupij tumorem, quàm honorem vestrum malitis. Verum alia insuper signa ac symptomata quandoq; apparent & ingruunt, quorum rationes cum non calleatis, non miror, vestros discipulos vobis eruditione vel pares vel superiores esse. Sed ista vt vt sint, Medicus, (qui medici nomine abuti non vult) Experimentis (experimenta autem voco cuiusuis generis remedia multo vsu comprobata) ne temerè vtatur moneo, sed prius quatenus se ad morbi causam habeant perpendat, ad quam rem illi signorum ratio magnum auxilium præstabit: nec hoc solum, sed ostendet etiam num morbus in medici potestate sit nec ne. Proinde ad symioticen Medicinæ partem cognoscendam omnes adhortor: ea enim docebit quantum spei in curatione ponendum sit. nolo enim quemq; magna sibi de meis Practicis scriptis sibi polliceri, nisi ipse signorum absolutam cognitionem, ad lectionem adferat. Itaque sciendum quasdam Luis Gallicæ species non nisi certis temporibus curari posse: alias vero nullo non tempore curationem admittere. verbi causa, Lues cum Hyposarca complicata, in morbi augmento: cum Icteritia, Gutta, catharrho, &c. commixta, sub augmenti initia curari vult, cum interim reliquæ species Cossi, Formicæ, &c. in ipso statim principio persanari possint. Similiter Serpiginosæ pustulæ, antequam vehementi pruritu ægrum excruciarint, inutiliter curantur, quòd vel curari omnino non possunt, vel quod etsi curatæ sint, tamen subinde recrudescunt. Est namq; temporis singularis quædam in curando virtus, adeò vt audacter pronunciare liceat: Fixam sanitatem vni tempori acceptam ferendam esse. Varices, porro Verrucę, & quicunque alij Sclyrotici affectus apostemata & exituræ, omnium optime vbi in sua exaltatione perstiterint, curari possunt. Vlcera verò priusquam sat multum puris effluxerit, atque malicia ipsorum attemperata fuerit, ferè sine vsu curare aggrediuntur indocti Medici. Exemplo res manifestior euadet. In Lue Gallica si abscessus vel vlcus fiat, veluti in Lupo, Cauernosis,

Signorum cōsideratio necessaria

Luescū Hyposacra complicata vt sit curanda.

Serpignosæ pustulę quando commode curentur.

Tempus quid ad curationē faciat.

uernosis, &c. tum frustra omnia remedia adhibentur, quæ vel vlcus præcauere, vel morbum ipsum penitus percurare queant, sed oportet omnino vlcus fieri. Proinde in vsu remediorum sedulo obseruabit Medicus quâ natura expurgari velit, aut vbi ipsa emunctorium quærat, ipsius enim motum, si quis vi impedire velit, atque pustulas seu vlcera repellere conetur, is certe nouos morbos prioribus longè grauiores efficiet, velut sunt Paralyses Scyrrhi, vlcera maligna, &c.

Vlcus fieri quando sit necessarium.

CAPVT VIII.

SImiliter obseruandum in Resolutionibus est, an ipsæ iuxta ambientis nos aëris alterationes mutentur, an pro motu Lunæ varientur, an denique aspectuum infaustorum tempore augeantur ac increscant: ista namque si appareant numque confidas te penitus ac sine reliquis morbũ curare posse, atque sic multò minus luem illi complicatam. Eodem modo si paralysis illa hæreditario iure ab aliquo homine incurabili morbo detento communicata esset, certum est absolutę curationis spem omnino abijciendã esse: potest enim semper quod huic aufertur alteri adijci, itaque in huiusmodi curationibus non eam modo quæ præ oculis est affectam personam contueri decet, sed etiam illam aliam quæ contagium communicauit sedulo examinari debere præcepimus: est enim Luis Gallicę curatio talis, vt restitutionem omnino requirere videatur. Sic si pustulæ ante paralysin curentur, ac euanescant, certissimum est reliquias morbi, numquam curabiles superesse. Sin paralysis ante pustulas curetur, iam certissimum argumentum habemus, fore vt pustulæ in vlcera manantia & fœtida abeant. Perinde etiam de Scyrrhis ac vlceribus iudicandum est, vnâ namque si consistant vlcus ac tumor, illud vero priusquam iste resedeat, curetur, incurabilis morbi certissimum signum esse pronunciabimus. Sin Herpes dein erumpat, siue paralysis, siue tumor, siue vlcus prius fuit, quidquid fuit illud mali, ne dubita Recidiuam prognosticare: nam certum est fore, vt malum recrudescat, etsi ad quartum etiam lustrum sanitas perdurasse videretur. Non secus in Cholera florida, (quam vos insolenti nomine sic appellatis) iudicandum est, atque omnino in istam signorum rationem accuratè intendendum, vt sine qua, curationem fœliciter aggredi numque possis. Quod si vero in vestro Valesco, ac Mesue illa signorum series non descripta sit ne miremini, iejuna namque illorum experientia eis ad hanc rem sufficere non potuit.

Resolutiones periodicæ desperatæ sunt.

Curatio Luis Gallicæ qualis.

Signum periculosum.

Cholera florida.

CAPVT IX.

ACcidit quinetiam non rarò, vt illa paralysis seu lassitudo, non in exterioribus musculis sit, sed intrinsecus in ipsa medulla in-

hæreat, in quo casu non nisi post multum tempus futuram curationem polliceri licet. Veluti & vbi ex aliquo Luxu ea est, (quod intelligimus si à Veneris vsu increscat) non secus difficilem sanationem pronunciabimus. Itaque obseruandum in morbis, qui remedijs alijs non cedunt, nec tolluntur, ad abstinentiam recurrendum esse. Abstinentiam dico à potu, cibo, Venere, &c. neq; tamen abstinentia tamq; remedio, sed solummodo vt mitigatione quadã vteris. Perinde quoque in vlceribus desperatis, vbi à Crapula dolores increscere obseruauerimus, abstinentiam ægro imperare vtile erit. Est enim abstinentia Mitigatorium crapulosarum affectionum remedium, neque tamen abstinentia rectè dicitur, sed Diæta appelletur potius, quæ medium quiddam est inter Crapulam & omnimodam abstinentiam, & qua non ægri solum, sed & sani vti debent.

Lues quando à Luxu esse dicatur.

Abstinentia non est remedium sed mitigatorium saltem.

Diæta quid.

Vlcera porrò quæ non carnem solam, sed & ipsa ossa depascuntur incurabilia penitus sunt: malignus namq; ille spiritus omnia exedens, vbi ad ipsas vsque medullas subierit, tantas illic subito radices agit, vt omnis statim curationis spes concidat. Proinde medicus si Fistulosa ossa illi offerantur, non nisi cum impossibilitatis præfatione curationem aggrediatur: potest enim quandoq; spiritus ille exedens non genuinus esse sed extraneus atque aduentitius. quod si sit, penitus non desperandum erit.

Malignus spiritus depascens.

Faucium dein vlcera & ipsa curatio difficilia sunt, quemadmodum & ea quæ in ligamentis consistunt. itaque si post tertiam curationem illa recrudescere videbis, insanabilia posthac ea pronunciato: signum enim adest totius corporis infectæ ac venenatæ constitutionis. Item si aluus inordinatè deijciat, periculũ aliquod subesse intelligimus. Vbi denique inusitata cocundi libido ægros exercere intelligetur, iudicandum Elephantiasim cum Lue Gallica complicatam magnum ægro malum conciliaturam. quod si insuper & anhelitus fœtere, ac lacerti subtus cutem exedi videbuntur, nullam vnquàm medendi peritiam ad tollendum morbum, suffecturam pronunciandum.

Faucium vlcera. Ligamentorum vlcera.

Alui fluor malum signum in Lue Catharrali.

Accidit insuper non rarò ter quaterue morbum Gallicum regenerari, in eodem etiam corpore, iam forma Herpetis, iam paralyseos, iam tumorum, iam vlcerum, &c. itaque vbi post tertiam factã curationem recruderit, quarto malum à curatione ceu opere inutili abstinebis. Reliqua signa quæ ex coloribus petuntur omnia ad Physionomiam pertinent, proinde hic omittenda. Neque vero putes ex pulsu vel vrina de morbi Gallici essentia certum aliquod argumentum desumi posse: namque tam incompræhensibili modo Lues hæc in corporibus consistit, vt vrinam alterare vel tingere penitus nequeat. itaq; mera stultitia est, si quis in hoc affectu manu in car-

Tertia curatio si inutilis sit malum.

Vrina à Lue Gallica non tingi potest.

in carpum missa vel inspecto vrinali prædicere quippiam conetur. Illud potius cognoscere studeamus, quale nam corpus morbi sit, an Lepra, an Elephantiasis, an alius aliquis huiusmodi affectus. ex eo enim an curabilis incurabilisue morbus sit, certius quàm ex istis nugis prædicere poterimus. Insaniam vestram satis mirari nequeo, quod Theoriam ac Praxim huius affectus conscribentes nullam testari posśitis experientiam, vnicum vnguentum habetis, & ipsum quoque putidum ac inutile. Atqui ægrè forsan feretis, quod ista vobis obijcio, ac quasi ex me vos discere, vellem me profiteri. at toto certè cœlo erratis: magnus enim numerus eorum, qui discipuli mei fuerunt (veluti Iudas Apostolus erat) effecerunt, vt ego vos doctiores efficere, nil admodum laborem: ex huius enim farinę hominibus, qui intus & in cute nequam sunt, quis fructum aliquem speret? Plerosq; vestrum non dubito eruditionem excellentiorem exoptare, nec puderet forsan ex Theophrasto aliquid cognoscere, scilicet si vt alij ipsum fallere possent. O Phantasias vestras, ô miseram medicinam, vbi plus lucri ex morte, quàm salute ægri speratur. Sed surdis fabulam.

Quomodo cognoscendū an morbus curabilis sit.

Discipuli Paracelsi nequā.

D. EMÆORHRÆSTI RARAOEESI DE TVMORIBVS

vlceribus ac pustulis morbi Gallici, Liber octauus.

DE CVRATIONE PHYSICALIVM morborum Luis Gallicæ.

CAPVT I.

VELVTI in Theoria antehac remedia vestra explosa à nobis sunt, Argentum viuum puta & Guaiacū, sic iam in Praxi eorum adhibendi rationem non possum non in ipso statim limine reprobare. quāta enim insania est vnguentis, non Luem Gallicam solum, sed & Hydropisim quoque percurare velle? Ipsi quæso vobiscum reputate, quantopere ista cum veris medicinæ fontibus pugnēt: Confessum hoc apud omnes est, quemuis morbum per suum emūctorium expellendum esse: cur ergo per os hydropem pellere vultis Argento viuo? an illic hydropis emunctorium est? An hoc quoque modo vnctionibus podagram curari posse quis putet? Emunctoria

Morbus quilibet per suum emunctorium expellendus.

ctoria itaque ante omnia inquirenda ſunt, dein circumſpiciendum quoque quã Medicamentum, ceu per emunctorium ſuas actiones excrere queat, denique ſi ambo hæc concordent, tum demũ ad curationem progrediendum. Simile peccatum in Guaiaco committitis, dum Alcolam, Scyrrhos, ædemata, &c. eius vſu ſanare conamini, non conſyderantes, huiuſmodi tumores numq̃ abſumi poſſe, interim neſcio quam renouationem ſomniantes. Edocete quæſo vnde illa regenerandi vis ei ineſt, vel tanta forſan non eſt, vt decidentes pilos, ac vngues regenerare queat? ſed ne ad Kalendas græcas quidem reſponſuri eſtis, ſi tranſmutationis illius cauſas quærã. Atqui non in Mercurio & Guaiaco ſolum errores committitis, imò quidquid vſpiam conamini, errorem effugere præ ignorantia non poteſtis.

Guaiacum ad tumores abſumendos fruſtra adhibetur.

Mercurius operationem ſuam per Chaos ſuum efficit, quod vt vos adhibeatis non chaos ſolum ſed totam eius ſubſtantiam recipientes ineuitabili damno ęgros afficitis: nam ſic adhiberi debet, ne corpus eius, humanũ corpus ſubingrediatur. Hinc annulorum ex Argento viuo vſus primum originem duxit, quorum mira facultas fuit: nam ipſum metallicum effectum ac in annulum conformatum à geſtante pituitam quotidie expellebat, purgante ſcilicet humorem Chao ipſius annuli. Quin ab ijs qui metallicum efficere Mercurium non poterant, ſaculis ſalsem incluſum ac digitis circumligatus eandem vim reſeruare obſeruatus eſt. Deniq̃ à quibuſdam extinctus ac in pomambra naribus adhibitus nihil de eadem facultate remiſiſſe edocuit. Fuere etiam qui calefacti Mercurij fumum excipientes, copioſam ex articulis pituitam deijcerent. Errorum ergo ſumma in eo conſiſtit, quod corpore Mercurij in quo Leproſitas quædam recondita eſt adhibito, ipſius chaos omiſeritis. proinde nos ſequentibus capitibus chaos mercurij pro varietate morborum quomodo variè vſurpandum, edocebimus.

Mercurij Chaos non corpus vſurpandum.

Annuli ex argento viuo mira facultas.

Fumus Mercurij ad articulorum pituitam deijciendam vtilis.

Leproſitas quædam Mercurio ineſt.

DE CVRATIONE PVSTVLARVM *ex Hydropiſi.*

CAPVT II.

SI methodo à nobis ſuperius deſcripta in cognitionem cauſæ morbi deuentum ſit, atq̃ cognitum corpus puſtularum ex hydropiſi originem duxiſſe, de duplici remediorum genere cogitandum erit interno ſcilicet & externo ſeu Chyrurgico: de illo in præſentiarum: de hoc vero ſequentibus libris ſermonem inſtituemus. Initio ſciendum qualis qualis Lues fuerit, ſiue cum paralyſi, ſiue cũ vlceribus, Herpete, tumoribus, &c. in omnibus vnam eandemq̃ curationem ſufficere. Itaq̃ ſi corpus interius à puſtulis liberatum,

Duplex curandi ratio.

atq̃

atque expurgatum fuerit, facilis tum erit per Chyrurgica remedia externarum pustularum curatio. Prout autem pustulæ copiosæ, venenosæ, virentesque fuerint, catenus in administratione sequentis remedij modum augendum, minuendum vel seruandum esse, memineris. Recipe Liquoris tartari ℥ j. Vitrioli ℈ ſs. Aquilæ liquefactæ grana xv. mixta dentur potui: expurgat pustulas per sua emunctoria, maximè vero per vrinam. iteretur quotidiè haustus hic donec omnia morbi Gallici signa ac symptomata euanescant. Obseruandum hîc obiter est, istis tribus remedijs Liquori Tartari, Vitrioli & aquilæ, specificam quandam ad hoc genus pustularum percurandum, vim inesse. Itaque si his nō euincatur malum nil admodū spei in reliquis ponere licet. Post horum vsum, si ita videbitur ac ægri constitutio ferat, poteris decocto Ebuli, sudorem prouocare in Laconico. Quòd si Herpes, tumor, vlcus, paralysis, vel aliud aliquid simile residuum permaneat, iuxta canones sequenti libro descriptos curationem absolues.

Tartari Vitrioli & Aquilæ vis specifica.

Vsus decocti Ebuli.

DE PVSVTVLIS PODAGRIcis curandis.

CAPVT III.

SI Lues Gallica cum Podagra complicata & permixta sit, vnicum saltem remedium, vnica per Mummiam versam (ac correctam) & Aquilam Hematinum, curandi ratio concessa est. Ista namque Lues species sic artus & articulos subijt, vt non nisi à vehementissimis remedijs expelli posſit. Atque illa quidem expulsio talis esse debet, vt vtrumque affectum simul, neutrum vero seorsum tollat.

Mummiæ versæ vsus.

Vehementia remedia necessaria.

Recipe Mummiæ versæ lib: ſs. axungiæ vulpis, lib: j. fiat vnguentum per se, vngantur per biduum omnes artus: dein ℞ Liquoris hermodactilorum, Ellebori foliorum ana ℥ ſs. Aquilæ Hæmatini grana vj. bibat mane quinto quoquo die, & præscripto vnguento vngatur, donec nullum morbi signum supersit amplius, videbis morbi materiam retrorsum magno naturæ impetu per destinata emunctoria propelli. Quòd si vlcera quoque adsint, ea ex præscripto canonum subsequentis libri curabis. Vnicè vero in hac affectus specie cauendum ab vsu dulcium, tum vehementiorum catharticorum, qualia sunt Euphorbium, Scammonea, & lapis Lazuli: ista namque purgant eos humores solum quos in corpore reseruari præstat.

A vehementibus purgantibus cauendū.

DE PVSTVLIS EX CATHARro curandis.

CAPVT IIII.

Vbi

VBI paraliticæ pustulæ corpus occuparunt, nūmq́ sperabis te illud sanitati restituturum, nisi vsu Aquæ vitæ, Liquore Lauendulæ, Laudano & Mercurio corporali. Hunc vero (Mercurium corporalem intellige) ex Saturno extrahere oportebit. Sin vniones ad curationem adhibere forsan mauis, instar auri eas dissolues, vt sequitur. Recipe Auri soluti ℈ j. Mercurij corporalis hematini grana vj. mixta quinto quoquo die exhibeantur, idq́ tribus vicibus, purgant corpus à Lue hac vt nihil penitus sordium remaneat. Interea temporis exhibebis in aqua vitæ, Laudanum vel Perlas, ad confortationem resolutorum membrorum. Duplex namq́ hîc indicatio est, altera qua membra affecta ac debilitata corroborare iubemur. Itaq́ ad horum simplicium præparationem addiscēdam totum sese accinget medicus, præstat enim in istis anni spacio exerceri, quàm vel centum annis lectione nugacium vestrorum authorum defatigari.

Mercurius corporalis ex Saturno.

Indicationes duæ.

DE PVSTVLIS EX CATHARro curandis.

CAPVT V.

IN Lue vero Gallica Catarrhali, seu ex Catharro nata veluti in præcedentibus singulare quoddam remedij genus est, Mercurius nimirum corporalis ex Luna. huic namq́ super omnia cætera Mercurij genera specialis quædam vis ad hoc genus vlcera percuranda, congenita est, neq́ tamen solus per se, sed cum Garyophillata composita essensificata vsurpandus. Est autem Garyophillata composita, liquor quidam ex Benedicta destillatus, in forma Aquæ vitæ. Vsus eius est, vt Recipiantur illius Aquæ vitæ, ℈ ij. Mercurij corporalis ex Luna grana v. atque inuicem in Liquore misceantur, atque ad septimum vsq́ diem quotidie diluculo exhibeantur. mira huius remedij vis in expellendis Catarrhalibus defluxionibus cernitur. Quòd si nullum amplius Catarrhi signum supersit, tamen idem remedium adhuc semel non inutiliter exhibebis, quò certior fias iam planè substitisse illam fluxionem. Hoc namq́ modo Catarrhus, Rheuma & quidquid est huius generis abūndè percuratur, atque fons Luis Gallicæ radicitus euellitur, adeo vt iam solus Naturæ Balsamus ad perficiendam curationem sufficiat. Sin vlcera forsan adhuc subsistant, eaq́ celerius percurari exoptes, canones sequenti libro descriptos sequere. Proinde obseruandum quoque in omnibus Luis Gallicæ speciebus, nisi corpus prius totum expurgetur frustra curationem attentari. Neque vero de vulgaribus digestionibus, laxationibus, expurgationibus, &c. hîc me loqui putes, nostra namque iam annotata Medicamina, non vt illa certum aliquem

Garyophillata composita essensificata.

Naturæ Balsamus.

quem humorem ducunt, sed id efficiunt potius vt peccantem materiam è corpore propellant. non immeritò ergo Syrupos, Pillulas, Diaphenicon, Benedictam laxatiuam aliaꝗ huius classis medicamenta reijcio, cum morbum ipsum pellere nequeant, neque etiam aliquid singulare ab illis expectare liceat, etiamsi centum sedes moueant, cum materiam morbificam non aggrediantur.

Cathartica pustulas Catharrales non eueare possunt.

DE LVE GALLICA EX ICTERITIA CURANDA.

CAPVT VI.

VBi ab Icteritia Lues gallica originem duxerit, vtrumꝗ malum subsequenti remedio depellere conabimur. Velut Asalliæ in Icteritia, sic Mercurius Martis in Lue gallica inde nata secretum quiddam obtinet. Atqui neutrum horum seorsum malum istud curare valet, itaꝗ necessario ambo in vnum compositum seu corpus rediguntur, quod & Luem ipsam & Icteritiam curare queat, in hunc qui sequitur modum. Recipe Asalliorum ℥ vj. Mercurij Martis hematini ʒ ij vitro imposita permittantur donec in oleitatem declinent, post colentur per pannum sericum, atꝗ huius colati guttas iij ad quinꝗ vel sex dies in ouo sorbili exhibeto: videbis paulatim Luis signa euanescere. quod si fiat, præscripto remedio ad finem vsꝗ curationis progredere: expellit namꝗ per sudorem ac vrinas quidquid in corpore venenosum inest, memineris tamen normam remedij ex morbi magnitudine dependere, atꝗ præter iam dictum medicamentum nullum preterea esse quod morbi Fixationem impedire possit. Deniꝗ si quæ supererunt vulgata symptomata, vlcera scilicet, tumores, pustulæ, herpetes &c. iuxta regulas subsequentis libri ea percurabis.

Asalliæ in Icteritia vtiles.

Morbi Fixatio.

DE PVSTVLIS CVM GONORRHEA CURANDIS.

CAPVT VII.

SI gonorrhea, vel alia generationis partium affectio cum Pustulis Gallicis complicata sit, perinde vt in superioribus curationibus ad mali radicem euellendam Medicus omnes neruos intendet Scopum itaꝗ omnium optime attinget, vsu Mercurij Veneris & Balsami Mummiæ, hoc modo vt Balsami Mumiæ ℥ ß. cum ℈ j. Mercurij Veneris permisceantur, ac cum ℈ j. Aquæ raphani maioris exhibeantur, vsꝗ donec neꝗ fetor neꝗ sanies neꝗ sanguis per vrinas effluat amplius, neꝗ quidꝗ præterea Leprosæ libidinis ægrum exerceat Tanta huius remedij vis ac energia est vt omne genus symptomatū atꝗ ipsa etiam vlcera Gallica absꝗ vlla accessio-

Mercurius Veneris.

Leprosa libido est Satyriosis.

ne alterius remedij perfectè persanare possit. Non te moueat compositionis simplicitas, sufficit Remedium (quod de hoc certissimè polliceri tibi potes) morbū depellere qualis qualis tandē illius compositio sit. Alia insuper specialia remedia passim vsurpantur, atqui hoc super omnia excellit. Mirari non raro subit quid vobis in mentem venerit, quod hoc genus Luis Gallicę vnctionibus ac stomachicis remedijs curare animum induxeritis, nulla loci ratione nullo remedij Mercurialis respectu habito, sed pro vestro modulo omnia præposterè tractatis.

Stomachica remedia inutilia.

DE LVE GALLICA EX CADVCO CVRANDA.

CAPVT VIII.

HVius Gallicæ luis specici (hoc est, cum corpus pustularum ex epylepsia originē duxit) singularia ac specifica remedia sunt: Liquor Vitrioli maior, Sanguis separatus, Oleum camphorę cum Mercurio Auri. Isthæc scilicet remedia Caducum absolutè curare cum valeant, adiectione Mercurij corporalis, pustulosum Caducum curare posse manifestum ex antedictis est: caue tamen putes ijs simpliciter adhibitis finem te consequi posse: nam neq; Mercurius corporalis per se, vel illa sine isto quod exoptas præstabunt. Vsus eorum talis est. Recipe Sanguinis separati ℥j. vel olei Camphore ℈j. vel liquoris vitrioli grana v. vtrum libuerit, dentur manè ac vesperi ad dies nouem vel decem, quo elapso tempore, cum alterutro horum Mercurij corporalis grana iiij exhibeto, ad corpus pustulosum per sua emunctoria expellendum. Quod si adhuc aliqua luis signa superesse videantur, easdē potiones iterabis, sic tamen vt in qualibet potione insint Mercurij corporalis grana duo. Nullis dein amplius signis apparentibus residuis tamen adhuc vlceribus ac tumoribus pro ratione canonum sequentis libri ipsorum curationem absolues, quamuis rarum sit, vt alterutrum sine altero curetur, nisi vbi admodum maligna & exedentia fuerint vlcera.

Sanguis separatus. Oleum Camphoræ. Caducus pustulosus.

DE MENSTRVALIBVS PVSTVlis curandis.

CAPVT IX.

VBI à mensium vitio pustulæ originem duxerunt, prima consideratio erit in fluxu mensium in ordinem reducendo, ac ijsdē mensibus mundandis ac expurgandis: neque tamen quantum ad Luem attinet admodum sollicitus eris, an nimium vel minimum fluant, an rubra vel alba sint quæ emanant. sufficiat tibi ad curationem omne illud vitium pro vnius morbi corpore assumere. Itaq; ad vnam clarificationem menstrui se couertet medicus, hac enim pro-

Menses quatenus ciendi in Lue isthinc nata.

curata

curata iam res omnes saluæ erunt. Adhæc cùm confortatiua mensium inordinationẽ corrigere sufficienter posint, constat nil constrictiuis vel prouocantibus opus esse, Liquor auri & Liquor Melissæ sufficiunt, si ijs propter pustulas gallicas Mercurium Iouis adiungamus, hoc modo. Recipe liquoris Auri ℈ j. Mercurij Iouis liquefacti grana xv. liquoris Melissæ ʒ iij. misceantur, ac digerantur ad dieš viij. dein singulis matutinis huius mixturæ grana iij. in aqua Pulegij adhibeantur. ex huius vsu nimius fluxus restringitur, resistentes menses euocãtur, discolorati ad suam genuinã temperiem redeunt. Adhęc per illud ipsum emunctorium Lues hæc sic expellitur, vt posthac nil eius superesse cernatur: quin & omnes intrinsecas pasiones, pustulas, exanthemata &c. absolute persanari huius vsu obseruauimus. Si vero peractis istis ob breuitatẽ temporis externa vlcera nondũ curata essent, iuxta sequentes regulas curationem absoluere facile foret. Alia præter hæc remedia quæ mensium vitia corrigantur superesse non dubito, ea itaq; suæ cuiusuis experientiæ relinquo.

Confortatiua mensium inordinationem corrigunt.

Mercurius Iouis.

Per emunctorium Mensiũ Lues Gallica expellitur.

DE PVSTVLIS ERRATICIS *curandis.*

CAPVT X.

SI pluribus inuicem mixtis morbis lues Gallica, modo hac, modo illa forma se prodat, curationis tota ratio ad Mercuriũ Saturni referenda erit, tum ad confortatiua ac mundificatiua. Confortatiuum præstantisimum est essentia vini ex Chelidonia extracta: illa namq; omnes Erraticas pustulas, si non penitus curare, certè ad curationem suscipiendam aptas reddere potest: etenim ipsa corpus primũ renouat, vt Mercurius Saturni hęmatinis quaqua versum illud peruadere ac mundificare posit. Procedendum autem hunc in modum. Recipe Essentiæ vini de Chelidonia ʒ ß. Mercurij Saturnini hæmatitico more præparati ℈ j. & ∋ ß. altero quouis die exhibeantur, & videbis quo pacto natura corpus morbi per sua emunctoria expellat. Obseruandũ etiam tum erit, qua morbus pellatur: si enim per os exeat, signum est concomitãntis Podagricę vel Paraylticæ defluxionis. Sin per vrinas exeat, Ictericitiæ, Menstruorum, Hydropis vel Gonorrheæ simile quiddam concomitari conijcies. Si deniq; per sudorem prodeat, Caduci morbi concurrentis quædam suspitio erit. Adhæc vbi frequens vomitus ægrum excruciauerit, signum erit illud, radicem, ac corpus morbi in Stomacho inhærere. Notandum præterea Luis Gallicæ reliquas species, quæ nunc cum Sciatica, nunc cum Arthritide, nunc alijs doloribus affligere solent, omnes ad hanc erraticarum pustularum classem referendas esse. Quod si Febres quoque concomitari contingat, eas

Mercurij Saturni vsus.

Essentia vini ex Chelidonia.

Notabilia quędam signa.

Caduci morbi signum.

vnà cum pustulis purgandas & auferendas esse memineris: nisi imperfectā curationem esse velis. Velut & ophtalmiæ, odonthalgię, othalgiæ, &c. nisi vnà (si adsint) cum pustulis abeant, futuræ recidiuæ minacia signa esse intelliguntur.

DE RESIDVIS PVSTVLARVM *speciebus curandis.*

CAPVT XI.

Pustularum curatio.

SI autem (quod sæpius accidere solet) post factam curationem iuxta præscriptos canones, aliquid adhuc superesse cernatur, vt verbi causa pustulæ aliquæ, si adhuc reliquæ sint, quarum extrema malitia euinci adhuc non potuisset, in hunc qui sequitur modum eas auferre tentabis. Recipe Olei Realgaris quantum sufficit, vngantur pustulæ singulis diebus ter quaterúe, & sine cicatrice, vel macula decident. Alia huius generis quoque sunt, vt Aquæ fortes, vnguenta, &c. quæ suo cuiusuis iudicio relinquo: hoc admonendum potius, si Cicatrices, maculæ, scissuræ, residuę fuerint, eas oleo Saturni vel Mercurij, semel atque iterum lotas vltro obliterari.

Cicatrices vt tollendæ.

Tumorum curatio.

Perinde quoque vt de Cicatricibus dictum est, Scyrrhos curare conabimur.

Vlcerum curatio.

Sin vlcera residua adhuc, iuxta vulgatam medendi rationem Emplastro de Gummis, vel de Cinnabari curationem absolues. Caue tamen putes vnctionibus, ligni Guaiaci vsu, vel alijs huius farinæ remedijs reliquias istas extirpandas esse, cum istis modis facta curatio vix diuturna esse possit.

D.THEO-

D. THEOPHRASTI PARACELSI, DE TVMORIBVS, Pustulis & Vlceribus morbi Gallici, Liber nonus.

TRACTANS

DE CVRATIONE CHYRVRGICALIVM *morborum Luis Gallicæ.*

CAPVT I.

QVAMVIS Physicalium ac Chyrurgicalium Luis Gallicæ morborum, non nulla sit differentia, tamen tota illa diuersitas in hac vnica re solummodo consistit, quòd Physicales ferè intra corpus consistant, (licet accidere posit, vt extra corpus quoque appareant, veluti in Ictericia & Hydropisi, nemo tamen huiusmodi morbos Chyrurgicales rectè dixerit.) Itaq; differentiam talem constituamus, quod Physicales morbi, vbi vbi consistant intra corpus, Chyrurgicales vero extra corpus in extima cutis superficie effectū suum exerant. Hinc patet horum quàm illorum aliam curandi methodum describendam esse. Etsi enim nullo habito internorum respectu, curationes fiant iuxta Chyrurgiam minorem, tamen in hac magna Chyrurgia, vnâ cum externo morbo, internum quoq; malum considerari necesse est. Nollem tamen quisq; putaret me hîc magnam Chyrurgiam insolenti nomine appellare velle aceruum aliquem ac copiam Receptarum: sed sic quiuis sibi persuadeat, me ea de causa hoc nomine vti, vt ostendam magnam tam externorum quàm internorum morborum, considerationem probato medico incumbere: nolo enim vt (quòd hactenus ab alijs factitatum est) morbi hi, ab illis separentur, sic, vt quis alterutrum eorum genus seorsum curandum existimet.

Physicales & Chyrurgicales morbi vt differunt.

Magna Chyrurgia quid sit.

CAPVT II.

VT autem ex Chyrurgiæ fontibus, ac principijs sermonem contexamus, & genuinam differentiam huiusmodi curationum constituere posimus, obseruandum initio est, duas dispositiones intrinsecus in nostris corporibus cōsistere, ex quibus omne genus morborum ad effectum suum perueniat, atque proinde legi imè duplicem curationem constitui. Altera enim dispositio in corpore intus cōsistit, itaq; illic inquiri vult, altera vero exterius permanet. Etsi vero quandoque in illa priore signa quædam cernantur, quæ

Dispositiones duæ omnes morbos creant.

innuere possent quandam Chyrurgicam curationem; tamen nil illa vos moueant: namq; quidquid ex illis extra corpus proruperit, iam lethale amplius non est. Sic vicissim illa altera, etsi quandoque intrinsecus aliquid lædere videatur, tamen iterum extra corpus solum labor, dolor & periculum consistunt. Exemplum vtriusq; adferamus. Hyposarca pustulosa, etsi exterius appareat, tamē radicem

Persicus ignis est morbus externus. interius habens intrinsecus periculum conciliat. Sic Ignis Persicus interius malum facere putatur, periculum tamen exterius solum adferre potest. Itaq; manifestum euadit, cum duplex sit morborum genus, externum & internum, duplicem quoque curādi rationem constituendam esse. Variæ insuper virtutes in vtroque morborum genere sunt magna quoq; sedulitate à Medico obseruandæ. Quan-

Symptomata quatenus fiāt. doque enim interiores varijs modis extrà erumpunt, nunc ad locustas vsque progredientes, hinc paralysis: nunc vsque ad poros, hinc pustulæ: denicq; ad gluten album, atq; tum Scyrrhi, ædemata ac vlcera fiunt. Non sic Chyrurgici morbi agunt: quippe qui ab intra extrorsum peruadentes non quiescunt, donec exteriorem cutis superficiem attigerint. Stat ergo sententia, quemadmodum mor-

Morborum quia duo genera ob id duę quoque curationes constituendæ. borum duo genera sunt, sic curationis duplicem rationem constituendam esse, nil tamen impedit, me Chyrurgum, de Physicis, quoq; sermonem texere.

CAPVT III.

PORrò autem quod curationem attinet, notandum initio est de Squamis Saphatis, Furfuribus, scabie, & pruritu, accuratam disquisitionem instituendam esse, vt causæ mali rationem rectè intelligāus: namq; ea incognita, curatio sperari nequit. Quod si ergo in simplicibus affectibus ea difficultas est, quantam diligentiam adhibendam putas, vbi compositi illi fuerint. Itaque si Lues Galli-

Vide supra caput v. libri vij. ca cum his complicata sit, considerandum erit quodnam in quouis affectu pellendo Arcanum sit, eo cognito, illud cum Mercurio Saturnino ad faciendam curationem commiscebimus, neque opus est porro multum laborare de cæteris, quæ affectum ipsum cōcomitari quandoq; solent, istis contentum esse pręstat. Accidit tamē

Cautela obseruanda. quandoque istos affectus, scabiem puta, pruritum, ac Saphatos lepræ quasdam soboles esse. proinde cauti sint medici in signis discernendis, ne forsan lepram stultè conentur curare, dum hunc simplicem affectum se oppugnare putant. Præter dictas rationes nil hîc opus est in istis affectionibus multa ad curationem inquirere. cum causæ ac origines ipsarum abundè in libro de vlceribus à nobis describantur. Proinde simpliciter vt dictum est, (per Mercurium Saturninum) vel sequenti formula curationem absoluamus, quæ recipit. Liquoris resinæ terræ, ℥ j. olei Mercurij, Saturnini ʒ j. fiat

mixtu-

mixtura, qua vngantur semel, atq; iterum furfures, Saphati, Squamæ, scabies, &c. & absolues curationem. Multa alia hoc genus remedia annotari possent, verùm ista propter suam excellentiam sufficiunt.

Oleum Mercurij Saturninum.

CAPVT IIII.

VLcerum quę calore, fœtore corrodēdo ac depascendo molestiam pariunt, cuiusmodi sunt Cancrosa, Sordida, Esthiomena, curatio in eo consistit, vt initio cognoscamus ex quo nam minerali illa originem duxerint: nullum etenim vlcus fit sine aliquo corpore (minerali) Hinc patet Chyrurgicos morbos quosuis ex aliquo Minerali originem ducere. Sic Cancer ex Colchotar: Tetigo praua ex ærugine, aliaq; vlcera ex alijs veluti in libro de vlceribus abunde demonstratum est, oriuntur, quę deinceps per Luxum in Luem gallicam transmutantur. Si itaq; huiusmodi transmutationem fieri cōtingat, manifestum tum est, curandi modum (haud secus ac de Physicalibus morbis annotatum fuit) compositum esse debere, hac tamen distinctione, vt quemadmodum illic Physicalia sic hoc loco Mineralia auferenda nobis esse intelligamus. Hoc itaque vlcerum genus etsi depascens sit, tamen remedia vlceribus esthiomenis destinata non recipit, ea nimirum de causa quod Luis Gallicæ complexus quidam adsit. itaq; curationem depascentis vlceris in curationem Luis Gallicæ transmutare oportet. Proinde cum Realgar subfuscum, basis sit curationis depascentium vlcerum ipsum (vt Luem Gallicam curare valeat) in Mercurium Martis transmutare necesse habebimus, sicq; eo vti: neq; vero de visceribus internis in eius vsu multum sollicitos esse conuenit, cum Chyrurgicum malum sit (id est externum), atq; sufficiat eo ipso loco quo illud consistit, Mineralis malignitatem contriuisse. Etenim ea est Mineralium natura, vt dum intra cutem ipsa consistunt, incorrupta penitus maneant: at vbi aperta ac erosa cutis fuerit, iam externum chaos cum interno iunctum affectus spacium circumscribunt. Proinde de symptomatis punctione sc: lateris alijsq; similibus ne sollicitus sis, cum ea per consensum saltem sint non primogenio affectu molesta. Nostri remedij formulam pro æsthiomenis pustulis iam annotemus, cuius breuitatem nè mireris, sufficit namque ad omnem corrodentem malignitatē compescendā. Recipe Liquoris Parthenionis ℥ vj. Spermiolæ ℥ ij. mixtæ imponātur loco pacienti per horas xij. quibus completis, per alias xij. horas Realgar subfuscū cum Mercurio Martis hęmatino superligabis, hancq; vicissitudinem vbi ad tertium diem iteraueris, iam tuto cum Emplastro Oppodeltoch ad claudendum vlcus curationemq; perficiendam accedes. Hęc methodus ad omne genus Pustularum depas-

Vlcus nullum fit sine aliquo Minerali.

Curationes compositæ quando necessariæ.

Realgar subfuscum.

Mala per consensum facta per se à medico nō spectantur.

Liquor Parthenionis.

centium ſufficit, itaq; cętera quod attinet amplius nil ſollicitus eris, cum huiuſmodi puſtulæ ab illis ſymptomatis, paralyſi, herpete &c. immunes ferè ſint.

CAPVT V.

Noli me tangere.

LVpus deinceps & ea affectio quam NOLI ME TANGERE vulgo dicunt, vtut difficile curationem ſubeant, tamẽ à perito medico Metallorũ fumo facile perſanantur. Verum cautio eſt nè Lues Gallica complicata ſit: ea ſiquidem cum in hiſce duabus paſsionibus, comites nullos habeat, paralyſin puta, herpetes, tumores & alia his ſimilia, difficulter cognoſcitur: itaq; accuratius inſpicienda. Conceſſo autem eo ac cognito quod complicata inuicem mala ſint cum ſpecifico Lupi ac Noli me tangere, remedio, Mercurium Martis cõiungemus, quod neutrum eorum ſeorſum, ad perficiendam ſanationem ſufficiat. Recipiemus itaq; Fumi metallorum ℨ j. Mercurij Martis hęmatini ℨ iij. Liquoris Bdellij ad pondus omnium, digerantur ac ſuperfuſa aqua Parthenionis ad ℥ iij. vſque, in puluillis deinceps adhibeantur, renouando ſingulis duodecim horis remedium, tertio denique die Oppodeltoch in lib: de Vlceribus deſcripta adhibebis, donec omnis curatio abſoluta perfectaq; ſit. Hic genuinus modus curandarum puſtularum Gallicarum, quarum corpus ex Lupo vel noli me tangere, originem duxit, tibi ſufficiat.

Fumus metallorum.

CAPVT VI.

Cambucca cũ Lue quomodo curanda.

SI pudendi Vlcus, ſeu Cambuca tibi offeratur, quæ per Luxum ad Luis Gallicæ malignitatem vſque exacerbata accreuerint, tum mixtam curandi rationem, mixtaq; remedia vſurpanda eſſe intelliges. itaque ad omnes genitalium partium affectus curandos, ſiue vlcera, tumores, paralyſes, puſtulæ, &c. coniungantur ſiue abſint, Mercurium Veneris vſurpabis. Commiſcebis autem oleo Vitrioli (non rub:) vigeſimam quintam partem, corporis Mercurij ex Venere confecti, atque in Aqua Parihenionis hauſtibus duodecim exhibebis. Ex huius vſu ipſummet Sperma Curatiuam quandam vim nãciſcitur, qua dein omnia vlcera, omnes tumores, omnesq; Herpetes partium ſpermaticarum abſolutè curare poteſt: interim tamen non infrugiferum fuerit, Oppodeltoch, vel vnguentum Mercurij hæmatini extrinſecus imponere, ac deinceps deſiccando vel calefaciendo amplius ſollicitum non eſſe. Etenim harum partium affectus calefieri vel ſiccari, nec volunt, nec deſyderant, imò ex ipſa mali radice erui debent.

Mercurius Veneris in omnibus genitalium partium morbis vtilis.

Spermatis vis curatiua vnde.

Buborum curatio.

Simile planè iudicium de Bubone eſt, quem ſi Herpetes, Paralyſes, tumores, &c. comitentur, omne id quidquid tandem fuerit

rit Buboni ceu radici, ac causæ acceptum feremus. Causa itaq; cognita, ad remedium quod ipsam tollere queat, inquirendum accedamus. Tale est Lapillus Vini, si cum Aquila ex Saturno commisceatur: neque est vt vnquam speres futuram curationem, si illis lapillis destituaris, vel illis præsentibus Aquila careas. Apparet ergo quàm stulto consilio, vnctionibus, fumigationibus, Ligni Guaiaci decocto, quidam ad hanc affectionem sanandam vtantur. Sed signorum rationem isti non curant, atque Bubonem à Cambucca non discernentes, nil mirum si in curando aberrent.

CAPVT VII.

NE autem forsan quis existimet, me vestra Remedia non intelligere, quemq; vestrum hæmorrhoides, quæ Mensium instar certis periodis fluunt, consyderare iubeo: hæ namq; non secus ac Menses suppresi vel inordinati, quandoque in Luem Gallicam transmutatæ, Herpetas, Tumores, Vlcera, Pustulas ac Paralyses producere conspectę fuerunt: in quibus curandis, quales vos præstiteritis ipsi intelligitis, cum simplicium hæmorrhoidarum remedium nesciatis, quomodo ipsas complicatas vos curare posse, quis sibi polliceatur? Itaq; rem apertius declarandam suscipiamus. In hæmorrhoidibus, Spodium specificum remedium est: in ijsdem cum Lue complicatis, Mercurius Lunæ, vsurpandus. Hoc si vos iam pridem intellexissetis, melius sanè vestræ existimationi consultum fuisset. Namq; cum nesciretis, ab Hęmorrhoidibus hoc pustularum genus originem ducere, Axungia porcina, Staphisagria, Euphorbio, ac Mercurio in vnctionibus adhibitis curationem absoluere attẽtastis, nõ animaduertẽtes sine Spodij vsu conatus omnes irritos esse. Similes errores in Condylomatis, Rhagadijs vuluę atque alijs hoc genus malis curandis, à vobis cõmissi sunt. Si Condyloma curare potes, adijce Mercurium Lunæ, & Luem isthinc natam curabis, sed malè metuo, ne & hoc destituaris, & illud non possis, sed ad rem ipsam. Recipe Spodij ℥ iij. Mercurij Lunæ ℥. ß. mixta inuicem, in vino potui exhibeantur, omnem hæmorrhoidũ inordinationem penitus penitusq; tollunt: si deinceps pustulæ supererunt, ex præscripto canonum præcedentis libri eas persanare attentabimus, similiterq; cum vlceribus agendum. De Paralysi denique nil sollicitos esse necesse est, cùm vltrò abeat simulac in suam ordinationem hæmorrhoides reductæ fuerint. De Condylomatis autem etsi similis ratio esse posit, tamen aliter rem se habere constat, vbi iam illa exulcerata ac excauata fuerint. Itaq; tum eodem ipso remedio vteris quidem, at diuturnius: nam eo ipso tres hæ affectiones Rhagadiæ, Condylomata ac Hæmorrhoides, absolutè curantur, curatione quidem Chyrurgica, etiamsi videatur Physi-

calis

Hæmorrhoides fluunt quibusdam periodicè.

Spodij vis specifica in hæmorrhoidibus.

Mercurius Lunæ ad Condylomata vtilis.

Vno remedio tres similes affectus curantur.

calis esse. Proinde longe abeant vestra decocta, vnguenta, suffumigia, & alia hoc genus puerilia nugamenta. Spodium, Spodium inquam, hoc est, quod omnia vestra superat remedia.

CAPVT VIII.

IN Morphea & Rosacea gutta percurandis, quamuis exterior illa forma multo maiorem indicationem præbeat, quàm internũ corpus, nil tamen extrinsecus imponendum esse scias: siquidem ea est mineralium illorum ex quibus ista duo mala nascuntur, malignitas ac virulentia, vt extrinsecus adhibitis remedijs impossibile sit illam compesci. Quod si paralysis in fronte, nucha, ac omoplatis maximè affligere videatur, omnia sub vnam curandi rationem reduces. Sciendum tamen, si Paralysis in Gutta rosacea, ac Morphea curetur, manentibus ipsis secundarijs affectibus, multò peius esse, quàm si ipsa adhuc præsens foret. Itaq; in curatione spectandum, vt ea perfecta sit, nullamq; post se relinquat sobolem, quod duplici potissimùm ratione cauebimus. Primo, si Realgare Alcalizato nucham aperiamus, & attrahere non desinamus, donec nec color, nec humor supersint amplius. Altera ratio est, vt Mercurius Iouis cum Liquore Lilij Conuallij (qui singulare ac specificum in hoc affectu remedium existit) adhibeantur. Vsus autem ac componendi ratio huiusmodi est.

Paralysin videtur hic appellare defluxionem.

Vt curatio perfecta euadat.

Recipe Liliorum Conualliorum lib: ß. Mercurij hæmatini prædicti ℥j. digerantur ad Solem, ac per Alembicum destillentur, huius destillati ℈j. diebus singulis exhibe, donec nulla morbi vestigia supersint amplius. Hæc remedia cum cura Cancri magnam cognationem habere videntur. Si nimirum Realgar Alcalizatum per triduum carcinomati imponatur, ipsum deinceps cum destillato præcedenti lauetur per viij. dies, tandemq; cum Emplastro de Zinnabari percuretur. Huiusmodi curandi ratio Fistulis quoq; quæ ex Lue Gallica originem duxerunt, non inutiliter adhibetur. Quamuis consultius videatur, perinde vt in Morphea, ac Gutta Rosacea potu quàm lotione vti: etenim præstat in omnibus hisce affectionibus intrinsecis quàm extrinsecus adhibitis remedijs vti.

Curandi ratio.

Fistularum curatio.

CAPVT IX.

NON est vt Receptarum seu descriptionum nostrarum breuitatem miremini: etenim hoc sanctè affirmare possum, pluriũ compositione vires specificarum medicinarum obliterari potius, quàm ad actum melius produci, proinde vestrarum compositionum canones non immeritò reijcio, cùm eos fructu carere constet. Adhæc morbos hosce intrinsecus cum eorum radicibus præscindi, quàm exterius exacerbari præstat. Elephantiasin exempli causa nobis

Compositiones multę specificam vim obtundunt.

nobis proponamus quantus quæso morbus hic est vbi in Luem hanc degenerauerit? an externis remedijs ipsum sanari posse quis credat? sanè ne dolores quidem aliaq; symptomata, nedum morbum ipsum istiusmodi remedijs quis curauerit. Elephantiasis certè & Lepra consimilem curandi rationem obtinent, per Mercurium nimirum Solis, si ille in primam materiam redactus absq; omni adiectione adhibeatur. Etenim in Elephantiasi ac Lepra summum specificum in pustulis inde natis, primarium Arcanum existit, si ipsum in suum Mercuriũ reducatur. Itaq; ipsum in solidam seu consistentem reducemus materiam, atq; singulis diebus scrupuli dimidij instar exhibebimus, veruntamen non ignorãdum curationem quandoq; vltra anni spacium protrahi, causante idipsum malignitate morbi, quam breuiori temporis interuallo euincere impossibile est. Proinde quoq; abstinendum ab alijs remedijs, vnguentis puta, emplastris alijsq; quę extrinsecus adhiberi solent, quod ea frustra adhibeantur, & non nisi vsu Mercurij Solis hæc duo mala curari velint vel possint. Reliqua quæ ad hunc locum pertinere possunt, in libro de vlceribus descripta inuenies.

Elephas & Lepra similiter curantur.

Mercurius Solis.

CPAVT X.

ALopeciæ, Mali mortui, Cossarum, variolarum ac cæterarum hoc genus affectionũ curationes, quamuis quantum ad morbi causam attinet (quę Mineralis est) Chyrurgicam curandi rationem (id est quæ extrinsecus adhibitis remedijs perficitur) postulare videantur, tamen facilius intra assumptis medicamentis, curationem admittere videntur: non secus ac vulnerarijs potionibus fœliciter vulnera curari animaduertimus. Proinde si malum mortuum vel alia similis cutanea affectio, Serpigo, Cicatrix, Pannus, Tuber, Esserę, Formicę &c. cum Lue Gallica complicari videbuntur, de duplici curandi ratione, vna extrinseca, alia intrinseca cogitandum erit. Interior eo fine adhibenda vt Minerale peccans alteretur, qua alteratione facta, vltrò Squammæ ac Escharæ decident. Notandũ interim quoq; ex iam cõmemoratis affectionib. nullã penitus esse, quæ non aliquã cũ Lepra obtineat cognationẽ: proinde sine Mercurio solis desperata quoq; erit ipsarũ curatio. Atqui quãuis quãdoq; ex vnctiõibus, Cossi, pustulę, Serpigo, Cicatrices, &c. decidere videantur, tamẽ diuturnã sanitatẽ sibi polliceri nemo potest, cũ interius adhuc immundũ sit corpus. etenim fere isthęc mala grauius intra cutẽ quàm extra affligunt. Itaq; velut diximus, isthæc mala perinde vt Lepra & Elephas curari debẽt, accedẽte quoq; balnei vaporarij cũ Galeolis præparati, quod singulis diebus bis manè scilicet ac vesperi adhibere licebit, donec pustulæ omnes euanescãt. Quod si vlcuscula caua fiant, quod in Alopecia & malo mortuo

Cautio.

Cutanei morbi interius magis quàm extra affligunt.

fre

frequenter accidit post vsum prædictorum non inutiliter pro incarnandis ac claudendis illis Emplastrum de gummis imponemus. Externam quidem curationem ad sensum ac decorem sufficere nõ inficior, verum ad carnem mundandam ea inefficax est, itaq; necessarius est, velut antea quoq; admonui, Mercurij Solis vsus: ipso namq; adhibito adeo clarificatur ac nobilitatur corpus, vt nullum amplius in eo comparere queat. Non raro quoque accidit ex vsu Guaiaci, vnguentorum ac suffumigiorum palliatas huiusmodi affectionum curationes præstari. Verum morbi Paroxismum, cuius ego ablationem multò quàm illam palliationem maioris facio, non attingunt isthæc medicamina. Deniq; notandũ Vndimiæ, Chondylomatum, Attrici, Moræq; vnam eandemq; cum superioribus curationem esse, nimirum vt isthæc mala intrinsecus poto, exterius vero inuncto Mercurio Solis persanentur.

CAPVT XI.

SEphyrica dein ac Sclirotica & quæcunque est huius generis Gallica Lues, in hunc modum omnium optimè sanabitur, nimirum, vt initio locus affectus per Realgar Alcalizatum expurgetur ac mundificetur, dein Mercurius Martis Hematinus adligetur quatuor vicibus, denique curatio ceu in vulgaribus vlceribus absoluatur. Est namq; ad omnes Varices, Verrucas, Glandulas, Polypos, Botios, hisq; similes affectiones catholicum remedium Realgar illud Alcalizatum: hoc namq; medicamento omnes defluxiones (etiam pustulosæ) Minerales diuertuntur vel exsiccantur. Hîc vero magna accurataq; sedulitate in discernendis ac disponendis remedijs opus est: nam velut Natha ad Bothor, sic Nacta ad Exituras se habet, sic quoque Chiadus ad Nactam refertur, omnium interim vna eademq; curationis methodo existente, quæ solo processu, solaq; administrandi ratione differat. Atqui hæc in administrando industria difficulter calamo exprimitur, verum forsan opus non est, cum ex coruo cygnum facere impoßibile sit, vicißim si quis cygnus fiet, quid verbis opus est?

Sephirica vlcera vt curanda.

Realgar Alkalisatum.

CAPVT XII.

ACcidit quandoquè pustulas diuturnis doloribus excruciatas, vel multis defluxionibus infestatas virtute Mineralium fluxionum exacerbari succendi, atque in ignem Persicum transmutari. Quòd si fiat omni præscripta curandi per Mercurium (aliaq; specialia) ratione relicta ad solam atque vnicam Curandi ignem Persicum rationem te conferes: est namq; ignis Persici ea vis, vt Luis Gallicæ fluxiones, pustulas, & quidquid huiusmodi malorum est, penitus extirpare queat. Singulare hoc huic affectioni est, etiamsi

idem.

idem videatur accidere in Lepra, verum longe aliter Lepra ſe habet: ea enim exaltata ſeipſa longè deterior euadit, quod in hoc caſu non euenire ſolet: ſiquidem Ignis Perſicus vnum eundemq́ malignitatis gradum perpetuo obtinere cernitur. Curatio tota in hoc conſiſtit, vt ignis reſtinguatur, dein cataplaſmate impoſito, emortuum à ſana carne ſeparetur, quod ſi Arteriarum ac Ligamentorũ conſtitutio nouæ carnis generandæ ſpem faciant, Sarcoticis id facile efficies. Sin ſpes nulla ſuperſit, omne illud quidquid incendio defœdatum fuerit, penitus auferri præſtabit. Cætera quæ ad horum abſolutam curationem pertinent, in noſtro de curandis vlceribus opere abundè demonſtrata reperies. Arteriæ & ligamenta vt ſpectanda.

D. ƎHÆ.ORHR·ÆSƎI. RARACEESI DE TVMORIBVS, pustulis, ac vlceribus morbi Gallici, Liber decimus.

CONTINENS

EXPERIMENTA QVÆDAM EXTRA præſcriptos Cănones obſeruatu digniſſ:

DECIMO ac poſtremo huius operis libro, amice lector, Methodicam capitum diſtinctionem nullam inſtituimus, ſimplici experimentorum commemoratione contenti. Namq́ experimentorum natura ea eſt, vt Theoricos canones ferè tranſgrediantur, ac quaſi extra artis limites conſtituta videantur. Monitum proinde lectorem volumus, ne in horum cauſis inquirendis dogmaticas rationes ſpeculetur, ſed irrefragabili experimentorum natura contentus ſit. Experimenta ſiquidem non ſecus, ac arma ſe habere cernuntur: veluti enim in horum genere haſtilia ad punctiones, enſes ac gladij ad vulnera cæſim inferenda apta ſolummodo ſunt, Sic experimentum quoduis ad vnam aliquam actionem efficiendam deſtinatum eſſe intelligimus: atque velut claua ad punctionem, haſta ad vulnus faciendum inepta eſt, ſic experimenta inutilia videntur, ſi extra ſuos limites educantur. Summa itaq́ artis in eo conſiſtet, vt cuiuſuis Experimenti genuina virtus cognoſcatur. Experimentorum natura. Simile.

Experimentorum ſane vſus peritum ac exercitatum hominem requirit, atque Experimentum vt in manu periti medicina Dei

Experimenta manus Dei.

Morbi natura cur cognoscenda.

manus est, sic in rudi venenum præsentissimum esse solet. stante proinde eo quòd experimenta correctionibus, ac separationibus non indigeant, manifestum euadit, morbi quoque naturam absolutè cognitam Medico esse debere, quo intelligat, quo remedij genere morbus pellendus fiet, non secus ac statuarios necesse est variarum rerum materiei, instrumentorum, &c. cognitione instructũ esse, antequàm ad opus faciendum accedat. Non inficias, eo sæpius me experimentis contradixisse: proinde si quis contradictionis me

I. arguere vellet, is sciat me ad Experimentorum conuitiationem magno ipsorum abusu permotum esse: vidimus namq; qui Ferrariæ, ac Lutetiæ Doctores creati sunt, cùm duo, tria, vel quatuor saltem

II. experimenta tenerent. Adhęc dum experimentis suis singuli Diuinas virtutes tribuunt, nil amplius sibi discendum putant, sicq; magno ægrorum incommodo passim in miseros patientes grassan-

III. tur. Tertia denique causa est, quòd ij qui experimenta callent, etsi ijs non vbiq; cum successu vtantur, non tamen ab eorum vsu desistunt, non intelligentes sola Experimenta ad absolutas curationes non sufficere. Hosce abusus si quis perpendat, quomodo non meritò eos qui experimenta iactitant, reprehendendos ac cohercendos putet? Itaq; fateri cogor, me huius farinę experimentatoribus magnas peccandi occasiones præbere, veruntamen propter vnius vel aliquorum noxam, reliquos tam vtilibus inuentis priuari nolo, cũ sperem fore vt infelix istud lolium aliquando ex tritico excribretur. præterea in non dubiam spem erigor, non sine fructu plerosq; hæc nostra scripta lecturos ac vsurpaturos.

Experimentorum præterea hoc quasi singulare est, quòd subtiliter præparari non desiderent, non Spagyricas rationes, nõ quinti cœli artificia hîc requiruntur, (ipsamet enim ceu alimentum perfectè coctum absoluta sunt) non exquisita ratio, non matura ætas, non linguarum, Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ, &c. cognitio, non multa lectio, sola sola Praxis sufficere potest: lectio etenim ad Medicum faciendum mediocrè vel nullum adiumentum adferrè potest.

Paracelsus viua voce docuit.

Sed quòd sæpe hactenus mihi accidit, hoc & nunc mihi euenturum metuo, olim multos per Germaniam ac exteras nationes, ex omnium conditionum hominibus, medicos docendo ac profitendo effeci, quorum non pauci degenerarunt, nunc etiam in Praxi idem eueniet, si quispiam non vsum, sed solam lectionem adhibere velit: itaq; obseruari volo, multum in coniunctionis Remedij & Morbi exercitatione situm esse, proinde & nostra scripta exercitatis, solummodo medicis dicata esse volumus. Hoc interim pronunciare non verebor, omnes quicunque ex meis scriptis aliquem fructum se consequuturos sperant, ante multorum annorum exercita-

tionem nil admodum profecturos, vtut multi futuri ſint, qui antequàm ego dicere deſinam, perfectã praxin ſibi ſint polliciturí. Atque hic non poſſum non trium meorum diſcipulorum magno animi cum dolore reminiſci, qui cum deſperata cognitione, ac perfectione artis medicæ (quàm ex libris Galeni, Hippocratis, Raſis, Sauanarolæ, Auicennæ, Azararij, &c. nunquam ſe adeptuſos viſdebant) meæ ſe fidei commiſiſſent, pauca experimenta à me edocti, ea dein ſubitò ſine iudicio magno ægrorum diſcrimine paſsim languentibus exhibuerunt.

Paracelſi diſcipuli perſidi.

Quòd ſi iſti de quibus ego tam bene ſperabam, ſic meam fidem fefellerunt, quid quæſo de reliquis monachis Iudæis, apoſtatis, qui & ipſi illotis, quod aiunt, manibus in Medicum agrum irrumpent, mihi pollicear? verum an culpa mea hoc accidit? an ego pectora hominum inſpicere poſſum? ſerui æquè ac diſcipuli nequã fuerunt, adeo vt de profectu ac fide omnium quis deſperare poſſet: atqui interim boni noſtris vigilijs defraudandi fuerant? minime. Itaq; medicos hoc mihi vitio vertere nollem, quòd candidè aliorũ fucos detego, interim tamen non cuiuis quæ experientia didici impertiar: etenim auaritiam ac inuidiam noſtris laboribus fouere animus non eſt. Liberalibus non auaris ſcribere, mitibus nõ ſuperbis inſeruire placet, & vellem ſanè vulgus quoque Medicinam intelligere, quo Thraſonum iſtorum arrogantia aliquantiſper imminueretur, vel penitus euaneſceret: dum enim lucri cauſa medicina addiſcetur, nunquã fucis ac næuis illa carebit, atque ſanè magnum argumentum eſt, medicinam lucri cauſa cõſtitutam eſſe, cùm omnes qui eam exercent priuati commodi ſint ſolummodo ſtudioſi. Proinde paruam mihi polliceor de vobis gratiam: ſcio enim duo ſectarum genera ex meis ſcriptis enaſcitura eſſe: alterum nequitijs refertiſsimum, nec Dijs, nec hominibus pro acceptis beneficijs gratum: alterum vero ſi ex noſtris ſcriptis profecerit, præ gaudio referendę gratiæ officium intermittent. Verum omnibus notum eſt, quò maiora beneficia ſunt, eò ingratitudinem maiorem eſſe, & fere inter omnes actiones medicina maximam ingratitudinem experitur, atqui ingratitudo forſan ceu vulgatum vitium tolerari poterat, ſi non ea calumnijs quoque oneraretur. Quomodo quæſo non me laborum pœniteat, ſi mente recolo tres iſtos nequam ſeruos, qui victu, amictu, alimonia, à me ſuſtentati, meis practicis experimentis adornati, ſubitò ceu noui quidam Galeni, conuitijs me inceſſere cœperunt; cùm ex me, præceptore ſuo candidiſs: ne minimum quidem verbum conuitiatorium didiciſſent. Iſtos ne homunciones ad tantam peruicaciam euadere fas eſt? ipſos ne Galeni maledicentiam imitari decet? Vtinam omnes qui ex ſcriptis meis Praxim facere, vel defectus ſuos reſarcire volunt, non ante tempus de-

Medicina lucri cauſa primum reperta.

bitum nimium ſibi pollicerentur, hoc eſt, ne ante multam comparatam ſibi experientiam opus medicum aggrederentur. quid enim conferre ars ſine vſu ac exercitatione poſsit? adhæc neceſſarium omnino eſt quotidiana exercitatione ſemel comparatam experientiam confirmare. Verum ſat ſcio lucri proprij, non publici commodi cauſa, meam medicinam, meaꝗ experimenta pleroſꝗ vſurpaturos, vtinam illi finem conſiderarent, quo non de iſtis ſolum, verum & multo minoribus rationem reddere oportebit. Antiquitus medica ars penes eruditos, cordatos ac prudẽtes viros erat, atqui quod in riuulis accidit, vt procul à fonte quàm in ipſa ſcaturigine turbidiores ſunt, hoc & noſtra in arte euenit. Omnes paſsim nequitioſiſsimi homines, Monachi & Iudæi Medicam artem impunè exercent, & artem iam non ex fine, ſed ex ſuperbia, faſtu, ac librorum oſtentatione homines æſtimant. Itaꝗ omnes ac ſingulos monitos ac rogatos volo, vt pro ſuo modulo, nõ pro vulgata ſuperbia ſuam peritiam metiantur: interim vero ad cognoſcendos ac excolendos Medicinæ fontes omnem ſuam operam ſtrenuè conferant.

Ars antiquitus à bonis tractata.

De Experimẽtis Thermarum.

Thermarum vires vnde.

Inter cætera Experimenta Thermæ principem ferè locum occupant, non in Chyrurgicis ſolum, imò & in Phyſicalibus quoque morbis, vt in vlceribus, Febribus, ac ſimilibus. Vis autem illa illis ineſt, non quòd illæ per Mineralia transfluant, verum potius quòd ipſęmet Mineræ ſunt: etenim perinde ac Plumbum, Ferrum, Cuprum, &c. generantur, ſic & Thermæ ceu ſingularia quædam Mineralia naſcuntur, quarum facultas proximè accedere ſolet, ad Vitrioli & Aluminis naturam. Hinc euenit (quoniam mineralis naturæ ſunt Thermæ) vt in harum defectu arte tales conficerentur, verum ars naturam imitari vel aſſequi nequit, accedere tamen aliquo modo ad naturæ illam perfectionem conatur. Itaque vbi ad expellendam ſcabiem, ac Pruritum cum Gallica Lue complicatam Thermæ deerunt, Recipiemus Aluminis lib: x. Vitrioli lib: j. Tartari calcinati lib: ß. Salis fuſi lib: iij. omnia in Cacabum aquæ feruẽtis, in qua Lupulus incabuerit, conijciantur, ac digerantur. Pòſt ægrum Lue Gallica infectum in iſta aqua balneabis, ſed memento in puſtuloſa Herpetica ac Phlyctenica ſaltem Lue remediũ hoc efficax eſſe. Quod ſi nimis inueteratum malum eſt, in quarta parte Vitrioli reſtingues Mercurium candentem quatuor vicibus: hac nam ratione etiam pruriginoſam Luem curatam eſſe vidimus. veruntamen ſciendum, niſi ex Cicatricoſa ſpecie, Lues iſta ſit, curationem perfectam numquam fieri. Ego cùm aliquando Medicinam faciens, circumferre tantam molem commode non poſſem, materiam hanc in coagulatam huiuſmodi maſſam reduxi, hoc modo.

Mercurij reſtinĝdi vſus.

Reci-

Recipe Aluminis calcinati, Plumosi ana ℥ j. Tartari calcin: Vitrioli colchotarini ana ℥ iiij. Aluminis, Rochæ, Salis Nitri, Vitrioli crudi ana lib. j. Casei præparati in viscum ad pondus omnium; mixta inuicem redigantur in pulticulam, quæ in corneam duritiem in aëre induretur, vsus tempore in calidam inijciatur, & vis illa ex cornu in aquã transmeabit. Fuêre non pauci, qui istam artem à me edocti, dein turpiter eam falsis pollicitationibus prostituere non sunt veriti, cûm eam ad Lepram etiam (inutili tamen conatu) vsurpare auderent. Quidam quoq; sacrilegi homines, vt diuinam existimationem huic remedio conciliarent, fontibus quos deinde sacros dixêre, ea iniecerunt, illa dein aqua pro Thermis vsi.

[Sales herbarum.] Quilibet dein Sal ex Parthenio, Serpentina, ac Prionia confectus, ac in hanc aquam coniectus, scabiem ac pruritum ex lue gallica natas curat, sed huiusmodi herbæ plures inueniuntur, eandem vim participantes. [Succus vrticæ & culiculæ.] Præterea quiuis succus ex Vrtica ac Culicula expressus cum modico salis fusi pedum manantia vlcera, lauamenti instar adhibitus curare valet. hoc remedij genus cùm quidam ex me didicissent, illud ad omne morborum genus stulte & inutiliter adhibere ausi fuerunt. [Phlegma Nitri.] Omne etiam Phlegma ex Nitro destillatũ si cũ aqua Thermali cõmisceatur, vltra Mercurij virtutes longè antecellit in curandis Hydropicis, Luis Gallicæ vlceribus. [Oleum Tartari.] Idem & oleum Tartari rectificatum præstare solet. Phlegma vero vitrioli idẽ in herpetibus, Phlyctenis, pustulis &c. Gallicis valere experti sumus, sed illud Oleum Vitrioli multis interuallis superat in quocunq; vlcerum genere persanando. Tartari deinceps aqua pota ab intra Ictericam luem, ac eam quæ ex Menstruis originem duxit curat: quin & Lepræ principia ab eadẽ insigniter opprimi experientia cognitum est. Huius generis experimenta innumera adhuc supersunt, partim quia omnibus nota, partim quia ob veneni suspitionem periculum minantur, omittenda. Huius generis sunt Aquæ Fortis, Regales, Corrosiuæ &c. atq; eæ quæ ex Realgare & cæteris sublimatis extrahuntur. Quæ ipsa etsi insignes virtutes obtinent, tamen quia à nonnullis meorum discipulorum turpi abusu infamata sunt, præstat silentio præterire: hoc interim monens, non cogendas experimentorum virtutes ac facultates esse, verum frustra Experimentatores monentur, qui sine iudicio omnia audent.

[De experimentis vnguentorum] Sunt deinceps vnguenta quædam experimentorum nomine merito afficienda, à quibus vlcera Gallica (vbi ea fluere ac humorem fundere desierunt) feliciter curata esse meminimus. tale est hoc quod sequitur. Recipe Litargyrij, Minij ana ℥ ß. Olei Mirtillorum ℥ iij. Aloepatici ℥ j ß. Florum aëris præparati ʒ iij. Terebinthinæ ℥ ij. mixta coquantur ad consistentiam vnguenti. Huiusmodi descriptiones variæ sunt, in quibus tamen Aloepaticæ ac

Flori æris iure meritiſsimo omnis virtus tribuitur, cùm ſine incõmodo reliqua duo omitti poſſe animaduerſum ſit. Sic viciſsim vnguentorum quorundam deſcriptiones quę reperiuntur, in quibus Baſium loco ſunt, Mummia, Thus, Myrrha, &c. in his ergo reliqua quę medicamenti ſolummodo molem adaugere videntur, quoq; non inutiliter quandoq; omittuntur. Huiuſmodi nos deſcriptionem (vt nulla in re vobis deeſſe videremur) ſubiunximus ad omne genus inueteratorum vlcerum Gallicorum vtilem, quæ Recipit, Olei de Mummia ℥ iij. & ʒ j. Floris æris ʒ ſs. Maſtiches, Mirrhæ, Thuris, Mummiæ ana ʒ ij & ſs. Aloepatici quantum ſufficit Terebinthinæ lotæ ʒ iij. & ſs. fiat decoctio ad conſiſtentiam vnguenti.

Sunt deinde vnguentorum quædam deſcriptiones, in quibus Baſis eſt Argentum viuum, hæc ad ſcabiem ac pruritum, aliaq; cutanea vitia vulgus adhibet. veruntamen ſciendum Mercurium virtute ſalis Nitri in oleitatem quandã prius reducendum eſſe: hoc namq; modo præparatus quibuſcunq; tandem vnguentis commiſceatur, ad omnia cutis vitia (vna Elephantiaſi excepta) per ſananda ſufficiens eſt: vtendi ratio eſt vt inueteratorum vlcerum labra vnguento perliniantur: ſanantur namq; ſubito, atque quò plus de lue gallica participant, eò velotius ſanationẽ recipiunt.

Præcipitatus Mercurius eſt remedium inueteratum.

Conficiuntur adhæc vnguenta quædam ex præcipitato, cuius inuentionem plurimi iactitant, atq; ſibi aſcribunt, cùm tamen omnes ex veterum Artiſtarum ac Spagyrorum ſcriptis eum ſint ſuffurati, à quo mendacij vitio nec Vigo immunis fuit. Præcipitatus certe Mercurius vetus remedium eſt, ſed Medicorum perfidia multo tempore delituit. ſciendum proinde omnia vlcera cauernoſa (corrodentibus & ambulantibus exceptis) eius vſu perfectè ſanari: verum oleum Argenti viui in Chyrurgicis curationibus extrinſecus multo maiore cum fructu vſurpari experientia docuit.

Vnguenta vero ex Mercurio coagulato confecta, Argenti viui maximam virtutem in coagulatione amiſiſſe videntur.

Vulneraria vnguenta.

Fiunt etiam vnguenta ex herbis quibuſdam, quarum potiſsimæ ſunt Serpentina picta & Serpentina maculata: hæc enim ingredientia omnia vlcera corrodentia & vaga, imo & ipſam Phagædenam curare valẽt. Idem, ſed paulò minus efficaciter pręſtare videntur Chelidonia, Ciclamen, Cõnſolida pontica, Ariſtolochia acuta: harum itaq; herbarũ quæ maxima ſuppeditant experimentà accuratam obſeruationem Medicus habere debebit. Nos vnicam hîc annotare formulã voluimus. vt, Recipe Serpentinæ vtriusq; ana numero vij. Ariſtolochiæ acutæ, Conſolidæ ponticæ ana lib. ſs. contundantur, ac cum lib. j ſs. Terebinthinæ lotæ ac ℥ iiij. olei ouorum, fiat mixtura ad modum vnguenti. tanta huius remedij vis

drij vis ac efficacia eſt, vt ſi qua cutanea affectio eſt, quæ ab eo non perſanetur, fere deſperata illa ſit.

De oleorum Experimentis.

Sunt dein & olea aliquot, quę & ipſa experimentorum inſtar ſe habent; qualia ſunt quę ex Mummia, Vitellis, Maſtiche ac Lateribus conficiuntur, ſed ad abſolutas curationes ſola ſufficere non poſſunt, non contemnenda tamen vbi curatio promouenda, dolores mitigandi, vel aliud aliquid huiuſmodi efficiendum erit. Sic & olea ex Metallis confecta mirificam vim obtinent, alia alijs maiorem quidem, maxima tamen auro vis ineſt.

Oleum Auri.

Petrolium cum Serpentina præparatum magnũ certe remedium eſt. Sic axungia humana cum Mummia commixta itidem ad leniendos dolores vtiliſsima cenſetur. Huius generis innumeræ aliæ circumferuntur deſcriptiones, quas omnes enumerare nil opus eſt, itaq; Medici magnas compoſitiones ex iam dictis baſibus conficere contenti ſint.

Mellis vſus.

Similiter in melle vis mirifica ineſt, ſi ipſum cum Aloe epatica vlceribus quæ madida non ſunt, vel quæ in partibus oſſeis ſeu carnis expertibus (vt verbi gratia in Raſceta) cõſiſtũt, adhibeatur.

Reſinæ vſus in Syronibus.

Sed de Reſina ratio alia eſt ea: namq; etſi in Syronibus prodeſſe conſpiciatur, tamen ad abſolutam perfectamq; curationem faciendam nõ ſufficit, niſi ex ſupra ennarratis ſimplicibus aliquod illi adijciatur. Huiuſmodi mea vnguenta cùm alij non pauci æmularentur, eaq; ad varias affectiones vſurparent, dum ipſorum materiam non intelligunt, inutiliter adhibuerunt quidem ex colore Cinnabarim, alij ex odore oleũ Laurinũ, nonnulli ſuffumigando Mirrham, alij deniq; calidæ ac auri experimentis Mercurium eſſe ſuſpicabantur ac conijciebant, quaſi vero tam rudis ego ſim, vt Mercurium abſcondere ſeu celare neſciam. Fuerunt qui ſub meo nomine nouas compoſitiones confingerent, cum ne minimum quidem ſimplex intelligerent, verum quo ſucceſſu ij teſtari poterunt, qui ipſorum ſe curę cõmiſerunt, hi ſi iam noſtra ſcripta perlegerint, ipſimet ſuam admirabuntur inſcitiam ac ruditatem.

De Experimentis Emplaſtrorum.

Ex natura Ceræ ac Therebinthinæ emplaſtra primitus extitiſſe manifeſtum omnibus eſt, quæ deinde acceſsione ac commixtione variorum ſimplicium, ad varia vlcerum ac affectionum genera adhiberi cœperunt. Cera quidem ad omnes in vniuerſum cõtinui ſolutiones perſanandas, catholicum quoddam remediũ exiſtit, verum non ſic Therebinthina: ipſa enim ſolis humidis vlceribus conuenire conſpicitur, itaq; quidam, iſtis vſi ſunt, commixto Colcothar, ad Phagedenas, alij adiecto Lytargiro ad pedum manantia vlcera, ſicq; varij varijs ſimplicibus variè luſerunt. Poſt hęc incarnatiuis commixtis, tam diu vſi fuerunt, donec cuiuſuis vlceris naturam abſolutè perſpicerent. Hinc dein error ille originem du-

Ceræ vſus ſingularis.

Colcothar.

xit, vt qui in Scrophulis eam v̀surparent, eandem in Cancro ac Fistulis sibi vsurpandam putarent, sicq́ in multis alijs, quæ in Lue Gallica vsuuenire solent, insolenter peccatum fuit. Veluti ergo Lues Gallica ab alijs morbis distinguitur, sic & remedia abinuicem discernenda erunt. Notandum tamen, quod si vlcera in Fistulas abeant, ea remedijs ad Fistulas pertinentibus curari posse, tum scilicet, vbi Lues Gallica vires suas aliquomodo amiserit: etenim tum Lues morbus amplius esse non videtur. Sin affectus recrudescat, ac noua Lues appareat esse, tum infinita sunt, quæ supra descripsimus remedia, à quibus perfectè sanari morbum difficile non sit, idq́ mirum esse non debet, cùm Lues tantas vires non habeat, vt remedio vel lenissimo resistere queat: itaq́ ad euincendum malum sufficiant, Emplastrum de Minio, Emplastrũ de flore æris & Oppodeltoch nostrum: sin altiores forsan radices egisset malum, difficilior curatio erit, nisi rēmedium aliquod contra lepram faciens, vnà cum cæteris commixtum adhibeatur.

Vlcera si in Fistulas abeant quomodo sint curanda.

Quapropter Medicos omnes & singulos monitos volo, vt hoc genus receptas, ac experimenta nulla alia ratione, quàm quæ dicta à nobis est vsurpent: scilicet vt prius de morbi natura certi, ea quæ diximus imitentur, ne quod tonsoribus ac balneatoribus quibusdam accidit, qui ea quæ à nobis didicerant remedia, sine discrimine omnibus ex æquo exhibebant, plus damni quàm commodi miseris languentibus adferant. Sed frustra insolentes isti homines, quibus iudicium ac conscientiam, auaritia & inuidia eripuerunt, admonentur, & opus fere de artifice suo abunde testatur.

Non defuerunt quoque, qui nostras descriptiones emendare ausi fuerunt, tamq́ eruditione multò quàm ego superiores, persuadentes sibi, eò quòd Historiarum ac Græcorum codicum lectione ornati essent, nec medicamenta sibi resistere posse, sed in ipsorum gratiam nullum nōn mali genus curatura. Similiter & Pharmacopæi, ad quos nostræ descriptiones quandoque pertinuerunt, insolenti propòsito faciendæ Medicinæ ius sibi ob id vsurpantes, sic voti compotes facti sunt, vt postea eandem operam iterare ausi nō fuerint. Itaque si quid mali ex nostris scriptis euenerit, illud non Receptis, sed medicorum imperitiæ omne adscribant.

Pharmacopæi Experimentis Paracelsicis abusi.

SEQVVNTVR DESCRIPTIONES EMPLAstrorum quæ Experimentorum instar esse poterunt.

Recipe Olei Mirtini, Ceræ, Minij ana lib: *j.* ß. Zinobrij Flæris, Mũmiæ ana ℥ *j.* Aloépatici ℥ *j.* ß. Oppoponaci ℥ ij. Terebinthinæ lib: ß. fiat Emplastrum secundum artem, quod malaxetur oleo ouorum.

ALIVD:

ALIVD.

Recipe Floris æris lib:*j*. Olei anethini, Ceræ communis ana lib:*j*.ß. Colophoniæ ℥ iiij. Olei Laurini ℥ ij. Terebinthinæ lib:ß. Mummiæ, Masticis, Thuris, ana ℥ ij. Serapini, Galbani ana ℥ *j*. ß. fiat Emplastrum secundum artem, & malaxetur oleo verbasci.

ALIVD.

Recipe Spumæ Saturni, rubeę Ceræ Olei ana lib: iij. Celidoniæ, Serpentinæ, Guttosæ, ana ℥ ß. Masticis Oppoponaci Myrrhæ, Mummiæ Galbani ana ℥ *j*. Aristolochiæ rotundæ, Thuris, Ammoniaci ana ℥ *j*. ß Terebintinæ ℥ *vj*. f: Emplastrum, & malaxetur oleo de Spica vel Lumbricorum.

ALIVD.

Recipe Cerę Medionis lib: *j*. Colophonię ℥ iiij. Coralli vtriusque, Magnetis, lapidis Calaminaris, Carabe, Antimonij ana ℥ *j*. Mummiæ, Thuris, Myrrhæ Masticis ana ℥ *j*. ß. f. Emplastrum quod malaxetur oleo de Camphora.

Artificium horum Emplastorum, decoquendorum hîc non describimus, tum quòd vulgatum est, tum quòd ex Cerotorum cõpositione facile innotescat, quo pacto ista decoquenda ac præparanda sint: quæ namq; illic incidi ac dissolui debent, eadem & hic incidentur ac dissoluentur, sicq; iuxta vulgatos canones commiscebũtur. Vlteriores compositiones necessarię nullę sunt: istę enim ad omnia vitia sufficere possent, si rite adhibeantur: adhibebuntur autem ritè, si non plus quàm ipsorum fert natura (experientia comprobata) ab ijs sperauerimus, hoc est, si non ad quosuis affectus singula sine iudicio vsurpentur, quod Balneatoribus, Apotecarijs alijsq; hoc genus indoctis medicis facere solenne est.

In puluerum quoq; censu, velut & in omnium reliquorum formarum medicamentorum ordinibus obseruata quædam sunt, quæ experimentorum nomine iure optimo appellari possunt. Notandum tamen de pulueribus est, quòd eorum quædam componi velint, reliqui extra compositionem asseruari malint, singuli scilicet pro suæ experientiæ natura ac ratione, non autem pro modulo canonum pharmacopœiæ, ac reliquarum quę conficiuntur receptarum. Verbi causa: in Mummia ac in Culicula in quolibet nimirum per se excellens quædam vis seu Experientia inest, quæ ambæ vnà consistere possunt, incarnatio scilicet in Mummia, mundificatio autem in Culicula. Sunt dein quæ per se sine vlla alterius remedij accessione, sola sufficiunt ad vlcera sananda, veluti Serpentina maior, & Flos Martis, quorũ hoc bona simul mala q; curat, clauditq; sine incommodo, illud autem mundificat simul ac curat. Alia præterea

De experimentis pulverum.

Flos Martis.

Caminę vſus.

terea ſunt quæ ſub forma Corroſiui medicamenti, vt Fumus Caminę, alia ex ſuæ naturæ bonitate, vt oleum de Medullis, vlcerum malignitatem pulcherrimè euincunt. Itaque obſeruandum vbi vel æger, vel medicus, Corroſione, mundificatione, &c. vti maluerit, fœlicitatem in agendo, ac induſtriam in præparando ſpectandam ac exoptandam eſſe. Eſt & in adminiſtrandi modo ſua quædam diuerſitas: alij enim pulueres mutari ac iterari volunt, alij principio ſolum, alij in fine tantum adhiberi.

Sanguinem ſiſtentia ac ſiccantia experimenta non ſunt.

Verum quanta quanta in Experimentis vis conſtituatur, obſeruandum tamen exſiccationem ac hæmorrhagiæ pręcautionem vel ablationem experimentorum loco haberi non poſſe: etenim natura quæ iſtis remedijs ineſt, manifeſta qualitate in corpus Microcoſmi agere videtur, non ſecus ac Sol in terram agit. Proinde in Experimentis ad Chaos (experimentorum ſcilicet omnium parentem) ſolummodo reſpiciet medicus. Quemadmodum autem varij pulueres numerantur, ſic duas ſaltem eorum differentias eſſe non ignorandum: dulcem nimirum & accidam. qui ergo pulueres dulces ſunt, vt Medullarum ac Serpentinæ, ij ſimpliciter curant: qui vero Acidi inſtar Realgaridum, Sublimatorum, Calcinatorũ, Deſtillatorum, &c. conferre vlceribus creduntur. Itaq; in vſu puluerum diligenter inſpiciendum, cuius nam generis puluis ſit, dulcis ne, vel acidus: ſiquidem Acidi pulueres, ac Corroſiua vis Realgaris, niſi obliteretur, nihil commodi ad faciendam ſanationem conducere poteſt. Quia ergo vis Realgaridum non in acrimonia conſiſtit, manifeſtum eſt in dulcore eam quærendam eſſe. magnus itaq; error eſt, quòd in Experimentis ea quæ manifeſtiores actiones habent, potiora ac præſtantiora eſſe ducuntur. Sed hoc vitio ac imperitia medicorum accidit, qui pro qualitatum magnitudine omnia metiuntur, non intelligentes naturam malle amicè quàm inimicè, dulci quàm acri medicamento corporis paſsiones ſubleuare, Medicorum imperitorũ tota actio in roſione conſiſtit, quam ſi non ſatis crudelem faciant Arſenicum ac Mercurius, ipſi non dubitant, carnificum inſtar, ferro ac igne corpus lacerare. Itaq; in experimentis Catholicus canon eſto, vt in experimentis, quæ dulcia ſunt, tota ſubſtantia vſurpentur, quæ vero acria, non niſi adempta prius veneni acrimonia, adhibeantur.

Puluerum duo genera.

Realgaridũ vis non in acrimonia quærenda.

(SEQVVNTVR EXPERIMENTA DVLCIA.)

Mummiæ Experimenta.

Mummia conſolidatiua plurima in ſe continet, quæ ſingula ad quæuis vlcera (quæ Fixa iam ſunt) curanda ſufficere poſſunt.

(PRIMVM EXPERIMENTVM.)

I. Recipe Mummiæ quantum ſufficit, imponatur vitro, ac ad tertium ignis gradum ad quatriduum in fornace vratur, pòſt vaſe

aperto

aperto fine vt euaporet, denique exficcetur, ac in puluerem redactum feruetur, vt decet.

Recipe Mummiæ quantum fufficit, affunde Olei de vitellis ouorum trientem, exficcentur, ac per defcenfum deftillata denuo in calce ficcentur. II.

Recipe Mummiæ probè contufæ, quantum fufficit, cui Olei de femine lini tantundem affundatur, digerantur biduum, pòft ad quantitatem vtriufque affunde Alcool vini, iterumq; ftent biduū, tandem vinum euaporare finatur, ac reliqua materia in puluere redacta feruetur. III.

Vltimo loco: Recipe Mummiam fatis iufta quantitate, quam aduras, donec colorem alium acquirat cinis ille, ex quo dein lixiuium paretur, quod decoquatur donec confolidetur. IIII.

In Carabe feu Succino, duo quoq; experimenta antiquitas obferuauit, alterum pro cauis, alterum pro depafcentibus vlceribus. Hoc fic habet. Recipe Carabes, Petrolei, vtriufq; quantū fufficit, diffoluantur coquendo in Liquorem, qui deinceps exficcetur. Illud vero hoc modo preparandum. Vt Carabe artificiofe deftilletur, atque denuo exficcata adhibeatur. ifti duo pulueres ad omnia vlcera, fiue cutim, fiue carnem depafcantur, conducunt. Carabes experimenta. I. II.

Alia duo Experimenta in Myrrha infunt, pro fœtidis vlceribus curandis, quorum prius fic habet. Recipe Myrrhæ quantum fufficit, cum Vitellis ouorum in oleitatem refoluatur, & quintuplo Alcool vini adiecto, per quinque dies digerantur, digefta denique exficcentur. Secundum eft, vt Myrrha per defcenfum deftillata cū Tragaganto exficcetur, Myrrha hæc omne genus vlcerum putridorum curat ac claudit, fiue intus, fiue extra confiftant. Sunt præter hos multi alij pulueres, quos ceu vulgatos & omnibus notos hic defcribere intermittimus. Myrrhæ experimenta. I. II.

SEQVVNTVR EXPERIMENTA *corrofiua.*

Ineft in Tartaro Mummia quædā, quæ omne genus manantium vlcerum curare apta eft, dum ipforum Corrofiuam vim, ipfa attemperat ac tollit: namq; nifi corrofio in vlceribus impediatur, etiamfi fanatio in propinquo videatur, tamen fubito quandoq; malum fuo principio longè deterius euadit. Tartari ergo dulcedo fic conficietur vt fupra, legitimum calcinationis tempus viginti-quatuor horis, ipfe adhuc vratur, dein per aquam culiculæ dulcoratus exficcetur, atq; iterum 15. vel 16. vicibus cum vino rectificato deftillatus, fuper Marmor in aquam omni pinguedine ac oleitate carentem refoluatur. aqua hæc adeo dulcis euadit, vt ad vulnera quoq; fananda fufficiat. Tartari experimentū.

Vitriolo

Vitrioli experimenta.

Vitriolo vis curatiua quoq; ineſt mirifica, quam eo quo ſequitur modo extrahere, & à ſua Corroſione ſeparare poteris.

Recipe Colchotar vitrioli, & abs eo abſtrahe cum aqua pluuiali rubedinem, quam dein coagulabis, & à coagulato rubedinem denuo extrahes, idq; quinquies vel ſexies iterabis, donec in duriſsimum lapidem illa materia induretur, qui linguę admotus dulcedinem quandam referat, hoc remedio Syrones, aliaq; grauiſsima vlcera ſine mora ſanantur. Obſeruandum tamen, ſummam dulcedinem illi vitriolo ineſſe, qui ex cupro arte Chemica paratur.

Antimonij experimenta.

In Antimonio deinde ſimiliter Balſamus quidam ineſt, quem vt extrahas ipſum prius cum Sale Armoniaco reſolutum pluuiali aqua dulcorabis, dein exſiccatum iterum ſupra marmor reſolues toties, donec limpidiſsimo rubore conſpicuus euadat. Iſto remedio Fiſtulæ, Carcinomata, aliæq; grauiſsimæ affectiones cum Lue Gallica complicatæ facillimè ſanantur.

Balſamus Argenti viui.

Non ſecus Argento viuo quoq; dulcis Balſamus ineſt, qui ſic præparandus eſt, vt nec ſublimatio, nec calcinatio accedat, ſed per aquam ouorum ſupra ſuã calcem (in qua Mercurius extinctus ſit) deſtillatam in rubicundum puluerem reducatur, hac pręparatione tanta vis tantaq; dulcedo comparatur, vt & vulnera & vlcera (quę in veſica conſiſtunt, etiam aliâs incurabilia) perfectiſsimè curet: quin & caua vlcera, quæ fauces & œſophagum occupant, eodem medicamento ſanantur. Hinc error ille in præparatione Mercurij primum originem duxit, dum quidam Præcipitati hæmatinam rubedinem eandem ipſam de qua loquimur eſſe putarunt. Atqui Præcipitatus Mercurius numq; perfectum remedium eſſe poteſt, eò quòd perpetuò corrodens vis ab Aqua forti impreſſa ipſum comitetur. Sed quales medici, tale remedium. itaq; nil mirum ſi ipſis agentibus Mercurius non id efficiat, quod aliâs efficere poteſt, ſiquidem ipſi de auferenda corroſione ſolliciti non ſunt.

Erroris cauſa.

Præcipitatus Mercurius improbatur.

Arſenici Balſamus.

Arſenicum vim quoq; participat (iuxta ſuum Balſamum) qua caua vlcera ac vulnera non ſecus ac Mercurius perfectiſsimè ſanat, verum ſic ipſum dulcorari prius oportet, vt inſtar butyri in vulneribus dolorem nullum inferat, quòd fiet, ſi ipſum Sale Nitri figamus, fixatum ſoluamus, ſolutum in Alembico ſublimemus, ac in aquam pinguem reducamus. Per hoc Arſenici magiſterium cuiuſuis generis corrodentia vlcera, Fiſtulas, caua vlcera, &c. curantur: namque veluti, vbi ipſe venenum adhuc eſt, dolores grauiſsimos infert, ſic vbi veneni vim amiſit, nullo penitus dolore affligere ſolet.

Eius vſus.

Sal Armoniacus.

In Auripigmento ſimilis planè virtus ineſt, ſimiliſq; præparandi ratio adhibenda.

Verum Sali Armoniaco, etſi non minor virtus ineſſe videatur,

tamen

tamen absolutã ex eo curationem sperare nemo debet. Sic & Alumen ad claudenda vlcera insufficiens est, etsi non mediocrem vim obtinere credatur. Non secus de Corallis iudicandum, quod ad perfectam curationem obtinet, attamen sine illis vbi hæmorrhagia in vlceribus molesta fuerit, non facile sanguis sisti potest. Sic Carnedus, sic Hematites agunt, nisi quòd præparatione nulla indigeant, sed in substantia sua adhiberi velint.

Corallorũ experimentum.

Ferri quoq; Balsamus, si in Resinam reducatur, vtilis ad vlcera est, quò rubicundior autem is fuerit, eò meliorem esse cernitur: conficitur vero per Aluminis aquam, opera autẽ danda, ne ipsius oleitas deperdatur, studendumq; ne dum opus reiteratur, illius crassities nimium accrescat. Hoc Ferri oleo omne genus humidorum, fluentium, ac flaccidorum vlcerum, ea etiam tumida ac rubicunda labra habent, percurantur, atq; quò magis inueteratum malum est, eò promptior ac facilior curatio existit. Crocus etiam ferri, si per Reuerberatorium in Alcool redigatur, eadem vlcera si fluere desierint, atq; ad legitimam ætatem excreuerint, curare creditur.

Balsamus ferri.

Oleum ferri.

Crocus Ferri.

Plumbi Balsamus, qui cum aceto ex ipsius cineribus per destillationem extrahitur, corpus autem illud vbi exaltatum fuerit, per Reuerberationẽ in Minium redigi debet, vel per aquam Serpentinæ pictæ in Cerussam reduci. Ex istis tribus Experimentis originem ducunt curationes vlcerum depascentium, Phagedenarum, ac ignis Persici: verum ex deprauata horum trium remediorum, Plumbaginis, Minij, Cerussę (quæ secreta remedia in istis affectibus putantur,) præparatione plurimi errores à Pseudomedicis committuntur, vnde magnum plumbo conuitium conciliatum fuit.

Balsamus Plumbi.

Cupri flos, qui ad curandas Corrosiuas exulcerationes vtiliter adhibetur, bifariam præparari solet. Alter modus est, vt viride ex eo per Botim destillatum extrahatur, atque illud Botim iterum abstrahatur. Quamuis non negem, Veneri languidam satis vim adesse, nisi coniungatur Vitriolum. Vitriolum illud puto quod ex corpore Veneris extrahitur: namq; in illo Vitriolo, altera illa vis inest, si eo quo dixi modo præparetur.

Flos Cupri.

Venus sine Vitriolo non efficax satis est.

Vitriolum ex Venere.

Auri Balsamus omnes quotquot vspiam sunt, solutæ continuitatis species curare tam efficax est, vt ne Lepra quidem ei resistere queat. Sed plura quàm eius præstantiam commemorare hoc loco animus non est, tum propter medicorum imperitiam, tum propter præparationis difficultatem. Balsamus certe hic, in morbis plus quàm quisq; hominum cogitare posset, efficere potest, cuius nos præparandi rationem cum alijs quibusdam præstantioribus experimentis, in Archidoxis nostris describemus.

Balsamus Auri.

Archidoxa Paracelsi.

Sunt deniq; experimenta quædam caustica, id est, quæ per

Vſtiones quatenus conueniant.

vſtiones fiunt, nimirum cùm cutis vel pars affecta vritur, atq; vſtio illa tamquã ſimplex aliqua alia vſtio curatur, quam ego rationem omnino penitusq; improbare non poſſum. Verum curandum vt totum ſimul vlcus dictum & factũ omni ex parte vratur, vnumq; vlcus ſeu vna cruſta efficiatur: niſi enim hoc fiat, operam & oleum ludet medicus, fruſtraq; æger tantos dolores perpetietur. Obſeruandum quinetiam & illud eſt, ſiue auro, ſiue pice, ſiue reſina, de metallis vſtio fiat, in carbones illam vim quoque referendam eſſe, qui dein cum vnguentis (ad vſtiones) curationem abſoluunt. Caue autem, ne vlcera ex ſuperioribus Mineralibus orta hoc modo curare aggrediaris. Alia cauſtica, quę per Cantharidas, Flammulã

Fixa vlcera cauſticis curantur.

&c. efficiuntur, quia ex vlceribus Fixis humiditates ſuperfluas educunt, quoque improbare nequeo, maximè ſi dein dicta curandi ratio ad finem vſque continuetur.

Sectiones improbantur.

Quę vero per ſectiones fit curatio, vſurpãda nunq; erit, niſi totus affectus vnà eodem in loco conſiſtat: niſi enim hoc ſit, fruſtra ac magno cum incommodo ægri ſectio adminiſtrabitur: etenim ſi totum morbi dominium non reſecetur, adhęc ſectio hæc tam groſſum remedium eſt, vt an ad artem pertinere poſsit, meritò dubitetur.

Experimentum dici nõ debet Corroſio.

Sunt qui corrodentibus remedijs magnum operæ precium faciant. verum quia corrodentem vim antea in experimentis tolerandam non eſſe monuimus, inter experimenta Corroſionem non numerabimus, maximè cùm peritũ ac exercitatum Medicum ea requirere videatur. Plures præter has Experimentorum formę ſunt, quibus vlcera ſanari conſpiciuntur, ſed quoniam omnes ſine iudicio me inſectantur, in pręſentiarum ea ſcribere intermittimus, in noſtris Archidoxis accuratius de ſingulis diſputaturi, vbi de Cha-

De Characteribus & Adeptis Paracelſus.

racteribus & Adeptis (quæ æmuli mei ſuperſtitiones appellant) ſermonem inſtituemus.

Sunt denique ad fracta, luxata, ac ſphacclata oſſa, & in ijs conſiſtentia vlcera, ſua quoq; experimẽta, quæ nos, dãte Deo, in libris de vlceribus deſcribemus.

Epilogus decem Librorum Paracelſi.

Eloquentia ad curationem nihil confert.

PErorationis tandem loco Lectores beneuolos rogatus volo, ne elatũ dicendi genus requirant, Experientiam potius tam Theoricam, quàm Practicam ſpectent ſinguli rogo: namq; eloquentia in arte Medica nil aliud eſt, quàm crumenæ euacuandę fucatũ quoddam medium. Itaq; cùm non compta oratio, ſed Experientia in arte medi-

te medica dominentur, (Experientiam autem ea intelligo, quæ à veris Medicinæ fontibus aliena non est, Humiliore stylo vti visum fuit. Quod si cui nimis succinctus videar, ei liberum esto maiora commentari: sin prolixiorem quis me fuisse causetur, is poterit ea quæ non intelliget (quorum plurima erunt (sicco pede transiens, breuiorem me facere. quòd si deniq; mirabilia nimis cui videantur, eum discat hortor, quo admirari desinat. Multum quidem à veterum dogmatibus me recessisse fateor, verum causa in promptu est, quòd ipsorum practica scripta mihi sufficere non possent, itaque non dubito etiam eos qui antiquos hactenus sectati sunt, posthac ab ipsorum sententia discessuros, quorum tenuitati vt cōsulam, librum de præseruatiuis pustularum conscribere animum induxi. Hoc etiam scriptum ad eos solum Medicos pertinere volo, qui ægris quàm crumenæ melius prospectum cupiunt: proinde si qui ipsorum vlteriorem explicationem desiderabunt, si me eius certiorem reddiderint, ego mea opera illis non deero. Cætera quæ adhuc ad absolutionem operis de Morbo Gallico pertinebunt, in libro de Præseruatiuis pustularum copiosius explicabuntur.

Prolixitatē, breuitatem & nouitatem excusat.

FINIS DECEM LIBRORVM DE VLCERIbus ac pustulis, &c.

CHYRVRGIAE MAGNAE

D. RATBIRRI BMÆ·ORHER·ÆS·TII·

Ratacelſi, Pars quinta.

DE IMPOSTVRIS IN MORBO Gallico, Liber primus.

Prooemium.

Contradictiones in cuiuſuis operis limine diluendæ.

QVICVNQVE aliqua de re explicationem conſcribere animum inducunt, ij meo iudicio rectiſsimè in ipſo ſtatim operis limine, contradictiones, ſi quæ in aduerſum faciunt, diſſoluere debent. Etenim donec eæ ſaluæ & integræ conſiſtunt, perpetuo ijs qui hauriendorum puriorum fontium cupidi ſunt, ſcrupulos facere ſolent, ſicq; numq; perfectè ars ipſa cōſcribi addiſciq; poteſt. Namq; contraria argumenta ſimultates profeſſorum perpetuo excitant: hinc diſcipulorum quoq; animi incertis fundamētis innitentes, numq; ad aliquam frugem perueniunt. Proinde conſtitutum quoq; apud me eſt, præſenti libro Impoſturas quæ noſtro propoſito aduerſari poterant, enarrare, tandemq; refutare, quo ij qui noſtræ ſectæ ſeſe addixerunt, his perlectis habeant, quibus ſe tueantur, argumenta. itaq; omnibus in vnum coaceruatis meorum antagoniſtarum impoſturis, quarum aliæ adhuc firma conſiſtunt, aliæ nutant, aliæ penitus conciderunt, vno faſce complexus propoſui, vt ij qui vel mea ſecta relicta, ſuę ſe mancipa runt, vel ab illis prohibiti, meam cognoſcere noluerunt, quid quaq; in re ſequendum fugiendumq; ſit, intelligant. Etſi autem non ſtatim optatum finem conſecuturum me præuideo, ſpero tamen poſt obitū maleuolorum quorundam hominum noſtram medicinam auctam iri.

Argumentum huius libri.

Interpres Lectori ſalutem.

GAlenum Dogmaticæ ſectæ inter Medicos principem, paſsim acerbius in ſuæ ætatis pſeudomedicos inuehi qui neſcit, hunc Galenicæ medicinæ ſectatorem dici indignum eſt. Atqui ex eiuſdem ſectatoribus audire vellem, quid commodi ex inuectiuarum illarum lectione, lectori accidere poſſet? quid ex primo Therapeuticæ Methodi aliud addiſcas, quàm Theſſalus quis fuerit ſcire, alijsq; maledicere? quod conſyderans ego, præſentium duorum librorum argumenta ſolummodo afferre volui, quod maledictis

(neq;

(neq; tamen illis plane iniquis, dignis tamen quæ omittuntur) ſcaterent: quæ enim hic dicuntur, vel ſæpius aliâs à Paracelſo annotata inuenias, vel parum commodi præſtare poſſunt. itaq; mutilum opus ob id neminem dicturum puto, ſi nil niſi vtilia in eo contineri, in tuam rem, volui. Vale, & nos ama.

PRimo de præſeruatiuis Puſtularum libro Paracelſus noſter rei indignitate permotus, quaſcunq; potuit errores pſeudomedicorum in tota medicina, non ſolum in curatione Luis Gallicæ, in viginti claſſes ſeu capita retulit, quos dein errores cum hoc libro varijs ſcommatis (quę nos quia non hiſtrionicam, ſed medicam artem iuuare volumus) exſibillaſſet, firmiſsimis rationibus ſequenti libro corrigit ac refutat. Nos claſsium nomina ſaltē annotare, atq; breuiter ſaltem argumenta, quibus errores exploduntur, commemorare vtilius duximus, quàm inutili lectione ſtudioſos onerare.

Capite

I.	Doctorum errores ridentur.
II.	Vnguentorum abuſus oſtenditur.
III.	Suffumigia taxantur.
IIII.	Corrodentia exploduntur.
V.	Lauamenta cenſentur.
VI.	Sectiones partium improbantur.
VII.	Balnea ac ſudatoria expenduntur.
VIII.	Cauſtica tolluntur.
IX.	Chemicorum empyrica ridentur.
X.	Tonſorum tota ars ridetur.
XI.	Ii qui diuinitus à ſanctis immitti morbos vulgo perſuadent, ſeueriſsimè corripiuntur.
XII.	Serui ac diſcipuli deſertores, qui Paracelſo contradicere auſi fuerunt, accuſantur.
XIII.	Abuſus in Ligni Guaiaci decoctione commiſsi, aperiuntur.
XIIII.	Iudæi qui medicinam ſe facere Moſis præſcripto falſo iactitant, conuitijs inceſſuntur.
XV.	Ii qui Linguarum ſtudio ac peritia ſuperbiebant, quaſi ea ad Medicinam faceret, ridentur.
XVI.	Pharmacopœi qui ſua arte relicta medicinam faciunt, miris ſalibus condiuntur.
XVII.	Sparadrapum improbatur.
XVIII.	Vſtio per actualia ceu crudelis exploditur.
XIX.	Laminarum plumbearum abuſus oſtenditur.
Vltimo.	Præſectio venarum ac arteriarū, quòd mala ſit, docetur.

Lectori S.

Quæ iſtis capitibus præter iocos, ſales, ſcommata, & Ironias continentur, lector humaniſsime, ea omnia ſequenti libro, in quo errorum claſſes corriguntur, repetita inuenies, itaq; eius lectione te ſaturabis.

D. THME·OCRHER·ÆSTI. RA- RAOEESN. DE CORRECTIONE imposturarum in curatione Luis Gallicæ, Liber ſecundus.

CAPVT I.

Argumentum huius ſecundi libri.

ALTERA propoſiti noſtri parte ad vmbilicum deducta, enumeratis ſcilicet illis erroribus ac dogmatibus, quæ noſtris principijs aduerſari videbantur, altera iam ſupereſſe videtur, vt videlicet, cùm non deſint impoſtores, qui iſtis nugis ſe tueri, easq; penitus reprobãdas nõ eſſe arguere conabũtur, ijs cõtradicam. Cùm enim ad ſpeciẽ videantur ipſorum non planè inutilia inuenta eſſe, quod (quamuis raro) aliquoties ſucceſſus reſpondiſſe viſus ſit, atq; proinde laudem mereatur, veruntamen vbi cauſæ cardo vertatur, iſti ignorãt: itaq; errores ſuos, ac ignorantiam, quam tuere illis impoſſibile eſt, ſuis quæ videntur propugnaculis denudare conſtitutum eſt. Quoniam autem intelligo technas illas ſpecie boni palliatas, nõ ſtatim ab omnibus reprobatas iri, quòd mihi diſpliceant, præſenti libro, quatenus impoſturæ ſint ac dicantur, aperiam, quo apparet, quomodo arcanis ac præſtantibus remedijs illis abutentes impoſtores ſeſe nobis præbuerint. Quod vt ſincerius efficiam, impoſturas ipſorum candide refutabo, oſtendens vbi illi erroribus occæcati vel liberi fuerint, quantumq; virtutum Deus Opt: Max: remedijs ac ſimplicibus medicamentis implantarit, vt iam impoſtores, ſolo contradicendi ſtudio me illis aduerſari, conqueri non poſsint, cùm ipſorum quoque vtilia inuenta produces, ea ſaltem, quæ improbanda videntur, redarguero.

Contradictionibus Paracelſus non eſt addictus.

CAPVT II.

Anatomiæ morborum cognitio neceſſaria.

PRiuſquam autem ad ſequentium capitum lectionem accingamini, neceſſarium erit, Anatomiæ quandam cognitionem vobis comparari. Anatomiæ dico non cadauerũ, ſed corporum morborum. Siquidem fruſtra medicus morbo remedium adferre conabitur,

nabitur, nisi & affectum ipsum, & locum patientem cognoscat. itaque hæc magnorum in curationibus errorum radix est. Ictericiam enim exempli causa nobis proponamus, hanc nisi loco patiente cognito, quis curari posse cogitet? contrà loci affecti cognitio planè facilem curationem reddet. Hæc eò à nobis dicuntur, vt vestros errores in adhibitione remediorum detegam: namq; si verbi causa, vnguentum ad lauamentum affectui alicui adhibeas, neq; morbi vel remedij Anatomiam prius consideres, horum alterutrum incurres vel nimis vehemens remedium adhibebis, atque tum non medicinam sed veneficium committes, vel debilius quàm par sit vsurpabis sine fructu remedium, itaq; non longius latiusq; quàm ipse affectus esto. Hic, hic primus fons, hæc prima Practicæ Medicinę origo est, proinde in hoc cognoscendo sedulò laborandum, quodcunq; tandem remedium adhibere velimus, ne Anatomia remedij quàm affectus latius serpat. Ex his sequitur, arborem morbi ex suis signis seu ramis cognoscendã esse, qua cognita, nil deinceps laborare, sed simplici opinione contentos esse decebit. Verbi causa, si morbus sit in venoso genere, vt in Saluatella, tum morbus in solo illo loco (nec vllo alio) consistit. illeq; solus (nec vllus alius) remedij vim sentiet ac experietur, sicq; de reliquis quoq; humani corporis partibus iudicandum erit. Hæc ceu omnium Imposturarum radicem in præsentiarum proponere in medium consultum visum fuit, tamen quomodo Anatomia morborum ac corporum intelligenda sit, hîc repetere nolumus, cùm de ijs abũdè in libris de origine vlcerum disseruimus.

Ictericia sine Anatomiæ cognitione non curatur.

Practicæ Medicinæ fons & origo in quo consistat.

Arbor morbi cognoscenda.

Morbus in Saluatella consistens vt curetur.

CAPVT III.

CONsequenter autem addiscendum, vt Remediorum diuersitatem internoscamus, & vt Bases singulorum remediorum seu Arcana omnium morborum intelligamus: hoc namq; cognito, error ille qui in falsis correctionibus & compositionibus remediorum committitur, deuitari poterit, atq; si quę sunt deprauatæ compositiones, reiectis inutilibus, corrigi, magnus certè error iste & latè ab imperitis Medicis propagatus, itaq; omni studio & opera extirpandus.

Bases compositionum cognoscendæ.

Sciendum itaq; in Lue gailica atq; isthinc natis morbis Arcana seu remediorum Bases esse, Mercurium, Marchasitam, aliáque Metalla, sine quibus Luem Gallicam percurari impossibile sit: proinde alia simplicia, quę vulgus adijcere solet, repudiãda ceu inutilia erunt, cùm ad curationem perficiendam non sufficiant. Quia ergo sola Mercurialis vis ea est, quæ ad curationem exoptatur, vt ea accuratissimè cognoscatur studendum erit. Cognoscenda autem nõ vno modo, sed varijs omnino rationibus: nimirum, quomodo vir-

Arcana seu Bases Luis Gallicæ.

Mercurialis vis morbũ Gallicum sola curat.

tus illa inſit, quo loco vehementior exiſtat, quomodo deniq; adhibenda ſit. Quamuis autem in aliꝭs quoq; ſimplicibus magnas vires perquirere ac indagare antiqui conati ſunt, nihil tamen vtile inuentum eſt, niſi quantum temporis commoditas, ac morbi clementia ad curationem abſolutam conceſsiſſe videri potuerunt. Itaq; ſciendum hanc impoſturam abolēdam eſſe, nihilq; poſthac ſine vi Mercuriali, illius Mercurij dico, qui ex Mineralibus extractus eſt, attentandum eſſe. Extrahetur autem non ex Metallis & Marchaſitis modo, verumetiam ex Talco, Cakimia, aliꝭsq; vitriolatis & Aluminibus: namq; Mineralia hæc mirificas vires obtinere in hoc genere affectuū obſeruatum eſt. Quomodo autem illę ſpecialiter cognoſcendæ ſint, in libris noſtris de generationibus naturalium, ad cuius lectionem te remitto, ſcriptū inuenies: iſthinc namq; diſces, quomodo horum medicamentorum impoſturæ corrigendæ ſint.

Mercurialis vis ex quibus extrahatur.

Paracelſus de generationibus naturalium.

DE PRIMA IMPOSTVRA. CAPVT IIII.

CEnſuimus ſupra primum Doctorum errorem, quem in purgandis quatuor humoribus committunt, dum in illis morbos quærunt, qui illic tamen neutiquam conſiſtere poſſunt. Cauſa certè Luis Gallicæ ex Auicennæ ſcriptis, aliorumq; eius ſectatorum commentationibus produci vel demonſtrari nequit. Proinde ſi ab ipſorum ſcriptis recedatur, iam maximæ impoſturæ remedium inuentum erit: namq; quod illi ligni vſum cum Auicennæ canonibus coniungentes, maxima ſibi in curationibus pollicentur, manifeſtus error eſt, cùm Auicennam luis gallicæ (cuius notitiam penitus nullam habuit) curationem deſcripſiſſe docere nemo poſſit. Similiter in ſuffumigiꝭs, lotionibus, vnctionibus, &c. præſidia ab Auicenna quærunt, ac ex eodem præcipiunt ad meliorem faciendam medicamēti actionem, prius digerendum ac purgandum eſſe: verum hoc non ars, ſed ipſorum eſuriens ac famelica crumena loquitur, cui vt ſubuenirent, in quibuſuis erroribus pecunioſam purgandi rationem commiſcere conati ſunt. Atqui meritò cathartica à nobis reꝭciuntur, cùm nullum penitus purgans medicamentum depromere poſsint, quod vel minimam luis gallicæ ſpeciem, non dico ſanare, ſed ſaltē occultare valeat. Quoniam autem omnino neceſſe eſt purgante medicamento luem Gallicam oppugnari, Mercurialis certè facultas ea erit, à qua effectum illum ſperare licebit: ſiquidem abſq; ea nulla Lues curari poſsit. veruntamen obſeruandū, per purgationem non intelligi hic ſolam alui ſolutionem: in ea enim minimum præſidꝭ ponere licet, ſed & omnes reliquas euacuationis ſpecies, vomitum, vrinas, ſudores, inſenſibilem tranſpirationem &c. Hoc enim veri remedꝭ nomen meretur, quòd morbum

Ex Auicenna nil de Lue Gallica produci poteſt.

Pecunioſum remedium purgatio.

Purgatio non eſt ſimplex alui dejectio.

bum ipsum sic, vti ipse expelli postulat, purgat: vicissim illud maximè improbãdum, quod morbum pro suo more cogere conatur, quemadmodum coloquintida facere conspicimus, quæ per aluum expellere morbum conatur, vbicunq; tandem morbi emunctorium constituatur. Sic Veratrum quoque omnibus modis superna petit, vt maximè morbus aliò feratur: itaque in purgationibus hoc vnicè spectandum erit, vt tale illud purgans medicamentum fiet, quod morbum per suum emunctorium educere posit: nisi enim hoc fiat, oleum & opera ludentur. Si itaque purgandum sic est, vt non medicamenti verum morbi emunctorium spectandum sit, vt certè spectandum esse extra dubium est, manifestum hinc euadit, ex Mesue, Rasi, Auicenna, Lumine &c. frustra remedia ad Luem Gallicam quæri: noui ergo morbi, nouum remediũ, Minerali Morbo Minerale remedium perquirendum. quemadmodum autem Mineralium tres differentiæ sunt, sic tres quoq; morbi species aptissimè constituentur. Quicunque itaq; Gallica lue ac isthinc natis vlceribus conflictantur, ij omnibus modis studebunt, vt radix morbi per emunctorium suum educatur, medicamento purgãte, emunctoria autem quia varia sunt, variæ quoq; purgantium formę constituendæ erunt. Inter omnia itaq; purgantia medicamenta principem locum tenet, Essentia Mineralis, seu Mercurialis, si ipsa in virtutem Laxatiuam deducatur, cuius species variæ sunt, in cum qui sequitur modum.

Vera Purgatio quæ sit.

Veratri natura.

Morbi, non medicamenti emunctorium in purgationibus spectandum.

Mineralium differentiæ tres.

Essentiæ Mercurialis vis Laxatiua purgat.

PRIMI ORDINIS SVNT.

Sulphur Vitriolatum, Vitriolum liquefactum.

SECVNDI ORDINIS.

Mercuriale seua, Laxa Chimolea.

TERTII ORDINIS.

Mercurius Metallorum, Mercurius Mineralium præcipitatus, Extractus.

EXPLICATIO HORVM NOMINVM.

Sulphur Vitriolatum, Sulphuris quædam species est ex Vitriolo excocta, eius dosis est, vt Ellebori nigri.

Vitriolum liquefactum est Calchantum ex ære excoctum, quod numq; deinceps coaguletur.

Mercuriale Seua humor quidam est, seu aqua ex Aluminibus, in quibus Mercurius generatus sit, extracta.

Laxa Chimolia est, abrasus à floribus Salinarum.

Mercurius Metallorum præcipitatus, est reductio metallorum in suam primam materiam, quæ dein deorsum propulsa sit.

Mer-

Mercurius Mineralium oleitas quædam est, extracta ex Metallis Auri, Argenti, &c.

Isthæc arcana & remedia impostorum inuidia hactenus suppressa, postliminio in medicorum scholas reducimus, errorum illas sordes interim expellentes, quo naturæ Arcana omnia aliquando innotescũt, sed male metuo, ne inueterata vitia difficile eximantur ex animis eorum, qui semel conceptas opiniones difficulter rejciunt.

DE CORRECTIONE IMPOSTVRArum in Argento viuo.

CAPVT V.

Morbi temporis ratione mutantur.

Mercurius velociter agit.

QVicumq; medicinam facientes Argento viuo, ceu remedio vti posthac volent, ij ante omnia temporis rationem habebũt accuratissimam: cùm enim omnia tempori obediant, omnia temporis ratione alterationes subeant, morbos quoque pro temporis diuersitate sui dissimiles euadere manifestum est, vt scilicet morbus hoc quàm illo tempore ad suscipiendam medicamenti actionẽ promptior esse appareat: proinde & pro temporis varietate ipsum Medicamentum immutari poterit: nisi enim hoc fiat, tum perinde est, ac si æstas ante tempus legitimum remitteret. Si itaque de hoc constet, medicamentum ad morbum, vt Solem ad terram se habere, tum hoc in Mercurio maximè obseruandum erit: nihil enim velocius ad actionem suam properat Mercurio, illius ergo maximè temporis (quo scilicet vehementissimè agit) nullo habito caloris vel frigoris respectu, rationem habebit diligens Medicus: quo morbo ad legitimum tempus producto, tandem vtiliter remedia ægris adhibeat. Repudianda itaq; illa impostura erit, qua quidam opinantur iuxta Mercurij diuersitatem morbi tempora metienda esse: etenim contraria ratione ad hæc ille distingui debet.

Error is radix in vsu Mercurij.

Loci affecti cognitione necessaria.

Proinde quicunq; in vnguentis, lotionibus, fumigijs, alijsq; hoc genus remediorum formis, Mercurio vtuntur, ij maximam sui erroris causam esse intelligant, temporis scilicet contemptum: etenim etsi ille alius error, qui in nõ legitimo remedij delectu committitur, nil nocumenti adferret, tamen iste si admittatur, non potest non præsentissimam ægro necem conciliare. Omnino enim moram ac festinationem morbi non admittunt, sed medicinam morbo legitimo tempore adhiberi oportet, consyderandumq; quantum de remedio morbus tolerare queat. Similis error in loci affecti non legitima ratione ac cognitione commissus à quibusdam est, dum hunc perinde ac illum, scilicet omnes eodem loco perungere conati sunt: itaq; & iste error deuitabitur, si prohibeamus ne cum ægris sanæ quoq; partes vnguentis Mercurialibus obliniantur, quod nisi cauea-

ſi caueatur, poſterius malum priore multò deterius euadet. Itaque qui ad curationem Luis Gallicæ cum Mercurio ſeſe accingent, ad iſthæc duo reſpiciet, potiſsimum vt temporis rationem accuratam & exquiſitam loci affecti cognitionem ſibi comparent. Impoſturæ autem quæ in Receptis committuntur, cauebuntur, ſi nullũ Gummi, nullum Laxatiuum, Conſtrictiuum, Repercuſsiuum, Opilatiuum, Stupefactiuum adijciatur, ſed ſolę ipſæ per ſe Baſes vſurpentur. Quale autem illud corpus Mercurij eſſe debeat, ſic intelligendum eſt, Mercurius in ſe tria corpora continet. *Mercurius tria corpora in ſe continet.* Primum eſt, illud ex quo generatur, antequam perfectè ſit id quod eſſe debet. Alterum, quo eſt id quod eſt. Tertium quod eſt, ſic vti arte pręparatur. *Præparatio.* Primum recipiendũ eſt in ſua minera dum floret, præparandumq́ ſic, vti ars præparandi Mercurium pręcipit. *I.* Secundum æs à Mercurio ſeparari artificio ignis requirit. *II.* Tertium eſt, vt ille Mercurius in formam aduſti metalli præparetur, *III.* Ex iſtis inquam tribus corporibus iſto modo præparatis omnis curatio, quæ Lui Gallicę per vnctiones, lotiones, fumigia &c. adhibetur, originem ducere debet.

DE VNGVENTARIORVM FORMVLIS.

Loco affecto, atq; legitimo curationis tempore in eum vti diximus modum cognitis, inquiſita etiam conuenienti medicina, quæ per contrarium expellere morbum poſsit, tempeſtiuum dein erit ad præparationem remedij progredi, idq́ in hunc modum. Recipe æris illius ex quo Mercurius generatur, vti ipſum in prima coagulatione cõſiſtere inuenitur: ſic tamen coagulatum eſſe oportet, vt in durum ac ſolidum corpus nondum abierit, eius inq́ æris, *Præparatio mercurij pro vnguentis.* lib: 20. recipe, easq́ contũde, ac in aqua pluuiali decoque, donec recrementa ſupernatent, verumq́ corpus ſubſideat, quod dein per cribrum traiectum cucurbitę impones, ac igni vehemẽtiſsimo diſtillabis, inter deſtillandum videbis limpidiſsimum ſuccum aſcendere, quem reſeruatum, per Balneum maris rurſus deſtillabis, donec in fundo cucurbitæ oleitas quædam (inſigni vt Mercurius pondere) ſubſideat: huius ſucci ſeu olei doſis eſt granorum duorũ, cum ſex granis olei de ſpica, adhibendi ratio ſeu modus non ſecus habet, quàm alius cuiuſuis argenti.

Medicina autem corporis Mercurij hanc ferè præparandi rationem requirere videtur. Recipe Mercurij corporalis, Stanni ana *Præparatio corporis Mercurij.* partes æquales, amalgamentur, & inſtar aquæ fluida reddantur, dein recipe huius aquę, quantum ſufficit, ſulphuris tantundem, deſtillentur, & aſcendet oleum coloris lactei, oleum perinde vt prius ponderoſum, omni tamen acrimonia deſtitutum. Vtendi ratio ac doſis perinde habent, vt prius.

Ter-

In præparatione Mercurij quid sit spectandum.

Tertio sciendum cuiusuis Mercurij præparationem eousque progredi debere, donec acrimoniam suam ac mobilitatem amittat: hoc vno namque præstito vulgatos adhibendi modos vsurpare nil prohibet.

SVFFVMIGIORVM FORMVLÆ.

Quemadmodum autem antea demonstratum est, vestras suffumigiorum receptas vsurpandas non esse: sic illud certum esse ex ijs quæ iamiam dicentur intelligetis. Etsi enim quandoque successus respondere videatur, tamen quia sine omni ratione id fit, & summum periculum coniunctum habet, tolerandum omnino non erit. Interim nō inficias eo Mercuriū varijs modis vires suas exserere, nunc in vapore, nunc in exhalatione, mox in Chaos, vel in fumo.

Mercurius multis modis agit.

Etenim Mercurij essentia tam tenuis est, vt perinde vt fornax calorem, vapores suos exhalet, atque quemadmodum ad fornacem sedentes, etsi ipsam non attingant calorem sentiunt tamen: sic Mercurij corpus, etsi nostri corporis substantiam non subingrediatur, solo tamen vapore suo illud alterare potest. qua enim Mercurij vapor penetrare potest, eo omnis ipsius quoque vis migrare solet.

Mercurius plurimis modis vsurpari potest.

Nihil enim in rerum natura est, quod tam varijs modis administrari queat, ac Mercurius, neque tamen ob id quòd admirabilis ac varius est, tutius eo vtemur, quemadmodum vulgo persuasum esse videmus.

Emunctoriorum delectus.

Sciendum præterea in adhibitione vaporum, Emunctoria morborum spectanda esse: namque qua defluxiones extra corpus feruntur, illic suffumigandum erit, itaque spectandum quoque an singulares meatus natura fecerit, per quos morbi materia pro loci commoditate euacuari possit, vel an arte & coniectura alij inquirendi: pro istorū namque diuersitate actio Mercurij euariat, cùm non sic in his ac in illis Mercurius fluxionē impedire vel promouere possit.

Mercurio vis attractiua concilianda.

Proinde si fumo Mercurij aliquid vtile præstandum sit, necesse ante omnia erit, Mercurio attractiuam vim arte conciliare, atque certe in hac Medica Praxi maximum secretum est, scire Mercurio eam vim ac naturam inesse, quòd arte præparari possit, vt Constringat, Purget, Laxet, Consolidet, Mundificet, Corrodat: imò quascunque actiones edere queat. Itaque scire necessarium est, quo modo in singulis Luis Gallicæ speciebus ipsum præparari oporteat.

Pustularum differentiæ ratione curationis.

Sunt namque pustulę quędam quæ laxatione, alię quæ cōsolidatione, nonnullæ quæ virtute diaphoretica curari velint: quapropter istam diuersitatem accuratè spectarę Medicus debebit. Ad hæc sciendum, Mercurij fumum aliam nullam actionem efficere posse, quàm alia sublimata, quæ ad cor penetrantia subitam mortem inferunt, vel toti corpori noxam insignem adferunt.

Itaque

Itaq; si suffumigij forma Mercurio vti velis, eius singularem præparationem, qua ad opus hoc commodissime efficiendum aptus redditur, prius vt addiscas oportet: hoc namq; cognito, obseruatisq; loco & tempore, vti supra monuimus, facilis curatio subseque tur. Præparatio itaque Mercurij, prout in præsentiarum eo vtendum præcipimus, in hunc vt sequitur modum adornanda erit. Mercurij satis magna quantitas cum Sulfure extinguatur, vt Cinnabrij similis euadat. Dein ad pondus omnium Sale petræ adiecto ambo à Sulfure sublimentur. Pòst recipe Mercurium, ac impone instrumento Chemico, cuius longitudo sit duarum spithamarum, materia vigulina, fundus amplus, orificium angustum, ordineturq; in hunc modum. Vasis orificium Emunctorio illi qua morbi materiam commodissimè prolici posse sperabimus, adhibeatur, ac subtus instrumentum ignis accendatur, quo Mercurius incalescat, non tamen euaporet, hoc modo adhibitus Mercurij fumus (moderandum tamen remedium est, pro ægri, morbi, ac temporis diuersitate) non secus ac si ipsa Mercurij substãtia corpus subijsset, sanationem procurare sæpissimè obseruatus est. Caue ergo Mercurium in substãtia, id est, Mercuriũ corporalem vsurpes, ne quod cæteris euenit, tibi quoque accidat: namque si Mercurij corpus nostrum corpus subeat, non potest non grauis alicuius morbi causa esse.

Præparatio Mercurij pro suffumigijs.

Artificiosus fumigandi modus.

Mercurius corporalis non est vsurpandus.

DE LOTIONIBVS.

CAPVT VI.

Similiter de Lauamentis sciendum Basin illorum esse Mercurium. Si itaq; sine Mercurio nulla vis remedij esse potest, quid opus est, Piper, Cardamomũ, Flammulam, aliaq; quæ impostores adijcere solent, illi commiscere? maximè cùm constet ab istis simplicibus Mercurij malignitatem vehementius irritari. Proinde neq; vinum adustum, seu aquam vitæ quam vocãt, adijcere licebit, cùm ab ea celerrimè ad cor deferantur Mercurius, atq; hinc Febres & alui fluores conciteentur. Adhæc sciendum, nulla alia de causa Mercurium adhiberi, quàm vt eo loco quo affectus est permaneat, neque vlterius progrediatur. Quod si ergo vlterius quàm morbi complexus est, Mercuriũ ferri non licet, sequitur ex hoc penetrantem illius vim venenosam ante omnia obliterandam esse. Præterea obseruandum, quibus nam Luis Gallicæ speciebus hæc remedij formula aptissima sit, & sanè in Paralysibus ac cauis vlceribus omnium commodissimè vsurpari posse obseruatum est: cauendum tamen, ne remedij multitudo, ac neglecta tẽporis ac loci ratio, quam toties spectandam esse iam monuimus, aliquid periculi ægro concilient. Mercurij ergo præparatio ac adhibitio, sic ferè in lauamen-

Mercurius quid in Lotionibus præstare debeat.

Lotiones quibus morbis aptissimæ.

Mercurij præparatio pro lauamentis.

tis ſe habet. Recipe Mercurij per ſe ſine omni commixtione ſublimati quantum ſufficit, ſublimetur denuo aliquoties à ſale fuſo, dein cum vino ſublimato deſtilletur toties, donec omnem corrodendi vim amiſiſſe Mercurius videatur. Dein Mercurius hoc modo pręparatus in aqua Chelidoniæ vel Perſionis elixetur, ad horæ dimidię ſpacium, ac percolatus ſolo ſpiritu ſuo in aquam transfuſo, non

Erroris cauſa.

autem in ſua ſubſtantia vſurpetur. Hinc error ille impoſtorum originem duxit. Quòd Mercurij corpus non in aquam reſolutum, ſic vti decebat, adhibere voluerunt: namq́ nisi hoc modo corpus Mercurij auferatur, non poteſt non in ęgrorum corporibus vehementiſsima ſymptomata, imò ipſam quoq́ mortem cauſare.

DE CORRODENTIBVS REMEDIIS. CAPVT VII.

Corrodentia in quem finem reperta.

MAximus error qui in corrodentium remediorum vſu committitur is eſt. Quòd cùm Corroſio in hos fines potiſsimum excogitata ac inuenta ſit, vt vel ſuperflua abſumātur, vel venenoſa, ſi quę ſunt, extirpentur: multo tamen aliter impoſtores ea vſi ſunt. Atque vt rectius rem intelligatis, altius paulò omnia repetamus. Quæ in vlceribus ac tumoribus vulneribusq́ generantur, ſuperflua ea non in ipſo vlcere originem habent, ſed intrinſecus in corpore radices ſuas obtinent. Ex quo ſequitur Corroſionem fruſtraneam, ac inutilem eſſe, vbi radix mali intus in corpore recondita eſt. Iterum, quemadmodum quandoque à defluxionibus carnem, ſanguinem, venas, ligamenta, neruos, &c. infici cernimus, ſic commodiſsimum huic noxæ tollendæ remedium eſſe Corroſionem nō ignoramus. Veruntamen quód vulgato illo modo facienda nō ſit

Caro infecta veneno vt curanda.

Corroſio, ſic intelligendum. Caro ſi veneno infecta videatur, quaſi iam emortua eſſet, venenoſa tamen adhuc non eſt, ſic os ſi Sphacelatum, ac quaſi carie exeſum, colore nigro appareat, etſi tale videatur, nondum tamen auferri poſtulat, cùm perinde ac in pannis res ſeſe habeat: ſi enim nigrore, cruore, vel alio colore tinctus albus lineus pannus ſit, ipſum tamen lotione ad priſtinum colorem reduci cernimus: quid prohibet à veneno alterato carnis vel oſsis colore, ipſum concinnis adhibitis remedijs, qualia ſunt Emplaſtra ac Vnguenta venenum attrahentia, genuinum ipſis colorem denuo con-

Color carnis deperditus vt reſtituatur.

ciliari? neq́ ſtatim neceſſe eſt corrodentibus, quæ ſana perinde ac ægra rodiunt ægros excarnificare. Sin pars aliqua ſit, quæ iſtis remedijs non obediat, iterū reiecta corroſione, talia vſurpāda erunt, quæ putrefaciant, ac putrefactas partes (iuxta ſupra deſcriptos canones) abſcedere faciant. Omnino ergo ac ſine vlla exceptione Corrodens Impoſtura repudianda erit, eiusq́ in locum recipienda erit Medicina, cuius deſcriptionem hic ſubiunximus. Recipe Mellis

lis crudi lib: j. Aloepatici quartarium ß. Aluminis vsti, ac aceto restincti singulis vicibus ℥ j. Vitellos ouorum numero 20. Terebinthinæ lib: ß. agitentur ac commisceantur in pulticulam, quæ ad ignem coquatur, donec crassitudinem Emplastri ac colorem fuscum acquirat.

Corrodentis impositure loco vsurpandum remedium.

Emplastra dein quæ oleum & Gummi recipiunt, & instar Apostolici præparantur, non secus ac iam à nobis descriptum, conferre scias: namque sine Melle, Gummi, Ouis, Terebinthina, Lythargyro, Cera, Oleo, vno nimirum ad minimum ex istis nullum penitus vlcus mundificari potest.

Quæ sint mundificatiua præcipua.

Mundificatiua autem, quamuis passim apud quosuis plurima sint, tamen confidentiam nullam in illis reponunt vulgares Chyrurgi, hac quoque de causa, ne scilicet impostoribus peccandi occasiones præbeam, nulla ex Gummis Emplastra in præsentiarum descripsi.

DE VSTIONE.

CAPVT VIII.

QVemadmodum de Corrosione iamiam dictum à nobis est, sic & in vstionibus non secus impostores peccare solent. Atque sanè nil admodum discriminis inter vstionem ac Corrosionem inuenias, quãtum ad finem attinet, itaque solo manus artificio differre videntur. quoniam autem sine ratione, ac vsu esse hoc remedij genus obseruatum est, indignum visum fuit, aliud in eius locum substituere, cùm correctionem penitus nullam admittere posse videatur. Quamuis autem quandoque vstionem, ac rosionem sanationem subsequi contingat, non tamen vstioni vel rosioni hoc acceptum quisque ferat, cùm per accidens quandoque morbi aliquod granum auferatis, quo sublato, deinde subsequatur. Quapropter in istis morbis eorumque curationibus, nil nisi stultitia mera est, velle vstionibus vti: proinde consultum videtur, vt ijs morbis, quos vstionibus curari vobis persuasum est, ante descriptis remedijs (in capite de corrodentibus) sanare conemini, aurumque ac ferrum, &c. repudietis.

Vstio & Corrosio quatenus differant.

Obiectioni occurrit.

Vstionis succedaneum.

DE SECTIONIBVS.

CAPVT IX.

SImile peccatum commissum ab impostoribus est, quibus cùm artificium deesset, visum fuit inartificiale curandi genus ad manus sumere, hunc errorem ceu crassissimum, non corrigere, vel argumentis refutare, sed penitus explodere vtilius est: namque sectio tantum abest, vt morbum curet, vt etiam antiquo morbo nouum

Sectio ex vno duos morbos facit.

neceſſario ſuperaddat. etenim quod illis perſuaſum eſt, nouũ morbum priorem obliterare ac obtundere, hoc ſupra quàm dici poſsit friuolum ac inſolens eſt, cùm impoſsibile ſit, ex creta carbonem facere. Interim tamen experientia docuit, non paucos quos deſperatos Medici habebant, Sectionibus, ad quas ceu ad ſacram anchorã confugerant, curatos eſſe, cui certè experientiæ nobis contradicere animus non eſt.

Sectio quatenus morbus curet.

Atqui diſtinctione conſulere huic malo facile eſt. Etenim hi qui ſectionibus curati ſunt, cùm ſub cura imperitorum medicorum, aliquoties ad deſperationem vſque periclitati eſſent, nil mirum tandem ex malo remedio bonam opem ſenſiſſe: namq; ſi primitus ſub peritis medicis auxilia bona experti fuiſſent: multo antè quàm mala ſectione vti cogerentur, curationem recepiſſent.

Sectio vt à roſione & vſtione differat.

Itaq; vt de tota ſectione verba faciã, ea nil à roſione & vſtione differre videtur, niſi quòd hic immodica ſanguinis profuſio ad curationem aliquid cõmodi (per accidens tamen) quandoq; adferre videatur. etenim vbi in vlceribus multum venenoſæ ac malignę materiæ collectum eſt, manifeſtum euadit, apertis ſectione meatibus, per quos ea erumpere poſsit, aliquid ad faciliorem curationem præſtari.

Sectionis loco quid vſurpandum.

Neque vero ob id remedium ſtatim conuenire ſequitur, cùm alia ratione, ac abſq; membri iactura idem præſtari queat: namq; venenum, vti de roſione ac vſtione dictum eſt, tolli poteſt: copia vero ſanguinis venæ ſectione ad radices mali facta imminui, quemadmodum in tractatu de phlebothomia à nobis demonſtratum eſt.

DE CAVSTICIS REMEDIIS.
CPAVT X.

VSitatum hoc vulgo eſt, vt qui inſcitia ac ignorantia conflictantur, nouis ſubinde, & ex ſua phantaſia excogitatis inuentionibus ſuæ ruditati ac inertiæ conſulere conentur: hoc idẽm in excitatione puſtularum per cauſtica remedia accidiſſe videmus. Perſuaſum enim huius remedij inuentoribus fuit, cùm manus perpetuo in actione non ſit, dolorem proptera quoque continuum non fore: adhæc cûm puſtulæ magnæ fiant, multumq; aquæ effluat, morbi ſtatim materiam etiam extractam eſſe, atqui non leuis error iſte eſt, prioribus tamen paulò tolerabilior:

Cauteria in frigidis morbis conueniunt.
Ne nimis exſiccent cauendum.

etenim vbi frigidus affectus eſt, cauſticis membrum calefieri extra dubium eſt, attamen interim de nimia membri exſiccatione periclitantur ægri, atq; radicalis humoris abſumptio neutiquam toleranda cauſatur. Veruntamen vbi in loco dolente nullus humoris immoderatior affluxus appareret, hic ego cauſticorum potentialium vſum non plane contemnendum putauerim, hac interim obſeruata conditione, vt Attractiuis ipſum opus perficiatur: ſimplex enim puſtulæ excitatio ad

peccan-

peccantem humorem educendum non ſufficere poteſt, niſi ſordes quoq; Attractiuis fortioribus couiunctis vi extrahantur: proinde ſi à cauſtico cutis aperta fuerit, Attractiuum affectui illi deſtinatum ſuperimponendum fuerit, vt ſequitur.

ATTRACTIVVM CAVTERISATÆ CVTI, PER *cantharides flores vel flammulæ, conueniens.*

Recipe Conorum abietis recentium numero 20. coquantur in lebete, donec viſcus ab ijs ſeparetur, cui dein æquas portiones Reſinæ ac Terebinthinæ adijciens, decoque ad iuſtam conſiſtentiam, eoq; vtere vt decet. Cauſticorũ attrahentium formulæ.

ALIVD VEHEMENTIVS AC PERFE- *ctius attrahens.*

Recipe Gummi Oppoponacis ℥ ſs. Serapini, Galbani, Ammoniaci ana ʒ ij. Bdellij ʒ vj. in aceto liquefacta percolentur, & adiectis Rhabarbari ʒ ij. Radicum Ephemeri non lethalis ʒ ſs. Carabes pulueriſatę ℥ ſs. fiat Emplaſtrum ſecundum artem, cuius vſum tandem experientia abunde docebit.

DE BALNEORVM AC SVDA- *toriorum Correctione.*

CAPVT XI.

CVM ſudatio per Emunctoria fiat, atq; quædam ſpecies Luis Gallicæ, hocce remedio curari poſsint, contradictione certe ipſum vacare videtur, omninoq; non repudiandum eſſe, cuiquam in mentem ſubire poſſet. Veruntamen intelligendum, huiuſmodi curationes non per vſum Theriacæ, ac aquarum peſtilentialium, verum per Mercurium perfici debere. Proinde omni ſtudio in id incumbendum erit, vt Mercurium ad ſuam vim diaphoreticam deducamus, quo præſtito, non vſque adeo difficile erit, quaſdam Luis Gallicæ ſpecies per ſudorem percurare. Mercurius ad vim diaphoreticum deducẽdus.

Quapropter curandum, vt Mercurij naturam in Balneum conuertamus, hoc eſt, vt abſq; ſtuffa ſudatio procedat: namq; vt primum à Mercurio ſudor concitatus fuerit, iam in propinquo ſanitas eſſe conſpicietur. itaq; abſque Mercurij virtute omnis ſudor inutilis penitus fuerit. Quamuis non deſunt qui abſq; Mercurio ſudoribus factis quoſdam curauerunt, tamen fundamẽto res caret, & fere deterius malum minari videtur. adhæc numq; profuiſſe huiuſmodi ſudores viſi ſunt, niſi vbi iam vltrò natura ad morbi expulſionem inſurrexiſſet. Itaq; niſi vltrò natura ad ſudores promo- Abſq; ſtuffa Mercurius ſudorem excitet.

uendos accincta sit, omnia Diaphoretica, solo Mercurio excepto, ad Luem Gallicam persanandam frustra adhibebuntur. Mercurij præparationem nos digito quasi demõstrare voluimus, in modum qui sequitur.

Mercurij Diaphoretici præparatio.

Recipe Mercurij cum Stanno Coagulati quantum sufficit, redigatur in tenuissimum puluerem, qui dein puluis in aurea scutella in aceto vini optimi constituta, ac vino sublimato repleta aliquandiu asseruetur, tandem vinum illud Alcoolizatum accendatur, idq; aliquoties iteretur, & videbis vinum, Mercurium, ac Stannum in quandam oleitatem resolui. olei huius vsus est, vt eius

Dosis Mercurij Diaphoretici.

Granum vnum in vino Tramineo vel Alsatico exhibeatur: atque æger stragulis optimè intectus ad sudorem se componat: sudoris autem normam ac modum experientia abundè docebit, vt hoc loco præceptis nil opus sit.

DE SPARADRAPI CORRECTIONE. CAPVT XII.

FVerunt quæ vsu Ligamentorum magnorum quandoq; morborum, eorum prçcipuè qui ex defluxionibus orirentur, vel incrementa caperent, occasiones tollebant, atq; illi sanè longo tempore nobis aduersati sunt, quòd illorum curandi ratio ad speciem videretur, penitus non improbanda esse. Verum quamuis nec à nobis omnino contemnatur, tamen pro pedũ vlceribus vsurpanda solummodo esse videtur. adhæc etsi ad reliqua manantia vlcera conferre credantur, tamen nisi ad superne defluentes humores, qui difficulter sanè auertuntur, adhiberi commodè potest. Itaq; impostura ista penitus abolenda erit, nisi vbi manantia forsan pedum vlcera curare animus erit.

Deligaturæ pedum vlceribus conferunt.

In Sparadrapo quid cauendum.

Quin & hoc cauendum, ne in huius vsu fluxiones retro pulsæ intrinsecus vlcera, abscessus, ac tumores faciant, ad quæ dein mala mors subsequatur: quod vt præcaueatur, Mercurio Laxo vtemur: eius namq; ea virtus ac efficacia est, vt omne genus pustularum Gallicarum ex contagiosis defluxionibus intrinsecus in corpore exortarum, penitus perfecteq; curare ac resoluere valeat. Itaque Sparadrapum pro singulari ac artificioso remedio neutiquam reputandum erit, cum deriuatio ac obstructio solumodo sit, atque facile post huiusmodi obstructionem humida vlcera exsiccentur. Atq; proinde error in eo solummodo consistit, quòd huius remedij vsu causæ ac occasiones futurorum vlcerum non abscindantur: namq; facile post factam per Sparadrapum curationem vlcera recrudescere videntur. Quapropter isthæc duo impendentia mala per Mercurium Laxũ auertenda erunt, in modum qui sequitur.

Mercurij Laxi præparatio.

Recipe Mercurij puluerisati quantum sufficit, destilletur ab aqua ouorum donec Coralletur, huius dein Corallati grana viij. in aliqua confectione aromatica exhibeantur, ad fluxiones

fles à Sparadrapo collectas exsiccandas, neq; ad has solum fluxiones, verum ad quasuis quæ toto corpore colligi possunt, hoc remedio exercitatus Medicus commodissimè vtetur.

DE CORRECTIONE QVINTÆ essentiæ.

CAPVT XIII.

Libros qui sub nomine quintę essentię circumferuntur, non puto quemquam esse qui corrigere & ad meliorem frugem perducere possit: namq; ne ipsi quidē librorum authores, quid quinta essentia sit, intelligunt, vt non dicam, præter meras nugas, crassissimaq; mendacia in illis codicibus nihil cōtineri. Testantur hac Arnoldi Villanouani, & Ioannis Rupecissę de quinta essentia mendacissimi libri, ex quibus dein insolenti titulo exornatū opus, Cœlum scilicet Philosophorum, consarcinatum est. verum qui hosce libros legere volet, is confestim intelliget, neq; pręceptores, neque discipulos minimum eorum quę cōnscripta sunt, intellexisse. Etenim ex eo quod singularem ac nouam Praxim extruxerunt, colligere facile est, ipsos morborum essentiam non intellexisse, cûm omnium morborum vnam quasi formam confingant, ad quam dein mira excogitarunt, suasq; istas cogitationes portentosis titulis ac encomijs adornarunt, in quibus tamen nullam Philosophię, Medicinę, ac Astronomiæ mentionem fieri audias, sed merus nugarum ac mendaciorū cataclysmus est. Ex Chemica certè arte admirādas inuentiones primum in artem Medicam traductas esse constat. verum Sophistica eas mox adulterauit: fuerunt enim qui vbi semel aliquam præparationem chemicam inspexissent, in quadringentis [illegible] conarentur, sicq; veritatem cum [illegible] stultè confunderent. Itaq; scitote, istius [illegible] correctionem in eo consistere, ne pollicitationibus ac superbis titulis quidquam tribuamus, sed tantum solummodo credamus, quantum sensus & experientia docuerunt: etenim si quis istis remedijs (quæ maiorem quâm Monachi ac pseudochemistæ profitentur, experientiam requirunt) inconsultè vtatur, grauissimorum morborum occasiones concitare poterit. Obseruandum præterea in arte Chemica secreta præparationis Mercurij contra Luem Gallicam contineri, quin & omnia remedia quę in huius morbi curatione Bases seu Arcana sunt, absq; Chemiæ singulari peritia præparari nequeunt. itaq; frustra hic pharmacopœi suas decoctiones venditabunt, nisi Salia Vitriolata, Aluminosa, aliaq; his similia artificio Chemico conficere possint: namq; in istis remedijs recondita sunt secreta, quæ ad curationem luis Gallicæ facere possunt. Horum autem nouam correctionem cōscribere nil opus est, sufficit modum

Arnoldus de quinta essentia. Rupecissa de quinta essentia. Cœlum philosophorum.

Chemia multum medicinæ profuit & obfuit.

Remedia quæ ad luem galicam adhibētur, sine Chemiæ peritia non comparantur.

legitimæ præparationis tenuiſſe, necp fidem falſis Alcumiſtarum pollicitationibus adhibuiſſe, iſti certè homines plura ſibi tribuunt, quam vnquam opere præſtare queant. verum hoc Alchimiæ cum non paucis alijs facultatibus commune eſt, vt eius profeſſores antequam ſementem fecerint, de meſſe glorientur.

DE CHYRVRGORVM CORRECTIONIBVS. CAPVT XIIII.

Chyrurgorum thecule ridentur.

CHyrurgorum ac tonſorum, (qui non libris vel arte, ſed æreis ſplendentibus thecculis mecum certare conantur) erroribus remedium vel correctionem adferre, ferè impoſsibile eſt: namq; in opere Practico, tam rudes ac imperitos ſeſe præbent, ſumma cum ſuperbia ac iactantia, vt pigeat illos dignos reſponſo reputare: maximè cùm ipſi met inter ſe, ſiue domeſtici ſint, ſiue agyrtæ, ipſorum impoſturas mutuo conuicientur, vt noſtra animaduerſione non vſq; adeo opus ſit. Adhæc adeo conſenuerunt in ſuis erroribus, vt cùm optimam ætatem fricando ac pectendo, ſub indoctis præceptoribus conſumpſerint, difficulter in ſenio correctionem admittant: imò ſi vltrò optima illis communices, non ea recipiunt tamen, ſed pro ſuo modulo ſemper peccare pergunt. Verum ſi omnino correctionem conſcribere neceſſe ſit, id omnium primo procurandum erit, vt illa ſtulticia, quam in diſponendis pro colorum varietate vnguentis, quæ in ſuis thecculis circumferunt, abrogetur: namque nulla paulò melior Medicina ſic circumferri vult, ceu pictores ſuos colores circumgeſtant. itaque per feneſtras deijcienda illa putida vnguenta erunt, cùm ægris non plus emolumenti adferre poſſint [redacted]

Chyrurgi curdifficulter correctionem admittant.

[redacted] vnguento comparatur.

Quòd ſi tamen omnino medici eſſe diciq; velint, neceſſe erit non ſolum Chyrurgiæ, ſed totius therapeutices cognitionem ſibi vt comparent, maximè eius quæ cum vulnerum medicina quandã cognitionem habet: etenim ſi oblato grauiori vulnere maiorem neceſsitas cognitionem poſtulare videatur, quàm quæ vulgaribus vulneribus ſufficiat, atq; tum Doctorem medicũ conſulere oporteat, vt vulnerato namq; nec doctor vulneris, nec Chyrurgus ſymptomatum cognitionem habentes, neuter quidquàm quod vtile ſit, in medium conſulere poteſt. Quapropter Chyrurgos iſtis ſedulam operam nauent adhortor: nemo enim tondendo ſanus efficitur, neque ſufficit ſcarificare poſſe, vel ſigna Zodiaci diſcernere, vel deniq; ſcire quo pacto Emplaſtrum Apoſtolicon decoquendum ſit: maior itaq;, maior inquam diligentia ac experientia ad deuitandos iſtos errores requiruntur. Præterea vulnus curare poſſe, vel

Chyrurgus therapeuticen totam cognoſcere debet.

fracto

fracto osſi callum ſuperinducere: quid ad Luis Gallicæ ſanationem conducat? alia certè ars requiritur, quàm theculas varijs coloribus exornatas circumgeſtare: quid multitudo inſtrumentorum ſine eorum vtendi ſcientia proſit quæſo? quid conferat refrigerare poſſe, ſine vſu? Fundamentis ergo ac primis principijs cognoſcendis, incumbite, & vltro iſtas nugas ridebitis: aliam namque correctionem, quàm vt meliora diſcere velitis, iam vobis adferre impoſsibile eſt.

Erroris correctio.

DE IVDÆORVM IMPOSTVRIS *corrigendis.*

CAPVT XV.

IVdæos verò quid corrigere opus eſt, cùm ipſi nulla vnquam ætate Medicinæ fundamenta cognouerint? nam quod aliquando ſingularia callent remedia, non ipſorum ſcriptis vel induſtriæ tribuendum, hoc eſt, cùm ferè ab alijs ea ſuffurati ſint, vel caſu, vel præcario adepti. Siquidem quod linguam ipſorum attinet, in ea neque in Theoria, neque in Praxi tantum inuenias, vnde ſimpliciſsimæ ſcabiei originem ac curationē demonſtrare & præſtare queas. Verum ſic illis vulgoque perſuaſum eſt, quòd quia lingua Hæbraica rara ſit, atque in ea Patriarchæ claruerint, denique ipſa antiquitate cōmenderur, ob id plus in ea, quod ad Medicinam faciat, deſcriptum eſſe. ſed ſummum quo ſe tueantur argumentum eſt, Argentum per fas & nefas corraſum, quo dein preuilegia ac immunitates ſibi cōparant.

Iudæi medicinam nunquam intellexorunt.

Erroris origo.

Sciendum præterea, ipſos in arte medica nihil vnquam præ cæteris nationibus à Deo edoctos, vel dotatos eſſe: voluit namque Deus à prima mundi origine Medicinam omnibus ex æquo communem eſſe, neque plus Iudæi quàm Gentiles, vel hi quàm illi, de arte Medica à Deo acceperunt. Adhæc nulli quoque linguarum aliquam prærogatiuam conceſsit, ſed æquè Germanicam ac Hiſpanicam, Sarmaticam ac Chaldaicam dotauit, vt iam ſi quæ ſibi plus tribuere velit, non verè, ſed ſaltem iactabundè id faciat. Neque vna certa aliqua lingua morbos continet, ac intelligit: veluti nec ipſorum remedia, ſed omnium par ratio eſt, cùm Deus Opt: Max: non ſecus ac Solem, Medicam artem communem eſſe voluerit.

Iudæi in Medicina nihil ſingulare à Deo acceperunt.

Medicinam perinde vt Solem omnibus communem eſſe Deus vult.

Quamuis hoc inficiari nolim, nec poſsim, quaſdam linguas eſſe, in quibus quæ experientia cognita ſunt, diligentius annotata ac conſcripta ſint, quod in alijs quæ Barbaricæ ob id nuncupatæ ſunt, non accidit, attamen eam ob cauſam hanc illa potiorem ducere, ſuperbum ac inſolens eſt. Adhæc ſuperbia iſta omni fructu caret, cū nihilo plus ad curationem faciat, ſiue plura, ſiue pauciora remedia in ea

Barbaricæ linguæ.

in ea lingua, in qua æger decumbit, descripta sint: nisi quoq; ipsorum perfecta cognitio accedat.

Iudæi nil nisi præstigias exercent.

Christiani à Iudæis decipi volunt.

Itaq; de Iudæis sic iudicandum, siue vngant, siue lauent, siue fumigent, siue purgent, siue deniq; vrinas inspiciant, meris præstigijs miseris Christianis ipsos imponere: imponunt autem facilius, quòd ij simpliciores sint, imò quandoq; circumueniri, ac falli velint, malintq; ab alienis decipi, quàm à suis humaniter tractari: & sanè Iudæi, si toto anno vnum sanitati restituant, centum quos orco transmiserunt nostra cu lpa, facilè excusant. Itaque vt rem paucis concludam, corrigi Iudæi meo iudicio non possunt, nisi ipsi fundamenta artis, prout scriptis mandata sunt, addiscant.

DE GRÆCORVM MEDICORVM *Imposturis.*

CAPVT XVI.

Linguarum studium quatenus sectandum Medico.

VEluti supra dictum est, linguam vnam altera, quantum ad Medicinam attinet, ne gry quidam potiorem esse, attamen linguarum studium non nullo modo sectari Medicus debebit: namq; si morbus aliquis multo tempore, aliqua in regione grassetur: verbi gratia, si Persiam diuturnus morbus affligat, is deinde Græciam, mox Pannonias, vicinasq; Italiæ, Germaniæ, Galliæ ac Hispaniæ nationes peruagetur: tum Linguæ Persicæ cognitio eatenus Medico conferre potest, quòd cùm illa in regione vulgatus morbus sit, eiusdem cognitio ac curandi ratio ipsi perspectior euadat, ipseq; illũ alijs cognitũ facere possit. Similiter Persis vicissim accidere potest, vt Germanicæ linguæ, Anglicæ vel Gallicæ cognitionem habere ipsos oporteat. Ex hoc tamen non sequitur, adhuc artem vel penes ipsos, vel penes nos solos esse: namq; sic res nostræ à Deo comparatæ sunt, vt vbi morbus est, illic & remedium inueniatur, & vbi remedium est, illic medicus qui illud adhibeat, nascatur. Quomodo ergo Rhenanus Medicus ad Nilũ, vel Niloticus apud Danubium nascetur ac fiet? certe milies hic æger periret, quàm isthinc Medicus aduocaretur: non sane sic Deus Optimus Maximus nouerca nobis fuit, vt homini alibi habitationẽ, alibi victum, amictum, & quę ad sanitatem faciunt, crearet, sed in nostrum commodum in vnum locum collecta singulis clementer impertiuit. Quam diuinam contemnentes gratiam, linguæ quædam atq; eæ maximè, quæ Homeri quoq; testimonio nugis ac mendacijs addictæ sunt, Medicinam sibi vsurparunt, suasq; nugas sic linguæ dulcedine adeo mellitas reddiderunt, vt cæteræ quoque linguæ omnes sua relicta bonitate, hanc delingere velint, puténtque singuli, isthinc solummodo me ' ˢinam cognosci posse, cùm Deus meliora il-

Morbus Medicus & Remedium eodem semper loco inueniuntur.

Græci mendaces, Homero teste.

da donatus, per Vulcanicam pharmacopœiam istorum auxilia inquirere vt queam, omnem mouebo lapidem, vti infra apparebit.

Post signorum explicationem tempestiuum fuerit locum affectum quoqꝫ ostendere. itaqꝫ sciendum vlcera hęc varijs in partibus consistere, ac enasci posse: nam quę à Realgare Lunæ ac Veneris fiunt, faciem ferè occupant, labia, nasum, mentū, malas, &c. non raro oculos aures qꝫ depascētia: quæ vero à Realgare Iouis fiunt, & Mercurij, omoplatas & sternon exedut: Martis realgar in dorso ac ventre vt plurimū sæuit: Saturni denicqꝫ ab inguinibus ad plantas vsqꝫ tota crura obtinet. Vlcera hæc etsi omnia periculosa sunt, & non nisi artis auxilio pelluntur, alia tamen alijs remedio magis obediūt. facil[illegible]ora curatu sunt ergo, quæ à Mercurij, Solis & Iouis existunt: quæ vero à Veneris, Lunæ, Saturni, & Martis realgare facta sunt, accuratissimam artificis industriam requirunt: alioquin spiritus vitales inficiut, mortemqꝫ ineuitabilem inducunt. Generationis modus, quo hæc vlcera fiunt explicandus adhuc superest, qui talis vt plurimum est. Primum, si Realgar per caminum Vulcani euadere conatur, nec exitum inuenit, pustulas paruas, cum perpetua scalpēdi necessitate excitat, quæ nunc tardius, nunc celerius ad maturitatem perueniunt, prout vel scalpendo, vel inconcinnis remedijs magis minusqꝫ irritantur: quòd vbi factum fuerit, illo loco centrum suum nanciscitur, cui adhærescens dein Realgar incipit partes exulcerare, vrere, dolore torquere, ac vel in latum, vel profundum depascere, pro suæ nimirum essentiæ proprietate, vnde quoque horum vlcerum differentiæ constituendæ sunt. Itaqꝫ quæ in facie & collo sunt, Syreia appellantur: quæ inter clauiculas & inguina, ante & retro sunt, Cancrum vocare solent: quæ vero sub hypochondrijs sunt, omnia Malum S. Ioannis nuncupant Germani, forsan ex eo, quod diuinam potius quàm humanam opem requirant. Atqui nō raro euenit, verrucas ac dura tubercula eadem ex causa oriri, quæ tamen vtilia potius quàm noxia putanda sunt: itaqꝫ non vt vulgus Medicorum facit, Corrosiuis irritanda sunt, sed relinquenda: siquidem tentata statim efferantur: est enim ea Realgaris ex Salibus natura, vt ab huiusmodi externis obiectis inflammetur ac sæuiat, non secus ac de Realgare metallorum iam dictum est. Vltimo loco sciendum, præter iam dicta Realgaria, aliam Realgaris speciem adhuc existere, quæ nunc ex Antimonio, nunc Plumbagine, nunc ex Margasita, vel Thalco, vel Kakimia, alijsqꝫ huius generis Mineralibus ortū ducat: verum cùm ab ea effecta vlcera, eandem cum superioribus curationē requirant, nil opus est multum de ea laborare.

Locus affectus varius.

Caminum Vulcani.

Syreon quid.

Malum S. Ioannis.

DE VLCERIBVS TRANSMVTATIS.

CAPVT XXII.

Iterum

A. Ado

Iterum quoddam vlcerum genus explicandum est, quod exemplo hoc innotescere poterit. Cùm homo in exteriori mundo, tam varijs artibus instructus sit, vt etiam ipsas rerum formas transmutare possit, cuius rei locupletissimum testimonium in melle crudo & præparato, quæ & substantia, & viribus, ex diametro quasi pugnant, habemus. Si, inquam, in exterioribus talia perficit homo, quantò magis intrinsecus in minori mundo, in quo omnes thesauri reconditi sunt, & ex quo omnia quæ exterioribus efficit, proficiscuntur, talia præstare ipsum posse putabimus? Si itaque homo extra se naturas contra naturam transmutare potest, & illa ars ab intra procedit, quæ in attentando consistit, quam dein experientia comitatur. Sic enim artes inueniuntur: primùm dum homo ex se attentationem, ex maiore mundo experientiam assumit, atque tam diu laborat, donec vtriusque similitudinem comprobarit. quare nemo vitio mihi vertat, quòd hominem intra corpus ad transmutationē naturarum tantum, quantum extra, laborare dicam: nam de interioribus quàm de exterioribus maior mihi sollicitudo est. Adhæc sciendum, hominem dupliciter agere: in exterioribus corpore, in interioribus spiritu: illic externarum rerum, hic humani corporis decorem ac vsum respiciens. Spiritum interius agentem distinctionis causa, Adech vocare soleo.

Mel crudum cum præparato viribus pugnat.

Remedia vt inueniantur.

Adech spiritus in homine laborans est.

A. ✳

Itaque sunt in exterioribus Sales quidam, magno artificio compositi, vt Alkalia, & Sales sublimati, hi sales ad naturæ defectus sarciendos, necessariò ab arte fiunt: nam natura non omnia simplicia perfectè creauit, sed aliqua etiam arti perficienda reliquit, pro libito, & ad eum quem desiderat finem, consequendum, vt iam ars rectè altera natura sit, & dicatur. Hæc si in maiore mundo fiunt, etiam argumento sunt, in minore mundo, ab Adech huiusmodi transmutationes tentari: atque hac ratione quandoque vlcera non simplicia, sed composita (nam ad transmutationes compositionem molitur natura) oriuntur, de quibus meritò hoc loco paucis edisseremus. Itaque (vt iam dictū est) si homo in exterioribus bona malaque, vtilia & noxia efficit, quid prohibet, idem intrinsecus fieri, dicere? quare si ita intrinsecus laboret Adech pro loci natura simplex vel compositum, mitè vel corrosiuum vlcus facit, cuius dein forma, formam illius Salis, à quo factum est, imitatur. Formas hasce nil opus est hic multis depingere, atque ab inuicem distinguere: infinitus namque labor foret, parumque ad curandum vtilis. In hoc genere mali describēdo antiquitas (pro more quem in obscuris rebus semper tenuit) mira verborum inutilium profusione multis paginis disseruit. Ego negotium paucis expediam. Artifices interni, dum ad opus aliquod se accingunt, loca sibi deligunt, in quibus simplicia compositis suis idonea inueniant, quæ vbi nacti fuerint, talibus formis exornant, quales

Natura non omnia perfectè producit.

Artifices seu fabri in homine.

nitur, planè immutantur: tanta nimirum sophistices in loquendo, ac superstitionis in credendo vis existit, vt & ipsam naturam de suo tramite deijcere queat. itaq; professio ista omnino explodenda est, vt ex qua non morbi solum, sed & desperatio, ipsaq; denique mors oriantur. Quòd autem Sancti morbos infligere non possint, vel saltem non infligãt, certissimum argumentum est, quòd non apud Christianos modò, sed apud Turcas quoq;, cæterosq; gentiles ista superstitio dominetur. si itaque Turca aliquo morbo conflictetur, suo certè Deo ille malum hoc ascribet, Christianus vero sancto alicui: iam ergo vel duo idem malum infligent, vel alterutri crudelitas falso adscribetur, vt certè sanctis demortuis falsissimè tribuitur.

Veruntamen curandi rationem quod attinet, intelligendũ est eam in hunc ferè modum contingere. Æger cui persuasum est se à sancto affligi, omnibus certè modis nititur illum sibi reconciliare, qua fide dum nititur, donis ac precibus eum honorat, quod vbi præstitit, iam sibimet persuadet, sibi sanctum placatum esse, sicq; sanitati restituitur, fide scilicet, vel potius superstitione sua, quam secundò concepit, quod si primam non cõcepisset, numq; secunda indiguisset: namq; primum morbum sibi met conciliauit. itaq; constat sanitatem, veluti nec morbum, à Sancto non esse, sed solum euenire prout æger semetipsum ligat vel soluit. Morbi, qui sanctis tribuuntur vt sanentur.

Sciendum propterea hanc imposturam eiusq; autorem penitus aboleri debere. Sin quis æger sit, is ad Christũ confugiat, apud quem pro sanitate impetranda nil opus est sumptus facere [redacted] exemplo aliquando hominibus mederi vellent, ipsimet suum errorem facile corrigerent. Pia sententia Paracelsi.

DE PHARMACOPOEORVM IMPOSTURIS.

CAPVT XIX.

NON leuis impostura est quæ Pharmacopœos exercere solet. Etenim quiuis apud se reputet velim, quales nam illi sint scholastici ac beani, in illud pistrinum detruduntur, neque illic meliore aliqua conditione sunt, cùm nil faciant vel discant aliud, quàm coquere & mortario tinnire: quod si ergo huiusmodi onagro quid in mentem veniat, quis speret aliud ipsum sibi persuasum iri pati? Multa quidem experimenta illos nancisci dubium non est, sed ratione perpetuo destituuntur, cùm tamen ipsi magnam sibimet tribuant eruditionem. Ex quo sequitur, ipsis persuasum esse suam opinionem omnes artes longo spacio anteire. Atqui morbi cognitio Morbi cognitio operosa.

tantam exercitationem ac peritiam requirit, vt si quis eam animo reputet, non sit facile crediturus, ex receptarum ac experimentorum multitudine ipsos in veros medicos euadere posse: proinde cùm superbiam ac auaritiam apud ipsos dominari omnes facile cernant, nil opus est in correctione huius imposturę multum insudare. Sunt tamen Pharmacopœi quidam, qui se cognitione Latinæ linguæ aliquo modo tueri conantur, quam consecuti sunt, cùm Conuentores, Pædagogi ac Procuratores essent. itaq; cùm posthęc dúctis viduis, libros, nomina ac officinas hæreditario iure recipissent, non secus ac si præstantissimi Medici essent, solæ linguæ peritia superbiunt, putantes eò quòd sciant cuius casus sit Ioannes, intelligant quoq; cuius generis sit Lignum Aloës &c.

Lignum aloes cuius generis.

Adhæc quantus error sit, ex hoc quoque colligi potest, quòd cùm primum species Bertholdi cognoscere didicerint, Venetias mittantur, ad importandas merces, quo vbi venerint, ex optimis pessima deligũt, ac pro recentibus cariosa et inueterata exportant.

Pharmacopœiorum inscitia ridetur.

Aliquid præ cæteris in Medicina ipsos scire, omnino negari non potest, sed manca ac mutila omnis ipsorum cognitio est: namq; quemadmodum qui piscem probe coquere nouit, Piscator ob id non est, aut qui strenue bibit, vites bene colere scit: sic & in Pharmacopœia res se habet. Optima ergo horum errorum correctio est, vt quiuis sua sorte cõtentus, suam artẽ exerceat: namq; qui suę vocatione pie vacare volet, sat habebit quod agat, nec alijs sese actionibus immiscebit.

DE LAMINARVM PLVMBEARVM [redacted] correctione.

CAPVT XX.

Laminarum plumbearum origo.

IMposturæ huius radix ex eo originem duxit, quòd Philosophi Minerales plumbi naturam similem efficere conati sunt naturæ Argenti viui: atque sanè inuentio hæc authorum suorum magnam perspicaciam arguit, verum plus damni in medicina, quàm vsus ægris attulisse obseruata est: itaq; à medicina exulare iubeatur. Quin & in hoc errore alius est qui corrigi desiderat: nimirum quod ij qui hoc remedij genere vtuntur, morbi naturas sibi cognitas perspéctasq; nondum habent: hinc alij ad liberandas obstructiones, alij ad calidam intemperiem emendandã plumbeis laminis vsi sunt. Verum nihil horum considerari necesse est, sufficit natura Mercurij, ex quo lamina illa plumbea confecta est, perspectam habere. Cauendum ergo, ne Mercurium istum plumbi eundem esse putemus cum Mercurio vulgi: namq; Mercurius vulgi ille est, qui naturam ac essentiam suam, etsi in metalla transmutetur, incorruptam non seruat, ex quo cognoscere licet, quòd quantũ Metallis virium inest, tan-

Laminarũ vulgaris vsus.

Mercurius vulgi quid.

tantundem huic Mercurio tribuendum sit, atque proinde morbos pro varietate sua varijs generibus Mettallicarum laminarum curandos esse: hinc aureæ, argenteæ, cupreæ, stanneæ, ac ferreæ laminæ præparatę à quibusdam fuerunt. Sed omnes istas magno interuallo superat Mercurius Fabricatus, quem dum nemo intelligit, nisi quoad laminas plumbeas attinet, magna impostura committitur. Veruntamen si quis omnino vsum laminarum plumbearum vrgere velit, is correctionem aliqualem saltem admittere cogetur: nimirum vt Plumbum cum vigesima parte Mercurij vulgi amalgametur, ac dein non plumbi instar solumodo, sed in cuiuslibet metalli substantiæ subuicesima parte administretur: metallum autem deligendum erit, parti affectæ ac morbo consentiens, vnico ferro excepto. Cæterum non ignorandum, metallum corruptum quàm integrum plus efficere, sic minio ac cerussæ maior quàm plumbo virtus inesse cernitur. Hinc causa elucescit, quamobrem Emplastrum de Minio ad curationes tam efficax sit: nimirum quia ex Saturno primitus confectum fuit. Sic Lythargirus nil aliud est, quàm Spuma Mercurij. Quocirca laminarum plumbearum inuentionem, quæ magnum secretioris philosophiæ argumentum est, non improbamus, eam vero imposturam summè abolendam ducimus, quòd nullius præterea rei cognitionem necessariam ad curationem esse quidam opinantur. Itaque si quis laminis istis vti velit, eum monitum cupio, vt totius naturæ Mercurij cognitionem prius consectetur: hac enim comparata, omnes dein imposturæ facile deuitabuntur, eæ etiam, quæ ab antiquis magno applausu vsurpatæ fuerunt.

Mercurius fabricatus.

Emplastrũ de Minio.

DE ARTERIARVM, NERVORVM AC venarum præsectione cauenda.

CAPVT XXI.

IMpostura hæc non secus meo consilio ac Sparadrapi error corrigẽda erit, eo dempto, quod nullius partis apertio subsequatur, intrinsecus tamen nõ secus ac illic de obstructione dictum est, omnia perficienda erunt. Interim autem nõ raro paralyses, luxationes, inflammationes, atque atrophiæ partium accidunt: similiter & scyrrhi, phygettę, hernię, bubones, vrinariorum meatuum affectiones, rerum ac vesicæ vlcera, &c. euenire solent, quapropter correctio, imposturæ huius erit, vt non exterius præsectione, sed intrinsecus in corpore per Mercurium Laxatiuum defluxiones auertantur: namque præter Mercurium hunc nullum aliud superest remedium, quod malo huic mederi queat. Sin aliquę ex supra commemoratis affectionibus, Herniam puta, Bubones, vel alias vlcerationes affligere videantur, tum sciendum erit, eas nisi aperta cute sanari non posse. atque quemadmodum si vlcus illud singulariter per se curandũ

Mercurius Laxatiuus.

Mm 2

fuerat, sic eius symptomata quoque curanda fuerint: namq; amborum vna eademq; forma, origo, ac substantia existit. Quapropter ad hanc imposturam tollendam vtilißimum fuerit, (quemadmodum & de quibusdam aliis dictum est,) vt error qui in præsecandis meatibus committitur, præcaueatur.

DE SERVORVM SVORVM *perfidia.*

CAPVT XXII.

VArii ac multiplices morbi dum Medicinam facerem, omni tempore oblati sunt, in quibus curandis cùm antiquorum canones mihi proposuissem consectandos, minimum tamen eius quod sperabam consecutus sum. Tandem coactus, varia hinc inde ponderare, expendere ac dimetiri, in tantam coniectus sum dubitationem, vt inter plurima quæ contigissent experimenta, vtrum potiore loco habendum esset, plane dubius hærerem: in qua inconstantia dum versarer, serui mei omnia bona malaq; (quorum tamen paucißima ego vtilia esse expertus fueram) experimenta corraserunt, caq; sub meo nomine vsurparunt, magnas cum iis imposturas committentes, me tamen illa, ceu putida ac inutilia repudiante. Viderant quidem magnas à me curationes præstari, quas omnes æmulari stultè conabantur, atque vt id tutius facerent, Magisterii ac Doctoratus insignia ambiuerunt. itaq; si quid damni ex huiusmodi experimentis ægris conciliabitur, id non nobis, sed illorum nequitiæ adscribendum erit: namque illorum quidam cum ad tempus ludimagistros egissent, nostra perspecta industria, famelicorum canum instar nobis adblandiri cœperunt, vt aliquid illis largiremur: qui vt primum duo, tria, quatuorúe experimēta secretiora à nobis extorsissent, nobis turpiter relictis, suo commodo studere cœperunt, sed quo honestatis titulo, quiuis facile iudicabit. Similiter in mea familia magnis sumptibus Chyrurgos ac tonsores alui, iisq; secretiora quædam remedia bona fide communicaui, qui statim ac Stictica emplastra à me accepissent, desertorum ac Apostatarum more, me relicto, mihi debitam laudem vsurpare, meq; summis conuiciis incessere cœperunt. atq; quamuis non diffitear præstantia aliquod remedia furtiuè vel precariò à me ipsos extorsisse, tamen singulos candide admonitos volo, ne huiusmodi experimentis, quæ isti miris laudibus euehere non verentur, nimium tribuant: siquidem nisi experientia ac multiplex vsus ad ista accedat, inutilia ferè sunt huiuscemodi secreta, quemadmodum hoc discipulis meis non infrequens esse, experientia quosdam magno

Chyrurgorum seruitio vsus Paracelsus.

magno suo cum periculo edocuit. Neque vero omnes meos discipulos in hoc censu haberi velim: fuerunt namque quorũ singularis in me fides extitit, quos ego frequentur in meis scriptis compellare soleo, reliquorum vero nomina rarissimè in nostris scriptis consignata inuenias. Sic nos libros quosdam in nostri Secretarij honorem conscripsimus, aliquos Doctori Cornelio, Doctori Petro, Doctori Andreæ, Doctori Vrsino, Licentiato Pangratio, ac Magistro Rhaphaeli transmisimus. hos ergo vt omni laude dignissimos censeo, sic cæteros qui me perfide deseruerunt, omnibus modis rogatos & admonitos volo, vt quæ nondũ apud nos addidicerunt fundamenta, magna diligentia consequi, vel nunc tandem conentur: interim Saturninam illam, ac Lunaticam, qua scorpionum instar nos consectantur, maledicentiam deponant, atque mente recolligant, quanta fide, quantoque candore, nihil ipsos celare, vel clam habere voluerim. Sed male metuo, ne postremi hi impostores omnium posthac imposturarum cultores ac fautores futuri sint.

Paracelsi Discipulorum duo genera.

Amici Paracelsi.

QVINTÆ PARTIS CHYRVRGIÆ MAGNÆ PARAcelsi, Liber tertius.

DE MALE CVRATIS ÆGRIS restituendis.

CAPVT I.

OMNINO operæ precium esse duximus, huius tertij tractatus propositum paucis aperire. Tractabimus igitur in præsentiarum, quantum incommodi, quantumque morborum ex imperitorum Chyrurgorum temeritate ægris conciliatum sit. In qua dissertatione primum omnium obseruandũ erit, quid Medicamenti inconuenientis inconcinnè adhibiti, venenositas cum pestilentis luis contagio coniuncta, mali efficere queat: hinc enim discere licet ex antiquorum scriptis, neutiquam Luis Gallicę causas originem ac curationem deduci demonstrarique posse: quod certe omnes & singulos qui Medicam artem sectantur vnicè obseruare consulimus. Dein spectandũ quoque, quomodo ægri qui perperam à veterinarijs istis curati sunt, restitui pristinæ sanitati possint. Admoneo interim

Argumentum libri huius.

formulas ideæ morbi Gallici: interim tamen vbi subolfaciunt erroris sui causam (quod tamen raro euenit) ad solium aquæ dulcis recurrere solent, vnde aliæ quoq; morborum causæ concitantur.

CAPVT III.

Similiter de externis remedijs iudicandum erit, quorum omnium Basis est Argentum viuum, sine quo nulla vnguenta, suffumigia, lauamenta, imò nulla penitus remedia confici possunt. Morbi autem, qui à Mercurio inferuntur, quamuis aliquot iam enumerati sint, tamen vberioris doctrinæ gratia copiosius nobis describentur. Itaq; sciendum, triplicem argenti viui naturam esse. Prima ea est, quæ purgat. Altera quæ putrefacit. Tertia quę artus refrigerat: ex istis inq; tribus omne genus morborum procedit. Ex purgatione nimirū virium deiectio oritur, vel totius corporis, vel principis alicuius partis: etenim siue supernè, siue per aluum, purgatio procedat, vbiq; imminutarū virium occasiones reperiuntur: namq; naturalia simul ac præternaturalia, noxia æquè ac vtilia propellūtur. Secundo quod putrefactionē attinet, ea est Mercurij natura, vt principalia viscera, pulmones dico, epar, lienem, ac ventriculū subiens, magnas illic putredines efficiat, quarū dein quàm difficilis sit curatio, quilibet vel mediocriter in arte exercitatus facile cognoscet. itaq; studiosè cauebūt medici, ne in hunc crassum errorē incurrant, in quem certe admodū procliuis casus est, vbi vngendū ac lauandum est: namq; istæ duæ formę remediorum omniū celerrimè ad interiora viscera penetrare solent, vnde deinceps post multos annos, grauissimi morbi ingruere solent, quorū causa ad medicorū imperitiam rectissimè refertur. Tertio deniq; ab Argenti viui refrigerante qualitate duplex morborū genus causari solet: vnum cū pinguedo ac adeps intrinsecus in corpore nostro congelatur, sic in pulmone eius adipe congelato tusses, ac peripneumoniæ generantur, in epate ac liene pinguedine meatus obstruente, incogniti, & inauditi antea morbi fiunt. Alterum morborum genus fit, cū nerui ac ligamēta, ossa, ac periostion refrigerata doloribus affligūt. Cęteri deniq; morbi, qui hinc oriunt, specialius alibi nobis enarrabuntur.

Mercurius omnium externorum remediorū Basis.

Mercurij triplex natura.

Purgationis effectus.

Putrefactio à Mercurio facta.

Mercurij vis refrigerans quos morbos faciat.

I.

II.

CAPVT IIII.

SED quæ hactenus commemorauimus, quantum ad præsentia symptomata attinet, dicta sufficiāt. Itaq; de futuris quoq; et ingruentibus malis, iam deinceps sermonem instituamus. In qua dissertatione ante omnia obseruandum erit. Veneni seu contagij Luis Gallicæ, eam esse naturā atq; malignitatem, vt omne genus morborū in aliam essentiā trāsmutare possit: accidisse hoc animaduersum est, anteq; morbus vulgaris euaderet, tum etiam, cùm iam Epydemicos grassaretur: namque cùm Lues hæc adhuc in fieri esset,

Contagij Luis Gallicæ natura.

ſe habet: latet namque in Mercurio alia quædam venenoſitas,quę ad omne genus impreſsionum à Planetis ſuſcipiendum aptiſsima eſt,continetur. Cùm itaque Mercurius huiuſmodi coniunctionibus ineuitabiliter ſubiectus ſit,manifeſtum eſt, inuaſionem, ſigna, typumq́ Morbi pro Mercurij diuerſitate euariare. Hinc ſi Mercurialis illa vis ad expulſionem præparata ſit,ſalutem:ſin ei reſiſtat, diuturnum portendere intelligitur. Quæ iam de peſte exempli cauſa propoſuimus,ad alios quoque morbos referenda erunt: cætera vero quæ ad originalem cauſam pertinere videbuntur, ex libro De origine nouorum morborum naturalium petetis.

Prognoſticon.

CAPVT VI.

PRophylactice, Medicinæ non infima pars: quoniam ex contrarijs deſcribi,ijsq́ conſtitui debet,quę occaſiones morborum pręcauere poſſunt,paucis de ea diſſeremus,in modum vt ſequitur. Principio,quia cœleſtem influxũ, dein terreſtrem Luxuriam cauſas morbi eſſe conſtitutum eſt, extra dubium eſſe videtur, ex iſtis duobus deuitatis,regimẽ ſeu prępcautionẽ conſtitui debere: namq́ prӕter actionem Naturę, & exaltationem Veneris pauca admodũ ſunt, quæ inſignem aliquam morbi occaſionem præbere queant. etſi enim cibi quidam ſunt,qui prodeſſe vel obeſſe exhibiti vel prohibiti poſſunt,tamen illi ipſi,morbi Gallici cauſa non ſunt, ſed forſan alterius ſymptomatis, quod ingruere poſſet:illi verò ſymptomati competens regimen,nil ad Luem Gallicam attinet,cùm Lues Venerea,ſolis illis duobus punctis prohibitis,arceri velit poſsitq́. Quapropter ſciendum,ſi qui morbi ex alimentorum,quorundam exhibitione vel prohibitione augmenta capiant,eos iam ſic confirmatos eſſe,tantasq́ radices egiſſe, vt ægrè poſtea loco moueantur, veluti in lepra cernere licet. Obſeruandum præterea de commemoratis duabus cauſis generalibus, hoc eſt,quòd,quoniam Morbus hic ex Venere,Firmamenti & Terræ ortum ac incrementum capit,eam eſſe quoque eius malignitatem, vt ad propagationem ſuæ virulentiæ magis magisq́ ad Venerem, homines eo correptos concitet. veluti enim morbi alij ſomnum, alij vigilias faciunt, ſic hic quoq́ naturæ ordo immutatus eſſe cernitur. Itaque in prophylactice primum erit,vt potentia Veneris confringatur, non in terra ſolum, ſed etiam in Firmamento, idq́ donec minimum de Lue Gallica ſupereſſe videbitur.interim autẽ & cæterorũ Planetarum operationes contemnendæ non erunt: namque Actus Veneris cum Marte, multum alienus eſt à Saturni actu illi coniuncto,ſicq́ de actionibus reliquorum etiam Planetarum iudicandum erit.

Prophylactice quomodo inſtituenda.

Actio naturę & exaltatio Veneris cauſę ſunt morbi Gallici.

Venus terræ & Firmamenti.

Actio veneris varius.

CA-

CAPVT VII.

QVia ergo ex cognitione duarum iam dictarum cauſarum cõmunium, regimen deſcribere neceſſarium eſt, manifeſtum euadit, quàm neceſſaria ſit ad præcauendos morbos Aſtronomiæ peritia. Venus enim, etſi Morbum generet, tamẽ morbi magnitudo, malignitas, multa paucaúe non ex ſola Venere dependet, cùm iſta à commixtionibus reliquorum Planetarum gubernari Aſtrologicæ rationes doceant, nos coniunctionem illam ſeu commixtionem in præſentiarum IMPRESSIONEM appellabimus: namq; hæ coniunctiones ſaltem per conſenſum fiunt. Nimirum ſi quis Exaltationem veneris tribuat, exaltationi Saturni vel Mercurij, vel alterius alicuius, is iam fingere ſolummodo coniunctionem videtur. Itaq; omnino curandum erit, vt iſtis repudiatis coniunctionibus, regimina deſcribantur. Operationem autem (quæ ſine Impreſsione fieri nequit,) quod attinet, cauendum erit, ne ea ſine ijs quæ reliquos ingruentes morbos arcere poſſunt, inchoëtur. Etſi enim ſint quæ huiuſmodi coniunctiones ſubſequi conentur alimenta, (hoc eſt, quæ irritent) cibi, potus, ocium, exercitia, &c. aliæq; cauſę quæ conſtellationes huiuſmodi irritent, tamen omnia hæc præcauere oportebit: niſi enim huiuſmodi diætam quis obſeruet, non poteſt curatio perfici: atq; etiamſi aliquando perfecta curatio eſſe videatur, non tamen ei confidendum erit, cùm perpetuo mali radices aliquo modo reſtent, neq; patiantur ſe, niſi prædicta diætę formula obſeruata, expelli. Perinde etiam ac Veneris actio celerrima eſt: ſic morbi aduentus receſſusq; celerrimè fiunt. Itaq; ſi morbi iam inueterati recrudeſcant, recidiuæ cauſam ſoli inordinatæ victus rationi tribuendam eſſe.

Venus morbum Gallicum generat.

Impreſsio quid.

Diætæ formulæ neceſſaria.

CAPVT VIII.

POſthàc ergo morborum curandi rationem aggreſſuris, neceſſarium videtur, oſtendere quanta Aſtronomiæ peritia in Medico requiratur. Aſtronomiam autem intelligo, quæ Medicam ſolummodo conſiderationem contineat. Similiter Luminis naturę experientia omnino ad Medicinæ perfectionem ſpectare videtur: quoniam enim quæ perficiuntur à Medico actiones, ex Lumine Naturæ proficiſci debent, manifeſtum euadit, ſine abſoluta Luminis huius cognitione Medicinam non artem, ſed impoſturam eſſe. Quapropter cùm Medicinæ perfectio ex iſtis dependeat, non ex Auicenna, Valeſco, Argillata, Landfranco aut Guidone, ſed ex ſola vi Mercuriali omnis curatio ſperanda erit, vt iam facile cognoſcere liceat, an Medicus in Pharmacopœorum officinis, vel in Chemicorum laboratorijs naſci, creſcere, perficiq; debeat: non enim ſtatim

Aſtronomię neceſsitas in arte Medica.

Lumen Naturæ.

Vis Mercurialis cauſa omnium curationum.

ſtatim qui dictare nouit, aptus ad Medicinam faciẽdam cenſendus eſt. Tales ferè antiqui fuerunt, nugatores ſcilicet. verum non ſequitur vt antiquos iuuenes imitentur: cùm enim morbus nouus ſit, antiquam medicinam non videtur requirere. Proinde nouitatis ſtudium in arte Medica nemini vitio vertendum erit, cùm nemo verè affirmare poſsit, Medicinam omnibus modis abſolutam perfectámque eſſe: namq; nouorum morborum exitus nemo adhuc perſpexit, eaq; de cauſa illi abſolutè deſcribi non poſſunt. Itaq; hoc veriſsimè dictum omnes intelligant, in nouis morbis antiquorum figmenta prorſus reijcienda eſſe, cùm conſtet in eas in quibus nũc verſamini anguſtias ab ijs vos coniectos eſſe. Eſt enim Medicinæ in terris non alia quàm Nauis in mari ratio: velut enim hæc nullo certo loco conſiſtit, ſed ibi ſemper eſt, qua illam nauclerus dirigit, non pro heſterni, ſed pro hodierni venti ratione: ſic Medicina iuxta nouorum morborum diuerſitatem euariare ſolet.

Nouitas non ſemper eſt in vitio.

Simile.

CAPVT IX.

CVratio ergo illorum morborum, qui ex deprauata curandi ratione originem duxerunt, duplici ferè ratione fieri ſolet. Prior eſt, vt illa remedia quæ inconuenienter corpori adhibita in ſubſtantia ſua adhuc intra corpus abſcondita latent, expellantur. Altera, vt ſpiritus à Medicamenti venenoſitate inquinati, atq; in Fixum ſeu Chronicum morbum tranſmutati, recteq; cogniti, ſuo quem ſpecialiter requirunt modo ſanentur. Prior rurſum modus varius admodum eſt: variæ namq; ſunt venenorum, quæ intra corpus impulſæ fuerunt ſubſtantiæ: alia Lythargiri, alia Ceruſſæ, alia Euphorbij, alia deniq; & multiplex Mercurij malignitas conſpicitur. ad horum ergo venenorum ſubſtantiam expellendam, magna loci affecti cognitio neceſſaria eſſe videtur. Sunt deinceps medicamenta quędam, quæ corporis ſubſtantiam ſubingreſſa (qualia Cathartica ſunt) ipſius ſubſtantiam diſſoluentia, eandem vna ſecum expellunt ac deijciunt, quam illorum incommoditatem vt tollas, accurata circumſpectione opus eſt. Summa itaq; huius praxeos erit: vt remedij ſubſtantia primum è corpore expellatur, ſiue ea cũ vnctiónibus, ſiue ſuffumigijs, ſiue quibuſcunq; tandem formis corpus ſubingreſſa ſit. Dein vt ſpiritus Mercurij corporalis (qui etſi corporalis ſit, inuiſibilis tamen exiſtit) à corpore humano ſeparetur: donec enim iſta corpora intra corpus ſubſtiterint, impoſsibile eſt vtilem curationem præſtari.

Duplex ratio curandi morbos deprauatos.

Subdiuiſio curationis.

Loci affecti cognitio ad curationem neceſſaria.

Corporalis Mercurius eſt inuiſibilis.

DE QVIBVSDAM INCVRABILIbus Morbis.

CA-

CAPVT X.

SCiendum quoq; malignorum ac venenoſorum remediorum vſu, morbos quandoq; conciliari, qui nullo vnquàm tempore deinceps curationem admittant, ſic ex vehementioribus remedijs, in Lue Gallica vſurpatis, obſeruatum eſt morbos extitiſſe, qui nunquam curari ſe paterentur: ijq; etſi quandoq; manifeſtè non appareant, intrinſecus tamen tanta malignitate corpus affligere ſolent, vt ſalutis ſpes nulla vnquàm exſpectari poſsit. Sic remedia Luis Gallicæ inconcinnè adhibita, variarum Lepræ ſpecierum cauſas fuiſſe obſeruauimus: nō enim quatuor ſaltem, ſed plus quadraginta Lepræ ſpecies exiſtunt, contra quàm vulgus imperitorum medicorum opinetur. proinde ſciant Medici, in Mercurio rudimenta quædam Lepræ contineri, maximè ſi ipſe cum principijs Luis Gallicæ complicetur, hinc omnia quæ deinceps generantur, Lepræ aliquam ſpeciem referunt. De iſta ergo occulta Lepræ ſciendum ſæpe Phagadenas, Cancros, Syrones, Hecticas, Phtyſes, &c. Leproſas eſſe, quos tamen affectus vulgares medici, non niſi pro ſimplicibus Cancris, Fiſtulis, Syronibus, &c. iudicant ac reputant, cùm tamen Lepra certò illos comitetur, verum ea paucis ijsq; obſcurioribus ſignis cognoſcitur. In hiſce ergo morbis vnicè ſpectandum, vt an Lepra adſit cognoſcamus: ea etenim præſente, fruſtra curationem molieris, quæ aliâs nō tam difficilis foret. Quin & multi morbi lethales incidunt, vt Hydropes, Quartanæ, horumq; ſimiles, qui ſi vel leuiſsimis ſignis adeſſe cognoſcantur, certiſsimam perniciem imminere ne dubitato: namq; etſi morbi expulſi eſſe cui videantur, tamen radices fixas hærere certiſsimum eſt. Quapropter iſtis animum aduertet medicus, cùm difficillimum ſit naturæ impetus remorari, ſolumq; naturæ miniſter rectiſsimè medicus dicatur, non autem illius dominium ſibi vſurpare debeat. Proinde quicumq; hanc Lepram, hosq; grauiſsimos morbos accuratè perpenderit, Monachus, Inſtitor, Ludimagiſter, Architectus manebit potius, quàm vt ſe difficillimæ huic arti implicet.

Morbi quidam manu factii incurabiles ſunt.

Plures lepræ ſpecies.

Hydrops & Quartanæ lethales.

POST FACTAM CVRATIONEM, AN EA diuturna ſit futura, quomodo conſiderandum.

CAPVT XI.

ANtequàm autem reſtitutionem eorum, qui perperam curati ſunt deſcribamus, ſigna quædam, quibus intendendum ſit, antequàm curationem aggrediamur, proponere neceſſe erit. Namq; vbi deprauatus aliquis morbus eſt, is certè per ſe ſolus non conſiſtit, ſed pluriſmos poſt ſe habet æquè ac ipſe cognitu neceſſarios, itaque tot quot ſunt in corpore morbi, cognoſcendi erunt, ne dum viſibilem

Deprauati morbi ſæmper alijs complicantur.

sibilem te ac manifestum curare putas, occultos alios & numquam forsan prodituros, palam facias, posteriusq́ malum priore multò grauius euadat. Itaq; si paralysis accidat, statim iuxta Anatomicas rationes regionem illam in qua affectus consistit expendes, vnaq́ occulti morbi quanti sint vires considerabis. Similiter in vlceribus quandoq; catarrhi accidunt, qui efficiunt vt ex vno vlcere octo vel nouem affectus progredi videantur. isthæc ergo consideranda sedulò erunt, ne quoniam simplex tantum vlcus apparet, simpliciter solum illud implendum esse putemus, cùm latentes & occulti morbi multò plus negotij facessere soleant, quàm ipsum met vlcus. Quamuis autem isti morbi Gallicis vlceribus non appareant, illos tamen per ea expurgari manifestum est: proinde si quis nullo ipsorum respectu habito, meatum illum obstrueret (facta curatione) cum necessario affectus retrò ad suum fontem regurgitaret, alioq́ loco erumperet, nemo tamen rectè huiusmodi affectum à Lue Gallica initium duxisse, affirmaret, etiamsi antea per illam expurgatus, protractusq́ esset. Simili omnino ratione de signis omnium reliquorum morborum iudicandum erit: namq; signorum ratio edocet, quid quoquo loco cauendum metuendumue sit, vt & posthac intelligamus, qui morbi inter nouos & ex deprauata curatione ortos connumerandi sint. neq; vero hic de omnibus huius generis affectibus disserere animus est, sed de ijs solum, qui venenoso contagio molesti sunt: cæteri namq; ex vulgatis præcautionis ac curationis regulis, curandi quomodo sint, facile elucescet.

Catharrorū effectus.

Signorum vsus.

QVID OPTIMVM IN MEDICINA. CAPVT XII.

CVM in prima propositi nostri parte, is nobis scopus propositus fuerit, vt errores Medicorum, eorumq́ ex prauis curationibus ortas noxas describeremus: est enim tanta horum pseudomedicorum ruditas ac imperitia, vt ægros non dico non curare queant, sed ne ab imminentibus quidem periculis liberare, cùm eò angustiarum res ægrorum frequentissimè deducant, quò numq; morbus per se quantumuis malignus, detrudere potuisset. Hanc ergo horrendam ac miserabilem ægrorum lanienam, ex medicorum imperitia sæuientem, quis non hominum, execrandam ac detestandam putet? An ne aliquis humanitatem sic exuere potuit, vt erroris sui effectum præ oculis conspiciens, eundem tamen agnoscere nolit? sufficereq́ hanc excusationem putet: QVANTVM POTVI PRÆSTITI, QVANTVM RATIONE ASSEQVI POTVI, CONSVLVI OPTIME. Ista ne excusatio Medico digna putanda sit? quomodo quæso optimè consuluerit quis, qui quid opti-

Quis optime consulet.

mum sit ignorat? Optimum certè ex optimo originem ducit, hoc est, illud optimum consilium est, quod ex optima affectus cognitione prodijt, de optimo sanè gloriari is non poterit, qui quid optimum sit non intelligit. Itaq; Medicus nullus verè dicere potest, se optimum præstitisse, nisi quod illi affectui conuenientissimum remedium sit, cognouerit, adhibuéritq;, qua in re certè non leuis Impostura committi solet. Nemo enim ex suamet ratione suisq; speculationibus quid optimum sit assequi potest, neque quisquam æger, medici speculationibus ac ratiocinationibus sese concredit, sed ipsius potius experientiæ, ex qua salutem sibi pollicetur.

Medico cur se concredant ægri.

CAPVT XIII.

INtueamini quæso Imposturarum vestrarum colluuiem, quot modis, Dij boni, ægros excarnificetis, iam Mercurio, iam Ligno, iam purgationibus contra naturæ artisq; præcepta, cõtra vestras conscientias, contraq; vestrorum præceptorum, quorum authoritatibus nitimini, canones, magno humani generis incõmodo, in languidos debacchantes: inspiciatis moneo quid vestro optimè consulendo efficiatis, nimirum corporis constitutionem intrinsecus corrumpitis, sanguinem contagioso veneno inquinatis, quatuor elementorum temperamentum, in quo sanitas tota cõsistit, dissoluentes, efficitis, vt nec syderum, nec alimentorum benignitas, quidquàm emolumenti ad restitutionem amplius adferre poſsit. Sed ista vniuersalia sunt, in Particularibus autem mẽbris ac visceribus, Pulmones quidem putredinem, Epate corruptionem, cæterisq; membris venenositatem conciliari videmus, non ligno solum ac Mercurio, sed omnibus in vniuersum quibus vtimini remediorum formis, tantos tamq; inauditos excitantes morbos, vt vel nomina ipsorum meditari ac confingere vix quisquam poſsit. Horum inquam malorum omnium vos causa estis, perpendite obsecro, quomodo figuram corporis, rosionibus, sectionibus, alijsq; remediorum formis, quibus morbos obstruere ac obruere conamini, deformaueritis, vt iam pro vno vlcere qnod curandum susceperatis, decem alia multò deteriora eruperint, ex minutiſsimo ampliſsimum euaserit. Adhæc vestris corrosionibus extrinsecis, intrinsecus tam vehementes corrosiones vos concitasse animaduersum est, vt miserabiliter manibus, pedibus, oſsibusq; decidentibus, tandemq; nouis ac inauditis morbis erumpentibus, ægri iugularentur. Ista quæso humanitatis ac officij vos admonere patiamini. Si me odio prosequimini, ob id quòd ista detego, viciſsim vos in vestri odium deducant, mala ac damna quæ vestra inscitia miseris ęgris conciliastis. Atq; si Dei Opt: Max: gratia plus ego in arte consecutus sum, quàm vestrum aliquis, ne illud vna cum persona

Mercurij vsum quæ mala sequantur.

Particularium remediorum noxæ.

Pia admonitio Paracelsi.

sona odio prosequamini: non enim perinde in remedium ac personam vos affectos esse decet, remedio vtamini bono, quod si in mea persona quid vobis desit, vbi ad concertationem deuentum fuerit, illud forsan corrigetur.

CAPVT XIIII.

PRoposita hactenus argumēta sunt eorum primum, qui se optimum consuluisse profitentur, tum nostra, quibus ipsorum varias assertiones confutandas putauimus, summa eorum hæc ferè est, quòd nemo se tueri possit, affirmando, se optimum quod cognouisset, consuluisse, cùm id quod in illo affectu optimum esset, ignoraret, atq; ęger non quod ipsius rationi videretur, sed quid experientia didicisset confirmatumq; esset, ex ipso speret. verum cùm languens quid ex ipsius cerebro natum sit, vel quid vsu ac experientia, cognitum ignoret, sed subinde opinetur, id optimū esse quod inscius Medicus consulit, quanta ipsum iniuria affici, quantisq; dolis circumueniri quis putet? Quanta quæso impostura sit, si quis optimum se consulere velle profiteatur, interim autem quid optimum sit ignoret? Ille solum qui quid optimum sit, nouit, optimè consulere potest, eiusq; errores Deus excusatos habebit, si qui accidant. Multi namq; ægri sunt, apud quos ne præstantissima quidem remedia commodum aliquod efficiant: quis enim est, qui diuinam prouidentiam intelligat? Hinc accidit, vt morbi remedijs etiam optimis non obediant, scilicet Deo nolente sanitatem adhuc largiri: huius generis ægros medici periti, velut suis remedijs lędere non possunt, etsi lædere videantur: sic impostores medici ægros non aduerso Deo languentes, etsi lędere non videantur, lædere tamen possunt. Itaq; vt quid quisq; medicus optimum faciat præstetq; aperiam, propositum mihi est, præsenti tractatu, quomodo ea quæ ab impostoribus corrupta sunt, restituere oporteat, quod vt faciam commodius, primo quo pacto Impostura lædere soleat: dein quomodo morbos ex deprauata curatione ortos cognoscere deceat edocebo: tertio denique loco, quemadmodum curatio pręstanda sit, non quantum ego possum optimè (vt vulgus loquitur) sed quantum natura & ars admittunt, quantum terræ ac regionis constitutio admittunt. Itaq; quę describo, non ex me, sed ex natura in qua & ego sum, profecta esse singuli sciant.

Argumentum prioris capitis.

Optimum non consulit, qui quid optimum sit non intelligit.

Morbi cur quandoque bonis remedijs non cedant.

Propositum huius tractatus.

CAPVT XV.

ET primo quidem ęgrorum deprauatio quam vos committitis, ex regimine seu diæta ligni originem ducit: in præsentiarum autem naturam ligni, vt de qua pluribus hucusq; locis mentionem fecerim, intactam relinquo, canones vestros examinaturus. Salis

Salis vſus cur interdicendus non ſit.

vſum quod interdicitis, hoc vero eſt, quod medicinę nomen nunquam mereri poteſt, cùm veneni inſtar ſit: namq; ex Salis defectu neceſſario corpus corrumpitur, bonaq; eius temperies perit, nos eius incommoda in tres claſſes diſtinguere ſolemus.

I. Primo enim ſine ſale concoctio abſoluta fieri nulla poteſt, neq; in ventriculo neq; in hepate, vnde corporis humidior conſtitutio ad hydropem, Catarrhos, Paralyſin, Apoplexiam, ſubitamq; mortem ſuſcipiendam aptum ſubſequitur.

II. Secundo, corpori ſubtrahitis id, quod ſanis ac valentibus membris deputatum eſt, hoc eſt, alimenta exhibetis quę corpori aduerſantur. iam vero ſi quid corpori aduerſum ſit, quàm ad nutricationem ineptum ſit, non puto quemquam eſſe qui non intelligat: namq; curatio omnis in eum modum fieri debet, vt nulli membrorum ſuum aptum nutrimentum ſubtrahatur, ne ſcilicet vires imminuantur: eæ namq; ſemel deperditæ, vix poſthac in integrum reſtitui poſſunt.

Curatio bona quæ.

III. Tertio, quòd tenuem victum pręſcribitis, id quidem efficitis, vt cum hoſtibus omnibus qui vnâ cum morbo vobis reſiſtunt, vires ſubtrahitis, eos ſubegiſſe quodãmodo videamini. verum vbi corpus vires receperit, tum vnà cum augmento virium, morbi quoq; recrudeſcunt, multiq; quàm antehac fuerint grauiores euadunt: namq; ex immodicis iſtis exſiccationibus ſanguis refrigeratur, viresq; adeo debilitantur, vt cibum potúmque poſthac imperfectè concoquant, vnde deinceps neceſſario ſanguis, caro, adepsq; frigidiora generentur. Haſce autem noxas quis veſtrum putat ſe excuſare poſſe? cùm palam ſit, veſtra culpa eueniſſe, nullamq; defenſionem recipere poſſe.

CAPVT XVI.

Purgationes vulgares non tutæ.

SIc in purgationibus non minus periculum conciliatis: non enim didiciſtis adhuc tutam purgationem conficere, ſed ſic vobis perſuaſum eſt, ſi multum excernant, vicinosq; parietes concacent ęgri, vtilem fauſtamq; purgationem eſſe. verum vos vtilem corporis ſubſtantiam vehementibus catharticis in aqueum humorem reſoluentes, ac extra corpus deijcientes, audetis pronunciare, ea forma ipſam in corpore latuiſſe, eiq; noxam intuliſſe.

Purgationũ noxæ.

Purgationes certè veſtrę perinde vt ſol niuem in aquam reducit, vtilem corporis ſubſtantiam, ſanguinem, carnem ac medullas reſoluere ſolent, vnde poſtea ipſorum quantitate ac legitimo pondere imminutis, nnoo genus morborum originem ducere ſolet.

Purgatio quæuis nouorum morborum cauſa exiſtit.

Similiter quoque nulla omnino purgatio eſt, quæ non nouos ſubinde in hominum corporibus morbos generare poſsit: eadem namq; purgantium, quæ & morborum materia exiſtit. itaq; purgante aliquo in corpus ſubingreſſo morbi neceſsario multiplicantur, quod in Mercurio addiſcere exempli cauſa licet. Ille enim intenſiſsima ſua frigiditate neruos

uos, tendones, ac ligamenta in tantum alterat, vt nunquam postea ad naturalem ac congenitum sibi calorem, velut nec sanguis ac caro recuperare queant. Ex hoc itaque frigore tremores artuum fiunt, nec artuum modò, sed & internorum viscerum: hinc in ossibus medullæ, in pericardio cor, in Epate bilis vesicula, in pulmone spiritus &c. intrinsecus contremiscere quandoque animaduertuntur. Quocirca de intensissimo hoc frigore non aliter quàm de vehementi hyeme iudicandum est, in qua corpus ac mens quandoque tremunt: similiter inquam in Mercurio hyems quædam est frigus atque nix. Obseruandum præterea de isto frigore est, ipsum Stupefaciendi totum corpus virtutem participare: namque perinde atque ab hyemis frigore manus vel nasus &c. in stuporem præ frigore deuenit, sic interiora viscera à Mercurij frigiditate naturalem sensum amittãt, vt nec esuriant, nec sitiant, nec attrahant, nec expellant tempore legitimo. itaque quemadmodum frigus externum, sic & Mercurij natura corporis constitutionem corrumpit.

Mercurij frigiditas quid efficiat.

Simile.

Frigus Mercurij stupefaciens.

CAPVT XVII.

QVemadmodum itaque de frigore dictum hactenus est, sic ipsum contradictione omnino vacare videtur: etenim vbicunque frigus tale intus in corpore laturerit, necessum est calorem internum contra ipsum insurgere, ex qua dein lucta morbi recentes subinde necessario prodeunt, qui dein vitam breuiorem reddunt, etsi lethales statim non sint: ad hæc omnes agentes facultates interiores in stupidam quandam naturam abeũt, vnde postea calore à frigore deuicto, putredo illius membri seu visceris oritur. Nam vbicunque calor naturalis extinctus est, illic necessario putredo subsequitur: ista ergo noxa vsu Mercurij conciliatam, quis dubitet, vt tollatur, ad Medicum pertinere? Sed interna mala forsan, quàm externa tolerabiliora fuerint, externa dico quæ ab extrinsecus adhibitis remedijs inferuntur, qualia sunt quæ ex retentione fluxionum efficiuntur: ex illis namque sequitur, vt quæ extra affligere volebant, intrinsecus molesta iam sint: etenim ea vis quæ exterius corrodit, nec intra corpus remittere potest. Sic etiam in affectibus ex Corrosione ortis, agendum: siquidem vbi à corrodentibus medicamentis in rabiem acta natura fuerit, morbus multo suo principio deterior euadit, qui corpus subiens, venas, totamque corporis compagem inficiens, ac succendens, illic ad tempus reconditus latet, donec tandem ex illa infectione contagiosus iterum morbus erumpat, ad necem inferendam satis efficax. Hæc itaque damna à vobis illata, quo pacto restituere oporteat, ne quæso pigeat ex nostris scriptis legendo addiscere, neque statim maleuolentię hoc tribuatis, si quando errorem aliquem vestrum detego, cûm si omnes

Ex lucta caloris & frigoris morbi noui exoriuntur.

Putredo calorem imminutum sequitur necessario.

Corrodentium maligni effectus.

imposturas excutere vellem, pro singulis singuli tractatus, deq; singulis Simplicibus singula capita conscribenda essent, quæ tamen omnia tegendæ turpitudinis vestræ causa, ac breuitatis studio in paucas classes reduximus: in tres nimirum externos, ac tres internos errores. Interni sunt, Purgatio, Exsiccatio, ac vsus Mercurij. Externi verò, fluxionum auersio, sectio, ac torrosio: cæteri deniq; si qui fuerint errores, illos ad hos sex, tamq; ad genera sua commodè referemus. itaque consequenter de ijs tamq; de sex nouorum morborum certissimis causis differemus.

Errorum classes.

CAPVT XVIII.

Libri huius partitionem quam supra tradidimus, puto vos adhuc memoria tenere: itaq; nil opus esse puto admonere, secundæ partis nos hic initium facturos esse, proinde sermonis initium faciamus. Notum vobis est ex deprauata curatione hydropem quandoq; oriri: vt quomodo ista à vulgari hydrope (hoc est, ea quæ viscerum vitio accidit) differat, non sic forsan cuiuis obuium est, neque est vt quisquam putet, vtrarumq; eandem naturam esse, cùm magnis ab inuicem distent interuallis. Itaque de proposita hydrope sic paucis pronuncio. Vbi ex Mercurio Hydrops originem duxit, sic omnino sentiendum, à Mercurio resoluta esse Mineralia corporis: ille etenim corporis substantiam in puram aquositatem reducit, carnem, sanguinem, medullas, aliaq; quæ indies de nouo in corporibus nostris accrescant, liquefaciendo hæc itaq; Mercurij natura, naturę Firmamēti quàm simillima existit: est enim in eo curriculum totius anni, Æstas dico, hyemsq;. quemadmodū ergo dictum antea est, Hyemis naturam referre Mercurium, sic eundem Æstati similem esse propter resolutionem, iam quoq; intelligendū: quidquid enim frigore eius congelatur hyeme, hoc æstate ab eiusdem calore resoluitur, quę dein resoluti Hyposarca Mercurialis dicitur, ex quo differentiam huius ac naturalis hydropis internoscere facillimum erit. Notandum quoque ex purgatione corruptionem in corpore humano accidere, quæ nullam omnino ex vulgaribus affectionibus referat: non enim vt porgationes vires imminunt, sic morbum inuenire licet, qui simili ratione viribus humani corporis efficiat, neq; vlla est sicca intemperies, quę siccitati ligni Guaiaci respondeat. Quapropter in huiusmodi casibus antiquorum commentationes reijciendæ erunt: namq; illæ hosce morbos cū recentibus nullo modo conciliare possunt. Itaq; quemadmodum in hac hydrope, sic in omnibus reliquis morbis distinguendum erit, sic tremor manuum ex contactu Mercurij, à tremore ex reliquo corpore exorto discernendus.

Hydrops naturalis & deprauata quatenus differant.

Mineralia corporis à Mercurio resoluuntur vt hydrops.

Hyposarca Mercurialis.

Ligni Guaiaci intensissima siccitas.

Tremor ab argento viuo.

CA.

CAPVT XIX.

SEd iam ad Praxin properemus, vbi ante omnia propositi nostri rationes explicandæ erunt. Constitutum ergo nobis est, morborum Theoriam non iuxta ordinem morborum, qui ex inueteratis originem duxerunt, deducere, sed ad manus sumpta Mineralium natura, iuxta ipsorum rationem Receptas seu remediorum formulas describere. Quia ergo nouā Theoriam hic machinari oportet, nil opus erit posthac compositorū rationem habere ei qui Theoriæ Mineralium imperitus fuerit. Neq; est vt quisq; insolitā Methodum receptarum accuset: nam sic morborum ratio postulare videtur. Vellem sanè reliquas quoq; descriptiones, quæ in istis affectionibus à cæteris vsurpantur, hic annotari posse: satis enim intelligo plerisq; hanc nouam Theoriam, ac Praxim initio difficilē futuram. adhęc cùm in cognitione vulgarium morborū, tam miris modis peccent Medici, an ne mihi pollicear in istis difficillimis affectionibus ipsos erroribus vacaturos esse, male certè metuo, ne cum morbis ipsorum quoq; negligentia accreuerit.

Propositum Paracelsi.

CAPVT XX.

SCire etiam de nostra sequentis Practicæ methodo cōuenit, nos quorundam morborum mentionem facere, qui singularibus ac specificis remedijs cedant, cùm alij communibus facile percurentur. Postulant enim hoc & ipse stylus, ac morborum natura & series: processus enim inconstans, inconstantia symptomata subsequi videtur, hinc quandoq; iuxta naturā Mercurij, quandoq; iuxta naturam Constrictionis procedendū esse necessitas iubet, prout nimirum Mineralis illius natura tulerit, quam nos rationem in libro de origine nouorum Morborum, accuratè & abundè descrībemus, idq; eo lubentius, vt impendentia pericula in curatione nouorum morborum, aliquo modo deuitentur, quæ ab ijs qui subinde nouas remediorum formulas componunt, aliâs conciliarentur. quod si quæ interim silentio inuoluerimus, ea nostræ Theoriæ gnari facile dein eruent, quibus nos quoq; potestatem facimus, si qui hiatus apparuerint, eosdem resarciendi.

Liber Paracelsi de origine nouorum morborum.

CAPVT XXI.

DE NOVA HECTICA.

HEctica est consumptio totius corporis, ac substantiæ carnosarum partium imminutio; cum alternatim ingruentibus calore ac frigore. Originem ferè ducit, ex eo quòd longo tempore non curata Lues Gallica naturales vires imminuerit: namque vbi morbus diutius afflixerit, assimilans nutrimentum facultas ferè euanescit, qua deperdita impossibile est, quod de substantia corporis

Hecticæ definitio.

Causa.

defluxit rursum apponi. Hęc ergo curationis procrastinatio ac mora, Medicorum imperitia accidit, qui dum morbum curare conantur, non curant tamen, sed saltem distrahunt, vnde dein vires necessario imminuuntur, atque Hectica generatur.

DE NOVA PHTHOE.

Quęuis corporis refrigeratio à Mercurij frigida intemperie, vel diuturna inedia causata, sanguinis massam refrigerare solet, sic vt omnis eius substantia in mucum ac pituitam conuertatur, quæ subinde ad reiectionem nos irritare solet, vnde postea corpus absumitur, deficiente nimirum nutricante sanguine, quo si corpus destituatur, necessario in atrophiam incidit. adhęc perinde vt à frigore, vbi calor accreuerit, membra stupore corripiuntur, atque pituitosum sanguinem generant: omnis enim stupidus calor, omneque frigus ex medicamenti venenositate natum, corporis habitum in deterius transmutare potest.

Phthoe vt fiat.

DE NOVA HYDROPE.

Vbi à Mercurio coagulata fuerit corporis nostri, siue multa siue pauca substantia, tum idem ipse illam denuo resoluit, sic vt ipso recedente per suam naturam, id quod coagulatum antea fuerat, nō secus ac glacies iterum resoluatur, qui dein humor in infernas partes decūbens, accedentibus flatibus, in tumores illas attollit, quod certè omne malum Mercurio perperam adhibito in vnguentis, suffumigijs, lotionibus, &c. adscribendum erit: quin & Ligno quędam malignitas inest, qua ad hydropem disposita redduntur corpora, si quis eo inconcinnè vtatur.

Flatus cum humore hydropem facit.

DE NOVIS APOSTEMATIBVS.

Apostematum horum origo inde ferè est, quòd defluxiones quæ ad exteriora membra defluere debebant, Medicorum imperitia retrò pulsæ, obstructæ ac impeditæ, quæ in externis artubus effecturæ erant, regurgitantes ad interna, ibidem multo maiore periculo exsequuntur. vbi cùm partium nobilitas non tam facile ac manus pedesque illam operationem patiantur, effectus oritur Pleuritidi omni ex parte respondens.

DE NOVA PVLMONIA.

Mercurij natura veluti per os expurgare solet, sic quoque magna vi ad pulmones penetrare, quos vbi occupauerit, non secus ac in faucibus, omnes sordes quas expellere debebat, in pulmones colligit: atque quemadmodum in faucibus inflammationes, sic in

Pulmo-

Pulmonibus peripneumonias excitans, quæ vbi pulmones corripuerint, iam non ita facile vt faucium phlegmones persanantur. hinc ergo tusses, suppurationes, puris sputa, fętor anhelitus &c. tandem exoriuntur.

Peripneumonia difficulter sanatur.

DE NOVA LYTHIASI.

Accidit quoq; ex nimiū imminuto naturali calore (à Mercurij nimirum maligna qualitate) vt Renes grauissimis morbis affligantur: namq; vbi præter omnem rationem Mercurius intra corpus adactus fuerit, atq; regiones Renum ac dorsi occupauerit, perpetuos lumborum dolores efficere solet, maximè verò vbi aliqua ad calculum inclinatione æger aliâs affectus est.

Mercurium Nephritiā facit.

DE NOVA CARDIALGIA, SEV nouo Singultu.

Quando ex nimio Argenti viui vsu, ventriculi regio Mercurio grauata fuerit, ferè diuturnus singultus superuenire solet: namq; perinde vt manibus tremorē, sic & ventriculo infert Mercurius: est enim singultus, nil aliud quàm tremor ventriculi. Atque quemadmodū Mercurius vomitum aliâs excitare solet, sic in ventriculo dominiū adeptus, nauseam cibi ac potus efficit, neq; nauseā solum, sed & debilitatem quoq;, atq; frequentissimum vomitum. Similiter ex frequentibus purgationibus haustis ac deuoratis, ventriculi supinitas causari solet, vt deinceps quotidie ægri ceu hausto Medicamento purgentur.

Singultus est tremor ventriculi.

DE NOVA DYSSENTERIA.

Non secus vbi Mercurius intestinorum Anatomiam subierit, illorum quoq; morbos causare aptus est: fiunt itaq; ex illo quādoq; alui fluores, per quos non stercora solum aliæq; superfluitates, sed & vtilis corporis substantia per aluum descendunt, causante idipsum Medicamenti venenosa malignitate. quod si venenosam illam Medicinam in igneum conuerti calorem contigerit, alui fluores lethales ac perpetuos efficiet.

DE NOVIS LATERVM PVNCTIONIBVS.

Vehementium medicamentorum, quæ in curatione Luis Gallicæ vulgus Medicorum adhibere solet, ea est malignitas, vt nisi iusto pondere, certa mensura, aptoq; tempore exhibeantur, subitò cor petunt, vnde dein laterum punctiones, anhelitus difficultas, læuiores vel molestiores, pro assumpti veneni quantitate affligunt. Quod si veneni malignitas etiam sanguinis massam occupauerit,

uerit, dum iſthæc ſymptomata non ante ſæuire deſinunt, donec Suppuratio fiat, morbus ſcilicet omnibus reliquis morbis, penitus diſsimilis, quicꝗ nil niſi ipſiſsima mors recte dicatur.

Suppuratio morbus grauiſsimus.

DE NOVA PHRENITIDE.

Vehemens inquam venenum hoc, ſi quando ſuperna petens capitis ac cerebri interiora ſubierit, non ſecus ac alijs in regionibus, ſubitò in actiones ſuas prorumpere ſolet, atque quemadmodū veneni natura eſt, vt circumiacentes partes arrodat, atcꝗ ſingularibus quibuſdam doloris ſpeciebus ſeſe prodat, ſic quocꝗ occupata cerebri regione, pro partis illius natura ac habitu, ſingulari doloris ſpecie affligit, ad quam dein delirium ac mania ſequuntur, qui affectus diuturni, an breues, tuti vel lethales futuri ſint, ex eo cognoſcetur, quatenus venenum illud igneam qualitatem concepiſſe videbitur.

DE NOVA SITI.

Veneno Epatis regionem ſubeunte, ab illius agente qualitate epatis ſiccitas cauſatur, ad quam ſitis neceſſario ſequitur, atcꝗ ſane ſitim facere, quoduis venenum aptum eſt, cùm omne venenum epar affligat, ipſum autem ſitis ſit locus quaſi affectus, vnde dein multa ſitis ad mortem vſque durans affligit, quæ vbi in propinquo fuerit, ſitis in lethalem morbum tranſmutari videbitur, quem morbum ad certum aliquod genus pro ſua induſtria quiuis referre poteſt: namcꝗ vniuſmodi ſemper non eſt.

Sitis fit à calore Epatis.

DE NOVIS MENSTRVIS AC *Vteri affectionibus.*

Similiter ex inconuenientibus remedijs, quæ quandocꝗ mulieribus, quæ Lue Gallica laborant, exhibentur, quemadmodum in inteſtinis alui fluores, ſic in vtero Menſium inordinatæ ac intēpeſtiuæ ruptiones cauſantur. proinde donec Medicamenti malignitas ac virulentia vteri Anatomiam occupauerit, ne ſperes ſanitati reſtitui affectam mulierem poſſe. Non ſecus etiam, veluti veneni huius vſus epar, cerebrum, &c. inficit: hydropem aliaſcꝗ affectiones generat, ſic vbi vteri internas regiones ipſum ſubierit, ſterilitatem efficit, veneni malignitate ſpermatis bonitatem corrumpente. Itaque vbi à Mercurij frigida intemperie vterus refrigeratus fuerit, pro veris Menſibus, Lochia ſeu alba menſtrua prodire videbūtur, donec omnis veneni malignitas extincta eſſe appareat.

Vteri affectiones vt fiant.

DE NOVA LEPRA.

Venena atcꝗ ipſorum illegitimum vſum hactenus propagatum,

tum non intrinſecus ſolum, ſed etiam externa corporis ſuperficie actionibus ſuis morbos generare poſſe, ij facile intelligunt, qui ab adhibitione ipſorum puſtulas, eſcharas, partiumq́ decolorationes factas eſſe aliquando obſeruarunt. generationis autem modus ſic ferè habet, vbi vis veneni intrinſecus in corpore imminuta non eſt, tum ea extra fertur, atq; qua parte maximè illi commodum eſt, in conſpectum prodit, lepraq; efficitur. Simile quippiam accidere obſeruatum eſt, in quibuſdam corporibus, quæ cùm defluxionibus obnoxia eſſent, Mercurio curari attentata ſunt, qui cùm fluxioni illi iunctus fuiſſet, non ſecus ac Lepra extra prorupit. Non diſsimile de Morphea, Herpete, Phlyctenis &c. alijsq; affectionibus cutaneis iudicium eſſe, facile intelligent, qui Lepræ rectam abſolutamq; cognitionem habuerint.

In defluxionibus abuſus Mercurij.

DE NOVO ERYSIPELATE.

Noui Eryſipelatis origo ex defluxionibus typicis ferè eſt, hoc eſt, vbi certis periodis ſolitæ fieri defluxiones, quibus tota corporis moles expurgabatur, Medicorum imperitia retrò pulſæ, meatusq; obſtructi fuerint, non potente amplius ſeſe exonerare natura, tum ſubitò rigores, horrores, punctiones, anguſtiæ pectoris, aliaq; in inuaſionibus Febrium Bilioſarum ac Peſtilentium vulgata corripiunt, atque præter hæc rubri quoque tumores, eiuſdemq; coloris maculę erumpunt. Hoc inquam eryſipelas quandoq; feliciter, quandoq; minus curatur, atq; ferè vbi perperam curatum eſt, cor petit, ac non mediocre capitis periculum conciliat.

Febrium ſymptomata vnde.

DE NOVO IGNE PERSICO.

Quemadmodum notum vobis eſt, venena Arſenici, Auripigmenti, Mercurij, &c. cauſticam quandam virtutem participare, ſic ipſa quando corpori, vt ipſum alterent, adhibentur, ſi ignea vi non aliquantum obliterata excelluerit, pro conſueta ſua natura inflammationem quandam machinantur, maximè ſi centrum ſuæ Anatomiæ occupauerint.

DE NOVA PHAGEDENA.

Similiter ſi eadem ipſa cauſtica vis non integram cutem, ſed aliqua parte, qua ipſa vlcerata eſt, attigerit, vlcera depaſcentia Luporum inſtar efficit, in quorum curatione (de qua deinceps plura) nil opus eſt, de loco affecto ſollicitum eſſe: ſiquidem omni corporis parte tale vlcus efficere, venenum hoc ſatis efficax eſt.

Vlcera depaſcentia.

DE NOVO CARCINOMATE.

Non alia ratione in veneno depascens quædam virulentia inest, ex qua & ipsa vlcera eandem concipiunt, quam aliâs sua natura non haberent, atq; hinc fore carcinomata noua generari manifestum est.

Cancer vt fiat.

DE FVCATIS QVIBVSDAM MORBIS.

CAPVT XXII.

SCiendum quoq; venenum hoc quandoq; aliquem morbum occupare, eumq; sic transmutare, vt impossibile posthac sit, eum eiusq; essentiam absolutè perfecteq; internosci: namq; à veneno & noui morbi generari, & inueterati transmutari facile possunt. Hoc in Podagra ac similibus affectionibus non difficulter animaduertitur: etenim si huiusmodi venenosum remedium in morbi alterius Anatomiam incidat, ibiq; dominium exerceat, procliue est Podagram cum Lupo, verbi causa, vel carcinomate, vel initijs Lepræ, vel alijs quibuscumq; morbis suprâ enumeratis: vt sunt Erysipelas, Gangræna, &c. complicatam generari. Posibile etenim vt huiusmodi venenum quemcunq; morbum in alium transmutet, maximè vbi plurimi inordinatè inuicem commixti fuerint, atqui hinc ortos morbos nemo facilè cognouerit, nisi cui venenorum vis perfectè perspecta sit. Itaq; accuratè Medici perpendere debent, an veneni aliqua portio morbum comitetur, nec ne, atque quemadmodum illud vires suas exserat dispicere. Namq; ex Luis Gallicæ origine ac curatione, duplex morborum genus primitus existere potest: alterum, de quo secundo libro dißeruimus, alterum quod deprauatam curationem subsequitur, de quo præsenti libro sermo institutus est, quamuis non inficior morbos hîc non omnes appellari, attamen ij ferè describuntur, qui nostra ætate vulgariter grassantur, quòd si posthac alij emergent, ex iam propositis fundamentis, quiuis illorum originem, causas ac curandi rationem facile cognoscet. Itaq; iam consequenter Receptas describam pro curatione eorum morborum, qui hoc tertio libro continentur.

Podagra cum Lue Gallica complicata vt fiat.

Duo morborum. deprauatorum genera.

CAPVT XXIII.

ATq; vt tandem curationem Luis Gallicæ, eius nimirum quæ perperam ab Impostoribus curata, varia morborum genera produxit, describamus, tempestiuum esse videtur. verum alicui hic forsitan præter decorum facere videar, quòd meæ Facultatis homines erroris insimulo: atqui candidiores iudices meum propositum sinistre non interpretaturos puto, cùm necessitas sic postulare videa-

videatur. Sed vtut sit, nos nostra pertractemus, vbi obseruandum, duplicem me curãdi rationem instituere, quarum prior est, in correctione communium deprauationis omnium morborum causarum, cuiusmodi sunt vnctiones, Lotiones, fumigationes, ligni inconcinnus vsus, aliaq; huiusmodi: nam ab istis remedijs omnibus ferè ægris, qui horum veterinariorum curæ se committunt, ineuitabile periculum imminet. Altera curationis ratio est, vt commune venenum eiusq; noxam recte dignoscamus atq; curemus. Notandum autem hic est, cęteras imposturas vt sunt quę sectionę, vstione, corrosione &c. committuntur, aliam ac singularem curationem quàm supra commemoratur, obtinere: itaq; singulares regulas præscribendas esse, quod nos deinceps quantum in nobis erit, accuratè præstare studebimus: alteram de vnctionibus, alteram de sectionibus, eiusq; similibus tractationem descripturi. Quæ verò alia damna, ab alijs remediorũ formis, ab impostoribus inferũtur, omnia hic describi ac corrigi non posse non inficior: non enim libelli breuitas hoc patitur. adæc si singula describere vellemus, de singulis imposturis, singulos nouos tractatus conscribere oporteret. Nostri autem propositi ratio ad Praxin vsq; solummodo hic extenditur, cũ alibi non desint occasiones, vbi copiosius de Theorematis disseramus: veluti in eo libro cui titulum fecimus, quid Morbus Gallicus in futuro efficere poßit, quidq; mali ex inconcinna curatione metuendum. Itaq; hanc succinctam Praxin æquo animo suscipiatis oro, rogans interim quoq;, ne nouas descriptiones nostras contemnatis: siquidem vobis ipsis conscij sitis, vos in omni vestra scientia, ne minimum quidem remedium quod nouo huic morbo aduersaretur inuenire potuisse: ne ergo pigeat quęso noua atque nostra addiscere, cogitate obsecro vestras hucusq; ad vos propagatas receptas sola eloquentia ac sophistica niti, cætera nullius penitus vtilitatis esse. Cęterum non dubito, paucos vestrum subsequentes nostras Receptarum descriptiones intellecturos esse, cùm in ijs scholis, in quibus vos Medicinæ olim studuistis casualia potius, quàm quæ reuera sic se habeant, proponantur. Casualia in scholis docentur.

DE RESTITVENDIS IIS, QVI VNctionibus, lotionibus, suffumigijs, &c. corrupti sunt.

CAPVT XXIIII.

ARgentum viuum quod vestris imposturis, vnctionibus scilicet, lotionibus, suffumigijs, &c. intra corpus compulsum est, illic delitescens omnino, quo minus recta curatio procedat, Mercuriali sua vi prohibet: quin & nouorum morborum, (qui curatio-

ni supra quàm credibile sit, inobedientes euadunt) occasiones subinde præbet, ex quibus duobus signis, teu tecmirijs colligere medicus potest, an ab Argento viuo malum extiterit: sunt enim qui glorientur se Mercurium extinguere posse, hic calcinationem, ille Sublimationem, tertius hoc, quartus illud profitentes, cùm tamen omnibus modis adhuc verus Mercurius permaneat. Itaq; omnes hi morbi sub vnam generalem curationis rationem colligantur: siquidem nullus morbus deprauari potest, qui non suæ deprauationis concausam habeat. Mercurium hinc ergo tribus in vniuersum modis extra corpus propelli posse docebimus. Primus modus per Corallatum, alter per Aurum Diaphoreticum, Tertius per Thermas Iassæ absoluitur. Methodi huius nostræ, hæc ferè ratio existit: Corallatum purgatio est, qua axungia, Euphorbium, Lythargirus, aliáq; in Impostura enumerata, quæ vnâ cum Mercurio adhibere soletis, ex corpore expurgantur: etenim imposibile est, istis non prius medio Corallati expurgatis, Mercurium ex corpore educi. Dein facta purgatione, sudor promouendus, exhibita iusta quantitate Auri Diaphoretici, hoc verò necessario exhibebimus, quòd nullum aliud remedium inuenire impossibile sit, præter hoc Aurū: Tertio denique balneum præparandum, ex Iassa incocta in aquis Thermarum, in eoq; balneandus æger, iuxta vulgatas balnearum leges. Istis ergo tribus remedijs Mercurium ex corpore educi necesse erit, quo educto, quæuis reliqua remedia pro voto actiones suas exerent.

Mercurij fabulosæ extinctiones.

Corallatum. Aurum Diaphoreticum. Thermæ Iassæ.

CAPVT XXV.

Corallati vsus.

Corallati itaq; descriptio in hunc fere modum habet. Recipe Liquorem Aquili, quem exsiccatum in Liquore Vitrioli præparato, imbibito dein, veluti à Calcinato Tartaro spiritum abstrahere Chemicorum regulæ præcipiunt, spiritum abstrahemus, atq; tum Corallatum confectum erit. Cuius dosis & adhibendi modus erunt, vt granum vnum in ℥j. Theriacæ vel Metridatij, pro respectu personæ ter, quatérue exhibeatur.

Auri Diaphoretici vsus.

Descriptio vero Auri diaphoretici, huiusmodi est: ℞ Auri ℥j. ex qua duæ patellæ fabricentur, ac per essentiam vini secundum artem, in primo gradu Athanaris, illę in Liquorem resoluātur: dosis est, vt grana tria in vino semel, vel bis exhibeantur.

Posthæc, duobus nimirum istis remedijs, iuxta artis præcepta vsurpatis, an tertio, balneo scilicet opus sit, circumspiciendum. Est autem Iassa, Persicaria senior, vel Aquilegium, vel deniq; Serpentinæ quædam species cuius præparatio sic perficienda. Recipe Aquæ sulfureæ de Thermis quantum sufficit, in qua incoquantur herbæ prædictæ, balneentur q; ægri, nulla symptomatum paraly-

scos,

ſcos, vlcerum, ac tumorum, &c. habita ratione. His hunc ad modũ adhibitis, ſi quid in corpore de Argento viuo contentum fuerit, omne expellitur, atque artus ad ſuſcipienda reliqua remedia vires ſatis magnas acquirunt. Hanc autem methodum curandi omnibus quicunque ex vſu Mercurij damnum perceperunt, medendum erit: quòd niſi præſtetur, numque ad aliquem frugem ægros perduci poſſibile erit: namque cætera remedia naturam penitus non recipere ſæpiſsimè à nobis obſeruatum eſt. Neque quemque Reſcripta noſtra terreant, quòd non iuxta vulgarem pharmacopœorum conſuetudinem compoſita ſint: namque in pharmacopœorum officinis nata non ſunt. quare ſi quis ea non intelligat, ſcholas in quibus docentur (Chemicas nimirum officinas) adeat, ibique addiſcat: nemo namque veſtrum ſuopte marte tam eruditus eſt: vt de iſtis ex ſuo cerebro ratiocinari poſsit, ſed omnino tyrocinia artis medico prius ponenda ſunt. Mercurij incommoda vt curentur.

DE ÆGRIS RESTITVENDIS QVI EX *purgatione, ſudatione, & Chemicorum experimentis morbos contraxerunt.*

CAPVT XXVI.

QVamuis turpe ſit incommoda, atque errores circa vſum ligni à Medicis committi ſolitos deſcribere, tamen cùm etiam rebus pro arbitrio ſuccedentibus periculum non mediocre conciliet ur, atque in non leue diſcrimen naturæ bonitas deducatur, in illos animaduerte operæ præcium duximus. Quis enim ferat veſtra culpa naturæ ſemitas interrumpi, eaque dilacerari, quæ natura omnibus modis integra ſeruare nititur? Ex quo ſequitur, poſt huiuſmodi curationem, corruptionem illam naturæ ante omnia oppugnandam eſſe, ſuoque nitori ac integritati reſtituendam, quoniam iſta reſtitutione procurata, morbus ex inconcinna curatione contractus ad ſuſcipiendam vtilis remedij actionem diſpoſitus redditur. Corrupta autem iſta multis modis euenit: ac primo quidem purgatione, naturæ corruptio infertur omnibus modis, deinceps iterum reſarcienda. Secundo corrumpitur naturæ temperamentum ab immoderato Ligni Guaiacani vſu: perinde enim vt diuturnis ſiccitatibus flores emarceſcunt, terra illis debitum alimentum non ſuppeditante, ſic hagyoxyli vſus corporis vtile nutrimentum exſiccans, ipſum in Marcorem deducit. Quin & aliæ quoque remediorum formulæ, non ſecus ac iam commemoratæ multis modis naturæ bonitatem corrumpunt, ipſius nimirum nutrimento abſumpto: namque corpus quod ad tempus non alitur, refrigeratur, marceſcit, ac viribus imminuitur, atque etiamſi poſtea iterum ex- Purgationis noxa. Ligni Sancti noxa.

hibito nutrimento humectetur, illa tamen humectatio tantum

Putredinis noxæ.

abest, vt aliquem vsum præstet, vt etiam omnis putredinis mater rectißimè appellari poßit. Proinde suum ius corpori tribuat: siquidem nisi concinno id tempore fit, etsi fiat postea, nil tamen aliud efficitur, vt noua generata humiditate, quascunq; illa partes attigerit putredo, quasi per contagium serpat, atq; noui planè morbi generentur, quibus resistere impoßibile sit, nisi suo iure corpori concesso. Hos ergo vestra culpa manufactos quodamodo morbos curare atque naturæ illatam iniuriam sarcire edocturus, nil mirum si à Compositis seu Rescriptis Mesuæ, Auicennæ, Rasis, Galeni, &c. discessero, cùm nec apud illos, nec in libris de simplicibus ac Gradibus quidquam, quo hisce malis occurrere queas, reperiatur.

CAPVT XXVII.

Itaq; primum quod præstare oportebit, illud est, vt naturam eò bonitatis reducamus, quò alimentum sibi iure debitum iterum recipiat, atque sibi apponat, & aßimilet, quod quomodo præstari poßit, sic intelligendum:

Humanæ naturæ conditio.

Humanæ naturæ ea conditio est, vt ipsa quamuis corrupta, ab Astronomicis artificibus in suum tramitem reduci sese patiatur: curandum ergo, vt naturam eò deducamus iterum, vt ipsa quod terra suppeditat remedium, à cœlo, vt libenter recipiat disponatur: nisi enim hoc procuretur, impoßibile erit corruptionem illam resarciri. Quocirca Medici operam dent

Astronomiæ vsus.

moneo, vt Astronomiæ cognitionem sibi comparent: siquidem absq; illa nemo verus Medicus dici poßit, sed Experimentator saltem. Quia ergo cœli generans vis atque facultas eiusmodi est, vt etiam ea quæ hominum imperitia corrupta sunt, restituat, sequitur hac habita, ad terrestrem Medicinam, quæ roris vel pluuiæ instar se habet, progrediendum esse. huius autem non vnum solummodo genus est, sed plura à pluribus commonstrantur: sunt qui huius vnius vsu donec cœlum suam operationem absoluerit, suam quoq;

Remediorũ diuisio. Viris vtilia. Mulieribus vtilia.

perficere conentur. Nos methodi commodioris causa Medicinas bifariam diuidamus, alias viris, alias Mulieribus tribuentes, vtrisq; nimirum binas: Mulieribus competunt Melissa, & Valeriana: Viris vero Lignum aloës, & Antimonium, has inquam Medicinas in suam primam materiam reducere oportet, hoc est, ab illis omnis terrestreitas remouenda. Reductionis huius seu præparationis varij modi, apud varios artifices reperiuntur, quorum nullum hîc annotare voluimus, cûm rerum imperitos sciam ex suo cerebro speculaturos noua esse, quibus nostra corrigere conarentur, illi tamen aliud nil efficerent, quàm vt omnia peiore conditione facerent.

Dosis remediorum tribuitur solis eruditis.

Dosim quoq; legitimam eruditis metiendam eadem de causa relinquo, tum quod de his alijsúe Arcanis in Archidoxorum libris no-

nostris abunde à nobis disputatum sit. Hæc remedia vbi vna cùm cœli conuersione suum mensem absoluerint, tum infra scriptorum remediorum vsus subsequatur: nimirum vt in viris Oleum salis viridis, in mulieribus Liquor de Carabe vsurpetur, quorum etiam remediorum præparationem vtpote vsuperitis, satis cognitam nos ad cæterorum Arcanorum præparationem reiecimus. Denique tribus istis successione quadam iunctis, cœli nimirum conuersione Arcanis, atque finali remedio, corpus suæ integritati restitutum esse, neutiquam dubitandum erit. quod si interim adhuc aliqui morbi corpore hærere videantur, eosdem concinnis remedijs pellere non difficile erit. Sin ista vsurpata non fuerint, etiamsi à vero scopo ac tramite non aberres (quantum ad postremam curationē attinet) tamen curationem absoluere impossibile erit.

Curandi methodus.

DE RESTITVENDIS IIS QVI A FLVxionum diuersione corrupti sunt.

CAPVT XXVIII.

IMposturæ huius rationem multiplicem abunde superius à nobis explicatam esse persuasum habemus. summa ferè dictorum fuit, quòd dum exitum obstruunt, fontem fluxionis intactum relinquentes, necessariam regurgitationem, atq; alijs in locis fluxionis eruptionem efficiant, vnde dein posterius malum priore multis modis grauius atque deterius euadat. Propositum itaque præsente loco est nobis, fontem, qui ab Impostoribus relictus est, quo pacto demoliri oporteat ostendere, vbi obseruare potissimum cōuenit, omnino ne ipse curetur vel obstruatur, cauendum esse: namque fonte ac radice mali integra manente, quantumuis aliâs ad speciem curatio facta esse videatur, curatio tamen neutiquàm dici potest vel debet: namq; donec morbi radix intacta fuerit, dè bona curatione gloriari nō poterimus, itaq; ad fontē ipsum penetrandū. Sciendum præterea ex huiusmodi Impostura plurimos adhuc morbos generari, qui ad morbos Chyrurgicos referri possint, quibus morbis intra simul ac extrâ, varias remediorum formas adhibent Medici, non intelligentes fontem mali interius in corpore latentem potius oppugnandum fuisse, quo fonte non oppugnato, omnis in cassum labor est. ne itaque frustra laborent, quandoque Medici, sequentem methodum curandi, meo consilio vtiliter obseruabunt. Fontem ergo mali cùm ante omnia auferre necesse sit, consyderandum primo medico erit, quibus occasionibus fluxionis illa via obstructa sit, hoc est, an per Mercurium hoc perpetratum fuerit; non raro enim ex vsu Mercurij fluxionum meatus

Fontes morborum negligunt medici.

Obstructio à qua causa fit, vt intelligatur.

obstructos fuisse obseruauimus, vnde dein multa grauia mala ortum duxerunt: an vero meatum imperitus aliquis Chyrurgus obstruxerit, veluti in examine Imposturæ admonuimus. Vbi ergo à Mercurio meatus obstructi sunt, iuxta præscriptos Canones Mercurium expurgare, ac ab eius inquinamento mundum corpus reddere Medicus debebit, quo facto, iam morbus solus atque simplex est, quem iuxta methodum liberandarum obstructionum infra descriptam haud difficile fuerit. Sin non Mercurius, sed Sparadrapum, aliáue forsan fluxionum curandarum vulgaribus medicis vsurpata ratio, mali causa fuerit, curationem exterioris mali intermittes, atque ad fontem oppugnandum te conferes, in quo destruendo si quid profeceris, benè est: sin frustra laboratum sit, sequenti methodo vteris. Tota obstructarum fluxionũ curatio, quantum experientia hactenus didicimus, tribus istis remedijs absoluitur: Auro Diaphoretico, Succo Tartari, & Colcothar. Succus quidem Tartari hoc efficere videtur, vt in Epate, Liene, Cysti Fellis, Renibus, alijsq́ internis visceribus, nulla penitus fluxio radices agere posit, Colcothar vero prohibet, ne illis in partibus fonte mali constituto, cæteri artus exteriores illam fluxionem recipere cogantur. Denique auri Diaphoretici officium est, vt nullam toto corpore fluxionem, quæ intus vel extrà vlcerationem causare posit, generari patiatur. Verum ista remedia incognita forsan erunt illis Medicis, qui sola vrinarum inspectione, syruporum ac Pillularum cõfectione, alijsq́ hoc genus nugis occupantur, quorum tamen nos nil moramur conuitia, cùm numq́ experientia nobiscum pugnaturi sint. Itaque commemorata remedia, non nobis solum, sed & alijs artificibus nota, corrigere vel augere visum non fuit: sufficiat admonuisse, plus ipsorum viribus, quàm vulgatis remediorum descriptionibus tribuendum esse. Iis vero qui experientia destituti sunt, multæ paginæ cùm non sufficiant, vt sufficienter instruantur, quid opus est multum defatigari? Denique Dosim horum remediorum quod attinet, quia vsuperitis, eam incognitam non esse nobis constat, eam annotare noluimus.

Obstructorum meatuum curatio.

Succi Tartari vsus.

Colcothar quid faciat.

Auri Diaphoretici vsus.

Dosis.

DE RESTITVENDIS IIS, QVI SECTIONIBUS ac vstionibus corrupti sunt.

CAPVT XXIX.

QVamuis proposito nostro hic, non vt necesitas postulare videbatur, satisfacere queamus, hoc est, vt id quod corruptum medicorum imperitia est, restituamus: nemo enim os fractum, cariosum, sphacelatum, &c. facilè, si maximè velit, restituet, tamen, quantum in nobis est, omnibus modis Imposturis, quæ ossa corrupe-

ruperunt resistere conabimur. Imposturæ certè hę non ossa modo, sed & artus, aliaq; membra sic extenuarunt, vt salutem sperare vix liceat, itaq; hæc ceu impossibilia fato relinquenda: at vbi caro vel ei simile quidpiam abscissum est, quod reparari natura patiatur, illud iuxta vulgares canones recomplendum denuo erit, quare de illo nihil singulare hic præcipiendum esse duximus. Veruntamen vt de ossibus quoq; sermonem continuemus, obseruandum vbi spha celos plane nondum radices egerit, ad officium Medici pertinere, vt morbi perfectio ac status præcaueatur. Quod fiat, Mercurium iuxta prædictos canones, extra corpus exturbando, atq; reliquum morbi, quemadmodum de curatione noui ignis Persici, infra præcipietur, curando. Cæterum quod noua ossa in pręfectorum ac exemptorum locum quidam impostores reponere conantur, hoc impossibile in natura rerum est, nisi forsan defensionis causa huiusmodi quiddam fiat. Obseruandum pręterea huiusmodi affectus in numero ex præscripto trium pręcedentium capitum percurari posse. Iam tandem ergo finem faciamus præceptorum curationis ac ablationis primarum materiarum, quæ ceu communes causæ corpus infestant, in quorum vsu obseruandum corallarij loco est, anteq; curationem aggrediaris, corpus expurgandum esse, sicq; opus expediendum, cuius nos rationis aliquot exempla consequenter annotare non infrugiferum duximus.

Ossium morbi vt caueantur oportet.

Primæ materiæ sunt causæ morborum.

DE NOVORVM MORBORVM EX DE- *prauata Lue Gallica exortorum curatione.*

CAPVT XXX.

Priusquàm alicuius morbi curationem medicus auspicetur, antedicta expurgatione vtendum erit: dein si morbus aliquis recens adsit, considera, ad quam extirpandam, canonibus veterum probatorum scriptorum vtaris, vt sequitur, in curationem sic imcumbito, quasi eam perfectã cupias esse, quod efficies Recipiendo mediam dosim cuiusuis Rescripti veterum, & addendo pro reliqua medietate, in singulis morbis, singulas subscriptorum remediorum (quæ semper in promptu habere medicus debet) doses integras.

Veræ doses nouorum & antiquorum remediorum.

REMEDIVM IN NOVA HECTICA.

Victus esto Brodium caulium, & carnium animalium castratorum. Medicamentum verò Mummia Compacta, vtroq; autem vtendum, donec absoluta curatio videatur.

Mummia compacta.

IN NOVA PHTHOE.

Victus ratio non admodum euariet à priore, de remedio ve-

ro, ſubtriplum eſto ad Sulfur præparatum cum Calchothar, ſic ſcilicet, vt humidam acquirat conſiſtentiam, quam ad duplum augere licebit, atq; vulgata doſi exhibere.

IN NOVA HYDROPE.

Victus ratio veterum obſeruetur, Medicamentorum quoq; ratio antiquis vſurpata non repudietur, verum ſingulis quatuor diebus ante & poſt medicamenti exhibitionem, offeratur Crocus Reuerberatus, tandemq; cum Electuario Diacubebe curatio abſoluatur. Doſis Croci eſt ℥ ß. mane & veſperi, eademq; Diacubebes interdiu.

Diacubebe.

IN NOVIS APOSTEMATIBVS.

Diætæ formula immutata eſto, veterumq; medicamenta curationem ex dimidio faciant, reliqua vero morbi medietas reſidua, cum Tartaro Correcto, quem nos Crepinum introuerſum appellamus, perſanetur.

Crepinus.

IN NOVA PVLMONIA.

Diæta perinde, ac veterum victus ratio obſeruetur, atqui medicamenta veterum penitus repudianda ſunt: exhibe vero mane & veſperi Aurum Conſolidatiuum, ac Liquore Serpentinæ, donec ſigna aliqua huius morbi ſupererunt.

Liquor Serpentinæ

IN NOVA NEPHRITIDE.

Regimen victus omittatur, vtere curatione veterum per diuretica, ad medietatem curationis, reliquum Alcali Cryſtallino abſoluito: namq; iſto medicamento mirè gaudent Renales morbi.

Alcali cryſtallinum.

IN NOVIS VENTRICVLI AFFECTIBVS.

Antiqua diætæ formula ſarta tectaq; ſeruetur, poſt cibum ſumptum Galanga mane & veſperi deuoretur, ante cibum ſumptum vero vtile fuerit, Conſeruam Anthos cum Oleo Colcotharino Inberberiſatam exhibere. Adhæc nouæ Lunæ tempore mane & veſperi Granum vnum Auri diaphoretici exhibitum mire confert.

Galangæ vſus.

IN NOVA DYSSENTERIA.

Diæta ſedulo conſeruetur, atq; exhibito Laudano fluxus alui ſiſtatur, dein Croco Glauco curatio ad finem vſq; deducatur. Deniq; in quartis Lunæ exhibe Rob Acetoſum Colchotarinum conſiſtentia mediocri.

Crocus Glaucus.

IN NOVA PLEVRITIDE.

Venesectio primum iuxta vulgatos canones fiat, dein Angelica Laudina iuxta dosi exhibita, curationem (quæ nullo alio remedio perfici potest) absoluito.

IN NOVA PHRENITIDE.

Neq; Remedia, neq; Diætam antiquorum respiciens, Cauterisationem locorum Maniæ, iuxta situm quatuor cardinalium ventorum, & motum Firmamenti, machinare. interim tamen Angelicæ Laudinæ, donec curatio perfecta sit, vsus non aspernandus erit.

IN NOVA SITI.

Abstinentia ac diæta repudiatis, appetitum illum Succo Vitriolato restinguito, & si commodum videatur, sub finem Diacubebe offerto quoq;. Succus vitriolatus.

IN NOVIS VTERINIS MALIS.

Vulgarem diætæ formulam nil cura, sed statim Auro Lunificato, iuxta cœlestis influentiæ canones, id est, respectu habito motus lunæ, qui legitimum exhibendi tempus moderatur, curare conator. Aurum Lunificatum.

IN NOVA LEPRA.

Omißis antiquorũ Canonibus, Antimonium album, Mercurium regeneratur, & nonnumquam etiam Liquorem solis dulcem ad curationem huius lepræ, quæ fixa ac permanens non est, vsurpato, Antimonium album

IN NOVO ERYSIPELATE.

Victus rationem contemne, Seca venam, Succum Tartari vti exhiberi ipse postulat, offer. hæc certißima ac facilima Erysipelatis curatio est, neutiquam aspernanda. Succus Tartari.

IN NOVO IGNE PERSICO

Auspicare curatione iuxta antiquorum consuetudinem, qua media sui parte absoluta, recentem ei commiscere incipe. Noua autem qua nos vtimur Medicina, Gallreda confecta nobis appellatur. Gallreda confecta.

IN NOVA PHAGEDENA.

Curam Lupi sequere, donec quarta adhuc curationis pars superstit, dein cum Confectione de Lephanteis confecta, & vua versa vsq; Confectio de Lephanteis.

ſa vſque ad extinctionem materiæ, progredere, ſicque curationem perfice.

IN NOVO CARCINOMATE.

Panonicol. Medicamentum Panonicol ad tres ſeptimanas exhibe, ac extrinſecus vulgata diæta vtere.

IN CORRVPTIS MORBIS.

Catholica remedia. Vtere Auro Liquefacto, Angelica, Laudina, Meliſſa, Anthimonio vel Mercurio non vulgato, quocunque libuerit, iuxta ſuam commodiſsimam rationem.

Epilogus. Atque ſic nouos & manufactos morbos enumeraſſe ſufficiat, quorum etſi curationem ſuccinctam attulimus, tamen eruditis copioſa ſatis videbitur. Interim eos qui rudiores adhuc ſunt, oratos etiam atque etiam volo, vt ea quæ adhuc ignorant diſcere non grauentur, neque contemptum negligant, quemadmodum ij quandoque faciunt, qui ſuam negligentiam ac imperitiam contemptu ſcientiæ celare volunt. Conſyderent quæſo omnes conſcientiæ ſuæ integritatem & animæ ſalutem, cuius reddenda aliquando ratio erit coram eo, cui nihil abſconditum eſſe poteſt.

FINIS LIBRORVM DE IMPOSTVRIS *in morbo Gallico.*

CHYRVRGIAE MAGNAE QVINTÆ PARTIS TH: RAtacolsi, Liber quartus.

IN OCTO ALIOS PARTICVLARES Tractatus diuisus, continentes perfectam cognitionis ac curationis Luis Gallicæ Methodum.

Præfatio Ratacolsi generalis.

PAVCIS ab hinc diebus tres de Lue Gallica libros in publicum emisimus: vnum de Impostoribus medicis maximè necessarium. Alterum de vero vsu Remediorum, quę impostores sua inscitia infamarunt. Tertium de restituendis ægris perperam à Pseudomedicis curatis. Quos singulos antecꝗ de vera ratione curandi disſereremus, emitti oportuit, quòd quid in medicina falsum verumꝗ esset internosci posset. Itaꝗ iam deinceps octo alios conscribemus tractatus, in quibus in eorum gratiam, qui ab imposturis adhuc liberi sunt, de vera ac genuina curandi ratione, ex veris Medicinæ fontibus, disputationem instituimus. Monitos ergo cordatos medicos volo, vt ex horum octo librorum lectione vtilitatem ac necessitatem trium præcedentium tractuum metiantur, omnibusꝗ modis studeant, vt quantum in ipsis est, errores ac Imposturæ omnes funditus extirpentur. Quamuis autem Medici ac Doctores, magnam ex nostris scriptis controuersiam exorituram ominentur: tamen neminem ista commoueant iubeo, cùm non arti, sed suæ crumenæ metuant isti homines, nihilꝗ nisi quod ipsi ignorant contemnere possunt, qui si facundiam, sophismata, vestes, ac inutilem pompam deponerent, stultis quàm simillimè esse ab omnibus iudicarentur.

Trium præcedentium librorum argumenta.

Paracelsi scopus in octo libris sequentibus.

DIXI.

TH:

TH: RÆR·ÆCEEESMDE CAVSIS ET ORIGINE LVIS Gallicæ, Liber primus.

Procemium.

TRIBVS quos de imposturis Medicorum euulgauimus libris, si nil aliud, hoc certe effecimus, vt non tam procliuis posthac in errores prolapsus sit futurus, nec tam facile homines pseudomedicis istis fidē habituri sint. Namq; non solum quid verum, sed etiam quid falsum sit, ad recti absolutam cognitionem pertinere videtur: etenim quomodo bona amplecti, mala deuitare oporteat, vtrumque ad scientiam refertur. Nunc autem præsenti opere primum quidem, quopacto Medicus non terrestri solum, sed & cœlesti ratione in cognitionem morborum peruenire posiit, ostendemus. Ex quo manifestum euadet, quanto errore omnes morbos ex terrestribus causis deduxerit antiquitas, cùm tanta in quibusdam efficiendis cœli efficacia sit, vt iam mirari nil amplius oporteat, veterum quoque receptas omni vsu carere. Neque quisquam est, qui se Medicum esse profiteri audeat, qui quatuor primas matrices, ex quibus omnes morbi prodeunt, cognitas perspectasq; non habeat. Itaq; nos causas morbi gallici, similiter quoq; nō corporaliter solū, sed etiā quomodo ex suis matricibus prodeāt, ostendemus. Etiamsi autem Medica facultas vel Monspelienses medici mihi aduersabuntur, tamen parum illos moror, siquidem nihilo seipsis doctiores euasisse hactenus obseruauimus: multò autem minus terrent nos medici Germani, multò illis rudiores.

Cœlestes simul & terrestres causę in morbis spectandæ.

Quatuor primæ morborum radices.

CAPVT I.

Nomina morborum vnde ducantur.

PRimo autem ad nomen morbi Gallici quod attinet, obseruandum, quorumcunq; morborum nomina aliquo horum trium modorum confingi. Primus modus est, cùm eruditus medicus huiusmodi nomen confingit, vt nomen atq; morbus simili planè ratione sese habeant, hinc Febris nomine inerudíti medici valde abuti conspiciuntur. Secundus modus est, cùm morbo nomen inditur, à symptomatis quadam similitudine: sic Caduci nomen à Casu, qui maximè in illo affectu elucet, originē duxit. Tertio, vbi aliquis morbus alicui regioni endemius, apud exteras quoq; nationes nomen suum retinet: vt cum Persicum à Persia dicimus. Veruntamen obseruandum, duos posteriores appellandi modos, vt Caduci & Persici, medico indignos esse, sed nomina potius confingenda esse, quæ morbi materiam ostendant, atq; tanta quidem proprieta-

Caduci nomen vnde.

tis habita ratione vt illud nomen affectum hunc ab omnibus cæteris morbis distinguat. quemadmodum pyri nomen, pyri propri[etatem] tatem insinuans ipsam ab omnibus reliquis arboribus discerni[t]. Atqui in appellatione huius Gallicæ luis mirificè luserunt pri[...] authores: primum enim quod cum varijs morbis quandam si[mili]tudinem habere videbantur, rudiores medici qui affectus ab[...]cem subtiliter distinguere gnari non erant, eorum affectuum no[mi]nibus quos refere videbantur, nuncuparunt, vt Mentagræ, Pustularum, Furfurum, &c. Veruntamen inter omnia nomina regionis solumodo nomen durabile fuit: meritò enim eius regionis nomen quę morbum primò suppeditauit, reseruandũ erat, vt scilicet Morbus Gallicus, seu Lues Gallica diceretur. adhęc illa regio illius morbi astro immediante subiecta fuit. Sed meminisse dec[et] iuxta artem rectius à Materia LVXVM, ab influxu VENEREM, à remedio CREPINVM dici.

[...]allicæ [...]vnde.

Luxus, Venus, Crepinus

CAPVT II.

QVomodo autem affectus hic primum ad nos per[...]t, sic breuiter intelligite. Antiquorum medicorum seculis inusitatum fuit, vt omnium vlcerum species ac differentiæ apto ordine conscriberentur, atq; singulis speciebus sua singularia, longoq; vsu comprobata remedia subiungerentur, qua occasione facile erat quemuis affectum subitò curare. Verum tempore consequente (tempus enim omnibus rebus corruptionem adfert) cùm iunioribus hæc curandi ratio non sic ex voto succederet, factum est, vt à Petro de Argillata, Guidone, alijsq; huius farinæ Barbaris medicis nouæ singulorum morborum curationes, nouæq; causæ ædificarentur: neq; id planè sine causa, quoniam, quod certissimis rationibus confirmari potest, illa ætate rudimenta quædam luis Gallicæ iam apparere cœperant, cui vt mederentur, noua certè experientia (in qua indaganda mire luserunt boni illi homines) opus fuit. quod si tam manifestus tum temporis fuisset morbus ac nunc est, forsan non tanta difficultate illius remedia indagare eos oportuisset. Etenim omnis morbus dum adhuc recens est, cognitu difficillimus existit, plurimumq; negotij medico facessit. quod si quis tum veterum placitis omnino inhærere conetur, neq; consideret morbos alios in aliorum locum succedere, hoc est, noua influentia ingruente, nouos morbos prioribus antiquatis subiti existere: is certè sui erroris met causa est, dum scripta aliorum nimium torquet, quantumq; in confundendis morbis virium habeat influentia, non obseruat: hinc nimirum tot Receptarum formulæ inutiles primitus extiterunt. Proinde decebit, vt medicus non corporalem solumodo naturæ cursum, sed & cœlestem influentiam ac motum, à quibus morbi gubernantur, intelligat. Itaq; si medicus motuum cœle-

Antiquorum laus.

Barbari Medici vnde.

Corporalis & cœlestis naturæ cursus.

ſtium ignarus ſit, is neceſſario in ſua Praxi confundetur: quod acci-disſe videmus Lanfranco, Brunoni, Rogerio, Argillatæ, Valeſco, [illegible]goni, Bartapaliæ, Guidoni, alijsq́ eius farinæ practicis, à quibus [illegible]am ac explicatam vel minimi morbi rationem expectare nemi-[illegible]licet: quippe ſolam experientiam erroneam omnes deſcripſerũt, [illegible]ullo veritatis habito reſpectu.

CAPVT III.

Quando primum lues exti terit.

ITaque cùm diu multumq́ iſtis difficultatibus exerciti medici eſſent, accidit tandem ſub annum Chriſti milleſimum quadringenteſimum octogeſimum, vt ſubito perfectus morbus Gallicus erumperet, de cuius nomine iam abundè explicatum eſt. Quamobrem autem Veneris nomen illi à quibusdam inditum ſit, hæc ferè cauſa eſt, quòd Venus huius morbi quaſi mater quædam ſit, & quòd eo ipſo tempore Veneris influentia in ſua exaltatione fuerit. Gaudent namq; mirifice Planetæ, ſi ſuas vires exercendi occaſio ſe offerat. Verum vir ſapiens dominatur aſtris, dum materiam illam ſubtrahit, vel præcauet, in quam noxam ſuam infuſuri erant Planetæ: ſciendum namq; ſtatim ac influxerunt, aſtra iam ſuas vires ea explicare. At vbi nondum influxerunt, hic irriti conatus ſunt. hinc videmus quamobrem in fatuis ac pueris tam manifeſtæ ſint aſtrorũ inclinationes (ne dicam actiones) Similiter intelligendum Gallos illa ætate cœlo corpus quoddam ſubiecisſe, in quo Venus ſuam exaltationem exerere ac explicare potuerit. Nimirum vbi Venerem ſuam exaltationem effundere oportet, hoc nulla alia ratione fieri poteſt, niſi in intemperantiore coitu: namque vbi hic ex illius placito perficitur, tum Imaginatio, Cupido, & Actio influxum morbi cauſantur. Atque ſic Venus ipſa ſanatur, dum morbum in corpus illi ſubiectum detrudit. Quapropter ſciendum Luxuriam ac Veneris intemperantia (quod ex cœli ſitu comprobare facile eſt) nulla vnquam ætate magis viguiſſe, quàm illa ipſa, quam antea annotauimus. Itaq; rectiſsimè illud nomen (Veneris ſcilicet influxionis) retinetur, cùm Venerem huius morbi matrem eſſe comprobatum iam ſit. adhæc conſtet, nullum omnino hominem hoc affectu corripi, niſi qui actum venereum vel vere, vel cum perfecta imaginatione perficiat.

Sapiens dominatur aſtris.

In fatuis & pueris manifeſte influunt Planetæ.

Imaginatio, Cupido & Actio influxum morbi cauſantur.

CAPVT IIII.

IN hunc ergo modum publico hoc affectu contigit, vt ille permanentem quandam contraheret diſpoſitionem, atque nullum corriperet, niſi qui luxuriæ deditus eſſet. Atqui ſequentibus ſeculis nõ ſemper par fuit Veneris actio ac influxus, ſed eius in locum aliæ duæ ſucceſſerunt ſoboles ſeu filiæ, quæ in omnem deinceps ætatem ac ſexum, dirum hoc malum propagarunt: namque vel in ſanguine

Luxurioſi qui non ſunt, non corripiuntur lue Gallica.

guine vitium inhæret, vel contagione quadam communicatur. In ſanguine morbus conſiſtere dicitur, vbi materia quædam luis Gallicæ ſpermati commixta in ipſa conceptione vitium implantauit virtutis generatiuę beneficio, atquę ſic pueri hęreditario iure morbis affligutur. Sic multi quoque alij morbi hæreditarij generantur. Notandum quoq;, non in conceptu modo infici fœtum, ſed poſt conceptum etiam nonnunquam, nimirum vbi poſt factam conceptionem mulier cum contagioſo concumbens, aliquid ſpermatis intra matricis cauitatem receperit, vel vbi mater puerum lacte immundo, vel contagione infecto, aluerit. huiuſmodi ergo prima veneris ſoboles eſt.

Poſt conceptum etiam inficitur fœtus.

Secunda verò Contagium ſcilicet eſt, quod varijs etiam modis contrahitur: contactu, ſudore, affectione, alijsq; non paucis rationibus, quibus venenum conceptum intrò ſerpit. Hæ inquam duæ Filiæ Veneris hæreditatem poſthac perpetuo poſsidebunt, morbumq; fouebunt: namq; abolitum iri hunc morbum ſperandum non eſt, niſi ij, qui in poteſtate harum duarum filiarum ſunt, actu venereo poſthac omnino abſtineant: namque hac concauſa duæ illæ perpetuo multiplicabitur morbus, per actum ſcilicet Luxuriæ, ſiue id per conceptionem fiat, ſiue per contagium. Et ſanè ſi illi qui primo hoc morbo laborarunt, à Venere abſtinuiſſent, ſubito rurſum euanuiſſet, atque poſterioribus ſeculis planè incognitus foret, vt iam hinc quoque manifeſtum euadat, ignem hunc non aſtralem, ſed corporalem ſolumodo eſſe, hoc eſt, non ab noua influentia generari: namq; quod ſemel cœlum generauerit, hoc ipſum denuo non generat, ſed oportet, ſi durabile eſſe debeat, hæreditaria illud ſucceſſione propagari. Conſultum itaq; eſſet, vt lue venerea laborantes, perinde vt Elephantici ſeorſim ab hominibus diſtincti viuerent.

Contagium multis modis contrahitur.

Lues Gallica quando deſitura ſit.

Aſtralis ignis quid.

CAPVT V.

LVXVS autem nomen quod attinet, illud ab influentia, id eſt, efficiente cauſa deſumptum eſſe intelligendum eſt. Eſt autem luxus irritatio quædam ac titillatus ſpermatis, ad perficiendum actũ venereum, à morbis in corpore latentibus cauſata. itaque Veneris impreſsione à morbo in actu ipſo facta, tum ex vulgari luxu fit luxus morbi, ſeu morbidus. Proinde luxus hic non naturalis, ſed Satyricus dicendus erit: namq; verus & naturalis luxus inter morbidas cauſas rectè non connumeratur, ſed ille ſaltem, qui in exceſſu eſt. Hinc elueſcit, morbi Gallici non paruam cum Lepra cognationem eſſe; ſimiliter namq; ac in hoc affectu Luxus à Lepra concitatur: quin non rarò ob Veneris vſum Lues Gallica Lepræ ſuperuenire cernitur: namque Venus Lepram gubernat. Vbi ergo Lepra corpus huius infectionis ſuppeditauerit, atq; vtriuſq; conſenſus adfuerit, vt ex ſtimulatione lepræ ad Venerem morbus impreſ-

Luxus nomẽ vnde ſumptum.

Luxus Satyricus.

Morbi Gallici cum lepra cognatio.

ſus fit ſeu generatur. Proinde cùm Luxus mater ſit huius affectio- nis, meritò eius nomen hucuſque propagatum, conſeruatumque fuit: atque vbi luxus euaneſceret, tum puſtulas abolitas iri dubium non ...et. Verum vt Luxus ſignificatio rectius intelligatur, ſimilitudi- ...m hanc obſeruent medici. Frumentum verbi cauſa inſpiciamus, ip...m certè primò à cœlo generatum eſſe dubium nemini eſt: nihil ...im ex terra naſci poteſt, quod à cœlo ſeminatum non ſiet: nec à primo ſolum cœlo, ſed à ſecundo etiam cœlo, terra nimirum hæreditario quodammodo iure ſemen ipſum conſeruante: agri ſcilicet ea virtus eſt, quæ quod à cœlo ſeminatum eſt, auget atque conſeruat, neque quidquam de agro imminuitur, ſiue lolium ſiue triticum creſcat: etiamſi enim generato ſuum pondus ſuppeditat, tamen quantitate decreſcere non videtur. Similiter in Lue Gallica ſine ſuprema cauſa nihil generatur, neque quidquam ſine inferiore cœlo hæreditario iure propagatur. Sic nihil ſine agro ſuam operationem perficere ... hinc ſequitur, id quod ſummum cœlum generauerit, Ven... ...u inferius cœlum perfeciſſe, ſeminatum nimirum in luxum ceu proprium agrum: namque ſuperiora ſidera non agunt, niſi ſuum agrum habeant in humano corpore.

Luxus mater luis ac ...

Luxus ... gnificatio.

Simile.

CAPVT VI.

SIc de Sole omnes intelligunt, ipſum Planetam eſſe, cui omnes in iſtis inferioribus generationes acceptæ ferendæ ſint. Veruntamen eius virtutem, influentiam, ac impreſsionem in ſaxis & arena fruſtraneam ferè eſſe cernimus, nimirum quia ſemen illic ceu in agro nullum reconditum eſt: inutilis quoque actio Solis eſt in Mari & aquis, quæ piſcibus deſtituuntur. Sic voluntas Veneris fruſtranea eſt, vbi luxus eius impreſsioni locum nullum concedis. atque quemadmodum ros & pluuia operationem Solis accelerare cernuntur, vbi ad eam acceſſerint, ſic intelligendum Veneris quaſi ſocias quaſdam eſſe Cupidinem, & Imaginationem cum Actione: namque neque ros, neque pluuia ſine actione fiunt. atque veluti initio ros & pluuia nihil ſunt, in tanta tamen corpora euadunt: ſic Cupido ac Imaginatio in ſuis principiis nihil quidem adhuc ſunt, ſed luxui tamen rorem ac pluuiam ſuppeditant, dum in actu in corpora commutantur, ac Veneris impreſsionem promouent. perinde etiam ac ſine rore ac pluuia Solis operatio fruſtranea eſt, inutiliſque Solis terreſtris actio: ſic etſi Venus luxum infecerit, atque Gallicam luem generauerit, tamen ſi Cupido & Imaginatio extinguantur, impreſsio illa exſiccatur, & in nihilum abit. Itaque cùm in ſingulis impreſsionibus valere poſsit hoc exemplum quod de Sole attulimus, ſedulo illud annotaſſe vtile fuerit. Summa autem dictorum hæc eſt, quòd quemadmodum vbi ſiligo non ſeminatur, illic illa nō generatur: ſic vbi Luxus nullus eſt, finis morbi Gallici nullus erit.

Soli omnes generationes acceptæ ferunt.

Veneris voluntas quando non neceſſaria

Cupido & Imaginatio Veneris ſociæ.

proin-

proinde non incommode Luxus agricolæ, ſperma agro, in quo venerea lues actionem ſuam perficiat, comparatur.

CAPVT VII.

QVoniam dictum antea eſt, luem Gallicam ſine aliquo alio affectu generari non poſſe, idq́ neceſſariò interueniente Luxu: quomodo id eueniat, breuiter explicandum nobis eſt. Omnes morbi qui intra corpus conſiſtunt (quos Chyrurgicos morbos vulgus appellare ſolet, ob id quod ferè extra corpus erumpant) innaturalem quendam coitum concitant, ſuprà quàm aliâs fieri viſitatum ſit. Coitu hoc, ſeu potius appetitu ad coitum, ingruente, incredibilis prurigo, non aliter ac in ſcabie, ſerpigine, pruritu, cicatricibus, &c. affligere ſolet, intrinſecus euenire conſpicitur. Intrinſecus ergo in hunc modum titillatione moleſtante, ipſa ad vaſa ſpermatica, ac orificium vuluæ, aliaq́ loca, in quibus Luxus exaltari ſolet, maximè decurrere ſentitur. Ex hac deinde exaltatione irritantis naturæ tandem actus ille erumpit, qui ex vtraq́ parte, ſi præternaturalis fuerit, iam neceſſariò noui morbi principium exiſtit: in actu enim vtriuſq́ naturæ, maris ſcilicet & fœminæ commiſcentur tam in bono, quàm in malo, tandemq́ poſt abſolutum coitum quilibet id quod communicatum illi ab alio eſt, reſeruat, ac retrò per ſuos meatus recurrente virtute ſpermatica, per illos meatus illud vitiũ ad ſuum principium redit, ibiq́ venenum radices agit, atq́ in primo illo loco nil remanet, niſi quod initio conceptum fuerat. Ex quo intelligendum, quòd huiuſmodi retractio, ſeu potius remeatio, ad ſua principia, prout fortis vel debilis, clemens vel venenoſa fuerit, commodo tempore, celerius ſcilicet vel tardius, certis locis morbi huius principia prodat, ac repreſentet. Huiuſmodi ergo luis Gallicæ origo eſt, quòd ſcilicet ipſa ex inueteratis morbis originẽ ducat, interueniente Luxu ac Veneris conſtellatione, per coitum viri ac mulieris morbum ipſum tranſmutante.

Satyriaſis à morbis Chyrurgicis irritatur.

Titillatio vuluæ, ac Oris.

Morbi vt per coitum generentur.

CAPVT VIII.

COnſtat ergo luem Gallicã per ſe nouũ corpus nullum producere, ſed ſaltem inueterata morborũ corpora immutare. quod ſic intelligendũ. Conſtat hydropẽ vnà cũ ſuo corpore in humano corpore reconditam iacere, atq́ vnũ quiddã eſſe, aquoſitatẽ ſuam coniunctam habens, ex nullo alio genitum, quàm ex aqua ſeu ſero in corpore conſiſtente. Sic quoq́ Icterus proprium ſuum corpus habet. Non autem ſimiliter in lue Gallica res ſeſe habent: proinde impoſsibile eſt illam integrum ac illibatum corpus commaculare, ſed illa ſaltem corpora, quæ luxum faciunt: ex illis enim corporibus, illaq́ materia per tranſmutationem fieri poteſt morbus Gallicus.

Hydrops q̃d, & quomodo in corpore inhæreat.

Luis Gallicæ nulla certa signa sunt.

Vbi autem huiusmodi corpora non sunt, illic morbus generari nequit. Quia ergo Lues Gallica talis solummodo morbus est, qui corpus suum in alijs morbis constituit, sequitur ex hoc varias illius differentias esse, neque certis signis, veluti hydrops, febris, phrenitis, epilepsia, &c. possunt, internosci ac describi posse. Oportet itaque tot differentias luis Gallicæ constituere, quot sunt species scabiei, pruriginis, phlyctenarum, herpetum, scyrrhorum, pustularum, vlcerum, aliarumq; continuitatis solutionum: namq; hęc morborum genera materiæ sunt, atq; corpora morbi Gallici. Itaq; studiose in id incumbendum erit, vt intelligamus, quomodo aliquo morborum ex prædictis præsente, ipsum cum lue Gallica coniunctum esse prædicendum sit: cùm enim pręcedentis affectus signa ferè stabilem permanentiam habeant, cum recentibus verò confusa sint, magnum artificium erit, medicum ipsa à se inuicem discernere posse.

Signa arte discernenda.

Etenim noua signa nouum, inueterata inueteratum remedium indicant: vtraque tamen simplicia vetera sunt, at noua saltem præparandi ratione indigent. proinde antiqua ac recentia remedia medicus intelligat, oportet: namq; vetera solummodo scire non sufficit, cùm noua illis successerint.

CAPVT IX.

Omnes morbi Chyrurgicales medico sunt cognoscendi.

QVapropter ad perfectam luis Gallicæ cognitionem pertinere quoq; videtur, vt omnes continuitatis solutę species, quotquot vnquam ab antiquis descriptæ ac obseruatæ sunt, in numerato habeantur: nisi enim ipsarum originem, causas, ac curandi rationem omnino perspectam cognitamq; quis habeat, is nullum in curatione morbi Gallici operępræcium facturus est. hinc tot paralyses, manufacti morbi, atq; mortes etiam ex imperitia medicorum in huius affectus curatione conciliatæ fuerunt: namq; impossibile est istis incognitis vtilem curationem fieri, ægrumq; non perdi. Moniti ergo estote, ne ad curationem luis Gallicæ accedatis, nisi prius absolutè cognitam habeatis rationem curandi Morpheam, Noli me tangere, Alopeciam, Elephantiasim, Polypum, Pruritum, Naptam, Serpiginem, Hydrophobiam, Nactam, Nattam, Scabiem, Lupum, Ignem Persicum, Fistulas, Pustulas, Scyrrhos, Oedemata, Nodos, Verrucas, Scrofulas, Cambuccam, Bubonem, caua ac depascentia vlcera, vlcera putrida, ac cum calida intemperie coniuncta, Carcinomata, &c. aliasq; similes affectiones: quarum omnium curationem perspectas nisi quis habeat, quomodo quæso lui Gallicæ medeatur? cùm lues in istis morbis corpus suum habeat. Quod si antiqua, quæ leuia sunt, ignoras, quid in nouorum ac difficiliorum curatione boni quis à te speret? Quoniam autem non dubito, plerisque medicis iam commemorata morborum nomina, imò ipsos morbos

Catalogus morborum, qui lui Gallicę corpus suppeditant.

morbos incognitos esse, aliis verò nomina quidem perspecta, rem autem absconditam, meo videre illi indigni sunt, qui medicorum nomen gerant, cùm impostores potius sint, & agyrtæ, architectis similes, qui nec ligna, nec instrumenta sua agnoscant. Hinc ergo discas licet, quanta temeritate moderni medici, Doctores, Chyrurgi, Tonsores, Balneatores, Veterinarij, &c. in curationẽ luis Gallicæ sese ingerant, cùm ne minimum quidem ex iam enumeratis malis curare didicerint, ne dicam posint, nisi quantum casus ac fortuna illis concedunt. Veruntamen forsan mirum non est, vulgus Medicinam sibi vsurpare, cùm meæ ætatis Doctores medici, ea sint eruditione, vt ab idiotis non parum differre videantur.

Casu curant moderni medici.

CAPVT X.

QVod autem antiquorum authorum scriptis quandoq; non omninò aduersarium me prębeo, causa est, quòd ipsi satis concinna methodo plerorumq; morborum chyrurgicalium rationes descripserunt: sed hoc dolendum, reliquas therapeuticæ partes ab illis neglectas esse: ieiuna namq; excusatio est, cùm se non Medicos, sed Chyrurgos esse quidam profitentur, quasi verò aliquem ex suis antesignanis producere queant, qui non medicinæ Chyrurgiam quoq; coniunxerit. Hippocrates certè, Galenus, & princeps ipsorum Auicenna, omnes Chyrurgi quoq; fuerunt, ij tamen eo nomine Chyrurgiam descripsisse videntur, quòd Chyrurgicales morbi omnes quoq; in corpore, quod medici subiectum est, consisterent. itaque nulla penitus excusatio locum inueniet, qua quis se tueri posset, antiquorum medicorum scripta legenda ac cognoscenda non esse: primum namq; antiquos affectus (qui leuiores sunt) vbi curare addidiceris, dein in nouorum (quorum magna difficultas est) curatione felicius versaberis. Adhæc de antiquorum scriptis ac experientia hoc quiuis polliceri sibi potest, magnam ipsorum fuisse in indagatione suę ætatis morborum, horumq; cõuenientibus remedijs diligentiam ac industriam. verùm à Scholasticis commentatoribus adeo corrupta ipsorum dogmata fuerunt, vt verum à falso iam non nisi difficillime discernere queas: cuius rei vnicum exemplum adduxisse sufficiat. Auicenna quæ in suo magno Canone conscripsit medicæ, non ipse quidem primus inuenit, sed ab alijs inuenta, quorum ne nomina quidem extant, vt fuit excellens Sophista, solummodo apto ordine digesit, forsan bono animo ac proposito, mala tamen fide: namq; veritatem sic implicauit, vt eam discernere non nisi eruditisimi sit hominis. Consultum itaq; erit, vt quod experientia suorum præceptorum comprobatum est, diligens lector decerpat, reliqua quæ Auicennæ propria sunt, nil nisi sophismata negligat. Similia quoque ab alijs quibusdam medicis perpetrata

Cur antiquos quandoque probet.

Medici præcipui Chyrurgi quoq; fuerunt

De antiquorũ scriptis quid sibi lector polliceri posit.

Auicenna fuit magnus Sophista.

Galeni calumnia.

sunt, inter quos Galenus excelluit, qui ferè ex margaritis silices efficere solitus erat.

CAPVT XI.

QVoniam autem supra pronunciatum est, luem Gallicam proprio corpore destitui, sed in homine conceptione solum generari. sciendum porro est, ipsius facilẽ vel difficilem curationem, longitudinem vel breuitatem ex natura eius morbi, qui ei corpus suppeditauit, metiendam esse: quale enim corpus assumit lues hæc, talis quoque ipsius malignitas vel clementia existit, veluti in lepra, Morphea, Cancro, lentigine, &c. cernere licet: accidit enim hîc duorum morborum copulatio, quemadmodum in auro igne lique facto. Quomodo autem huiusmodi contagium corpus immutet, hoc est, quomodo exempli gratia, fluxio depascens, seu Esthiomenos in luem veneream transmutetur, in hunc fere modum intelligendum est. Crocum videmus, nisi aliud illi corpus adiungatur, tingere non posse, illo autem iuncto, magnum illius dominium esse. similiter & morborum istorum corpora habent: veluti enim crocus tingit, sic & lues Gallica, atq; in quantis quibusq; regionibus illius morbi dominium existit, eousq; lues peruagari solet ac potest. Iterum, quemadmodum aqua à Croco tincta nihilominus aqua est, sic morbus à lue infectus idem ipse adhuc manet, qui erat prius, obseruata tamen supradicta distinctione: atque veluti variæ aquarum species sunt, variiq; liquores qui pingi possunt, sic quoq; non vnum morbi genus est, quod à lue Gallica contagium concipere potest. Sciendum quoq; hic est, tincturas non vniusmodi esse: videmus enim aquam non à Croco modo, sed etiam à Calchanto, Cinnabari, Presilio ligno, tincturam recipere. Simili omnino ratione variæ Veneris tincturæ accidere possunt, nulla tamen alia Planetarum coniunctione accedente. Quamobrem in curatione luis Gallicæ non coniunctiones, sed nouarum influentiarum effectus considerabuntur, per quos vno modo plures species sanari queunt. hunc ergo in modum antiquos morbos nouis, vetera remedia recentibus conciliand a erunt: nunquam enim sperare licebit aliquem ex commemoratis affectibus inuentum iri, qui à fermento nouæ huius luis penitus liber fiet, vel in quo non insit venenum, quod non facile accedente Luxu, in Gallicam luem transmutari possit.

Contagium vt fiat.

Exemplum de Croco commodiss.

Contagium multiplex est.

Tincturę Veneris variæ.

Nullus morbus in nostra æta tu est sine contagio.

CAPVT XII.

VT autem tandem corpus huius morbi clarius detegamus, corpus dico, quod tincturæ luis Gallicæ subiectum sit, obseruandum, omnes reliquos morbos ex corpore originem ducere, ipsos tamen constat multo tempore ante quàm erumpant, in corpore quan-

Morborum omnium sunt constituta tem pora.

quandoq; latere. Hosce ergo occultos morbos, qui iam in fieri sunt, atque ægris met incogniti, medicus vt cognoscat, oportet: quilibet namque morbus constitutum tempus habet, quo erumpat, illo autem temporis curriculo possibile est morbi Gallici venenum communicari. itaq; morbum illum ego corpus appello, quod ex Gallica tinctura morbum Gallicum contrahere possit: vbi enim corpus huiusmodi nullum est, fieri nullo modo potest, vt Gallicum venenum radices agat, cùm Luxus ex istis corporibus oriatur, inq; illis consistat, atque quod ad coitum stimulat, illud est quod venenum Gallicæ luis retinet, atq; in illud transmutatur: atq; quàm impossibile est marmor vel calybem à croco tingi, tam difficile est, vt sanũ corpus à lue Gallica tingatur. Aliquo ergo tali corpore in hominis corpore recondito, ante omnia inquirendum, qualénam illud sit, an Tentigo, an Scrofulæ, an Cambucca, &c. Quo cognito, iam radicem mali intelligis, quam si euellere posis, per consequentiam quandam iam morbum quoq; Gallicum curare poteris. itaq; facilioris ac planioris doctrinæ & curationis gratia vtile fuerit, iuxta morborum nomina, specierum morbi Gallici appellationes confingi. Verbi causa: si corpus morbi Esthiomenon in luem Gallicam transmutatum esset, illud commode Luxus Esthiomenos appellamus: ex hoc nimirum nomine quid facto opus sit, medicus colligere poterit. Luxus enim veneni latentes te admonet, quid extirpari oporteat. Estiomenos autem admonet, illius affectus curationem cognitam esse debere. Similiter si Serpigo in luem Gallicam abeat, affectum hunc rectissimè luxum Serpiginosum appellabis: si Pustulæ, luxum Pustulosum. quæ omnia nomina aptissimè vtriusque curandi rationis medium admonent.

Pulcra Methodus.

Luxus Esthiomenos.

Luxus Serpiginosus.

Luxus Pustulosus.

CAPVT XIII.

ITaq; constituto eo, duos morbos in vno corpore latere posse, obseruandum deinceps est, antiquorum simplicia, composita, ac curandi rationem omnibus modis retineri oportere: namq; sine illis, omnis in curatione conatus frustraneus est: antiquus enim morbus cum recenti copulatus, antiquum simul ac recens remedium requirere videtur. itaque duæ simul curationes iungendæ erunt: atque veluti duæ ægritudines vnà consistunt, suis tamen gradibus certis se mutuo superant: sic duo remedia pari excessu diuersa coniungi poterunt: hoc est, si corpus morbi lue Gallica vehementer inquinatum sit, remedium quoq; ipsum, quod lui Gallicæ deseruit, remedium corpori morbi aduersum similiter excedere debet. Ex quo sequitur, gradatione morbi incognita, si vnica compositione vtamini, ægros perdi: vicissim verò ab alio quandoq; curari, quem tu curare non poteras, vtroq; eodem remedij genere vtente. huius

Antiquorum ratio curandi non penitus reijcienda.

Gradationis ratio.

rei causa est, quòd ille vel casu vel arte veram dosim seu medicamenti gradationem attigit. itaque dubium non sit, cùm omnes eodem remedio vtamini, nec tamen perfectè omnes curetis, in sola gradatione seu dosi errorem committi: quia autem complicati antehac morbi non essent, donec lues Gallica oriretur, illa ætate gradatione nil opus fuisse manifestum est: nunc autem cùm Luxus dominetur, necesse est corporum ac morborum gradationem sedulo spectari: ad eam enim gradationem remediorum dein doses metiendæ erũt. quamuis autem ista in antiquis morbis spectari non inutile foret, tamen, quia de lue solum Gallica sermo nobis institutus est, sicco pede transire illa placuit.

Cur eodem remedio non æque feliciter vtantur duo medici.

CAPVT XIIII.

Medicorum veterum nomina incognita.

EXperientiæ antiquorum hucusque mentionem aliquoties fecimus, de qua notandum nostra ætate illorum quos nos intelligimus medicorum ne nomina quidem extare: namque cum arte ipsa nomina quoque à sophistis & Impostoribus obliterata sunt. itaque in lectione authorum modernorum diligenter in id incumbendũ, vt gemmas saltem excerpamus, quas certè Scriptoribus istis non acceptas feremus, sed ijs solum, à quibus illi ea mutuati ac suffurati sunt: accidit enim in medicina non secus ac in Theologia, vt quemadmodum hic Christi ac Apostolorum doctrina à Scholasticorum Theologorum sophismatis obscurata est, sic in Medica arte antiquorum quoque dogmata tenebris obfusis, splendorem suum amiserunt, atque ea quidem maximè, quæ de vlceribus posteritatis memoriæ ab ipsis prodita sunt. Itaque sciendum, artes non hominum industria, sed diuina prouidentia primùm extitisse: itaque ne illæ sophismatis corrumpantur, omni studio præcauendum esse. sed hoc potius omnes curent moneo, vt sicuti ad nos pertinuerunt artes, sic fartas tectasque eas cupiant. Turpe enim est, quod benignè nostris necessitatibus natura largita est, à nobis imposturis corrumpi: maximè cùm tam imbecille sit rationis nostræ acumen, vt nostro marte ne reduuiam quidem quomodo curare oporteat, assequi possimus, nisi experientia rerum magistra adiuuemur. Ab experientia ergo omnia quibus opus habet medicus, desumenda erunt, cùm non ex litera, sed clausis ac conniuentibus oculis Medicus generetur: nam is non humanis, sed diuinis medijs vtitur. proinde veritatis studio maximè excultus esse debet, quia non sibi, sed Deo agit, id est, non suo marte, sed sic volente ac iubente Deo Opt. Max. proximo suo medetur. Hinc discendum, non ad fastum ac superbiam, sed solum ad necessarios vsus accommodandam esse, tamque peccatum esse in deum intelligas, si quis alijs medicamentis imponat, ac si quis non Deo, sed propriæ industriæ tribuere velit, quod ipsius cultu terra triticum produxisset.

Veterum libri vt legendi.

Theologia & medicina vt deprauatæ.

Medicus non ex litera generatur.

CA-

CAPVT XV.

Dictum antehac generaliter de duabus filiabus Veneris est, ad quas hæreditas luis Gallicæ deuoluta sit: iam itaque specialius rem expendamus, atq; de priore quidem, cùm scilicet conceptionis tempore vitium communicatur, sic breuiter intelligendum. Quemadmodum ad generationem & conceptionem hominis quatuor requiruntur necessaria: Corpus scilicet, Imaginatio, Forma, & Operatio. Corpus ex hæreditate necessitatis generationis, quæ in natura est, nimirum vt corpus fiat, originē habet: namq; veluti ex glande quercus necessariò generatur, sic ex homine homo fit necessariò. Secundo, quemadmodum imaginatio comparata est, sic infans ratione donatur. atque veluti cœlum iam melius, iam deterius, iam subtilius iam crassius in hæc inferiora influit, similiter in ratione hominis motus quidam est, motui astrorum non dissimilis, ex quo ratio plus minúsue acuminis acquirere videtur. Tertio, forma fit ex figuratione & plasmatione, vt necesse sit generatum generati simile euadere. Quartum est Actio, ex qua sanitas & ægritudo oriuntur. Veluti enim robustus artifex robustum ac validum opus facit, debilis verò debile, sic in conceptione actio robusta vel debilis sui similem dispositionem efficit. Priora tria ego philosophiæ excutienda relinquo, quartum præsenti loco explicaturus. Obseruandum ergo, ex Actione morbos ac sanitatem generari. itaq; si homo laboret, omnes eius vires in illam actionem intendi, nec illas solum, sed & omnia quæ quodammodo eò referuntur. verbi causa: videns omnes suos radios ac spiritus visorios in id quod intuetur, conuertit. simili planè ratione in conceptione res se habet: perinde enim ac in visione, si aliquod vel in organo, vel in obiecto vitium sit, visio bona non fit: sic vbi id quod in conceptione alterare debebat integrum non est, vitium concipitur.

Ad conceptionem quatuor necessario requiruntur.

Imaginatio.

Forma.

Actio.

Sanitas & morbi ex Actione.

CAPVT XVI.

Sciendum itaq;, in conceptione omnes vires illius actionis in vnum Centrū coire, vires illæ tales certe, quales in corpore sunt, robustæ scilicet vel debiles, venenosæ vel incorruptæ, in generatum necessario transeunt. Vbi ergo Epar infectum est, illud venenum in fœtum traducitur, sicq; de reliquis visceribus ac membris iudicandum. Ex hoc ergo sequitur, sperma illud ex quo fœtus generatur, parentum sanitatis & ægritudinis notas impressas sibi habere. quod sic intelligendum erit. Omnes morbi, qui non nostra intemperantiore vita contraximus, à parentum vitiosa coniunctione iure hæreditario ad nos propagati sine dubio sunt. Quod si quando proles alio quodam morbo, quàm qui in parentibus conspicuus fuerat, affligatur, tum vel mixtum vitium est, vel quod in parentibus

Sperma quomodo infectū esse dicendum

Morbi non hæreditarij vnde.

tibus maturum nondum erat, in filijs iam tandem perfectum erumpit: namq; si qui morbi veneris vsu euanescunt, illi sine dubio prolem dein occupant, quamuis non raro accidat, vt penitus aboleantur, verum eius causa est extrinsecus adueniens corruptio quędam. Ex his intelligere cuiuis promptum est, quomodo lues Gallica parentum vitio contrahatur: quia enim caro & sanguis à parentibus sunt, eorundemq; colorem semper representent, illisq; implantatũ sit omne id, quod venenosum est, dubium non est, generantibus viribus agentibus, vnâ & venenum seu contagium illud in filiorũ corpora transire, cuius certissimum argumentum est, quod facultates ab agentibus partibus separari nullo modo possint.

Facultates à partibus non separantur.

CAPVT XVII.

INfectio autem illa in conceptione suam singularem Actionem habere videtur: veluti enim in laboribus ac exercitijs externis copiosos quandoq; sudores fluere cernimus, qui vel salubres vel insalubres esse à rerum peritis facile iudicantur: sic internis istis generationis viribus agentibus ac laborantibus, suus quidam interior sudor emanat, non secus ac prior, noxia, si quæ in corpore sunt, expellens. Quia ergo huiusmodi labor intrinsecus perfectè sudorem mouere ac expellere debet, manifestum est hunc verum sudoris illius finem esse, vt quod morbosum in spermate est, extirpetur, ac euanescat. Vbicunq; ergo in actu venereo istiusmodi actio impedita est, tum fœtui qui tum conceptus est, perpetuò illa ægritudo inhæret. quod exemplo planius reddemus. Actus venereus quandam corporis calefactionem facit, corpus calefactum sudorem pellit, sudor autem quædam immundi à mundo separatio est: si ergo sudor seu separatio non talis est, qualis esse debeat, tum ille actus fœtum intolerabili iugo, non luis Gallicæ solum, sed omnibus quoq; cæteris corporis affectionibus submittit. Itaque si æger vel ægra fœtum robustum generet, argumentum certissimum est, huiusmodi separationem bonam perfectamq; contigisse. Sin à fœtu aliquid contagiosum separetur, tum illud quod separatum est, intrinsecus consistens noui morbi interni causa ac occasio euadit. Sic robusti parentes si ægros liberos procreent, conijciendum est, in conceptione non factam esse ęgri à sano, immundi à mundo separationem. Constat ergo luem Gallicam incorporatum quodammodo morbum esse ab alijs inseparabilem: siquidem demonstratum antea est, luem Gallicam corpus suum ab alijs morbis mutuari, atq; perpetuo cum illis complicatam permanere.

Sudores interni contagij hæreditarij causæ sunt.

Sudor quid.

Cur robusti ægros fœtus aliquando generent.

CAPVT XVIII.

SImiliter de alterę FILIAE actione iudicandum, nimirum ipsam duplicem esse: Actionem nimirum Veneris, & actionem Contagij,

Actio Veneris & contagij.

tagij. quod ſic breuiter intelligendum. Eſto fœtus in vtero, vterúmque geſtans mulier altero coitu, à contagioſo vitium contrahat, tum perinde ac externus ſudor ſudorem coinquinat, ſic noua iſta actio ſeu ſudor internus, à noua iſta actione cauſatus, fœtum qui antea conceptus erat (vteri interiora ſubiens) contagio afficit. Quam uis accidere poſſe non inficior, Menſtruo in ſua exaltatione conſiſtente, ipſum Florem de ſe proijcere, qui dein macularum ac decolorationum quarumuis cauſa fiet: quin ſi Menſtruus ille ſanguis contagio quoq; morbi Gallici deſtitutus non ſit, certiſsimum eſt, ipſum contagioſi morbi cauſam in prole exiſtere. qua de re qui plura deſiderat, legat quæ copioſe diſſeruimus in libro de Generationibus, inueniet illic cauſas omnium eorum, quæ Embryoni accidere conſueuerunt malorum. Secundam actionis ſpeciem, CONTAGIVM ſcilicet, quod attinet, ſciendum per ſudores illam potiſsimum fieri: ſudor enim contagioſi contagioſus eſt. itaq; ſi mundo corpori adfricetur, illud in ſui ſimilē, malignā ſcil. & venenoſam ſubſtantiā conuertit, quod ſi contingat, ſudorem contagioſi ſano adfricatum, non tamen corrumpere, certum tunc eſt illa parte qua ſudor adfricatus conſiſtebat, morbum non inſediſſe. Similis ratio eſt manantium vlcerum: quod enim illinc effluit, illud quidquid attigerit, ex ſui natura venenoſa, ſibi ſimile facit, veluti & in puſtulis obſeruatum eſt, eas contactu ſuo contagione inficere. Sin venenoſa illa materia de corpore in corpus non tranſeat, contagium neutiquam ſequitur, hoc verò (ſi non tranſeat ſcilicet) magnæ malignitatis morbi argumentum exiſtit. Obſeruandum tamen interim eſt, illum qui inficitur, niſi alio quodam morbo conflictetur, non contagium contrahere: oportet enim illum morbum in ſua exaltatione conſiſtere, vt duabus exaltationibus concurrentibus, coniunctio apta atque conueniens fiat, non ſecus ac illa, quę in corpore conſiſtens eſt.

Embryo vt contagiū concipiat.

Flos menſtrui, eiusq; noxa.

Contagium per ſudores maximè communicatur.

Contagium non concipiunt ſani.

FINIS LIBRI PRIMI DE CAVSIS & origine luis Gallicæ.

THMRÆRACEESNDE CAVSIS ET ORIGINE LVIS Gallicæ, Liber II.

CAPVT I.

Morbi in spermate omnes consistunt.

INITIO præsentis libri, demonstrandum ante omnia est, omnes morbos, à quibus lues Gallica corpus suum mutuatur, in spermate recorditos esse, sicque hæreditario iure, mediante coitu, proli communicari. atque qua corporis parte malum in parentibus resederit, eadem in filijs reperiri. Quando autem non hæreditatis ratione, sed iure Contagij lues Gallica communicata est, tum venenum illud retro corpus subiens, vsque ad sperma permeat, illicque implantatur. atque hæc secunda morbi species existit. Cœlum ergo huius morbi efficiens causa est, in materia, Luxus scilicet agens: ipsum namque ignis est, istique morbi ignei: latet namque hîc elemẽtum ignis. Non autem nisi cooperante cœlo coitus fieri potest: nõ secus. n. ac ignem terrestrem videmus in lebete ebullire, sic etiam præsenti loco Elementaris quædam Firmamenti operatio est, qua & morbi & sanitatis ascendentes laborant, ad faciendam impreßionem. Similiter in terra quædam corruptio accidit, cui etiam parte aliqua subiectum esse hominis corpus extra dubium est: differunt tamen hominum corpora à seinuicem, non secus ac ager ab agro, terra à terra, regio à regione differre cernitur. hæc autem in præsentiarum singulis saltem verbis attingere placuit, alibi copiosius enarraturus. Haud secus in cæteris coniunctio necessaria est, vitæ nimirum & mortis, quorum diuortium similiter quoque non potest sine alterius corruptione causari. Itaque præter hunc calorem constat, Chaos etiam in corpore existere, omnium internarum actionum opificẽ: nulla namque penitus in Microcosmo actio sine aëris adminiculo perfici potest: etenim in homine vniuersus mundus est, non analogia saltem, sed in rei veritate. Motus autem trium prædictorum augmentum recipiunt ab humore: tria namque illa singula sicca sunt, quartum ergo, humiditas scilicet Elementi est, quod ad operis perfectionem necessario requiritur: nisi enim humor sit, siccum non crescere potest: augmentum namque à solo humore causatur. Magnitudo ergo ab humore, forma à terra existunt. atque quemadmodum calorem humiditatem desiderare, humiditatem verò siccitatem prohibere videmus, sic succeßione quadam de omnibus motibus iudicandum erit.

Cœlũ est causa efficiens luis Gallicæ.

Chaos corporis.

Humoris maxima necessitas in generandis rebus.

CAPVT II.

PErinde ergo ac in mundo exteriore quatuor hæc suis orbibus comprehenduntur, sic intrinsecus in nobis contineri iudicandum est, quæ omnia ab exterioribus fouentur ac conseruantur. itaque noster ignis ab elementari nutrimentum necessariò assumit: aliâs enim, quemadmodum focarius ignis sine pabulo pingui, vel lignis consistere nequit, sic nec noster calor, nisi ab externo foueatur, durabilis non est. Constat ergo cœlum caloris nostri ceu pabulum quoddam esse. Quod si externa elementa non necessariò corpus alerent, manifestum foret, nec illa quiddam mali corpori inferre posse: etenim velut lignum quod ignem fouet, etsi ignis per se non est, tamen varias qualitates, odores varios, &c. ipsi imprimere potest. Sequitur ex his, vt quoniam in corpore nostro terra inest, propterea terram illud nutriri oportere, atque sic terram exteriorem terram hominis, non cœli alere dicendam esse. Sic de siti intelligendum, eam non à siccitate, sed potius ab humiditate fieri: est enim humor Elementum corporis omnibus actionibus præcauendis destinatū. verbi gratia: si vstio aliqua immineat, vel iam affligat, non externo humido, sed solo illo interno eam restinguere possibile erit: non secus enim ac in elementari mundo ignem ab aqua restingui videmus, sic temperamenta corporis à suis contrarijs alterari ac mutari credendum est. Obseruandum itaque, quod si contingat Elementi humidi pondus imminui, ipsum ab exteriore Elemento suum nutrimentum appetere, quò ad iustum pondus reuerti, ac suo muneri præesse queat. Itaque quoniam humiditas ante corpus occupat, illaque ad restinguendum destinata est: sequitur ex hoc, sitim ex appetitione humidi nutrimenti originem ducere. Fames quoque ex eo quod corpus nutrimentum desiderat, nasci videtur. fames certè corpus est, & à corpore sustentari cupit, corpus autem illud terra est, quæ ad sustentationem corporis creata fuit: in fame itaque appetitus est, non calidi, humidi, vel sicci elementi, sed solius terræ: quia enim terrestris fames est, terram (sine qua restingui non potest) desiderat. Non secus interius cœlum nostrum ab exteriore conseruatur, vel humor internus ab externo, omnium scilicet comparatione facta tali, qualis inter ignem ac ligna esse cernitur. Panis ergo ceu lignum quoddam est, suum Elementum sustentans. Quod verò in suo circulo corpus conseruat, Chaos est, qui suum alimentum, aëra nimirum, appetit. organum autem per quod nutritio fit, pulmo est: cuiusuis enim actionis quasi causidicum agit aliquod organum. sic ventriculus vniuersi corporis, epar humidorum partium, coitus firmamentalium appetitionum, pulmo aëreæ substantiæ causam agere cernitur. Huiusmodi ergo Elementorum nutritio existit.

Noster ignis ab elementari nutritur.

Sitis non à siccitate, sed humiditate fit.

Sitis genuinæ genuina causa

Fames vt fiat.

Chaos corpora in suis circulis conseruat.

erit iste quoq; conatus. quod exemplo discere potes. Caro cocta vt non ad suam cruditatem redit, sic morbus ista supercalefactione transmutatus non reducitur ad pristinam formam. quis enim vnquam vidit vltimam materiam in primã redire, cùm retrogradus nullus sit naturæ motus? Quare caueant medici, nẽ frustra in ista reductione laborent.

CAPVT IIII.

Lepræ quædã species curantur.

SImili ergo ratione ac lignum putrescens & corruptum in vltimam materiam non statim reducitur, causante hoc ipsum ligni natura, quæ in perfectam vltimam materiam difficillime abit: sic Lepræ quædam species sunt, quæ priusquam omnino perfectæ euadant, curationem admittere videntur. itaq; maius operepræciũ erit considerare, quid sit Vltimum esse Lepræ, quàm vulgares illos Examinis Leprosorum canones, qui ex iamdicta ratione omnes dependent, quiq; claudicent, nisi ea prius diligenter obseruata. Haud aliter in extracta Lepra res sese habere cernitur: perinde namque ac ex calcibus, alkali extrahitur, sic vt reliqua materia omni acrimonia destituatur: sic in humano corpore Lepra à suo veneno, quod antea à nimia aquositate quasi obliteratum delituerat, liberari potest, adeò vt instar mineræ edulcoretur. Ex quo sequitur, perfectionem Lepræ corrumpi posse, neq; hanc solam, sed etiam vbi corpus Lepræ per illam Veneream transmutationem supercalefactum, in deteriorem dispositionem abijsset. His inquam de causis natura non raro admittit curationem in Luxalibus morbis Lepræ quoq; subiectis: impedita enim perfectione morbi, curatio non vsq; adeo impossibilis fuerit. Quapropter si cõtingat inter perfectionem ac imperfectionem, morbum medio loco consistere, nil opus fuerit Examinis Leprosorum superstitiosos canones obseruare, cùm constet, nil certi ex illis pronunciari posse.

Morbi imperfecti curationẽ admittunt.

Neq; verò est vt quisquam putet, omnes Veneris differentias sic in numerato habere medicum oportere, cùm ex supradictis facilis euadat horum intellectus. illud potius spectandum, vt varias species vlcerum quas Luxui acceptas ferre non decet, cognoscamus. verbi causa. Lupus etsi in Venerea supercalefactione aliquam alterationem subijsset: tamen cùm sua pathognomica signa suum locum, suamq; propriam Anatomiam perpetuò obseruet, non rectè ex sua classe in aliam reijceretur: quamuis enim nomen aliquo modo alterari posset, vt fluxione iuncta, Arthriticus Lupus diceretur: hoc tamen fieret non nisi ratione defluxionis, quæ aliâs inter pathognomonica signa non connumeratur.

Lupus in coitu non semper mutatur.

Similiter in Erysipelate, quia Anatomia & locus tam Chyrurgiæ, quàm Physices ratione seruantur, nomen non mutatur: Symptoma-

promata tamen euariare non negauerim, verum illud Firmamenti motui tribuendum est. sæpius enim hactenus ostendimus Medicum Astronomicum signa huius affectus iuxta cœli Impreßiones metiri debere, ea nimirum de causa, quod Erysipelas ex cœlo generetur, quamuis terrestria signa referat: itaq; si illa in Venereum Luxum delabatur, tum ipsa aspectibus subijcitur, maximè vero ascensui ac descensui Lunæ, ex quibus cognoscere datur, an ex supercalefactione generata Erysipelas fuerit. Haud secus in Esthiomenis de Anatomiæ ratione iudicandum, habita tamen accurata obseruatione supradictarum distinctionum, atque sic in Carcinomate, Tentigine, Noli me tangere, Vlceribus profundis, Alberis, Condylomatis, Verrucis, Alcalis &c. superioribus præceptionibus nos contentos quoq; esse decebit. Notandum autem sub hac forma adhuc vlcera Esthiomena dici, at vbi iam transmutata fuerint, Esthiomena Veneris: Lupus verò, Venus Lupi, dicentur: sicq; de cæteris vlceribus quoque iudicandum. Pustularum similis quoq; ratio est, vt nimirum hæ pustulæ Morpheaticæ, illæ pustulæ Teutiginis, rursum aliæ pustulæ verrucarum appellentur, quemadmodum de istis in curandi ratione copiosius disputabitur.

Erysipelas ex cœlo generatur.

Esthiomena Veneris.

Pustulæ Morpheaticæ.

Pustulæ verrucarum.

CAPVT V.

DE arthritide similis docendi ratio instituetur, vbi intelligendū quemadmodum reliqua corpora luxus nomen assumunt, sic in hac classe quoq; Arthritidis nomen pluribus accommodari posse. veruntamen vti superioribus capitibus nominis abusum ad plura retulimus, sic in præsentia non nisi ad duo extendimus genera: Arthritidis enim ac tumorum nomine omnia quæ ad hanc classem referri poterant complectimur. Atque de prima quidem specie sciendum, materiam illam ex qua fit, non semper suum optatum finem consequi, causa, quòd materiæ non æqua semper malignitas est, quæ vlcera efficere possit: namq; causæ vlcerum videntur secundum magis & minus euariare: quin & hoc obseruatum est, humores qui antea molesti non fuerant, tunc tandem erupisse: huiusmodi ergo vlcerum horum causa origo & materia existit. Atqui peculiare hoc huic humori est, vt meatus illos occupet ac peruadat, in in quibus minimum efficaciæ habere naturam putauerit, verum quandoq; sine singulari noxa hoc euenit, quoniam causa tanta malignitas non existit, neque ipsa ad eum virulentiæ gradum adhuc euasit vt noxam inferre possit. Ex quo sequitur huiusmodi materias multum temporis quandoq; in articulis delitescere cùm absumi nequeant, seruant tamen interdum dispositiones à quibus facilis est in vlcera prolapsus.

Arthritidis laxa est Significatio.

Causæ vlcerum differunt secundum magis & minus.

CAPVT VI.

Luis Gallicæ nulla certa signa sunt.

Vbi autem huiusmodi corpora non sunt, illic morbus generari nequit. Quia ergo Lues Gallica talis solummodo morbus est, qui corpus suum in alijs morbis constituit, sequitur ex hoc varias illius differentias esse, neque certis signis, veluti hydrops, febris, phrenitis, epilepsia, &c. possunt, internosci ac describi posse. Oportet itaque tot differentias luis Gallicæ constituere, quot sunt species scabiei, pruriginis, phlyctenarum, herpetum, scyrrhorum, pustularum, vlcerum, aliarumq; continuitatis solutionum: namq; hęc morborum genera materiæ sunt, atq; corpora morbi Gallici. Itaq; studiose in id incumbendum erit, vt intelligamus, quomodo aliquo morborum ex prædictis præsente, ipsum cum lue Gallica coniunctum esse prædicendum sit: cùm enim pręcedentis affectus signa ferè stabilem permanentiam habeant, cum recentibus verò confusa sint, magnum artificium erit, medicum ipsa à se inuicem discernere posse. Etenim noua signa nouum, inueterata inueteratum remedium indicant: vtraque tamen simplicia vetera sunt, at noua saltem præparandi ratione indigent. proinde antiqua ac recentia remedia medicus intelligat, oportet: namq; vetera solummodo scire non sufficit, cùm noua illis successerint.

Signa arte discernenda.

CAPVT IX.

Omnes morbi Chyrurgicales medico sunt cognoscendi.

QVapropter ad perfectam luis Gallicæ cognitionem pertinere quoq; videtur, vt omnes continuitatis solutę species, quotquot vnquam ab antiquis descriptæ ac obseruatæ sunt, in numerato habeantur: nisi enim ipsarum originem, causas, ac curandi rationem omnino perspectam cognitamq; quis habeat, is nullum in curatione morbi Gallici operępræcium facturus est. hinc tot paralyses, manufacti morbi, atq; mortes etiam ex imperitia medicorum in huius affectus curatione conciliatæ fuerunt: namq; impossibile est istis incognitis vtilem curationem fieri, ægrumq; non perdi. Moniti ergo estote, ne ad curationem luis Gallicæ accedatis, nisi prius absolutè cognitam habeatis rationem curandi Morpheam, Noli me tangere, Alopeciam, Elephantiasim, Polypum, Pruritum, Naptam, Serpiginem, Hydrophobiam, Nactam, Nattam, Scabiem, Lupum, Ignem Persicum, Fistulas, Pustulas, Scyrrhos, Oedemata, Nodos, Verrucas, Scrofulas, Cambuccam, Bubonem, caua ac depascentia vlcera, vlcera putrida, ac cum calida intemperie coniuncta, Carcinomata, &c. aliasq; similes affectiones: quarum omnium curationem perspectas nisi quis habeat, quomodo quæso lui Gallicæ medeatur? cùm lues in istis morbis corpus suum habeat. Quod si antiqua, quæ leuia sunt, ignoras, quid in nouorum ac difficiliorum curatione boni quis à te speret? Quoniam autem non dubito, plerisque medicis iam commemorata morborum nomina, imò ipsos morbos

Catalogus morborum, qui lui Gallicę corpus suppeditant.

morbos incognitos esse, alijs verò nomina quidem perspecta, rem autem absconditam, meo videre illi indigni sunt, qui medicorum nomen gerant, cùm impostores potius sint, & agyrtæ, architectis similes, qui nec ligna, nec instrumenta sua agnoscant. Hinc ergo discas licet, quanta temeritate moderni medici, Doctores, Chyrurgi, Tonsores, Balneatores, Veterinarij, &c. in curationē luis Gallicæ sese ingerant, cùm ne minimum quidem ex iam enumeratis malis curare didicerint, ne dicam possint, nisi quantum casus ac fortuna illis concedunt. Veruntamen forsan mirum non est, vulgus Medicinam sibi vsurpare, cùm meæ ætatis Doctores medici, ea sint eruditione, vt ab idiotis non parum differre videantur.

Casu curant moderni medici.

CAPVT X.

QVod autem antiquorum authorum scriptis quandoq; non omninò aduersarium me præbeo, causa est, quòd ipsi satis concinna methodo plerorumq; morborum chyrurgicalium rationes descripserunt: sed hoc dolendum, reliquas therapeuticæ partes ab illis neglectas esse: ieiuna namq; excusatio est, cùm se non Medicos, sed Chyrurgos esse quidam profitentur, quasi verò aliquem ex suis antesignanis producere queant, qui non medicinæ Chyrurgiam quoq; coniunxerit. Hippocrates certè, Galenus, & princeps ipsorum Auicenna, omnes Chyrurgi quoq; fuerunt, ij tamen eo nomine Chyrurgiam descripsisse videntur, quòd Chyrurgicales morbi omnes quoq; in corpore, quod medici subiectum est, consisterent. itaque nulla penitus excusatio locum inueniet, qua quis se tueri possit, antiquorum medicorum scripta legenda ac cognoscenda non esse: primum namq; antiquos affectus (qui leuiores sunt) vbi curare addidiceris, dein in nouorum (quorum magna difficultas est) curatione felicius versaberis. Adhæc de antiquorum scriptis ac experientia hoc quiuis polliceri sibi potest, magnam ipsorum fuisse in indagatione suæ ætatis morborum, horumq; cōuenientibus remedijs diligentiam ac industriam. verùm à Scholasticis commentatoribus adeo corrupta ipsorum dogmata fuerunt, vt verum à falso iam non nisi difficillime discernere queas: cuius rei vnicum exemplum adduxisse sufficiat. Auicenna quæ in suo magno Canone conscripsit medicæ, non ipse quidem primus inuenit, sed ab alijs inuenta, quorum ne nomina quidem extant, vt fuit excellens Sophista, solummodo apto ordine digessit, forsan bono animo ac proposito, mala tamen fide: namq; veritatem sic implicauit, vt eam discernere non nisi eruditissimi sit hominis. Consultum itaq; erit, vt quod experientia suorum præceptorum comprobatum est, diligens lector decerpat, reliqua quæ Auicennæ propria sunt, nil nisi sophismata negligat. Similia quoque ab alijs quibusdam medicis perpetrata

Cur antiquos quandoque probet.

Medici præcipui Chyrurgi quoq; fuerunt.

De antiquorū scriptis quid sibi lector polliceri possit.

Auicenna fuit magnus Sophista.

Galeni calumnia.

sunt, inter quos Galenus excelluit, qui ferè ex margaritis silices efficere solitus erat.

CAPVT XI.

QVoniam autem supra pronunciatum est, luem Gallicam proprio corpore destitui, sed in homine conceptione solum generari. sciendum porro est, ipsius facilē vel difficilem curationem, longitudinem vel breuitatem ex natura eius morbi, qui ei corpus suppeditauit, metiendam esse: quale enim corpus assumit lues hæc, talis quoque ipsius malignitas vel clementia existit, veluti in lepra, Morphea, Cancro, lentigine, &c. cernere licet: accidit enim hîc duorum morborum copulatio, quemadmodum in auro igne lique facto. Quomodo autem huiusmodi contagium corpus immutet, hoc est, quomodo exempli gratia, fluxio depascens, seu Esthiomenos in luem veneream transmutetur, in hunc fere modum intelligendum est. Crocum videmus, nisi aliud illi corpus adiungatur, tingere non posse, illo autem iuncto, magnum illius dominium esse. similiter & morborum istorum corpora habent: veluti enim crocus tingit, sic & lues Gallica, atque in quantis quibusque regionibus illius morbi dominium existit, eousque lues peruagari solet ac potest. Iterum, quemadmodum aqua à Croco tincta nihilominus aqua est, sic morbus à lue infectus idem ipse adhuc manet, qui erat prius, obseruata tamen supradicta distinctione: atque veluti variæ aquarum species sunt, variique liquores qui pingi possunt, sic quoque non vnum morbi genus est, quod à lue Gallica contagium concipere potest. Sciendum quoque hic est, tincturas non vniusmodi esse: videmus enim aquam non à Croco modo, sed etiam à Calchanto, Cinnabari, Presilio ligno, tincturam recipere. Simili omnino ratione variæ Veneris tincturæ accidere possunt, nulla tamen alia Planetarum coniunctione accedente. Quamobrem in curatione luis Gallicæ non coniunctiones, sed nouarum influentiarum effectus considerabuntur, per quos vno modo plures species sanari queunt. hunc ergo in modum antiquos morbos nouis, vetera remedia recentibus concilianda erunt: nunquam enim sperare licebit aliquem ex commemoratis affectibus inuentum iri, qui à fermento nouæ huius luis penitus liber fiet, vel in quo non insit venenum, quod non facile accedente Luxu, in Gallicam luem transmutari possit.

Contagium vt fiat.

Exemplum de Croco commodum.

Contagium multiplex est.

Tincturæ Veneris variæ.

Nullus morbus inueteratus est sine contagio.

CAPVT XII.

VT autem tandem corpus huius morbi clarius detegamus, corpus dico, quod tincturæ luis Gallicæ subiectum sit, obseruandum, omnes reliquos morbos ex corpore originem ducere, ipsos tamen constat multo tempore ante quàm erumpant, in corpore quan-

Morborum omnium sunt constituta tempora.

quandoq; latere. Hosce ergo occultos morbos, qui iam in fieri sunt, atque ægris mer incogniti, medicus vt cognoscat, oportet: quilibet namque morbus constitutum tempus habet, quo erumpat, illo autem temporis curriculo possibile est morbi Gallici venenum communicari. itaq; morbum illum ego corpus appello, quod ex Gallica tinctura morbum Gallicum contrahere possit: vbi enim corpus huiusmodi nullum est, fieri nullo modo potest, vt Gallicum venenum radices agat, cùm Luxus ex istis corporibus oriatur, inq; illis consistat, atque quod ad coitum stimulat, illud est quod venenum Gallicæ luis retinet, atq; in illud transmutatur: atq; quàm impossibile est marmor vel calybem à croco tingi, tam difficile est, vt sanũ corpus à lue Gallica tingatur. Aliquo ergo tali corpore in hominis corpore recondito, ante omnia inquirendum, qualénam illud sit, an Tentigo, an Scrofulæ, an Cambucca, &c. Quo cognito, iam radicem mali intelligis, quam si euellere possis, per consequentiam quandam iam morbum quoq; Gallicum curare poteris. itaq; facilioris ac planioris doctrinæ & curationis gratia vtile fuerit, iuxta morborum nomina, specierum morbi Gallici appellationes confingi. Verbi causa: si corpus morbi Esthiomenon in luem Gallicam transmutatum esset, illud commode Luxũs Esthiomenos appellamus: ex hoc nimirum nomine quid facto opus sit, medicus colligere poterit. Luxus enim veneni latentes te admonet, quid extirpari oporteat. Estiomenos autem admonet, illius affectus curationem cognitam esse debere. Similiter si Serpigo in luem Gallicam abeat, affectum hunc rectissimè luxum Serpiginosum appellabis: si Pustulæ, luxum Pustulosum. quæ omnia nomina aptissimè vtriusque curandi rationis medium admonent.

Pulcra Methodus.

Luxus Esthiomenos.

Luxus Serpiginosus.

Luxus Pustulosus.

CAPVT XIII.

Itaq; constituto eo, duos morbos in vno corpore latere posse, obseruandum deinceps est, antiquorum simplicia, composita, ac curandi rationem omnibus modis retineri oportere: namq; sine illis, omnis in curatione conatus frustraneus est: antiquus enim morbus cum recenti copulatus, antiquum simul ac recens remedium requirere videtur. itaque duæ simul curatioues iungendæ erunt: atque veluti duæ ægritudines vnà consistunt, suis tamen gradibus certis se mutuo superant: sic duo remedia pari excessu diuersa coniungi poterunt: hoc est, si corpus morbi lue Gallica vehementer inquinatum sit, remedium quoq; ipsum, quod lui Gallicæ deseruit, remedium corpori morbi aduersum similiter excedere debet. Ex quo sequitur, gradatione morbi incognita, si vnica compositione vtamini, ægros perdi: vicissim verò ab alio quandoq; curari, quem tu curare non poteras, vtroq; eodem remedij genere vtente. huius rei

Antiquorum ratio curandi non penitus reijcienda.

Gradationis ratio.

rei causa est, quòd ille vel casu vel arte veram dosim seu medicamenti gradationem attigit. itaq; dubium non sit, cùm omnes eodem remedio vtamini, nec tamen perfectè omnes curetis, in sola gradatione seu dosi errorem committi: quia autem complicati antehac morbi non essent, donec lues Gallica oriretur, illa ætate gradatione nil opus fuisse manifestum est: nunc autem cùm Luxus dominetur, necesse est corporum ac morborum gradationem sedulo spectari: ad eam enim gradationem remediorum dein doses metiendæ erũt. quamuis autem ista in antiquis morbis spectari non inutile foret, tamen, quia de lue solum Gallica sermo nobis institutus est, sicco pede transire illa placuit.

Cur eodem remedio non æque feliciter vtantur duo medici.

CAPVT XIIII.

Medicorum veterum nomina incognita.

Experientiæ antiquorum hucusq; mentionem aliquoties fecimus, de qua notandum nostra ætate illorum quos nos intelligimus medicorum ne nomina quidem extare: namq; cum arte ipsa nomina quoque à sophistis & Impostoribus obliterata sunt. itaque in lectione authorum modernorum diligenter in id incumbendũ, vt gemmas saltem excerpamus, quas certè Scriptoribus istis non acceptas feremus, sed ijs solum, à quibus illi ea mutuati ac suffurati sunt: accidit enim in medicina non secus ac in Theologia, vt quemadmodum hic Christi ac Apostolorum doctrina à Scholasticorum Theologorum sophismatis obscurata est, sic in Medica arte antiquorum quoq; dogmata tenebris obfusis, splendorem suum amiserunt, atq; ea quidem maximè, quæ de vlceribus posteritatis memoriæ ab ipsis prodita sunt. Itaq; sciendum, artes non hominum industria, sed diuina prouidentia primùm extitisse: itaque ne illæ sophismatis corrumpantur, omni studio præcauendum esse. sed hoc potius omnes curent moneo, vt sicuti ad nos pertinuerunt artes, sic sartas tectasq; eas cupiant. Turpe enim est, quod benignè nostris necessitatibus natura largita est, à nobis imposturis corrumpi: maximè cùm tam imbecille sit rationis nostræ acumen, vt nostro marte ne reduuiam quidem quomodo curare oporteat, assequi possimus, nisi experientia rerum magistra adiuuemur. Ab experientia ergo omnia quibus opus habet medicus, desumenda erunt, cùm non ex litera, sed clausis ac conniuentibus oculis Medicus generetur: nam is non humanis, sed diuinis medijs vtitur. proinde veritatis studio maximè excultus esse debet, quia non sibi, sed Deo agit, id est, non suo marte, sed sic volente ac iubente Deo Opt. Max. proximo suo medetur. Hinc discendum, non ad fastum ac superbiam, sed solum ad necessarios vsus accommodandam esse, tamq; peccatum esse in deum intelligas, si quis alijs medicamentis imponat, ac si quis non Deo, sed propriæ industriæ tribuere velit, quod ipsius cultu terra triticum produxisset.

Veterum libri vt legendi.

Theologia & medicina vt deprauatæ.

Medicus non ex litera generatur.

CA-

CAPVT XV.

DIctum antehac generaliter de duabus filiabus Veneris eſt, ad quas hæreditas luis Gallicæ deuoluta ſit: iam itaque ſpecialius rem expendamus, atq; de priore quidem, cùm ſcilicet conceptionis tempore vitium communicatur, ſic breuiter intelligendum. Quemadmodum ad generationem & conceptionem hominis quatuor requiruntur neceſſaria: Corpus ſcilicet, Imaginatio, Forma, & Operatio. Corpus ex hæreditate neceſsitatis generationis, quæ in natura eſt, nimirum vt corpus fiat, originē habet: namq; veluti ex glande quercus neceſſariò generatur, ſic ex homine homo fit neceſſariò.

Ad conceptionem quatuor neceſſario requiruntur.

Secundo, quemadmodum imaginatio comparata eſt, ſic infans ratione donatur. atque veluti cœlum iam melius, iam deterius, iam ſubtilius iam craſsius in hæc inferiora influit, ſimiliter in ratione hominis motus quidam eſt, motui aſtrorum non diſsimilis, ex quo ratio plus minúsue acuminis acquirere videtur. *Imaginatio.* Tertio, forma fit ex figuratione & plaſmatione, vt neceſſe ſit generatum generati ſimile euadere. *Forma.* Quartum eſt Actio, ex qua ſanitas & ægritudo oriuntur. *Actio.* Veluti enim robuſtus artifex robuſtum ac validum opus facit, debilis verò debile, ſic in conceptione actio robuſta vel debilis ſui ſimilem diſpoſitionem efficit. Priora tria ego philoſophiæ excutienda relinquo, quartum præſenti loco explicaturus. Obſeruandum ergo, ex Actione morbos ac ſanitatem generari. *Sanitas & morbi ex Actione.* itaq; ſi homo laboret, omnes eius vires in illam actionem intendi, nec illas ſolum, ſed & omnia quæ quodammodo eò referuntur. verbi cauſa: videns omnes ſuos radios ac ſpiritus viſorios in id quod intuetur, conuertit. ſimili planè ratione in conceptione res ſe habet: perinde enim ac in viſione, ſi aliquod vel in organo, vel in obiecto vitium ſit, viſio bona non fit: ſic vbi id quod in conceptione alterare debebat integrum non eſt, vitium concipitur.

CAPVT XVI.

SCiendum itaq;, in conceptione omnes vires illius actionis in vnum Centrũ coire, vires illæ tales certe, quales in corpore ſunt, robuſtæ ſcilicet vel debiles, venenoſæ vel incorruptæ, in generatum neceſſario tranſeunt. Vbi ergo Epar infectum eſt, illud venenum in fœtum traducitur, ſicq; de reliquis viſceribus ac membris iudicandum. Ex hoc ergo ſequitur, ſperma illud ex quo fœtus generatur, parentum ſanitatis & ægritudinis notas impreſſas ſibi habere. quod ſic intelligendum erit. *Sperma quomodo infectũ eſſe dicendum* Omnes morbi, qui non noſtra intemperantiore vita contraximus, à parentum vitioſa coniunctione iure hæreditario ad nos propagati ſine dubio ſunt. Quod ſi quando proles alio quodam morbo, quàm qui in parentibus conſpicuus fuerat, affligatur, tum vel mixtum vitium eſt, vel quod in paren-

tibus

Morbi non hæreditarij vnde.

tibus maturum nondum erat, in filijs iam tandem perfectum erumpit: namq; si qui morbi veneris vsu euanescunt, illi sine dubio prolem dein occupant, quamuis non raro accidat, vt penitus aboleantur, verum eius causa est extrinsecus aduenient corruptio quædam. Ex his intelligere cuiuis promptum est, quomodo lues Gallica parentum vitio contrahatur: quia enim caro & sanguis à parentibus sunt, eorundemq; colorem semper repræsentent, illisq; implantatũ sit omne id, quod venenosum est, dubium non est, generantibus viribus agentibus, vnâ & venenum seu contagium illud in filiorũ corpora transire, cuius certissimum argumentum est, quod facultates ab agentibus partibus separari nullo modo possint.

Facultates à partibus non separantur.

CAPVT XVII.

INfectio autem illa in conceptione suam singularem Actionem habere videtur: veluti enim in laboribus ac exercitijs externis copiosos quandoq; sudores fluere cernimus, qui vel salubres vel insalubres esse à rerum peritis facile iudicantur: sic internis istis generationis viribus agentibus ac laborantibus, suus quidam interior sudor emanat, non secus ac prior, noxia, si quæ in corpore sunt, expellens. Quia ergo huiusmodi labor intrinsecus perfectè sudorem mouere ac expellere debet, manifestum est hunc verum sudoris illius finem esse, vt quod morbosum in spermate est, extirpetur, ac euanescat. Vbicunq; ergo in actu venereo istiusmodi actio impedita est, tum fœtui qui tum conceptus est, perpetuò illa ægritudo inhæret, quod exemplo planius reddemus. Actus venereus quandam corporis calefactionem facit, corpus calefactum sudorem pellit, sudor autem quædam immundi à mundo separatio est: si ergo sudor seu separatio non talis est, qualis esse debeat, tum ille actus fœtum intolerabili iugo, non luis Gallicæ solum, sed omnibus quoq; cæteris corporis affectionibus submittit. Itaque si æger vel ægra fœtum robustum generet, argumentum certissimum est, huiusmodi separationem bonam perfectamq; contigisse. Sin à fœtu aliquid contagiosum separetur, tum illud quod separatum est, intrinsecus consistens noui morbi interni causa ac occasio euadit. Sic robusti parentes si ægros liberos procreent, conijciendum est, in conceptione non factam esse ægri à sano, immundi à mundo separationem. Constat ergo luem Gallicam incorporatum quodammodo morbum esse ab alijs inseparabilem: siquidem demonstratum antea est, luem Gallicam corpus suum ab alijs morbis mutuari, atq; perpetuo cum illis complicatam permanere.

Sudores interni contagij hæreditarij causæ sunt.

Sudor quid.

Cur robusti ægros fœtus aliquando generent.

CAPVT XVIII.

SImiliter de alterę FILIAE actione iudicandum, nimirum ipsam duplicem esse: Actionem nimirum Veneris, & actionem Contagij,

Actio Veneris & contagij.

tagij.quod ſic breuiter intelligendum. Eſto fœtus in vtero, vterúmque geſtans mulier altero coitu, à contagioſo vitium contrahat, tum perinde ac externus ſudor ſudorem coinquinat, ſic noua iſta actio ſeu ſudor internus, à noua iſta actione cauſatus, fœtum qui antea conceptus erat (vteri interiora ſubiens) contagio afficit. Quamuis accidere poſſe non inficior, Menſtruo in ſua exaltatione conſiſtente, ipſum Florem de ſe proijcere, qui dein macularum ac decolorationum quarumuis cauſa fiet: quin ſi Menſtruus ille ſanguis contagio quoq; morbi Gallici deſtitutus non ſit, certiſsimum eſt, ipſum contagioſi morbi cauſam in prole exiſtere. qua de re qui plura deſiderat, legat quæ copioſe diſſeruimus in libro de Generationibus, inueniet illic cauſas omnium eorum, quæ Embryoni accidere conſueuerunt malorum. Secundam actionis ſpeciem, CONTAGIVM ſcilicet, quod attinet, ſciendum per ſudores illam potiſsimum fieri: ſudor enim contagioſi contagioſus eſt. itaq; ſi mundo corpori adfricetur, illud in ſui ſimilē, malignā ſcil. & venenoſam ſubſtantiā conuertit, quod ſi contingat, ſudorem contagioſi ſano adfricatum, non tamen corrumpere, certum tunc eſt illa parte qua ſudor adfricatus conſiſtebat, morbum non inſediſſe. Similis ratio eſt manantium vlcerum: quod enim illinc effluit, illud quidquid attigerit, ex ſui natura venenoſa, ſibi ſimile facit, veluti & in puſtulis obſeruatum eſt, eas contactu ſuo contagione inficere. Sin venenoſa illa materia de corpore in corpus non tranſeat, contagium neutiquam ſequitur, hoc verò (ſi non tranſeat ſcilicet) magnæ malignitatis morbi argumentum exiſtit. Obſeruandum tamen interim eſt, illum qui inficitur, niſi alio quodam morbo conflictetur, non contagium contrahere: oportet enim illum morbum in ſua exaltatione conſiſtere, vt duabus exaltationibus concurrentibus, coniunctio apta atque conueniens fiat, non ſecus ac illa, quę in corpore conſiſtens eſt.

Embryo vt contagiũ concipiat.

Flos menſtrui, eiusq; noxa.

Contagium per ſudores maxime communicatur.

Contagium non concipiunt ſani.

FINIS LIBRI PRIMI DE CAVSIS *& origine luis Gallicæ.*

THMRÆR ACEESNDE CAV-SIS ET ORIGINE LVIS Gallicæ, Liber II.

CAPVT I.

Morbi in ſpermate omnes conſiſtunt.

INITIO præſentis libri, demonſtrandum ante omnia eſt, omnes morbos, à quibus lues Gallica corpus ſuum mutuatur, in ſpermate recorditos eſſe, ſicq́ hereditario iure, mediante coitu, proli communicari. atque qua corporis parte malum in parentibus reſederit, eadem in filijs reperiri. Quando autem non hæreditatis ratione, ſed iure Contagij lues Gallica communicata eſt, tum venenum illud retro corpus ſubiens, vſq; ad ſperma permeat, illicq́ implantatur. atque hæc ſecunda morbi ſpecies exiſtit. Cœlum ergo huius morbi efficiens cauſa eſt, in materia, Luxus ſcilicet agens: ipſum namq; ignis eſt, iſticq́ morbi ignei: latet namq; hîc elemẽtum ignis. Non autem niſi cooperante cœlo coitus fieri poteſt: nõ ſecus. n. ac ignem terreſtrem videmus in lebete ebullire, ſic etiam præſenti loco Elementaris quædam Firmamenti operatio eſt, qua & morbi & ſanitatis aſcendentes laborant, ad faciendam impreſsionem. Similiter in terra quædam corruptio accidit, cui etiam parte aliqua ſubiectum eſſe hominis corpus extra dubium eſt: differunt tamen hominum corpora à ſeinuicem, non ſecus ac ager ab agro, terra à terra, regio à regione differre cernitur. hæc autem in præſentiarum ſingulis ſaltem verbis attingere placuit, alibi copioſius enarraturus. Haud ſecus in cæteris coniunctio neceſſaria eſt, vitæ nimirum & mortis, quorum diuortium ſimiliter quoq; non poteſt ſine alterius corruptione cauſari. Itaq; præter hunc calorem conſtat, Chaos etiam in corpore exiſtere, omnium internarum actionum opificẽ: nulla namque penitus in Microcoſmo actio ſine aëris adminiculo perfici poteſt: etenim in homine vniuerſus mundus eſt, non analogia ſaltem, ſed in rei veritate. Motus autem trium prædictorum augmentum recipiunt ab humore: tria namq; illa ſingula ſicca ſunt, quartum ergo, humiditas ſcilicet Elementi eſt, quod ad operis perfectionem neceſſario requiritur: niſi enim humor ſit, ſiccum non creſcere poteſt: augmentum namq; à ſolo humore cauſatur. Magnitudo ergo ab humore, forma à terra exiſtunt. atq; quemadmodum calorem humiditatem deſiderare, humiditatem verò ſiccitatem prohibere videmus, ſic ſucceſsione quadam de omnibus motibus iudicandum erit.

Cœlũ eſt cauſa efficiens luis Gallicæ.

Chaos corporis.

Humoris maxima neceſsitas in generandis rebus.

CA-

CAPVT II.

PErinde ergo ac in mundo exteriore quatuor hæc suis orbibus comprehenduntur, sic intrinsecus in nobis contineri iudicandum est, quæ omnia ab exterioribus fouentur ac conseruantur. itaque noster ignis ab elementari nutrimentum necessariò assumit: aliâs enim, quemadmodum focarius ignis sine pabulo pingui, vel lignis consistere nequit, sic nec noster calor, nisi ab externo foueatur, durabilis non est. Constat ergo cœlum caloris nostri ceu pabulum quoddam esse. Quod si externa elementa non necessariò corpus alerent, manifestum foret, nec illa quiddam mali corpori inferre posse: etenim velut lignum quod ignem fouet, etsi ignis per se non est, tamen varias qualitates, odores varios, &c. ipsi imprimere potest. Sequitur ex his, vt quoniam in corpore nostro terra inest, propterea terram illud nutriri oportere, atque sic terram exteriorem terram hominis, non cœli alere dicendam esse. Sic de siti intelligendum, eam non à siccitate, sed potius ab humiditate fieri: est enim humor Elementum corporis omnibus actionibus præcauendis destinatũ. verbi gratia: si vstio aliqua immineat, vel iam affligat, non externo humido, sed solo illo interno eam restinguere posibile erit: non secus enim ac in elementari mundo ignem ab aqua restingui videmus, sic temperamenta corporis à suis contrarijs alterari ac mutari credendum est. Obseruandum itaque, quod si contingat Elementi humidi pondus imminui, ipsum ab exteriore Elemento suum nutrimentum appetere, quò ad iustum pondus reuerti, ac suo muneri præesse queat. Itaque quoniam humiditas ante corpus occupat, illaque ad restinguendum destinata est: sequitur ex hoc, sitim ex appetitione humidi nutrimenti originem ducere. Fames quoque ex eo quod corpus nutrimentum desiderat, nasci videtur. fames certè corpus est, & à corpore sustentari cupit, corpus autem illud terra est, quæ ad sustentationem corporis creata fuit: in fame itaque appetitus est, non calidi, humidi, vel sicci elementi, sed solius terræ: quia enim terrestris fames est, terram (sine qua restingui non potest) desiderat. Non secus interius cœlum nostrum ab exteriore conseruatur, vel humor internus ab externo, omnium scilicet comparatione facta tali, qualis inter ignem ac ligna esse cernitur. Panis ergo ceu lignum quoddam est, suum Elementum sustentans. Quod verò in suo circulo corpus conseruat, Chaos est, qui suum alimentum, aëra nimirum, appetit. organum autem per quod nutritio fit, pulmo est: cuiusuis enim actionis quasi causidicum agit aliquod organum. sic ventriculus vniuersi corporis, epar humidorum partium, coitus firmamentalium appetitionum, pulmo aëreæ substantiæ causam agere cernitur. Huiusmodi ergo Elementorum nutritio existit.

Noster ignis ab elementari nutritur.

Sitis non à siccitate, sed humiditate fit.

Sitis genuinæ genuina causa

Fames vt fiat.

Chaos corpora in suis circulis conseruat.

Sperma est ventriculus cœli.

Quia ergo in spermate suum quasi ventriculum æther sortitus est, ventriculus autem ille à cœlo nutrimentum requirit, manifestum ex hoc est, cœlum tale quale in se habet nutrimentū, illi suppeditare: nam & in Elementaribus nutritio hoc modo contingit. verbi causa: terrestrium alimentorum quæ in ventriculum ingeruntur, variæ sunt in forma ac specie differentiæ: lac scilicet, caseus, pisces, aues, &c. sic aquatilium non vnum genus est: vinum enim à vino, aqua ab aqua multis modis euariant. sic variæ quoque aëris differentiæ sunt, à quibus Chaos nutritur. atq; veluti ista elementarium alimentorum varietas variarum generationum ac corruptionum causa existit: sic cœlum varijs modis suum Elementum nutriens, variè illud afficere posse putandum est. Cœlo itaq; coitum gubernante, suamq; actionem in spermate, vt ignis in ligno perficiente, manifestum est, cœlo quoque tribuendum hoc esse, quòd hæreditario quodam iure, nunc patrem, nunc matrem proles imitetur, quodq; parentum imaginationes filijs imprimantur. Quia enim & imaginatio & affectus parentum etiam à cœlo sunt, non potest cœlum huic hæreditatis propagationi aduersari. Sequitur ergo parentum affectus cœlo cooperante in sperma transfundi, atque omnes cœlestes morbos suam exaltationem in spermate, ex quo oriuntur, etiam habere.

Cœlum varijs modis elementa afficit.

Fœtus ad parentes similitudo à cœlo est.

Ex iam dictis propositum nostrum scopum quibusuis elucescere puto: quæcunque enim hactenus dicta à nobis sunt, eò pertinent, vt quarti Elementi (de quo iam sermonem instituimus) proprietates cognoscantur. Hîc tamen de Luxu & Venere, eorumq; morbis, quomodo ex alijs morbis per transmutationem generentur, paucis admonendum duximus. vtemur autem methodo ea, qua vtuntur qui ciborum, potuum, aëris, &c. commoda & noxas describunt. Adhæc commodioris quoq; doctrinæ gratia, totum negotium in tres partes partiri placuit: in Vlcera, in Articulorum dolores, in Pustulas. horum dein singulorum plures adhuc reperiuntur differentiæ: quemadmodum enim non vnum genus Veneris est, sic nec vnicum Vlceris, Pustulæ, vel Arthritidis genus constituere facile possis. quas differentias etsi omnes ad vnguem descripturus non sum: tamen ea quæ dicentur, Astronomicis medicis suffectura non dubito: reliquis autem humoralibus Medicis, etsi vasto codice describerentur, ignota essent.

Diuisio huius libri.

CAPVT III.

PRiore libro morbos in se mutuo transmutari posse demonstratum est: superest itaque, vt transmutationis processum seu modum describamus. Proponamus ergo nobis carnem, quæ in lebete ad ignem coquitur, ea etsi aliam à coctura essentiam nancisci videtur,

tur, tamen carnis semper substantiã seruat. Sic Venus in coitu sperma supercalefactum coquit, ex qua coctura morbi in spermate reconditi in aliam quandam dispositionem delabuntur, adeò vt calefactionem hanc spermatis, qua morbi essentia immutatur (manente semper substantia) non incommodè igni lebetem calefacienti, ac in eo positas carnes secundum formam (manente materia) immutanti comparari queat. In hunc ergo modum sciendum quoq; morbos qui in corpore latent, nullamq; cum spermate communionem habent, illa tamen supercalefactione quæ in coitu fit, exagitari, atq; per vniuersum corpus delatos cum spermatis affectibus complicari (namq; ab vniuersali causa vniuersas partes affici probabile est) atq; sic difficilem curationem euadere: reliqua autem affectus huius pars in artubus hinc inde delitescens, non sic penitus corrumpitur, sed perinde afficitur, ac si lorum calida perfusum indurescat, non tamen rumpatur. Hinc etiam discendum pro magnitudine huius ignis Venerei symptomata maiora vel minora conspici: quin materiei quoq; varietas symptomata non eadem semper finit esse. namq; veluti in opere pyrico varia efficiuntur, cinis, carbo, calx, alkali, scoria &c, sic per huiusmodi supercalefactionem spermatis multiplices affectus procreantur.

Spermatis in coitu coctio.

Ignis Venerei vis.

Ex his intelligere facile poterimus proprietates Luxaliũ morborum: perinde enim ac ea quæ per ignem præparantur, nunc fixa manent, nunc (pro temporis ratione) putredini vel corruptioni obnoxia, finiunt: sic morbi Luxales alij curationem admittunt, alij verò respuunt: namque si qui morbi per hanc supercalefactionem spermatis Anathron vel calcinato, vel sali alicui similes euadunt, curationis difficultatem: qui verò putredini, atrophiæ, hæmorrhagię similes fiunt, impossibilitatem ostendere medico videntur.

Luxales morbi non omnes sunt curabiles.

Corporum itaque cognitionem, quæ ad Medicinam pertinent, necessariam esse exemplis palàm faciemus. Lepræ nouem species quę habentur: Morpheę duę: quatuor Elephãtici morbi: sic Saphenicæ venæ contortæ, & Varices, quæ & ipsæ non vniusmodi sunt, vnà cum Pruritu Chronico semetipsum Saturnante, ac Menstruo se regenerationi opponente, ac Aluminosis ad Visicum defluxionibus, tam non curari possunt, quàm est impossibile Calces, quos Artistæ vltimas materias nuncupant, in nihilum reduci. causa huius impossibilitatis est, quòd omnis corruptionis penitus expertes sunt. quocirca cauti sint medici, ne fixos iam factos morbos curare aggrediantur: quando enim eousque corrupta natura est, oleum & opera in curando luduntur. Fuerunt qui in hoc genere affectuum Regenerationem quandam machinarentur, idq; in Sphæristis. veruntamen quàm illis impossibilis fuit formarum, primę in vltimam, ac vltimę in primam transmutatio, tam difficilis ac irritus

Lepræ nouem species.

Calces sunt vltimæ materię.

Sphæristi.

erit iſte quoq; conatus. quod exemplo diſcere potes. Caro cocta vt non ad ſuam cruditatem redit, ſic morbus iſta ſupercalefactione tranſmutatus non reducitur ad priſtinam formam. quis enim vnq; vidit vltimam materiam in primã redire, cùm retrogradus nullus ſit naturæ motus? Quare caueant medici, nè fruſtra in iſta reductione laborent.

CAPVT IIII.

Lepræ quædã ſpecies curantur.

SImili ergo ratione ac lignum putreſcens & corruptum in vltimam materiam non ſtatim reducitur, cauſante hoc ipſum ligni natura, quæ in perfectam vltimam materiam difficillime abit: ſic Lepræ quædam ſpecies ſunt, quæ priuſquam omnino perfectæ euadant, curationem admittere videntur. itaq; maius operepræciũ erit conſiderare, quid ſit Vltimum eſſe Lepræ, quàm vulgares illos Examinis Leproſorum canones, qui ex iamdicta ratione omnes dependent, quiq; claudicent, niſi ea prius diligenter obſeruata. Haud aliter in extracta Lepra res ſeſe habere cernitur: perinde namque ac ex calcibus, alkali extrahitur, ſic vt reliqua materia omni acrimonia deſtituatur: ſic in humano corpore Lepra à ſuo veneno, quod antea à nimia aquoſitate quaſi obliteratum delituerat, liberari poteſt, adeò vt inſtar mineræ edulcoretur. Ex quo ſequitur, perfectionem Lepræ corrumpi poſſe, neq; hanc ſolam, ſed etiam vbi corpus Lepræ per illam Veneream tranſmutationem ſupercalefactum, in deteriorem diſpoſitionem abijſſet. His inquam de cauſis natura non rarò admittit curationem in Luxalibus morbis Lepræ quoq; ſubiectis: impedita enim perfectione morbi, curatio non vſq; adeo impoſſibilis fuerit. Quapropter ſi cõtingat inter perfectionem ac imperfectionem, morbum medio loco conſiſtere, nil opus fuerit Examinis Leproſorum ſuperſtitioſos canones obſeruare, cùm conſtet, nil certi ex illis pronunciari poſſe.

Morbi imperfecti curationẽ admittunt.

Neq; verò eſt vt quiſquam putet, omnes Veneris differentias ſic in numerato habere medicum oportere, cùm ex ſupradictis facilis euadat horum intellectus. illud potius ſpectandum, vt varias ſpecies vlcerum quas Luxui acceptas ferre non decet, cognoſcamus. verbi cauſa. Lupus etſi in Venerea ſupercalefactione aliquam alterationem ſubijſſet: tamen cùm ſua pathognomica ſigna ſuum locum, ſuamq; propriam Anatomiam perpetuò obſeruet, non rectè ex ſua claſſe in aliam reijceretur: quamuis enim nomen aliquo modo alterari poſſet, vt fluxione iuncta, Arthriticus Lupus diceretur: hoc tamen fieret non niſi ratione defluxionis, quæ aliâs inter pathognomonica ſigna non connumeratur.

Lupus in coitu non ſemper mutatur.

Similiter in Eryſipelate, quia Anatomia & locus tam Chyrurgiæ, quàm Phyſices ratione ſeruantur, nomen non mutatur: Symptoma-

ptomata tamen euariare non negauerim, verum illud Firmamenti motui tribuendum eſt. ſæpius enim hactenus oſtendimus Medicum Aſtronomicum ſigna huius affectus iuxta cœli Impreſsiones metiri debere, ea nimirum de cauſa, quod Eryſipelas ex cœlo generetur, quamuis terreſtria ſigna referat: itaq; ſi illa in Venereum Luxum delabatur, tum ipſa aſpectibus ſubijcitur, maximè vero aſcenſui ac deſcenſui Lunæ, ex quibus cognoſcere datur, an ex ſupercalefactione generata Eryſipelas fuerit. Haud ſecus in Eſthiomenis de Anatomiæ ratione iudicandum, habita tamen accurata obſeruatione ſupradictarum diſtinctionum, atque ſic in Carcinomate, Tentigine, Noli me tangere, Vlceribus profundis, Alberis, Condylomatis, Verrucis, Alcalis &c. ſuperioribus pręceptionibus nos contentos quoq; eſſe decebit. Notandum autem ſub hac forma adhuc vlcera Eſthiomena dici, at vbi iam tranſmutata fuerint, Eſthiomena Veneris: Lupus verò, Venus Lupi, dicentur: ſicq; de cæteris vlceribus quoque iudicandum. Puſtularum ſimilis quoq; ratio eſt, vt nimirum hæ puſtulæ Morpheaticæ, illæ puſtulæ Teutiginis, rurſum aliæ puſtulæ verrucarum appellentur, quemadmodum de iſtis in curandi ratione copioſius diſputabitur.

Eryſipelas ex cœlo generatur.

Eſthiomena Veneris.

Puſtulæ Morpheaticæ.

Puſtulæ verrucarum.

CAPVT V.

DE arthritide ſimilis docendi ratio inſtituetur, vbi intelligendũ quemadmodum reliqua corpora luxus nomen aſſumunt, ſic in hac claſſe quoq; Arthritidis nomen pluribus accommodari poſſe. veruntamen vti ſupeɾioribus capitibus nominis abuſum ad plura retulimus, ſic in præſentia non niſi ad duo extendimus genera: Arthritidis enim ac tumorum nomine omnia quæ ad hanc claſſem referri poterant complectimur. Atque de prima quidem ſpecie ſciendum, materiam illam ex qua fit, non ſemper ſuum optatum finem conſequi, cauſa, quòd materiæ non æqua ſemper malignitas eſt, quæ vlcera efficere poſsit: namq; cauſæ vlcerum videntur ſecundum magis & minus euariare: quin & hoc obſeruatum eſt, humores qui antea moleſti non fuerant, tunc tandem erupiſſe: huiuſmodi ergo vlcerum horum cauſa origo & materia exiſtit. Atqui peculiare hoc huic humori eſt, vt meatus illos occupet ac peruadat, in in quibus minimum efficaciæ habere naturam putauerit, verum quandoq; ſine ſingulari noxa hoc euenit, quoniam cauſa tanta malignitas non exiſtit, neque ipſa ad eum virulentiæ gradum adhuc euaſit vt noxam inferre poſsit. Ex quo ſequitur huiuſmodi materias multum temporis quandoq; in articulis deliteſcere cũm abſumi nequeant, ſeruant tamen interdum diſpoſitiones à quibus facilis eſt in vlcera prolapſus.

Arthritidis lata eſt Significatio.

Cauſæ vlcerum differunt ſecundum magis & minus.

CAPVT VI.

HÆc (de qua loquimur) materia arthritidis causa existit, quæ per Luxum facillimè contagium morbi Gallici contrahere potest: namque quemadmodum demonstratum est, vlcera venenum Gallicum contagij ratione concipere, sic de Arthritide quoque ac tumoribus cogitandum est: eo dempto, quod Arthritidem efficiens materia nondum eousque processit, vt Vlcus efficere posset. Ea enim acrimonia quæ in arthritide quandoque percipitur, non quæ arthritis est, sed quatenus venenum Gallicum contagione affecit, adesse solet. Dolores ergo isti sine cutis apertione consistunt, Paroxismum suum pro defluxionis ratione obseruantes: sunt namque defluxiones quæ Lunæ motum sequantur, aliæ quæ tempestatuum mutationibus gubernentur, aliæ denique quæ pro dietæ formula nunc copiosę nunc modicę fiant. Interim venenum Gallicum contra sui morbi corpus agere putandum non est: namque tantum abest vt illi aduersetur, vt etiam ipsum ad actionem (à qua aliâs forsan quiesceret) suam obeundam excitet ac irritet. Itaque sciendum venenum Gallicum aliud non esse quàm spiritum quendam substantiæ nostri corporis quadam proprietate occulta aduersantem, qui in frigido corpore calidus in calido frigidus sentiatur: atque huic certè contrarietati dolores, vlcera &c. atque omnia quæcunque tandem in hoc affectu molesta esse solent tribuenda esse putamus.

Arthriticę defluxionis vlcera facere non possunt.

Venenum Gallicū quid sit.

CAPVT VII.

QVemadmodum autem extra dubium apud omnes est vlcerum non vnicum genus esse, sic nec dolorum neque arthritidis vnam solummodo differentiam esse cuiquam persuasum esse debet Quin veluti loci ratione vlcera differunt, vt hæc pedum, illa brachiorum, alia pectoris, alia capitis vlcera dicantur, sic varijs quoque modis arthritidas euariare contingit. Atqui non omnia vlcera sic comparata sunt vt cum arthritide complicari queant: etenim quæ in carnosis partibus atque in genitalibus fiunt, quis putet rectè arthritica vlcera dici. Adhæc obseruandum sedulo erit, quæ nam dolorum causa in corpore fiet vel quidnā dolor per se fit, quod exemplis paucissimis palàm facere conabimur. Loca quædam in hominis corpore sunt omoplata seu poples cubitus &c. doloris impatientissima, cuius causam reddere cuiuis promptū est. Sic in Neruoso genere similis impatientia existit, etiam omnibus notā causam præseferens, quæ si quis consideret, facile intelliget pro partium essentiæ varietate, dolorum causas constituendas esse. Atque qualitatum certè excessus calidi scilicet, frigidi, humidi ac sicci, si ad partium varietatem referantur multas causarum syzigias conficient. Itaque si supra istas dolorum causas contagium quoque veneni Gallici in membro consisteret, manifestum est pro Mercuriali natura, nouum

Arthritidis ac tumorum differentiæ.

Neruosarum partium dolores.

uum doloris genus fieri poſſe. quapropter hoc ceu confeſſum aſſumamus, loci ac cauſæ varietatem oſtendere arthritidis poſsibilitatem: nullum enim ex iam dictis membris eſt, quod non queat futuri vlceris cauſam continere.

CAP. VIII.

SCiendum porro in Sinonia cauſas vlcerum etiam deliteſcere, quod ſi in eadem ſinonia corpus quoddam veneno Gallico infectum quoq; reconditum eſſet, neq; tamen tanta acrimonia præditum, vt cutem rodere, ac vlcus facere poſſet, tum arthritidem atque eam ſupra quàm dici poſsit doloribus moleſtiſsimam expectare oporteret: nam Sinoniæ ea natura eſt, vt nihil quod ſibi aduerſum ſit tolerare poſsit, atque ſic de ſingulis corporis partibus cogitandum, dolores ac arthritidas ab ijs vel in ijs cauſari poſſe, vbique tamen Anatomiæ ratione habita. Obſeruandum quoq; in huiuſmodi doloribus arthriticis ſummopere ſpectanda eſſe, locum, cauſam ac ſymptomata: namq; omnium vna eademq; curatio eſſe non poteſt. Qui enim in articulis eſt dolor, aliter quàm qui in Medullis conſiſtit, curari conſueuit. Atqui medullarum mentio hoc loco inſolens cuiquam videatur. verum non ſecus ac articuli, Medulla, quidquid ſuæ ſubſtantiæ ac temperamento aduerſum eſt, tolerare non poteſt ac reſpuit: hinc venenum Gallicum medullarum dolores quemadmodum efficiat facile diſcas, ſi & illud obſerues, dolores non ex magnitudine veneni Gallici, ſed ex multitudine corporum morborum dependere: namq; pro augmento corporis morbi Luem Gallicam quoq; augeri cernimus.

Sinonia vlcerum cauſas continet.

Sinonia aduerſa ſibi non tolerat.

Medulla cur doleat in morbo Gallico.

CAP. IX.

DE tumoribus autem Arthriticis hoc potiſsimum obſeruabis, multas defluxiones in corporib. deliteſcere, quæ ob paucitatẽ, vel immaturitatem vlcera adhuc efficere nequeant. itaque etſi adſint, ijsq; venenum Gallicum complicatum ſit, vlcera non efficiunt, ſed tumores ſolummodo. Veruntamen etſi tumor ſaltem ſit, non vlcus, tamen corpus hoc morbi ſimpliciter Arthritis dici nequit: plus enim eſt quàm Arthritis. Quomodo autem tumores attollantur, ſic accipe: venenum defluxioni copulatum, quia ad vlcus erodendum non ſufficit, materiam tamen illam exagitat atq; attollit, ſicq; tumorem facit, qui ob immaturitatem (ſi maximè vellet aliâs) vlcus nondum facere efficax putatur. Tumores itaq; iſti pro materiæ diuerſitate varij ſunt: alij .n. curationẽ admittunt per digerentia, alij non niſi in vlcera tranſmutentur prius, curantur. Sedulo interim ſymptomata obſeruanda erunt, dolores nimirum, punctiones, forma, &c. iſta namq; & futurum maturitatis ſtatum, ac facilẽ vel difficilem curationem portendere videntur. Namq; omnino ex tumoris natura colligere oportet, quando curationẽ ſperare liceat: alij enim celeriter, alij ne ante obitum quidem maturantur. Quin ſi immoderatè augeri tumores videantur, noui corporis morbi acceſsione, ac ſubitam vlceris eruptionem ominari poterimus.

Materiæ paucitas prouicerꝭ bus tumores facit.

Tumorum varietas.

Tumorum ſubita auctio quid portendat.

CAPVT X.

Immatura curari non poſſunt.

QVod etiam ex inſperato quandoq; tumores aperiuntur, ac in vlcera abeunt, cauſa eſt malignitas ac vehementia veneni Gallici, quod miras difficultates in curatione medico faceſſere ſolet. Namq; quod immaturum eſt, anteq; ad ſuam maturitatem perueniat, non niſi fucatam curationem admittit. Itaq; omnibus modis vt natura morbum concoquat procurandum: neceſſarium namq; eſt, ſi modo curationem fieri velimus vt morbus ad ſtatum perueniat. Canon ergo certiſsimus eſt concocta medicanda eſſe nō cruda, atq; ob id cruda concoquēda eſſe, quo curatio fieri poſsit: ſi enim coctio morbi facta ſit fortuito, etiam curationes fieri poſſunt, quo fortuito caſu mirum quàm abutantur impoſtores medici, ij interim dum hoc non obſeruant, multos morbos quaſi manu faciunt, quos certè naturæ tribuere nemo ſanè mentis audebit. Sed ad tumores reuertamur. Si quemadmodum diximus à veneno Gallico tumor ſit factus, iam duplex morbus adeſt, alter Veneni, alter materiæ ratione. quod ſi tumore aperto dolores remittant, de curatione benè ſperandum erit: ſin perſeuerent, certum argumentum immaturitatis eſſe putato, ad quam eniti naturam iudicabis, ſi quaſi manans ac humidum ſemper vlcus appareat. Hic ergo genuinus modus eſt transmutationis tumorum in vlcera. Reliqui qui ſuperſunt, quales ſunt cùm caro luxuriat, pus multum fluit, œdematoſum malum apparet, & ſexcenta alia, quia ab antiquis indubitata fide, ac certa methodo deſcripta inuenias, non opus eſt hîc multis enarrare: nolo enim is eſſe, qui aliorum plumis ſe exornet, hoc potius meum ſtudium ſemper fuit & erit, vt antiquorum inuenta ſarta tectaq; conſeruentur.

Tumor Gallicus duplex eſt morbus.

Paracelſi candor.

CAPVT XI.

SEcundum autem Arthritidis genus quod attinet, ſciendū quòd quemadmodum de corporibus ſuprà commemoratum eſt, multas adhuc alias hoc genus ægritudines fieri poſſe, quæ omnes à veneno Gallico occultum contagium contrahere queant. quas vt rectius intelligas, ſupra dictorum te meminiſſe decebit.

Morbi ut varij ſunt, ſic varias arthritides faciunt. itaque ſedulo obſeruandum erit, an corpora contagium contraxerint nec ne: ſi enim contagium luis Gallicæ complicatū ſit, dictu mirum quàm periculoſa curatio euadat. Morbi autem quos in præſentiarum intelligimus, hi ferè ſunt. Dolor Articulorum, Artetica, Sciatica, Podagra, Chyragra, Genugra, &c. quarum multæ dein aliæ ſpecies exiſtunt, quas tamen omnes vno ac communi nomine Germani (Geſücht) appellant. Atqui non vt nomen, ſic & res vulgata eſt: namq; vbi lues Gallica horum affectuum alicui cumplicata fuerit, non facile credideris, quàm difficile ſit veram affectus ſpeciem cognoſce-

Articularij morbi, in quibus corpus luis figitur.

gnoſcere. Quamuis enim tumores appareant, tamen in hoc à ſuperioribus differunt, quòd hi nunquam rumpantur, illi verò promptiſsimè & rumpantur, & curationem ſuſcipiant. Occulta ergo huius veneni vis eſt, non ſic occulta malignitas: tophi enim ſcyrrhi, articulationum dislocatio in ſenioribus, in creſcentibus adhuc, figuræ corruptio augmentatrix facultas impedita, atq; infinita alia incommoda, non obſcurę virulentię, contagijq; malignitatem oſtendunt. Dolores ergo ac formæ corporis dedecoratio ſi quid aliud, veneno luis Gallicæ in huiuſmodi caſibus adſcribentur. itaque hos affectus à cæteris artificioſè diſtinguentes, magno artificio curare conabimur: quòd ſi quis ſingularem affectum curare nequeat, is à complicato, niſi operam ludere velit, abſtineat, moneo.

Veneni Gallici affectus.

CAPVT XII.

SVnt autem nonnullę Arthritidis ſpecies, quę exteriores ſolummodo articulos, cubitum puta, carpum, genu, pedium digitorum ſynarthriſmos, &c. occupant, atq; tumores attollunt, in quibus nunc pus, nunc albumini ouorum ſimile quiddam inuenias, nunc planè aqueus tumor appareat, qui omnes tamen nunquam aperiuntur. Sunt dein aliæ, quæ tophos Podagricos faciunt, qui vel tumores quoq; vnà concomitantes habent, vel oſsibus ſimpliciter incumbentes apparent. aliæ deniq; inordinatos ac confuſos penitus tumores faciunt, quarum omnium differentias ſedulo obſeruans, ad curationem facilem viam tibi aperies.

Arthritidùm differentiæ.

Tophi podagrici.

Aliæ autem Arthritides in internis articulationibus fiunt, quales ſunt quæ humerum, coxam, ſpinam dorſi &c. occupant, haſce omnes iuxta vniuerſalem dignoſcendi articulorum affectus doctrinam (quam hic non attingo) peritus medicus facile cognoſcet, ac curationi ſubijciet. interim de nomine Arthritidis (quo ſæpius quaſi abutor) neminem ſollicitum eſſe vellem, cùm non ex nominis, ſed ex rei peritia curatio dependeat. Paroxiſmos autem harum arthritidum quod attinet, ſcitote, nec caſum, nec maturationem hic ſpectari debere: caſus enim hic penitus nil poteſt, maturitas autem ne ſperari quidem debet, cùm perpetua ad mortem vſq; cruditas comitari ſoleat. Itaque ad primitiuum morbum, ſeu corpus dantem affectum recurrendum erit: ex illo enim diſcetis, an lethalis vel non, curabilis vel incurabilis morbus exiſtat: ſecus enim, quod maximè præcauere conaberis, inſcius ac præter voluntatem promouebis. Quod ſi ergo ſpaſmi conuulſiones, rigores febriles, hydropes, &c. adſint, non ſecus ac ſi vlcera quoq; moleſtarent, incurabiles arthritidas pronunciabis. Hucuſque itaq; dicta de vlceribus ac arthritide ſufficiant, iam ergo Puſtulas aggrediamur.

In paroxiſmis arthriticis quid ſpectandum.

Arthritides incurabiles quę.

CA-

CAPVT XIII.

Tertia nunc propositi libri pars, de Pustulis nimirum tractatio sequitur, in qua etsi non vsque adeo à scopo vero vulgus aberrat, tamen pro nostræ methodi ratione nos (veluti & in vlceribus ac tumoribus factitatum est) quomodo ipsarum materia ac corpus cognoscantur ac dignoscantur, breuiter manifestum facere conabimur. Sciendum ergo nullum in vniuersum corpus, Pustulas Gallicas concipere posse, nisi in ipso prius delitescat materia quædam, quæ in pustulas conformari se patiatur: ea ergo si à veneno Gallico contagium concipiat, fermentata in pustulas attollitur: manifestũ ergo est, pustulas Gallicas corpus suum ab alia pustulosa materia mutuari, imò non corpus modò, sed & formam, dolorem, omniaq; symptomata. Atqui obseruandum, secus ac de vlceribus dictum est, in pustulis rem sese habere: Pustulæ enim semper fuerunt, non autem lues Gallica: atque pustulæ vbi venenum Gallicum conceperunt, & nomen & essentiam (aliter quàm vlcera quædam, quę perpetuò nomen ac formam retinent) amittunt. Attamen etsi forma ac essentia pustularum immutetur, non tamen nisi prius materia aliqua adfuisset, generari pustulæ Gallicæ potuissent.

Pustulæ vbi fieri possunt.

Pustulę quàm lues sunt antiquiores.

CAPVT XIIII.

Pvstularum innumeræ differentiæ, quas antiqui Medici ac Chyrurgi posteritatis memoriæ prodiderunt, cùm difficulter Germanicis nominibus reddantur (nam vix duas appellationes, Scabiem nimirum & Pruritum apud Germanos rectè exprimi inuenias) non paucorum in enarratione errorum occasiones præbuerunt. Videas enim Chyrurgos, qui ad nominis alieni sonum etiam obstupescant, itaque cùm quid mali sit, non intelligant, atque si non suo statim remedio morbus obediat, subito ad pustularum Gallicarum classem sine iudicio affectum sibi incognitũ reijciunt, quamuis ne minimum quidem veneni Gallici subesse conspiciatur. His autem malis meo iudicio facile mederemur, si differentias omnes, quas in hoc affectuum genere antiqui annotarunt, in numerato vt haberent Chyrurgi operam darent, neq; has solum, sed & insuper illas, quæ ex complicatione varia luis Gallicæ cum illis speciebus nascerentur differentias, in suas quasdam certas classes reducerent, quod nisi fiat, non puto tot mortes, quas illi suis malis curationibus procurant, pręcaueri posse: delitescit namque hic radix ex causa corruptionis complexionum in ægrotis. Hortor itaq; singulos apud sese colligant, quantum malum ac dedecus præstantissimæ arti conciliet, si morbum qui non adest, dum curari tentas, alium de nouo ex sano corpore morbum efficias.

Germanicæ linguę paupertas.

CA-

CAPVT XV.

Itaque rudi minerua differentias puſtularum delineare ſolum tentemus. Videtis ſcabiei formam nonnihil à pruritu, hanc à ſquaminis, hanc iterum à formicis ſeu minutis puſtulis, differre: has autem differentias indocti Medici, ſi etiam verbis præeas, ne exprimere quidem voce, nedum intelligere poſſunt, quare illos nunc aſinos miſſos faciamus. Pruritus ergo (nam quomodo ſe cum Lue complicati morbi habeant, iam oſtendere incipio) vbi cum lue Gallica commixtus eſt, & vehementior apparet, & curationi (quod proprium ſignum complicationis eſt) admodum inobedientem ſeſe præſtat. Sic ſcabies quoque complicatione hac immutari cernitur. Sunt dein aliæ puſtularum accidentales differentiæ, nimirum quod aliæ ſiccæ, aliæ humidæ, aliæ duræ, aliæ pyramidales, aliæ copioſæ, aliæ paucæ, longæ, latæ, albæ, nigræ, luteæ, virides, rubræ, calidæ, &c. & quidquid tandem eſt huiuſmodi, videantur. Verum de iſtis nil ſollicitos eſſe oportet: omnes enim ex corpore morbi, quod ſatis accuratè ab antiquis deſcriptum eſt, originem ducunt. itaque quod venenum Gallicum attinet, hic de eo ceu ipſum cauſa eſſet, non cogitandum: neque enim veneni Gallici ſpecifica malignitas complexionibus ſeu temperamentis tribui debet, vt hęc lues Melancholica, hæc Colerica, illa Phlegmatica, alia ſanguinea dicatur, ſufficit pro varietate corporum morborum, Gallicum venenum diſtinxiſſe.

Pruritus in lue fit vehementior.

Puſtularum differentiæ accidentales.

Lues Gallica non à complexionibus dependet.

CAPVT XVI.

Secundum iam dicta itaq; quia & Herpeticæ puſtulæ, & Phlyctenes (nimirum quia horum materia in corpore deliteſcit) fieri cum lue Gallica poſſunt, manifeſtum euadit, duo, tria, quatuórue morborum corpora, in vno eodemq́ morboſo corpore fieri poſſe: præter iamdictas enim puſtulas, vlcera quoq; arthritidesq́ fieri impoſsibile non eſt. verùm officij medici erit, vt iſta ab inuicem exquiſitè diſtinguat, ne omnia vna eademq́ curatione pellere fruſtra forſan attentet. Quin & hoc obſeruandum, eos qui Sanguinei ſunt, & ſanguinolentis vlceribus, ſeu Phlegmonibus obnoxij, multo alia quàm cæteri ratione curandos eſſe. Adhæc ſciendum liquorem radicalem quorundam morborum corpus (cauſam rectius) fieri, atque in vtriſq; factam Gallicam luem, & hęreditario iure, ac Contagij conſortio communicari poſſe. Ex quo certiſsimum argumentum quoq; deſumitur, hoc genus luis Gallicæ quoddam futuræ ſanitatis ſignum eſſe, ac ea dignitate præditum, vt futuros morbos abolere, vel ſi qui iam occultè agunt, manifeſtos facere queat: namque ſi quid in intimis corporis penetralibus immundi reconditum eſt, illud omne à corde ac viſceribus ad extima propellens, non poteſt non oculis id ſubijcere.

In eodem corpore plures morbi eſſe poſſunt.

Liquor radicalis quorundam morborum corpus fit.

CAPVT XVII.

Liquoris Epatis infecti noxa.

AD hunc quocp modum, si Liquor Epatis casu forsan quodam Gallico veneno coinquinatus, ab interioribus extrà versus de latus vlcera vel pustulas excitauerit, sperare confidenter licebit Epatis affectum intrinsecus penitus aboleri, neque in Epate solũ, sed in omnibus in vniuersum visceribus sic sese res habet. Quin quandocp & illud accidisse animaduersum est, in vno eodemcp viscere materiam delituisse, quæ duplici generi pustularum corpus suppeditaret, atcp vnicum illorum solum venenum Gallicum conciperet, reliquo integro manente, atcp sic duplici remediorum genere opus esset: magna ergo in hisce casibus cautione vtentur medici, ne plus damni quàm commodi ægris suorum remediorum vsu concilient. Obseruandum quocp, quasdam defluxiones exulceratiuas ac Arthriticas eius naturæ esse, vt antequam in vlcus vel articuli tumorem abeant, pustulas prius excitent, quas sic interno-sces: si vltrò pustulæ curentur, pustulosum fluxum: sin minus, vlcerantem vel arthriticum esse putabis. Sunt denicp pustulæ, quas pustulas peregrinationis commodè vocaueris, quòd scilicet de loco in locum moueantur, nec semper eandem corporis regionem occupent.

Notabile.

Pustulæ peregrinationis.

CAPVT XVIII.

ANtiqui autem morbi, in quibus lues Gallica radices agere consueuit, eo nomine ab antiquis minus rectè descripti sunt, quòd lues Gallica illorum morborum cum quibus complicatur, signa multò manifestiora reddat: namque omnia de centro ad superficiem propellens oculorum sensui subijcit. Itacp si à nobis plura forsan illarum affectionum signa annotentur, non antiquorum inscitiæ, vel nostro nouitatis studio, sed noui morbi insolentibus moribus illud omne tribuetis. neque verò putetis velim, morbum Gallicum noua illa signa facere: namque illa excitat ac in propatulum profert solum̃odo, non secus ac vernum vel æstiuum calorem cernimus folia, flores, ac fructus ex arboribus producere, qui etsi antea non apparebant, in arbore tamen erant, ac rectius ex arbore quàm ex calore prognati dicuntur. Sunt quoque quædam Gallicę pustulæ Lepram præseferentes, signa tamen vulgaria Lepræ neutiquam habentes: sunt enim lepræ quædam quasi pathognomonica signa, quæ quia illis scriptoribus qui Examen Leprosorum conscripserunt incognita fuerunt, non immerito vulgi opinionem in dubium vocare videntur. Interim illorum fidem neutiquam accusauerim, cùm ea quæ experientia didicerũt, scribere maluerint, quàm incertis nugis sua scripta commaculare. secus ac nunc quosdam factitare videmus, qui saltem vt magnos codices conscripsisse videantur, omnia promiscuè, quæ ipsis in mentem venerint, eblatterare audent.

Lues Gallica alios morbos perfectos reddit.

Simile.

Lepræ signa propria & communia.

CA-

CAPVT XIX.

QVocirca nemo miretur, si Complexionibus repudiatis, pro demonstrandis ijs quæ scire necessarium est, noua Corpora comminiscamur: siquidem quæ isthinc de causis, origine & fundamentis docentur, facilè reijci possunt, si saltem quædam testimonia ceu honoraria pronunciata reseruentur. Itaq; semper ætatem morbi Gallici spectare vtile fuerit: namque ægri ætas cum ætate morbi nonnihil consentire videtur. verbi causa. Si iuuenis morbo Gallico conflictetur, tum maturationem ac coctionem celeriorem quàm in sene sperare licet. Adhæc ea veneni Gallici proprietas est, vt si qua parte vlcus factum sit, vel etiam scabies solummodo, ipsum per se aliam luem radicitus percurare possit, excitatum nimirum à propria sua malignitate, quæ in iam maturo corpore non potest non pro expulsione laborare. Quin in iuuenum corporibus non rarò nondum matura morborum corpora, etsi non erumpant, eruptionis tamen periculum minantur, quam eruptionem nec malam nec bonam, id est, nec vtilem nec noxiam indicare possumus. Itaq; summatim hoc spectandum, tempus eruptionis à tempore generationis sedulo distinguendum esse.

Complexiones merito repudiantur.

Ætatis indicatio.

Eruptio à generatione distinguenda.

CAPVT XX.

SIngulariter verò obseruandum, luem Gallicam cum Morphea, Albara, vel Alopecia, &c. complicatam, insolenti quodam generationis modo erumpere. Atqui pro harum difficultatum distinctione, sufficiat admonuisse ratione loci affecti, quo huiusmodi pustulæ consistunt, satis ac abunde dubium dissolui posse: namque in capite Alopecia, in facie Morphea &c. nec vllo alio in loco reperiri potest. Adhæc si pustulæ ab vlcere alio in loco constituto originē duxissent, transmissa scilicet aliam in partem materia, tum primogenio affectui omne quidquid est mali acceptum feretur: atque simili plane remedij genere curabitur. Veruntamen parti transmittenti prius medendum esse memineris: nisi enim illic præcautione vtaris, inutilis omnino curatio fuerit. sed hoc non inficiabor quoque, non raro penitus locum genuinum mutare affectus quosdam solitos esse: sic enim vidimus Syrones in cruribus aparuisse, quos pro Esthiomenis quidam curare enixi sunt. itaque semper formam, signa atque morem cuiusuis affectus sedulo contempletur medicus.

Loci affecti indicatio quid faciat.

Syrones in cruribus.

CAPVT XXI.

PVstularum insuper quædam formæ sunt, quæ quia Idrophorbiam quodammodo referunt, difficilem distinctionem reddūt, maximè cùm Idrophorbia sit transitus quidam ad Lepram: hinc quandoq; pustulæ nonnullæ Idrophorbiæ corpore assumpto ge-

Idrophorbia est initium lepræ.

nerantur ac augentur, quæ rectius ad Herpetas vel Ectymata referuntur: proinde ſemper loci affecti & formæ ipſius affectus ratione habita, de morbi ſpecie pronunciandum erit. Interim quod curationem attinet, non de forma, ſed potius de materia & loco affecto ſolicitos eſſe decet: namque quæ puſtulæ ſingularibus quibuſdam locis erumpunt, curationi minus obedientes cernuntur, quàm quę vbilibet conſiſtere poſſunt. Adhæc ſciendũ formas puſtularũ non caſu fieri, cùm materiæ habilitatē neceſſariò ſequantur. itaq; ſi forſan ex forma de materia difficilius pronũciatur, tum cauſa eſt, quòd materia non ſemper ſyncera eſt, ſed ferè alterius alicuius corporis acceſsione corrupta. Proinde ſi qui morbi ab antiquis forſan minus rectè deſcripti ſunt, id morbi nouitati adſcribemus: medicina enim non primitus perfecta extitit, ſed paulatim pro nouorum morborum generatione aucta cumulataq;, vt iam non mirum ſit poſteriores medicos antiquis eruditiores eſſe. Non enim eſt vt quiſquam putet, antiquorum ſcriptorum ætate omnes morbos abſolutè deſcribi potuiſſe: namq; abſoluti nondum omnes morbi apparuerãt, ſed paulatim in publicum prodierunt, vt vel hoc ſolo nomine à reliquis creaturis morbos diſtinguere facile ſit.

Morbos recentes antiqui nõ deſcribere potuere.

CAPVT XXII.

QVæ hucuſque de puſtulis à nobis conſcripta ſunt, rudimenta ſolum futuri operis de puſtulis eſſe volumus, quod etiam opus reliquis Medicis exornandum, abſoluendum, & perficiendum relinquimus. Interim puſtularum hanc noſtram theoriam ſic omnes conſiderarent vellem, vt intelligant, iuxta veterum canones noſtra ætate impoſsibile eſſe puſtulas curari: namque cùm puſtulæ noſtra ætate apparentes, in nullius penitus ſcriptoris laboribus ac libris deſcriptæ inueniantur, quis putet ab illis curandi rationem addiſci poſſe? Tandem (ne hoc indictum nobis abeat) & hoc obſeruandum, quaſdam puſtulas endemias reperiri, hoc eſt, quæ vni alicui regioni propriæ ac peculiares ſient: ex quo factum eſt, vt communi aliquo remedio cognito, medici agyrtæ, caſu quoſdam curauerint, qui peregrina in regione peregrino morbo conflictabantur. Veruntamen vſus tandem docuit, iſtis experimentis confidendum non eſſe, cùm ſæpius endemius morbus pro peregrino, & viciſsim, ab imperitis habeatur.

Puſtulæ iuxta veteres non curari poſſunt.

Endemiæ puſtulæ.

FINIS SECVNDI LIBRI DE CAVSIS
& origine morbi Gallici.

TH.

THMRAR·ÆOE ESNDE CAVSIS ET ORIGINE MORBI Gallici, Liber III.

CAPVT I.

TERTIO hoc libro quasi parasceuen ad vniuersam curandi rationem conscribemus. Vbi ante omnia sciendum, veteres medicos ferè omnes in hoc impegisse, quòd remediorum solummodo Emunctoria spectantes, per ea omne genus morborum malignorum expellere conati sunt, quo errore ducti, nihil in lue Gallica, perparum in alijs affectibus curandis profecerunt: quod vel vnius Quartanæ febris exemplo palàm facere possem, quam cùm per annum stultè pellere tentarent, irritos suos conatus esse intellexerunt. Sic in hydropis curatione, purgantibus, vrinam mouentibus, paracenthesi, alijsq; hoc genus nugis luserunt, cùm in neutro horum Emunctorium medicamenti consistat. Summus ergo vulgarium medicorum error est, quòd Emunctoria non rectè distinguant: namque qui morbum per catharticum expellere vult, non solum remedij, sed & morbi Emunctorium considerare debet. Duo ergo Emunctoriorum genera sunt: morbi vnum, alterum Remedij. quod morbi est, illud genuinum suum remedium existit: quod vero remedij, hoc in semetipso est. Ex quo elucescit, in Praxi non remedij Emunctorium (vt quod nil auferre de morbo queat) sed solummodo vel certè potius morbi Emunctorium considerari debere. verùm reciproca quadā ratione Emunctoriū morbi, emunctoriū remedij, & hoc vicissim morbi emunctorium appellari potest. Hęc ea de causa commemoro, vt stentores illi Academici, ac Polyphemi professores intelligant, se ne principia quidem adhuc artis Medicæ degustasse, cùm iam cernant se hactenus frustra suis purgationibus laborasse, cùm nondum remedium, seu medicinam morbi cognouerint, quæ tantum posśit, vt vel nolente natura morbum eo adigit, vt ipse Medicamentum cogat per sua conuenientia loca actionem suam exercere. Verum quia hæc alijs quoq; locis à nobis attinguntur, hic copiosius de illis disserere noluimus, Ruminare saltem (vt ita loquar) placuit ea de causa, quòd antagonistæ nostri sic vehementer vrgent, morbum per medicamentum cogendum esse, non obseruantes Morbum sibimet quandoq; mederi, & remedio sic vti, sicuti athletæ suis fustibus. Medicina enim ceu gladius quidam in manu curantis est.

Marginal notes: Quartanę curatio. — Hydropis curatio inconcinna. — Emunctoria duplicia. — Nota.

CAPVT II.

QVia itaq; hunc in modum remedio morbus vtitur, necessariū

Morbū quàm remedium cognoscere magis interest.

videtur esse, vt plus operæ in morbo, quàm remedio cognoscendo ponatur: etenim hucusque nemo repertus est, qui quomodo remedium curationem perficeret, vel quomodo morbus remedio vteretur, ostendere potuerit. Est enim in morbo occulta quædam scientia pugnandi, qua ipse remedio sic vti illi commodum videtur, non secus ac athletas videmus quouis armorum genere commode ex artis suæ præscripto pugnare: atque veluti athleta æger factus armis amplius non vti potest, sic morbus vbi lethalis factus est, remedium amplius ad curationem non adhibet. Hæc manifestum facere puto, contra pseudomedicorum placita, remedium morbo, non morbum remedio obsequi oportere.

Morbus ipsemet medicus est.

Constituto itaque eo, quòd morbus ipsemet Medicus sit, nec quidquam à medico externo requirat, quàm telum (id est, remedium) quo contra morbum vtatur, sequitur medicum externum solumodo ministrum esse, illi magno athletæ arma suppeditantem. quod si Medicus minister solum est, non potest non pharmacaria officina antrum esse, in quo arma illa à Cyclopibus cudantur. Quapropter decet, vt medicus reiecta posthac sua phantasia, consideret non quid suo stolido capiti videatur, sed quid maximè ad faciendam curationem desyderet natura: namque sæpe in calido morbo frigidum remedium respuit, quod certè omnibus modis adhibendum Medicus ex suis speculationibus consuleret. verùm vbi ille naturam in consilium aduocauerit, mox sentiet vanum esse calidum frigido, & frigidum calido, contrarium scilicet suo contrario curari. intelliget etiam ad curationem perficiendam Remedium specificum omnino necessarium esse. Nō enim quia copiosa in hydrope aqua abundat, ob id hydragogis purgantibus vtendum fuerit: purgatio namque non naturæ, sed Medici (inutile scilicet) telum est. itaque naturæ telum ad pellendum, morbum inquirendum.

Contrarietatis indicatio impugnatur.

Specificorum necessitas.

CAPVT III.

CVm itaque arma Medici ad secandum incommoda sint (namque non morbi, sed saltem medici sunt) sequitur non mediocriter peccari, si quis purgatione vtatur: perinde enim est, si medici non naturæ armis vtaris, ac si pumilionem giganti quis in pugna vel lucta opponat, cùm & robore & armis inuicem pares esse nunquam possit, paritas autem armorum necessaria sit. Adhæc mechanicum hoc est in morbis, qui in magnitudine sunt (vt verbi causa in tympanite) velle putare magnitudine imminuta morbum curari. Videtur quidem à philosophia alienum non esse, vt si corpus ægri duo centenaria appendens, quod aliàs vnum appendit, sic imminuitur, vt ad vnum redeat: etenim vnum centenarium pondus corporis aliud morbi esse intelligitur. Veruntamen longè secus sese res habet: si enim hodie octo vel nouem libras de morbo adimas

Medicina mechanica.

(namque

(namq; totum morbum vna vice aufferri impoßibile eſt) cras totidem, vel duplo plus habebis. Similitudinibus his, omnium veterum dogmatum cyclopicam ruditatem delineare maluimus: craſſos enim errores craſsis argumentis exploſiſſe ſatis eſt. Quis non hanc medicinam rideat & deteſtetur, qua decem diebus centum libras auferri, vndecimo præmium rectè peti perſuaſum hominibus eſt? ſcilicet vndecimo die vel iterum morbus centenarium appendit, vel æger in cœmiterium euolauit, cuius incommodi cauſa eſt, quod morbum ſuo telo priuaſti.

Cur ſimilitudinibus vtatur.

CAPVT IIII.

INſuper & in curatione vitalium facultatum robur vnicè conſiderandum erit: namq; cordis actio ad omnium morborum expulſionem principali fungitur authoritate. proinde alter iterum error hic ſe prodit, quem committitis, dum in curatione per emunctoria materiam extrahere volentes, ipſam neceſſariò intrò ad cor compelliris, ipſo corde à ſe pellente, ſicq; vos quas promouere debebatis, cordis vires ipſimet oppugnatis. Eſt enim ea cordis natura, vt morborum emunctoria quàm longißimè à ſe conſtituat. Si itaq; à corde ad exteriores locuſtas morbi pelluntur, quid quæſo ſibi vult, quòd à ſuperficie ad centrum vos materiam veſtris catharticis deducitis? Eſto ſane ita, concedatur vobis morbi cauſam purgando extra corpus pelli, an ob id perfectam curationem factam eſſe quis dicat? minimè verò: namq; nulla vnquam hominum memoria obſeruatum eſt, ſolius purgantis medicamenti vſu perfectè aliquem morbum curatum fuiſſe. Accedit ad hoc, quòd ſi morbifica aliqua materia à ſuperficie ad cor deducitur, non ſolum non morbus prior non curatur, ſed etiam alius de nouo generatur. Quin ipſi met fatemini, illam materiam quam vos peccantem appellatis, & quæ in locuſtis recondita iacet, non ſine noxa eſſe, ſed morbi cauſam rectè dici. ſi itaque iam illam vos materiam ad ventriculum perducatis, an aliquod operepræcium vos feciſſe cogitabitis, ſcilicet tum res bene geſta eſt, vbi ex manus dolore ventriculi morbus cõfectus eſt: quis quæſo ignorat ventriculi quàm Locuſtarum affectus periculoſiores eſſe? Herpetis materiam dic quæſo an facilius in crure vel ventriculo feras? Sed ſcio, reſpondebis hic non in ventriculo conſiſtere, verum extra corpus elabi. dignum ſanè medico reſponſum, quaſi non æqua ratione, ac multò facilius per cruris anatomiam hoc præſtari potuiſſet: vt interim taceam in inteſtinis herpetem mordacem confici. Hoc ergo exempli cauſa adferre placuit, vt intelligeretis, quamuis medicinam ſic comparandam eſſe, vt à corde, non ad cor morbificam materiã trahat: quod fiet, ſi cuiuſuis morbi ac membri Anatomia accuratius obſeruetur.

Virium robur in curatione ſpectandum.

A corde ad locuſtas morbi pelluntur.

Herpes à crure ad ventriculum non rectè traducitur.

CAPVT V.

Cordis ſpecifica vis.

QVia ergo Medicina in corde conſtitui debet, atq; per cor expelli, ſequitur ipſam cum corde quadam ſubſtantiæ ſimilitudine concordare debere. Eſt autem cordis ea ſpecifica vis, vt quemuis morbum emunctorio ſuo tribuat, quod ſi præſtare ob imminutas vires nequeat, quantum periculi immineat nemo eſt qui neſciat: neceſſario namque morbi excitantur, cùm morbi aliud non ſint, quàm quidam affectus cordis naturę aduerſantes, qui priora emunctoria dereliquerunt. Si ergo contingat iamdicta de cauſa aliquem morbum ſuo emunctorio relicto, aliud quærere, dubitandum omnino non erit, quin illud pro vero Emunctorio aſſumi vtile ſit. Sin aliâs hoc accidat, omnino ad proprium emunctorium reduci morbum oportet: hinc enim euenit, quòd in febribus affectis ventriculo vel inteſtinis, nihil cathartica proficiant: nimirum quia inteſtina febrium proprium emunctorium non ſunt. itaque ſi quis illud obſeruet, facile etiam ſine purgantium vſu leui remedio febrem percurabit. Sin forſan caſu accidat, purgantia conferre illud certè non medicamento, ſed viribus cordis, quæ quaquauerſum agunt ac pellunt, adſcribendum erit. Quæ hactenus generaliter diximus, eò pertinent, vt intelligatis, in curatione Luxus Venerei ſimili modo Remedia perquirenda eſſe, vt & facultates vitales adiuuent, & morbum ad ſuum naturale emunctorium dirigant: ſunt enim omnium corporum duplicia emunctoria; naturalia ſcilicet, & præternaturalia. Naturalia quidem rarò in morbis vſurpantur, cùm ſolummodo quotidianis excrementorum egeſtionibus deſtinata ſint. veruntamen vbi ea fortè obſtruuntur, ſi illa obſtructio liberetur, & ad curationem & ad præcautionem non mediocrè commodum præſtabitur. Præternaturalia verò Emunctoria vt & ipſorum morbi naturæ aduerſantur, in morborum tamen arbore inueniuntur: namque ſi naturale eſt morbos fieri, naturalia quoq; emunctoria ſunt: ſin minus, contrà.

Emunctorijs mutatis quid agendum.

Emunctoria duplicia.

CAPVT VI.

QVod ſi radices & non locuſtæ in emunctoria abirent, quemadmodum hic in Luxu fieri apparet, vbi in Anatomia Oſci morbus figitur, conſentaneum eſſe videtur, vt illic curationem auſpicemur, quo nimirum radix mali ante omnia expurgata habeatur: namq; donec in radice ſuccus vitioſus eſt, eouſque vitioſo alimento rami nutriuntur. Si itaque radicem prius aggredi oportet, Emunctorium autem primo loco expurgandum, conſequens eſt, radicem cum Emunctorio idem eſſe: neq; tamen putandum eſt per radicem materiam peccantem ſeu cauſam morbi expelli poſſe: namque ſola materia in qua illac fertur. Proinde non eſt vt ſperet medicus vllum remedium prodeſſe poſſe, niſi etiam Sperma ipſum ad ſimile

Radix & Emunctorium idem eſt.

simile Emunctorium perducatur. Quod fiet si ea vsurpentur quæ Osei vires roborare, ipsumq; ad expulsionem irritare possunt. caue tamen putes Luxum morbi hoc præstare posse, cùm illum prius auferre oporteat, quo luxus Osei in suam operationem progredi queat: fiet autem hoc, si vitales facultates etiam ei consentiant: consentiunt autem non nisi cor sentiat nullam in generationis partibus affectionem præter naturam inesse. Est insuper hoc medicorum vulgo in more positum, vt materias morbificas digerant, quod opus Maturationem quàm mollificationem dixeris rectius: namque ea quæ natura ad maturitatem perducit, rectè quoq; ab arte maturari dicuntur, si & artis & naturæ idem sit finis. Si ergo naturam contingat aliquid maturare, tunc manifestum est hoc non per ea fieri, quæ materiam peccantem maturant, sed per ea potius, quæ eandem maturant. cuius rei exemplum sunto Verrucæ maiores: in his etenim curandis si materiam peccantem digerentibus aggrediaris, frustra laboraueris: at si id vnde illa materia defluxit oppugnes digerendo, iã morbũ curare aggressus es. Simili ergo ratione hoc in affectu in Oseo illud digerere attentabimus, quod luxus causa existit, idq; in sua propria regione: neq; enim vt genitalia cures, ventriculum vel viscera ob id male affici operepræcium est.

Osei roboratio quibus fiat.

Naturalis maturatio.

Digestio in Oseo.

CAPVT VII.

CVm in explicandis Elementorum qualitatibus vulgares Medici mirifice insaniant, libet in præsentiarum secretiora quædã artis medicæ dogmata paulò altius repetere. Quòd elementorum qualitates manifestas quidam dicunt, hoc vanum est, cùm qualitates omnes ab occulto proficiscantur, neq; sic gradibus certis distingui posint, quemadmodum pseudophilosophis nonnullis persuasum est. atq; sane magnis erroribus Medicam artem implicauit dogma istud. Primò enim Elementa in suis corporibus abscondita latere: dein vnicum perpetuo suæ qualitatis gradum seruare, quę ceu indubitata omnes assumunt, hoc dogmate conuelluntur. Insuper quod gustus iudicio primarum qualitatum censuram subĳciunt, quàm sit friuolum ĳ iudicent, qui sciunt calidum, frigidum, humidum, siccum, eodem gradu consistentia, neq; excedere, neq; excedi. Itaq; quod vel odore, vel gustu dĳudicatur, hoc solummodo Sal est, non autem Elementum. Error itaque in hôc vertitur, quòd hactenus non Elementorum corpora, in quibus illa qualitatum acuitas latet, sed saltem Salia dĳudicata fuerunt. Quem nos errorem ea de causa detegere voluimus, vt testatum faceremus, Elementari ac perfecta natura Luxum curandum esse, quæ si ad curationem adhibenda est, vt certè adhibendam esse omnes sciunt, haud immeritò illum errorem, quo pro Elementorum naturis Salia hactenus vsurpata

Qualitates elementorum sunt occultæ.

Gustus iudicium quale.

Sal non ipsum elementũ, cal. frig. hum. siccat.

para sunt, explosimus. Itaq; vt genuinum Elementum Luxum expellens depromamus, inspiciamus Flammulam, Piper, Camphoram &c. quorum priorum duo non ratione elementi, sed salis calefaciunt, posterius frigefacit: sic & Acori siccitas, non Elementi est, sed potius Salis. sic inquam Nenuphar Salis, non Elementi sui virtute humectat. quapropter deinceps à minerali ista vulgò vsitata curatione abstinentes, Elementarem vsurpemus: decet namq; elementaribus morbis elementaria, mineralibus mineralia remedia adhiberi.

Qualis morbus, tale remedium.

CAPVT VIII.

QVemadmodum videmus ignem omnia quæcunq; intra sui ambitus circumferentiam consistunt, expurgare, ac consumere. vt verbi causa: aërem, in quo ignis ardet, sic mundificari cernimus, vt si posibile esset, ipsum aliquo loco concludi, vt nulla deinceps inquinamenta externa reciperet, penitus ab omni corruptione liber haberetur. Vel aurum per ignem mundificatum intueamur, hoc scilicet sic mundum, purum, putumq; est, vt quæcunq; in illius liquidum sepeliuntur, nullam vnquam putredinis noxam subeant. Actio ignis quam hisce exemplis delineauimus, similis quoque in Medicamentis Elementaribus, de quibus iamiam locuti sumus, inest: illa autem Elementi natura inuisibilis est, ac insensibilis, naturam tamen ignis non secus ac Balsamus participans, cuius tanta à suo interno igne puritas est, vt nihil ab igne ad eius similitudinem mundificari queat. Huiusmodi ergo ignis quemadmodum non sentitur in Balsamo, eius tamen actione ignea manifestissima existente: sic quoque in Luxu curandum, vt ille ignis qui Balsamo illam puritatem & incorruptibilitatem largitur, Venereo corpori imprimatur ac implantetur. Ab huius namq; ignis actione Luxus domatur (non secus ac ex Ligno carbonem, ex hoc cinerem, ex hoc iterum diaphanum vitrum ab igne fieri videmus) Venere nimirum in fixum, purum, ac mundum corpus redacta. Obseruandum insuper, morbos hosce ab igne hoc absumi, non secus ac pabulum ligneum ab igne vulgari, scilicet quia eius vehemẽti actioni resistere nequeunt. Istam tamen curationem nunquam sali rectè acceptam referes, cùm Sal non nisi palliatas curationes faciat: non secus enim ac Sal vulgaris carnes à putredine tutas seruat, sic Medicamentarius morbos in corpore latentes obscurat, ac insensibiles efficit.

Aër & aurum ab igne purgantur.

Ignis Medicamentorum actionis opifex.

Luxus vt per ignem curetur

Sal quales curationes faciat

CAPVT IX.

VErùm quemadmodum sal carnis putredinem quidem ad tempus arcet, ab ea tandem euincitur: sic curationes illæ à Sale Medicamentario factæ, tandem iterum à morbis separantur. Atqui cùm non Philosophicè, sed Medicè morbi curentur, hoc est, perfectæ cu-

ctæ curationes fieri debeant, non ſecus ac ignis ac aquæ actiones perfectæ ſunt. quis ferat Medicam artem inanibus philoſophorum deliramentis ſic miſerè conſpurcari? Quis aquam quæſo coagulauit, vt ex ea lapis fieret? an non ipſummet Elementum? an non ergo perfectæ actiones Elementis tribuuntur rectè? (perfecta autem opera dico, quæ reciprocare non poſſunt: vt carbo non iterum lignum fit, nec cinis carbo: imperfecta quæ reciprocationem admittunt, vt putredo ſalem euincens, &c. Tales ergo (perfectæ ſcilicet) in Medicina quoq; actiones inſtitui debent, quod fiet ſi Balſami exemplo, puriſsimam Elementarem medicinam adhibuerimus, quã non in Balſamo ſolum, ſed in infinitis quoq; alijs corporibus cernere licet. De ſimplicium quidem materia magni paſsim extant deſcripti codices, in quibus tamen euoluendis nemo adhuc tantos progreſſus fecit, vt intelligeret pro Sale Elementum vſurpandum, ac Salitam illam Medicinam repudiandam eſſe. Natura certè ipſamet multis modis horum ſcriptorum cæcitatem arguere videtur: namque cùm ipſi naturas rerum deſcribere ſe profiteantur, illud quod maximè naturæ nomen meretur, non intelligunt quidem, nedum vt ſcribant: quis enim illorum vnquam prodidit Adamantis duriciei, Saphyri incorruptibilitatis, vel mundiciei Monocerotis cauſam? Verùm quomodo iſta intelligerent, cùm ne ſalis quidem naturam perſpectam habeant: tam craſſa enim ipſorum philoſophia, vt ſi bos ſalem lingens loqui poſſet, Salis naturam melius quàm illi explicaturus eſſet.

Elemẽtis ſunt perfectæ actiones tribuendæ.

Naturas rerũ antiqui nullas deſcripſere.

CAPVT X.

Itaque omnino cauete, ne iuxta qualitates morbos iudicetis, vt ſcilicet hunc vel alium calidum vel frigidum appellandum cenſeatis: morbi enim hoc iudicium omnino reſpuunt, cùm omnes ex æquo ab igne conſumantur. atque veluti ignis vulgaris omnia terræ naſcentia abſumit, ſic Medicinam omnes in vniuerſum morbos qui ex corpore prodeunt, ceu ignem quendam depaſcere putandũ eſt. Ipſa namq; Emunctorium cuiuſq; morbi quærere & inuenire poteſt. atque veluti ignis cum pabulo abſumpto euaneſcit, ſic & remedium poſt factam curationem ſuum emunctorium iterum claudit, atque materiam educit, vt qua morbus ex corpore expulſus ſit, nequeas ſenſu perſcrutari. Proinde craſſa hæc medendi ratio eſt, cùm materia peccans corporaliter educitur: quomodo enim morbus qui corpus non eſt, corporaliter curari poſſet? Primaria ergo hæc indicatio eſt, vt curatio morbo ſimilis ſit, hoc eſt, cùm Venus ſolùm tinctura ſit, non autem vt corpus vel materia ſubſtantialis, ſed inſenſibiliter in corpore conſiſtat, vt ea inſenſibiliter, neq; corporaliter è corpore expellatur: namq; quod in corpore corporaliter non conſiſtit, illud incorporaliter quoq; educi debet. Atque hoc

Medicamenti actio qualis eſſe debeat.

Venus eſt tinctura, non corpus.

non

nõ ſolum in Venereis morbis, ſed in vniuerſum in omnibus Firmamentalibus impreſsionibus locum habet: quod non animaduertentes veteres medici, dum Salem pro vero Elemento vſurpant, ac

Mineralis natura pondus auget.

vnicam mineralem naturam (quæ corporalis cùm ſit, pondus quoque augere poteſt) ſpectantes, infinitis ſe erroribus implicarunt. Diſtinguenda ergo elementaris natura à minerali fuerit, vt hanc pondus augere, illam imminuere, & purificare dicamus. Namq; ex minerali cambucca, Bubones, Strumæ, Scyrrhi, & his ſimilia fiunt, Elementari nihil horum generante. itaque etſi ab antiquis iſta diſtinctio annotata non inueniatur, nihilominus tamen ſi obſeruetur, multarum difficultatum inuolucris ſe facile quis extricabit.

CAPVT XI.

OBſeruandum deinceps eſt, cœleſtem illam corporis partem (quæ vna ex quatuor corpus conſtituentibus ſuprà numeratum eſt) huic igni ſubiectam eſſe, ſic tamen, vt illi totum corpus implicatum, & commixtum ſit: namq; cœleſtis partis corruptio ex ſe-

Quæ ex cœlo ſunt, ſenſuum iudicium non effugiunt.

metipſa fit, & in eandem denuò reducitur. Iam autem Elementum hoc non ſolius cœli eſt, cùm reconditum & inſenſibile ſit, ea autem quæ ex cœlo veniunt, ferè ſenſibilia ſunt, quod fulminis exemplo intelligere potes. Adhæc ſciendum, hanc operationem ſic comparatam eſſe, vt vnà cum ſuis Emunctorijs penitus abſcondita ſit, ſemperq; ad firmamentalem partem, cùm in elementaribus nil proficiat, referendam eſſe. Quin & hoc non ignorandum, motum morborum quandoq; interrumpi, non tamen penitus aboleri, non ſecus ac diurnum motum ab annuo, hyemali ſcilicet & æſtiuo motu alterationem quandam ſubire videmus: nemo tamen interim eſt, qui non diem in æſtate æquè ac in hyeme eſſe dicat, vel qui non alium motum æſtatis quàm hyemis eſſe velit: neq; enim dies ab æſtate

Dies & nox vnde.

vel hyeme efficitur, ſed quod diem efficit vel noctem, illud motus eſt: atq; quod hyemem vel æſtatem facit, itidem motus eſt. Quod ſi ergo motus morborum hunc in modum mutuo tranſponantur, vel implicentur, vnum poſt alium conſiderabis: ſi enim in Febrili Paroxiſmo & calorem & frigus inſpicias, magnis te difficultatibus implicabis, itaq; alterutrum priore loco expendes, quod ſi feceris, cuiuſuis morbi vnicam Elementarem qualitatem eſſe animaduertes, reliqua verò omnia quæ in eo apparent, ſymptomatum in claſſe habenda. Motus iſte, quia per eum Firmamentalis corporis pars actionem ſuam perficere videtur, perpetuò in corpore conſiſtit. quod ſi quandoq; prçter conſuetudinem manifeſtior appareat,

Motus firmamentales vt conſiderentur

non eſt vt mali quippiam metuas: nil enim periculi ſubeſt, ſi à morbi natura vel eſſentia non digrediaris. Itaq; ſcias errare te, ſi in motibus firmamentalibus iuxta calida & frigida mutuò pellere coneris.

neris. Quare nisi Astronomus sis, ab istis morbis curandis abstinebis: neq; enim vulgatam illam complexionum partitionem admittunt.

CAPVT XII.

SI itaq; quemadmodum in hæc inferiora Sol agit, nos quoque in medicina agere decet. Sciendum erit in homine duplicem motum inesse, lethalem scilicet & non lethalem: hic ex eo est, quod Elementorum mutationes subit (atque hinc Microcosmus dicitur) atqui vbi is Elemẽtorum cursum anteuerterit, tum lethalis euadit, vt iam duos motus in homine esse manifestissimum sit: vnum cùm iuxta Elementorum mutationes alteratur: alterum cùm casu quodam ille motus interrumpitur. Exempli itaq; causa Luxum nobis proponamus, in quo elementari motu relicto, corruptibile corpus, quod inuisibile tamen sit, assumitur. illud autem sic cognoscendum est, vt sciamus nullum illi motum peculiarem esse, cùm prædestinationi subiectum non sit: namq; hæc illius æstas est, quòd homo integra sanitate fruitur. Sanitas autem hæc non à motu quatuor elementorum est, sed à motu illo exteriore, consequenti autem tempore cùm sanitatis Caniculares, Autumnus ac hyems ingruunt, tum modò hoc, modò illud corrumpi in corpore incipit, non secus ac autumno aduentante, pira, poma, nuces, mox etiam vuas decidere videmus. hunc ergo in modum corrupta hominis sanitate, vt in anni temporibus hyems multis molestijs terrænascentia afficit, sic paulatim in homine primum Saturni malignitas, mox Lunæ motus noua subinde incommoda machinantur, quæ non nisi eiusdem motus æstate curari, vel obliterari possunt.

Microcosmus cur dicatur homo.

Sanitatis Caniculares & autumnus.

CAPVT XIII.

QVemadmodum ergo dictum iam est, si quid proficere remedium oporteat, necessarium erit illud sub certa forma exhiberi, sic nimirum, vt ipsa forma morbum ex hyeme per ver ad suam æstatem deducat, non secus ac Solem cernimus omnium terræ nascentium ortus, augmenti, ac perfectionis tempora distinguere. quod certè medico perito difficile non erit, si ipse consideret, quemadmodum omnia quæ in exteriore mundo sunt, in homine quoq; constituta & comparata sient, attamen nec ex Auicennæ vel Auerrois Medicina, vel Platonis, Aristotelis ac Tirtinij Theophrasti philosophia ista te addiscere posse cogites, cùm isti non cultores, sed obscuratores philosophiæ & medicinæ rectius dicantur, vt Plinij interim ac Arabum mentionem nullam faciam. Quod si ergo non ex horum authorum putidis scriptis, sed ex ipsa rerum natura ista addiscenda sunt, oportebit, vt quemadmodum Thymi ac eius terræ ex qua nascitur, tum apum ac mellificij naturam is qui de

Forma in remedio necessaria.

Medici ac Philosophi veteres accusantur

Simile.

melle commentatur, cognitam habet: ſic ſi de Morbis loquamur, ſimilem cognitionem eſſe, nimirum vt ſciamus in corpore quædam dulcia ineſſe, quibus alia membra (vt apes ex thymi rore) nutriantur: uamq; nihil ęquè inter eſculenta ac poculenta corpus alere poteſt, ac ſuccus iſte dulcis ab ipſo met corpore generatus. cùm autem de nutritione loquor, nutritionem vitalium ſpirituum intelligi volo. Si ergo hunc in modum non ab externis, ſed intrinſecus vitales ſpiritus nutriri neceſſe ſit, mirum non eſt, tot atque tantos morbos vulgaribus medicis incognitos in corpore exiſtere, quorum cauſas impoſsibile ſit ex medicorum ſcriptis depromere: quomodo enim illinc diſcas, quę illi met ignorant? vt iam luce meridiana clarius ſit, illos non authores, ſed Impoſtores Medicinæ eſſe.

Vitales ſpiritus intus nutriuntur.

CAPVT XIIII.

VT autem tandem remedij formam explicem, cùm hactenus à tam paucis intellecta ſit. Scitote Luxum nullam curationem requirere, quàm curationem Mummiæ, in qua ipſe conſiſtit: namque corruptio corporis Mummiæ quoque alterationem neceſſario efficit. Si itaq; Mummiam illam medicinam eſſe dico, hoc ſic intelligendum eſt, quod corpus, quia ex illa Mummia nutritur, nō poſsit ſanum eſſe, ſi ſuo nutrimento deſtituatur, ſed neceſſariò in ægritudinem incidere. Quid enim prodeſſet, ſi omnes totius mundi medicinas per Archeum in vnicum Arcanum reduxiſſem, nec interim corpori ſuum debitum alimentum ſuppeditarem? quid Venus plus conqueritur, quàm defectum ſui alimenti? Itaque quemadmodum diximus flores in corpore naſci, qui vitales ſpiritus nutriant: ſic omnino neceſſarium eſſe putandum eſt, vt fructus in corpore generentur, qui Spiritui Sanitatis ſuam alimoniam præſtant: talis autem fructus Mummia exiſtit. Proinde ſi in Lacerto vel Muſculo Eſthiomenum vlcus fieret, nec fames ſanitatis illic eſſet, vel ſi fame laboraret, alimento tamē deſtitueretur. quomodo quęſo poſsibile eſſet curatione fieri? Sed Conſolidam forſan vel Serpentinam ob id quòd curationem adiuuare videntur, illud nutrimentum eſſe putauerit quiſpiam, ſed reuera non ſunt: nihil enim præter hanc Mummiam hoc modo nutrire poteſt, & conſolida ac ſerpentina hîc non ſecus habent, ac ventus qui puluere tectum frumentum oculis rurſum ſubijcit, vt eos ſuauiter afficiat. Eſthiomeni itaque hoc exemplo puto vltimum theorema noſtrum manifeſtum factum eſſe. itaque iam tandem Theoriam Morbi Luxalis ſeu Venerei concludamus, nil morati pſeudophiloſophorum ac Medicorum nugas & conuitia.

Curatio Mummiæ.

Mummia nutrit ſpiritum ſanitatis.

Conſolida quatenus Eſthiomeno conferat.

FINIS LIBRI TERTII DE CAVSIS *& origine luis Gallicæ.*

TH.

EHMR·ÆR·A CEEESNDE CAVSIS ET ORIGINE MORBI Gallici, Liber IIII.

CAPVT I.

Compoſitionem remediorum deinceps explicaturus ſum: erroribus enim, qui in morborum cognitione committuntur, expoſitis, non inconueniens eſt, eos etiam qui in remediorum compoſitione frequenter accidunt, detegi. Quia autem non poſſunt non antiquorum dogmata, vbi recepta in aliquod opus fuerint, magnã ruinam trahere, propoſitum mihi eſt, omnes antiquorum canones, ac Pharmacopœorum deſcriptiones repudiare, ne forſan noſtro operi notam inurant: licet enim videantur ſpeciem quandam bonitatis prçſeferre, tamen moneo, ne plus ex illis ſperetis, quàm ſibi quis ex ſplendore ſolis in hyeme, caloris, polliceri poſsit.

Ab antiquorum opinionibus cauendũ.

Quoduis itaque corpus medicamentoſum, quod nos remedij nomine iam afficimus, non ſecus ac reliqua terrænaſcentia corpus quoddam eſt, ex terra prognatum. atque quemadmodum ſemen ſeu frumentum eſui nondum eſt aptum, neq; à corpore niſi iam perfectum appetitur: ſic medicamentum niſi quandam prçparationem ſubierit, vſui nondum aptum eſt. Iterum veluti terra vim inſitam obtinet, quã ex grano ſpicam producit: ſic homini tributum eſt, vt vltimum naturæ pro primo vſurpare artis beneficio queat, hoc eſt, vt ex crudo quod natura reſpuit, ſpicam, id eſt præparatum remedium efficiat. Scitote ergo cruda remedia exhibenda non eſſe, quod agreſtæ exemplo intelligere facile poteſtis: ea enim vt maximè ventriculum impleat, ac famem quodammodo reſtinguat, quia tamen cruda eſt, non poteſt aptum naturæ alimentum eſſe vel dici: namq; in appetitu naturæ non ventriculi morbus conſiſtit. itaq; medicamentum non ad ſaturitatem, ſed ad naturæ voluptatem exhibentes quidem feliciſsimè ægros ſanitati reſtituerunt. Proinde iam deinceps de Medicamentorum compoſitione ſic diſſeremus, vt manifeſtum euadat, quemadmodum remedia componenda ſint, vt ea morbus ſic recipiat, ceu famelicus ſeu ſitibundus potum vel eſcam, quæ rectè nutriant, non ſaltem ventriculum impleant ac diſtendant: namq; huiuſmodi veterum compoſitiones fuêre, quas ob id non immeritò ceu inutiles repudiamus. Perinde enim ipſorum medicamenta habent, quaſi quis raporum eſu ſatur, corpori tamen nutrimentũ nõ prçſtaret, ſed per Monocolon illas denuo excerneret.

Cruda remedia non vſurpanda.

ſeu medicamentum aliquod intuens, intelligat ſe æſtatem eſſe, itaq; ex illo fructum aliquem producere debere. Namq; etſi aurum habeas, magnasq; illi virtutes inſitas eſſe intelligas, nil tamen adhuc eo proficies, niſi in Arbore Medicinæ ipſum regeneratum ſit. itaque quemadmodum Archeus in terra coquit: ſic in arte Medicus alter Archeus eſſe debet, vt quod ad opus naturale perducit mundi maioris Archeus in ſua arbore, hoc idem in minori mundo Medicus artificiale opus deducat. Scilicet Aurum ſemen eſto, tu augmentatrix Archei virtus ſis, Athanar autem pro terra habeatur, & intelliges ex hac Analogia, quid ars naturam intuens efficere queat.

Arbor Medicinæ.

CAPVT IIII.

Niuis quoque exemplum doctrinæ gratia aſſumamus, Natura quopacto ipſam producat, dijdicantes. primum itaq; nec forma, nec ſubſtantia, nec corpus, nec calor, neq; denique complexio adeſt, generatur tamen Firmamento niuis ſemine exiſtente: ex firmamento enim nix formam, ſubſtantiam, corpus, colorem ac complexionem ſortitur, non ſecus ac ex terra Pinus. Itaque in hunc etiam modum Medicamenta ex ſua forma in perfectiſsimam formam exaltanda erunt: in omnibus namque creatis corporibus Archeus quidam ineſt, qui ea ad perfectiſsimam formam euehere conatur. quare non ſecus ac in Elementis Archeus ineſt, & in Elementatis perpetua ad nouas generationes alteratio: ſic in Medicamentorum ac hominum corporibus nunquam quieſcentem Archeicam vim ineſſe putandum eſt. Quod dum multis retrò ſeculis à nemine qui in re Medica excelleret obſeruatum eſt, accidit vt Microcoſmi ſanitate corrupta, noui ſubinde morbi exorirentur. Exemplo autem niuis in eum finem vſi ſumus, vt oſtenderemus Medicamentorum vim ad ſummum euehendam eſſe, quemadmodum & niuem Solis calori ſummè aduerſari conſpicimus: namq; ſic comparatas medicinas eſſe oportet, vt quàm nō metuendum eſt Criſtolinam ſtellam non congelari, vel ignem non vrere, tam certus ſis medicamentum ad euincendum morbum ſufficiens eſſe. Niſi enim complexio perfecta ſit, Elementatū eſſe nequit, & vbi elementatū non eſt, ibi nec Elementum, quod ad morbi curationem ſufficiens ſit. Ex his manifeſtum quoq; euadit, quamobrem prioribus capitibus Narcotica improbauerimus remedia: nimirum quia ipſa vitæ noſtræ dies decurtant, dum ſtupefaciendo ſanitatem, quam nobis Cœlum, Chaos, & duo inferiora Elementa conceſſerant, corrumpunt.

Firmamentū eſt ſemen niuis

Archeica in homine vis.

Criſtolina ſtella.

CAPVT V.

Quis non autem tantam artem ambiret, vel quis eam non omnibus modis expetendam eſſe putet, qua omnia quæ in maio-

re mundo Archeus efficit, nos quoq; in nostris corporibus uel in ipsis remedijs efficere possumus? Itaque quemadmodum videmus Solem omnia quæ in hoc sunt aspectabili mundo, suo splendore illuminare ac fouere, sic & nos Medicinam quandam vniuersalem meditemur, quæ suis viribus totam corporis molem quaquà versum illustret: atque perinde ac solem è medio sublato perpetua nox foret, nihilq; quod terra produceret, augmentum caperet, omniumq; putredo immineret, Balsamo nimirum crescentium, qui à Sole fouetur, imminuto, vel corrupto. Sic comparatam medicinam oportet esse, vt instar diei aduentante, somno actionem suam perficere queat (nihil enim pondus respicere opus est) existente scilicet intrinsecus Archeo actionum omnium principe, morbiq; hoste primario. Si itaq; vt Sol, sic Medicina se habere debet, non aliud erit, si quis cuiuis morbo particulare remedium adhibendum putet, ac si Lunæ vel cæterarum stellarum actiones, quæ respectu Solis actionum particulares sunt, omnibus terræ nascentibus ex æquo præesse putet. Lunæ splendorem non nullum esse haud inficiamur: at quantula quæso ipsius ad Solis lumen portio existit? haud itaque secus particularis medicina se habet, ac Noctuæ visio est, quæ ad Lunæ lumen fit quidem, sed obscura omnino.

Vniuersalis medicina.

CAPVT VI.

EXemplo ergo solis, qui omnium facultatum ac qualitatum augendi vim obtinet: namque omnibus plantis terræ, metallis aquarum, omni Mannæ aëris, omniq; cœli impressioni vim viuificam præstat. veruntamen quemadmodum Solis forma, calor vel splendor diuidi nequit, vt alia florum, alia arborum, alia lapidũ &c. ratio Solis fiet: sic omnino necesse est Medicinam diuisam non esse, vt scilicet hoc remedium huic parti, illud alteri destinatum sit: namque oportet vt quod huic salubre est, illi quoq;, & quod alteri, huic etiam salubre existat. Itaque impossibile est speculationibus assequi, quid in hominis corpore particulare insit, nisi prius à maioris mundi similitudine argumento deducto, illud homini inesse cognouerimus. mundus namque maior verus Medici ac fidus præceptor existit. Atque quàm est Medico impossibile, si terram inspiciat, quid illa productura sit, pronunciare, tam etiam arduum est sine maioris mundi contemplatione certi aliquid pronunciare. Itaq; cùm contradictione careat, vires solis omnes reliquorum syderum virtutes in se continere, vicissim vim attractricem plantis inesse, qua illas Solis vires sibi attrahendo proprias faciant: sequitur Medicinam nostram sic comparatam esse debere, vt omnes corporis nostri vires ac facultates (constituta nimirum in singulis partibus ac membris attrahente virtute) afficere queat. Hinc manifestum euadit

Remedia nulla partibus certis destinata.

uadit

uadit errore non vacare, si particulari aliquo medicamento exhibito quis velit vnam partem roborare, cùm ipse ignoret, quænam pars roboratione maximè indigeat. Summa ergo dictorum hæc est, Sanitatem à Medicina, vt Diem à Sole, non nocturnum splendorem à Luna proficisci debere. Particularia improbantur

CAPVT VII.

QVin & in prima mundi creatione, propositum nobis nostræ medicinæ exemplũ fuit. Etenim velut illic luci tenebræ mixtæ, separatæ tandem fuêre, vt Lux diei, Luna ac stellæ nocti inseruirẽt. Sic in quouis remedio seu medicamento intelligendum, confusionem quandam lucis ac tenebrarum esse, quam Medicum separare oporteat: namque vniuersi separationem qui molitus est, Creator eandem adhuc conseruat & gubernat, particularium autem rerum gubernationem Medico commendauit, eiusque separationis quam in hisce corporibus facere deberet, magnam illam illius mundi Ideam proposuit. Itaque si Medicus separationem moliatur, talem necesse est mente concipiat, qualem à Deo in Solis lumine creando sibi propositum fuisse credibile est: nimirum vt ex suo corpore per separationem hoc Solem, illud Lunam efficiat, ac constituat: namque etsi Sol à tenebris separatus, tamen non nullam noctis vim quoque existere putandum est. Ex quo sequitur, etsi Sol Medicinæ separetur, tamen in reliquo adhuc corpore aliquid vtile inesse, Stupefactionem nimirum, quæ Somno qui à nocte causatur, aliqua ex parte respondet: etenim perinde ac Stupor ac somnus à nocte causatus quibusdam conducit, quibusdam officit: sic illa stupefactiua corporis medicamenti virtus, vt non omnibus officit, sic nec omnibus prodesse credenda est. Atqui propositum mihi hîc est, non de vsu noctis, sed de vsu Solis medicamenti disserere: nimirum quòd ille vniuersalis sit, & nunquam non ad optatum nos finem perducat.

Separatio medici.

Stupefactio non omnino inutilis.

CAPVT VIII.

DE præparatione ergo huius Solis, cui tantopere contradicunt pseudomedici, quam tamen per archeum Medici Deus Opt. Max. humano generi largitus est, nõ inutile fuerit paulò copiosius disserere. Quia ergo Medicus ea virtute à Deo donatus est, constat ad nullum alium finem ea vtendum esse, quàm ad curationis artificium, atque in hoc opere omnibus modis illi Magistrum suum, Deum scilicet imitandum esse. Velut ergo Deus Opt. Max. mundi maioris morbos omnes aboleuit, atque fecit etiam vt quotannis iam nix, iam flores generentur, quæ nisi Deus ipsorum generationis impedimenta, morbos scilicet, præcaueret, nunquam produci possent. Sic medicus minoris huius mundi, hominis dico, quasi Deus, quo-

Deus magister medici.

que omnia quæ ad morborum generationem præcauendam pertinebunt, adhibebit, quod faciet facile, si consideret, quemadmodum intra CVTEM, hominis Firmamentum, omnia quæ maiore illo Globo continentur, consistant, atque à Deo separata sint, ipseque illam separationem imitetur. Atqui maioris illius Globi Deus non sic in illo omnia curauit ac perfecit, vt nil Medico reliqui faceret: namque metalla produxit quidem, hominem fecit etiam, atque hunc Medico perficiendum ac curandum: illa metallorum fusoribus perficienda reliquit. Quamobrem officium medici erit, hominis expurgationi ac mundificationi studere, vt perinde ac aurifices aurum à sulphure, Antimonio, Arsenico, &c. expurgant: sic & ea quæ in homine illas sordes referunt, expurgentur, ac mundificentur.

Medici munus.

CAPVT IX.

QVia ergo Medicus ad imaginem Dei agere ac laborare iussus est, constat ipsum non nugacibus rebus, sed secretioribus Magiæ ac Cabalæ studijs operam suam locare debere: non enim vt Iureconsultorum vel Physicorum scientia, sic & Medicina humanis speculationibus comprehendi potest, cùm ipsa supra omnes artes admirabilis ac occulta existat: namque sic Deus Electos suos artibus exornat, vt ne LVMEN quidem Naturale ipsis æquiparari queat. Quod si tanta Medici præstantia atque sapientia existit, absque dubio Stoicorum vel Peripateticorum inanibus fabulis cognoscendis, ipsum macerari non debere, omnes facile concesserint: quid enim est, si quis speculationibus in arte Medica vti velit? scilicet nõ secus ac ipsi in vitio quis esset? nec disputationibus lacerari artem decet, cùm disputatio nil sit, nisi inanis ostentatio acuminis rationis humanæ, cui tamen Medicum subiectum esse omnino negamus: namque medicum non ab ijs qui de natura ex suis speculationibus scripserunt, discere volumus, sed potius vt ambulet in via Arcanorum, hoc est, vt perinde ac Deus, verbi causa, sensibile ac excellens frigus in niue creauit: sic & ipse re ita postulante, possit ex sui medicamenti corpore summam frigiditatem extrahere. In hoc enim vera medicina ab illa Sophistica differt, quòd verus Medicus ex quouis igne aquam, & vicissim, efficere queat, separationis nimirum ac transmutationis beneficio, nec contentus sit pipere vel cardomomo calefacere, aut nenuphare vel rosis refrigerare.

Disputationes medicæ improbantur

CAPVT X.

SEmper à prima vsque mundi origine, operum diuinorum corruptor ac hostis dæmon fuit: itaque nec Medici dignitati, quæ omnem rationis captum superat, pepercit, sed omnibus modis vt eam commacularet, conatus est, quod cùm in multis alijs, tum in hoc

Diabolus corruptor operũ diuinorum.

hoc etiam maximê præſtitit, cûm hominibus perſuaſiſſet, vt vlteriore inquiſitione omiſſa, quorundam particularium ſcientia contenti eſſent, ſicq; factum eſt, vt Solatrum ſatis frigefacere, Cardamomum abundè calefacere poſſe crederetur: quin & eo rem deduxit, vt perſuaſum homines haberent, ex ſuo capite ſe de cauſis & origine morborum iuxta humorariam illam quaternitatem abunde differere poſſe, ſuosq; ocul[illegible]tem penetrare poſſe. Hinc ſcilicet factum eſt, vt Medici omnes mendaces facti, in omnium hominum perniciem inhiarent: atque niſi tanta Dei erga humanum genus bonitas eſſet, omnia ipſorum remedia venena forent præſentiſsma, ſed benigniſs. pater Deus ſubinde à gladio Medici ægros ſuos eripit. Atque tam hi errores radices egerunt, vt metuendum ſit, ne cum tritico lolium abijcere oporteat. ſperare tamen aliquo modo poſſumus, fore, vt aliqui tandem abiecto lolio, ipſis ſint inhiaturi Arcanis, adeoq; ipſum Lumen Naturæ ſuis inuentionibus ſuperaturi. Quod fiet, ſi reiecto corpore remedij ſtupefaciente, ſolam Diaphaneitatem ipſius vſurpandam eſſe intellexerint.

Solatrum, Cardamomum.

Deus ægros è manibus medicorum eripit.

Diaphaneitas medicamentorum.

CAPVT XL

Itaque cûm natura ſemen Medici generet: namque & medicus ipſe minor natura eſt, conuenit vt veluti in magno mundo, ſic etiam in minore operatio procedat, vt nimirum ipſe ſuimet Archeus exiſtat. Data ergo Medico Mineralia ſunt, non vt illa talia qualia ſunt, permanerent, ſed potius vt creſcerent. quare quemadmodum Anthos à terra ſua, ac Cheyri à ſua petra, ſic & Remedium à ſua terra ſeparari debet, ſcilicet vt hoc primum in ſuum vltimum reduci queat. atque veluti terra primum in vltimum tranſmutat, ipſa in ſe incorrupta manente: ſic & ſeparatio fieri debet, vt ſine corruptione id ex corpore enaſcatur, quod ei ineſt. Scitote ergo, plurima eiuſmodi corpora eſſe, quæ talibus creſcentibus ſeu arcanis dotata ſint, haud ſecus ac in terra plurimas videmus eſſe plantas, quæ ſingulæ proprio & natiuo ſolo gaudeant, quo ſi priuari ipſas contingat, iam ſuæ perfectionis ſpes omnis fruſtranea erit. Atque iterum veluti plurimæ ſpecies plantarum in ſe ipſis diuerſæ quodammodo ſunt: nam pyrorum exempli gratia infinitæ ſpecies ſunt: ſic & Arcana à ſe inuicem multis modis differre putandum eſt. hæc eo nomine à me dicuntur, vt oſtendam aliam eſſe terram Aurum, aliam Saphyrum, aliam Carabem, aliam Antheram, aliam Mannam, &c. quapropter conſtat talem inquirendam terram eſſe, qualis Medicina requiritur. Summum itaq; ſeparationis myſterium in eo ſitum erit, vt terra corrumpatur, atque habilis reddatur, quæ fructum quem ſperas producat: namque ager incultus quid vtilitatis colono præſtare queat? excoli ac corrumpi terram omnino neceſſe eſt, ſi eam

Medicus eſt minor natura

Arcana varia ſunt.

eam aptam reddere velimus, vt generet ea quæ nos cupimus ipsam producere. Simili plane ratione inculta terra in manu medici est, quam ipse subigere, colere, & præparare debet, vt ex ea quid nascatur simile ipsi Anthos vel Cheyri. Terræ ergo corruptio primum in præparatione est. Etsi enim Saphyrus vel Corallus maximis virtutibus excellunt: tamen eæ perfectè suas actiones proferre nequeunt, donec artis beneficio purum ab impuro separetur, terræq; corruptio procuretur.

Terræ corruptio primū est in præparatione.

CAPVT XII.

CVm itaque sic ad corruptionem cogatur Medicus, veluti & cœlum subinde & quotannis nouas molitur corruptiones, vt suas impreßiones niuis, pruinæ, &c. efficiat: vel vt terra ad flores & fructus, aqua ad lapides & metalla producenda cogitur: sequitur quòd medicus, vbi terram confregerit, iam nil amplius admodum laborare cogatur: etenim si terra corrupta sit, vltrò vires illæ prorumpunt, nec absconditas se esse patiuntur amplius. itaque non amplius sollicitus sit medicus, quomodo semina, flores, fructus, &c. generari procuret, sinat saltem omnia vltrò crescere, veluti colonus terræ mandatum semen non curat amplius. Dum autem terra corrupta nondum est, tum Rubinus, Magnes, aliaq; corpora ceu lapides hîc iacent, ostendentes quidem multas in se vires reconditas esse, quæ tamen nondum ad actionem perficiendam aptæ penitus sint: etsi enim attractiua vis in magnete aliqua videatur, tamen si eam conferas cum illa, quam tota natura obtinet, magnum sane interuallum reperies. Itaque Gradationis arti intendat Medicus oportet, quam ex frumenti similitudine discas: licet granum enim frumenti in medium deponas, quod exempli causa drachmam appendat, huius si tu vires, quæ substantificæ sunt, compares, plus quàm millecuplam obseruabis portionem. In hunc ergo modum in Arcanis etiam vires iuxta gradus metiri oportet, non scilicet pro quantitatis modo, sed pro ratione totius substantiæ virium. Folia Barbari intueamur, ea acida sunt, acida & radix, verum multò acidior fructus quem profert: sed si hanc aciditatem conferas cum ea, quæ verè inest, debebatq; sentiri, si separata corpora essent, magnum senties in gustu interuallum. Sic quoque in Aro viginti sex gustus diuersi reperiuntur, quorum postremus (ceu iam perfectæ plantæ) summus est, ac excellentißimus. quare moneo in vsu remediorum, ne pro fructibus Barbari folia vsurpemus, id est, quæ nondum artis beneficio perfecta sunt, adhibeamus: sic enim Saphyrum foliorum instar vsurpari magno errore obseruatum est.

Magnetis vis aurr actiua.

Barbari aciditas.

Arum 26. gustus continet.

CA-

CAPVT XIII.

QVid autem illud est, quod à terra separat? nimirum illud ipsum planè, quod etiam niuem à cœlo, sua scilicet insita vis vbique mundum ab immundo secernit per naturam, ac concordantiam. Videmus omnia terræ nascentia æstati, vt ea perficeret, demandata esse. æstatem itaque hoc loco artificem esse dicimus, hanc virtutem nulli alteri tribuimus, atqui hanc acceptam igni referimus actionem: namque calor semen in terra putrefacit, & aptum ad crescendum reddit. Qualis ergo caloris solis ad æstatem ratio est, talis in igne ad actionem Diachesis existit. Sol enim niuem fundit, glaciem liquat, terram calefacit, & vt ęstas fructum producere queat, semen putrefacit. Contra igneus calor artificis (haud secus ac Sol niuem, glaciem, aliaque quæ generationi obstant, depellit) corpus illud fundit & frangit, & quæ sunt generationis ac perfectionis impedimenta, abolet. Huiusmodi ergo huius præparationis ratio existit, quam non solum ob Luxum & Venereum affectum, sed etiam propter quosuis alios morbos, in quibus omnibus necesse est reiecta vi Narcotica, Vniuersale remedium vsurpari conscripsimus, cùm constet Narcoticam illam ac particularem curandi rationem vitæ nostræ terminum abbreuiare.

Analogia Solis & ignis Chemici.

FINIS QVARTI LIBRI DE CAVSIS & origine morbi Gallici.

THM·RÆR·ÆCEESNDE CAVSIS ET ORIGINE LVIS Gallicæ, Liber ·V.

Procemium.

DE administratione iam tandem differere tempestiuum fuerit: ea siquidem scientiam ac peritiam Medici prodere solet. itaque cùm hactenus causę, origo, ac compositio descripta sint, de administrandorum ritè remediorum ratione præcepta conscribere vtile duximus. quapropter cùm speciei ac causæ ipsius affectus, tum temporis cognitio administrationem gubernent, omnes scire vellem, quam obseruarunt antiqui in describendis morborum causis, signis, ac prædictionibus, rationem mihi ceu imperfectam & mancam displicere. ideoque in Luxu, quem hîc explicare propositum est (de quo

Administratio ex quibus rebus dependeat.

(de quo tamen ceu de vniuerso morborum genere docendi causa loquimur) aliam explicandi methodum instituere: etsi enim friuolum cui videatur, repudiatis antiquis, noua comminisci velle: tamẽ si quis mente recolligat, quanto errore, quantaꝗ temeritate illa scribendi ratio approbata sit, is facile intelliget nostrum studium inane ac inutile non fore. Itaque cùm hæc ad medicam facultatem tantopere attineant, ipsos met medicos iudices aduocare non dubitabo. Et exemplum maioris Sphærę proponam, in quod intueantur, atque facile sentient, quantis erroribus hucusque ars medica inquinata fuerit. Etsi autem in minori sphęra exempla non desint, tamen cùm ferè Aristotelicis phantasmatis omnes dementati sint, maioris sphærę, quæ nondum adeò nugacibus commentis conspurcata est, exemplo vos in harum rerum cognitionẽ introducere maluimus. Neqꝫ verò statim offendi lectorem vellem, si forsan (quod fore non dubito) istis nostris scriptis aliorum libros obscurari contingat: namque si quis accuratius horum hominum codices euoluat, non difficile assequetur, quanta inscitia naturæ authoritate ipsi ad probandum suum propositum abutantur, vt interim taceam alterum alterius labores necessario suffurari. Namque Astronomus nisi medicus sit, Astronomiam: vel Philosophus, nisi & ipse medicus sit, Philosophiam describere nequit.

Cur maioris Sphæræ vtatur exemplo.

Astronomus & philosophus esse debet medicus.

CAPVT I.

ET primo quidem, vt argumentum huius libri rectius intelligatis, ante omnia naturæ morborum absolutam cognitionem vobis delineare conabor. Scitote ergo, cuiusuis morbi generationem Lunæ generationi similem esse. Hæc vt primum generata est, statim vtrisque Ascendentibus, maioris scilicet & minoris Sphærarũ subijcitur, quibus vbi subiecta fuerit, iam eorum naturam ac mores refert. hinc sequitur, non sine causa nunc humidam, nunc siccam, nunc ventosam, nunc mixtam Lunæ naturam esse, vel ipsius subinde formam immutari. Quia itaque Luna ab ascendentibus vtrarumqꝫ sphærarum suam generationem, naturam, ac essentiam sortita est: nisi enim Luna ab ascendentibus dependeret, duplicem Lunam esse oporteret: Naturæ alteram, alteram Substantiæ. quia, inquam, Luna sic sphærarum Ascendentibus subiecta esse rectè dicitur, necesse est & morbos ijs subijci: aliàs enim nullus morbus nisi continui solutio lethalis foret, atque nos cum Luna immortales essemus. Veruntamen etsi Lunæ quasdam accidentales vires alterari contingat, tamen quia nil præter eius regimen mutatur, integris semper manentibus luce ac lumine, nil refert etsi quandoqꝫ morborum etiam regimina mutentur, saltem vt maneat eorum essentia. Regimen autem Lunæ illud est, quod terram afficit, quod modò vento-

In Luna solũ regimen mutatur.

ventosum, modò siccum, modò humidum euadit, pro natura scilicet illorum ascendentium, qui illud gubernant: etsi enim Luna semper eadem ac vna est, tamen ab ascendentium impressionibus ipsius effectus alij atque alij esse solent, quorum tamen causas nemo facile assignauerit, nisi habita prius cognitione omnium ascendentiũ, quod quàm sit arduum, nemo non videt. Qualis itaque Lunæ, talis descriptio morbi à medico assignanda est, quam nemo sine coniunctione Microcosmi hucusque magno ægrorum incommodo adferre potuit.

CAPVT II.

VEluti autem ex naturali philosophia notum nobis est, Lunam ac firmamentum ab initio creata esse, ac constitutum regenerationis terminum habere, sub qua nouis quatuor teste cardinum Ascendentibus, à quibus cœli motus gubernantur, subijciantur. sed vtut ista sese habeant, eandem tamẽ perpetuò Lunam esse, eundem Iouem, eundem Mercurium, eundem Polum, eanden Vrsam, &c. Simili ratione & morbi suas essentias, ac formas, & complexiones reseruant semper, etiamsi regimen ipsarum immutetur. Scitote ergo tot in spiritibus Microcosmi puncta inesse, quot sunt in cœlo astra. ex quo sequitur, in homine omnes inesse morbos, velut omnes in cœlo stellæ constitutæ sunt: isti morbi dum suam complexionẽ propriam conseruant, morbi nondum sunt: at vbi per regenerationem Ascendentes imprimuntur, tum regimen mutatur. ex quo sequitur, morbum regimen esse, non astrum, ideoque regimini, non complexioni medicinam adhibendam. Hinc error medicorum elucescit, qui morbos corporales ac materiatos faciunt, persuasumque habent, materia illa extra corpus educta, morbum curariari, quasi verò possibile esset semen morbi ex corpore, vel Lunam ex cœlo dimoueri posse. Verùm quemadmodum Lunæ regimen auferri impossibile non est, sic morbi corpus, etsi non aboleatur, regimen tamen illius corporis tolli potest, quam sublationem nos curationem dicimus. Sequitur ex iam dictis ascendentium concordentia, ob quam omnes sanitates, omnesque ægritudines corporibus nostris insunt, vel certè suæ naturæ semina implantata habent, ex quibus flores fructusque fiunt, mutatisque vicibus eadem ad sua principia celeriter redeunt. Si itaque eæ affectiones in eum quem diximus modum regenerentur, tum necessarium est eas nouis illis coniunctionibus, nouisque ascendentibus subijci; atque inde noua regimina recipere, inter quæ illud quod excellentius est, vel quod maximè tinget, dominabitur, siue sanitas illud sit, siue ægritudo. Huius ergo tum sanitatis, tum morbi generatio existit: similis enim morbi cum sanitate generationis modus est. namque velut Rosæ, Lilia, Violæ, sic & Asa fœtida, Ebulus, &c. generantur.

Microcosmi tot sunt puncta, quot cœli astra.

Regimen, non corpus morbi auferendum.

Te

CAPVT III.

Sanitas et morbus sunt semina.

QVandoquidem ergo sanitas & ægritudo semina quasi sunt, quæ in corporibus hominum crescant, suis subiecta Ascendentibus, ex quibus sanitas vel ægritudo nascitur, constat ascendentis, non eius qui Ascendenti subiectus est, malignitatem morbi causam existere: ideoq; Ascendentem sui remotionem ostendere: quis enim Lunam ventosam ob id (si posibile esset) ex cœlo deijceret, quòd incommoda inferat? nemo sanè, cùm non Lunæ culpa, sed sui Ascendentis in causa sit. adhæc Lunæ carentia incommodior multò esset, quàm si quis Ventorum vim auertendo, commodi efficere posset. Itaque Lunæ exemplo morborum semina constituamus: sunt enim semina morborum ceu stellæ quædam in corporibus nostris constitutæ, quæ necessariò nobiscum circumferimus, non quod commoda nobis sint, sed vt corporis nostri compages ijs perficiatur, ceu Firmamentum suis malignis quibusdam syderibus: atque velut Luna cœlum carere nequit, eiusque iniurias illi ab Ascendentibus illatas perfert, etiam magno suo incommodo, sic vicißim terra Lunæ iniurias tolerare cogitur: namque Ascendentium ad sua subiecta similis ratio est, ac populi ad duos Reges, quorum prior clemens, alter tyrannus existit, scilicet necesse est, quidquid Ascendentes imprimunt, illud subiecta recipere. quare si Ascendens aliquis Lunę pestilentiã imprimat, illam hæc certè perferre cogitur, neq; tamen Luna vnquam moritur: sic morbos seminibus impressos perferunt quidem semina, non tamen ob id intereunt. Ex his manifestum euadit, in quanto errore versentur antiqui scriptores, cùm ipsimet sua administratione testentur, se causas morborum non intelligere, scilicet ex suo cerebro, non ex maioribus Sphęris eas hauriendas esse existimantes.

Morborum semina vt stellæ sunt.

CAPVT IIII.

TAntis itaq; erroribus cùm implicata sit vulgata, & remediorum applicatio ex causarum morborum aßignatio, haud immeritò quomodo sanitas & ægritudo crescant, pluribus ostendere conabimur. Scitote ergo, quòd quemadmodum Sol & Luna principio vnum erat, tandem verò à creatore in duo diuersa corpora separata. Sic sanitatem ac morbum initio idem fuisse, separata verò postea sanitatis ac morborum astra seu semina esse. Oportet itaq; vtraque in corpore existere, ad perficiendam scilicet sui Firmamenti integritatem: omnes namq; partes ad integri perfectionem requiruntur: non autem necesse est de omnibus sollicitum esse Medicum: sufficiat rectam cognitionem impreßionum hausisse: ea namque fundamentum est Practicæ Medicinæ, cuius ratione applicandi ratio, cui præsens liber dicatus est immutatur. Itaque constitutum

Sol & Luna vnum fuere.

esto,

esto, non astri, sed morbi semen auferendum esse: quis enim Lunæ splendorem contemnat, cùm ab ipso mali nihil proficiscatur, sed à sola impreßione: namque color, rotunditas, splendor neque bona sunt neque mala effectu suo, sed impreßionis effectus boni vel mali habentur. si itaque regimen Lunæ subiectum aliquod sit, tum ad illud noxium, non ad imaginem tollendam properandum erit: namque imago motus non est, sed ipsius Ascendens. Imago non est motus. Quia ergo in coniunctione venenosæ inquinationis imago ipsa constituta est, constat non ipsum per se morbum, sed eam quæ ipsum effecit causam, ascendentem nimirum in sua natura cognoscendum esse, atque non partem, epar puta, cor, pulmones, ventriculum, renes, splenem, &c. sed ipsum Ascendentem oppugnari debere. Sciendum autem, remedia ob id morbos pellere, quòd contra Ascendentes crescant, sic Anthera impreßionibus Scorpionis, Basilicon impreßionibus Virginis aduersatur. Anthera Scorpioni resistit. Sequitur ergo ex his, curationem non in Physico corpore, sed in ipsis Ascendentibus quærendam esse: crescunt namque in suis impreßionibus Ascendentes exteriorum Sphærarum, haud secus ac in suis Sphęris singula medicamina crescere cernimus. Basiliconis virtus.

CAPVT V.

Medici schola cùm non in corpore, sed extra ipsum constituta sit, sequitur, nullam scholam quærendam esse, in qua per latrocinia in doctores euadere queamus: namque si quis intra corpus discere velit, illicoque experimentari, tum haud secus ac si latronum consortio sese immiscuisset, latrocinia perpetrat: namque vires inquirere velle, latrocinium est, vt non immeritò vulgato prouerbio iactitatum sit, Nouus medicus, nouum requirit cœmiterium: namque Salernitani ac Montis Pessulani medici, imò tota facultas medica satis & abundè testatum fecêre, ex hominum plurimorum pernicie Medicos excellentes euadere. Verùm omnibus constare iam puto, medicinam ex exteriore mundo perfectè addisci posse, antequam quis corpus humanum aggrediatur: nam quòd illi in Physico corpore Medicinam inquirunt, ac per Saturnum medicinam intra corpus ceu fulmen impellunt (& quasi Aurum per Cineritium) hoc friuolum est: etenim Fixatio Athanar in physico corpore tolerari non potest, sed cum ipsa Cineritium ac fulmen concidunt. Medicina ex mundo exteriore addisci debet. Itaque quod præcedentibus capitibus iam aliquoties monuimus, Exteriorem Sphæram, vti ipsa in sua Testa conclusa est, Medici scholam esse pronunciamus, iuxta quam Microcosmus spiritualiter, seu analogicos cognosci potest: namque in microcosmo vti in maiore sphęra Firmamentum, Chaos, Lutum, Mineralia &c. analogiâ quadam insunt, non corporaliter. itaque stultè agunt medici, qui ex horũ ratione regimen ac remedia præscribunt, cùm ægri relatio non aliter habeat, quàm cæci de coloribus iudicium.

CAPVT VI.

SI ergo in Philoſophia ac Aſtronomia tantopere fundata medica ars eſt, ſequitur medicum Philoſophum ac Aſtronomum eſſe debere, ne forſan in Phyſico corpore, dum aliquam actionem molitur, in vitæ periculum ægrum adducat. Itaq; præter id quod ſuperioribus exemplis edocti eſtis, morbos ex Aſcendentibus ſeu eorum impreſsionibus prognatos eſſe, ſciendum etiam, morbos pelli ac tranſmutari abinuicem in modum qui ſequitur. Lunam intueamini quæſo, hæc poſt ſuam regenerationem ab Aſcendentibus in humidam tranſmutatur conſtitutionem, quam dein Eurus ac Vulturnus corrumpunt: quin & Boreæ frigiditatem â Lunæ calore quandoque attemperari obſeruatum eſt, atque ſic quoq; Auſter & Zephyrus, atq; in vniuerſum Planetæ omnes. Huiuſmodi inquam varias alterationes in Eryſipelate accidere cernitis: namq; tam impoſsibile eſt certam formæ ac cauſæ morbi deſcriptionem conſtitui, quàm impoſsibile eſt infinitas illas Aſcendentium varietates indagare. Ex quo ſequitur, morbum eundem ſibi diſsimilem eſſe, ſcilicet vt modo Eryſipelas cum laxo & humido, modò cum ſicco & duro tumore accidat, vtrumq; tamen Eryſipelas rectè dicitur, veluti & Luna vna eademq; eſt, & dicitur, quamuis alio atque alio tempore, nunc hanc, nunc illam qualitatem participet. itaq; nomen à forma, non ab accidentibus morbis imponendum eſt: namq; forma perpetuò manet eadem, vtut inter ſeſe euarient regimina.

Eryſipelas varium eſt.

CAPVT VII.

QVapropter ne per viam Latrocinij ingrediamini in medicam ciuitatem moneo, cœlum ac quæ ſunt in maiore mundo ſedulo contemplemini: ſiquidem ex ipſo facile omnia, quæ ad humani corporis ac remediorum cognitionem pertinent, cognitione aſſequi licet. Proponat ergo ſibi cœlum Medicus, atq; illam ſcholam viſitet, diſcatq; quæ ſunt in homine inuiſibilia, per iſta viſibilia cœli, cognoſcere: ſic namque per cœlum latentes dolorum cauſas inquirimus: neque enim alia commodior cœlo ſchola exiſtit, quod toties ego inculco eam ob cauſam, vt tandem Latrocinio illi medicorum occurratur, verumq; oſtium, per quod ad culmẽ medicinę euadere datum eſt, cognoſcatur: eluceſcet enim tum Philoſophiam ac Aſtronomiam ſufficere ad humani corporis conſtitutionem, eiuſq; accidentium cognoſcendorum rationem: namq; quidquid cœlo accidit, hoc idem & homini euenire ſolet; & viciſsim, quæ homini accidunt, eadem & cœlo: homo enim etſi mundus inuiſibilis ſit, uiſibilem tamen mundum omni ex parte refert, atq; ſine maioris mundi notitia cognoſci neutiq; poteſt: non enim phantaſticis philoſophorum capitibus ſubiectus eſt. Hũc in modum comparatis rebus quis admi-

Cœlum eſt ſchola Medici.

Philoſophiæ & Aſtronomiæ vſus.

adminiſtrandi rationem Medicorum illorum, qui in phyſico corpore didicerunt, bonam iudicaret? cùm adminiſtratio ex morborum ſola concordantia dependeat, cuius ratione in diei, horæ, ac minuti, quod adhibendum aptiſsimum ſit, cognitionem deuenire poſſumus. Sic quoq; in adminiſtratione Luxali & Venerea ex ipſius concordantia tempus ac minutum adhibendi catholici remedij cognoſcimus.

CAPVT VIII.

QVæ hucuſq; dicta ſunt, tempus ac minutum adminiſtrandi remedij ſolummodo continent, cuius magna in vſu remediorum vtilitas ſimul ac neceſsitas exiſtit, ad Aſcendentem morbi pellendum. Sed de ægritudinis Aſcendente ſaltem dictum eſt hactenus, at nihil dum de ſanitatis aſcendente explicatum. verum quia ſolum morborum curationem, non autem ſanitatis conſeruationẽ hîc conſcribere propoſitum eſt, iſta miſſa faciamus. Itaque in Luxu adhibendi remedij modum explicemus. Sciendum ergo in curatione exhiberi remedium, non vt materiam morbi extra corpus dejiciamus, ſed potius vt ſpiritum morbi educamus: namq; haud mediocris error eſt putare ad curationem morbi partis alicuius corpus illius partis adimendum eſſe: quid enim ad morbi curationem hoc attinet? id quod in parte illa ineſt, præternaturale hoc illud eſt, quod auferri poſtulat: aliâs enim à Corroſoribus medicis parùm admodum differre vos coſtaret, quibus perſuaſum eſt, ſi fruſtum carnis excedant, ſe morbum curaſſe. Quia ergo ſpiritus eſt morbus, ſpiritum peccantem, non materiam in qua ille conſiſtit, educemus: etenim illa materia tantum abeſt, vt noxia ſit, vt etiam iure meritiſſimo pro neceſſaria corporis parte habeatur: namque ſi ab aſtris aër infectus ſit, an ob id aëra ex medio tollendum quis conſuleret? minimè verò. proponas enim tibi hypocauſtum fumo odorifero plenum, oporteat autem odorem illum pellere, an ne aërem pellendũ, vel odorem ſaltem, qui corpus quodammodo eſt, expurgandum diceres? certè odorem ſeparandum ab aëre, non aëra expellendum omnes ſtatim iudicabunt. Quàm igitur inconcinnum eſſet aërem expellere velle, tam inconueniens eſt velle ſpiritualia corpora corporis noſtri expellere. Itaq; in adminiſtratione ſic comparata eſſe remedia decet, vt corpus ipſum per ſe illæſum maneat, ſpiritus autẽ qui corpus læſit, educatur.

Aſcendens ſanitatis.

Spiritus morbi.

Spiritus peccans purgari debet, non materia in qua conſiſtit.

CAPVT IX.

SCitote ergo ſpiritum illum Luxus ac Veneris corpus non eſſe, ſed ſaltem ſpiritum corporalem, in Luxu ac Venere morbum gubernantem. atqui omnibus notum eſt, Luxum vbi ſe in coitu prodit, aliud oculis non repræſentare, quàm ſperma. verùm aliud conſideratio maioris ſphæræ nos docet, nimirum ſperma hoc non

Spiritus corporalis.

Sperma Luxus quid. esse materiam illam, quam nos opinamur, sed potius corpus quoddam, quod à spiritu gubernatur. notum insuper est, alium esse spiritum fœcundi seminis, alium verò spiritum spermatis, à quo Luxus causatur: namque Luxus non est vis generatiua, sed potius materia peccans, cum virtute generatiua concurrentem, eiusq; similitudinem gerentem. itaq; appetitus non semper signum est virtutis generatiuæ, cùm non rarò Luxuria per eam malignitatem suam exerat, vnde quandoq; ipsa seminare conatur, sicq; spiritus ille peccans virtuti generatiuæ immixtus, egestiones impurorum corporum efficit. Albuginosi corporis expulsio quid. Sequitur ergo corporis illius albuginosi expulsionem non esse à materia seminis, sed potius à spiritu peccante, qui ex morbis generatur, quemadmodum initio quoq; admonueramus, ille nimirum leprosas illas egestiones in corpore latentes, illicq; sese emungentes deijcit. Curandum ergo in administratione erit sedulo, vt ille spiritus qui per vniuersum corpus dispersus est, accuratè consideretur: namq; si rite remedium administretur, Luxus illius ac Veneris causa, spiritus scilicet peccans, facile omnis expelleretur, propter loci in quo Luxuria consistit, commoditatem: quamuis enim materia peccans in artubus quoq; consistat, tamen illic nil laborare oportet, cùm Anatomia spermatis suum singularem obtineat locum: itaque si localem teneas administrationem, sufficiet tibi.

CAPVT X.

Contra verò fiet, si vulgatam curandi rationem per corporum ablationem quis obseruare velit: quamuis enim subinde auferas, nunq; tamen sanitatem introduci obseruabis: nam exempli causa Gonorrhœam seu inuoluntariā seminis emißionem intueamur: Gonorrhææ praua curatio. hanc per constringētia ac euacuantia illi curare nituntur, cùm istis omnibus nil opus sit, si spiritum peccantem ex Leprosa dispositione natum quis auferat. Neq; verò istis localem administrationem significari putetis: namque Anatomiam carnis & proportionis nos ab Anatomia morborum multum diuersam constituimus. itaq; si vos locali administratione contenti, curationem agrediamini, perinde facietis, ac si quis ramum arefactum, vel putridum ab arbore resecaret, radicem autem putredinis relinqueret, atq; sic materia quæ priorem ramum putrefecerat, in alium qui integer adhuc est, Anatomia spiritus peccantis. ferretur. Quapropter morbum in Anatomia spiritus peccantis, nō in Anatomia arboris proportionis inquiremus ac curabimus. Etsi autem spiritus iste ob suam tenuitatem inuisibile corpus existit, tamen non sic contemni debet: non enim paruum ob id corpus est, quia in oculos non incurrit: namq; infinita alia sunt in Microcosmi structura, quæ sensuum iudicio non patent, quæ tamen corpori inesse creator Deus voluit: sunt enim in corpore nostro plus mille arborum,

borum,lapidum,mineralium,Mannæ,ac metallorum ſpecies,quas is qui magnos montes omnium oculos admiratione implere voluit,haud difficulter viſus iudicio & acumini ſubtrahere potuit. Solem eiusq́ incredibilem magnitudinem intueamur,qui tamen tantillus nobis apparet: ſi ergo ob loci diſtantiam vt paruus nobis appareret,Deus efficere potuit,cur non & propê poſita minora vt appareant oculis,ipſum efficere poſſe diceremus? Ipſe qui tot ac tanta corpora teſtæ cœli incluſit, eadem in pugnum ſeu Microcoſmum contrahere potuit. Itaque ſcitote myſteria Microcoſmi myſticè capienda eſſe, id eſt, ne forſan localia iuxta proportionem, vel iuxta ſubſtantiam metiamur: namq́ magis ardua illic inquirere neceſſe eſt,vt intelligamus,in qua materia cuiuſuis efficientis effectum ſperare liceat. Myſteria Microcoſmi vt ſint intelligenda.

CAPVT XI.

CVm hucuſq́ pleraq́ quæ ad adminiſtrationem pertinent, explicata ſint, ſolum adhuc medicamentorum pondus, quantū eſſe debeat,exponendum ſupereſſe videtur: habent enim & vulgares medici,dum corpora expellunt, certa ſuorum remediorum pondera, que Doſeis illi appellant. Verùm quod nos hic pondus dicimus,non idem eſt cum illo Doſi: etenim pondus illud quod illi intelligunt, medicum & artificioſum non eſt, cùm abſq́ ponderis lege exhibenda remedia eſſe medicorum ars præcipiat: quis enim eſt qui ſplendorem Solis, aërem, Spiritum Arcanum, vel ſimile quiddam appendere certis ponderibus poſſit? Repudiandæ ergo Doſes vulgares ſunt, vt quæ nil commodi in hiſce Luxus ac Veneris, tum alıȷs etiam morbis preſtare queant. Adminiſtrandi igitur ratio noſtra in hunc modum fieri debet, vt ſcilicet medicamentum in corpore inſtar ignis alicuius agat,& quidem tam efficaciter ac ignis in ſicco pabulo agere cernitur. Videamus ergo, an ignis doſis certa, quæ ad comburendam ligneam aliquam ſtructuram ſufficiat, conſtitui poſſit: certè ſcintillam vnicam ſufficere poſſe omnes ſciunt,ad integram ſyluam concremandam. quemadmodū ergo ſcintilla hæc ſine pondere eſt: ſic medicamentum quod adminiſtratur, quantulocunq́ pondere ſufficere debet ad actionem ſuam obeundam. quemadmodū etiam ſcintilla pro materiæ abſumendæ quantitate modò in magnam, modò in paruam flam̄am euadit: ſic & medicamentum exhibendum, vt in multo morbo valde, in modico mediocriter creſcere ac agere poſſit. Conſtat ergo actionem medicamenti nullam,vel paucam,non ponderi,ſed vni virtuti acceptam ferendam eſſe.

Doſis quid.

Ignis incerta doſis.

Virtus non pondus actionis eſt cauſa.

CAPVT XII.

ADminiſtrationem itaq́ non ad quantitatem corporis, ſed ad ſcintillam referri debere demonſtratum hucuſq́ eſt: namque

(vt exempla quocꝫ ſuperaddamus) in mutuis actionibus elementorum, etiam Elementum, ſi ſuum contrarium vincat, ipſum in ſe creſcit, ac maius euadit: ignis enim ſtruem lignorum magnam abſumens, magnus euadit, paruam minor: gaudet enim in ſuo pabulo ignis. curandum ergo, vt & medicamentum in ſuo morbo gaudeat, magnumꝗ; euadat, hoc eſt, vt ſi magnus morbus ſit, ipſum maius euadat, quàm ſi paruus morbus foret. Velut ergo æquum pondus ignis ad ſtruem lignorum eſſe non oportet, ſed ſufficit vnico loco ignem ſuccendiſſe: ſic quoꝗ; in medicamentorum adminiſtratione curandum, vt ipſo adhibito, ſtatim ad ſufficientem pro morbi abſumptione quantitatem excreſcat: quod lignorum exemplo facilè addiſcere poſsis. Quin & morbi magnitudo vel pertinacia fortius vel lenius, copioſius vel paucius medicamentum indicare videtur, veluti & aliud pabulum velocius, aliud tardius ab igne conſumi apparet. itaꝗ; pro natura & pertinacia ſpiritus peccantis medicamentum moderabitur peritus medicus, quod dum non animaduertit medicorum vulgus, vulgi fabula quocꝫ euadit.

Magni morbi magnum medicamentum.

FINIS LIBRI QVINTI DE CAVSIS & origine morbi Gallici.

THMRAR·ÆCEESNDE CAVSIS ET ORIGINE MORBI Gallici, Liber vltimus.

CAPVT I.

ORIGINE cauſisꝗ; Luxus explicatis, quomodo per ſigna quædam ad abſolutam cognitionem peruenire, tum ad curationem ſeſe præparare medicus debeat, deſcribendum nunc ſupereſt. Signa itaque Veneris cum reliquorum morborum ſignis nullam planè cognationem habere certum eſt: etſi enim quodammodo antiquorũ morborum ſigna referre videantur, tamen origo horum ſignorum alia eſt: non enim materialem eam eſſe dicere poſſumus. quare cùm Luxus nouus ſit morbus, & ſic nouus, vt ex tot morborum generibus, quæ ante ipſum extiterunt, nullus omnino morbus inueniatur, qui ſimilem cum hoc ortum habeat, non poteſt non alia ipſius forma eſſe, ſed vt maximè forma ſit, alia tamen ſigna quædam cum cæteris conuenire impoſsibile non eſt: etenim Luxale vlcus Cancrenoſo vel Phagedenico vſꝗ; adeò diſsimile non eſt. Quamobrem coacti quaſi fatemur, nouorum morborum ſigna cum antiquorum quorundam ſignis conuenire. Interim & hoc accedit, quòd cùm noui

Signorum huius affectus à cæteris diuerſitas.

noui morbi ex inueteratis & antiquis fere fiant, non possit non antiqui morbi quædam signa recens sibi assumere & reseruare. Cùm itaque in omnium morborum curatione necessaria admodum sit signorum cognitio, tum maximè in hoc morbo Luxali ea summe necessaria est, adeò vt ausim pronunciare, tam referre multum hunc morbum rectè cognoscere medicum, quàm multum refert mediã totius Medicæ artis partem ipsum nouisse.

CAPVT II.

IN signorum igitur scientia obseruandum omnium primò est, antiquos morbos sua signa statim in ipsa generatione ostendere, hic autem res aliter sese habet: namque signa illa quæ vnà cum morbo oriuntur, in ipso coitu statim illa supercalefactione, de qua secundo libro disseruimus, obliterantur. Itaque si quis morbus sit, qui vel ratione motus Lunæ, vel tempestatis, vel Melancholicæ imaginationis, vel vnius ex quatuor impressionibus antea mutabilis erat, iam autem & signa & formam quoque omnino transmutet, tum eum statim ad classem Luxus & Veneris referto: nullus enim alius morbus est, qui post suam generationem nouis sese submittat impressionibus. Quamobrem etsi morbus iste particeps sit cæterorum quoque signorum, tamen quemadmodum dictum iam est, illa in supercalefactione venerea extinguuntur, ac deinceps supradictis impressionibus subijciuntur, vt iam Lues Venerea, lunatica, ventosa, tempestuosa, terrestris, firmamentalis, &c. euadat. veruntamẽ de ista morborum transmutatione nihil apud veteres descriptum inuenias, cùm noua Veneris natura nouam hanc genuerit transmutationis rationem, vt scilicet ex sua essentia in aliam delaberetur morbus, atque Lunæ vel alijs impressionibus subijceretur.

Antiquorum morborum signa.

Lues Lunatica, ventosa, &c.

CAPVT III.

CAusa autem huius varietatis ac transmutationis ea existit, quòd Venus cum singulis alijs impressionibus coeat: quemadmodũ enim publicum scortum omnibus viris sese copulat, sic & Venus hoc loco quibusuis impressionibus sese iungens, ipsarum quoque refert naturas. itaque ex hoc de signis certam coniecturam capere licet. Etsi enim vnus idemque semper in hoc affectu dolor est, tamen pro varia Coitus exaltatione nõ nulla penitus eius est diuersitas. Namque qui Luxus in motu Lunæ exaltantur, suæ passionis signum hoc habent, ob id quòd eo loco Luna Veneri iuncta est sua impressione: quapropter Exaltationem hanc signum esse dicamus iunctæ cum Venere Lunæ. Sic quædam Venereæ passiones tempestatis ratione exaltari obseruatæ sunt: hę nimirum Zephyro, hę Austro, hæ Euro, illæ Borea flante, maximè affligentes. quod si quis obseruet iam

Veneris coitus transmutationis morborum causa.

Luxus lunaticus.

Luxus tempestuosi.

uet, iam secundæ speciei Venerearum passionum indubitatum habebit signum. Similiterq́; de reliquis terræ, aquæ, & aëris impressionibus iudicandum. Necesse ergo est Astronomiam dein reliquorum Elementorum naturas perspectas medicum habere: hi enim fontes sunt totius symiotices medicinæ partis, quam sequentibus hisce capitibus iam accuratius explicabimus.

CAPVT IIII.

VT ergo signa præsentia cognoscas, augmentum morbi tibi proponas, in quod intuearis: namq; nulla alia ratione tempus impressionis, & occultam Luxus naturam cognoscas, quàm hac ipsa, quam nos præscribimus. interim si forsan & alij morbi referre Luxum videantur, eos tamen ratione doloris facile distingues: namq; antiquorum morborum dolores non ijdem perpetuò sunt, sed modò calore, modò frigore molesti. quin & hoc peculiare habẽt, quòd etiamsi constellationibus quodammodo subiecti esse videantur, non tamen qualitate cum ipsis conueniant, sed ferè certent, id est, vt constellatione frigida existente, ipsi calidi sint, & vicissim, hæc calida, ipsi frigidi sentiantur. at non sic in Luxu sese res habet, sed suæ impressioni hic morbus perpetuo subiectus permanet, vt vel hoc solo signo Luem Gallicam à cæteris morbis, qui semper à corporibus (non autem vt hæc à constellationibus) gubernantur, distinguere facile sit. Etenim si antiqui quoq; morbi constellationibus quoq; subiecti essent, tum nõ proprijs, sed alienis signis ipsi discerni possent. Itaq; dolore aliquo affligente, obseruandum an ipse suæ constellationi aduersetur: quod si sit, antiquum morbum: sin consentiant, nouam luem esse pronunciabis. Duo ergo hactenus constituti signorum fontes sunt, externa scilicet constellatio, & interna: quas constellationes si intelligas, facile tibi erit quemuis affectum ad suam classem reijcere: quod fiet, si cognoueris quid cœlum, quid tempestas, quid frigus, quid calor, quid humiditas, quid siccitas, quid mutatio sexus & ætatis in transmutatione morborum efficere queant.

Doloris certa indicatio.

Ex doloribus indicium.

CAPVT V.

OBseruandum tamen quosdam morbos esse, qui nec Lunæ, nec cæteris constellationibus subiecti sint: itaq; eos statim ab horum morborum censu eximemus, cùm nequeat in illis Luxus radices agere. Quamobrem si quis manante pedis vlcere affligatur, nec initio Luxu infectus sit, eum tu liberum posthac pronunciabis: namque qui manante vlcere laborant, ij toto corpore sic expurgantur, vt illa supercalefactio nil penitus efficere queat. Sic & ij, qui vniuersali Veneris fluxu laborant, nullis constellationibus subiecti sunt, cùm constellationes in corporibus stercora generantibus actionem

Qui morbi non sint subiecti constellationibus.

Veneris fluxus vniuersalis.

ctionem nullam habeant, hinc & Diarrhea, & Dysenteria à Veneris exaltatione liberæ sunt. Similiter in Mensium fluxu tam albo, quàm rubro, cùm corpus dimidiatum ac corruptum sit, Venus quoq;, quæ similibus semper gaudet, nullam exaltationem habere potest. Sic & Verminatione afflicti à Constellationibus liberi sunt, cùm Venus nulli generationi quàm suæ commisceri sese patiatur. Atq; hęc de morbis, qui extra censum venereorum morborum constituti sunt, dicta sufficiant. Vbi verò excellentes aliqui in rebus nō naturalibus excessus apparent, vt in ciborum, potuum ac Veneris intemperantiore vsu accidere solet, tum te certissimum signum crescentis morbi venerei habere ne dubita.

CAPVT VI.

CVm itaq; propositum mihi sit, Luxalium morborum signa describere, ne forsan morbus pro morbo, magno errore & incōmodo accipiatur, proponere exemplum vesicæ, vel inflati vtris placet: vtrem enim inflatum accipiamus, qui hominis cutem referat: in eo ergo si vel oleum, vel aqua, vel alius quidam humor antea contentus fuit, tum is extra sese prodit. quemadmodum igitur oculorum indicio idiota facile materiam antea in vtre contentam discernit: sic peritus medicus ex ijs quæ extra cutem apparent, efflorescentibus rebus facile cōiecturam capiet de eo quod intus est: namque virtus expulsiua nil expellit aliud, quàm id quod materiæ contentæ egestio est & rectè dicitur. excipio tamen ex signis naturales egestiones, quæ in luxum non transmutantur: stercus enim vel mucum nemo in Luxum abijsse obseruauit vnquam. Sic nec vrina Luxalia corpora concipere potest, ideoq; magnum mendacium ac intoleranda impostura est, cùm ex vrina de morbo Gallico se iudicare posse medici profiteantur. Scitote ergo meatus naturalium excrementorum penitus nihil ostendere posse vnico sudore dempto, atque ore: os enim signa intus contentæ materię repræsentat, non per sputum, sed per anhelitum. sed distinguendorum horum signorum rationem ex sequentibus facile addiscetis.

Vtris inflati exemplo sudoris rationem docet.

CAPVT VII.

DVplici ergo existente expulsione interni corporis, per quam quid corpus intus affligat, cognoscere possumus, distinguendum iam vlterius erit, vt intelligamus, quo modo per sua signa in suas classes quiuis Luxus referendus sit. Itaq; cùm per cutem peccantes spiritus erumpunt, tum suum corpus vnà secum deducunt, in quo exaltantur. hinc manifestum euadit, tot signorum genera constituenda esse, quot sunt corporum seu partium species: aliud enim pinguedinis, aliud seui, aliud Sinoniæ, aliud epatis, aliud denique

Signorum varietas.

que cæterarum partium, cordis, pulmonum, lienis, renum, musculorum, lacertorum, carnis, medullæ, ossium, &c. existit signum: quorum signorum diuersitas dein loci patientis diuersitatem osten dit, sed quia magna ad hanc rem experientia opus est, lectorem remittimus ad lectionem libri, quem de causis morborum naturaliũ conscripsimus. Cætera signa quod attinet, nulla ex re facilius ea dis-

Odor triplex. cernes, quàm ex halitu, qui ab ægrotantibus prouenit. Sunt itaque odorum differentiæ in vniuersum tres. Odor naturæ scilicet, odor putredinis, & odor fumi. primus salubritatis index semper est: alter cũ varius sit, variarum partium putredinis varijs modis arguere potest: tertius verò adustæ semper materiæ argumentũ existit.

CAPVT VLTIMVM.

QVemadmodum itaq; multipliciter de signis locuti sumus, sic sciendum quoq; est, signa quædam ex sua propria natura morbos quosdam ad suas formas compellere. Ex quibus dein signis facile sit cognoscere Ascendentes, Planetas, & Constellationes morbum ipsum gubernantes. Quemadmodum enim alias strumosos Mercuriales, claudicantes Saturninos esse dicimus, sic & signa quædam luis Gallicę Planetam suum certò indicant. itaq; ex Forma Luxalium, Bullarum, Scintillarum, Eruginis, &c. si quis Astronomiæ peritus sit, non difficile iudicabit de Ascendente Planeta, vel constellatione prædominante. Hinc scilicet in strumosis varios mores obseruant homines, varia nimirum quia Mercurij natura existit: hinc quoq; claudos inuidos esse conijcimus, pro Saturni scilicet na-

Natiuitates morborum. tura, sicq; simile de reliquis iudicium esse poterit. Vnicè autem studendum, vt morborum themata seu natiuitates cognoscamus, cùm plus ægrorum intersit, ipsorum morborum, quàm hominũ natiuitates sciri, quod exhortationis causa dico, vt admonerem vos, quanta esset rerum astronomicarum peritiæ in arte medica necessitas: nisi enim morbornm natiuitatem quis sciat, non aliter quàm agyrtæ, quorum loquacitas tota medicina est, medici nomen ferre poterit. Hinc nimirum accidit, vt nec Leprę, nec Tentiginis, nec Scrophularum ac Ignis persici signa conscriberentur, nedum vt Luxalium morborum, Bullarum, Scintillarum, Eruginis &c. vera signa annotari possent. Sed iam tandem Signorum tractationi finem imponamus, opusq; propositum bonis auibus claudamus, de curandi ratione aliâs copiosius disputaturi.

FINIS QVINTÆ PARTIS CHYRVRGIÆ magnæ Paracelsi de causis & origine morbi Gallici.

DEO GLORIA.

TH. PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE MORBI GALlici Liber VII.

CAPVT I.

COepto dudum operi finem impositurus tandem, morbos pro remediorum diuersitate partiri, ac in certas quasdam classes referre conabor: requirit enim hoc & ipsemet Luxus, & cæteri ex quibus ipse originem ducit morbi. Etsi enim superioribus libris vulgatas morborum diuisiones aliqua ex parte retinui, tamen hoc ea de causa saltem à me factum esse omnes sciant, quòd scripta nostra etiam ad rudiorum ac tyronum captum accommodare conaremur. Namq; vt cæteros taceam, Germani certè medici, tonsores, Chirurgi, &c. tam sunt eorum omnium, quæ in medico requiruntur, ignari, vt præter crassam admodum experientiam nil laude dignum apud ipsos inuenias. Latini verò, sic omnino continuitatis solutæ, morbos à suæ artis professione remouerunt, vt multos inuenias medicos, qui vix quatuor hoc genus morborum nomina calleant, sed omne quicquid huius generis occurrit, vel scabiem, vel Cancrū, vel Fistulam appellant: plura siquidē nomina nesciunt. Atqui quàm crassa hæc sit ignorantia, quis non videt? Dolendum certè, neque Latinos, neq; Græcos quę legunt intelligere: cûm enim adhuc quid Esthiomenon, quid Cancrena, quid Luxus, quid Tentigo, quid Verruca maior, quid Nacta, quid profundum vel sparsum, putridū vel putrefactum, maturum & immaturum sit, nesciant: quomodo alia magis ardua discernerent? Verùm ipsi vt ignorantiam suam celant, lumen ac nescio quam subtilitatem confingunt, quos dein fucos vulgus medicorum mordicus arripiens, perpetuis ignorantiæ tenebris artem inuoluit, vt iam mirum nō sit, pro Syrone Lupum, pro Cancro Fistulam, pro oue lupum appellari: qualis enim præceptor, talis discipulus. Sed ista missa nunc faciamus, sufficiat admonuisse, quamobrem hoc loco à consueta morborum partitione digredi propositum sit.

Chirurgorū in appellandis morbis ruditas.

CAPVT II.

NOuam nostram diuisionem quò facilius percipere quis posit, exemplo rem prius adumbremus. Si quis vasto volumine humani corporis fabricam delineet, an ne is ad humani corporis sanitatem comparandam vel conseruandam aliquid operæprecium cōtulit? neutiquam certè: namq; qui sanitatem suam sartam tectamq; seruare cupit, is quomodo deuitet malum quod ei imminet, non bonum quod præsens est cognoscere desiderat, hoc est, morbū quàm sanum corpus cognoscere mauult. Ad eum planè modum ego mor-

Anatomia morbi quàm hominis vtilior.

bos quoque describam, non omnes sub vno genere comprehendens, sed singulos singulariter explicans, quo quiuis hostem suum cognoscat, & quemadmodum eum aggrediatur intelligat: namque quia sic homo describendus est, vt non quid in homine, sed quid in hoc vel illo homine insit, explicetur, consectarium est ex hoc, vt & morbi sic describantur, vt cuiusuis morbi ideam sic delineem, quò secundum illam omnes dein omnium morborum formas quiuis peritus medicus diiudicare queat. Atqui hîc forsan aliquis obijciat, vt maximè sic morbi dignoscantur, tamen adhuc regionis ratione semper aliqua varietas subierit: quemadmodum enim aliam videmus esse naturam frumenti Germanici, aliam Africi, aliam naturam vini Attici, aliam Alsatici: sic quoque necessariò eueniet vt lues Venerea aliter se habeat in Septentrionalibus, aliter in Australibus, aliter Orientalibus vel Occidentalibus regionibus. obiectio hæc reuera sic habet, eique contradicere difficile: siquidem hominem Microcosmum esse, & instar exteriorum, mutationibus obnoxium dicere velimus. Verùm nos hîc de medicamentorum actionibus agimus, quas ex hoc exemplo addiscas licet. Panis apud Germanos comestus Germanis carnem generat, Africanus Afris suam carnem, sicque cuiusuis nationis panis suis incolis carnem generat; ad eum modum de medicamentis etiam loqui licet: namque omnia in ventriculo commiscentur, neque vllam ventriculi actio diuersitatem habet: Asianus enim ventriculus perinde vt Europæus, Australis non secus ac Boreus, alimentum conficit: haud secus ac quemuis ventum siue Eurus ille sit, siue Vulturnus videmus stipulam attollere ac mouere. Sic inquam ventriculi actio se habet: talis medicamentorum natura est, vt vbiuis suum alimentum, suumque medicamentum ventriculo ac morbo offerantur: sic enim in Alemannia suum, in Græcia itidem suum remedium præsto erit, quod hîc perinde ac illic præparandum erit, nimirum vtrobique in eum modum, vt remedium contra morbi famem ac sitim aptus potus ac cibus sit.

Regionum ratione morbi differunt.

Ventriculi actio qualis.

CAPVT III.

Quemadmodum in terra atque eo quod ex ipsa generatum est, quædam vnio existit: namque terra eiusque generatum vnum reuera sunt, sic etiam in morbis quædam ad corpora quibus implantati sunt, harmonia datur. Iam si generatum vel germen remouendum sit, radicitus certè illud euellendum erit, vt ipsum amplius non sit, & terra emoriatur. ex hoc exemplo intelligere facile est, quale post factam curationem corpus relinquatur: nimirum boni vel mali susceptibile. Iterum veluti terra nunquam sine zizania inuenitur, sic nunquam speres sine aliquo vitio te corpus habiturum: semper enim in deterius rerum naturæ ruunt, veluti cernere est in tritico, quod demetatum nunquam regerminat, at si ex eo aliquid lolij vel

Terræ cum suis generatis vnio.

zizaniæ relictum est, illud certè copiosissimè germinabit, caue ergo, ne curationem faciens, aliquod simile vitij seminarium residuum relinquas.

Corpus hominis omnium morborum parens.

Scitote ergo, quòd veluti omnium plantarum mater atq; parens terra est, sic omnium morborum corpus hominis ceu parentem habendum esse. Ex quo sequitur, cuiusuis hominis morbos singulariter describendos esse. Quos vt cognoscas, primùm omnium discernes, an homo ille qui laborat, Veneri subiectus sit: eo enim cognito, nomen morbi vltrò occurret: dein vlterius inquirendum erit, an forsan plures eius species forent: hoc enim insolens non est, vt vnum generale nomen pluribus interdum speciebus tribuatur, quamobrem etiam huius distinctionis meminisse decet, vt cuiuis morbo suam classem assignare possimus. His cognitis etiam certissima fundamenta iacta erunt vniuersalis curationis, non solum illius particularis, quæ vnius saltem affectus propria esse solet. Vniuersalem autem dico, quæ sui Elementi dispositionibus quibusuis medetur. verbi causa, Arcanum quod Venerem bullæ curat, idipsum si & Æruginem Veneris, & Scintillam Veneris curet, illud Vniuersale remedium dicetur. Proinde etsi deinceps propter affectarum partium diuersitatem Arcana quædam particulariter à nobis describentur, sic tamen ea intelligenda erunt, vt quæ non ad corpus simpliciter referenda sint, sed quæ perpetuò Arcanarum medicinarum instar sese habeant.

Vniuersalis curatio quæ sit.

CAPVT IIII.

VErum hucusq; à me commemoratis, aduersari solet, imò omnem & Theoriam & praxim, omniumq; causarum indagationem maximopere impedit, quin & arcanorum operationi non mediocriter obest Imaginatio: quia plures morbi nec medicamentis, neq; ipsorum qui eam fouent doctrina curari possunt. Sed nil mirum medicis ista accidere, cùm etiam ipsimet Christo acciderit, vt plurimi vel propter solam imaginationem ab ipso curtionem non acceperint. quòd ergo Christo accidit, hoc idem & medicis euenire solet. Atqui imaginationis negotium prolixius explicare hic, operæpretiũ forsan fuerit. Homo Imaginationi subiectus omnino est, quæ quamuis incorporea & inuisibilis sit, sic tamen substantias afficit, quasi ipsa per se corpus seu substantia quæpiam esset. quod exemplo addiscere facile est. Quid enim est quod perinde ac speculatio matris fœtum magis afficit? neq; id in fœtu solum illa efficit, sed proprium quandoq; corpus mirificè immutat, adeò vt rationem lædat, corpus sanum ægrum, & hoc vicissim sanum reddat. Hac inquam ratione Mania, & illa affectio, quam vos Vitistam, (Veits dantz) appellatis, primùm extitere. Sic terrores quò aliò quàm ad imaginationem quis referat commodius? cùm & cupidi-

Imaginationi subiectus homo.

Terror & metus species imaginationis.

tates (quæ quò sunt vehementes, cò fortius agunt) non incommodè ad hanc ceu caput referantur. His positis manifestum euadit, quanta sit imaginationis vis in peruertenda legitima curandi ratione. Namq; posito eo quòd imaginatio, terror, ac metus morbos faciant, consectarium ex hoc est, à gaudio alijsq; affectibus sanitatem causari posse. At si imaginatio bona & mala esse potest, omni quoq; contradictione vacat, ipsam æquè efficacem esse in comparanda ac destruenda sanitate. Consequens itaq; etiam est ex his, maiorem

Imaginationis vis.

imaginationis quàm naturæ vim esse. Quippe imaginatio naturam quodamodo gubernare cernitur: ipsa enim hominem sic transformat, vt nec cœlestibus, nec elementaribus amplius naturis subiectus sit. Quod si horum imperio exemptus quis sit, is nec naturæ, nec artificis industriæ amplius subiectus est. Ex quo sequitur, multa Medici industriam superare, quippe imaginatione vires ipsius frangente, atque certè quò nunquam imaginationes hominum vehementiores ac intentiores erunt, cò semper Medicinæ minus obedientes morbos, ac vicissim aduersas curationes expectare oportebit.

CAPVT V.

Scitote itaque, omnes eos quicunq; imaginationibus sese macerant, & aggrauant, non in Luxalibus solùm, sed in omnibus vniuersim morbis curationis spem sibimet adimere: namque constitutum antea est, multos fide sanitatem, multos etiam ægritudinem si-

Sanitas & ægritudo imaginatoria.

bi conciliare posse. Vtraq; hęc & sanitas & ægritudo Imaginatoria, medico nec laudem nec ignominiam parare queunt. Est enim medicus inter ista quasi medius, qui nec imaginationem bonam ad sanitatem, nec malam ad morbum adhibet, sed absq; omni imaginatione opus suum absoluit. Ex istis fides (seu persuasio) oritur, non tam in medicis operibus, quàm in Sanctorum miraculis: namq; sic forti existente imaginatione, si accedat vel naturæ robur, vel temporis benignitas, multi vltrò sanantur, qui dein sanitatis suę causam ab imaginatione ad Sanctos transferunt. Mirifica enim vt dixi vis imaginationis existit, cui etiam admiranda nonnunquam cedere coguntur. Cùm enim Christus dicat: Fides tua te saluum fecit, constat fidei eam vim esse, quę talia in homine perficere posit. ea autem vel bona esse potest, vel mala, pro ratione scilicet imaginationis. Sed

Medicina imaginationibus non confert.

sciendum Medicinam illis solummodo concessam esse, qui nihil eiusmodi imaginationibus tribuunt, itaq; si quis medicinæ sese subijciat, is, omnesq; qui ei astant necesse habent omnibus huiusmodi speculationibus valedicere: namq; si illi de salute desperent, tum il-

Imaginatio etiam interficere potest.

la desperatio quæ imaginatio quædam est, efficax est ad interficiendum ægrum, vt contra bona spes conducere plurimùm ad salutem potest. Differentia porrò fidei seu imaginationis hæc quoq; notanda est,

da eſt, ſcilicet quòd alia ſit cœleſtis, alia humana: humana eſt ea, de qua hucuſq; nobis ſermo fuit: diuina vero, quia ipſa non per corporeas res perfici poteſt, neceſſariò illam humanam tollit ac remouet. Si enim quis in Chriſto ſibi ſanitatem polliceatur, is præter ſpem & charitatem ad ſalutem nil vltra deſiderat. atq; iſta non ad ſanitatem ſolum, ſed ad cætera quoq; bona imaginatione conſequenda ſufficere poſſunt. Atqui talis operatio fieri non poteſt, niſi ſpiritu bono cooperante: namq; à malo ſanitas proficiſci nequit. Quamobrem ſi forſan pſeudopropheta quiſpiam ſic populum faſcinaret, vt ad ipſum ceu Diuum quendam imaginationem ſuam dirigeret, tum etſi per fidem, charitatem, & ſpem miracula fierent, illa tamen non illorum vi, ſed potius eorum qui imaginantur, facta eſſe diceremus.

CAPVT VI.

FIdes illa de qua Chriſtus loquitur, ſi in Chriſto radices egerit, reuera effectum ſuum ſortitur: quòd ſi contrà quis non in nomine Ieſu Chriſti, &c. dicat, ſurge & ambula, ſicq; miracula faciat, de eo ſciendum eſt, non ipſum, ſed fidem potius eius (qui virtutem illam Deo tribuit) hoc effeciſſe. itaq; ſanitatem illi conſequuntur nō dante eo à quo ſperant ſe accipere, ſed ab eo, propter quem fides habetur: nemo enim eſt, qui prophetam vel Diuum aliquem Deum eſſe putet: omnes namq; norunt Dei iſthæc opera eſſe, non hominum. Itaq; ſiue verus ſiue pſeudopropheta agat, imaginatio illa, fides ac ſpes ad Deum ſi dirigantur, bene habent. Sic per hanc operationem non inter Chirurgos ſolum, ſed etiam inter Mahometanos diui eſſe poſſunt. quapropter non perſonam prophetæ ſpectare cō- *Mahometanos inter. diui eſſe poſſunt.* uenit, ſed potius ſtatam fidem eius qui ſanitatem conſecutus eſt: neq; tamen hîc de Idolatria intelligi volo, Deo ſuus legitimus honos tribuendus eſt, nihilq; boni ex idolatria ſperandum. Miracula ergo de quibus diximus, ſi abuſu careant, explodenda non erunt, ego tamen propter imaginationis (propter quam illa eduntur) inconſtantiam hîc illos morbos miſſos faciam: qui enim ei nimium tribuunt, vt illi qui S. Quirino vel S. Ioanni, &c. ſuos morbos acceptos ferunt: ij enim ſuæ imaginationis incertitudine ſic omnium Aſcendentium viribus ſubtrahuntur, vt nullam ex medica arte opem ſperare queant, quin tantundem etiam à Deo ſperarę poſſunt, cùm illi non plus quàm naturæ confidant. Medicus ergo ſemper initio iſta conſideret moneo: hoc enim hominum genus cùm à diuis ſe affligi putet, ſuæ imaginationis vi affligitur, raroq; correctionem admittit.

CAPVT VII.

EX iam dictis eluceſcit morborum quoddam genus eſſe propter imaginationem incurabibile, aliàs verò nullū in vniuerſum inueniri morbum, qui curationem non admittat. Quamuis enim Le-

Lepra non est incurabilis. pra, Elephantiasis, &c. hucusq; putatæ sint incurabiles esse, hoc tamen solummodo accidit Medicorum ignorantia, qui cùm curandi rationem non intelligerent, curationis impossibilitatem asseruerunt, non intelligentes, & Deo, & naturæ (quæ cuiusuis morbi remedium secum adfert) iniuriam facere. Sed de imaginatorijs morbis quędam adhuc dicenda restant. Membra ex motu suo morbum contrahere posse natura docet, ostendit & hoc ipsum mechanicorum in igne & aqua laborantium quotidiana experientia, hoc idem & imaginationem posse, non cuiuis forsan sic credibile est. Atqui videmus certè ijs qui speculationibus detenti sunt, non raro morbos superuenire: sic qui dicendo se exercent, facile in organis voci conformandæ destinatis morbum contrahunt: sic tibicini in ijsdē locis, vt morbus alibi in corpore delitescens, emunctorium faciat possibile est, quæ quamuis naturaliter videntur accidere, tamen cō currentem quoq; imaginationem habere possunt: siquidem sic quis colligat, quo membro peccatum commisisti, eo & luendum tibi erit. Hic inquam radix delitescere potest morbi, qui incurabilis euadat, scilicet imaginatione locum afficiente, quapropter impossibile est, vt eorum hominum, qui lingua ac sermone causas ac negotia sua peragunt, similem ac cæterorum curandi rationem constituas & obserues: sicq; de cæteris quoq; morbis iudicandum, maximè verò hoc de quo nunc loquimur, in luxalibus morbis elucescit. Luxuriosus enim seu scortator, dū operū suorum (quæ etiam abhorrens natura abscondita esse voluit) fœditatem contemplatur, sic apud se cogitat: Intemperans es, Deus peccata istæc tua puniet, imò mirum non esset vt ipsemet tibi perpetuæ ægritudinis causa dicereris. Qua imaginatione ipse concepta iam subinde speculatur, sicq; firmiter sibi imprimit futuri mali causam: mirum enim est, quàm celeriter imaginationes istę, accedente maximè conscientiæ lęsione, quaquauersum peruadant: conscientia etenim imaginationis spiritum concitat sic, vt corpus quasi inuertat, omninoq; alteret. Itaq; istarū imaginationum talis generatio esto, priusquam ad suum regimen exaltentur.

Imaginatione ad certum locum adduci morbus potest.

Scortator quomodo sibi morbum conciliare imaginatione possit.

CAPVT VIII.

SEd iam tandem ad propositum examen nostra reuertatur oratio. Cognito genere morbi (veluti suprà docuimus) ad magis particularia tibi descendendum erit. vt ergo morbi nomen inuenias, primùm omnium morbos antiquos ordine recenseto, quorū cui & naturæ, & temporis, & proportionis ac symptomatum, aliorumq; signorum ratione simillimus ille fuerit, eidem illum cognominem facere poteris. Hanc dignoscendi rationem ceu faciliorem, necessitate coactus vobis concedo: quia enim tam rudes estis, vt vix antiquorum etiam scripta intelligatis, nouam singulorum morborum de-

rum descriptionem, quæ tamen nimis quàm necessaria fuerat, hic contexere supersedeo: maximè autem, quia labor prolixus foret, & antea à nobis quoque conscripti sunt de Vlceribus Libri, ex quibus quantum ad præsentem tractationem attinet, diligens lector facile haurire possit. Sequitur proinde nunc alia & facilior particio, per quam promptius erit ad veram praxim peruenire: tradam enim compositionis morborum rationem, iuxta quam dignoscere quem uis affectum possis, quam diuisionem sedulo obseruare conueniet, quemcp autem hic admonitum volo, ne pro suo crasso ingenio ista peruertere conetur, vel contra meas hypotheses istis vti tentet, vti aliàs vulgus medicorum in more positum habet: si enim quis talem se præstare velit, cum ego neutiquam pro discipulo agnoscam, maximè verò cupio, ne quis sua pro nostris venditet, vel ea vt quandam authoritatem acquirant nostris expunctis sua substituant: certò enim scio, fore vt ij meliora pro deterioribus, & vicissim hæc pro melioribus arripiant. In hoc censu etiam numerantur Alcumistæ, Spagyri, Artistæ, cæteriq́ huius farinæ homines, qui suas præparandi rationes pro more solito, vel pro nostris substituere, vel pro legitimis ac salutaribus remedijs venditare ac vsurpare consueuerunt, meminerint isti quæso, quantum in habendis hoc genus remedijs periculi insit, metiantur quàm acurato iudicio opus sit. Monachi quoq; & Moniales, & quicquid in vniuersum est hominum, quod ocij causa medicinam factitare solet, mea missa faciant, ægrísque nec prece nec precio, vel aliàs gratificandi causa, nostra (particularia excerpentes) communicent: æquè enim magna diligentia requiritur, si precario consulas, ac si sumpto precio medearis: non enim sola benefaciendi voluntas, sed vnà cum voluntate benefactum labores perficiunt. probet se quiuis, an Medicus sit nec ne: licet enim diligatis, nondum tamen expressam medendi vocationem habetis: posset namq; quis aliàs de sola dilectione nescio quid sibi polliceri. Verùm sciendum non ex dilectione, sed ex experientia medicam artem originem duxisse.

Monachi remedijs abutũtur.

Dilectio ad medendum non sufficit.

CAPVT IX.

Dispositiones de quibus iam dictum est, sumuntur potissimum ex constellatione externorum & internorum, quæ sic coniunctæ esse debent, vt externa internam referat, & vicissim interna externam: nisi enim operatio per influentias ac impressiones administretur, impossibile erit successum votis nostris respondere. Ascendentes siquidem hic aggredi nos necesse est, quæ aggresio non fit nisi per huiusmodi constellationes. Hinc ars conscribendarum formularum medicamentorum hurienda quoq; erit, quam priusquam aggredior, cognoscendorum dignoscendorúmue morborum hanc rationem non inutiliter præmittam.

Ascendentes per constellationum aggrediendi.

Si luxus occurrat in forma bullarum, quæ instar morbillorum vel pustularum magnæ sint, vel paruæ, sitq́ adiunctus calor immodicus ac dolor, atq; à calidis adhibitis exasperentur, tum hoc bullarum genus sub curam Lubricam reijcies.

Cura Lubrica.

Sin occurrant veluti squammę, furfures, scabies, pruritus, &c. sub curam Piscium referentur.

Cura Piscium

Quod si bullæ quemadmodum scyrrhi ac chærades, alijq́ duri tumores formatæ sint, vel referant formam Verrucarum, ijs cura Thymi conueniet.

Cura Thymi.

Vbi exanthemata, herpetes, ac serpigines apparuerint, vel fixæ, vel locum mutantes, siue vlcerantes, siue non, maximè verò illę, si & escharam faciant, vel cutis scissuras efficiant, illas pustulas ad curam Croci vitriolati referes.

Cura Croci vitriolati.

Quatuor isthæc bullarum genera, siue humida ac madentia sint, siue minus, perpetuò iuxta suam fixam & immutabilem curationem tractabis. Medicus namq; externa forma humiditatis vel siccitatis nil commoueri debet, cùm illa non pro natura morbi oriantur: imò non secus hæc eueniunt, ac nonnunquam cernimus arborem vel plantam marcescere, nulla in ipsius radice existente vitio. quamobrem sic cogitandum, ista Ascendentium ac symptomatum generationis actione fieri, veluti in hominum quoq; generatione fieri videmus, vbi hic claudus, ille strumosus, &c. à prima sua origine permanet. Scitote ergo hanc siue humiditatem, siue siccitatem ab accidentali constellatione, quæ nullum requirit remedium, prouenire, sufficit Ascendentem remouisse: siquidem illo sublato, generatio statim quoq; euanescit. Singulæ hæ bullarum species singulares suas habent generationis modos, quos tamen hoc loci describere animus non est, cùm abunde eorum causas in libro de vlceribus recensuerimus, ad quem lectorem remitto: haud secus enim ac illic de vlcerum generatione disseruimus, de Luxalis morbi generatione iudicandum erit.

Ascendentes in curationibus remouendi.

CAPVT X.

Est præterea alia quædam collectio quorundam Ascendentiũ coniunctionum ad vnam aliquam conflandam speciem, quam Scintillam Veneris vocant, quæ cùm singularem requirant curandi rationem, singulariter quoq; hoc loco describẽdas esse duximus: etenim ex harum constellationum coniunctione cognita, coniunctio Receptarum desumi potest, sicq́ exterior concordantia interiori tribui.

Vnum ergo genus est, cui scintillæ nomen tribuitur, cùm defluxiones ad articulos & coxendicem decumbentes, illic delitescũt, quæ omnes scintillæ sub Curam Iuncturarum pertinere putantur. Huc referri debent omnes defluxiones, quæ articulos ex suis cotylis emo-

Cura Iuncturarum.

lis emouent, artus incuruant, tophos, scyrrhos, œdemata, aliosq́ue duros tumores generant: eorum siquidem omnium coniunctio cum Receptis vnam eandemq́ue constellationem habet, curam scilicet Mumiacam. Cura mumiaca.

Porrò quæuis Influentia in penetrantibus scintillis tam crurum, quàm brachiorum, siue ad caput, siue ad radicem, siue in medio ossis ac articuli fiat, si vsque ad lacertos & musculos extrorsum peruadat, ac per venas erumpat, sub curam Virtutis Exclusiuæ referri debet. Cura virtutis expulsiuæ.

Est deinceps & aliud scintillarum genus, quod originem ducit ex medullis, ligamentis, synonia, atq́ue alijs humiditatibus, quorũ generatio etiam abundè declarata fuit, quasi singulæ singulatim ab alijs constellationibus imprimerentur, tamen hîc nil metuere debes, quin omnes sub vnam curam colligas: siquidem ipsorum medicamina sic sunt disposita, vt influentiam suam eò saltem referant. Hoc genus scintillarum omnium durissimum est, ac maximè osseas corporis partes (verbi causa in tibijs) occupant. Curam autem peculiarem habent Medullatam. Cura medullata.

Illæ autem scintillæ, quæ pro varia aëris constitutione, nunc plus, nunc minus affligunt, vel quæ ex immoderata diæta augmentum accipiunt, singularem sibi & propriam habent Curam Abstinentiæ. Cura abstinentiæ.

Similiter & aliud adhuc scintillorum genus superest, quod vltrò curatum aliquando, à coitu tamen resuscitatum iterum recrudvit. huic quidem speciei Cura Florum Veneris destinata est. Cura florum Veneris.

Sunt insuper & multæ aliæ scintillarum differentiæ, quæ etsi singulariter hîc non numerantur, eas tamen pro signorum varietate discernere non vsque adeò arduum fuerit: nulla enim in vniuersum species est, quæ singulorum (præter numeratas) differentiam constituere possit: imò omnes facillimè ad has referri poterunt.

CAPVT XI.

Similiter de Eruginosis etiam sentiendum est, nimirum vt intelligamus, alias atq́ue alias hanc vel illam desiderare curandi rationem, quò scilicet vbiq́ue exterioris atq́ue interioris constellationis coniunctio obseruetur. Quamuis autem has pro Arcanorum varietate considerare nil opus est: namq́ue vbi actio ignis actioni similis requiritur, ibi singularem ignem non requirimus, sufficiat quasdam cautelas (quas vocant) obseruasse, ad ignem accendendum, & promouendam vstionem. Quapropter nemo existimet velim, me ab Elemento hîc longè abscedere, cùm hoc potius studeam, vt morbus Elementi lignum euadat: siquidem constellationis ista influentia alia de causa nobis introducta non est, quàm vt morbi adustibiles, (liceat sic loqui) euadant. Morbus ignis lignum esse debet.

Scito-

Scitote ergo, quòd quæcunq; Luxus vlcera, quandam Carcinomatis & Fiſtulæ, Syronis faciei, Lupi, ſeu depaſcentis vlceris ſimilitudinem obſeruant, ac præter hæc ſubtus cutem carnem erodunt, vrunt, pungunt, ſumant, tenſiua rubedine turgentia labra habent, ad primam curationis rationem, quam curam Cancrenæ appellamus, reuocanda eſſe.

Cura cancrenæ.

Quæ verò phlemonode vlcera ſunt, vel Scrofularum ſimilia cernuntur, vel deniq; inſtar vlcerum, quę pedes affligunt, ſicca ſunt, ea ſub curam de Fixis reuocare conueniens erit.

Cura de Fixis.

Quibus autem pedes tument, ac phyſodia quendam tumorē, ſeu flatulentum, coniunctum habent, præter hæc, & fœtor, putredo ac effluens ſanies iuncta eſt, aliaq; ſigna præ ſe ferant, illac potum decumbere & euacuari, ad tertiam curationis ſpeciem, quam curam Reuerberatoriam appellamus, reducentur.

Cura Reuerberatoria.

Qui deinde bullis acri humore refertis, ac puſtulis talib. quæ quaſi cauſtico ex cantharidibus confecto excitatæ eſſent, formam habent, affliguntur, & inſuper etiam Eryſipilate, vel iam detinentur, vel aliàs quotannis aliquoties ceu per periodos corripiuntur, non ſine rigore atq; calore febrili, atq; qui ex ſectione venæ malleoli auxilium ſentiunt in hoc affectus genere, horum omnium eadem curatio hîc ordine quarta cura Riuolæ dicta.

Cura Riuolę.

At vbi Ignis Perſici ſigna calida vel frigida apparuerint, cutis autem vel fuſca vel liuida fuerit, atq; vngues digitorum & pedum deciderint, haud ſecus ac in Panaritio accidere conſueuit, tum quintum curationis genus, Curam ſcilicet Interclusam huic malo conuenire iudicabis.

Cura Interclusa.

Verrucæ verò, & Mariſcæ, ſeu Condylomata, tum luxurians, ſeu ſupercreſcens caro, ſiue acer, atque hoc genus ſimiles tumores, fungi, &c. Curam quam nos Ingenitam vocamus, requirunt.

Cura Ingenita.

Quæcunq; demum in locis generationi dedicatis inueniuntur, ſiue Cambuccam, ſiue Herniam, ſiue Bubonem referant, imò quidquid ſubter hypochondria ſitum eſt, omne id ad curam Chordarum referimus.

Cura chordarum.

Octaua deinceps curandi ſpecies Cura Cuſcutæ omnibus qui in oſsibus ſunt callis & fracturis deſtinata eſt.

Cura cuſcutę.

Deniq; quicunq; affectus Lepram referent, vel ſigna hydrophorbiæ, Vndimiæ & Elephantiaſis obſeruabunt, omnes vnam eandemq; conſtellationem obtinent. itaq; nec tua ipſius puſillanimitate, neque antiquorum ſcriptis ad deſperationem permoueare, ſed ſubinde cogita Deum Opt. Max. ſic humano generi benignum eſſe, vt quouis in morbo quale remedium ſit oſtendat. Cura ergo mea erit Cura Interpoſita.

Cura interpoſita.

CAPVT XII.

Antequam huic libro colophonem imponam, vnum adhuc superest (cuius nemo medicorum vnquam meminit) commemorandum: antiquis enim cùm tempora (quorum ad medici perfectionem non minimum momentum est) defuerint, & maxima ignorantia obfuerit, nil mirum ista obliterata permansisse. Quemadmodum ergo hactenus intellexistis Microcosmum in quatuor Elementorum constellatione constitutum esse, atque omnibus earũ influentijs subiectum, cui neque medicus neque Esthiomenus contradicere potest. Quemadmodum inquam ista constituta sunt, sic cogitandum Microcosmi transferentias quandoque Eclypsari, perinde ac Solem ac Lunam lumine sui defectum pati cernimus. Ex hac Eclypsi terrę vires quodammodo imminuuntur, vnde ipsa detrimentum accipit. haud secus interna quoque si Eclypsin patiantur, internã corporis constitutionem demoliuntur. Veruntamen ista ad alios magis referuntur morbos. atqui vt de ijs de quibus cœpimus sermonem concludamus, sciendum terrae quandam sterilitatem coniunctam esse, vnde nec cultus sic vt debebat, respondeat: sic inquam in hommine quiddam est, vnde non vt sperabat medicus, successus sequitur, causante scilicet hoc Eclypsi illa. Quamobrem nisi quis has Eclypsationes obseruet, frustra is, & in Luxalibus & in alijs quoque morbis curationem attentabit. etenim si exterior eclypsis magnas noxas in corpore inducit: quis dubitet in humano corpore similia accidere? An nouam Lunam exteriorem metuimus, & nostram interiorem, cui tamen corporis nostri regimẽ concessum est, non metuemus? Hæc quamuis ad nostrum propositum nil pertinent, tamen quia ad alia quædam confirmanda faciunt, sicco pede transire nolui, maximè cùm pictos illos medicos valdè exerceant, quibus nil nisi ille humorarius quaternio perpetuo in ore est.

Tempus ad medici perfectionem facit.

Eclypsis in homine.

FINIS SEPTIMI LIBRI DE CAVSIS & origine morbi Gallici.

ÆM: RAR·ÆCEESN·DE CAVSIS ET ORIGINE MORBI GALLICI

Liber VIII.

DE BVLLIS SEV PVSTVLIS crrandis, CAP. I.

Constellatione ac con cordantia earum rerum, ex quibus morbi originem ducunt, cognitis, obseruare deinceps conueniet duplicem morborum curationem esse: alteram per Arcanum, alteram per Remedium veternum (vsitatum rectius). Atqui præsenti loco nil

Remedium veteranum.

nil sollicitum esse oportet de signis morborum inueteratorum, sufficiat tibi nomen cuiusuis speciei cognouisse. In Veneris ergo curatione remedium quoddam est, morbum ad perfectionem deducere natum, ex qua dein maturitate indicium desumere licet, nullum ex morbis inueteratis maturius quàm deceat medicū aggredi posse: namq; quamprimum ac Luxus aduenerit, iam morbum ad maturitatem peruenisse certum est, neque multum laborare oportet, quomodo per corpus hinc inde sparsum malum sit, cùm multis modis Emunctoria euarient. Sciendum ergo, remedij compositionem huiusmodi esse debere, vt ipso medicamento simpliciter exhibito, compositionis tamen ratione operetur, sic vt omne illud quod in corpore noxium est, ceu vno fasce comprehensum educat. Neq; est vt putes medici opera factam compositionem, tantopere ad actionis bonitatem valere, cùm illud rectius compositum dicatur, quod vulgus simplex appellare consueuit: ipsum enim morbificę materię quantum est per se educit, vt penitus nil opus habeamus tuo Recipe. adhæc ignarus omnino es, quid tandem cum radice mali complicatum in corpore lateat. Itaq; in posterum nulla alia de re, quàm de curatione agere instituimus, idq; duplici ratione. Vna enim curatio contra Veneream constellationem, altera contra antiquum ac inueteratum morbum comparanda est. atqui hoc semper spectandū consulo, vt prius curatio Venereæ Constellationis instituatur: illa enim expulsa, facilis ac prompta dein consequitur curatio. neq; verò putes velim, Veneris constellationi conueniens remedium secundæ quoq; curationi sufficere: etenim vt nouo morbo nouum meritò remedium adhibetur, sic inueterato antiquis vsitatum remedium non inconcinnè tribuetur. interim tamen in antiquorum placitis euoluendis, eorumq; remedijs vsurpandis iudicium desydero: pauci namq; ex antiquis Scriptoribus authentici sunt, ac fidem merentur, & ferè quæ typis excusa sunt, manuscriptis minus fida habentur, neque quisquam est, qui in illorum errata seuerius animaduertat, vt dolendum sit medicinam cum religione eodem incommodo conflictari, id est, vt omnia ex æquo recta putentur. Verùm quomodo huic errori medendum, conabor in libro de Vlceribus veternis explicare, vbi quoq; veterum Receptas, quantum in nobis erit, expendemus, corrigemus, ac supplebimus. Receptas dico non eas, quæ vulgò in scholis circumferunt, sed veras, genuinas, ac vtiles impostoribus omnino incognitas.

Compositum est quod vulgus simplex dicit.

Curatio duplex.

CVRA LVBRICA.

Nominis ratio.

Lubricæ curæ nomen, antequam rem ipsam describam, sic paucis accipe. Lubrica nuncupatur eà de causa, quòd in hac specie Lubricum excrementum Luxurię istis in partibus prædominetur, quam Lubricitatem si auferas, iam curationem perfecisti. corpora

autem huius Lubricitatis sunt, Morbilli, Pustulæ, Formicæ, Variolæ, &c. quorum nomina teuthonica hic prætermimus. Curandi ratio.) Ægrum in hypocausto calido stragulis probè contectum vt sudet compellito, atque vt melius sudor profluat, grana iij. Ostrutij Mineralis, cum granis ij. Melissæ Diaphoreticæ, diluculo crescente Luna, quater vel quinquies exhibeto, quo facto, videbis radicitus subitoque morbi generationem promoueri, haud secus ac æstatẽ ex inopinato ingruentem, rigidam adhuc glacie terram resoluere, & confestim ex arboribus flores gemmasque protrudere videmus, scilicet in eum omnino modum, pustulæ protruduntur ac crescunt, quòd si fluxio forsan adhuc aliqua subsit, quæ paralysin aliàs factura erat, ea statim effluit quoque. Sin primo statim die, Elementi tui ignis (id est, medicina) ob paucitatem forsan, curationem non absoluat, opus idem iterare postero die non dubitabis. in hunc ergo modum Sole tuo operante, contingit etiam ipsa excrementa à corpore separari: itaque si per sua naturalia emunctoria excrementa prodire videas, nil mali metues: namque Elementi actio contrarium non tolerat, sed necessariò quasi separationem molitur: perinde enim ac æstas infœcunda foret, nisi Solibus antea niues liquarentur, sic nisi separatione ista facta, curatio sperari non posset. Neque verò vellem te ista de purgatione intelligere (cui ego tantopere contradicere soleo) actionem enim talem ego doceo, qua excrementa separentur, non purgentur. quantum verò inter Purgationem ac Separationẽ intersit, nemo est qui non abundè intelligat. Prima ergo operatione (quæ ferè in tertium diem protrahitur) absoluta, conueniet iuxta antiquorum placita, ea quæ extra corpus iam propulsa sunt, exterius adhabitis remedijs, vt decidant, curare: videmus enim æstatem quoque eandem quæ flores ac folia producit, eadem rursus languefacta exarefacere. Remedia extrinseca variorum experientia varia esse docuit, nobis semper arrisit Persicaria Arsenicata, qua nos humectatis Morbillis, Variolis, Formicis, Pustulis, &c. effecimus, vt ipsæ haud secus ac à magnis solis ardoribus arborum Locustæ decidunt, exarefactæ vltrò deciderent. Hæc de cura Lubrica, quæ vnica per se est (vt & vnica æstas) dicta sufficiant, quam si quis omnino non, vel non integrè, necessitate postulante adhiberet, is certus sit, fore vt Bubones subsequantur, atque quoduis genus multiplicatione specierum mirificè augeatur, ex quibus non possunt nõ corruptiones qualitatum internarum, humorum putredines, principia scintillarum, causæ vlcerum futurorum, enasci, atque tanta quidem malignitate, vt neque de cognitione, neque curatione certa vlla spes esse posit. hinc morbi augmentum & complicatio (haud secus ac inter frutices in Aquilegio acuto cernere licet) oriuntur curatu admodum peruicacia, quemadmodum in curationibus tertiæ partis elucescet.

Ostrutium Minerale.

Separatio & purgatio differunt.

Persicaria Arsenica.

CVRA PISCIVM.

Nominis ratio. Porrò autem vt & de hac curatione quædam pertexamus, nõ ignorandum est, eam curam Piscium nuncupari, tum quòd affectus species piscium squammas referat, tum quòd medicamenta quæ ad illum curandum adhibentur, tamq́ desquammantem quandam operationem habeant. Quocirca veluti videmus squammas ex pisciũ corporibus & enasci, & alimentum desumere, illicq́ consistere, nec vt decidant marcescere: sic de hoc genere Bullarum, quod nos sub curam piscium conclusimus, iudicandum, cùm earum generatio perinde habeat, vt generatio corticis in arbore. atqui quamuis hoc bullarum genus locum sibi proprium non tenet, tamen quia Mineralia loca eligit, suas subinde species producit.

Thimia, Furfur, Squammæ, Pruritus, Scabies, Malum mortuum. sex ista quamuis sextuplicem habeant differentiam, vnicum tamen Arcanum habent, trifariam interim diuidentibus antiquis. Arcanum Antimonij. Arcanum illud est ARCANVM ANTIMONII: etenim quia vna generationis ratio intelligitur in squammis piscium, corticibus arborum, & hoc genere luxalium morborum, sequitur idem arcanum in istis morbis vsurpandum esse, quo & à piscibus squammæ, & ab arboribus cortices desquamantur ac excorticantur, sine corporis incommodo. Dosis ergo huius Antimonij ignis, erit pondus trium pisorum vsq; ad sex. quia autem hi affectus quàm priores curatu pertinaciores existunt, maius quoq; temporis spacium requirere videntur, itaq; ferè nonũ ad vsq; diem curatio extendenda. Signa autem curationis absolutæ hæc tibi potißimum erunt, quòd vbi Thimiæ ac malum mortuum valdè multum humoris profundere cœperint, tum ad veterum experimenta descendendum sit, inter quæ Vrtica secunda. principem locum apud me obtinent Realgar & Vrtica secunda. Reliquæ autem species, Furfur puta, & Squammæ, nullum ex se humorem fundunt, sed vehemẽtißimè exiccant, vbi ergo summè exiccatas conieceris, Lythargiri per acetum dissoluti experimento vtere. In pruritu deniq; & scabie magnum desiderium scalpendi ægros excruciat, quod vbi desierit, tempestiuum erit veterum experimenta Vinum alcalisatum. (inter quæ ego Vino Alcalisato plurimum tribuo) adhibere: Hæc sex genera tam fortiter antiquatis morbis Venerea impreßione implantari consueuerunt, vt impoßibile sit illa absq; ignea Antimonij purificatione extirpari, quod vbi Antimonij vires iam suo munere defunctæ sunt, tum demum non sine vsu antiquorum experimenta adhibeas: semper enim Veneream constellationem prius tollere conuenit, qua sublata, reliqua tum succedere possunt.

CVRA THYMI.

Nominis ratio. Tumorum illorum, quos nos ad hanc curationem retulimus, generatio, thymi generatum mirum quàm similis existat: perinde namq;

namq; ac thymus ex paruo cauliculo magnum emittit capitulum, ſic hæ nouem ſpecies ex tenuibus Locuſtis ampliſsimè ſolent germinare & ampliari. adhæc ceu in thymo quædam dulcedo deliteſcit, quam magno ſtudio apes ſectantur: ſic in iſtis Thymicis ſpeciebus ſuccus quidam deliteſcit, quo pediculi mirificè alliciuntur, & delectantur: quin haud ſecus ac ex thymo apes, ſic ex iſtis vlceribus ſuccum quendam exſugere conſueuerunt muſcæ. hæc ergo à ſimilitudine deſumpta nominis etymologia eſto. Curandi ſcopus primarius eſt dulcedinis illius, ex qua Thymus enaſcitur, ablatio, enaſcitur autem ex dulcedine, quæ huius vel illius formæ opifex eſt, ad exemplum generatorum maioris mundi. Itaq; vt hęc nouem genera curentur, neceſſe eſt, Arcano vti, quòd illa dulcedine depulſa auſteritatem inducat: hoc enim præſtito illa decidunt: ſiquidem à guſtu alio alia forma introduci ſolet. Arcanum hoc eſt Arcanum Tartari, cuius doſis eſt pondus trium fabarum, tempus exhibendi continuum dies quindecim, ſingulis diebus bis, mane ſcilicet & veſperi. dum autem agit hoc medicamentum, magna dulcedinis copia ex thymis emanare ſolet, quę vbi ad auſteritatem declinare cœperit, tum admonet tempus eſſe vtendi remedijs antiquorum. Nouem illæ ſpecies, quas toties diximus, hæ ſunt. Fauus, Lerdis, Chœrades, Scyrrhi, Nodi, Verrucæ, Chondylomata, Mariſcę, Polypus. quarum diuerſa ſunt apud antiquos experimenta: primo enim ſingularem habent Fauus, Lerdis, & Scyrrhus: dein aliam Chœrades, Nodi: iterum aliam Verrucæ & Mariſcæ: aliam dein Condylomata: deniq; & ſingularem Polypus.

Arcanũ Tartari.

Tres primæ ſpecies poſt Arcanici operis abſolutionem in hũc ferè modum curantur, Lycio Magneſiaco intra viginti quatuor horas æquo circulo centrum morbi comprehendimus, quo facto, Alumẽ incineratum cum vnguento de vitellis ouorum imponimus, donec fundum mundum inueniamus, eo habito, ſolo vnguento ouorum curationem abſoluimus.

Lycius Magneſiacus.

Sequentes duæ ſpecies poſt Arcani operationem perfectam purificentur, cum Oppoponaco, Galbano, Bbellio, expurgatis & mixtis cum Aloë epatica, donec decidant. quod ſi forſan nimis firmas radices egiſſe viderentur, eas donec abſumantur, oleo iuniperino claro inungnre vtile fuerit.

Verrucæ autem ac Mariſcæ oleo purgato communi, veluti Condylomata ſucco de granis Arenoſis, poſt abſolutum arcanum opus, omnium tutiſsimè curabuntur. quod ſi forſan nimis inueterata hæc mala ſcyrrhoſam contraxiſſent diſpoſitionem, tunc ſcyrrhorum inſtar tractare ea medicus tentare deberet.

Succus de granis arenoſis.

Polypum autem fumo iam dictorum remediorum facile extirpabimus, impoſito alumine incinerato, donec nullum in quanti-

Polypi curatio.

tate vicium superſit amplius, atq; dein cum Croco Martis ducta ſit.

CVRA CROCI VITRIOLATI.

Sal ille vitriolatus, qui in iſtis morbis (quos nos ſubter hanc curationis formam concluſimus) cauſa mali exiſtit, eam ſingularem obtinuit naturam, vt coloris inſtar intra cutem & in eius extima ſuperficie adhæreſcat. Sal iſte etſi cum multis alijs magnam cognationem habeat, tamen præ omnibus maximè Crocum Vitriolatum referre videtur: crocus enim iſte cùm quaqua verſum ſerpat, nullũ tamen vlcus facere conſueuit, multis dein coloribus cùm refertus ſit, varijs quoque modis corpora tingere ſolet.

Nominis ratio.

Curandi primarius ſcopus eſt acuitatis ſalis ablatio: iſta namq; abolita, radix mali iam extirpata eſt. Arcanum illud quod ſalis acuitatem extirpare efficax eſt, Radix eſt Peucedani, cuius vis ea eſt, vt radicem ſanguinis gubernet: vſus verò, vt ad xij. dies vſq; dietim in aurora & occaſu exhibeatur, magnitudine quinq; nucum ponticarum. Quo facto, etſi iam certus ſis Centrum ſanguinis vitio carere, tamen de ramis & Locuſtis idem ſtatim polliceri tibi non potes, igitur vt & vitium harum partium euellas, balneo vti imperabis eo uſq;, donec id quod eductum eſt, in grana ſalis amplius non coaguletur. balneum illud parabitur ex decocto radicis Sanguinariæ, quod ſi ſat multum eductum ſit (intelliges autem, ſi in grana non amplius concreſcat) tum aliud balneum parabis ex Alumine alijsq; illi conuenientibus herbis, quo facto, iam arcanum illud opus ad finem perductum erit, & deinceps de vulgatis veterum experimentis cogitandum.

Peucedanum.

Balneum ex ſanguinaria.

Species morborum quos ſub curam Croci Vitriolati coniecimus, octo in vniuerſum numerantur. Serpigo ſcilicet, Impetigo, Cicatrices, Albaræ, Sciſſuræ, Gutta Roſacea, Morphea, Alopecia. harum tres, Serpigo, Impetigo, & Cicatrices ſuum ſingulare experimentum apud veteres adeptæ ſunt: dein Morphea & Albara itidẽ ſingulare: ſic & Alopecia cum Sciſſuris quoq; ſingulare habent experimentum: deniq; Gutta Roſacea ipſa quoq; ſingulari remedio donata eſt.

In eum ergo quem diximus modum ad curationem præparatis, Serpigine ac Cicatricibus, Vrticæ ſecundæ (ea enim inter omnia experimenta vnicè conducit) vapore à noua Luna, vſq; ad plenilunium fouebimus. quod ſi forſan Impetigo curationi minus obediens eſſe videretur, Vaporem Tapſi adijcere conueniens erit.

Vapor Tapſi.

In Morphea verò, & Albaris, præter Axungiam aliud non datur remedium, cui ſi non concedat morbus, vtiliſsimum fuerit locum Croci cum ſubſtantia reſecare, atq; paulatim per gummata cataplaſmata loco cicatricem denuo inducere, quæ vt minus turpis ſit indurabitur aqua florum Fabarum, Locuſtarum, Sigilli Salomonis,

monis, &c. præter hanc curationem alia nulla penitus est, de qua in Morphea vtile quid tibi sperandum sit.

Haud secus in Alopecia & Scissuris procedendum est, eo dempto, quòd gummatis Cerotis hîc non vtamur. quod si quando contingat nimis profundas scissuras esse, ac à sudore in eas decumbente occultari, post administratam superiorem curationem Persicaria præparata vtemur, donec cutis planè iterum adæquata & conglutinata sit. Persicaria præparata.

Gutta deniq; Rosacea per Aquam Claretæ tollitur, etsi vniuersalis illa curatio non præcesserit. Veruntamen de gutta Rosacea obseruandum ipsam quandoq; etsi vnà cum Luxali morbo antea curata fuerit, tamen per se solam quandoque recrudescere. Quamobrem sedulò studendum, vt, dum Venus expellitur, iuncti quoq; morbi reliquæ penitus extirpentur: etenim nisi Variolæ, Morbilli, Pustulæ, & Formicæ (has enim quatuor species exempli causa adducere liceat) rectè curentur, ex ijs Thymia fieri solet, ex qua dein forma Lepræ, non autem causa Lepræ generatur.

Similiter nisi Furfures, Squamę, Tineæ, Scabies, Pruritus, &c. absolutè, & iuxta suprà descriptos canones curentur, infrequens nō est eas in Alopeciam transmutari. Alopeciam dico non simplicem, sed vniuersalem: sic enim obseruatum est ab Alopecia mulieribus menstruum sanguinem in vniuersam cutim attractum esse, quin & humorem radicalem ex omnibus membris attraxisse animaduersum est, vnde dein affectus omnib. experimentis inuicti emerserūt.

Eodem planè modo, si Fauus, Nacta, Napta, Oedemata, Verrucæ, Nodi, Mariscæ, Chondylomata, &c. non iuxta Luxalem curandi rationem curentur, accidere solet, vt illi morbi in Botium externum (quem vocant) seu Strumam versam transmutentur, vnde isti dein tumore subtus cutim feruntur, & increscunt, adeo vt incurabiles planè euadant: quamuis enim non rarò ex Polypo fiat Noli me tangere, ex Botio iuncturarum Fistula, & ex Nacta carnosa, Cancer, tamen res nihilo ob id melius habet: siquidem ijs quæ veteres cognouerunt experimentis impoßibile sit curationem perfici, cùm alij sint affectus hi ab ijs quos antiqui descripserunt. Struma versa.

Quocirca nisi quis Serpiginem, Impetiginem, Albaram, Morpheam, omnesq; quos ad curam Croci vitriolati retulimus morbos iuxta præscriptam curandi rationem tollere aggrediatur, is certus sit se Lepram cum causa, Vlcera Esthiomena, Cancrenas & Ambulantia vlcera quasi manu facturum, neq; id particulariter, sed toto corpore vniuersaliter, & tanto quidem cum periculo, vt impoßibile dein sit hosce morbos aliquo hucusq; cognitorum experimentorum tollere.

Absolutæ nunc nobis sunt Bullæ Veneris, quas in Praxi ve-

luti in Theoria factum est, quatuor istis nominibus appellare poteris: scilicet, vt Bullas Lubricas dicas eas, quæ sub Lubrica cura continentur. Bullas Croceas vitriolatas eas, quæ sub cura Croci vitriolati referuntur: sic deniq; Bullas Thymi, Bullas Piscium, &c. à curationibus Thymi & Piscium denominare poteris.

DE SCINTILLARVM ET DEFLVxionum curatione. CAP. II.

VT defluxionum & scintillarum per sua arcana curandi rationem intelligere commodius possitis, defluxionis (*Lame*) formam & naturam ostendere conuenit. Defluxio in corpore eiusq; membris sic delitescit, vt ignis in ferro. ferrum ipsum quidem per se incorruptum manet, nihilominus in ipso existēte igne: & quod maius est, duo contraria simul subsistunt, horum alterutrum alteri vt concedat necesse est: namque vel ferrum ab igne consumi oportet, vel ignem à ferro abscedere: si ergo ignis discedat, tum ferrum ad suam priorem naturam reuertitur. interim tamen duo cernuntur accidisse: vnum, quòd ferri pondus diminutum est: alterum, quòd tandem ipsum in calcinatam quandam massam adurit. Quemadmodum ergo ab igni ferrum patitur, sic in hisce quoq; morbis euenire solet, scilicet, quòd ossa vngues de se proijciunt, tandemq; consumuntur, haud secus ac ferrum ab igne comburitur. Quia ergo similium actionum similes causæ existunt, in igne defluxionem ponemus: quemadmodum enim in ferro accidens est ignis, sic quoq; in humano corpore: ac veluti ferrum vel tale manet, vel corrumpitur, sic & hoc loco cogitandum est, scilicet, quia corpus materia peccans non existit: nam duæ contrariæ res sunt in eodem, quod vnum tamen non est: causa vna siquidem constellatio est: namq; quoduis Elementum in Microcosmo latet, vti sol in vitro, suamq; naturam seruat: videmus namq; manifestè eundem ignem siccare & humectare, dissoluere, fundere, resoluere, & vicissim coagulare. Perinde ergo ac ignis vnius variæ sunt operationes, sic intelligendum membra humectari vel siccari, non tamen à causa humida vel sicca, sicq; de coagulationum ac dissolutionum causis quoq; ratiocinandum. Non ergo est vt quis duritiem Melancholiæ, siccitatem Choleræ, humiditatem Phlegmati adscribat, imò omnia ad elementum ignis referenda sunt: valeat ergo omnis physica & theoria vulgaris, dominetur q; Philosophia illa, quæ tam varias Elementi ignis operationes nos edocuit.

Similiū actionum similes causæ.

Veruntamen quo tandem commune ac generale in istis Arcanum inueniamus, sciendum illud haud secus comparatum esse debere, quàm est corruptio quæ in operatione firmamenti reperitur, veluti videtis incipiente constellatione tonitrum fulgur & fulmen gene-

generari, huius inquam corruptio contingit virtute terræ ipsa suum chaos in illam coniunctionem intrudente, per hanc scilicet intrusionem grandinis, fulminis, fulguris, &c. generatio corrumpitur. Quemadmodum ergo in exterioribus Elementis alterum alterius generationes interrumpit: sic quoq; in Microcosmo fieri putandum est: sicuti enim Firmamentum terræ generationes corrumpit, sic hæc vicissim illius. Scitote ergo per huiusmodi contrarium constellationis generationem alterius impediendam esse. Constellatio hæc terminum suum habet, veluti ex Scintillis colligitur. quocirca non dolor qui iam affligit, sed illa constellatio, quæ illum peperit, pro morbo haberi debet: dolor enim vnà cum constellatione abit, redit tamen crastina die, & dolorem alium facit: dolor enim hesternus hesternæ diei, & hodiernus hodiernę. Lebetem intucamur Exemplum. bullientem, eius vapores euanescunt, neq; quidq; operantur præterea, quod si præcauere velis, alia certè ratione nō præstabis, quàm ebullitionis ablatione, scilicet ignis remouendus est, non frigiditate cuincendus, veluti vulgares physici stultè ratiocinantur, qui ad tres libras frigiditatis duas caliditatis apponunt, vel quinq; humoris ad quatuor siccitatis, &c. perinde enim est ac si quis pyram ardentem frigoribus hyemalibus restinguere ac congelare conetur.

Quia ergo curatio non in euincendo, sed in auferendo consistit, sequitur curationem in Anatomia Veneris faciendam esse: quamuis enim interdum bullæ extra Veneris Anatomiam constitutæ sunt, causante hoc ipsum mutua ipsorum sequendi promptitudine, tamen hic in scintillis aliter sese res habet: illæ enim ijs rebus immixtæ sunt, quarum Emunctoria occlusa sunt, quæ si aperta essent, illac dolor tum prodire posset, nulla interim curatione in spiritu peccante præstita, sicq; subinde euaporatio causetur. verùm hîc tale arcanum non requirimus. Sed hoc potius Arcanum esto, quod ignem aufert, quo ablato, singulas dein species sub sua veterum experimenta colligemus.

Arcanum itaq; est, vt Sperma non seminale (in quo constellatio suum opus exerit, & quinq; illas scintillarum species generat) Sperma non seminale. auferatur, quod prǣstabitur per Satyrionem diaphoreticum drachmæ vnius pondere, ad dies septem exhibitum: sic namq; constellatio expellitur, & spiritus peccans promptissimè remouetur.

CVRA IVNCTVRARVM.

Vt autem & externum remedium cuiusuis speciei intelligatis, à cura iuncturarum exorsus, quid vbiuis facto opus sit, ostendam. Nomen ex eo sortita est hæc curationis species, quòd hius morbi Cura iuncturarum vnde dicta. centrum in Iuncturis sit, eiusq; materia in earum cauitatibus generetur, quæ deinceps circumpositas partes ceu vento repletæ essent, in tumorem attollere consueuit, huius species in vniuersum septem

Species vij. sunt. Prima, quæ artuum incuruationem molitur: altera, quæ tophum: tertia, quæ in coxendicem decumbit: quarta, Arthritis: quinta, quæ neruos occupat: sexta catarrhalis: vltima, nodosa. omnium tamen vnum & commune remedium existit, Mumia cremata quadrupedum contra vulpes, qua omnes partes dolentes inunctæ ad quintam vsque inunctionem pristinæ restituuntur sanitati. Etsi non desint alia quoque experimenta, ego tamen huic quid tribuam expertus scio.

Mumia cremata.

CVRA VIRTVTIS EXPVLSIVÆ.

Huic curationi ex eo nomen impositum est, quòd non remedium, sed ipsamet natura ad expulsionem insurgat. quia ergo vis illa ab interiori natura proficiscitur, ob id à virtute expellente nomẽ conflatum est. Quia ergo nullum existit remedium virtute expulsiua donatum, relinquitur naturæ negocium committendum esse, & solum in id intendendum, vt Emunctoria (quæ quomodo indaganda sit, in libris de vlceribus à nobis descriptum est) aperiantur.

Nominis ratio.

Emunctoria aperienda.

CVRA MEDVLLATA.

Tertia curationis species est Cura Medullata, quæ & ipsa non anteà vsurpanda est, quàm Arcanum suam operationem absoluerit. Scintillam verò hanc Scintillam Medullæ nuncupauimus ea de causa, quòd ipsa in ossium Medullis radices habeat, vnde in neruos, artus & humores extrà fertur. Curatio autem in medullis fieri quamobrem debeat, pluuiæ exemplo discere potestis: pluente cœlo semina fructuum hoc sentiunt, quamuis à pluuia solus cortex humectetur: sic ros graminis ac herbarum extima folia tangit, virtus verò ipsius ad vsque medullas penetrat, nimirum ros medullarum illarum nutrimentum est. quamobrem si & tu medullis suum adferas legitimum remedium, nil sollicitus sis, quomodo ipsum cò pertingat. Remedium ergo in hac mali specie, sunt Mucilagines naturales crematæ exterius adhibitæ.

Nominis ratio.

Mucilagines crematæ.

CVRA ABSTINENTIÆ.

Duplex hæc curandi ratio est: altera ijs qui mutatione tempestatum & Lunæ luminis defectum sentiunt: alijs quibus in diæta seu victus ratione peccato commisso celeriter noxam percipiunt, destinata. Scitote itaque primùm Arcani operationem promouendam ac perficiendam esse, dein duplicem abstinentiam: exteriorem scilicet & interiorem præscribendam. Interior est, vt crapula, si ea noxam augere sentiatur, deuitetur: vel si victus ratio qua vti consueuit æger, obsit, eam immutabis, non fame, non ponderis immĩnutione, sed sic potius, ne ipsa Luxuriem generet, quo curato, æger suimet medicus erit. Abstinentia exterior procuretur exhibitione essentiæ colcotharinæ: quicunque enim grana eius duo deuorauerit, is ab omni Lunæ impressione ac noxa, quæ ex aëris temperie immu-

Abstinentia duplex.

Essentia colcotharina.

immutata oritur, liber erit. Abstinentiæ autem nomen huic imposuimus, quòd quasi carentiam impresionum exteriorum efficiat.

CVRA FLORVM VENERIS.

Nominis ratio.

Nomen huius curationis, quæ ordine quinta existit, inde desumptum est, quòd incipiente coëundi appetitu, flores quidam promanant, qui in actu Venereo inficiuntur, haud secus ac flores arborum ab aëris inclementia exiccantur, & marcescunt. Hæc Scintilla Veneris ante & post operationem suos paroxismos habere consueuit, causa est, quòd celerrima sit operatio. quod si ad hanc celeritatẽ durabilitas quoq; accedat, sequitur vt quotiescunq; postea seminis emißio vel cohercitio contingit, scintilla ista celerrimo motu sese prodat. Huius mali à spermate scabioso orti, extirpandi certißimum remedium existit Cristallinum liquidum (post vsum Arcani) Oleo administratum: immutat enim hoc exitum spermatis præternaturalem in ordinatum & naturalem. Quod nisi isto remedio concedat malum, tum chronicæ ac variè exinde oriẽtur ægritudines, vt eas vel discernere solùm, nedum curare impoßibile sit.

Cristallinum liquidum.

CAPVT III.
DE ÆRVGINOSIS VLCERIBVS CVRANDIS.

Eruginosa Venus quomodo generetur

NOuem species de quibus iam nobis sermo erit, æruginosas ea occasione appellaui, quòd instar æruginis generentur: perinde enim vt rubigo suum met corpus consumit, exterius ipsi adhærens, sic & Eruginosa ista Venus quoq; in suum cui adhæserit corpus agit. Sciendum ergo, quòd ærugo quæ hanc exulcerationem facit, non eo loco in quo sita est, generetur, sed intrinsecus in toto corpore collecta, per sudorem extrà expulsa, ibi in salem coaguletur, haud secus ac in ferro cernere est, quod dum rubiginosum est, seipsumq; consumit, quæ rubigo à suomet sudore prouenit, qui sudor coagulatus in salem abire consueuit. Sal certè dum adhuc aqua est, vim nullam habet, at in salem coagulata aqua tum demum vires nanciscitur: sic planè sudor ferri aqua est in salem abiens. Atqui hoc porrò non ignorandum, salem, dum ipse siccus est, nullam actionem perficere, sed omnino necesse est, secunda vice in aquam resolui (primum enim illud aqueum ad salis generationem pertinet) vt in rubiginem abire, & rodere ac consumere poßit.

Sal siccus nihil agit.

Vlcera Eruginosa ex suo sale oriuntur.

Simili omnino ratione intelligendum est vlcera Eruginosa ex proprio suo sale causam habere, ac originem ducere, qui centrum in proprijs suæ arboris locustis collocare solent. Atq; vbi iam apertum vlcus est, tum reiectiones excrementorum sequuntur, quas magno errore antiquitas fluores esse materiæ peccantis existimauit. atqui non sic res habet: etenim quandocunq; morbus emunctoriũ

parit,

parit, tum hoc idem nulla alia de causa facit, quàm propter præternaturalia excrementa: nisi enim hæc molesta naturæ essent, numquam ipsa pateretur emunctorium fieri, neque innaturalia generarentur excrementa, nisi in natura quoque continerentur. Balsamus namque & mumia naturę tolerare non possent. sciendum ergo, quod si hæc excrementa sint, nullum ex illis iudicium desumi posse. Si itaque fluores isti excrementa sunt, sequitur spiritum peccantem in illis non inesse: quamuis enim materia peccans sint, tamen spiritus non sunt: atqui spiritus, non materia hîc considerari debet. Quia ergo excrementis spiritus coniunctus non est, nullum quoque in illis venenum, atque ob id nulla Veneris curatio hic quærenda erit. Curatio ergo omnis horum vlcerum in vniuersum duplex est. Vna quæ per Arcana fit ad spiritum peccantem directa. Altera per experimenta veterum, ad excrementa respiciens. interim tamen inficiari non possum, excrementa aliquid malignitatis ex corporibus in quibus inhærent contrahere, ex quo conijcere licet, aliquid de Luxuria in excrementis inhærere: veluti enim Rebis cineri Siberæ comparatur, ac similis est, sic etiam in isto Rebis vlcerum simile aliquid concurrere posset, hoc etsi sit, tamen contagio caret, ac perinde est ac si mulier semetipsa osculetur: scilicet, quemadmodum illa ex illis osculis voluptatem non percipit, sic & excrementa quia extra coniunctionem permanent, afficere contagio nequeunt. Altera ergo curationis parte in Arcanis, altera in experimentis veterum consistente, cauete ne ea quæ initio huius morbi inuenta & vsurpata sunt, vos seducant: omni enim artificio carent: namque in istis nostris experimentis quæ nos hic vsurpari volumus, nil opus est complexiones respicere, neque etiam correctiones, quas Montispessulani monoculi Polyphemi excogitarunt. Antiquorum autem illa experimenta quia abundè in lib. de Vlceribus à nobis descripta sunt, nil opus est hîc denuo repetere. Arcanum autem quod ante illa experimenta vsurpandum est, sic habet.

Æruginosorũ vlcerum curatio duplex.

Recipe Theriacæ metallorum grana viij. Pharmaci Serpentinæ grana xxiiij. mixtis ambobus, de illa mixtura gr. vj. exhibeantur tertio quoquo die, donec signa Venerei morbi, prout sexto Libro descripta sunt, effluxisse conieceris, quo facto, ad curationes antiquorum descendere tempestiuum erit. Atqui vt intelligatis, quo capite in libro de vlcerib. cuiusuis speciei curatio tradatur, breuem tabellam subijcere placuit, singularum curationum speciales quoque quasdam affectiones commemorantes, quæ omnia & in libro de Pustulis, ac de Intercutaneis inuenire poteris, si quæ hoc loco forsan desiderabis.

Arcanum Æruginosorum vlcerum.

SVB CVRA CANCRENÆ.

Luxus cancrosus in Capite de curatione Cancri.

Luxus

Luxus Tentiginosus in Cap. de curatione Depascentium.
Luxus Lupi capite de cura Phagedenæ.
Luxus Noli me tangere, Syronum, Esthiomeni.

SVB CVRA DE FIXIS.

Luxus phlegmonum Capite de curatione phlegmonis,
Scrophularum,
Fistularum,
Oleinus,
Concauus.

SVB CVRA REVERBERATORIA.

Luxus inflatus,
Fluorum,
Putrefactus,
Digestiuus.

SVB CVRA RIVOLÆ.

Luxus Incensiuus,
Vesicalis,
Erysipilæ,
Nubeculæ,
Febrilis,
Minutionis.

SVB CVRA INTERCLVSA.

Luxus Persicus Capite de curatione ignis Sacri.
Prunæ,
Locustalis.

SVB CVRA INGENITA.

Luxus Ficuum,
Luxalis,
Fauorum.

SVB CVRA CHORDARVM.

Luxus Virgalis,
Bubonicus,
Cambuccinus,
Lumbosus.

SVB CVRA CVSCVTÆ.

Luxus Adustus,
In augmento.

SVB CVRA INTERPOSITA.

Luxus Leprosus capite de cura Lepræ,
Hydrophorbiæ,
Vndimiæ,
Elephantiæ.

Quam-

Nominum nouorum rationes explicantur.

Quamobrem verò ad curam Cancrenæ nullos alios morbos adiunxerimus, cauſa eſt, quòd omnium ſimilis Medicina eſt coctum cancrum referens. Sic in cura de Fixis nominis ratio eſt, quòd fixi illi morbi à ſemetipſis non curentur. Cura Reuerberatoria hinc nomen ſortita eſt, quòd nihil ſiccius ſit ĳs, quæ reuerberatione præparantur. Cura Riuolæ hinc etiam appellata eſt, quòd inſtar torrentis ſubinde humectentur & exiccentur eiuſmodi morbi. Cura interclusa autem appellatur à ſimilitudine lebetis, in quo aqua concluſa efferueſcit, nemine operationem illam vidente. Curæ Ingenitæ nomen deduximus ex eo, quòd morbi varĳ in natura implantati, neq; ſanitatem, neq; morbos oſtendant. Curæ Chordarum appellatio à locis Chordarum in genitalibus nomen accepit. Cura Cuſcuta ab effectuum qui cuſcutę inſtar ſibi mutuò implicantur, nuncupata nobis eſt. Interpoſita demum cura dicta nobis eſt, quòd de illa deſperandum non ſit, cùm ferè aliquid boni ſeu fauſti coniungatur. Has curandi rationes, niſi legitimè medicus adminiſtret, quiuis facilè videre poteſt, quantum malorum hinc conciliari poſsit, ſi modo corporum ac materiarum vires non penitus ignoret, de quibus tamen in præſentiarum loqui nil opus eſt.

FINIS

SECVNDI TOMI CHIRVRGIÆ

MAGNÆ PARACELSI.

RERVM ET VERBORVM IN SECVNDO TOMO MEMORABILium Index Locupletissimus.

Prior numerus Paginam: alter Lineam denotat.

Arthri-

Embryo

Furfu-

Germa-

M.

Medici

Micro-

N

Natu-

Remedio

Tumores

Viennen-

SECVNDI TOMI CHYRVRGIÆ MAGNÆ FINIS.

Aureoli Philippi

THEOPH. PARACELSI CHYRVRGIA MINOR, QVAM ALIAS BERTHEONEAM INTITVLAVIT.

CVI ETIAM SEQVENTES TRACTATUS accesserunt, eiusdem authoris.

De Apostematibus, Syronibus, & Nodis.

De cutis apertionibus.

De vulnerum & vlcerum curis.

De Vermibus, Serpentibus, &c. ac maculis à natiuitate ortis.

EX VERSIONE GERARDI DORN.

Cum Gratia & Priuilegio Cæs. Maiest.

ANNO SALVTIS

M. D. LXXIII.

THEOPHRASTI PARACELSI IN TRES LIBROS CHYRVRGIÆ SVAE MINORIS, QVAM BERTHEONEAM ALIAS INTITVLAVIT,

Præfatio.

PRINCIPIO NECESSARIVM EST MEDICO, ſui finem operis perpendere, qui duplex eſt: ſanitas, & ſatisfactio videlicet. Hoc prologo de ſolutione tractaturus ſum, alijs & ſuis libellis de ſanitate. Poſtquam ab initio Chyrurgia per auaritiā & commodum proprium vt aratrum facta cōtra naturæ lucem extitit, ad hæc ipſa neceſſitas exigit, vt cùm debitum finem ſanitas attigerit, ſolutio ſuum pariter conſequatur effectum, cuius meſſis pecunię ſumma cum gratiarum actione fore meritò deberent. Nō enim vt in agro meſſis eſt, à quo ruſticus frumentum domum euehit, paſtorq; lanam: in medicina verò commodum reportat æger, frumentum & lanum ſibi reſeruans, paleas medico relinquit. Sanitas namq; frumenti commodiq; loco ſunt, & pecuniæ minus ad eam comparandæ, quàm ad frumentum paleæ. Cùm igitur incuria ſuperiorum regiminum Chyrurgia noſtra (proh dolor) ad aratrum ſit redacta, & in ſolutione minus quàm aliud quoduis aratrum compenſetur, minimumq; pro potiori cogitur accipere, quod nullo modo reciperet iterum in cōmutationem æger, nec ſatis compenſare valeret: hoc argumento primùm adferemus, cuinam irrequieta vita, ſollicitudo cum grauiſſimis experimentis medici comparentur.

Medico dies & noctes æger in animo hærere debet, ac præ oculis imaginatione ferri, totamq; mentem in iſtius defixam ſanitate verſari neceſſum eſt medico, præ meditatione iudicióque non immaturis. Ad grauiſsimas iſtius curas, varijs momento quolibet accidentibus & nouis comitatas, accedit & alia, mercedis vtpote ſuæ receptionis, tum quod peſsimum eſt, fraudum atq; doli iam liberatorum, & morbi laqueos euadentium expectationis, & quî nam his præueniendum foret illi, totq; prorogationibus, aſtutijs, omni cum ingratitudine aduerſus illum qui tribuit eis dono Dei, quod mundus totus nequiuiſſet, ſępius replicatis, & non ſine vilipendio. Eſt vtique medicus ad ægrum comparatus, vt ad carceribus detentum creditor, à quo tantum exigi nequit, quod ille non polliceatur & vltra: liber iam factus nil ſeruat, alius prorſum exiſtens. Aeger etiam obediens eſt, & bonæ voluntatis in medicum, donec euaſerit ligamina

Non est quòd præterea medicus despondeat animum: probus enim centum solutiones infert iterum, centumq; deceptorum ex aduerso compensat probitate nequitiam. Tam bonus & iustus est Deus, vt per huiusmodi pios, rationeq; prȩditos ægros medico satisfaciat, loco centum aliorum, à quibus deceptus fuerat. Quapropter eiusmodi contrarietates (etsi non bene tolerabiles) cordi sibi graues fore, vel animum superare suum nulla ratione prætermittere debet, at mitissimè potius pati, solutionem expectando vero tempore, quo damna cuncta resarcientur. Impostoribus Chirurgos inter, instructionem hoc loco dare nullam cupio, cùm isti pecunias tantùm quærant, & impostores cum fraudulentis optimè conueniant. Probum verò medicum ista curare, vel ob ea commoueri minimè decet, neq; propter pecunias, vti mercedis est conditio, fore solicitum (quod nebulones inter Chirurgos nostros faciunt, ac turpius antequam lucrati sint, accipiunt) imò potius decem impijs ter subuenire propter probum vnicum non grauari: licet etiam non sibi semper luxerit Sol, non contristari, nec audire iudices in subsidium aduocando: nam quantò maior meliusq; promerita detentaq; merces fuerit, periculosius iudicium expectant, qui iustos labores detinent iniustè. Si reliqua iudicia nostris æqualia fore deberent, plurimi restituere cogerentur, qui iam recipere prætendunt. Hac igitur præfatione probos medicos admonitos velim, ne mentem ita prorsum in pecunias defixam teneant, at in egri sanitatem potius, & quod reliquum fuerit, Deo committant.

Ne tamen impostoribus fauere velle videar, addam: vbi iam ægrotus coram aliquo medico, suam enarrans miseriam, dolum & imposturas medicorum insereret, conquerens, quæ sibi primùm occurrissent, vt qui deprauassent aggrauassentq; morbũ, quem suscepissent curandum, & non intellexerant: pecunias multipliciter prius accepissent, multa fuissent polliciti, præstitissentque nihil, forentq; posteriora peiora prioribus, & imminuta cum sanitate vita: non aliunde quàm ex medicorum incuria, tum ignorantia mera. Defectus vtrinque videtur. Medicus primùm omnium loculos implet, vt si fortè fortuna res non benè succederet, hoc nihilominus inde reportaret: ex altera parte voluit æger istius farinæ medicum habere, medicinæq; fontem fugere. Quò factum, vt ab vtroque latere miseria premat. Quare consilium ægris hoc fore cupio, medicos vt probent priusquam admittant eos.

Periculum fieri potest (excepto nihilominus, quod nonnunquam accidere solet, vt impostor vnà cum nequitia bonũ aliquod experimentum habere potest, & penes hoc imposturis facere satis) primùm considerentur, qui mederi volunt, & non sunt arte medici, verùm sub vmbra medicinæ vulgaribus consilium exponunt, & non-

& nonnulli fauore solo, plerique ob honoris ambitionem, alij quòd eis hoc vitij genus innatum. Cęteri quidem vt sapientes existimentur, & reperti plurimùm, & hoc ipso veniant in admirationem hominum, vnde sibi tantam artem compararint. Eiusmodi medici potißimùm diuites, existunt in monasterijs, & otiosos inter illos, qui iactare sese vanigloriosè fuerunt assueti, gratis omnia præstant in medicina.

Reperiuntur alij, qui medicam artem vt aratrum exercent, vel ob munera, quòd statum imminuere viderentur, si pecunias acciperent, quibus Iudæi baptizati sunt annumerandi. Similes etiam quandoq; [redacted], tum illi qui carnificinam artem aliâs exercuerunt: non vti medici volunt mercedem accipere: dicunt enim, se non fore medicos, librosq; legisse paucos, at hoc scire, tum ab imperatoribus & regibus habuisse. Apta iactatę te cōrrigialis calcee tu. Non parua quidem horum astutia est. Si moritur æger, mirum est: ars enim ab Imperatore procesſit, non ita contigisse debuit: si verò sanabitur, clamores audiuntur in exultationem elati, vera & experta est, inquiunt, ars nostra, nihil de manu Serenißimi procedere mali potest: iam in sede positi sunt isti medici, non aliâs imò fixius vt putant, Francone quouis equite. Talis est eorum conditio, qui mederi, nec esse volunt medici, prout is qui monachus fore vult, & in pellicea veste diphera medicus. Isti medias interponere solent personas, qui dicant: Medicamentum hoc domino meo plurimo quidem ære constat, quapropter domino tuo dicas, domino meo compensæ loco donet equum: vel [redacted]io iam aliqua refectione solentur, sic reddetur dominus Doctor pedendo creatus ad omnia promptior ac paratior.

Non quòd bonas artes impedire cupiam eius, qui alto loco rasus, vel denuo promotus vt fuerit: abusus tantùm carpere volo, quò me nedum errores, verum etiam deprauationes morborum, quas video longè plures quàm subleuationes ægrorum, impellunt. Post hos omnes illi sequuntur medici, qui vestes & crumenam vt cribrum foraminatas gerūt, nec vt furem exercere suum tardi sunt: Ante sexaginta plus minus annos se ditißimos fuisse prædicant, nunc verò depauperatos, in dolio vini putato. Sunt alij qui magna comitante caterua militum aut equitum viguerunt equites, at in bello pro defensione principum, & in penuriarum conflictu cunctas amiserunt opes. Alios ex Vualachia Transiluaniaq; Turca propulit. Nonnulli reliquerūt vxorem & liberos, vt liberius Euangelium imitari possent. Multi libenter vtroq; pauperes existunt, quod nemo quidpiam eis dare velit. Nec desunt qui vestes multifa-

riam immutent: nudus hic incedit, alius semiuestitus & cilicio: tertij quidem ordinis ille, foccis ligneis ambulat iste: non edit alius ossa carnium, piscium spinas item alius non: super scamnum decubare debet iste, nouumq; singulis habere noctibus hospitium, &c. Qui cùm de medicina loquuntur, Spiritus sanctus (vt aiunt) inspirauit eis, plures in herbis quàm in cœlo virtutes existere. Suntne tales egregij medici?

Apparentia latius honesti, bene quidem induti, sed eorum vestes pessimè subductæ. Nonnulli suis immiscent Astronomiam, alij Geomantiam, alij Pyromantiam, Chiromantiam aliqui, Hydromantiam alij, pleriq; specu[redacted] altius Narromantiam, id est, Nicromantiam, vel stultomantiam, vt Campiuagi de monte Veneris, vbi suam didicerunt artem, venientes, eam vino [redacted]. Item vnà cum [redacted], & cum Danhusianis farcimen aut botulum ederunt sanguineum: quo fit vt bestias & homines ab omnibus morbis, febribus, & caducis curare norint item artem nobilissimam effodiendi thesauros, quæ tales non parum ornat medicos. Multis non indigent aromatibus, herbario nullo, nec Valesco, sed papyro sola, Ixis pro fixis inscribunt ei, Tetragrammaton, Ioannes in dolio, Iod, Vau, antè postq;, suprà tum infrà crux, ne diabolus scribentem auferat. Apud rusticos Latini sunt, penes Germanos Itali, quorum nonnulli cæsi virgis vltra Alpes ex Germania pulsi fuerunt in Italiam, ex ista in Germaniam alij contrà: nonnulli trans Rhenum propulsi, rursum citra virgis acti, similiter vltra citraq; Danubium & Albim. Istorum peregrinatio nebulonum est mirabilis in arte Hipocratica. Apud Hebræos Græci, penes quos Hebræi sunt: apud rurales presbyteros, Theologi: penes balnearios medicinæ Doctores: apud Prætores Iuristæ: penes Histriones Poëtæ: penes mechanicos Historiographi. Item in Germania sunt ex Italia, tum in ista ex illa se dicunt oriundos: in Portugalia vel aliâs Lusitania ex Hungaria, demum in hac ex illa natos, amplo genere semper, at parum locupletes: ex maxima familia, quæ merę trices, mœchos, fornicatores ac nebulones omnes peperit: multis artibus onustos, à quibus lucrum faciunt exiguum.

Præter eas quas iam narrauimus, alia secta reperitur, quæ baptizatorum Iudæorum est, alijsq; longè callidiores, & nequiores existunt: non baptizatos etiam puto cum eis, qui Mercurium in vrsina pinguedine mortificare norunt. Ab istis idipsum didicerunt medici morbillorum, & pustularum, qui Iudeis aptiores & meliores fore cupiunt, cùm eodem corio sint obducti (licet vnus alium ex vtraq; parte rideat) sandalo rubefaciunt: Mace quidem odorem suis inferunt medicamentis, quò fit, vt ad morbos omnes dicantur

medici.

medici. Cùm vnum, duos, aut tres curauerint, priuilegium habent, & ius ducentis vel trecentis imponendi poſtmodum. Proponunt hominibus Hebræam linguam totius medicinæ fundamentum habere. Non conſiderant interim, inter Iudæos nullum vnquam extitiſſe medicum. Iactant ſæpe Rabi Moſen, & librum Nebulohu, qui canones illos continet, excellentiſsimos, per quos Raponceoli radices è pratis eradicare docet ad acetaria conficienda. Iam dicunt artem in ſua progenie ſolùm eſſe, hæreditariã; etſi fatui ſtultíue forent omnes. Alij tandem effutiunt, Adamum patrem ſuum reliquiſſe. Noë dicunt aliâs in arca feneſtram inter parietem intruſiſſe. O merè fatui, quàm frigidè vos calua iactantia iuuat miſeros. Iam ſenex Iudæus prodit, modò iuuenis, cuius mater eſt in proſtibulo præfecta meretricibus. At iſti vagabundos Aegyptiacos nebulones reuocant in memoriam, qui ſuam artem ex Aegypto ſecum attuliſſe dicunt: at eorum pars maxima oritur Entlibuch, vel pigrorum vbique nebulonum patria, in quam redire non ante ſeptem præterlapſos annos audent, vt mos eorum eſt latrunculorum & furum, qui virgis carnificibus flagellati ſunt in exilium. O vos meretricium nati, cognatiq;, ne deſeratis vos vtrinque, ſed artem veſtram in ſummo ſeruetis honore, quæ ſi gallinæ vel pulli forent, vix puluinar minimum implere poſſetis eorum plumis: taceo vos Hebræorum arcana maxima procatum ducere noſſe in amicitiam contrahendam, elatos incedere vos, equitare, penes aquas & in aquis certiſsimos fore fatuos. At annuli Diamantes atque Smaragdi, quæ munera datis illis quos noſtis, optima hæc ars veſtra potiſsimaq;. Præter hos omnes, alij reperiuntur, qui reuelatione maiore digni ſequuntur illos. Iſti Logices plurimùm vulgaris habent, Rhetorices verò parùm aut nihil: tales Teriacæ venditores exiſtunt, quos Teriacales vocant circulatores. His quidem ſi Tirus ille ſerpens deficeret, potius in Teriacam iniiceret veſpertilionem. Coloquintidam ad febres venalem habent: Reponticam ad pulmonem & eius morbos: Quercinum viſcum ad mulierum infirmitates: item occultiſsima quædam arcana contra periculoſiſsimos quoſque morbos; artes quas Deus atque mundus ignorant, inter nos dictum, & ſub ſilentio maximo. Gentiana fit & Aſtrens hæc admiranda cura. Nonnulli vermes norunt expellere, hoc eſt, quidam in Schleſia Vratislauiæ nempe vermem expulit, qui repertus eſt Argentinæ poſtmodum in nundinis, & inde capſula clauſum detulit Baſileam: hac ratione miliaria quatuordecim expiderat eum. Aliqui vermes duabus vel tribus vlnis plus minúsue longiores exiſtunt, & foramine craſsiores, per quod eruperunt, ab hominibus expellunt, quos poſt ſepes atque dumeta reperiunt. Ad hoc accedunt alij, qui ſtrumas auferre norunt, & ſal ad hanc artem com-

ponere magiſtralem, & alij qui panaricium vermem è digitis expellere poſſunt, vbi tamen pluuiale tempus nequaquam extiterit, nec Solis ſplendor vllus. Item optimi dentium fractores, & iure ſe dicunt: nam dentem vſ rumpunt, in maxilla prorſum eius radice relicta. Similes omnes, medici coram hominibus habentur, ad quos muſcarum decima pertinet. Nonnulli creuerunt ad hos in Hiſtrionum ac morionum ſcholis, qui mentiendi poteſtatem omnem vſurparunt, accedente per aſsiduum iſtius operis vſum habitu. Sunt & alij, qui mentiri per ſe nondum norunt, quapropter Monſpeſſulum ſe conferentes, ex Auicenna diſcunt: alij Pariſios ex Galeno: cæteri tam prompti natura ſunt, vt ex ſeipſis addiſcant. Non parum ad hoc promouet hunc, magiſter artium, quod factus antea fuerit: illum verò, quòd Apotecarius extiterit olim: àlium quòd pro parte Mathematicus exiſtat: alium quòd phyſicus, vel Theoricus.

Huic Montagnana placet, illi viaticus, & præ cæteris omnibus Ioannes de Garlandia. In ore terribiles: in Pharmacopolio requiem habent: ſepulchris egregijs extrinſecus haud abſimiles exiſtunt. Plerique natura conditioneq́ iactabundi ſunt: in Holandia iuui Comitem inquiunt, aliâs à ſupremis ſcalæ magnæ gradibus in terram præcipitem dediſſet. Alij ſic aiunt: Ego principis huius, aut illius viginti plus minus annis fui medicus, prȩter me quidem & Conradum à Roſis princeps ſępiſsimè triſti mœſtoq́ fuiſſet animo. Sunt qui viginti ſe dicunt annis in Vniuerſitatibus legiſſe: quod verò ſi liber ipſe per ſe præſtare potuiſſet, illis non erat opus. Iam Græcos agunt: Epilepſia eſt caducus: nunc Arabicos, Alandahal, id eſt, Coloquintida: tredecim linguas callent, præter eas quas Pandectæ ponunt, & Germanicam omnium peſsimè. Iam in rerum naturis occupati, poſt in regimento coquinæ ſunt. Aliâs generoſis virginibus oculos glaucos tranſmutant in atros potius quàm nigros: iam ex deformibus venuſtas faciunt, ex obſcuris ſplendidas: gibboſas in rectam proportionem extendunt: è naribus tandem expellunt mucos, iam odorifera poma componunt ex ambra, nec non alia delicatiſsima quæque munuſcula, quibus optimè delectantur fatui, ſeq́ principum aulis immiſcent. In Academijs autem audiri cupiunt: in calendris meis tuis. Domini auditores, quarta Fen primi de poreis ſcripſit noſter Auicenna. ℞ Teriacę cum longiſsima deſcriptione, ſcilicet Galeni (ſi fortè boni quid in ea reperias ex improuiſo) ℥ s. ſpecierum longarum beſuardicarum (ingrediuntur etiam bona ſimplicia multa, ſordes cum ſordibus accumulatę) ℥ j. ſs. (poſtmodum ſpeculare tu per te quod longum eſt) ſpecierum de gemmis, diamargaritonis, diagalangæ, diarhodon abbatis, diamuſci (& omne quod in Pharmacópolio reperitur) ℈ j. Conſeruæ, boraginis, bugloſſæ, anthos, roſarum, ana ad pondus omnium, fiat

ſicuti

ſicuti eſt doſis. Non refert, ſi non iuuerit, non nocebit. Recognoſcite voſmetipſos in receptis veſtris, & quorum argui poſsitis perpendite.

Eius farinæ ſectarum plurimæ ſunt, hos inter medicos, & plures quàm ruinatorum vel decoctorum Pharmacopolarum, artiſtarum ſimilium, mechanicorum, & ruſticorum aſtutorum, qui nunc vrinas inſpiciunt per galeam laneam, aliâs penes feneſtrarum aſſeres. Hic ſuam artem Pharmacopoliæ probat authoritatibus, & violenter: alius per Eſulam lacte decoctam: tertius per Elleborum: nonnulli per fas & nefas, alij per lectionum aſsiduitatem, quòd ludi literarij magiſtri fuerint, qui volare mox nituntur, priuſquam alas poſuerint: alij per auditionem in lectorijs, in quibus paſtorum Aſcaulæ veniunt in vſum, id eſt, vbi tractantur clyſteria, ſua probare volunt. A ſignis medicorum iſtorum, quæ iam poſuimus, quiuis æger ſibi præcauere diſcat, eorum euadere manus, & ſui pericula: nec eſt quòd occæcari ſe permittant ab vnico fortaſsis experimento, quod illis in vno ſucceſsit, & in ducentis poſtmodum eos & ægros fefellit: aut eo ſeduci quia vel in vno quid poſsint, in omnibus valere putent, aut probata ſua fore omnia.

Ab iſtis quos iam enarrauimus medicis, abuſus omnes in medicina ſucceſſerunt, vt in eorum fundamentis nulla ſit ars penitus inuenienda. Diligenter igitur animaduertere lector: in iſta namque præfatione declarabo ſuos errores, & enormes abuſus, quò melius intelligas occaſionem (quæ mihi vitio verti poſſet ab aliquibus iræ vel præcipitationis) cur tam repente ſtatim à Prologo prorumpam in eos. Principio ſcire te decet, medicinam à laycis initium & exordium ſumpſiſſe: prius enim ars huius nulla fuit in vſu, ſi quæ fuit, ignota hominibus, & poſtea per Ondam inuenta iuxta ſuas experientias. Nam quòd Centaurea purget ſimiliter & Harmel, ante ſua quidem experimenta notum non, at ab experientia doctum eſt. Similiter vulnera curat conſolida, quod ab Onda cognitum fuit, & in medicamentum conſcriptum. Hipericonis etiam vires inuentæ ſunt, atque deſcriptæ: pariter & Sophiæ: ſic deinceps ab vnius in alterius noticiam peruenerunt. Quæuis itidem ſimplicia, terræque producta per Ondam innotuerunt, vt melius non potuiſſent, neque perfectius aut nobilius in lucem emerſiſſe, nec eſſe, quàm ab experientia data ſunt. Pari modo purgationes, confortatiua, curatiua, mitigatiua, incarnatiua, &c. ſunt inuenta, & omne medicamentum hoc tempore fuit in ordine vero, quem à natura prius habuit, quod que prout eſſe debuit, operatumque locorum vbiuis eſt cum honore maximo. Subſequutus eſt inde poſt abuſus à Receptorum ſcriptore primo, de quo reliqui ſumpſerunt originem. Iſte percepit, in hortis aliquid exiſtere, quod vulnera curare poſſet: quare ſimul omnia col-

nia collegit, quod ibidem creuit, & ex eis Catapsasma composuit, vt si fortè boni quid inter cætera foret, quod fortuito casu rem attingeret. Ex his igitur abusuum occasio, tum quòd phantasticorum ingenia quædam à conditionibus melancholicis ducta dominataq́;, veram & nobilem artem à natura demonstratam, emendare conata sunt, & ea quæ ab ipsis non processerant, nec vires suas receperant immutare, meliora reddere corrigereq́; voluerunt. Eoque momento compositionum plantarum & artem, veram naturã in seipsa corruperunt, & illud quod à natura datum est, in propria cuiusuis natura destruxerunt, ac propter ista composita dictæ virtutes naturales & vires contemptæ sunt. Vt cùm scripserunt isti: Recipe Centaureæ manipulum vnum, vini, mellis, zucchari, &c. fiat syrupus. Quid cooperantur ad centaureæ virtutes vinum, mel, aut zuccharum, cùm illius experientia, sine tribus his reperta sit? In incarnatiuis simile quid accidit: experientia compertum est, Consolidam ossium fracturas curare per se, nihilominus receptum hoc perperam excogitarunt: Recipe Consolidæ, Aristolochiæ, Fœnugræci, ana lib. ss. Boli armeni, Aematitis, Terræ sigillatæ, ana ℥ ij. Camphoræ (æstate si sit) quantum sufficit: hyeme verò Piperis longi. Considerate quæso, quàm rude sit compositum hoc (cùm experientia solum in Consolida sita sit, & non in Bolo armeno, neq; in terra sigillata, nec in cæteris quicquam virtutis existat, quòd ossis nimium fragmentum consolidare valeat) an friuola hæc additio naturam potius non corrumpat, irritet, vt inualida prorsum reddatur à crassissimis fatuis, qui frustra conantur eam onerare? Latius est quod animaduertas receptorum istos compositores nullum vnquam ex ingenio suo reperisse medicamentum ab exordio per suam experientiam: nec Hipocratem, neque Galenum, nec Auicennam, Rasimúe minus id fecisse iure iactare posse se. Verum istorum omnium, & cæterorum eius farinæ hominum, omne fundamentum, & lapidem eorum artis angularem super experientiam rusticorum positum, & ab istorum experientia collectum in paginis, scriptum, & in facultatem suam, quod aliorum est inuentum, redactum. Imò probari minimè poterit à quoquam istorum, Græcum aliquem vnquam (quorum cœtus mendax perpetuò fuit) medicinæ lapidem angularem posuisse. Bene docebitur ipsos hunc lapidem vt peregrinos accepisse, iuxtaq́; suam conditionem in Rhetoricam ægrorum experimenta, non secus ac Lucanus ac Salustius acta Romanorum scripserunt, in historias contraxisse. Hoccine meritò medicinæ fundamentum esse, vel dici potest? aut Græcis attribui medicinæ debet inuentum, quorum scripta per se testantur, eos in alienis experimentis versatos esse? Itidem quod per experientiam inuenerunt Arabes, hoc habent illi; & prout isti cuncta glossis in suis regio-

regionibus tractarunt, istorum etiam artem glosis munierunt. Quapropter Auicennam iactare se minimè decet, aliqualem experientiam ex scriptis eius omnibus processisse, nec ex seipso: Hoc iactare potest cum Galeno, bonas artes ab alijs inuentas funditus deprauasse se.

Postquam igitur Græcorum & Arabum ambitiosa gens, honorumque sitibunda, sic vt auditum est egissent in medicina, Barbara genera gentium successerunt, vt Italia, Hispania, Gallia, & postmodum Germania, quæ glossas glosis, & commenta commentis addiderunt: & hac via sese mutuò iuuerunt, donec eò medicinam adduxerint, vt non aliàs quàm ordinarunt, administrata fuerit hactenus. Et ita se magistros super naturam extulerunt, verumque medicum â natura datum, & ab experientia natum eò traxerunt, vt se ipsum tanquam inutilem, ignarum, & vt fatuum existimarit: imò vt à vero naturæ fundamento defecerit, ambitiosus imitatus atque doctrinam eorum fuerit. Suum igitur ac sui decus & honorem isti medici, prout Hipocrates, Galenus, & cæteri similes ab alienis expiscati sunt experientijs. Tum vt non iuxta cursum naturæ simpliciter appareret medicina coram vulgo, sed mirum quid in ea fore videretur, & ab omnibus non intelligeretur: istorum propria ratio (quæ proh dolor non vsque adeò magna fuit) compositionum excogitauit artem. Postquam tales medici iam surrexissent, experimentaque rusticorum & vulgarium haberent in manibus, & vsurpassent, vnus ad Terebinthinam Dragagantum addidit: alius semen Plantaginis: tertius verò mucilaginem de fœnu græco: & ita quisque peculiarem compositionem, vel mixturam potius consolidis adiunxit. Non aliàs cum Reubarbaro, vnus emendare voluit, & ex eo fabas conficere: alius excogitauit in formas tabularum fore melius: tertius apposuit restrictiua: quartus autem confortatiua. Tandem sua ratione compererunt, ex vno parte se choleram purgandi modum non habere. Sibijpsis persuaserunt, vt per specularia trans corpus humanum videre, nec non olefacere se epatis apostemata, non secus ac vultur in agris cadauera. O vos olefactores, olefacite, &c. Postmodum innotuit experientia Cubebam conferre capiti: sed quòd metuerent, ne per posteriora fortassis excideret, Moscum adiecerunt, vt descenderet ad caput: sic nuncium ex mosco sibi finxerunt. Preterea gemmarum experientiam vbi viderent, putarunt quòd acidæ non forent, neque dulces, sapores eis addendos: ita cum cæteris simplicibus egerunt. Natura suo modo regere conati sunt, æque ac si ab eis irritari non posset. Hoc fuit pileatorum hominum exordium, in quorum hactenus manib. medicinæ facultas manet. De his Plato: Sub medicorum (inquit) manibus versatur miserrima vita, maximeque miseranda: quo dicto naturæ nullam iniuriam fecit.

Medi-

Medicus autem ex natura nascitur, artemq; suam habet, estq; solus ille medicus, cui natura dedit suas experientias, & non ille, qui suis speculationibus acutis contra naturam eius conditiones, & ea quæ sunt in illa, scribit, loquitur, aut operatur. Si natura medicum, vt suprà facit, inde sequitur curam ex ipsa procedere, medicum etiã iuxta seriem & ordinem istius illam applicare debere, cùm obseruatione tamen vtriusque Anatomiæ. Cura dat applicationem, quòd ex ea quidem oriantur Theoria, nec non Physica: hæc tria sunt vnica Philosophia. Cura morbi principium probat, & morbus curam, & hoc omne per naturam, & ex ea: nam per curam inimicus naturę cognoscitur. Verùm prædicti glossatores primò ponunt originem morborum ipsius microcosmi, demum ex eis curas: non aliâs naturam inuertunt isti, nec illam sibi putant irasci debere vel posse. Græci, nec non Arabes potestatem & authoritatem habere se credunt, vt eos natura sequi debeat.

Quòd isti sese violenter in professionem hanc vt patronos eius intruserint, alienas experientias vsurpauerint: item quòd ea signa quæ viderunt in ægris, & occurrerunt illis annotauerint & scripserint: quid ad medicinam attinet, curam & necessitatem? Dubiosum in arte sua medicum bene concernunt. Si dicant signa cognitionum, aut prænuncia fore, vetularum inde sequitur negotiũ: Si medicinam, quare tot igitur ægros perdunt funditus? Galenus pugnat contra naturam: & si scripta sua medicina sunt, vbi iam natura suis in experientijs erit? Si nemo domi suæ sit, quid in eo tam altò laudandum esse ducitis? Pariter Auicenna cum alijs, qui defendere potuerunt stupidas illas in Chyrurgia sua descriptiones? quæ si triginta sint eas inter, trecenta continentes materialia, vel simplicia corpora, decimam ego iure partem auferam: istorum igitur virtutes ab eis conscriptæ, mendacio suo confictę sunt. Quid prodest, hac superfluitate perperam onerare naturam? Accesserunt demum Italici, qui schedas huc atq; illuc descripserunt, articulatim declararunt, & quod illis iam non satis longum erat, produxerunt additamentis. Inde pòst Romana sedes aduenit, quæ phantasias istas approbans, ex eis turrim ædificari voluit, vt quatuor in Academijs columnarum vna foret, cuius abusus potestatem & authoritatem haberent cum ægris quocunque modo vellent agendi: siue morian tur, siue priuentur oculis, rectè facta sint omnia. O cæca sedes ęgrorum præ cæteris miseranda conditio, deplorandaq; nimium, quòd ab istis corpore sanitate, vitaq; priuatum iri debeant miseri. Si quis obijciat mihi curam aliquam ab eis factam, isti sic respõsum velim. Si præter compositionem ex suis descriptionibus accidit, à natura factam esse dico, prout ex meis descriptionibus, & absq; sua doctrina: sin id compositio fecerit, vtrinq; Deum laudent, quòd in ea plus boni quàm mali fuerit.

Medi-

Medicina tantùm in abusum redacta est, vt in omnibus chyrurgorum libris, propter compositiones receptorum suorum ægris inimica fore natura cogatur. Adhuc latrant isti, Greci (dicunt) veri sunt medici. Equidem si medicina mendacium est, & ego Grecos maximopere laudo. Sed non ita chyrurgia tractanda venit, sola veritate quidem opus habet, non mendacijs. Animaduertite quæso, quod fundamentum habeat Petrus de Argilato, qui nunquam aliquod receptum suo veneno non infectum reliquit: idem Galenus, Auicenna, Rasis, Bruno, Bertapalia, &c. fecerunt. Fundamentum suum ab eis mutuati sunt, quibus postmodum inuiderunt honorem inuenti. Cùm peius agere non possent, eiusmodi recepta falsificarunt, vt sibi solis tribueretur honor per suas correctiones. Hac via peruenerunt ad Græcos à Germanis, & alijs nationibus experimenta: ad Italos etiam: qui quidem omnes in alienis laborib. simiarum opus imitati sunt. Quòd autem ab eis ad Germanos allatum est aut venit, in suis primis viribus mansit immotum: Germanorum siquidem experimentorum, & vniuscuiusque nationis proprij reperiuntur medici, boni vel mali: boni, cùm in luce naturæ manent, & mali, qui naturam ipsam regere conantur. Ad medicinam patet ostium, per quod intrare Græcis licet, Arabibus, Chaldæis, Barbaris, Germanis, Italis, &c. bonis atque peruersis: item filijs meretricum, & alijs, qui præ nimia pigritia sese diutius alere nequeunt: estque tam ignauis ac industrijs patens aditus. Hactenus existimatum fuit Græcos hoc ostium fore, cùm ipsi verò solùm illi sint, qui per ostium intrantes friuolos inter & industrios morantur. Quotquot ea via transeunt, non sine medicina redeunt, sed quisque secum aliquid reportat, siue bonum siue malum existat. Qui tamen rectà cùm intrant eò, tum exeunt, isti naturæ vires adferunt: alij verò multiloquium. Aliquando crediderunt nonnulli, Monospelium & Salernũ ostia medicinæ fuisse, cùm tamen ab eis nihil aliud redijt vnquam, nisi pileolum illud rubeum. Iudicatus quandoque fuit Auicenna, tanquam introitus ad medicam artem, cùm ex eo nihil præter febrium & humorum numerus exierit: qualis tamen in medicina sit iste, poterit vtrumque genus bonum atque malum ab experientijs iudicare. Nolo contradicere, si quis inscius homo, prout suprà, per experientias aliquid adipiscatur: cùm hoc non alia via fiat, quàm ideo quòd veri medici regulam tum obseruauerit, sua ratione relicta. Multi siquidem didicêre multa, scilicet ex vna viginti plus minus experiẽtias facere, velut hi qui sunt ex abusibus nati: non enim vnusquisque seruare medicinæ fundamentum potest, quòd ad hoc inclinatus non existat: nec suam quisque superbiam valeat relinquere, naturæque seruus fieri: hac ratione multi nati sunt ex vero medico vel fundamento, qui non successerunt, præceptoresque suos non

imitati ſunt. Quapropter nunquam præceptor & eius diſcipulus benè comparari concordareꝗ poſſunt, niſi manſerint ambo cum natura, & in ipſa perſeuerauerint. Hos ego medicos meis genui laboribus: è centum diſcipulis quos ex Pannonia tantùm habui duos optimos: ex confinijs Poloniæ tres: ex regionibus Saxoniæ duos: ex Sclauonia tantum vnum: ex Bohemia pariter vnum: ex Belgicis regionibus vnum: ex Sueuia verò nullum. Quamuis ex omni genere nationum plurimi fuerint, vnuſquiſque meam doctrinam ſuo modo voluit vſurpare: ſuos vt impleret loculos vnus, alius in ambitionem honoris & ſuperbię, quidam interpretatur gloſsis & commentarijs, quæ cùm oblatæ me coram eſſent, ementita prorſum erant omnia. Nonnulli plura ſcire ſibi perſuadebant, quàm ferret ingenium ſuum, alij ſcire ſe dicebant, quod non intellexerunt. Multi quidem intellexerunt, ſed quod maximè neceſſarium erat, iſtis defecit: quî didicerint omnes hi, non benè iudicari poteſt, at quînam vtatur, vnuſquiſꝗ videat. Quandoquidem in meam artem & medicinam plurimi ſubintrant, qui ſibimet ex ea perperam aliquod fundamentum faciunt, quo poſtmodum in Archiuagabundos circulatores euadunt. Quiſque torquet iuxta patientiam ægrotantis. Ex mea patria tanquam poſtrema nondum nati ſunt: qui tamen ſe ſe pro natis paſsim venditant, eos ego iuxta Sueuos pono, & in ſectam perditorum medicorum.

Nec me ſanè parum angit, quòd vt Bertheonicus id etiam pati debeam, ſub forma cui nunquam faui: tum Bertheonea mea, iuxta morem & vſum Vniuerſitatum iudicari, tanquam fideli doctrina fundamentoꝗ populus meus ſeduceretur.

Eò me cogunt illi, qui recedentes à me ſanguinis Academiarum, & conditionis adhærentium ſibi plus ſatis gerunt, loculiſꝗ ſuis implendis, quàm ægrorum ſanitati magis intenti ſunt. Plus me miſeret adhuc, quòd iuxta ſcholarum vſum experientias aggrediantur, præter medicinæ rationem, ac contra prorſum & æquitatẽ ipſius naturæ. Cogor adhuc per eiuſmodi ſeductores Bertheonea mea proceſſum eundem iuuare defendi. Aptitudinum aliquando ac nunc (non vt ipſi tamen) habui rationem operationum lenium, & debilium conditionum, in quibus practicandi licentiam dedi, cum experientijs eo loco neceſſarijs, at vlterius non procedendi. Verùm ipſi commodi lucriúe ſui quàm præcepti maiórem habentes rationem, inde ſibi pecuniarum arcam extruxerunt, & ſub niue collegerunt meſſem, hoc eſt, vbi morbi deprauati ſunt, ægriꝗ perditi. Iſtos ego non aliâs defendo, quàm eò, quòd iuſſerim ipſos non docere latius, at ſolùm ſe tales fore, Doctores nempe.

Sed eò quòd etiam præter meum præceptum & voluntatem tatentarint, omnino ſeſe compararunt prædictis medicis, & penes docto-

rem diſcipulum poſuerunt. Nam etſi millies contradicatis, vnus morbus doctorem vnum exhibet, ac duo morbi doctores duos, ita conſequenter, quoties experientia, toties doctor eius occurrit. Vos tamen exiſtimatis eos fore doctores in omnibus, qui garrulitatem veſtram callent, aut vbi febres curare norit, doctor per totum exiſtat omnia ſciens. Amen dico vobis: multi ſunt inter vos doctores, qui de ſingulis morbis vti de gutta, deq́ podagra quid ſint abunde diſputant, interim curare minimè norunt. ſic ne doctores exiſtunt? præterea puſtulas aliqui, ſed æſtiomenum curare non poſſunt, nihilominus amborum Doctores fore volunt: horum pars vna Doctor, altera verò diſcipulus exiſtit, amboq́ ſub vno rubeo pileolo morari poſſunt. Quapropter æquum eſt in particularibus doctorem ponere me, ſub vno morbo Doctorem vnum, & eundem ſub alio morbo diſcipulum, quales ipſi vos eſtis.

ARGVMENTVM IN TOTVM HVIVS CHIRVRGIÆ LIBRVM D. Doctoris Theophraſti Paracelſi.

FONS & origo ſcriptionis meæ Chirurgiæ proceſsit eò, videlicet ex pompa, faſtuq́ medicorum eorum, qui pluris multò ſe faciunt, quàm re vera ſint, & apparatum artis loco, tum os & linguam pro cura præ ſe ferunt. Secundo, quòd vnus alteri nihil boni penitus optet, imò propter hæc ſua tam enormia mendacia ſeſe mutuò ſic proſequuntur inuidia quadam, vt potius quàm ſocio bene ſuccederet curandum inter, iſtius ægros interire cupiat quiſque ferè medicus. Tertiò verò quòd laicos inter tot perfecti iuſtiq́ medici reperiantur à natura tales, at tot artes veræ, quæ propter dictos abuſus contemnuntur, & ſub pedibus iacent: velint nolint bonas fore decet eas, & ſi maior deſpectus illos millies arripiat veri quàm habēt.

Hac mea Chirurgia partim ex Phyſica (ſic dicta hactenus) meas demonſtrationes facio, hoc eſt, morborum origines, ad chirurgiam pertinentium declaro, ſcriboq́ ex quo fundamento profluant: & hoc vt quiſque me poſsit intelligere melius, binam chyrurgiæ facere differentiam: ab externis procendentem vnam, & ab internis prominentem alteram, & ambas vno ſub volumine con-

cludere: maximè quòd incarnatiuis vtraque subijciatur. Theorica verò mea talis est, vt corpus minerale fore proponat, vt est, & ex salibus nonnullos Chirurgiæ morbos prodire: postmodum illa salia corrosiua posse fieri, de quibus oriuntur in Chirurgia morbi superflui. Sic me quiuis medicus intelligat, vt eum qui ex Physica, Theorica, & Chirurgia Bertheoneam vnam efficiat, in experientia fundatam, ex qua medicus nasci debet, ac ab ea tanquam à præceptore discere. Meam igitur Chirurgiam hac serie diuisam fore cupio, vt quod sub curam Balsami cadit, suo libello ponatur: item quod sub Mumiæ potentia continetur, alio: quod liquoribus conuenit item alio, tum quod à Realgare curari debet, ab alijs etiam separetur: pariter quod ex forma specifica, quod ex arcanis, quod ex elementatis, & quod ex essentijs, quodque suo loco reseruetur. Nolo per meam hanc dici Chirurgiam librum vulnerum, sed Mumiæ, vel de Mumia: De Apostematibus non dici librum, sed bene de Balsamo: item vlcerum librum, de Liquoribus intitulari cupio: nec non de æstiomenis, librum de Realgare, prout vniuscuiusque libri præfatione continetur. Diuisio quæ iuxta veterum libros fit, nulla ratione mihi placet, cùm sit contra medicinæ verum ordinem, vsum, & conditionem dicere: Capitulum de cicatricibus: at capitulum de Liquoribus dici debet, quòd eo syrones omnes contineantur. Si de Mumia locutus fuero, puto vulnera cum curis eorum: si de arcanis in hac Chirurgia de pustulis intelligo: sic de cæteris.

Principiò quidem scribo de Mumia, postea de Vlceribus & curis, postmodum de Apostematibus, &c. iuxta suum ordinem. Animaduerte primùm humorum occasionis loco nullum, nec etiam complexiones me ponere, atque membris internis, vt iecinori, spleni, renibus, cordi, cerebro, pulmoni, felliúe minùs vt aliquid mali de se præbentibus adscribere vel attribuere quidpiam. Solum de minerali corpore quicquid hîc à me tractatur, intelligendum est: quælibet pars per se tamen, vt quod ad sanguinem pertinet huic, & quod carni pariter huic attribuitur. Quòd si capitalibus membris aliquid iuxta suam conditionem accidere valeat, hoc omne peculiariter ex propria cuiusque declaratur Anatomia. Summa totius fundamenti chyrurgiæ meæ puncta sunt prima tria, postmodum Anatomia iuxta naturam & conditionem Iliadi, prout ex vno libro in alium demonstrabitur.

ARGVMENTVM IN PRIMVM LIBRVM, qui vulnerum est.

INitio per totum librum primum docetur, qua ratione, potestate vel authoritate medicus aut chirurgus vulnerum curam suscipere valeat, & audeat. Quare quid à natura chyrurgo sit iniunctum, ex Deo

ex Deo cum vulneratis agere per illius vires, & qui mortem vnà cum suis accideptibus, quantum per ipsam licet, auertere poſsit, ibidem ſucceſsiuè continetur: & penes hæc declaratur, quid natura chirurgo ponat in manus: item, quibus medicamentis ipſa læſa vel offenſa refocillari defendiq́; per eum valeat: & qua via formáue gerere ſe, negotiaq́; ſua diſponere debeat. Ad iſta veterum atq; recentium librorum, ſcribentumq́; ſuorum doctrinæ fallacis & erroneæ, quibus etiam ſeductionibus vſi fuerunt, ſingulæ declarationes accedunt. Item quid medicina ſit, & quid non, fundamento perfectiſsimo conſequenter habetur, & quæ probitates, & impoſturæ hactenus fuerunt in vſu chirurgis.

DIVISIO PRIMI LIBRI BERTHEONEÆ
D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

PRincipiò medicinæ fundamentum aperitur, & quî curæ ſitæ ſint in Mumia, librum totum concernente.
De vulneribus.
De vulnerum curis.
De fodicatis, vel confoſsis vulneribus, iaculorum ictibus, caſibus, & contuſionibus factis.
De prædictorum curis, & ad ea neceſſarijs.
De fundamento quodam ſynoniæ, ſanguinisq́; promanantium.
De cura eorundem.
De fracturis oſsium, origo quædam.
De fracturarum eiuſmodi curis.
De articulis extenſione diſiunctis, aut diſſolutis.
De cura dislocationis iſtius.
De accidentibus.
De curis accidentium & præuentionibus.
De morborum originibus, à vulneribus prouenientium.
De prædictorum curis & cautionibus.
De ſignis vulnerum indicantibus mortem, aut ſanitatem eorum.
Quòd bonus medicus, ſigna, regimina, ſituationes aut loca non debeat conſiderare, ſolùm hoc vt accidentibus præueniat.
De fundamento quodam aduſtionum & gelu.
De prædictorum amborum curis.

CHYRVRGIÆ D. DOCTORIS THEOPHRASTI PARACELSI, LIBER primus de Mumia.

QVID MVMIA SIT, IPSAMQVE fore Medicinam.

CAPVT I.

PRIVSQVAM Chirurgiam aggrediaris, proprium inſtrumentum noſſe te tuum decet, id eſt, probè ſcire, quidnam illud ſit quo curantur vulnera. Quo cognito, poteris ipſe tibi fidere, nec non ægros alacriter conſolari. Primùm igitur, Mumiam fore ſcito, quæ cuncta vulnera curat, & hæc eſt Mercurius dulcis. Nam ſeparantur hoc loco dulce videlicet, acidumq; : hoc ad vlcera, ſed illud ad vulnera pertinet. Iſta quidem veluti mineralia ſunt in corpore. Dulcis itaq; mercurius eſt id, quo vulnera curantur.

II. Ad ea quæ de Mumia dicta ſunt, curare vulnera ſcilicet, animaduerte hanc fore liquorem per totum corpus diffuſum, in omnia membra potentiſsimè, prout decet, atq; modū in hunc diuiditur: in carne iuxta carnis conditionem, in oſsibus, arterijs, & ligamentis, in medullis, in pelle, &c. ſecundum cuiuſq; horum & ſuæ naturæ conditionem, ac requiſitam in eis neceſsitatem. Inde ſequitur, Mumiam carnis, huius etiam nempe carnis curare vulnera: Mumiam ligamentorum ſua curare, ſic membri cuiuſque vulnus propriam exigit mumiam, aut ſibi conuenientem. Ex eo ligamentorum & arteriarum contracturæ ſumunt originem, quum aliena mumia fuerit eis applicata, ſimiliter putridæ nec non ſuperfluæ carnes in vulneribus ea de cauſa naſcuntur. Quodlibet membrum itaque propria ſua Mumia curari vult.

III. Dico naturam corporis offenſam aut læſam propriam in ſe continere ſanationem, prout in arbore tenella videmus fieri, quæ ſaucia per ſe mumiaq; propria curatur & concluditur, vt alnus, &c. Hoc ipſum etiam accidit in hominibus. Nam ſi vetus arbor incidatur, per ſe minimè curatur: ſic etiam in antiquis perſonis euenit, quibus Mumia deficit, & exſiccata eſt: iſtis quam iuuenibus maior eſt adhibendi cura. Quicunq; ſurculos arboribus inſerit, findit, inſerit, lutoq; munit, & curantur arbores: non quòd in luto vel in alijs quæ circumuoluta ſunt, ſanandi virtus inſit, verùm quia munitione ſola defendit ab exterioribus iniurijs, & ab aëre, tum quòd mumiam in ſua conſeruet humiditate, quæ ſanationis cauſæ potiſſimæ ſunt.

IIII.

IIII. Exemplum hoc vobis proponam, quo propriæ naturę fidere melius possitis. Canem considerato, qui lingua lambens vulnera sua curat, quòd lambendo mumia in sua conseruet humiditate ac in suo temperamento. Quamobrem quoties mumia corrumpi cogitur ob siccitatem exterioris aëris, & accidentis, iterum lambit, eoq; mumiam tam diu sustentat in sua temperatura, donec sanetur. Itidem in serpentibus euenit, qui læsi per mumiæ conseruationem rore factam, ad herbas vulnera sua confricantes, illa curant, aut masticatis ore nec non attritis earum succis mumiam suam sustentant. Pariter & reliqua brutorum genera, quæ vulnerantur, hac via medicamentum recipiunt, & curam. Non aliàs chyrurgus vulnera cognoscere debet, quàm vt ea conseruet in temperata humiditate, iuxta prædictorum exemplorum demonstrationem atque tenorem, quodq; pro suæ mumiæ competentia.

V. Summè vobis cauendum, ne per aliam viam vulnerum curam aggrediamini, prout hactenus contra naturæ conditiones, artem & rationem, vos attrahere saniem audetis, quæ prorsus mumiæ corruptio, tum vulnerum sanationis impedimentum existit. Non est igitur quod aliam vobis proponatis imaginationem, quã ab exemplo iam audistis, & cane, quem propria natura decet inimicum esse vulnerum suorum saniei purisq;, tum vice versa hæc sibi prorsus inimica: hinc fit vt abstergat ea lambendo. Similem rationem habere chyrurgiam decet, ne corpus humanum eiusmodi naturæ contrarietatibus perdat, à quibus accidentia quæuis originẽ ducunt, vt clamores vel incendia, frigora, tumores, & similia. Quę statim atq; perceptum fuerit ab initio vulneribus adesse, concurrereq;, puri causa penitus est attribuenda: quapropter vnà cum suis radicibus euellendum & auferendum erit. Ab eo potissimum annotato magisteriũ, quo natura conseruari potest in sua temperatura melius, vt ipsamet pellat à se malum quod ei nocet. Item considerato bouem, cui costa frangitur, propria natura curari solùm. Sic etiam aliud nihil chyrurgus, quàm vt arceat accidentia procurare debet, quę tantùm in temperaturæ defectu sita sunt. Nam inter hominem & brutum hoc loco notanda est hæc differentia, quòd ille sit accidentibus obnoxius: istud verò non, ob Anatomiam. Quod reliquum est, natura perficit,

VI. Vbi tamen chyrurgus ordinem peruertere naturæ conatus fuerit, seipsum ea sapientiorem existimans, indegereq; naturam sua speculatione, statim in errorem incidit, corrumpit naturã, & eius conatus impedit, ac opus aggreditur, quod in mortem vsq; naturæ contrarium est. Iam in curationes membrorum, contracturæ, vel indormitiones, ariduræ, nec non grauiora quædam, & futuri caduci, post apostemata sunt expectanda, non aliunde quàm ab

incuria chyrurgi vel ignorantia. Verùm si fortassis ad inscitiæ tuæ defensionem adferas, hominem & canem simul non conuenire, vt vnum in alterius exemplum adduci debeat, cùm homo nobilius animal existat. Sic tibi respondero, quòd nobilius sit, Cæsari tribuendum est, subtiliores in se continet humores, ac venas plurimas, quæ carni deficiunt: inde notabis eum tantò meliorem habere Mumiam. Calor suæ linguæ, vulnera linguæ sanat, & aurium excrementalis pinguedo, vulnera suarum curat aurium, sic de reliquis. In his omnibus crede solùm, quoduis à natura productũ, in se quo damna sua propellere valeat, continere. Sed accidentia, quæ prǽter medicamentorum vires arceri pelliúe minimè nequeunt, sub antiquis Mumijs comprehenduntur, euitanda vel expellenda, vulnerum ad refocillationem. Quod ad curam eorum tamen attinet, id omne Mumia per seipsam efficit.

VII. Quicquid igitur latius de vulneribus hoc loco habebitur, volo curam eorum per naturæ Mumiam fieri, tum quòd superponetur medicamentum, incarnatiuum nullo modo vocari, sed bene conseruatiuum. Quod autem ab externis essentijs accidit, ex quibus elementatur, virtutibus medicamentorum elementalium potentissimè pellendum erit. Animaduertendum igitur antiquorum chirurgorum errorem in eo fuisse, quòd putarint Aristologiam rotundam, consolidam maiorem, Serpentinam, &c. procreare carnes, aut vt crescerent efficere, cùm nullum horum istius conditionis existat, nec essentiæ. Id ipsum de mastice, thure, &c. falsò crediderunt. Intellectus eorum hic fuit, vt vulnera stomachis ventriculisue comparanda forent, iecinoribus, & integris Archei viribus, ac si quum herbas, radices, semina, panem, caules, &c. quis edit, inde nascuntur aut vegetant carnes humanæ: pariter in vulneribus intellexerunt stomachum esse, qui virtutem haberet medicamenta superposita secundum Archei conditiones, in carnes conuertendi, &c.

VIII. Igitur ea quæ Vulneribus conducunt, incarnatiua minimè, tanquam illa quæ carnes crescere faciunt, appellari, sed conseruatiua nominari debent, quòd mumiam conseruent, & attractiua sunt, quòd eandem ad vulnerum locum attrahant, quàm extrinseca retrorsum egerant elementa, rursum ad se reuocant & ad vulnus: cuius exemplum hoc esto. Quod frigore congelatum est, lignum ardore soluit: non quòd calor ille materiam exhibeat aut sit, quæ temperat, sed quod frigus extrahat, & in suum temperamentum corpus gelatum rursum adducat. Hominis membrum gelu rigidum, sua Mumia priuatum est. Vt igitur color Mumiam iterum infert in membrum hoc attractu suo, quo quidem cedere gelu cogitur ac solui: non secus gelu vulnus comparandum, & medicamentum virtuti ex ligno procedenti per elementum. Pariformiter

&in

& in hunc modum ſe diſponere chirurgum decet, in ſui medicamenti virium cognitionem & coniunctionem, quæ ad Mumiam requiruntur.

DE VVLNERIBVS, ET QVID ſit vulnus. CAPVT II.

INitio quid vulnus, & qua via naturæ contrarium exiſtat, etiam qua ratione morbus fore dicatur, probè vobis cognitum ſit oportet. Quum in corpus infertur, aut incutitur vulnus, duæ ſtatim occaſiones infirmitatis adſunt. Nam per ſe vulnus non, at accidens ipſum eſt morbus. Sciendum itaq; duas vnicuiq; vulneri contrarietates agnatas eſſe. Corporis videlicet in ſua ſubſtantia ſeparatio, propter quam naturæ curſus impeditur, ideò quòd interna anatomia ſeparata eſt, & corrupta. Altera contrarietas eſt, quæ cum ictu ſimul incidit, vt externorum elementorum, tam repente quidem, vt ab ea cauere poſsibile non ſit. Quapropter accidens illud, quod præter Anatomiæ corruptionem fit, externo chaos eſt attribuendum.

II. Animaduerte iam, qua via prior contrarietas naturæ ſit inimica, & quonam pacto fieri poſsit infirmitas aut morbus. Quod vulnus in morbum tranſeat, ex repreſsione ſubſtantiæ, naturæ curſusq; ſui contingit, prout in externis elementis, vbi tale quid eis accidit. Vt in ignis firmamento, ſi fiſſura lata vulneris inſtar in cœlo per tranſuerſum fieret, quæ comparatione quadam ita pateret, quî poſſent aſtra cœli ſui circuli curſum perficere? Ab vno labio vulneris ad aliud ſaltatio non admittitur. Non aliàs gradum curſumq; ſuum ſiſtere Sol & Luna cogerentur, ſi circulus eorum ſectus foret. Natura ſiquidem integro plurimùm gaudet, ruptaq; prorſus abhorret. Comparatione prout aſtra cœli ſtare cogerentur, interna pariter aſtra corporis humani ſiſti propter vulnus eſt neceſſum, vt integer naturæ curſus perfici nequeat. Et prout per ſtationem aſtrorum in cœlo, ſphæræ corruptio finisq; fieret, itidem & cordis naturæ caſus foret, extinctioq;.

III. Cùm igitur naturam integram eſſe neceſſariò, non diſſectā, non aliqua parte læſam, nec impeditam in ſuo curſu modo quouis oporteat: inde ſequitur, quoties id non fit, curſus naturalis in corpore ſtatio vel repreſsio, quæ morbum infert, vulneri non attribuendum, ſed curſui iam retardato. Veluti quum vulnus medio brachio per tranſuerſum aut aliâs illatum eſt: meatus vnius partis & venæ curſum ad alteram non habent, neq; tranſitum, quo fit vt illi membro fiat iniuria. Et niſi per Mumiam naturæ curandum inter illa membra, venæ, pori, &c. Simul vt antè fuerunt, & ex natura coire debent, coniungantur, damnum ſubſequitur, ex quo quidem aridura membri (quæ nihil aliud eſt, quàm tranſpoſitio membrorum

& curæ ſucceſſus prauus) naſcitur, ortumq́ue ſumit. Quodlibet mẽbrum ſiquidem cum alio conuenire debet, idq́ue ſolùm induſtria naturæ, non ſapientia Chirurgi: quapropter ego non immeritò naturam voco medicam: non Chirurgum ipſum dico medicum fore vulnerum. Impoſsibile namq́ue Chirurgo foret eiuſmodi coniunctionem per ſe facere poſſe, cùm à natura fieri tantùm debeat. Propterea poſſum optimo iure Galenum Præfectum, Auicennam, & alios Principes medicorum inutiles exiſtimare, vocareq́ue medicos, qui nec ſibi nec aliis talem doctrinam dederint aut propoſuerint, qua naturam carnis in ſeſe curandi ſe poteſtatem vllam aut induſtriam habere, detegere, vel intelligere potuiſſent vnquam.

IIII. De contrarietatibus animaduerte latiùs: mox atq́ue datus eſt ictus in vulnus tranſiens, adeſt momento ſimul accidens, vt ouo contigit, cuius cortex aperitur, hoc ab externo ſtatim aëre talem infectionem recipit, vt in priorem ſtatum redire nunquam valeat, etſi teſta ſubtiliſsimam fiſſuram accepiſſet, quæ quocunq́ue modo poſſet accidere, momentaneeq́ue poſsibile foret eam conſolidare, nihilominus in perfectam ſuam eſſentiam illud nunquam redit. Latius quicquid ouo huic accidit, vt putrefactio, exſiccatio, vel arefactio, clari vel albuminis, vitelliq́ue reſolutio, corticis vaſtatio, &c. hoc omne contingit humano corpori per apertionem vulnere factam. Ita contrarius eſt externus circulus interno, prout eſſentiæ quintæ, quæ quantumuis bona ſit, aut nobilis, vbi minimam fiſſuram Firmamentum conciperet, quicquid eo circulo continetur intrinſecus, id eſt, cœlo, ſuam eſſentiam nunquam retineret. Pariformiter omne quod inuolutum teſta reperitur, cortice vel pelle, mox atque minimum patuerit includens, ab externo ſic inficitur incluſum aëre, vt ibidem integra nunquam eſſentia reperiri valeat amplius.

V. Conſiderate pomum, cui facta ſit inciſio, putrefit hoc non alio quàm aëre ſolo, qui circulum eius intrauit. Etſi talis inciſio non accidiſſet, cortex nihilominus poroſa foret ac humida contra pellis naturam: diu conſeruari nequit pomum iſtud, quod in id exteriora penetrent elementa. Hac ratione plurimæ corruptiones hominibus accidunt eorum ſanitatis, vbi contrarius circulus humanum, id eſt pellem penetrauit. Eſt igitur Chyrurgo maximè neceſſarium, conſideratuq́ue dignum, ab iſtis exemplis, accidentia quęuis agnata fore vulneribus, & propterea effectibus eorum eſſe pręueniendum, ne poſtmodum erumpant, cauſæq́ue ſimul vnà cum ſuis accidentibus in locum vnum concurrant, optimeq́ue pręcauendum. Vt in arbore læſa, Mumia eiuſdem arboris fiſſuram huiuſmodi replet, ac in eam ſe confert, alioqui putreſcit arbor, & areſcit eo loco. Verùm ſi per ſe repleatur, vulnus hoc ſuum præmunit atq́ue defendit ab externo quouis aëre, ne ſubintret, eoq́ue ſeſe curare poteſt. Simile

mile quidem exemplum habeto: cùm arbor ſuo priuatur cortice, non defendit eam hic amplius, niſi donec Mumia humectetur: nam vt non externo conſumetur & exiccetur aëre, niſi quid ſub cortice reſiſtat, arboris totius mox adeſt corruptio. Non ſecus igitur ac inſenſibilia producta naturaliter homini præ oculis exiſtunt: ſenſibilia pari modo ſibi proponenda putet, ac iudicanda, nec non ab inſenſibilium exemplis à natura ſibi prolatis ac præfiguratis, cum ſenſibilibus agendum oportet corporibus. Nec eſt quod curet aut imitetur ineptias ac mendacia receptorum, ab antiquis & recentibus traditorum Chirurgis, hactenus ad mea tempora perperam fictis gloſsis atque commentis inexperti cuiuſuis & inertis auctorum & adductorum, quæ ſuæ potius inſcitiæ teſtimonia ſunt ac ignorantiæ, quàm ſapientiæ.

VI. Quum ergo duo contrarij circuli ſimul concurrunt, externus & internus, inde ſequitur vulnus fore morbum, & indigere medicamentis etiam externis, quæ ab elementis producuntur: idque propter momentaneum illud accidens & agnatum: quod niſi foret, vnumquodque vulnus percuraretur abſque hominis adminiculo. Cùm tamen infectio talis ab vno in alium circulum intrare valeat, inde colligitur naturæ medicamentum externum in iſtis accidentibus, internæ ſubuenire naturæ debere, quòd hæc per ſe potens non ſit infectionem externi circuli propellere: ſed natura, quã exteriora producunt elementa, bene poteſt. Ex his facilè colligere poteſtis, intentionem fore meam atque fundamentum, quæ vobis in cura vulnerum propono ſolùm, eſſe, quòd ratione tantùm accidentium adhibentur medicamenta vulneribus, non in auxilium naturæ corporis, at in expulſionem eorum, quæ ab externis elementis infecta fuêre, ſiue per metallum, aut alia mineralia, per aërem, vel hæc omnia ſimul. Quamobrem ad auferendum accidens, latius habetur fundamentum huius operis in tota chirurgia, non in procreandis arte carnibus: in iſtis Anatomia non aliâs cõſideranda, quàm in tollendis membrorum accidentibus. Amplius hoc libro non loquar de accidentibus effectualibus, at ſolùm de cauſalibus, quæ morbi ſunt ipſamet vulnerum, vt exemplo hoc intelligi poterit. Si vulnus infecto veneno gladio vel enſe cuiquam inferatur, hoc ipſum inflabitur, ac tumefiet: item Balſamus & naturæ Mumia mox inficitur, impuraque redditur. In eo ſolo conſiſtit ars, vt idem venenum à vulnere tollatur, vulnuſque muniatur interna mumia, prout ſuprà de arbore dictum eſt. Et nõ aliâs quàm vulnus à veneno concipit accidens, ab aëris contrarietate ſimiliter poteſt infici: quapropter vacuum aut apertum ſiue detectum relinqui minimè debet, at Mumia ſemper obduci munirique, tum iuxta conditionem externarum infectionũ, accidens tumoris, caloris, aut alterius contrarietatis arceri ſemper, vel etiam auferri.

DE

DE CVRIS VVLNERVM.

CAPVT III.

PRiusquam aggrediatur curas, probè Chirurgus notum habeat, quoduis elementum Anatomiam integram atque perfectam in se continere. Quadruplicia vulnerum inde genera nascuntur, vt quæ subijciuntur igni, alia quidem aquæ, terræ nonnulla, cætera subsint aëri. Volo pariter ex suo quodlibet elemento curari, vt quæ terræ fuerint attributa, per ea quæ terra produxit, & sic de reliquis. Nam vti quadruplicia vulnera: totidem ex aduerso Mumias fore putato. Latius istorum elementorum cognitio necessaria, quod ad medicinam attinet, ad hunc modum.

Quæcunque in aquam transeunt, ex aqua sumpserunt originem: item quod ex terra fuerit, huius in se Mumiam continet: quod verò Thereniabin exhibet, adhæret aëri: pariter quæ sunt impressiones, ignis Mumiam dant. Ad vulnerum cognitionem intelligere nolo vos Melancholiam, Choleram, Phlegma, neq; Sanguinem, quòd fundamentum hoc mater sit mendosorum chirurgorum, & medicorum omnium. Similiter ex elemento terræ quid accipere vos minimè volo, in quo elementùm ignis operationem suam perficit: neque ex elemento aquæ quicquam sumatis, cui terram inesse dicitis (aut videtis): nam quoduis elementum est in semetipso tantùm, & non quatuor simul. Vos autem homines ad hunc modum cognoscitis, vt Aereos iudicetis, à multiloquio, Terreos à multo risu, Igneos à Veneris voluptatibus, Aquos à delectationibus ex aqua sumptis. At quæ qualisq; horum cognitio necessaria sit, à vulneribus, & non à corpore, vel conditionibus vulnerati sumendam esse dico.

Vtut hæc se habeant, recepta sumenda sunt ex temperamento quatuor elementorum, vt receptum vnicum in eiusmodi quadruplicia vulnera potestatem habeat. Nam fieri minimè potest, vt aliquid absq; simili temperamento curari sanariq; valeat. Hoc est verum temperamentum, quum virtutes quatuor elementorum simul in corpus vnum rediguntur, vt ex eis vnica mixtura, & vnica tantùm operatio, carens omni contrarietate, sic vt ibidem vnius Mumiæ solùm natura sit, ex quatuor tamen procedens. Non prout quis vinum & aquam simul confundit, eoq; putat quòd cùm corpora mixta sunt, eorum virtutes etiam vniantur: hoc falsum est. Aut si nenuphar in vino coquerem, scolopendriam, mannam, aut lauri baccas, &c. & hac via cuperem corporum atq; virtutum eorum simul commixtionem, vel potius vnionem efficere: falsum etiam foret intentum, quòd permixtio quæuis absq; substantia corporum suorum fieri debeat. Quapropter vulnerum curæ nunc & in posterum assumentur, primò quod ad manum & chirurgiam attinet.

tinet. Principiò medicamentorum præparationes, deinceps vulnerum cognitiones, tandem præparationes vulnerum, & postremò vulnerum curæ, post vnum aliud ponetur: quorum quatuor intellectum ex sequentibus accipite.

Animaduertite vos medici quotquot estis in genere, Doctores, aut quiuis alij qualescunque fueritis, qui vulnerum artem & curas habere iactabundè passimque spargitis. Penes vos, eos etiam puto, qui naturam viribus fraudant, atque virtutibus eius, imò perditus eneruant, siue textu vel commentis Academiarum, aut alijs nugis id fiat: præcedentis meæ demonstrationis finem attigi. verùm latiùs est quòd vnus alteri dipteram iam concutiat melius, absque pileoli rubei, vel magni cuiusuis nominis tituliue respectu quopiam. Quam Theophrasto mensuram fecistis antea, nunc est quòd eam iam recipiatis. Pugna seria centuplicata, non iocosa dimicatione vobiscum agere cúpio. Si quid honesti vestra contineant recepta, vel totá vestra medicina veri tantillum habeat, prodire cõtra me nunc in lucem. Seriò iam agetur magis, nempe receptis meis, quibus vulnera superantur, & curantur, & vestris, quibus è contrà perduntur, vulnerati funditùs.

Sumite primum & resarcite simul, glauca Galeni consilia caluaque, nec non aliorum omnium patronorum, quotquot habetis eorum, qui falsa recepta vestra patrocinati sunt hactenus, occasionemque dederunt vobis iuxta suę doctrinæ tenorem, istiusmodi vos imposturis alendi. Si quid in Græcorum, Auicennæ, vel aliorum eius farinæ scriptis hominum est fundamenti, defendite iam, & ad lucem producite. Si quid etiam vtile scriptum sit vnquam ex traditionibus vestris, & industria, proferte, videteque vos, quî Schmollis & Monspessulum ex opposito constent.

Receptum fide dignum, & consolatione plenum ad omnia capitis vulnera, corporis, & membrorum omnium, ac similium, exceptis intestinorum vulneribus.

℞ Recipe Axungię, Butyri ana lib. *j.* Liquoris Parthenionis, Consolidæ aureæ, Consolidæ maioris ana vertonem *j.* Serpentariæ, Plantaginis ana vertonem ß. Omnia commixta simul veteri suo loco decoquito ad vnguenti vel butyri formam. Huic adde, Visci, Lumbricorum ℥.5. Medullæ bouis, ℥ 3. Mumiæ nostratis ℥.4. ceræ satis, ad vnguentum. In vnguenti formam reduc. Vestra voluite reuoluiteque recepta, videteque num illa simul omnia, hoc vnicum virtutibus æquare valeant. En pro vobis flocci vix facio vos.

Aliud.

℞. Recipe Butyri crudi, Mumiæ, Medullæ ana lib. 5. Aristologiæ rotundæ, Consolidæ aureæ ana ℥ 5. Simul permisce, donec liquores & butyrum vnum fiant. En iterum si quid valetis, huic audacter

vnico, vestris omnibus receptis oculum eruite. Sed ne credatis me vos helueticis tantùm vnguentis expeditos velle, quæ tamen in cōflictibus exercituum, cuncta vestra pudefecerunt vnguenta, cum chirurgis vestris: hoc etiam perlegite.

Aliud.

Accipe mellis crudi lib. 1. ſs. Succi Parthenionis, Peruincæ, Pirolæ, ſingulorum vertonem 1. ſs. inde mixturam facito.

Aliud.

Recipe mellis crudi lib. 6. Viſci, Conſolidæ maioris lib. 2. Croci Martis lib. ſs. & permiſce. Si præſcripta recepta præ manibus acciperetis, quod facilè non feceritis ſcio, tum primùm intelligeretis ab experientia, quàm enormes errores in veſtris receptis hactenus commiſsi ac admiſsi fuerunt. Et ſi fortaſsis illa minus digna vobis viderentur, quàm vt recipere velletis (quæ communis eſt veſtræ farinæ hominum conditio, quò meliora quæq; fuerint, vt eo minoris illa faciant) iam altiora vobis proponam, quò ſat ſit quod contemnatis.

Aliud.

Accipe Terebinthinæ, Olei lini ana lib. 3. Florum æris, Croci Martis, Salis fuſi ana ℥ 1. Liquoris Parthenionis ℥ 4. Coquantur in ſpiſsitudinem ſatis corpoream. Et quamuis ego receptum hoc non vocem balſamum, vt veſtra conditio eſt, veſtra quotquot habetis balſama colligite, quibus huic vno rurſus oculū eruite ſi quid poteſtis.

Aliud.

Cape Terebinthinæ, Mellis cocti, Succi Parthenionis, Serpentariæ ana lib. 1. Coquantur ſimul in ſuam ſpiſsitudinem.

In his meis receptis quærite, ſi corpus vnicum vltramarinum inueniatis. Dico plus impoſuiſſe vos hominibus, veſtris illis vltramarinis, quàm probè cum eis egiſſe. Cæterùm credite mihi fideliter aſſerenti, Græca & Arabica recepta regiones alias omnes perditè ſeducere.

Aliud receptum, in quo Mumia potentiſſimè dominatur, ad omnium vulnerum curam.

Accipe olei anetini, Lini, ana lib. 1. Terebinthinæ lotæ, vertonem 1. Carabis triti ℥ 1. Colcotharis, Croci Martis, Florum æris ana ℥ 2. fiat viſcus.

Aliud ſimile.

Recipe olei ouorum ℥ 10. Olei nucum lib. 1. Olei lini ℥ ſs. Carabis contuſi ℥ ij. Coquantur in viſcum, & huic adde viſci Conſolidæ maioris, Lumbricorum ana ℥ ſs.

Quid opus eſt vt multa variaq; recepta ponam, cùm duo vel tria tantùm ad omnia vulnerum genera ſufficiant, ac mihi magis inſciciæ verti poſſet: niſi factum ea de cauſa, vt conſtaret hominibus, quàm vilia recepta veſtra, contemptuq; digna ſint, & quod mini-

mum in-

mum inter illa quæ poſui, certo certiùs omnia quæ ſcripſiſtis vnquam, excellat. Verùm chirurgos inter varia capita ſenſusq́ diuerſi reperiuntur: vni illitûs, huic vnguenta, potiones vulnerariæ tertio, quarto frixum, & quinto lixum arridet. Quapropter vt omniũ appetitui per me ſatis fiat in ſimilibus plura hæc notate recepta quæ ſequuntur in hunc modum.

Potio quædam vulneraria, quæ ſumentis manè veſperiq́; hauſtum eius vnicum, vulnera quæq; perſanat intus & extrà.

Accipe de cornibus ceruí manipulos ſex, Pirolæ, Conſolidæ aureæ, Ariſtologiæ, Parthenionis ana M. 1. Agrimoniæ, manipulos duos: pone ſimul omnia in vinum recens, & permitte ſic in fimo equino digeri, & renouato, rurſusq́ digeri ſic tertiò ſinito per mediam hyemem: ex vna ſex menſuras hac ratione conficies.

Alia potio vulneraria priori ſimilis.

Accipe ceruiſiæ recens coctę menſuras 20. Succi de cornibus cerui menſuram 1. & ſimul digerantur.

Alia.

Accipe ſiceræ mellis recens coctæ, menſuras 30. Serpentinæ, Agrimoniæ ana manipulos 4. Parthenionis manipulos 6. & vt ſuprà digerantur.

Alia.

Suprema potio vulneraria eſt, vt ſuccum de cornibus cerui deſtilles, eiusq́ liquoris coclear ſemis in potum adminiſtres, poſtea nihil amplius. Eo potu ſanatur vulnus feliciter. Iam vide tu quid potioris habeas: hoc adfer.

Emplaſtrum.

Accipe ceræ mellitæ lib. 1. Viſci prædicti vertonem 1. Mumiæ ex cruribus ℥ 3. Pulueris Parthenionis, Chelidoniæ ana ℥ 1. ſs. inde fiat emplaſtrum.

Aliud.

Accipe ceræ mellitæ, Terebinthinæ, Viſci præparati ana lib. 1. Olei lini, lib. 3. Litargyrij præparati, Calaminaris præparati ana lib. 1. Coquantur in emplaſtrum.

Pulueris ad vulnera compoſitio.

Vt his etiam pulueres addam, ob quos nonnulli ſeſe iactabundè plurimùm extollunt. Accipe Croci Martis, Veneris atq; Saturni ana ℥ ſs. Mercurij dulcis drachmam ſemis, inde fiat puluis.

Etſi minimè neceſſarium, in veſtræ tamen pompæ repreſsionẽ, operæpretium eſt varia recepta ponere: cœruleum aut glaucum vnum, aliud viride, vnum ex lapidibus, aliud ex gummi vel corallis, tertium ex maſtice, &c. Nec ea prætermittere volo, ſed ex tranſmarinis etiam recepta ponere, quanquam iſta centuplicatò ſuperentur ab alijs, quæ ſuperius poſui: nihilominus addita non alia de cauſa, quàm vt antiquorum error ſuis in receptis palam ſit, vt infra.

Emplastrum cum vltromarinis ad omnia vulnera, nullo prorsus membro corporis excepto.

Cape Olei oliuarum lib. 1. Ceræ lib. 1. ß. Litargyrij lib. ij. coquantur in cerotum, cui adde Thuris, Masticis, Myrrhę ana ℥ 2. ß. Commisceantur, & adijce minij ℥ 3. pinse manib. extrahendo cum ℥. ß. Camphoræ in oleo anetino, vel ex Verbasco.

Aliud.

Accipe oliuarum olei lib. 1. Masticis, Thuris, Myrrhæ, Opoppanci, Serapini, Storacis, Bdelij ana ℥ 1. coquātur in formam. Postmodū accipe ceræ lib. 1. Calamina pręparati lib. ß. coquantur in cerotum, & pinse cum camphora, prout suprà.

Aliud.

Recipe ceræ nouæ lib. 1. Salis partenionis, Mumiæ medullæ, ana ℥. 3. liquefac igne. Iam inspice recepta scribentium veterum, & meæ conditionem scriptionis ex opposito, ambobus vtere modis, & antiquorum scribentium simplicitatem experieris.

Balsamum.

Recipe oliuarum olei lib. ß. Olei de nucibus nostratibus lib. 1. ß. Mumiæ de medullis ℥ 3. Mumiæ pinguedinis ℥. 9. Consolidæ aureæ, Florum centaureæ ana ℥ 15. digerantur ad solem. Balsamum hoc altius & excellentius reperies, quàm recepta quæuis hactenus scripta: reliquum hoc scite, si recepta componere vellem ex transmarinis è diuersis regionibus collectis, omnes sectas vestras confunderem, libros, pharmacopolas, atque thesauros vestros, quos ab Adami temporibus hactenus collegistis: eò vos redigerem, vt & canes vestri misereri cogerentur, quod hactenus tam egregia simplicia perperàm in recepta compilastis: imò vt muscæ vobis supersedere dedignarentur, nisi suum oletum emittendi causa. Verùm nisi tanta necessitas vrgeret, meque tam arduè sollicitéque ad hoc mouissetis: aliquoties velo paruulo dedecus hoc vestrū tegere voluissē, ne tantam in miseriam prorsum incidissetis, vt vestri tantùm miserandum foret. Vt ad nos redeamus. Dico latius supremū, in quo Mumiam pono maximam & potissimam, consistit in salibus, vt istis acredinem & asperitatem auferatis, & statim atque dulcedinem receperunt, maxima supremaque Mumia facta sunt. Metalla similiter & Antimonium, sine corrosiuis in liquorem adducta, mumias omnes excellunt. Item vbi Tereniabin à spumis atque fecibus separantur, maiorem producere mumiam chaos minimè potest istis quæ dicta sunt. Et quicquid ex terra in purum viscum transit, hoc ipsum est mumia terræ. Item quum Nostoch in spiritum extra suum corpus educitur, ignis est mumia. Quaprópter ad ista mumiæ quadruplicia genera, stolida capita primùm acuite vestra: Peanitas illas veteres conditiones relinquite, Tum demum in Scholam vos conferte,

quid

quid transmutationes & præparationes existant, addiscite. Nam in istis omnis chirurgiæ supremi latet arcani fundamentum.

Declaratio vulnerum solùm consistit in coniunctione suarum partium ad hunc modum, videlicet, vt membra simul coniungantur in pristinum statum, & per huiusmodi naturæ coniunctionis aptitudinem, venæ simul iterum è directo conueniant, nerui, ligamenta, ossa, carnes ac similia quæque: id ipsum per concauos asseres, quòd quidem instrumentum coniuncta membra semel, suo dimoueri loco non sinit. Hoc te docet vsus cum industria cognoscere. Quapropter dicere quidem audeo, rusticos & quosuis plebeos negotium istud minimè decere. Non est etiam quod hoc loco, nomini vel arti suæ quisquam fidat, vt barbitonsores & balneatores solent, quorum pars maior huiusmodi caret industria, sed ineptitudine vulnera dislocant. Nequaquam etiam sarcienda sunt, quòd vulnerum perditionis initium vnum existat futura. Quamobrem aptitudo summopere tibi quærenda est, ac appetenda vulnerum in coniunctione, vt ignorantia tua vulneratos non perdas.

Præparatio verò vulnerum est, dum sanguis adhuc ab eis profluit, vt sistatur: postea Mumia superponatur. Nec est quòd cures vtrum ossium fragmenta vel similia manserint in illis, quæ ferramentis extrahere nullo modo tentes, quòd ista pellendi purgandiq́ munus Mumiæ relinquendum sit: hæc enim aptius quàm ferra vel instrumenta quæuis euellere possint, expellit. Verùm flauę tuæ capsulæ hoc ipsum efficiunt, vt ferramentis fodere coactus sis, & instrumentis vulnera deprauare: superiùs tantummodo curare, fundo putrido per te relicto. Quamobrem ego te meritò per aliam viam ducere debeo, quàm ea sit, qua graderis indies: ad hoc mouet me tui ruditas ingenij, quæ balneatoribus ac tonsoribus adhæret. Isti sese tueri non aliàs norunt, quàm eo solo, videlicet: Magister ego Ioannes (inquit hic) vocor barbitonsor: ille magister Vlrichus balneator. Cura postmodum sequitur in hanc sententiam, vt medicamentum quod vulneri superimponis, applicare probè notum habeas. Quod quidem experientia mumiæ conditionum acquiritur, vt in emplastris. Nonnulla manent ab exordio primæ ligationis ad finem vsque sanationis, vt vnico sub emplastro curetur vulnus. Talia sunt ex mumijs fixis emplastra, quæ tamen reuerberatæ mumiæ sunt, vigintiquatuor horis duntaxat relinquuntur: & quæ sunt attractiuis commixtæ, duodecim, & hoc omne cum permutatione. Sunt & aliæ Mumię quędam ex balsamali Mumia, quę semel adligatæ vulneribus, per tres vel quatuor septimanas, suas retinent vires. Pannis etiam mundissimis ligationes quum fiunt, quodque vulnus curari sanariq́ potest. Aliqui pulueres habentur, qui singulis octonis renouari volũt horis, quod ad superpositionem attinet.

Similiter aliæ Mumiæ sunt, quarum superius multarum est facta mentio, quæ multò citius curant, quàm futura fieri queat. Itidem nonnullæ vulnerariæ potiones existunt, quarum haustus vnus in tertiam aut quartam septimanam operatur, donec sanetur vulnus, vti Mercurialis fert conditio. Mumiales huiuscemodi conditiones ex Mercurio possunt intelligi, qui postquam semel cœpit mundificare, per mensem integrum absq; motu supplet. Ab experientia proprietates istas depromere debes, quòd scriptis perfectè nequeant exponi. Fndamentum nanque medicinæ hoc est, vt operatio quęuis peculiariter vsu, tum experientia disci debeat. Ex Anatomia pariter quilibet Chirurgus aptus industriusq; fieri, sic vt nullum in toto corpore membrum existat, quod non in mente fixum habeat, quò quum læsum aut sectum fuerit, connectere secundum eandem Anatomiam, per instrumentum concauum ritè valeat. Aliâs quicumq; chirurgus didicerit, aut rem ipsam intellexerit, medicus nulla ratione dici mereatur, sed potiùs carnifex.

COGNITIO FODICATIONVM, AVT CONfossorum vulnerum, iaculorum, ictuum, casuum, contusionum, &c.

CAPVT IIII.

Latius atque de vulnerum alijs generibus loquendum est, vti de fodicatis, iaculis, aut casibus factis, idq; genus reliquis: quæ quidem ab alijs non aliâs differunt essentia, præter quod confossa, vel iaculis icta strictorio sint orificio, profundiúsque venas & carnes alijs & sectis vulneribus intrent, quò fit vt non ita commodè curari valeant. Nam accidentis cuiusuis conditio talis est, vt circum se plurimis cauernis delectetur, & amplis. Quò fit vt patentia magis compresis minore sollicitudine satis indigeant, & illis quibus orificium strictius extiterit. Et quantò supernis magis vulnus aliquod stringitur, tantò periculosius in fundo fuerit iudicandum. Quod cum fodicatis & iaculis inflictis euenire solet vulneribus, quum inflantur exteriùs, introq; versum protendit accidens, ad eosdem lacertos atq; venas. Quò fit vt ad mortem apertis & patentibus proniora exterius sint. Animaduertendum etiam in similibus, ea quæ relicta sunt à fodicationibus, aut iaculorum ictibus ramenta extrahenda mox fore, priusquam tumores & accidentia veniant. Quod nisi fiat, ea procliuia magis ad mortem, quàm ad vitam cognoscenda sunt. Quare statim atq; signis admodum apparentibus, tale quid ob oculos extiterit, aut in dubio relinquenda sunt instrumenta ferrea, Mumiæq; munus & officiū extrahendi committendum. Quòd istorum cura quandam aliam aptitudinem habeat, idq; ratione duplici:

plici: priore quidem vt iuxta iaculum aliud vulnus incidatur, Mumia solùm in attractionem permixta, manibus verò non extrahatur: quicquid enim hac via per medicinam extrahitur, vitæ nullatenus reluctari potest. Simile quid in contusionibus & casibus cõtingere solet, vt ibidem etiam alia studio vulnera fiant, vel arte, quo melius accidens in exitum prorumpere valeat, & introrsum ad vitam adimendam non protendatur latiùs: aut extrinsecus Mumia sedetur, & expellatur. Nam qualiscumque fuerit casus aut contusio quæuis, & quantumuis aspera duráue, glauca vel nigra, per Mumiam à membro deletur sine incisione, vel saniei quapiam eiectione. Quandoquidem inflationes istæ corruptiones minimè sunt, aut corruptæ naturæ, sed in bonis partibus tumores tantùm. Quapropter ita præter amplius accidens abeunt. Si casum tamẽ, confossum, ictum, aut simile quid ad internas regiones contingeret penetrare, vt venæ, vel quidpiam aliud ruptum foret, quò regionibus istis extranei quid accidisset: ibidem adhibenda summa cum diligentia tibi cura, simili pellendi modo, quo docebitur infra. Vbi verò ob ferrum aliàs reluctaretur aut hamos, exireq́ nollet, idipsum non retrograditur, at vltra protrudendum erit ad partes oppositas: aut aliàs putrefactione dilatandum orificium introitus, idq́ nisi vitæ præiudicium adferat: postmodum attractiua Mumia superposita, qua tumor sedatur, & aufertur accidens, attentari poterit, si cuspis alata ferreaq́ retrocedere posit, eò quò subintrauit. Admonitum etiam te velim, ne quicquam ferramentis coneris agere, membrũq́ labefactes, nisi fortasis extrahendum prope cutim accederet, aut esset in aliquo plano, in quo nullum foret periculum arripere: quamuis absque Mumia raro fieri valeat. Similiter eiusdem attractiuæ Mumiæ natura conditioneq́ nonnunquam incusi corporibus tormentorum, vel bombardarum globuli remanentes, retrorsum attrahuntur, ni fortè in alienam regionem deciderent. In quibus animaduertendum est, Mumiam in extraneis regionibus non habere potestatem aliquam. Quapropter vbi globulus in corpus traiectus ad intestina, vel diaphragma subtus vel intus aduenerit, ab eis locis extrahi nullo modo potest. Itidem si fistulas intrarit, ac deorsum recederit, in aliam regionem transiuit. Et quamuis Mumia tam potens foret, vt globulos ad se trahere valeret, id fistulæ concauitas minimè patitur. In istis igitur maxima cura diligentiaq́ videndum, quid & quínam agatur.

DE PRÆDICTORVM CVRIS, ET EIS *quæ requiruntur in similibus.*

CAPVT V.

Istorum cura vulnerum processui communium haud absimilis existit, excepto solo, quòd Mumia cibari debet attractiuis, & eius-

modi quidem, quæ non attrahunt humores ad ſe, neque liquores, aut ſimilia: ſed quæ metalla ſolùm, aut lignum, os &c. trahunt. Nam ſi communia hunc in vſum attractiua ſumantur, fluxiones accurrunt. Quamuis accidere plerunque ſolet, vt globulus aut ferrum in lacertis poſt curam perfectam remaneat, id cauſante bona Mumia, quæ in accidens nullum decidit, aut irrita vehementer non fuit. Inde poſt multos annos & ſucceſſu temporis per pus & ſaniem erumpit, exciditque: hoc naturæ tantùm eſt relinquendum, & nullatenus aſſumendum Quod enim à natura curatur, quis emendabit, aut auferet ab ea poteſtatem?

Attractiua quædam habentur, quæ lignorum aut pannorum fragmenta trahunt ad ſe, prout Aſphaltum & Carabe: Nonnulla ferrum, vt Magnes: alia cuprum, vt ſtannum, & amethiſti colorationes: pleraque plumbum & lapides, vt Alabaſtrum: aliqua fruſtula carnium oſsiumque, vt gummi, terebinthina, & aſphaltum: quædam alia ſunt omnium attractiua, vt ſerpentina. Horum omnium vires attractiuæ cùm exiſtant, à chirurgo ſeparari non debent. Nam in operationibus naturæ, poſtquam vulneri ſuperpoſita ſunt, omnia ſimul attrahunt, vt quod extra per ſe, ſtramina lignaúe trahit, in vulneribus ferrum, plumbum, lapides attrahat, oſſaque: contra quod ferrum duntaxat in vulneribus omnia quæ ſoluta ſunt in eis, ab ipſis extrahit. Non igitur externas, aut potius internas vires atque virtutes chirurgus aſpicere conſiderareque debet.

Quanquam hæc omnia tibi proponuntur, in induſtria, nihilominus multa ſita ſunt ad cognitionem, vt cùm globulus in caput ſagittatus foret, ac ſub carnium decideret, in regiones oculorum, aut quoquo ſit, Mumiam eo loco ſcias applicare. Vel ſi quouis alio corporis loco iaculatio vel fodicatio fieret, prout indies mirabiliter occurrunt, aptitudine ſola hoc ipſum dijudicare debes ex ſuprà poſito fundamento. Verùm quod naturali curſui reluctari volet, non attentes.

Receptorum compoſitiones emplaſtris fieri debent, vt cùm in fodicatis aut iaculis factis vulneribus aliquid liberi vel ſoluti foret extrahēdum: ad emplaſtrorum ſuprà ſcriptorum libram vnam, attractiuorum quæ iam dicta ſunt, pars octaua ſumatur, mixtorum ſimul, aut vnius tantum. Item viſcus de botin, abietis, vel de pino, attractiuorum iſtorum loco ſumi poſſe notandum: qui viſcus ex locuſtis & fructibus extrahitur ad ſpiſsitudinem & formam terebinthinæ.

DE FVNDAMENTO QVODAM SYNOniæ, ſanguiniſque profluentium.

CAPVT VI.

VT ſupra de Synonia dictū eſt, quòd intelligatur quum ab orificijs

ficijs vulnerum, iaculationum, aut fodicationum effluit: ille dolor quem efficit hic fluxus, è frigore naſcitur exterioris aëris, qui Synoniæ ſubſtantiam penetrat: iſta contrarietas alterius elementi (vt ſuprà) hoc loco plurimùm etiam aduerſatur, pariter vbi per medicamentum alteratur. Quapropter adhibenda cura, ne medicamenta Synoniæ ſint amica, vel ad eam inclinata. Nam ſtatim atq; vulnus aliquod ſub medicamento prauius redditur, & Synonia ſequitur, infectioni venenoq; medicamenti fuerit adſcribendum, quòd contra naturæ verum ordinem applicatum ſit. Quare meritò huiuſmodi præcepta reijcio, quæ ſimilibus nempe contrariantibus permixta ſunt, & falſò per vulneratorum inobedientiam à chirurgis hactenus excuſata, vel per ſigna contraria, ſimiliaq; defenſa.

Eiuſmodi contrarietas in Synonia, quæ ex aëre vel ex medicamento prouenire poteſt, via duplici demonſtratur, & apparet: priore quidem, cùm Synonia reſoluitur per aërem, & à ſua ſubſtantia tranſmutatur: aut vbi nimium aëre vel ipſo medicamento ſiccatur, vt etiam ea via mutetur à ſubſtantia, non ſecus ac oleũ tartari, quod in humiditate ſeipſum plus ſatis reſoluit, ac oleitatem amittit, pariter ex vaſe cui fuerit impoſitum: aut vtriuſq; cauſa fieri poteſt, vt exſiccetur atq; dureſcat. Sciendum vtiq; hoc loco, exteriores curſus partim extrinſecus humectare, quandoq; verò ſiccare, iuxta naturę conditionem tum temporis ibidem exiſtentem, & partis alterius. Quocunq; modo fiat, eſt ſubſtantiæ corruptio, quam eo loci natura pati minimè poteſt, ac ſenſualitate ſua tam acuta, quàm guſtu linguæ percipitur.

Sanguinis tamen occaſio talis eſt, vt quum in ebullitione fuerit, eum ſiſtere nemo poteſt, ſi per apertionem factam effluat. Totius enim corporis partium omnium conditio talis eſt, vt paroxiſmum ebullitionis habeat. Quò fit vt cùm ſub huiuſmodi paroxiſmo, naturæ contrarij quid acciderit, eo loco in quo fuerit paroxiſmus, maximus oriatur morbus. Quapropter vbi vulnus iaculationis aut fodicationis in venas aut membrum ebullitionis eiuſmodi ſubiectum illatum erit, ſanguis ibidem ſiſti nequit, vſq; dum ebullitionis terminus fuerit adimpletus: etſi longè à fine vel prope tentatum ſit, periculoſum vulnus aut non extiterit, &c. Si tamen eiuſmodi paroxiſmus nullus adſit, opus non eſt ſiſtere ſanguinem, aut retinere, quòd per ſeipſum vbi tempus adfuerit, ceſſet fluere. Verùm ſi nimium abundaret, aut diutius æquo flueret, vel occurreret aliud, cuius cauſa plus ſatis effunderetur, tum demum ſanguinis retentiones locum & ſuas vires habent. Ad hæc non ignorandum ſępius fieri phlebotomiam, quæ in mortem effluit, quandoq; retrorſum in corpus effunditur, nonnunquam contractum cum tumore membrum efficit, atq; dolore maximo. Hoc ipſum accidit ex imperitia

ritia phlebotomiæ, quòd ſanguinis ebulitionis tempore facta ſit. Quamobrem expeditiùs eſt, in ſuo curſu conſiderare ſanguinem, quàm cœruleum cœlum in ſuis temporibus.

In exemplum adferemus ollam aqua bulliente plenam & coopertam, ſi cooperculum eius foramen aliquod habuerit, eo quidē efferuet, ac tantiſper effluit, quouſqꝫ nihil adſit amplius aquę liquoriſue. Non aliâs in corpore quum ebulitio fuerit, ad vulneris orificium efferuet, vſque dum ſanguinis quid in ebullitionis loco ſit, æquè latè ac extenditur. Quòd ſi vi reprimatur, aër in modum incendit, inficitqꝫ, vt retrorſum actus in corpus, iterum quærat exitum: vt olla prius dicta, ſi cooperculi foramen obſtruatur, in partes & fragmenta rumpitur ac diſsilit. Animaduertendum igitur ne fures iſte ſanguis, quoquo modo ſiſtendus aſſumatur, at ſolùm ad hoc apto medicamento & exterius applicato ſedari poteſt illa bullitio, non ſecus ac olla bullientem aquam habens, aquæ frigidę quum imponitur, ab ebulitione prohibetur. Ex ſanguinis ineptis repreſsionibus error ſequitur, vt ſimilia medicamenta ſanguinis retentiua dicta ſint hactenus, quæ vulneratos perdiderunt funditus. Ea propter ſiſtendi vel extinguendi rationem habere chirurgum decet.

DE CVRA SYNONIÆ, AC EFFLVXIOnis ſanguinis è vulneribus.

CAPVT VII.

AD Synoniæ curam balſami prius dicti medicamentum, aut aliud aſſumendum eſt, cui ad libram, vnciæ duodecim teſtaculi, & toſti commiſcendæ: quod vulneribus applicatum, Synoniam ex promptu ſiſtit. Notandum etiam, quoduis antea poſitorum vulneralium medicamentorum ad Synoniam validum ac potēs fore: ſimiliter accidens iſtud ex imperitia chirurgorum procedere. Quare quum vero medicamento quis vſus fuerit, Synonia reprimetur, quæ non aliò quàm ab inexperto chirurgo ducit originem: non immeritò ſuam igitur inſcitiam carpo.

Quod ad ſanguinis repreſsionem attinet, dum ebullit, adminiſtrandus eſt potu laudani puri præparati ſcrupulus vnus: eo quidē extinguitur ebullitio, & ſanguis vnà reprimitur. Aut præparati ſeminis de lolio albo vncia ſemis cum lacte canabis detur potanda. Similiter pannis corticum Iuſquiami decoctione madidis membro ſuperpoſitis extinguitur ebulitio hæc. Nullò modo repreſsionibus in huiuſmodi ſanguinis fluxionibus vtendum. Quod verò fluxionis alterius eſt, carneoli viribus, æmatitis, vineæ, & plurium aliorum committo, quæ communia ſunt, quapropter hîc minimè ponenda.

DE

DE CRVRIVM OSSIVMVE RVPTVrarum origine. CAPVT VIII.

VT fracturarum ossium fundamentum probè cognitum sit, animaduertendum est, naturæ nihil accidere posse, quod sibi contrarium sit extra damnum ossium. Nam os tantùm frangitur absque neruorum, carnis, & reliquorum præiudicio: quæ conditio naturaque rupturæ cuiusuis ossium existit, vt illi nullum à primo casu latius accidens interueniat aliud, quàm in sese ruptura fuerit: cuius cura maximopere notanda venit, quod in eius defectu, quæuis accidentia sita sunt, vt calores, frigora, tumores, cruditates, pustulæ, nigri glauciúe colores, insensibilitas, putrefactiones, fistulæ concauitates, incendia, &c. Quæ quidem ex primo casu non procedunt, sed ex accidentibus, incuria vel imperitia chyrurgi causatis in huiusmodi membro.

Fracturarum ossium conditioni simile ponemus exemplum hoc. Non aliàs intelligendæ, quàm vbi quis accinctus gladio super hunc decidens, illæsa vagina frangatur ensis: hoc loco de osse pariter intelligendum, ad pellem & carnes comparando, prout vaginæ gladius, cui solùm adhibendum est remedium: sic & ossi rupto, non pelli vel carni quidem integris. Nec est quod in his admiretur quispiam, quòd accidentia casusque mirabiliter accidant, vt à tonitru nonnunquam arbor deijcitur integro cortice manente. Item sæpius frangitur os, medullis penitus illæsis. Pariformiter equus pedem casu perfringit, absque alio quouis accidente neruorum, alteriusúe damno. Chirurgo notandum est igitur, in qualibet ossium fractura, dolorem omnem casu prouenientem, in ruptura quærendũ. Fistularum liquidem & fragmentorum earum conditio talis existit, vt huiusmodi quosuis dolores ad se trahant. Quapropter in rupturis ossium accidentia minime curanda calorum, frigorum, nec alia: medicamenta non consideranda sicca nec humida: nam inter curas omnes rupturæ similes facillimæ sunt, ac minùs curandæ. Quod natura per seipsam ordinem seruet huius, cùmque eius in medio damnum situm sit, cui nihil accidit mali: quò fit vt liquores illi membrum sustentantes, ossis ipsemet existant medici: hoc ad hunc modum intelliges. Ossi fracto nihil accidere periculi potest, at curari sanarique necessariò debet à Mumia corporis, in carne ligamentis, medullis, &c. existente, cuius in medio situm os, & circumseptum est, à quibus omnibus etiam persanatur: quandoquidem apertum nil, per quod externis accidentibus pateret accessus. Quapropter aptè riteque ligare, naturæque sua requies data, certissimum in istis medicamentum sunt, & indubia cura.

Si tamen ad rupturas accedant vulnera, per quæ fragmenta quæpiam apparerent ossium à fistulis soluta vel disiuncta, per vulneralia

neralia medicamenta superiùs dicta, fac vt extrahas, & nullo modo per ferramenta, vel alia quæuis instrumenta fodiendo coneris extrahere: nam vera Mumia, potest quicquid est naturæ contrarium elicere, tum quę semifissuræ sunt, natura per se curat. Hac te cura nõ obruas, nec oneres, quòd multi perdantur ad hunc modum chirurgorum imperita sapientia, retardenturq; naturales vires, eò quòd varijs vti subtilitatibus artibusq; velint, & naturam suis insanis capitibus, quàm per seipsam existat, reddere meliorem: quo nedum sanitatem, sed membrum etiam & vitam auferunt. Notandum insuper plurimos iactabundos & gloriosos, breui tempore fracturas, herbis aut radicibus curare posse, capitibus suis persuadere subtilibus, quod omne ridiculum, vt ludus puerorum est. Membrum siquidem vbi rectè probeq; rursus coniunctum, suis aptis ad hoc instrumentis fuerit, ac in temperatura sua conseruatum, per Mumiam propriã citiùs multò curatur, quàm herbis omnibus fieri queat.

DE CVRA FRACTVRARVM ossium. CAPVT IX.

PRincipiò fracturas ossium vt cures, animaduerte concauis vt instrumentis membra concludens erigas, vt suprà de vulneribus diximus, vtq; ab anteriore posterioreq; partibus & quaqua uersum liberè possis accedere tangereq;. Postmodum vulneralibus ligato medicamentis: etsi promptus in eorum vsu fueris, hoc scito, quemlibet nempe viscum nigræ consolidæ, serpentinæ, & Aristolochiæ rotundæ rupturas optimè curare, manè vesperiq; superligatum, non vsq; adeò strictè, singulis vicibus iterum apertis ligaculis, recentem & calidum appositum. Nam alia sanè medicamenta, quæ per sparadrap, rotularia ligacula, vel alijs pannis fiunt, merè futilia sunt, & membri magis ad perditionem, quàm subleuationem facientia. Quod verò si curetur sub istis ligationibus, laudet æger propriam naturam, & sanam, quæ veneno sui medici resistere valuit. Sic etiam ligationibus tertio quouis die tantùm factis item suffulcionibus, compreßionibus nimijs, ac similibus vanis operationibus accidentium excitantur centenaria. Verùm etsi vulnera forent, è quibus ossa prominerent, erige prout supra dictum est, ac ad modum vulnerum cura.

DE DISLOCATIONE IVNCTVRARVM. CAPVT X.

DOlor qui dislocatis iuncturis inest, nõ aliunde prouenit, quàm ex liquore qui extra suam Anatomiam excesßit, & ex acetositate hac membri dolores oriuntur. Nam liquores iuncturarum vbi corrumpuntur, in incendium transeunt. Pariter Anatomia corporis pati

ris pati minimè poteſt, abſq; dolore, membrorum diſlocationes, aut læſiones fieri, quòd in ſua ſanitate rectam diſpoſitionem capiat: eiusq; natura talis eſt, vt prout concatenata, neruis, arterijs, venis, &c. iuxta hunc ordinem fore manereq; velit, ac debet, à quo ſi perturbetur, dolorem concipit illi ſimilem, qui fit ex vulnere, fodicatione, vel ruptura, &c. Quare iuncturarum dolores optimè conſiderandæ ſunt, quòd nonnullę proueniant ex acetoſitate, ſicuti prius dictum eſt: aliquæ ex diſlocationibus Anatomię: quędam ex veteri creſcentia: reliquæ ex Synoniæ corruptione. Ex quibus omnibus tumores membrorum oriri poſſunt, ariduræ poſtmodum & contracturæ, &c. tum etiam internum accidens ex Anatomiæ corruptione. Conſiderandum etiam in iſtis iuncturas peculiariter viribus eſſe dotatas magis quàm fiſtulæ, carnes, aut venæ ſint, maximasq; vires hominis, in veteri creſcentia, neruis, & arterijs exiſtere. Quare dolor maximus oritur, in huiuſmodi iuncturis, præſertim vbi Synonia neruiq; ſimul concurrunt, in quibus vires omnes conſiſtunt. Spaſmi ſimiliumq; morborum occaſio eſt, fluxus mineralis ex arſenico, natura cuius & conditio eſt excitare tumores & calores: in iſtis etiam ſuas vires exercet.

Particularia quædam ad curas iſtas neceſſaria primò ſcire vos decet, vt in diſlocatis huiuſmodi iuncturis, iſtas non fore prius medicandas, quàm ſuis reſtitutæ locis fuerint, eoq; redierint, vnde exiuerant: quod quidem ſcriptu poſsibile non eſt, hoc ſolùm ſcribi poteſt, quod ſequitur.

Quicunque iuncturas optimè ſuo reſtituere loco ſcire cupit, à carnificibus id ipſum addiſcat: etſi tormentaria membrorum diſtractio per carnifices, & iuncturarum diſlocatio differant eò, quòd illud tardius fiat, iſtud verò momentaneè.

Sæpius euenire ſolet, vt per tormentarias iſtas iuncturarum diſlocationes, podagrici fluxus adimantur, & aliquando brachiorum contracturæ. Scito quoq; iuncturarum ſuo loco reſtitutiones manu ſolùm & oculis addiſci poſſe, quòd in vſu maximo, & in promptitudine conſiſtant.

Contingit etiam ſæpe, diſlocationes ab imperitis chirurgis deprauatas, per ſe ipſas ita ſanari vt concreſcant, & à patientibus nō exiſtimentur amplius. Item vt liquores illi ceſſent, ac ita poſtmodū in ſuum locum redeant.

Item ſæpius euenire ſolet, vt iuncturis non diſlocatis, vetus creſcentia, neruiq; ſimiles dolores concipiant, vt è ſuo loco fore putentur: & vt Synonia quandoq; diſcedat, & membrum contractum fiat non aliàs, ac ſi diſlocatum eſſet. Eſt igitur quòd chirurgus hæc ſigna probè cognoſcat, ne quando iuncturas præſumat reſtituere, quæ minimè diſlocatæ ſunt, & hac via diſlocet eas, quòd ſæpe contingit, vt poſteriora peiora fiant prioribus.

DE CVRA DISLOCATIONVM.

CAPVT XI.

SVo primùm loco membrum dislocatum restituito, post camomillæ succo, vel agrimoniæ ligato. Si tamen infrigidata iunctura sit, oleo ex floribus herbæ flammæ cœli dictæ, mixtæ cum petroleo, cùmque maturuerit, in locum restitue. Animaduertas etiam, ne facilè terrearis reponendum inter, aut extrahendum: nam sæpe contingere solet, vt dolores huiuscemodi non transeant absque punctionibus, quòd iunctura contra sit. Quæ verò subductæ sunt, curantur taxo laterino. Et si dislocatæ non fuerint, visco de consolida sedabis dolorem atque morbum.

DE HIS QVÆ VVLNERIBVS CONtingere possunt accidentibus.

CAPVT XII.

ACcidentium origo, contrarietatis & irritationis vulnerum, qua mumiam superant ac vincunt, & accedens malitia, naturæ bonitatem expellit, ab externa essentia est: quod ad hunc modum intelliges. Duo contraria non possunt in vno consistere, quare semper vnum ab altero diuisum esse debet. In exemplum: Quicquid extra sphæram est igni elementi, reluctatur intrinseco: tum quod in ea conclusum est intus, mundusque peculiaris existit, contrà nititur externo resistere: quod quidem homo facit, cùm sphæra minor existat. Et non secus ac elementa simul in vno cortice sunt conclusa, pariter & homo. Si cortex elementalis, aut eorum testa frangeretur, contrarium intraret ad eorum corruptionem. Similiter vbi hominis testa, pellis eius nempe, vulnere frangitur, externum accedens exterioris sphæræ, iam in illum introducit accidens, quod non vulneris loco habendum est, sed vt infirmitas & morbus.

Quînam huiusmodi contrarietas accidat corpori, sic intelliges. Externa mineralia cum internis minimè conueniunt, quò fit vt Mercurius externus internum arripiat, & realgar internum externo resistat, & anachtron ambo sibi mutuò contraria sint. Hoc omne producit impressio recedens ab elementis, quæ suam operationem perficere nullo modo potuisset, nisi corpus fuisset apertum: iam vnum cum altero pugnat, &c. Statim atque ligamina mineralibus istis infecta sunt, sequitur inde spasmus, tetanus, incuruatio, & synthena. Quum tamen ipsa caro fuerit ab externis infecta, sequetur tumor & inflatio, similiter opilatio, calor, & stupefactio. Sic de cæteris partibus corporis, quæque iuxta suam essentiam, peculiare suum accidens ex infectis venis recipit: vnde membro punctiones intrinsecus, & postmodum apostema sequuntur, & alia quàm plurima.

Notan-

Notandum igitur accidens omne solùm ex contrarietatibus duarum creaturarum procedere, quum Anatomiæ duæ simul concurrunt, & vnam altera concludit. His omnibus chirurgus præuenire debet, eo scilicet, vt naturam in Mumia sua conseruet per temperaturam: sic fiet, vt nihil horum incurrat. Si tamen id ab ipso vel alio prius neglectum fuerit, accidens quoduis in sui membri temperaturam adduci debet. Vt si veniant synthenæ, ligamenta solùm & arteriæ curanda sumantur: si ex inflatione periculi quid instet, vt partes carneæ tantùm, sic de reliquis membris. Ex istorum namq; neglectu, quinquaginta vel sexaginta plus minus accidentia possunt erumpere, semper vnum ex alio succedere. Vt inflatio, viginti potest accidentia producere, totidem & spasmus. Quapropter in vanum ambas hoc libello non est quòd putetur Anatomias ob oculos posuisse me, quæ per vnius testæ fractionem sese mutuò contingunt.

Ad hæc modo sequitur, qua via similia refelli queant accidentia, non solùm ea quæ sunt præ manibus, verùm etiam illa quæ ex eis oriri possent, vt ventris oppilatio, nec non vrinæ, Chronicus morbus, vt Hemoptoica, morbus caducus, paralysis, cæcitas visus, acaliæ similes infirmitates, quæ gignuntur ex prædictis accidentibus. Omnes concludi sub eo medicamento necessum est, vt Anatomiæ separentur, & interna superet ac vincat externam, ordine qui sequitur, & regulis vna post aliam infrà positis.

Accidentia per imperitiam chirurgorum occurrentia plus minus sex & viginti reperiuntur. Vt sunt vulnerum paroxismus, ardor, stupefactio, tumor vel saccus, vermes, putredo, foraminatio, fœtor, ignis persicus, vel pruina, cancer, consumptio membri, vel aridura, tremor, contractura, contractio, contorsio, spasmus, tetanus fistula, gluten album, vel Synonia, sanguinis eruptio, caro putrida, tubercula, verrucæ, fungus, fistula pustulosa, oppilatio, Hemoptoica, &c. quæ omnia proueniunt ex incuria chirurgorum vel imperitia: hoc loco solùm adscripta, vt cùm vel priusquam acciderint, eis præueniatur, aut præsentia iam amoueri queant, non quòd natura per seipsam huiusmodi morborum sit causa.

Definitiones Accidentium.

1. Vulnerum Paroxismus est, cùm primò calescunt admodum, inde post in frigus incidunt, febrium instar, & hoc alternis diebus vel horis.

2. Ardor eorum est, vbi calor oritur in vulnere, qui per totum corpus extenditur: postmodum cessat, ac determinato suo tempore deinceps redit, estq; præter omne frigus.

3. Stupefactio dicitur, quando vulnus dormire videtur, ac si formicæ discurrerent in ea.

4. Tumor vel ſaccus eſt, quando vulnus cum calore tumefit, & vbi digito huiuſmodi tumor comprimitur, foſſam admittit remanentem, vt hernia aquoſa. Tumores alij verò non ſunt accidentia.

5. Vermes dicuntur, cùm in vulnere naſcuntur vermes incuria chirurgi, vel imperitia, qui tale medicamentum adhibet, vt ſimul vnà cum vulnere putreſcat, indeq́ vermes generentur.

6. Putreſcentia dicitur, vbi vulnus putrefit, & curam non admittit amplius.

7. Foraminatio quidem eſt, cùm vulnus æquo ſerius curatur, aut retardatur à ſanatione, fluxus introducit, inde foramen vnū fit.

8. Fœtor eſt, quum vulnus ſiue ſanetur, aut non fœtorem concipit, indicium eſt praui medicamenti, calidæq́ naturæ.

9. Ignis Perſicus vel pruina dicitur, vbi vulnus ſub finem calore tumeſceret, glaucum et fuſcum, poſtea nigrum, colores conciperet: poſtremò hoc membrum incenderetur.

10. Cancer eſt, quando vulnera calorem concipiunt, & cum eo ſimul fluxum, qui iuxta vulnus foramina produieret, ac circum illud exederet.

11. Conſumptio membri, vel aridura dicitur, quum vulnera per peram curata ſunt, vt liquores per ſuos meatus tranſire nequeunt, eos tunc abſumit natura, quo fit vt areſcant membra.

12. Tremor eſt, vbi membrum vnà cum vulnere tremit, etiam poſt ſanationem quieſcere nunquam poteſt.

13. Contractura dicitur, quoties membrum impotens factum eſt, ac debilius quàm vt aliquid eleuare vel tenere valeat.

14. Contractio dicitur, quoties membrum erectum aut curuum remanet, vt incuruari vel erigi non poſsit amplius, iuxta ſui veram conditionem.

15. Contorſio dicitur, quando membra ſimul in ipſis neruis cum tremore contorquentur, & incuruuantur: item os & oculi deformiter inuertuntur, atq; torquentur.

16. 17 Spaſmus & Tetamus duæ conuulſiones vulnerum exiſtunt, & quandoq; membrorum ſimul.

18. Fiſtula dicitur, vbi vulnus concluditur ſuperiùs, excepto foramine paruo, ſed inferiùs omnino prauum exiſtit.

19. Glutem album, aut Synomia dicitur, quando clarum neruorum effluit, viſcoſum vt concuſsum albumen oui.

20. Sanguinis emiſsio dicitur, quum vulnera ſub medicamento vice qualibet emittunt ſanguinem, & nonnihil ſudoris.

21 Caro ſuperflua dicitur, ea quæ creſcit in vulneribus præter neceſsitatem putrida.

22. Tubercula vel verrucæ dicuntur, quoties in vulneribus illa copioſè naſcuntur, iſtis etiam vnà cum illis ſanationem admittentibus.

23. Fun-

23. Fungus dicitur, quum post vulneris sanationem enascuntur verrucæ quædam, & ex eis deinceps tumor in quantitatem dua rum, trium, aut quatuor librarum excrescens, ac adhærens non secus ac arbori fungus: fœtet, ac foraminibus scatet.

24. Fistula pustulosa dicitur ac fit, vbi vulnus repentè nimium concluditur, priusquam fundamentum firmum posuerit, & ita post modum putrescit.

25. Oppilatio quidem fit ex debilitate naturæ, propter nimiam sanguinis emißionem, vt æger ventris beneficium habere non posſit, nec vrinæ.

26. Hæmoptoica sanguinisq́ sputatio procedit ex sanguine cõgelato, qui retentus fuisset intrinsecus, & ab exordio purgatus non foret: ex ore suum emunctorium quærit.

DE CAVTIONIBVS AVT PREVENtionibus & curis dictorum accidentium.

CAPVT XIII.

SI vulneribus Paroxismus, Ardor, aut Stupefactio fortaßis incidissent, cura talis esto.

Recipe Calaminaris, Litargyrij, Minij, ana lib. ß. Tutiæ ℥ ij. Ceræ, Olei mirtillorum ana ℥ ix. Cocta simul in cerotum omnia, superpositaq́, &c. Similiter oleum camphoræ vulneribus illitum mox adimit. Et vncia ß. Mitridaticæ conseruæ pota hoc ipsum efficit.

Pro tumoribus.

Accipe Nasturcij aquatici, Nenupharis, ana quod sufficere videbitur, & coque simul in aceto rosaceo, calida superpone.

Aliud remedium.

Accipe de furnis argillam adustam, & in aceto coctam, etiam superpone.

Aliud.

Accipe melones, quos in aceto coctos etiam superpone. Ictis spongia hoc modo cocta, superpositaq́ id ipsum præstat.

Ad vermes, putrescentiam, foraminationem, & fœtorem.

Accipe Mellis, lib. ß. Aloëpatici ℥ 1. Succi chelidonæ ℥ 6. Salis communis ℥ ß. Omnibus mixtis & calidis lauentur: hæc lotura vermes ac alia quæ suprà dicta sunt accidentia pellit.

Aliud remedium.

Accipe Consolidæ aureæ, Consolidæ rubeæ, ana manipulum vnum. Mellis cocti despumati lib. 2. Salis gemmæ ℥. 2. Vini lib. 1. ß. simul in loturam coquantur, eaq́ lauentur.

Ad ignem Persicum, & Cancrum.

Accipe vitrioli ℥ 1. amborum gummi minorum ana ℥ 2. Ocræ ℥ ß. Vini & aceti ana lib. 1. cocta calidaq́ superligentur.

Aliud.

Accipe Litargyrÿ lib. 1. Aluminis lib. ſs. Salis ℥ 2. Thuris ℥ 4. Gummi Romani ℥ 5. Vini, aquæ & aceti ana lib. 1. Coquantur ad quartam horæ partem, & calida ſuperponito. Item ſanguis deſtillatus & ſuperpoſitus aufert accidentia dicta.

Ad membrorum conſumptionem, vel ariduram, tremorem, contractu-ram, & contractionem.

Accipe Galbani lib. 1. Terebinthinæ lib. 3. Olei laurini, Olei oliuarum ana ℥ 3. fiat oleum quò manè veſperiq́ poteris vti.

Aliud.

Accipe vulpis adipis, & Taxi ana lib. ſs. Mumiæ de medullis ℥ 3. Fiat vnguentum, quo manè & veſperi damna hæc iungantur, & illis medetur optimè.

Ad contorſionem, Spaſmum, & Tetanum.

Accipe Sandali maris ℥. 1. Amygdalarum leporum, ℥ ſs. Fiat puluis, de quo detur ʒ 1. cum aqua Baſiliconis potanda. Si poſt primum hauſtum redire vellent, adhibe ſecundum. Ad collum ſuſpendes ægro, & in manum dabis, donec optimè caleat.

Ad fiſtulas.

Accipe emplaſtri de Mumia ℥ 2. Viſci de botin ℥. ſs. Conſolidæ rubeæ liquorum drachmam 1. Fiat emplaſtrum quod ſuperpoſitum immotum ad ſex dies maneat. Poſtmodum innouabis, & æquè diu relinques.

Aliud.

Accipe Aquæ Galitheni, ℥ 4. Olei vitellorum ouorum ℥ 1. Mumiæ liquorum, ℥ 6. Fiat oleū quo madidi panni ſuperponant.

Ad gluten album, vel ſynoniam, ſanguinis emiſsionem & carnem ſu-perfluam.

Accipe Ceroti de Mumia, ℥ 4. Olei de ſpica, drachmam vnam, Teſticuli, Tosti, ana drachmas 3. Ex omnibus fiat emplaſtrū.

Ad Tubercula, Verrucas, &c.

Accipe oleum ardens, quo locum ſingulis diebus quater inunge: hoc aufert omnia quæq́ ſimilia naſcuntur in vulneribus.

Ad fungum.

Accipe Filum arſenicale, quo fungum abſcindes. Poſtmodū ſiſte ſanguinem, & oleo ardente perunge. Conſumentur hoc oleo verrucæ, fungiq́ omnes ac rami vel radices è quibus naſcuntur. Et poſt conſumptionem cura ſanaq́ poros emplaſtro de Mumia. Verùm vbi ſanguis nimiùm abundè proflueret, laxa venam retro fungum, & refrigera prout ſuprà de ſanguinis repreſsione dictum.

Ad puſtuloſam fiſtulam.

Accipe liquorum carabis, Aſpalti, Armoniaci ana ℥. ſs. Ceroti de Mumia ℥ 3. Miſce ſimul in emplaſtrum, & applicato. Si val-

de pu-

de putridum inferius fuerit vulnus, aperi facq; latius orificium eius, at vbi non, à fundamento sanatur optimè.

Ad oppillationem.

Quilibet vulneratus & oppillatus Serapino purgari debet, aut per Mumiam vltramarinam, iuxta suum pondus in potionibus vulnerarijs administratum. Et vltra dictarum potionum vsum per se, cessandum non est à dictis purgationibus. Nam istæ longè præstantiores existunt omnibus laxatiuis, eò quòd absq; damno transeant.

Ad sputationem sanguinis, quam Hæmoptoicam vocant.

Accipe Reubarbari, Liquorum de lacca, ana ℥ 1. Mumiæ ℥ 2. Huius drachmam 1. administrabis potu, quàm diu sanguinem expuerit. Et si forte superari nollet, addes Mumiæ syluestris tertiam partem, & eius tum drachmam semis tantum administrabis.

Et quamuis occurrant accidentia longè plura his quæ dicta sunt indicis & noua. Singula scribere foret impossibile. Quapropter ex prædictis, quod fore commodum & vtile per experientiam & industriam tuo putabis vsui, selige.

Est quòd etiam plura fore scias recepta, quæ cuiq; scriptu necessaria forent accidenti. Verùm quod fundamentum eorum anteà demonstratum sit, si fortè quid communioribus chirurgis grauius quàm intelligere valeant, erit, aut videbitur: in exemplū assumant à fabro recens artem addiscente, qui singulos ictus peculiariter discere, quodlibet ferrum & carbonum species omnes cognoscere cogitur: quo fit vt peregrinari, seq; ad eos qui norunt conferre debeat. Itidem Chirurge tu putato, non dormiendum inter hæc tam ardua sint opera labore sine tibi, tum præter vsum acquirenda. vt hactenus communioribus mos fuit chirurgis, qui crediderunt, puluinaribus insidendo, mollioribusq; decumbendo suis speculationibus omnia perscrutari se posse. At ego certò vobis assero, licet in diem vsque Iudicij speculemini, si non videndo & exercendo sedulò didiceritis omnes, vestrûm nemo pendet obulum, nec valet.

DE MORBORVM ORIGINE VVLnera subsequentium.

CAPVT XIIII.

IN his animaduertito, sæpius contingere, vt in deprauata vulnera, contra naturæ cursum tam inscitè curata, mors dominum acquirat, per insitos mortales in corpora morbos: vt in capitis vulneribus; aut cùm venæ capitales alijs aperiuntur membris. Euenire sæpe solet etiam, vti mineralis Anatomia docet, ex huiusmodi vulneribus morbum lethargicum succedere, caducum, phrenesim, atque maniam, nec nō accidentia plurima contra visum, & auditum,

item vertiginem, linguæ gustus amisionem, & quandoque narium odoratum, ac alios huiuscemodi morbos, antea non consecutos, at postmodum violenter apparentes, & in senio potisimum perceptos: qui quidem omnes per Mumiæ medicamentum auerti possunt. Non est igitur, quòd ægrè Doctores ferant, si in sua placita quandoque loquar ea, quæ sibimet ipsis ad reprehensionem attribuunt. Quum huiusmodi volunt infirmitates adscribere naturæ, tanquam ipsa præter vulnera foret earum occasio, quod quidem erroneum est. Nam idipsum Anatomia docet apertè, per externa simi les morbos in ipsam introduci naturam, & violenter id fieri. Sanè si melius considerarent, quinam suas Mars impresiones inuehit, sanius de his rebus iudicarent. Quandoquidem vbi suam ille malitiam adimplere cupit, impresio gladius eius existit. Videte quæ somnia vestra, quamque nigriora sint carbonibus. Quoduis à natura productum, ac vitam habens, per Martem læsum, tempestatis generationem recipere debet. Vos vtique naturam vituperare nulla via debetis, at medicum potius inscium, & externum accidens, ac perditionem ægroti.

Nec etiam barbitonsores, rudesue medicos vel chirurgos ægrè ferre decet, quòd Mumiam extollam contra suam imperitiam, artis ac fundamenti veri prorsus ignorantiam. Hoc enim fundamentum existimo verum, & maximam artem, vulnera sanare nedũ, verùm etiam ita curare sanareque, vt accidentia nulla postmodum expectanda sint. Vulnerum sanatio canibus agnata est, vt interim de hominibus taceam. At prædictis morbis & accidentibus præcauere, præuenireque, non est agnatæ conditioni tribuendum. Quò fit vt eos existimare chirurgos minimè valeam, qui sanare vulnera norunt: sed illi veri chirurgi meritò vocandi sunt, qui sanare simul & alia damna diuertere possunt. Sartori chirurgus minimè comparari potest, qui futuræ suæ nullam certitudinem habet, quum disiungetur, aliam, quàm donec filum manserit integrum: tantisper & nõ diutius pollicetur, eiusque certus fore potest. Si medicina chirurgiaque tale foret veteramentarium opus frusticulatum, & veterum calceorum emendationi simile, quemque malè habere posset, quòd contra vos tam auide scripserim ac scribam: prout in chirurgia vestra hactenus existimastis.

Et quòd adhuc ob accidentia quorum soli vos estis occasio, culpari nolitis pesimum indicium, & nullius causa boni. Si vos Anatomiæ verè periti foretis, experiremini fodicata, iacula, vel alia, vt pulmonis vulnera, medicamẽtis alijs quàm alia vulnera prorsus indigere. Non quòd mumiam hac de causa mutem, aut inualidam existimem, sed vt Astmaticis & spirosis anhelitibus, tusi, sputationi sanguinis, aut hæmoptoicæ, pectorisque restrictioni, quæ in

mortem

mortem vsq; manere solent, præueniatur: sic etiam quod epati, spleni, renibus, &c. potest accidere, præcaueatur, siue sint apostemata, putrescentiæ, opilationes, & similia.

Exterioribus membris etiam corporis tremores indies occurrunt, in spasmum incidentiæ faciles, consumptiones, aut aridura, necnon contracturæ. Similiter intestinis à suo naturali dimotis ordine, variæ cholicæ, lacerationes, & contorsiones oriuntur. Adhuc existimatis omnes de hac medicina minimè fore loquendum, vobisq; fas & nefas in ius optimum esse prorsus relinquendum, ea de causa, quòd medicum nomen apud vos existat, aliud verò nihil. Si culinis vestris per solum nomen satis foret, pessimè quidem ederēt illi, qui ex eis aluntur. Videte iam quid nomen sit, & quid ars, super quam illud fundamentum esse debet.

Sæpiùs etiam euenire solet, vt ex huiusmodi negligentia, vel imperitia potiùs febrium variæ species enascantur, item hydropisis, Paralysis, Ictericia, similesq; morbi, sæpe talis etiam qui per annos aliquot latet, postmodum erumpit, non sine miseria maxima. Cùm tamen præ manibus fuerint, vt indies accidere solet, in medicinam latius arripiendum, vt huiuscemodi morbi, qui peculiarem Theoricam & Practicam habent, curari queant: & qua via fieri debeat, sequentibus iam paragraphis habetur.

DE CVRIS PRÆDICTORVM, ET *præuentionibus.*

CAPVT XV.

SCitote primùm, quòd ad capitis medicamentum in his attinet, vt quum Lethargicus ad paraysim accederet in veræ Paralysis curam non cadere, prout cura continet in vulnerationibus & incisionibus, per quas Paralysis cura fit integra. Plurimi namq; morbi reperiuntur, qui per vulnera tolluntur, omnes illi nempe, qui ex vulneribus occurrunt, vti Lethargicus & Paralyticus, qui ex vulnerum accidentibus proueniunt. Econtrà præter accidentia hæc, illos curant vulnera. In Ictericia similiter, quæ curam ex vulneribus recipit, & sano per vulnus aduenit: sic & caducus per vulnera cessat, per quæ potest etiam accidere. Non aliàs de Hydropisi, nec non alijs morbis corporis euenit. Quapropter hoc loco Medicina debet alia ratione quodammodo, quàm aliorum processus morborū habet, conduci tractariq;, non sub eiusdem receptis poni, prout medici veteres scripserunt, & moderni per illos intelligunt. Fundamentum hoc est, vt vnicuiq; medicamento vulnerum administrari mumia debeat, & per idipsum applicari. Vt in Galitheno vires curæ caduci delitescunt, verùm in isto non, nisi Galithenum ad mumiam & essentiam eius accesserit. Sic & Paralysis cura Balsamus est de Gal-

de Galbano: si tamen ex vulneribus orta mumiæ admisceri debet ille balsamus, vt is & mumia sint vnum. Pariter in Synhtena, Sandalum maris ad mumiam accedere necessum est. In Spasmo ac Tetano, Mumia cum Amigdalis vnum efficere debet. In pulmonis defectibus Resinam terræ præparatam, cum ipsa mumia simul oportet administrari. Et in tremoribus manuum, lauendulæ cum mumia liquores.

Talis differentia, qualis de accidentibus antea diximus, intelligenda est, excepta mumia tamen, cuiusq; accidentis curæ sanationisq;. Sed quum accidens huiusmodi corporalem in morbum transmutaretur, medicamentum de mumia (sicuti meminimus) ad vsum assumendum erit. Non aliàs quàm de cura paragraphorum in morbis demonstratum, in istis etiam intelligendum cum additione Mumiæ in substantiam vnam, iuxta processum & ordinem, quem huiusmodi morborum conditio requirit. Per compositi similem in vnum concordantiam, isti qui causantur à vulneribus morbi tolluntur. Et nisi Mumia talis adfuerit, eò loci frustra curabitur.

Pati sanè possem, chirurgos maiorem inter sese diligentiam in ægros adhibere, ne simile quid occurreret. Verùm quòd vulnerati duobus assibus vix maiore pretio sanari cupiant, non ita prorsus incusare possum eos, vbi tale contigerit ægris. Nam ob vilem eiusmodi solutionem, medicina vi quadam fore meretrix cogitur, & vnicuiq; subijci, qui præ nimia pigritia non potest aliàs alere se. Quapropter eos non culpo multum, à quibus id contingit: nam raro vili pretio bonæ merces emuntur. Nec ista loquor, vt vili medentes redarguam, cùm pro tantilla pecunia vix aliud nil præstare possent, etsi scirent. Agere se fideliter etiam putant, interim & pauca merces hæc illis tota rarissimè persoluitur. Quare melius igitur, aut altius quid addiscerent?

DE SIGNIS VVLNERVM, AD MORtem vel ad vitæ retentionem indicia ferentibus.

CAPVT XVI.

Corporis humani conditionem fundatissimè notam habere chirurgum decet, quo loco morti magis aut minùs obnoxium existat, si vulnerentur ibidem. Hoc ipsum ab alijs abundè satis antea scriptum habetur, & optimè cognitum, quòd cor, cerebrum, vesica, &c. quùm vulnus recipiunt, ad mortem id fieri. Quinam tamē isti scripserint videamus. Aliàs non, quàm si hunc in modum scripsissent, vbi cuiquam truncatum est caput, mortuus est. Hæc à me dicta sunt, quòd membra superiùs allegata, & quæ notione communi per se clara sunt, libris non indigeant.

Quòd verò scitu necessarium in his, & non ita communiter notum

notum omnibus, & quæ mortem etiam inducant vulnera, quamquam dicta membra non attingant, animaduertens diligenter notato.

Vulnera neruis plurimùm extensis, lacertis aut musculis illata, sunt ad mortem. Vt quum viribus omnibus membrum extenditur, eodem momento vulneratur. Artis digladiatoriæ potissimorum arcanorum vnum est, vt pugiles membris agiliter & facilè præter violentiam agitatis aggrediantur.

Non aliàs fodicatio vel iaculatio, quantumuis exigua, contractionem huiusmodi vel spasmum, in suris aut aliàs in carne contingens, mortem infert. Quapropter summa diligentia chirurgo sunt curanda potioribus & selectioribus medicamentis.

Similiter in hydropisi vulnera mortalia sunt. In quartana verò & Paralysi, vitam retinere possunt.

Vbi cholera se receperit in arterias, tremorem & contorsionem excitarit, eoq; tempore læsæ fuerint partes illæ, mortem admittunt. Et vulnus omne quod in ebullitionem fuerit illatum. Item omne quod venas temporum pulsatiles & somniferas in paroxismo secuerit, aut attigerit, mortale iudicandum est.

Animaduertendum etiam ex medicamentis vulnera plærunque reddi mortalia, potissimùm vbi calorem ex eis recipiunt, ac sub eis intumescunt, aut indormiscunt: ista signa sunt corporis ac vitæ perditionis. Item quum sæpius emittunt sanguinem, tremunt, medicamento non conualescunt, & postmodum in paroxismum incidunt, ad mortem tendunt.

Etiam quum alij calores & accidentia concurrunt alia, restrictio pectoris vel anhelitus, in vltimum signum cognoscenda sunt. Signorum eiusmodi multa quidem existunt, satisq; nota: quare plurimis relictis, quæ magis notatu digna videbantur, hoc loco posuimus. Quæ verò prædictis carent accidentibus & signis, curatu facilia sunt. Notandum tamen, quum accidens aliquod in vulnus minimè periculosum inciderit, vt morbi qui dicti sunt inciperent oriri, si per se bonum existat, id est curatu facile, medicamentum etiam bonum fuerit: est quòd finis periculosus expectetur.

DE SIGNORVM AVT REGIMINIS LOciue cuiusuis animaduersione, medico vel chirurgo perito minimè necessaria.

CAPVT XVII.

CVm ex regimine cibi & potus caro nascatur, vel potiùs nutriatur, oritur quæstio si differentia sit, aut vnius cibi caro melior existat, quàm alterius? vt vtrum pulli meliorem carnem efficiant, vel capones suillis carnibus hoc loco sint salubriores? Meam percipite

pice sententiam ad hunc modum. Principio non ignorandum omne quod editur à stomacho digeri, naturaq; in vnum finem, etsi mille ciborum varietates, vnica tamen omnes caro fiunt. Quare pullorum carnes talem carnem efficiunt, qualem auenæ pultes. Quamuis obijceretur vnum habere nigriorem carnem altero, magis rubeam, &c. Hoc ipsum concernit generationem, & non ciborum digestionem.

Simile quid à fabris ferrarijs adduci potest, quorum quilibet peculiare ferrum equinum cudit, estq; vnum alteri quodq; simile: sic etiam quæ nigra caro natura fuerit, æquè sanabilis erit, atq; alia quæuis. In eo tamen conditiones carnium differunt, quòd si homo quid ederit, hoc ipsum caro fit hominis: & si porcus comederit, porcina caro futurum est: si canis, canina. Cùm igitur caro naturam imitetur, & in eam transmutetur, quid refert quodcunque comederit æger?

Contra si quis obijciat, ab accidentibus quæ ex cibo prouenire credat, vt in febricitantibus, & loquatur, statim atq; porcinas carnes edit, in febrem incidit, aut quoties piscibus vescitur, malè mox habet. Non est quòd ægrotationes eiusmodi carni vel piscibus adscribas, at potius imbecillitati malæq; stomachi dispositioni, qui nō semper omne quod inijcitur, ei pati potest. Quare hac ratione sese defendit, ac ob eius irritationem corpus vnà cum eo simul abhorret. Nam hominis vulnerati plurimùm, & exanguis ventriculus nihil appetit. Si tamen quid administrandum sit, hoc ipsum tale fore necessum est, vt maximè debilis æger non abhorreat: vt offæ quædam aqua butyro pauco vel pinguedine modica madentes, aut vino: postmodum iure gallinaceo, deinceps bubulo, vel ex bouinis carnibus, & postremò si fuerit opus ex suillis: vno sic post aliud administrato, quoad potentior fiat. Vbi iam instauratus fuerit ex seipso natura sic adiuuante, non est quod respectum vulneris habeas, at exhibe quicquid ferre stomachus valuerit.

Optimo possum igitur iure dicere, vulnerum non habendum esse respectum, at stomachi per seipsum, ne disturbetur aut destruatur: vulneribus namq; hac via subueniri melius potest. Quapropter accidentia vulneribus antedictis adscribito causis, & non cibis. Nam eo loci caro quæ fit ex oleribus, gallinis, auibus, aut botulis, talis est, qualem natura fore cupit. Hoc tamen obseruare bene poteris, vt cibos tales atq; potus administres, qui sanguinis & carnis plurimùm efficiunt, vt eis naturæ citius ac melius subuentum sit. Quod ad carnium salubriorem esum, atq; potuum excellentiam attinet, hoc scito. Credis suillas carnes bubulis insalubriores: eadem est ac leporum ad vulpium carnes comparatio. Qua ratione chirurgus poterit gustare, porcorum superfluam pinguedinem, & quanto pon-

to pondere bubulam excedat? Sanè si talis humiditas in porcinis carnibus non existeret, eas vt saluberrimas administrares, equè ac perdicinas. Quod scire de suillis carnibus voles: ipsæ quasdam in sua pinguedine proprietates habent, quæ stomacho quodammodo contrariæ sunt eorum, qui cibum huiusmodi non appetunt. Quamobrem stomacho nihil aliud huius imputãdum venit, quàm ob appetitus defectum & abhorrescentiam quandam, vel alicuius cibi nauseam, & non propter insalubritatem, vel ciborum noxam.

In vino quidem obseruabis, id sano homini largiùs sumptum nocere posse, quantò magis ægro. Si capiti sano, quantò magis noxium erit vulnerato. Contra considerato, virium nihil aquam sano tribuere, multo minus infirmo. Qua de causa medium seruabis vtrinq; iuxta conditiones infirmorum. *

Signorum & locorum nullam rationem etiam habebis, vti de cibis antea dictum. In exemplum. Vbi conflictus millium uiginti contingit, fieri minimè potest, quin mille vulnerentur eodem membro, in quo signum idem extiterit eo tempore ac loco. Quid inde? Mille contra vulnerantur alio loco, qui dolores acerbiores patiuntur, moriunturq; magis alijs. Quæ tandem huius occasio, præter quàm de locis corporis, habitu, medicamentisq; prauis demonstratum fuit.

Quisnam phlebotomiarum determinatam horam præscribit? quis frigidum aut calidum administrat? vel condimenta more Monspelianorum? certè nemo. Accidere solet, vt qui suillis & vitulinis carnibus, item ceruisia vinoq; repletus existat, & vulneratus capite, perquàm optimè sanetur, quia peritum habet medicum: Alius vacuus atq; ieiunus in tibia vulnus accipiens moritur, cuius rei causæ declaratæ superiùs extiterunt. Signa, regimina, loci, regionum, corporisq; partes hactenus imperitorum excusationes medicorum fuerunt. Si hæc vt vultis contraria forent infirmis, ex mille vix duo sanarentur. Istę sunt vestrę cõditiones, vt iam de sereno cœruleoq; cœlo fabulemini, deq; rebus altißimis duntaxat, & remotißimis. Nunc in cœlo hoc habet: iam ab Occidente procedit illud: tum demũ Luna furnarię furcę, vel rutabuli formam habet: postmodum Septentrionalis ventus afflat (de longinquis tantum) quæ in abietibus & in patibulis sunt, ac omnia prorsus impediunt, imò quę in Hispania, septemq; Selandiæ montibus existunt, vnde longinqui venti prorumpunt: postremò de magnete comparationes adferunt. O cæci vos medici, quod in homine vobisq; præ manibus existit, si conspiceretis aut videretis, & quid in medicina, his vestris peregrinationibus ore factis omnino relictis, cùm eò minimè peruenire poßitis, nec ad locos pertingere quos inculpatis: in medicina perciperetis omnia consistere.

DE FVNDAMENTO QVODAM ADVstionum, & gelu. CAPVT XVIII.

QVa ratione suas in corpus imprimat proprietates adustio, notandum venit, quocunque modo fiat: vtpote casum adustionis, vel accidens calorem non existere, sed subtilium spirituum asperitas vel acuitas potius corpus destruit.

Sal iterum accensum ignescit prorsum, & omne quod ab igne hoc damnatum fit, nitrum efficit, & non essentiæ complexio. Sulphur etiam accensum, aliam substantiam ad se recipit, est nihilominus sulphur hoc ipsum. Quod autem absumit istud, est in eo, per accensionem tamen excitatum. Non aliàs de adustionibus. Quum ignis corpus aliquod arripit aduritque, non externus ignis hoc efficit, quod damnum existit: verùm accenditur corpus, & quicquid inde sequitur damni, solùm ex eo quod accensum est procedit, ac in accensionem incidit. Vt lignum carbo per seipsum fit. Nam sulphur corporis, quamuis ipsum exhibeat flammam ob fixam eius conditionem, accenditur vriturque tamen, estque fixus ignis, & eò per externum adducitur, cui tantisper tantumque resistit, quantisper & quantum adfuerit ignis.

Quamobrem in cura sulphur accensum arripi necessum est corporis, cùm in eo sanatio consistat. Item vbicunque sanatio, vel vnde surgit eius origo, materia pariter & morbi subiectum existit. Et omnia quæ huic adhibenda sunt medicamenta, solùm ad superandum sulphur corporis ordinari debent.

Adustionis differentia duplex: vna per flammam quæ molitur consumptionem: altera quæ fit bullientibus. Flamma fit siue lignorum, puluerum, resinarum, aut pinguedinum. Bullitionibus, vt calidorum oleorum, aquarum bullientium, &c. Præterea reperitur alia naturam habens vtriusque, vt ea quæ fit liquefactis metallis, & similibus.

Adhæc animaduertendum, vtrum ex substantia quicquam adhæreat, an non: vt ex puluere quod sulphur & salnitrum post se vel sui consumptionem accensione factam, reliquam adhuc pinguedinem relinquant. Similiter oleum peculiare suum residuũ, aliud metallum, aliud resina, aliud aqua, quodque proprium habet, cognitu necessarium: nõ propter sanationem, sed extremos dolores quos inferunt huiusmodi reliquiæ.

Salis nitri, sulphuris, & resinarum spirituum acuitas peculiares dolores edit: nam ibidem est spiritus salis. Ex metallis etiam alios ac singulares, quòd eo loco sit Mercurius. Ex aliis adurentibus adhuc alios, quia sulphur ibidem est resolutum. Huiusmodi sulphuris separationibus variantur in membro dolores, vti quibuslibet coloribus peculiariter aqua tingitur, iuxta suam conditionem atque naturam.

naturā. Sed hæc omnia medicinam prorſus non concernunt. Nam prout aqua tingitur omni colore per viam vnicam, non aliàs hoc loco per medicinam vnicam fit alimentum. Et non ſecus ac aqua flammam & accenſionem in corpore quouis extinguit, medicamentum etiam aduſtionem pellit. Aduſtionum dolores accidentalia ſunt, originem ex igne ducentia: poſtmodum ex aëre quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia. Notandum inſuper poſt veneni conceptionem iſtud per meatus & venas in primum ſuum centrum penetrare, quo mortem inducit.

Iam de Gelu ſciendum, vnum quodq; calidum, vbi frigore ſuperatum, id eſt, congelatum fuerit, poſtmodum in putrefactionem tranſire. Hac de cauſa lignum & lapides ex gelu nullam putrefactionem accipiunt.

Quæ prius bulliuit aqua, frigore ſuperatur in cōgelationem, immutatur, & ex ea fit alia quædam aqua, putrefactioni plurimùm obnoxia. Verùm ea quæ recens frigidaq; tranſit in congelationem, ita non corrumpitur, quia nunquam caluit. Sic de cæteris liquoribus intelligendum.

Quantò magis quod à natura calefit, putrefactionibus obnoxium exiſtit: vt animal aut brutum congelatum, aliàs ac multò fœdius eius cadauer putrefactum olet, alio, quod alia via quauis interijt. Non aliàs de homine, quum ſui corporis aliqua parte congelatur, accidit: quod naturalis calor qui fuit ablatus, in ſuum cadauer nunquam redit amplius.

Quum igitur membrum aliquod gelú prorſus rigidum fit, ab eo vita ſeparatur, vt vbi tibia congelatur, vita moritur in ea, ſeparariq; neceſſum eſt à viuo quod mortuum exiſtit, à ſuperiore parte genu videlicet. Iſta congelatio priuſquàm emoriatur membrum, eius eſt vehemens indormitio, poſtquam à vita ſua decidit. Et non aliàs ac ignis membrum aliquod ſuperat ac vincit, frigus idipſum etiam efficit. Item, prout aqua feruens etiam ignis ingenti frigore congelantur ac extinguuntur, non ſecus & naturalis calor, quum arripitur ab illo. Extinguitur itaq; primò calor, & poſtmodum gelu vincitur. Nam atq; membrum ſuo calore priuatum eſt, ei nunquam reſtitui poteſt. Cùm hoc incipit congelari, calor à carne primo recedit, ob ſuæ humiditatis congelationem, poſtmodum à neruis, & poſtremò quidem à medullis oſsium. Quapropter euenire ſolet, vt caro fruſtatim decidat, alia non corrupta, quòd iſtam natura vehementer defenderit. Quandoq; medullæ prorſum emoriuntur, vnde poſtmodum nulla ſanitas vera ſuccedere poteſt. Item ſæpe contingit etiam, vt gelu tam ſubtile ſit, poroſq; penetret in medullas, quas congelat, illæſis alijs partibus: & nonnunquam inteſtina cæteris non tactis.

Ex huiuſcemodi congelationibus oriuntur varij morbi, permanentes in mortem vſq;, prout Hydropiſis, contracturæ, mania, lepra, &c. iuxta membri cuiuſpiam arreptionem. In quibus chirurgum decet aliud quærere fundamentum, quo ſimilia curare valeat, & non vt veteres, vnica lyra chóream ducere ſemper vnam ipſos imitando. Congelationibus igitur iſtis dummodo membrum omnino rigidum non exiſtat, ſed in via ſuccurrendum eſt.

DE CVRIS AMBORVM, ADVSTIONIS *videlicet ac gelu: vel congelationis membrorum.*

CAPVT XIX.

CVram vtriuſq;, ſcilicet aduſtionis & congelationis vno ſub medicamento concludam, quòd ambæ per conſumptionem in putrefactionem tendunt. Qua de cauſa perquàm vtilem Anatomiam vtrinq; fore certum eſt. Communia, quæ paſsim à vulgaribus & alijs medicis remedia ponuntur, huc adducere nolo, nec eorum vix meminiſſe, propter eorum vulgarem vſum abſq; vtilitate, vt ſunt florum Tyliæ, Verbaſciq; liquores, oleum lini, butyrum, & laridum calida liquefactaq;, nec non alia plura. Similiter ea, quæ ad congelationum vſurpata ſunt remedia, magis quàm ad remedium, in deprauationem vtilia, quòd variorum accidentium productiua ſint, in his quæ per alia facilè curari poſſent. Huius praui generis vnguenta ſunt Agrippinum, & de Terebinthina, tum ea quæ fiunt ex ouis, &c.

Cura quidem earum eſt, vt vnius Mumiæ per additionem conſeruetur altera, nempe debilitata, hunc in modum qui ſequitur.

Accipe Olei coſti lib. 1. Seui hircini lib. ſs. Ceræ ℥ 9. Fiat vnguentum, quod ſingulis quaternis horis applicandum eſt, aut ſæpius, quò locus melius humiditatem ſuam retinere valeat.

Aliud remedium.

Accipe Olei ex laganis auium ℥ 5. Adipis cerui ℥ 2. ſs. Ceræ, Liquorum ex ouis, ana ℥ 4. Miſce ſimul, & vtere. Huiuſmodi medicamentum ab initio curæ ſufficiens eſt in finem vſq;, nec opus alio, quòd in eo Mumia conſtituta ſit, qua quidem vtraq; frigoris congelatio, tum caloris aduſtio curatur.

Concluſio libri primi Bertheoneæ, Chirurgiæq; minoris.

NOn dubito quin ante dictæ demonſtrationes aliquibus et ſi æquo ſaltē breuiores fore videbuntur, illis puto qui horū non antea nihil cognouerunt. Qui tamen aliquid in hac arte callet, ac medicus appellari ſi debeat, apertè ſatis intelligit omnia. Tum qui diſcere cupiuerit, ex iſtis fundamenti ſatis accipiet.

Secreta

Secreta quædam hoc loco ſubticere volui, quæ plurimùm exiſtimata ſunt, vt in vulneribus capitis ac inteſtinorum, & ſimilibus quæ curæ perículoſioris exiſtunt: non ob ignorantiam, ſed ex occaſione quadam, ſcilicet, quòd medicinæ temerarij nebulones immiſcentur, qui ſeſe præter fundamentum intrudunt, ſiue docti vel indocti fuerint, & ægros æque temerè curandos, audacterq́ ſuſcipiunt, ac ſi plurimùm experti forent: quò fit vt infirmos funditus perdant, & quandoq; iugulent. Vt iſtorum capitibus phantaſias non adferam, quibus ex ſeipſis aliud perperam ſomniare poſſent, quòd me non intelligerent, captu ſuæ rationis, aut aliàs quàm ſcriberem, occaſionem dare nolo, qua latiùs ægri quàm ſint ab iſtis perdentur, aut miſerius. Quandoquidem in vulneribus capitis, quæ cerebrum detegunt, vel inteſtinorum, aut alui, quę fiſſuram, ſciſsionem, truncationem haberent, quî per inſtrumenta curandum ſit, argenteas teſtas fiſtulasûe, quibus tegi cerebrum, aut excrementorum ductus continuari debeat: idipſum expertum propriumq́ requirit hominem, & non inſanum ſtolidiſsimum caput, vt illi qui ſeſe paſsim in medicinam per feneſtras, & non per oſtium intrudunt, poſsident, & qui quodcunq; ſomniant, id ipſum etiam audent exequi. His igitur quæ ſcripſi feciſſe pro hac parte de Mumia, tum excuſaſſe me ſatis volo.

FINIS PRIMI LIBRI DE MVMIA BERtheoneæ, vel Chirurgiæ minoris.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI BERTHEONEÆ, CHIRVRGIÆque minoris D. Doctoris Theophraſti Paracelſi.

HOc ſecundo libello tractabitur, quinam vlcus aut vulneris damnum (vt vocant) omne, quod ad ſuam partem attinet, minera ſit, & ex mineralibus profluat, & iſto fundamento concludatur, vt ſalia ſint vlcerum origines: quæ poſtmodum vti ſeſe iuxta mineralium conditionem demonſtrant, aliqua reperiuntur acuta, quædam acida, corroſiua nonnulla, & pleraq; alia venena ſunt: & quoties ſpecies ſalis, toties morbi ſpecies etiam habetur.

Tum quòd ex Iliadi naturâ conditioneq́, morbi nonnulli prę teriti, præſentes adhuc aliqui, noui quidam & recentes, & alij plurimi poſtmodum & in futurum emergent. Item qui mineralium ex-

ternorum varietas ac multitudo, varietatem & multitudinem internorum demonſtrent, in conſumptionem vſque totius Iliadi demonſtrabitur.

Poſtmodum vlceris vniuſcuiuſque peculiaris conditio ſequitur & eſſentia, cum origine, ſimul, & emunctorio, nec non aliqua ſuę transmutationis aliquo futuroq; tempore facta mentione: cumque ſignorum & aliarum cognitionum incluſione, quînam ſimilitudinem cum mineralibus habeant.

Poſtremò curarum ordo continetur, & qua via rationeq; fieri debent, & ſimilium ſanationem aliud nil præter Balſamum externarum rerum naturæ ſolûm exiſtere, tum quî hæc ipſa, naturam ſuperare non valeat, etiam quòd Balſamum oleum ſit elementorũ, aut liquidum Microcoſmi.

DIVISIO SECVNDI LIBRI BERTHEOneæ, vel Chirurgiæ minoris D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

PRæfatio quædam abuſus penes medicos ortos, & in hunc diem perſeuerantes continens, per quos verum ſanationis & curę fundamentum falſificatum & adulterinum factum extitit, quo factum etiam vt natura ſit in contrarietates adducta.

Poſtmodum, de quorumuis vlcerum originibus in genere.

De cuiuſuis vlceris origine, poſt in ſpecie.

De conditionibus, eſſentijs, & proprietatibus eorundem.

De curis eorum ſecundum Anatomiæ ſuæ tenorem.

Concluſio tandem huius libelli ſecundi.

LIBER

LIBER SECVNDVS BERTHEONEÆ CHIRVRGIÆQVE MINORIS D. Theophrasti Paracelsi.

DE BALSAMO, HOC EST, DE VLCERIBVS.

DE ABVSIBVS ET ERRORIBVS Medicorum & scribentium veterum, in hunc vsque diem perseuerantibus.

Præfatio.

HVIVS libelli principio conceptus eius adducendus, vt qui nihil aliud quàm de chirurgicis damnis, quæ natura per seipsam producit, hoc loco tractare solùm intendat: quæq; aliàs vlcera vel foramina vocantur. Priusquam tamen hanc meam præfatiunculam absoluero, quarundam contrarietatum & errorum hactenus à medicis in vlceribus, quod originem eorum concernit, & curam commissorum admissorumq; mentionem faciam, & qua via processerint, & quos tenuere veteres errores demonstrabo.

Primò notandum. Visum fuit istis acuitatem in corpore sitam esse, quæ tamen huic damnum inferret nullum. Quî verò post accommodarint, vt in vlcerum originem venerit, ac fecerit vlcera, non sine quadam astutia factum est, ad hunc modum videlicet. Antea dixerant acuitatem hanc innoxiam fore corpori, verùm vt vlcera, quæ contra naturam fiunt, illi tribui possent: hepar in occasionẽ adduxerunt, ac docuerunt hac via per vlcera nempe repurgari: quod planis etiam verbis, vt floribus ornarunt, obtegeruntq;. Iecur autem quòd membrum sit ore carens, defendere se minimè potuit ab iniurijs, quare falsam accusationem pati necessum fuit, cuius tamen est innocentissimum.

Accesserunt alij, qui hanc acuitatem aliàs inuoluerunt, fluxum eam baptizantes, à capite per descensum in inferiora petentem: & non secus ac iecinori capiti, quòd rabulam non haberet accidit. Vtrinque tamen horum expositores capitale fundamentum originis eorum quæ asserebant exponendum non assumpserunt, id est, Anatomiam ipsam, quæ minimè consentit, neq; patitur ex alterutro documentorum suorum, speciem vlcerum aliquam oriri posse.

Quamuis inficias ire minimè nolim, potatorem ingentem vlceribus dominandi potestatem exhibere posse, medio debilis, aut lęsi membri cuiuspiam, non iecinoris tamen. Dicite mihi vos Do-

ctores, an fieri posſit, vt ex hepate vulnerarius aut vlcerarius morbus oriri valeat, melioribus quàm extent hactenus demonſtrationibus. Docete me qua via fluxus à capite manans lupum efficit, ſcrophulas, aut alia cauernoſa, hisúe præbet originem, ſiue in brachijs vel pedibus, &c. Aut reſpondete ſaltem, vtrum pars vna in alteram abſq; partis eiusdem coniunctione tranſire valeat? interea progrediar.

Poſtmodum hæc ſua redegerunt in ordinem, per enormes errores, ex ſpecierum vlcerum varietate depromptos. Oportuit enim eos conſideraſſe tam varias vlcerum conditiones, in ſuis etiam originibus variare, cùm tot & tam variæ demonſtrationes apparuerint. Quædam vrentia, pungentia nonnulla, mitia quædam, alia ſicca, & alia humida fuêre, &c. Origines eiuſmodi ſuo modo frenantur, vt ſequitur.

Sua ratio quatuor humores eis inſpirauit, Choleram, Melancholiam, Sanguinem, & Phlegma. Quatuor hæc inter ſe concordarunt, eisq; dederunt poteſtatem. Vnum eſt acidum, aliud amarum, vnum ſalſum, & aliud è contra dulce. Videte quæſo, quinam iſta cũ originibus vlcerum, item cum fluxionibus & hepate conueniant, cum ſplene renibusq;? Quaternarium hunc tam diu cuderunt in terebram, donec ſub finem foramina terebrauerit. Iam foramen extitit melancholicum, à colore ſumpto iudicio: iam cholericum ab vſtione: modò ſanguineum, à ſanguinis emiſsione: poſtremò phlegmoſum, à miti conditione, quia dolores nullos effecit. Aptere corrigialis calcee, ſine te parari, vel teipſum accommodato.

Quatuor iſtos humores etiam in corpore poſuerunt: ſi verum ſit, vbinam latent, vt quatuor iſti ſibi tam aptè foramen eodem loco faciant? Item quòd omnes ſæpe contenti ſint vnico tantum vlcerario foramine, & non pluribus? aut qua ratione cholera poteſt oſſa, pellem, & carnem rodendo conſumere? Nullus in ea canis moratur: quînam ipſa Melancholia poteſt acedine ſua? cùm æruginis ibidem nil habeatur, aut quod æruginem contrahere poſsit acetoſitate: quare id efficiet Phlegma, vel conditio ſanguinis?

Paci ſanè potuiſſem, vos hanc veſtram terebram in meliorem formam excuſiſſe, mihiq; demonſtraſſe calybem eius, & vnde veniat, item fabrum qui tam acutam fecit eam. Si dicatis choleram eſſe aduſtam: quid hoc eſt quod illam adurit? An ignoratis omne quod aduſtum eſt, vires nullas retinere? carbones aſpicite. Dicitis melancholiam aduſtam eſſe, quæ poſtquam ſic vritur, inſtar Diaboli rodit. Si corroſio talis exiſtit in aduſtionibus, quis adurit Phlegma? quis Sanguinem? Priuſquam talia loqui vel ſcribere, rumi naſſe melius ea debuiſtis.

De ſede quadam in ſplene loquimini, ſuper quam ipſa Melancholia

colia sedet: si sedeat ibidem, quî fit vt in tibias veniat? Item in epate suam habere sedem Sanguinem asseritis: quantùm ego iecur vel hepar vidi, nunquam in eo sedem aliquam reperi. Quî potest etiam cholera suam originem ex felle ducere: si cholera fore debeat, vbinam est in ea fellis conditio? Phlegma suum in cerebro patrem habere, quàm egregium genuisset filium nomine Phlegma? Si excrementa sint humores, oletum erit humor intestinorum, & vrina vesicæ. Primùm amouete vos excrementum, ei suas proprietates, & loca in quibus existit tribuentes: postmodum videte melius, vbi vestri fuerint humores.

Vt de prolixitate fabulationum vestrarum taceam, quid sibi volunt illæ quas facitis coniunctiones: iam cholera melancholiam adurit, nũc illam ista: modò sanguis pati cogitur, mox medullę: iam ossa, talesq; variæ passiones fiunt. Quînam id probare poteritis, nempe coniunctiones humorum posse fieri. cùm humor nullus aliũ recipiat, non inficiat alium, nec impurum efficiat? vt interim subticeam vos nondum humorum Anatomiam vnquam probasse, vel scripsisse, quînam differant: multò minus vnde conditionem habeant, vt ex eis tam variæ plus quàm centuplicatæ species oriri possint. Non sunt elementa, nec matrices, quî probare possetis, tot acedines, dulcedines, salsedines, & amaritudines, vnà cum tot ac tam varijs demonstrationibus & signis ex quatuor istis enasci? Verùm consilia vestra puerilia sunt, ac inania.

Docete quid sit cancer: estne Melancolia? sedes eius hac ratione foret in pectore, vel scapulas inter. At sedes eius est origo, quæ quidem locus est morbi, quo in loco matrix etiam existit. Quid melancholici foraminis igitur in tibijs esse potest? si cholera sit hoc ipsum, quid igitur in lupo fuerit? Cancrum hac ratione separamus à lupo, matricem vnam vel duas considerantes, & sub eisdem signis manemus. Quid est æstiomenum, quid persicum? suntne conditionis eiusdem adustio, vel naturæ? Vnde prouenit hæc adustio? an ex humoribus? Hac ratione humor aduritur, & non lignum, aut corpus. Quid hoc est quod vritur? est minera, non humor. Humor est vniuscuiusque rei humiditas, indita naturaliter ei, ne siccetur. Quid igitur tam admirandi vultis ex humore fingere?

Si progrediantur hæc vestra consilia, lupus tandem in stomachum transmutabitur: poteritis ne vos illi ventrem etiam & anum assignare, tum humores in lignum aptare mihi, quod per seipsum accendatur? Sic vnusquisq; humor aptabitur, non ex intellectu naturæ, vel eius luce. Non animaduertitis ignem persicum, aut prunum esse resinam? Omne siquidem ardens aut vstionem recipiens, resinæ subiectum est. Docete me rursus: vnde scrophulæ proueniunt, an etiam ex cholera? Quare non igitur totam regionem auferunt?

runt? Estne melancolica? Quis illi similem formam indidit? Estne phlegma? Quis illi sex aut octo facit emunctoria? Estne sanguis? vbi venæ, quæ hunc in modum expurgantur? Postremò persicum vlcus futurum est. Interrogo vos ergo: potestne hoc ex phlegmate, sanguine, melancholia, vel cholera nasci? Sunt igitur ista quatuor igne referta pariter omnia? Quî mihi fuerit intelligendum, quòd humores & cutem in calybem transmutent? aut qui calybs eò peruenerit? Omnia fingite præter Aetnam, aliàs ad extremum redacti fingetis purgatorium, quod vestris adaptetis. Verum enimuero quantùm ego vos meis agnoui temporibus, haud miror, tam futilia sequi consilia vos, & nugas tam enormes Philosophiam existimare, Theoricam & Euangelia sacra fore velle. Poterit vnusquisque iudicare, considerareque ab his quæ dicta sunt à me non immeritò, vos minimè fideliter Medicinam exercuisse: quòd enormia nimiū hæc mendacia vobis in fundamentum eligeritis, & considerasse nō potuistis, cùm cura quæ sumitur & sequitur ex eo fundamento sit mendosa, radicem eius esse mendacium, & eos qui hanc amplectuntur, per eam fore mendaces.

Asinus quiuis tantam discretionem habet, vt eo non redeat loco, in quo sibi mali sinistriúe quid accidit: quanto vos prudentiores decet fore medicos? vtrum sapientia consistat in pileolo rubro, vel in auribus, iudicate vos ipsi. Friuola nullaque responsio fuerit, Auicennam, aut alium patronum vestrum dixisse, Vlcus est incurabile: iuxta suam rationem & artem responsio dici potest, iudicate vos tamen, vtrum vera sit an falsa. Probate melius, & si falsam inueniatis, cur igitur talem non existimatis vt est? Honestum foret cognoscere vos, cur Lytargyrio ad curam vlcerum vtimini, cur æquè vehemens sit, ac si camphora foret in persico, cùm duarum tamen complexionum existant. Et quod maius est vitium, de vestro fundamento desperare vos necessariò in Theorica receptisque vestris oportere, postremò rusticorum recepta suscipere. Vtinam vos æquè benè chirurgiæ negotium intelligeretis ac rustici, putarem id à vobis non ita fœdatum iri vestris compositionibus. Quod ad verum fundamentum attinet, in sequentibus latius adducetur.

DE QVORVMVIS VLCERVM *originibus in genere.*

CAPVT I.

VT primò de fundamento loquamur vlcerum, ignorandum nō est, vlcus aliquod in corpore præter corrosiua nullo modo posse fieri: nullum etiam corrosiuū extra genera salium reperitur. Inde quæuis vlcera suam ex salibus originem ducere sequi necessum est: non ea via quidem, vt sal transmutetur, melius aut peius reddatur, vti de

vti de complexionibus fictum. Quapropter primum hoc est quod sciatis, in corpore nil peius reddi, sed quod malum ibidem existit, à natiuitate simul ortum esse, ac in temperatura sic permansisse, vt nulla suæ substantiæ manifestatio facta sit.

Vti iam vlcerum originem salia fore dixi, hoc etiam est scitu maximè necessarium, centuplicatam in corpore salium existere varietatem, quorum quodque genus peculiare suum vlcus efficit: ex quorum conditionibus iuxta salium existentiam, vlcus peius fit, aut melius alio. Inde suam formam, conditionem, & essentiam, vt externa salia sumunt. Sal quod limaturæ ferri permiscetur, peculiarem suam ferruginem habet: item sal vrinæ suam, & alumina propriam, &c. Quanquam ferrum vnum & idem existit, nihilominus transmutationes quæ per salia fiunt haudquaquam similes, quòd in salium conditiones transeant. Et prout vnum gustu vehementius est alio, quòd à differentia percipitur inter vitriolum, sal commune, sal nitrum, & alumen, quodque peculiarem dolorem infert, vti gustum habet proprium. Hæc de salibus.

Non secus, imò peius ea quæ proueniunt ex Realgaribus efficiunt, vt Arsenicalia sunt, auripigmenta, vsnea petrea, &c. vt ista pro sui conditione veneni tumefaciunt, pungunt &c. hic etiam vbi producunt vlcera sese palam faciunt. Horum omnium primum fundamentum est, cognoscere totum corpus in huiusmodi salibus constitutum: & quantùm externa mineralia comprehendunt, Microcosmum tantundem etiam concludere. Ex prædictis fiunt vlcera, non aliàs quàm super ferrum ferrugo, quod proprium sal consumit. Sic & cuprum suo sale proprio conuertitur in æris florem, aut viride æris: non secus in sui consumptionem per salia sua transmutatur corpus.

Alia nonnullorum vlcerum origo fit ad hunc modum. Salia quædam subtilia sunt, & liquorosa, quæ per propriam subtilitatem corrumpuntur, eò quòd in alijs liquoribus existunt, aut separantur postmodum in hunc modum. Vinum integrum & sanum videtur, & in eo sal eius non percipitur, quia dulce bonumque, nec non in sua substantia potentissimum: suo tempore post ab eo sal proprium separatur, ac tartarum producit ad latera vasis, quòd sal acutissimum existit. Pariter in corpore liquor, qui necessarius est illi, temporis etiam successu talem in separationem transit: pellis eius est vas, cui tartarus adhæret, vt in dolio, cum sua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum acescit, qui substantia sua separatur ab eo. Non aliàs in corpore liquoribus accidit, qui centuplicatè variantur, vbi similem in acetositatem incidunt, statim adest corrosiuum.

Nec est quòd miretur quispiam ob salium in corpore multitudinem,

tudinem, cùm idipſum varietas demonſtret vlcerum corporis, in quo generationes omnes elementorum exiſtunt: Latiùs notandum ſalia corroſiua iuxta ſeparationis tartari, nec non aceti proceſſum à vino ſimiliter vlcerum originem eſſe, quum in ſuam exaltationem ad hunc modum veniunt. Et prout vnum diutiùs altero vinum cõſeruatur, & acutius exiſtit, in corpore ſalia haud abſimilem differentiam habent. Quinam in corpore poſſet aliquid exiſtere, quod preter corroſiuum vlcus forare poſſet? aut corroſiuum eſſe poteſt, quod ſal non ſit? Quam ob cauſam igitur medicus ab hoc fundamẽto recedere vellet, tum ab originibus veris vlcerum? & id quod ipſamet natura dedit, in quo poſita ſunt etiam omnia, non erit conſiderandum, ſecundum eius tenorem ac ordinem? & in his peculiares nugæ, quas effutit Auicenna cum adhærentibus ei, forent obſeruandæ?

Inſpicito naturam ſuis in proprietatibus conditionibúſue, in elementis, quid operetur ac producat. Propone tibi elementum Aquæ, videꝗ diligenter, quàm varia ſalia naſcantur ex eo, prout communia, tum alumina, vitriola, &c. Pariter elementum Terræ, qui mirum in modum ſua ſalia producat in pipere, zingibire, Aromatibus, Vrtica, &c. vt interim tereniabin & noſtoch ſubticeam. Item in quot fines ſalia tendant, & quàm varias operationes ſub finem demonſtrent. Ad hæc etiam conſidera, corpus in ſe conditionem elementorum habere, tum etiam ipſummet elementa fore, nõ ratione frigiditatis, aut humiditatis, caliditatis aut ſiccitatis. Hæc dicta putato, quòd aquæ bene corpus fructus & mineralia producat, ac alia elementa.

Aſpice quînam generetur aurum, quod non niſi fructus eſt elementi ſui: aliud aſpiçe, nempe ſmaragdos, qui ſui ſunt etiam elementi fructus, vt horum incorruptibiles nonnulli, & alij magis. Vbi tales in corpore fructus generantur, quis non iudicabit illud ad vitam longam & ſanam? Contrà, cùm ex elementis ferrum etiam confluat, quod ſua ferrugo rodit: item Lephanteus, quem edunt vermes: ſi corporis elementum ſimilem fructum etiam producit, quis hominem eiuſmodi ſanum iudicabit? Ad hæc notandum, prout quoduis elementum in ſeipſo bonum atꝗ malum producit, abſꝗ damno ſui ipſius (hoc Anatomiæ quidem ordine cauſante) ſic etiam in corpore, quum in damnum tendit ex tempore, per exemplum vini & aceti poterit intelligi.

Vt vides accidere ſæpius, ex elemento mineram tempore quo dam produci, quod eo loco minimè fuerat auditum antea: hac ratione pariter origines morborum intelligito: nam prout illæ ſeſe patefaciunt, & morbi ſequentes prorumpunt. Quapropter originem ad hunc modum expromito, quum inueſtigare poteris, vt

quum

quum ſeparatio metallorum ſuos flores emittere cupit, etiam ſcire poteris, quum ſimilia prodeunt vlcera. Nõ aliàs enim atq; ſe palam faciunt illa, per ſeparationem, & morbi ſeſe pariter manifeſtant. Quæ quidem ſeparatio niſi fieret, nulla neq; bona neq; mala metalla prodirent in lucem. Sic etiam in corpore niſi fieret ſeparatio, nulla ſanitas, neq; morbus vllus accideret. Cùm igitur in ſeparationem ordinata ſunt omnia, primum hoc fundamentum eſt, vt ſeparatio cognoſcatur à medico. Qua ratione homo ſit elementum, & quatuor elementorum in ſe conditionem habeat, intelligendum, non iuxta complexiones, quæ quidem elementum nullum efficiunt, at inde quæ naſcuntur mineralia, præbent elementum. Sic & homo etiam elementum exiſtit, ac ſua ſanitas & infirmitas mineralia ſunt: item corpus ex quo productio fit, eſt Matrix, & ſemen iſtius eſt id, ex quo procedunt omnia mineralia. Hoc de ſemine licet hîc taceam, quòd philoſophicum potius quàm medicum exiſtat. Quanquam Ariſtotelica lyra, tum artiſtarum fiſtulæ viles, talia minimè canant, propterea non eſt quo moueatur medicus: nam ipſa natura demonſtrat, vbi ſemen hoc lateat: quid ſit Matrix, & quid poſtmodum ex iſtis duobus enaſcatur.

In cuius ſiquidẽ diſtinctionis declarationem, exemplum hoc ponemus. Elementum Aquę ſuum in aqua corpus habet, ac ſua mineralia producit in aliud elementum, id eſt, in terram. Similiter elementum Terræ producit mineralia ſua in aliud elementum, videlicet in aërem. Non aliàs elementum corporale ſua mineralia producit in elementum aliud, ſic vt quod ex elemento aquæ prouenit, exiſtit in phyſico elemẽto corporeo: tum quod ex eo latius naſcitur, in lucem erumpit. Cùm igitur vlcera ſint mineralia, hoc ad exemplum referuntur. Terra corpus eſt mineralium: accidit vt vno loco reperiantur aluminoſa, vitriolata quidem in alio, ſalia ſimiliter in tertio, quarto verò nihil, &c. ſic etiam in corpore. Sunt homines omnes corpus morborũ vnum, & inter nos omnes genus omne mineralium diuiſum eſt, æqua repartitione. Inde ſequitur in vno ſolum homine minimè, ſed repartitum, vt quotquot homines exiſtunt, partitiones totidem ſint, & iuxta venas & meatus eiuſmodi hominem concernentes, ſanitas eius aut infirmitas erit. Ad hęc, è libro de generationibus rerum naturalium inſtrueris latiùs.

DE CVIVSVIS VLCERIS ORIGINE peculiari. CAPVT II.

SCribendi fuit penes Antiquos hic vſus, vt vlcera pro maiori parte vocauerint Apoſtemata: ſed errore factum, & intellectus ſui defectu. Quare non eſt quòd quiſpiam curet, ſi quando vocem in poſterum Apoſtema quodpiam vlcus: eius rei cauſa declarabitur,

vbi de apoſtematibus agetur. Apud veteres etiam nonnulla foramina dicta ſunt, quæ quidem ego vocaui Syrones. Multa nodos vocaui damna, quæ veteres apoſtemata ſcripſerunt & vlcera fore, non ex eo fundamēto, ſed ex abuſu potiùs. Licet in poſterum etiam antiquorum ego nominibus vnà cum meis vtar, cauſam hanc eſſe putes, quia vetera vobis aut aliȷs nomina ſunt notiora. Non quòd ea defendere velim, aut eorum ſignificata curem, vel declarationes, quas vnà cum textu prorſum reȷcio. Quæ latina ſunt nomina, & à Latinis deprompta, illa manent: in his origo morbi ferè ſemper includitur, aut ex cura, vel à ſimilitudine quadam, vel accidentali morbo ſuo deducta. Apud veteres tamen nomina cum ſuis morbis valde parum conueniunt, quo fit etiam, vt hactenus plus errorum inde quàm boni ſurrexerit.

DE NOLI ME TANGERE, VEL ALIAS *lentigine praua, vel ferrugine.*

CAPVT III.

PRimum eſt quòd in hoc morbo notes, alibi quàm in facie non produci, quia ferrugo eſt ex ſale Calebino, quæ prorumpit per vel trans cutem, & poſtmodum introrſum rodit ex martiali natura carnem ferream, è ſeptem vnam vſq; ad radicem alterius carnis. Ad hæc tibi ſummè foret vtile, genera carnium iuxta metalla kakimias, margazitas, vitriolata, &c. cognoſcere, quibus ineſt, locumq; proprium habet omne quod hunc inficit, eiq; nocet.

Vlceris huius productionis tale ſignum habetur. Locus martialis ad cutem ſal ſuum expellit, cruſtas & ſciſſuras, vnà cum bullis & puſtulis producit. Statim atq; hoc apparet, adeſt ſalis iſtius copia, quæ violenter, & ita prorumpit in corroſiuam naturam, vt huiuſmodi cruſtas abedat, ſub naſo fodiat, poſt ad maxillas, ſuper & ſubtus labia, naſi cartilagines, maxillas, in palatum vſque, diſtenditur in latum, ad aures, oculos, & frontem. Et niſi remedium adhibeatur, ſumit incrementum, ac ad oris interiora tendit ea corrodens, vt fame pereundum ſit. Ad cerebrum vergit intrinſecus, capitis oſſa rodit, ac piam cerebri matrem, ſubitaneamq; pòſt mortem infert. Item oculos & auriculas foraminibus circum excauat, & euellit.

Quod iam de lentigine praua dictum eſt, alia pariter ſimilium vlcerum genera faciunt aliȷs locis corporis: at alia via demonſtrationeq;, modo formaq; tamen ſimilibus. Origo materiaq; morbos huiuſmodi producens, in Anatomia ſimilis exiſtit ſali vitrioli colcotharino, iuxta Martis conditionem. Quapropter notandum atque ſciendum, ſtatim atq; ſal iſtud colcotharinum, alàs quàm ipſius Martis regiones arripit, ſignum adeſſe mortis.

DE

DE CANCRO.

CAPVT IIII.

PRout colcotharis est conditio circum se rodere, ac abedere quũ ab eo separatum fuerit, à quo temperatur, ac tum pro situ suo cor poris aliqua parte suam tyrannidem exercere: non secus colcotharinum sal acutum est materia producens cancrum, sub hac differentia videlicet, viris ex hemorrhoidalibus fluxionibus: fœminis autẽ ex menstrualibus. Ex his colliges cancri situs & loca, non alibi fore posse, quàm vbi fluxus eiusmodi sibi centrum faciunt. Nec alio sese loco ponere possunt, quàm ex hæmorrhoidibus inter scapulas, & ex menstrualibus ad pectus.

Quum eiusmodi cancer exoriri cœperit, eius notanda signa veniunt. Primò sal colcotharinum separatur, & mirum in modum prorumpit in lucem, vt quandoque in verrucæ duræ similitudinem, aliquando crustarum instar: quocunque modo sit, vbi fuerit apertũ: si verruca dura sit, sal corrosiuum hoc exedit carnẽ, & fœtore quod reliquum est, replet: si crustæ, has abedit etiam, & foramen apertum efficit, in latum protenditur, & ex corrosiuorum conditione, circũ se rodit omnia cum calore maximo: ex quo rubedo prope vulnus oritur, temporis longo successu tamen, summum dolorem adfert, gelu, caloremque, sali colcotharino præter situm assimulatur in lentigine praua suas operationes tyrannicas exercenti. Sub terminum sal colchotarinum hoc in regiones cordis penetrat, non aliâs quàm lentigo praua cerebrum inuadit, & vt ista mortem inducit.

Notandum etiam, fluxus menstruales acutissima salia continere. Quare si corrosiui salis in matrice fieret huiusmodi separatio, vt à menstruo seiungeretur: cancrum vt suprà dictum, & prauam lentiginem ibidem oriri posse dubitandum non est, summo cum periculo, quòd vix aut parum cognosci valeat. Est etiam in huius modi sale, realgaris quidam concursus, qui quidem in sale Calebino minimè fit: quo lentigine praua cancer iste periculosior est eo loco iudicandus.

DE GANGRENA.

CAPVT V.

PAri modo quum sal vitriolatum acutum separatur ad alium cor poris locum, quàm suprà dictum est, vt ad pedes, brachia, vel alias partes. alia ratione duobus prænarratis vlceribus comparandum venit, excepto solo, quòd huic alumen plumosum admixtum sit. Eius in carne materia sita est, & liquor existit illius, in quo est, ac mercurialis morbus. Et quamuis alios etiam locos arripiat, eius occasio salia vitriolata sunt, quæ totum perfundunt corpus.

Quum in aliquo membro separatio contingit, vt sal vitriolatum cum alumine plumoso, inciperet carnem & cutem corrodere,

primò rubedo quædam oritur, & aliquando calli duri glandium instar apparent, in carnosis partibus, at super ossa rubedo maior: & non aliâs quàm cancer & lentigo praua primùm incipiunt circum se rodere: sic istud etiam, peculiaribus cùm doloribus, vstionibus & punctionibus, ob salis plumosi concurrentiam. Item prout est corrosiui conditio, quæ de salibus acutis prouenit, circum se rodit in altum, ac inter cutem & carnes, cauitates facit: vbi cùm se receperit, humiditate sua per quàm acuta, quoduis excauat, ossaq; prorsum exedit, vt eis colorem adimat, & neruos contractos reddit: infra membrum tumores excitat, sensum tactus adimit, mirum in modũ exulcerat, postremò totius ipsi corporis virulentam infectionem terminatur.

Sunt & alia salia, quæ solùm in latum circum se rodunt, & locum sui centri positionisq; retinent: quibus quum aliud sal admiscetur, siue ex aluminibus, realgaribus, nitris, &c. iuxta mixturam hanc dolores maiores concipiunt, & ab eiusmodi proprietate rubedinem, corrosionem, & tumorum conditionem. Quapropter notandum, vlcera quotquot similia sunt, & in corpore hunc ad modũ apparent, siue lentigines prauæ, siue cancri, vel gangrenæ fuerint, vna sub cura tria comprehendi posse cum illis, quæ sibi similia sunt apparentibus signis. Poteris etiam tribus vnicum asignare nomẽ, aut vnumquodq; per se relinquere. Non est inter hæc alia differentia, locorum, & liquoris ex quo profluunt. Hoc etiam conclusum volo: qualecunq; fuerit vlcus in corpore, superius aut inferius, originem hac via ducere suam, ex vitriolatis, vnà cum salium speciebus admixtis.

Quînam possent ex quatuor humoribus ista procedere? quæ si procedere dicantur ex eis, quare Melancholicus humor aut Cholericus, &c. iuxta situm loci corrodit, & non alibi? vnde conditionem istam accipiunt in latum? & excepto solùm eo loco, in quo pauciores habentur humores, operantur? Si dixeris eo meatu acquirere, purgariq; prauum quod existit. Dic igitur quando fluere cesset? aut instrue me, num bonum vnà cum prauo non effluat? Si de morborum locis loqui voletis, & origines eorum verè demonstrare, quare hoc vel alio loco simile vel aliud vlcus existat, cur istud ab alio sic differat, ista sine Anatomia elementa probare minimè potestis: nam corporis oportet regiones vobis vt proponatis. Et quũ eas repartiemini, reperietis qui mineralia suam originem ducunt, et quid ex eis procedere locis valeat: modò cognoueritis, quænam salia corrosiua quiuis producere loci queant. Nam prout exempla superius data docent, videlicet regionem vnam alia continere mineralia, quàm altera, iuxta Solis differentiam in earum productis: hoc ipsum etiam in corpore non aliàs reperitur. Item postquam salium naturam

turam omnium probè cognoueritis, & quæ sit eorum operatio: tantundem in Microcosmo similiter inuenietis. Quid vos ergo dicere mouit, vlcerum formas tam varias ex quatuor humoribus procedere, quos tribuitis naturæ? Est etiam quod sciatis, vlcera non fore emunctoria, nec meatus per quos aliquid repurgari debeat, vel etiã repurgetur: sed non aliâs intelligenda veniunt, quàm vbi foramen tuis corrodentibus, vel trappanantibus sanum in os inducis: quàm diu rodens in foramine fuerit, nulla sanatio potest adesse: talis est salis corrosio suis locis, & in propria sua natura semper, donec adfuerit. Iam de aluminosis vlceribus dicendum, quorum conditio solùm est in profundum exedere. Hæc suam ducunt originem ex aluminum generibus, & quot alumina, tot etiam eorum sunt vlcera. Quum à suo corpore sal hoc separatur, quod sibi datum erat, & illud amittit, mox inde suum in corrosiuũ transit, carnesq; (prout omnis corrosiui salis est conditio) rodens exedit. Separationem hanc ad hunc modum intelliges. Nihil tam execrabile vides, quod non etiam aliquid boni contineat, exemplum ab aranea, quæ summum venenum est, è contra summum arcanum in febribus chronicis. Item vinum creticum, optimum, & supremum vinum, è contra tamẽ in se maximè præ cæteris corrosiuum acetum habet, quod merum est alumen. Vt ex ordine constat naturæ, bonum & malum semper vnum arcanum efficiunt, & venenum æquè ac balsamum, acidum æquè ac dulce fore debent in corpore: nam in isto colores & sapores omnes existunt, ac similia quæq;. Prout in Saturno tres colores videtis latere, scilicet, rubeum, flauum, & album: tamen in seipso non est color aliquis horum, in ipso nihil ominus existunt. In ferro similiter colores, puniceus, rubeus, & niger latent: ferrum in seipso non est colorum istorum etiam aliquis. Ab hoc exemplo iam intelligite, non aliâs ac per separationem huiusmodi colores manifestantur, salia pariter in separatione cognoscuntur. Et prout Saturni rubeus color tingit in rubedinem, flauus eius in flauedinem separationum viribus, sic etiam alumen, & sal in vlceribus. Quòd si mirari te contingat, quînam alumen aut sal, &c. sic in corporibus existere posset: considera, quînam acetum sit in vino, vt minimè percipiatur. Latius in cupro latet vitriolum, & ipsummet cuprum est vitriolum, & in separatione tale nec non idem fit. Nota super his in forma separationem existere, fieriq;, non in specie. Vna separatio cupri transit in sal Veneris, quod longè corrosiuius est vitriolo, fitq́ue separatione formæ, non speciei. Per formæ separationem concludentes ista relinquemus.

Vlterius quum simile quid per separationem oritur, iuxta separationem est corrosiuum: alius dolor existit, & foramen aliud. Differentiam inter alumen & æris viride conspice, crudum & adu-

ſtum inter, quàm diſsimilium conditionum exiſtant: ſic & foraminum aut vlcerum eſt conditio (tamen in profundum tendunt omnia) tum eorum malitia, hoc eſt, quum peiora ſunt quàm ſalium ſit conditio, conſiderandum eſt, id à concurrentibus mixtionibus fieri, quæ magnitudinis multitudinisq́ ſunt vlcerum vel foraminum cauſæ. Sic Lupus, Eryſipela, profunda æſtiomena, Fiſtulæ, Scrupulæ, nec non id genus ſimilia naſcuntur, quibus veteres admiranda nomina dedêre multa, quod quidē valdè minori poterat exequi.

Lupi talis eſt origo. Si corporis aliquo loco fieret ſeparatio, præſertim carnoſis in partibus, quòd iſtæ ſint eiuſmodi foraminibus obnoxiæ (nam ſuper tibias, vel in ſiccis locis corroſiua non ita poſſunt ac in alijs operari) lupusq́ foret: hunc aliud nil exiſtere ſcito, quàm ſal Mercuriale, hoc eſt, Alumen: ex Mercurio namq́ ſal hoc procedit aluminoſum, quod pari modo quo vitriolum à corpore ſalis, à Mercurio ſeparatur, nec non alumina quæq́. Inde ſequitur hunc ſui centri locum eſſe, quo generatur, & manifeſtum ſe facit: quamuis hepati perperam aſcribitur, quòd morbus atteſtatur per ſeipſum. Huic ſi quid ex alijs membris afflueret, aliud nihil quā ſeparationis reſolutio eiusdem ſalis, & eſt in externis partibus corporis. Aluminis igitur conditio eſt, vt quum ſeparatur, ſuam in carne petulantiam exerceat, hanc putrefaciat & exedat, alijs proprietatibus quàm de præcedentibus dixerim. Qua de cauſa quum in vlcus hoc impoſita fuerit alia caro, peroptimeq́ ligata, miſcetur alumen iſtud alienę carni, quam etiam edit, viua tantiſper in ſua quiete relicta. Permanentis etiam & fixæ conditionis eſt, circumferentiā ſuam indurat, ac ſi muniret aggeribus, ne quid alienum ſubintret, præter ſuum reſolutum, quod vrit abſq́ requie: durat annos circiter quinquaginta, ſuo loco manet, circum ſe latius non rodit, quàm regio ſua continet. Si morbus acutus, vt Antrax vel carbunculus acceſſerit, tum primùm ſuam proprietatem amittit, mitisq́ redditur, in ſignum tamen mortis.

Fiſtularum origo pariformiter exurgit, vt quum alumina ſimul vnà cum nutrimentis aliquo loco reſoluuntur. Hæ ſuum locū incluſum appetunt, hoc eſt, putrefaciunt, & non corrodunt: eſtq́ dulce quoddam alumen earum. In lacertis primùm oriuntur, etiam in iuncturis arterias inter, aut ligamenta. Poſtquam occultam eiuſmodi putrefactionem fecerint, aut in latum extenderint, ſpiraculū ſibimet parant non alia de cauſa, quàm ad reſpirationem. Ob debilitatem iſtius aluminis corrodi cutis nequit. Poſſunt etiam ex omnibus vlceribus & vulneribus naſci, ratione quam de vulnerarijs fiſtulis prius enarrauimus.

Huius generis alia multa foramina fiunt in corpore, quæ minora ſunt extrinſecus, quàm intrinſecus. Iſtorum eſt conditio, dolores

lores non inferre, sed prout aluminis dulcis est natura semper humiditatem emittere, vel in aquam est resolui, sic & fistularum conditio spumam, aquam, & saniem eijcere. Vbi tamen glaciei non fuerit alumen, aut eius acuitas mortificata: nam per istud fistula cauernosum vlcus efficeret. Cùm fistula perseuerat in exaltatione sua, manet quousque morbus ad eam alius accedat: nam ex fistulis mors nulla producitur.

Latiùs in alumine considerandum, id quod plumosum vocatur sæpius manifestari, de quo mirabiles admodum conditiones oriuntur, vt scrophulæ, formicæ, & id genus alia, quæ producuntur ex alumine plumoso: quum separatur, tria, quatuor, quinque, vel plura centra facit, vsq; in centũ vel ducenta, hunc in modum. Quoties gutta separatur, toties ea coagulatur, & hac duritie circum se corrodit in foraminis productionem: & vbi multæ guttæ resoluuntur, multa foramina pariter fiunt, nodi, glandésue, donec incidant. Quandoque mitigatur per aluminis dulcis accessionem, vt sua foramina dolores non ita vehementes inferunt, ac per se: nonnunquam ab arsenico malitiam suam adauctam habet, qua peius efficitur, quàm aliàs existeret. Quicquid sit, ignorandum non est eius fore conditionem, vt multa foramina corrodat, primò bullas vel pustulas emittendo: postmodum vbi satis corroserit, vnaquæq; foramen suum adfert. Huiusmodi plumosi conditio quum incipit oriri, duplici via manifestatur: priore nodis ac duris glandibus præmissis, ex quibus fiunt scrophulæ, nec non id genus vlcera multa, quæ sub scrophulis omnia comprehendenda sunt. Posteriore, pruritibus & vstionibus primùm aggreditur, ex quibus non adeo magna vel profunda fiunt vlcera, sed peiora satis & acutiora, iuxta mixtionis incidentiam, sese multò minúsue manifestare possunt. Notandum insuper, fœtorem, profunditatem, vermes, & similia quæ occurrunt in similibus, occasione carnis fieri, quæ conditionis illius existit, vt istorum facilè generationem admittat. In carne vermes quandoq; nascuntur, quandoque putrefactio nimiam in resolutionem tendit, vt in fœtorem transeat: quæ tamen omnia curam non concernunt. Pariter si cum Gangrena quod vlcus appareat, causam esse putandum est, quia bonum atq; malum accidentia sua recipiunt.

Sal etiam vrinæ varia producit vlcera, per vrinæ viam omnia, prout in cambuca, similibusq;. Sal istud vnà cum vrina simul, vt acetum cum vino bibitur, effluere debet. Quum tamen in separationem transit, inde mox centrum sequitur, post eruptio manifestatioq; foraminis, quod pro conditione sui salis formam habet. Simili processu cognoscuntur salia hæc omnia, quæ ex salino vero corpore profluunt, quæq; plura sunt, sub fundamento comprehensa tamen omnia, prout ipsa cambuca continet. Fff 4

DE CONDITIONIBVS, ESSENTIIS, *& proprietatibus Vlcerum.*

CAPVT VI.

Sciendum etiam de coloribus qui videntur vlceribus accidere, solùm ex salibus, è quibus oriuntur omnes, procedere pariter & formas. Vbicunque sal non fuerit, ibidem & color nullus, & in extractione proprietatum salis, colores fiunt manifesti: sic etiam ex forma varia curantur, idque iuxta species. Cristallum in angulos cudit aliud nihil, quàm sui salis proprietas: quod citrinus lapis aliam formam habeat, alterius est sui salis causa: sal aliud in Saphyro, quàm in Granato: similiter aluminis est alia forma, quàm in vitriolo: salis communis formæ variæ sunt, vna quidem aquea, cotis instar alia, granulata quædam, &c. Sic & vlcera corporis apparent, longum vnum, latum aliud, angulare hoc, rotundum illud, quod salium suorum vt cuiusque quæque proprietas efficit.

Quales in quatuor elementis formæ producuntur, vt arbor nulla sit alteri similis, herbæ semina quoque similiter: hoc in elemento terræ. In elemento aqua lapis nullus alteri similis etiam existit: quæque proprietas manet in seipsa, prout suum sal ordinat: sic etiam in homine proprietas.

Libenter autem à medicinæ Sophistis audirem, vbi colorum origines forent, ac formarum. An in Melancholia, vel Phlegmate respondeant: hoc mihi demonstrent in metallorum, lapidum, & arborum generationibus. Nam vnum & idem est, quod formam dat hominibus, & quod elementis. Vnde prodeunt huc humores? vnde suam originem ducunt? potestis ipsi vos considerare, corpus internum, externo corpori nullum chirurgiæ morbum introducere posse: nam hoc loco separantur ambæ medicinæ, videlicet interni corporis, & externi. Si fortè putatis vni foramini quemcumque clauum adaptare, latius in mea Physica librorum paragraphorum documentum accipere poteritis, quàm hoc loco, qui chirurgiæ tantum existit.

His paucis origines, materias, & causas ex quibus vlcera quævis oriuntur, abundè satis à me declarata fore volo. Quamquam vlcera plurima, variæque formæ possunt ex salium diuersis conditionibus oriri: cùm tamen cura eorum minimè requiret, manere volumus. Summa cura fuerit in istis necessitas, id à fundamento probè curam intelligere.

DE CVRIS ET SANATIONIBVS *patentium Vlcerum.*

CAPVT VII.

Cura sanatioque patentium vlcerum in Balsamo solùm consistit, quòd eo corporis loco simile Balsamum deficiat. verbi gratia.

Corpus

Corpus in se Balsamum continet, quod à putrefactione conseruat quicquid in illo continetur, vbi tamen eorum aliquid à corpore separatum fuerit, huic balsamo non subest amplius. Inde sequitur medicamentum in corporis natura latiùs esse quærendum.

Balsamum quo sanari debent vlcera, consistit in exterioribus elementis, & est id quod alia genera defendit à putrefactione. Meritò dici potest igitur, quòd sit Mumia corporis exterioris elementorum, hoc est, fructuum eorundem. Quamuis etiam Mumia sit, cùm tamen ab vno in aliud corpus applicatur, Balsamum est. Nam quod ex vno corpore transfertur in aliud, vel permutatur, est Mumia transmutata sub nomine Balsami comprehensa. Vt sciatur tamen vbi lateat Balsamum, in vnoquoque naturaliter composito fore minimè dubitandum est.

Huius extractio Balsami fit in separatione, sic vt hoc ipsum quod sustentatur à Balsamo, sumatur. Iam ad hæc animaduerte, Balsamum existere, præter liquorem Mercurialem. Vnde sequitur in Mercurio sanationem omnem contineri. Similis & potentissimus in Thereniabin, & Nostoch, item in aquæ mineralibus, terræque fructibus Mercurius habetur. Ex eo colligi potest, Antimonium excellentissimum vlcerum exhibere medicamentum, cum huiusmodi liquoris Mercurij plus in se continet, quàm aliæ quæuis Margazitæ, Kakimiæ, & cætera similia. Solùm ex eo curam & sanationem suam recipit aurum, quòd supremum arcanum & remedium habeat. Subtilior enim liquor Mercurialis inter ea quæ per elementum aquæ producuntur, minimè reperiri potest. Similiter eorum quæ terra profert, nullum excellentius arcanum sanationis habet, quàm liquor Mercurialis ex Realgare Cheiri. Sic de cæteris.

Ad vniuscuiusque liquoris Mercurialis cognitionem, animaduerte, quum in huiusmodi liquorem metalla transmutantur, vt pro parte crocus Martis existit, ex alia flos Veneris, & pro sua parte spiritus Iouis: non tamen eo prorsum adductus: quum separatio vera facta fuerit, iuxta sui recepti vel processus potius tenorem vnusquisque liquor Mercurialis huiusmodi potentissimè curat vlcera.

Plurima describuntur ad vlcera balsama, iuxta mineralia quatuor elementorum, in emplastrorum formam aliqua, nonnulla puluerum, aquarum, oleorum, &c. quocunque modo fiant, eiusdem curæ sanationisque balsama sunt. Quamuis apud veteres varia sunt recepta, nec non ordinationes cum regiminibus, quæ huc adducere minimè volo, cùm naturæ prorsus contraria sint in vlcerum curis, ad hoc tam inepte posita sunt, administrataque, tum præter necessitatem omnem regiminibus onusta, naturæ potius inimicis quàm acceptis, minimè consideratu necessaria, tamque varia, quæ penes antiquos scripta reperiuntur, quibus quidem seipsos, nec non alios miserè se-

ſerè ſeduxerunt, ac ægros perdiderunt.

Quapropter latius de Balſami curis & natura notandum, hoc ipſum fore, quod ſeparatum adimit, & abſtergit, corpuſq; reſtituit in huiuſmodi naturam & conditionem, vt proprium eius balſamũ rurſus in priſtinum locum antea corruptum redeat.

Primò quod ad Balſamum attinet ex auro productum, ad hũc modum elicitur, vt aurum hoc abſq; ſpiritu ſalis omni, cum realgare vel ſimilibus, in puluerem, oleum, aquàm, aut huius generis tale quid adducatur: quo nedum in auro, verum etiam in quouis ei ſimili corpore per tranſmutationem fieri debet. Nam abſque ſimili tranſmutatione, minera nulla ſuas operationes adimplere poteſt, vt in ſe continet ac habet à natura, licet aliquam ſimilitudinem exhibeat, ex fundamento vero non procedit. Eius extractionis proceſſus eſt, vt aurum per Thereniabin crudum in ſuccum reducatur abſq; deſtillatione quauis. Nam per deſtillationem ſal exaltatur, quod in hoc auro nullo modo prædominari debet: nec alia via quacunq; reducendum eſt in puluerem. Receptum eius hoc eſto, quod ſequitur.

Accipe Auri laminati drachmam, Olei de pino drachmas quatuor. Pone ſimul in digeſtionem ſeptimanis quatuor: poſtmodum oleum ablue, manebit in fundo puluis. Hunc vnà cum Thereniabin crudo poteris adminiſtrare. Vel alio modo ſic facito.

Recipe foliorũ auri drachmam, Olei Maſticis drachmas ſex. Digerantur per menſem. Poſtea ſeparabis ab oleo, ſicut prius, & affundes alchol vini, digeri permittes octo diebus, poſtmodum abſtrahatur è balneo Marię. Hoc oleo quidem vtere. Si dicant alij medici, hoc medicamentum nimis fore pretioſum, aut ſubtilius æquo, loquetur eorum inſcitia. Nam leuius, minuſq; medico decipere volenti, vel ægris imponere, ſatisfacere poterit. Qui ſanare verò cupit, morbos quoq; ritè pellendi ſuſcipit onus, tantum accipiet pro ſuo medicamento, quod compenſare ſumptus valeat.

Ex ferro ſimiliter habetur balſamum ad hunc modum, ſcilicet vt cum aceto deſtillato reuerberetur in crocum, à quo poſtmodum octies aut nouies eleuetur ſal armoniacum, & inde poſt in oleum redigatur optimè dulcificatum. Horum vſus, auri videlicet ac ferri ſit, vt illud qualibet ſeptimana ter vlceribus patentibus imponatur, ferrum verò ſingulis duodenis horis ſemel.

Pariter in cupro ſimile Balſamum exiſtit, quum in vitriolum rurſus conuertitur, & hoc in aquam, eiuſq; poſtea colcothar in rubeum oleum: quæ quidem ambo valent ad omnia vulneraria vlcera, ſicut cancer, lupus, fiſtula, vel ſimilia corrodentia quæq; foramina fuerint.

Etiam ex plumbo poterit haberi ſpiritus iſte, ſi per acetum deſtilla-

tum ex cineribus eius extrahatur. Quæ dulcedo postquam in oleũ venerit, nedum vlcerum patentium, verùm etiam apostematum & vulnerum admirandum est remedium.

Similiter ex Argento viuo, quum in oleum conuertitur, auri balsamo comparandum venit: & vbi congelatum postmodum fuerit à colcothare, postea cum aqua Parthenionis administratum, omnia quotquot sunt excellit balsama. Et in crocum versum, aut præparatum in florem, vlceribus eiusmodi summam curam exhibet. Si medici, qui medicam hactenus exercuerunt artem, tales forent, quales fore pre se ferunt, metallorumq́ue proprietates cognoscerent, in fabrorum officinis metallarijs meliorem fore medicinam, quàm in pharmacopolijs Francfurdianis perciperent. At ipsi credunt, quò longinquius habent negotium, eò sapientiorem sub rubeo pileo stultum existimari.

Præstantissimum etiam ad vlcera patentia remedium adferũt ipsa realgarida, prædictis non immeritò comparandum. Arsenicũ enim quodcunque patens vlcus, cuiussis etiam conditionis fuerit, validissimè sanandi sufficiens vires habet, hoc suo processu tamen, vt sibi venenum quod habet, auferatur ad hũc modum. Fixandum est per sal vrinæ, demum in oleum per seipsum conuertitur, quoduis vlcus patens persanandi potentissimum.

Hac via cum Antimonio feceris idem, vbi hoc in pultes aqua vitrioli decoxeris, et postmodum ab eo sal armoniacum eleuaueris, colato, & inuenies rubeum obscurum colore, liquorem & spissum, earundem vt antè dicta virium.

Nec est quòd mireris, vlcera curari sanariq́ue simplicibus huiusmodi, quòd natura per seipsam has virtutes composuerit, ac dederit mineralibus, vt auro circiter sexaginta, cupro viginti, realgari triginta, &c. Quapropter ego meritò recepta prorsus inualida reijcio, quæ posuere medici nullius artis aut peritiæ. Hi conati sunt suis cõpositionibus integram reddere naturam, interim non considerarunt istam per seipsam esse compositricem, nec sciuerunt locum in quo pharmacopola naturæ moratur, imò naturam contempserunt, & istius medicamentis meliora se putarunt æneis capsulis includere posse, quàm arcana sint naturalia.

Salium etiam vires ad vlcera patentia maximæ virtutis existunt, quum alumina suis priuantur corrosiuis, absque stipticæ suæ conditionis corruptione, sic vt ab alumine liquor sumatur, non tamen à calcinatione. Contra capiatur à vitriolo suum oleum, & liquor nullus: à sale color puniceus, alio semoto. Quis præparationis eorum sit processus, optimè satisq́ue notum. Vsus tamen, vt cum eis procedatur, est vt ipsæ thermæ continent. Quandoquidem ex salibus omnia balnea procedunt. Horum etiam virtutibus aqua frigida ca-

da calescit in balnea, quæ patentia quæuis vlcera curare, sanareq́ possunt.

Quæ suprà posita sunt, elementum concernunt aquæ; iam latius quînam elementi Balsama terræ veniant in vsum ad sanationẽ vlcerum audite. Primò notandum est Mumiam terræ balsamum exhibere, quum ad eundem salis vrinæ modum in alcali reducitur. Postmodum omne quod ex terra nascitur, Mumiam latius præbet. Gradus eius melior omnino redditur, vbi simul ista fuerint in mixtionem adducta, de qua postmodum extracta Mumia fit.

At vera balsama quæ latent in arboribus, & pro parte sese patefaciunt, prout gummi non sunt hoc loco pro balsamis habenda. Sed quod Botin & Iuniperus exhibet, partim in vlceribus aliquid potest, in vno quàm in alio magis tamen: aliquando frondes, alias fructus excellunt alia. Cùm tamen in particularem vsum adduci debeant, eorum hîc ego preparationis meminisse nolo: quòd vlcerum curationis & sanationis in eo fundamentum consistat, vt generale balsamum fiat, quod omnia curet. Non est vtiq́ cætera quæuis inter producta naturaliter, arbores, aut herbas, aliquod Parthenioni simile, quum liquores eius in modum extrahuntur, vt sua virtus Mercurialis maneat, cum administratione sui vera: hac via potens euadit chirurgus in fistulas, vlcera corrodentia, cancrum, ferruginem, &c. quocunque modo vel forma fuerint. Et non aliàs ac moscus aromatum odores excellit omnes, Parthenion virtutes omnium vegetabilium, arborum, herbarum, &c. quæ terra producit. His ego Balsamis terræ Mumiæ, compositionis eiusdem & Parthenionis, omnium terrenorum balsamorum vires conclusisse volo.

Pari modo quod elementum aëris in suo Thereniabin exhibet, liquosa Thereniabin existit, supremi balsami. Sed pro tenore suæ conditionis, & elementi proprietate, separari debet à sua humiditate, per additionem Parthenionis: nõ aliàs & Nostoch. Cùm tamen ista non sint in vsu, repertu satis difficilia. Quapropter in præcedentibus curas admodum potentes posui.

Tandem vt ad vsus ordinem deueniamus, & vnicuiq́ morbo suum peculiare medicamentum assignemus, vt vtriusq́ species Anatomiæ demonstrant, prout in praua tentigine, excepta practica tamen antea data, curam eius accipe, notaq́ diligenter. Principiò mortifica materiam, postea mundifica, deinceps cura sanaq́. Mortificationem etiam notato fieri debere per dulcia realgaria, quæ nullam acuitatem vel asperitatem habeant: nam istis fieri non potest, vt rectè cura succedat, quantùm ipse morbus expetit: similiter in alijs vlceribus. Mundificatio fieri debet sub emplastro curatiuo, sic vt ligatione quauis eius materia sumatur, quantúm hac vice docebitur. Cura talis erit, vt maturam efficiat vlcus, attrahat immunditiam,

tiam, vtq; natura sanare valeat: quod nisi fiat, nulla sanitas venit expectanda. Mortificatio necessaria est ad morbi tollendam vitam. Mundificatio quidem, vt successu temporis, quod mortificatū est, auferat: cura verò facit in defensionem.

In praua Tentigine, noli me tangere, vel ferrugine talia recepta sunt.

Accipe Realgaris sublimati ℥ 1. coquatur in aceto duabus horis, & quum exsiccatum fuerit, adde huic olei Maioranæ ℥ 3. simul commisceto. Hoc vnguēto ligabis vlcus ad extensionem sui, quàm tenuissimè potest, & repetitis vicibus extrinsecus inunges oleo, ne siccetur. Maneat ita diebus duobus cum suis noctibus. Tandem incipiet saniem & aquam emittere, quo signo percepto, hoc emplastrum superponito, maneatq; tantisper, donec nulla sanies effluat amplius, aut alia fluxio.

Mundificatio.

Recipe picis naualis vnam libram, Visci pini & abietis ana lib. ß. Visci locustarum è larice. lib. ß. Picis larignæ ℥ 3. liquefiant omnia simul cum sui omnium ceræ medietate, ac olei quantûm satis fore videbitur, vt formam acquirat emplastri. Quod istud non extraxerit, alia quæq; nequibunt. His peractis curam agredere.

Cape Ceræ, Picis communis, ana lib. ß. Aristologiæ rotundæ ℥ 3. Mumiæ ℥ 2. Antimonij triti ℥ 4. ß. Fiat emplastrum, & eo manè vesperiq; ligabis, iuxta consuetudinem.

Aliud emplastrum.

Accipe resinæ abietis lib. ß. Visci consolidæ ℥ 3. Succi chelidoniæ quantum sufficit, inde fiat emplastrum. Notato Maximam huius artem & curam in vnguento primo sitam, & in altero scilicet emplastro fluxus extractionis.

In Erysipela cura communis esto hæc.

Primò cape glutinis aquatici ℥ 3. destilletur in aquam, cui fimum injice mineralium, & fiat decoctio per horam, donec in pultes vtcumq; spissas euadant, quibus adde camphuræ ℥ 1. ß. fiat vnguentum, quo tibias ligato singulis ternis diebus semel, tribus septimanis continuis. Postmodum vlcus hoc ablue foliorum quercus aqua mundum seruando, vel aqua salsa: sic fiet vt æquè sanetur ac si medicamentum superpositum foret. Nam conditio talis est huius medicamenti, vt septimanis tribus postmodum operetur.

Ad Cancrum.

Postquam gluten aquaticum in aquam reduxeris, huic tantundem adde colcotharis, & ad istorum singula pondo libramûe, floris æris ℥ 1. ß. adde: simul commisce, primòq; super vlcus pone, putrefietq;, super illud permitte, quod plerunq; fieri die quarto solet. Postmodum emplastrum appone mundificatiuum, quod in ten

tigine praua descriptum est. Et vbi totam immunditiem extraxerit, puluerem hunc super sperge. Recipe pulueris ex succo chelidoniæ, Parthenionis, Centaureæ ana ℥ ß. Mumiæ ℥ 1. sub istis pulueribus manè vesperíq; ligatum vlcus hoc optimè persanatur.

Ad Lupum.

Accipe Realgaris christallini ℥ 1. Olei ardentis ℥ 2. Cerussæ drachmas duas: fiat vnguentum, quod circum lupum apponatur, vt vlcus non intret. Ligationes innoua singulis duodenis horis semel in sextum aut septimum diem. Postmodum aufer hanc ligationem postremam, & abstine tandem ab ea, tantisperq; relinquatur vlcus, donec locus ille circumseptus abeat & per se. Quo facto, lauetur manè vesperíq; hac aqua, sequentíq; ligetur sub emplastro, iuxta communem vsum. Recipe aquæ glutinis, Rosarum ana ℥ 6. Parthenionis ℥. 5.

Aliud emplastrum.

Accipe olei lini lib. ß. Viridis æris ℥ 3. Ceræ tantùm vt istius posterioris, coquantur simul in cerotum. Cui gummi Bdelíj colati ℥ 2. adde, ligaq; iuxta morem, ordinis quoq; tenorem.

Ad Fistulas.

Recipe aquæ de cornibus cerui lib. 1. Centaureæ, Consolidæ aureæ ana ℥ 3. Parthenionis ℥ 4 ß. His impone Reubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana ℥ 1. Huius optimè commoti singulis vicibus, manè vesperíq; bibatur coclear vnum, & mox inde vini coclearia tria. His potiunculis mundificatur internè fistula, per seq; sanatur, absq; medicamento latiùs externeq; posito. Si tamen aliquid superponere velis, hoc sit emplastrum.

Accipe de gummi quatuor, ℥ 2. Ceræ lib. 1. coquantur simul, & injce visci botini ℥ 3. fiat emplastrum.

Ad Gangrenam.

Eodem vtere medicamento, quo ad prauam tentiginem, etiã ad vlcera corrodentia, excepto quòd additionem hanc facias, vt curatiuis emplastris ad lib. 1. Scãmoneæ ℥. ß. adíjcias, cui peculiaris ad corrodentiam virtus inest vlcerum curam.

Ad vlcera putrida cauernosa.

Primò croci, Hermodactylorum accipe grana 6. Olei nucis grana 4. Permisce, ac in quinq; partes diuide: quarum vnam singulis noctibus administrabis. Postmodum sequens emplastrum super totum crus pro damni latitudine, vel extensione ligato.

Recipe ceræ abietis albi lib. 1. Visci de Botin lib. 2. Resinæ communis lib. 1. ß. Liquefiant omnia simul, & eis adde nucum olei lib. 3. Minij, Litargirij, Lapidis calaminaris ana lib. ß. Tutię ℥ 1. Carabis ℥ 3. terenda conterantur, & ex omnibus fiat cerotum. Et postquam satis coctum fuerit, adde calcis corticum ouorum ℥ vij. ß. & in ma-

in magdaliones agitato. Huius emplastrum super damnum duobus relinque diebus atque noctibus, & amoto pôst, recens aliud superponito, repetendo ter processum hunc. Eò crus influxionem peruenit, qua tota virulentia repurgatur, tumorque residet, ac sedatur dolor, & hoc deinde curatur vnguento:

Recipe butyri non cocti lib. 1. Terebinthinæ lotæ lib. ß. Succi Parthenionis, Chelidoniæ ana ℥ 3. Cerussæ ℥ 1. dracmasque 2. Ceræ quantum ad incorporationem satis fuerit.

Ad Scrophulas.

Accipe vini ardētis ℥ 5. à colcothare & fimo mineralium sua extrahas alcalia. Deinceps eius ardentis vini sume ℥ ß. Aquæ rosarum ℥ 2. aquæ chelidoniæ ℥ 3. Intinge fila, quibus madidis vlcerū foramina manè vesperique repleto, donec sanētur vltra medietatem: postea sub vnguento quod suprà datum est ad vlcera cauernosa ligato. Pari modo si Gangrenæ his innascerentur, amoueri possunt, vel si fœtorem aut vermes conciperent. Item eadem vlcera fermicosa curantur, esseræ, circumrodentiaque foramina.

Recepta plurima reperiuntur alia: quid ad rem? cùm eis melior chirurgus minimè reddatur, nisi tritus & expertus in illis fiat. Recepta iam quæ satis fore possens, scripsi, diligentiam latius adhibeat modo [illegible] chirurgusque vt eorum conditiones & proprietates intelligant, & cum eis indies progredi valeant: Optimum hoc loco habendum artificium, ea probè tenere ac intelligere, quæ quicunque noueris, opus non erit tibi multos libros voluere. Vnicum siquidē ex æquo notum receptum plus prodest, & maioris est momenti, quàm tot ac tam copiosas monasteriorum bibliothecas perlegisse, ac inter millena folia vix medium intellexisse. Alia quæ penes alios Doctores scripta sunt [illegible]orum manibus volutantur, quò magis nota fuerint, eo [illegible] nascantur errores; & ægrorum infinitæ ruinæ. Quapropter notandum ea quæ natura dedit remedia, solum in longis receptis esse consideranda.

Sunt & alia medicamenta quædam, quorum hactenus mentionem adhuc nullam feci, chirurgorum excogitata nequitijs, loculis suis quàm ægris vtiliora. Nonnulli chirurgiam agunt rubeo sub henrico (prout vocant) alumine quidem aliqui, vna pars arsenico, plerique sale armoniaco, ex quibus lixiuium parant, panniculos, ac alia potius histrionum opera, quàm proborum chirurgorum. Viuentibus corrosiuis vlcera sanare præsumunt, quibus omnino deprauant cum eo damna quæ tandem occurrunt, amouere nequeunt, nec euitare. Nihil prorsus emplastrorum aut vnguentorum habent, quod bonum in finem tendeat. Gloriari iactabundeque seipsos extollere, potissimum eorum est magisterium, imponere, mentirique suum optimum vnguentum. Huiusmodi prauis medicamentis

vtuntur medici nequam,& chirurgi plurimi,cùm vno loco residentes,tum campiuagi circulatores. At istorum nemo finem perfectũ attingit, imò potius eo tempore, quo de fine bono sperandum esset,per idem foramen quo se vaccæ conferunt ad prata, hoc est, per portam aufugiunt: nedum priuati medici, verùm etiam altius intitulati, huiusmodi nequitijs ac imposturis, alere se minimè verentur. Quanquam eorum id etiam exigit necessitas, cùm in libris suis nihil extiterit veri, tum in suis compositionibus aliud non præter imposturarum in ordinem dispositio quædam: itaq; studuerint, vt quæstum indies nouum dolo fraudeq; facere possent, quod eorum est fundamentum artis. Talis medicorum fraudulentorum nequitia,confirmata & approbata est ab Ecclesia, si potestatem & authoritatem eis concedat,vt volunt imposturis vti, cùm istas Auicenna Galenus,&c.scripserint,hac de causa bene se habere debent omnia.

Hæc non admiror,cùm in medicina maior impostura sit, [redacted] voremq; ducere. [redacted], & pharmacopœas exaquis sibi faciunt. Cur mihi displiceat, ratio hæc est(vt intelligi facilè potest)si medicos eos fore decet, qui talia committunt, boni, veri, probiq; fiant medici potius, [redacted]s. Quòd verò [redacted], & eiusmodi vicarium sanctum adpellem: hac de causa factum, quod aliquando medicinam tantillum norit, vt ex chelidonia cum aqua facere decoctionem, ex quercinis folijs, & similibus alijs (de his plura quàm par sit loqui nolo) per quæ naturæ talia curare foramina & vlcera posibile est ex aliqua parte. Sed vt imposturis suis faciant satis, honorem Sanctis attribuunt, ac manus suas lauant, æquè ac Pilatus innocentes. Interim ego valde maius taceo, quòd reuelatione dignius foret, vtpote multis magicis operationibus eos vti, quibus aliqua sua complẽt opera. Nisi [redacted] in eo xenodochio decubuisset, mentitum esse nebulonibus istis ipsum toties quoties oporteret. Hæc & similia producit hominum auaritia, progressum dat ad defensionem. item fritellam infernalem erga suos superiores.

Experimenta quædam ad hæc plurimùm vtilia, tum ad præueniendum accidentibus, doloribus, ac deprauationibus vlcerum dete-

detegere, docereq; volo. Non ea conditione vel opinione tamen, vt perditis medicis, qui fraudibus & imposturis assueti sunt, instructionem ad suis nequitijs faciendum satis, dare cupiam, sed quòd ipsis minimè celare queam: nam si velim ægris impartiri, cogor & illis exponere. Hoc me contrà solatur, nebulonibus id prodesse parùm, quo nituntur ad nequitiam vti.

Experimentum ex aloepatico sumitur ad hunc modum.

Hoc in crudo Therceniabin destillabis, quod Balsamum optimo iure vocare potes, quo curantur cancrena, cauernosa vlcera, patentiaq; : hæc illi pecuniarij perditi, perdentesq; medici [redacted] atq; vindictam. Quot homines fraudastis [redacted], scilicet. Verùm necessitate ferrum perfringitur: eò vos adducunt concubinæ vestræ cum spurijs.

Aliud experimentum, penes hos & pretiosos medicos habetur ad hunc modum.

Accipe Salis armoniaci ℥ 3. Salis communis ℥ ß. ponãtur in aquam, & bulliant. Postmodum adde gummi atramentarij ℥ 3. vt simul omnia liquefcant, & in duritiem excoquantur. Huius ad fabę quantitatem in aquæ mensura particulam iniȷce. Laua tandem, vlcera quæuis hac aqua mundantur, fiunt recentissima, nec non ad sanationem disponuntur. O quoties fons vester hac via temperatus extitit: sat scio vos intelligere me.

Aliud experimentum ad vlcera cauernosa.

Aperiantur venæ tres ad pedes existentes. Postmodum coque Thereniabin crudum cum aloepatico, hac decoctione lauentur vlcera. Vidi quondam Diabolorum coniuratorem, qui sacris multis exorcismis curabat vlcera, nihilominus vtebatur medicamentis etiam. Hominibus persuadebat ex tybijs Diabolum se pepulisse, tandem superponebat sal benedictum, vt in eas non rediret amplius. Hac via Medicina suo priuata fuit honore, quo diabolus ornatus extitit.

Aliud Experimentum.

Accipe Parthenionem, & Consolidam auream, simul contusas vlceri superponito, maneantq; tribus horis, abijciantur postea, lauetur vlcus foliorum quercinorum aqua: sic periculosa vulnera sanari possunt. Plurimi sanctorum quos dixi, hoc aluerunt opere se.

Aliud experimentum.

Accipe Chelidoniæ succi lib. 1. Aloepatici ℥ 2. Mumiæ ℥ 1. Viridis æris drachmam 1. Aluminis vsti ℥ 2. Terantur omnia subtilissimè quæ terenda sunt, & simul cum succo digerantur in calore per dies octo. Postmodum vlcera pannis eo madidis ligentur. Plurimi Doctores aluerunt se medicamẽto hoc, aliâs per Auicennam è medicis mendici facti fuissent.

Aliud experimentum.

Accipe Quercinorum foliorum aquæ lib. 2. Olibani ℥ 1. Visci ex ſerpentina ℥ 3. Liquoris Mumiæ ʒ 6. ſimul omnia miſceto. Medicamentum iſtud plurimis doctoribus emit veſtem nouam, & laceram quam eis dederat Hippocrates ad ſepes dumetaq́ſuſpenderunt.

Aliud experimentum.

Accipe viridis æris ℥ ſs. Aluminis vſti ℥ 2. Henrici rubei quē vocant, vel colcotharis ʒ 6. Terebinthinæ deſtillatæ lib. 1. Miſce [illegible]lcera perline. Melius medicamentum hoc eſt, quàm prolixa Galeni ſcripta ſint.

Aliud experimentum.

Accipe olei ardentis lib. 1. ſs. Conſolidæ aureæ, Parthenionis ana manipulum 1. Hoc experimentum innumeros Monſpelianos Doctores perditos, atq́ decoctos releuauit, qui lachrymis conquerebantur de rubeo pileolo, ſuisq́ libris, quòd eos in ſummam paupertatem delabi ſiuerant, eis hac de cauſa poſtmodum inimici facti.

Aliud experimentum.

Accipe argenti viui mortificati ℥ ſs. Ceruſſæ ℥ 2. Euphorbij ℥. 1. Saxifragiæ, Litargirij, Sandalorum ana ʒ 1. Axungiæ porci ruſſi quantum ſufficit. Plurimi Iudæi cum ſuis nobilibus hoc aluêre ſe, per fas & nefas etiam, &c.

Experimentorum huiuſmodi plura ſunt, verùm ego maiora docui: quæ fuerint alia non detinebuntur à ſuis authoribus. Etſi quæ plura forent ad hæc vtilia, libro de Liquoribus, id eſt, de Puſtulis à me ponentur.

CONCLVSIO.

Poſtquam origines & curas vlcerum deſcripſi, pariter admonitos velim eos omnes, qui fideliter medicinam aut chirurgiam exercere cupiunt, vt breue hoc fundamentum originum & curarum huiuſmodi benè conſiderent, ac addiſcant. Potuiſſet quidem vnum quodq́ receptum augeri vigecuplo demonſtrationibus, & origines latioribus verbis: verùm in medicina ſcriptio longa minimè locum habet, imò potius breuis & ſententioſa, praua recepta magnis prædita viribus à quouis medico deſideranda, conſiderandaq́ veniunt. Quò longior deſcriptio fuerit, eò minor intelligentia: quantoq́ receptum prolixius aut copioſius, tantò minus habet virium & virtutum. Quapropter vnuſquiſq́ medicus ex minimis maxima debet elicere: natura ſiquidem tantis à Deo virtutibus donata eſt, vt Tymus in agris abundè ſatis cognoſci nequeat, quantò minus ea quæ Tymo longè maiora ſunt? Quare decentius eſt vnicam in horto fundatè cognoſcere quantumcumq́ prauam herbam, quàm vniuerſa perluſtrare prata, & eorum quæ continent nullam prorſus habere

bere noticiam. Si quispiam hortus calendulis tantùm floribus repletus esset, vel alijs, vnius cognitio solùm est necessaria, quòd omnes patefaciat. Quid opus est igitur medico singula cognoscere, quę sub vna specie sunt indiuidua, si probè cognitum vnum habeat? Quapropter ego fundamentum istud in hunc modum concludo, prout extrahendum est, ex omnibus tamen balsamum vnum, quam quam ex plurimis oritur locis, vt seminibus, radicibus, &c. canistro nihilominus cariophilis pleno floribus comparãdum venit, in quo similem & vnicum odorem de se præbent omnes.

Verùm enimuerò pauci medicorum quos tetigi, quibus etiã conculcaui caudam, boni consulent: non ea quidem indignatione, quod ars in lucem veniat, sed quòd eorum nequitia cum imposturis palam fiat hominibus. Nemo se permittat ab his seduci, cùm ex eis fundati nihil, nec veri quicquam, ex libris eorum prouenitat, quo subuentum ægris iri quoquo modo possit: at solùm fortunæ coguntur, & ambiguo casui suam artem committere miseri.

FINIS LIBRI SECVNDI CHIRVRGIÆ minoris, vel Bertheoneæ.

ARGVMENTVM IN TERTIVM LIBRVM CHIRVRGIÆ MINORIS, aut Bertheoneæ D. Doctoris Theoph. Paracelsi.

HOC libro tertio sanitatis & infirmitatis arbor comprehenditur, & quæ inter sanitatem & ęgritudinem ferentia: tum qua via conueniant externa mineralia cum internis, quid elementa suæ messis & autumni temporis & horæ præbeant, & quinam ista messis tempora, sint apostematum origines: item quo modo formaue sese patefaciant in processu conditiones & proprietates vniuscuiusque apostematis, vnà cum eius morbo.

Diuisio libri tertij Chirurgiæ minoris, vel Bertheoneæ.

Principiò ponitur præfatio quædam arborum ambarum sanitatis & infirmitatis, & qua via pręparat artifex ægritudines & bonam valetudinem: quod exordium est vniuscuiusque morbi.

Secundò: quinam tempora morborum procedant, & qua ratione generentur apostemata.

Tertiò, quæ causæ sint eorum.

Quartò, qualem processum, & signa quiuis morbus istorum peculiariter habeat.

Quintò curæ ponuntur eorum singulæ.

PRÆFATIO IN VTRAMQVE SANITATIS ET INFIRMITATIS ARBOREM tertij libri Chirurgiæ minoris Theophrasti Paracelsi.

PRiusquam apostematum origines declaremus, quænam sunt arbores morborum & sanitatis cognitu maximè necessarium fore duco. Harum duæ sunt: vna fructus profert sanitatis: altera verò morborum. Ad hunc modum intelligendum, videlicet prout pyra generaliter in vna considerantur arbore, nihilominus variæ pyrorum species, quodque sanum, bonum, & æquum in essentia sua, prout pyrum decet. Similiter variæ spongiarum species existunt, at vna generalis arbor ex qua nascuntur.

Prout etiam in exterioribus elementis arbores fructus suos ædunt, sic & in homine. Et non aliâs quàm ex radice varia nascuntur arborum genera, & quælibet arbor cum diuersis speciebus fructuum, quarum omnium numerus æquat centenaria multa. Non aliâs in homine variæ sanitatis & morborum conditiones occurrunt. Vnum fore morbum, aut vnam occasionem omnium, falsum est, & vnam fore sanitatem: at hoc modo bene quot species, tot sanitates.

Errorem penes veteres medicos notato, qui scripturis minimis contenti, simpliciter eis fidem adhibent: quò fit, vt sæpe sanitatem fore morbum iudicent, non considerantes album æquè sanum ac rubeum esse, nigrum pariter aut fuscum. Eius rei causam puta, quòd gradum in sanitate ac in ipsa natura & in infirmitate cognoscant æqualiter, id est, nec vnum nec alterum. Quînam fit hoc? eò scilicet, quia naturæ cognoscere lucem vnquam, neque proprietates eius didicerint: item ignorant excellentes, admirandas, & varias in sua natura cōditiones, tam in malum, quàm in bonum. Propter ignorantiam veræ philosophicæ naturæ, mirum non est Auicennam ita vilem & ignaram Scholam instituisse. Quandoquidem suę sectę nullus, nec aliorum suæ farinæ hactenus emersit, qui primum naturæ gradum cognouerit. Imò nec eorum Patroni maiorem eis notitiam huius, at minorem habent, etsi baiularint aquam vtrinque stipite hucusque (Deus nouerit ipse) maximo cum errore, cæcitate, ignorantiaque.

Antea diximus tam variam in homine sanationem existere, tamque perfectam in seipsa, vt præ alia nulla laudanda veniat, præter solam pulchritudinem: vnus rubeum albo pulchrius existimat, hoc pallido magis laudat: in essentia viribusque naturæ tamen, omnia gra

dus vnus sanitatis existunt. Notato quæso quàm insciтè penes veteres, color non adeo gratus aspectu, vel imbecillitas conditionum vt morbi reputati sunt. Non considerarunt isti naturam in gradibus & ornamento pulchritudinis admirandam. In auro viginti-quatuor gradus existunt: in argento mollities triginta duæ: sex & quadraginta durities in ferro: decem & octo fluxibilitates in plumbo, malleationes duodecim in cupro: tres & octuaginta proprietates aut rami sunt in mercurio.

Pariter in auro viginti quatuor colores existere possunt, & infimus omnium vel maximè pallidus æquè diu durat ac supremus & pulcherrimus: in argento mollities triginta duæ non impediunt, quin vnumquodque sit argentum prout aliud: sic de cæteris. Variæ similiter in homine sanitates existunt, & maximè pallidus omnium, æquè sanus & pulcherrimus. Pariformiter in Smaragdo mutationes decem & nouem existũt: septem & octuaginta colores in saphyro: centum & triginta duo splendores in carbunculo: decem conditiones in carneolo: nouem in corallis viscositates. Et quotquot producit natura similia corpora, vnumquodque verum est vt alterum, & æquè sanum ac alterum, ad id cui deputatum est.

Inde sequitur hominis arbores fore cognoscendas in sua sanitate, pro generum varietate mineralium, & vniuscuiusque suis in speciebus: non aliàs & homo. Falsò loquitur ergo medicus, qui pallidum colorem iudicat esse malum, aut rubeum fore bonum, cùm ista gradum sanitatis minimè concernant. Possum igitur huiusmodi medicos meritò contemnere, qui conditiones hominum ex quatuor complexionibus, quas natura minimè demonstrat, nec etiam habet, cognosci volunt. Istæ siquidem ex naturæ fructibus nosci res omnes debent: nam ab exteriorum demonstrationibus, interiora nota fieri necessum est. Ex istis etiam colligi potest error Astronomiæ, quæ complexiones Solis & Lunæ describit, interim obliuiscuntur conditionum auri vel argenti, Anchos vel Antherg, Thereniabin & Kakimiæ. Quapropter istorum interpretationes & iudicia quæ sequuntur ex eis, demonstrationes contrariæ naturæ sunt, & contra naturam.

Vt in homine sanitas cognoscatur, primò sciendum est medico, stomachum vltra centum, imò plus mille conditiones habere, sic vt si mille varij simul astarent homines, quorum quisque peculiarem suam digestionem haberet, nullaque similis alteri foret, at vna melior, aut alia peior: est nihilominus vniuscuiusque stomachus illi cuius est sanus: & quamuis non æquè bene digerat ac optimus, cõparatur coloribus vt suprà. Non aliàs ac saphyrus maximè pallidus ad maximè coloratum comparatus se habet, hoc loco pariter vnus stomachus ad alium. Inde regimen subsequitur, non ratione morbi

vel

vel infirmitatis ſtomachi, ſed ad iſtius conſeruationem ſanitatis. Sic etiam in epate ſunt centum variæ ſanitates: vnuſquiſq; hominum vnam habet. Inde fit vt æqualiter vnus cum altero bibere non valeat, & vnus alio magis ſitiat. Quod omne quidem ex iſta ſanitatum oritur varietate, nec eſt quòd eorum aliquod infirmitatibus aut ſormis adnumeretur.

In toto corpore ſimilis eſt vnicuiq; ſuæ parti conditio peculiariter ordinata: quæ conditiones, vt illæ quæ graduum æquè ſunt innumerabiles. Videmus in exemplum vnum altero ſemper fortiorem, & quoties natura fortiorem producit, peculiaris toties adeſt ſanitas. Quare qui pondo quinquaginta ſolùm eleuare poteſt, æquè defenſiuus exiſtit ac ille qui tria centenaria. Similis cognitio ſanitatis ex natura ſumitur, vt ſciatur, vtrum ex ſanitate iuxta ſuum gradum proueniat, aut ex infirmitate ſua: nam quoties vna ſanitas, contrà toties infirmitas reperitur. Veterum igitur medicorum eorum deſcriptio falſa eſt, huiuſmodi ſanitates in temperamentis ponentium: quandoquidem per iſtius arboris conditionem oritur etiam arbor morborum, quæ mors eſt.

Cùm igitur mors ſit radix peculiaris, ex qua naſcuntur omnes morbi ac infirmitates, eſtq; penes alteram, vtpote ſanam etiam arbor in tot ac tam varias ſpecies diuiſa, quot altera, ſanitatis videlicet. Hæc terminum ſuum arripit, non aliàs quàm in conflictu quopiam, in quo per lanceam vnus moritur, alius per tormentarium iaculum. Quot externę res homini ſanitatem adimunt, tot modis iſta radix in eundem vt inuadat, irruit. Ex ſimili depromuntur variæ ſpecies apoſtematum. Nota deinceps, vires mineralium penes ea quæ dicta ſunt, & quid per eas ad ſanitatem illa conferant.

QVINAM TEMPORA MORBORVM ADueniant, & qua via generentur apoſtemata.

CAPVT I.

DEclaratis prius omnium cauſis morborum, à quibus apoſtemata potiſsimam ſuam deducunt originem, iam de ſuis temporibus aliquot exempla notato primùm. Arbor ſuos quotannis fructus profert. Item in ſingulos meſsis annos redit: nonnulla tertio: quarto plus minus alia ſuum autumnum exhibent anno. Sed omne quod ex tempore naſcitur elementi terræ, determinatum annuum tempus habet.

Non ſecus aliquot morbi præciſum annorum ſuum tempus obſeruant, qui quidem ex elementi ſui proprietate ſunt inclinati. Sunt & alij ſimiliter ex mineralibus, qui ex elemento procedunt aquæ. Quæcunq; ab iſta producuntur, vnum fructum proferunt ſæpe, nullum amplius, quandoq; in metallis: alia quædam tertium. In

crudis lapidibus vnum à prima materia quidem vsq; ad vltimam, tunc eorum est autumnus. Non aliàs aliqui morbi semel influxi, nunquam iterum percipiuntur.

Elementum ignis pro suis temporibus suum fructum exhibet, quæ varia sunt: carbo quoties vnus, toties peculiaris fluxus tempestiuus vnus, tardus alius, determinatis & non, tẽporibus. Vt sępe contingere solet, ex elemento ignis produci ventum, qui domos diruat, arbores eradicet, quiq; centum annos antè postq; nunquam auditus est: item quandoq; sex, octo, nouem, decem terminis, breuius aut longius grando cecidit, aliáue tempestas orta est, aliquando fulgure cum frigore vel calore.

Vt & alia prædicta, sic & aër exhibet quædam inæqualibus, æqualibus alia temporibus: iam decidunt Thereniabin, iam Manna, lac iam candidum, &c. quandoq; semel à decem annis, aliquando semel tantùm, quandoq; quater, quinquies, sexies, plus minusúe.

Prout elementis in suis fructibus simile tempus datum est, eisq; præfixum, sic & apostematibus magis quàm alijs morbis quò ad sua tempora: quædam præcisis, indeterminatis alia temporibus erumpunt, cuius incertus cursus in elementis existens, & hominibus ignotus, causam præbet.

Itidem in corpore morbi quidam iuxta elementum terræ cursum accipiunt, vt pruritus & scabies, & secundum tempus determinatum, vti fructus terræ nascuntur: nonnulli iuxta cursum elementi aquæ, prout gutta, paralysis, &c. quidam iuxta certum cursum ignis elementi, prout Pleuresis: aliqui secundum elementum aëris, vt febres: alij per transuersum contra certos cursus omnes, vt apostemata, quæ suum tempus iuxta venti similitudinem accipiunt, estq; vniuscuiusq; nota & ignota maturatio.

Quæ sit apostematum causa.

Sequitur inde causa, quòd apostemata nonnulla quandoq; iuxta cursum elementi terræ procedunt, vti communia: quædam secundum elementum aquæ, prout carbunculi: pleraq; secundum elementum aëris, vt zephyrus, &c. nonnulla iuxta elementum ignis, vt bonarum pustularum genera quædam: & alia per transuersum penetrãt, vt Pestis: & est similis in corpore cursus, qualis extra procellæ sunt, æstates calidæ, frigidæq; hyemes.

Quare quum enormes huiusmodi cursus eueniunt, causam alicuius morbi grauissimi præbent, & corpori mirabiles contrarietates. Nam tunc fit coniunctio cursuum in suis proprietatibus, vt nondum inter se diuiserint hæreditatem, quæ data fuit illis à natura, tanquam ab vnico patre. Non est itaq; de certo determinatoq; tempore loquendum apostematum, neq; per naturam à medicis, nec ab Astronomis cognoscendum. Cùm talia suis in cursibus occulta

culta nimiū existant, vt apud nos philosophia nulla valeat perscrutari. Quapropter comparanda non sunt aliquibus morbis, qui iuxta naturam certò suum cursum habent. Potest nihilominus aliqua ex parte medicus inuestigare iuxta conditionem & consuetudinem regionis, prout ventus aliquis ęo loco magis quàm alio flare cōsuetus: non est tamen huiusmodi cognitio tam certa, vt per iuramentum affirmari debeat.

Materialis causa verò prouenit ex tempore, quum realgaricus ille cursus oritur ex arbore de radice morborum proueniente, quo tempore pariter morbi similes oriuntur, vt artifex ille præparauit. Non secus ac faber, qui modo hoc, illud cras opus facit, iuxta suos cursus & negotia sibi conuenientia, & occurrentia: sic & ille realgar fabricat, ad negotium quod illum concernit eo tempore.

Ad hæc scito medicum simili cursui fabroq; non minori periculo, nec aliàs opponi, quàm tormento bellico thorax calybeus. Et vt in certa natura contra suum artificem, ęquè medicus contra morbos existit. Verùm vti prudētia quid in externis in bonum potest, sic & ea nonnunquam in illis resistere, iuxta morbum vniuscuiusq;, vt etiam in suis conditionibus occurrit.

Ad huiusmodi causas de mineralibus non immeritò scripsi, quod etiam ipsa Philosophia requirit. Quandoquidem ille medicus, qui naturam elementorum extrinsecus non cognouit, multò minus ad intrinseca fuerit aptus. Origines & causas vtiq; de mineralibus accipere debet, quæ si non docuerint eum in cognitionibus & curis morborum, accidit illi prout is qui suas ad patibulum aures reliquerat: vt eorum omnium communis vsus est.

DE PROCESSIBVS ET SIGNIS *cuiusq; particulariter morbi.*

CAPVT II.

Eius processus ac ordo primùm est, vt quū in suum transire morbum cupit, illud quod mespila tempus ækakimiam, simili modo realgar maturescere facit: & vti fuerint eo tempore fructus varij, tot etiam apostematum varietates oriuntur.

Quare quoduis apostema per se cognosci peculiariter debet, ex quo realgare proueniat, & quod sit huius initium. Eius processus & signa, quodlibet præ alio cognoscendi sequuntur. Nec est quod nomina siue Græca siue Latina, Hebraica sint vel Arabica, vos moueant: signa siquidem atq; processus morborum proprietates & conditiones exhibent. Quapropter anthracem & carbunculum non ex nominibus, at à suis conditionibus cognosci debent, ac inde post ex conditionibus nomina sumi, prout sequitur.

DE ANTHRACE.

CAPVT III.

ANthrax est apostema, quod ex Realgare Mercurij generatur, & in radice venarum earūdem oritur, postea sibi facit exitum, suo centro nihilominus in radice manente. Inde sequitur vnamquamq; venam huiusmodi minerale realgar continere. Quare quot venæ tot Anthraces, vt Anthrax saluatellæ, Anthrax mediane, cephaliæ, &c. Vbi primùm in apostemata transire cupit, cum calore frigoreq; sumit exordium. Nam quiuis morbus venarum ex isto fluxu, corpus concutit semel tantùm, postea se recipit in emunctorium: rubeam ponit vomicam, quandoq; nigram albedine permixtam, quæ mirum in modum dolet, somnum aufert, & si dormire contingat, grauia somnia plurimùm inducit, phrenesim, &c. Quandoq; nullibi dolor percipitur, quàm in apostematis loco. Quum termino proximum fuerit, apostemata duo producit: vnum in radice, alterum in locustis, & nonnunquam externus disparet Anthrax, indeq; sequitur mors.

De Hydrophorbia.

Hydrophorbia est apostema separatum à sale trium primorū, estq; demonstratio quædam vnius naturæ lepræ, & est rubeum sal narcoticum, vtcumq; leprosum. Quum id à se natura pellit, in pustulam transmutatur ad modum fellis, vel bullarum à cantharidibus excitatarum, transparentium instar aquæ, nec non vt speculum splendentium, &c. Alia quæ concurrunt in hyrophorbia, sunt in hoc morbo, sed lepram attingit, ab hac diuisa, quòd Hydrophorbia producat apostema, Lepra verò transit in morbum vniuersalē.

De Panaricio, seu Verme.

Origo Panaricij, aut vermis, est in carnis locustis, vt digitis manuum, pedúmue, materiæ quidem illius ex qua nascuntur vngues. Transmutatur in duos exitus, vt in vermem, ratione putrefactionis, & in apostema radicale, causa loci. Ab exordio sui centrum inuisibile ponit, & postea tumorem ardentem concipit, cum puncturis maximis: locustarum enim dolores Anthracis doloribus persimiles existunt, sed non mortales. Terminatur eo nempe, quòd vnguem atq; digitum exedit, consumptaq; locusta cessat.

De Ranula.

Ranula est apostema quoddam ex omnibus venis quæ sub lingua sunt accumulatum, ex radice linguæ sumens originem: quare tam latè ac lingua fuerit, extenditur: estq; sal resolutum eiusdem sanguinis, ex debilibus venis tantùm. Quandoquidem in ætate prouectis huiusmodi resolutio minimè fieri potest. Signum eius est, sub lingua tumor glaucus, quantò iunioribus, tantò maior exurgens, asper, & quandoq; niger. Terminatur aliquando cum oris pu

trefactione, vel in saniem erumpit: quandoque per naturam absumitur, & est ea materia, de qua balbuties oritur.

De Nacta.

Nacta est apostema, quod mulieribus ad vbera contingit: oritur quum fluxus menstrualis immaturè lacti commiscetur, & illud in suo vase quo continetur separat: hęc separatio generat acedinem, quæ postmodum intumescit in carne, corrodit, & edit foramina. Lac omne quod separatur in vberibus, asperū fit serum lactis, quòd corrosiuam recipit in se conditionem, ex fluxu de matre prouenientе. Quare similia foraminibus quod ad curam annumerantur vberum apostemata.

De Vndimia.

Vndimia quidem oritur ex conditione carnis, & est sal resolutum, à sano separatum hoc loco, in quo centrum suum ponit. Et quia sal est dulce, producit apostema, quod nō aperitur. Sed quum premitur, humectatur, prout aliquis tumor qui foueas à compressione relinquit. Quare signum eius est, dum intumescit apostema, quod nullum dolorem infert, ac in chronicum tempus transiret: item compresśione foueas relinqueret, Vndimiam fore dicito. Postremò terminatur eo, quòd foramen ponat, ex quo fit cauernosum vlcus.

De Sephiro.

Sephirus est apostema quoduis, quod cum duritie terminatur, & est fluxus ex sicco sale productus, in maturationem transire minimè potest, at in sua duritie semper manet atque tumore: coloribus omnibus tingitur, curam & sanationem à resolutione recipit.

De Squinantia.

Squinantia est apostema, quod ex omnibus venis quæ ab inferioribus partibus sursum, aut à superioribus deorsum ad collum in centrum concurrunt, & est apostemati carbunculo simile. Terminatur in cura solùm, in eo quod concernit locus ipse requirit. Ab eo loco producitur in quo nascitur, & centrum est ibidem vbi apostema. Protenditur in circumferentiam, quantùm regiones ambæ continent, colli scilicet, capitisque. In circulo nucæ collum intumescit, ac folium etiam, vua rubefit, caput admodum calet. Postea maturescit vt apostema, deinceps foramen post vuam incidit: inglutionem & eiectionem aufert. Caue tum à purgationibus à phlebotomis, & ventosarum applicationibus.

De Carbunculo.

Carbunculus est apostema, quod peculiarem locum non habet: nam vbicumque se Realgar ponit, ibidem fit etiam demonstratio. Est illud realgar huius morbi tam subtile, vt latiùs & magis alijs inficiat, eoque differt etiam, quòd hoc loco magis in alijs rubefiat.

Estque

Estq; morbus, qui cum febrili paroxismo sumit initium, eaq; signa continet. Vbi foramen concipit, sperandum est de vita, aliàs non: nam in Carbunculo & Squinantia maxima cura est animaduersio, ne quid reprimatur: solùm extinguatur, & refrigeretur mundificationibus, tum demum per seipsa maturescunt.

Varia sunt adhuc apostematum in corpore genera: vnum hac via, sic aliud oritur, prout ex eorum conditionibus & natura: tum inter se differunt ea ratione, qua fructus, in quibus alia forma pisorum, alia quidem ordei, fabarum item alia, &c. Sic etiam alia forma est in Anthrace, in Carbunculo similiter alia: sic de reliquis alijs apostematibus. Hac de causa quodq; peculiariter ob formam & qualitatem describere minimè necessum est, vt Hipocraticorum est consuetudo medicorum. Solùm animaduertendum, quînam in suis signis dolores & paroxismi differant, ex istis tandem conditionibus fiunt recepta.

Item colores in apostematibus occurrentes, ex realgaris conditione proueniunt. Nam carbunculus rubedinem suam accipit ex realgare rubeo, non ex sanguine, venis, aut carne: saphyrus etiam ex suo realgare: chiadus etiam, cùm in eo nigredo contineatur, albedo, cœruleitas, & postmodum flauedo cum viriditate. Quapropter medicus minimè curare debet eos, qui sanguinem ponunt colorum causam, ac dicunt, rubedinem ex sanguinis conditione procedere, nigredinem ex adusta cholera, vel melancholia. Similes conditiones, proprietates, & essentię sunt omnes ex realgaris natura, hoc est, mineræ sunt, & nullæ complexiones. Quæq; namq; minera, quod ad complexiones attinet, ab alijs separatur: etiam quæq; species ab alia. Sequitur inde postmodum cura contra realgar, per quam apostemata curantur.

DE CVRIS.

IN apostematum curis tria potissimum cõsideranda veniunt. Primum vt spiritus vitę fortificetur, ne ab apostematibus superetur: at non aliàs quâm in venenato corpore medicamentis huiusmodi veneno præueniatur. Secundum, vt venenum hoc morbos aut apostemata producens diaphoreticis expurgetur, & hoc per specifica, quæ non solùm clarificant, sed etiam mitigant. Tertium, vt locus in quo venenum receptum est, superetur, & si caro vel pars illa extra suam naturam, conditionem & essentiam deuenerit, omne quod inualidum est, atq; destructum auferatur. Nam per infectionem eiusmodi bonæ carni damnum infertur, non aliàs ac si lignum ab vna parte comburatur, & non alia.

Quanquam apostemata sub vna simul omnia communi cura minimè debent apprehendi, vel vnico medicamento, quod ad vitam omnia fortificationibus non indigeant, vt illa communiora

demonſtrant: ſimilibus oppodelthoc de Mumia ſuperponito, hoc ipſum curat, & auertit omnia damna. Sunt & alia pariter, quæ vt illa minimè tendunt ad mortem (niſi deprauata ſint, aut incuria, vel ignorantia perdita prorſus) illa ſola mundificatione ſanguinis, carnis, aut venarum indigent.

Quod ad peculiares curas attinet, primò notandum, vt in Anthrace, quiuis caueat à corrodentibus: ſiue realgare fiat, aut alia quacunq; via: vel aliàs pro maiori parte mors iſtis introducitur. Ab initio huiuſmodi radici venarum diaphoretica virtus eſt applicanda, poſtmodum Saphiricis circum circa fuit vrendum, & poſtremò tandem ad conſolidationem accelerandum.

Diaphoreticum medicamentum.

Accipe vini correcti ℥ x. Theriacæ ℥ ß. Myrrhæ, Croci ana ʒ i. Liquoris zingiberis, Piperis, ana ʒ ß. Miſce ſimul, & huius ℥ ß. cum optimo vino bibatur.

De cura Hydrophorbiæ.

Hydrophorbia medicum exigit, à quo perquàm optimè cognoſcatur, & ab vſu medicamentorum caueant eò non pertinentium, vt vnguenta puſtularum ſunt, & morbillorum. Eius cura duplex eſt, vna per liquorem orizontis, quo natura fortificanda venit. Poſtmodum applicanda eſt hæc aqua extrinſecus.

Recipe Aquæ regis ℥ i. Olei de realgare ℥ ß. Olei Euphorbij quantum ſufficit pro incorporatione.

De cura Panaricij vermis.

Panaricij cura tripertita eſt, vt per caracteres, qui fiunt in Carinthia, per ſuperſtitionem, & per medicamenta naturalia. Cura naturalis fit per vnguentum narcoticum ex ranarum ſperniolo. Sumatur optimè præparatum corium, ex quo theca digito fiat apta, prius hoc ſperniolo ter aut quater madefacta, poſtmodum induatur ita madida.

De cura Ranulæ.

Ad Ranulam aperi venulas, è quibus fluere ſanguinem facito: poſtmodum illinantur aut lauentur potius aqua Braſſatellæ, Alchimillæ, Diapenſiæ, Agrimoniæ, vel oleo Hypericonis, aut oleo de floribus Centaureæ. Si poſt curam hanc Ranula rediret, iterum fiat eadem cura: ſed ſi Ranula magna minimè foret, vtere ſuperius dicta aqua.

De cura Nactæ.

Nacta curari debet per Oppodeltoch ex aromatibus, ad hunc modum:

Accipe Oppopanaci, Bdellij ana ℥ i. Serapini ʒ ij. aceto contempera, liquidè ſatis, & cola per pannum: colatum hoc in ſpiſsitudinem excoque mellis: huic adde Mumiæ ʒ i. Ariſtologiæ rotundæ ʒ 3.

dæ ʒ 3. Liquoris de Kakimia pondere tantundem vt reliquorum: fiat emplaſtrum. *De cura Vndimiæ.*

Vndimia prouenit ex ſale reſoluto, ſiue ſanguinis, aut carnis, ita curabitur:

Accipe Realgaris ʒ 1. Calcis ʒ 3. Viſci quercini quantum ſatis fore videris ad incorporationem: inde fiat emplaſtrum. Quum apertum apoſtema fuerit, appone de noſtro oppodeltoch. Mundificatiuum eius. Accipe colophoniæ ℥. 1. Ceræ ℥ 4. Reſinæ de Botin quantum ad incorporandum ſatis erit in vnguentum. Poſt huiuſmodi mundificationem, Accipe Cōſolidæ maioris, Ariſtolochię rotundæ ana ʒ 1. Vitellorum ouorum, Terebinthinæ amborum ęqualiter, & fiat emplaſtrum.

De cura Sephiri.

Sephirus eſt nomen omnibus duris apoſtematibus commune, priuſquam fiant matura & mollia, cui præſtantiſsimum eſt remedium Viſcus de Botin, & Viſcus iuniperorum, in quibus mitigandi mollefaciendiq; magna virtus ineſt. Cura fit ad hunc modum:

Accipe Viſci Iuniperi lib. ſs. Fœnugræci ℥ 4. Aquarum iringij, Lappacij acuti ana ℥ 2. Succi Altheæ ſatis ad incorporandum.

Aliud.

Accipe olei Lithargirij, Colophoniæ, Mumiæ ana ℥ 1. Olei vitellorum ouorum ſatis ad faciendum vnguentum. Hoc Sephirū mollificat, & in maturationem adducit. Oleum ex lithargirio fit ad hunc modum:

Accipe Alumen, Acetum, & Lithargirum, & coque donec albeſcat, poſtmodum coque rurſum eodem proceſſu. Quum excoctum fuerit, erit oleitas: cuius Archelaus etiam fecit mentionem.

De cura Squinantiæ.

Squinantia tum omnes in gutture morbi curari ſuo loco debent, & non in confinibus. Quum Balſamus naturæ deficit in gutture, fit in eo putrefactio ſurſum tendens, quæ Vuluam & folium inficit. Eius cura fieri debet per gargariſmum incarnatiuum ad hūc modum: Accipe mellis roſacei ℥ 4. Ariſtolochię rotundę, Pirolæ ana ℥ ſs. Aquarum de prunis, de Prunella ana ℥ ſeptem Fiat inde gargariſmus, quo patiens gargarizet ſępius, quum apoſtema fuerit apertum. Si tumor adeſſet, extrinſecus applicari debet optimum defenſiuum ad mitigandos dolores, & ſedandum ipſum tumorem. Defenſiuum hoc eſto: Recipe mucilaginis de fœnugręco ℥ x. Ceruſſæ ℥ ij. Camphoræ vitę ℥ ſs. Miſce, fiat inde Cataplaſma, quod apponatur. Bene poteris capiti mitigationes præſtare, pannis in aqua roſarum rubearum burſæ paſtoris ſolatri, barbę Iouis madefactis, & capiti ſuperpoſitis atq; ligatis.

FINIS BERTHEONEÆ D. PARACELSI

AVREOEM·FHEORHR·ÆSTEI RARAOEESN·DE APOSTEMATIBVS, Vlceribus, Sironibus, & Nodis, in lxij. Capitula diuisum opusculum.

DE COMMVNIBVS APOSTEMATIBVS ex ſanguine prouenientibus.

CAPVT I.

DICO quidem ego Theophraſtus Paracelſus, apoſtemata communia, cùm ex ſale ſanguinis, tum ex vtriuſq; humorum abundantia ſuam originem ducere, tanquam ex boni ſuperfluo, propter exceſſum in apoſtema tranſlato, poſt huiuſmodi ſuperabundantis ſeparationem à natura factam: quod quum collectum eſt, in corruptionem tranſire cogitur, per locum in quo ſitum habet, quia repletus eſt vltra ſuum diametrum.

Nota.

Vbi iam in ſanguine ſuperfluitas orta eſt, ex qua generantur apoſtemata communia, ſi cutis eò loci naturale centri foret eius emunctorium, tranſit in apoſtema, quod aliàs per naſum diſtillaſſet. Abſceſſus huiuſmodi maximos dolores & putrefactiones præter infectionem excitat, eò quòd exceſſus in ſua puritate minimè permanere poſsit: cùm ſuperfluum quoduis putrefactionis ſit exordium.

Signa.

Si tumor ſine calore frigoreq;, ſed cum intenſione & rubedine ſurgeret, ac abſq; febrium aliqua demonſtratione, iudicabis illud apoſtema fore cõmune, tam in iunioribus, quàm in ſenioribus.

Terminus eius.

Si per ſeipſum terminari permittatur, matureſcet, erumpetq́ue: verum ſi fortè natura balſami parum eo loco habeat, orietur inde vel apoſtemoſum vlcus, aut fiſtula cum dolore maximo. Si tamen balſami ſatis habuerit, per ſe, vel paruo ſaltem auxilio curabitur, & naturaliter.

Cautela.

Eſt medice quòd hîc abſtineas à magno magiſterio, vel artis chirurgicæ nimia ſubtilitate, quæ potius quàm curabunt, inficient.

Cura.

Animaduertendum eſt in omnium vlcerum cura, naturam ſuîjpſius eſſe medicum atq; medelam, innato proprioq; ſuo balſamo. Sed ſi fortè balſamum hoc illi deficeret, vel aliqua parte minutum foret, balſamum erit introducendum per emplaſtrum oppodeltoch: quod quidem apoſtemata recentia maturando & mundifican-

ficando curat, vigesima quaq; hora renouando, ligandoq;.

Recipe lithargirij cocti in cerotum ℥ 3. de incarnatiuis quatuor ℥ ß. de gummi liquefactis ℥ 2. & fiat emplastrum secundum artem. In principio tutum erit præuenire phlebotomijs venarum, à quibus apostema generatur, & situm habet: his enim aufertur illa rubedo membrorum per sanguinis diminutionem, & vnà cum ea tollitur superfluitas sanguinis abundantis, nedum in his tantùm, verùm etiam in omnibus alijs apostematibns.

Inter curandum admonitio.

Tria potissimum in apostematum curis obseruanda sunt. Primùm, vt spiritus vitæ fortificetur, ne præ dolore debilis fiat: sicuti solet in his, qui venenum hauserunt, præseruantibus medicamentis noxæ præueniri. Secundum, vt infectio, quam introduxit morbus, diaphoreticis mundificetur, & specificis, quæ non solùm clarificant, sed etiam dolores mitigant. Tertium, vt locus occupatus à toxico præmuniatur. Si carnis aliqua pars à sua natura sit alienata, quod putrefactum est eius, auferatur: nam ex eiusmodi carnis infectione tale damnum infertur ei, quale combusto fit ab vna parte ligno, & ab altera sano. Quanquam vlcera communiter omnia sub vna vel eadem cura concludi minimè debent (eo quòd omnibus vitæ fortificatio non sit necessaria, sicuti patet ex communibus vlceribus, quibus oppodeltoch de mumia superponi debet: hoc enim accidentia quæuis arcendo curat illa) nihilominus generalis hæc admonitio non est aspernanda. Sunt & aliqua morti non obnoxia (nisi per incuriam deprauata sint) quæ alio non indigent, quàm in carne sanguinis purgatione, vel alijs.

DE ANTHRACE.

CAPVT II.

Anthrax est apostema per sanguinem ex venarum eius prima radice pulsum, vti communia, cum emunctorio proprio: & est apostema radicale, quod oritur eo tempore, quo mineralia venena solent apparere: similisq; corruptio est ei, quæ fit in mineralium cõcauitatibus. *Nota.*

Eius inuectio priuatiua consurgit ex Mercurij mineralibus, & est mineralis cuilibet innatus venæ flos. Inde sequitur tot anthraces, quot venæ fuerint, existere, vt anthracem saluatellæ, medianæ anthracem, & cephaliæ, &c. quæ causantur ex venarum huiusmodi corruptis cauitatibus.

Signa.

Si calor aut frigus inuaserit cum alicuius venæ liuida nigredine, circumsepta rubore, albicanteq; centro, cum vredine, somni priuatione, grauibus somnijs, & irrequieto motu, anthracẽ fore dicas

illius membri, & pro aſperitate critica lenitateꝗ ſuis ad mortem eſt iudicanda.

Terminus.

Meatum ſuum accendit, ac retrocedens apoſtemata bina producit: vnum in radice, alterum in locuſta: mox inde ſequuntur inflammationes, laterum compunctiones, ſitis abſꝗ multa bibendi poteſtate, labrorumꝗ fiſſuræ, quæ mortem indubiam indicant.

Cautela.

Realgaris, aliaꝗ fuge cauteria.

Cura.

Primùm eſt virtutis diaphoreticæ medicamentum adhibitū illius venæ radici. Poſtmodum vſtio ſaphirica circumcirca facta. Deinceps in eſchpharam ducta conſolidatiuis curetur.

Virtus diaphoretica, eſt deſcriptio litontripon, ſi fuerit ſeparata à ſua ſubſtantia: quia tum accedit radices venarum, humectat ſanguinem excitatum, & tum venit ſudor, & eſt ſignum optimum. Species quæ ingrediuntur litontripon, debent à ſua ſubſtantia ſeparari per ſpiritum vini.

Diaphoretica medicina talis eſt.

Accipe vini correcti ℥ x. Theriacę ℥ ſs. Myrrhæ rubeę, Croci, ſingulorum ℥. 1. Liquoris zingiberis, Piperis ana ʒ ſs. Miſce, de quo bibatur vncia ſemis in optimo vino.

DE CANCRO.

CAPVT III.

Cancer eſt apoſtema, quod ex hęmorrhagialibus effluxionibus prouenit, in viris atꝗ mulieribus, ex menſtrualium corroſiuo ſale meatuum, in locuſtis manifeſtato: cuius ſalis duplex eſt, plumoſi videlicet, ac arſenicalis differentia.

Nota.

Cancrorum non eſt alia, quàm duorum, quæ dicta ſunt fluxuum origo. Quapropter in corpore nullis alijs locis imprimuntur, quàm virorum inter humeros, & mulierum ad vbera. Pars eorum maxima rodendo fodit intrinſecus, externeꝗ minimè cognoſcitur, donec ſedem ſuam fixerit.

Signa.

Quum inter humeros, aut in vberibus rubeus tumor exurgit cum propria maturatione, poſtmodum in vlcerationem tranſit, rubicundis latè radijs expanſis, & fœtorem cum interuenientibus vredine, frigore, calore, doloreꝗ diutius perſiſtenti concipit.

Terminus.

Succeſſu temporis corrodit, foditꝗ rectà cor verſus, mortemque repentinam in ſua molitur periodo.

Cura.

Hęmor-

Hæmorrhagiales' menstrualesq; fluxiones amouendæ sunt per physicum: demum per chirurgum anodo mortificandum erit ter, vel quater, vt in Noli me tangere dicitur: postremò descriptione consolidatiua eodem loco posita curandum.

Alia informatio.

Gluten aquaticum in aquam vbi reduxeris, accipe semper ad vnam libram colcotaris eius ℥ 1. ſs. florum æris: proportionem hāc à quantitate colchotaris obseruando. mixta simul, vlceriq; vel cancro superposita maneant, donec putrescant: quod plerunq; fieri solet in quatuor diebus. Deinceps amouendo superpone mundificatum, quod in Noli me tangere describitur, & quum putridam extraxerit materiam, superpone puluerem hunc.

Accipe puluerum ex succo chelidoniæ, parthenionis, centaureæ ana ℥ ſs. mumiæ ℥ 1. manè vesperiq; ligabis.

Anodini descriptio.

Recipe spernioli, succi solatri ana ℥ 1. liquoris de firnis (vernicis puto legendum) ℥ ſs. & reducatur in formam vnguenti.

DE NOLI ME TANGERE, PRAVA *lentigine, vel ferrugine.*

CAPVT IIII.

Noli me tangere, quod & Lentigo praua dicitur aliàs, aut Ferrugo, calepini salis est ærugo: quæ se primùm ad superficiem recipit: demum intrinsecus rodit, consumitq; martialis naturæ viribus, carnem quoq; ferream vnam è septem corrodit.

Nota.

Genera carnium secundum metalla, cachymica, marchasitæ, vitriolataq; notanda veniunt, vt cognoscatur vnumquodque proprium locum inficere.

Signa.

In facie sumit exordium cum aquosa quadam scabie, bullisq; minimis cum periodo, postea transit in corrosiuam, nasi cartilagines rodendo, maxillas & labia consumit, spargitur tenuiter cū fœtore.

Terminus.

Nisi præueniatur, nasum, aures, & faciei formam à radice tollit ac delet, ad collum & fauces anterius descendit. si latius quàm sint confinia martialia progrediatur, ad mortem id iudicandùm est fieri.

Cura.

Initiò si Ferrugo non admodum latè roserit, curetur emplastro de resinis. Accipe Resinæ abietis lib. 1. Farinæ hordei ℥ 6. Resinæ pini ℥ viii. reduc ad formam ceroti. At latius progressa medium aut finem, si propemodum attigerit, mortificatio præcedat, vt ærugini diminutum sit in origine, quod per anladar fit aqua ro-

ſarum ſuperpoſita,& ſuper hanc emplaſtro de reſinis appoſito. Notandum erit in hac cura, ſi ferrugo firmam radicem fixerit, vt iam ſecundò vel tertiò cedere nollet, imò reſiſtere videretur potius, non eſt ab anladar abſtinendum, nec ab vna ad aliam curam tranſcurrendum.

Reſina abietis fit ex eius fructu viridi in aquam poſito, quoad ſpiſsitudo malagnoſa conſpiciatur: deinde recentem aquam affundes,& aqua decoctione fermè conſumpta, materiam ſpiſsam vt reſinam habebis.

Excellentiſsima cura eſt, quum ſimilibus & pernicioſis morbis materialibus medicus ab initio realgari dulcificato vitam adimere nititur (non corroſiuo quidem: hoc minimè tutum, eò quòd patienti foret impoſsibile tolerare tantam iſtius actionem, quantam ad curam hanc bene foret neceſſaria) poſtmodum emplaſtro mundificare: poſtremò curam eò dirigere maturationibus, vt materia putredinis ablata, naturale balſamúmne ipſius naturæ curare valeat, aliàs fruſtraneè curabit medicus.

Mortificatio.

Accipe realgaris criſtallini ℥ 1. coquatur in aceto per duas horas,& vſq; ad exiccationem, huic olei maioranæ ℥ 3. affundes, miſce ſimul: hoc vnguento ſuper pannum pro loci continentia ſubtiliter extenſo ligabis, & oleo ſæpius madefacies forinſecus, ne ſiccetur emplaſtrum, quod duobus diebus naturalibus immotum ita maneat. Poſt quos ſanies & aqua profluet, quibus etiam perceptis, ea quæ ſequuntur ſuperpoſita maneant, quouſq; nullum pus aut humida putredo promanet.

Mundificatio.

Recipe picis naualis, Viſci pini, Viſci abietis ana lib. 1. Viſci ex locuſtis de latice (puto larice legendum eſſe) lib. 1. ſs. Larignæ quar. 1. Mixta liquefiant cum ceræ & olei partibus æqualibus, vt ambo ſufficiant ad emplaſtri compoſitionem: quod iſto non, alio quouis extrahi non poterit: eo peracto, cura mox inde ſequetur.

Conſolidatio.

Recipe ceræ, Picis communis ana lib. ſs. Ariſtolochiæ ℥ 3. Mumiæ ℥ 2. Antimonij ℥ 4. Fiat emplaſtrum quo mane veſperiq; ligabis, vt moris eſt.

Aliud conſolidatiuum.

Accipe reſinæ abietis lib. ſs. Viſci conſolidæ quartam 1. Succi chelidoniæ quantum ſufficit ad formandum emplaſtrum. Maximum in iſta cura magiſterium conſiſtit in vnguento primo, & in emplaſtro ſecundo profluxioonum extractionibus.

DE HERYSIPILA.

CAPVT V.

Heri-

HErysipila est consumptum sal vitriolatum, hoc primùm in rubedinem, & corrosionem, postmodum in vlcerationem transit. Locus eius est inter genua & calces, circumcirca crus: ibidem etiam morbus Mercurialis.

Nota.

Quamuis vitriolatum sal morbum efficiat, est tamen ipsa minera Mercurialis tantùm, à qua proprium recessit balsamum, & liquor salis, eiusq; species pro quantitate recessus demonstrantur.

Signa.

Apparet primò rubedo cum dolore vredineq; maximis, postea cum tumore, deinceps cum foraminibus fœtidis ac corruptis, vno penes aliud, & in planum subtus excauatis, nonnunquam siccis, aliàs flauo claroq; liquore madentibus in cancri formam, aut Noli me tangere: totum crus inter duas (vt est Mercurij natura) continet.

Terminus.

Sale resoluto fluxus eo loco producitur, & sal ibidem, ac postmodum reliqua totius corporis salia resoluit, faciei colorem aufert, operationes impedit ventriculi. Postea sal cordis, hepatis, & cerebri surripit, ac tandem chronisatione facta per huiusmodi resolutionem subsequitur mors.

Cura.

Curæ principium est, vt ligamenta stringantur cum allahol, ne concurrant alia salia, postea sperniolo mortificandum est, deinceps amotis doloribus per oppodeltoch consolidatum.

Descriptio allahol.

Recipe salis anathron ℥ i. Anodi ℥ ß. reduc ad formam cum oleo de spica.

Descriptio Spernioli.

Accipe spermatis Ceti, Ranarum, Cerefolij, Iuniperi ana: fiat destillatio in sole. *Alia descriptio.*

Recipe glutinis aquatici vnc. 3. destillentur in aquam, cui fimus mineralium imponatur, & bulliant simul per horam, aut donec in formam pultium reducantur, adde caphuræ vnc. i. fiat vnguentum, quo cum ligetur crus terno quoq; die semel, per tres septimanas continuando. Postea sæpius abluendo mundetur aqua foliorum querci, vel aqua salsa. Curabitur optimè non aliàs ac si medicamentum superpositum esset: nam eius est naturæ medicina prædicta, quòd tribus hebdomadibus etiam operetur post eius omissionem, donec omnino curauerit. Anacthron est genus salis quod crescit in petris: veluti muscus lapidibus supernascens, nitri similitudine: non est nitrum tamen, quod à vitrarijs conficitur. Est sicut vsnea quid, ac decoctum aqua fit vt alumen acidum. Postremò vitri formam accipit, spumamq; producit, quam antiqui falsò putarunt anacthron.

DE

DE FISTVLA.

CAPVT VI.

Fistula est sal ex nutrimentis illius membri tantùm, in quo sita est, vel eorum excrementorum, latius nō extendens seipsum, quàm illud sit excremētum vel nutrimentum. Ad aërem tantùm, fit apertio cutis: quia sal istud est debilius, quàm vt cutem sub qua latet, fistula corrodere valeat.

Nota.

Ex omnibus apostematibus, item ex vulneribus, fodicationibus, & accidentibus, quum sal illius loci moritur, oriri possunt: etiā ex morte nutritiui salis & excrementorum.

Signa.

Angusta profundaq́ꝫ sunt foramina, pro maiori parte in iuncturis & angulis penes emunctoria, vel in locis deprauatorum vulnerum, fodicationum, aut accidentium, spumam & aquam emittentia, spacio duodecim horarum sese purgant, dolorem non inferunt, quia de glacie præter acuitatem sunt emortua.

Terminus.

Mortis nō est effectiua, nec alicuius accidentis, at in statu suo chronico permanet in mortem vsque.

Cura.

Mundificatiuis & incarnatiuis præter omne corrosiuum opus est hoc loco potionibus vulneratorum, aquis localibus, aut oppodeltoch. Non est quòd ventilis angustiam cures: nam trium horum quodlibet operatur excellentissimè.

Potio vulneratorum.

Accipe aquarum ciclaminis, scilicet de folijs serpentinæ, sophiæ ana ℥ iiij. Fiat mixtura ad haustum. Dosis ℥ iiij. manè & serò in finem vsq́ꝫ curæ. *Alia.*

Accipe aquarum de cornibus cerui lib. 1. Centaureæ, Consolidæ aureæ, Parthenionis ana quartam 1. ß. Quibus impone Reubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana ℥ 1. Huius potionis agitatæ prius vt bene misceatur, coclear vnum singulis diebus bibatur manè, post quod vini coclearia tria sumātur per os. Hoc potu fistula mundatur intrinsecus, & per se curatur absq́ꝫ medicamento superposito forinsecus. Poteris tamen hoc emplastro vti exterius:

Recipe de quatuor gummi ℥ ij. Ceræ ℥ vi. Liquefiant ambo simul, & adde Visci de botin ℥ iij. fiat emplastrum.

Aqua localis.

Recipe anodini ℥ ij. Cristallini præparati in lapillos ʒ ij. Aquarum plantaginis, Ciclaminis ana ℥ x.

DE HERPETA MORDACE, VEL ESTIOmena, vulgò Lupo. CAPVT VII.

LVpus oritur ex sale Mercuriali tantùm in eo loco in quo est, eiusq; centrum figitur vbi defectus maior fuerit: & quamuis adscribatur hepati, vel per eius curam procedatur, morbus tamē eam per se recusat.

Nota.

Eò quòd in musculis absconditur, in quibus periodus mouetur, ab apostematibus est separandus lupus.

Signa.

Fixus est, & in circumferentia centrum suum coagulat intrinsecus ad os fodiens, vrit, callososq; nodos tandem procreat, vsque ad mortem.

Terminus.

Herpetæ mordacis ætas est annorum triginta, vel quadraginta, membrum non consumit, suo loco manet: verùm si morbus acùtus inciderit, mortalis est: pariter si carbunculus vel anthrax accesserit, de cura desperandum est.

Cura.

Refrigerio primùm opus erit, demum remedijs mucillaginosis, ad callos, nodosq; tollendos, postea curetur per oppodeltoch.

Mucillaginosum remedium.

Accipe liquoris de Mumia, de Mastice, de Caphura, singulorum ℥ ß. Mucillaginis de fœno græco, de Psillio, de Citonijs, ana quantum sufficit pro incorporatione. Vsus eius est, sicuti emplastri oppodeltoch. Refrigerium, vel infrigidatio fit sperniolo, anodino, per quinq; aut sex dies, post quos mumiam addes.

Alia cura.

Accipe realgaris christallini ℥ I. olei ardentis ℥ ij. cerussæ ʒ ij. fiat vnguentum. Circumponatur lupi circumferentiæ tantùm, vt in medio nihil sit. Renouetur singulis duodenis horis semel, vsq; ad sextum vel octauum diem: depone postmodum, & permitte. Circulus ille totus aufertur per se, quo facto, lauetur manè vesperiq; hac aqua, superponatur etiam infra scriptum emplastrum, secundū artem Chirurgicam.

Aqua, vel eius lauamentum.

Accipe aquæ glutinis rosarum, ana ℥ vi. parthenionis ℥ v.

Emplastrum.

Recipe olei lini lib. ß. æris viridis, Ceræ ana quartam I. Fiat cerotum, cui superaddantur Bdellij colati ℥ ij. Liga secundum artē.

DE MALO MORTVO.

CAPVT VIII.

MAlum mortuum est colchotar narcoticum, non inter apostemata, sed inter pruritus connumerandum potius: à centro surgit in superficiem, loca sola Saturni Mercurijq; solùm occupat.

Nota.

Cùm spiritus sómniferi separãtur à sua circumferentia, membrumq́ suum arripiunt, vti quoduis narcoticum, non aliàs & colchotar istud expellit.

Signa.

A pedibus primùm incipit, ac sursum assurgit, cutemq́ post duos aut tres annos, vt corticem insensitiuam efficit, cum angusto foramine.

Terminus.

In vlcerationem terminatur, sibimet emunctorium facit, & viginti permanet annis, postmodum in lepram tendit.

Cura.

A cauterijs est incipienda cura, quibus tollitur id quod in superficie fuerat, & postea per oleum de piperibus ad menses tres administratum.

Cauterium.

Recipe sulphuris liquefacti, liquoris de colophonia, olei de carabe ana ℥. iiij. Thuris ℥ iij. Resinæ abietis ℥ vij. Fiat mixtura super ignem, calefac optimè: postea superaffunde singulis diebus duodecies, & pes bene perfusus hac pinguedine, per dies tres aperitur.

DE SERPIGINE.

CAPVT XI.

Serpigo nihil aliud est, quàm sal aluminatum, ab aëris elementis extra suum chaos expulsum ad cutem secundum aëreorum expulsiuorum operationem.

Nota.

Quum elementatum aëris per suum chaos purgatur, aut ad exteriora pellitur, substantiam salis aluminati relinquit in superficie sui chaos: & quia sal aluminatum est minerale, suum effectum habet in superficie.

Signa.

Vbi maculæ quædam nascuntur in cute permanentes, vel nõ: fixæ siue non fixæ suo loco fuerint: rubeæ, luteæ, croceæ, vel albo permixtæ colore, quamuis in parte corporis, iudica serpiginem existere.

Terminus.

Vltimò per totum corpus dispergitur, bullas prauas producendo, postea crustas, inde fissuras, postremò tandem vlcerationes.

Cura.

Aëris purgatio præcedere debet, pòst vsus cauterij, sicut in malo mortuo, deinceps per plantaginem curabitur.

Mundatiuum aëris.

Accipe succi cichoreæ, Gamandræ, ana lib. 1. Succi capillorum Veneris lib. ſs. Mannæ ℥ ij. Liquoris vitrioli ʒ 1. Fiat mixtura & destillatio per alembicum, vsq; ad oleitatem. Dosis à ʒ. 1. vsq; ad tres.

DE GVTTA ROSACEA.

CAPVT X.

GVtta rosacea prouenit ex croco, Martis habente naturam, qui in carne subiecta Marti, per totam cutem circa poros expulsus est, & crocea tinctura, Martialisque sine tinctura sanguinis, aut carnis est.

Nota.

Caro quæuis in suæ mineræ naturam transit, pro augmento mineralium eo loco sanguinisque metallici.

Signa.

Faciei color primò flauus, deinde rubicundus, indies magis absque bullis, vel pruritu, donec coccineum colorem cutis & caro simul acquisierint.

Terminus.

Vltimò transit in putrefactionem, quæ sal in se generat, cum pauca mordacitate.

Cura.

Eius cura sita est solùm in citrinula, & fabiola, nec non in rebona destillatis in aquam, & ista cura dicitur ex tincturis.

Alia cura.

Recipe albuminis ouorum coctorum numero x. calcis ouorum ℥ vi. Destilla in aquam, & adde, Foliorũ argenti, Stanni, Plumbi, Veneris ana ʒ. i. Foliorum auri, Marchasitæ argenteæ, Aureæ, Chimoleæ ana ʒ ij. Fiat digestio ad mensem, & destillatio.

DE MORPHEA.

CAPVT XI.

ESt morphea trium horum, scilicet sanguinis, carnis, & cutis, per mineralia salia causata corruptio, transiens in corrosiuam putrefactionem, internam & externam.

Nota.

Quum substantia naturæ per sal mineræ corrumpitur, & figitur per se, tunc illa tinctura secundæ generationis est initiũ morpheæ.

Signa.

Quando pars Martis in rubedinem tingitur, & ex gutta rosacea transmutatur in alium colorem cœruleum, aut nigrum, cum bullis, nodis, aqueisque vesiculis, atque tumet, morpheam esse dixeris.

Terminus.

Incipit in fine sui putrescere, nigramque ponere ascpharam in carnis medio, quò quum peruenerit morphea, est incurabilis, & in mortem vsque permanens.

Cura.

Eius cura duplex est, prior ex tincturis, posterior ex mundificatiuis. Prior iterum fit in modum curæ guttæ rosaceæ, posterior vt in malo mortuo.

DE GLANDVLIS, ET NAPTA.

CAPVT XII.

NAptaquidem ex nutrimentorum proprij membri liquoribus originem ducit, eorumque liquorum, à quibus prouenit, similitudinem recipit. Inde sequitur aliquas naptas cartilaginosas, aliquas carnosas, & ligamentosas esse nonnullas, aut alijs membris similes, vt ossibus & articulis.

Nota.

Quoduis nutrimentum est triplex: at si digestionem eius separatio præcesserit, in suæ formæ substantiæque separationem etiam transit, & inde naptæ proprius locus oritur, & generatio.

Signa.

Si globuli glandulæ, vel superfluum os præter inæqualitatem ipsius membri nascantur sub cute recondita: mobilia vel fixa: siue doleant, vel non, dura vel mollia fuerint, naptam esse iudices.

Terminus.

Successu temporis putrefit, augmentoque suas membro vires deprædatur. *Cura.*

Aluminis plumosi filo tollenda est, in oleo de gilla prius madefacto, postmodum vngendo & excorticando venulæ per gillam consolidentur.

DE HYDROPHORBIA, VEL LEPRA *expulsa.* CAPVT XIII.

EX trium primarum substantiarum centro, quæ separantur in lepræ generationem, per virtutem expulsiuam balsami liquorem expellentem, oritur hydrophorbia, rotundam in formam instar gallæ, & est de sale non acuto, sed leproso.

Nota.

Quoduis resolutum narcoticum sine vlceratione manet, estque de natura vrticæ, salisque vitriolati.

Signa.

Quum bulla nascitur similis ei quæ fit à cantharidibus, aut flammulis, vel in gallæ tumorem turgens, & circumquaque cœruleo colore perfusa, tanquam erumpere vellet, dura tactu, sicut est aquosa vesica, hydrophorbiam esse dixeris.

Terminus.

Si penes oculos sita sit, fistulam ex se generat absque detrimento, putrescit introrsum versus ex originis abundatia suę, colore formaque augetur indies, ac numero, vocem adimit, ac naturalem colorem corporis, inde lepra subsequitur.

Cura.

Duplex est hydrophorbiæ cura: prior vt per liquorem orizontis natura corroboretur: altera quidem, vt bullarum liquor exiccetur forinsecus. Recipe aquę regis ℥ 1. Olei de realgare ℥ ß. Olei euphorbij quantum satis fuerit ad incerandum.

DE

DE ALOPECIA.

CAPVT XIIII.

ALopecia ſcabies eſt in partibus Iouis naſcens, & ex ſpiritibus iſtius originem & materiam peccantem dolorem, & locum ſimul vnico contextu ponit.

Nota.

Quum ſpiritus Iouis à naturalibus ſeparatur humoribus, & in mineram propriam tranſit: ſi in metallis operabitur, in cachinam: ſi in arboribus, in ſpongiam, & in humano corpore tranſmutatur, in alopeciam. *Signa.*

Si cutis in capite poſt fricationes emittat ſanguinem, poſtmodum cruſtas, deinceps flauam aquam, & extenditur pro criniũ terminis in ceruicem vſq;, mox ad hanc vbi peruenerit, alopeciam eſſe dicas. *Terminus.*

Niſi præuentum ſit, acquirit radices, poſt quas fluxio ſanguinis indies ſubſequitur, & extremus dolor, mordaxq; : nulla foramina profert, ſed in mortem vſq; perſeuerat.

Cura.

Eius cura triplex eſt, vna per picem, alia per corroſiuas aquas, & tertia per gillam. Quidam tonſores auferunt pilos & cutem, primamq; Iouis partem ad nucam vſq;. R. picis calcificum lib. 1. Colophoniæ lib. ſs. Bituminis de cornibus ℥ 1. Caſei præparati lib. ſs. & commiſceatur. Primò pici colophoniæq; liquefactis, alia paulatim addenda ſunt, & erit factum emplaſtrum viſcoſum in fundo. caſeus qui præparatus eſt, exiccetur, & poſtea teratur. Hoc eſt eorum commune receptum.

Poteris tamen bitumen & caſeum coagulari permittere ſine detrimento. Quidam putantes id melius reddere poſſe, tantùm apponunt ceræ, quantum eorum eſt medietas. Poſtquam cutis vnà cum ipſo morbo fuerit adempta, mox vnguento de ceruſſa, quod pulchram cutem generat, vtere. Nonnulli caſeum admodum nigrũ accipiunt, quem optimè lauant, ac eo quod in fundo reſidet, caput inungunt. Et quamuis hoc remedio pellatur alopecia, nihilominus perfecta cura non eſt: nam hac ratione pulſam inde poſt annos duos rediiſſe vidi.

Alij quidem corroſiuis & calcinato ſolent vti tartaro, quod etiam laudare minimè poſſum, eò quòd ad nucam vſq; rodant, vnde mania ſubſequitur, & quandoq; mors. Cura per gillam fit, vt per nouem dies continuatos caput inungatur ea, ſed quia plurimùm vrit, oliuarum oleo deſuper illito abſq; intermiſsio dolores iſti mitigandi ſunt: eo temporis ſpacio plurimum humiditatis attrahitur in ſpiſſam cruſtam concretæ, quæ poſt eos dies nouem decidit, cutisq; ſubtus nudatur pulcherrimas.

DE ALCOLA.

CAPVT. XV.

ALcola carnis est quædam superfluitas, insurgens ex venis Iouialibus per Martis regiones transeuntibus, & nascitur solũ in emunctorio Martis, hoc est, in oris labijs.

Nota.

Quum spiritus Iouis, qui duntaxat in alopeciam transire deberet, aliò se recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excrescentium transmutatur, & pro natura Iouis, fit alcola.

Signa.

Primò nascuntur in labijs porri: postea cùm emittunt sanguinem per se, vel per incisionem, enascitur caro quædam: quæ si spongiosa fuerit, ac foraminibus vndiq; repleta, iudicabis alcolam fore, non spongiam.

Terminus.

Finis eius est indies magis crescere, donec locum suum penitus occupans, os obstruat, vt comedi nequeat: imposterum phrenesim, atq; maniam excitet.

Cura.

Venarum ductus atq; meatus deflectendi sunt per transuersum, secundum regionem: & postmodum hoc vnguento fuerit inungendum, aliàs frustraneè curabitur. Recipe realgaris præparati, succi chelidoniæ quantum sufficit, & formetur vnguentum.

DE CANCRENA.

CAPVT XVI.

CAncrenæ locus est in cruribus, inferius ad calces. originem ducit ex salibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab vtraq; parte præter omnem acuitatem.

Nota.

Quoduis sal dulce balsami liquoribus admixtum, morbum fixum producit: nam in eo non est acuitas: in Mercurij superficie tantùm etiam emergit, estq; sal à sale separatum armoniaco.

Signa.

Dies noctesq; dolor non remittitur in eo loco, in quo cancrena fuerit, splendentiq; rubore crus totum depingitur: annos triginta perseuerat præter exulcerationem.

Terminus.

Quum post multos annos ad extremum peruenerit, natura præ senio deficiente, ad mortem aperitur.

Cura.

Accipe succorum nenupharis, Solatri, Papaueris, Lolij, singulorum vnc. ij. Papaueris tritici vnc. iij. Opij vnc. xv. Mandragorę ℥ iij. Succi ex radicibus hyoschiami exterioribus vnc. v.

Reduc

Reduc in vnguentum cum oleo de lithargyrio. Dolor est mitigandus per anodinam. In hoc morbo nulla digestio nec purgatio, vel physica, chirurgicaq́ minus, alicuius momenti sunt. Poteris etiam ad cancrenam vti medicamento prauarum lentiginum, cum additione scammoneę vnciæ ß. ad libram vnam illius vnguenti: peculiarem habet in vrentibus potissimùm vlceribus & apertis scammonea virtutem.

DE PANARITIO PANDALITIO, vel Passa. CAPVT XVII.

Dico panaritiũ, quod vos vermẽ appellatis, esse vermem & naturalem passam, quæ postquam nascitur, ventile quoddam aperiendum est: hoc idem ipsemet vermis efficit animali natura, suoq́ loco seipsum fouet atq; nutrit.

Nota.

Duæ fiunt in corpore corruptiones, videlicet in humoribus naturalibus, & in mineralibus. Quę in naturalibus fiũt, æschphares generant: quæ in mineralibus verò, panaritium: hoc in radicibus solùm ad vngues locum habet, ibi etiam est radix salis nitri: vel in eo loco per quem transitum facit.

Signa.

Quum in vnguium radicibus dolor, vstio, tumor, & inflammatio tanquam ignis sæuierint, & corrosio vermium instar, panaritium esse dixeris. *Terminus.*

Eius hic est finis, vt postquam vermis natus fuerit, radicem vnguis, & membrum totum, atque digitum cum dolore maximo, prolixoq́ mortificat. *Cura.*

Triplex est eius cura, per characteres vna, quam trisomnistis superstitionalibus, ac alijs eius farinæ magistris relictum velim. Secunda per naturalia, sicuti sunt sperniolum & anodina, cum ex corio sacculus digito constructus, aptusq́ sperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam agere poteris, vt porcorum stercore cum aceto decocto, superpositóq́.

DE ASTCHACHILOS. CAPVT XVIII.

Astchachilos ratione loci formæq́ potius cancrena vocari deberet: est tamen sal minerale ex ossibus Mercurij, inde vbi minus extiterit, originem ducit, à iuncturis pedum ad genu per crus ascendens: tactu deprauatur, & intrinsecus rodendo foramina fodit.

Nota.

Huiusmodi sal in ossibus, est & alumine glaciei, quod in carne consumitur, ad superficiem se recipit, roditq́ pro natura mineralium.

Signa.

Cùm rubedo super juncturas ad calcis radicem inceperit, cum vlceratione lata superficialiq́; plurimis etiam vlceribus ad genu tendentibus, dic asthchachilos fore, quod araneum ego voco.

Terminus.

Status eius annorum est viginti, non admittit accidens, manet in carnis tenuiore parte, super crura semper in eodem statu, per terminum qui suprà dictus est.

Cura.

Inprimis panaritij medicamentis vtendum erit, quibus quũ curatum fuerit, persanetur emplastro de myrrha, quod sequitur: Recipe olei de vitellis ouorum ℥ ij. Ceræ ℥ ß. Colophoniæ ℥ j. Myrrhæ rubeæ ad pondus omnium, fiat emplastrum secundum artem.

DE STRVMA.

CAPVT XIX.

Struma ex mineralibus, vt alia quæ oriuntur ex eisdem, sicut intempestiua marchasita, vel mineralia cruda, nascitur. Inde fit, vt strumosi magis ad maniam, quàm ad intellectus temperantiam proni sint, propter mineræ cruditatem in struma sitam, quæ collum occupat, in quo mineralium est principium.

Nota.

Quoduis minerale crudum prope radicem crudam generat excrescentiam illi similem, quod inde fieri debuisset: nam crudum quodq́; mater & origo nodosorum est.

Signa.

Quum in collo nodosi tumores excreuerint, cute contecti raparum instar, strumam fore iudices.

Terminus.

In eodem statu permanet in mortem vsq́;, nisi fuerit elatior, quæ restringitur ante mortem, cuius etiam est præsagium.

Cura.

Strumarum cura duplex est, instrumentalis, & medicinalis: hæc per pulueres aut potiones eius fit, illa per actualia cauteria, vel

DE POLYPO.

CAPVT XX.

Polypum dico fore carnem deuiatam, & buccellos, qui per poros extra locum suum in excrescentiam nodosam transierunt.

Nota.

Deuiatum quòduis nutrimentum, in alio quàm sui situs loco, generat eandem carnem suæ generationis in magna copia.

Signa.

Quum alicui càro nascitur in naso, quę cum sanguine prorumpit, polypum esse dixeris.

Terminus.

Sub finem eius incrementi venæ confluunt, sanguinemq́ suum prorsus affundunt, & in vlcus transiens polipus transmutatur in prauam tentiginem, vel noli me tangere.

Cura.

Eius vt in alcola cura est, ambo debent incidi buccelli, nutrimentumq́ tolli, demum curari per oppodeltoch.

DE FICVBVS VEL VERRVCIS hæmorrhoidarum. CAPVT XXI.

EX hæmorrhagiali sanguine, quum nutritiuus humor separatus est à substantia sanguinis, & per porum suum emunctorialem penetrat extra materiam propriam, transit in excrescentiam, quæ ficus existunt, aut verrucæ.

Nota.

Quicquid à suo nutritiuo separatur, in suæ substantiæ similitudinem transit, ac in cancrum pro loci vitrioliq́ salis ratione diuiditur: estq́ generatio talis, quæ de verrucis vuluæ.

Signa.

Si in tenasmone porri, vel polypicę demonstrationes apparuerint in sanguinei ruboris similitudinem, ficus, vel verrucas esse iudicato. Si tamen & vnà cum stercoribus sanguis admixtus foret, cum exitus difficultate, sudore quoq;, vel aliquo labore dolores excitarentur in tenasmone, ficus intrinsecus nasci iudicabis.

Terminus.

Si perseuerauerint vsq; ad vigesimum annum, in cancrū transmutantur. Si tamen eo tempore cancer non erumpat, vnaq́ plures extiterint verrucæ concretæ, simul constipant anum, vel orificium vuluæ.

Cura.

Ficuum cura duplex, vna quidem stercoralibus medicamentis: altera verò dulcibus fit corrosiuis.

Corrosiuum dulce.

Recipe olei laterini ℥ 1. olei de iuniperis ℥ ß. Olei ex myrrha ℥ ij. misceantur.

Corrosiuum dulce mixtum cum aceto.

Cape olei laterini ʒ 1. Aquæ aluminosæ ℥ ß. viriditatis salis ad pondus omnium: fiat mixtura.

Cura de stercoribus.

Recipe patientis deiectum stercus, misce cum oleo de vitellis ouorum, premat patiens, vt exeant verrucę ficusq́, quibus tunc medicina superponatur.

DE TINEA. CAPVT XXII.

Tinea

TInea prouenit ex ſalibus mineralibus cum humore carnis, & cutis liquore permixtis, poſtmodum ex pulſione tranſeuntibus in cruſtas.

Nota.

Quum humor mineralis à proprio ſale ſeparatus in carnem ſe recipit, ſi hunc elementum igneum arripiat, eo per poros agitur in cruſtas.

Signa.

Si cruſtæ naſcantur in capite, cum capillorum fluxu, vel aliàs, ſudoremq́ non libenter emittunt, & cruſtæ cadentes die tertio rurſus enaſcantur, tineam eſſe dicas.

Terminus.

Poſt decimum ſextum, aut quartum & vigeſimum annō ætatis morbi, ſpargitur per vniuerſum corpus, & cruſtę per ſe decidũt: quum incidentia pollicum ſubſequitur, lepram ex tinea natam eſſe iudices.

Cura.

Recipe cichorij, Gamandreæ, Capillorum Veneris ana ℥ ij. Caſsiæ extractæ ℥. ß. Mannæ electæ ʒ i. ß. Reduc in hauſtum cũ aqua artemiſiæ: omni anno, menſeq́ Maio debet adminiſtrari, quia reuertitur.

DE BVBONE VEL BVFONE,

CAPVT XXIII.

BVbo eſt infectio ex duorum ſimilium commixtione proueniẽs, & ex tertio in apoſtematum generationem, ac per ſalia luxurioſa tandem in vlcerationem producta.

Nota.

Quum illa duo mineralia ſimul in matricem veniunt, inde generatur bubo, tum ex acceſsione tertij ſubſequitur bubo vitriolatus: & cauſa huius eſt, quòd ſperma luxurioſum ſcabie ſua infectum eſt.

Signa.

Si tumor in altero ſulco penes pudenda ſurrexerit cum rubore ſuccedente, viresq́ deficiant, calor atq́ frigus inuaſerint, eadem die tranſierit appetitus, bubonem adeſſe dicas.

Cautela.

Caue à reſolutiuis, corroſiuis, & attractiuis medicamentis.

Cura.

Eius cura per apertionem fieri debet maturatione propria, poſtmodum per oppodeltoch curandum eſt.

Deſcriptio maturatiui.

Recipe de quatuor reſinis ℥ ß. De liquoribus altheę, Biſmaluæ ana ℥ iij. Fiat mixtura ſuperponenda.

Deſcriptio oppodeltoch.

Recipe de quatuor ſeminibus incarnatiuis vnciam ß. Ceræ, Colophoniæ ana vnc. ij. Picis naualis vnc. iij. Reduc in emplaſtrũ.

DE CAMBVCA.

CAPVT XXIIII.

CAmbuca prouenit ex bubonis materia, quæ citius quàm oportuit ſedem fixit: eius vlceratio fit eodem loco in quem figitur.

Nota.

Quæuis cambuca bubo eſt, nec ab eo, quàm propter locum differt.

Signa.

Si poſt actum Venereum cum calore tumor exurgeret, ac in vrina ſanies aliqua cerneretur, & inde ſequerentur vlcerationes cũ putrefactione, cambucam eſſe dicito.

Terminus.

Vltimò tranſit in vlcerationem corroſiuam, quæ foramina in vnum exedit, & cambucam putrefacit.

Cura.

Caphurato & emplaſtro de mumia curetur.

Formula Caphurati.

Accipe caphuræ ʒ ij. Vitellorum ouorum ℥ iiij Fiat mixtura, quæ poſita ſuper marmor in loco humido, vertitur in oleum.

Emplaſtri deſcriptio.

Recipe mumiæ ℥ ſs. Reſinæ de botin ablutæ per aquam roſarum quantum ſufficit prò incorporatione, fiat emplaſtrum.

DE VARICIBVS.

CAPVT XXV.

VArices oriuntur ex ſale plumoſo, quod cum ſubſtantia reſolutum eſt: illis euenire ſolet, qui cauernoſum vlcus expectant, ac mulieribus grauidis: ideo quòd vlcus hoc in matrice debeant expectare, per generationem in eaſdem venas expulſam.

Nota.

Quum ſal aliquod ex operatione propria ſeipſum aperit, eius eſt ſanitas: vbi non, tranſit ad radices huiuſmodi venarum, & vlcus cauernoſum intrinſecum generat.

Signa.

Si crurum venæ tumeant, qualeſcunq; ſint, nodoſæq; fiant globulorum inſtar, cum natiui coloris in cœruleum, nigrum, aut ſubuiridem tranſmutatione, velut in flata cutis præter carnis detrimentum, varices fore iudicabis.

Terminus.

Vltimò, cutis in turpiſsimum fœtentiſsimumq; foramen aperitur: quod ſi cum laterum punctionibus accidat, morti iudicato morbum obnoxium eſſe.

Cautela.

Caue plurimùm à corroſiuis aquis, balneis, purgationibus, ab omnibus vnctionibus morbillorum, à Mercurio & ſulphure.

Cura.

Aperiantur venæ cum tempore digesto, postmodum liquoribus gingiuarum leporum vngendum erit per tres aut quatuor septimanas: vna tantùm est aperienda vena per vicem, & postmodũ altera non ambæ simul. Digestum tempus est, quum per annum ab fuerint, ac postea redeunt. In anno semel si venerint, & venæ semel aperiantur, si bis & bis aperiendæ sunt ordine, deinceps leporum gingiuas, aut pinguedinem humanam superponas.

DE RANVLA.

CAPVT XXVI.

Ranula est immaturum plumosum: oritur ex radice linguæ sub infantiam, antequam linguæ radix sit firmiter affixa.

Nota.

Si caro senuerit, ranula minimè nasci potest: quòd in varices transire deberet, in linguæ regionibus fit apostema.

Signa.

Si venæ sub lingua tumuerint cum cœruleo colore, ranulam esse dicas.

Terminus.

Vltimò, quum ranula transit in maturationem, generat apostema, quod in infantibus mortale est: si verò non coagulari potest ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutireq́ facit.

Cura.

Venulis apertis eliciatur sanguis, postmodum illines aquis brassatellæ, agrimoniæ, alchimillæ, diapensiæ, vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si post curam hanc ranula redierit, curam iterum incipias: at si parua sit, aquæ prædictæ sufficiant.

DE NACTA.

CAPVT XXVII.

Nacta est immaturum apostema, proueniens ex menstrualibus fluxionibus, cùm illæ per sal plumosum in congelationem tractæ sunt, & ex ea post in resolutionem.

Nota.

Omnis immaturitas admixta maturo non recipit istius emunctorium, sed proprium, sale suo plumoso hôc operante.

Signa.

Si grauida vel puerpera mulier conqueretur de vberum dolore, præ tumescentia, duritia, rubedine, & eorum in foramen apertione, tum nactam esse dixeris.

Terminus.

Sal plumosum vltimò fit corrosiuum, & in vlcerationem transit, pòst in putrefactionem, & postremò pro balsami naturalis, aut medici saltem excellentia terminatur.

Cautela.

Cautela.

Abſtinendum eſt ab aquis corroſiuis, à cauterijs candentibus metallis factis, ab Arſenico cum aqua roſarum, ab oleis deſtillatis, vt ſunt laterinum & therebinthinæ. Caue pariter à ceruſſa, à refrigerijs, & ab oleis roſarum & violarum.

Cura.

Nactæ cura per oppodeltoch ex aromatibus fieri debet.

Recipe opponaci, bdellij ana vnc. 1. Serapini vnc. ij. Liquefac in aceto colato per pannum, poſtmodũ inſpiſſabis in modum mellis. Adde mumiæ ℨ 1. Ariſtolochiæ rotundæ ℨ iij. Liquoris de cachimia ad pondus omnium, fiat emplaſtrum.

DE SCROPHVLIS, SCROPHIS, VEL *Suillis.* CAPVT XXVIII.

SCrophulæ prodeũnt ex ſale de milio: quoduis foramen peculiare centrum habet, eſtq́ huius operatio ſimilis operationi ſalis lapillati de grandine. *Notá.*

Quum alumen reſoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac poſtmodum in grana rurſus coagulatur, gutta quælibet ſuum foramen edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Si bullæ ſurrexerint in carnoſo quopiam loco, rubei coloris cũ flauo centro, cum vredine maxima, tumoreq́, poſteà mirum in modum & citiſsimè rubuerint, ac poſtremò foramina, quorum vnum alterum non tangat, inciderint, ſcrophulas eſſe iudicandum eſt.

Terminus.

Vltimum ſi terminum attingere permittantur, poſt tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cœruleum nempe nigro commixtum: poſtea noua criſis incidit cum vehementi calore: cutis ſubtus excauatur, ac in mortem vſq; permanet.

Cautela.

Caueas à pice, calidis oleis, ab ariſtolochia, viridi æris, ab arſenico, ſale armoniaco, præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina, tum ab omnibus herbis attractiuis.

Cura.

Earum cura fit corroſiuis & conſolidatiuis.

Corroſiuum.

Recipe vitrioli albi ℥ 1. Aquæ roſarum ℥ iij. Lithargirij abſoluti ℥ ſs. Commiſceantur cum oleo roſarum, & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quæq; leniter impleantur.

Conſolidatiuum.

Accipe conſolidæ regalis lib. ſs. Ariſtologię longæ ℥ iij. Myrrhæ ℥ ſs. Mumiæ ℥ ij. Poſt triturationem Recipe olei roſarũ quan-

tum sufficit pro incorporatione, formetur in modum emplastri.

DE VLCERIBVS CAVERNOSIS.

CAPVT XXIX.

Vlceris cauernosi, quod ex chordis neruisq́ prouenit, origo, ranularum & verrucalium vlcerum origini similis est.

Nota.

Quod ex vno morbo transit in alium, etiã aliud medicamentum requirit, vti hîc, vlceris cauernosi cura, similis est illi quæ de varicibus. *Signa.*

Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atq; tumor vnà cum spasmo sequerentur, vlcus iudicabis adesse cauernosum.

Terminus.

Si terminum suum attigerit, in ignem persicum transmutabitur, hoc est, in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius. *Cautela.*

Abstineas ab aquis corrosiuis, cauterijs, pariter & attractiuis ex gummi compositis: nam si his vsus fueris, ignis persicus subsequetur. *Cura.*

Duplex est eius vlceris cura, scilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictum est.

Ad vulnera.

Recipe lithargirij, Minij ana lib. ß. Olei oliuarum lib. 1. Ceræ lib. ß. reduc in emplastrum. Postmodum accipe, Puluerum aranciarum, Chelidoniæ, Aristolochiæ rotundæ ana ℥ iij. & formetur emplastrum.

DE BOCIO.

CAPVT XXX.

Bocium nascitur ex menstruis & hæmorrhoidibus, eodem loco in quo ambæ huiusmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Quum liquor (fluxus) constipatus fuerit, vt ad locum suum peruenire nequeat, nec id ipsum exequi valeat, quod sui fuerit officij, retrograditur donec transeat in carnis generationem.

Signa.

Si mulieri bullæ nascantur, postea porri, postmodum carnis excrementum sub cute, vel super eam, quæ pro menstrualium augmento progressum habuerint, bocium esse dicas.

Terminus.

Vltimò violentißimè tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem conuertitur.

Cura.

Cura.

Fluxum exiccato per deopilationem, vehementißimè prouocato menſtrua, vel hæmorrhoidas. Poſtremò ſiſtenda eſt fluxio, ſicut in Noli me tangere.

Prouocatio menſtrui cum deopilationibus venarum eſt.

Recipe liquoris pulegij, Arthemiſiæ ana ℥. iij. Vini correcti ℥ vij. De liquoribus ſplenis caſtrati bouis ℥ i. Reduc ad mixturam, doſis ℥ ß. manè & ſerò. *Additio.*

Accipe aquæ ex fructibus ſauinæ, vel oleum de granis eius.

Hæmorrhoidarum prouocatio.

Recipe ſerapini colati ℥ ß. bdellij, maſticis ana ℥ i. Fiat emplaſtrum per ſe, ſecundum artem ſuper locum hęmorrhoidarum.

DE TESTUDINIBUS, VEL CELSA.

CAPUT XXXI.

TEſtudinem celſam (hoc eſt, id quod huc atq; illuc diſcurrit) ex ſalibus accidentalibus coagulatum eſſe dico.

Nota.

Quum celſa ex corpore ſuo tranſit in coagulatum, vagationē ſuam retinet ſecundum coagulationem.

Terminus.

Poſtremò putrefacta in vlcus tranſit cancroſum in vigeſimū quintum, aut ſextum & vigeſimum annum, & in criſim.

Cautela.

Caueas ab vngentis, vnctionibus, & corroſiuis.

Cura.

Eius cura talis eſt, vt regio circundatur eius alumine plumoſo, & poſtquam ęſchphara deciderit, ſuperponatur oppodeltoch: hac via teſtudo putrefit in eiectionem: communibus emplaſtris concludito.

DE IGNE PERSICO, ET PRUNA.

CAPUT XXXII.

PErſicus ignis eſt ſulphureū corpus accenſum, quod ex ſuo tranſformatum eſt iliado cum omnibus ſpeciebus ſulphuris, & eſt calx viua ſicca, & calx viua liquida, quæ ſuam accenſionem à liquido ſale recipit. Poſtmodum vrit, conſumitq; membrum penitùs, vti calx cadauer aliquod.

Nota.

Trium priorum transformatio mortalem conſumptionem efficit: nam in perſico, vel pruna conſumptio talis impediri non poteſt, cùm proprium & innatum in ipſo calidum ſit elementum occultum. *Signa.*

Huius morbi ſigna ſunt duplicia, videlicet ex frigido & cali-

do. Quæ ex calido rurſus duplicia, chronica & acuta ſcilicet. Chronica ſunt, quum primò heryſipela naſcitur, poſtea bullæ flauæ penes foramina ſurgunt, pariter quum occulta rubedo cum vredine ſplendoreq́ tumuerit, in eoq́ ſtatu per annos ternos vel ſenos perſeuerauerit, calidæ prunæ chronicæq́ ſigna ſunt, ignisq́ calidi.

Acuta verò, quum repentè calor membrum inuadit cum flauis vrentibusq́ bullis: vbi poſtmodum ſicut in creticis color in cœruleum tranſit, ignem vehementiſsimum ibidem eſſe dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at ſi membrum hoc antea varices habuiſſet cum nigredine prunam frigidam natam eſſe iudices.

Cautela.

Abſtineas à medicamentis ſecundum elementa compoſitis, à repercuſsiuis, à morbillorum vnguentis, vnctionibus, ſuffumigijs, & guaiacano ligno. *Cura.*

Ignis perſici cura duplex eſt, vna priuſquam natus ſit morbus, altera, quum iam eſt vigenteſimus.

Ad priorem curam.

Recipe ſpermatis ranarum lib. ſs. Caphuræ ℥ iij. Mirrhæ, Thuris ana ℥ i. Reduc ad deſtillationem ſolis: quod ſic intelligas. Ponatur in vitrum ad ſolem, donec liqueſiant. In hunc liquorem pannos intinctos ſuperpone loco dolenti, quum ſiccati fuerint, rurſus intinge, ſuperponeq́ tam diu, donec ſedetur.

Ad poſteriorem curam.

Accipe terebinthinæ induratæ lib. ij. oppopanaci lib. ſs. colcotharis ℥ iij. reduc in emplaſtrum. Poteris etiam bulliens deſpumare mel, cui præcedentia quum impoſueris, inde fiet emplaſtrum tenue, hoc pannis illitum ſecto iam pedi ſuperponatur.

Induratio Terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lentè, poſtmodum bacillo huic immerſo & extracto, vide num dura ſit effecta: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunq; dura, quæ terenda eſt in mortario, &c. Poſtmodum in aceti menſuris duabus oppopanaci cum leuiter coquendo liqueſiat, coleturq́ per pannum, & coquatur tam diu, donec euaporet acetum, & materia ſpiſſa fiat: quo facto, colchotar imponatur, & terebinthina. Dum hæc materia calida eſt, fiant ex ea pinnacidia lõga xxiiij. aut circiter: nam frigefacta materia dureſcit vt vitrum: quum his vti volueris, melli ad ſpiſsitudinem cocto deſpumatoq́, partem eius vel totum impone pinnacidium, & in emplaſtrum tenue reſoluetur, quod ſecto membro ſuperpones.

DE CINZILLA.

CAPVT XXXIII.

Cinzil-

Cinzilla eſt liquor ſalis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex ſuo producit excremento.

Nota.

Sal omne flammulatum in miliarem generationem tranſit, ac à loco ſuo non remouetur.

Signa.

Quum ſub cingulo rubeus circulus enaſcitur, poſtea flauę bullæ, longo poſt interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreq́ maximo ſucceſſerint, cinzillam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò retrorſum ad radicem redit, acceditq́ diaphragma, poſtea mors ſubſequitur.

Cautela.

A corroſiuis abſtine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusq́.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix eſt per conſolidam regalem mundificanda, poſtmodum oppodeltoch ſingulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos eſt, liganda.

Deſcriptio oppodeltoch.

R. colophoniæ lib. I. puluerum chelidoniæ, aranciarum ana ℥ iiij. Viſci de botin quantum ſatis eſt ad incorporationem.

DE GIBBO.

CAPVT XXXIIII.

Gibbus eſt ex quarta generatione concretum quid, & poſtmodum ex inęqualitate membrorum alicuius reliquum deformatum.

Nota.

Quicquid extra proportionem ſuam exiſtit, in excreſcentiam tranſit, quæ ſi vergat intrinſecus ad membrorum principalium regiones, indicat eum qui huic morbo fuerit obnoxius, ad ſanitatem aptum non eſſe.

DE ELEPHANTIA.

CAPVT XXXV.

Elephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus menſtrui, vel nutrimenti, deſcendentibus ad locuſtas membrorum.

Nota.

Quælibet elephantia ſerpit in modum naptæ, ſolùm eò differt ab hac, illa, quòd eius ſubſtantia liquorq́ ſimul naſcantur.

Signa.

Membra fiunt naptalia, tumentiaq́ plurimùm, & ſupra iuncturas conſumuntur, poſtremò ſuccedunt foramina. Tandem ſi ex menſtruis, vel hęmorrhoidalibus morbus iſte proceſſerit, flaua pro-

fluit aqua: ſi tamen ex liquoribus, rubicunda.

Terminus.

Elephãtia terminatur in vlcus cauernoſum, quo membri conſumptio tranſit ad principale membrum, & inde ſequitur mors.

Cura.

Triplex eſt elephantiæ cura: quarum vna eſt hæmorrhoidarum: ſecunda menſtruorum prouocatio: tertia liquorum exiccatio.

DE SCISSVRIS MANVVM.

CAPVT XXXVI.

MAnuum ſciſſuræ proueniunt ex ſale alopeciæ, hoc eſt, vitriolato, membrorumq́ locuſtas propter virtutem expulſiuam occupant.

Nota.

Quum alopeciæ generatio deuiat in alias quàm proprias locuſtas, in eis fit eius etiam productio.

Signa.

Si manus bullas contrahant, quæ poſtmodum in cruſtas, & inde tandem in fiſſuras carnem ſubintrantes mutentur, in corpore nihil eius exiſtente, alopeciam iudicabis in manibus fore.

Terminus.

Poſtremò totam cutem occupant, cruſtisq́ decidentibus ceſſant.

Cautela.

Abſtinendum eſt ab aquis corroſiuis, cantharidibus, à purgationibus, vnctionibus, fumigijs, & ligno guaiacano..

Cura.

Recipe ex quatuor gummi, Oppopanaci, Serapini, Galbani, Bdellij ana ℥ i. Colophoniæ ℥ ij. Terebinthinæ lotæ ʒ iiij. fiat vnguentum. Liquefac illud ſuper carbones, & ſic manibus calidum ſuperponatur per duodecim horas, deinceps lauentur aqua munda, rurſusq́ ſuperponatur eis calefactum. hoc toties repetendum eſt, donec liquorem amplius nõ emittant, quod plerunq́ fit in quindecim plus minúſue diebus. Quatuor gummi, peculiarem admirandamq́ virtutem abſterſiuam, exiccatiuamq́ habent.

DE PRVRITV ET SCABIE, DEQVE Sapharis, & Furfuribus.

CAPVT XXXVII.

QVatuor horum origo prouenit ex cruoribus reſolutis, quibus acceſsit alumen minerale ſciſſum.

Cautela.

Caueas à potionibus, digeſtionibus, purgationibus, à diaphoreticis, ab exiccatiuis, & à morbillorum vnguentis.

Cura.

Reci-

Recipe aluminis repei lib. 1. aluminis armeni lib ſs. Fiat mixtura pro ſcabie. *Alia.*

Accipe aluminis plumoſi, Entali, ana lib. ij. Fiat mixtura pro pruritu. *Alia.*

Cape alcali de albuminibus, Salis fuſi ana. Fiat mixtura pro fur furibus. *Alia.*

Cape vitrioli, aluminis ſciſsi, ana li. ſs. Fiat mixtura in ſapharis.

DE FORMICA.

CAPVT XXXVIII.

FOrmicæ generantur ex cruoribus in virtute expulſiua deficientibus. *Nota.*

Quando gradus expulſiuæ virtutis deficiunt, in eo loco centrum eſt morbi noui. *Terminus.*

Generatio quæuis deficiens in expulſiua virtute, morbum nouum excitat in ſuo centro, qui terminatur poſtmodum in vlcerationem, prout ſua ſigna continent.

Signa.

Si bullæ paruæ naſcantur vna penes alteram, & ex fricationibus exeat aqua flaua, cruſtæ decidant, earumq́ loco renaſcātur aliæ cum vredine maxima, formicam eſſe iudices.

Cautela.

Abſtineas ab omni medicamento, præterquam â refrigerio.

Cura.

Deſcriptio Vnguenti Aſtarzof.

Recipe lithargyrij abluti ℥ 1. Spermoli ℥ 1. ſs. de liquoribus barbæ Iouis, Succi ex nenuphare ana ℥ iij. Fiat cerotum ſine cera, ſuper pannum illine, & adminiſtra per noctem, infrigidat vt non redeat. *Alia formula.*

Accipe aquæ roſarum ℥ ij. reſolutæ caphuræ ʒ 1. cōmiſceant.

DE COSSO.

CAPVT XXXIX.

COſſum eſt apoſtema quod naſcitur ex albo ſulphure, ſaleq́ ſciſſo, quæ prodeunt ex regionibus Martis.

Nota.

Quum ſal ſciſſum in parte Martis erumpit, ibidem extra cutem ſua ſigna profert in locis, in quibus cartilagines exiſtunt: nam vbi cum carne caro iungitur, natura producit emunctorium.

Signa.

Quum naſus admodum vritur, poſtea fricationibus cruſtæ ponerentur, quæ per annum perſeuerarent, coſſum eſſe natum iudicabis. *Terminus.*

Nisi cossum auferatur, incidunt fistulæ, quarum etiam terminum habet.

Cautela.

Caueas tamen à fistularum cura.

Cura.

Accipe succi agrimoniæ ℥ I. de porris ℥ ss. Olei anetini ad pondus omnium. Fiat mixtura, cui pannum intinges: hunc superponito non aspergendo, liquor exibit, ac per se curabitur.

DE BRANCO.

CAPVT XL.

BRancus est liquor in faucibus suum centrum ponens, & sibimet exitum facit.

Nota.

Quiuis liquor scissus descendens, quum à vera deflectit origine, transit in emunctorium externum.

Signa.

Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis, & postea fiat vlceratio, brancum existere iudicabis.

Terminus.

Quum brancus progreditur, uvulæ partem arripit, postea descendens squinantiam generat.

Cura.

Eius cura est in arcanis: & aqua brunellæ curat brancum optimè.

Gargarismus ad Brancum.

Accipe pirethri ℥ I. Succi hypericonis ℥ ij. Succi persicariæ ℥ iij. Oximelli scyllitici ad pondus omnium: commisceantur.

Aliud.

Accipe liquoris mumiæ ℥ I. Succi persicariæ ℥ ij. Aceti communis vnc. iij. Fiat mixtura.

DE SQVINANTIA.

CAPVT XLI.

SQuinancia quidem oritur ex eodem loco ex quo nascitur apostema, eiusq; centrum est in apostematis situ, qui circumferentiam vtriusq; regionis, nempe capitis & colli totam occupat.

Nota.

Omnis morbus in gutture proueniens, huius loco curari debet: in confinijs alius non est inuestigandus.

Signa.

Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folij, caput inflammatum sit, non secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retrò cacumen foramen inciderit, inglutitionem & sputum prorsus hæc abstulerint, signa sunt eius.

Terminus.

Si fortè balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius,

rius,& uvulam atque folium inficit.

Cautela.

Abstineas à purgationibus, à phlebotomijs, & ventosarum positionibus. *Cura.*

Per gargarismum incarnatiuum curari debet squinantia: cuius descriptio talis est: Recipe mellis rosarum ℥ iiij. Aristolochię rotundæ, Pirolæ ana ℥ ß. Aquarum de prunis, de prunella ana ℥ 7. Fiat gargarismus, accipiat in os, gargarizet: si apostema est apertũ, ter vel quater in die, vt intret apostema, tunc balsamum naturæ curabit: sed si non sit apertum, non proderit: verùm si magnus sit tumor, superpone defensiuum extrinsecus.

Defensiuum in Squinantia.

Accipe mucilaginis de fœno græco ℥ x. Cerussæ ℥ ij. Caphuræ tritæ ℥ ß. Fiat mixtura & cataplasma extrinsecus, vt mitigentur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

Recipe aquarum rosarum rubearum, Bursæ pastoris, Solatri, Barbę Iouis, singulorum æqualia pondera: commisce, & eis immerge linteum, quod ita madidum liga super caput.

DE ALBORA.

CAPVT XLII.

ALboram ex tribus mixtam fore dico: scilicet morphea, serpigine, & lepra. *Nota.*

Quum plures origine vna concurrunt in idem centrum, ibidem & nouus morbus generatur sub noua denominatione.

Signa.

Vbi cicatrices natæ fuerint in facie, serpiginum instar, postea transmutantur in bullas morpheali natura, tandem vox amittitur, alboram adesse dicas. *Terminus.*

Præter omnem vlcerationem terminatur, ac eum fœtore maximo, cùm nasi, tum oris, eiectionibusq́. Non aliàs quàm eius morbi demonstratio est extrinsecus, in linguæ radice pariter existit.

Cautela.

Abstinendum est à medicamentis intrinsecis, ab aquis fortibus & corrosiuis. *Cura.*

Accipe stanni, Plumbi, Argenti ana ʒ 1. Aquæ albuminum ouorum destillatorũ lib. ß. commisceantur, &c. Albumina ouorum cocta destillanda sunt in aquam, & huic limaturæ dictorum metallorum imponendæ, qua madefiat albora.

DE PANNO.

CAPVT XLIII.

EX colore pannus emortuo prouenit, quapropter colorum vitam

tam atque mortem cognoſcere deberet medicus.

Nota.

Quicquid ex coloribus moritur, in corpore fixum manet, aliasq́ non eſt intelligendum, quàm de lepra.

Signa.

Quum infans ex vtero matris ſuæ maculam aliquam luteam, cœruleam, aut nigram attulerit, pannum eſſe iudices.

Cura tincturæ in panno.

Accipe de floribus fabarum ℥ ſs. Calcis ouorum ℥ ij. Salis peregrinorum lib. i. Aquæ conſolidæ, Alcool vini ana ℥ xv. Deſtilla per alembicū, & hac medicina pannū inunge: fiet albior quàm cutis altera. *Alia tinctura.*

Accipe aluminis plumoſi, Sciſsi ana lib. i. Deſtilla in aquam cum iſta additione. Recipe caphuræ ℥ ſs, ſigilli Salomonis ℥ ij. Rurſum deſtilla, poſtea linteolo hac aqua madefacto, pannum inunge lauaq́.

DE SCISSVRIS SICCIS.

CAPVT XLIIII.

Sciſſuræ ſiccæ ſunt ex ſale carnis vel ſanguinis, quod cum ſudore prorumpit ſine corruptione: producuntur in locis, in quibus venæ fiunt, & in illa carne.

Signa.

Quum in plantis pedum, voliſq́ manuum ſciſſuræ ſiccæ fiūt, quæ contraherentur præter aliud quodpiam accidens, ſciſſuras ſiccas fore iudicabis. Si ſint in minimo digito, & in ſequenti, ſal eſt ſaluatellę. Siccæ ſunt omnino, cruſtis & ſanie carent. Fiunt etiam in calcaneis ſciſſuræ ſiccæ, quales habere ſolent milites.

Terminus.

In eodem ſtatu manent, vti cœperunt prius, & nullas ponunt cruſtas. *Cura.*

Earum cura fieri debet eo loco, in quo ſunt, prout ſequitur.

Accipe radicum vrticæ minoris ℥ vi. Reponticæ ℥ iij. Conſolidæ regalis ℥ i. ſs. Aquæ purę quantum ſatis eſt pro decoctione. In decoctione ſuperpone manus, & olla ſit optimè cooperta, vt vapor eas melius tangat: hoc fac ſingulis diebus quater aut quinquies poſtea purgabis ſanguinem, vti ſequitur.

Recipe gamandreæ, Cichoreæ ana, bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat ſanguinem tantum, quantus eius hauſtus fuerit: eſt enim vera & naturalis minutio ſanguinis.

Alia cura.

Accipe farinæ hordei, Siliginis ana ℥ i. Pirolæ, Agrimoniæ, Centaureæ, Prunellæ ana ℥ ſs. Aquæ puræ quantum ſufficit pro decoctione. *Vnguentum ad hoc.*

Reci-

Recipe petrolei, Axungiæ cati sylueſtris, Axungiæ cerui, Taxi ana ℥ ß. Fiat vnguentum ſuper carbones, manè & ſerò inunge.

DE MORO.

CAPVT XLV.

EX entalico ſciſſoq́ ſalibus naſcuntur mori, originemq́ ſuam ſumunt, ſicuti ſciſſuræ ſiccæ.

Nota.

Quum duæ ſpecies in vnam generationem concurrunt, duas inde formas oriri contingit, vti de moris. Entalicum ſal non educitur per ſudorem, ſed ex eo, porri, & ex ſale ſciſſo fiunt ſciſſuræ.

Signa.

Si porri ſupercreuerint fiſsi, præter cruſtas circum eos, aut humoris exitum, moros fore dixeris.

Terminus.

Mox atque porri ſimiles emiſerint ſanguinem per inſtrumentalem inciſionem, aut corroſiuis: id ſi fiat, morus nouus enaſcitur, poſt quem ſequitur fungus, & ſpongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros carnemq́ duriſsimam habet.

Cura.

Accipe oleorum ex iuniperis ℥ i. De ſpica ʒ ij. Laterini ʒ vij. fiat mixtura. Vngantur hoc vnguento ſæpius, & euaneſcent: excindi non poſſunt, nec euelli. Minutio per gamandreæ, cichoreæq́ potum optimè valet ad mundandum ſanguinem in hoc morbo.

Alia cura.

Recipe oleorum benedicti ℥ i. Maſticis ℥ ß. miſceantur, & inunge manè & ſerò.

DE RAGADIIS IN ORIFICIO

vuluæ, & in ano. CAPVT XXV.

RAgadia proueniunt ex ſale menſtruoſo, quum actus venereus & menſtruum ſimul cõcurrunt, ſeſeq́ mutuò complectuntur: ex huiuſmodi ſeparatione ragadij naſcuntur. Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoidibus, quando ſal hoc ad locuſtas ſe recipit.

Nota.

Quæuis ſeparatio ſalis ſciſsi tranſit in fiſſuras tantùm, vbi cũ alio mixtum non fuerit. *Signa.*

Quum circulus in orificio vuluæ aut in ano finditur, & per eiectionem vrinæ vel ſtercoris proſcinduntur, vtrunq́ fiſſuræ tales, viſibiles ſint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus.

Vltimò tranſeunt in vlcerationem intrinſecam, & putreſiunt in eiectionem ſaniei.

Cura Peſſarium in ragadijs vuluæ.

Accipe

Accipe aloë fuccotrini ℥ 1. Radicis aristolochiæ rotundæ ℥ 3. Terebinthinæ lotæ quantum satis est: fiat pessarium ad sufficientem longitudinem. *Aliud.*

Cape terebinthinæ lotæ ℥ vj. Albi græci ℥ 1. Ceræ ℥ ſs. Puluerum agrimoniæ, Consolidæ, Pyrolæ ana quantum sufficit pro incorporatione: fiat pessarium, quod ragadia tegat, vlteriusque non procedat, nec sit ragadiorum loco breuius.

Alia descriptio sparallij per vuluam.

Accipe mucilaginis psyllij vnc. 1. Olei amygdalarum amararũ vnc. iij. Succi florum capsi vnc. vi. Fiat sparallium hoc modo: Linteum eiusdem longitudinis, cuius ragadia fuerint, huic intinge liquori: postmodum indes in vuluam, in qua per tres horas maneat: his transactis iterum intingatur, induraturque.

Alia.

Recipe succorum pyrolę, Consolidæ ana vnc. iiij. Florum hypericonis, Prunellæ, Centaureæ ana vnc. 1. Betonicæ vnc. vij. Olei anethini vnc. iiij. Fiat mixtura.

Puluis ad ragadia vuluæ, & ad hæmorrhoidas.

Recipe mumiæ vnc. 1. Laccæ rubeæ vnc. ſs. Pulueris arranciarum, Antimonij ana vnc. ij. Chimoleæ ʒ 1. ſs. Cachimiæ ʒ v. fiat puluis.

DE ESSERIS.

CAPVT XLVII.

ESseri proueniunt ex vaporibus mineralium extrinsecorum, vbi calx inciderit aut cachimia.

Nota.

Extrinseca medicum accidentalia cognoscere decet, vt extrinseci spiritus cum imprimuntur, ab eo cognosci queant.

Esseri plerunque sequire solent in illos, qui salia montana, vitriolum, aut cuperrossam excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntque. Fodinarum artifices morbo simili tum pulmonis cordisque passionibus doloribúsue torquentur.

Signa.

Si nodus quispiam tumorque vermiculos pediculorum instar ederet, qui postmodum in latum extenderentur, crustasque rubeas, vt sunt squamæ piscium, producerent, esseros fore iudicato.

Terminus.

Cùm in spiritibus mineralium hęreat hic morbus, nullum per se terminum facit, imò potius in vno statu permanet.

Cautela.

Cauendum est à physicis: hoc est, illis, qui purgationes extrinsecas dare cupiunt: nam quiuis morbus exterius productus, exteriorem etiam curam libenter admittit, non interiorem.

Cura.

Cura.

Accipe olei ex iuniperis lib. ß. Olei amygdalarum dulcium lib. I. Olei de coſte ℥ viij. Fiat mixtura: poſtremum fit ſicuti oleum de guaiaco, aut buxo. Oleum de iuniperis non fit per deſcenſum: ſed oleum de coſte, hoc eſt, ex fagino ligno.

Aliud vnguentum.

Cape olei de ſpica ℥ ß. Olei quercini lib. iij. Axungię catti lib. I. commiſceantur: vngantur, & his oleis præſeruabuntur à ſpiritibus, qui morbum hunc generant: quia vnctuoſitas illa non ſinit huiuſmodi ſpiritum ſubintrare. Natura quidem aluminis eſt officiumq; findere. Quum tamen his cutis peruncta fuerit axungijs, tales ſpiritus nullos recipit, qui ſibi detrimentum inferre valeant.

DE VNDIMIA.

CAPVT XLVIII.

A Sale reſoluto producitur vndimia, ſiue carnis ſal hoc ſit, aut alterius, & in eo loco centrum ponit, in quo ſitum eſt.

Nota.

Quoduis ſal reſolutum, acuitate carens, apoſtema generat abſq; lepra. Vndimia eſt apoſtema, quod ex compreſsione foſſulam remanentem concipit, vt in hydropiſi fieri ſolet: eſtq; morbus abſq; dolore prius, tandem ad putrefactionem peruenit, incipitq; dolor.

Signa.

Quum apoſtema ſurrexerit abſq; dolore, foſſam ex compreſſione retinens, eſtq; ſine colore, quo reliqua tincta ſunt, vndimiam eſſe dicas.

Terminus.

Putrefit intrinſecus prius, poſtmodum extrinſecus, & in vlcus tranſit cauernoſum.

Cautela.

Abſtinendum eſt à pharmacis phyſicis: nam iſte morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

Accipe realgaris ʒ I. talci ʒ iij. Viſci quercini quãtum ſatis erit pro incorporatione: fiat emplaſtrum ſuper vndimiam.

Poſt apertionem.

Accipe colophoniæ ℥ I. Ceræ ℥ iiij. Reſinæ de botin vt ſatis ſit pro formando emplaſtro.

Poſt mundificationem.

Accipe conſolidæ maioris, Ariſtolochię rotundæ ana ʒ ij. Vitellorum ouorum, Terebinthinæ, ana quantum ſufficit: agitando fac vnguentum, & vndimiam inunge.

DE SEPHIRIS.

CAPVT XLIX.

SEphirus eſt fluxio proueniens ex ſale ſicco, quæ non poteſt in maturationem tranſire, ſed in ſua duritie ſemper manet, atq; tumore, quoſuis colores induit.

Nota.

Nomen est omnibus duris apostematibus commune, sephirus, priusquam maturescant, aut mollia fiant, curam per resolutionẽ expetit. *Cura.*

Excellentissimum est ad morbum hunc remedium viscus de botin & iuniperorum, ob eorum mitigationem & maturationem. Accipe visci iuniperorum ℥ ß. Fœnugræci ℥ iiij. Aquarum iringi, Lappatij acuti ana vnc. ij. Succi altheæ quantum satis fuerit pro incorporatione: fiat cataplasma.

Alia descriptio.

Recipe olei ex lithargyrio, Colophoniæ, Mumiæ ana vnc. i. Olei ex vitellis ouorum quantum sufficit ad formandum vnguentum: hoc sephirum mollificat, maturumq́ reddit.

Oleum lithargirij fit hoc modo: Recipe alumen, acetum, & lithargyrium, coque simul omnia, donec albescant: postea rursus acetum & alumen addes, & ad consumptionem vsq́ liquoris decoques, & sic in oleaginosam conuertetur materiam, de qua scribit etiam Archelaus.

DE FVGILE VEL FVGILICO APOstemate. CAPVT L.

EX Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apostema: quod est indicium principij noli me tangere. Archelaus vocat fuliginem, Hermes verò ferruginem. Nos autem ferruginem Martis nominamus. Iis potissimum accidere solet, qui nõdum adoleuerunt, videlicet infra quartum & vigesimum annum existentibus: alijs verò si contigerit eam ætatem prætereuntibus, hos Noli me tangere dixeris expectare.

Nota.

Quiuis liquor materialis apparet anteaquam locum fixũ ponat. Postea quicquid oritur in sui sanguinis principio, transit in prauam lentiginem. *Signa.*

Quum ad auriculas bullæ cum inflatione natæ fuerint in earũ circumferentia, tertio post die rubicundæ fierent, postea calor atq́ dolor capitis, partim vnà cum squinantia concurrerint, ferruginem fore dicas. *Terminus.*

Si per se terminabitur, in putrefactionem transibit, quæ vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur.

Cautela.

Caueas ab aquis fortibus & corrosiuis, à purgationibus, à capitellis, aut lixiuijs acutis, quia per suum emunctorium purgari debet, id est, per anum. *Cura.*

Tripartita est eius cura: vna per maturationem: per mundificationem alia: tertia per consolidationem.

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde ſequuntur accidentia praua: per ſe matureſcere potius erit.

Nota.

Accipe olei laterini ℥ i. Oppõpanaci colati ℥ ſs. fiat emplaſtrum ſup carbones. Oppoponacum per acetum colatur: deinde fit iterum maſſa, & induratur.

Mundificatio.

Recipe mellis, Brunellæ ana ℥ i. Ariſtolochiæ rotundæ, Aloe patici ana ʒ i. Fiat mixtura in modum emplaſtri, adminiſtra quum iam apoſtema fuerit apertum.

Conſolidatio.

Accipe vitellorum ouorũ numero iiij. Reſinæ de botin ℥ iiij. Farinæ tritici, Hordei ana quantum ſatis fuerit pro incorporatione: fingatur vnguentum.

DE NATHA VEL NASDA.

CAPVT LI.

QVum ambæ virtutes ſimul concurrunt in vnum latus, naſda producitur, eo quòd natura tribuit vni, quod ab altero ſurripit, eſtq́ naturalis concretio.

Signa.

Quando membrum aliquod ipſamet hoc operante natura maius fit altero, nullusq́ dolor in eo loco fuerit, nec in ſtomacho, naſdam fore iudices. Si ventriculus aut thorax doluerint, ſignum erit phtiſis.

Cautela.

Noli ſumere potiones aliquas, quia natura per ſeipſam effluit.

Cura.

Accipe de fecibus vini ℥ x. Vini ardentis ℥ iiij. Axungiæ vulpis vnc. v. Olei anetini ad pondus omnium. Fiat vnguentum.

DE PHLEGMONIBVS.

CAPVT LII.

PHlegmo quidem eſt apoſtema, quod nõ tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minus ad aliquod aliud accidens.

Nota.

Apoſtemata quæuis præter corporis detrimentum orientia, pruducuntur ex aluminibus liquefactis: & ab alijs apoſtematibus hoc ſolo differunt, quòd non ſint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

Accipe oleorum ouorum vnc. vj. Camomelini vnc. i. Serapini, Galbani ana ʒ vj. Viſci de abiete aut pino ad pondus omnium. Farinarum hordei, Fabarum ana quantum ſufficit pro incorporatione: commiſce in formam vnguenti. Mel roſatum & ſalis aquã

simul permisceas, quo liquore serò manecp lauabis.

DE HERNIA AQVOSA VEL HVMOrosa. CAPVT LIII.

HErnia aquosa prouenit ex eo loco, in quo sita fuerit, estcp liquor in osceo resolutus: producitur ab externis accidentibus & causis, quum quispiam læsus fuerit, vel ex abundantia spermatis putrefacti, quod in liquorem est resolutum.

Nota.

Quoduis resolutum sal in suo loco remanet solum, nisi per poros deorsum transeat, & tunc destillat in exitum, quod in osceo fieri nequit.

Signa.

Si pudenda fuerint inflata, compresionecp foueam remanentem contraherent ante maturationem, herniam esse dicito.

Terminus.

Quum hernia per se terminari permittitur, in testiculorum putrefactionem transit, & postmodum bubonis initium præbet: si per tres aut quatuor septimanas non recesserit, fit morbus incurabilis.

Cautela.

Caue ne aperias, at medice diligenter animaduertas, an hernia sit aquosa, vel inflatio testiculorum, vt vnum pro alio non cures, indecp maximum periculum subsequatur.

Cura.

Accipe ficuum lib. 1. Olei granorum iuniperi vnc. iiij. Farinæ fabarum vnc. vj. Fiat cataplasma super ignem, quod superponatur quanto calidius pati valeat, manè, sub meridiem, & serò: nam ipsam materiam separat.

Aliud.

Accipe farinæ fabarum lib. 1. Seminum psyllij, Ciconiorum ana vnc. 1. Consolidæ maioris vnc. iiij. Vini & aceti quantum satis est, & fiat emplastrum. Recepta quæuis euacuantia vel exiccantia hoc loco sunt inutilia.

DE HERNIA VENTOSA. CAPVT LIIII.

HErnia ventosa prouenit etiam ex accidentalibus, & est arsenicalis inflatio præter salis resolutionem.

Nota.

Omnis inflatio sicca producitur ex arsenico puro, quapropter apprimè considerandum est in hac cura, quòd ea quæ mitigant arsenicum, herniam ventosam etiam curent.

Signa.

Quum oseus inflabitur cum duritie, & intensione, illacp duries insensitiuum oseum effecerit, & absque colore herniam ventosam esse iudicabis.

Terminus.

In

In ſuo ſtatu manet, donec altero anno ſubſequenti rurſus in criſim incidat. *Cautela.*

Abſtinendum erit ab apertione, rebuſq; ſiccis.

Cura.

Accipe ficuum lib. 1. Olei ex baccis iuniperi ℥ iiij. Farinæ fabarum ℥ vi. Reſoluatur materia ſicuti ſuprà de hernia aquoſa ſcriptū eſt: animaduertendum tamen in primis curando herniam ventoſam, vt per pinguia, viſcoſaq; procedatur, non propter duritiem, cùm ſit ventus: & quamuis diaciminum ad ventum in ventre clauſum optimè valeat, nihilominus in iſta cura non eſt idoneum: quia tumor hic ab arſenico crudo, & realgare cauſatur, quæ quidem oleum amygdalarum dulcium, viſcus abietis, & emplaſtrum ex terebinthina mitigant. *Alia cura.*

Accipe olei amygdalarum dulcium ℥ ij. Farinæ fabarum ℥ ſs. Fimi columbini, Fimi caprarum ana ℥ iij. Aceti quantum ſufficit: fiat cataplaſma, quod ſuperponatur manè, ſub meridiem, & ſerò.

Alia deſcriptio.

Accipe viſci abietis ℥ vi. Mumię vnc. v. Foliorum ebuli vnc. 1. commiſceantur. *Alia formula.*

Recipe terebinthinæ lib. ſs. Cumini vnc. iiij. Seminum lactucæ ʒ vi. Cerę quantum ſatis erit: reduc in emplaſtrum.

DE HERNIA CARNOSA.
CAPVT LV.

NOn aliàs quàm alcola vel naphtha ſuam originem hernia carnoſa ducit, loco formaq; ſolùm ab eis differt.

Nota.

Poſtquam liquor nutritiuus quo ſuſtentatur oſeus, à vera ſubſtantia ſeparatur, & in excreſcentiam tranſit, herniam carnoſam profert. *Signa.*

Si tumuerit oſeus, indurauerit, ac ſub cute, vel trans cutem excreuerit caro, herniam carnoſam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimo tranſit in putrefactionem, & producit fiſtulam, & ſi non maturuerit infra quinque ſeptimanas, nullam curam admittit amplius. *Cautela.*

A potionibus vel curis intrinſecis à rebus pinguibus, & à ſuperpoſitione ſiccorum & exiccantium abſtine.

Cura.

Eius cura duplatur, ſcilicet per inſtrumenta, perq; medicamina. De inſtrumentis ſcriptum eſt in vlceribus.

Deſcriptio curæ.

Accipe olei laterini ℥ vij. Oppopanaci, Galbani, Bdellij ana

ʒ iij. Reduc ad formam liquidam cum iſta additione. Recipe fabarum farinæ ʒ iij. Ficuum numero iiij. Caphuræ, Rutæ ana ʒ 1. fiat in modum emplaſtri: hoc maturat, reſoluit, putrefacit, creſcere magis non ſinit, nec etiam dolorem inferre.

Reſoluentia herniam carnoſam, alcolam, & naphtan, ſunt iſta.

Oleum benedictum, Oleum laurinum deſtillatum, Oleum nucũ, Oleum de ſeminibus papaueris nigri, Oleum aneti, Axungia cati deſtillata, Alcool vini deſtillatum cum fabis, Alcool deſtillatum cum ſeminibus pſillij, Aqua flamulæ, Aqua hirundinariæ, Aqua de perſicaria rubea, Aqua de iringo, Succus ex lapatio, Liquor deſtillatus ex vino caprino. Notandum hîc olea deſtillata rebus pinguibus non annumerari.

DE TENTIGINE OBSCVRA ET PRAua, hoc eſt, Noli me tangere, in matrice.

CAPVT LVI.

EX ſuperfluitate ſalis acetoſi quod in profluuio, vel in menſtruis exiſtit, oritur obſcura tentigo.

Nota.

Si menſtruum aut profluuium tranſeat in ſalis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo, tandem ad matricis ſubſtantiam ſe confert, ac tentiginem excitat obſcuram.

Signa.

Quando ſui temporis ordinem profluuia menſtruaq́ non obſeruant, ac vnà cum illis fluxionibus aqua permiſcetur, & cum vrina ſanies dolore pudendorum effluit, torminaq́ fiunt in ventre, quæ tempore coitus augentur, & inde poſt quatuor ſeptimanas ſanguis profluit, genus tentiginis fore iudices.

Terminus.

Si per annum continuarit, mulierq́ ſterilis fiat, in vlcerationem incurabilem tranſit.

Cautela.

A purgationibus, conſolidationibus, & mundificationibus prorſus abſtinendum erit.

Cura.

Eius cura tripertita eſt, vna per ſparallium, alia per potiones, tertia per vnguenta: parum differt hæc ab ea, quæ de matricis vlcerationibus cura fieri debet.

Cardonium.

Recipe agrimoniæ, Saniculæ, Pyrolæ, Vtriuſq́ peruince ana ℈ 1. Ariſtolochiæ rotundæ ℥ 1. Herbarum paſtinacæ, Perdetis ana ℥ 1. Muſti non maturi ex vino rubeo vſque ad centum kiſt, fiat cardonium, hoc eſt, ponatur in muſtum herbæ ſupradictæ, macerentur, & ſimul repurgentur, de quo vino per medium annum con

tinuè

nuę bibat mulier. Kiſt vini duas menſuras implet.

Aliud Cardonium.

Recipe conſolidæ regalis lib. ſs. Ariſtolochiæ rotundæ ℥ vi. Diapenſæ, Alchimillæ ana ℥ x. Serpentinæ minoris, ad pondus omnium: fiat cardonium, ſecundum vſum.

Salis compoſitio, cuius vſus ſit in omnibus periculis laborantis tentigine matricis.

Accipe ſalis communis lib. ſs. Thuris, Mumiæ, Hæmathitis ana ℥ ij. Fiat mixtura cum ſale, quo condiatur omne quod ederit.

Sparallium in tentigine obſcura.

Accipe aquarum plantaginis, Serpentinæ, Perſicariæ, Hypericonis ana lib. ſs. Lumbricorum terreſtrium ℥ vi. Dragacanti ʒ i. Conſolidæ, Foliorum ariſtolochiæ longæ ana ℥ iij. Fiat ſparallium optimo ſaccharo permiſtum, hoc eſt, fiat metrenchita, vel clyſteriū, vuluæ imponatur, perq; tres, quatuor, vel quinq; horas in ea maneat ſingulis diebus.

Aliud ſparallium.

Accipe ſucci hypericonis, Perſicariæ ana lib. ſs. Aquę de prunis, de ceraſis ana lib. i. Terebinthinæ lotæ in aqua roſarum ℥ vij. Fiat ſparallium pro matrice, quod indatur in vuluam, quolibet die bis, aut pluries, pro neceſsitatis exigentia.

Aliud ſparallium.

Accipe olei hypericonis, Perſicariæ, Ariſtolochiæ rotundæ, ana lib. i. Olei ranarum, Lumbricorum ana ℥ xij. Olei ex vitellis ouorum ad pondus omnium, formetur ſparallium, & ob ſuam pinguedinem, non eſt opus vt in tanta quātitate hoc adminiſtres, quia quicquid lumbricum eſt, matrix ad ſe libenter attrahit.

Vnguentum ad dorſum.

Accipe Mercurij abſq; ſubſtantia frigida, & omni mordicatione correcti ℥ ſs. Boli ſciſsi ℥ iij. Axungiæ ceruinæ lib. ſs. Olei aneti, Olei ex vitellis ouorum ana ℥ vi. fiat vnguentum cum cera. Iſta medicamina, ſcilicet vnguentum, ſparallium, & cardonium ſimul adminiſtrari debent quolibet die bis.

DE MOLA MATRICIS.

CAPVT LXII.

Nihil aliud eſt mola per ſe, quàm menſtruum, quia iſtud eſt matricis nutrimentum, & vnà ſpermatis.

Nota.

Quoduis menſtruum ſpermati permixtum in generationem tranſit: nam in eo loco nulla ſeparatio fieri poteſt amplius, præterquam naſcentis impleto iam termino ſeparatur à ſuo loco decoctionis. Vita molæ eſt in ſpermate; nam donec ſperma habuerit, infla-

tur venter, quo deficiente cessat etiam tumor augeri, donec, &c. Nonnunquam in renibus generatur excrescentia, quam Friburgi vidimus in vitulo (puto in intersignio vituli esse legendum) albo nigróue coloribus permixtam.

Signa.

Si mulieris vterus ex prægnanti natura tumuerit, menstruaq; fluant simul, & modò venter minueretur, aliàs augeretur, aut extra verum terminum in duram inflationem exurgeret, vnà cum, vel absq; doloribus, moueretur q;, molam esse matricis dicito.

Terminus.

Crescente mola matricis, spermatibusq; vehementer in coagulationem commixtis, augetur in mortem vsq;.

Cura.

Duplex est medicina molæ, vna quidem in expulsione, altera in præseruatione. *Ad expulsionem.*

Accipe croci orientalis ℥ iiij. Boracis ℥ ß. Carabe ℥ ß. Scammoneæ ʒ vi. Lapidis lazuli ʒ i. Fiat pessarium cum oppopanaco inspissato. Animduerte quod huiusmodi medicamentum adhiberi nullo modo tutò posit: nisi mola praua sit adhuc, & per uuluam exire queat, ante partus veri terminum: aliàs mulier exponitur mortis maximo periculo, si magnam expellere molam conatus fueris.

Præseruatiuum contra molam.

Accipe agarači trociscati ℥ i. Euphorbij ℥ ß. Opponaci colati & inspissati ad pondus omnium: fac pessarium, vtere antequam habeant molam magnam: si non desierit vna tantum nocte, siste gradum in eo medicamento, quia signum est generationis prolis.

DE EXITVRA.

CAPVT LVIII.

Exitura habet exordium ex proprio defectu, sic vt illa tria prima, quę continent excrementum, in putrefactionem transeant.

Nota.

Quoduis excrementum primam suam materiam habet, ab eoq; separatur quod expellit illud: postmodum aliud nihil præter infirmitates generat. *Signa.*

Quum sanies per nasum flaua fœtidaq; decolat, vnà cum dolore capitis, vel eo sine, pariter si aurium excremẽta putrida fuerint, sputumq; fœteat, vrina saniem proferat, ac stercus naturalem colorem amiserit, sudor sit fœtens, vngues corruptionem patiantur, ex auribus flaua pinguisq; sanies profluxerit, oculorum lachrymæ salsæ destillarint, & acutum apostema turgeat, ac menstrua fœtentia cum impertinenti colore fluxerint, præter dolores renum aut fæmorum, ex his omnibus exituram iudicabis.

Termi-

Terminus.

Si exitura sępius abierit, redieritq́ per quatuor annos idipsum continuando, permansuram esse iudicabis.

Cura.

In exitura non est alia cura, nisi quòd excrementum extrahatur continuatè. *Descriptio ad nares.*

Recipe lolij, Seminis nigellæ, Ellebori albi ana ℈ 1. Maioranę, Saluiæ ana ʒ ß. Musci grana ij. Fiat sternutatorium, quod singulis diebus manè per nasum attrahatur parum per vicem.

Descriptio ad aures.

Recipe diagridij ℈ 1. Bdellij ʒ 1. Ceræ scrup. 1. ß. Fiat in modũ emplastri: quum aures spumam aut aquam emiserint, impone pinnacidium his constructum.

Medicamentum ad vrinam.

Accipe croci orientalis ʒ ß. Pilorum zenij ℥ ß. Cantharidum numero v. Fiat mixtura, sacculusq́ sub canali, subtusq́ vesicam, vrinam prouocabit, per vnum aut alterum diem, donec sanies cesset. Zeni sunt folliculi circum leporum caudas existentes.

Medicina pro stercore, vel intestinis.

Accipe mellis quantum sufficit, Diagridij ℈ 1. Hermodactylorum, Turpeti ana ʒ 1. Fiant suppositoria secundum artem: præter sal in exitura, verùm in constipatione poteris vti sale.

Medicina pro sudore.

Accipe theriacæ ʒ ij. Alcool vini ℥ ij. Euphorbij grana vij. Fiat haustus ante ingressum balnei, sudet, postmodum calidè contectus decumbat in lecto, bis hoc, ter, vel quater, ac toties repetas, donec fœtor abeat.

DE CALLO.

CAPVT LIX.

CAllus est arsenicalis tumor, ex liquore carnis aut sanguinis proueniens. *Nota.*

Quoduis apostẽma per fricationes excitatum in superficie carnis ponit suum emunctorium.

Signa.

Si post fricationes aliquod exurgat apostema rubeum atque tumens, callum esse dixeris.

Terminus.

Si fluxiones arsenicales coniunctæ fuerint, cum affluentia terminatur in vlcerationem, & postmodũm in estiomenam transit, maximè cùm apostema vel foramen in crus siccum inciderit ex fricationibus, aut in alio loco.

Cura.

In calli cura postquam in apostema transierit, hac vtere descriptione.

ptione. Recipe olei rosarum ℥ vi. Calcis viuæ extinctæ ℥ iij. Caphuræ ʒ v. Fiat mixtura, quæ superponatur vnguenti loco. Si tamen prius in vlcus transiisset callus, hoc vtere. Accipe spernioli ℥ i. Olei de caphura ʒ ij. Succi papaueris, Hyosciami ana ad pondus omnium. Fiat cataplasma, quod superponatur, calorem sedat: postea sume descriptionem hanc. Cape emplastrorum apostoliconis, Diaquilon ana ℥ ß. Mumiæ ℥ iij. Cerussæ ʒ ij. Caphuræ ʒ i. Misceantur, & fiat emplastrum super carbones.

DE PORRIS.

CAPVT LX.

PORri proueniunt ex auio liquore, qui nutrimentum radicum esse deberet vnguium. *Nota.*

Vbi porrus, non longè distant vngues: itaque radices earum in excrescentiam transeunt, quæ porros efficit.

Signa.

Quum in digitis pedum aut manuum porri nascũtur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excrescunt in auellanæ nucis medietatem, porros fore dixeris.

Terminus.

Vltimò simul cum carne crescunt in vnguium duritiem, & cùm per corrosiuas aquas, vel incisionem aperti fuerint, in elephantiæ principium incidunt, incisioneque maiores efficiuntur.

Cautela.

Ab incisionibus & corrosiuis aquis abstine.

Cura.

Accipe oleum ex baccis iuniperi, Besonnæ, Agarici ana ʒ i. Fellis bouis quantum satis erit pro vnguẽto. Vnge dies & noctes linteolo, quò magis triueris, eò melius efficiuntur nigri, siccantúrque. Postea cura per oppodeltoch ad quatuor vel quinque septimanas. *Alia cura.*

Accipe realgaris scrup. i. Olei vitellorum ouorum ʒ ß. Calcis extinctæ quantum sufficit in vnguenti formationem, hoc etiam nigros efficit porros, & putrefacit.

DE SCLIROSI.

CAPVT LXI.

SClirosis est apostema, vel nodus, qui nascitur per excrescentiam nouæ generationis. *Nota.*

Quando natura superfluitatem ex centro generationis producit, accumulata postmodum in excrescẽtiam iuxta membrum in quo fuerit, generatur. *Signa.*

Quum in corpore durus & immobilis tumor, & caro simul cum ligamentis creuerit, quòd si tactu simile quid percipitur, sclirosum fore iudices. *Termi-*

Terminus.

Sub finem indies magis ad suam generationem tendit sclirosis, & vltimò contorquet membrum, intestina debilitat inflationibus, & in regionibus existens membrorum seipsum ad mortem suffocat.

Cautela.

Ab omni medicina qua solitum est in apostematibus vti, caueas, & ab omnibus instrumentis, quibus tonsores vtuntur, & ab eorum magisterio.

Cura.

Cura sit quod sclirosis non accrescat, nec aliàs curari potest.

Descriptio vnguenti.

Accipe olei mirtillorum ℥ ij. Nucis muscatæ ℥ ss. Axungiæ iumentorum ʒ ij. Petreoli ad pondus omnium. Fiat mixtura, qua spermatica vasa, prout renes & fœmora, mense quolibet inungantur: hac enim sclirosi tollitur incrementum.

Annotatio.

Regeneratio maior est, quàm vbi corpus nascitur: posibile est vt fiat secunda regeneratio: & est pura superfluitas regenerationis. Sclirosis aliquoties in fronte nascitur, vt nodus, in ceruice, & in manibus. Quando sub costis, aut ad ventrem nascitur, tunc eius durities non benè percipitur.

DE LENTIGINE.

CAPVT LXII.

INexperti, nec non doctores asserunt ex cholera nasci lentigines: monachi dicunt ex cœlibatu. Verùm ego liquoris Mercurij esse dico.

Nota.

Vbi liquor Mercurij fuerit, qui vergat in sui regenerationē, oriuntur lentigines. Omni anno quiuis carnis liquor florescens regeneratur, & qui lentigines habent, illis qui carent saniores existūt: sub axillis & sub genubus, pallent, quas vulgus pulmonis maculas appellat, multasque sub lentiginum vocabulo concludit.

Signa.

Quum in facie, vel sub axillis, sub genubus, aut suprà maculæ nascerentur crocei luteique colorum, siue maneant, aut recedant, lentigines fore iudicabis.

Cura.

Curandum est, vt expellantur, quò vehementiùs, eò meliùs.

Descriptio contra lentigines.

Accipe heliotropij, Gamandreæ ana ℥ iij. Mannę electæ ℥ ss. Spermatis ceti, Baccarum lauri ana ʒ x. Aquarum melissæ, Verbenæ, Valerianæ ana ℥ v. Fiat potus, eiusque dosis à quatuor in vncias quinque sit, quum incipiunt exire, bibatur: si Reubarbarum apponas, non exeunt amplius, quod minimè bonum est. Vide quæso quàm egregia res sit experientia, per hoc vnicum.

Helitropium herba solaris, quæ penes me est melissa, mirum in mo-

in modum carnem & sanguinem regenerat, eaq; nil melius.

Sunt & alia penes Petrum Arelatum apostemata, quorum ego quòd hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminisse volui. Quòd eos qui ad physicam & Chirurgiam pertinent morbos mihi per experientiam cognitos descripserim, boni consule.

FINIS.

RHEORHR·ÆSTMRAR·ÆCE ESI BOMBAST, VTRIVSQVE MEDICINÆ DOctoris, & Philosophorũ Principis, tres vtilißimi Tractatus. Vnus de Cutis apertionibus: de Cura vulnerum alius: tertius autem de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, cancris, & naturalibus à natiuitate maculis, &c.

LIBRI PRIMI DE CVTIS APERtionibus.

CAPVT I.

CVM Deus Medicum atque Medicinam creauerit, non est quòd his immoremur, at solùm de rebus dicamus per se, hoc est, ex opere naturæ, quod nobis manifestant, hoc ipsum vt suscipiamus, nihil ex propria phantasia fingentes vel adijcientes. Demonstrat ipsa natura corpus hominis cute sua conclusum, ex tribus in vnum corpus esse positum, id est, corpora tria fore, sed vnum in istis tribus quod hominis est corpus, in quo morbi quiuis oriũtur, ex eo quòd separentur à se inuicem, aut vnum ab alio: hinc fit vt in corruptionem transeat, quod separatum est. Corpora tria hæc sunt, Mercurius, Sulphur, & Sal. Quid vnumquodq; per se, tum tria simul vnita, satis in chirurgia corporis enucleatum est, & in nostra philosophia latiùs. Iam est quòd chirurgus instruatur, quo valeat ex eiusmodi principijs intelligere, quinam ex tribus illis quæ dicta vlcera, nec non cutis apertiones procedere queant. Per exemplum sic declaratur. Quoduis metallum etiam in tribus illis positum est, Mercurio nempe, Sulphure, Salcq;. Sunt inter illa corruptibilia quædã, vt ferrum, cuprum, &c. ea de causa videlicet, quia sal consumit omnia:

quod niſi foret, nihil abſumeretur in ſimilibus. Verùm non conſumit ſal, niſi quod in corruptionem ſeparatum eſt, eiusq́ habet initium: data ſibi tamen occaſione, prout ſi palea reperiat ignem, eã ſequitur, & corruptionem ab ea ſui recipit. Quum igitur ſal occaſionem habet, corpus in quo continetur, corrumpit, & corrodit, inde fiunt ærugines variæ iuxta corporum & ſalium conditiones. Aerugo talis igitur à ſale proueniens, corrumpit ac circum ſe rodit aſsiduè, donec totum corpus abſumpſerit, quo continebatur, vel tam latè ac poteſt, niſi reprimatur eius malitia. Nec ſolùm in ferro hoc ipſum contingit, aut cupro, ſed etiam in alijs corporibus omnibus ærugo generatur, quę ſuum corpus abſumit, hoc eſt, idipſum quod fore deberet, corrumpit. Non ſecus etiam in homine ſalis natura quædam habetur, quod poſtquam occaſionem receperit, hoc loco chirurgicè non declarandam, cutem, & carnes abedit, venas ac neruos: item oſſa, cartilagines, &c. iuxta cuiuſq́ ſalis conditionẽ & locum. Ex eiuſmodi ſale, quod vnum eſt è tribus illis corporibus & materijs primis humani corporis, producuntur in eo cùm interna, tum externa quæuis vlcera. Satis igitur vnicuiq́ chirurgo dictum ſit, omnia corporis foramina vel vlcera ſale fieri, quod corpus tertium exiſtit in humano corpore. Prout enim pluuia ſali ferrei præbet occaſionem, hoc in æruginem tranſmutandi, non aliter in homine iudicandum eſt. Qui volet æruginem huiuſmodi curare, debebit inſtar alchimiſtæ fore, qui ferrum aliquod præſeruare nouit, vt nulla ſibi detur ad æruginem occaſio, cuprum etiam ac alia metalla: quibus vbi damnum eiuſmodi contigiſſet, optimè ſupplere ſcit. Quandoquidem eiuſmodi naturæ quodlibet metallum eſt, vt quum à Philoſopho iuuatur, non ſecus ac in homine, quod in illo defuerit, creſcentia propria repleatur. In exemplum: Homo patiens vlcus auxilio medicinæ curatur, ſic metallum etiam foraminatum remedio quod adhibetur ei, fit rurſus integrum: quod enim in hominis natura fieri poteſt, in corpore metalli poſsibile fuerit: vt vnum, ſic etiam alterum fit. Hæc ſunt myſteria naturæ, necnon magnalia artium, quibus Deus dotauit & ornauit medicum. Artes iſtiuſmodi mirabiles ei ſunt oblatæ, vt ex luce naturæ depromat, quæ quidem lux homo eſt, & corpus vniuerſi, quod propter illum tantùm creatum eſt. Sciat ergo medicus chirurgus breuiter his inſtructus, quod corpus & cutem aperit, & quod curat, vtrunque ex natura quærere ac reperire.

CAPVT II.

SAl eſt eiuſmodi naturæ, vt rodat edatq́. Proinde dicitur ignis occultus, quem nemo videt, neq́ ſentit eſſentialiter, vt in vrtica latet. Per exemplum ſal intelligi poteſt. Vti videntur herbæ, necnõ radices, quæ carnem in bullas exurunt, vt flammula, flos eius & ra-

dix, apium aquaticum, ſinapium, vrticæ, &c. reperiuntur etiam animalia, quæ tale quid efficiunt, vt cancri, vermes, & alia, quæ quidẽ occultum ignem in ſe cõtinent, operatione tantùm perceptibilem. Similiter vt in iſtis exterioribus, in homine ſalia quædam habentur, non aliter corpus intrinſecus vrentia, quàm flammula. Vnum aliud accendit, vnde reſultat quod ex naturæ potentia fuerit. Hæc omnia ſunt à creatione diuinitus ſic ordinata, vt videamus quid natura, quid nos exiſtamus, quid ars, & quid magnalia Dei ſint. Pariter arbores ſua ſalia habent, & abilia vegetalia, ſic vt in aliquibus horum talis natura ſalis inueniatur, quæ in vermes tranſiens, vt iſta ligna corrodit, &c. Non ſecus in homine Lupus, cancer, & ſimilia naſcuntur, quæ non aliter quàm animalia viuentia repunt ac circum rodunt, qualia ſunt arſenicum, auripigmentum, &c. Quæ foramina per putrefactionem in cutem & carnes hominum exedunt, ea de cauſa, quòd ſalia ſint ex ſua natura. Et prout in extrinſecis rebus naturalibus multæ videntur differentiæ, ſic etiam in homine variæ ſalium conditiones habentur, vt vnum foramen alteri ſimile non exiſtat. Nonnulla ſalia peruruntur inſtar vrticæ vel vitrioli: quædam pruritum excitant, vt plumoſum, & eſula: puſtulas eleuãt alia, prout ſinapium aquaticum, cantarides, & ſimilia, quæ in homine iuxta rerum naturalium conditiones diuidenda ſunt in ſua genera, ſpeciesq́. Reliqua duo corpora Mercurij, nec non Sulphuris, à Sale, quod ſeipſum rodit, eisq́ permixtum eſt in eodem corpore, pariter exeduntur, quum ſal occaſionem propriæ corruptionis habet, ſuum etiam corpus vnà cum alijs conſumit. Contra ſimiles ærugines hominibus contingentes, naturæ vires opponendæ ſunt, quæ tollunt eas, modò quis expertum eligere medicum nouerit. Medicina Dei donum eſt, cui conceſſum fuerit, is etiam habet, eamq́ promptè poterit exercere. Initium doni ſapientia, hoc eſt, artis experientia iuxta naturæ demonſtrationem, vnde naſcitur medicus: is enim accipit omnem ſcientiam & inſtructionem ex manifeſtatione operum naturalium. Quiſq́ medicus igitur operam dare debet, vt ex ea medicina diſcat, quam Deus creauit, ac dedit hominibus, & non præter iſtam ſeipſum extollat, vt putaticij præſumentesq́ medici faciunt indies. Vt ſuprà de ſale cœleſtis ignis in rebus naturalibus dictum eſt, ſic etiam in hominibus occultus habetur ignis, & inuiſibilis, qui nihilominus ardet, poſtquam ſcintillis ſuis accenſus fuerit ex influentia, quæ eſt in homine: tum exiſtit in ſuis flammis, prout calx aqua perfuſa bulliens. Corpus enim eo loco vt aqueum corpus cognoſcitur, in quo latet ſal, rodit vritq́, prout piper, alcali, &c. quod in ſequentibus capitulis narratur ſæpiùs. Nõ aliter hoc ſal corpus ſuum exedit, quàm ferreum ſal ferrum, & non cuprum: item cupreum ſal cuprum, & non ferrum. Adhunc modum

dum salia reperiuntur, neruorum, carnis, venarum, medullarum, ossium, cartilaginum, &c quodque iuxta suam naturam ab aliis diuisum atque differens: de quibus abunde satis ad intelligentiam exemplorum flammulæ, cantaridum, arsenici, calcis, &c. dictum. Quicunque hæc exactè cognouerit, vlcerum originem ignorare minimè potest.

CAPVT III.

PRouerbium hoc inter doctos versarur: A finis termino Philosophiæ, Medicina sumit exordium. Hoc innuit iuxta Philosophiam rerum naturalium, in operationibus, viribus, malis atque b.. nis, medicinam esse nobis addiscendam, vt iudicemus ex eis in hominis corpore pariter flammulæ sal existere, sal calcis, sal boracis, arsenici sal, &c. Non est imitanda hoc loco veterum theorica, iudicans originem vlcerum non ex demonstrationibus Philosophiæ, sed ex suis opinionibus & phantasiis: super quas nihil ædificandũ est, quòd non incœperint vbi philosophia desinit, at potiùs à seipsis, philosophicum finem ignorantes. Quînam incipiendum sit à fine Philosophiæ, notate per exemplum. Videmus lac esulæ pruritũ excitare: per hoc Philosophia docet apertè nos, esulam in corpus assumendam non esse, ne sit apertionis illius occasio. Post eiusmodi philosophicam rationem & instructionem, physicam ad hunc modum incipias, videlicet: pruritum in homine per esulam hominis ortum, sal esulæ fore iudicato, cùm homo sit Microcosmus. Cùm ergo philosophia sit ea, quæ nobis naturam suis in operibus proponit atque demonstrat, in eo naturæ fundamento medicum esse fundatissimum oportet: inde [redacted] infinitæ rationes ac documenta rerum originum, de quibus iam scribimus. Erroneum curarum fundamentum olim positum fuit. Hoc enim curat hominem, quòd exulcerat: id res naturales minimè faciunt, aut efficere possunt, videlicet, vt illud quod ipsæ produxerunt, curent. Nonnulla reperiuntur impedimenta, ne perurat vrtica, flammula exulceret, ac chelidonia cicatricet, &c. Similia perquàm vtilia sunt, contra salium exulcerationes, vt quæ tollunt escaram ab arsenico, salis arsenici pariter escaram tollunt in homine, curantque non aliter quàm in illis, in humano corpore: hoc ipso natura docet, vlcera medicum ex fundamento cognoscere, qui per ipsam, & non ipse per seipsum efficitur. Quapropter vbi docere suis demonstrationibus natura desinit, ibidem in homine medicum operari, scire debet. Non potest igitur fore medicus ille, qui philosophus non erit, cùm in philosophia fundetur ipsa medicina, necnon ipse medicus.

Non est arti fabrili comparanda medicina, quod antiquos fecisse doctores videtur. Faber enim vt in animo domum concipit, non ædificat: non ita medicus excogitare per se morbum aliquem

poteſt, cûm hunc non efficiat, ſed natura, quæ pariter eum nouit. At quia medicum etiam cognoſcere decet, à natura petere debet, ac addiſcere quantum ea docet, æquè tantum ſcit, & eſſe verè comperit. Faber lignarius truncat arborem, eamq́ pro ſuo parat ac aptat arbitrio: medicina verò præparare ſe non ſinit pro voluntate medici cuiuſpiam, at in ſuo ſtatu manet, in quo ſimiliter vti cogitur ea. Diſcere medicum igitur oportet in his, in quibus ars conſiſtit, vt ab exemplis, quæ quod loqui non poſsint, indicant ea quæ natura continet, quæq́ fieri non velit, vt vnicuique ſapienti, cui datum fuerit intelligere, ſingula tanquam per parabolas & ſubtilitates ad oculum proponantur, & offerantur. Docet itaq́ nos philoſophia parabolico modo per figuras, formas, virtutes, ac ſimilitudines, vt per eas addiſcamus quæ neceſſaria ſunt. Ad hunc modum etiam Chriſtus locutus eſt, non omnibus ſapientibus, at ſolùm illis, quibus datum eſt intelligere. Sic medicina quidem eſt ars non omnibus data, ſed illi tantùm, qui vt ſuprà narrauimus, intelligit. Quare non immeritò veterum theoricæ, cauſæ, rationes, & ſimilia, cum ſuis æmulis deridenda ſunt, vt ex prouerbio, Cæcus cæcum ducit, & ambo in foueam cadunt. Nam quòd ex eis qui philoſophi non ſunt, medici fiant, mirandum non eſt, ſi tam enormes in medicina fiant errores, maximè cùm tot in eam ſeſe violenter, & præter æquitatem indurant, non conſiderantes, eam peculiare Dei donum eſſe non conceſſum omnibus, conſcientiam ſuam nõ examinantes, &c. Qui nullius pretij vel intellectus exiſtunt, cor ad medicinam attentum habent, non ea de cauſa, propter quam à Deo creata eſt, quò fit vt hoc meo tempore, poſt [redacted], nulla gens medicis contemptior exiſtat: non propter artem, ſed perſonas, ex omni genere nequitiarum ad medicinam, vt ad refugium conflantes. Penes antiquos itidem accidiſſe non dubito, quòd eorum artis fundamentum apertè ſatis docet: cùm iſtorum plurimi vociferatores atque ſeductores fuerint.

CAPVT IIII.

NAtura ſalis, quod in homine tertij corporis locum habet, hæc eſt, vt alia duo putrefieri minimè ſinant, & ea de cauſa naturaliter eis incorporatum fuit: nam vbi ſal nullum extiterit, putrefactio libenter ſubſequitur. Hac ratione quibuſuis in rebus natura ſal ordinauit, atq́ poſuit, vt corpora conſeruentur in ſua ſanitate. Varia reperiuntur ſalium genera, Sulphuris, & Mercurij, quò fit vt variæ corruptiones etiam exiſtant. Quod guſtum exhibet, ſal eſt, quamuis acutus vt in pipere, Mercurio, Sulphureq́ guſtus: item in Gentiana ſal amarum eſt, in ſaccaro dulce, & acetoſum in acetoſa: nihilominus omnia ſalia varia quotquot fuerint, inter ſe diuiſa tamen vti carnes exiſtunt, iſtius vel alterius conditionis; hîc vt quadrupes

drupes animal, ibi tanquam auis, alibi ficut piſcis aut vermis, vbiq; tamen iſtorum locorum caro ſui ſpiritus ineſt earundem rerum, vel anima: quamuis homines in dubium aſſumant, an hoc vel illud carnem iudicare debeant, aut non. Ac ſi quiſpiam dicat mel non habere ſal in ſe, piper autem illud continere, cùm tamen ambo ſal habeant, ſine quo perſiſtere non poſſent. Multa ſalia ſeſe manifeſtant, vt medicus oculariter eorum conditiones addiſcere queat: item vt iſta ſuis differentijs in multas ſpecies diuiduntur per naturam, non ſecus in homine fore iudicanda ſunt iuxta ſpecificas naturas ſuas & conditiones. Eorum quæ comeduntur multæ varietates exiſtunt: aliquot ex aquis profluunt, alia quidem ex terra depromuntur, quædam lapidum inſtar, mineralium alia coagulantur: & poſtmodum ex præparatione variantur, vt vnum alio pulchrius, clarius, & purius, vti ſal gemmæ, ſimiliaq;. Sunt nihilominus hæc omnia conditionis huius atq; naturæ, vt in corruptionem concordant. Alia verò ſalia corroſiua reperiuntur, quæ ſeipſa rurſum curant, vt aluminoſa: corrodit enim alumen, & ſanat iterum. Vitriolata ſimiliter efficiunt, vt etiam diuerſimodè per ſe demonſtrant. Poſtmodum ſalia plumoſa, quæ varia ſunt, peculiarem naturam habent: item auripigmenti ſalia, calcis, & ſimilium, quæ ſeparantur ab alijs corporibus. Hoc notandum ea videlicet in corpore per ſe ſola non exiſtere, ſed vt tertia pars alijs permixta & integra facta. Habet enim corpus anatomiam ſuam, etiam & corpora metallica iuxta ſua membra. Hac de cauſa corpora prædicta mortem citiùs quàm alia membra percipiunt, quòd ſal eorum arſenicum ſit, &c. Sic de reliquis generibus corporum intelligendum erit. Prout Globulus vniuerſus ex eiuſmodi corporibus conſtat, non ſecus & homò, per quem tranſeunt meatus, id eſt, venæ ſalium repartiũtur omnes per vniuerſum corpus, vt in terræ globo videre licet ex eius regionibus. Vna pars exſudat per poros, quæ pluuiæ de cœlo cadenti per ſimilitudinem comparatur, quam iſtud per ſuos poros etiam eijcit. Hac ratione diſcernuntur in corpore duo hæc, nempe cœlum & terra. Quod ad terram attinet, per lotium emittitur, veluti iſta fontes in mare profundit ac fluuios, Danubium, aliosq;: ſic in veſica reperiuntur fontes corporis. Quòd verò ſecundum corpus, vtpote cœlum exhibet, per poros exitum facit, & aëre vel conſumitur, prout pluuia cœli per terram abſorbetur pro parte, aut euaneſcat in aëre. Cùm igitur aqua ſit, & elementum aquæ, lapidem efficiunt, ſic etiam in vrina lapides fiunt, & in ſimilibus locis. Iſta phyſicis potius quàm chyrurgis cognitu neceſſaria ſunt: ignorare tamen Chirurgus minimè poteſt ſalia, quæ ad per ſe naſcentia vulnera, ſecundum propoſitum exemplum operantur in anatomiæ curſu, natura, & eſſentia. Quicunq; ſimilia nouit & phyſica, tantò fundatior exiſtit

in medicina. In terra damnum ex eis non oritur, hoc est, in corpore, donec in eo manserint. Nō aliter quàm in terra globuli, dum in ista relinquuntur, ex eis nihil fit: nemo sal aut simile quid videt, quousque per præparationem artis hominis extrahantur illa quæ in terra continentur, & aqua, tum primùm apparent: vt per bullitionem salia ciborum, per separationem vitriola, per præparationem alumina, per inuestigationem calces, &c. Postquam extracta sunt, non prius nocent, hoc est, ad operandum potentiam habent. Similis in homine latet artifex, qui talia præparat arte sua naturali, per cuius operationes ea resultant, quæ in corrosiuis apparent. Verùm vbi tales præparationes eorum quæ dicta sunt non fiunt, non nisi laudabilia, bonaque fore comperiuntur. Et nisi præparatio fuerit ibidem in exaltationem paroxismi, nullus apertionis morbus fit, at in vno corpore manent omnia, prout in terra.

CAPVT V.

PRout cœlum cum suo firmamento, necnon terra cum suis elementis vtrumque duo sunt, & vtriusque partium alterutra per seipsam est vna: sic & homo duo continet in seipso, videlicet influentiam, quam ei cœlum præbet, cursum verò corpus administrat. Inde sequitur producta per illa terræ meliora vel peiora fieri, conseruari, aut corrumpi. Pluuia siquidem nimia destruit fructus, & pauca similiter. In proportione consistit igitur ipsa natura, medium habere cupiens. Prout ergo cœlum terræ simile quid infert, corpori pariter accidit, quæ quidem occasio transmutationis est salis in vltimam suam essentiam. Hæc est vltima rerum essentia, quum istæ postremò sese manifestant, licet fuerunt ab initio, sub occulta forma, velut minera, quam nemo discernit quidnam existat, donec veniat extra terræ firmamentum in ignem, tum demum apparent partes eius, vna repræsentat argumentum, alia realgar, tertia verò loppam: iam adest vltima dictæ mineræ essentia. Vt est istius causa, eiusmodi sunt causæ per spiritus accidentes, quorum labores hominum operibus haud absimiles existunt: item inuisibile suis in corporibus manifestum efficiunt. Isti sunt Xeni, Nephirei, qui delectantur in ipsa natura conditiones istius manifestando, quod ipsis etiam permissum est. Nihil enim tam occultum, quod hominibus non reueletur, hoc est, quin per materiam vltimam, initium & occultam essentiam cognoscant. Idipsum efficit occultus ignis in suis effectibus. Et prout videmus accendi sulphur per calcedonium vel silicem, pariter & hîc intelligendum, vtpote sal recipere Nephidicos ictus, & accendi, ac inseipso ardere quodam igne prorsus inuisibili. Item vt Aetna mons lapides in calcem & cineres adurit, & omnino consumit, præter ignem existentem in ipsis, at accidente solùm: non secus in sale quidam latet ignis, qui sustentatur & nutritur

in sul-

in sulphure. Hic ipsus est qui corrodit, per occasionem ex accensione salis acceptam, eoq; perducitur vt manifestum fiat: eiusmodi causa non prouenit ex eo ipso: quid enim contra seipsum esse vellet? Verùm quia nihil tam occultum, quod nobis ob oculos quandoq; venire non debeat: inde sequitur quasdam esse causas, quæ similia succedunt. Vti firmamentum est causa lapidum & fulminis, quod syluas atq; domos accendit, cuius causa quidem ignis est: non aliter in hominis corpore tonitru, fulmen, & lapides existunt, quæ suo tempore prorumpunt in ignem suum. Itidem in calcedonio videtur, qui super terram ignem exhibet, hic præter ipsum & calybem cum silice, nec non id genus talia non haberetur. Hoc modo manifesta fiunt omnia. Quisnam homini diceret in silice vel in calybe latere ignem, arte manifestum si non fuisset antea. Sic etiam in homine similis ars habetur, qua talia palam ei fiunt & innotescunt, vnà cum suo detegente. Cœlum peste laborare posse, nec non alijs morbis, haud scire possumus, nisi nos hoc eo doceat, quòd eiusmodi morbos in mundum inferiorem imprimat. Mirandum, incredibileq; nobis esse videtur, ac apud nos impossibile: verùm Deo possibilia sunt omnia, qui hoc ipsum etiam facit: aliud in his habere iudicium non possumus, quàm in eius potestate cuncta fore. Hæc à nobis dicta putato, quòd firmamentum nostrum, & existens in nobis, quum pestilentiam producit, id per sal efficiat, cui quidem & firmamento nostro pestis inest, vt ea quæ à supernis influit: verùm eius loco præbet Aestiomenum, Herpetem mordacem, Ignem persicum, &c. Non aliter quàm suprà dictum, de prænarratorum originibus morbum iudicare possumus, penes quæ relinquendę sunt. Quis enim demonstrare naturam potest apertius, quàm eo quòd in tribus corporibus elementa quatuor occulta sunt, per quæ sumunt occasionem in vltimam sui transire materiam? Non secus atq; lignum igne separatur in Sal, Sulphur, & Mercurium. Ad hunc modum Phionitides occasiones & causas exhibent, vt nihil maneat occultum, sed in lucem prodeant omnia, sic vt oculariter appareant quæcunq; sunt in terris. Sciendum vtiq; tum in rebus insensibilibus, quàm sensibilibus vnum alteri semper contrarium existere, vt canes felibus, gallos basiliscis, sic de cæteris, vti mustelis, leonibus, Tabanis, vel asilis, equis & alijs, quorum vnum semper aliud in corruptionem & mortem persequitur. Phionitides vocantur illa quæ in corruptionem prosequuntur alia, prout ciconia ranas, falco perdices, &c. Vt ista sibi mutuò contraria sunt, Physica medicum docet in suis subiectis agere. Hic enim vt piscator fore debet, quo rerum conditiones atque naturas cognoscat, quæ in aquis existunt: item vti venator, vt sciat naturas eorum animalium, quæ in terris & in aëre sunt, &c. Si quis nouerit quid Nisus faciat, rapiat, &c. co-

gnoſcere pariter in corpore poterit, quî ſemper vnum concernat aliud: nam vt falco & perdices ſe habent ad inuicem, ſic etiam in corpore ſe res gerunt vna contra aliam. Hæc eſt naturæ lux, de qua naſcitur medicus, & non ex ſeipſo, quamuis in ſeipſo mancat.

CAPVT VI.

SAlis duo fontes habentur, vnus ex venis, id eſt, in ſanguine, alter in liquore, hoc eſt, in carne. Prout in terra videntur aquæ fontium ex venis eius fluere, & non ex ſeipſis, at in ſe pariter quî per terram in venis eius defluunt? Item quînam ipſa terra ſudat, ac in ſe cõtinet humiditatem præter fontes, cùm non omnes aquę fontes exiſtant, quæ ſuper terram ſunt veniuntq́? Nam vbicunq; ſe terræ liquor aliquis recipit, & congregatur in torrentem vel ſtagnum, liquor eſt eius, & non fons: iſti namq; liberas habent ſuas origines ex ramis venarum. Non aliter eſt intelligendum hominem in ſe dupliciter continere ſal, id eſt, penes ipſum in duabus columnis exiſtere, videlicet in ſanguine, tum in liquore: quorum vterq; peculiare ſal habet in operationibus. quod in ſanguine eſt, non repurgatur, at in venis manet: ſimiliter & liquor ipſe. Verùm occaſionibus datis, per ſuos meatus & emunctoria tranſeunt eò, vel ad loca in quibus conueniunt, veluti per poros cutis, per meatus renum, prout ipſa confluunt, & ſimul in mixtionem veniunt omnia.

Poſitis itaq; duabus iſtis columnis, adiectus eſt fluxus quidam aſsiduus, vt Nilus, qui ſemper fluit, hic eſt vrina. Ex iſtis tribus proueniunt ſalia, nec non omnes fluentium torrentium apertiones, per ſuos meatus vi ſuorum ſalium tranſcurrentium, hoc loco latius non declarandorum, quòd libro de Tartaro ſatis abundè tractentur. Priora duo ſalia libri ſunt huius argumentum, quo demonſtratur, chirurgiam ſalis in duas diuiſam eſſe vias, videlicet in ſcabiem, & in vlcera. Scabies procedit ex ſale liquoris, quod in ſpumam tranſmutatur, aut in locuſtis exſiccatur, & ſuper cutem non aliter quàm ſal ſuper vrticam extrinſecus adhæret. Non ſecus illud, ſcabiei nempe, vel prurituum in extremitates erumpit ex liquore varias in cuſpides, prout in vrtica videtur. Altera via progreditur ex ſanguine ſal, & rodit cutem, carnem, ac oſſa prorſum, unà cum venis, ligamentis, neruis, iuncturis, &c. Salia liquoris in varias ſpecies diuiduntur, ſimiliter illa quæ ſunt ex ſanguine, in diuerſa partiuntur vlcerum genera, iuxta cuiuſq; ſalis exiſtentiã in ipſa natura, quæ nos per exemplum docet ad hunc modum. Quædam in latitudinem creſcunt, vt fungi: nonnulla in fiſtularum formam, vt ſambucus, iuncus: alia per aggregatam multitudinem, vt lauendulæ, &c. quodq; iuxta ſuam formam: quod quidem ſal efficit, cùm eius officium ſit exhibere formas. Quapropter vlcera nonnulla fiſtularum inſtar, & iuncorum enaſcun-

enascuntur, vt fistulæ: quędam in latitudinem, prout cancer: in multitudinem alia, sicut scrophulæ, cùm similibus: quædam aquosa, prout fungi: sicca nonnulla, vt vsnea super lapides, sic de cæteris: vti natura nobis extrinsecus terræ sal ob oculos ponit in mineris, in lignis, & alijs crescētibus: pariter in corpore sal per suas operationes, eiusmodi formas etiam exhibet. Inde sequitur simile per simile curari, id est, vlcera similia per similes formas: quod quidem in generibus omnibus vlcerum apparuit euidentissimè, videlicet formam similem, simili medicinam semper extitisse. Pertinent igitur ad medicum Anatomia comparationum rerum per similitudinem. Vlcerum itaq;, nec non prurituum varia sunt genera, iuxta salium cōditionum diuersitates: nonnulla dulcia, hoc est, absq; dolore, & cōparantur sali cerebri saccari, liquiritiæ, &c. quædam ardentia, quæ piperi, Zingiberi, granisq; paradisi comparantur: alia sunt eschara, sali quidem arsenici comparata: comedentia quędam alcali sali similia, vitrioli, plumosi: stiptica nonnulla, quæ comparantur aluminibus. Sunt etiam vlcera frigida, solatrina, nenufarina, &c. calida, vt anacardina: sicca, vt acorina: humida barba Iouina, sic de cæteris, vt suprà, sal eorum acceptum, &c. Non aliter de scabie & pruritibus dolorem inferentibus, & non, cutis generis plures aliæ species existunt, vnà dissimilis alijs. Tam subtiliter & artificiosè creatus est homo per manus Dei, vt si nobis ipse non manifestaret, incredibile foret hominem ex eis ita compositum esse rebus, quas in ipso philosophus atq; medicus ita microcosmicè detegit per species omnes. Nō potest ista cognoscere propria phantasia de humano corpore, si per naturam solam, cuius officiū est eiusmodi comparationes, formas, atque similes operationes manifestandi.

CAPVT VII.

DE signis etiam est quod scribamus, quamuis ex rerum naturalium proprietatibus depromenda sint, vt vlcus omne quod nigram carnem habet, ac escarizat, est ex arsenico: hinc fit vt vnà cum prædictis, tumorem, calorem, & lipopsychiam inferant, vt est arsenici natura. Sal eiusmodi persępe contingit effluere, quandoq; non: quum verò fluit, est in operatione sua, prout salis fuerit conditio, proprietasq;. Sunt & alia salia, quæ tumores concitant, emittunt sanguinis plurimum, ac vehementer effluunt, quocunq; modo hoc faciant, hirundinariæ salia sunt, quæ sanguinem extrahunt instar sanguisugæ. Nonnulla reperiuntur, quæ duntaxat vrunt, & non rodunt, nec tumores adferunt, ac si commune sal vlceribus imponeretur: aliqua tumores excitant rubeos, vt vitriolata: pleraq; alia tumores albos, vt aluminosa: quædam vnà cum incidentibus circum foraminibus, vt salia gemmea: nonnulla cum caueis, vt alcalia. Talis

est na-

est natura salium, vnius vt ad hunc modum, & alterius manifestetur ad alium, iuxta suas conditiones, quas hoc loco nō recitabo, sed philosophiæ potiùs committam, cuius fundatissimam peritiam habere medicum oportet in istiusmodi rerum & morborum cognitionibus. De doloribus dictum sit hactenus. Prout in sua natura salia sunt, animalia pariter in sua reperiuntur, & herbę quædam, quorum salia comparantur illis, vt sal colcotharinum, cancer, & persicaria salis vnius existunt, vt sal entali, iuncus, & fistula pariter vnum sunt. Quare sal colcotharinum operatione sua cancrum in corpore concitat, itidem efficit persicaria, nec non cancer aquæ. Similiter entali sal fistulam efficit in corpore, quòd iuncorum & fistulosorum salis existat. Ex forma namq; similia cognoscuntur, vt quum dicitur, hunc aut illum habere lupum, aut eo laborare, fit quia sal eiusmodi est vnius & eisdem cum vero lupo naturæ. In lupo quidem est idem sal, quod adscribitur choleræ, vel vt nonnulli volunt, felli: hoc ipsum est origo choleræ, seu inuidiæ, corrosiuæq; naturæ. Non est istius verum cholera nomen, sed lupinum sal. In tribus enim corporibus homo positus est: Mercurio videlicet, Sulphure, Saleq;, & non in quatuor: at in spiritum cum quatuor elementis, ex quibus nulla hoc loco signa sumenda sunt, at ex sale duntaxat. Sal etsi nonnunquam igneæ complexionis existat, vt arsenicum: aëreæ quandoq;, prout vitriolum: terreæ, sicut entali: & aqueæ quandoq;, vt alumen: nihilominus id non iudicatur ex elementis, cùm ista non fecerint illa, sed è contrà sint ab eis elementa facta. Non sunt etiam elementa corpora, sed ventus, aër, aut spiritus tantùm. Item non sunt operatiua, sed hoc est operatiuum, quod sal existit: istud enim operatur, & non elementum, siue frigidum, calidum, aut qualecunq; fuerit, sal quum extiterit, euenit, vbi non, etiam non contingit. Complexiones ergo diuiduntur in illa tria corpora, non in quatuor, & in vnoquoq; corpore quatuor illa, cum eis vltra centum gradus & essentiæ. Non sunt igitur ex illis quatuor sumenda signa, prout quum dicitur: si cholericus existat, ex cholera: si melancholicus, ex melancholia: si phlegmaticus, ex phlegmate: si sanguineus, ex sanguine procedere: nihil minùs. At si sal sanguinis occasionem habeat, sal erit eius quod in sanguine fuerit: si autem ex sale, quod in liquore latet, erit, eiusdem etiam iudicandum, & iuxta salis essentiam formabitur vlcus aut pruritus. Itē cuius generis sal extiterit, hoc effluet: siue sit homo phlegmaticus, melancholicus, cholericus, aut sanguineus: ista sal non curat, sed iuxta suam naturam agit. Morborū eiusmodi signa faciunt ad intellectum eorum, vt medicus ex philosophia valeat eos cognoscere, iudicareq; iuxta verum fundamentum: quod autem nisi cognouerit, iudicium præbet hominibus existimandi se fundamentum artis suæ super arenam posuisse. Pariter signorum

gnorum

gnorum ex philoſophia cognitio, receptorum optimum componiſtam efficit, qui cogitur aliâs ab alijs opus emendicare ſuum, vnde ſurgunt enormes admodum errores. Inde recepta vera ſumuntur, videlicet vbi quis morborum ſigna cognouerit. Hæc eadem eum docent origines eorum, quas vnà cum ſignis reperit ex luce naturę: ſic vt ex eo genere rurſum in ipſam naturam iterum redeat, ex qua recepta ſibi proponuntur ſimilium cum ſimilibus, & non contrariorum ad contraria. Non eſt enim ad hunc modum intelligendus homo, vt in eo contrarium contrario pelli debeat, vti per aquam ignis: quid ergo foret quod aquam expelleret, quid aërem, quidnam terram, hyemen, quid æſtatem? &c. Sal igitur ſuum ſal habere vult, Mercurius ſuum Mercurium, & Sulphur ſuum ſulphur: id natura demonſtrat: in ſimilibus expetere ſimilia ſe.

CAPVT VIII.

Vt fundamentum ac initium iſtius abſoluatur philoſophiæ, ſciendum eſt ſalia rurſum in duas partita vias fore: videlicet vnā quæ curām & ſanationem recipit: & alteram, quę non admittit eas. Nam vt in terra fluxus aquarum exiſtunt, qui tolli minimè poſſunt, in corpore pariter occaſiones aliquæ non poſſunt amoueri: nonnullæ ſuper terram abeunt, vt fontes aliqui, poſtmodum autem redeunt: non ſecus habentur ſalia, quæ hoc ipſum faciunt. Sunt etiam quæ fluxus non exiſtunt, ſed exſiccantur, & reuertuntur: plurimi torrentes ad hunc modum fluxerunt antea, qui iam exſiccati non redeunt amplius eo loci, verùm aliò diſcurrunt: itidem accidere ſolet in homine. Similia multa reperiuntur, quæ medicina ſua, necnon ars eius aufert & exſiccat, vt per Solem, aërem, atq; tempus fieri ſuis viribus videmus, quæ quidē omnia pariter in medicina ſunt. Quare ſi medicus recepta componere velit, eiuſmodi res quærere naturales debet, quæ ſoli ſimiles vel aëri comparatione ſunt, & non elementis, non calida, frigida, ſicca, nec humida capere, ſed corpora cō-tra corpora, hæc ipſamet ſua ſecum deferunt elementa. Verùm enimuerò prout in terris aquæ multæ ſiſti nec exſiccari poſſunt, non ſecus in homine fluxus quidam, vbi iam occaſionem acceperunt effluēdi, non iuuant auerſiones, minùs exſiccationes. Quandoquidē atq; res aliqua ſumpſerit iter ad vltimam ſuam materiam, ad quam omnino corrupta ſit, non poteſt ampliùs reduci, quamuis ad hoc regimina quædam abſtinentiæ, exſiccationes, exhauſtiones, & ſimilia ſint excogitata, quæ quidem omnia diutiùs non iuuant, quàm noua congregatio fiat humorum: quibus remedijs humoriſtarum duntaxat vtuntur conſilia, ſed fruſtra. Niſi medicamentum aut cura fuerit conditionis eius, cuius morbus ipſe, vana ſunt omnia remedia, quòd eis minimè curetur. Hæc eſt morbi conditio, videlicet vt ſit reducibilis ab vltima ſua materia, cuius iu via fuerit, ad primā.

Vt quum

Vt quum lignum aliquod ardet, nisi per aquam eius ignis extingui valeat, nihil iuuat amplius, at qua præ manibus existente, iam adest remedium, sic vt lignum solum sit igne sine. Si tamen lignum amplius non fuerit, sed carbo, non iuuat extinctio, cùm ad lignum à carbone redire posibile non sit: carbones enim tales manent, aut accensione transeunt in cineres. Oportet igitur materiam adhuc adesse, quæ reduci debeat ad primam, sic vt id quod absumptum fuerit, abeat, quod autem adhuc restiterit, seruetur. Salia similiter pondere suo diminuuntur, vt lignum pro parte iam adustum, & pro parte non: & non pondere solùm, at multa salia prorsum ab homine fluentia recedunt, quibus iam expurgatis, eorum damna facilè curantur. Quapropter medicus ista iuxta Philosophiam perpendere debet, vt cognoscat, an fluxus expurgatus sit, vel in via diminutionis, & eo finito, cura facilis erit, vt etiã per se fieri queat, quòd eius materia penitus effluxit. Accidere quandoq; solet, vt pars vna fluat, altera non: aliquando parumper, & postea cesset, ac per se, qui terminum hunc attigerit, fœliciter, at non artificiosè curabit. Eiusmodi fluxus etiam fiunt inæqualiter: nam sæpe corrumpitur sal quodcumque fuerit, sibiq; foramen excauat, quousque deueniat eò quò tendit: sudore corpus ipsum penetrat vsq; ad cutem, ibidem congregatur, operationemq; suam aggreditur. Euenire solet etiam vt cesset ibidem, & alio loco se recipiat, in quo non aliter operatur, quàm in priore, pòst ab eo recedens iterum in alium tendit: eius rei causa est, quòd species eiusmodi salis per corpus huc atq; illuc discurrentes, cataractas suas quærant, prout aurum & argentum in terra per venas expanduntur, in quibus inuenta sunt: hîc declinant, ibidem assurgunt, ibi terminantur, illic incipiunt. Ad hunc modum genera salium fiunt, multisq; locis inueniuntur, in quos erumpunt: non semper tamen, quòd emoriantur, vt vno loco, vel duobus tantùm reperiantur, quæ si diutius viuerent, aut vigerent, multis alijs extenderentur. Si mulier plurimi fluxus in corpore cessant, & in mortem vsq; manent, qui si diutius vigerent, ampliarentur. Philosophia namque docet, hominem etiam in seipso globulum & sphęram esse, res prædictas omnes continentem: ei necessarium est igitur, vt microcosmicorum conditiones probè cognoscat, in quibus similia cum sibi similibus cõueniunt, cùm in Theorica, tum in Practica.

Animaduertite vos igitur medici, ne cum hominibus ita leuiter agatis, at optimè ponderate prius, quid præ manibus habeatis, quidq; vobis faciendum sit. Nam si fluxus eiusmodi curaueritis, necatis homines: itidem facitis, quum præter naturam eorum reprimitis eos. Si curaueritis vlcera per se curabilia, videte vt indicare posìtis ea rursum eruptura, vel aliter hominibus imponitis. Non

enim

enim propter ſalia medicina creata fuit, ſed propter manifeſtationem artis in proximi dilectionem: æger ſiquidem veſter eſt proximus ô medici, quapropter eſt quod curetis eum ex ordine, quo Deus curas in medicina creauit. Poſtquam ſanus fuerit ope tua, tu proximus eius es: item eſt quòd ipſe tibi gratias referat, vt ille qui cuperet à te ſibi fieri, ſi tibi hoc ipſum præſtitiſſet, quod erga ipſum impleuiſti. Medicinæ veritas igitur conſiſtit in philoſophiæ fundamento, poſtmodum cura feliciter ſuccedit erga Deum & homines. Abſque fundamenti huius cognitione quid eſt tua charitas? quam etſi libenter exerceres, iſta mors eſt alterius. Habe cognitionem artis igitur, atq; naturæ, nec non lucis iſtius.

LIBER SECVNDVS
DE CVRA VLCERVM.

CAPVT I.

CIBVS atq; potus ad ventris impletionem à Deo non ſunt ordinati, ſed ad naturæ contentationem: quæ ſi ieiunium expetat, id obſeruetur: ſi famem, abſtinentiam, &c. Item non ſolùm illi ſunt ad ventriculi famem ſedandandam, & ſitim hepatis aſſumendi: verum etiam ad iſtarum corporis partium in officijs, quę habent à natura ſuſtentationem, & eorum quæ corpori deficiunt ſupplementum. Nedum enim caulis eſt nutrimentũm, at medicamentum etiã: ſic & rapæ, caro, panis, &c. Vinum etiam ſitis appetitusq; non tantùm expletionem continet, ſed medicamentum. Aqua ſimiliter non ſola potum exhibet, ac cereuiſia, fructuum ſucci, lac, &c. ſitim extinguunt. In iſtis autem hæc ſeruanda potiſsimùm differentia eſt, vt non ſolùm appetitus hepatis & ventriculi ſedetur, verùm etiam ipſa neceſsitas ex ordine ſuppleatur. Hæc eſt neceſsitas, vt corpus ea ratione cibis & potibus contentetur, vt per iſtos in ſanitate conſeruari queat, & eius morbi pelli: nam in eis arcana, myſteriaq; magna latent. Hac ratione Deus tam varios dedit hominibus cibos & potus, qui tamen à medicis haud benè cogniti ſunt, & peius in vſum aſſumpti. Morbi reperiuntur, qui repletionem habere neceſſariò volunt. Scitis enim vlcus eſſe, quod lupus appellatur, hoc aſsiduè repletum fore carnibus vult. Non aliter etiam in corpore lupini morbi nonnulli ſunt. Item varij ſtomachi reperiuntur inter homines, vt canini vix ſatiabiles, iſtis eſt danda repletio, quòd hæc ſanitas eorum ſit. Sunt & vulini ſtomachi, qui melle delectantur, atque

rebus dulcibus, istæ sibi sanæ sunt, sic de cæteris conditionibus atque naturis. Vt in brutis peculiares conditiones repartitæ sunt, stomachorum hominum etiam diuersæ proprietates existunt: aliqui libenter oleribus vescuntur, acetarijs, &c. quare vaccei ventriculi sunt: alij carnibus, qui canini reputantur: piscibus alij, qui lutræ stomachi dicuntur: sic de reliquis. Hac de causa Deus, quòd hominum ventriculos in tam diuersis appetitibus posuerit, etiam tam varios cibos atque potus ordinauit. De naturalibus & agnatis à natura dicta sint hæc appetitibus, & non gulosis: gulæ namque stomachi suam peculiarem sumunt originem in cibis atque potibus.

Varia sunt vini genera, prout etiam diuersæ conditiones heparum existunt, & potuum appetitus varij, hic ad iulep, ad hydromel alius, ad aquam ille, vel ad ceruisiã, fructuumúe succos, aliosque nondum inuentos, quibus iecur delectatur, & qui medicis iuxta similes conditiones cognoscendi sunt ac ordinandi: natura siquidem hoc nos docet, ex ordine suo seruare diuersimodè.

Ad salium fluxiones accedit maxima deprauatio per sale conditarum carnium, aut similium piscium esum: nam eiusmodi sal carnibus aut piscibus admixtum vnà cum suæ substantiæ corruptione facilè præbet occasionem sui simili sali corruptionis. Idipsum etiam efficiunt acuti cibi, multis aromatibus conditi, prout zingibere, pipere, nec nõ alijs salibus, vt raphano, sinapio, alleo, similibúsque. Hæc omnia corruptionem accelerant, quòd sal accedat ad sal, mercurius ad mercurium, & sulphur ad aliud sulphur. Sic in stomacho cibi triplices coquuntur ex tribus illis corporibus, pariter in hepate fit ex potibus. Quapropter medici peritia consistit in eo hac in parte, vt hominem in spiritu salis cognoscere discat: postea sal vnumquodque, tum ex natura similem cibum, in eo sale constitutum, ne huic administret: nam eo pondus augebitur, quo fieret ex abundantia quæpiam eruptio. Verùm contra sal amarum est medicina sibi simile sal, sed dulce, non amarum: contra sal asperum suum, at mite: contra siccum simile, sed humidum, & ita consequenter iuxta proportionis demonstrationem. Eiusmodi seruata prius concordantia, tum demum adest in cibo regimen & potu, vt in his tribus continetur verè salibus ad sanitatis conseruationem adductis, & contra morbos præseruationem. Quare quum irruperunt morbi, iamque sumunt argumentum, subsequitur etiam ea quæ dicta est necessitas.

Animaduertendum etiam, ad salis fluxum alios accidentales accedere, prout videtur in torrentes alias aquas incidere semper velle. Non aliter ad salis fluxum alij duo fluxus concurrunt, videlicet ex cibo & potu. Stomachus & hepar nutrimentorum sal accidentale, salis corpori naturali coaptant, ea ratione, qua nutrimentum in

tum in salis fluxum conuertitur pro parte, simulq; fluunt. Latius ex poris venarum & carnis liquor affluit, & sudor qui cruor est ibidẽ, & guttatim in eiusmodi fluxus decidunt, ac ita propter vicinitatem in suam essentiam transmutantur cum aliis, & simile seducit hac via sibi simile. Sic triplex salis fluxus efficitur, qui corpus est pro tertia parte: videlicet ex sale ciborum & potuum ad huius tertii corporis nutrimentum existente, ex cruore, tum ex liquore & sudore, qui in carne sunt: affluxus isti tres per vnicum excitantur. Hæc à me dicta sunt, vt repletio vitetur prorsum in similibus, at potius abstinentia seruetur, id est, ex signis fluxuum & vlcerum tantùm ordinetur ipsa dieta vel abstinentia. Quo facto salis corpus virulentiam relinquit, citiusq; persanatur vlcus: nam exsiccatur corpus eius, vt non valeat amplius ad cutem fluere, sed suo loco manens exsiccari cogitur. Similis exsiccatio minimè fieri potest, nisi corpus salis mitigatũ sit, aliàs iterum fluendi sumet occasionem. Non tamen hac de causa volo, vt abstinentia medicamentum sit, aut æstimetur, sed Empiria solùm, quæ aliquo tempore locum habet: nam aliquando per nimiã diuturnitatem æger moritur, aut incidit alius accidentalis morbus: tum loquuntur imperiti medici, nisi hoc aut illud obstitisset, omnia se bene habebant, &c.

[redacted]

Non per se repererunt, eiusmodi cibos atq; potus ad longam vitã idoneos esse, verùm à spiritu medicinæ didicerunt per diligentem inuestigationem. Dietam igitur habuerunt ad vitam longam. Etenim quicquid homo desiderat, idq; summa diligentia prosequitur, acquirit. Sic etiam Iohannes Baptista vixit ab adolescentia sua, vsq; ad sui decollationis diem absq; morbis, ea de causa, quia cibus eius mel fuit, non permisit, vt sal in suam transiret malitiam, neq; mel cibis aliis admiscuit, nec vino, sed locustis ramorum arborum tenellis & virentibus: quare sanus admodum vixit, [redacted]a. Huius vita victusq; ratio medicis in exemplum esse deberet, qui consilium ad sanitatem hominibus dare cupiunt. At cùm ipsi turpiter, immundè, nec non adulatoriè medicinam factitent, consilium in regimine coquinæ solùm adhibent, non autem ad sanitatem, sed in quantùm videtur eis cibum non defluere. Tales medici prorsus ad chirurgiam sunt inutiles, vt in ea regimen aliquod instituant, verùm ad repletionem tantùm. Alii qui victus rationem iuxta necessitatem intelligunt, sanos conseruant homines, & quos curant viuificant, id est, in sanitate perseuerantes efficiunt. Hoc dico solùm, vt medici per exempla sanctorum ad abstinentiam naturæ,

suos admoneant quos curant, vt sani facti, perseuerent in sanitate.

Cùm igitur adsint exempla certorum hominum atque sanctorum, per quæ iudicare potest medicus, qua ratione componi recepta debeant, ab exemplis videlicet piorum, & non Epicureorum, sequitur inde medicamenta reperiri, quæ dictos morbos externos intrinsecùs, & extrinsecùs persanant. Nam prout vulnera potionibus curantur ab internis extrà, non secus & cibis fieri potest, ad hunc modum scilicet, vt butyrum, caro, panis, herbæ, vinum, aqua, &c. talia sint, vt locum potionis vulnerariæ suplere queant: nam eiusmodi cibis nutrimentum aptum fit suo corpori. Si consolidatiua sint, & mundificatiua, conditiones istas etiam in corpore seruant, idque conseruant iuxta suam naturam. In nutrimentis naturæ conditio talis est, vti medicamentum vnumquodque nihil aliud existit, quàm instauratio quædam ægri membri, confirmatio, sustentatióque, nec non augmentatio sanguinis & carnis ei competentium. Cùm ergò cibus nutrimentum sit, æquum etiam est, vt ad hunc modum adhibeatur, quo membrum ægrum ab eo consolationem recipere valeat, & sui lumbi nutrimentum ibidem inueniat, auxiliúmque. Hac de causa nutrimentum in se medicamentum continere debet, non quòd stomachus illud instar medicamenti cuiuspiam degluriat; verùm vt nutrimentum digerat: sic de iecinore iudicandum. Postquam latius & ad loca sua deuenerit, adest naturæ balsamum, quod hoc ipsum recipit, & potentiùs eo factum, absumit vnà cum eius causa damnum: hac via pars similis illi parti suam potestatem adimit, integramque reddit Anatomiam, ac in pristinas vires suas redit, sic vt fluxus amplius emanare minimè possint. Postmodum sanatio per medicamentum in cibis situm sequitur, hoc est, progreditur in finem vsque.

Si verò sumpseris ea quæ proueniunt ex herbis, vt ex lacte butyrum, fac vt eiusdem vaccis plurimum salis adhibeas lambendi, nec non vulnerarijs herbis alas, vt serpentina, hirundinaria, agrimonia, &c. [redacted] earum lacte butyrum extrahas, edendum præbeas ægris, & bibendum lac, excepto [redacted] vires herbarum vulnerarium non transeunt in alia lacticinia, solum in lacte manent, aut in butyrum se recipiunt. Animalium quæ lac non exhibent, carnes administrentur eiusmodi nutrimento factæ, vt suprà de lacte habetur, inde nil nisi bonum oriri poterit. Hac ratione suillæ carnes Iudæis prohibitæ sunt, quòd inde morbos & lepram conciperent, quum eis in escam adhiberetur. Consuetum est enim vt omni quod immundum fuerit cibentur porci, qui si vt suprà narratum est alerentur, quæ caro suilla vel porcina foret excellentior? Herbæ vulnerariæ pariter ad hoc optimę sunt, vt serpentina similesque: nam isti cibi malignos salis omnes spiritus digerunt. Reperiuntur herbæ

quædam

quædam quæ ſumptæ vel comeſtæ,quæuis vlcera perſanant, cancrum etiam atq; lupum: verùm Latinis carent nōminibus, Gręcis, Arabicis,Caldaicis,&c.veteres enim & primi medici nullam faciūt mentionem earum,aut Pandectæ falſo perperamq; nobis traductæ fuerunt. Verùm contemptui ſunt habitæ, virtutes earum tamen innumeræ, nec non inexplicabiles ad vlcerum curam exiſtunt. In Germania naſcuntur abſque nominibus: non eſt enim qui nomina dederit, vel audiuerit hactenus: quare ſi noua darem eis & prima, vitio mihi verteretur.Nihilominus quum herbarium in lucem venerit,eas manifeſtabo formis atq; figuris, quæ hoc loco poni minimè poſſunt,vt intelligantur. Ponam tamen inferius vocabularium ſub huius libelli finem, quo quidem intelligentur admirandæ virtutes earum ſupra quæuis extrinſeca medicamenta. Meo tempore ceruiſiæ iuxta ſuam artem coctę ſunt, cum additione dictarum herbarum,quæ ſingulis diebus potæ, præter alia mirabiliter curarunt vlcera,fluxus quoq; repreſſerunt,qui prorſus incurabiles exiſtimabantur.Item in vino ſuſpenſę hocipſum effecerunt,at non tam citò, quòd vinum aduerſari magis quàm prodeſſe conetur.Similiter hydromel excoctum fuit, vt ſuprà de ceruiſia dictum, quòd iſta fuit excellentius In iure carnium etiam coctæ, mirabiles curas operatæ ſunt,etſi prioribus decoctionibus in cura tardiores,ad anni tertiam partem videlicet: curata ſunt ad hunc modum vlcera, quæ multis annis patientes ſuos torſerant. Aequum eſt igitur, vt earum faciamus hoc loco mentionem, quo quum herbarius venerit in lucem, per eiuſmodi remedia ſubuenire poſsitis hominibus,illa relinquentes,in quibus auxilij nihil hactenus inueniſtis, ob quæ meritò vilipendimini. Mirandum eſt ſanè Germanos medicos, in præſentem vſque diem tantum expertos non fuiſſe, quo potuiſſent eiuſmodi herbis indere nomina, deq; ſuis viribus & virtutibus aliquid ſcribere:ſolùm iuxta veterem picturam dicere,ſi quidem eſt,eſto. Percipere non poſſunt etiam aliquem fore, qui fideliter ægris ſubuenire cupiat:ſolùm id vt pecuniam habeant omnes curant, hoc modo curatur nemo.

CAPVT II.

POſito vero corpore prout ſuprà, ſequitur inde cura per admixtionem,quę ſimilis exiſtit:vbi verum corpus adfuerit,cura cōſiſtit in herbis vulneralibus,alia via tantum præparatis, quàm herbarum communis præparatio fieri ſolet,coctione ſcilicet cum vino veteri,vel commixtione,repurgationeq; ſimul cum recenti, poſtea potis,&c. Non ita hoc loco: fieri liquores enim debent præter mixtionem. In exemplum: Qui præparare conſolidæ radicem nouit, & per ſe,vt bibi queat,medicamentum habet ad vlcera,ſic de cæteris herbis & radicibus: excepto ſolo, quòd ſine mixtione vel addi-

tione preparentur in potionem, & bibantur, non vt in vulneribus. Optimæ sunt ad hoc negotium & opus herbæ Consolida, Serpentina solida, Persicaria, Ciclamen, Chelidonia, & aliæ plures quæ hactenus in vsum non venerunt. Ad hunc modum in potiones adducuntur. Accipe consolidæ radices optimè rasas & repurgatas, contunde: postmodum adde panis tantundem, & iterum tundendo simul commisce, plusq; panis adde, tandemq; postea ponas in vesicam porcinam benè ligatam, & in fimum equinum calidissimum, in quo maneat aliquo tempore, singulis octonis diebus aspiciendo. Fiet inde rubea materia quædam, & postremò pultium instar mollis: non prætereat verum tempus, id est, in fimo longiori tempore, quàm decet non relinquatur. Extractum postea torculari fortiter exprimatur, secus manente pasta durissima: cui pastæ plus addito panis, & putrefac vt suprà, tam diu processum hunc seruato, quousq; radix & panis expressa penitus existant. Accipe tandem succũ eiusmodi viscosum, & per se putrefac in vitro suo tempore, postea destilla totum in cineribus, & ab eo quod ascenderit separa phlegma per balneum, vt nullum ascendat amplius. Manet in vitro consolida, pane quidem in phlegmatis albi forma per balneum separato. Non solùm in consolida processus hic seruari potest, sed in omnibus alijs herbis & radicibus vulnerarijs etiam, quarum numerus magnus est, & quæ postquam in præparationem adductæ sunt, nedum vlcera manifesta, verùm etiam occulta curant intrinseca, pariter ossium & pudendorum rupturas, vt per saniculæ radicem albę, similesq;. Succus eiusmodi vulnerarius aut oleum ita præparatum, administrari debet cum admixtione medicamenti salini, prout suprà, vel vino bibendum, aut in aqua destillata, quo curantur vlcera quæuis, ab internis ad axteriora. Et quamuis hic nouus processus existat, & non vetus, nihilominus maioribus præditus virtutibus, quàm veteres omnes, cùm in illo substantia rerum in corpus transmittitur, & spiritus eius non solum, qui minimum auxilij præstare potest in similibus. Admirandæ reperiuntur in montibus herbæ, nec non alijs in locis, quę non sunt in vsu, rusticis magis notę quàm medicis ipsis, & per seipsas rudi modo mirandas virtutes patefaciunt: præparatæ quidem operationes perficiunt incredibiles, vt etiã Apotecarios omnes, herbarios eorum, & medicinæ codices pudefaciant. Quapropter medicinæ discipulo nihil vtilius, qui discere perquàm optimè cupit, quàm vt in varias regiones peregrinetur: hoc fit vt audiat ac videat ea, in quibus omnes libri surdi cæcique prorsum existunt. Quandoquidem schola medicinæ tegulis non, sed integri firmamenti, cœliq; magna testudine circumtegitur.

CAPVT III.

VLcerosis ordinandi cibi potusq; ex herbis ad id medicamen con-

congruis,alijs prohibitis in finem vſque ſanationis. Quo facto primum capitulum præſupponendum venit, ex quo dicta ſumenda eſt. Verum quia materia peccans præ manibus exiſtit,eam vnà cum cibis repurgare conueniens erit. Eiuſmodi purgatio fit ante cibi ſumptionem duabus horis, poſtmodum eſt quod edatur, idq́ ſingulis diebus continuandum erit abſq́ intermiſsione. Hæc purgatio competens vlceribus, talis non eſt, qualis humoriſtarum illa: nam ibidem humor non eſt,quod iſti putant: quare nihil præter vlcus purgatur,non ſtomachus,non cutis,nec ſimile quidpiam. Proceſſus iſtiuſmodi purgationum conſiſtit in iſtis corporibus,nempe vitriolo,tartaro,eſula,centaurea, ſylanda,iuniperiq́ locuſtis. At quod iſta purgent alio modo non præparata,hac de cauſa præparari prius debent,quàm ad iſta præbeantur. Anatomiam vlcerum ſolùm purgant,vt poſtmodum ea purgatione facta, reliqua corpora, ſcilicet incarnatiua, & conſolidatiua ſuas operationes exercere valeant.

Præparatio vitrioli.

Suſpendantur eius vnciæ quinq́ in viginti menſuris vini, & cum iſto repurgentur. Eius vini ſumatur cochlear vnum vt ſuprà narratum eſt.

Præparatio tartari.

Tartari liquoris deſtillati libra,in vini recentis menſuris quadraginta, repurgetur vt ſuprà per ſe naturaliter,& eius vini cochlear vnum detur qualibet vice.

Præparatio centaureæ.

Maceretur hæc in aqua ardente, poſtmodum extrahatur eius eſſentia quinta,iuxta communem vſum. Huius extracti guttas adminiſtrabis decem in aquæ deſtillatæ ex herbis vulnerarijs vno coclearì,prout ſuprà diximus.

Præparatio eſulæ.

Huius virentis radicem & herbam,atq́ ſemen in ſero lactis coquito,quouſq́ liquorem habeas:hunc exprimito, coquendoq́ ſuauiter elixato,donec indureſcat:eius adminiſtrabis aliquantulum ſingulis diebus manè potandum. Lac omne ſiquidem hoc loco ſumitur,eo modo,quo tyrus in theriaca.

Præparatio ſylandæ.

Coquatur in aqua ciclaminis deſtillata,cooperta quidem in vitro per horam,expreſſa poſtmodum aqua, recenti ciclaminis aquæ permixta bibatur manè ſingulis diebus ad quantitatem vnius coclearis.

Præparatio iuniperi locuſtarum.

Præparandæ ſunt in liquorem cum oleo de ſpica: hunc vino permixtum partibus æqualibus adminiſtrabis.

Et quamuis alia multa reperiantur eiuſmodi ſimplicia contra fluxus ſalium,principalia tamen enumeraui,quibus contentus eſto.

Medicus omnis defectus hominis cognoſcens, eosq́ȝ ſupplere cupiens iuxta poteſtatem à Deo conceſſam, per naturæ medium, primò funditùs quidnam ſit corpus hominis, & in quo ſit conſtitutus hic, vnà cum ſuo corpore materiaq́ȝ ſcire debet: eo cognito, facilè reperiet quid ſibi faciundum ſit. Abſq́ȝ ſcientia fundamentoq́ȝ nemo debet medicinam aggredi, maximè chriſtianorum, quibus veritas inſita eſt. Verùm Gentiles atq́ȝ Iudæi quoduis pro ſuo præſumunt facere arbitio.

PMEORHRÆSTMRARÆCEESI
BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ
Doctoris, de Cura vulnerum, libellus excellentiſsimus.

IN vulnerum cura tres habentur viæ, prouenientes ex vero fundamento huius artis, quarum prima vulnerarijs in potionibus conſiſtit: ſecunda quidem in fodicationum emplaſtris: tertia verò ſita eſt in Balſamis. Plures viç reperiuntur, narratu minimè neceſſariæ, cùm tres quç dictæ ſunt principaliores exiſtant in hac artis parte. Quam igitur earum fueris ingreſſus, feliciter cedet; quare ficticias alias, miſerasq́ȝ fugito vias.

PRIMA VIA.
De potionibus vulnerarijs.

VNa quæq́ȝ potio vulneraria debet accidentia quæuis arcere, ne vulneribus incidant. Quamobrem iſtas habere virtutes binas oportet: vnam ad vlcera curandũ: alteram ad arcendum accidẽtia.

Ad vulnera curandum, iſtæ ſunt excelentiores herbæ, videlicet agrimonia, pyrola, alchimilla, ſanicula, ſerpentinæ omnes, conſolidæ, betonicæ.

Ad præueniendum accidentibus iſtæ ſunt potiſsimæ, ſcilicet hirundinaria, meliſſa, veronica, ciclamen, &c. coquatur ex iſtis vulneraria potio ſecundum vſum, & in potum adminiſtretur.

Eſt quod ſcias in his, quantò citius vulnus aliquod curatur, tantò melius ac felicius operari te. Et ſi fortè non obſtantibus eiuſmodi potionibus accidẽs inciderit, ad mortem id fieri iudicato, vel in diuturnam infirmitatem. Procede vt ſequitur hoc infrà poſito capitulo.

Potio vulneraria.

Recipe Pyrolæ manipulos duos, Ciclaminis, Saniculç ana manipulum vnum, Alchimillæ manipulum ſs. Coquantur in duabus menſuris vini, iuxta communem vſum. Decoctionem iſtam in potum adminiſtrabis manè veſperiq́ȝ. Verùm herbas à quibus decoctionem

ctionem elixaſti, ſuper vulnera ligabis, admixto pauco ſale, proce-desq; ſecundum ordinem ad vulnera neceſſariũ. Hæc potio curat vnumquodq; vulnus ſectum aut fodicatum. Caue ſolùm ne quid alterius admiſcueris medicamenti.

SECVNDA VIA.

De fodicationum emplaſtris.

EST quòd hunc per fodicationũ emplaſtra curandi vulnera modum notetis. Aequum foret cætera vos fictitia relinquere, putaticiaq; medicamenta, manentes in vero medendi fundamento, cum tot ſignis demonſtrationibusq; ſufficientiſsimis admoniti ſæpius eſtis, illa non ſine plurimis accidentibus in vſum vnquam aſſumpta fuiſſe, contracturis aut morte, ſimilibusq; prouenientibus ex eis. Quapropter vſum fodicationum emplaſtrorum tenete, quo vos haudquaquam nec ægri veſtri ſeducemini.

Emplaſtrorum eiuſmodi conditio talis eſt, vt accidentia quæuis auferant applicatione ſecunda, nihil corruptionis accidentalis aut contrarietatis admittant, &c. Quare propter hęc arcana ſua notate compoſitionem eorum, vt eam probè cognoſcatis. Melius eſt enim vnicum hoc medicamentum, quàm ars integra quam factitatis. Vnumquodq; fodicationum emplaſtrum ex quadruplicibus compilãri debet, quadruplĩci ratione. Prima quidem ob ſanationem, quæ cera fit. Secunda vt accidentia quæ vulneribus indies & ſingulis horis incidunt, amoueantur, ſic vt in eis nullatenus maneant: idipſum fit per gummi. Tertia, vt alia quibus vulnera præter accidentia ſubiecta ſunt, veluti putredini, vermibus, corruptioni carnis, & ſimilibus, auferantur, & hoc per conſolidatiua maiorã, maſticen, myrrham, &c. quicquid per iſta creſcit, optimum eſt ſub eo proceſſu, qui poſitus eſt antea. Quarta, vt præſeruet à ſpongioſitate carnis, ſcabie, pruritu, aridura, contracturis, & ſimilibus alijs vt ſequitur, idq; per mineralia, prout lithargyrium, marchaſitam, antimonium, calaminarem, & ſimilia. In iſtis quatuor ars vera componendi fodicationum emplaſtra conſiſtit, in quibus etiam cura ſanatioq; vera latet. Alia multa reperiuntur, quæ plus nominis quàm artis habent.

Compoſitio fodicationum emplaſtri.

Recipe Ceræ, Lythargyrij ana lib. 1. Calaminaris, Colophoniæ, ana ℥ ij. ſs. Olei communis lib. 1. ſs. Liqueſcant igne leui cera, colophonia, & oleum ſimul, poſtea lythargirium & calaminaris cõtuſa, tritaq; ſubtiliter ſenſim inijciantur ac decoquantur ad emplaſtri iuſtam ſpiſsitudinem, incombuſta poſtmodum imponantur gummi hæc, vt ſequitur.

Recipe Oppopanacis, Sarapini, Bdellij, Ammoniaci, Galbani ana ℥ 1. ſs. præparatorum tamen, & in aceto coctorum priùs. Et poſt-

quam aliis admixta fuerint, addantur isti pulueres.

Recipe Corallorum alborum & rubeorum, Mumiæ, Myrrhæ, Thuris ana ℥ 1. Antimonij ℥ ß. Croci Martis ʒ ij. His alijs admixtis partem adijce larignæ masticis, deinceps effunde. Postmodum hypericonis oleo, necnon lumbricino cum additione Camphoræ vnciæ ß. agitato manus inter, & serua.

Non est quod excusationes quæras in descriptione hac, neque vt sumptus fugias, aut multitudinem abhorreas simplicium, at potius adhibe diligentiam in his quæ te securum faciunt, in omnibus vulneribus capitis, etiam fodicatis ac alijs, quæ minimè curare debes, solùm relingue medicamento curam: ipsum est medicus, tu verò non.

Alia compositio fodicationum emplastri cuiusdam, ad vlcera cùm vetera, tum recentia, nec non ad vulnera quæuis excellentissimi.

Recipe Galbani, Oppopanacis, ana ℥ 1. Ammoniaci, Bdellij ana ℥ ij. Terantur omnia minutissimè, ponanturque per diem & noctem in ollam fictilem & vitreatam, affuso quidem optimo aceto ex vino facto. Postmodum coquantur in eo, suaui tamen igne carbonum, vt gummi liquescant, quo percepto calida in saccum effundantur, & exprimantur, vt separentur à fecibus, quæ sunt abijciendæ. Colatura hæc iterum bulliat in olla, tamdiu, donec acetum euaporatum sit omnino: semper agitanda sunt ne comburantur. Hoc serua mundissimè coopertum, ne quid incidat. Postea sume olei oliuarum libras duas, ceræ nouæ libram ß. quæ in ollam fictilem vitreatam & satis magnam ponantur super ignem carbonum, & sensim liquescant. Inijce tandem litargyrij minutissimè triti libram vnam & ß. paulatim & successiuè semper agitando, quousque permixta sit, & spadicei coloris fiat materia, vel in eum incipiat conuerti. Postmodum accipe gumi prius coctum ad quantitatem nucis, & inijce qualibet vice tantundem, quousque intrarint omnia, mixtaque sint alijs rebus & colliquata: videndum interim, ne materia plus æquo calescens efferueat, cùm per se valdè calida sit. Postremò hæc addes.

Recipe vtriusque aristologiæ rotundæ, Calaminaris, Myrrhæ, Thuris ana ℥ 1. Tritis terendis, & iniectis affundatur olei laurini ℥ 1. & vltimò therebinthinæ puræ ℥ iiij. coquantur agitando summa cum diligentia. Quum scire voles an satis cocta sint, eius parum in frigidam aquam pones, & si non adeò mollis adhæserit, benè se habet, sin minùs, & adhæreat ipsis digitis, coquatur latiùs, donec optimè cocta sit materia. Depone post ab igne, & in magnam peluim aqua plenam effunde, postquam infrigidatum fuerit, vt manibus eam tractare valeas, istis oleo camomillæ vel rosaceo perunctis, amalgama tribus aut quatuor horis, & mundo vase reconditum emplastrum hoc serua: quinquaginta post annos, æquè bonum est ac recens, vel anno primo factum.

Vsus.

Vsus.

Istius emplastri virtutes innumeræ sunt ad vlcera vetera, nec non recentia, siccat, mundificat, carnem bonam producit, consolidat, ac sanat vna septimana magis, quàm aliud integro mense: putre fieri non permittit, aut corrumpi, nec malam carnem excrescere: neruis truncatis aut contusis optimum est remedium, ferrum, lignum, plumbum & alia de vulneribus attrahit superpositum eis tantùm. Venenosorum animalium curat morsus, ictusq́: maturescere facit apostemata cuncta sola superpositione: contra cancrum, fistulam, ignem persicum, &c. est excellentissimum, & ad mitigandos omnes dolores.

TERTIA CHIRVRGIÆ VIA.

De Balsamo.

BAlsamum aliud nihil est, quàm medulla Mumiæ. Mumia siquidem est balsami corpus, quare medicus vtēs balsamo hoc, iuxta naturam operatur optimè. Verum est olea præparata destillataq́ vocari balsama, sed à nullis præterquàm imperitis medicis: non cōtinent enim in se Mumiam, ex qua sanatio procedit omnis. Nullam ego friuolorum oleorum eiusmodi facio mentionem. Sal etiam balsami naturam habet, non quòd balsamum existat, vel mumia, sed eorum est sustentaculum: continet enim vuluus mumiam, cui sal applicatur in sua præparatione plenum.

Haud imitandi sunt, qui dicunt, hîc frigidum, calidum, humidum, aut ibi siccum: ista quidem contra naturam adducūtur in vulnerum curis, cùm accidentia sint. Quum verum assumitur medicamentum, ista non occurrunt. Graue nimis atq; damnosum est medicamentum, accidentibus obnoxium, quòd eorum curæ contrariæ sint, contrario modo pariter succedunt. Huius rei causa latet in scatularum varijs coloribus.

Descriptio Balsami talis est.

Accipe Mumiam cum æquali pondere mellis, admixtis floribus hypericonis, & aliquo vase reclusa vitreo ponatur in digestionem, per septimanas quatuor. Postmodum seruetur hoc digestum, quo quidem humectanda sunt assiduè vulnera, donec persanata sint.

Finis libelli de Balsamo.

THEO-

EM·BORHRÆST MRAR·ÆGEESI BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ DOctoris, de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, Cancris, & maculis ortis à natiuitate Liber.

DE ORIGINIBVS ARTIVM.

CAPVT I.

CVM Deus Opt. Max. nedum cuncta quæ necessaria sunt hominibus ad cibum & potum, ac ad sustentationem creauit, sed etiam omne quod ad eorum sanitatem & commoditatem est vtile, nec non ad vitã longam necessarium, idq; per diuinum verbum suum FIAT, vt in Genesi legimus: hæc omnia non solùm visibilia vel sensibus obiecta fore voluit, verùm etiam occultis & magnis viribus naturalibus dotauit, suaq; virtute cunctipotente confirmauit, vt indubiè nobis credendum sit, immutabilia sic in finem vsq; sæculorum omnium permansura. Verùm quòd parum admodum ista cognoscamus, eius nos ipsi causa penitus existimus, eò quòd ita negligẽtes, desides, & mox fastidio simus affecti, quum discere quęrereq; debemus: id facere nos tamen oportet, si naturam in suis magnalibus & mysterijs cognoscere volumus. Deus enim creauit eam eiusmodi viribus atq; virtutibus ornatam, vt non occulta maneret in eis, vel istæ laterent in ipsa: verum vt vniuersaliter omnibus hominibus, cunctis etiam creaturis venirent in vsum ad earum commodum & vtilitatem.

Quînam tamen homo primus Adam hæc omnia nouerit, & naturam ipsam in suis viribus atque rebus supernaturalibus perfectißimè, valde miratu dignum, præsertim quòd post sui creationẽ & ante lapsum, lucis naturæ prorsum expers foret, creaturarumq; Dei nullam haberet notitiam, sed in Paradyso cum Eua sua coniuge viueret ac ambularet in summa simplicitate. Postquam Dèus tamen eos in tentationem eam incidere permisisset, item serpentem seducere mulierem appetitu scientiæ, cogereq; vt morderet in pomum, istudq; marito præberet comedendum, quod serpens eis polliceretur multa (prout in primo libro Moysis legimus) inquiens: Omnia vobis innotescent, bonum atq; malum, imò similes Dijs eritis, vbi de fructu hoc ederitis. Quod etiam statim factum exstitit, etsi postmodum valdè pœniteret eos effregisse transgressosq; fuisse mandatum Dei, qua de causa fuerunt extra Paradysum eiecti. Serpenti minatus est vtiq; Deus per mulieris semen, Christum videlicet, capitis contritionem. Hac via docti fuerunt Adam & Eua, nec

non in

non in luce naturę peritiſsimi facti. Horum omnium ſerpens ex permiſsione Dei cauſa fuit, & vti doctor eis exſtitit. Quapropter non ſine cauſa in præſentem vſq; diem ſerpentes, & pręſertim Germanici, maximas, & imperitis incredibiles potentias, ac ſupernaturalibus virtutibus perſimiles adhuc retinuerunt.

Scitote igitur primum ſerpentem in Paradyſo nedum poteſtatem & vires habuiſſe ſolùm Adamum & Euam ex peculiari permiſsione ſecretoq; diuinis tam altè in luce naturæ ſublimandi vel inſtruendi, ad boni & mali cognitionem: verùm etiam poſt illum cæteri ſerpentes omnes vt ſupradictus in finem vſq; mundi: eiuſmodi magnaq; myſteria ex natura, & potiſsimùm ex voluntate peculiari Dei retinent & habent. Inde colligi poteſt, non ſine cauſa tam alta myſteria naturę ſerpentes in præſentem vſque diem poſsidere, tum etiam non pręter occaſionem lapſum primum, & mandati Dei tranſgreſsionem per ſerpentes accidiſſe, cùm Deus omnipotens ei plus myſteriorum, & altiorum quâm alijs quibuſuis animalibus, viuentibusq; ſuis creaturis tribuerit & appropriarit in earum creatione: quare non mirandum eſt magis per ſerpentem, quàm per aliud animal lapſum accidiſſe. Sciebat enim Deus penes arborem, quam ſummè prohibuerat primis noſtris parentibus, habitare ſerpentem. Quamuis concedendum, in eum intraſſe diabolum, & per ipſum eſſe locutum iſtum: quod etiam non ſine cauſa fecit: optimè ſciuit enim, animal hoc in luce naturæ tam egregiè dotatam eſſe per Dominum creatorem pro ſui natura vt ipſemet diabolus. Inde factũ eſt (vt ex prouerbio dicitur) quod ſimilis in ſibi ſimilem intrarit, & ita ſit ex ſerpente, necnon diabolo facta conſotiatio quædam.

CAPVT II.

QVo autem progreſſu tamen id fiat, vt ſerpens homini tam abſtruſa myſteria naturaliter ſuæ lucis naturæ patefaciat, omne bonum atq; malum, item ſimplicium omnium & creaturarum proprietates & vires doceat (quod inexpertis fieri ſupernaturali quapiam arte videtur) breuem de primo ſerpente vobis inſtructionem dabo.

Scitote ſerpentem hunc per bona verba non, dulcem vocem, neq; per conſtellationes, aut aliàs magico modo hominem in lapſum incidiſſe, verùm per morſum in pomum tantum: nam hic eius niſi contigiſſet, in peccatum non incidiſſent. Vnde ſatis colligi poteſt, ſerpentem pomo ſuum effectum inſeruiſſe, nec non eſſentiam ſpiritualiter, non ſecus ſi corporaliter in tota natura ſubſtantiaq; ſua fuiſſet in eo. Simplex in his minimum habere guſtum valet: exiſtimo hac de cauſa margaritas ante porcos non eſſe proijciendas. Intelliget me ſine dubio ſapiens. In vltimo libello meo Myſteriorum non ſolum hunc proceſſum perfectè proſequar, verum etiam alia

multa secreta pulcherrima propalabo. Quare his paucis hoc loco satis habeto.

CAPVT III.

QVanquam antea de his scribere nolui, nec aliquo librorum meorum hactenus memini, tamen quòd summè necessarium fore videam, nedum medicinam, verùm etiam omnes alias artes & secreta naturæ plantari denuò, cùm paulatim in obliuionem transeant, & ab imperitis contemnantur. Id ego veram in punitionem existimo fieri, quòd summa Dei mysteria donaq́, non vti dona diuina recognoscantur ab hominibus. Ea de causa Deus irritatus, illa nobis è manibus eripiendi quæ dederat, occasionem habet, alijsq́ dandi, gratiamq́ similia, nec non alia plura tanquam dona sua cum gratiarum actione cognoscendi.

Cùm igitur de serpente tractare proposuerim, æquum erit vt latius quid emolumenti sit ex partibus eius ortum enarrem. Scitote pro parte linguæ, hanc admirandè plurimùm in sua potentia sese demonstrasse. Quamobrem plurimi gestarunt eam admirabiles effectus, videlicet contra quæuis arma, visibiles & inuisibiles inimicos, eisq́ feliciter successit, & in maximam victoriam in bello nedũ, verum etiam ad alia negotia multa, magis quàm dici queat.

Ad hunc modum etiam venereus famulatus intentionis suæ compos factus fuit, quamuis narratu nimis indignum existat, non tamen ea de causa mentionem facimus huius, vt quispiam vtatur ea nequitia, sed quo videatur, quàm admirandè naturæ vis appareat. Quanquam in istis & similibus fides cooperatur addendo vel minuendo secundum vsum. Nonnulli partem istam hominibus ad cor exterius super nudam carnem alligarunt, qui laborarunt internis apostematibus propter eiusmodi regiones, & ita venenum citra cutis apertionem extraxit, vt instar guttarum adhærere visum fuerit, quo semper absterso, rursus illa pars applicata est, iterum, ac tam diu donec nulla gutta prorsum apparuit: hac via patiens sanus euasit.

Cum busone similiter agitur, vt alio loco dicimus, dempto solo quòd hic viuus à capite baculo perforetur acuto deorsum, & in aëre suspendatur, donec siccetur, postmodum linteo mundo prorsus inuolutus superligetur: ad hunc modum è patientibus omne venenum attraxit. Verum vno tantum rarò satis fuit ad liberationem patientis, quapropter iuxta respectum istius & morbi toties alius buso similis applicandus erit, quousq́ non inflentur amplius, aut intumescant, tum demum extractum fuerit omne venenum, ac ita patiens curabitur. Non propterea quòd animal sit ita horrendum, reijciendus est vsus eius in medicina, sed vt magnum habendum in ea naturæ mysterium. Optarem pro parte mea, vt ad omnia forent attractiua, maturatiua, & corrosiua medicis in vsum: plures ad vitæ

retentionem curarentur, quàm hactenus actum sit.

CAPVT IIII.

MVltò maiora quàm suprà posuimus, per dictam partem serpentis, & membrũ adimpleta sunt, quæ hoc loco suprà quod recitare prolixum, lectoribus tædiosum foret. Verùm vbi de curis magicis agam, nedum de hac, verùm etiam de aliis longè maioribus rebus & viribus supernaturalibus legi poterit abundè satis, & quã varia gestarint veteres, quæ supernaturales vires atq; virtutes demonstrarunt, in grauissimis ægritudinibus ac defectibus, in quibus terræ natura nihil efficere poterat, pepulerunt & curarunt. Operationes in istis ita potentes extiterunt, vt gestatione sola vires suas demonstrarint, homines mirabiliter ab armis omnis generis tutos reddendo, ab omnibus inimicis eorum similiter ipsis felices admodum successus & victorias adferendo, pluraq; narratu minimè possibilia. Verba quædam inuenta sunt, caracteres, sigilla, signa & mirabiles imagines in carta virginea depictæ, nonnunquam in metallis celatæ, præsertim in Gamahi, vt carneolis, saphiris mirum in modum, & variis formis hominum, animalium, ac diuersarum figurarum, quæ singula mirificas & supernaturales vires in suis operationibus manifestarunt, vt etiam pro parte scriptæ reperiuntur, prout à Ptolemęo, Virgilio, Alberto magno, &c. Cùm tamen authorum eiusmodi libri iam extantes, à ceremonialibus ita corrupti sint, eis nullatenus fidendum, nisi quis prauum à bono separare nouerit, nucleum eliciens, abiectis corticibus.

CAPVT V.

NEc non est quòd quispiam putet me velle homines impellere, vt credant, aut his vtantur: at id in cuiusq; situm est arbitrio. Quanquam Virgilio, nec non Alberto magis quàm aliis scriptoribus est credendum: nihilominus optimum quod sciuerunt, sibi retinentes subticuerunt, secum in tumulum deferentes. Quare nihil excellentius præ manibus iam existit, quàm ipse Techellus scripsit, etsi minima scriptorum pars eius extet, quòd penes eos qui habent illa contemnantur, ea de causa, quia Iudæus fuit, magnus tamen in Israël magister extitit. Verum quòd ista parui fiant ab imperitis & insciis, ars maxima præstantissimaq; Magica, nec non Cabala transierunt in obliuionem, & ab inexpertissimis contemptæ Sophistis iacent. Non considerauerunt isti rudes homines, omnipotentem Deum suo populo, Israëlitico scilicet, manifestasse tunc temporis plus in luce naturæ, quàm post aduentum Christi factum sit hactenus. Quamuis in Theologia naturales & supernaturales artes omnes contentas habeamus, vt inde valeamus eas omnes addiscere, quod simplicibus hominibus occultũ est, & longè difficilius quàm vt ab eis intelligi queat. Est etiam impossibile mihi cuiuis asino ru-

di, vt infanti pultes in os ponere, ſed legito ſumma cum attentione Salomonem, & prophetas, cum nouo teſtamento, & reperies ibidē ſupremum totius mundi contineri theſaurum occultum.

Vt ad propoſitum de ſerpente redeam, ſcitote in eius cute vel ſpolio magnas latere vires, nedum ad vulnera, quum puluis eius eis iniectus fuerit, verùm etiam geſtarunt illud plurimi ſuper brachiū nudum, quo tulerunt arma, victoriamq́ꝫ conſequuti ſunt. Inde puerperæ circum collum aut corpus oppoſito, victoriam in puerperij conflictu habuerunt, citiſsimeq́ꝫ liberatæ fuerunt. Sed non omne ſpolium ſerpentis id efficit, illud ſolum, quod ipſemet ſerpens exuit & abijcit à ſe, prout cornua ceruus. Pariter de lingua putandum, nō omnem habere virtutes, at illa tantùm, quæ de ſerpente viuo adhuc eruitur.

CAPVT VI.

IAm ad ſerpentis concluſionem perueniamus poſtremò de hoc notato, pinguedinem eius & carnem in ſe maximam curationem continere, non ſolum in recentibus vulneribus, at venenoſis morſibus etiam, in vlceribus, &c. Multas alias virtutes habent, & per præſertim ipſa caro medicamentum eſt excellentiſsimum, vbi primum abſciſſum caput fuerit, & cauda (pulſo prius ab eo ſudore, qui venenum eſt eius) truncata & abiecta ſimul ambo. Breuibus iſta comprehendo, quòd alibi latius tractem, quare contentus his paucis eſto.

De conſecrationibus, & ſerpentum adiurationibus vt aliquid adferamus. Iſtæ contra Deum atq; naturam factæ ſunt. Quamuis admittam eos hoc medio domitos & mites reddi, vinciq́ꝫ, tamen id fieri minimè debet, non magis quàm ſuperſtitiones & Idololatria, quæ neminem ægrotum aut ſanum efficere deberent, cùm id vera fide per naturam facere poſsimus, alijs quæ dicta ſunt omiſsis. Verba quædam ſupra ſerpentes prolata faciles & quietos eos efficiunt, ac obedientes. Item præſeruatiua nonnulla habentur, quæ tutos vtentes eis faciūt à ſerpentum & aliorum animalium venenoſorum morſibus: quæ varia ſunt, vt alibi ſcribimus. Quanquam de ſerpente cuius antea memini, parua cura habenda eſt, quòd in ſuo genere ſit optimus, verùm de alijs pleriſq;, nec non crocodilis, ſalamandris, atq; baſiliſcis maxima, quæ ſub genere ſerpentum contenta ſunt omnia, hominibus inimiciſsima, venenumq́ꝫ ſuum in eos dirigentia. Quamuis in Germania raró vixq́ꝫ reperiantur, nihilominus eorum oportuit meminiſſe, quò melius ab eis cauere poſsint homines vbicunq; fuerint. Melius præſeruatiuum non noui, quàm ſit camphora in oleo petroleo, vel oleo de S. Quirino ſoluta, quantum poterit eo ſolui, & manus, pedes, ac aliæ corporis nudæ partes inungendæ ſunt: poſtmodum cum ſerpentibus tutò poterit agi verſariq́ꝫ. Si tamen

men hæc medicina præſeruans contra periculoſiſsimos ſerpentes, vt illi ſunt qui ſagittarij dicuntur, cò quòd eminus in homines irruant, non fuit ſufficiens: item illi qui mortuis vcſcuntur corporibus,& crocodili,necnon baſiliſci,qui homines aſpectu ſolo necant: aliqui ſuprà ſe Gamahi geſtarunt, in quibus homines ſub ſiniſtro pede ſerpentem habentes celati fuerunt, ſuper quem ſteterunt ad caput. Hoc fuit penes antiquos optimum atque ſupremum ad iſta præſeruatiuum. De his Techellus præ cæteris optimè ſcripſit authoribus omnibus,verùm à Sophiſtis nebulonibus intercepta ſunt iſtius ſcripta viri,vt plebs communis priuata ſit eis:quæ ſibi retinuerunt,aliaq; friuola ſtultiloquia ſubtruſerunt in locum, & falſas opiniones. Hac ratione proprium venati ſunt honorem, quod ſummè deplorandum eſt. Contrà quid agendum,actum eſt, quare Dei iudicio relinquendum.

Vt harum finem rerum attingam,exiſtimo haud fore neceſſarium eas hoc loco tractare latius, at libro, quo de Magicis agam ſecretis,& ſimilibus alijs:quare ſatis de tractatu ſerpentum,&c.

CAPVT VII.

SVnt & alia præter ſerpentes animalia quædam horrenda prorſum,& contempta, quæ myſterijs maximis dotata ſunt. Vt bufones,de quibus tertio capitulo dictum eſt anteà, maximum in peſte remedium exhibent, & in morſibus venenoſorum animalium, exſiccati, necnon alligati, citò venenum extraxerunt omne, vitam ægris conciliantes, vbi cætera medicamenta nihil prodeſſe potuerunt. Videmus etiam per eiuſmodi remedia morpheam ſtatim à fundamento prorſus extirpatam fuiſſe, quum viui cocti fuerunt in oleo,quo damnum hoc inuctum perſanatum eſt,& alia multa, quæ putaticij medici tanquam fabulas exiſtimant,ego verò ſecretiſsima quædam arcana.

Similiter aranea, quæ horrendiſsimum animal exiſtit, quàm egregium contra febres quartanas remedium adhibet? quum inſcius eam nucis corticibus incluſam geſtarit æger in quartum vſq; diem? Item in Salamandra, quàm varia tentarunt alchymiſtæ, donec repererunt artem conficiendi per eam aurum atq; tincturam ad metalla:quamquam in medicina haud vtilis exiſtit,nihilominus ob ea quæ dicta ſunt laudabilis,tractatu quidem periculoſiſsima,quòd celerrimum venenum habeat, & potentiſsimum,quare cauendum ab eius tactu,&c.

CAPVT VIII.

POſtquam de venenoſis & horrendis animalibus egimus, alia communiora quædam adducamus: puto vos nõ ægrè laturos, vt mos putaticiorum hactenus medicorum fuit, omnia ſimplicia, quæ non ſunt apparentię magnę,ſed facilè haberi poſſunt,contem-

nere tanquam inualida: non considerantes Dominum Deum frustra creasse nihil, sed vnumquodque peculiaribus dotasse viribus ac virtutibus, iuxta suam voluntatem.

Quòd hæc autem ignoremus, eius ipsi nos causa sola sumus, ob nostram negligentiam, incredulitatem, & in perquirendo naturæ lucem pigritiam, &c. Tum si quispiam alius in quærendis Dei donis maximè sudet, quo prodesse possit alijs, atque docere conetur: ita prauæ naturæ sumus, vt ingrati labores eius vilipendamus nedum, at etiam carpentes irrideamus. An hæc fideli medico displicere non debeant?

Hoc à scriptione me retraxit, quanquam antea vos inter me numeraui, sum tamen vester indagator & inuentor, qui libenter vos meam artem omnem quàm apertissimè scripsissem ac declarassem, & veluti pueris in os pultes indi solent, intulissem: nisi me vestra detinuisset ambitio, nec non proprij commodi laudisque venatio, qua vobisipsis honores adscribitis alienos, & non eis à quibus habetis artes. Quare mea prorsum non estis arte digni, quamuis optimè sciam vos ea plurimùm indigere, si veri medici essetis, haberetisque tantillum in proximum charitatis. Cùm tamen loculorum vtilitatem, vxorum vestrarum coquinam & arcas magis quàm ægros curetis, est quòd eam vobis laudem attribuam, etsi me perperam inculpetis. Nil boni de vobis loquor, non sine causa tamen, sed quia loculorum estis medici tantum, quos melius curatis omnibus corporis morbis, quo fit etiam vt splendidas domos ædificetis, vt palatia, aureos gestetis annulos, byssianasque vestes, &c. Vos mihi improperatis leues opes meas, & vestes humiles quas habui, gessique: verum si tantas extorsissem ab ægris pecunias, casque venatus fuissem, & loculos meos potiùs quàm ægros curassem vt vos, ditior vestro quouis forem: quamquam & sic longè sum vobis opulentior omnibus. Constantiores diuitias enim possideo quàm vos, videlicet artes, quæ meæ diuitiæ sunt artes optimæ: nam eas fur à me nõ auferet, non ignis aliquis nec deprædator, nisi vitam adimat, nec propterea possidebit illas, cùm in me sint occultæ nec non inuisibiles, quare mecum recedunt vti ventus. Ecce tales opes habeo, quę domos, prædia, vestes, & pecunias excellunt, ac omnia quæ possidetis, cùm sint permanentes. Et quamuis pecunias meas cum bonis viris absumam, nihil de capitali mihi deperit, hoc artes existunt, quę nunquam auxiliante Deo me deserunt.

CAPVT IX.

Proposui de quibusdam tractare simplicibus, & præsertim de quibusdam animalibus, & morbis ad quos pertinent, quorum nullus medicus ante me fecit hactenus mentionem, puto quòd ignorarint, aut si fortè nouerint, ea cõtempserunt, sic vt in obliuionem tran-

transierint. Primò scite vermem terrestrem omnium maximè vulgarem, quem lumbricum vocant, & pluuialem, quod illius tempore prorumpat extra terram. Quis putaret istum virtutem & mysterium in se tantùm continere, contra genus omne vermium, ex morbis orientium, & potissimum in panaritio, vel pandalitio morbo digitorum, qui vermium instar eos maximo dolore corrodit, ac intolerabili, sic vt noctes atque dies ægros torqueat, noctu maximè, quare veteres hunc morbum rodentem vermem appellarunt: nec sine causa, cùm scirent eum verme pellendum esse, curandumq́ꝫ. Processus eius ad hunc se modum habet.

Recipe vermem iam dictum paruum aut magnum, iuxta respectum personarum atqꝫ dolorum. Nam si homo senex aut mulier existat, vel dolor ipse magnus, tantò maior lumbricus assumendus est, vt morbum eiusmodi superare valeat. Superligandus est linteolo digito, vel ei loco in quo dolor maximus existit, & maneat ibidē viginti quatuor horis, aut donec viuit: eo mortuo, curatus est morbus, & vna cum verme mortuus. Non quod hoc per incantationē, idololatriam, aut superstitionem fiat, sed ex naturæ viribus & operationibus. Inde satis colligi potest, omnipotentem Deum nihil æquè paruum, simplex, vel deforme super terram creasse, tam cōtemptum nil, quod in hominum sanitatem esse non debeat.

Cùm tamen ista paruum aut nihil vobis in crumenam aut in coquinam adferant, ea minimè pati potestis, at contemnitis & irridetis, imò prorsum eradicatis, quod sanè deplorandum venit. O quot ego iuui, quos medicina vestra perdideratis, à quibus nihil mercedis accepi, vt interim alios multos subticeam labores, quos in pauperum gratiam libenter impendi, nihil ab eis cupiens: contrà vos Doctores, ne lotium frustra conspicitis, quantò minus pedites vel equites ægros inuisitis, non numerata pecunia satis ampla? Singula penes vos ordinata sunt, quibus obuenire nemini licet: cuique lotio batzius conuenit, schedulæ grossus, visitationi floreni quadrās, & equitationi super asinum florenus medius: apud chirurgos sutioni florenus integer. Estne hoc opus crumenæ magis quàm curationis ægri? non sat scio quid aliud sit. Hic integer vestræ medicinæ scopus existit: vt si non ægris, crumenæ vestræ satis abundè subu[illegible]tum sit.

CAPVT X.

QVò de vermibus rationem absoluam, scitote latius, eos nedū habere vires curandi panaritium & supprimendi: verùm alios vermes omnes in hominibus ortum & sustentationem habentes, quocunqꝫ nomine vocentur, [illegible] siccati fuerint, pulverati, [illegible] non hominibus intrinsecus administrati cum quouis liquore: in caprino lacte melius; vermes omnes ad hunc modum expellunt ab inte-

ſtinis & ſtomacho per ſeceſſum. Per eundem etiam ſyrones expulſi fuerunt, aridura ſanata, nec non membrorum dolores maximi. Itidem de ſyluestri mure putandum, hunc myſterium ad ariduram in ſe continere maximum. Idipſum de cancro hunc in modum: aliqui ligatis ei manibus applicarunt eum ſuper locum in quo morbus cancer extitit, ac rubedinem effecit, ibidemq́ mori permiſerunt, pariter & morbus ille mortuus eſt. At ſi fuit apertus, vnoquoq́ fodicationum emplaſtro curari ſe permiſit.

Ad hunc modum etiam febris & hydropiſin, vbi cancro fuerunt vngues omnes abſciſsi, poſtmodum ei ſuper dorſum colligati, & hoc modo rurſus in fluuium poſitus eſt, nulla tandem adhibita cura latius: hac via datum eſt hominibus auxilium. Non quòd iſtud ſuperſtitio ſit non magis quàm quæ dicta ſunt, vt putatiuij præſumptuoſiq́ medici perperam iudicant, mundoq́ proponunt, ſed per naturales operationes atq́ diuitias, quæ huic vel illi creaturæ tales vires ab initio tribuerunt, adimpletas. Quamuis in omnibus non iuuent eiuſmodi remedia, cuius cauſa notanda venit, hæc nempe, quòd patientis vitæ fortaſsis terminus inſtet, ſic vt morbus eius mortis initium exiſtat, à quo tendit ad finem. Id putatiuij, nec non inexperti medici non conſiderarunt, vbi quid ſciuerunt, eoq́ ſunt vſi, fruſtratiq́ ſpe ſua, quare quòd non in omnibus ſucceſſerint, falſo iudicarunt, & concluſerunt ea per ſuperſtitionem fieri, vt quum homo firmam & conſtantem eis fidem adhiberet, abſq́ hæſitatione quapiam iuuaret, aliàs non: ſed fruſtraneam eſſe medicinam, vbi quis imaginaretur contrà, vel dubitaret.

Quanquam admitto imaginationem & fidem eſſe tam potẽs, vt per eas nosipſos reddere ſanos aut ægros valeamus: imò quod maius eſt, poſſumus in æternum ſeruari, vel perdi, ſecundum vſum in quem aſſumptæ fuerint. Quare non fruſtra Chriſtus tantùm de fide locutus eſt, vt etiam infirmos curando ſemper dixerit, Fides tua te ſaluum fecit, aut fiat tibi iuxta fidem quam habes. His nos admonet medicinæ, medicis quoq́ fidem ab ægris adhibendam eſſe, iuuareq́ poſſe credendum firmiter: non comprehenduntur hoc loco putatiuij, ſed medici fideles tantùm, & veri, qui de ſalute ſuorum patientum anxij ſunt, vti Chriſtus. Non eſt etiam quòd facilia media ſuſpendantur, quorum nonnulla recitauimus. Nam legentes Scripturas ſacras & exempla quæ continent, perpendimus & videmus, Chriſtum atque Prophetas graues admodum infirmitates leuibus curaſſe medijs, vt quum ipſe Chriſtus oculos aperuit cæco ſimplici luto cum ſaliua. Propheta ſimiliter curauit peſtem, ſuperpoſitione ficus vnius. Alia pleraq́ ſimilia habemus in Scripturis exempla, quæ recitare longum foret. De virtutibus notate latius.

CAPVT XI.

Aliæ

ALiæ multæ virtutes in cancris inuentæ ſunt, vti maximum in igne perſico refrigerium, contuſi quum fuerunt, & ex eis ſuccus expreſſus & applicatus. Aliqui conflarunt vnguentum ex eo, quo curantur aduſtiones omnes aqua calida, vel igne, pice, aut aliqua pinguedine factas: compererunt hoc medicamentum alia quæuis in ſimilibus excellere, ſimiliter in calidis & circumrodentibus vlceribus: in doloribus maximis & intolerabilibus capitis, vt patiens etiam putaret intellectum amittere, ſolùm tempora capitis illinendo: pariter ad vlceroſa mulierum vbera maximum præſtiterunt auxilium. Vrinam cient, & calculum aut arenam, & ſimiles hominum defectus pellunt per vrinam: nullum in ſumma tartarum in corpore naſci permittit, at vehementer arcent. Quare qui veſcuntur eis, ac vtuntur aſsiduè, non eſt qui calculum vel arenam curent, cùm ab eiuſmodi morbis ſummè præ cæteris omnibus præſeruent. Iam de crudelibus, tyrannicis, & alienis ab omni pietate medicis aliqua dicenda ſunt, qui cancrum, vermem & ſimilia tollere præſumunt, abſciſionibus, aduſtionibus, & corroſionibus per aquas fortes. Aliud fundamentum non habuerunt, quàm quòd per corroſiua putarunt eos morbos fore ſuperandos, quo factum, vt hominum dolores in martyria conuerterint, non conſiderantes eiuſmodi per ſe defectus corroſiuos exiſtere, ſedatiuiſq́; potius quæ dolores mitigant, vtendũ eſſe, quieteq́; ſanitatem introducendam. Contra ſemper hæc friuola ſtulta nimis eorum opinio fuit, vt malum malo vincerent & curarent. Ego verò dico, dolores membrorum quoſuis ad optimam quietem adducendos per ſedatiuã: ſequitur in de ſanatio. Exemplo tibi ſit homo valdè cholericus, qui non ſimili cholera, verberibus & malis verbis mitigari, ſed ariue poteſt. hoc lo cõ ſimiliter fieri credendum. Itidem de mœſtis & peccatoribus intelligendum, iſtorum triſtitia cordiſq́; mœror gaudio conſolatione q́; pelli debent, vt abſolutione per Euangelium: hæc eſt ſumma contra peccata recognita per pœnitentiam vera medicina. In iſtis etiam eſt quòd conſideretis, bono malum euincere, non econtra: negotium enim hoc non intellexiſtis hactenus. Curare voluiſtis falſa medicina veſtra cancrum, & vermem occidere, quod nonnunquam accidit, ſed patiens ante hos mori coactus fuit. Alij truncationibus, aduſtionibus, corroſionibus, & ſimilibus tortorum operibus & martyrijs eiuſmodi prouinciam aggreſsi fuerunt, ſpem in auripigmento fixam, & in ſublimato mercurio habentes. Quamuis in calcinato magno, dulciq́; mercurio ſublimato, nec non oleo dulci mercurij, & potiſsimum in eſſentia quinta dicti mercurij maxima ſanatio conſiſtat, nedum iſtorum, ſed longè maiorum, vt ſyronum, fiſtularum, lupi, ſimiliumq́; hîc non adducendorum: non tamen vt ex montibus eruuntur ad medicinam aſſumenda ſunt. Cùm ergo

vos eorum præparationem ignoretis, meritò pariter ab eis abstinere vos deceret, aut prius ab alchymistis addiscere, vt illa possetis in suum verum gradum adducere: postmodum illis vti, non prius: nam bene vobis aliàs minimè cedent: sed vt suprà de mortificationibus dictum eueniet. Poteritis cancrum & vermem quandoq; pellere, sed pectus, pedes, digiti, manusq;, nasus, aures, & similia membra priùs abedentur, tum oportebit eiusmodi morbos vnà cum suis perire membris aut regionibus. Istæ curæ non debent à Magistratibus tolerari, sed maxima seueraq; plurimùm in eiusmodi medicos animaduersione tolli. Ne quid obliuiscamur eorum quæ ad ista pertinent, animaduertite, lupum sanatum fuisse similiter vnguentis & cataplasmatibus ex lupinis carnibus & pinguedinibus compositis. Curę plures istiusmodi narrari possent, cùm tamē principales posuerim, reliquas omitto, latiùs experientiæ tuæ committens.

CAPVT XII.

VT in finem intentionis meæ perueniam, hoc meis præsentis libelli capitulo postremo, supremam sanè curationem & occultißimam in conclusionem patefaciam, quæ cunctas alias excellit plurimùm. Notate primum, intollerabilia nedum vlcera, quæ vermes à veteribus rodentes appellata fuerunt, vt cancer, lentigo praua, fistula, lupus, &c. ad hunc modum per sibi similia persanata fuisse: verùm etiam alia quædam animalia sibi similibus ablata, prout si homo forma visibile quodpiam signum in corpore gestet à natiuitate, sine dolore, per matris imaginationem, conceptum, vel ad aliquam rem appetitum habentis, aut præ timore vel incusso metu, quæ macularum eiusmodi causa sunt, & maximè postremum. Quanam id via fiat, vt per imaginationem talia mater fœtui adhuc in vtero suo existente valeat inferre tactu sui corporis, & non fœtus, suę rationes habentur, in libro quem de imaginationibus conscripsi: quo loco nullam istarum feci macularum ab vtero matris concepta rum mentionem, quare hoc libello tractare volui, & hoc breuiter. Notate igitur processum earum per similitudinem.

Demus te vermis imaginem visibilem, coloreq; similem in maculæ forma quouis corporis loco habere. Perquirendum est à matre primùm, cuius generis eiusmodi vermis extiterit, cuius magnitudinis, coloris, & formæ, cum tempore, die videlicet, hora, minutoq; quibus accidit, ac adimpleta fuit imaginatio talis: tertiò perquirenda est istius occasio, tactusq;. Si tamen exactè singula per matrem addisci nequeant, quòd raro cuncta recolant: ab astronomia & Magia petentum erit: istæ siquidem artes perfectißimam instructionem dabunt. His à te cognitis, est quòd eiusdem generis vermem accipias vnum, omni proportione correspondentem, & si viuus

uus ille fuit de quo mater imaginationem concepisset, viuum etiam sumere decet, si verò mortuus, & mortuum accipito, quem eodem etiam tempore quo matris accidit imaginatio, super maculam seruata concordantia quauis ligato, & viuum in mortem vsq; relinquito, mortuum autem vsq; ad putrefactionem immotum. Et si fortè matri ex appetitu contigisset, infans eo satiandus venit, & contentandus: si tamen ex timore terroreúe, simile quid infanti fuerit incutiendum interea temporis, quo superligatur vermis. Ad hunc modum eradicatur à fundamento vermis extra carnem, non tamen extra cutem intrinsecus. Ad hoc assumenda est aqua fortis, vel regis vehementissima, tum priùs aqua recenti lota cutis, illa perliniénda, & eiusmodi cutis in octo vel quatuordecim diebus ad summum auferetur, & recens ac munda nascetur alia. Hac via poteris nedum animalium quascumq; maculas eius delere generis: verum etiam fructuum & creaturarum omnium, per ei simile quod matrem ad imaginationem traxerit.

Breuibus itaq; propalaui curationem occultissimam inter omnes, qualem ante me nullus posuit aut scripsit. Nec ea de causa vereor, quia primus in hac re fuerim, cùm egomet expertus sim verissimum esse remedium, quod etiam ob oculos ponere possum. Hoc ipso meum hunc libellum conclusum volo.

FINIS.

D. THEOPHRASTI PARACELSI Chirurgia vulnerum, cùm recentium tum veterum, ócultorum & manifestorum vlcerum, &c.

CVI LIBRI DVO, PRIOR DE CONTRACTVris: de Apostematibus, Syronibuus & Nodis alter, accesserunt, per interna & externa medicamenta curam eorum veram continentes.

TRACTATVS PRIMVS DE RECENTIBVS VVLNERIBVS.

CAPVT I.

De prima vulnerum aspectione.

Apprime necessarium, vt in quouis Chirurgo prudentia, tum ars & experiētia simul coniunctæ sint, & mox atq; vulnus aliquod inspexerit, eius optimum iudicium faciat curę, finisq;: ne sese temere iactans ab exordio, plus minúsue quàm præstare valeat, polliceatur, vel ex

vel ex natura queat fieri. Verbum omne suum ex posibilitate naturæ ponderare debet. Nam si quàm ipsa patitur maiora promittat, quò latius progressus fuerit, eò res verget in deterius, infamiæq; non tam incurret non exiguam: si verò pauciora, nihilominus quod artis suæ nullam habere certitudinem videbitur, dedecori sibi fuerit adscribendum. Quapropter vtrumq;, scilicet artem atq; naturam æqualiter sibi cognita fore debent, aliàs earum altera deficiente, quicquid operabitur, frustraneum nedum erit, verum etiam in ruinam patientis. Nulla ratione cogi se natura permittit, nec in aliam proprietatem, aut qualitatem quàm sibi consentaneum verti. Si remedijs itaq; non congruentibus fuerit vsus, labefactabit eam. Siquidem est quòd medicus omnis ipsam, & non ipsa medicos vllo modo sequatur. Hæc est ergo summa Chirurgiæ methodus, vt ea medicamenta nota sint, quæ naturæ maximè conueniunt: quibus etiã cognitis, curas aggredi quiuis tutò medicus poterit.

Membrum aliquod ictu separatum à corpore, non potest iterum affigi. Quòd si etiam vllo modo fuerit affixum, in pristinum eo cum restitui sine defectu minimè poterit: nec id quod ad contracturam alicuius membri, vulneratum. Mortale non est in curam cum retentione vitæ suscipiendum, nec omne quod impossibile: nam fatuum foret, irrisioneq; dignum.

Disce igitur tu Chirurge, quæ palàm sunt oculo tuo cognoscere, quo scias quid ars & natura valeant, in hisq; progredere.

Et quanquam practica manualis omni ex parte scripturis exprimi non potest, vt sunt vulnerum conclusiones, & similia: nihilominus dexteritate propria per asiduam experientiam habitum cõtrahente, discito non contra naturales conclusiones agere, ne monstri quid excites præter naturam, aut excrescere facias.

Signa quæ in vulneribus maximè cognoscenda sunt.

Ignorare nullo modo Chirurgus debet, quæ bona, quæúe mala signa vulnerum existant, & quid accidentis immineat, quid illa significent, vt occurrere valeat indies, & obstare. Quandoquidem si corpus sanum ab accidentibus tutum non sit, quantò minus ægrum. Hæc si non intelligis, ipsum te fallis, perdisq; patientem, cùm resistere non posis accidentibus, artiq; fidas, quam etiam non calles. En quînam in ægros & vulneratos in maius vitæ suæ discrimẽ ponas, cùm idipsum quod contemnis, vulnere longè periculosius existat. Contra quum huiuscemodi prænũcia signa malorum & accidentium tibi nota fuerint, viam illis obstruere facilè poteris, laudemq; tibi parare non exiguam. Prouenit enim ars omnis ab experientia, iudicioq; præmaturo. Quare volatum ne moliaris, antequam plumæ tibi creuerint, hoc est, donec optimè didiceris. Nihil hoc loco superbia, iactantia, vel arrogantia prosunt, at ipsa vera scientia.

entia. Hæc ſentina fuit vitiorum omnium, in hac arte nedum, verum etiam in alijs, quòd finem expectare vix è millibus vnus diſciplinæ ſui voluerit, ſed ferè ſemper in magiſtros euaſerunt omnes, antequam veri diſcipuli dici mererentur.

Ægrotis ne permiſeris quod noxium eſſe putes: nam ſolent ali qui petulantia ſua curam applicatam etſi felicem peruertere. Cùm igitur obedientia poſsis à multa ſollicitudine curaq; ſubleuari, coge ſi potes vt obtemperent. Potius fuerit eos lamentari, quàm errorem tuum deplorare te, ſeq; ſui ruinam, indulgentia tua factam. Euenire ſępiſsimè ſolet, vt ex permiſsione vel minima, quam ipſe Chirurgus noxiam fore non iudicauit, maximum oriatur damnũ, quo ſibi dedecus etiam, atque meritò contemptum conciliat, velut artifex ignarus artis. Tam occulta eſt hominis natura, vt fur aut latro latens in ea percipi nequeat, qui vel minimam occaſionẽ quęrit, aut ægro vitam, vel tibi famam deprædandi. Quapropter nimium potius quàm parũ eſto ſollicitus. Cùm tot & tam varia ſint accidentia, quæ circumuallant hominem, vt omne vulnus fermè dijudicari mortale magis quàm curabile debeat: nam tempus, natura, complexiones inæquales in deterius magis quàm in melius vergunt. Quapropter conſidera quicquid operi tuo completiſsimè conuenit perfectius, ordinatius, & minori cum defectu fabro, latomo, ſeu lapicida quouis. Hoc ergo quod ſequitur Capitulum, ſumma cum attentione legas & relegas, quò maximam accidentium partes addiſcas: tum demum opus aggredere. Quid boni maliue tibi ſuccedere poſſit, hac in re cognoſcas oportet: non antea curabis vulnera. Noli donec præ manibus occurrant, expectare mala, tumq; prius addiſcere, latroniq; fores, vbi iam intrauit, occludere, ſed antea. Sic fiet vt quum ea iam eminus apparuerint, aut etiam adſuerint, quo reſiſtendum ſit illis, notum habeas remedium.

CAPVT II.

Qua via rationeq́ vulnus curari debeat. Quidnam ſit quod curet, quid perdat. Et quid naturale ſit balſamum in omnibus corporis membris.

IGnorari minimè debet omnibus corporis membris ineſſe balſamum naturale carnis, venarum, neruorum, oſsium, &c. quod ipſis innatum ab initio per naturam, vulnera quęuis illata ſanat. Hoc eſt: naturale balſamum in carne ſitum, naturaliter carnem, & quod in oſsibus, facturas eorum. Sic de reliquis membris intelligendum erit, vtpote, quoduis proprium in ſe continere medicamentum, quod ipſum quoquo modo læſum perſanat. Eſt igitur natura ſibimet proprius medicus, qui quod in ipſa deficit, optimè reparat. Hoc loco ſcitu valdè neceſſarium eſt, Chirurgum non ſanare vulnera, ſed balſamum in corpore ſitum hoc ipſum efficere. Quicunq; crediderit aliàs, aut ſibi temerè ſanationem vulnerum adſcripſerit, ſeſe,

necnon alios miserrimè seducet: cùm artis propriæ, vel eius quod profitetur, nullam cognitionem habe·t. Verùm tu vulnerarie medice cognoscas, cuinam in hoc negotio rei sis aptus, & quid ars ipsa præstare valeat, est quòd audias. Medicinæ manus in læsionibus curandis hoc solùm est officium, vt naturam eo loci defendat ab accidentibus & inimicis externis, intrinseci balsami: ne per eos inficiatur, aut impediatur, quo minus vires suas exercere valeat naturales, at potius in illis auxilio Chirurgi corroboretur. Vbi vulnus iam apertum cura diligenti non tutabitur, certissimum est illud operationibus naturæ solis nullo modo sanari posse, prout decet. Quapropter is qui hoc loco defendere tueriq; nouerit, Chirurgus erit optimus, eaq; ratione protector naturæ nominandus, quòd ab externis elementis contrariis atque reluctantibus illam vindicare nouit. Externorum siquidem elementorum est maxima cura, naturæ defectibus maiores adiicere defectus. Huiusmodi vires elementares inimicæ naturæ, per Chirurgum optimis medicamentis pellendæ sunt: hac via poterit comite naturali balsamo felici cum successu progredi. Nam vbi defensionibus iam dictis in sua quiete conseruatur & pace, quumq; ligationibus iuuatur accommodis, ipsamet operatur, at sese perfectissime sanat, carnem ac ea quæ necessaria sunt pro vulnerum facultate crescere facit. Verbi gratia, Quidnam id est quod carnes, pinguedinem, adipem, sanguinem, atq; medullas ad incrementum promouet? Non homo, non cibus, aut potus. At ipsa natura vegetatiuam & augmentatiuam in se facultatem habet, quę corpus, potu, ciboq; mediantibus tamen sustentat: quibus & ipsa conseruatur & roboratur etiam. Simili ratione pluuia terraq; lignũ minimè producunt, sed arbor ipsa, non sine ipsis tamen. A ventriculo sumatur exemplum hoc. Naturale balsamum est id quod sanat, verùm vt hoc efficiat, indiget alimento, eoq; duplici. Prius administrat cibus & potus: vnde ratio victus ordinari (quem Diętam vocant) ortum habet. Posterius exhibet medicamentum vulneribus applicatum, aut superpositum, hoc nutrit balsamum, vt eo celerius ac solidius sanet. Est igitur vnguentum, aut medicamentum balsami conueniens alimentum. Hoc igitur vnicum vulnerario medico restat, vt bonum & aptum nutrimentum eligat, quo perfectius ac felicius curet. Si verò hac in re fuerit negligens, aut imperitus potius, vulnera quæcunq; prauiora fieri, necnon in accidentia quæuis incidere permittet. Quum etiam perceperis, fœtorem in vulneribus, facile iudicare poteris illa competens non habere nutrimentum, & hac ratione suas naturæ balsamum operationes adimplere minime posse. Quapropter est quòd munda per alimentum conseruentur vulnera, ne quid in illis putridi fœtidiq; reperiatur.

Purgationis pariter est notanda quædam in vulneribus differentia

rentia dupliciter apparens. Prior ex eorum putrefactione prouenit, altera quidem ex sui prædicto nutrimento: hoc enim excrementum est, illud verò sanies. Balsamum siquidem ab vnguento suum sugit alimentum: quod autem ex eo superest, stercora dat ac immunditiam, vt reliqua ciborum nutrimenta solent. Ex his igitur non est ignoranda conclusio Chirurgis, vtpote vulnera penes purgationē excrementorum, & non saniei fore conseruanda, nec in putrefactionibus. Naturæ contrarium est medicamentum, quoties vulnera ligaturis fuerint suffocata, recentiq; nutrimento non sustentata. Huius etiam enormis erroris vestri, vos inter Chirurgos communiter vsitati (quem indies absq; iudicio vel arte, sineq; successu felici committere soliti fuistis hactenus) eosq; præsertim, quos id vitij delectat, monitos hortatosq; velim vt abstineant, scilicet à futura vulnerum, & conglutinationibus ouorum albugine factis, quibus naturam ipsam à sua in alienam, & ei contrariam prorsus qualitatem contorquetis. Hæc medicina vestra nullibi fundamentum habet. Hoc natura solùm in sui sanationem optat, vt à putrefactione protegatur, & medicamento congruo balsamum eius nutriatur, vt supra: nec non vt excrementa vera penes vnamquam que vulnerum à vinculis dissolutionem inuenta sint.

Hactenus quid illud sit quod vulnera sanat, amplè satis diximus. Quicquid aliàs quàm auditum est, actum cum illis fuerit, efficiet prauiora, vel ipsa penitus perdet.

CAPVT III.

De vulneribus quæ morti sunt obnoxia, vel non, aut in contracturam sui membri tendentia.

QVod ad vulnerum naturam attinet, latius cognoscenda sunt illa, quæ mortem inferunt corpori, vel suis membris contractionem, & quæ non. Quanquam id cognitu difficillimum est, & incertissimum plurimis: nihilominus pro vulnerum qualitate, Chirurgus ipsum se disponere debet in auxilium, eò loci potissimûm, vbi natura sese iuuare conatur, non vt imperitus & ignarus artis eam aggredi.

CAPVT IIII.

De his quæ Chirurgo metuenda sunt in vulneribus, astrorum impedimentis, & meta possibilitatis, eiusq; termino.

ET si plerunq; vulnera non sint aspectu periculosa, vel talia non appareant: contrarietates tamen, & accidentia metuenda sunt. Exempli gratia. Si quod vulnus irato, vel cholera fellis commoto fuerit incussum, tale curatu difficilimum erit, ac valde periculosum. Deprauantur enim hoc accidente vulnera sic, vt nunquam prout æquum foret, curari valeant, quousq; fellis irritatio sedata sit omnino, venenumq; suum desierit. Siquidem ad choleram nullum aliud

remedium adhiberi potest melius, quàm vt per seipsum quiescere permittatur. Nonnullorum etiam oculi suo sunt infecti veneno, vt aspectu solo vulnus quoduis inficiant: eius etiam finis est expectandus. Quum pleno ventre cibo vel potu quis vulnus accipit, & præsertim vbi suillas carnes edisset aut simile quid, eo minus fit sanabile. Pariter agnatæ quæuis infirmitates, vt epilepsia, puerorumque morbi curam vulnerum impediunt. In accidentibus huiusmodi cautum esse te plurimùm oportebit, maximè quòd à natura latius progredi minimè datum sit, antequam vulnerationem extiterit. Si pariter ad vulnus accesserint infirmitates, vt aridura, fistula, cancer, foramina, &c. non prius natura curam admittit, quàm huiuscemodi malorum tollantur genera. Latius igitur agere non suscipias, quàm se naturę scopus extenderit. Nam ex istis vulnerib. plura nascuntur, quàm vulnerum pericula, nempe morborum & plurimarum ęgritudinum: oportebit ergo te cautum in his plurimùm existere. Cœlorum cursus etiam varius, & operationes eius potentissimæ suis in nos impressionibus efficaciter agunt. Quandoquidem si pestem imprimere cœlum valeat, & vulnus aliquod inficere diuersimodè poterit. Ex his colligere debet Chirurgus, ac intelligere, cur vbi cœlum infeliciter fuerit suis in aspectibus dispositum, & eius cura sit infelix. Contra cœlum nihil naturaliter opponere possumus, quapropter in similibus, infelicitatis istiusmodi finis est expectandus. Interea tamē aliqua mutatio fieri potest, at non efficacior eis, quæ in curis pestilentalibus nonnunquam visę sunt. Hac de causa maius ne susceperis onus, quàm valeas contra vulnerum inimicitias exequi, sed maturè considera, quales & quantę fuerint. Si medicamento potentiores existant, impotenti validiorem te vincere posse non existimabis. Absit à te iactantia, potius ea quæ te præstare posse nosti, postremò reserua, quàm statim ab exordio proferas: nam fragile vas, & homo bulla est. Nonnunquam etiam euenire solet, vt vulnera miram per se naturam ipsa recipiant, non aliàs quàm lignum in signo contrario truncatum vermes concipit, argillaque non congruo tempore de fossa, grillos producit: quod quum in aliquo vulnere perceperis, alijs remedijs id euelli vel auerti posse non credes, quàm particularibus arcanis quibusdam: vt illa sunt quæ nonnullis in herbis & seminibus latent, vt lignum vermes non concipere, nec argillam grillos penes quæ fuerint, aut creuerint. His enim latius in similibus vtendum erit, quàm communium vsus medicamentorum & curarum habeat. Vulnera sæpius deprauari sub optimo certoque medicamento vel vnguento compertum est, ob cœlestes cursus curam impedientes. Non secus ac lignum sub infelici constellatione tonsum, amplius vegetare non potest, nec insitum aut plantatum quid excrescere: vulneribus itidem (rarò licet) contingere tamen aliquando

solet.

folet. Quapropter huiusmodi cœlestium disciplinam cursuum non abhorreas, at potius conare totis viribus eos discere: ne videaris astantibus vt calcearius, qui totum calceum extruere nouit præter inuersionem.

CAPVT V.

De vulneribus recentibus, & vtraque medicina sua deprauatis, cum eorum demonstratione, quæ mortalia sunt, aut saltem periculosa.

Ligandi vulnera modus non est ignorandus, vt non deprauentur, & iam deprauata iuxta suam naturam debitis ligaturis inuoluantur. Recentia vulnera summopere tutanda sunt ab accidentibus, quæ damnum aliquot inferre possunt: horum enim contemptu, plurimùm deprauantur. Cùm igitur ista varijs & prauis accidentibus obnoxia sint, operæpretium fuerit ea declarare.

Consuetum est hactenus istorum labia consui, demum ouorum albumine consolidari, triduoq; sub ista ligatura teneri: quod omne deprauationis eorum primum est exemplar. A suturis abstine prorsus, vt iuxta secundi Tractatus ordinem huius Libri vulnera per nutrimentum cura, sic primæ deprauationis labem effugies, damnorum in vulneribus radicem potissimam. Si tamen ipsa iam deprauata repereris, à fœtore corruptioneq; repurga, prout in secundo tractatu docetur. Iam differentiam habes inter ea quæ recentia sunt, & illa quæ deprauata, necnon quid cum eis agendum, & qua ratione curanda suscipere debeas. Quod reliquum est, vtere medicamentis in secundo Tractatu descriptis, & infra diem & noctem bis liga, singulis nempe duodenis horis ordinatè consuetam nulla ratione prætereundo horam. Si diutius expectaueris, operatio medicamenti propter nutrimenti consumptionem euanuerit, & cum ea defensio ab extrinsecis elementis, inde vulnus detrimentum patitur, ac deprauatur. Horam igitur obserua diligenter in finem vsque. Quum tamen conclusioni propinquum fuerit, poteris vigesimam in horam tardare, verùm huic nimium ne fidas.

Primæ ligaturæ deprauationem ouorum pultibus & sutura factam, altera mox inde sequitur hæc. Resinis vtuntur in altera ligatura, quandoq; cera non præparata, seuo & oleo mixta: nonnunq; æris viridi, mastice, thure, gummi, &c. quæ ob nimium calorem nō conueniunt recentibus vulneribus, nec alimentum præbent opportunum. Sugunt igitur ab his vulnera succum valde noxium, quo fit vt nulla sit operatio naturæ, sed contra seipsam cogatur agere, nunc tumorem, iam corruptionem, tremores cum frigore caloreq;, inflammationes, aut puncturas membrorum, & similia. Quum ergo tibi tale vulnus oblatum fuerit, vt prorsus deprauatum desperatumq; suscipe curandum, & statim illi quæ mundificant applica medicamina. Vulnera quædam aliquibus illata mortalia sunt, aliquibus nō:

aliquibus etiam temporibus, non aliis: quæ posteriora tamen aliquando mortalia fiunt accidentibus. Quapropter fallax est admodum iudicium, quo conatum est quoduis ad mortem aut ad curam vulnus agnosci posse. Quædam tamen illata principalioribus membris, vt cerebro, quibus hoc moliretur exitum, circa regiones cordis, tanquam desperata poterunt existimari: nam illæsa confinia sua cor cupit. Vulnera vesicæ pariter, & intestinorum, quæ transitum excrementorum naturalem effundunt in vterum. Item pulmonis arteriæ, follisq́ respirationis eius, quæ ceruicem truncant omnino, vulneraq́ sicca ad cordis regiones vsq́ redundantia, cum sanguine congelato possunt ad mortem agnosci: necnō alia multa propter accessum alicuius accidentis mortem aliàs inuehentis, vt in pulmone iecoreq́. Splenis etiam periculosa vulnera, pariter quæ fel aperiunt, ac illa quibus, vt fodicationum ictibus, venæ iecur & stomachum intersitæ truncatæ fuerint. Quæ vitæ musculum confodiunt, in locq vitæ præsertim existentem. Quæ membris extensis plurimum & expansis infliguntur, hoc est, dum quis membrum vi quadam extenderit, ac in eo simul vulnus receperit, cum reliquis quæ dicta, mortale, non ęquè tamen habendum est, at minus periculosum.

Euenire solet etiam, vt propter situm aut contorsionem corporis, intrinsecus ordo naturalis deformetur, & venæ præter consuetudinem dispositæ sint, eo tempore si vulnus illatum fuerit, ad mortem iudicari poterit. Aliquoties impingungur vulnera, quę repentinam inferunt mortem, & alia quæ apoplexiam, aut simile quid morbi mortalis, itidem ea mortalia sunt. Aliàs ob influentiam in vulnus incidentem, id est, ob signum aut cœleste sydus infortunatum.

Nonnunquam ob nimium timorem. Sæpius ob curæ negligentiam. Et quandoq́ iuxta mortis occasionem irrumpentis, mortale vulnus efficitur.

Obseruandum etiam est, vulnera capitis maniam producere: venarum, visus, & oculorum cæcitatem: cellarum aurium, surditatem. Si genitalia lædantur, aut ad mortem, vel in sterilitatem iuxta læsionem accidisse putandum est. Sunt quædam loca quæ læsa loquelam etiam impediunt. Vulnera quæ per transuersum illata sunt, cum truncatione venarum, ad contractionem illius membri vergunt. Si hemiplexia in vulnus aliquod inciderit, membrum quodcunq́ sit, contractum reddit. Neruus omnis læsus qui balsamo suo priuatur, contractionem causat. Quum vulnus arripit aridura, pariter contractum membrum efficit. Sunt & alia multa variaq́ vulnerum contractionem causantium genera: veluti quum ligamentorum truncatæ radices fuerint, aut earum venę, totum membrum

contra-

contrahunt. Variæ contracturarum causæ præter eas quæ dictæ sunt, ac locis illarum contrariæ, nihilominus etiam contracturam adferunt, à temporibus, & alijs accidentibus, quarum origo describi non facilè potest. Est enim homo tot inuolutus miserijs ex corrupta sua natura, vt non sit opus ei temerè se ipsum in illas profundius conijcere (quod plerique malè sani faciunt indies:) nam ipsa pronior in deprauationem, quàm in emendationem est: quo fit vt omnibus istis accidentibus resistere non sit humanarum virium, nec artis. Non enim potest Medicus contra impossibilitatem ipsius naturæ quicquam adferre, sed solùm quod permiserit adiuuare. Hoc verò Chirurgi fundamentum fore debet. Quanquam aliquoties medio medicamento præuenitur contracturis, alijsque similibus accidentibus, vbi tamen ipsa natura medicamentum ad curam receperit, aliàs non curat medicus, vt in secundo Tractatu dicetur amplius.

Tumores calido rosarum aceto curabis, reiecto prorsus & abiecto cupreę capsulæ vnguento albo. Postquam vulnera mundificata fuerint, curentur vnguento fodicationum, in finem vsque.

De glarea vulnerum.

Ex cuprea capsula Chirurgorum oritur alia deprauatio vulnerum, vtpote glarealis aqua. Statim atque hanc perceperis, capsulã eijcias per fenestram, & cura fodicationum vnguento, & aceto rosarum calido, prosequereque, propter membri calorem & inflammationem: quibus ablatis, ad mundificationem te conuertas vt suprà, pòst vnguento fodicationum comple, donec ea concluseris. Hoc certissimum habe, vulnerum curam veram nulla putrefactione fieri debere, sed medicamentis quæ eam arcent & amouent: ea namque sanant vulnera, consolidantque. Quicquid curare debet, proprietatem salis in se continere necessum est, quod vt balsamum extrinsecum, putrefactionem arceat: hoc ipsum oportet esse temperaturæ naturæ, compositum ex eis, in quibus nutrimentum reperitur membri vulnerati verum, tam carnis, quàm neruorum, ossium, &c. Isto curabis feliciter, aliàs non.

CAPVT VI.

De vulnerum accidentibus à temporibus, & cœlestium cursibus expressis, & alijs incidentijs.

MAnifestum est influentijs & suis impressionibus, cœlum varios morbos producere, iuxta varia sua tempora, sanosque plurimùm inficere, vt isti tueri sese ab eius incursibus minimè valeant, at humiliter succumbere cogantur. Cùm igitur benè habentes vincat, quantò magis vulneratos. Et veluti febres diuersas in sanis gignit, in vulneribus etiam eas imprimit, quæ paroxismorum temporibus operationes suas in vulneribus exercent frigore caloreque sæ-

uientibus, iuxta febrium proprietates, quotidianarum vel tertianarum: quæ non recedunt ab hominibus, donec sanata sint vulnera.

Suo tempore contingit vt pestilentia sæuiente, morbus hic se manifestarit in vulneribus vlceris instar, & cum frigore calorecp primùm inceperit, qua nonnulli correpti fuere, qui tamen alibi per totum corpus nihil præterquàm in vulneribus fuerat ortum, senserunt.

Euenit etiam aliquoties inter milites, vt in vulneribus angina sit orta, non aliàs quàm in lingua solet cum signis omnibus, & crassa cutis à vulneribus exierit, prout lingua consueuit auelli. Innumerabilia sunt accidentia similia, quibus eisdem ordine medicamentiscp obseruatis, vt in suis locis assuetis, etiam in vulneribus medendum est. Eodem namcp medicamento quo linguarum anginæ, vulnerū anginæ curatæ sunt, nec alia via potuissent à vulneribus expelli, quàm eisdem quæ contra pestem aut anginam applicantur.

Sæpius etiam contigit, vt vulnera sanguinis profluuium eiecerint, qui verus non fuit sanguis: hunc nulla medicina sistere potuit. At quum eo tempore dysenteria sæuiret, in illis regionibus, & excrementa profluentia pariformia forent illis, quæ manabant è vulneribus, exitumcp facerent non dissimilem, imò prout secessus redirent, in omnibuscp responderent, collectum est & conclusum, vt idem quod applicatur dysenteriæ medicamentum istis vulneribus adhiberetur: quod etiam factum est. Hæc & similia Chirurgo sunt optimè consideranda: nam quum ea mihi contigerint, in aliquot vulneratis pluries euenire possent, ac pluribus.

Mineralium metallorumcp fossorem vulneratum præ manibus habui curandum, qui tremore maximo ter aut quater quolibet die concussus fuit, contractione conuulsionecp membri huc atcp illuc actus ad quartam horæ partem. Statim atcp potandum oleum exhibui bibitcp, melius habuit. Verùm vbi liquore vitrioli hausisset ore, curatus est: siquidem species epilepsiæ fuit. Hæc à me tantùm dicta sint, vt si fortè similes amplius ægritudines oriantur, cognosci queat, plus ibidem vno damno, periculosa quędam accidentia fore.

In similibus itacp recurrendum est ad medicinam intrinsecam, quamuis optimè conueniret, vt Chirurgus per se talia curare sciret accidentia, præter aliorum auxilium.

Ex aduerso, pleruncp per vulnera generantur infirmitates, nō tamen situm habent in illis, at veræ sunt infirmitates intrinsecę, veluti mania, epilepsia, &c. Quæ quidem ægritudines, licet persanata sint vulnera, nondum abeunt, at remanent. Qua de re debet alius hoc loco processus, & curandi modus excogitari, quo medicamentum inueniatur prorsus alienum à Receptis, cuius hactenus inter medicos & Chirurgos pauca vel nulla noticia fuit.

CAPVT VII.

De morbis occultis in corpore cum vulneribus ſeſe permiſcentibus, è quibus cancri, fiſtulæ, lupi, frigidæ calidæq́; naſcuntur vredines.

IN humano corpore latent cauſæ quædam, & corporales infirmitates, è quibus ſucceſſu temporis fiſtulæ, cancri, foramina vulnerum, vlcerationes, vredo frigida vel calida, ferrugo vel lentigo praua, lupus, & id genus ſimilia enaſcuntur. Quum aliquo in loco materia huiuſmodi molitur erumpere, talis etiam patefit morbus, ex quo & vulnere ſimul damnum fit vnicum. Inde ſequitur, vt vulnera curam omnem reñciant, & nullis medicamentis quantumcunq; bonis concludi queant: imò potius in accidentia quæ narrauimus, erumpunt. Quamuis aliquoties ac ſæpe his occurrunt, & vulnera breui curentur ſpacio, præſertim vbi materia talis recens adhuc fuerit, ac immatura, vel nondum enata. Verùm ſi matura ſit, incaſſum occurritur: erumpere neceſſum eſt idipſum quod præ manibus fuerit. Quandoquidem vulneralia medicamina differunt ab illis, quibus damna dicta reſtaurantur, vt ab albo nigrum. Quapropter infirmitatum huiuſcemodi remedia ſunt arripienda, vulneralibus omnino reiectis. Inde facilè colligi poterit eiuſmodi noticiam ægritudinum habere neceſſariò debere Chirurgum, aliàs non ſine maximo dedecore manum è tabella (quod aiunt) retrahere cogetur. Huius negotñ fundamentum eſt, vt relictis vulnerum vnguentis, ad alia confugiat remedia quæ dicta ſunt.

Non ignoranda ea, quæ circa putridam & ſuperfluam carnem in vulneribus orientem attinet, eſſe duximus. Nonnunquam in ſpongiæ magnæ quantitatem & ſimilitudinem ſolet emergere, veluti videmus ab arboribus dependere tumores quoſdam inſtar agarici. Ignari Chirurgi ſeparationum aquis fortibus abrodere conati ſunt: alñ nouacula truncarunt, vnde prauiora multa, quæ legere quidem horrenda nimis forent, excitarunt, quapropter omittimus, & productorum iſtorum cauſam exponemus. Porri quidam exiſtunt, qui quantò magis truncati fuerint, ac ſæpius, tantò maiores turpioréſque renaſcuntur. Non aliàs faciunt cùm eroduntur corroſiuis aquis, quæ quidem remedia porris minimè conuenientia, quandoq; fungos, vel eorum ſimilitudinem referentes tumores excitant. Cùm itaq; per porros naturaliter hoc demonſtretur, ſpongiæ vulnerum ortum habent ex porrorum fundamento, radiceq;: dum huiuſmodi ſanguinis latebræ tactæ fuerint apertæq;, poſtmodum ex cruoris huius malitia ſimile quid oritur monſtri. Contingere poteſt etiam vt aliquot annis poſtea ſpongiæ tales è concluſis vulneribus enaſcantur, eſt nihilominus earum fons & origo, quæ porrorum, & non alia: ſed vulnerum concluſionem ante correctionem aut compeſcentiam iſtius virulentiæ, poſt curam imperfectam emer-

emergunt in formam similem. Nonnunquam in glandulas vel naptam excreuerunt, minori quàm antea periculo. Est igitur Chirurgo summè necessarium, vt istorum accidentium cognitionem habeat, ne quando suscipiat eorum curam, quorum originis & remediorum ignarus inexpertusq; fuerit. Hæc non alia de causa protuli, quàm vt ægros ac vulneratos admoneam, ab istius farinæ putaticijs medicis, qui talia curare præsumunt, merè tamen deprauantibus, abstinendum esse, nisi perditam iri cupiant.

CAPVT VIII.

De vulneribus infectis, & venenato ferro, vel similibus armis incussis.

AN arma, quibus vulnera corporibus inflicta sunt, veneno prius illita fuissent, animaduertendum est summa diligentia. Quanquam & scelestum & supplicio dignum est facinus, impijs tamen hominibus in vsu quandoq; scitur extitisse, videlicet pugiones, gladios, tela, & omnis generis arma bellorum vt veneno linirent, quo præter vulnera dira, dolorem eorum intolerabilem augerent, & aliquando mortem crudelius inferrent. Huius veneficij varia sunt genera meritò subticenda.

Prætereа, quæ in quotidianum vsum veniunt instrumenta mechanica, nullo studio, vsibus necessarijs venena contrahunt eorum quæ secuerint: vt falces ex herbarum variarum in pratis (quarum nonnullæ venenum suum innatum, & à natura posident) sectionibus, & ferri calore: tum etiam venenosorum animalium, prout serpentum, bufonum, & aliorum sub herbis latentium cruore sic inficiuntur, vt vulnus aliquod eis contractum instrumentis plurimùm causa veneni sit periculosum.

Quamobrem in similibus animaduersio particulariter est habenda curationis eorum, & curæ vulnerum. Et licet acuitionibus lapide factis nonnihil auferatur istius veneni: non omne tamen eximitur hac ratione, vel alia quapiam. Pariter aratrorum ferramenta venenum ex terræ natura concipiunt, vulneraq; venenata faciunt.

Ferrum siquidem omne recipit in se naturam alienam, vt eius in quod applicatur vsu. Itidem & palę faciunt hortenses, falcesq; minores, at noxiæ minus prædictis.

Fabrorum lignariorum tamen secures, & omne quod in lignũ agit instrumẽtum, veluti dolabræ, similiaq;, non recipiunt in se hoc vsu venenum, at potius curabilem naturam acquirunt.

Vitrum autem ex sui natura venenum est, nec nisi frustum eius aut fragmenta maneant in vulnere, non aliàs. Verùm donec in eo manserint, plurimùm inficiunt.

Quę tamen vulnera ligno fiunt, eò maximè quòd manibus indies teritur, vt fusi mulierculарum, pessimum venenum accipiunt

à mani-

à manibus: quoniam ſudor liquorq́ prauus per ligni cuſpidem penetrat, inficitq́ plurimum.

Lapides, necnon alia metalla, veneno carent, quod ad vulnerationem attinet. Ferrum quidem aliquando ſuo realgare non omnino repurgatum eſt, vnde magis alio puriore nociuius contingit.

Quînam huiuſmodi venena queant extrahi, ſingulatim ſcribere ſuperfluum foret: nam ſecundi Tractatus id recepta perfectiſſimè præſtant ex ſua proprietate, fac igitur vt illa habeas.

Animaduertẽdum etiam tibi, num vulnerum accidentia procedant ex huiuſmodi venis, aut non. Siquidem accidere poſſet, vt ex venenis iudicarentur, quæ nata forent aliunde, tum iſta venenis aſcriberentur: nam ſigna parum differunt. Quamuis venenatorum armorum ſtudio manifeſtum indicium in vulneribus apparet, vtpote calor exurens, inflammatiſsimus tumor, coloris in carne mutatio non conſueta, laterumq́ punctiones, præſertim ex telorum alatis cuſpidibus. Si dolor huiuſmodi nimium preſſerit, infunde frigidum oleum vulnerale, pòſt ſuperpoſito fodicationum vnguento proſequere: ſic venenum euinces.

Alia tamen inſtrumenta ſolis vſibus venenata, non ita crudeliter vulneribus hominem torquent, ni fortè cruor aut pinguedo bufonis aut araneæ ſimul cum ferro lædente ſubintraſſet in vulnus: tum demum vtere medicamentis, quæ tertij Tractatus receptis cõtinentur.

CAPVT IX.

De illis deprauationibus, quæ propria fiunt vulneratorum petulantia, veluti ciborum, potuum, & exercitiorũ abuſu, tum actu venereo.

LIcet Chirurgus omnem diligentiam, & ex arte vera probatiſsima quæque medicamenta vulneribus adhibeat, vt hac de cauſa nihil ad ſanationem requiratur perfectiſsimam: nihilominus poterit æger ſua petulantia totum hoc opus excellentiſsimum, & naturam ipſam peruertere. Quod ſæpiſsimè contingit, vt videlicet ex inordinato ſuo regimine, vulnerati ſui membri ſibi concilient aut ariduram, vel contracturam ægri, vel accidens aliquod in vulnere: quæ non eueniſſent, vbi ſub obedientia Chirurgi ſe continuiſſent: aliquoties etiam ipſi propriam ſuæ mortis cauſam excitant. Hæc nõ ſine maturo iudicio conſiderata ſunt, vt cognoſcatur vter in his culpandus veniat, ęger, an medicus. Ægri petulãtia naturam irritat, vt non amplius in bonam diſpoſitionem redeat, ad quam prona prius fuerat. Idipſum ex actu venereo pataet, eo nempe ſic vulnus accendi, vt in quoduis accidens incidere pronum ſit, iuxta ſitum eis. Quapropter eſt quòd hoc ex vulnere cognoſcere diſcas, & præuenire. Nam ſæpius contigit ex hoc vſu vulneratis, vt ſibimet in vulnere Perſicum ignem conciuerint: qua de cauſa vel totum oportuit mem

brum

brum aliquoties amputare, vel aruit, vel mortales febres accesserũt, aut apoplexia, vel alia morti plurimùm obnoxia. Id in his tibi summè notandum erit, quum violentum accidens petulantia contractum, diligenti cura superare non potueris, vt rabiem hanc quiescere permittas ac sedari: tamen diligentiori studio curam interea prosequaris.

Non aliàs ex inquietudine vulnerati membri, plurima possunt accidentia (non ita periculosa tamen, ac illa quæ ex actu venereo proueniunt) oriri. Nihilominus ex ea nonnunquam vulnera contrahunt alterationes ad incendium inclinatas, vel febrem vulneralem, aut contracturam, vel cum frigore, tremore, & calore, similiaq́ multa. Quietem igitur vulneratis impera membri læsi, ne contemptu huius quid peius oriatur.

Ciborum & potuum rationem præscribe, ne quid edant aut bibant, quod vulneri præiudicium adferat, neúe se his aut bonis obruant: nam omnis repletio penes infirmos naturam infestat: quæ modum atq́ mensuram postulat, potissimùm vbi defectus in corpore fuerit, quo melius ei resistere valeat. Contrà si prædictis obruta sit, in choleram & irritationem commouetur, iuxta quarum naturam per totum corpus diffusa sæuit: quæ sæuitia tremorum, febrium in vulneribus, aliorumq́ pessimorum accidentium est potissima causa.

Vt hæc igitur euitari queant, æquum est Chirurgum vulneratorum non aspicere personas, at miserias & calamitates, quæ sequuntur inobedientiam eorum.

Ex coitu nonnunquam oriuntur accidentia periculosissima, prout apoplexia, subitanea mors, epilepsia, hydropisis, &c. quæ curam non recipiunt, at in mortem tendunt.

Exquisitio ciborum & potuum particularium non est contemnenda. Nam si per cibos & potus ordinatos ad vulnera, curantur vulnerati, sic etiam potibus & cibis incongruis perduntur. Bono malum enim semper est promptius propiusq́.

CAPVT X.

De natura & proprietate accidentium, quæ ex ægrorum propria natura & complexione procedunt.

QVòd vno curabilior alius reperitur, aut ad sanationem tardior, apprimè Chirurgus considerare debet, ne latiùs quàm ipsamet natura valet, progredi conetur. Aptius operi lignum est alio, vel isto nodosius, durius, aut reluctantius aliud, quaquauersum arripiatur, attamen cum tempore dolatur omne: sic etiam cum hominibus. Ex terra quidem sumus omnes, in qua durum, ineptum, aptum habetur, & molle: quapropter id quod in ipsa reperitur, illa continent quæ producit. Cùm igitur natura talis aut alia suis in pro prie-

prietatibus durior aut mitior occurrerit, cedere naturæ Chirurgi probum eſt officium, à ligno ſumentis exemplum, vt ſuprà.

Efficit etiam aliquando vulneratorum delicata natura ſua, mortalia fore vulnera, quæ ſanabilia forent in alijs. Eſt enim admiranda penitus in humano genere natura, varieq; diſtincta, vt ſumma conſideratione ſit opus, vbi ſingulare corpus oblatum eſt, particulares etiam eſſe curas aſſumendas. Ratio hæc mihi dedit occaſionem, putaticiorum Chirurgorum artem & medicamina reijcien di, quòd in vno corpore fundata ſint, poſtmodum in decem alijs nihil operentur. Hac de cauſa remitto vos ad ſecundi Tractatus recepta, quæ quum habueritis, dolabram quibuſuis aptam lignis poſſidebitis, licet in vno quam in altero celerius agentem, ſuo tempore tamen in omnibus. Tarditatis etiam huiuſcemodi cauſa non eſt mu tandum medicamentum, at ſolùm tempus expectandum.

Videat igitur Chirurgus, & diligentiſsimè curet, ſimile medicamentum aſſequi poſſe, quod non vni carni tantùm, ſed omni ſit aptum & idoneum, aliaq; relinquat, quæ hactenus in Chirurgia tan tas attulere tenebras, vt ſemper opus fuerit immutare, nunc in hoc, iam in aliud: nec tamen ad artis perfectionem aut fontem peruentum eſt.

CAPVT XI.

De vulneribus quæ poſſunt in mulieribus offerri, ſeſe menſtruis permiſcentibus.

PRætereundum non eſt, quòd in vulneribus mulierum accidere quandoq; poteſt, vtpote naturalis eruptio per illa menſtruorũ profluuij, quo tempore periculoſiſsima concurrunt accidentia, pro epilepſia, vel ſpecies eius, quæ non prius quàm ſit optimè ſedata ma trix, à patientibus recedunt. Vulnerum inde fiunt accidentia multa, nempe calores acerrimi, contracturæ, dolores capitis, reſtrictio pectoris, potus & cibi nauſea: quæ omnia curam infelicem atq; periculoſam reddunt. Vt hæc tollantur accidentia, neceſſarium eſt vt menſtrua naturalem exitum faciant, & medicamina tum demum operari feliciter poterunt. Mulieribus etiam agnata peculiaris ineſt cholera, quæ ſi occurrat, multò periculoſior eſt menſtruis: nam ex cholera generantur contracturæ per totum corpus: quibus excitatis commouetur & matrix: concurrunt itaq; duæ ſimul infirmitates, quarum vtraq; particularia ſua producit accidentia, prout contracturas vel paralyſim in manibus pedibusq;, tum ex matricis aſcenſu, ſpecies epilepſiæ. In his notandum eſt, omnes iſtas infirmitates per vulnera moliri tranſitum: quapropter conſiderandum eſt, qua ratione ſedari mater debeat, & amoueri contractio, tandem cu rari vulnus. Huiuſmodi concurrentes infirmitates non facile remouentur, at plerunq; perſeuerant in mortem vſq;: & ſi remedium ali-

Qqq

quod adhiberi poteſt, longo ſucceſſu temporis id fieri viſum eſt, quamobrem ab exordio vel antè præueniendum erit.

CAPVT XII.

De ſignis in vulneribus & vulneratis apparentibus: quid ſignificent, & quid inde ſequatur.

PRiuſquam accidens aliquod in vulnus incidat, apparet in eo ſignum: eſt itaque Chirurgo neceſſarium, vt à ſignis præcedentibus cognoſcat ſubſequentia, quo vulnera quanto lenius fieri poterit, curet. Si tamen vltra diligentiam contrarij quid præter medicaminis vſum & conſuetudinem eueniat, accidens aliquod expectandum eſt. Hoc igitur Capitulo ſignorum tractare ſignificationes & intellectum propoſui: quod in Chirurgia ſummum arcanum exiſtimo, & ipſemet expertus doceo: quodq́ ſciam neminem diligenter obſeruantem ea quæ deſcribam, fallere poſſe, licet à nullis hactenus Medicis aut Chirurgis prolata ſint. Æquum eſt vt ſi noui quid in his quæ Rempublicam iuuare queant, ab aliquo ſit expertum, in medium adferatur.

Tumores vulnerum.

Si vulnera quatuor membrorum, vtpote ſcapularum, in iuncturis potiſsimùm, brachiorumue, necnon coxendicum & crurum tumorem cum dolore concipiant, iuxta mutationes temporum aucto vel diminuto, aut ſecundum lunæ quartalia, plenæ præſertim, & nouæ, tum ante mediam noctem intendatur acrius, in ariduram tendunt, poſt concluſionem effectum conſequuturam.

Vulnera quæ facilè curam admittunt, nihilominus tumorem iuxta ſe tendentem ad manus vel pedes, aut retrorſum ad iuncturas emittunt, qui dureſcat admodum, & conualeſcente vulnere non minuitur, imò dolorem in ſe recipit omnem, indicant ibidem accumulari corruptos humores, qui magis quàm ipſa vulnera vicinis membris obſunt, carnesq́, nedum & venas, verumetiam oſſa putre faciunt, fiſtulas & foramina multa producunt, vt inde pòſt incurabile damnum oriatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Quum viſcoſus liquor ad albumen oui profluit à vulneribus, indicat accidens periculoſiſsimum, vt membri totius & medullarum exiccatio, cui nemo poterit obſtare, niſi liquor ille iuſto pondere fuerit membro, prorſum aliqua medendi ratione reſtitutus, aliàs exiccatur, vt lignum ab arbore ſua truncatum: quod quidem accidens aridura vocatur.

Inquietudo membri vulnerati, patientisq́.

Vulnus omne quod patienti ſomnum impedit, ac prorſus aufert, ipſum etiam quieſcere nequit, hisq́ laterum accedunt punctiones, indicat mortis occaſionem adeſſe, præſertim vbi ſitis intolerabilis

bilis patientem cruciet. Verùm animaduerte ne forte id ab incongruo medicamento proueniat: loquor solùm hoc loco de naturæ defectibus.

Turbatus intellectus.

Spasmus in oculo quum apparuerit, lingua balbutiens, & ad interrogata nulla vel aliena ob turbatū intellectum responsio, mortem indicant, potissimum si deprauetur auditus.

Mania.

Si toruis intensisq́ue homines oculis aspiciant, alacris tamen eorum sermo sit, vox acrior solito, & si in astantes accendantur, capitisq́ue sit calor maximus, maniam aut furiæ speciem instantem significant, iuxta qualitatem eorum quæ dicta sunt.

Si vulnera postmodum aquam emittant, ac ab excrementorū eiectione sui nutrimenti cessent, curamq́ue non admittant interim, aut sanationem, in cancrum, fistulam, aut vlcerationem tendunt: vel si turbatio concurrat intellectus, cum debilitate membrorum, aut pulsatione cordis, mortem indicant.

Vulnere sanationem optimè recipiente, si corpus aggrauetur, & eò magis, quò bene fit vulneri, mortis etiam est indicium. Quum vulnerati stridorem dentibus ędunt, suiq́ue fiunt immemores, indicant mortis occasionem aduenturam: nisi fortassis vermes in eis postmodum inueniantur, tum demum se res melius habet.

Quum ore spumam eijciunt, anhelitumq́ue fortiter attrahunt, ac naribus strepitum emittunt, spasmo pariter oculos, manus & pedes infestante, contractionum, aut epilepsiæ, vel subitaneæ mortis est indiciū, præsertim vbi seipsos incuruant, corporaq́ue sua torquēt.

Si repentinus per se tractus in vulnere dormiendum inter, aut aliàs fiat, indicium est alicuius grauissimi casus vel accidentis, nisi fortè per timorem aut horrendum somnium excitetur.

Si tumor ad vulnus accedat, qui pressione facta, foueam retinet, tenuisq́ue sit admodum sanatio carnis, & plurimùm tarda, membri talis indormitionis, vel in eo sensus amissionis est indicium.

Vbi ventriculus digestiuam facultatem amiserit, vt cibum retinere minimè valeat, inuaseritq́ue maxima sitis, venas & neruos sectos à proprio loco suo fore dimotos, & è directo non conuenientes iudicabis.

Multò plura dari possent indicia, verùm hæc potissima sufficiunt, è quibus alia quæuis diligentibus innotescent: eaq́ue hac de causa posui, vt illis quæ significant, præuenire valeant illi, quibus in posterum occurrent. Non enim sine magna possunt experientia cognosci, scriptis quoq́ue nec doceri complete, nec addisci. Quapropter diligentia maxima requiritur eius, qui peritus earum esse cupit rerum, quas eminus tanquam è speculo scriptura demonstrat.

CAPVT XIII.

De vulneribus deprauatis.

ETſi Libellum hunc de recentibus vulneribus conſcribere cœperim: quia tamen ea quæ per imperitiam putaticiorum Chirurgorum deprauantur, indies multò plura ſunt alijs, breue fundamentum etiam de his ponendum eſſe duxi. Primò conſiderandum erit quid illud ſit, quo vulnus deprauatum eſt, an accidens aliquod ſuperueniens, vel imprudentia medici. Quòd ſi fuerit accidens, excellentiſsimum remedium habetur ad omnes vulnerum deprauationes, vt ad cancrum, fiſtulam, ſimilesq; : hoc ipſum in ſecundo Libro faciam, vt iſta ars recenter inuenta, & hactenus ignorata, nemini collata ſit. Alchimia mater eſt arcanorum in Medicina, quibus deſperati curantur morbi, prout in ſequentibus audietur latius.

CAPVT XIIII.

De ſutura vulnerum, & eius vſu: deinde quid ſutura vera ſit.

IAm vetus eſt ſuturæ vulnerum vſus, vt eius exordium ferè nemini cognitum ſit: quid ad rem, ſi veteres vſus manere debeāt, ſunt & fatui cum ſtultis veteres: quid ad ſapientem attinet. Si pater tuus aut auus peſsimè fecerit, vis propterea fallere decipereq; homines? quid ſapienti negotij eſt cum fatuitate patris tui? Hoc à me diſcito. Quamuis aliquod vulnus conſueris, ipſe perpendas non diu ſic manere: nam putreſcit, fiuntq; poſteriora peiora prioribus, vt omittam ea quæ ſubſequuntur accidentia periculoſiſsima. Vt igitur meliorem ſuturam addiſcas, accipe fundamentum hoc. Natura per ſeipſam tantùm connectit, ac eo die ſanat, & ita conſequenter indies vſq; ad ſupremum concludit, & melius, ac ſi tu filis calcificum vulnera conſuiſſes. Propter ſuturam enim citius aut melius non ſanantur vulnera, ſed lōgè deterius ac infelicius. Iſta ſutura tua ſit, acusq; Bonum fac habeas medicamentum: quod quum habueris, eo conſue. Si hunc vſum reijcias, nemo te meritò Chirurgum exiſtimare poterit, ſed inimicum naturæ verum: & niſi Deus hominum quàm tu ſanitatem optaret magis, nullus curaretur vnquam. Summum naturæ defectuoſæ deſiderium eſt, abſque dolore ſuos curari defectus, quod etiam optimè fieri poſſe nouit: hac de cauſa curandi proceſſum hunc amat. Verùm abhorret inflatos vtres, Chirurgorumq; ſimilium vnguenta. Nec ſolùm ob ruditatem ſuturæ contrarior, at etiam propter incidentia mala, quæ per ipſam introducuntur.

Mirum ſanè, quod hominum deliria vôcentur artes. Reperiuntur quidem pulueres & aquæ conglutinantes, quę vulnus quoduis non aliàs connectunt, ac duos aſſeres optima colla. Hunc vſum ego maximam artem fore dico: nam ipſo mirabiliter curantur vulnera, prout in ſecundo Tractatu de Receptis docebitur. Si hæc ars loco ſuturarum veniſſet in vſum, aut manſiſſet hactenus, multa vulnera

nera curata fuissent, quę malè sanata remanserunt. Verum destruentium semper quàm restaurantium copia maior extitit, eò quòd vbi loquacitas, ibidem quæri solet ars, at inueniri nequaquam. Sic fundamenta ruunt artium, & construuntur abusus, qui locum earum occupant.

CAPVT XV.

De ligaturis primis, medijs, ac postremis, ac alijs apprimè necessarijs.

IN Chirurgia quædam notanda sunt, ac ab initio vsq; ad finem optimè consideranda. Quamuis vnumquodq; medicamentum eorum quæ secundo Tractatu scribuntur, initium, medium, atque finem per se complectatur: nihilominus vt citius curentur, & ab accidentibus tueantur vulnera, potior hic est, & conuenientior vsus. Ab exordio vulnera curans, oleis, balsamis, & vnguentis vulneralibus, imbutisq; suis medicamentis ligato floribus, & istis impleto vulnera tepidis: tum demum vnguenta vulneralia, vel fodicationũ superponito: postremò circum vulnus olea vulneralia cum suis quę continent ligato, singulis horis duodenis renouando continuandoq; nouem, vel ad minimum octo diebus. Hoc meum est consiliũ, vt fiat in maximis & periculosissimis vulneribus, in quibus nerui truncati sunt, aut multo peiora quępiam secta, & vbi dubitatur de accidentium incidentijs, aut contracturis: quæ quidem euitantur omnia, si ligaturæ primę tales fuerint, iuxta processum hunc obseruatæ. Et vbi vulnera fodicata periculosaq; forent, per syringa inspuantur olea vulneralia, vt in huiusmodi latebris euitentur etiam accidentia. Nam principijs non tam diligenter obstare quis potest ac necessarium est. Si capiti verò sint inflicta, linteolum tenue, vel byssinum velum, oleo vel vnguento vulnerali & calido madidum (balsamo vulnerali nullo modo) superpone vulneri, sic vt fundum eius tangat, intacta pia matre tamen aut illæsa: postmodum imple sulcũ eo medicamento, quod fit ex herbis & floribus in oleo vulnerali contentis, & prius expresis: postremò fodicationum vnguentum superpone (non tamen ex illis, quæ non ex lithargyrij componuntur) ligatoq; vt suprà dictum est de alijs, donec perceperis patientem habere melius, & roboratum esse. quod plerunq; fieri solet in octo vel nouem diebus. Deinceps quum feliciter patienti rem succedere videris, oleo balsamino curabis eum illito pluma leniter, & vnguento superposito, tamdiu, quousque neruorum iuncturas, aut similia non videris amplius: tum demum ferè secunda ligatura finẽ habet. Tertia postremaq; ligatura fit nudo soloq; fodicationum vnguento, in finem vsq; vulnerum, aut curæ. Hæc est medendi ratio, & consilium in periculosis vulneribus, quæ in ossa, neruos, arterias, & similia facta sunt, & de quorum cura desperatum fore posset. Quum tamen ita periculosa non fuerit, poteris vnico tantùm me-

dicamento vti, procedereq́ʒ ſine metu. Maximũ eſt hoc negotiũ, in principio ſcilicet agere mitiſsimè cum vulneribus, impoſitis medicamentis, quæ ex fundamento vero compoſita ſunt, & veris etiam ſuperius ab extrinſecis inimicis defendentibus. Sunt præterea quędam alia medicamenta, veluti potiones, & pulueres vulnerum, ſublimata ac deſtillata, quorum vſus infrà ſuis capitulis declarabitur.

CAPVT XVI.

De quibusdam intrinſecis morbis, quæ ex vulnerum concluſorum curis oriuntur.

SOlent plerunq́ʒ poſt vulnerum concluſionem infirmitates periculoſiſsimę ſequi. Non ſolùm igitur in concluſione curandorum vulnerum ars tota conſiſtit, verumetiam præuentione quibuſuis accidentibus, quæ ſubſequi poſſent, ordine, regimineq́ʒ bonis oppoſita. Exemplum ab his qui minuunt ſanguinem, accipiamus, exitum hunc naturæ præparant in auxilium, per quem vlterius iuuari vult: quod niſi fiat, ſequuntur accidentia. Cùm in tam leuibus ergo hoc ipſum euenire videatur, quantò magis exitu fuerit opus illis, quibus multa fuerunt inflicta vulnera, vt infirmitates intrinſecæ, quæ ſubſequi poſſent, euitentur. Induſtria ſumma requiritur, vt cognoſci queat ac intelligi, qua via rationeq́ʒ hoc loco naturæ præparari debeat exitus, & quo tempore congruè fieri debeat. Animaduertendum eſt etiam, nimiam ſanguinis effuſionem ſæpius pulmonem inficere, quandoq́ʒ hydropiſim, aut alios tumores excitare, vel aliquoties complexionem in aliam à propria ſua natura qualitatem inuertere: qua de cauſa vertigines, ventriculi malæ diſpoſitiones, & ſimilia in alijs membris oriuntur, latius conſideranda, quàm hoc loco deſcribi queant. Quum igitur à te curatus quiſpiam receſſerit, hoc regimen ex ordine præſcribere decet, vt damna quæuis effugere poſsit. Nonnunquam etiam per vulnera graues curantur infirmitates. Vidi quendam fermè ſurdum à plurimis annis, cui fuit amputata cum fruſto carnis amplo ſatis auricula, hoc vulnere curato ab ea parte melius audiuit. Hoc ipſum etiam aliquoties accidit oculis, vt clariores facti recuperarint aciem. Sic & in alijs defectibus ægritudinibusq́ʒ euenire ſolet ac poteſt, quarum ſanguis eſt occaſio. Alij fuere qui dyſenteria ſæpius in anno vexati, medio vulnerum ſectarum ſodicatarúmue longo tempore liberati ſunt. Podagrani etiam plurimis annis retardarunt. Quapropter vno plura conſideranda ſunt à Chirurgo, necnon æquè ac vtilitates, damna cognoſcenda vulnerum. Nam etſi quandoq́ʒ noxium quid eſſe videtur omnino, tamen aliàs vtile reperitur ex altera parte ſæpius.

CAPVT XVII.

De quibusdam in particularibus vulneribus, & ſodicationibus animaduertendis.

In geni-

IN genitalibus & pudendis vulnera plus quàm in alijs partibus doloris inferunt. Eorũ ligationis ordo minimè differt ab eo, qui de cæteris dictus est, vtpote cum obseruatione principij, medij, finisq; ad mitigationem doloris, aut inflationis, tumefactionisq; depressionem in illis concurrentium. Istud medicamẽtum confici debet ex farina fabarum in vino & aceto cocta, calidumq; superponi quantum pati valeat æger: & cùm refrixerit, iterum vt prius innouatum calidumq; superponatur, donec sedetur dolor: vel fabarum loco farinæ sumatur ex furnis argilla vsta, preparetúrq; vt farina, & eodem superponatur modo, quousq; dolor cessauerit. Si fortè his remedijs nollet cedere prorsum, accipe florum camomillæ manipulum vnum, & florum verbasci vel taxi barbati tantundem, coquantur in oliuarum oleo, donec in modum emplastri reducentur, hoc superpone calidum. Rursus vbi non iuuerit, ebulum in vino coctum superpone: postremum hoc est in his remedium.

Intestinorum vulnera debent artificiosè connecti cannulis argenteis, modò fieri possit. Euenire solet etiam, vt secessus intestinũ vnà cum excrementis exeat, quod eò si peruenire poterit, benè est. Verùm industriam id requirit maximam ab omnibus non subeundam. Præcipua quæ à Chirurgo notanda considerandaq; (præter illa quæ de receptis cognoscenda) sunt, hactenus aperui. Quæ si quis non intellexerit, secundi, tertijq; Tractatus recepta sibi sunt inutilia.

SECVNDVS TRACTATVS CHIRVRGIÆ D. PHEORHRAM NSTNI PARACEELSIN.

De medicamentis, artibus, & receptis, per quæ vulnera, fodicationẽs, iaculorum ictus, & similia curantur.

PRÆFATIO.

HOc sequenti secundoq; post primum Tractatu meo continentur omnia recepta & medicamenta, quibus verissimè certissimeq; iuxta naturæ verum ordinem quodlibet vulnerum genus, aut fodicationum curatur, & eo, quò peruenire debet ac potest, perducitur, neglectis prorsus eis quæ ab alijs scripta sunt. Chirurgiæ fuit hactenus & semper verum & certissimum fundamentum, at à putaticijs Chirurgis deprauatum & falsificatum.

Quod quidem expertus sum, hoc vobis palàm facere possum, quo melius, & quinam corrigendi sint. Lege igitur, addisceq; recepta quæ sequuntur, quibus fideliter agere cum proximo, non aliàs

quàm ipſe tecum fieri cuperes, ex æquo valeas. Conſidera, ſuperbiã, vanam gloriam, pompam, & multiloquium curare minimè poſſe, at ſolam artẽm. Quapropter abijce quicquid arti contrarium eſt, vt perfectus fias in Chirurgia medicus.

CAPVT I.

De abſtinentia, regimine, & ordine, quæ à vulneratis obſeruanda ſunt.

CVm ſanis corporib. inordinatus viuendi modus noceat, quantò magis infirmis. Idipſum in vulneratis conſiderandum eſt, præſertim quòd videamus ordine bono cibi & potus, ac regimine vulnera curari poſſe, pariter & malo deprauari. Seruandus eſt igitur vt in omnibus, & in vulneratis ordo bonus, qui faciat ad ſanitatem, contra quem nihil admittendum erit. Nam ordo malus & medicamentum, licet optimum, nihil operari boni poſſunt: nec medicamen cum bono regimine prauum. Inde ſequitur vulneratos cibis & potibus optimis alendos eſſe, iuxta ſui tamen ſtomachi digeſtionem. Ordinem & vſum hunc obſeruato. Si quiſpiam potus exiſtens vulneratus fuerit, ſine talem in ſecundum vel tertiũ aut quartum diem ſuperfluum hoc quod ſumpſit, optimè digerere: interea tamen poteris illi offas aqua madidas, & auenę farina concoctas adminiſtrare, potumq́ dare decoctionem ordei. At ſi ieiunus vel non potus aliquod vulnus receperit, optima quæq́ ſaniora dabis, quòd eius natura non ſit alterata in digeſtione, prout altera poti, qui duo iam habet vulnera, prius intrinſecum naturam corrumpens, alterũ extrinſecum in carne.

Cibus vulneratorum ſępius mutandus eſt, eorumq́ varius appetitus extinguendus, & non reprimendus, niſi talia forent ab eis deſiderata, quæ in omnibus ægritudinibus prohibita ſunt, vt ſuillæ carnes, anſerinæ, aquaticarum auium, &c.

Hoc loco potiſsimum eſt, vt ſæpius & qualibet vice parum cibentur & potentur vulnerati: nõ obruantur eis vllo modo, nec diu fameant aut ſitiant. Nam eorum ſitis ex iecore procedit, quod à vulnere ſuum cogitur nutrimentum exhibere, quapropter eſt in vulneratis extinguenda ſitis: quæ quidem potius quàm ſitis medicamentum eſt ad curam excitatum. Eſt ergo potus iſtorum concurrens medicamentum, & in vulnere ſolatium: ſic de cibo iudicandũ erit.

Præter neceſsitatem edere vel bibere non cogãtur, ſiue grauiter aut leuiter vulnerati, niſi foret infrigidatus ventriculus, & hac de cauſa non appeteret cibum, propter digeſtionis in eo defectum: quo percepto, calefaciendi ſtomachi gratia poterit cibus adminiſtrari calidus & potens qualibet vice parum & ſæpius: vt ſunt offæ carnium iure madidæ, vel pultes, quas Germani vocant aduſtas.

Non

Non est quòd latius de cibo vel potu scribatur, quàm vt respectu personarum leues atque digestibiles administrentur, suis etiam temporibus, vtpote quum exigit ipsa natura. In potu plurimum erit animaduertendum, vt adhibeatur ex æquo: nam plus vulnerati sitiunt quàm fament, ob sanguinis effusionem (vti suprà dictum est) quam sitis, & non ita fames sequitur. Siquidem ex effusione sanguinis, iecori suum deficit nutrimentum, & non stomacho: quapropter sua siti nobis indicat huiusmodi restauratum cupere defectum. Quod stomacho defecit, non est ita metuendum, nec tanti momenti hoc loco: citius enim & leuius corroboratur ventriculus ipso iecore. Stomachus omnis hac ratione suam digestionem amittit, quòd ex cibo suo iecur satiare non potest: attamen potum digestio parum appetit. Pluris igitur quàm stomachum iecur facito, quòd istud vulneri suum nutrimentum exhibeat. Et quantò magis in se potus habuerit sanguinis, id est, in eum erit potius conuertibilis, tantò magis vulnus ad sanationem promouetur. Quamobrem potissimum & optimum iuxta regionis commoditatem, quem habere valeas elige potum.

Iubeto vulneratum quiescere, ne membrum fatiget ægrum, eo melius curabitur.

Etsi fortè quæpiam infirmitates inciderent vt suprà, scias addere vel detrahere: vt si contorsiones fierent membrorum, aut epilepsia, vel spasmus accederet, caprinas carnes ne dederis, & si febres, ouorum nihil: sic de cæteris infirmitatibus ad vulnera concurrentibus.

CAPVT II.

De obstructione alui, eiectione per os, & vrinæ defectu, vulneratis aliquando contingentibus.

QVòd vulneratis aluus obstruatur, ex sanguinis effusione fit potissimùm, quæ naturam debilitauit magis, quàm expellere valeat: secundò, longa decumbentia id etiam operatur: tertiò, famis atque sitis defectus: quartò, vulnerum natura calorem concipit, qui siccat & consumit: quintò, sitis indicat obstructionem alui siccitate causatam esse.

In his animaduertẽdum, opus non fore laxationibus, nisi post diem tertium, aut paulò diutius, vel vbi cordis astrictionem senserint, quo percepto suppositorijs inprimis vtendum erit: quæ si non iuuerint, cassia fistula detur, aut electuarium ex succo rosarum, diafinicon, aut benedicta laxatiua, iuxta communem vsum.

Non sunt etiam contemnendæ potiones decoctionum, quæ fiunt ex folliculis senæ, polypodio, similibusque.

Euenire solet aliquoties, vt vulnerati per os eijciant, aut saltẽ ad hoc proni sint. Quum id contigerit, accipe frumentacij fermenti

mani-

manipulum vnum, cum ſucco mentæ, & aceto contuſum, & in emplaſtrum coctum, ac ſtomacho ſuperpoſitum, teneatur donec refrixerit: poſtmodum calefactum iterum apponatur quoties ederit, ac duabus vel tribus horis poſtea ſuper ventriculi cauitatem relinquatur. Non vſque adeò curandum eſt iſtud accidens, cùm non ſit admodum periculoſum, nec in malum finem tendens, ſed vt natura fortificatur, per ſeſe tranſit in nihilum.

Quum autem vrina meatum ſiſtit, da patienti cancrorum oculos in aqua vel ſucco raphani tritos in potum, & ſi non iuuerit, crocus in ſacculo pudendis alligetur extrinſecus, aut glandes edat ſiccas, etiam cum vulnerum cura ceſſat.

CAPVT III.

De præparationibus medicamentorum instructio generalis.

CViuis medico familiariſsimum inter cætera fore debet hoc, ſcilicet vt cognoſcat in qua præparatione quoduis potius ac potentius vires ſuas exerit quicunque idipſum non didicit, ad Medicinam aptus eſſe minimè poteſt. Eſt enim differentia maxima calorũ coquentium vel digerentium: calore ſiquidem præparantur omnia, vel ignis, ſolis, fimi, vel naturaliter innato: quæ ſic intellige. Quum aliquod medicamentum in phiala vitrea ſoli fuerit expoſitum, aliam virtutem habet, quàm ſi calore digeſtum fuiſſet ignis ligno facti vel fimo: & in hoc poſtremo coctum aliam, quàm in ſole vel in igne. Diſcrimen eſt etiam inter calorem arenæ & aquæ, licet ambo calorem ab eodem igne recipiant externo, pariter & ſimili modo. Cùm igitur conſideratu maximè neceſſarium, vt vnumquodque ſit in conuenienti ſibi calore præparatum, æquum etiam erit hoc ipſum declarare, quo digeri queat in ſole quod illi conuenit: & in reuerberatorio quicquid ab eo præparari debet: ac per ſe teneri, quod ex ſeipſo præparatur: vt vinum in ſuo vaſe, necnon in fimo perfici, quod in eo poteſt emendari: quoduis congruo ſuo loco, prout in ſequentibus receptis habetur apertiſsimè. Diſcite igitur quis naturæ ſit ordo cognoſcere ſimul & experiri, qua via, quaúe ratione præparari cupiat, aliàs quod in ipſa virtutum eſt, ac operationum, perficere non poteſt. Huiuſmodi præparationum tantillam antiqui fecêre mentionem, quantam ab Alchimiſtis & admodum ſobriè ſugere potuerunt abſque vero fundamento: quamobrem hoc illò, & aliud aliò deſtinarunt, ſingula quò non pertinent: inde manifeſtè patet eorum ignorantia maxima.

CAPVT IIII.

De præparationibus vulneralium ciborum & potuum, correctionibus, viribus, & virtutibus eorum.

TAnta vis atque poteſtas eſt vulneralium potionum, vt auxiliante natura quidem intrinſeca, vulnus quodque fodicatum curet. Etenim

tenim si naturâ per seipsam proprius sibi medicus existat, solumq́; hoc vnum cupiat, vt ab extrinseca iuuetur ob communem inter sese conuenientiam, & symbolisationem (quod certissimum est) externa debet internæ coniungi naturæ. Habet itaq; natura quędam corpora, quorum virtutes alijs in corporibus vsurpandæ sunt, & ex similibus fieri vulnerales potiones debent, vt in suum ea recipiat natura cibum: ea ratione sibi medicamentum associatur, vt vulnera curentur naturaliter. Quapropter apprimè necessarium, vt vulnerum potiones doceantur iuxta suum ordinem, cùm probatissima certissimaq; sint medicamenta, quibus cùm sectionum, tum fodicationũ vulnera curantur omnia. Quamuis potiones vulnerales semper in vsu fuerint: inconuenientibus tamen compositæ partibus & præparationibus vanis ac inutilibus imperitia medicorum extiterunt. Sunt itaq; veræ potiones vulnerales medicamenta nedum, verumetiam nutrimenta. Pariter & cibi vulnerales fieri possunt, hac ratione videlicet, vt eadem quæ dictas potionum compositiones intrãt, vna cum cibo coquantur & edantur. Verumenimuero quòd in stomacho tardius digeruntur, non ita celeriter auxilia sua præbent vulneribus vt potiones: & quia plerunq; ventriculus ad digestionem est indispositus, omissum fuit istud medicamentum, vt natura non debilitetur amplius. Si tamen fieri possit bona digestio, perquàm vtile fuerit, vnà cum potionibus exhibere. Variæ sunt potionum vulneralium decoctiones, quòd varia sint ea similiter, è quibus fiũt, vt centenarium ferè numerum impleant: è quibus quinq; vel sex plus vel minus eliguntur, vt in aliud corpus transferantur, scilicet in vinum. Quicquid sit, nonnulla meliora, peiora quædam, alia suis in operationibus tardiora, celeriora sunt alia, quæ prout à Chirurgis cognita, medicamentum inde simile resultat. Erit igitur maximè necessarium inprimis, quæ potiora fuerint cognoscere, quibus maxima virtus ad prædictas potiones est insita, præparareq; iuxta naturalem eorum ordinem: hac via potest vnumquodq; vulnus sectione fodicationeq; factum, ad sanitatem adduci perfectissimam. Potiones quæ dictæ sunt, ac cibi simul sumpta plurimis accidentibus occurrunt, ac futuris aliàs damnis. Nam in suo temperamento conseruant naturam, vt mitis maneat, vtq; nullam occasionem inueniat aliquod accidens vel damnum inferendi: siquidem omne quod naturam in pace conseruat, efficit etiam vt ipsa de nutrimento minimè conqueratur: quo non deficiente naturæ, membra sanantur præter incidentiam prauorum accidentium. Idipsum non ita facile per extrinseca medicamenta fieri potest, velut per intrinsecus adhibita. Quamobrem ad vulnerum potiones & earum parationis ordinem quiuis Chirurgus animum studiumq; summa cum diligentia dirigere deberet, quòd potius medicamentum eis reperiri

nullum

nullum valeat, aut quò euitari melius poſsint accidentia praua. Prę-ter eorum quæ ponemus ordinem inferius, excellentiſsimas vidi potiones vulnerales, quæ peculiari ſua natura mirabilia curarunt vulnera, naturaliter tamen, & ita ſupra cætera medicamenta, vt me-ritò forent admiranda. Vidi quendam Vualachum in ciuitate qua-dam, quæ Alba Gręca nuncupatur, is vnico potionis hauſtu patien tibus adhibito, vulnera quæuis cùm ſecta tum fodicata curabat. Quamuis hæc non omnibus, nec in omnibus locis, neque in vulne-ribus omnibus valeat aut certa ſit, nihilominus cum ægrotos ani-maduertiſſem eius & vulnerum ſitus, percepi quæuis eiuſdem ge-neris vulnera hoc modo curari poſſe leuiter: quòd verò tale vulnus aut ita ſitum non eſſet, fallebat: eſt in ipſa natura tamen virtus hæc magna. Vidi pariter in Croatia Egyptium circumuagantem vnius herbæ ſuccum ſemel in potum dediſſe vulneratis, & curaſſe quæuis fodicata vulnera. Verùm quæ in accidens erant prona, curare mi-nimè poterat. Itidem in Stocknaima Daniæ vidi potionem vulne-ralem apud mulierem nobilem, cuius tribus hauſtibus, præter ea quæ ſectos neruos, & oſſa rupta continerent, alia quæuis curaban-tur vulnera. Cùm tamen rariſsimè caro ſola ſecetur, non eſt ſimili-bus omnino fidendum. Aliàs dæmonum coniuratorem vidi, qui tribus hauſtibus alicuius potionis vulneralis omnia, tam oſsium, quàm neruorum vulnera curauit. Sed quum eius rei veritatem exa-minaſſem, didici non curaſſe potiones, at id ſolum quod ſuperpoſu-it vulneribus: quod etiam in alijs capitulis & ſuo loco dicetur. Inte-rim quę potiſsima ſunt, ac principalia fore iudicem ad huiuſcemodi potiones, inferius enumerabo, quibus indubiam fidem adhibere poteris, ac illis omne genus vulnerum, excepto nullo curare. Pari-ter, quæ præparari debeant, componiq́; , dicemus infrà: numerus eorum hic eſt.

• Diapenſia alba. Diapenſia campeſtris. Alchimilla. Serpētaria. Ophiogloſſum. Conſolidæ ſarracenicæ. Bauciæ flauæ folia. Pi-rola vtraq́;. Perſicaria. Bleta alba, & rubea. Cauda pauonis. Glādes. Mumia, Sperma ceti. Terra ſigillata vera. Reubarbarum libanotis. Aſarum. Agrimonia. Conſolida maior. Polytriconis Apulei. Lili-um conuallium. Plùra ſunt & multo, quæ hoc loco numerare ſu-perfluum eſſet, cùm inter ea quæ ſuperius ponuntur, tria ſint vege-tabilia, quorum cuiuſuis ſuccus hauſtus quodcunq́; vulus ſectum aut fodicatum curat. Etiam duo ſunt inter illa, quæ recenti prius a-qua frigida madefacta, vulneriq́; ſuperpoſita, citius curant, quàm herbarum alterutra putreſcat.

Vnum eſt adhuc inter eadem, quod ter hauſtum vulnera ſe-cta necnon fodicata curat, etiamſi forent periculoſiſsimis acciden-tibus arrepta: his quidem ablatis illa curat perfectiſsimè. Sunt etiam

inter

inter prædicta, quæ vulnera curant intestinorum, non aliàs quàm carnium. Mirabilis enim est natura suis in arcanis, quæ quidem addiscere, necnon experiri, pulchrum est & vtile: non sine tamen id labore maximo, summa diligentia, necnon experientia multiplici fieri poterit. Iam ergo potiones vulnerales iuxta verum ordinem & vsum earum ponam, quas diligenter addiscito, vt bonus atque perfectus Chirurgus factus, in vtilitatem Reipublicæ, tuique laudem, artem exercere valeas.

CAPVT V.

De præparationibus antiquis, & postmodum recentioribus vulneralium potionibus.

ANtiquis hic vsus fuit, vt herbæ vulnerales in vino coquerent, ad consumptionem tertiæ partis vel medietatis. Ista præparatio contra naturam est, & verum ordinem: quia si vinum per se bullire scias, vt supra, frigefierique sinas, reperies insipidum liquorem naturæ prorsus contrarium: euaporauit enim quod vinum erat in auras, & remansit fœtidus acidusque liquor naturæ penitus inutilis. Quapropter si hoc euitare corrigereque velis, ac retinere vinum in suis viribus, adiuuandam naturam idoneum, in stanneum cantarum aut lagenam positum, & pultibus farina factis obstructum, in aqua bulliat per horam vnam, aut sesqui, hac ratione suas vires non amittit, sed in sua natura manet integrum, & in id herbarum virtutes imprimuntur perfectius ac fortius, quàm ex vsu veteri. Diligenter igitur quem tibi modum posui serua, ne fœtidum & insipidum naturę potum in sui detrimentum pares. Est etiam vtilissimus vsus, vt in Septembri, quum vinum adhuc recens est, à torculari, statim reponatur in dolium vulneralibus herbis prius impletum, & ita simul digerantur per tres menses, quibus absolutis abstrahatur, erit hoc vinum potio vulneralis vtilissima, quæ nulla coctione, præparatione ue latius indiget: nam est iam potus vulneratorum optimus. Vsus verò meus communiter hic est, quum vinum administrari patientibus non potuit, neque debuit, vt herbas vulnerales optimè dissectas & virides in cantarum posuerim obstructum pultibus, & in aqua feruente coxerim octo horis: inde liquorem habui, potionemque vulneralem, quam patientibus administraui. Est hic potus vtilissimus illis, quibus vinũ bibere non licet, aut in capite vulnerati sunt, &c. Trium harum quamlibet quocunque modo vulneralem potionem præparaueris iuxta proportionum ordinem, vtilis erit. Iste modus etiam non est inutilis, vt herbarum vulneralium succos in cantaro sicut prius audiuisti, coquas in aqua bulliente, fiet ex eis optimus potus, cui poteris parum aromatu addere, vt reddatur gratior acceptiorque naturæ. Itidem intelligendum erit de cibis vulneralibus. Quicquid cibi voles adhibere patienti, carnes aut gallinas,

in cantarum cum aquæ tanta quantitate, quantum iuris habere cupis, additis insuper vulneralibus herbis posita quæq; obturato cantaro coquantur in cacabo feruente aqua pleno, suo tempore conueniente. Hic cibus erit vulneratis vtilissimus ad curam. Poteris etiã aquæ loco sumere vinum, pro his quibus non oberit: cibus hic est nutriens vulnera præ cæteris omnibus.

Instructio quædam ad componendum aliquas vulneratorum potiones.

R. diapensiæ vel saniculæ, pirolæ, centaureæ, betonicæ, ana manipulum vnum, consolidæ regalis m. ß. Agrimoniæ m. ij. coquantur ex ordine prædicto.

Alia potio.

R. dragunculi manip. iij. alchimillæ m. ij. pirolæ minoris m. j. alyssi man. i. ß. reubarbari ℥ i. reuponticæ ℥ iij. & coquantur vt suprà.

Alia.

R. angelicæ ℥ ß. mumiæ ℥ i. spermatis ceti ʒ ij. consolidę sarracenicæ m. ij. ciclaminis ℥ ij. pirolæ vtriusq; ana m. iij. vini quantum sat est: coquantur vt alia. Alio modo præparari possunt istę potiones, vtpote, si destillatas aquas ex vulneralibus herbis acceperis, easq; suis herbis iterum imbiberis, & in clauso cantaro coxeris vt suprà, potiones fient excellentissimæ, quarum vnum exemplum hoc habe.

R. pirolæ minoris aquę mensuram i. cui pirolæ m. i. injcias, diapensiæ m. ß. peruincæ tantundem: coquantur vt suprà.

Est & alius processus, iuxta quem fiunt omnium excellentissimæ potiones, in modum quo paratur album oleum baccarum iuniperi, vulneralibus herbis adiunctis, & simul præparatis omnibus. Hic processus omnium est artificiosissimus, ac subtilissimus, præ cęteris etiam eligendus. Nam in iuniperis baccis latet peculiaris ad sananda vulnera virtus, quapropter suadeo quibusuis, vt præparationem hanc addiscant. At quia per destillationis artem fieri debet, quæ hoc loco non docetur, nec eo ponendam esse iudicaui. Verum qua ratione quæuis potio cum prædictis præparari baccis valeat, in exemplum adducam.

R. baccarum iuniperi libras ij. optimè tritas, pirolæ vtriusq;, alyssi, radices diapensiæ albæ ana m. ß. ophioglossi m. i. ß. consolidæ maioris, aristologiæ rotundæ ana ℥ v. persicariæ ℥ iiij. prępara secundum artem huius destillationis. Poteris etiã easdem aquas ex huiusmodi destillatione prouenientes vulneralibus herbis affundere, necnon in cantaro præparare, sicut antea diximus: nec solùm è baccis, verumetiam ex cinnamomo, similibusq;. Subtilis alia fieri potest præparatio, si flores vulnerales vnà cum spicæ floribus, non aliàs quàm oleum de spica paretur in pinguedinem. Dosis tamen

men eius exigua cum cibo vel potu fore debet: in cuius declarationem hoc vtemur exemplo.

R. florum spicæ m. i. florum hypericonis m. iiij. florum taxi m. ij. betonicæ, centauriæ, prunellæ ana m. ß. præpara secundum vsum de spica dictum.

Alius præparationis modus.

Accipe consolidæ maioris ℥ ij. aristologiæ rotundæ ℥ iij. calami aromatici ℥ i. iridis ℥ ß. saponariæ m. v. diapensiæ albæ m. ß. herbæ caudæ pauonis ʒ ij. myrrhæ, masticis, thuris, mumiæ ana ℥ ß. reubarbari ℥ i. ß. coquantur in vino vel in aquis destillatis, vel in succo pirolæ, aut in aqua communi, prout commodius fieri potest. Hactenus de vulneralium potionum præparationibus dictum sit. Multi reperiuntur, qui bona recepta habent, si tamen vt suprà diximus, præpararentur, efficaciora forent, ac magis vtilia.

Dosis huiuscemodi potionum discretioni tuę relinquitur, qua præparationum vires & efficaciam cognoscere debes ac iudicare.

CAPVT VI.

De præparationibus vnguentorum vulneralium, quibus medicamentum efficacius alijs adducuntur.

VNguenta vulneralia medicamentum sunt præ cæteris antiquissimum, experientiaq; probatissimum ad vulnera: quod in vsu fuisse priusquam alia forent excogitata, scitur. Omnibus hęc ars cõmunis fuit ac familiaris: nam à popularibus inuenta, patribusq; familiâs, & suis asseruata domibus: quod medicamentum compositum erat ex eis, quæ cuiq; suis in campis creuerunt, & hortis, quæq; potuit vnusquisq; serere metereq;.

Istorum vnguentorum vulneralium fundamentum in duobus tantùm constitutum fuit, scilicet in melle, & in butyro, quę duo vulgus potissimùm elegit: quia considerarunt apes è floribus & herbis plurimas virtutes exugere: cumq; illa multas habeant, & mel habere necessum esse cogitarunt. Pariter & vaccæ pascuntur multis herbis & floribus optimis, quapropter & butyrum esdem habere virtutes debet. Hac ratione mel & butyrum electa sunt corpora, quibus medicamentum inderetur. Ex istis considerationibus ortũ est, vt medicamenta quæ in campis creuerunt, cum melle butyroq; fuerint vnita, seruata, & his postmodùm curata vulnera. Certissimum est, veram atq; perfectam artem hanc existere, & vnguentorum vsum. At surrexerunt postea sophistæ Medici & Chirurgi, qui contemnentes artem istam coram popularibus rusticam eam appellantes, alias excogitarunt prauissimas, & optimas abiecerunt.

Iam similia ponam recepta, vt iterum in vsum redeant. Poterit loco butyri mel, vel in istius locũ alterum substitui: hoc est, quoties vnum reperitur scriptum, alterum accipi.

Vnguenta cum butyro & Melle.

Accipe butyri de mense Maio facti, crudi, non cocti, cui per contusionem immisceantur vtriusq; plantaginis, vtriusq; pirolæ. Bletæ cum radicibus ana m. I. dracunculi minoris, vel ophioglossi m. iij. misceantur omnia tundendo simul, vt fiat vnguentum, quod soli clausum in vitro poterit exponi menses aliquot, & postmodum ab impuro colari, sic defecatius reddetur, ac purius.

Aliud.

Accipe Maialis butyri libras tres, radicis consolidæ maioris viridis lib. I. ophioglossi lib. I. ß. lumbricorum purgatorum lib. ß. aristologiæ rotundæ viridisq; ℥ iij. terantur omnia simul in pultes, & postea reponantur in locum frigidum, & si pinguedinem emittant, poteris eam abijcere: soli pariter exponi potest, vel in fimo digeri, postea seruari.

Hoc seruato processu, diuersimodè componi poterũt vnguenta vulneralia, quæ per se potentia sunt quoduis curare vulnus: addi potest etiam parum salis, ad humectationem: vel aqua salis ablui debent, aut salsa.

Vnicum potes etiam tantùm assumere, prout mel & draguncculum, mel & flores hyperici, butyrum & consolidam maiorem, aut plura simul ex his, quæ vulnerales inter herbas numerantur. Et quia potior & efficatior vna est altera, meliores eligito, pro commoditate regionis & loci.

Vnguenta quædam ex resinis.

Postquam ex butyro melleq; vulgus vnguenta vulneralia reperisset, alij resinas ex arboribus fluere conspicientes cogitarunt ex istis alia sibi conficere. Resinarum verò diuersa genera sunt, vt abietis, laricis, &c. gummiq;, iuxta cuiusq; regionis & loci naturam, sibi quisque peculiaria præparauit vnguenta. Perfectissimæ sunt artes istæ, quarum aliquot recepta ponam, vt vnusquisque sumere valeat quod in sua patria vel habitationis loco crescit, in vnguentum quoque præparare.

In Germania resinarum excellentissimarum duo tantùm genera producuntur, vna abietis, altera laricis: cuius posterioris dabimus exemplum. Recipe resinæ laricis lib. I. ouorum vitella xx. contunde simul omnia, fiet inde flauum vnguentum, huic impone consolidæ maioris, optimè tritæ ℥ ß. aristologiæ rotundæ contusæ ℥ I. ordei farinæ ʒ vi. contere simul omnia, & fiat vnguentum, quo curabis vulnera quæcunq; voles.

Aliud ex resina abietis.

Recipe resinæ abietis claræ mundæq; lib. ß. liquefiat suauiter igne lentissimo, huic inijce butyri parum, & misce fortiter, contere postmodum in mortario cum æquali pondere consolidæ maioris, vt vnum inde fiat; quo vulnera curato. *Vn-*

Vnguentum ex cæra.

Post istas artes exorta sunt vnguenta cerea, cum resinis mixta simul, & oleo temperata, postmodum adiectis vulneralibus herbis, earumque radicibus, vt suprà dictum est sæpius.

Est nihilominus inter alias artes minima, quamobrem eius hoc loco paucam admodum facere mentionem volui.

CAPVT VII.

De præparationibus oleorum & balsamorum vulneralium.

OLea vulneralia penes antiquos in communi reperta sunt, & postmodum ab Alchimistis balsama. Cùm veteres vnguentorum vulneralium considerassent virtutes, eademque melli butyroque miscuerunt, oleo pariter coniunxerunt, experientes vtrùm vnirentur ei prout alijs. Quum & hoc sibi successisse feliciter vidissent, eo sic vsi fuerunt oleo. Primò lauerunt vulnera vino, demum inunxerunt oleo, curaruntque. Huius etiam artis meminit Christus, vbi de Samaritano loquitur in Hiericho vulneratum à latronibus, curante. Quamobrem coniectare licet artem hanc fore vetustissimam, & olim priscis in maximo pretio fuisse. Postmodum aduenerunt Alchimistæ, qui destillata crudis olea præstare iudicantes, ea quæ crudo prius admisceri consueta fuerant, oleo destillato nõ feliciter addiderunt, & alterius vsi loco nomen propter destillationem immutarunt, vocaruntque balsama. Nonnulla quidem est inter destillatum & crudum oleum differẽtia. Verùm ego sum expertus oleum destillatum non debere hoc esse, quod ab Alchimistis laterinum dicitur, sed absque mixtione alterius rei destillatum per vas retortum, donec mutari color cœperit à natiuo, scilicet in rubedinem, quo percepto recipiens amouendum, & in eo reperietur oleum priore colore, nec odore vix immutatum: hoc vtere, quum balsamũ voles ad vulnera componere. Terebinthinam pariter, vt oleum nimis destillarunt Alchimistæ, cui vulnerales herbas imposuerunt: at errore suo hoc etiam non caruit. Nam vbi hæc tam acriter destillata est, calida subtilisque nimium efficitur, ad promouendam carnem in vulneribus: quapropter vt oleum destillari debet, vt in suo maneat odore, caloremque rubeum non concipiat. Latius tentatum fuit, vt potè gummi, resinas, & ceram destillare, sed absque fructu: quare manet olei terebinthinæque destillatorum aut crudorum vsus: è quibus aliquot infrà ponemus recepta.

De balsamo crudorum vel destillatorum olei cum alijs, & terebinthinæ.

R. terebinthinæ lib. 1. florum camomillæ, rosarum rubearum, prunellæ ana m. 1. florum hypericonis m. iij. florum centauriæ, chelidoniæ ana m. ß. commisce simul & expone soli, spacio duorum mensium. Hoc oleo vel balsamo curare poteris vulnera mirabilia

sine dolore. Potest etiam anno reuoluto hoc exprimi, necnon recentibus imbui floribus, & exponi soli sicut prius: admirandæ virtutis est balsamum, siue cum oleo, siue cum terebinthina compositum sit.

Alia balsami compositio.

R. ophioglossi, pirolę minoris, agrimonię, diapensiæ, ana m. I. florum hypericonis m. ij. consolidæ maioris coctæ m. ß. lumbricorum purgatorum numero centum. Affunde corpus, & in sole digerantur omnia suo determinato tempore. Hoc ad omnia vulnera balsamo potes vti feliciter, & ea curare citra dolorem.

Addi possunt huic oleo, mumia, mastix, myrrha, thus, at parum: nam olea balsamaque vulneralia delectantur plurimùm herbis & floribus magis, quorum hypericonis hoc loco nobilissimus est. Addi solet etiam gummi, quod fatuum: aliquoties viride æris, æs vstum, & limatura ferri: sed minimè laudabile est.

Earundem etiam herbarum quibus imbuta sunt balsama, seminibus contritis iniectisque si digerantur post herbarum digestionem, per hyemem in calido vel in æstuario seruata, olea longè fiunt efficaciora.

Postmodum vt artium vna post aliam orta, vernicis ars reperta fuit ex carabe flauo, cuius artifices in aliquibus damnis corporis experti sunt, videlicet in vberibus mulierum exulceratis, & alijs plerisque foraminibus curam eius felicem esse. Quod quum animaduertissent, vernicem herbis & floribus dictis expleuerunt, & vt alia balsama soli digerenda exposuerunt. Et quamuis præparatio tarda sit, ob eius tamen efficacem operationem, cùm in sectis & fodicatis vulneribus, tum in vlceribus maximopere laudandum est balsamum. Adduntur huic vernici quum ad medelam assumitur & prius, mastichis ter tantum quantum vernicis fuerit, myrrhæ & thuris ad eius medietatem. Etiam dum vernix adhuc est in digestione, debet adiungi mumiæ iuxta compositionem.

Tentauit postea vulgus olei loco terebinthinęque medullas ossium & pinguedines ex animalibus, in his tamdiu hæserunt, donec ceruinas didicerint inter brutales excellere medullas, quas, aut bouillas (deficientibus alijs) expleuerunt herbis, eorumque floribus vt suprà, solique digerandas simul exposuerunt, quousque suo tempore vulneralia facta sint olea. Postremò repererunt humanas medullas omnes alias præcellere, magisque fore vtiles. Non aliàs de pinguedinibus animalium actum est, vtpote floribus & herbis, cùm in olea vulneralia redactæ sunt, quibus omnia vulnera curata fuerunt. Inter brutorum pinguedines, gallinarum & caponum optimæ compertæ sunt, verùm illas ac omnes alias humana plurimùm excellit. Inter pisces non est præstantior ea, quæ à Germanis appellatur Aeschenschmaltz.

Potest

Poteſt etiam ex oleo terebinthinaq́ deſtillatis per præcedentem additionem ſubtiliſsima vernix fieri, quæ plus alia non deſtillata valeat. Varia ſunt quidem oleorum & balſamorum genera, quorum hîc nullam facio mentionem, at paucorum, quòd ſciam ea quæ tibi iam poſui, certiſsima fore, quibus te certiorem facere poſſum, ad vulnera quæq́ fore præſtantiſsima. Poteris ipſe tibi iuxta commoditatem regionis in qua fueris, & ex ordine ſequentis Capituli recepta componere.

CAPVT VIII.

De curatione vulnerum per ea quæ munda conſeruant illa, ſuaq́ mundificatione ſanitatem conciliant.

CVm proprium natura balſamum penes ſe habeat, quo ſua damna reſarcit, & alio non ſit opus, quàm vt munda conſeruentur vulnera: mundationis ordinem iſtius ęquum eſt vt demõſtremus. A cane ſumptum fuit exemplum, qui vulnera ſua quæq́, modò lambere poſsit ea, promouet magis ad ſanitatem, quàm curet: nam is mundat ſolùm, & natura curat. Hoc ipſum imitati homines, manuum vulnera pariter lambentes canum inſtar, experti ſunt in ſeipſis, quod in canibus apparet. Aliqui lauerunt lotio, curaruntq́, verùm quòd hoc facilè fœtorem vulneribus induxit, & ſæpius iſta repeti debuit ablutio, latius perquiſierunt, ac vrinæ loco ſumpſerunt vinum, & quia parum in maioribus vulneribus effecit, ad ſalſam ventum eſt aquam: iſta quidem & lauerunt & curarunt vulnera tam hominum, quàm brutorum animalium. Communis hic vſus fuit, qui poſtmodum in diſſuetudinem ſucceſſu temporis abijt, alijq́ mundationum acceſſere modi, quorũ aliquot in ſequentibus enarrabo.

Acceperunt herbas vulnerales, eaſq́ vino coxerunt vel aqua, ſale iuxta libitum addito: decoctione hac ſæpius lauerunt vulnera, fauumq́ mellis confuſum vnguenti loco ſuperpoſuerunt.

Alumine ſoluto in aqua cum modica lapidis gagatis, lauarunt & curarunt etiam vulnera. Item ſucco burſæ paſtoris, vel plantaginis, aut aliarum herbarum cum ſale modico lauerunt. Multę ſunt herbæ ſimiles, quarum ſucci vulnera quæuis curant.

Apud Arabes mel & ſal paucum infundere vulneribus communiter vſitatum eſt antea, quo curatum eſt remedio.

Sunt etiam alię mundificationes, quibus mirabiliter curantur vulnera, prout ſi perſicaria recenti prius aqua madefacta vulneribus carnis imponatur, illa curat virtute ſalis in ea naturaliter inſiti.

Sæpius oleo terebinthinæ ſalſo curata ſunt, quæ communiora fuerunt vulnera. Nec eſt quòd mireris ſimplices artes quas modò poſui: talis eſt naturæ proprietas, vt per ſeipſam curet, vbi mundificatio ſeruata ſit, ac potiſsimùm, ne per medicamentum aliquod irrumpat accidens, vti plerunq́ ſolet imperitia Chirurgorum

euenire,quare meritò detegendum. Verùm alius ordo necessarius est ad euitandum accidentia, quia communioribus illis quæ dicta sunt,minimè fieri potest:in illis autem in quibus talia non expectantur,simplicioribus vti poteris, vt in superfluas artes putaticiorum Chirurgorum non incidas. Tardè curare melius & bene,quàm tardius superfluis artibus deprauare,quæ per se mala sunt.

CAPVT IX.

De præparationibus vulneralium vnguentorum, & fodicationum, vnà cum eorum inuentionibus, & admirandis operationibus.

Capitulum hoc peregrina remedia continet,his ignota regionibus: & quia Deus nationum vicißitudines esse voluit,meritò quod nobis ab exteris contingere boni potest,ac à nobis alijs,desciri bemus. Quapropter fundamentum probatißimorum vnguentorum habe normam & compositionem,quibus arceantur accidentia, quantumuis magna,tolluntur'q. Licet leuiter ac facile vulnus curari potest, vt (quod ad curationem solùm eius attinet) opus non foret vnguenta similia describere: verùm quia damnum vix vnquam solum esse contingit, sed vnum alteri ferè semper affluit, ea patefacere volui. Possunt etiam accidentia rebus quæ nostris in regionibus crescunt,euitari:tamē hoc loco tantum fodicationum vnguenta proponam. Ab artificibus & mechanicis quædam arcana reperta sunt,in illis quibus indies vtuntur: vt ærarij fabri sanguinis fluxum ære adusto restrinxerunt, & fluentia siccarunt vulnera. Ferrarij qui adusto suo ferro, quod crocus martis appellatur, vsi sunt ad vulnera. Figuli verò lithargyrio argenteo(quod vocant)vel aureo nõnulla sunt etiam experti. Multa sunt vulgarium inuenta, quæ dicta fuerunt experimenta. Multò plura tamen ab Alchimistis varia tentantibus,& in varijs rebus hoc loco non describenda,prout miniũ, cerusa,similia'q reperta fuêre.

Postmodum accesserunt Philosophi, qui rerum vires & naturam scrutantes, plura in vnum corpus redegerunt, vt oleum & ceram in emplastrum cocta, quod cùm vtile parum fore videretur,adiecerunt,nunc minium, aliàs cerusam, lapidem calaminarem, rubiginem ferri,æs vstum, lithargyrium, &c. quæ simul cocta varia cerota facta sunt,his'q linteola fuerunt obducta. Deinceps gummi variorum proprietates attractiuas,atq; magnetis cognoscentes,cerotis adiunxerunt, eis'q meliora quàm antea fuisse quòd perciperent, puluerem vulneralem addiderunt ex mastice, thure, myrrha, &c. meliora tum demum extiterunt. Sic vlterius progreßi, fodicationũ vnguẽtorum ordinem certißimum & compositionem adepti sunt, eis'q mirabiliter curarunt:horum descriptionem ponimus varijs, vtilibus tamen omnibus modis. Primùm hoc modo communiter constructum fuit.

℞. ceræ

R. ceræ lib. i. picis græcæ ℥ iij. liquefiant ambo simul, & lique factis, non nimium tamen calidis injiciatur puluis hic. Accipe frusta carneoli, coralij rubei & albi, magnetis, calaminaris lapidis ana ℥ ß. carabis flaui aut succini, masticis, thuris, ana ʒ. vi. myrrhæ, mumiæ ana ℥ i. ß. trita minutißimè liquidis immisceantur, & his iam optimè permixtis, injice terebinthinæ ℥ i. ß. spatula semper agitato, donec frigescat. Postremò perunctis oleo piscium äschenschmaltz, agitetur, & fiat emplastrum.

Aliud.

R. ceræ virgineæ lib. ij. picis græcæ lib. i. terebinthinæ ℥ iij. liquefiant igne lento, quibus impone tritæ masticis ℥ iij. carabis flaui ℥ i. ß. maneant in igne lentißimo quartam horæ partem. Postmodum accipe ℥ ij. mumiæ, thuris, & myrrhæ ana ℥ ß. aloepatici ℥ i. ß. trita misce prædictis, & agita prout in emplastro priori, donec frigescant. Postremò in emplastrum agitabis oleo piscium aeschenschmaltz, addendo camphoræ tritæ ℥ ß. hoc fodicata vulnera curabis omnia.

Aliud potentißimum, ad extrahendum ferrum, globulos, telorum cuspides, ac alia quæ remanent in vulneribus, & à præcedentibus elici minimè poßunt.

R. ceræ lib. i. colophoniæ, picis nigræ ana ℥ iij. liquefactis simul ambobus, injice gummi armoniaci ℥ ij. bdellij ℥ i. magnetis ℥ v. carabis flaui ℥. iij. trita misce liquatis, & in emplastrum agita manibus ouorum oleo perunctis: hoc in maximis necesßitatibus vti poteris ad concludenda vulnera, necnon restauranda quæ deprauata sunt.

Alia compositio, cuius ab exordio mentionem fecimus.

Accipe olei, ceræ, lithargyrij triti ana lib. i. liquefiant, & in cerotum coquantur, cui poterunt ea quæ sequuntur, addi.

Additio prima.

R. armoniaci, bdellij ana ℥ ß. galbani, opopanacis ana ʒ. vi. soluantur in aceto, coquantur, & per pannum colentur, postea coquatur in emplastrum: hoc admisce præcedenti ceroto. Postquam simul iuncta fuerint, eis qui sequuntur, pulueres addito. Lapidis calaminaris, coralli rubei & albi, magnetis ana ℥ i. ß. thuris, masticis ana ℥ i. & quum permixta fuerint, admisce terebinthinæ ℥ iij. & olei anetini ℥ ß. reduc in formam emplastri oleo piscium aeschenschmaltz, vel alio, secundum artem.

Additio secunda.

R. opopanacis ℥ iij. repurga optimè sicut audiuisti superius, & cum ceroto permisce. Postmodum adde mumiæ ℥ iij. aristologiæ rotundæ ℥ ij. masticis, thuris, myrrhæ ana ℥ ß. deinceps adjice terebinthinæ ℥ iij. olei laurini ℥ i. camphoræ ʒ ij. reduc in formam cum oleo camomelino.

Addi-

Additio tertia.

R. armoniaci ℥ v. præparati nempe ſicut prius, ſanguinis draconis ℥ ij. colophoniæ ℥ iij. picis naualis ℥ i. thuris, maſticis, ana ʒ vj. myrrhæ ℥ i. terebinthinæ vnc. iiij. reduc in formam cum oleo laurino. Iam habes compoſitionem fodicationum emplaſtrorum duobus modis, eorum inuentionem atq; ſucceſſum. Poſtremũ tamen hoc melius omnibus antea poſitis, quo citius ac potentius euitantur & amouentur accidentia quæuis, diligenter obſeruato.

R. ceræ virgineæ lib. i.ſ. vulneralis olei tantundem, lithargyrij lib. i. lapidis calaminaris lib. ſ. ex iſtis fiat cerotum, cui vernicis lib. ſ. adde cum herbis temperatæ, terebinthinæ iuxta vulnerum naturam præparatæ ℥ iij. & iterum in cerotum coquantur. Poſtmodum adde gummi, necnon præſcriptarum additionum quam volueris, fiat emplaſtrum, & reducatur in formam cum vulnerali balſamo.

Quicquid his emplaſtris elici non poterit, alia, nempe violenta via tentari debet: vt ſi globuli plumbei deſcendiſſent, impoſsibile fuerit etiam inſtrumentis eruere. Quapropter impoſsibilia Medicinæ committenda non ſunt. De fodicationum emplaſtris dictum ſit hactenus, quibus quicunque iuxta Medicinæ verum ordinem vſus fuerit, non confundetur.

CAPVT X.

De pulueribus quibusdam, fodicationes & vulnera quæuis curantibus.

SVcceſſu temporis pulueres quidam & ſucci reperti ſunt, & alia, quæ vulnera conglutinarunt, vt ambo latera coniuncta ſint. Et vbi talis fit coniunctio, natura poteſt in toto vulnere facilius operari, quàm vbi non: at per alia medicamenta curari debet, vt ſunt vulnerales potiones, vnguenta, olea, emplaſtra, &c. Natura quidem nõ poteſt alibi quàm in fundo ſolùm operari, in quo connectit indies, donec ad ſupremum deueniat. Fodicationum tamen & vulnerum pulueres connectunt æqualiter ſuperius, inferius, & in medio.

Animaduertendum eſt, vbi vulnerum & fodicationum pulueres in vſum venire queant, in his videlicet vulneribus, quæ ſanguinem aut cruorem non emittunt, & calorem nullum neq; duritiem habent, ſed mollities in eis naturalis conſpicitur: aliàs connectere nullo modo poſſunt. Si tamen accidentia iam ſint præ manibus quæ dicta ſunt, ea remouere ſcias oportet, antequam vtaris pulueribus: etiam dum vſus fueris, prouideas, ne via quauis irrumpere valeant: nam in vulneribus calor atq; tumor coniuncta rurſum diſiungunt. Eſt illa celerrima fermè cura, nihilominus ab accidentibus tutari debet quæ diximus.

Diuerſis rationibus proprietatem hanc habent iſti pulueres, aliqui

aliqui propter naturalem ſiccitatem, vt bolus armenus, qui cuncta per inſitam ariditatem,quibus interiectus fuerit,connectit.

Sunt alia comprimentia quædam præter ſiccitatem, vt ſuccus prunorum ſyluestrium immaturus. Alia conglutinantia,veluti dragacantum. Iuxta horum trium proprietates fiunt omnes pulueres conglutinantes. Vlterius notandum erit, non ſolùm conglutinatiuis vtendum,ſed etiam adiungenda eſſe medicamenta naturali balſamo ſuum alimentum exhibentia. Quapropter puluerum vſum iuxta proprietatem eorum trium quæ dicta ſunt,ponam, & compoſitionem.

R. boli armeni veri ℥ iij. quas in aqua nitri diſſolues, poſtea diſtillatione ſeparabis, & aliam priori ſimilem aquam affundes pulueri,ſeparabisq; ſicut antea:toties id repetendum erit, quouſq; bolus in oleum conuertatur:hoc in ſole ſiccandum eſt in puluerem,cui thuris ℥ 1. carneoli ℥ ſs. mumiæ ʒ ij. omnia ſimul in puluerem commiſce, quem vulneribus inſperges quouis die bis, & ligabis iuxta conſuetudinem,ſuperpoſito fodicationum emplaſtro,quo vulnera præſeruentur ab accidentibus.

Alius puluis.

Succum prunorum immaturorum & ſyluestrium coquito, quouſq; in ſpiſsitudinem electuarij ſit reductus. Gallarum etiam immaturarum tantundem coques, & iſtis conſolidæ maioris contritæ minutim octauam aliorum partem addes,poſtmodum in aluminis aqua pura bulire facito: poſtremò ſimul omnia ſole ſiccato, pòſt vtere prout moris eſt.

Lapicidarum,& fabrorum colla,qua ſub aquis vtuntur,quandoq; vulnera ligaui,non in forma pulueris, at ſpiſsi liquoris: & fodicationum emplaſtro ſuperpoſito curaui mirabiliter. Verùm olei lini loco, vulnerale ſumpſi oleum ex oleo lini cum cæteris compoſitum,& pro calce,corallum album in cineres aduſtum. Colla caſei Keſslin,etiam hoc loco ſumpta vulnera ſeiungi non ſinit: noli tamẽ eo præter fodicationum emplaſtrum vti.

Alius puluis.

Accipe thuris,myrrhæ, maſticis ana vnc. ſs. coralli rubei ʒ. ij. aloepatici vnc. 1. ſs.omnib.permixtis,& in puluerem contritis,alterutrum adde puluerum antea poſitorum,pro media parte prioris.

Alius.

R. ſuccorum prunorum ſyluestrium immaturorum,gallarum etiam immaturarum,ſaniculæ vel diapenſiæ,pirolæ, ophioglosſi ana vnc.v. ſiccentur in ſole,donec ſemiſicci fuerint, poſtmodum adde gummi armoniaci præparati vnc. ij. tum ſiccentur in puluerem.

Vulnera conſeruentur in ſiccitate patientibus cibi modicum, & humidi valde parum adminiſtrando.

Repe-

Reperiuntur & alia constrictiua, cùm tamen ex Alchimia petenda sint, infrà suo loco ponenda.

CAPVT XI.

De sublimatis atq; destillatis mirabiliter vulnera curantibus.

QVicunq; Alchimiam exercent, vtilissima reperiunt medicamenta, variaq; scribentum recepta longè superantia. Verùm quòd morborum proprietates ignorent, parum inde possunt emolumenti proferre. Medicinæ siquidem Alchimia semper coniuncta fore deberet. Antimonium virtutem admirabilem possidet in curationibus vulnerum, quibus accidentia corporalia mixta sunt, vt fistula, cancer, lupus, &c. In quibus tamen illa non concurrunt, eius vsu non erit opus, cùm in alijs tantùm cæteras omnes excellat artes, vt maior aut melior non possit reperiri: salua tamen cuiusuis experientia dictum. Quapropter summè necessariam existimo declarationem eius, tametsi præparatio non facilè scriptis addisci queat, ab Alchimistis petenda est, vt antimonium reduci possit in oleum rubeum, vt sanguis, & ex lib. 1. habeantur vnc. ij. vel 1. ß.

R. antimonij lib. iij. salis gemmæ calcinati tantundem, & simul destilla per vas retortum tribus diebus naturalibus, & sic habebis rubeum oleum, cuius virtutes ad incurabilia desperataq; vulnera satis commendari nequeunt. Itidem de sublimatis censendum est, vt si cuprum vel æs rubeum sublimaueris, non minores in eo quàm in antimonio virtutes erunt. Vt in sublimationem veniat, prius erit calcinandum, postea per separationis aquam dissoluendum, & coagulandum, in puluerem q; siccandum, cui duæ partes liquidi salis, aut liquefacti sunt addendæ: postmodū ab eis in reuerberatorio sublimetur in viridem puluerem subtilissimum & leuem, quo vulnera quum curare voles, in ea spargatur fodicationum emplastro superposito.

CAPVT XII.

De sanguine sistendo, necnon eis quæ ad hoc negotium sunt necessaria.

AD sanguinis retentionem quædam annotanda veniunt, vtpote venarum proprietates, complexio corporis, natura hominis, cholera, tempus, hora, accidens, & vulneris essentia. Nam si homini sano contrarietates & accidentia varia contingant, multò magis vulnerato. Sanitas & infirmitas multis calamitatibus obnoxiæ sunt. Quum in venas accidens hoc irruerit, non facilè potest amoueri: nam sæpius euenire solet, vt sanguis nulla ratione sisti valeat in vulneribus, nec vllis medicamentis, at per seipsum sedari debet. Quamuis aliqui putent vi quadam eum retinere: quod si contigerit, aliud accidens longè deterius orietur. Considerandum igitur quid natura possit, ne præter ipsam aliquid attentetur. Non præterit Hu-

rit fluxus, donec eius amota sit causa: vt si præ cholera factus, ea prius cessare debet: nam ipsa durante, medicamentum natura nullum recipit. Si ex actu venereo, nisi prorsus extinctus appetitus ille sit, vanum etiam est remedium. Si propter ebrietatem, expectanda e completa digestio. Si membri fatigatione causatus fuerit, quiesc e prius debet. Multi sunt articuli similes hoc loco non recitandi solùm hoc tibi notandum erit, vt amoueatur causa fluxus, tum & ipse cogitur cessare. Si fortè constellatione causatus foret, ea præterire debet, priusquàm sanguis retineri queat: si causæ tales consumptæ non sint, fieri potest vt vulneratus effusione moriatur sanguinis. Nam quis iuuare poterit eum, qui nolit ipse? quis etiam eius choleram sedare potest, qui pacificari non vult? Causam ergò cessare fluxus necessum est, aliàs nequaquam sisti potest. Ebrietas ad caput ascendit, & in eo sæuit: si contingat potum aliquem recipere vulnus, huiusmodi sæuiens natura per venas in sanguinem transit, & eo non aliàs quàm in capite sæuit. Quis ebrio potest ebrietatis suæ proprietatem auferre? nemo: pariter ebrium sanguinem sedare nemo poterit. sic de reliquis intelligendum est. Hæc à me dicta sunt, vt Chirurgus in istis rectà procedat, & non suscipiat quæ sunt impossibilia, verùm vt prudens ea quæ natura potest, intelligat.

Quum igitur ea quæ dicta sunt, violenter ita prorumpunt, ab arte sistendi sanguinem cessare debet Chirurgus, eumq́ solum sistere velle, qui præter dictas occasiones effluit. Nam his nullum iuuare potest medicamentum, adustio nulla, ligatio, nec corticum nucũ ad collum appensio, nullus character. Et quamuis aliqua ratione sistatur, aliud erumpet accidens, & in similibus communiter sequuntur ariduræ membrorum, vel contracturæ. Exempli causa, venæ sæpius aperiuntur in brachio, quamobrem contractum redditur, aut aridurum, vel moritur is qui sustinuit. Si tale quid in venarum pacificis laxationibus contingit, quantò magis in alijs? Quum tamẽ accidentia talia contigerint, aut apparuerint, poteris permittere sanguinem effluere pro discretione. Siquidem vbi vena quæuis aperitur, sanguinis pondus amittere determinatum oportet eam, antea sistere non est vtile, donec ad pondus hoc diminutus sanguis fuerit. Ab experientia propria discere te hæc oportebit. Vt à me tamen breuem instructionem habeas, qui sanguinis repressiones ex ęquo fieri debeant, non citò nimium, vel tardius quàm par sit. Eius rei verum in eo fundamento consistit, vt medicamentum quo vulnus curari debet, sanguinem etiam in eo sistat: nec est quòd vtaris alio remedio. Nam si medicamentum ex artis fundamento vero compositùm sit (vt sunt fodicationum emplastra, olea, balsama, & emplastra vulneralia, &c.) sanguinem sistit omnem iusto pondere non tempestiuè, nec tardè nimis. Potissimũ arcanum hoc est, vt metam

iustam contingere valeat medicamentum. Sæpius etiam accidere solet, vt in sanguine lateat infirmitas: hæc si per sanguinem suum quæsierit emunctorium, non sistetur sanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquoties ob calidam complexionem sæuit fluxus, talis poterit alijs quàm fodicationum emplastris, aut similibus reprimi: quorum aliqua ponimus inferius: tuæ tamen discretioni relinquitur, sistere si voles, poteris aut non. Potius tamen quàm expectare mortem, sistendum esse iudicamus, vbi medium offertur accidens hoc amouendi. Procurandum præ cæteris, vt membrum seruetur calidum, nec vllo modo frigeat, neq; fodicationum emplastro careat: hoc enim sedantur accidentia, vt retentionem citius admittant. Solent etiam aliquæ venæ reliquis esse repletiores, vt neruorum instar tumeant, hoc loco fluxum liberius patere sine metu: nam cum eo multum impuritatis effluit.

Fodicationum igitur emplastra tibi sint commendatissima, etiamsi alia scires quæ sanguinem sistere possunt, eisq; valeres vti: vide tamen, vt non tardius aut citius æquo feceris. Verùm in illis quibus natura sana, mitis & pura fuerit, sanguinis fit per se retentio, quæ potissima est.

Nonnulla sanguinem sistentia.

Crocus martis optimè reuerberatus & subtilissimus.

Æs vstum, vt crocus præparatum.

Farina volatilis inspersa vulneribus, vt cum sanguine pastam efficiat.

Pili albi, qui sub caudis leporum nascuntur.

Vsnea super capita mortuorum crescens.

Carneolus in manu contentus, aut à collo suspensus.

Cinis ex ranis adustis.

Vbi hæc sanguinem non represserint, præsertim ea quæ primò descripta sunt, non facilè fieri poterit, donec pro suo pondere fluxerit in finem vsq;: qui tunc metam attigerit, leuiter sistet.

Hactenus de retentione sanguinis abundè satis dictum sit: quamuis alia reprimentia multa sint, cùm tamen causæ fluxus expectare sedationem & per se necessarium sit, & cursum accidentis, ne peius quid oriatur, quid multis opus est? Fac vt optima quæq; medicamenta habeas, vt suprà diximus, optimè sistere poteris illis iuxta naturæ desiderium.

CAPVT XIII.

De repressione glarealis aquæ.

GLarealis aquæ fluxus oritur ex medicamento naturæ contrario vulneribus applicato, vel ex impertinenti ligatura, vel ex vulneratorum occasione data: quapropter illis omnibus præueniendum erit, & accidentibus. Postquam tamen inciderint, eodem ordine

ordine quo ſanguinis, & iſtius aquæ fluxus amouendi ſunt probatis medicamentis in hoc Tractatu poſitis. Hac via mitigatur irrita natura,& per ſe glarealem aquam ſiſtit. Non ſunt igitur vulneralia medicamenta,quę ſolùm curant,at illa quæ pellunt accidentia,pręſeruant à nimio fluxu cùm ſanguinis tum glarealis aquæ. Quæ ſimiles virtutes non habent, medicamenta minimè dici poſſunt,nec ea quæ deprauant vulnera.

Et quamuis multa quę glarealem aquam ſiſtere putantur,à nõnullis deſcripta ſint:nihilominus probata non ſunt omnia,nec in omnibus: at in aliquibus vtilia, in alijs verò non: aliquoties conducentia,quandoquidem non. Cùm ergo tam fallacia ſint,neminem ea docere cupio',ſed potius quæ certiſsima ſunt, vt fodicationum emplaſtra,olea vulneralia,&c. Accidentia quæ per ſanguinis amiſſionem oriuntur,hîc etiam per glarealis aquæ fluxum conſideranda ſunt, vt in iſto prout in illo profluuio iuxta naturæ potentiam, & non contrà valeas operari. Quæ hoc loco requiruntur,alijs in ſubſequentibus capitulis reperies.Niſi retineatur,aut à nimio fluxu cõpelcatur,aridura,nec non alia ſubſequentur accidentia.

CAPVT XIIII.

De propulſatione paroxiſmorum à vulneribus, caloris, frigoris, ſuperfluæ carnis, tumorum, duritiei, necnon coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarum inciſoribus Chirurgis.

PRæter illa quę dicta ſunt,alia cauſantur accidentia.Licet vulnus ex aſpectu iudicari poſſet à Chirurgis omnibus, carere quibuſuis accidentibus: eſt nihilominus in ipſa natura propter variarum concordantiam in ea partium,contrarietas orta. Nam vbi gladius membrum aliquod in corpore lædit,non ſolùm illud,verum etiam alia quæq; membra per condolentiam: quapropter ſingulorum accurrit ira,miſceturq; vulneribus in vindictam læſionis. Vt ſi quis lapidem iaciat inter multos confabulantes amicos & ſocios, eorum nemo permanet immotus, nec in ſua vetere natura vel temperie: verùm quiſq; cupit eorum hoc ipſum vlciſci. Non aliàs in humano corpore fit,quum ei vulnus incuſſum eſt. Quî poteſt igitur vulnus carere ſuis accidentibus agnatis,etiamſi non accurreret aliud?

Cùm igitur ob huiuſmodi commotionem agnata ſit vulneri talis inimicitia,meritò ne diutius ignoretur, ſuſcepi deſcribendam. Et quamuis varia ſint iſtius originis accidentia: tamen arte leui propulſanda ſunt, aliàs quum ob. iſtorum ignorantiam occurrentium quis grauioribus medicamentis alijs magis conuenientibus vſus fuerit,vulneri nouum producet accidẽs,deteriusq; damnum.Quapropter ab experientia debent agnata, non ex litera cognoſci, quæ ſunt accidentia,cùm deſcribi propriè nequeant. Remedia tamen quæ his adhiberi poſſunt, breuibus enumerabo. Sunt agnati vul-

nerum paroxiſmi, ſpaſmus, caro putrida, quæ non ſolùm in vulneribus per choleram incuſsis, verumetiam ſtudio vel arte factis, vt ab inciſoribus calculorum, lapidum & rupturarum accidere poſſunt, ob locum in quo facta ſunt periculo magis obnoxium. Quo pacto ſimilibus agnatis erit ſuccurrendum accidentibus, infrà ponimus.

Paroxiſmus in vulneribus.

Sub vulnerum paroxiſmis concludo calorem præter naturam & frigus. Antea diximus originem, iam ſedationem eorum vnico medicamento ponemus, nec horum tantum, at accidentium etiam ex eis orientium, vt ſunt durities, color cœruleus, &c. In iuſquiamo latet virtus, qua propulſantur ea: licet etiam in papauere vis mitigatiua reperiatur. Mitigatiuis enim plurimùm delectatur natura, ſine quibus pacificari vel ſedari nequit. Solam iſta requiem appetit à Chirurgo ſibi cieri: quid ergo proprius aut conuenientius eſſe poteſt, indormitiua natura? Hac enim vt ebrius in ſomnum agitur, & non ſecus ac iſte rurſus ad memoriam redit, illa per membri ſomnum ab irritatione quieſcit, ac poſtmodum expergefacta digeſtionem ſæuitiæ ſuę fecit: ſic tolluntur paroxiſmi vulnerum cum ſuis accidentibus optimè, nec melius.

Remedium vulneribus ſomnum inferens.

R. radices iuſquiami, quas in ſole cum aceto roſaceo digeres, & lintea madida hoc liquore, calidaq́ vulneribus appones, humectando calefaciendoq́ toties iterabis, donec membrum in requiem adductum ſit. Multæ ſimiles alię radices inueniuntur: at quia hac te certiſsimum reddere poſsim, quid multis obruere cupiam? ſat erit ſi vnico ſecurus eſſe remedio valeas.

Spaſmus.

Antea ſpaſmi fecimus mentionem, quînam ipſe vulneribus admiſcetur. Huius expulſio fit per venarum corroborationem. Oleo terebinthinæ vel oliuarum vngendæ ſunt venæ: his enim vigorantur.

De carne ſuperflua.

Quod ad carnem ſuperfluam attinet, exceptis accidentibus, peculiaribus non eſt remedijs opus: nam ex ſui natura non permanet, ſiue ex medicamenti ſuperfluitate naſcatur, ſiue ex abundantia ſanguinis. Et quamuis peculiare non adhibeatur ei medicamentū, eo ſolo quo curantur vulnera, conſumitur. Verùm quod ſuperfluam carnem adferam hoc loco, non alia de cauſa factum eſt, quàm quòd ſciam Chirurgos putaticios eius nullam habere noticiam: eo patet, quia corroſiuis auferre conantur. Eorum corroſiua peſsima, ſunt varia, velut alumen vſtum, vitriolum, &c. nonnulli ſumunt arſenicum, alij mercurium ſublimatum, quibus abrodere putant, nec leuioribus auferri poſſe conſiderant. Non animaduertunt etiam ob nimiam ſuam ignorantiam, huiuſcemodi praua medicamenta vulneribus

neribus intolerabiles adferre dolores, & varias infirmitates, illaq́ꝫ suo sic inficere veneno, vt natura nihil amplius consilij vel auxilij pati nec admittere velit. Sic ego te docebo, nempe vt quum in vulneribus caro superflua siue vlcerosa, siue sanguinolenta creuerit, aut aliàs quouis modo, solis medicamentis in isto Tractatu contentis vtaris, illa quidem auferent eam absq́ꝫ dolore. Quod ad ipsam duritiem attinet, eisdem etiam remedijs tollitur. Solum id te facere decet, vt optima quæq́ꝫ habeas medicamenta, iuxta verùm ordinem & fundamentum composita, sic fiet vt accidentia nulla vulneribus incidant.

CAPVT XV.

De medicamentis vtilibus & inutilibus.

NOn solùm in vulnerum ligationibus aut applicationibus, medicamentorum curæ negotium consistit, sed etiam & potissimùm in eo videlicet, vt Chirurgus cognoscat, vtrum vtile medicamentum sit, aut non: de cuius rei declaratione Capitulum hoc ad instructionem scribere volui. Primùm in vsum & proprietatem assumas, vt quum perceperis dolores aut accidentia sub medicamentis oriri (siue multis vtaris, aut paucis) præter communem vsum, ab eis abstineas, ac de alijs tibi prospicias: nam quoduis medicamentū inferens dolorem vulneribus, aut permittens, statim abijciendum est, & nullo modo superponendum. Tempus etiam inter ligaturas erit obseruandum secundum alimenti vulneris digestionem, vnam tardius aut citius altera factam. Est communis terminus tamen horarum duodecim: quæ plus minusúe requirunt, illis etiam pro sua ratione fuerit conniuendum. Hæc à me dicta sunt, quia solent ex inordinato ligandi modo plurimi dolores oriri. Quum ex medicamenti defectu non fuerint, facilius accidentibus huiuscemodi cum diligentia præuenire poteris. Vnicum est consideratu maximè dignum, vt summopere dolores omnes euites, qui non sunt ex vulneris agnata natura: nam quacunq́ꝫ ratione sint alia, nihil boni præsagiunt. Cauendum erit etiam (vt sæpius antea dictum est) à sanie fœtoreq́ꝫ medicamentis ea propulsantibus, quæ si debiliora fuerint, quàm vulnerum prauitas, ab ista vincuntur. Quapropter efficaciora fortioraq́ꝫ sumito, quum ea signa videris. Sæpius accidere solet, vt vulnera mutentur, ac in deterius vergant sub optimis medicamentis: consultum erit mutare sæpius etiam ipsa medicamenta, si non, pauca requies erit vulneribus. Hoc signum est multorum accidentium, vbi medicamentum recedens à vulnere, bonum finem curæ non indicauerit. Olea vulneralia non permittunt accidentia, nec potiones vulneratorum, præsertim si constiterint ex eis, quæ singula membra corpus inquietantia pacificant, & quiescere faciūt. Vnguenta pariter vulneralia suam in ligaturis proprietatem habēt,

vt singulis duodenis & octonis nonnunquam horis innouentur. In omnibus tamen medicamentis notandum est, vt ea quæ vulneribus apparent esse contraria, mutentur, & eorum loco applicentur alia. Quum etiam refrigerio fuerit opus, aut alio simili quouis auxilio, mox administretur. Quamuis ista recepta sint optima probatissimaq́;, nihilominus vix fieri potest, quin aliquando subuenire necessitati sit opus non magnis artibus, at sola refrigeratione. Siquidem vulnerati quandoq; naturam pronam habent, vnus ad potiones vulnerales, alius ad emplastra, & alius ad olea balsamaq́; pariter vulneralia, quispiam alius ad fodicationum emplastra, vel ad sublimata, destillataq́; pronus erit alius. Hæc & similia consideranda veniunt, non ista nempe: hoc medicamento plurimi curati sunt, ergo & iste curabitur eo. Varia sunt enim genera medicamentorum, & hominum variæ naturæ: quæ quidem omnia perpendenda sunt. Medicamentorum propriorum adhibendorum & non, erit adhibenda ratio, vulneratorumq́; proprietatũ, atque medicamentorum est facienda comparatio, necnon alimenti vulnerum ad illa. Videndum etiam vt ex vulneribus nulla sanies, nec fœtor, neq; fermes exeant. Quicunq; iuxta prædictas rationes operatus fuerit Chirurgus, poterit boni quid efficere. Si quæ plura desiderantur, in aliȷs suis capitulis enarrata sunt, experientia quoq; docet indies. Hæc tria potissimè notanda veniunt vt suprà, nempe, quòd infirmi & medicamenta simul conueniant: vt ligatum sit iuxta normam excrementorum: & postremò secundum euitationem sanici, fœtoris, dolorum, & similium. In his enim potissimæ curarum animaduersiones consistunt.

Quum verò fodicata profundaq́; vulnera suis in cauernis aliquam saniem congregarint, obueniendum erit hoc modo, scilicet, vt myrrha saleq́; vino decoctis atq; solutis, per syringa in fundum vsq; vulnerum iniectis abluantur & mundificentur. Item patiens tali situ iacere cogatur, vt sanies effluere valeat, & non rodat in profundum. Quæ reliqua sunt annotanda, docet vsus & experientia.

CAPVT XVI.

De conclusionibus vulnerum ita fiendis, vt post curam nihil oriatur noui, sed solidæ sint ac permanentes.

VVlnus omne concluditur: est enim sanandæ carnis ars ipsa facilis admodum, venarum autem & neruorum potissimè considerанda. Nam in ista curarũ totum consistit negotium, quam qui calluerit, Chirurgus erit, non ille, qui simpliciter curare vel concludere vulnera nouit. Bonæ vulnerum conclusiones æstimatione plurima dignę sunt, post quas nullum subsequatur damnum, quod sæpe solet, vt aridura, cicatricum apertura, spongiæ, necnon alia multa. Vt ab huiusmodi tuta sint accidentibus, quędam arcana sunt in Chi-

rurgia, quibus curandum inter arcentur.

Ex porris & radicibns eorum spongiæ nascuntur è vulnerib. aliquot libras æquantes. Dum curantur vulnera, possunt euitari lauamento quodam à prima ligatura statim adhibendo, postquam radices porrorum apparuerint, quæ facilè cognoscuntur. In istius loturæ liquore madefiant fila, vulneribusq; imponantur pro porrorum extensione. Lotura fit ex sale armoniaco sæpius à tartaro sublimato, postmodum super marmoreum lapidem resoluto. Vbicunque hoc vsus fuerit Chirurgus, optimè concludet absque periculo damnorum subsequentium, quibus præuenire maximum arcanum est. Accidere potest etiam, vt post conclusionem vulnera rursum aperiantur, & per se, tandem suo tempore cancri, fistulæ, noli me tangere, vel ferrugines oriantur. His etiam inter curandum præuenire potest Chirurgus, præsertim vbi radices adhuc tenellæ sunt atq; recentes (aliàs enim in vulneribus patefactæ fuissent) viridi oleo vitrioli quum abluta fuerint vulnera statim à prima ligatura, quæ dicta sunt euitantur, eorumq; radices mortificantur, ac per saniem vnà cum excrementis vulnerum alimenti per purgationem exeunt, ab ista sanie non est quòd terrorem concipias. Hic verus fistulas, & omnia cancrorum luporumq; à radice tollendi genera, nec non alia quæq; corrodentia damna, modus est optimus, antequam enascantur, tam in profundo, quàm in plano.

Sæpenumero solent etiam aliqui fluxus in iuncturis post conclusiones oriri, cum dolore maximo, pro mutationibus temporum aucto, vel imminuto, vel iuxta lunæ quartalia, postmodum ariduræ, membrorúmue contracturæ sequuntur. Istis etiam præueniendum erit statim dum curantur vulnera, vt quum perceperis dictis mutationibus temporum aut lunę, pariter augeri dolores, iudicium facias accidentia talia cum tempore nisi præuenias, enasci debere. Quapropter cuibus obuenias purgationibus iuxta respectum personarum oportet, vt pillulis artheticis, & similibus: & in vulnera quandoq; dolorum præcipuè temporibus laterinum oleum calefactum infundatur, & ita postmodum ligentur. Non aliàs cum cæteris accidentibus agas, quum apparere videris ea, præuenire mox addiscito.

CAPVT XVII.

De animaduersionibus peculiaribus in fodicatis vulneribus habendis magis quàm in alijs, & necessarijs.

ETsi de fodicatis vulneribus antea satis amplè dictum sit, nihilominus, quòd alijs tardius curantur, & præsertim vbi medicamentum non pertingit fundum, aliqua consideratu necessaria iam repetemus. Quòd secta fundum vulnera palàm faciant, fodicata verò non, periculosius cum istis quàm cum illis agitur. Quanquam

rarò contingere soleat, vt in illis oriatur accidēs, vbi fodicationum curata sunt emplastris, quæ vetant illa: tamen apprimè notandum est, quum remedio maiori consilioꝙ; fit opus quàm aliàs.

Præterea quę de fodicationum emplastris dicta sunt, cum eis adhuc duo maximum in vsum & necessarium veniunt: prius, vt potio vulneralis administretur: posterius, vt lotura aut lauamentum fiat immisionibus per syringam toties repetitis, donec clarum atqꝫ mundum effluat. Lauamentum hoc fit ex melle, vino, aqua, alumine, sale, &c. pro discretione iuxta necessitatem ordinatè proportionandis. Post huiusmodi lauamentum immittendum est oleum vulnerale per idem instrumentum in fundum vsqꝫ vulneris, & ligandum emplastris quæ diximus. Oculi cancrorum etiam in potum adhibiti maximæ virtutis existunt, efficaciæqꝫ mirabilis in fodicatis vulneribus.

Si fortè vulnera deorsum fodicata sint, aut pro decubitus ratione tendant, imperabis vt alio modo patiens iaceat, vt lauamenta vel ablutiones prorsus eximi queant: nam per latera semper defluunt in fundum, operationesqꝫ medicamentorum impediunt. Fac igitur patiens ita iaceat, & vulneris fundus in altum sit erectum, & orificium eius imum respiciat, ni fortè balsamum aut oleum immissum esset. Notandum etiam hoc loco fodicationum emplastra curare mitius deorsum, quàm sursum versa.

Est etiam aliud accidens in fodicatis vulneribus, ob quod maiorē diligentiam requirant quàm alia vulnera, nempe quòd ex propria sui natura magis in deprauationem tendant alijs. Cura nauiter igitur, vt ab eis congelatum sanguinem expurges, ventris naturalem conserues molliciem, & in cibis meliorem ordinem habeas, potissimum vbi iam vulnera fœtorem emittere cœperint putredinis, ac si persicus ignis irruere vellet, ac circum orificium cœruleum & rubeum colorem poneret: cauernosæ quoqꝫ vicinæ partes apparerent, ac si foramina quædam incidere vellent. Quod reliquum fuerit in fodicatis vulneribus curandis, inuenies in aliorum vulnerum curis. Iuxta hos processus omnes fodicationes curare securè poteris, & absqꝫ dubio: nam Deus creauit completam ex omni parte medicinam, quapropter non est (quod ad eam attinet) quòd anxiè cures. Nisi fortasis impossibile quid, vt lignum quod ob multitudinē ramorum nodorúmue concurrentium, findi nequit, occurrat. Medicamentum à monstrosis terretur, quum non reperit iuxta veram naturam formatos homines. In istis quidem cùm difficiles, tum dubiosæ curæ sunt, eò quòd propriam naturam destructam habeant. Quid cum his igitur potest agere Medicina?

CAPVT XVIII.

De cuspidibus telorum alatis, vulneribus adhuc inhærentibus.

Alatę

Alatæ cuſpides iaculorum aut ſagittarum in vulneribus remanentium, vix elici poſſunt, ob hamos in carnem ſe figentes, quū extrahere quis conatur, ni fortè maxima fiat induſtria, tali nempe, vt ſi torta ſint in vulnere, dirigantur alæ rurſus æqualiter ad orificium, non aliàs quàm intrarunt. Verùm vbi dum retrahuntur, infixi iam hami fuerint, hactenus ars nulla reperta fuit, qua valeant elici. Itidem cum globulis bombardarum ſolet accidere, qui vi quadã in iuncturas & oſsium cauitates eiaculati ſunt, ac ob ſui contuſionẽ formæq́ rotundæ mutationem ita comprimuntur, vt eximi neque ant. Quanquam de radicibus & herbis multa ſcripta reperiuntur, quæ proprijs viribus & naturalibus attrahunt: nihilominus iſtorũ virtus in illis tantùm operatur, quæ per incuruationem aut intumeſcentiam ſolidam non reluctantur eiuſcemodi viribus attractiuis. Cùm itaq; hoc impediat, penes communia medicamenta remanere compertum eſt vtilius.

Quòd autem feræ fuerint apertæ, vel è parietibus euulſi claui fixiſsimi, vel è vulneribus, à Magis id factum eſt, qui terræ magnetem cum firmamenti magnete reduxerunt in eandem ſimilitudinẽ, & hac arte clauos è parietibus extraxerunt, peſſulaq́ forium retraxerunt, aut eleuarunt, feraſq́ per attractionem aperuerunt iuxta magnetis præparationem. Similibus etiam viribus magneticis extractæ iaculorum & ſagittarum ſunt alatæ cuſpides. Nonnullas etiam radices ac herbas Magi præpararunt, quæ prius ex ſe virtutem habebant attractiuam, & poſtmodum vbi cum ſyderibus cœleſtibus in ſimilitudinem conuenerunt, non aliàs attraxerunt, quàm de magnete ſuprà diximus. Ex eo nullo modo ſequitur vnamquamq; herbam aut radicem, nec magnetem quemlibet id efficere, ſed ea tantùm, quæ conſtellata ſunt: & iſta cum tempore pereunt, moriuntur, ac rediguntur ad nihilum, cùm in omnibus rebus mors exiſtat.

Sunt etiam verba quædam conſtellata, quibus ea quæ prædicta ſunt, extrahuntur, duobus digitis tantùm admotis. Artes iſtæ naturales exiſtunt, certæ, probatæq́, necnon incantationis omnis aut diabolicæ ſuperſtitionis expertes, ad hominum vſum & vtilitatem datæ.

Quum ignoratæ fuerint artes huiuſmodi, & medicamentis fieri debet extractio, vicinę partes omnes putrefaciendæ ſunt, quouſq; latus admodum pateat exitus: aut inciſio fienda, vel protruſione ſunt ad alteram partem oppoſitam eximenda.

Finis ſecundi Tractatus Chirurgiæ vulnerum recentium.

IN

IN TERTIVM TRACTATVM CHIRVRGIÆ RECENTIVM VVLNERVM

Doctoris Theophrasti Paracelsi

Præfatio.

ALia ratione quàm armis in humana corpora sæpius infliguntur vulnera, eisdem subiecta medicamentis. Nam etsi canis morsus armis non fiat, vulnus tamen efficit: sic de reliquis morsibus, & infectionibus extrinsecis. Itidem ossium rupturæ, vulnera carnis etsi non sint, ossium vulnera tamen existunt, hac ratione sub Chirurgia comprehensa. Sic etiam adustiones quocunq; modo factę, sunt vulnera pellis. Et congelatus in corpore sanguis, casu vel percussione factus, & gelu frigoreq; maximo damnum excitatum, ad Chirurgiam pertinent. Horum omnium vnà cum sectis & fodicatis vulneribus intelligentiam habere debet Chirurgus, vt cognoscat ea quæ possit in similibus, & quæ non: possibilia quæq;, necnon impossibilia: quid ad Chirurgiam pertinet, quid verò non: quid mortale, quid non: quid ad vitam conducat, & quid non, &c. Tandem opus est impossibile quodq; relinquere, & possibile quoduis in sua potentia conseruare curareq;, ne fiat impossibile: nam ad istud nulla medicina reperitur, at solùm ad illud, possibile nempe. In possibili namq; mors etiam continetur, vt in impossibili: in possibili tamen amobilis, eo scilicet, vt conseruetur ne fiat impossibile.

Hoc itaq; Tractatu docetur de vulneribus quæ alijs quàm armis infliguntur, & nihilominus ad Chirurgiam pertinent, quę quidem indiget vsu maximo, diuturnoq; tempore. Huius artis quodlibet experimentum in vno patiente solùm comprobatum fore non debet, at in aliquot centenis diligentia maxima, necnon animaduersione ad naturales proprietates. Tum demum his vsibus continuis discitur cognosci natura, nec prius operari potest Chirurgus, aut seipsum talem agnoscere. Apud inutiles & nullius aut minimę saltem æstimationis homines, experimenta nonnulla reperiuntur, præter verum ordinem ab eis vsitata: quorum Chirurgus vsu longissimo tum experientia corrector & examinator fore deberet, vt in verum vsum redirent, iuxta sui tenoris potentiam & vires. Nam speculationes Chirurgorum non efficiunt, at artes, quæ pariter speculationes non existunt, sed experimenta manu reperta. Hæc postmodum sequitur contemplatio, quæ propriè dicitur ad naturam animaduersio, quinam ea sit vtendum. Postremò venit experientia similiũ artium, & hæc est vera magistra, non ipse tonsor aut balneator, nec eorum collegæ. Theorica Chirurgi fore debet experientia. Iam ponemus

nemus curam eorum vulnerum, quæ fiunt absque armis cum regimine,&c.

CAPVT I.

De ordine cibi & potus vulneratis adhibendorum similibus, & primò de canum rabidorum morsibus, &c.

PRimùm ad canum rabiosorum morsus hoc esto remedium, vt videlicet fel & cholera superentur, ne vincant naturam: quandoquidem vt canis rabidus momorderit, inde mox ille morsus vnitur cum felle choleraq́, tum demum sæuiunt, ac omne quod ex eis oriri potuit accidens, promouent in esse, deq́ minimo maximum excitant. Non est opus hoc loco multis considerationibus, prout in felle & cholera, solùm bibatur aqua frigida continuò, tamq́ magnis haustibus, vt iterum per os eijciatur. Cauendum est & abstinendum à vino. Ceruisia tamen, quæ parum lupuli virium habeat, vti patiens poterit. Præ cæteris autem potionibus illæ quæ fient ex oxiacanta, & prunulis syluestribus, aut ex pomis, optimę sunt.

Itidem & frigidis cibandi sunt, vt brassicis albis contusis, & acetosis ita per se confectis, vt in Germania solent, & ita copiosè, vt etiam euomant. Et vbi voles potum optimum adhibere, coquas folicula senæ, & folia rosarum in lacte sero suo priuato, & huic decoctioni benedictæ laxatiuæ parum admiscebis, & frigidam bibat, vt moderatè purget. Non est quòd verba medicorum communium cures, dicentium, senæ folia melancholiam purgare: hoc loco debitam purgant materiam. Poterunt ei lactucæ cum aceto & oleo dari comedendæ, rosarum etiam electuarium cum aceto mixtum in potum adhiberi, quum acriter agitari patiens videbitur.

Summopere cauendum est, ne quid cum aromatibus conditum edatur, aut ea per se, nihil quod benè redoleat, aut calidum sit. Nullum fiat fumigium. Si calor admodum excesserit, vt in rabiem incidatur, potus adhibeatur ex aceto rosaceo cum succo oxiacanta mixto continuus. Hæc omnia fiant iuxta conditiones patientis.

Considerandum est etiam hoc loco, tales infirmitates in caninam tendere naturam: qua de re miti regimine non est opus, vt suprà diximus. Patientes in aquam iacere frigidam, bonum erit.

Vbi tamen in aliam complexionem huiusmodi canum tenderent morsus, vt quum choleræ parùm sunt obnoxij patientes, istorum esse debet mitius regimen. Non in rabiem incidunt omnes, quos rabidi canes momorderunt, sed in aliud accidens, iuxta cuiusque naturam. Notanda sunt igitur signa, quibus in quod accidens vnusquisq́ possit incidere, demonstratur, & ex eo indicio regimen erit ordinandum.

CAPVT II.

De re-

De regimine vulneratorum à morsibus anguium, serpentum, viperarum, lacertarum, & aliorum venenati generis animalium.

INter venenatos morsus periculosi magis existunt illi, qui per cholera fiunt, alijs qui casut periculosissimi verò, qui ex incantationibus. In his omnibus remedium est, vt in cibum administrentur ea, quæ stomachum, iecur, & cor tuentur atque præseruant. Nam venena mox tendunt ad cor: non enim cupiunt solùm in membrum læsum imprimi, sed ex sua proprietate nobilissimum hominis membrum inuadere, quod quidem hac ratione præ cæteris præseruandum est.

In defensionem cordis, aliorumque membrorum principalium, statim atque perceperis venenum ad cor tendere, oliuarum oleum in qua calybs candens aliquoties prius extinguatur, & cui pro qualibet libra, corallorum rubeorum & minutissimè contusorum ℥ ij. fuerint additæ, necnon specierum de gemmis ℥ i. calidum in potum haustumque primùm administrentur, alijs verò vicibus frigidũ hoc ipsum detur potandum, quinquies ad minimum vno die. Postmodum sit potus eius vinum rubeum calybis, sicut oleum, extinctione præparatum, cui theriacæ parum admisceatur, & pro quolibet haustu ʒ ß. coralli rubei puluerizati. Continuetur hic potus, donec signum appareat euidens.

Si tamen inter potandum oleum sitis inuadat nimium patientem, detur interpositis vicibus calidum lac mixtum puluere coralli. Est etiam philonium persicum postremę huic potioni mixtum, per quam vtile, sæpius post olei haustus potum, in membrorum capitalium defensionem: cõtradicant licet omnes quotquot sunt medici.

Nihilominus vbi sitis non naturalis interuenerit, non est necessarium vt omnino satietur: est tamen indicium verissimum, venenum cordi proximum fieri. Quapropter vtile fuerit huiusmodi sitim extingui hoc modo, nempe, vt exterius applicetur aqua rosacea cum camphora sandaloque mixta.

Quod ad cibum attinet, iuxta infirmitatis exigentiam gubernetur cibis digestibilibus & paucis admodum. Reliquum in medicamento situm est, vt in suo capitulo dicetur.

CAPVT III.

De regimine seruando in rupturis ossium, & in sanguine congelato intrinsecus.

IN rupturis ossium non est ciborum & potuum cura peculiaris habenda, nisi quòd eis vti quæ refrigerent oporteat, vt præ calore non incidant in febres ægri: nutritiuis & optimis quibusque moderatè cibentur, &c.

Eorum tamen quibus sanguis intrinsecus est congelatus, cibus atque potus purgantibus commisceri debent, vt hordei decoctio

ctio cum pauco reubarbaro, vel radicibus hirundinariæ, cum senę foliculis, aut terebinthina modica, vel cum pauca lacca. Et in cibis mumia, vel reupontica coqui debet. Hic ordo simul cum pertinentibus medicamentis obseruandus erit, iuxta magis aut minus, pro necesßitatis exigentia.

CAPVT IIII.

De dieta regimineq́, pro his qui patiuntur adustiones.

IN communioribus adustionibus diæta minimè fuerit opus, at in illis tantùm, quæ mortem inferre possunt. In istis regimen optimum erit medicamentum, quo ab internis ad exteriora calor adustionis attrahi valeat. Verùm si nimium penetrarit, externis remedijs omnino retrahi non potest, quapropter intrinsecus etiam refrigerijs & extinctiõnibus opus erit.

Extinctiones internæ fiunt sedi succo aquæ permixto, aut cucurbitarum succo mixto cum tiliarum florum aqua per pannum expressa: & acetum rosaceum cibis admixtum plurimùm prodest: & alia quæ suprà posita sunt. Non diutius tamen his vtendum erit, quàm summè necessarium fore videbitur.

CAPVT V.

De regimine eorum qui frigore congelati sunt.

HIs qui frigore sunt ita congelati, vt ad interiora gelu penetret, acetum rosaceum pipere longo, vinoq́ mixtum in potum adhibeatur: cisq́ cibus condiendus est, plus minúsue iuxta frigoris intensionem. Iis verò qui in mortem vsq́ gelati sunt, ardens aqua theriaca mixta, radicibusq́ tussilaginis detur potanda non modicè. Hæc si haberi nequeant, zingiber vel caryophylli, cardamomum, & grana paradysi coquantur simul, & administrentur calida, postmodum sudent.

CAPVT VI.

De curis morsuum à venenosis animalibus externè factorum, rupturarum ossium, adustionum omnium quibusuis artificibus accidentiũ, coagulati sanguinis & gelu.

De morsibus canum rabiosorum, & alijs.

MOrsus canum in tres species diuiduntur: aut rabiosi, vel cholerici, vel communes existunt. Omnium rabiosi peßimi: nam rabiosa natura simul cum ipso morsu naturam hominis inficit, vt in eam rabiendi mordendiq́ proprietatem inducat. Postea cholerææ morsus est, quum canes irritati mordent: secundum hic malignitatis locum obtinet, eò quòd cholera cum morsu remanet in vulnere. Postremò qui fit à canibus non iratis, at subito motu, minus omniũ periculosus, tum facilius curabilis existit. Luporum etiam & porcorum syluestrium ac similium animalium, non aliàs quàm canum sunt curandi morsus: non tamen sub rabidis, aut cholericis comprehendendi.

Conſiderandum vlterius, quanam ratione fiat, vt morſus canum rabioſorum, hominem eo vulnere poſsit etiam rabioſum efficere: quod ita contingit. Quum canis mordet, eo momento ſuam naturam integrè fixam habet in hominem, & eo loco potiſsimum, in quem arripit. Mox atque ſubitam læſionem homo ſentit, retrogreſſus totam ſpeculationem habet in morſu, & ita conueniunt in vnum ambæ phantaſiæ momentaneæ, vt ſpeculatio hominis imaginatione canis inficiatur, non aliàs quàm vbi duo fumi, redolens vnus, & fœtens alter, ſimul commiſcentur. Nam licet imaginationes non ſint ſenſibiles, corporales tamen exiſtunt, vt venti, miſcentur etiam vt iſti, vel fumi.

Habet hominis phantaſia vires attractiuas magneti ſimiles, quibus alias phantaſias ad ſe trahit, non ſecus ac ſi quis ab alio quid audiat aut videat, hoc ipſum ab iſtius phantaſia trahitur in phantaſiam alterius, vt ſit in iſta prout in alia: hoc loco pariter attrahit homo ſua phantaſia canis conditiones, quarum attractionibus inficitur, ac in naturam caninam tranſmutatur: vt croco tingitur aqua, pariter & hominis ratio, maculatur à canis rabioſa natura, corrumpiturq;, vt conditiones in homine ſimiles fiant illis quæ caninę ſunt. Euenire namq; ſolet, vt homo talis rabioſus etiam fiat, & in homines irruat vt canis, ſtomachumq; ſimilem acquirat, & eo modo conditionatum, vt canum inſtar foret, iſtorumq; proprietates complures quæ ex ſua natura ſibi minimè contingere poſſunt, at ſolùm ex imaginationibus antea dictis. Quapropter non ſunt iſti morbi mortales, at naturæ maximè contrarij. Et quum rabioſos homines morſus canum efficiunt, eorum eſt rabies canum rabiei ſimilis, omnibus conditionibus & proprietatibus. Accidentia quæuis etiam vt calores, tumores, paroxiſmi, necnon ſimilia, concurrentia, non ſunt communibus ſimilia, nec infirmitates accedentes cum alijs conueniunt. In iſtis igitur nullo modo, prout in vulneribus, operari debet Chirurgus, at eorum in cura primum hoc ſit, nempe vt fel & cholera purgentur acerrimè, ne dominentur, cholera potiſsimùm: nam hoc loco ſic inficitur, vt niſi repreſſa, hominem interimat eius virulentia. Purgatio talis fieri debet, quæ fel & choleram tantùm purgent, ſiue coloquintida, vel agarico, eſula, ſucco ex ſambuci corticibus, reubarbaro, ſimilibusq; conſtet: quanto violentius, tanto melius infernè, ſuperneq; pellendum erit abſq; reſpectu.

Inter purgandum exterius etiam refrigerandum eſt, illis quæ vermem interimunt, vt ſtupefactiuis, ranarum cruore, oleo mandragoræ, ſimilibusq;, donec dolor ceſſet omnis. Ligentur vulnera morſuum huiuſmodi ſodicationum emplaſtris, ſine pice græca tamen compoſitis.

His tribus remedijs, vtpote purgationibus intrinſecis, refrigera-

gera-

gerationibus externis, & fodicationum emplastris, poteris omnes canum rabiosorum curare morsus. Et si his cessare nollet rabies, opiatis vtendum erit iuxta consuetudinem eorum. Ab his nullius dimoueri te suasionibus permittas: nam per illa sedatur optimè rabies. Inter quæ potissimum & optimum est sulphur à vitriolo per tostionem & præparationem depromptam: poteris etiam alijs vti notissimis. Varia purgationum, refrigerationum, & opiatorum describi recepta possent: verùm hoc loco non necessaria, tantùm illa quibus fiũt vt suprà, compositionem ex vsu discere debes, & industria tua successu temporis acquisita.

Reliqui morsus canum vt cholera facti, medicamentis internis aut purgationibus non indigent, sed externis, vt superius narratum est: communes verò morsus medicamentis in secundo Tractatu positis ad vulnera. Hactenus de canum sit morsibus dictum, solum hoc restat, vt admoneamus eos qui curam istorum agent, nisi medicamentis præscriptis vtantur, subsequi facilè hæreditarias infirmitates, aut perpetuas posse, velut internas corruptiones, aut vlcera manantia crurium, &c. Curam igitur adhibete, ne simile contingat vobis & patientibus.

CAPVT VII.

De morsibus anguium, serpentum, lacertarum, & similium insectorum animalium.

VT naturaliter de venenatis morsibus loquamur, vbi iam venenum in carnem hominis introductum est, aperiuntur venæ, & hoc ipsum in se recipiunt. Est quidem veneni proprietas, vt per venarum conductus fluat vsque ad earum originem: vt si capitis & cerebri venas corripiat, capiti periculum infert: si iecoris, isti: si cordis, etiam isti: sic de reliquis. In eo loco periculum est mortis metuendum, quapropter internis medicamentis vtendum erit, ad cor & reliqua interna membra tuendum, & cum eis externis attractiuis, ad retrahendum, atque defensiuis ad exterius membrum à tumoribus & veneno in eo iam existente vindicandum.

Præseruatiuum internum hoc esto, videlicet vt sumantur mitridati ℥ ij. theriacæ vnc. 1. quibus immixta sit ℥ 1. ß. coralli rubei, & pro necessitate patientibus adhibeatur: nam dosis administrationis non benè describi potest: experiendo igitur addisce per te hoc ipsum cognoscere. Si hoc etiam non iuuerit, penes me non est melius quærendum.

Medicamentum supra vulnus applicandum est, vt fodicationum emplastrum hoc, quod ex lithargyrio, gummi & mumia compositum est, & ad huius vnc. iij. addas quatuor gummi singul. ℥ 1. coquas omnia simul, & liquefacias, postmodum super vulnera liges, vt moris est. Animaduerte quum vulnera melius habere cœ-

perint, vt mox inde fodicationum emplastris illa cures in finem vsque. Fac in istis vt velocissimus existas, ob ueneni velocitatem.

Defensiuum ad membrum vngendum, & vulneri superponendum est, vt accipias flores taxi, rutæ, flores hypericonis & rosarum, quæ ponantur in aceto bono ad digerendum in sole suo tempore. Hoc aceto madefacta linteola, calefactaq; sæpius imponantur aut superponantur membro, donec tumor & calor inflamatus abeat. Aliorum damnorum veneno bufonum, aranearum, salamandrarũ illatorum optimum remedium est, vt sumatur vera terra sigillata, (non illa pharmacopolarum argilla) saliua in pultem conteratur, & morsibus dictorum animalium superponatur: hæc venenum adimit.

CAPVT VIII.

De cura rupturarum ossium.

QVum talis ossium ruptura facta fuerit, vt pellis aperta non sit, eo loci fieri debet industriosa coniunctio, vt vnumquodq; suum locum proprium occupet. Postmodum vtendum erit suis medicamentis. At si in similibus rupturis aliquod vulnus apertum interueniat, fodicationum emplastris & oleis vulneralibus, vt ad vulnera dictum est, vtere, tum supra hæc eis quæ ad rupturam idonea sunt.

Rupturæ bis quouis die curandæ sunt, compressæ tamen & extensæ ferreis annulis, iuxta Chirurgorum expertorum vsum. Hoc instrumento potest omnis ruptura curari, præter motionem coniunctionis: quod excellentissimum est in rupturarum curis. Et nisi diligentia summa curentur, metuendum est, ne pessima subsequantur accidentia, præsertim in teneris complexionibus, quæ facilius alijs inflammantur. Et ex inflammationibus putrefactiones oriuntur, istas mox totius membri destructio sequitur, & sæpe mors ipsa, iuxta locum & accidens. Erit igitur summè cauendum ab inflammationibus, maximè quòd putrefactiones ex eis prouenientes, amoueri non possint, at foramina generent, fistulas, & fœtores maximos eisdem in locis. Liga singulis diebus mundissimis pannis bis, ita securus eris ab accidentibus.

Amotione comprimentium assularum disiungitur commissura partium, aliàs disligando fieri minimè potest, & præter huiusmodi solutiones etiam fit. Nam si ligare voles in asseribus, comprimere debebis acerrimè, pannisq; suffulcire, quibus operationibus oportet necessariò tumores oriri, necnon paroxismos. Et vt moris est, istiusmodi tumefactiones manè diminuuntur, & per consequẽs laxantur ligacula, quo fit vt etiam disnectantur quæ coniuncta fuerant: & priusquàm ea comprimas, accidit quod euitare putas. Hac de causa non potes rupturam, vt æquum esset, curare, sed potius inflammas

flammas ad putrefactionem, aut inflectis vt semper curuum os maneat. Licet aliquoties inopinatè cures vnicum, non semper tibi tamen ita succedit. Est ars curandi rupturas ossium certissima, nec nisi propter Chirurgorum ignorantiam fallax.

Ad rupturas ossium curandas, herba quædam Sophia nomine dicta, Sclauonijs optimè nota, cum lacte cocta præ cæteris omnibus est prestantissima. Summè necessarium foret eam ab omnibus communiter plantari, vt curæ multæ releuarentur à malis accidentibus.

Alia cura præter eas habetur, vt rupturam postquam in ferreis annulis fuerit, optimè vulneralibus oleis inungas circumquaq;. Postmodum hanc decoctionem superponas. Accipe consolidæ maioris libras duas, aristologiæ rotundæ lib. 1. coque simul in vino, & aqua, pòst in pultes contundantur, & exprimantur aqua materiæ tantùm addito calidæ vernicis, vt fiat in modum emplastri. Calidum hoc ac pati patiens valeat, superponatur. Fiat bis in die ligatura talis, & ita curabitur omnis ruptura ossium.

Communis est etiam & certissima cura, quæ fit vnctionibus ad rupturas, oleis vulneralibus vel similibus balsamis, aut fodicationum emplastris. Quapropter non est necessarium hîc adducere multa Recepta, quæ potius ad perditionem quàm ad sanitatem faciunt.

CAPVT IX.

De cura coagulati sanguinis, qua pelli potest.

COagulationes sanguinis vario modo fieri possunt, vt trusionibus, casibus, percussionibus, &c. vel in corpore, vel in membris. Quum aliquod membrum graui nimium percussione contusum fuerit, impossibile est vt in eo fiat iterum naturalis vnio læsi cũ circumstantibus, quia mortem in se recepit à percussione vel trusione: quapropter auferendum erit separatione prius quod mortuum est, vt à reliquo vitam recipiat.

At si percussionibus, trusionibus, aut casu coagulationes intra corpus contigerint sanguinis, mox in putrefactionem transeũt: nam ibidem ac in membris extrinsecis tamdiu resistere non potest, ob internum calorem in corpore, qui sic in deterius pronum est, vt quicquid in eo læsum fuerit, mox in putrefactionem agitur. Quamobrem celerius adhibendum est remedium eo loci, quàm in extrinsecis, ad internorum defensionem principalium membrorum, quæ facilè tali sanguine mortificari possunt. Nam vitæ radices intrinsecus existunt, extrinsecus rami. Quapropter magis metuendæ sunt internæ, quàm læsiones externæ: hac ratione citius illis quàm istis obueniendum erit, & absq; mora.

Sunt itaq; duæ conditiones remediorum pro coagulationi-

bus. Externarum, hoc eſt, percuſsionum vel contuſionum remediũ, vt locum oleo laterino perungas, poſtea liges cum aceto roſaceo. Non eſt quòd cœruleum colorem auferre cures, at reſoluere, tum abeunt per ſe colores. Inter cætera quæq; præſtantiſsimum oleum ad omnia externa membra contuſa fractaq;, hypericonis exiſtit, ac vtiliſsimum: Itidem & olea vulneralia, balſama, & ex fodicationum emplaſtris tracta, ſunt in vſum qui dictus eſt, vtilia.

Ad coagulatum ſanguinem intrinſecus, multa recepta poſſunt adferri. Sunt aliqua tamen corpora præſtantiſsima, è quibus omnia conſtant remedia, quorum ego tibi ſeligam potiſsima, nempe reubarbarum, ſperma ceti, laccam, carbones tiliarum arborum, oſtrucium, vel brancam vrſinam, aquam peoniæ, aquam endiuiæ, bolum armenum, terram ſigillatam, hirundinariam, reuponticam, lapatiũ maius, aquam valerianæ, aquam florum tiliæ, mumiam, diagridiũ, agaricum, ſcolopendriam, yſopum, aquam cardui Mariæ, ſal gemę.

Non ignorandum eſt, omnes purgationes aut laxationes coagulatum ſanguinem pellere, quum aliud remedium haberi nequit. Locus etiam caſus aut contuſionis, iungi debet prædictis medicamentis ad exteriora membra poſitis, ad mitigandum. Poteris etiam clyſterijs vti, iuxta neceſsitatem. Manna pariter eſt excellentiſsimum hoc loco remedium. Animaduerte ne priuſquam ad maturitatem peruenias, acribus vtaris medicamentis, at à mitioribus incipias.

CAPVT X.

De combuſtionibus, ignito ligno, aqua, melle, vel oleo calidis, aut pinguedine factis.

HOc Capitulo ponam communiora quædam remedia, quibus vulgares vti poterunt.

Accipe butyrum, liquefac, & ita calidiſsimum effundes in aquam frigidam, & cocleari tamdiu agitabis, donec vt nix albeſcat. Poſtmodum ab aqua ſeparabis, & emplaſtrum ex eo factum aduſtionibus appones: hoc inflammationes extrahit. Si damnum maius fuerit, vt vnico ſuperetur, alia multa poſt vnum ſtatim aliud emplaſtrum ſuperpones, donec totum incendium extractum ſit, atque tumor ſubſederit. Hoc ipſum ex larido poteris conficere: prout butyrum præparato. Iam aliquot aduſtionum capitula ponam, & remedia, quibus latius inſtrueris.

CAPVT XI.

De aduſtionibus, quæ liquefactis calidisúe metallis, ſale, aut vitriolo coquendis fiunt.

ADuſtiones metallicæ peculiarem extinctionem requirunt apud fuſores & alios metallarios: aliam ſalium, vitrioli, & aluminum coctores. Similiter cum eis quæ fiunt ex mineralibus, vt

torrendo

torrendo,liquando,euaporando, necnon illis quæ ſub montibus igne ſubterraneo foſſoribus metallorum aliquoties accidunt, & eis qui cinnabarim & minium,ac ſimilia conficiunt.

Primò commune fit vnguentum omnibus aduſtionibus vtile,hoc modo. Accipe nucum oleum,ſeuum ceruinum,& lique fac ſimul,inunge combuſtas partes:hoc vngento metallicæ combuſtiones curari poſſunt: & quæ ligno factas curant, eas quæ metallis fiunt & curant,& econtra. Verùm ſub curæ finem poſt extractionem incendij, curabis medicamentis vulnerum, aut ſiccis pulueribus,aut croco Martis, vel croco Veneris. Si verò ſalium aduſtiones vitrioli & aluminum his extingui non poſſent, aqua ex ſquamulis ranarum viridibus aquæ ſupernatantibus vtere. Nam quoduis remedium extrahi ſe non permittit, niſi prius extinguatur eo loco in quo quidem exiſtit,vt quod fulgurum ictibus,aut ſub montibus vel coquendo cinnabarim, factum fuerit,inueteratumq́. Verùm vbi mox à principio remedium adhibetur, prædictis medicamentis iuuari poteſt:ſi non, profundius indies fixum retrahi ſe non patitur:quod ab initio tamen amotu facilimum erat. Caue ne impertinentibus extinctionibus vtaris ab exordio, ſed vide vt ſimul ſemper inflammationes extrahas, & niſi iuuet, optimis & potiſsimis opus hoc exequere: poſtmodum ſi curam admittere nollet,vulnerũ curato medicamentis. Fodicationum etiam emplaſtra combuſtionum extrahunt incendia: verùm ordo ſuprà poſitus eſt optimus. Alia multa reperiuntur extinguentia, extrahentiaq́, ſed ob eorum leuitatem relinquere volui, & ſolùm ea quæ communiter omnibus aduſtionibus vtilia ſunt,ponere.

CAPVT XXII.

De incendijs à bombardico puluere, ſulphure, nitroq́ factis, & ſimilibus.

ANimaduertendum eſt in aduſtionibus à puluere bombardico factis,aut eis, quibus ineſt ſulphur,aut nitrum, ignem ad interiora penetrantem fore non leuiter extinguibilem. Quapropter vbi quæ præpoſita ſunt remedia non iuuarent ab initio, his quæ ſequuntur vtere: tandem poſt extinctionem incendij, cura medicamentis vt ſuprà.

Similia remedia fiunt ex eis quæ ſunt humida per ſe: hoc eſt, naturam habent aqueam,vt ſemperuiuum, cancri, nenuphar, & linum paluſtre. Horum tuſorum accipe ſuccum,& eo laua partes aduſtas, quarum incendia facilè non extinguuntur:nam ex propria natura vincunt aduſtiones omnes.

CAPVT XIII.

De extinctionibus & extractionibus incendiorum à globulis bombardicis ortorum, & alijs puluere tormentorum incuſsis.

AD extrahendum incendium à globulis cauſatum nota remedium, hoc ſcilicet: Lithargyrium in aceto coque tamdiu, donec in ſal conuertatur, ſed primò debet acetum præparari cum alcali. Poſtmodum ſal iſtud lithargyrij ſoluatur in aquam: hanc ſucco permiſce cancrorum. Iſte liquor in momento qualecunq; ſit incendium, tollit. Cùm igitur à globulis incendium auferre voles, hunc liquorem immitte per ſyringam in vuulnus, vt globulum attingat, quem vbi contigerit, mox cum dolore ceſſat incendium.

Quod ad vulneris oculum aut orificium attinet, ſi patiatur incendium, medicamentis vtilimis hoc ipſum extrahito: quo quidem extracto, nullum in oculo damnum aut accidens metuendum eſt. Verùm ſi fortè neglectum fuiſſet quod iam diximus, vide vt alia medicamenta quæ veniunt in vſum, accipias.

CAPVT XIIII.

De congelationibus in aqua vel in ſicco contingentibus.

MEmbrorum congelationes duplicia damna ſecum adferunt, vt paroxiſmos & tumefactiones. Paroxiſmi ſucceſſu temporis naſcuntur magis indies aucti: verùm tumores in putrefactionem incidunt. Hoc medicamentum certo certius expertus ſum. Oleum vrinę, quod in proprio ſale ſuo conſeruatur, congelationibus in aqua natis, & ſimilibus, omnem paroxiſmum aufert.

Quod inflationes concernit, atq; tumores, hoc penes me certiſsimum eſt experimentum. Vrina perungantur aut lauentur optimè, poſtmodum fodicationum empiaſtris ligentur: ſic conſeruari poterunt, præſertim vbi mox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen caro mortificata ſit, poſt illa quæ dicta ſunt, fodicationum emplaſtris, aut ſimilibus alijs vulneralibus medicamentis erit mundificandum. Animaduertendum etiam, vbi gelu tenderet ad interiora cor verſus, vt patientibus theriacam & aquam ardentem in potum ambas commixtas adminiſtres, vt calor in membro congelato reſtauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit vnctum ante mortificationem, abſq; damno reſtitui poteſt integrum.

Finis primi Libri Chirurgiæ Paracelſicæ.

CHI-

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBER SECVNDVS, CVRAS Vlcerum continens.

CAPVT I.

De cura vlcerum sæuientium.

QVum tibi fuerit oblatus vnum aut plura patiens vlcera, perquire primùm eorum origines ab exordio. Si dixerit à frigore prius incepisse, tandem in calorē fuisse mutatum, & aliquoties id accidisse: post rubedinem ortam in vlceris loco, tumore cum, incendio, duritiæq;, &c. huc atq; illuc vagatum esse, in vno loco non quicuisse, donec temporis aliquo successu radicem fixerit, eoq; loci fecerit exitum. Nunc adest sæuiens vlceris infirmitas.

Istius cura diuidenda est in tres partes. Prima, priusquam vlcus enatum est: secunda, post ortum istius: tertia, postquam curatū erit, quînam in sanitate conseruandum.

Primam ita curam aggredere: quum frigus aduenerit, nihili faciens illud transire finito per se, quamuis æquè foret intensum, vt in pestilentia. Verùm vbi calor irruperit, animaduerte nauiter, in quem locum ponere centrum velit. Hoc percepto, myrrhæ rubeæ semunciam accipe minutissimè tritæ, & albi thuris tantundem etiā contusum, per se ponatur in sacculum lineum vtrumq;, & coquantur ambo in aceti mensura ß. & in vini albi mensura vna: postmodum linteum hoc liquore madidum, & ita calidum super centrum collocabis: & vbi siccatum fuerit, humectatum iterum & calidum toties applicetur, donec omne incendium consumptum sit. Melius medicamentum ad vlcera sæuientia reperire non pótes: bullire permittas optimè. Calefieri sæpius poterit, ac materiæ plus & puluerum iuxta proportionem addi, coqui latius, &c. Non indiges alio medicamento: nam ablato calore tantùm, cura hæc erit absoluta.

Secunda fit, vbi iam vlcus patulum os habet, origine simili cognita, quam suprà narrauimus. Amoue primùm calorem atq; tumorem, si adfuerint, dictis medicamentis: postmodum vlcus inspice, num indigeat mundificatione: hanc adhibe, si non, consolida.

Mundificatio talis est: Accipe aluminis vsti vnciam semis, in aceto quidem extincti, mellis vncias quinque, aloëpatici vnciam vnam, pulueranda puluerizentur, & super ignem coquendo modicè commisceantur, & in emplastri non duri formam reducantur: hoc manè vesperiq; ligentur vlcera. Si vetera sint & praua, calcinati parum adde, & sic mundificabuntur ad fundum vsq;. Mox inde sequitur consolidatio talis: Accipe sodicationum emplastri libram vnā, secun-

ſecundum artem Chirurgiæ compoſiti, cui croci Martis addatur vncia ſemis, & calcinati vncia ſemis, & inter manus commiſceantur: hoc medicamento ligentur vlcera manè veſperíq; in finem concluſionis. Pro tertia cura videndum erit, vt quod conſolidatum eſt, hac ratione ſtabiliatur, vt ſingulis annis aliquot vicibus venæ magnæ vel varices aperiantur, & venæ ſæuientes in ſuris aut nodis extrinſecus, aut intrinſecus, pro damni reſpectu, naturę proprietatiſque. Animaduertendum etiam inter curandum quales venæ ſæuientes appareant: ſi putridæ ſint, aut leproſæ, tum aperiantur, & fluant pro neceſsitate, quoties opus fuerit. Nam laxationibus conſeruantur.

CAPVT II.

De cura fiſtularum.

SI patiens offeratur, qui tibi foramen paruum oſtendat ſpumans, inſtrumentoq; reperias tentando, latius intrinſecus quàm extrinſecus, & profundum admodum exiſtere, petas quod eius exordium fuerit, & qualis origo. Si fuiſſe primò dixerit apoſtema, quod eò ſe contulerit poſt eruptionem, aut inconueniens medicamentum, fiſtulam fore iudicato.

Nunquam hactenus auditum eſt, genus hoc vlcerum ſanatum per ſe fuiſſe, verùm per medicamenta ſolùm, & optimè conditionata, vel aliàs minimè curabuntur. Duplex eſt iſtorum cura, videlicet interna per potiones, & externa per aquas & emplaſtra, vel alias illitiones. Quum verò ſemel conſolidatæ fuerint, nunquam amplius erumpunt, nec indigent conſeruationibus, & minus dicta.

Potio talis erit.

Accipe ciclaminí m. ij. ſaniculæ albæ m. 1. herbæ ſophiæ m. ſs. coquantur in vino prout vulnerales potiones. Poſtmodum adde charyophyllorum olei per alembicum tracti ℥ 1. ſs. Ter quouis die patientibus dabis in potum, vt in quouis hauſtu iuſta ſit olei portio mixta & æqualis. Hac potione ſola quæ recentes fiſtulæ fuerint, curabuntur, at ſi veteres, latius procedendum erit.

Ablutio talis fore debet.

℞ Deſtilla ſimul ℥ iij. olei laterini, ℥ vi. olei terebinthinæ, ℥ 1. ſs. olei charyophyllorum, per alembicum: & poſtmodum cum additione hac rurſum deſtilla. ℞. maſticis, myrrhæ, thuris ana ℥ ij. mumiæ ℥ iij. Deſtillato hoc ablue fiſtulam immiſsione per ſyringam vſq; ad fundum quouis die bis: & intermiſsis vicibus abluatur eodem inſtrumento ſæpius vino vel aqua ſalſa, vt in eis nulla putredo maneat.

Extrinſecus applicetur fodicationum emplaſtrum cum calcinato mixtum, & eo manè veſperíq; ligentur, ſecundum vſum. Alia multa reperiuntur, quę fiſtulas & ſimilia curant efficaciter, vt oleum

Satur-

Saturni, oleum Mercurij, aqua Mercurialis. Hæc certissima sunt, & minimè fallentia medicamenta.

Sæpius euenire solet, vt accidentia similia vel alia nascantur in oculis, auribus ac locis, in quibus emplastris vti non bene conuenit, potionibus & ablutionibus contentum esse te decebit, & vtcunqꝫ poteris guttulas tres, quatuor, aut plures, iuxta commoditatem immittere.

CAPVT III.

De cura vlcerum simul accumulantium.

Qum patiens aliquis multa foramina tibi vnum penes alterum ostenderit profunda, & in latum disposita, sicca, vel paucam saniem proferētia, in quouis loco sita corporis, pauca, siue multa sint, originem perquirere. Si prius multæ rugæ fuerint, duriqꝫ nodi plurimi, quæ postmodum aperta sunt, & mediocrem dolorem inferūt, curabis vt infrà.

Ab eorum exordio sine vt sibi per se faciant exitum, quæ nodosa sunt, & nulla durities ibi maneat: nam curare minimè poteris, quamdiu duri nodi fuerint ibidem: & si concludantur, non permanebunt. Adhęc noli corrosiuis vti: nam istis applicatis in aliam conditionem incidunt, & alio loco. Noli etiam propellere quę certò reuersura sunt. Poteris tamen duros nodos circa foramina medicamento in ista resoluere.

Vnica est eorum cura, videlicet in consolidatione sita, præcedente mundificatione: liganda sunt singulis duodenis horis incarnatiuo hoc. Accipe vnguenti vitellorum ouorum ℥ iij. olei Mercurij ʒ i. his mixtis ligando curabis ea, vsqꝫ ad conclusionem. Vel accipe loco oleorum calcinati magni ʒ ij. & cum vnguento prędicto misce. Vel omnium accipe loco fodicationum emplastrum, cum calcinato magno mixtum, iuxta conditiones vlcerum. Quocunque horum vsus fueris, similia quæuis vlcera curabis in quolibet corporis loco sita. Quamuis talia foramina varias conditiones habeant, ac nonnunquam superiorem partem crurum occupent, inferiorem aliàs, aliquando latera, vel regionem ventris instar cinguli, & quandoqꝫ brachia: licet etiam aspectu similia fore non videantur, nihilominus vnius omnia generis extant, ac sub hac vna cura compręhenduntur. Hoc vnicum animaduertendum est ab initio, num duros nodos habeant, quibus cognoscenda sunt.

CAPVT IIII.

De cura vlcerum emortuorum.

Qum tibi patiens sui dixerit vlceris initium atqꝫ finem hæc fuisse, videlicet nunquam, nec pro præsenti sensisse dolorem aliquem. Qualecunqꝫ sit vlcus, vbi signum hoc audiueris, curabis vt sequitur.

Primò

Primò quidem erit mundificandum: & postea consolidandū: postremò verò concludendum, & his tribus operationibus curari poterit, aliàs non, nisi fortaſsis pusillum foret hoc damnum. Mundificatio fit calcinatis: cura fodicationum emplastris: & conclusio, croco Martis. His curantur huius generis vlcera, præter vllam resistentiam.

Mundificatio.

Calcinata misce cum vnguento de melle, hoc ligabis tamdiu, donec bonum fundamentum appareat, absq; putrefactione carnis, & fœtore sine, aut similib. quod quinto ad summum die fieri solet. Post fundamentum hoc operare latius, vt sequitur.

Cura.

Fodicationum emplastra ex lithargyrio, vel colophonia super pone, & liga: quinto quoq; die renouabis emplastrum ab initio semper continuando. Si tamen succeſſu temporis maiore mundificatione sit opus, iterum ac toties mundificabis, & rursum ligabis amplius iuxta neceſsitatem. Postmodum fodicationum emplastro prosequere, vsq; ad conclusionem.

Conclusio.

Accipe crocum Martis in igne per se combustum, aut reuerberatione paratum, non per acetum: hunc vlceribus istis insperge quoq; die bis. Et quum secundò voles eundem inspergere, lauato prius vlcus hac aqua. ℞. communis aquæ mensuræ partem quintam, aluminis ℥ 1. salis communis ℥ ß. Et vbi mundè laueris, exicca, postmodum insperge crocum Martis, & conclude. Patienti pòst poteris diætam aut ordinem in cibo & potu præscribere, necnon phlebotomias conuenientes supra damni locum. Etiam in thermis balneare fuerit vtile.

CAPVT V.

De cura crurum quæ per se aperiuntur.

SI tibi quis offeratur, sub genibus crus inflatiſsimum & humorosum, cum plurimis foraminibus putridis, concauis, circumrodentibus, & maxima duritie habens: origine diligenter examinata, si comperiatur ab initio bullas quasdam aggregatas fuiſſe, quæ longê pòst auctæ creuerint, incurabile damnum fore per seipsum iudicabis, & indies prauius futurum.

Ad istorum curam operationes quinq; requiruntur. Prima est in vaporibus balneatio: secunda, tumorum ablatio: tertia, mundificatio: quarta, consolidatio: quinta, conclusio: quæ omnes cum diligentia maxima perfici debent.

Balneatio in vaporibus.

Accipe hirundinariæ ℥ ij. saniculæ vel diapensiæ, anagalidis aquaticæ, vsneæ lapideæ, florum sambuci ana m. 1. coquantur in aqua, post in vapore calido crus teneatur, aqua non tacta. Potes etiā

addere camomillæ m.ij. fimi palumbini m. iij. fimi gallinarum m.ſs. erit eo melius balneum. Hoc manè veſperiq́ fiat ante ligationem.

Ablatio tumoris.

Accipe florum taxi, florum hypericonis ana m. ij. florum ſambuci m. iij. florum camomillæ m. ij. coquantur ſimul in vino & aceto. Poſtmodum expreſſo prorſus humores, flores tantùm ſuperponantur vniuerſo damno, tamdiu, donec hic humor ceſſet.

Mundificatio.

R. vnguentum de vitellis cum calcinato mixtum, hoc imple- bis quoq́ die ſine intermiſsione, donec fundamentum bonum, & fœtorem omnem atq́ putredinem receſsiſſe videas, tum demum ad conſolidationem tranſi.

Conſolidatio.

Accipe fodicationum emplaſtri ex colophonia ℥ iij. & fodicationum emplaſtri ex lithargyrio vnc. vi. reſinæ mundiſsimæ ℥ 1. ſs. igne lento miſceto ſimul, & in formam reduc emplaſtri cum croco Martis, & calcinato pro diſcretione ſumptis. Hoc liga ſecundum emplaſtrorum vſum quolibet die bis, & renoua iuxta neceſsitatem. Poſtmodum abſtineas à tumoris medicamento, & à balneo ſupradicto, ſolùm vtere hoc emplaſtro.

Concluſio.

Accipe corticum ouorum calcinatorum ℥ ſs. aluminis vſti & extincti ʒ. 1. croci Martis ℥ 1. ſs. thuris, maſticis, myrrhæ ana ʒ ſs. his omnibus optimè tritis vtere vt moris eſt. Non eſt quòd cures etſi crus gibbum retineat: nam ſæpius euenire ſolet, vt aliquoties hoc loco tanta fiat induratio, quæ per naturam auferri nequit. Animaduertas vt poſt curam tuos in conuenientibus venarum phlebotomijs oportunis temporibus fiendis inſtruas. Si fortè contingat ex cibo & potu fluxus aut aliquos humores accedere, tollantur per theriacam de corallinis purgando ſubtus & ſupernè ſimul, & electuario diacubebæ confortandum erit, iuxta perſonarum complexiones. Eſt etiam patientibus dieta in abſtinentiam præſcribenda, prohibendaq́ repletio quæuis.

CAPVT VI.

De cura fœtentium vlcerum.

VBi quiſpiam habens putridum crus, oblatus fuerit, non ex corroſiuorum genere proueniens, at ex ſeipſo putreſcens, maximo cum fluxu, tumore, fœtore, putredineq́, perquiras originem. Si perceperis illum eo loco quandoq́ percuſsionem, truſionem, ſectum aut fodicatum vulnus recepiſſe, vel aliàs ex læſione proueniſſe quocunq́ modo, curabis vt ſequitur. Inprimis hoc loco mundificabis, & poſtea conſolidabis. *Mundificatio.*

Accipe recentia pinnacidia abietis de menſe Maio numero

triginta, ſucco plurimo reſinaq́ plena: coquantur in aqua tamdiu, donec reſina tota exiuerit. Poſtmodum in euaporationem bullitione cogatur aqua, vt reſina pura ſolaq́ maneat in terebinthinæ formam. Ex ea cum vitellis vnguentum confice, quod cum calcinatis mixtum pro neceſsitatis exigentia, mundificat optimè.

Conſolidatio.

Accipe ceræ libram vnam, colophoniæ lib. ſs. reſinæ quam coxiſti, ℥ iij. & liquefac omnia ſimul. Poſtmodum inijce puluerem hunc, maſticis ʒ ij. myrrhæ ʒ vi. carabis flaui ℥ i. ſs. adde poſtremò conſolidæ maioris, ariſtolochiæ rotundæ ana ℥ ſs. Redige ſimul in emplaſtri formam, quo manè veſperiq́ ligabis. At ſi neceſſarium ſit in curæ medio mundificare, non prætermittas, vt ſemper fundamentum recens habeas, aut fruſtra curabitur. Animaduertendum erit, an cum damnis huiuſmodi non ſit admixtum aliud: quod ſi contigerit, iuxta ſignum operaberis: hoc loco non, at ſuo deſcribetur. Poſt curam patiens mittendus erit in balneum ſalſum: per decem dies aut amplius, vt illa corruptio ceſſet: nam ex humida frigiditate procedit aluminis, quæ per ſalſum balneum calefit ac ſuperatur.

CAPVT VII.

De cura vlcerum curatu difficilium.

OMnium peſsima & intolerabilia maximè cognoſces vulnera, quum patiens de continuo dolore, nullaq́ requie conqueſtus fuerit, ob inflammationis vredinem, propriam corroſionem, vt in lupo & cancro, &c. contingere ſolet, ac in cruribus apertis: nulla poteris iſtorum alia ſigna habere. Cura primò fieri debet per mitigationem: ſecundò per fundamenti boni recentisq́ poſitionem: tertiò per conſolidationem: quartò per accidentium, ſi quæ ſint, expulſionem. Hoc genus vlcerum, non niſi quòd mite ſit medicamentũ, patitur. Quapropter ante omnia mitigandum eſt, & poſtmodum vt ſequitur, operandum. *Cura.*

Deſtilla per vas retortum hæc olea. R. caryophyllorum ℥ iij. baccarum iuniperi, ſulphuris vitriolati ana ℥ i. ſs. clauſa peroptimè deſtillentur in oleum. Huic adijce olei laterini, quod mediam partẽ omnium præcedentium æquet, trium maiorum mitigantium, omnium cum additione quartam partem, at iſtorum inter ſe partes æquales fore debent. Hæc ſimul omnia ſecundò deſtilla. Quicquid vlcerum illinitur hoc oleo, dolorem omnem remittit, qualecunq́ fuerit. Poſtea mundificationem aggrediaris oportet, quæ talis eſt.

Mundificatio.

R. olei de arſenico fixo ℥ v. olei caryophyllorum ℥ viij. realgaris clari, perſpicui criſtallini ℥ i. permiſce, & in eo linteum humectatum ſuperponatur vlceri, damnoq́ toti, ſingulis duodenis horis iteran-

iterando tertiò, tum demum eijcit ſquamam tenuẽ, & inferius fundum recentem efficit. Poſtea ſume parum ex mundificatiuo de calcinatis antea poſito ad alia vlcera, hoc ipſo ter quatérue ligato.

Conſolidatio.

Fodicationum emplaſtris demum ligato ſolis in finem vſque. Non eſt quòd cures admodum, ſi primò fueris vſus medicamento, nempe mitigationis, & mundificationis: fundum ita recentem ponunt, vt vlcera vulnera fiant leuiſsimè curabilia.

Accidentium expulſio.

Animaduertendum etiam eſt ad accidentia quæ ſolent vlceribus commiſceri: nam aliquoties rodunt os, aut nigrũ faciunt, quandoq; neruos & venas, aliaq; ſimilia. Quod vbi percipies, ac ad fundum veneris, non eſt quòd vllo modo radas aut frangas oſſa, prout ex uſu Chirurgorum inexpertorum: at potius extingue calores inflammationum refrigerijs tantùm, & pòſt curam proſequere: nam ea via caro ſubducit oſſa præter vllum detrimentum. Fatuum eſt ea radere, limare, trapanaréue tortorum inſtar, cùm Deus aliud medicamentum dederit. Hoc medicamento quæ vſta ſunt oſſa, vel corroſa, reſtituuntur. R. olei de camphora per aërem clarificati, olei de caryophyllis ana ℥ ij. miſce ſimul, & his liga cum alijs ligaturis, donec oſſa carnibus obducta ſint.

CAPVT VIII.

De vlceribus in latum corrodentibus.

SI tibi quis damnum aliquod in facie, ſcápulis, pectore, coſtis, & ſimilibus oſtenderit locis aridioribus corporis: animaduerte quum in latum extenditur, carnem erodit omnem, ac ad venas tendit vſq; poſt auriculas, dentes & maxillas nudat, coſtas & ſcapulas ac ſimilia corrodit, vt inter cætera quæuis vlcera prauius, nec peius fore valeat. Duo ſunt quibus iſtæ curantur fiſtulæ, videlicet oleum ex metallis, & Mercurij dulcedo, ſi quolibet die bis abluantur aut illinantur. Oleum hoc à radice mortificat ſal omne damnum iſtud inferens. Optimum ad hoc oleum eſt Saturni, pòſt Lunæ, poſtea Martis, deinde Veneris, & poſtmodum Iouis. Excellit hæc omnia tamen dulcor Mercurij, qui formam etiam habet olei. Plura ſunt quæ curant hæc vlcera in principio, vt arcanum regis, aquæ Mercuriales, necnon alia quædam experimenta. Verùm graues admodum ſunt infirmitates, quæ leuioribus medicamentis minimè curari poſſunt. Quapropter excellentiſsima quæq; ſunt eligenda remedia.

CAPVT. IX.

De cura vlcerum, quorum vnum in aliud genus tranſmutatur.

QVum patiens conqueritur vlcus ſuum in varias mutatum eſſe formas, nunc in hanc, iam in aliam, & nunquam ad priores

rediſſe, nec in vna perſiſtere, ſed nouam ſemper induere: indicium hoc tibi ſufficiat, vt contra præſentem formam opereris, non contra præteritas. In duobus horum cura ſita eſt. In Mercurio ſcilicet, qui bonum fundum efficit abſq; fallacia: poſtmodum in colophonia, lithargyrio, & gummi, quæ conſolidant.

Præparatur Mercurius coagulando ipſum cum aqua aluminis, & iſtud coagulatum in puluerem ſubtiliſsimum reducendo: hic nullum dolorem excitat. Commiſceatur cum vnguento fuſco, hoc illinas vlcera, donec fundum bonum acquirant.

Poſtea fiat emplaſtrum ex emplaſtri lithargyrij, olei, & ceræ ana lib. 1. & in hoc emplaſtro ſiue ceroto liquefiat colophoniæ lb. 1. Poſtmodum inijce thuris ℥ 1. ß. & inde mox vernicis ℥ ij. ß. Reduc in formam emplaſtri, quo ligabis vlcera ſæpius vt audiuiſti.

Non eſt quòd plura medicamenta cures, hoc loco tibi ſufficiunt quæ ſuprà poſuimus. Nam vlcera ſimilia curam leuiter admittunt. *Terminus.*

Vbi diutius ita ex vna in aliam ſeſe tranſmutarint formam, vltimò in lepram libenter tranſeunt. Animaduerte igitur ad ſigna præſentia, ne maiora ſuſcipias, quàm per naturam valeas exequi.

CAPVT X.

De cura fluxuum corporalium.

SI cuipiam agnatum ſit à parentibus vlcus, eſt fluxus corporalis, præſertim vbi iuxta complexiones & proprietates perſonarum correſpondent. Iſtorum cura non eſt ſimilis aliorum curis: nam fonti naturali fluxum adimere, non eſt facile negotium, aut impedire. Verùm ſæpe viſum eſt exiccatos fuiſſe fontes, vel ardore ſolis, aut ipſius terræ ſiccitate, vt nullum fluxum emiſerint amplius. Sic etiam naturales inueniuntur ſoles, hoc eſt, medicamenta naturalia, quæ ſiccam in ſe naturam habent, & exiccantem, vt ſol cœleſtis: hæc perquirenda ſunt. Qui tamen ſiccæ ſunt admodum naturæ, fluxus tales naturaliter abſumunt, vt in vlcus erumpere non poſsint.

Primum ſit abſtinentia remedium: nam quid prodeſſet exiccatio ſolis, vbi rurſus incideret pluuia, repleretq;? Poſt diætam exiccatio ſequatur per crocum Martis ſubtiliſsimum, qui naturalem operationem promouet in homine. Sufficit hoc medicamẽtum iſtis vlceribus, abundè mundificat, vbi tamen opertum ſemper teneatur, ſiue fluat, ſiue non, aërem expetit. Non ſecus etiam vt fons per aliam viam duci poteſt, & corporalis fluxus, at cum ſumma difficultate: nam etſi quandoque ſit eum ſiſtere poſsibile, rurſum erumpit, fiuntq; poſteriora peiora prioribus. Corpus euacuare non eſt ad exiccationem hanc inutile, quo melius abſumi fluxus valeant: at econtra metuendum eſt, ne purgationes alio loco noceant.

CAPVT

CAPVT XI.

De generibus vlcerum & eorum cura, quæ ex crurium fracturis, adustionibus, vulneribus, &c. oriuntur.

GEnus istud vlcerum cognoscitur ex eo, quòd ipsemet patiens, de suorum vlcerum, vulnerum, adustionum, aut morsuum animalium cùm origine, tum deprauationis successu loquitur: cuius quidem prauitatis causa, Chirurgorum ignorantia est potissima, quòd nihil addiscere cupiant, donec occurrat ac periculum adsit, vnde processit omne malum. Cognoscere quidem oportebit, vtrum eo loco potest remedium hac adhiberi via, vel alia: tum an iterum ad vegetationem adduci queat, os ruptum, vel membrum cui damnum illatum est: quod in vulnerum Chirurgia posui. Si tamen industria tua non possis id assequi, sic facito. Primò quod impurum est, mundifica, tum vt in Chirurgia vulnerũ doctus es, prosequere.

CAPVT XII.

De cura vlcerum ex propria constellatione prouenientium.

ACcipe chelidoniæ m. iiij. foliorum quercus m. ij. trita simul, in fimo putrefiant, & pòst in oleum destillentur, quo lauentur hæc vlcera: tum ad incarnationem insperge tritum puluerem ex eisdem quæ dicta sunt factum, in finem vsq;. Non est quòd in hoc medicamento metuas, quod ad constellata pertinet vlcera.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBRI II. TRACTATVS SECVNDVS de curis vlcerum.

CAPVT I.

De cura vlcerum per mundificationem.

NOnnulla reperiun tur simplicia, de quibus composita fieri possunt absq; dolore mundificantia. Iam consideratu necessarium est, quænam vlcera mundificationibus curari queant: nam istis minimè cedũt omnia. Quæ tamen eò referuntur, his operationibus curantur perfectissimè. Hoc te primò scire conuenit, quòd medicamentum cuiq; sit vlceri congruum, vt propria suis appropriatis adhibeas, aut secus faciens errabis, & deprauabis omnia.

Quum sal adurens in se non continuerint vlcera, vel corrosiua, sub hoc medicamento comprehenduntur absq; reluctantia.

℞. terebinthinæ lib. 1. vitellorum ouorum numero viginti, misceantur in vnguentum, postea tantundem adde mellis vt amborum est pondus, & coquantur igne lento, spatula semper agitan-

do (ne comburatur) donec fuſcum inde pulmentum fiat. Hoc ligabis vlcera manè veſperiq́; : mundificat enim impuritatem omnem, & fœtorem aufert. Quo peracto, fundum ad curam habes optimũ, vt nihil relinquatur, quod curam impediat. Si tamen hoc fundamentum ab initio iactum non ſit, ad curam peruenire minimè licet.

Notandum eſt, hanc mundificationem priorem ad perfectam deniq; curam non ſufficere: quapropter ſequens hoc receptum poſuimus, quod perfectam docet mundificationem, hoc modo: Recipe mixturæ ſuperius poſitæ libram 1. terebinthinæ lotæ lib. ſs. permiſcenda ſimul, non tamen bulliant, & inijce galbani triti, opopanaci, bdellij ana ℥ 1. Scinde, contundeq́; minutim vt potes, & vt ſuprà coque cum aceto, vt mixturam habeas omnium. Deinceps adde ariſtolochiæ rotundæ contuſæ ℥ 1. ſs. optimè commiſce. Hoc omnia curabis vlcera, quibus nullum corroſiuum ineſt, nec ſal adurens.

CAPVT II.

De cura vlcerum per calcinata.

IN calcinatis peculiaris eſt operatio: hoc eſt, in his quæ corroſiua non ſunt, vlcera mirabiliter illa curant, & vi quadam. Hoc tamen ignorare minimè potes, ea tantùm vlceribus conuenire, in quibus vrentia vel corroſiua ſalia (quæ cauſa ſunt ipſorum) operationem ſuam perfecerunt, ac emortua ſunt. Sæpius enim accidere ſolet, vt fluxus abundantia, tanquam nubis repentina laceratio fiat, indeq́; mox vlcus erumpat, & poſtmodum nihil efficiat amplius. Ex eo concluditur, vbi congruum non adhibetur medicamentum, peius quid oriri poſſe, quod ſal balſami rurſus incendit, vnde permanens vlcus enaſcitur. Quum ergo ſimilia tibi fuerint oblata, calcinatis cura, prout ſequitur: Recipe vitella ouorum decem, terebinthinæ ℥ vij. ſs. in vnguentum age, prout moris eſt: huic adde calcinati ℥ ſs. His benè permixtis, manè veſperiq; liga: videbis mirabiles operationes hoc loco.

In concludendis vlceribus his, emplaſtro de reſina poteris vti, quo melius pellem obducat. Recipe reſinæ communis libram 1. ceræ lib. ſs. picis græcæ ℥ iij. liquefac ſimul, & his permiſce calcinati ℥ 1. & vtere hoc emplaſtro ſolùm in vlceribus non vſqueadeò profundis, aut magnis, & facilè curabuntur. At ſi profunda lataq́; fuerint, poteris hoc ipſum emplaſtrum indere filis in pinnacidium contortis, &c. Curabis omne genus horum vlcerum ex abundantia fluxuũ ortum habentium.

Animaduertendum in his, vt in principio ſæuire permittas. Nam hæc eſt multarum infirmitatum deprauatio, quòd Chirurgi curare velint ante maturum tempus, & quum adhuc ſæuiunt morbi. Quicquid eo tempore fuerit aſſumptum, ſiue ligno, fumigijs, aut vnctionibus, hoc omne deprauatur, & ita fit enorme, vt nullum amplius

plius medicamentum, non nisi post multos annos admittere velit. Quapropter Chirurgus optimè sæuientis naturę terminum obseruare debet, antequàm incipiat curam: vt non sæuientem naturam lacessat magis, dum in opere suo fuerit, at expectet finem turbationis eius, & fatigationem, postquam omnia requiem quærunt. Hoc ipsum felices curas efficit, & Chirurgus eo sibi laudem acquirit non exiguam.

CAPVT III.

De cura vlcerum per corrosiua salia calcinata.

NOnnulla per corrosiua calcinata salia curantur vlcera, sed ea solùm, quæ deprauata, & non sunt in proprio corrosiuo suo genere, nihilominus curam alia via factam abhorrent. Eius causam esse scias, quòd fundamentum nullum habeat, super quod carnem plantare possent, aut in quo vegetare quidpiam aut crescere valerent. In his animaduertendum est, nonnunquam vlcera curam suscipere nolle, quæ tamen aspectu pulchra iuxta conditiones vlcerũ existunt. Hoc fit, quia fundus eorum non valet. Quapropter amouendus est, donec bonus inueniatur. Vbi quæ diximus iam non apparuerint, isto medicamento non erit vtendum: nam eo damnum fiet maius, & ita prauum, vt vero suo medicamento reluctabitur. Certissimum hoc est, statim atq; medicamentum incongruum adhibitum fuerit, in deterius damnum vergit, vt longo tempore pòst nulli curæ morem gerat. *Cura.*

R. alumen vstum in aceto extinctũ, & oleum de arsenico per propriam suam resolutionem paratum, permisce simul in vnguentum. Postea fac vnguentum ex vitellorum vnguento cum alumine mixto. Item fac vnguentum cum calcinato vitriolo, & vnguento de cerusa. Sic vtere.

Cùm itaque scire non possimus, quàm profundè caro sit auferenda, primò nobis vtendum erit vnguento ex vnguento cum alumine calcinato, ligandumq; tamdiu, donec sanum fit vlcus, quod plerunq; fit in qũatuor diebus, aut citius. Si hoc non iuuerit, vtendum erit vnguento cum alumine & oleo de arsenico. Et si hoc secundum nihil proderit, vnguentum de vitriolo rem perficiet. Animaduertendum vt quod vnguento primo potest fieri, fiat, & non assumatur ad hoc tertium, ac si crederetur isto rem absolui citius, vtriusq; nempe Chirurgi patientisq; damnum erit: nam rarò benè succedit hoc negotium, vbi melius operari præsumitur, quàm res ipsamet exigat. Chirurgo dedecus maximum est, ordinem Chirurgiæ non obseruare.

Latius notandum erit, vbi necessum fuerit vti postremo, quandoq; eiicit escaram, hanc oleo laterino subleua, butyroq; statim superposito, vt separari melius valeat. Nihilominus curandum non

erit, etiamsi escara sit adhuc in foramine, sed absq; butyro & oleo ligandum vnguento de calcinato semper, aut cum eisdem calcinatorum emplastris, & eijcitur. Vbi iam ceciderit, æquatum est vlcus, & sola consolidatione, positioneq; pellis indiget.

Plura corrosiua reperiuntur, vt Mercurius sublimatus, arsenicum, & similia. Verùm ab eis caueat vnusquisq;: nam ex ordine Chirurgiæ non sunt hoc loco idonea, quòd martyria carnificum adferant tormentis haud absimilia. Leuius negotium hoc alia via rationeq; perfici potest.

Dicam & hoc: Vbicunq; talia fuerint vlcera, quæ fundum per uersum habent, corruptione melius & perfectius, præter escaram curari poterunt. Aut vbi caro bona foret, at infecta veneno, sine damno carnis erit extrahendum. Cuperem in vtilitatem patientum hanc artem penes Chirurgos omnes fore communem. Puncta duo hæc notatu dignissima sunt, ad euitandum intolerabiles calcinatis salibus dolores excitatos, & præsertim eorum abusus maximos. Vnum est putrefactio, & alterum à carne veneni præter læsionem extractio. *Putrefactio.*

Recipe aluminis adusti per acetum correcti ℥ ß. salis armoniaci ʒ I. vitella ouorum numero quatuor, mellis cochlear vnum, farinæ hordei ℥ ß. in vnguentum simul omnia permisce, quo singulis vigintiquatuor horis ligato semel, foramen implendo: tum incerato linteo superius obstrues optimè, ne quid exeat. Hoc fac ter aut quater, & satis erit. Quod nullius est momenti, putrefit, ac separatur à bono sine corrosione, dolore, & præter escaram, ac similia: quodq; remanet, bonum est, vt super hoc incarnare tutum sit.

Extractio veneni de carne, quæ adhuc bona est.

Recipe carabe tritum optimè, & in vase cooperto positum, igne lento paulatim liquefiat: mox atq; liquescere cœperit, inijce terebinthinæ tertiam partem, & misce. Postmodum infunde plus terebinthinæ, & misce: qualibet vice, parum huius affundes, donec in ℥ ß. carabis, ℥ ij. terebinthinæ miscueris. In hac materia fila madefiant: si durior extiterit, admiscebis oleum lini, vt illinari se permittat, & vlceribus indi calida. Deinceps fodicationum emplastra superpone de colophonia per dies quindecim, & ita venenum extrahitur in sanie. Poteris post quinq; dies addere calcinatum iuxta negotij conditionem.

CAPVT IIII.

De cura vlcerum per balsamum tartari.

VLcera quæ centrum habent in eodem loco, in quo sumpserunt originem, vtilissimè curantur balsamo tartari. At si origo non sit ibidem, eius erit cura frustranea. Maximi namq; per abusum tartari sunt ab ignaris errores orti, præsertim quum locis quibus non conue-

conuenit, applicarunt, eoq; plurimos seduxerunt. Errarunt etiam turpiter in præparatione, dum non calcinatum resoluerunt, &c.

Maximæ virtutes in præparato tartaro latent, vt in eius balsamo, quo ad consumptionem humorum superfluorum, putredinũ, inflammationum, & corrosionum, vt in cruribus putridis, in quibus operatur potentissimè, qualiacunq;, & quantumuis magna, tumefacta, vetera, putrida, foraminata, vel corrosa fuerint. Vbicunq; balsamum hoc vsurpatum est, instillationibus, vnctionibus, illitionibus, aut superpositionibus, ad interiora penetrat, & in os tam profundè ac origo latet vlceris, ibidemq; mortificat omne quod inutile repererit, à radiceq; prorsum euellit: consumit, & exiccat omnes tumores, & admiranda siccandi virtute sua tollit omnem infirmitatem à fundamento & origine. Salia quæuis hæc vlcera causantia mortificat, & mundissimè repurgat, vt nullus humor eo loco redire potest amplius, & vti sol aquam in terræ superficie siccat. Nihil est quod huic balsamo comparari valeat: nam radicitus & fixè curat, & in pristinum statum adducit ea quæ putrida crurum sunt vlcera. Verùm in alijs non est eius experientia tam perfectè probata, ac in illis.

Præparatio balsami tartari.

R. salis petræ lib. 1. arsenici ℥ 1. calcis viuæ ℥ iij. tartari ℥ ix. terantur omnia minutissimè simul, & ponantur in ollam ad ignem, & calcinentur. Quod calcinatum fuerit, soluatur, & per filtrum destilletur. Solutum hoc iterum calcina ter: primò coagula, & adde salis petræ tantundem, & iterum calcina, postmodum bis iterum vt prius. Ad postremam coagulationem affunde acetum destillatum, & per destillationem separa toties, donec in dulcedinem transeat, cum calore maximo, tum demum ita compones.

Hoc oleo crus madefac optimè, postmodum cum alumine calcinato per acetum extincto quod residuum est in vnguentum permisce, quo ligabis vlcera iuxta consuetudinem. Post horas duodecim animaduerte quî se res habeat: si cum rubore tumoreq;, paulatim progredere, & singulis viginti quatuor horis liga semel tantũ, nec cesses, donec rubor & tumor abierint: tum demum ista compositione ligabis à priore non vsq; adeò dissimili.

R. purum hoc oleum, & lib. ij. addito draganti in aqua rosarum soluti ℥ ij. camphoræ tritæ ℥ ß. optimè permisce, & eo totum damnum vnge, tum in foramen inijce, donec apertum fuerit. Tum demum incipit operari sine damno, doloreq;, & exiccare, vt non secus ac à facie solis aqua dispareat. Sequere processum hunc, donec in pristinum statum crus adductum sit.

Animaduerte si foramina sint, quę incarnari debeant, alia compositione fieri debet, vtpote: R. huius olei ℥ v. mumiæ ℥ 1. croci Martis ℥ 1. ß. olei ouorum ʒ x. misce simul, & hoc ligato: nam incarnat

carnat,& concludit. Poſt concluſionem bonum erit vt eodem oleo balſamoq; per ſe præter additionem totum perungas membrũ diebus decem,&c. Deinceps quolibet anno vicibus aliquot venas in futuris aperire iuxta commoditatem,& experti medici conſilium erit vtile.

CAPVT V.

De cura vlcerum per ablationem venarum & neruorum.

Contigit aliquoties, vt ex originibus vlcerum, humores deciderint ſubtus genua,&c. ac ibidem vlcera generauerint:& licet eorum ſalia non ſint infecta veneno, tamen quia ſunt in alijs locis quàm ſuis, & ob eorum abundantiam in vlcus erumpunt, quod in eo loco non poteſt curari,ſed in alio. Quapropter factum eſt,vt iuxta meatum retrogreſſum, ac inuentum ibidem fuerit, materiam peccantem non amplius fore venenoſam,indeq; venarum & neruorum ablatio ſumpſerit originem. Hæc tamen fieri nulla ratione debet,niſi fluxus huiuſmodi peccent inferius tantùm,& non ſuperius: aliàs fruſtra futura ſunt omnia,nec ſolum fruſtra,ſed in dubium adferent vtrum accidere poſsit, nempe vt vel incurabilia reddantur, vel ad mortem tendentia. Nam ſi natura fluxum infra direxerit ad crura, & Chirurgus eum retrorſum ad corpus reſciderit, eo cordi ſit proximior,& ad infectionem pronior. Et ſi contigerit paroxiſmum intercedere, vitam impedire vel auferre conabitur omnino: aut ſi fortè concludatur, operationem in corpore ſuam exercebit mortalem,vel abſq; ſpe curationis,damnum hoc relinquet. Quamobrem vide quinam operaberis,ne fias homicida. Siquidem curare vel medicinam agere præter artem & experientiam, latrocinio peius eſt artificium.

Truncatio venarum aut neruorum in ablationem, fieri debet ſupra genua, vbi proprius & conuenientius videbitur abſciſsionibus, aduſtionibus, corroſionibus, aut alijs quibuſuis truncationibus,vt ſatis aplum vulnus fiat. Et inter ambas extremitates venarũ & neruorum fluxus eſt attrahendus, cùm ſuperior & inferior pars coniungi nequeant,fluxus etiam quo prius, deſcendere minimè poteſt. Contigit aliquando, vt fluxus ſuper alias venas deciderit,ac per eas ad ſuum locum rurſum venerit, eruperitq;: aliàs vt in aliud latus defluxerit,illudq; deſtruxerit:quandoq; ob abundantiam ambo latera. Nonnunquam etiam per membrorum huiuſmodi truncationem intrinſecæ fuerunt infirmitates ortæ, vt flaui colores, ſtomachi debiles,infirmia iecora: quandoq; ſucceſſu temporis eſt ſubſequuta mors. Admoneo te igitur,in his vt non erres,abundantem fluxum arripiendo,vel aſſuetum, ſed mitem & recentem,in iuuenibus tantùm. Phlebotomijs etiam indies curato pro neceſsitatis exigentia.

Trunca-

Truncationum istarum vsus, nec docẽdus, neq; lauandus est, cùm nulla sit ars. Alius est venas truncandi modus per adustiones etiam non adducendus, quòd rustici non ignorent. Solùm animaduertas, vt locum quæras proprium, ne quem contractum reddas, vnà cum alijs accidentibus ex truncationibus facilimè prouenientibus. Latius consueuit Mercurio sublimato, & alijs corrosionibus escaram eijci: pariter non est memoratu dignum, cùm vnà cum cæteris præcedentibus sit carnificum ars, non nisi propter summam necessitatem vsurpanda. Latius vulnerum, pòst curę modus est cõmunis, adustio & corrosio, quæ describendæ non sunt, at solùm industriæ cuiusuis relinquendæ.

Si tamen expertum sit per truncationem venarum & neruorum vlcera talia curari, compertumq; latius in damnum incidi posse, meum hoc documentum est, vt potionem vulneralem componas iuxta communem vsum, & in potum administres, ita fiet vt ex foramine fluat egregiè: si clarus liquor extiterit, indicium est ablationem non procul à foramine fiendam, & quanto proximius, tantò melius, & sub genu potius quàm suprà. Quum locum sciueris, vnguentum istud superpone, tam latè ac opus fore videbitur: hoc enim coagulatur fluxus intrinsecus, & in venis atque neruis, durescitq;, & non amplius defluit. Maneat hoc emplastrum quatuor aut quinq; septimanis: tum demum certus eris nihil amplius descendere. Quod citra dolorem omnem fit, ac apertionem. Quo peracto, curabis vlcus communibus medicamentis à me recitatis antea, & cum fodicationum emplastris, per mundificationem aut aliàs: nam facilè pòst curam admittit.

CAPVT VI.

De cura vlcerum per vapores aquarum, & sudores.

SVnt & alia multa vlcerum genera, quæ sub genibus accumulantur, tamen sub cura balneorum non comprehenduntur. Quapropter optimè cognoscenda sunt ea, quæ curam istam habere cupiunt, aliàs plurima deprauabis vlcera. Nam in isto balneo particularis conditio sita est, vt ea quæ ad hoc non sunt ordinata naturaliter, in aliam quàm propriam naturam transeant, vtpote in sanguinis maximam effluxionem, præter eorum vsum. Quæ verò sub curam hanc pertinent, ea sub genu sita magna, putredinis & cruoris ac similium plena sunt, crurum putridorum instar, & mox atq; tacta fuerint, sanguinem emittunt. Illa per huius balnei proprietates curari possunt, etsi alio quouis loco posita sint, modò signa quæ diximus, edant. Si medicamento simili voles vti, vide vt ipsum optimè cognoscas: nam eius operatio talis existit, vt cruorem putridum & carnem inutilem extrahat ab vlceribus in aquam. Vbi iam fluxus omnis exiccatus fuerit, alijs medicamentis postea curandum & conso-

consolidandum erit: siquidem balneum ad euulsionem sanguinis superflui tantùm ordinatum est à carne venisq́ꝫ, propter quem vlcus enatum fuerat. Hoc enim ablato, cura facilis erit. Animaduertendum, ne diutius æquo balneum continues: nam vbi terminum eius præterieris, aut non repereris, in posterum & sanguinem bonum attrahit, vt non facilè, nec sine periculo sisti potest.

Cura talis est.

R. viridia pinnacidia abietis, quæ succi resinæq́ꝫ plena sint, m. ij. summitates recentiores iuniperi, corticum fagi ana m. 1. chelidoniæ, cepeæ, foliorum quercus, ana m. 1. radicum hirundinariæ, aristolochiæ rotundæ ana lib. ß. Coque simul in aquæ tantum, vt sat est ad pedum balneum. In eo manè vesperiq́ꝫ balneo teneatur vlcus.

Alia.

R. saniculæ vel diapensiæ, pirolæ, draguncul, foliorum quercus ana m. iij. hirundinariæ radicum m. 1. consolidæ maioris, aristolochiæ rotundæ ana m. ß. pinnacidium abietis viridium m. 1. ß. Coquantur vt suprà. Huiuscemodi balneum ad tres dies sufficit, ni fortè fœteat, tum demum innouetur.

Post balneum habeas vnguenta vel emplastra, quibus cures, optima: nam solo balneo curari nequeunt. Est etiam quòd ea quæ sistunt sanguinem, tibi sint promptißima, vt superuenientem quandoque fluxum retinere valeas: aliàs abstine prorsus ab ista curandi via. Non sis etiam temerarius in suscipiendis huiusmodi curis, nisi cognoueris optimè, sub istis medicamẽtis vlcera talia comprehẽdi.

CAPVT VII.

De cura vlcerum per olea destillata, gummi, & per similes aquas.

ALia reperiuntur vlcera, quæ maximum dolorem inferunt inflammationibus & stimulationibus, in eis tamen corrosiuum aut calcinatum vitriolum nullum, nec alumen aut aliud quidpiam operari potest, neq́ꝫ medicamentum quoduis aliud optimum illa recipere vel admittere volunt, vt fodicationum emplastra sunt, vnguentaq́ꝫ: nec ad vlcera quæuis alia perquam vtilia quicquam in eis efficere possunt, imò his omnibus indies redduntur prauiora. Ista quidem vlcera pertinent solùm ad curam, quæ fit per destillata. Verùm his quum curare voles, vide vt etiam optima consolidatiua quæq́ꝫ habeas: nam per destillata solùm curari non poterunt, at preparari, & medicamentis obedientia reddi. Quæ potiora sunt enarrabo: tamen est quòd animaduertas sub istam ea tantùm comprehendi curam, quæ nullis medicamentis volunt cedere, quæq́ꝫ dolores noctes & dies inferunt cum ardore, acerrimisq́ꝫ stimulationibus absque requie.

Pauca sunt ea quæ ad hoc negotium destillanda veniunt, vt oleum

leum petroleum, terebinthina, caryophylli, zingiber, miriſtica nux, & ſimilia. Vbi deſtillata iuxta conditionē vlcerum iſtis indita ſunt, omnem dolorem auferunt, & ita mitigant, vt libentiſsimè curam admittant. Pariter omnia quæ glarealem aquam ſiſtunt, in ſole digeſta vel deſtillata conducunt.

Cura.

R. caryophyllorum ℥. v. zingiberis ℥ i. nucis muſcatæ ℥ ſs. deſtilla ſimul per alembicum, & ſepara gradus, quos iuxta dolorum gradus applicabis. *Alia.*

Hoc loco deficere videtur aliquis liquor.

R. olei communis, vel oliuarum lib. i. thuris albi ℥ ſs. caryophyllorum ℥ ij. ſs. deſtillentur omnia per alembicum, & ſeparentur eorum gradus. *Alia.*

R. terebinthinæ lib. i. petrolei ℥. i. ſs. deſtillentur per ſuos gradus, & ſecundum eos applicentur.

Alia quæ cum præcedentibus incarnat, conſolidat, & concludit.

Accipe thuris, maſticis ana ℥ i. ſs. caryophyllorum ℥ i. mumiæ ℥ ſs. bdellij ʒ ij. galbani ℥ i. deſtilla ſimul, & ſepara gradus inter ſtillandum. Poſtmodum oliuarum olei per gradus etiam deſtillati partem æqualem adde miſceq́; , & in vitro poſitis ambobus oleis impone: flores hypericonis ad ſummum vſq; digerantur, & in vſum aſſumantur. Vſus eorum deſtillatorum eſt, vt illiniantur plumis integra damna circumquaq; manè veſperiq́;. Et ſi fortè interea dolores inciderent aut ardores, mox iterum illiniendum erit abſque intermiſsione.

Quod ad ſuperpoſitionem, optimum erit emplaſtrum de calcinato, vt in priori particulari ponitur, aut in ſecundo. Horum vlcerum conditiones attractiua nulla patiuntur, nullam terebinthinam crudam, aut emplaſtrum, nullum etiam vnguentum, &c. ſiue mitia ſint, aut non, at ſolùm deſtillata, vel deſtillatione præparata. Quapropter Chirurgus omnis rerum omnium deſtillationem callere debent optimè, vt ea quæ pharmacopolarum coquina reſtaurare non poteſt, id potioribus efficere valeat.

Sunt etiam nonnulla collyria ad oculos ordinata, quæ in iſtis vlceribus admiranda pandunt, quoſuis dolores auferunt, ſalia corroſiua mortificant, illiſq; vires adimunt, & potiſsimùm quæ deſtillata ſunt, imbutaq́; pinguedine.

Nonnulla balſama ex prædictis deſtillantur cum corroſiuis, & corroſiuam naturam amittunt, fiuntq́; mitiora per deſtillationē, nihilominus eam retinent qualitatem: iſta mirabiliter operantur in vulneribus.

CAPVT VIII.

De cura vlcerum per naturalia balnea.

NEmo de balneis naturalibus vel thermis dicere poteſt, quòd

vires in ſe non contineant, ac virtutes hominibus plurimùm vtiles, vt ſunt aluminoſa, vitriolata, ſulphurata, ſiue acida, ſiue dulcia balnea. Per medicinam expertum eſt, ea quæ naſcuntur in terra, maximas habere vires, & nonnullas aquas illis eſſe conformes, ac ſalia plurima variaq; hoc loco non adducenda. Hac de cauſa tantillam iſtorum hîc facio mentionē, vt cognoſcatur viribus aliĳs etiam creſcentibus ad curam vlcerum conducentibus non impares aquas fore, cùm vt alia productæ ſint naturaliter.

Vlcera quæ non habent originem ab interioribus regionibus corporis, at ab eo loco tantùm in quo ſunt, balneis curari debent, natura ſimilibus: hoc eſt, ſi vlcus aluminoſum fuerit, aluminoſo curandum eſt balneo: cùm illa duo conueniūt, cura feliciter ſubſequitur: & vbi ſimilis concordantia non fuerit, fruſtra curabitur. Eſt igitur hæc obſeruanda Chirurgis & cognoſcenda.

Vlcus omne quod fluxum prorſus eiecit, expurgauitq;, facilè curari poteſt: quapropter vbi Chirurgus tale cognouerit, ad balnea relegare debet: nam citius & melius quàm aliquo medicamento curabitur, ac illa quæ ſunt adhuc recentia, & fluxu, necnon accidentibus carentia. Demonſtrant etiam balnea propriam virtutem, vt quæ incarnatiua, quæ conſolidatiua ſunt, & quid ſimplex eorum ſit, aut ſpecies, iuxta ſimilitudinem vlcera ſunt illis committenda.

Summè cauendum eſt, ne remittantur ad balneum illi, qui ſuapte natura facilè curantur, & vlcus patiuntur, quod non prius curari debet, quàm à radice prorſus extirpetur, ac origo non ſit eodem loco, in quo foramen apertum eſt: nam in iſtis vlcerum concluſio peius accidens, & quandoq; mortem adferet. Si tamen à ſæuitia deprehendantur vlcera fore, ſimiliaq;, tum demum concludi poterūt, & phlebotomiĳs iuxta ſæuientem eorū ſuccurre naturam: his enim propulſantur accidentia quæ ſuccedere poſſent. Accuratiſsimè cum balneis igitur agendum eſt, & certiſsime, ne quiſpiam ad ſui ruinā ſeducatur.

CAPVT IX.

De cura vlcerum à tempore.

NOn aliàs quàm pluuia diu decidens, tempore ſuo poſtmodum ceſſat, & per ſeipſam, vlcera quædam vbi diu ſatis malitiam ſuam exercuerunt, & adimpleuerunt, quieſcunt, verùm hac de cauſa nondum curatum eſt vlcus: id eſt, foramen illud à tempore ſolùm curari non poteſt, quamuis ablata radix & origo ſit, remanet adhuc vlcus. Hoc loco non eſt opus alio quàm ad vlcera medicamine, quibus nulla materia peccans ineſt amplius. Inde colligi poteſt, plurimos Chirurgos, qui taliā conati variĳs medicamentis ante ſuum à natura tempus determinatum, fruſtra laboraſſe: at vbi tempus aduenerit, leuiſsima quæq; res ea curare poteſt, vt emplaſtra, vnguenta, fumi-

ta, fumigationes, lotiones, guaiacum, & similia, quæ nil operantur in istis vlceribus, donec tempus dictum præterierit, & fuerit consumpta radix eorum. Aliàs vbi hæc adhuc aderit, frustra sunt omnia. Hinc fit vt multi guaiaci decoctionem bibant, vngantur, & fumigentur: quibus hæc omnia prosunt nihil, nisi tempus adimpletum sit originis consumptionis.

Tempus hoc igitur animaduertendum est, & quum venerit, omnibus remedijs vti poteris, quæ tibi sunt cognita, prout vnctionibus, fumigationibus, & guaiaco: si verò non, abstine penitùs: quoniam prauiora per te fient omnia. Ea quæ diximus rudissima sunt medicina, meliora quidem fodicationum emplastra, & vnguenta vulneralia, quibus vlcus omne qualecunque sit, vbi tempus originẽ illius absumpserit, facilimè curatur.

Cognoscuntur vlcera hæc, vbi dolorem omnem reliquerunt, ac per se disponuntur ad curam: hoc est, vbi reluctantur, & nihilominus veterem suam reliquerunt malitiam, ad huiusmodi curam satis apta sunt: nam iuuat ipsamet natura. Non existimabis ideo quòd vnum curaueris vlcus, & casu potius quàm arte, reliqua te curare posse: tempus in omnibus non est impletum: hoc te considerare decet, ne patientes vnctionibus, fumigijs, & guaiaco ruines.

CAPVT X.

De cura vlcerum per sparadrap, id est, fluxuum retentionem.

VLcerum sub genibus, quorum fluxus à corpore prouenit, est alia cura non multum ab ea quæ venarum & neruorum truncationibus fit, absimilis, at pariter intelligenda, quòd in illa prout in ista fluxuum retentio fiat, ne decidant amplius: & postquam steterint, sub genibus curatur vlcus. Verùm considerare non solùm te oportet, qua ratione curare valeas, at etiam, vt ea cura peius non adferat accidens, vt hoc loco per fluxus retentionem intelligi potest. Nam per seipsam ars dici nullo modo, sed potius deceptio (cui magis videtur æquiparari) debet. Nequaquam etiam istius retentionis vsus in omnibus admitti, nec vsurpari deberet, at solùm vbi fluxus eò moliuntur exitum, non ex propria malitia, sed ex occasione data. Verbi gratia, si damnum aliquod pedibus inferatur fricationibus, aut contusionibus, &c. ob contemptum vel iniuriam, apertum vulnus hoc humiditatem corporis ad se quandoque fluere cogit, quæ tamen aliàs eò non descendisset. Vbi simile quid acciderit, sparadrap vsurpari poterunt, donec foramen conclusum fuerit: in eis tamen quibus causæ tales non interueniunt, nulla ratione vtendum est.

Sparadrap ars ligationum linteis & similibus executa, non fuit antiquitus vt iam in abusu maximo: sed facta fuerunt olim ex eis quæ sanguinem & glarealem aquam sistunt, hoc modo videlicet:

Accipe limacum domuncularum vstarum, et corticum ouorum calcinatorum etiam ana ℥ v. lapidis hæmathitis ℥ i. ſs. boli armeni ℥ iij. terræ ſigillatæ ℥ ij. ſs. minutiſsimè terantur omnia ſimul, & cum draganto gummi in aqua roſarum diſſoluto miſceantur in pultes, quibus ligandum eſt ab imo ad ſupremum. Hæc eſt omnium optima ligatura. Nonnulli decem aſſumpſerunt materialia, quæ ſuperpoſuerunt, eo ſuam inſcitiam patefacientes.

Quum fluxus itaque retenti ſunt, facilè fuerit inferius vlcera concludere. Verùm humores qui ſuperiùs hærent, abſumendi ſunt aut abſtinentia, vel purgationibus, phlebotomijs, guaiaco, vel alijs exiccantibus, quocunque modo poterit. Hoc enim tamdiu fieri debet, donec omnino certus fueris, poſt ſolutionem vinculorum humores amplius non deſcenſuros, at in propriam rediiſſe naturam: quod omne minimè fieri poterit, vbi fluxus corporales extiterint: nam ſemper iterum erumpēt, & conſtantiam nullam habituri ſunt. Quapropter cognoſcere te prius decet, in quibus vtendum erit hoc remedio.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBER TERTIVS

de Morbillis.

CAPVT I.

De prima curæ morbillorum practica.

HVius curæ communis & primus ingreſſus fore debet, vt anatomia cognoſcatur: id eſt, locus, origo, finiſque morbi. Maximi hîc oriuntur, & enormes errores, dum lauantur, aut vnguntur iuncturæ, ſcapulæ, vel aliæ corporis partes, ſiue doleant, ſiue non, inconſideratis accidentibus, quæ ſubſequi poſſent ea de cauſa. Nam ſi latius extendatur vnctio, quàm ipſe morbus, venenum eſt alijs partibus: & non vngatur locus integer æquè latè ac anatomia morbi cōprehendit, debilis erit vnctio. Primus eſt huius practicæ punctus iſte quem audiſti: nam quum iuncturæ fuerint vnctæ, latius iam dilatatur medicamentum quàm ſit morbi locus. Eſt igitur arbor cognoſcenda morbi, necnon ramorum eius extenſio, vt in ea maneat Chirurgus, & limites non prætereat. Si morbus in venis foret, vt in vlceribus, qui procederet ex ſaluatella, in vena locus eius eſt quærendus, & eius medicamentum ſolummodo recipiet, aliud non.

CAPVT II.

De potiſsimis ingredientibus medicamenta morbillorum.

IN morbillorum medicamentis primatum obtinet Mercurius, Marcha-

Marchasita, & metalla, sine quibus morbilli curari nequeunt. Vis Mercurij summa purgatio est, præter quam euelli morbilli nullo modo possunt. Eorum purgatio fit per excessum, per os, per lotiū, per sudorem, &c. Nihil excellentius, felicius, fixiusq́ purgare potest essentia Mercuriali, quum præparatur in laxatiuorum ordinē & vires, quorum ista sunt nomina.

Sulphur vitriolatum, est sulphur à vitriolo per elixationem tractum, cuius dosis est vt ellebori albi.

Vitriolum liquefactum, est id quod ex minera trahitur, & coagulari se non permittit.

Mercurialis seua, est aqua ex aluminibus tracta, in qua Mercurius natus est.

Laxa chimolea, est puluis abrasus à salis mineræ floribus.

Mercurius metallorum præcipitatus, est reductio metallorū in primam suam materiam, postmodū in seipsam subsidere coacta.

Mercurius mineralium, est oleaginitas quę ex mineris argenti vel auri trahitur, vel ex eis quibus immixta sunt naturaliter.

CAPVT III.

De abusibus in medicamento Mercuriali factis, & eorum correctionibus.

SVa quibusuis ordinata sunt tempora, morbi etiam determinatū suum terminum habent ad curam, vltra quem accelerari minimè debent, imò potius medicamentum hac ratione dirigendū est, vt eius tempus cum infirmitatis tempore simul concurrat. Aliàs vbi medicamentorum tempus æquo citius expirauerit, idem accidit ac dum æstas nimis tempestiuè desinit. Hoc potissimè notandum in Mercurio, nempe nihil fore quod potentius maturitatem promouet. Quapropter Chirurgo maximè necessarium, vt istius tempus morbi tempori valeat, aut sciat accommodare: nam iste nec pręcipitari, nec tempore Mercurij pelli sese patitur. Quamobrem vnūquodq́ non vt aliud medicamentum ordinari debet, nec sana membra Mercurialibus viribus arripi, veluti fumigationibus, vnguentis, aut lotionibus. Istorum omnium maximam habere noticiam oportet eum, qui volet vti Mercurio, vel argento viuo: pariter & corpus ita cognoscere, vt sciat an occultus aliquis morbus, aut eius initium in eo lateat, quod in posterum erumpere posset.

In cura morbillorum nulla ratione gummi, laxatiua, constrictiua, repercussiua, opilatiua, stupefactiua, &c. sunt vsurpanda, sed penes Mercurium tanquam scopum erit manendum. Hic tribus corporibus concluditur, vtpote minera sua cum sanguine, quæ pręparatur vt Mercurius. Postmodum corpus à minera separatum repurgatur igne. Tertium verò corpus est, quum in formam adusti metalli reducitur. Ex tribus istis corporibus omnis morbillorum

cura ponenda est, vnguendo, fumigando, lauando, &c.

CAPVT IIII.

De præparatione Mercurij in vnguentum.

POstquam tempus morbi repereris ordine, locum, & expellendi modum, cum simili medicamento auxiliari, Mercurium in vnguentum sic præparabis.

R. mineræ ex qua Mercurius oritur prout in prima coagulatione reperitur, antequàm indurescat, vel in corpus facta sit, libras xx. Tere & in aqua pluuiali coquas per horam, . decidit impuritas à puro, quòd effusum reseruabis, & cucurbita destillabis igne vehementissimo: ascendet liquor albus coloreq; cœruleo mixtus, hūc serua. Postea destillato phlegma, separatoq; balneo Mariæ, manebit in fundo quædam oleaginitas æquè ponderosa fermè vt Mercurius, immaturæ mineræ liquor, hoc vtere, nempe granis ij. cum olei spicæ granis vi. iuxta consuetudinem & argenti viui conditiones.

Aliud medicamentum corporis Mercurij.

R. Mercurium corporalem, & amalgama cum tanto sui pondere stanni, fluere permittas, & in aquam verti, quam vnà cum tanto sulphure destillabis, & ascendet oleum in forma lactis ponderosum, absq; aliqua asperitate. Hoc vtere cum vstione vt suprà, iuxta pondus, &c. Omnis Mercurij præparatio fieri debet tam diu, donec fatigetur, & nullum habeat asperitatem amplius, pòst vtere vt suprà.

CAPVT V.

De fumigatione Mercurij.

SI vapore Mercurij voles vti, primò præparandus est in attractiuam naturam. Est etiam quòd scias vsum ipsius varium fore posse, videlicet, ad constipandum, purgandum, laxandum, consolidandum, mundificandum, corrodendum, &c. Istius ad fumigium præparatio talis est.

R. Mercurium, & cum sulphure mortifica, prout ad cinnabàrim fieri consueuit. Postmodum à sulphure cum tanto sale petræ quantum vtriusque pondus fuerit, sublimato. Ponatur in vas aliquod altum palmis duobus à terra, quod latum sit inferius, & strictum superius, ab vtraq; parte vel extremitate patulum. Applica damni locum extractè supra vasis orificium strictius, vt istud emunctorium à quo fieri debet extractio è directo conueniant. Calefiat igne lento Mercurius, vt non euaporet: fiant hæc omnia iuxta morbi respectum & personarum. Per calidos vapores quos recipit emūctorium à Mercurio per vas sursum ascendens, operatio melior, ac si Mercurij corpus damnum subintraret, efficitur, & sine damno: quoniam ab istius corpore cauendum est, & à substantia, ne ad curam vsurpetur, aliàs ysus eius nouas infirmitates producet.

CAPVT

CAPVT VI.

De cura morbillorum per lotionem.

CVm lotio præter Mercurium nullas vires habeat, nihil iuxta communem vsum addendum est, vt piper, cardamomum, flãmula, &c. Nam ista Mercurium incitant ac inficiunt. Nulla etiam ardens aqua fuerit assumenda, quòd illum ad cor vsque penetrare faciat, vnde ventris purgationes & ardores oriuntur.

Antea dictum est, Mercurium non latius quàm ipse morbus extenditur, applicari debere, ne venenum eius operetur vbi non est opus. Cùm igitur lotionibus vti voles ex Mercurio, noli præterire locum infirmitatis. Hæc etiam ad contracturas plurimùm conducit.

Lotio per Mercurium.

Accipe Mercurium per seipsum absque additione sublimatum, & aliquot vicibus à liquefacto sale sublimetur, ab eoque destilletur ardens aqua, donec amplius non sit corrosiuus, at absque asperitate. Coque post in aqua hirundinariæ per mediam horam, & effundatur liquor, vt Mercurij corpus non permisceatur, neque assumatur in vsum, at spiritus eius tantùm.

CAPVT VII.

De curæ morbillorum per corrosionem correctione.

VSus corrosionis omnis est, ad superfluum aut infectum veneno tollendum. Et quicquid in vlceribus nascitur superflui, nõ oritur ex eis, at ex radice intrinsecus existente. Sequitur inde, cùm origo non sit extrinsecus, omnes corrosiones fore superfluas. Nam quicquid per eas tollitur, iterum vt prius ex intrinseca radice corporis nascitur. Quapropter frustranea sunt corrosiua, solùm ad internam originem confluendum, & postmodum externa tollenda sunt.

Ex altera parte fluxiones in vlceribus carnem, sanguinem, neruos, & ossa quum inficiunt, primum imperitorum Chirurgorum est remedium, carnem, neruos, &c. corrodere tam latè ac infectio se extenderit: quod etiam factum est. Nam etsi caro sic infecta, mortua fore prorsus appareat, & os nigrum ac si mortuum etiam foret: nihilominus vt linteum album iam infectum & maculatum, lotionibus vt prius album & mundum redditur, non secus etiam caro & ossa lauari possunt emplastris & vnguentis, quæ venenum extrahunt, & mundant carnem sine corrosiuis: omne tamen quod aufertur, putrefactione rebusque separantibus vt suprà fieri debet. In Chirurgia igitur, corrosiua nullius valoris existunt, eorum verò loco hoc emplastrum est vsurpandum. Accipe mellis syluestris libram, aloëpatici ℥ i. ß. aluminis adusti & in aceto extincti aliquoties ℥ i. vitella ouorum numero xx. terebinthinæ lib. ß. permisceantur in pultes omnia, & bulliant in sartagine, donec emplastrum croceum

& obſcurum fiat. Hoc vtere: nam venenum attrahit, & mundificat.

Poteſt etiam emplaſtrum hoc, vt omnia, cum gummi iuxta modum Apoſtoliconis coqui, & optimè mundificat. Nam abſque melle, gummi, ouis, terebinthina, lythargyrio, cera & oleo non poteſt vllum vlcus mundificari. Hæc omnia Chirurgus iuxta neceſsitatem & reſpectu vniuſcuiuſqꝫ patienris & morbi, debet quînam ordinanda ſunt, cognoſcere, non in vno permanere ſemper.

CAPVT VIII.

De cura morbillorum erronea, quæ fit per aduſtionem.

NOnnulli ſolent aduſtionibus vti, quod vt corrodere fatuum eſt: nam ferrum vel aurum nihil ad rem adferunt. At medicamento ſolùm vt ſuprà de corrodentibus opus eſt.

CAPVT IX.

De inciſionibus.

EX ignorantia ſimili Chirurgorum imperitorum inciſiones ortæ ſunt, quibus nouam ad veterem infirmitatem adduxerunt. Dum putant antiqua recentibus loco ceſſura, noua curant veterum obliti. Verùm hac via tam poſsibile foret morbos in aliam adducere conditionem, ac albam cretam ex carbonibus facere. Quamuis ab inciſionibus huiuſmodi curæ nonnunquam promoueantur, nihilominus corroſionibus aut illis ne pilo meliores exiſtunt. Verum eſt quod ex abundanti ſanguinis effuſione curæ poſsint accelerari, quòd accumulatus & infectus ille ſanguis effluat. Nulla ratione tamen fieri deberet, at ſolùm per medicamenta, prout ſuprà de corroſiuis habetur, curandum eſt. Ratione ſanguinis venæ ſunt aperiendæ, quæ ex damni radice profluunt, & vlceribus affines exiſtunt, vt ex phlebotomiarum ordine cognoſci poteſt.

CAPVT X.

De cauteriſatione puſtularum ex morbillis

PVſtularum ex morbillis prouenientium cauteriſationis vſus etiam eſt ineptiſsimus: tamen admittendus magis quàm illæ quę præceſſerunt operationes ob calorem qui hac via frigore gelidis locis introduci poteſt. Contrà quia membra poſſunt exiccari, & humores eorum abſumi, non facilè cura ſimilis eſt aſſumenda: ſolùm in his vbi dolores congregantur abſqꝫ fluxu ſub loco in quo dolores exiſtunt, ea conditione tamen, vt poſt apertionem puſtularum, attractiuorum applicatio fiat, vt infectio quęuis extrahatur. Cauterium in puſtulis per ſe medicamentum non eſt perfectum, at apertio tantùm, cui medicamentum infirmitati congruum (hoc ſcilicet) applicari ſuperponiqꝫ debet.

Attractiuum potentiſsimum ad cauteria.

Accipe viridia pinnacidia abietis numero xx. coquantur in reſinam, vt ſuperius dictum eſt. Huic terebinthinæ tantundem adde, & alte-

& alterutrius medietatem resinæ foliorum: coquantur simul in mixtionem. *Aliud quod nihil relinquit.*

Accipe gummi opopanaci ℥ ß. galbani, armoniaci ana ʒ ij. bdelij ʒ iij. soluantur in aceto, cola, & in emplastrum reduc, huic impone reubarbari ʒ duas, colchiconis ʒ ß. galbani, carabis ana ℥ ß. terantur & immisceantur.

CAPVT XI.

De cura morbillorum per sudorem.

NOnnullæ morbillorum species curantur sudoribus. Non tam efficaciter cum theriaca, vel aqua pestilentiali, atque fit, quum ipse Mercurius sudorem excitat: tum demum in sanitatem eius hominis id futurum est certissimum. In alijs sudoribus non est fidendum, quàm à natura vel Mercurio pulsis hoc medio. Recipe Mercurium cum stanno coagulatum, & posteà minutissimè tritum, & in aureum vas profundum satis positum, ita mergatur in acetum acerrimum & vinaceum, cui quidem ardens aqua rectificata prius affundatur: accendatur & aduratur aliquot vicibus: hac operatione Mercurius, viuum, & stannum in oleaginitatem reducuntur. Hanc ~~seruet. Dosis eius est~~ granum vnum in optimo vino veteri potum. Postmodum sudor imperetur in lecto, odorq; seruetur & experientia.

CAPVT XII.

De ligaturis per rotulas.

ROtularium vsus ligaturarum est potissimùm ad crura, quibus vlcerum fluxiones retinentur. Eorum ad interiora nullus est vsus, at ad fluentia solùm. In his metuendum est, ne retenti fluxus accumulentur in corpore, ac ibidem generent apostemata, pòst indubiè mors irruat. Huic solus præuenit malo Mercurius laxus, qui resoluit apostemata morbillorum fluxuum in corpore congregatorum. Ligaturæ similes retinent fluxiones, at contrà sunt apostematu~~m~~ internorum origo, tum etiam post curam eruptionis. Duo hæc per Mercurium laxum modo qui sequitur ~~præparatum, cui~~tantur accidentia.

Accipe Mercurij puluerem, per ouorum aquam toties actum, vt coaguletur. Huius dosis est ʒ viij. cum optima confectione: fluxus ex ligaturis rotularibus, aut alia via simili congregatos aufert. Sæpius tamen administrandus est.

FINIS CHIRVRGIÆ

Rubecdficae p.

AVRE.

AVREOLI PHE·ORIER·ÆSTI RARACEESN TRACTATVS PRIOR
De Contracturarum origine.

CAPVT I.

MVLTIGENVS inter homines contracturarum numerus me summopere mouit, duos de contracturis in præsentiarum tractatulos in lucem ædere, partim in Chirurgorum vtilitatem, vt ex his earum originem & curam addiscere valeant: partim, & potissimum, vt patientibus melius tutiusque subuentum sit. Inprimis de Contracturis ex læsione dicemus. Earum ego differentiam quintuplicem esse reperi, quarum quidem omnes, & per se quælibet membrorum cõtractionem modò curabilem, aliquando prorsus incurabilem efficit. Singularem quæuis originem habet, sed non sunt vnius & eiusdem omnes principij, per eandem viam ad locum diuersum, & diuerso modo perueniunt, vnaquæque pro suæ naturæ proprietate, sicuti suis capitulis infrà dicetur latius. Illa quæ fit ex læsione corporis, est omnium pessima, de qua primò tractandum etiam esse duximus, externis accidentibus fit, vtpote verberationum, vel fodicationum ictibus, casu, vel aliàs diuersimodè, iaculis, telis, bombardis, abstrusionibus, fractionibus, &c. Quandoque propter constipationem in carne, quæ nutrimentum impedit, contracturæ fieri solent, vel ariduræ, quarum suo loco mentionem facimus, vbi de aridura loquimur. Similiter accidere solet propter venarum obstructionẽ, quæ nutrimento suum transitum impediunt, non per naturam, sed accidentibus extrinsecis, vt si cuipiam venæ truncatæ fuerint, nisi per competens medicamentum in vulnerum conclusione ritè iungantur, quod vias atque meatus omnes aperiat: ex alteratione pororum & meatuum in arterijs, oriuntur contracturæ. Sæpius etiam euenire consueuit, vt propter abbreuiationem alicuius membri, vel curæ defectum (quod plerunque fit ex medicamentorum impertinentia, sicuti loco de vulneribus habetur) contractura nascatur, cuius cura sub antedictis accidentaliter factis continetur, quia causa per quam lapsus iam factus fuit, carnes & venas obstruxit, atque mortificauit, vt nerui prorsus in seipsis deficiant, membroque nullas vires adhibere valeant, vnde ipsum etiam deficere cogitur: quod patebit clarius, vbi de cura per quam mortificata membra quæque refocillari, viuificarique rursus possunt, agetur in posterum.

CAPVT II.

De contracturis ex tartaro calculóue prouenientibus.

OFfertur & alia contractura, quæ procedit ex calculo vel tartaro, sub cingulo duntaxat regionem habens, doloribus quandoque

doque maximis præcedentibus, totam illam corporis plus mediam partem interimit, insensitiuam & immobilem reddit. Nonnunquã in ventre solùm torminibus intestina contrahit, quod externè videri nequit. Aliquando nates & fundamentum arripit, dorsum incuruat, & femora, feminaꝗ super genua, tunc in fundamento contracturam facit. Aliquoties vsque ad ipsa genua extenditur, & crura, postmodum totam corporis partem sub cingulo contractam, impotentemꝗ reddit omnino. Iam de huiusmodi contracturarum origine loquemur, calculi relinquentes originem, aut renum & vesicæ tartari, quæ licet istarum sint contracturarum exordia, libro de Lythiasi tamen, & arenis abundè satis explanantur. Arena & lythiasis in spiritu rerum, in sanguine, & in omnibus quæ concauitates habent, existunt, præsertim in renibus, & cum sanguine per totum corpus expanduntur. Vbi iam ista materia congelata, vel ad congelationem eo loci quo se recepit, ex sua natura proprietateꝗ disposita fuerit, spiritus vitalis & humor vitæ cordisꝗ (in quo sumit exordium) qui ad femora, crura, pedesꝗ totos pertinent (cùm per totum corpus diffusum sit) eiusꝗ potio, quæ partibus inferioribus competit, per loca transiens, in quibus tartarum, & calculus situm habent, ibidem sophisticatur: & propter suam humorum attractionem, per quos transitum facit, à tartaro vel calculo recipit impressiones, tartareasꝗ proprietates, quas retinet, secumꝗ vehit ad regiones, ad quas à natura disponitur, in singula membra scilicet inferiora. Quòd si pauca fuerit huiusmodi substantia, manet in fundamento hærens, & incuruationem dorsi facit. At si paulò plus fuerit substantiæ, progreditur ad femora: si plurimum, ad extremas corporis partes, infimasꝗ transiens, contrahit omnes, impotentesꝗ reddit. Non omnes hac ratione qui tartaro laborant, vel calculo cõtracturas patiuntur, quòd eorum calculosa, tartareaꝗ substantia compacta coagulataꝗ sit, vt humori, spirituiꝗ vitæ permisceri non possit, illæsiꝗ renes, & vesicam transeant. Est & alia ratio, videlicet, quòd arenosæ, calculosæꝗ substantiæ paucitas, parum etiam inficiant spiritum, isꝗ nõ plus damni potest quàm receperit inferre. Hęc est indubia ratio, cur vitæ spiritus & humor, quòd nempe materiã ad se talem receperint, membra contrahant. Arenæ lythiasisꝗ materia lapidea est, acerrimæ concretionis & coagulationis. quum igitur venis, iuncturis, ossibus, medullis, & carnibus admiscetur, horum naturam immutat, nutrimentum ductus obstruit, venas & medullam ossium frigefacit, vt instar aceti congelati fiant, &c. Natura sua tamen per commixtionem cum spiritu vitæ non immutatur, imò semper acrior euadens illum in qualitate magis falsificat, qui rursus id ipsum quod nutrire tantùm deberet, etiam falsum, non ex suo, sed ex alieno facit. Ex ista qualitate, complexionum, & naturæ contra-

contrarietate, naſcitur conſtipatio pororum, arteriarum, carnis, & medullarum in oſsibus congelatio: ſic vt per acetoſam & tartaream huiuſmodi frigiditatem, prorſus immobilia membra facta ſint: nec ſolùm propter frigiditatem, ſed etiam ob aciditatis aſperitatem ipſę venæ corroduntur. Corrupta quędam eſt frigiditas omnis ſpiritus expers, & materia ſpiritu carens, tanquam acetum quod fixum eſt abſq; ſpiritu corpus, & membris inhærens humida frigiditas, ſpiritum nullum habens: quòd alijs corporibus frigidis & humidis non contingit, quia viuentem iſta ſpiritum continent, qui non permittit ea contra naturam aliquid moliri, ſicuti ſcripſimus de acetoſis, in libro de Lapide & arena: quorum etiam generatio, contracturarũ ex arena tartaroq; prouenientium eſt origo, ſpiritumq; vitæ, necnon eius humorem impediens tartarea calculoſaq; ſua proprietate membris in inferioribus diſperſa diuiſaq; materia, prout ſuprà dictum eſt.

CAPVT III.

De contracturis quæ ex colica ducunt originem, in manus atq; pedes repartitis.

Contracturæ quædam in colicis paſsionibus oriuntur, de quibus colicam & originem eius, quòd in alio Libro particulariter tractemus, eam relinquentes hoc loco ſcribere prætendimus: quarum variæ ſunt ſpecies. Nonnullæ cum aridura: aliæ cum tremore: aliæ cum membrorum & venarum attractionibus: aliæ cum venarum prominentia: cum doloribus aliæ: quædam per membrorum indormitionem: aliæ cum vomitu prorumpunt: quarum omnium colica vt in poſterum audietis, cauſa eſt. Primò cùm tormina colica ventrem exagitant, vt eorum eſt proprietas, eius loci natura quærens auxilium ab ipſa natura, de membris carne minus onuſtis, vtpote brachijs, cruribus, & ſpina dorſi (quibus vitæ ſpiritus debilior exiſtit, ideo facilior ad recedendum à ſuo loco, membriſq; læſis ſuccurrendũ) attrahit humorem hunc vitæ, qui quòd in illis membris paucißimus exiſtat, totus affluit: non ita quidem à carnoſis. Vbi iam humor vitæ relictis ſuis membris peruenerit in ventrem, à colica etiam materia propter coniunctionem inficitur, illiusq; veneno quoq; tingitur (de quo mentio fit in deſcriptionibus colicæ) & inde contracturarum tres ſpecies oriuntur. Vna, poſtquam per ſe iam ceſſauerit morbus abſq; medicamento, rediens vnde proceſſerat, victoriam adeptus humor iſte vitalis, ad ſingula ſua membra colicæ perniciem ſecum vehit, quæ non aliàs, quàm arena & lythiaſis eſt contracturæ naturæ. Talis corruptio quòd contra membrorum naturam illa ſubintrarit, aliarum inſtar in contracturam tranſit, & inde ſequitur impotentia. Quòd ex quauis colica non accidat: ratio eſt, quia ſubſtantiæ colicæ parum hoc, ab humore vitæ

peni-

penitus absumitur. Secunda colicæ contractura fit ex insufficienti, vel impertinenti medicamento, quod omnem huiusmodi materiã consumere minimè potuit,& quod residuum fuit,humori vitæ permixtum est,qui postmodum sparsus in omnia sua membra, contracturas induxit. Tertia colicæ contractura nascitur, quum sub istis passionibus intratur in balneum, quia statim atq; membra calefacta sunt, calor iste rursus humorem vitæ reuocat in suum locum, maximè quòd eius sit proprietas ad calorem se recipere. Vbi iam in sua venerit,secum adfert colicæ materiam sibi permixtam,& membris refrigeratis relinquit eam, quæ tandem operatur ex proprietate sua, capitaliaq; membra quatuor impotentia reddit. Nonnunquam inter balneandum,si talis materiæ plurimùm fuerit,quia iam alias quàm assueta sit (in ventre scilicet,in brachijs,& pedibus se reperiat) continuò membra contrahit: eius namq; salsedinis asperitas (cùm nihil aliud sit colica, præter sal vt ignis calore, aciditateq; vehementissimis vrens) venas atq; iuncturas impotentes reddit,vt in alijs suis agnatis proprietatibus efficere solet: aliquando carnes & musculos,vt acidorum est natura,corripit. Talis est in istis locis cõtracturarum origo,quę nihil aliud esse videntur, quàm humoris vitæ in colicam attractiones, & postmodũ istius in quatuor membra capitalia cum concepta malitia receptio, ibidemq; manens corruptio similis tamdiu,donec per eam humor ille vitæ penitùs absumatur. Ex huiusmodi corruptionibus membrorum aridura nascitur, eò quòd natura retrocedere,suasq; nutriendi vires cogatur his amittere:tum propter fellis aciditatem abundatissimam,tremor in membris excitatur:in vno tamen quàm in alio magis:aliquando cum retractione membrorum,quòd fellis natura sit,in quæ dominatur, ea stringere: aliquoties cum extensione superflua,propter humoris vitæ fortitudinem,qua membrum læditur ad impotentiam:& persæpe cum debilitatione propter eiusdem humoris deprædationem à colica factam. Insensitiuæ contracturæ sunt emortuæ,propter humoris corrosionem ab aciditate, frigiditateq; materiæ colicæ temporis successu factam,sic vt stupefacta membra non sentiant. Sunt & aliæ sensitiuæ, quòd robustum humorem vitæ retineant, qui se contra morbi conflictum defendere nititur. Quæ vomitum excitant,à colica procedunt, membra nondum obsidente prorsus, sed partim in ventriculum recepta per fel,eum infestat,vti libro de Colica demonstratur. Quicquid præterea de prædictis contracturis scitu necessarium fuerit,capitulo de cura continentur.

CAPVT IIII.

De contracturis quæ ex cholera proueniunt.

OMnium est pessima, quæ cholera gignitur contractura: nam transmutatione contra naturam, ex totius corporis accensio-

ne, cùm externorum, tum internorum membrorum in cholericis tantùm, & præsertim in mulieribus, in omnia membra producitur in hunc modum. Ad excessiuam hominis choleram, fel aciditatis sti pticitate sua calorem addit in corpore, quo tandem in venis omnibus accendit sanguinem, ex cuius feruore sudant venæ sub cute: sudor hic est sal in quo viuit & conseruatur sanguis, vti de sanguine suo loco dicitur: huiusmodi sal ad venas, neruos, & carnes transit, ac ad omnia quæ corripere potest asperitate sua. Sic etiam ex impressissima cholera solet accidere, quum per vniuersum corpus sęuit, huius motu sudor excitatur perquàm acidus, qui nulla alia motiua cogi potest in exitum, quàm superfluo calore per choleram ortum habente, quo fel accenditur in amaritudinem, eam adfert, ac vnà cum sudore per venas ad sanguineum transit: postmodum acrimonia fluxionis istius, in materialem aquam sal huiusmodi resoluitur, per quam dictorum quatuor in vnicam formam essentialem fit in venis & iuncturis commixtio, sicut in alijs. Postquam sudor huiusmodi cholera motus iam cessauerit, fel ad suum locum redit, sedatur calor, sed remanent illæ commixtiones in locis, ad quæ cholera sudorę promotæ sunt, quia non recedunt à iuncturis, in quas receptæ semel fuerint. Cholera pariter abeunte, mox adest humor vitæ, qui cum dictis commixtionibus iunctis, acrimoniæ materialem earum subtilitatem recipit, hac etiam brachia, pedes, & exteriora membra quæquæ reddit contractionibus impotentia. Periculosa tandem cura subsequitur, atque difficilis, & potissimùm in mulieribus, quibus tam inordinata cholera naturaliter inest, vt sanguinem vitæ spiritu suo prorsus euacuet. Quapropter in mulieribus choleræ contracturarum curæ difficiliores existunt, quàm in viris, & plerunque mortem inducunt: maximè quòd accedat inuidia; per impressionis ascensionem orta: quæ non aliàs ac fel ascendit, ac mouetur ab inuidia, sicuti fel à cholera. Fieri potest igitur, vt ex inuidia nascantur incuruationes, & ex istis contracturæ, prout ex cholera proueniũt. Est itaque choleræ contractura, calor ab exterioribus choleræ motibus ascensus, quo spiritus, & humor vitæ contra venas & iuncturas inficiuntur, & corpus suum in contracturam ducere, motumque similem in his magis, quàm in alijs contracturis exerere coguntur. Inde fit etiam, vt minus alijs curabiles existant, raroque penitus curari possint: nisi spiritus adhuc aliquid residuum sit in membris, totusque non fuerit exiccatus, sic vt ex tantillo rursus multiplicari queat, aliàs frustra curabitur, vt in practica latius.

CAPVT V.

De contracturis ab excessiuo potu prouenientibus.

EX vino superfluè poto generantur etiam contracturæ, quæ prolixissimæ durationis, membra præ cæteris exedentes, & ex

sua na-

ſua natura difficilimæ curationis exiſtunt, hac de cauſa. Vinum ſpiritus habet ſubtiliſsimos: quos vbi potum fuerit, vnà cum humore vitæ permiſcet, facileꝙ recipiuntur, cùm propter ſimilitudinem, tum etiam ad humoris vitalis nutrimentum. Permixtione facta, vini qualitas calida & ſicca ſuas operationes exercet indomitè: propter ſui ſubtilitatem tartarum in ſe reſolutum etiam continet: inde fit, vt cum tempore magis atque bibitum, humorem vitæ magis exiccet, abſumatꝙ, nec vegetare permittit: quod vbi perfecerit, membrum eo loco priuatur ſuo nutrimento, motu pòſt, & vltimò vita: venæ ſiquidem, vt ex ſua natura, ſtringuntur, areſcunt, ariduraꝙ ſubſequitur, aut craſſus ſpiritu vitæ vacuus humor effluit. Non tamen omne vinum id efficit, potiſsimùm illud quod ſubtiles admodum, tartareosꝙ ſpiritus non habet. Quapropter ex aliquo podagra vel calculus oritur, ſicuti libro de Podagra & Lythiaſi diximus, hoc fit ex diuerſitate naturæ, cùm vini, tum hominis, vti libro de varietate creſcentium ſecundum naturam, ponimus.

MEDICORVM EXCELLENTISSIMI DOCTORIS AVREOLI RARÆCEBSI

Tractatus alter, de cura & medicamentis, quæ ſunt Contracturis adhibenda.

CAPVT I.

De ordine differentiaꝗ ſeruandis in practica.

CVM ſuprà quincꝙ contracturarum origines poſuerimus, æquum etiam fuerit, earum curas ex ordine deſcribere, quod præſertim hoc Capitulo facere conabimur. Eadem præmiſſæ contracturæ, non diuerſa ratione curandæ ſunt omnes, & in ſui cura non ſeparandæ, quòd eundem habeant exitum, & principiorum cauſa medicamentis non indigeat. Nam atꝙ morbus à membris expulſus eſt, & ſpiritus humorꝙ vitæ reſtituti ſunt in priſtinum ſuæ naturæ ſtatum, iſti per ſeſe curant, ac omne quod vitioſum eſt, explodunt. Primò de cura dicimus, medicamenta quæuis ad contracturas aperitiua pororum, humorum calefactiua, humectantiaꝙ neruos & arterias eſſe debere. Hoc tamen animaduertendum eſt, vt in eodem gradu ſint, in quo morbus ipſe: nam ſi leuiora fuerint, inutilia prorſus futura: qualitates eorum morbi qualitatibrs oportet ex æquo correſpondere. Non omne calidum nec humidum quoduis, licet etiam aperitiua ſint, &c. faciunt ad curam hanc: ſed vt inclinationem habeant à forma ſpecifica neceſſarium eſt, particulariterꝙ

particulariterq́ particularibus etiam contracturis apta sint: qua via, non alia, cura poßibilis. Notandum insuper contracturas in supremo gradu morbi constitutas, & postremò, non solùm siccitatis, humiditatis, caloris, aut frigiditatis, verùm etiam extinctionis humoris, & mortificationis, æqualibus etiam extremum sanationis gradum obtinentibus medicamentis, & quæ ad vitam restituendam membris valeant, curari debere, non alijs. Talia proprietatum præparationibus rerum naturalium quæ sequuntur, at non omnium, acquiri possunt medicamenta. Spiritus vitæ reuocandus est, recuperandus, & renouandus, excellentißimis & confortantibus plurimum remedijs, quorum humore nouo spiritus ille vi quadam introducatur in membra, de quibus praui cum suis venenis & infectionibus humores expellantur, singulari medicinæ practica naturaliter hoc ipsum operante. Considerandum est vlterius, huiusmodi medicamentum quod istis morbis resistere debeat, non commune, non crudum, nec inseparatum (ni fortè leuis, & quæ iam cessare cœpit, contractura sit) existere debere, sed spirituale quid, corpus totum penetrans cum proprietatibus antedictis. Duobus modis ista cura fieri debet: vno quidem, vt illa membra quæ sunt à suo loco mota, restituantur, vt decet. Altero verò, quòd maximis confortatiuis, vt sunt, Aurum potabile, Oleum Solis, Materia perlarum, Essentia antimonij, Arcana quintæ essentiæ, Aqua vitæ, Oleum vitrioli, Aqua tartari, Quintum esse gemmarum, Coraliorum, & similium, paulatim subleuentur, confortentur, & in pristinas vires reuocentur. At licet hæc vocabula sint medicis antiquis, vel qui saltē antiquorum nomine medicorū se venditant, cùm tamen antiquas denominationes & medicinas ignorent, incognita, nō est quòd cures aliud, quàm vt benè cures: illa tibi clarius in libro nostro Quintarum essentiarum, & eorum præparationes pro maiori parte ponimus. Nunquam D. O. M. sufficienter canere laudes, nec agere gratias totum genus humanum poterit, pro tanto medicamento, quod paterna sua liberalitate suis dedit creaturis: nam illud est ad calorem & frigiditatem, omniumq́ supplentißimum, humoris & vitæ spiritus ita restauratiuum, vt isti postmodum quasuis infirmitates naturaliter pellant, quæ ad finem à Deo positum impediunt corpora peruenire: verùm vnde similem efficaciam nactum sit, hoc loco non: quia libro Quintarum essentiarum apertißime declaramus. Admirabilis profectò medicina, quæ pariter humidum atque siccum, calidum æquè ac frigidum curat. Hæc est ratio, cur generalem curam ad omnes contracturas ponimus, vt in auro potabili: cuius etiam non miratur quicunq́ verè philosophus existit, quòd aurum & eius proprietates, eiusq́ supremum operationis gradum nō vult, in confortatione totius naturę humanę: per quam solam omnes

morbi

morbi ſunt,& potiſsimùm illi,qui ſupremum gradum occupant,vt contracturæ curandi. Non aliàs in perlis vel vnionibus,quum præparatæ fuerint: & magis quàm in illis in antimonio, qui virium in corpore eſt renouator omnium, vti loco de reſtauratione, vitæq; renouatione ponimus:item in arcano quintæ eſſentiæ, in aquis vitæ, quæ per earum ſubtilitatem virtutes omnes in vniuerſa corporis membra ducunt, augentq; : ſingulariter in viribus olei vitrioli, & aquæ tartari, quum ad ſimilitudinem eſſentiæ quintæ præparantur. Non minor eſt in coralio,precioſisq; lapidibus virtutum efficacia,quæ ſingula præfatis libris enarrauimus:quod magis requiritur,addemus ad hanc practicam.

Eſt & alius contracturas curandi modus, per externa medicamenta non inutilis, vt per fumigationes ex balſamis,& arcanis: per balſama terebinthi,lauri:per oleum ranarum,adipum, gummi: per arcana,compoſitum,ſolidum,& elementatum:quorum deſcriptiones ponemus: at præparationum proceſſus, cùm in libro de Eſſentijs exiſtant,hîc ſuperfluè non repetendi. Pariter ad vnguenta nullam demonſtrationem, quòd in libro de Ægritudinibus membrorum habeantur, facimus, at ſolùm practicè docemus, curas cuique ſuam doſim & vſum adſcribentes.

CAPVT II.

De auro potabili, & oleo ſolis ad membrorum contractiones.

Diximus anteà contracturas alio modo curari minimè poſſe, quàm per medicinas in ſupremis gradibus exiſtentes, vt eſt earum aurum potabile,ſimilesq;, de quibus in gradibus maioribus egimus: quamobrem earum, vt in libro de Quinta eſſentia dicitur, eſt habenda maxima cura.

Dicitur aurum potabile, quoties vnà cum alijs ſpiritibus & liquoribus,in ſubſtantiam quæ bibi poſsit, redigitur. Oleum eius eſt, quum ex ſola ſui ſubſtantia præter additionem, oleum iam factum eſt aureum. Quinta eſſentia dicitur auri,quoties ab eo rubea tinctura tracta,ſeparataq; fuerit à ſuo corpore: nam virtus,actiuaq; vis in tinctura duntaxat exiſtit. Doſis auri potabilis eſt ℈ 1. qualibet vice. Olei doſis aurei pondus granorum hordei decem non excedat. Et quintæ eſſentiæ auri, granorum eſt trium ſimilium per vicem aquæ vitæ bonæ,vel alterius aquæ ſubtiliſsimæ commixtorũ, maneq;,ſub meridiem,& veſperi ſumptorum, pro medicinæ quidẽ exigentia: quæ ſine corroſiuorum, aut corrumpentium additione fit, eius naturam immutare minimè valentium, vel cum ea permiſceri.

Auri potabilis deſcriptio.

Accipe auri foliati,puluerati,necnon in ſuccum ſoluti ℥ 1.& aceti deſtillati quantum ſatis eſt addito, ſimulq; deſtillando toties à

ſe mutuò ſeparato, qnoad ſaporis eius quod adiunctũ eſt, nihil prorſus maneat. Poſtmodum ſume ſubſequentis aquæ vitæ ℥ v. quas in pellicanum affuſas vnà ſimul per menſem digerando, perfectum habes aurum potabile, cuius practicam ex libro noſtro de Quinta eſſentia diſcas oportet: quæꝗ licet multis coloribus non depingatur, vt moris eſt, par tamen hoc ſæculo medicina reperiri non poteſt.

Eius aquæ vitæ deſcriptio.

Recipe vini ardentis lib. decem, Roſarum, Meliſſæ, Roriſmarini, Anthos, Cheiri, Foliorũ vtriuſꝗ ellebori, Maioranę, ana m. i. Cinamomi, Macis, Nuciſmuſcatæ, Garyophyllorum, Granorum paradyſi, Piperum omnium, Cubebarum ana ℥ ij. Succi chelidoniæ, Tapſi, Meliſſæ, ana lib. ſs. Cinerum fabarum ℥ v. Mixta ſimul omnia per duodecim dies in pellicano digerantur, ſepara tandem, & vtere ſicuti dictum eſt.

Olei ſolis deſcriptio.

Poſtquam ſuccus ab auro per acetum, vti ſuprà, fuerit ſeparatus, bulliat quindecim diebus in digeſtione quæ ſequitur, deinceps balneo ſeparetur, & in fundo manebit oleum ſpiſſum, quod aurum eſt permixtionis expers. Hoc vtere ſicut ſuprà.

Corpus digeſtionis eius fit hoc modo.

Accipe ſucci chelidoniæ, Aquæ vitæ ana lib. i. Reſoluti ſolis vt ſuprà ℥ iij. Miſce ſimul, & operare ſicut audiuiſti.

Formula quintæ eſſentiæ.

Accipe quantum voles auri, per cementum regale, vel antimonium repurgati, cui per aquam ſalis metallicam proprietatem, aut malleationem auferas. Poſtmodum ablue reſidentiam aqua dulci. Tincturam eius extrahas per ſpiritum vini. Poſtremò ſpiritum eleuabis ab ea, manebit in fundo quinta eſſentia.

Aquæ ſalis conſtructio.

Sal tritum accipe mundiſsimum, & albiſsimum per ſe, quod ſine decoctione, bullitione, vel alia quauis arte, qua ſal fieri conſueuit, à natura productum ſit, hoc ipſum liquefacias aliquot vicibus, & ſubtiliſsimè tritum, ac vnà cum ſucco radicum raphani mixtum, atꝗ ſolutum deſtillabis, & cum ſanguinea dum viridis extitit, iterum ponderibus æqualibus admixtum deſtillato quinquies. In iſto liquore laminatum ſolem, vt ſuprà diximus, in puluerem ſolues. Abluatur hic puluis aqua limpidiſsima, deſtillataꝗ toties, donec omnis ab eo ſalſedo recedat: libenter enim ſal ſeparatur ab eo, quòd non miſceatur corporibus in profundo, quapropter ablato corroſiuo, manet aurum per ſe ſolum vt oportet.

Spiritus vini extractio.

Accipe vini menſuram vnam optimi, naturalis, & rubei potius quàm albi, quod in circulatorium vas amplum (vt melius rotetur)

tetur) positum,& obstructum,ac in balneum maris ad profunditatem vini mersum, per quadraginta dies bulliat. Postmodum effusum in cucurbitam destilla frigidè tam diu, donec spiritus exierit, & postquam signum suum non dederit amplius, cessato mox (aliàs in secunda parte Chirurgiæ magnæ sic habetur.)

Postquam dederit signum suum,cessabis:nam quod sequitur,est aqua vitæ,non spiritus.vtrumq; valet:quia signum hoc loco duplum apparet,vnum spiritus,alterum aquæ vitæ.

Hunc vini spiritum ad residentiam effundes, quæ est pulueris instar mundissimi,sic vt sex digitorum latorum altitudine supernatet,clausaq; simul omnia vitro peroptimè,digerantur in balneo diebus triginta: quibus tinctura spiritum subintrat, in fundo residet puluis albus. Separa per artem,& fluat puluis,inde fiet aqueum metallum,vel aqua metallica.Spiritum euaporare permittas,vt Alchimia docet,manebit succus liquoris similitudinem habens in fundo. Liquorem hunc ad quinam vicem graduabis,per vas retortum pro quantitate materiæ, substantiæq; capax: graduatio talis fit per eleuationem duntaxat, quæ subtilem reddit huiusmodi substantiam, sed vltra quintam essentiam se trahi non permittit.

Aliàs eodem Chirurgiæ magnæ quo suprà loco subsequitur,hoc est, ij. iiij. o. vlterius comburitur.

Vsus istius essentiæ quintæ est vt superius, & libro de Quinto esse latius declaratur.

CAPVT III.

De medicamine materiæ perlarum, & essentia antimonij.

MAteria perlarum, succus est ex margaritis & vnionibus tractus,& potabilis,ita potens,vt inter spermata nullum illi simile fermè reperiatur,cuius extractionis modus talis est.

Formula conficiendi margaritarum succum.

Accipe lib. 1. aceti destillati mundissimi, aquæ vitæ circulatę libram semis, margaritarum mundatarum vncias quatuor, quæ postquam pulueratæ subtiliter,& præparatæ fuerint,vnà cum aliis in circulatorio digerantur per mensem.subsidebit materia perlarũ, vt pinguis liquor: qui quum apparebit, separentur aquæ per effusionem succo reseruato,de quo dentur grana sex per vicem. Sunt & aliæ succum huiusmodi parandi viæ, sed hæc est omniũ vtilissima.

De essentia antimonij.

Essentia antimonij est purgatio præter secessum, quæ purgat hominem excellentissimè super alia quæuis arcana, radicitus euellit auferendum, ac omne quod immundum reddit humanum corpus: hoc in supremum vsq; sanationis gradum purum efficit, ac ab omnibus ægritudinibus mundat, etiam illis, ex quibus oriuntur vlcera. Quicquid penes hominem fuerit impuri, delet,ac magis o-

mne quod in homine per hominem indecentis inueniri poteſt. Si tu medicinam hanc vel potius arcanum reperias, imperito ne dederis. Philoſophi, necnon artiſtę plurima tentarunt in antimonio, verùm ad fundamentum eius purum & perfectum peruenire non potuerunt ante mortem, quam etiam priuſquam naſcerer, perſoluerunt. Hoc loco præparationis eius principium non, quòd in libro noſtro de Quinto eſſe reperiatur, ſed remedium contra colicam ponimus, vt ſequitur.

Ad colicam.

Accipe aquarum meliſſæ, Vitæ circulatæ, Succi chelidoniæ ana ℥ iij. Florum alborum antimonij ℥ 1. ſs. Digerantur dieb. duodecim. Poſtmodum ſeparando per balneum, inuenies eſſentiam antimonij, de qua doſim vnam facies ℥ ſs. qualibet vice.

CAPVT IIII.

De remediorum arcanis eſſentiæ quintæ, ſulphuris, & aquarum vitæ pro contracturis.

Accipe florum ſulphuris lib. ſs. Florum alborum antimonij ℥ 1. ſs. Succi auri ℥ 1. Aquæ vitæ circulatæ ℥ x. Digerantur ad menſem, & in maſſam duram congelantur. Huius qualibet vice ʒ 1. adminiſtrabis.

Aquæ vitæ mirum in modum penetratiuæ compoſitio.

Accipe aquarum meliſſæ, Roſarum, Cheiri, Saluiæ, Balſami ana lib. 1. Piperum omnium, Cubebarum, Zingiberis, Cinamomi, Maſticis, Myrrhæ rubeæ, Maceris. Caryophillorũ ana ℥ ij. Succi mellis lib. ſs. Aquæ vitæ rectificatæ lib. v. Digerantur omnia ſimul per nouem dies, & poſtea ſeparentur, & in pellicano deſtillentur ad ſpiritum. Tandem ad liquorem hunc adde pomum toſtum, & fractum, & ſimul vnà cum ſubſequentibus aromatibus digerantur ſuper cineres per 3. dies: de qua ſumant grana quinq; ſingulis diebus.

Accipe Cinamomi, caryophyllorum, macis ana ℥ ij. anthos, cheiri ana ℥ ſs. ambræ ʒ ij. muſci grana v. zibetę ʒ ſs. zingiberis, cubebarum, nuciſmuſcatæ ana ℥ 1. ſs. amomi ʒ ij. zedoariæ ℥ ij. ſs. granorum paradyſi ℥ 1. ſs. Poſt horum omnium digeſtionem ſepara ſeruaq; vaſis vitreis obſtructiſsimis.

CAPVT V.

De medicamento vitrioli & tartari pro contracturis.

Oleum vitrioli per ſeipſum abſq; additione, ſed ex proprio ſucco medicina eſt: at quia non omne vitriolum perfectum, non immeritò quod optimum fuerit eligendum, ex quo phlegma totũ, & oleum exhauritur, poſtea rectificatur à ſuis fecibus toties, donec ad ſpiritum exaltetur: de quo tres guttas adminiſtrabis, cum alia conuenienti quapiam aqua mixtas: poteris & aquarum vitæ pauxillum affundere. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius

membra

membra citius, aut materialius isto perquires à fundamento, quàm tibi iam posuimus. Est & aqua tartari tracta de vero tartaro, perquam excellens ad ea quae dicta sunt, vt etiam libro de Quinta essentia scripsimus.

Processus in extractione phlegmatis, & olei vitrioli, tendens ad contracturas.

Ad extractionem spiritus vitrioli, qui est omnium excellentissimus & potentissimus, licet ab aliquibus phlegma nuncupetur, hoc modo procedendum est. Igne violentissimo, necnon in erecta cucurbita, vsque ad nonum alembicum, per reuerberatorium in athanar locatum ad quartum diem naturalem vrgeatur, & spiritus hic praeparatus erit.

Processus ad aquam tartari pro contracturis.

Tartarum optimum acerrimè destillatum, in pellicano subtilissimè rectificabis, cui quidem aquae vitae rectificatae partem aequalem addes, eiusque decem guttas administrabis qualibet vice. Habet enim tartarum peculiarem vim ad membrorum contractionem curandam, & proprietatem ad penetrandum per vniuersum corpus. Sunt & alij lapides, quorum liquores eandem vim obtinent à natura, prout coralia, colorataque, quorum hoc loco mentionem nullam facimus, quòd pauci sunt, ac Essentiarum libro contineantur. De confortantibus & internis dictum sit hactenus, licet breuiter. libro de Essentijs quaere latius.

CAPVT VI.

De fumigationibus membrorum contractorum, per extrinseca medicamina.

POssunt etiam contracturae per extrinseca remedia curari diuersimodè, sicuti ponemus per suffitus & fumigia, prout sequitur. Contractum siue pedem siue brachium includes in vas appropriatum satis amplum, vt in eo constrictum non sit, ac vas cooperiri valeat, ne fumus exhalare possit. Postmodum accendes quod sequitur, & in vas reconditum cooperi, tantisper ibi maneat, donec fumus ille cessauerit: hoc fac per medium diem. Si suffimen vnum videatur non sufficere, plura fiant. vapores iu vase densabuntur in liquorem, vt in alembico solent.

Huiusmodi subtilis vapor, qui propriè fumus non est, penetrat, membrum calefacit, venas & humorem vitae refocillat, ac ad naturalem vitam reuocat. Processus hic tenendus erit, donec durabit infirmitas. Instrumenta, vas, & alia quae necessaria sunt ad hanc rem, ponimus in libro de Curis vlcerum vltimo capitulo de vaporibus. *Receptum.*

Accipe olei oliuarum, olei iuniperi ana ℥ v. masticis lib. ſs. Terebinthinae ℥ iiij. ſs. Salis petrae ℥ 1. & ſs. Mixta simul in cacabo succen-

ſuccendens, accenſa peroptimè ſuper fundum vaſis inferius & intus pones, ac membrum teneatur ſupra vaporem, cooperiatur vas fundo ſuperiore, ne vapor exat. Quum perceperis extinctam eſſe materiam, exemptam rurſus accendas, & impones toties, donec tēpus ſupradictum impletum ſit. Vapor iſte mirum in modum calefacit ac recreat membra. Sunt & alia ſuffimenta, quorum hîc vnum adhuc ponemus.

Accipe taxi pinguedinis, olei oliuarum, adipis ranæ minimæ viridis, & calamites appellatæ ana lib. 1. myrrhæ, maſticis, therebinthi ana lib. ſs. Aſcende ſicuti ſuprà dictum eſt.

CAPVT VI.

De balſamis, quibus & contracturæ curantur.

Fiunt & quædam laudabilia balſama, quibus contracturæ curantur, & quorum magnus eſt numerus: nos tamen ea ſolùm huc adducemus, quæ nobis cùm vſu, tum experimento probatiſsima ſunt. His enim calidis membra ſunt optimè perungenda, ſingulis diebus ter, & abſq; intermiſsione.

Primum balſamum.

Accipe terebinthinæ deſtillatæ lib. ij. Galbani deſtillati lib. 1. Gummi elemni deſtillati lib. ſs. Rurſus deſtilla ſimul, & inde fac balſamum à ſuis fecibus & phlegmate ſeparatum, eo demum vtere vt ſuprà.

Aliud balſamum.

Accipe terebinthinæ, oleorum laurini, oliuarum, iuniperi, ana lib. 1. maſticis, myrrhæ, thuris, ſingulorum lib. ſs. Deſtilla per ſe quæ ſunt eiuſdem qualitatis, videlicet olea per ſe, reliqua tria etiam per ſe, quæ mixta ſimul iterum deſtilla ſemel, & vtere ſicut audiuiſti.

Aliud.

Accipe adipis taxi, ſeui ceruini, ranarum adipis, ceræ ana lib. 1. maſticis lib. ij. thuris lib. ſs. euphorbij ʒ iij. Deſtilla ſicuti ſuprà narratum eſt.

Aliud.

Accipe gummi oppopanacis lib. 1. Galbani lib. ſs. Armoniaci quartam 1. Bdellij quartam ſs. Simul commixta cola per acetum, & in oleum deſtilla, cui tandem ea quæ ſequuntur addes. Accipe terebinthinæ deſtillatæ lib. iij. Olei philoſophorum lib. ſs. Olei laurini deſtillati lib. 1. Maſticis, Thuris ana lib. 1. Deſtillentur omnia cum oleo prædicto rurſus in oleum, huic ea quæ ſequuntur impoſita ſimul, in ſole digerantur vaſe vitreo.

Accipe ſtyracis liquidæ ʒ 1. ſs. ranarum numero xx. adipis taxi lib. ſs. aceti deſtillati, vini ardentis ana vnc. 1. ſs. Poſtmodum menſem exprimens, vſuiq; reſeruabis. Notandum eſt inſuper, ex prædictis naturalibus corporibus quolibet per ſeipſum ſufficiens eſſe, quum deſtillatum & rectificatum fuerit, vti per Alchimiam huiuſmodi præparationum vnicam artificem docetur.

Aliud.

Aliud.

Accipe lignorum iuniperi, Fraxini, Sabinæ, id eſt, Tamaricis, Fagini ana lib. 1. E quibus arte communi deſtilletur oleum, quo quidem rectificato per pellicanum, vtere.

Aliud.

Accipe ſeui ceruini lib. iij. Adipum felium, Vrſi ana lib. 1. Taxi lib. v. Hirci lib. ij. Ex quibus etiam oleum deſtilletur, huic ranarum viuentium ſex libras addito. Poſtmodum rurſus diſtillato, quæq; ſequuntur imponito: videlicet.

Seui ceruini lib. 1. Adipis taxi lib. iij. Ceræ lib. ſs. Aceti quartam ſs. Et vnà cum præcedentibus fiat vnguentum. hoc in contracturarum diebus primis vtere potiſsimùm.

CAPVT VIII.

De arcanis, & contracturarum alijs medicamentis.

Latius te lectorem facere cupio participem arcanorum, quibus non aliàs quàm balſamis contracturæ curari poſſunt, quorum etiam forma non olei, vel pinguedinis, at aquæ ſimilitudinem refert. Qua de re dicuntur arcana, quòd reliquas excellant aquas. Horum arcanorum ſpecies quatuor exiſtunt: videlicet Arcana compoſitum, Solidum, Elementatum, & Metallicum.

Formula arcani compoſiti.

Accipe Alcool vini lib. vi. Cantharidum ℥ x. Canapi, foliorũ Tapſi, Camomillæ, Hypericonis ana m. vi. Tere, miſceq; ſimul, & in ſole, vel fimo digerantur per menſem, deſtillentur poſtmodum, & huic ea quæ ſequuntur, impones.

Accipe Canapi, florum tapſi, Camomillæ, Hypericonis, Centaureæ, Prunellæ, Betonicæ ana lib. ſs. Maſticis, Mumiæ ana ℥ 1. ſs. Thuris ℥ v. Lumbricorum terreſtrium, Ranarum ana lib. ſs. Deſtillentur in circulatorio per octo dies, hoc vtere non aliàs quàm de balſamis ſuprà dictum eſt.

Arcanum ſolidum.

Accipe ſucci flammulæ, ex tota ſubſtantia: hoc eſt, ex floribus, caulæ, folijs, & radicibus, Succi florum tapſi ana lib. 1. Alcool vini lib. ij. Digerantur in ventre equino per decem dies, & his vtere ſicut ſuprà.

Arcanum elementatum.

Accipe chelidoniæ, Meliſſæ, Erucæ, Iuuæ artheticæ, Florum tapſi, Papaueris, Centaureæ, Bethonicæ, Parthenionis, Hypericonis ana m. ij. Terantur omnia ſimul, & aceti parumper addito, putrificentur, & exprimantur optimè, ſuccusq; per circulatorium vas decem diebus aſcendat abſq; intermiſsione, quo liquore tandem vtere: nec erit inutile maſticem addere, ſimiliaq;.

Arcanum metallicum.

Reſolutum accipe metallum, quod circuletur octo diebus, dulcifi-

dulcificetur poſtmodum, & in vſum aſſumatur. Metallorum tamen diſcrimen erit faciendum: Solis eſt aqua metallina præ cæteris ad contracturas præſtantiſsima. Breuiter hoc loco diſcurrimus ea, quæ de Quinta eſſentia libro latiſsimè contenta ſunt.

CAPVT IX.

Concluſio de contracturarum curis, per quam earum vires declarantur.

IAm aliquot recepta pro contracturis poſuimus, pro maiori parte non incognita, quorum ſi debito præparatum fuerit ordine, pariter & adminiſtratum, quodlibet eſt ad curam ſufficiens. Verū quòd aliquibus non ſubuentum eſt aliquando, cauſa duplex aſsignatur. Prior atque minor, quòd membro ſpiritus humorque vitæ prorſus relicto, nullo reſiduo deperijt, naturæque medentis intrinſecus, vel naturalis balſami nihil in eo remanſerit. Altera maior, eſt fatum à Deo ſic ordinatum, de quo libro de Fatis agimus. Vtraque non aliàs innoteſcere medico poteſt, quàm ex perfectorum adhibitorum ad curam hanc medicamentorum effectuum nulla demonſtratione, per qd' indicium alteram, vtramque dijudicare poterit occaſionē, cur nihil efficere poſsit in contracturarum cura. De cætero nulla reperitur infirmitas, quæ proprium non habeat ex aduerſo medicamentum: etiam nulla contractura per infirmitatem orta, cui reſiſti non poſsit. Quapropter quoties vna morbi, toties & eius remedij cauſa reperitur. Quòd fatalibus morbis difficilè mederi queat medicus, fidei defectus erga medicinam, & naturæ curſum id efficit. Quamobrem hîc in terris ſpe conſtantiſsima duci, & mortalitatis, ac medicinæ vires, vt morborum etiam occaſiones, & inimicum à corpore noſtro pellendi modum cognoſcere deberemus. Fatum nos etiam docet, per certitudinem expectare hoc ipſum, quod impedire nullo modo poſſumus, & in nobis ipſis nullam, at in eo ſolo ſpem, ad quod Pater ille noſter Deus & ordinauit omnibus in operibus noſtris ponere docet: vnde proueniunt ea quæ libro noſtro de Fatalibus profitemur. Verum enimuero, cùm iam medicinæ tantam perfectionem habeamus, & quod magis eſt, miſericordiam eius qui creauit eam, ſpe firmiſsima freti progredimur, quantum ex eius voluntate nobis eſt permiſſum ad reſiſtendum Fatis, medicamentis in ſupremo gradu, contra ſupremum infirmitatis gradum conſtitutis: in quibus etiam infirmitates ſuperandi, poſt ea quæ dicta ſunt magnam habemus fidem, vti prologo primo librorum omnium ponimus.

OPERIS CONCLVSIO.

AD eorum veram & fundatam concluſionem, quæ dicta ſunt, notandum erit his qui metallorum eſſentiam & originem ex ratione vera cupiunt cognoſcere, metalla noſtra nihil aliud fore,

quàm lapidum communium partem potissimam, optimamq́ue, lapidum, spiritum, gluten, seuum, butyrum, oleum, & pinguedinem, quæ adhuc in lapide mixta nō bona, non pura, nec sincera, minusq́ue perfecta sunt: hæc est ratio, cur in lapidibus quæri, reperiri, cognosci, separari, & per contusionem ac liquefactionem extrahi debeāt. Quo facto non sunt amplius lapides, sed præparata completaq́ue metalla sydcribus cœlestibus comparanda: quæ quidem lapides à terrestribus secreti sunt. Postremò si quispiam inuestigare cognoscereq́ue mineralia metallaq́ue voluerit, est quòd firmiter sibi proponat, in communibus cognitisq́ue mineris semper non esse quærendum, nec in profundo montium: quia sæpenumero facilius inueniuntur in superficie terræ, quàm in eius vtero, copiosiusq́ue. Hac de causa quiuis lapis in aspectum oblatus, siue magnus, siue paruus, rupes integra, vel cos extiterit, diligenter examinandus, cuius proprietatis, aut naturæ sit: nam aliquando coticula reperitur, quæ licet aspernata, vaccæ valorem excedit. Non est etiam opus considerare latius, vnde lapis hic originem habeat, aut à quo maiore sit auulsus, vt eius copia maior haberi queat, quia non aliunde quàm à cœlo, quod habet, ortum est. Reperitur & vilis terræ puluis, aut arena, quæ ☉ & ☾ plurimum contegit, secumq́ue vehit: hæc notato.

FINIS.

CAPITA EORVM QVÆ IN HOC VOLVMINE

continentur.

De Can-

INDEX CAPITVM VLTIMI VOLVMINIS CHIRVRGIÆ minoris Paracelſicæ.

Me ſubli-

FINIS.

petrus delior andegauensis

e